Regeringens proposition

1980/81:8

med förslag till utsökningsbalk;

beslutad den 5 juni 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

HÅKAN WINBERG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny utsökningsbalk (UB). Den skall ersätta bl.a. utsökningslagen (1877:31 s. 1), införsellagen (1968:621), lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom, lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. och lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m.

Utsökningslagstiftningen har varit föremål för en total översyn sedan början av 1960-talet. Under denna tid har flera delreformer genomförts, bl.a. i fråga om införsel, utmätning av lön, beneficium och andra undantag från utmätning samt exekutiv försäljning av fast egendom, skepp och luftfartyg. I dessa delar överensstämmer UB i allt väsentligt med nu gällande bestämmelser.

I övrigt innehåller UB åtskilliga nyheter. I det följande redogörs i korthet för balkens uppbyggnad och viktigare nyheter.

1 kap. ges bestämmelser bl.a. om balkens tillämpningsområde och om de exekutiva myndigheterna. Balken är direkt tillämplig inte endast på verkställighet beträffande civilrättsliga anspråk utan även i fråga om böter, skatter m.m. Vissa undantag görs dock för sådana s.k. allmänna mål. Verkställigheten skall helt åvila kronofogdemyndigheterna. Överexekutorsinstitutionen föreslås avskaffad och de uppgifter som f.n. åvilar överexekutor förs över till kronofogdemyndigheterna. Den befogenhet att förordna om handräckning som ankommer på överexekutor flyttas dock till tingsrätten.

2 kap. innehåller gemensamma bestämmelser om förfarandet hos kronofogdemyndigheten. Denna skall kunna hålla förhör med svaranden och i

viss utsträckning även med en tredje man. För att tvinga fram upplysningar i mål om utmätning eller kvarstad för fordran eller för att få till stånd verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet skall kronofogdemyndigheten kunna förelägga vite. Under särskilda förutsättningar skall en tredskande gäldenär eller tredje man kunna häktas av domstol. Regler meddelas om i vad mån kronofogdemyndigheten får bereda sig tillträde till någons bostad eller annat utrymme och får använda fysiskt våld och annat tvång.

I *3 kap.* meddelas bestämmelser om exekutionstitlar, dvs. de handlingar som får ligga till grund för verkställighet. Där ges en katalog över exekutionstitlarna och anges de närmare förutsättningar under vilka olika exekutionstitlar får verkställas.

4 kap., som inleder den del av UB som behandlar utmätningsförfarandet (4–14 kap.), innehåller regler om själva utmätningen. Enligt UB skall utmätningsförrättning inte längre rutinmässigt hållas i gäldenärens bostad. I stället skall uppgifter om utmätningsbara tillgångar i första hand inhämtas från gäldenären eller genom undersökning i register m.m. Gäldenären skall vara skyldig att lämna upplysningar om sina tillgångar och att bekräfta uppgifterna under straffansvar. Även en tredje man skall ha upplysningsplikt beträffande ett mellanhavande mellan honom och gäldenären. Egendom skall över lag kunna utmätas utan att den är omedelbart tillgänglig för förrättningsmannen. I fråga om makar eller andra som varaktigt sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden skall lös egendom i deras gemensamma besittning presumeras tillhöra dem med samäganderätt. I andra fall då äganderättsfrågan är oklar men sannolika skäl föreligger för att egendomen tillhör gäldenären, kan den utmätas med förbehåll för tredje mans rätt. Möjligheten till självrättelse av utmätning vidgas något.

I *5 kap.* ges bestämmelser om beneficium och andra undantag från utmätning. Kapitlet överensstämmer i allt väsentligt med nuvarande regler. *6 kap.* behandlar frågan om säkerställande av utmätning, dvs. vilka åtgärder som efter beslut om utmätning skall vidtas beträffande egendomen.

I *7 kap.* regleras utmätning av lön och liknande förmåner. Kapitlet överensstämmer i huvudsak med nuvarande regler. Den längsta tid under vilken löneutmätning får pågå utan gäldenärens medgivande utsträcks dock från tre till sex månader om året.

I *8–12 kap.* behandlas försäljning av utmätt egendom. 8 kap. innehåller allmänna bestämmelser, som i princip är gemensamma för all slags försäljning. När en andel i viss egendom har utmätts, skall försäljningen under vissa förutsättningar kunna vidgas till att avse hela egendomen. Frågan om tredje mans rätt till betalning ur utmätt egendom regleras ingående. I 9 kap. ges bestämmelser om exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet och om indrivning av en utmätt fordran. Underhandsförsäljning jämställs i princip med försäljning på auktion. Särskilda

regler föreslås om försäljning av egendom som gäldenären innehar under förbehåll om återtaganderätt, t.ex. enligt konsumentkreditlagen (1977:981). 10, 11 och 12 kap., som behandlar exekutiv försäljning av registrerat skepp, av registrerat luftfartyg m.m. och av fast egendom, överensstämmer i allt väsentligt med gällande rätt.

I *13 kap.* ges föreskrifter om redovisning av influtna medel. För det fall att en borgenär har rätt till betalning inte bara för ett kapitalbelopp utan också för ränta, rättegångskostnader m.m. meddelas en regel om i vilken ordning avräkning skall ske.

I *14 kap.* behandlas verkan av exekutiv försäljning när egendomen tillhörde en tredje man. Som huvudregel föreslås att exekutiv försäljning ger köparen samma rätt som en frivillig försäljning. Beträffande registrerat skepp och fast egendom skall köparen dock ha ett mera långtgående skydd. När exekutivt såld egendom frångår köparen resp. när försäljningen medför att tredje mannen förlorar sin rätt, skall gäldenären vara strikt ersättningsansvarig och borgenären ersättningsskyldig vid ond tro. Ersättningen är i båda fallen maximerad till den vinst som gäldenären resp. borgenären har gjort.

15 kap. reglerar införsel i lön och liknande förmåner. Kapitlet överensstämmer i huvudsak med gällande bestämmelser.

I *16 kap.* behandlas verkställighet av dels förpliktelser som avser annat än betalningsskyldighet, dels kvarstad m.m. Avhysning regleras ingående. Avhysning skall om möjligt ske inom fyra veckor från det att handlingarna kom in till kronofogdemyndigheten men får ske tidigast en vecka från det att svaranden bereddes tillfälle att yttra sig. Kronofogdemyndigheten får medge anstånd under högst fyra veckor. Om sökanden lämnar anstånd som varar över sex månader från ansökningen, förfaller denna i allmänhet. Kvarstad för fordran skall inte i och för sig medföra förmånsrätt, men om den kvarstadsbelagda egendomen utmäts eller tas i anspråk genom betalningssäkring för en annan fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt, skall egendomen anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran.

I *17 kap.* ges bestämmelser om kostnader i utsökningsmål. *18 kap.* slutligen behandlar klagan i utsökningsmål. Talan mot kronofogdemyndighetens beslut och åtgärder skall föras i hovrätten genom besvär. Hovrättens beslut kan överklagas i högsta domstolen.

Förslag till övergångsbestämmelser till UB och följdändringar i andra lagar kommer att tas upp i en senare proposition. Den nya lagstiftningen avses träda i kraft den 1 januari 1982.

Förslag till Utsökningsbalk

Härigenom föreskrivs att i Sveriges rikes lag skall efter rättegångsbalken införas en ny balk, benämnd utsökningsbalk, av följande lydelse.

1 kap. Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna balk är tillämplig i fråga om verkställighet av dom eller annan exekutionstitel, som innefattar betalningsskyldighet eller annan förpliktelse, samt i fråga om verkställighet av beslut om kvarstad eller annan liknande säkerhetsåtgärd.

Verkställighet som avser betalningsskyldighet sker genom utmätning eller införsel. Verkställighet som avser annan förpliktelse eller säkerhetsåtgärd sker i den ordning som anges i 16 kap.

2 § Har i annan lag meddelats bestämmelse som avviker från denna balk, gäller den bestämmelsen.

Exekutiv myndighet

3 § Verkställighet åvilar kronofogdemyndighet.

Mål om verkställighet *(utsökningsmål)* handläggs av kronofogde eller annan tjänsteman hos kronofogdemyndigheten *(förrättningsman)*.

4 § Mot förrättningsman gäller samma jäv som i 4 kap. rättegångsbalken föreskrivs i fråga om domare. Jäv får ej grundas på åtgärd som förrättningsmannen har vidtagit i tjänsten eller på gärning som har förövats mot honom i eller för hans tjänst.

5 § Känner förrättningsman till omständighet som kan antagas utgöra jäv mot honom, skall han självmant ge det till känna.

Har fråga om jäv mot förrättningsman uppkommit och har ej annan trätt i hans ställe, skall kronofogdemyndigheten snarast besluta i jävsfrågan. Förrättningsmannen får själv pröva jävsfrågan endast om annan tjänsteman ej kan träda i hans ställe utan olägligt uppskov.

Förrättningsman som är jävig får utan hinder därav vidtaga åtgärd som ej kan uppskjutas utan olägenhet.

Vissa föreskrifter om mål och parter m.m.

6 § Utsökningsmål handläggs som enskilt mål eller allmänt mål.

Allmänt mål är mål om uttagande av böter, vite, skatt, tull, avgift och liknande medel som tillkommer staten och som får utsökas utan föregående dom samt, enligt vad regeringen närmare föreskriver, annan liknande fordran som tillkommer staten eller kommun. I annan lag kan föreskrivas att även mål om uttagande av annan fordran är allmänt mål.

Annat mål än som avses i andra stycket är enskilt mål.

7 § Den som begär verkställighet hos kronofogdemyndigheten kallas sökande. I allmänt mål anses staten eller kommun som sökande.

Sökandens motpart hos kronofogdemyndigheten benämns svarande eller, i mål som rör fordran mot honom, gäldenär. När viss egendom svarar för fordran, skall vad som sägs om gäldenär i tillämpliga delar gälla ägaren, även om han ej är personligen betalningsskyldig.

Den som ej är sökande eller svarande kallas tredje man. Tredje man hos vilken en gäldenär själv har fordran kallas sekundogäldenär.

Tillämpning av bestämmelser som rör fartyg, luftfartyg eller fast egendom

8 § Vad som sägs i denna balk om registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg gäller, om ej annat följer av vad som är särskilt föreskrivet, även egendom som utom riket är införd i register motsvarande skepps- eller luftfartygsregistret eller, beträffande reservdelar, egendom som är intecknad utom riket.

Bestämmelserna i 4 kap. 7 § andra stycket och 30 § andra stycket är dock ej tillämpliga på egendom som avses i första stycket.

9 § Med fartyg jämställs fartyg under byggnad. I fråga om skeppsbygge skall härvid vad som sägs om skeppsregistret i stället avse skeppsbyggnadsregistret.

10 § Vad som sägs om registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg gäller i tillämpliga delar även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om ej annat föreskrivs.

11 § Med fast egendom avses fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom.

Vad som sägs om fast egendom gäller i tillämpliga delar även tomträtt.

12 § Vad som sägs om pantbrev i fastighet gäller i tillämpliga delar även vilandebevis.

2 kap. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten

Ansökan m.m.

1 § Ansökan om verkställighet görs muntligen eller skriftligen.

Ansökningshandling skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

2 § Sökanden skall ange den åtgärd som han yrkar.

Vid ansökan skall inges den exekutionstitel på grund varav verkställighet söks. Grundas anspråket på löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, skall den handlingen inges.

Exekutionstiteln skall inges i huvudskrift eller, om kronofogdemyndigheten anser det tillräckligt, i bestyrkt avskrift. Handling som avses i andra stycket andra meningen skall inges i huvudskrift. Annan handling bör inges i huvudskrift eller bestyrkt avskrift.

3 § Om behörig kronofogdemyndighet finns bestämmelser i 4 kap. 8 §, 15 kap. 7 § samt 16 kap. 1 och 10 §§.

Vid tillämpning av denna balk skall med svarandens hemvist förstås den ort där han är bosatt samt, beträffande dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

4 § Har ansökan gjorts hos en kronofogdemyndighet som ej är behörig, skall målet genast överlämnas till den kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Ansökan anses gjord, när ansökningshandlingen kom in till den förra myndigheten eller, i fråga om muntlig ansökan, när sådan ansökan gjordes där.

Har ansökan gjorts hos en behörig kronofogdemyndighet och är även annan kronofogdemyndighet behörig, får målet överlämnas till den myndigheten, om målet ej utan avsevärd olägenhet kan handläggas vid den förra myndigheten eller överlämnande annars uppenbart främjar målets handläggning.

5 § Är en ansökan i de hänseenden som avses i 1 eller 2 § eller annars så bristfällig att den ej kan läggas till grund för prövning i sak och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

6 § Beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part tillämpas 11 och 12 kap. rättegångsbalken, i den mån ej annat föreskrivs i denna paragraf.

Ombud behöver ej styrka sin behörighet genom fullmakt annat än om kronofogdemyndigheten finner det behövligt.

Visar ombud eller biträde oskicklighet eller oförstånd eller är han eljest olämplig, får kronofogdemyndigheten avvisa honom som ombud eller biträde i målet.

7 § I fråga om handling som kommer in till kronofogdemyndigheten tillämpas 33 kap. 3 § rättegångsbalken.

Handling, som avser anmälan eller annan åtgärd som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas, anses dock inkommen i rätt tid endast om innehållet i handlingen har blivit känt för förrättningsmannen före nämnda tidpunkt.

8 § Kronofogdemyndigheten får vid behov anlita tolk. Tolk som ej fullgör uppdraget i tjänsten har rätt till ersättning av allmänna medel.

I fråga om översättning av ansökan eller annan handling som ej är avfattad på svenska tillämpas 33 kap. 9 § rättegångsbalken.

9 § Underlåter part eller tredje man att fullgöra något som åligger honom i utsökningsmål och finns anledning antaga att han har laga förfall, skall underlåtenheten ej leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i målet. Auktion eller bevakningssammanträde skall dock ej inställas annat än om synnerliga skäl föreligger.

Har någon förelagts att väcka talan inom viss tid och visar han laga förfall före utgången av den tiden, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid.

I fråga om vad som skall räknas som laga förfall tillämpas 32 kap. 8 § rättegångsbalken.

Förhör

10 § Kronofogdemyndigheten får hålla förhör med svaranden, om det behövs. Svaranden får föreläggas att inställa sig personligen vid vite av högst ettusen kronor.

Till sådant förhör skall vid behov även sökanden kallas. Sökanden får föreläggas att inställa sig vid påföljd av att hans ansökan annars förfaller. Bör sökanden inställa sig personligen, får vite av högst ettusen kronor föreläggas honom.

11 § Förhör får vid behov hållas med tredje man som är sakägare eller som enligt denna balk är skyldig lämna upplysningar. Tredje man får föreläggas att inställa sig personligen vid vite av högst ettusen kronor.

12 § Fråga om utdömande av vite som har förelagts enligt 10 eller 11 § prövas av kronofogdemyndigheten. Har ändamålet med vitet förfallit, får det ej dömas ut.

Uteblir svaranden från förhör och har vite förelagts honom, får han hämtas.

13 § Tredje man som har inställt sig för att höras får tillerkännas skälig ersättning av allmänna medel för inställelsen.

14 § Har vid förhör förebringats uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, vars röjande kan antagas medföra att den enskilde eller någon honom närstående lider avsevärd skada eller betydande men, kan kronofogdemyndigheten förordna att uppgiften ej får röjas obehörigen.

Tvångsmedel

15 § När kronofogdemyndigheten enligt 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 9 eller 12 § eller 13 § jämförd med 4 kap. 14 och 15 §§ förelägger svaranden eller tredje man att fullgöra eller underlåta något, får myndigheten föreskriva vite till belopp som finnes behövligt.

Fråga om utdömande av vite som har förelagts enligt första stycket prövas, på talan av allmän åklagare eller kronofogdemyndigheten, av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns. Har ändamålet med vitet förfallit, får det ej dömas ut.

Om föreläggande vid vite ej iakttas, kan kronofogdemyndigheten ge nytt vitesföreläggande utan hinder av att det förra ej har vunnit laga kraft.

16 § Efterkommer ej gäldenären eller tredje man föreläggande enligt 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 13 § jämförd med nämnda lagrum, får han häktas, om synnerliga skäl föreligger. Fråga om häktning prövas, efter framställning av kronofogdemyndigheten, av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns.

När framställning om häktning har gjorts, skall förhandling äga rum inför

rätten. Till förhandlingen skall kronofogdemyndigheten och, om hinder ej möter, den som avses med yrkandet kallas. Denne får hämtas, om skäl föreligger därtill. Har han kallats till förhandlingen eller kan det antagas att han har avvikit eller eljest håller sig undan, utgör hans utevaro ej hinder för prövning av yrkandet. I fråga om rätt till biträde och kostnader i målet har vad som föreskrivs i rättegångsbalken om försvarare och om rättegångskostnader i brottmål motsvarande tillämpning.

Rätten skall med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för att pröva om den som är intagen i häkte fortfarande skall vara häktad. Föreligger ej längre skäl för häktning, skall rätten omedelbart förordna att den häktade skall friges. Ingen får hållas häktad längre tid än tre månader i målet. Beträffande behandlingen i övrigt av frågor om häktning enligt denna paragraf har vad som gäller enligt rättegångsbalken om häktning av misstänkt motsvarande tillämpning.

17 § Vid förrättning får hus, rum eller förvaringsställe genomsökas, om det behövs för att verkställighet skall kunna ske.

Behöver förrättningsmannen ha tillträde till utrymme som är tillslutet, får han låta öppna lås eller bereda sig tillträde på annat sätt. Han får dock ej bereda sig tillträde till bostad i innehavarens frånvaro annat än om underrättelse om tiden för förrättningen har sänts till innehavaren med posten eller lämnats på annat lämpligt sätt och det kan antagas att denne håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

För att genomföra förrättning får förrättningsmannen i övrigt använda tvång i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Våld mot person får dock brukas endast om förrättningsmannen möter motstånd och i den mån det med hänsyn till förrättningens ändamål kan anses försvarligt.

Beslut

18 § Beslut skall, i den mån det behövs, ange de skäl på vilka det grundas.

Beslut som får överklagas skall innehålla upplysning om vad den som vill föra talan mot beslutet skall iakttaga. Sådan upplysning får dock utelämnas när den är uppenbart obehövlig.

19 § Kronofogdemyndighetens beslut länder till efterrättelse omedelbart. Vite får dock ej utsökas innan det beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har dömt ut vitet, har vunnit laga kraft.

Verkställigheten fortgår även om talan förs mot kronofogdemyndighetens beslut, såvida ej annat föreskrivs i denna balk eller förordnas av hovrätten eller högsta domstolen.

20 § Beslut, som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, får rättas av kronofogdemyndigheten. Om det ej är obehövligt, skall part och annan sakägare beredas tillfälle att yttra sig innan rättelse sker.

21 § Vad som i balken sägs om beslut gäller i tillämpliga delar även sådan åtgärd av kronofogdemyndigheten som inverkar på parts eller tredje mans rätt.

Prövning av tvist

22 § I tvist vid fördelning av medel som enligt 13 kap. 7 § tredje stycket prövas av kronofogdemyndigheten anses talan väckt när borgenären anmälde sitt anspråk.

Om talan ej uppfyller vad som gäller för stämningsansökan i tvistemål, skall kronofogdemyndigheten anmoda borgenären att avhjälpa bristen.

23 § Kronofogdemyndigheten skall sätta ut muntlig förhandling i tvisten och kalla parterna till förhandlingen. I fråga om sådan förhandling tillämpas bestämmelserna om förhör i 10 § första stycket andra meningen och andra stycket tredje meningen, 11 § andra meningen, 12 § första stycket och 14 §. Parts utevaro från förhandlingen utgör ej hinder för prövning av tvisten.

Om bevisning gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken för tvistemål. Bestämmelserna om häkte i 36 kap. 21 § rättegångsbalken får dock ej tillämpas.

Tvisten avgörs i samband med fördelning av de medel som tvisten rör. Avgörandet tas upp i beslutet om fördelningen.

24 § Har enligt 4 kap. 20, 21 eller 22 § eller 13 kap. 7 § andra stycket föreläggande meddelats att väcka talan vid domstol, skall tvisten prövas av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns, om ej annat följer av andra stycket.

Om föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 22 eller 26 § i fall då tvisten rör egendom som avses i 10 kap. 10 eller 12 § rättegångsbalken, gäller om domstols behörighet vad som sägs där.

Har föreläggande meddelats enligt 4 kap. 23 § första stycket eller 9 kap. 11 § tredje stycket, gäller om domstols behörighet vad som i allmänhet är föreskrivet därom. I fall som avses i 4 kap. 23 § andra stycket skall tvisten prövas, när fråga är om pantbrev i fastighet, av den tingsrätt som anges i 10 kap. 10 § rättegångsbalken och eljest av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns.

I föreläggande skall anges vid vilken domstol talan skall väckas.

Ställande av säkerhet m.m.

25 § Säkerhet som skall ställas enligt denna balk skall bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld och, om den ingås av två eller flera personer gemensamt, vara solidarisk. Är säkerheten ej godkänd av den till vars förmån säkerheten skall gälla, skall den prövas av kronofogdemyndigheten.

Om bank eller annan jämförbar penninginrättning skall ställa säkerhet, får godtagas utfästelse av penninginrättningen att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse.

Säkerheten skall tagas i förvar av kronofogdemyndigheten.

26 § När säkerhet skall tagas i anspråk av kronofogdemyndigheten enligt 3 kap. 22 § andra stycket eller 13 kap. 3 eller 20 §, får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom. Borgen får genast utsökas.

27 § Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet.

Vite får ej föreläggas staten.

Fordran som ej är förfallen samt ränta

28 § Fordran, som ej är förfallen till betalning och ej löper med ränta före förfallodagen, beräknas till det belopp som efter fem procent årlig ränta utgör fordringens värde. Motsvarande gäller, om utfäst ränta är lägre än fem procent.

29 § När medel som sökanden eller annan sakägare har fått lyfta skall betalas tillbaka, utgår ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag medlen utbetalades till den dag återbetalning skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter.

Ränta utgår dock ej i den mån det beror på den som är berättigad till medlen att de ej har betalats tillbaka.

Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål

30 § Bestämmelserna i 1 och 2 §§, 4 § första stycket, 5 § och 10 § andra stycket gäller ej i allmänt mål. I fråga om sökanden i sådant mål gäller ej 6 § och ej heller 29 § i fall då exekutionstiteln upphävs.

Sökanden i allmänt mål företräds av kronofogdemyndigheten. I tvist som avses i 4 kap. 20–23 och 26 §§, 9 kap. 11 § tredje stycket och 13 kap. 7 § andra stycket samt vid utförande av talan i överklagat utsökningsmål företräds dock sökanden i allmänt mål av riksskatteverket.

I allmänt mål anses ansökan gjord, när indrivningshandlingarna har kommit in till kronofogdemyndigheten eller, om myndigheten är ansluten till systemet för automatisk databehandling inom exekutionsväsendet, när indrivningsuppdraget har förts in i systemet och uppgifterna är tillgängliga för kronofogdemyndigheten.

3 kap. Exekutionstitlar

Inledande bestämmelser

1 § Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. domstols dom, utslag eller beslut,
2. förlikning som är stadfäst av domstol,
3. godkänt strafföreläggande eller godkänt föreläggande av ordningsbot,
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,
7. handling som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet.

Vad som i balken sägs om dom gäller, om ej annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut.

2 § I vad mån verkställighet på grund av utländsk exekutionstitel får äga rum här i riket framgår av särskilda föreskrifter.

Dom

3 § Dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft.

Har talan fullföljts endast mot viss del av dom, får domen i övrigt, när det kan ske, verkställas såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av den fullföljda talan.

4 § Dom som ej har vunnit laga kraft får verkställas i fall och under villkor som anges i 5–9 §§.

Om hinder mot att utmätt egendom säljs eller influtna medel betalas ut finns bestämmelser i 8 kap. 4 §, 13 kap. 14 § och 15 kap. 22 §.

5 § Verkställighet får genast ske av

1. dom i växelmål eller checkmål,
2. tredskodom varigenom betalningsskyldighet har ålagts den uteblivna parten, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning.

6 § Annan dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts än som avses i 5 § får verkställas genast, om ej gäldenären hos kronofogdemyndighet

nedsätter pengar till belopp som svarar mot betalningsskyldigheten den dag nedsättningen sker jämte förrättningskostnader eller

som pant ställer ett motsvarande tillgodohavande hos bank jämte den ränta som belöper på tillgodohavandet för tiden därefter eller

när domen har meddelats av underrätt ställer annan säkerhet för betalningsskyldigheten jämte förrättningskostnader.

Fullgör gäldenären vad som nu har sagts först sedan åtgärd har vidtagits för verkställighet av domen, skall åtgärden återgå, om det kan ske.

7 § Har högre rätt förklarat talan mot dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts förfallen, får domen verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av ansökan om målets återupptagande.

Har hovrätt vägrat part prövningstillstånd vid talan mot tingsrätts dom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts parten i mål som har handlagts enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, får domen verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan mot hovrättens beslut.

8 § Dom varigenom någon har förpliktats att utge lös egendom får verkställas genast, om säkerhet ställs för återbäring av egendomen jämte avkastning. Detta gäller dock ej, om förpliktelsen har ålagts som särskild rättsverkan av brott.

9 § Dom, som enligt annan lag eller enligt förordnande av domstolen får verkställas innan den har vunnit laga kraft, verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat följer av lagen eller förordnandet.

10 § Ansökan om resning eller återställande av försutten tid, beslut varigenom sådan ansökan har beviljats eller besvär över domvilla hindrar

ej verkställighet, om ej annat förordnas med anledning av ansökningen eller besvären.

Utslag och beslut i lagsökningsmål m.m.

11 § Utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. Utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej gäldenären har sökt återvinning. Har återvinning sökts, gäller vad som sägs i 6 § om underrätts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

12 § Utslag eller beslut i mål enligt handräckningslagen (1981:000) verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. I fråga om betalningsskyldighet gäller dock att utslaget eller beslutet får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Förlikning

13 § Förlikning som är stadfäst av domstol verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan mot domen eller talan om ogiltigförklaring av förlikningen.

Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

14 § Godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs såsom lagakraftägande dom.

Skiljedom

15 § Skiljedom som grundas på skiljeavtal får verkställas, om

1. skiljeavtalet ej innehåller förbehåll om rätt för part att klandra domen,
2. omständighet ej föreligger som gör domen ogiltig, även om talan ej förs mot domen, och
3. det ej heller görs sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § lagen (1929:145) om skiljemän.

I fråga om ersättning till skiljeman får skiljedomen verkställas, om tiden för parts talan mot domen i denna del har gått till ända utan att sådan talan har väckts och det ej föreligger omständighet som avses i första stycket 2.

16 § Bestämmelserna i 15 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket tillämpas också på skiljedom som, utan att skiljeavtal föreligger, med stöd av bestämmelse i lag har meddelats enligt lagen (1929:145) om skiljemän.

17 § Möter ej på grund av bestämmelserna i 15 eller 16 § hinder mot verkställighet av skiljedom, skall kronofogdemyndigheten meddela

särskilt beslut härom. Innan sådant beslut meddelas, skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig.

18 § Sedan beslut som avses i 17 § har meddelats, verkställs skiljedomen såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas av domstol där talan mot skiljedomen är anhängig.

Förbindelse angående underhållsbidrag

19 § Skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse angående underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960: 97) verkställs såsom lagakraftägande dom.

I fråga om underhållsbidrag, som skall utges till gäldenärens make för makens egen del eller för makarnas barn, får verkställighet dock äga rum endast om makarna under den tid som bidraget avser ej varaktigt bodde tillsammans och alltjämt ej gör det.

Har talan rörande en förbindelse väckts vid domstol, kan denna förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Annan exekutionstitel

20 § I fråga om verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut tillämpas vad som gäller om dom, om ej annat är föreskrivet. Innan saken har blivit slutligt prövad, räknas beslutet som underrätts dom.

I fråga om verkställighet på grund av handling som avses i 1 § första stycket 7 gäller vad som är särskilt föreskrivet.

Invändningar mot verkställighet

21 § Visar svaranden att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse som ansökningen om verkställighet avser, får verkställighet ej äga rum. Detsamma gäller om svaranden till kvittning åberopar fordran, som har fastställts genom exekutionstitel vilken får verkställas eller som grundas på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, och i övrigt förutsättningar för kvittning föreligger.

Gör svaranden gällande att annat förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen ej lämnas utan avseende, får verkställighet ej heller äga rum.

Föreligger fall som avses i första eller andra stycket och har åtgärd för verkställighet redan vidtagits i målet, skall åtgärden återgå, om det kan ske.

Kronofogdemyndighetens beslut med anledning av invändning som avses i första eller andra stycket hindrar ej att saken prövas i rättegång.

Upphävande av exekutionstitel

22 § Upphävs exekutionstitel, skall sökt verkställighet omedelbart inställas. Redan vidtagen åtgärd för verkställighet skall såvitt möjligt återgå. Sådan återgång skall ske genast, om ej annat har förordnats. I mål om

utmätning eller införsel skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande återgå förrän det avgörande varigenom exekutionstiteln har upphävts har vunnit laga kraft.

I mål om utmätning eller införsel skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad borgenären skall betala tillbaka. Härvid får ställd säkerhet tagas i anspråk. I annat mål skall myndigheten på begäran återställa besittning eller annat förhållande som har rubbats, om hinder ej möter.

Sökanden är även skyldig att ersätta skada som svaranden har lidit genom verkställigheten.

Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål

23 § Bestämmelserna i 3–13 och 15–20 §§ samt 22 § första stycket tredje och fjärde meningarna och andra och tredje styckena gäller ej i allmänt mål.

Dom eller beslut, varigenom någon har dömts att utge böter eller vite eller har ålagts sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet, får ej verkställas förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft. Annan exekutionstitel i allmänt mål får verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt föreskrivet.

Exekutionstitel i allmänt mål verkställs såsom lagakraftägande dom. I stället för vad som sägs i 22 § första stycket tredje och fjärde meningarna gäller att återgång av utmätning eller införsel skall ske genast, när exekutionstiteln har upphävts.

24 § Har innehållet i exekutionstitel tagits upp i saköreslängd, restlängd eller annan sådan handling som har upprättats enligt särskild föreskrift, får verkställighet äga rum på grund av handlingen.

4 kap. Utmätning

Inledande bestämmelser

1 § Utmätning får äga rum när verkställighet som avser betalningsskyldighet är medgiven enligt 3 kap. Utmätning får också ske när kronofogdemyndigheten enligt särskild bestämmelse i denna balk får utsöka fordran eller kostnad.

2 § Genom utmätning får tagas i anspråk egendom som ej är undantagen på grund av bestämmelse i denna balk eller på grund av särskild föreskrift.

I den mån pantbrev i skepp eller fastighet ej utgör säkerhet för fordran får det utmätas hos den intecknade egendomens ägare. Motsvarande gäller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

För utmätning av lön och vissa andra förmåner gäller enligt 7 kap. särskilda villkor.

Utmätningsordningen

3 § Av utmätningsbar egendom bör i första hand tagas i anspråk sådan

tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären, om ej annat följer av 4–6 §§.

4 § Sökande, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt, har rätt att i första hand få utmätning av egendom vari förmånsrätten gäller. Annan tillgång får ej utmätas för fordringen, om det är till skada för annan sökande, såvida ej utmätning sker på villkor att betalning i första hand skall utgå ur den egendom vari förmånsrätten gäller.

5 § Registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom får endast om sökanden begär det utmätas för fordran som ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

6 § Tillgångar som hör samman får ej skiljas utan särskilda skäl.

Tillbehör till fartyg, luftfartyg eller fastighet får ej utmätas särskilt för sig.

Omfattar inteckning i luftfartyg även reservdelar, får ej någon av de på viss plats förvarade reservdelarna utmätas särskilt för sig utan inteckningshavarens samtycke.

7 § Lös egendom får utmätas endast om egendomen är tillgänglig vid förrättningen eller om egendomen ändå på grund av registrering, upplysningar vid förhör eller annan utredning kan identifieras och hinder ej kan antagas möta mot säkerställande av utmätningen enligt vad som sägs i 6 kap.

Här i riket registrerat skepp eller luftfartyg får dock utmätas även om hinder mot säkerställande av utmätningen kan antagas föreligga.

Förfarandet

8 § Utmätning söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären har sitt hemvist.

Utmätning av egendom som ej finns i det distrikt där gäldenären har sitt hemvist får även sökas hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där egendomen finns eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, dit det väntas. Utmätning av fartyg får även sökas där fartyget har sin hemort. Utmätning av fordran eller annan rättighet får också sökas där sekundogäldenären eller annan förpliktad finns, även om fordringen eller rättigheten skall anses finnas i annat distrikt. Utmätning av lön eller annan förmån som avses i 7 kap. söks, om gäldenären ej har hemvist här i riket, där arbetsgivaren eller annan som utger förmånen finns.

Har utmätning sökts hos kronofogdemyndighet som ej är behörig enligt första eller andra stycket, får myndigheten likväl i brådskande fall vidtaga åtgärd som avses i 6 kap. 12 § innan målet enligt 2 kap. 4 § första stycket överlämnas till kronofogdemyndighet som är behörig.

9 § Kronofogdemyndigheten skall i den utsträckning som påkallas av ansökningens innehåll, gäldenärens förhållanden och övriga omständigheter undersöka huruvida gäldenären har utmätningsbar egendom.

10 § Utmätning skall ske så snart som möjligt efter det att behövliga handlingar har kommit in till kronofogdemyndigheten.

Lämnar sökanden anstånd med utmätning och varar anståndet över sex månader från dagen för ansökningen, är denna förfallen.

Om sökanden ger anstånd fler än två gånger, är ansökningen också förfallen.

11 § Har två eller flera sökt utmätning mot samma gäldenär, skall utmätning för fordringarna ske samtidigt, om ej utmätning för någon av fordringarna därigenom fördröjs oskäligt.

Bestämmelserna i 15 kap. 16 § första stycket om jämkning av underhållsbidrag vid införsel har motsvarande tillämpning vid utmätning.

12 § Innan utmätning sker skall underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen skall ske så tidigt att gäldenären kan beräknas få tillräcklig tid att bevaka sin rätt.

Föreligger risk att gäldenären skaffar undan eller förstör egendom eller är saken eljest brådskande, behöver gäldenären ej underrättas. Underrättelse behövs ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej har kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

13 § Utmätning får ske utan hinder av att gäldenären ej är närvarande, om det ej behövs att han får tillfälle att yttra sig vid förrättningen.

Upplysningsplikt

14 § Gäldenären är skyldig att lämna de uppgifter om sina tillgångar som behövs i målet.

Kronofogdemyndigheten kan ålägga gäldenären att inge förteckning över sina tillgångar. Vid behov kan myndigheten förordna lämplig person att biträda gäldenären vid upprättande av förteckningen.

Gäldenären kan också åläggas att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör eller i förteckning.

15 § Tredje man är skyldig att uppge huruvida gäldenären har fordran hos honom eller annat mellanhavande med honom, som kan vara av betydelse för bedömning i vad mån gäldenären har utmätningsbar egendom, samt att ange den närmare beskaffenheten av mellanhavandet.

16 § Bestämmelser om förhör med gäldenären eller tredje man och om tvångsmedel i samband med att upplysningar begärs av gäldenären eller tredje man finns i 2 kap. 10–16 §§.

Förhållandet till tredje man vid utmätning av lös egendom

17 § Lös egendom får utmätas, om det framgår att egendomen tillhör gäldenären eller om han enligt 18 eller 19 § skall anses vara ägare.

18 § Gäldenären anses vara ägare till lös egendom som han har i sin besittning, om det ej framgår att egendomen tillhör annan.

I fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg gäller dock att

egendomen anses tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det ej framgår att egendomen tillhör annan.

19 § Om gäldenären är gift och varaktigt sammanbor med sin make, anses de vara samägare till lös egendom som de har i sin gemensamma besittning, om det ej framgår att egendomen tillhör en av dem eller någon annan. Detsamma gäller, när gäldenären varaktigt sammanbor med annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Om gäldenären och annan än som avses i första stycket har lös egendom i sin gemensamma besittning, får egendomen eller andel däri utmätas endast om det framgår att egendomen eller andelen tillhör gäldenären.

Första och andra styckena gäller ej i fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

20 § Utmäts lös egendom enligt 17, 18 eller 19 § trots att tredje man har påstått bättre rätt till egendomen, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga tredje mannen att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären. Detsamma gäller, om tredje man påstår bättre rätt först sedan utmätning har skett.

Efterkommer tredje man ej föreläggandet, har han förlorat sin rätt mot sökanden, om ej denne inom den angivna tiden har väckt talan i saken mot tredje mannen.

21 § Sedan utmätt lös egendom har sålts eller utmätt fordran har drivits in, gäller 20 § beträffande rätten till influtna medel, om ej tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden.

22 § Kan viss lös egendom ej utmätas enligt 17–19 §§ men föreligger sannolika skäl att egendomen tillhör gäldenären, får egendomen utmätas med förbehåll för tredje mans rätt.

Kronofogdemyndigheten skall, om det ej av särskilda skäl är obehövligt, förelägga sökanden att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan i saken mot tredje mannen. Efterkommer sökanden ej föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen inom den angivna tiden har väckt talan i saken mot sökanden.

Första och andra styckena gäller ej i fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

23 § Har fordran eller annan rättighet blivit utmätt och råder ovisshet om fordringens eller rättighetens bestånd, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga sökanden att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan i saken mot tredje mannen. Efterkommer sökanden ej föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen inom den angivna tiden har väckt talan i saken mot sökanden.

Första stycket gäller även när ovissheten i fall som avses i 2 § andra stycket rör i vad mån utmätt pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran.

Förhållandet till tredje man vid utmätning av fast egendom

24 § Fast egendom får utmätas, om det framgår att egendomen tillhör gäldenären. Har gäldenären lagfart på egendomen, får utmätning ske, om det ej framgår att egendomen tillhör annan.

25 § När överlåtelse av fast egendom beror av villkor som ännu ej är uppfyllt, hindrar ej överlåtelsen att egendomen utmäts för fordran hos överlåtaren. Utmätningen omfattar i sådant fall även överlåtarens rätt mot den som har förvärvat egendomen. Uppfylls villkoret, gäller utmätningen därefter endast överlåtarens rätt mot förvärvaren.

Utmätning av fast egendom får även äga rum för fordran hos den som har förvärvat egendomen, fastän hans förvärv beror av villkor. Återgår hans förvärv, omfattar utmätningen därefter endast den rätt som han i sådant fall har mot den som överlät egendomen.

26 § Utmäts fast egendom och påstår tredje man bättre rätt till egendomen, gäller vad som sägs i 20 och 21 §§.

Utmätningsverkan av domstols beslut eller av betalning till kronofogdemyndigheten

27 § Har domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, anses egendomen omedelbart utmätt.

Denna verkan förfaller, om ej försäljning begärs hos kronofogdemyndigheten inom två månader från det att domstolens beslut vann laga kraft.

28 § Medel vilka gäldenären betalar till kronofogdemyndigheten i anhängigt mål anses omedelbart utmätta i målet, om betalningen ej har skett med villkor som strider häremot.

Verkan av utmätning

29 § När utmätning har beslutats, får gäldenären ej till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

Första stycket utgör ej hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om förbud mot pantsättning av sådan handling när den har tagits i förvar av kronofogdemyndigheten finns bestämmelser i 6 kap. 5 § och 12 kap. 5 §.

Om nyttjandet av utmätt egendom m.m. finns bestämmelser i 6 kap. 4 § andra stycket och 12 kap. 6–10 §§.

30 § Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om ej annat följer av andra stycket eller 7 kap. 13 §.

Utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför ej förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Upptas på samma inskrivningsdag mer än ett sådant ärende,

skall den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i främmande stat innan det har tagits om hand av kronofogdemyndigheten, skall den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom medför företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

31 § Utmätning ger kronofogdemyndigheten rätt att vidtaga de åtgärder beträffande egendomen som behövs för att sökandens rätt skall tagas till vara. Kronofogdemyndigheten har härvid samma befogenheter som annars tillkommer egendomens ägare. Myndigheten får dock ej väcka talan vid domstol eller svara i mål angående egendomen.

Sammanträffande av utmätningar

32 § Om viss egendom utmäts av mer än en kronofogdemyndighet, skall målen i fortsättningen handläggas gemensamt av den kronofogdemyndighet som myndigheterna i samråd bestämmer eller som utses av den kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären har sitt hemvist.

Innan kronofogdemyndighet överlämnar mål enligt första stycket skall den vidtaga sådana i 6 kap. föreskrivna åtgärder som ej bör anstå.

Hävande av utmätning och annan rättelse

33 § Om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man, skall utmätningen hävas, såvida ej tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Har egendomen sålts, gäller hävandet av utmätningen endast rätten till influtna medel.

Utmätning skall också hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran ej kan antagas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

34 § Finner kronofogdemyndigheten av annat skäl än som anges i 33 § att viss egendom ej borde ha utmätts, skall rättelse ske. Sådan rättelse får dock ej vidtagas senare än två veckor från utmätningsbeslutet.

35 § Kronofogdemyndigheten skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, höra sökanden innan rättelse sker enligt 33 eller 34 §.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

36 § Bestämmelserna i 10 § gäller ej i allmänt mål.

5 kap. Undantag från utmätning

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov

1 § Från utmätning undantas

1. kläder och andra föremål som tjänar uteslutande till gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde,
2. möbler, husgeråd och annan utrustning, i den mån egendomen är nödvändig för ett hem och dess skötsel,
3. arbetsredskap och annan utrustning som behövs för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning samt djur, foder och sådant som i övrigt behövs för hans försörjning, allt till skäligt värde,
4. föremål med sådant övervägande personligt värde för gäldenären att det måste anses uppenbart obilligt att taga egendomen i anspråk,
5. hyresrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad eller behövs för hans förvärvsverksamhet, även om hyresrätten får överlåtas,
6. bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad, såvida ej gäldenären vid förvärv av bostadsrätten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer eller det med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att bostadsrätten undantas från utmätning,
7. pengar, banktillgodohavande, annan fordran och förnödenheter, i den mån annat ej är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock ej utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

2 § När gäldenären har familj, bestäms vad som får undantagas enligt 1 § med skälig hänsyn även till vad familjen brukar eller behöver.

Om gäldenären eller någon som tillhör hans familj lider av lyte eller allvarlig sjukdom, skall det också beaktas.

Undantag enligt 1 § 7 bestäms med skälig hänsyn även till gäldenärens underhållsbörda.

3 § Vid utmätning hos dödsbo gäller 1 och 2 §§ i fråga om dödsboet tillhörig egendom som den dödes efterlevande familj brukar eller behöver. I stället för 1 § 7 gäller dock att sådan egendom som avses där skall undantagas i den mån det behövs för underhåll enligt 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

I övrigt är 1 och 2 §§ ej tillämpliga vid utmätning hos juridisk person.

4 § Om egendom som avses i 1 § 1–3 har sådant värde att den ej kan undantagas enligt vad som sägs där, får utmätning ske med förbehåll att gäldenären efter egendomens försäljning skall av den behållna köpeskillingen få ut visst skäligt belopp för att kunna anskaffa vad han behöver i den sålda egendomens ställe.

Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift

5 § Egendom, som till följd av sin beskaffenhet, enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot envar ej får överlåtas, får ej heller utmätas, om ej annat följer av andra stycket eller av särskild föreskrift.

Egendom, som gäldenären har förvärvat på kredit under förbehåll om återtaganderätt för kreditgivaren, får utmätas utan hinder av att egendomen ej får överlåtas.

6 § Medel, som för särskilt angivet ändamål har anvisats gäldenären av staten, kommun eller annan menighet eller av samfund, stiftelse eller inrättning med allmännyttigt syfte eller har samlats in bland allmänheten, får ej utmätas, om det strider mot det angivna ändamålet.

Sedan medlen har betalats ut, gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda.

7 § Skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, får ej utmätas medan skadeståndet innestår hos den som skall utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå som livränta, gäller vad som har sagts nu rätten till livräntan.

Sedan skadeståndet har betalats ut, får vad som hålls avskilt ej utmätas, om skadeståndet skall tillgodose försörjningsbehov som alltjämt kvarstår eller, i annat fall, om mindre än två år har förflutit från det att medlen betalades ut.

8 § Rätt till pension eller till annan livränta än som avses i 7 § får ej utmätas i den mån rättigheten behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom. Detta gäller dock ej, om gäldenären vid förvärv av rättigheten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer.

9 § När rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant ej får utmätas, får ej heller rätt till vederlag för utnyttjande av rättigheten utmätas innan denna har utnyttjats så som förutsätts för att vederlag skall utgå och vederlaget kan beräknas.

10 § Om förbud mot utmätning i vissa andra fall gäller särskilda föreskrifter.

11 § Beträffande utmätning av lön och vissa andra förmåner finns bestämmelser i 7 kap.

12 § Medel som ej får utmätas medan de innestår hos annan får ej heller sedan de har betalats ut utmätas förrän dagen efter utbetalningen.

Pantsatt egendom m.m.

13 § Bestämmelserna om förbud mot utmätning i 1–9 §§ hindrar ej att egendom som avses där utmäts för fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egendomen.

Nämnda bestämmelser hindrar ej heller utmätning av egendom som har belagts med kvarstad för fordran eller tagits i anspråk genom betalningssäkring.

Förfarandet vid prövningen

14 § Gäldenären skall lämna de uppgifter som är tillgängliga för honom och som behövs för kronofogdemyndighetens prövning av vad som bör undantagas från utmätning. Myndigheten skall förfara efter vad som är känt eller kan utrönas utan omgång.

15 § Anvisar gäldenären viss egendom till utmätning, hindrar bestämmelserna om förbud mot utmätning i 1–12 §§ ej att egendomen utmäts, om den kan överlåtas och utmätning ej uppenbart strider mot vad som är påkallat av hänsyn till gäldenärens eller hans familjs behov.

6 kap. Säkerställande av utmätning

Lös egendom

1 § Utmätning av lös egendom skall säkerställas enligt vad som sägs i detta kapitel.

Säkerställande enligt 2–8 §§ skall ske utan dröjsmål. Utmäts här i riket registrerat skepp eller luftfartyg trots att hinder föreligger mot att säkerställa utmätningen, skall säkerställande ske utan dröjsmål sedan hindret har bortfallit.

När registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg enligt 4 kap. 27 § anses utmätta, skall åtgärd för säkerställande ej utan särskilt yrkande vidtagas innan försäljning har begärts.

2 § Pengar samt löpande skuldebrev och annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, skall tagas i förvar.

Utmäts pantbrev i skepp eller fastighet eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg hos den intecknade egendomens ägare, skall pantbrevet eller inteckningshandlingen tagas i förvar.

Kan det antagas att handling som avses i första eller andra stycket undanhålls eller har förkommit, skall i stället sekundogäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

3 § Utmäts annan fordran eller rättighet än som avses i 2 §, skall sekundogäldenären eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Vid utmätning av rättighet som avses i 7 kap. jordabalken eller av byggnad på ofri grund skall fastighetens ägare underrättas. Om utmätning av bostadsrätt underrättas bostadsrättsföreningen.

4 § Annan lös egendom än som avses i 2 och 3 §§ skall tagas i förvar eller, om den lämnas i gäldenärens besittning, förseglas eller märkas som utmätt, såvida det ej framstår som obehövligt.

Utmätt egendom som ej tas i förvar eller förseglas får nyttjas av gäldenären, om ej kronofogdemyndigheten beslutar annat.

5 § Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmätta reservdelar till luftfartyg och ej är belånad, får tagas i förvar. Sedan handlingen har tagits i förvar, får den ej pantförskrivas utan kronofogdemyndighetens tillstånd.

6 § Förbehåll om återtaganderätt hindrar ej att egendomen tas i förvar, förseglas eller märks, om den har utmätts hos förvärvaren.

Överlåtaren skall underrättas om utmätningen.

7 § Egendom som är i tredje mans besittning får tagas i förvar, förseglas eller märkas, när sådan åtgärd föreskrivs i 2–5 §§. I fråga om pantbrev eller annan inteckningshandling som är belånad tillämpas detta dock endast om särskilda skäl föreligger. Tas egendomen ej i förvar, skall förbud meddelas innehavaren att utan kronofogdemyndighetens tillstånd utge egendomen eller vidtaga annan åtgärd med den till skada för sökanden.

Om tredje man har handpanträtt eller retentionsrätt i egendom som tas i förvar, innehar kronofogdemyndigheten egendomen för hans räkning.

8 § Handling, som ej är nämnd i 2 eller 5 § men som visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller vars omhändertagande är påkallat för att hindra förfogande över egendomen eller som behövs vid nyttjande av denna, får tagas i förvar. Detta gäller även om handlingen innehas av tredje man.

9 § Kronofogdemyndigheten skall så snart som möjligt förteckna och värdera utmätt lös egendom. Vid behov får sakkunnig person anlitas för värderingen.

Även handlingar som tas i förvar skall förtecknas.

10 § Utöver vad som följer av 1–9 §§ skall kronofogdemyndigheten vidtaga de åtgärder som i varje särskilt fall behövs för att utmätning skall säkerställas.

11 § Utmäts egendom som redan är utmätt för annan fordran eller som är belagd med kvarstad, skall åtgärderna för säkerställande av utmätningen anpassas därefter.

Provisorisk åtgärd

12 § Kan utmätning av viss lös egendom ej ske genast, får kronofogdemyndigheten likväl vid behov taga egendomen i förvar eller vidtaga annan åtgärd som anges i 1–10 §§.

När sådan åtgärd har vidtagits, gäller vad som sägs i 4 kap. 29 §.

Åtgärden får ej bestå längre än som är nödvändigt. Har utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden hävas.

Fast egendom

13 § Om säkerställande av utmätning av fast egendom och om nyttjande av sådan egendom finns bestämmelser i 12 kap. 3–10 §§.

14 § Utmäts fast egendom i fall som avses i 4 kap. 25 §, skall förvärvaren eller, när utmätning sker hos förvärvaren, överlåtaren underrättas och förbud meddelas honom att till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären.

7 kap. Utmätning av lön m.m.

Allmänna bestämmelser

1 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller i fråga om utmätning av

1. arbetstagares lön, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares,
3. belopp som utgår som pension eller livränta,
4. sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

Bestämmelserna i detta kapitel är ej tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

För vissa fall när skälig lön ej utgår för gäldenärens arbete gäller enligt 18 § särskilda bestämmelser.

2 § Vad som föreskrivs om utmätning av lön gäller även utmätning av annan förmån som avses i 1 §, om ej annat anges. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen.

Villkor för utmätning

3 § Lön som innestår hos arbetsgivaren får utmätas genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och tillställa kronofogdemyndigheten viss del. Beslut om utmätning får meddelas beträffande lön som förfaller under viss i beslutet angiven tid eller beträffande viss lönepost.

4 § Lön får tagas i anspråk genom utmätning endast i den mån lönen uppenbart överstiger vad som behövs för gäldenärens och hans familjs underhåll samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Om utmätningen avser ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad, skall särskild hänsyn tagas till detta förhållande.

5 § Utan gäldenärens medgivande i målet får utmätning ej under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än sex månader. Utmätning får ej heller under två kalenderår efter varandra ske så att lönen i en följd eller utan större uppehåll tas i anspråk under längre tid än sex månader. Det bör om möjligt undvikas att lönen tas i anspråk under gäldenärens semester eller i omedelbar anknytning till denna. Medgivande som anges ovan kan återkallas av gäldenären.

Första stycket är ej tillämpligt vid utmätning av ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad. Meddelas i annat fall beslut om utmätning beträffande viss lönepost, skall beslutet vid

tillämpning av första stycket anses gälla den tid på vilken den posten belöper.

Om belopp som utgår som pension eller livränta förfaller med längre mellanrum än en månad, får utmätning därav ej ske i vidare mån än om beloppen hade förfallit månadsvis.

6 § Ersättning som utgår i stället för semester och innestår hos arbetsgivaren får ej i något fall utmätas utan gäldenärens medgivande i målet. Detta gäller även semestermedel som av arbetsgivaren har betalats till särskild kassa och innestår hos denna.

Förfarandet

7 § Innan beslut om utmätning meddelas skall gäldenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Gäldenären behöver dock ej höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om utmätning hos den nye arbetsgivaren, om ej särskilda skäl föreligger.

8 § Kronofogdemyndigheten bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (utmätningsbeloppet), dels det belopp som enligt 4 § skall förbehållas gäldenären (det utmätningsfria beloppet).

Är det fråga om utmätning av sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 1 § första stycket 4, bestäms utmätningsbeloppet och det utmätningsfria beloppet per dag.

9 § Om särskilda skäl föreligger, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för lönens utbetalande så att utmätning kan verkställas i därför lämpad ordning.

10 § Beslut om utmätning skall ändras, om anledning föreligger. Innan ändring beslutas skall den part som ändringen går emot beredas tillfälle att yttra sig, om ej det är uppenbart obehövligt eller beslutet ej kan uppskjutas.

11 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om utmätning och i fråga som avses i 9 eller 10 §.

Företrädesordning

12 § Skatteavdrag har företräde framför utmätning. Om förhållandet mellan införsel och utmätning finns bestämmelser i 15 kap. 17 §.

13 § Utmätningen medför förmånsrätt när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning.

14 § Har beslut om utmätning för viss fordran meddelats beträffande belopp som utgår som pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, skall den senare utmätningen anses ha skett även för obetald del av den förra fordringen.

15 § Försätts gäldenären i konkurs, får beslut om utmätning ej tillämpas beträffande lön som förfaller under konkursen.

Arbetsgivares skyldigheter

16 § Utmätningsbeloppet skall innehållas endast i den mån lönen överskjuter det utmätningsfria beloppet.

Arbetsgivaren skall tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp på tid och sätt som myndigheten bestämmer. Om särskild anledning föreligger, får arbetsgivaren åläggas att omedelbart tillställa myndigheten innehållet belopp.

17 § Betalar arbetsgivaren ut lön i uppenbar strid mot beslut om utmätning eller underlåter han att inom föreskriven tid eller på anfordran tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp, får hos arbetsgivaren genast utsökas vad denne skulle ha innehållit eller har innehållit.

18 § Arbetar gäldenären i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och kan till följd därav utmätning ej äga rum, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att, för tid efter det att beslut därom har meddelats och till dess annat förordnas, till myndigheten utge så mycket som hade kunnat tagas ut genom utmätning om skälig lön hade utgått för arbetet. Innan beslut meddelas skall gäldenären och arbetsgivaren beredas tillfälle att yttra sig.

Åtgärd som avses i första stycket räknas som utmätning av lön. Underlåter arbetsgivaren att utge belopp som har bestämts genom beslutet, gäller vad som sägs i 17 §.

Särskilda bestämmelser

19 § Samtidigt som utmätning sker av lön får även annan tillgång utmätas till säkerhet för sökandens fordran. Med vidare åtgärd i den delen får anstå under högst ett år i avvaktan på att lön innehålls till betalning av fordringen.

20 § Sedan lön har betalats ut, gäller om utmätning av medlen vad som sägs i 5 kap.

Straffbestämmelse

21 § Arbetsgivare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skulle ha innehållits enligt beslut om utmätning, döms till böter.

8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m.m.

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt egendom säljs genom kronofogdemyndighetens försorg.

I 9 kap. finns bestämmelser om indrivning av utmätt fordran och om åtgärder efter utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev.

Bestämmelser om försäljning av utmätt egendom gäller i tillämpliga delar även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs.

2 § Om sökanden beträffande egendom för vilken enligt 10–12 kap. skyddsbelopp skall bestämmas visar att hans fordran är förenad med bättre särskild förmånsrätt än som följer av utmätningen, kan han begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till förstnämnda förmånsrätt. Härvid tillämpas vad som föreskrivs om borgenärs anslutningsrätt.

Tidsfrist för försäljning och hinder mot försäljning

3 § Försäljning av utmätt egendom skall ske utan dröjsmål, om ej hinder möter. I 10–12 kap. föreskrivs särskilda tidsfrister beträffande egendom som avses där.

Kronofogdemyndigheten får bevilja anstånd med försäljningen på begäran av utmätningssökanden eller gäldenären. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om utmätningssökanden medger det eller särskilda skäl föreligger.

4 § När utmätning har skett med stöd av 3 kap. 6 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum och gäldenären har sökt återvinning.

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln har vunnit laga kraft eller får verkställas såsom lagakraftägande dom.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård skall utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

5 § Har tredje man eller sökanden enligt 4 kap. 20, 22 eller 26 § förelagts att väcka talan, får den utmätta egendomen ej utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten har blivit slutligt avgjord eller, när föreläggande har givits tredje man, tiden för väckande av talan har gått ut. Försäljning får dock ske, om det kan antagas att tvisten ej påverkar köpeskillingen i väsentlig mån eller om egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket i detta kapitel.

Pågår i annat fall rättegång om utmätt egendom, får kronofogdemyndigheten ge det anstånd med försäljningen som är påkallat av omständigheterna.

6 § När utmätning har skett hos dödsbo, får egendomen ej utan dödsboets samtycke säljas innan en månad har förflutit från det att bouppteckning förrättades eller tiden för förrättandet gick ut eller, om boet förvaltas av boutredningsman, innan uppgörelse har skett med borgenärerna. Försäljning får dock ske, om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen på annan grund än utmätningen eller om egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket.

När andel i dödsbo har utmätts, bör skifte avvaktas, om det ej medför oskäligt dröjsmål.

7 § Särskilda bestämmelser om hinder mot försäljning av fast egendom finns i 12 kap.

Andel i egendom

8 § Har utmätning skett av andel i viss egendom som tillhör två eller flera och är lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt tillämplig, kan kronofogdemyndigheten på yrkande av sökanden, gäldenären eller annan delägare förordna att hela egendomen skall säljas. När någon av nämnda sakägare har framställt sådant yrkande, skall de övriga beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. I fråga om hinder mot försäljningen gäller 6 och 7 §§ lagen om samäganderätt.

Första stycket gäller ej andel i fordran, om andelen utan olägenhet kan drivas in för sig. Är så ej fallet, gäller första stycket i fråga om såväl indrivning som försäljning av hela fordringen.

9 § Bifalls yrkande om försäljning som avses i 8 §, anses hela egendomen utmätt. Försäljning får ej äga rum innan beslutet har vunnit laga kraft, såvida ej egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket.

Framställs ej yrkande som avses i 8 § eller vinner sådant yrkande ej bifall, skall den utmätta andelen bjudas ut till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet eller, i fråga om andel i fordran, drivas in när det kan ske. Detsamma gäller, om yrkande som avses i 8 § har bifallits men försäljning av hela egendomen eller indrivning av hela fordringen ej kommer till stånd.

Tredje mans rätt till betalning

10 § När utmätning har skett av annat fartyg än registrerat skepp eller gods i fartyg eller av luftfartyg som ej är registrerat eller gods i luftfartyg, har borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall äga rum.

Borgenär, som har gjort anmälan som avses i första stycket, kan, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks, begära att egendomen säljs för hans fordran. Har sådan begäran framställts, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller.

11 § Borgenär, vars fordran är förenad med handpanträtt eller retentionsrätt i utmätt egendom, är skyldig att taga betalning i förtid i den ordning som anges i 13 kap. Han är dock ej pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att hans fordran blir betald, om ej försäljning eller, i fråga om utmätt fordran, indrivning sker för fordran med lika eller bättre rätt.

12 § Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i utmätt egendom på grund av registrering av båtbyggnadsförskott, har rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

13 § Borgenär, vars fordran är förenad med företagsinteckning eller annars med förmånsrätt i utmätt egendom enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979), har rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin

fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in, senast när fördelning skall äga rum.

Sökanden har dock företräde i den mån betalning till borgenär som avses i första stycket är obehövlig för att trygga borgenären och dem som har sämre förmånsrätt i egendomen enligt 5 § förmånsrättslagen. Vid prövningen skall hänsyn tagas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i gäldenären tillhörig egendom.

14 § Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i utmätt egendom på grund av betalningssäkring, har, i den mån fordringen är eller blir fastställd och förutsättningar för indrivning inträder, rätt att få betalning ur egendomen, om fordringen anmäls enligt vad som sägs i 13 § första stycket.

15 § Säljs egendom exekutivt under konkurs, skall betalning utgå för de konkursboets kostnader som enligt 81 § konkurslagen (1921:225) får tagas ut ur egendomen, om kostnaderna anmäls enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

När egendom säljs exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivs in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran enligt vad som sägs i 13 § första stycket.

16 § Om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom har utmätts gäller bestämmelserna i 10–12 kap.

Angående rätt till betalning ur överskott, när fordran ej har anmälts i tid, finns bestämmelser i 13 kap.

Avbrytande av verkställigheten

17 § Verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall tagas ut i målet.

Undantag från första stycket följer av 10 § andra stycket samt av 10 kap. 5 §, 11 kap. 1 och 2 §§ och 12 kap. 13 §.

Handräckning efter försäljning

18 § När utmätt egendom har sålts, har köparen rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 16 kap. 2–9, 11 och 12 §§.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

19 § Bestämmelserna i 3 § gäller ej i allmänt mål.

9 kap. Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m.m.

Allmänna bestämmelser om försäljning

1 § Utmätt lös egendom säljs på offentlig auktion eller under hand. För försäljning under hand gäller särskilda förutsättningar enligt 8 §.

Kronofogdemyndigheten får uppdraga åt annan att hålla auktion.

Detta kapitel gäller ej sådan lös egendom som avses i 10 eller 11 kap.

Försäljning på auktion

2 § Auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kan det förutses att sammanträde behöver hållas för fördelning av köpeskillingen, skall kungörelsen innehålla uppgift om sammanträdet.

Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall i god tid underrättas särskilt.

3 § Vid auktionen skall kronofogdemyndigheten, när anledning föreligger, lämna en kortfattad redogörelse för vad som har förekommit i målet. Vidare skall, när det finns anledning, borgenär som har rätt till betalning ur egendomen uppmanas att anmäla sin fordran samt villkoren för försäljningen anges.

4 § Inrop får ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Har tredje man handpanträtt eller retentionsrätt i utmätt egendom och skall denna säljas för fordran med sämre rätt, får försäljning ske endast om köpeskillingen förslår till betalning av tredje mannens fordran.

Utan hinder av första och andra styckena skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det.

5 § Köpeskillingen för inropad egendom skall betalas genast. Kronofogdemyndigheten kan dock ge anstånd med betalningen utom i fråga om handpenning som myndigheten bestämmer. Egendomen skall hållas inne till dess full betalning sker.

Om köpeskillingen eller handpenning ej betalas genast efter inropet, skall egendomen ropas ut på nytt.

Har anstånd givits, blir inropet ogiltigt, om full betalning ej sker inom föreskriven tid.

6 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att köpeskillingen eller handpenning betalas genast, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån. Detsamma gäller, om inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket.

Har två auktioner hållits utan att egendomen har blivit såld och saknas anledning antaga att egendomen kan säljas inom rimlig tid, skall nytt försäljningsförsök ej göras.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 2–5 §§. Anmälan av fordran som har skett för en auktion gäller även för senare försäljningsförsök.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta

gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

7 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnaderna för den förra auktionen och för vård och förvaltning av egendomen från det att inropet blev ogiltigt till dess att den nya auktionen ägde rum. Om köpeskillingen vid den nya auktionen understiger det bud som har antagits vid den förra, skall återstoden av handpenningen användas för att täcka skillnaden. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nye inroparen har betalat köpeskillingen. Blir egendomen ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas.

Försäljning under hand

8 § Utmätt egendom bör säljas under hand, om det är sannolikt att högre köpeskilling kan uppnås därigenom och sådan försäljning även i övrigt är ändamålsenlig. Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall beredas tillfälle att yttra sig i frågan, om anledning föreligger därtill.

Försäljning får dock ej ske under hand, om egendomen häftar för sjö- eller luftpanträtt eller ovisshet råder härom samt det ej är känt vem som gör anspråk på sådan panträtt eller var han uppehåller sig.

9 § Innan egendom säljs under hand skall anbud fordras in. I fråga om försäljningsvillkoren tillämpas 4 och 5 §§.

Lämnas ej anbud som godtas, skall auktion sättas ut. Detta gäller dock ej, om sökanden avstår därifrån eller om auktion har hållits tidigare och det därjämte saknas anledning antaga att egendomen kan säljas inom rimlig tid. Skall nytt försäljningsförsök ej göras, gäller 6 § fjärde stycket.

Blir köpet ogiltigt till följd av att full betalning ej sker inom föreskriven tid, gäller bestämmelserna i 7 §. Vad som sägs om auktion i 7 § första stycket gäller även försäljning under hand.

Försäljning av egendom som innehas under förbehåll om återtaganderätt

10 § Har utmätning skett av egendom som gäldenären har förvärvat på kredit under förbehåll om återtaganderätt för kreditgivaren, får egendomen säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av kreditgivarens fordran eller försäljningen med kreditgivarens samtycke i målet sker med förbehåll för hans rätt enligt avtalet.

Kreditgivarens fordran bestäms enligt 13 § konsumentkreditlagen (1977:981) eller enligt 5 § lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Är ej någon av dessa lagar tillämplig på avtalet, bestäms fordringen likväl enligt sistnämnda paragraf, varvid jämkning får ske efter vad som är skäligt.

Sker försäljningen med förbehåll för kreditgivarens rätt, svarar därefter

den som förvärvar egendomen i stället för gäldenären för dennes skyldigheter enligt avtalet.

Indrivning av utmätt fordran

11 § Om utmätt fordran är förfallen till betalning, skall kronofogdemyndigheten utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten.

Betalar sekundogäldenären ej frivilligt, skall kronofogdemyndigheten utsöka fordringen, om exekutionstitel finns.

Vad som föreskrivs i 4 kap. 23 § första stycket får tillämpas även när sekundogäldenären underlåter att betala utmätt fordran utan att ovisshet råder om fordringens bestånd.

12 § Är utmätt fordran ej förfallen till betalning, får kronofogdemyndigheten träffa avtal med sekundogäldenären om förtida betalning av fordringen och om den nedsättning av fordringens belopp som kan föranledas därav.

13 § Kan utmätt fordran ej drivas in inom rimlig tid, får den säljas.

Åtgärder efter utmätning av pantbrev m.m.

14 § När pantbrev i skepp eller fastighet har blivit utmätt, skall den intecknade egendomen tagas i anspråk, om sökanden yrkar det inom en månad från utmätningen.

Har föreläggande meddelats enligt 4 kap. 23 § andra stycket, får beslut att egendomen tas i anspråk ej meddelas innan tvisten har blivit slutligt avgjord, om ej domstolen finner att hinder ej möter.

När kronofogdemyndigheten har meddelat beslut att den intecknade egendomen tas i anspråk, anses den utmätt.

15 § Har sökanden ej inom tid som anges i 14 § första stycket yrkat att den intecknade egendomen skall tagas i anspråk, skall pantbrevet pantförskrivas till honom.

Pantförskrivning sker genom att kronofogdemyndigheten till sökanden utfärdar bevis att pantbrevet utgör pant för hans fordran och överlämnar pantbrevet eller, om annan än den intecknade egendomens ägare innehar detta, underrättar innehavaren om pantförskrivningen. I underrättelsen skall anges att innehavaren ej får lämna ut handlingen till skada för sökanden. Andel i pantbrev som tillkommer delägare i intecknad egendom får ej pantförskrivas för sig.

Bestämmelsen i 14 § andra stycket gäller även beträffande pantförskrivning av pantbrevet.

16 § Bestämmelserna i 14 och 15 §§ gäller även när skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg har utmätts hos den intecknade egendomens ägare.

Pantförskrivning av inteckningshandlingen omfattar ej personligt betalningsansvar som enligt handlingen åvilar utmätningsgäldenären.

10 kap. Försäljning av registrerat skepp

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt skepp som är infört i skeppsregistret säljs på offentlig auktion.

2 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till skepp.

Tidsfrist för försäljning

3 § Utmätt skepp bör säljas inom fyra månader från utmätningen eller, i fall som avses i 4 kap. 27 § eller 8 kap. 1 § tredje stycket, från det att begäran om försäljning kom in till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 8 kap. 3 §.

Utlösnings- och anslutningsrätt

4 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av skeppets försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan skeppet har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

5 § Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet, kan begära att detta säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör skeppet till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), sådan befogenhet.

Skall arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkurs utgå ur skeppet, kan förvaltaren begära att det säljs för den fordringen.

Om borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet, har begärt att det säljs för hans fordran, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

I fråga om rätt att utlösa borgenär eller konkursbo som har anslutit sig enligt första eller andra stycket tillämpas bestämmelserna i 4 §.

Åtgärder före auktion

6 § Auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid auktionen.

7 § Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt på grund av betalningssäkring. Blir sådan borgenär känd senare, skall

underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

8 § Har auktionen ej blivit utlyst så som anges i 6 och 7 §§, skall den inställas och ny tid sättas ut, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Förhandling och sakägarförteckning

9 § Vid början av auktionen skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran anmälts hos kronofogdemyndigheten före auktionen, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

När förhandlingen har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

10 § I sakägarförteckningen upptas, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt på grund av betalningssäkring samt förrättningskostnaderna.

Om skeppet hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt eller taget i anspråk genom betalningssäkring, upptas fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp har tagits i anspråk enligt 9 kap. 14 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

11 § Fordringarna upptas efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptas före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptas närmast före exekutionsfordringen.

Fordran upptas även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas, upptas fordringen med det företräde som tillkommer den om inteckningen beviljas.

När försäljning har begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning har skett enligt 5 §.

12 § Fordran upptas med det belopp till vilket den beräknas uppgå den dag då fördelningssammanträde skall äga rum. Beträffande fordran med sjöpanträtt skall iakttagas vad som föreskrivs i 249 § andra stycket andra meningen sjölagen (1891:35 s. 1). Panträtt på grund av inteckning får ej åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 264 § sjölagen. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptas återstoden som ägarhypotek.

Om i skeppet gäller pantbrev som ej innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej har blivit anmäld, upptas pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptas utan tillägg enligt 264 § sjölagen.

13 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. det lägsta bud som måste avges för att skeppet enligt 14 § skall få säljas,

3. betalningsvillkoren.

Villkor för försäljning

14 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för skeppet och andra medel som finns att tillgå.

15 § Köpeskillingen skall betalas kontant. Efter medgivande av borgenär, vars fordran enligt sakägarförteckningen är förenad med panträtt på grund av inteckning, får dock vad som faller inom köpeskillingen och pantbrevets belopp innestå i avräkning på köpeskillingen, om det ej är fråga om sådan fordran som avses i 11 § tredje stycket.

I sakägarförteckningen skall anmärkas, om fordran ej får innestå.

16 § Den som ropar in skeppet är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en sjättedel av köpeskillingen, dock ej mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur skeppet.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning i skeppet, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 22 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Obetald del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 6 § har kungjorts för köpeskillingens fördelning.

När köpeskillingen har till fullo betalats, får köparen komma i besittning av skeppet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på köpeskillingen och den förre ägaren blir fri från ansvar härför.

17 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt köparens rätt att komma i besittning av skeppet, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv har begärt försäljning motsätter sig det.

Auktionen

18 § Innan skeppet ropas ut skall redogörelse lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att skeppet ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 19 §.

19 § Innan inrop godtas skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 14 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna ej har blivit täckta.

Inrop får ej mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

20 § Sedan inrop har godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall skeppet ropas ut på nytt.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

21 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att skeppet har blivit sålt och saknas anledning antaga att skeppet kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 6–20 §§. Anmälan av fordran som har skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

22 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte ränta därå, beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635), från utsatt dag för köpeskillingens fördelning till och med den nya dagen för sådan fördelning och för att även förrättningskostnaderna med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om ändrade förhållanden har inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nye inroparen har fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir skeppet ej sålt vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas.

23 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen komma i besittning av skeppet, om ej annat har förordnats enligt 18 kap. 12 eller 19 § innan han har blivit berättigad därtill. Får han på grund av sådant förordnande ej komma i besittning av skeppet och är hindret ej hävt inom tre månader från utsatt dag för köpeskillingens fördelning, får han frånträda köpet och

återfå vad han har betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

24 § Bestämmelsen i 3 § gäller ej i allmänt mål.

11 kap. Försäljning av registrerat luftfartyg m.m.

1 § Beträffande exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg tillämpas 10 kap., om ej annat föreskrivs nedan.

I fråga om vissa främmande luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådana luftfartyg skall även tillämpas lagen (1955:229) i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till luftfartyg eller reservdelar.

2 § Vad som sägs om sjöpanträtt i 10 kap. 5, 7 och 10 §§ skall i stället gälla luftpanträtt.

Kungörandet av auktion enligt 10 kap. 6 § skall ske minst sex veckor i förväg. Underrättelser enligt 10 kap. 7 § skall sändas i rekommenderade brev minst en månad före auktionen. Innehåller inskrivningsboken uppgift om adress, skall den användas.

Vad som sägs i 10 kap. 8 § är tillämpligt även när bestämmelse i andra stycket har åsidosatts.

3 § Vad som sägs om pantbrev och tillägg i 10 kap. 12 och 15 §§ skall i stället gälla intecknat skuldebrev och ränta som anges i 19 a § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. I fall som avses i 10 kap. 12 § andra stycket upptas, i stället för tio procents tillägg, ett belopp motsvarande ett års ränta enligt det intecknade skuldebrevet.

Om reservdelar skall säljas på begäran av borgenär som ej har inteckning för sin fordran, får skyddsbelopp enligt 10 kap. 13 § 1 ej i något fall bestämmas högre än till två tredjedelar av det värde som i målet har åsatts reservdelarna av sakkunniga som kronofogdemyndigheten har anlitat.

I fall som avses i andra stycket får, vid fördelning av influtna medel, den som har inteckning i reservdelarna ej till skada för borgenär som ej har inteckning göra sin rätt gällande till högre belopp än som svarar mot två tredjedelar av köpeskillingen minskad med förrättningskostnaderna. Därvid skall i fall som avses i 10 kap. 22 § handpenning för reservdelarna läggas till köpeskillingen, i den mån den ej skall tillkomma inroparen.

4 § Vid försäljning av flera luftfartyg skall varje luftfartyg ropas ut för sig. Luftfartyg som är i samma ägares hand och svarar för samma fordringar skall dock ropas ut gemensamt, om ägaren eller borgenär ej begär särskild försäljning av visst eller vissa luftfartyg. Särskild sakägarförteckning skall upprättas för egendom som ropas ut för sig. Beträffande fordran för vilken flera luftfartyg svarar skall i förteckningen anmärkas att mindre

belopp än som anges i förteckningen kan komma att falla på egendomen till följd av att köpeskillingen för annan egendom lämnar tillgång till betalning av fordringen eller del därav.

Bestämmelserna i första stycket gäller också i fråga om försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar. Luftfartyg och reservdelar får dock ej ropas ut gemensamt, om fordran har bevakats av borgenär som ej har inteckning i reservdelarna.

Reservdelar som ej ropas ut gemensamt med luftfartyg kan på begäran av ägaren eller borgenär ropas ut i skilda poster, med förbehåll att försäljning av sådan post sker endast om försäljningen med hänsyn även till de bud som avges för andra poster kan godtagas enligt 10 kap. 19 §.

5 § Omfattar inteckning flera luftfartyg eller luftfartyg och reservdelar, får fordringen innestå enligt 10 kap. 15 § endast om all den intecknade egendomen har blivit utmätt och säljs vid gemensamt utrop.

I stället för 10 kap. 16 § sjätte stycket gäller 33 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

12 kap. Försäljning av fast egendom

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt fast egendom säljs på offentlig auktion, om ej annat följer av 15 eller 57 §.

2 § Vad som i detta kapitel sägs om fordran som är förenad med panträtt gäller även fordran för vilken fast egendom har tagits i anspråk enligt 9 kap. 14 § samt, om ej annat följer av särskilda bestämmelser i kapitlet, rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

Förberedande åtgärder

3 § Utmätt fastighet skall beskrivas och värderas så snart det är lämpligt med hänsyn till det fortsatta förfarandet. Tillbehör skall anges i beskrivningen och värderas för sig i den mån det är påkallat med hänsyn till deras värde eller av annan orsak.

Om fastighet som är intecknad gemensamt med annan fastighet skall säljas och särskilt taxeringsvärde saknas för någon av fastigheterna, skall var och en av dem värderas.

Vid behov får sakkunnig person anlitas för beskrivning och värdering.

4 § Fastighetens ägare skall på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar hans äganderätt eller tjänar till upplysning om rättigheter som besvärar fastigheten eller om tillbehör till denna och uppge vilka som har fordran eller rättighet som bör iakttagas vid egendomens försäljning. Kronofogdemyndigheten skall även på annat sätt söka införskaffa utredning i dessa hänseenden samt om den belastning som rättighet utgör och det vederlag som utgår.

5 § Pantbrev som gäller i fastigheten och ej är belånat får tagas i förvar

av kronofogdemyndigheten. Sedan pantbrevet har tagits i förvar, får det ej pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

Förvaltning av utmätt fastighet

6 § Ägare till utmätt fastighet får ej minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller genom att annat än till husbehov avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångarna eller förändra fastigheten. Om ej annat följer av 8 eller 9 §, får han i övrigt tillgodogöra sig vanlig avkastning till dess fastigheten har sålts och skall tillträdas av köparen. Sådan rätt föreligger dock ej i fråga om växande gröda eller annan avkastning som har förklarats ingå i försäljningen.

Ägaren får ej upplåta rättighet som går utöver vad som är medgivet enligt första stycket. Kronofogdemyndigheten kan förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning.

På begäran av ägaren kan kronofogdemyndigheten medge undantag från första eller andra stycket i den mån det kan ske utan intrång i utmätningssökandens rätt och i övrigt är lämpligt.

7 § På begäran av borgenär kan kronofogdemyndigheten vid behov taga vård om tillbehör till fastigheten.

8 § Arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som förfaller till betalning under förfarandets gång skall, om borgenär begär det och skäl föreligger, uppbäras av kronofogdemyndigheten eller syssloman som myndigheten förordnar. Kronofogdemyndigheten skall i sådant fall utan dröjsmål meddela den betalningsskyldige förbud att betala till annan än myndigheten eller sysslomannen.

9 § Kan det befaras att ägaren vanvårdar fastigheten eller förfogar över den i strid med 6 § eller att egendomen på annat sätt försämras i större mån, kan kronofogdemyndigheten på begäran av borgenär förordna syssloman att omhändertaga och förvalta fastigheten.

10 § Arrendeavgift, hyra och annan avkastning som syssloman uppbär skall redovisas till kronofogdemyndigheten vid tidpunkt som myndigheten bestämmer.

Tidsfrist för försäljning

11 § Utmätt fastighet bör säljas inom fyra månader från utmätningen eller, i fall som avses i 4 kap. 27 § eller 8 kap. 1 § tredje stycket, från det att begäran om försäljning kom in till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 8 kap. 3 §. Anstånd får ej utan synnerliga skäl medges utöver ett år från nämnda tidpunkt.

Utlösnings- och anslutningsrätt

12 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av fastighetens försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan fastigheten har sålts, till

kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

13 § Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979), kan begära att fastigheten säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör fastigheten till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt i fastigheten, sådan befogenhet.

Vill borgenär ansluta sig enligt första stycket, skall han anmäla det hos kronofogdemyndigheten senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Om borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen, har begärt att fastigheten säljs för hans fordran, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

I fråga om rätt att utlösa den som har anslutit sig enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i 12 §.

Försäljning av fastighetstillbehör

14 § Är det sannolikt att tillbehör kan med fördel säljas för sig utan samtidig försäljning av fastigheten i övrigt, skall kronofogdemyndigheten sätta ut sammanträde för prövning av frågan. Till sammanträdet skall kronofogdemyndigheten kalla sökanden, fastighetens ägare och envar för myndigheten känd innehavare av panträtt i fastigheten eller av annan rättighet som kan påverkas av försäljningen.

Blir vid sammanträdet närvarande sakägare ense om att tillbehör bör säljas för sig, förordnar kronofogdemyndigheten i enlighet därmed, om ej särskilda skäl föranleder annat. Uppnås ej enighet om särskild försäljning, får kronofogdemyndigheten förordna därom endast om synnerliga skäl föreligger.

Råder tvist om tillbehör, tillämpas vad som sägs i 8 kap. 5 §.

15 § Särskild försäljning av tillbehör sker enligt bestämmelserna om försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet.

Tillbehör som säljs för sig upphör att höra till fastigheten, även om det ej skiljs från denna.

16 § Vad som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör tillkommer dem som har fordringar med rätt i fastigheten med det företräde mellan dem som gäller enligt lag. Den som har fordran med panträtt i fastigheten kan avstå från betalning utan att det minskar hans rätt i fastigheten i övrigt. Innehavare av fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får dock ej avstå från betalning ur tillbehörsmedel under annan förutsättning än att samtycke till avståendet har lämnats av såväl ägare till övriga av inteckningen besvärade fastigheter som innehavare av panträtt vilken gäller i en eller flera av fastigheterna med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen.

Avstående som inverkar på villkoren vid fastighetens försäljning på auktion skall ske senast vid bevakningssammanträdet och kan därefter ej återkallas.

17 § Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör

förslår att förnöja sökanden samt dem som har bättre rätt och ej har avstått från betalning, skall förfarandet avbrytas, såvida ej egendomen är avträdd till konkurs och förvaltaren begär att förfarandet skall fortgå.

Åtgärder före försäljning på auktion

18 § Tid och plats för auktion på fastighet bestäms av kronofogdemyndigheten.

Fastighetens ägare och innehavare av nyttjanderätt till fastigheten är skyldiga att låta fastigheten visas på lämplig tid.

19 § För förhandling om försäljningen skall bevakningssammanträde hållas antingen samma dag som auktionen eller lämplig dag före denna.

20 § Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet.

Har kronofogdemyndigheten förordnat om särskild försäljning av tillbehör, får kungörelsen ej utfärdas förrän försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen har betalats eller frågan om sådan försäljning har förfallit.

21 § Sökanden, ägaren samt kända innehavare av fordringar och rättigheter som bör iakttagas vid auktionen skall i god tid särskilt underrättas om denna.

Har anslutning enligt 13 § ägt rum, skall underrättelse därom ske enligt första stycket.

22 § Har auktionen och sammanträdena ej blivit utlysta så som anges i 20 och 21 §§, skall de inställas och nya tider sättas ut, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Bevakningssammanträde

23 § Vid bevakningssammanträdet skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran eller rättighet anmälts hos kronofogdemyndigheten före sammanträdet, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

Om tillbehör har sålts för sig, behandlas särskilt hur den behållna köpeskillingen för tillbehöret skall användas, i den mån det inverkar på villkoren för fastighetens försäljning.

Sakägarförteckning

24 § När förhandlingen vid bevakningssammanträdet har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

25 § I sakägarförteckningen upptas förutom exekutionsfordringen

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,
2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,
3. fordran som är förenad med förmånsrätt i fastigheten på grund av betalningssäkring,
4. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej sådan rättighet som skall bestå oavsett fastighetens försäljning,
5. förrättningskostnaderna.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

26 § Fordringar och rättigheter upptas efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptas före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptas närmast före exekutionsfordringen.

Fordran eller rättighet upptas även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas eller är inskrivning av rättighet sökt men ännu ej beviljad, upptas fordringen eller rättigheten med det företräde som tillkommer den om inteckningen eller inskrivningen beviljas.

När försäljning har begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning har skett enligt 13 §.

27 § Fordran upptas med det belopp till vilket den beräknas uppgå på tillträdesdagen, dock med den begränsning som kan följa av att panträtt ej får åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptas återstoden som ägarhypotek.

Om i fastigheten gäller pantbrev som ej innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej har blivit anmäld, upptas pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptas utan tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken.

28 § Rättighet upptas utan att något belopp anges.

29 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,
2. i vad mån behållen köpeskilling för tillbehör skall användas för betalning av fordringar som har upptagits i förteckningen,
3. det lägsta bud som måste avges för att fastigheten enligt 32 § skall få säljas,
4. vilka rättigheter som enligt 33 § första stycket är skyddade utan

förbehåll eller enligt 33 § andra stycket skall förbehållas vid försäljningen,

5. betalningsvillkoren och tillträdesdag.

Av fordran som gäller endast i andel i fastigheten skall vid tillämpning av första stycket 1 medräknas så mycket som med hänsyn till andelens storlek och fordringens läge täcks, när övriga fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen samt förrättningskostnaderna är fullt täckta.

Köpeskilling för tillbehör får ej tagas i anspråk för betalning av fordran inom skyddsbeloppet i vidare mån än som har angivits i sakägarförteckningen.

30 § I sakägarförteckningen skall i förekommande fall erinras om

1. verkan av underlåten uppsägning av arrende- eller hyresavtal i fall som avses i 46 § andra stycket samt rätt till förlängt avtal eller skadestånd som enligt lag tillkommer arrendator eller hyresgäst om han blir uppsagd med anledning av fastighetens försäljning,
2. rätt att bo kvar såsom hyresgäst som enligt lag tillkommer bostadsrättshavare,
3. rätt att bo kvar på fastigheten som kronofogdemyndigheten enligt 36 § tredje stycket har medgivit ägaren.

31 § Om försäljningen enligt 37 § skall ske på avvikande villkor, upprättas sakägarförteckningen i enlighet därmed.

Villkor för försäljning på auktion

32 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för fastigheten, behållen köpeskilling för tillbehör i den mån den enligt sakägarförteckningen skall användas till betalning av fordringar inom skyddsbeloppet, behållen avkastning och andra medel som finns att tillgå.

33 § Tomträtt som har inskrivits är vid försäljningen skyddad utan särskilt förbehåll. Annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft är skyddade utan särskilt förbehåll, om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen.

I andra fall än som avses i första stycket skall nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft särskilt förbehållas, om det saknas anledning antaga att rättigheten belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Härvid skall rätt till betalning på grund av ägarhypotek ej anses som fordran.

Bestämmelser om inskränkningar i rätten att föra talan mot beslut angående förbehåll som avses i andra stycket finns i 18 kap.

Rättighet som ej enligt första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt andra stycket kan skyddas genom förbehåll vid auktionen enligt 39 §.

34 § I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall innestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och ej enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskilling för tillbehör. Detta gäller dock ej, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären har yrkat kontant betalning,
2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket eller

3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.

I den mån avräkning ej skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han har avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

35 § Den som ropar in fastigheten är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en tiondel av köpeskillingen, dock ej mer än som enligt 34 § skall betalas kontant eller mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur fastigheten.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt i fastigheten, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 43 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Obetald del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 20 § har kungjorts för köpeskillingens fördelning.

36 § Som tillträdesdag räknas den dag då enligt kungörelse fördelningssammanträdet skall äga rum. Kronofogdemyndigheten kan dock medge inroparen att taga vård om fastigheten eller del därav före tillträdesdagen.

Kronofogdemyndigheten får förordna att obetald avkastning av fastigheten, som enligt 8 eller 9 § har skolat betalas till myndigheten eller syssloman och som har förfallit under tiden till och med den dag köparen har tillträtt fastigheten, skall tillkomma denne. Om sådan avkastning i annat fall betalas till köparen, skall denne redovisa därför till kronofogdemyndigheten.

Har förre ägaren ej annan bostad, kan kronofogdemyndigheten tillåta honom att bo kvar på fastigheten högst tre månader efter tillträdesdagen.

37 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt tiden för tillträde, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv har begärt försäljning motsätter sig det.

Begäran som avses i första stycket skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

Auktion

38 § Vid auktionen skall, i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak, anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör ej skall följa den. Vad sålunda har angivits är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen. I övrigt ingår i försäljningen vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten. Råder tvist om tillbehör, skall det anmälas.

Redogörelse skall lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att fastigheten ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 40 §.

39 § Om sakägarförteckningen upptager rättighet som ej enligt 33 § första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt 33 § andra stycket, skall fastigheten först ropas ut utan förbehåll om rättighetens bestånd och därefter med sådant förbehåll. Uppnås vid det senare utropet bud som täcker fordringar med bättre rätt än rättigheten eller som, utan att täcka dem, är lika högt som eller högre än budet vid det föregående utropet, har budet vid det senare utropet företräde. Att ägarhypotek ej täcks utgör ej hinder mot att bud med förbehåll för rättigheten godtas.

Upptager sakägarförteckningen två eller flera sådana rättigheter som avses i första stycket, skall fastigheten först ropas ut utan förbehåll för någon av rättigheterna och därefter med förbehåll först endast för den rättighet som har bästa rätt och efter hand för ökat antal rättigheter enligt deras inbördes ordning. Bud som skyddar flera rättigheter än annat bud har företräde framför detta, om det ej leder till sämre täckning av fordran som har bättre rätt än någon av rättigheterna.

När bud med förbehåll för rättighet ej täcker fordringar med bättre rätt, kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan det budet och bud utan förbehåll för rättigheten eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt.

Om rättighetshavare i fall som avses i andra stycket är villig att betala enligt vad som sägs i tredje stycket men det sålunda erbjudna beloppet, till följd av att flera tillskott behövs, ej ensamt eller i förening med annat tillskott som bjuds är tillräckligt för att hans rättighet skall skyddas, skall fastigheten ropas ut med förbehåll för rättigheten och den eller de rättigheter som är skyddade genom tidigare bud och annat tillskott som bjuds.

Om borgenär vars fordran ej har blivit täckt genom visst bud godtager budet, skall fordringen vid tillämpning av första–fjärde styckena anses täckt.

Om rättighetshavare i stället för att betala ställer säkerhet, skall det gälla.

40 § Innan inrop godtas skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 32 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna ej har blivit täckta.

Inrop får ej mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

41 § Sedan inrop har godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall fastigheten ropas ut på nytt.

I fall som avses i 39 § skall handpenning lämnas för varje inrop, även om

fastigheten skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

42 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att fastigheten har blivit såld och saknas anledning antaga att fastigheten kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 18–41 §§. Anmälan av fordran eller rättighet som har skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

43 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte ränta därå, beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635), från tillträdesdagen till och med den nya tillträdesdagen och för att även förrättningskostnaderna med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om fastigheten säljs med förbehåll för rättighet som ej har förbehållits vid den förra auktionen eller ändrade förhållanden har inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nye inroparen har fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir fastigheten ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas.

44 § Sedan auktion som har lett till försäljning av fastigheten har vunnit laga kraft och köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Visar inroparen att han har bjudit för annans räkning, skall köpebrev utfärdas till denne.

Vissa rättsföljder av auktion

45 § Sedan fastigheten har sålts svarar den ej för fordran som avses i 25 § första stycket 1.

Borgenär som har pantbrev kan ej efter fastighetens försäljning mot köparen göra gällande panträtt i fastigheten för större fordran än som har avräknats på köpeskillingen jämte utfäst ränta därå från tillträdesdagen samt framtida skadestånd och kostnad som föranleds av fordringsförhållandet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på den kontanta köpeskillingen och den förre ägaren blir fri från ansvar härför. I fall som avses i 44 § andra stycket blir

även den som har gjort inropet betalningsskyldig.

46 § Köpare som har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket får tillträda fastigheten på den dag som har bestämts för köpeskillingens fördelning. Han svarar därefter för ägares skyldigheter i den mån de skall fullgöras efter tillträdesdagen.

Vill köparen att i sakägarförteckningen upptagen arrende- eller hyresrätt, som ej är skyddad enligt 33 § första stycket eller har förbehållits enligt 33 § andra stycket eller vid auktionen, skall upphöra, åligger det honom att inom en månad från tillträdesdagen säga upp avtalet. I annat fall gäller avtalet mot honom. Beträffande den tidpunkt vid vilken arrende- eller hyresavtal skall upphöra med anledning av uppsägning gäller vad som är föreskrivet i fråga om uppsägning efter frivillig överlåtelse av fastighet.

Om rätt i vissa fall för arrendator eller hyresgäst att begära förlängning av avtalet eller att få ersättning vid uppsägning finns särskilda föreskrifter.

47 § I fråga om rättighet som ej skall upphöra omedelbart efter fastighetens försäljning gäller följande bestämmelser.

På arrendeavgift, hyra eller annat vederlag för rättigheten som förfaller till betalning mer än sex månader eller, i fråga om arrende, mer än ett år efter tillträdesdagen får rättighetshavaren ej avräkna fordran hos den förre ägaren. I fråga om sådant belopp gäller ej heller betalning som rättighetshavaren har erlagt till den förre ägaren eller annan uppgörelse med denne.

Fordran som rättighetshavare har förvärvat eller förskottsbetalning eller uppgörelse som har skett efter det att fastigheten har utmätts får ej åberopas mot köparen, om rättighetshavaren ägde eller hade bort äga kännedom om utmätningen.

Angående rättighetshavares rätt till ersättning av tidigare ägare, om rättigheten upphör med anledning av fastighetens försäljning, finns bestämmelser i 7 kap. 19 och 20 §§ jordabalken.

Underlåter köpare att fullgöra tidigare ägares skyldigheter mot rättighetshavare enligt 46 § första stycket, gäller i fråga om skyldighet för tidigare ägare att ersätta rättighetshavaren dennes skada vad som sägs i 7 kap. 20 § första och tredje styckena jordabalken.

48 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen tillträda fastigheten på den bestämda dagen, om ej dessförinnan annat har förordnats enligt 18 kap. 12 eller 19 §. Får han på grund av sådant förordnande ej tillträda fastigheten och är hindret ej hävt inom tre månader från den bestämda tillträdesdagen, får han frånträda köpet och återfå vad han har betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Gemensamt intecknade fastigheter

49 § När någon av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, har den som har fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen rätt att indraga annan av de intecknade fastigheterna i försäljningen, om den svarar för det intecknade beloppet eller del av detta före den fastighet som skall säljas. Skall denna säljas för panträttshavarens

fordran eller för fordran som har lika eller bättre rätt, får han även indraga fastighet som svarar för inteckningen först efter den fastighet som skall säljas.

Yrkande om indragning skall framställas hos kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet. Fastighetens ägare skall beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Bevakningssammanträde och auktion skall inställas och nya tider sättas ut, om det behövs för att yrkandet skall hinna prövas.

Bifalls yrkandet, anses den indragna fastigheten utmätt när beslutet meddelas. Den får ej säljas innan beslutet har vunnit laga kraft.

50 § Om en av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, skall fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen upptagas i sakägarförteckningen med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Beloppet skall betalas kontant, om ej annat avtalas mellan köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad.

51 § Om samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas på auktion och förhållande som anges i 52 § andra stycket ej föreligger, upprättas gemensam sakägarförteckning för fastigheterna. Rättighet i någon av fastigheterna skall härvid anses upplåten i dem alla. Vid auktionen ropas fastigheterna ut gemensamt.

52 § Skall flera av gemensamt intecknade fastigheter men ej alla säljas på auktion, gäller 53–55 §§.

När samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas, gäller likaledes 53–55 §§, om

1. fastigheterna har olika ägare,
2. någon av fastigheterna med stöd av 49 § har indragits i försäljningen,
3. någon av fastigheterna endast i andra hand svarar för gemensam inteckning,
4. någon av fastigheterna besväras av särskild inteckning,
5. någon fastighets ansvar för gemensam inteckning ej avser inteckningens hela belopp,
6. det yrkas av innehavare av sådan rättighet i någon av fastigheterna som ej skall bestå oavsett om fastigheten säljs, eller
7. det i annat fall yrkas av ägare eller borgenär vars rätt kan bero därav.

Yrkande som avses i andra stycket 6 eller 7 skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

53 § Särskild sakägarförteckning skall upprättas för varje fastighet som skall säljas. Förteckningen upprättas som om försäljningen hade begärts på grund av den bästa gemensamma inteckningen, om ej exekutionsfordringen har bättre rätt. Fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning upptas för varje fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Kan ansvaret komma att vid försäljningen vidgas härutöver, skall det anmärkas. Beträffande fastighet som svarar endast i andra hand anges om sådant ansvar kan ifrågakomma.

När fastighet har indragits i försäljningen enligt 49 §, skall vid beräkning av tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken anses som om fastigheten hade utmätts samtidigt med den ursprungligen utmätta fastigheten.

54 § Vid auktionen skall fastigheterna ropas ut var för sig. Därefter skall de ropas ut gemensamt, om de har samma ägare. Efterföljande gemensamt utrop skall även eljest äga rum, om full betalning ej har uppnåtts för fordran för vilken samtliga fastigheter svarar eller fastigheternas ägare är ense om att de skall ropas ut gemensamt.

Uppnås vid gemensamt utrop högre bud än summan av buden vid de särskilda utropen, skall budet vid det gemensamma utropet ha företräde. Den köpeskilling som har bjudits vid det gemensamma utropet skall fördelas på fastigheterna efter de värden som har åsatts dem i målet. Fastighets andel i den gemensamma köpeskillingen utgör dock minst vad som har bjudits för den fastigheten vid särskilt utrop. Har någon av fastigheterna ropats ut med tillbehör som ej ingick i det värde efter vilket dess andel i köpeskillingen skall beräknas eller ropats ut utan tillbehör som omfattades av nämnda värde, skall den fastighetens värde vid tillämpningen av det sagda jämkas efter vad som påkallas av nämnda förhållande. Uppgår i fråga om någon av fastigheterna dess andel i köpeskillingen och andra tillgängliga medel ej till skyddsbeloppet och skall därför frågan om den fastighetens försäljning förfalla, skall de övriga fastigheterna ropas ut gemensamt.

Uppnås ej bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får ej någon av fastigheterna säljas.

Har fastighet indragits i försäljningen med stöd av 49 §, skall den ursprungligen utmätta fastigheten ropas ut först. Om därvid ej uppnås bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får fastigheten ej säljas. Blir den ej såld, skall ej heller den indragna fastigheten säljas.

Fastighet som endast i andra hand svarar för fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får ej säljas för den fordringen innan det har visat sig att betalning ej kan utgå ur den fastighet som svarar i första hand. I andra hand ansvarig fastighet får ej heller säljas, om dess ägare eller annan sakägare betalar den brist för vilken fastigheten skall svara eller ställer säkerhet för beloppet. Gemensamt utrop av fastigheterna behöver ej ske annat än om särskilda skäl föreligger.

55 § Om rättighet har förbehållits vid särskilt utrop, skall förbehållet gälla även vid efterföljande gemensamt utrop. Har rättigheten ej förbehållits vid det särskilda utropet, tillämpas 39 § även vid det gemensamma utropet.

Vid tillämpning av 40 § skall prövningen huruvida avsevärt högre köpeskilling kan uppnås avse den sammanlagda köpeskillingen för samtliga fastigheter som har ropats in vid auktionen.

Handpenning skall lämnas efter varje inrop, även om inropad fastighet skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fordran som på grund av gemensam inteckning är förenad med panträtt i såld fastighet betalas kontant, om ej köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad avtalar annat.

Fortsatt inteckningsansvar

56 § Sådant förordnande av kronofogdemyndigheten om fortsatt inteckningsansvar som avses i 6 kap. 12 § jordabalken får meddelas på begäran

av köparen.

Har fastighet sålts i fall som avses i 6 kap. 12 § andra stycket andra eller tredje meningen jordabalken, får förordnande om fortsatt inteckningsansvar meddelas beträffande gemensam inteckning som besvärar fastigheten endast om fastigheten i förhållande till de andra gemensamt intecknade fastigheterna svarar för hela inteckningen och den fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckningen har blivit täckt. Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör utfaller på pantbrevets belopp, får förordnande ej meddelas beträffande motsvarande del av inteckningen.

Begäran om förordnande enligt denna paragraf skall framställas senast vid sammanträdet för köpeskillingens fördelning. Därvid skall pantbrevet inges, om det ej förut är tillgängligt för kronofogdemyndigheten.

Försäljning under hand

57 § Utmätt fastighet får säljas under hand, om försäljning i sådan ordning finnes mera ändamålsenlig än försäljning på auktion och det är tillförlitligt utrett vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten.

Innan fastigheten bjuds ut till försäljning under hand skall ägaren och sökanden beredas tillfälle att yttra sig.

58 § Vid försäljning under hand skall köparen åläggas att svara för alla fordringar som på grund av panträtt, utmätning eller eljest är förenade med förmånsrätt i fastigheten och för förrättningskostnaderna, i den mån ej borgenär kan erhålla betalning ur andra tillgängliga medel eller avstår från förmånsrätt i fastigheten eller sökanden medger att försäljning får ske utan att förrättningskostnaderna blir täckta. Rätt på grund av ägarhypotek anses ej som fordran.

Fordran som är förfallen till betalning skall betalas kontant, om ej köparen visar att han har avtalat annat med borgenären eller betalning skall utgå ur särskilt tillgängliga medel. Om ej sökanden har avstått från täckning av förrättningskostnaderna, skall vad som behövs för sådan täckning betalas kontant.

Före försäljningen upplåten rättighet som grundas på skriftlig handling skall förbehållas. I fråga om sådan rättighet gäller vad som sägs i 47 §.

Köparen skall lämna handpenning enligt vad som föreskrivs i 35 § i fråga om inrop på auktion. Återstoden av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast fyra veckor efter det att köpehandling har upprättats. Försummas det, är köpet ogiltigt.

Blir köpet ogiltigt, gäller bestämmelserna i 43 § om handpenning. Vad som sägs om auktion i 43 § första stycket gäller även försäljning under hand.

I övrigt bestämmer kronofogdemyndigheten köpevillkoren.

59 § Försäljningen sker genom upprättande av köpehandling som underskrivs av kronofogdemyndigheten och köparen.

Försäljningsvillkoren skall godkännas av ägaren. Har försäljningen föregåtts av auktion utan att därvid godtagbart inrop har skett, behövs dock ej godkännande, om försäljningen sker på gynnsammare villkor.

Om ägaren ej har godkänt försäljningsvillkoren, skall han genast underrättas om försäljningen.

60 § Har köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 58 § fjärde stycket och har försäljningen vunnit laga kraft, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Bestämmelserna i 48 § gäller också i fråga om försäljning under hand.

61 § Säljs ej egendomen under hand, skall den bjudas ut till försäljning på auktion, om ej sökanden avstår därifrån.

Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet m.m.

62 § Bestämmelserna i 3–61 §§ gäller i tillämpliga delar även när utmätning av fast egendom har skett medan gäldenärens rätt är villkorlig och när utmätning av fast egendom ej har avsett hel fastighet, om ej annat följer av 63–68 §§.

63 § Har, i fall då överlåtelse av fastighet är beroende av villkor, fastigheten blivit utmätt för fordran hos överlåtaren, får försäljning ej ske förrän det visar sig om villkoret uppfylls.

Vad som sägs i första stycket gäller också om del av fastighet genom överlåtelse har kommit i särskild ägares hand och fastigheten har blivit utmätt för fordran hos överlåtaren innan fastighetsbildning som enligt lag utgör villkor för överlåtelsens giltighet har kommit till stånd. Skulle det medföra betydande tidsutdräkt att avvakta huruvida fastighetsbildningen kommer till stånd, får dock fastigheten säljas med förbehåll för den rätt som tillkommer förvärvaren. Försäljningen omfattar då även gäldenärens rätt mot förvärvaren. Köparen svarar för gäldenärens skyldigheter mot förvärvaren.

64 § Har, i fall då förvärv av fastighet eller del av fastighet är beroende av villkor, egendomen blivit utmätt för fordran hos förvärvaren, skall kronofogdemyndigheten bjuda ut gäldenärens rätt till egendomen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Kommer försäljning till stånd, svarar köparen för gäldenärens skyldigheter mot sin fångesman. Ansökan om inteckning, som har gjorts samma dag som utmätningen eller senare, förfaller genom försäljningen, om ej kronofogdemyndigheten på begäran av köparen förordnar annat.

Kan det utan betydande tidsutdräkt avvaktas om det för förvärvet gällande villkoret uppfylls, kan anstånd med försäljningen medges tills det visar sig om så blir fallet. Uppfylls villkoret, sker försäljning i den ordning som i allmänhet gäller för exekutiv försäljning av fast egendom.

När försäljning som har skett enligt första stycket har vunnit laga kraft och köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpehandling.

65 § Bestämmelserna i 63 och 64 §§ gäller ej, om den fordran för vilken utmätning har skett var förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten.

66 § Om villkoret uppfylls i fall som avses i 63 § eller om förvärvet går åter i fall som avses i 64 § andra stycket, skall kronofogdemyndigheten driva in eller bjuda ut till försäljning vad som därefter tillkommer gäldenären och omfattas av utmätningen. Härvid tillämpas den ordning som enligt 8 och 9 kap. gäller i fråga om utmätt fordran eller rättighet.

67 § Har endast andel i fastighet blivit utmätt men skall enligt 8 kap. 8 § hela fastigheten säljas på auktion, skall av sakägarförteckningen framgå vilka fordringar och rättigheter som belastar varje särskild andel. Skyddsbeloppet skall bestämmas så att fordringar, som gäller i den först utmätta andelen enbart eller i nämnda andel jämte annan andel och som har bättre rätt än exekutionsfordringen, samt förrättningskostnaderna blir fullt täckta.

Är någon av delägarna i konkurs, får borgenär utöva anslutningsrätt enligt 13 § även om han har förmånsrätt endast i andel av fastigheten.

68 § När andel i fastighet har sålts enligt 8 kap. 9 § andra stycket och försäljningen har vunnit laga kraft samt köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

69 § Bestämmelserna i 11 § gäller ej i allmänt mål.

13 kap. Redovisning av influtna medel

Allmänna bestämmelser om redovisning

1 § Medel som har influtit till kronofogdemyndigheten i mål om utmätning skall redovisas så snart som möjligt. Är influtet belopp ringa och kan det antagas att ytterligare medel kommer att inflyta i målet, får det avvaktas.

2 § Vad som sägs i detta kapitel om influtna medel gäller även ränta som utgår på medlen till och med den i 6 § angivna fördelningsdagen. Ränta på belopp som innestår därefter tillkommer den som är berättigad till beloppet.

3 § När köpare har ställt säkerhet för handpenning och köpeskillingen ej betalas inom föreskriven tid, skall kronofogdemyndigheten taga säkerheten i anspråk, om det behövs för betalning av vad köparen har att svara för. Motsvarande gäller, när annan sakägare enligt 12 kap. 39 eller 54 § har ställt säkerhet för belopp som skall redovisas.

Fördelning

4 § För fördelning av influtna medel skall kronofogdemyndigheten hålla fördelningssammanträde, när det är föreskrivet i balken eller när det i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas.

Sammanträde som ej har blivit utsatt i samband med kungörande av auktion skall kungöras särskilt, om det är behövligt med hänsyn till okända sakägare eller av annat skäl. Kungörande skall ske i god tid och på lämpligt sätt. Sökanden, gäldenären och andra kända sakägare skall kallas till sammanträdet.

5 § Vid fördelningssammanträde skall kronofogdemyndigheten redogöra

för vad som skall fördelas och för de fordringar som har anmälts eller skall beaktas utan anmälan.

6 § Fordran som skall beaktas upptas med det belopp till vilket den uppgår på fördelningsdagen. Som fördelningsdag anses härvid den dag till vilken fördelningssammanträde är utsatt, även om hinder möter att då verkställa fördelningen. När sammanträde ej hålls, anses den dag då kronofogdemyndighetens beslut meddelas som fördelningsdag.

Begär borgenär betalning för fordran som ej har anmälts i tid, skall utdelning utgå av överskott, om sådant uppkommer.

7 § Är fordran eller därmed förenad förmånsrätt beroende av villkor eller tvistig eller är förmånsrätt beroende av att sökt inteckning beviljas, skall kronofogdemyndigheten avsätta vad som belöper på fordringen i avvaktan på att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Avsättning skall dock ej ske i fall då tvist skall prövas enligt tredje stycket.

Borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall, om det ej av särskilda skäl är obehövligt, föreläggas att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan om rätten till medlen mot sakägare som medlen skall tillkomma om borgenärens anspråk faller bort. Efterkommer borgenären ej föreläggandet, har han förlorat sin rätt till medlen, om ej motparten inom den angivna tiden har väckt talan mot borgenären.

Kan fördelningen ej utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten har blivit avgjord, skall kronofogdemyndigheten själv pröva tvisten, om det är ändamålsenligt. Därvid gäller vad som sägs i 2 kap. 22 och 23 §§.

Vad som belöper på fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall avsättas i avvaktan på att fordringen fastställs och förutsättningar för indrivning inträder eller att beslutet om betalningssäkring hävs.

8 § När medel avsätts enligt 7 §, skall kronofogdemyndigheten ange hur det skall förfaras med dem om fordringen faller bort helt eller delvis.

9 § Om alla berörda sakägare är ense om hur medlen skall fördelas, skall fördelningen ske i enlighet därmed.

Särskilda bestämmelser beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg m.m. och fast egendom

10 § När registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har sålts på auktion, skall behållen avkastning av egendomen, ersättning som har influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon har betalat för att bevara sin rätt vid försäljningen fördelas tillsammans med köpeskillingen för egendomen. Medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör till fastighet skall fördelas samtidigt som köpeskillingen för fastigheten.

Fördelningen skall ske i enlighet med sakägarförteckningen, om det ej framgår att fordran understiger vad som anges i förteckningen. Angående begränsning av inteckningshavares rätt vid försäljning av intecknade

reservdelar till luftfartyg finns föreskrift i 11 kap. 3 § tredje stycket.

Utdelning för fordran som ej har tagits upp i förteckningen utgår endast av överskott, om sådant uppkommer.

11 § Bestämmelserna i 10 § första stycket gäller också när fastighet har sålts under hand. Medlen skall fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning.

12 § Avbryts förfarandet i fråga om egendom som avses i 10 § utan att egendomen har blivit såld, skall influtna medel fördelas enligt vad som sägs där, om sakägarförteckning har upprättats, och i annat fall enligt de grunder som gäller för upprättande av sådan förteckning. Annan borgenär än sökanden har dock ej rätt att få betalning ur medlen för annat än ränta och kostnader, om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning.

När tillbehör till fastighet har sålts för sig, skall borgenär, som ej har avstått från betalning, få utdelning med tillämpning av 12 kap. 16 §, även om fastigheten ej säljs.

Avräkning

13 § Medel som tillkommer borgenär skall avräknas på ränta och annan biförpliktelse före fordrans kapitalbelopp, om ej borgenären har yrkat annat före fördelningen eller, om fördelning ej äger rum, före utbetalningen.

Om ordningen mellan fordrans kapitalbelopp och biförpliktelser när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har utmätts finns bestämmelser i 10 kap. 11 § första stycket, 11 kap. 1 § och 12 kap. 26 § första stycket.

Utbetalning

14 § Medel får ej betalas ut utan att säkerhet ställs, om

1. utmätning har skett med stöd av 3 kap. 5 § 1 eller 6 § och exekutionstiteln ej har vunnit laga kraft eller utmätning har skett på grund av bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum och gäldenären har sökt återvinning,
2. utmätning har skett hos dödsbo för fordran som ej var förenad med särskild förmånsrätt i egendomen och den tid som anges i 8 kap. 6 § första stycket ej har gått till ända,
3. rätten till medlen är beroende av besvär som har anförts över utmätningen eller den utmätta egendomens försäljning eller av talan som avses i 4 kap. 20–22 eller 26 §,
4. fördelning som har skett vid fördelningssammanträde ej har vunnit laga kraft,
5. i annat fall tvist råder om vem som är betalningsberättigad.

15 § Har medel avsatts enligt 7 § första stycket på grund av tvist och har tvisten prövats av domstol, får den vinnande parten mot säkerhet lyfta medlen utan hinder av att avgörandet ej har vunnit laga kraft. I annat fall

får medel som har avsatts enligt 7 § första stycket, om skäl föreligger, mot säkerhet betalas ut till den borgenär för vilken de har avsatts eller, om denne ej vill lyfta medlen, till den som i andra hand är berättigad till dem.

16 § Besvär över verkställd fördelning hindrar ej att belopp som ej berörs av besvären betalas ut.

17 § När medel betalas ut, skall iakttagas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som har lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fastighet, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företes även om borgenären ej är skyldig att återställa pantbrevet, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köparen åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på köpeskillingen, gäller vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen vad som föreskrivs i första och andra styckena.

18 § Om borgenär för vilken utdelning har beräknats ej inom ett år från det att fördelningen har vunnit laga kraft företer fordringsbevis eller i övrigt fullgör vad som krävs enligt 17 § för att han skall få lyfta medlen, får dessa mot säkerhet betalas ut till den som i andra hand är berättigad till dem, om ej särskilda skäl föreligger.

19 § Om alla berörda sakägare medger att belopp betalas ut utan säkerhet när sådan annars krävs, skall det ske.

20 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. Härvid får ställd säkerhet tagas i anspråk. Motsvarande gäller, om medel som någon har fått lyfta enligt 14 eller 15 § skall tillkomma annan sakägare eller om borgenär har fått lyfta medel enligt 18 § och den som har bättre rätt till medlen anmäler sig och fullgör vad som krävs för betalning till honom.

Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål

21 § Bestämmelserna i 1, 13, 14 och 20 §§ gäller ej i fråga om sökanden i allmänt mål. I sådant mål gäller ej heller 4–6 §§, 7 § första–tredje styckena, 8 och 9 §§ annat än om fördelning skall ske med enskild borgenär eller om det är särskilt föreskrivet att fördelningssammanträde skall hållas. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket får ej tillämpas i allmänt mål, om sökandens fordran berörs av tvisten.

14 kap. Verkan av exekutiv försäljning m.m.

1 § Exekutiv försäljning ger köparen samma rätt till den sålda egen-

domen som frivillig försäljning, om ej annat följer av vad som sägs i detta kapitel.

2 § När utmätning av viss egendom ger företräde framför överlåtelse av egendomen, gäller det till förmån även för den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning. Detsamma gäller, när tredje man efter föreläggande enligt 4 kap. 20 § eller 26 § jämförd med 20 § har förlorat sin rätt mot sökanden.

3 § Har exekutiv försäljning av registrerat skepp vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts skall, om gäldenären ej var rätt ägare, köparens förvärv dock gälla, såvida gäldenärens åtkomst var inskriven när försäljningen ägde rum.

När exekutiv försäljning av fast egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen har erlagts, har den som åberopar annat förvärv av egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen. Även den som åberopar att gäldenärens eller någon hans företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätte ägaren har förlorat sin rätt mot köparen, om lagfart var beviljad för gäldenären när den exekutiva försäljningen ägde rum.

4 § Om exekutivt såld egendom frångår köparen därför att gäldenären ej var rätt ägare, är gäldenären skyldig att ersätta köparen dennes skada med sammanlagda beloppet av vad som har gått till betalning av fordran mot gäldenären och har betalats ut till denne. Har gäldenären uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat köparens skada, är han skyldig att ersätta skadan utan sådan begränsning.

Borgenär, som ej var i god tro när han mottog betalning, är skyldig att solidariskt med gäldenären ersätta köparen dennes skada med det belopp som han har erhållit i betalning. Har borgenären uppsåtligen eller av vårdslöshet vållat köparens skada, är han skyldig att ersätta skadan utan sådan begränsning.

5 § När exekutiv försäljning medför att tredje man förlorar sin äganderätt till den sålda egendomen, gäller i fråga om tredje mans rätt till ersättning för liden skada vad som sägs i 4 § om köpares rätt till ersättning av gäldenären och borgenär. Motsvarande gäller, när indrivning av utmätt fordran medför att tredje man förlorar sin rätt till fordringen.

6 § Har tredje man enligt 3 § första stycket förlorat sin rätt till här i riket registrerat skepp, är han berättigad till ersättning av staten enligt samma bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt har gått förlorad genom frivillig försäljning. Motsvarande gäller, när tredje man enligt 3 § andra stycket andra meningen har förlorat sin rätt till fast egendom.

Har staten utgivit ersättning enligt första stycket, inträder staten i tredje mannens rätt enligt 5 §.

15 kap. Införsel

Allmänna bestämmelser

1 § Införsel får äga rum för

1. underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken,
2. bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp,
3. skatter och allmänna avgifter i fall som särskilt föreskrivs samt böter och viten.

2 § Genom införsel får tagas i anspråk

1. arbetstagares lön, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares,
3. periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annan sådan rättighet eller för överlåtelse av rörelse,
4. belopp som utgår som pension eller livränta,
5. sjukpenning eller annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

För vissa fall när skälig lön ej utgår för gäldenärens arbete gäller enligt 19 § särskilda bestämmelser.

3 § Införsel får ej äga rum när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

4 § Vad som föreskrivs om införsel i lön gäller även införsel i annan förmån, om ej annat anges. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen.

Särskilda förutsättningar för införsel

5 § Införsel för underhållsbidrag får ej ske utan att bidragsbelopp som får tagas ut enligt andra stycket utestår obetalt eller att gäldenären vid två eller flera tillfällen under de två senaste åren före införselbeslutet har underlåtit att betala i rätt tid och det finns anledning antaga att detta skall upprepas.

Genom införsel får tagas ut endast bidragsbelopp som har förfallit till betalning tidigast två år före början av den kalendermånad under vilken verkställigheten skall ske.

Genom införsel får ej tagas ut annat bidragsbelopp än sådant som är förfallet när verkställighet skall ske eller som förfaller näst därefter.

I fråga om införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § första stycket 5 skall vid tillämpning av andra och tredje styckena i denna paragraf innehållandet anses ske varje dag för vilken ersättning utgår.

6 § Införsel för kommuns fordran på bidrag får ej avse annat bidrag än sådant som belöper på tid efter det att beloppet har fastställts eller, när fastställelsen har skett på ansökan, efter det att ansökningen gjordes.

Vid införsel för kommuns fordran på bidrag tillämpas bestämmelserna i 5 §.

Förfarandet

7 § Införsel söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären har sitt hemvist. Har gäldenären ej hemvist här i riket, görs ansökningen där arbetsgivaren finns.

8 § Innan beslut om införsel meddelas skall gäldenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Gäldenären behöver dock ej höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om införsel hos den nye arbetsgivaren, om ej särskilda skäl föreligger.

9 § Kronofogdemyndigheten bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne (förbehållsbeloppet).

Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av bestämmelserna om existensminimum i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370) och anvisningarna till nämnda paragraf.

Är fråga om införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § första stycket 5, bestäms införselbeloppet och förbehållsbeloppet per dag.

10 § Vid införsel för engångsbelopp i fall som avses i 1 § 1 eller 2 skall kronofogdemyndigheten vid behov fördela beloppet på skilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid för vilken beloppet är avsett och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid tillämpning av införseln förfallna enligt vad som sålunda har bestämts.

11 § Om särskilda skäl föreligger, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för lönens utbetalande så att införsel kan verkställas i därför lämpad ordning.

12 § Beslut om införsel skall ändras, om anledning föreligger. Innan ändring beslutas skall den part som ändringen går emot beredas tillfälle att yttra sig, om ej det är uppenbart obehövligt eller beslutet ej kan uppskjutas.

Beslut om införsel för bidrag som avses i 1 § 1 eller 2 skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och det finns anledning antaga att bidragsskyldigheten skall fullgöras för framtiden.

13 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om införsel och i fråga som avses i 11 eller 12 §.

Företrädesordning

14 § Införsel för underhållsbidrag har företräde framför skatteavdrag. Vid annan införsel har skatteavdraget företräde.

15 § Är fråga om införsel för fordringar som är upptagna under skilda punkter i 1 §, har de inbördes företräde efter nummerordningen.

Vid samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade fördelas innehållet belopp efter de löpande bidragens storlek. Om mera har innehållits än som svarar mot de löpande bidragen, har bidrag som har stått ute längre företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet.

Delbetalning, som inflyter på viss underhållsberättigads fordran, avräknas i första hand på det belopp som har stått ute längst och alltjämt kan tagas ut genom införsel.

Av fordringar som avses i 1 § 2 har vad som har stått ute längst företräde.

16 § Bor gäldenären varaktigt tillsammans med sin make och överstiger underhållsbidrag till maken eller till makarnas barn vad som skäligen bör tillkomma den underhållsberättigade, får bidraget vid tillämpning av 15 § jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel äger rum samtidigt. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.

Bestämmelserna i första stycket gäller också när skatteavdrag eller utmätning ej kan äga rum till följd av införsel för underhållsbidrag som avses där.

Har gäldenären rätt till avdrag på underhållsbidrag enligt 7 kap. 4 § föräldrabalken, får belopp som på grund härav tillgodoräknas honom ej tagas i anspråk genom införsel för fordran, som tillkommer annan än den underhållsberättigade eller någon som har inträtt i dennes rätt.

17 § Införsel går före utmätning.

Har införsel för viss fordran beviljats i vederlag som avses i 2 § första stycket 3 eller i pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har införselfordringen företräde till betalning ur vad som inflyter till följd av utmätningen. I fråga om fordran som avses i 1 § 1 eller 2 gäller det nu sagda bidragsbelopp som har förfallit till betalning när beslut om utmätning meddelas eller förfaller näst därefter.

Belopp som har innehållits genom införsel får ej utmätas för annan fordran hos gäldenären.

18 § Införsel får äga rum utan hinder av att gäldenären är i konkurs, i den mån ej lön eller annat som införseln gäller skall ingå i konkursboet enligt 27 § konkurslagen (1921:225).

Arbetsgivares skyldigheter

19 § Bestämmelserna i 7 kap. 16–18 §§ har motsvarande tillämpning i mål om införsel.

Verkan av införsel

20 § När införsel har beviljats, får gäldenären ej förfoga över sin rätt genom överlåtelse eller på annat sätt så att verkställigheten hindras eller försvåras, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

21 § Har medel innehållits för fordran som avses i 1 § 2 eller 3, är gäldenären ej längre betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det ej kan tagas ut hos arbetsgivaren. Detsamma gäller när medel har innehållits för fordran som avses i 1 § 1, om fordringen tillkommer allmän försäkringskassa enligt 15 § lagen (1964:143) om bidragsförskott.

Redovisning och fördelning

22 § Medel som har influtit genom införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2 skall redovisas skyndsamt, dock ej förrän det bidrag som medlen avser är förfallet.

Har införsel för fordran som avses i 1 § 1 ägt rum på grund av dom eller beslut som ej äger laga kraft eller får verkställas som lagakraftägande dom, får medlen ej betalas ut utan att säkerhet ställs.

23 § Tvist om fördelningen av influtna medel hindrar ej att utbetalning sker i enlighet med kronofogdemyndighetens beslut, om ej särskilda skäl föreligger.

24 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Straffbestämmelse

25 § Arbetsgivare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skulle ha innehållits enligt beslut om införsel, döms till böter.

16 kap. Annan verkställighet

Avhysning

1 § Verkställighet av förpliktelse för tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad (avhysning) söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt svaranden har sitt hemvist. Avhysning får även sökas hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där verkställigheten skall ske.

2 § Innan avhysning sker skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig. Är han bosatt utomlands, får detta ske genom att underrättelse om den sökta åtgärden sänds till honom med posten under hans utländska adress.

Saknar svaranden känt hemvist och har det ej kunnat klarläggas var han uppehåller sig, får avhysning ske utan hinder av att han ej har beretts tillfälle att yttra sig.

3 § Avhysning skall genomföras så att skälig hänsyn tas till såväl sökandens intresse som svarandens situation.

Om möjligt skall avhysning ske inom fyra veckor från det att behövliga handlingar kom in till kronofogdemyndigheten.

Avhysning får ske tidigast en vecka från det att svaranden bereddes tillfälle att yttra sig eller, om svaranden är bosatt utomlands, två veckor från det att underrättelse sändes till honom.

4 § Om det behövs av hänsyn till svaranden får kronofogdemyndigheten medge anstånd med avhysningen under högst två veckor från utgången av den tid som anges i 3 § andra stycket. Föreligger synnerliga skäl får anståndet utsträckas till högst fyra veckor, om skälig ersättning betalas för hela den anståndstid som har medgivits av myndigheten.

Har på grund av 3 § tredje stycket hinder mött att genomföra avhysningen inom den tid som anges i 3 § andra stycket, skall anståndstiden räknas från den dag då förrättningen tidigast hade kunnat äga rum.

5 § Lämnar sökanden anstånd med avhysningen och varar anståndet över sex månader från dagen för ansökningen, skall denna förklaras förfallen, om ej särskilda skäl föranleder att ytterligare anstånd godtas.

6 § Kronofogdemyndigheten skall vid behov ombesörja transport av egendom som skall bortföras, hyra utrymme för förvaring av egendomen och vidtaga andra liknande åtgärder som föranleds av avhysningen.

Innan åtgärd enligt första stycket vidtas, skall parterna underrättas, om det kan ha betydelse för dem.

7 § Skall avhysning ske från annat än bostad och underlåter svaranden att ta hand om egendomen och kan ej heller lämpligt förvaringsutrymme anskaffas, får kronofogdemyndigheten förordna att egendomen skall säljas. Kan egendomen antagas sakna försäljningsvärde, får i stället förordnas att den skall förstöras. Egendom som tillhör tredje man får säljas eller förstöras endast om denne underlåter att själv ta hand om egendomen.

Innan förordnande enligt första stycket meddelas skall svaranden och, om egendomen tillhör tredje man, denne beredas tillfälle att yttra sig. Härvid tillämpas 2 §.

Försäljning äger rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet. Bestämmelsen i 9 kap. 4 § första stycket gäller dock ej.

8 § Avhysning får genomföras även mot inneboende eller annan tredje man som hindrar sökanden i utövningen av hans rätt, om det är uppenbart att tredje mannen saknar fog att motsätta sig verkställigheten. När anledning föreligger skall kronofogdemyndigheten om möjligt i förväg underrätta tredje mannen om avhysningen.

Anstånd som sägs i 4 § får meddelas, om det behövs av hänsyn till tredje mannen.

9 § Om det anses lämpligt och sökanden medger det, får kronofogdemyndigheten förelägga svaranden att själv fullgöra sin förpliktelse att flytta. Därvid tillämpas 2 §, 3 § första och tredje styckena samt 5 och 8 §§.

Verkställighet i annat fall

10 § Verkställighet i annat fall än som avses i 1 § av förpliktelse som ej avser betalningsskyldighet samt verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt svaranden har sitt hemvist eller egendom som är i fråga finns eller där verkställigheten annars med fördel kan äga rum.

11 § Innan verkställighet som ej avser kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd sker skall svaranden underrättas. Om saken är brådskande, får dock kronofogdemyndigheten genast vidtaga behövlig åtgärd. Så snart som möjligt skall prövas om åtgärden skall bestå.

12 § Verkställighet som ej avser kvarstad sker genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att iakttaga förbud eller annan föreskrift eller genom att myndigheten själv vidtar behövlig åtgärd. På framställning av sökanden kan kronofogdemyndigheten, om det anses lämpligt, överlämna åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd.

Beträffande genomförandet av verkställigheten tillämpas 6 §.

Föreskrift i exekutionstiteln som avser verkställigheten hindrar ej att denna genomförs på annat sätt, om det behövs.

Särskilda bestämmelser om kvarstad

13 § Beträffande verkställighet av beslut om kvarstad för fordran tillämpas vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap. 2–7, 9 och 13–19 §§, 22 § första och tredje styckena, 24, 25 och 33–35 §§, 5 och 6 kap. samt 12 kap. 3–5 §§.

Kvarstad för fordran får ej läggas på lön eller annan förmån som avses i 7 kap. innan den har betalats ut och kan utmätas.

14 § När egendom har belagts med kvarstad för fordran, får svaranden ej överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

I fråga om verkan av kvarstaden i övrigt gäller vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap. 29 § andra stycket och 31 § samt 12 kap. 6–10 §§.

Om lös egendom, som har belagts med kvarstad för fordran, hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, får den på begäran av part säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom.

15 § Kvarstad för fordran hindrar ej att egendomen utmäts eller beläggs med kvarstad för annan fordran. Finns annan egendom att tillgå, skall dock denna tagas i anspråk i första hand, om ej den fordran för vilken utmätning eller kvarstad söks är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen.

Om egendom som har belagts med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran vilken ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen eller tas i anspråk genom betalningssäkring för sådan fordran, skall egendomen anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Sådan utmätningsverkan förfaller, om den sökta utmätningen eller betalningssäkringen hävs.

16 § Beträffande verkställighet av beslut om kvarstad till säkerhet för bättre rätt tillämpas 6 kap. och 12 kap. 5 §.

I fråga om verkan av sådan kvarstad gäller 14 §. Pantbrev som gäller i egendomen får dock ej pantsättas, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

17 kap. Kostnader

Inledande bestämmelse

1 § I utsökningsmål tas ut ersättning för statens kostnader för förfarandet hos kronofogdemyndigheten i den omfattning regeringen föreskriver (förrättningskostnader). Vid införsel tas dock ej ut någon ersättning.

Sökandens ansvar för förrättningskostnader

2 § Sökanden ansvarar mot staten för förrättningskostnaderna i målet, om ej annat följer av 3 eller 4 § eller av särskild föreskrift.

I fråga om kostnad för åtgärd som har begärts av annan än sökanden i målet skall den som har begärt åtgärden anses som sökande. När fastighet enligt 12 kap. 49 § har indragits i försäljning av gemensamt intecknad fastighet, skall dock sökanden i målet ansvara även för kostnad som föranleds av indragningen, om han har sämre rätt än den som har begärt indragning.

3 § Sökanden ansvarar ej för förrättningskostnaderna för utmätning enligt 7 kap. 17 § eller 15 kap. 19 § jämförd med 7 kap. 17 § eller för handräckning enligt 8 kap. 18 §.

Vid avhysning ansvarar sökanden ej för kostnad för förvaring av svarandens egendom eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Detsamma gäller kostnad för försäljning enligt 16 kap. 7 §.

4 § Kronofogdemyndigheten får helt eller delvis befria sökanden från att ansvara för förrättningskostnaderna, om skyldigheten skulle vara betungande.

5 § Förrättningskostnader för vilka sökanden ansvarar skall förskotteras av honom, om kronofogdemyndigheten begär det. Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund är dock ej skyldiga att lämna sådant förskott.

Betalas ej förskott inom förelagd tid, får verkställigheten inställas. Kronofogdemyndigheten kan i sådant fall även häva redan vidtagen åtgärd.

Uttagande av förrättningskostnader

6 § Kronofogdemyndigheten skall taga ut förrättningskostnader utan särskild begäran.

7 § Förrättningskostnader i mål om utmätning tas ut ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning och andra tillgängliga medel. De får vid behov genast utsökas hos gäldenären.

Förrättningskostnad för handräckning enligt 8 kap. 18 § får genast utsökas hos den mot vilken åtgärden har vidtagits.

8 § Förrättningskostnader i mål om verkställighet enligt 16 kap. får genast utsökas hos svaranden, om ej annat följer av exekutionstiteln. Detta gäller dock ej verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Om egendom i samband med avhysning säljs enligt 16 kap. 7 §, tas förrättningskostnad för försäljningen ut ur köpeskillingen.

När förrättningskostnader för avhysning tas ut hos svaranden, har kostnad som avses i 3 § andra stycket företräde framför annan förrättningskostnad.

9 § Förrättningskostnad för verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt består när verkställighet äger rum för det anspråk som har föranlett åtgärden, anses som förrättningskostnad för sistnämnda verkställighet.

Om egendom som är belagd med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran, anses förrättningskostnad för verkställighet av kvarstaden som förrättningskostnad i målet om utmätning.

10 § Om lös egendom som har belagts med kvarstad säljs enligt 16 kap. 14 § tredje stycket eller 16 § andra stycket, tas förrättningskostnad för försäljningen ut ur köpeskillingen.

Har kronofogdemyndigheten med anledning av kvarstad på fast egendom förordnat om åtgärd som avses i 12 kap. 8 eller 9 §, tas kostnad för åtgärden ut ur behållen avkastning.

11 § Vad som sägs i 7–10 §§ om uttagande av förrättningskostnad hos svaranden gäller ej kostnad som till följd av exekutionstitelns upphävande, ansökningens återkallande eller annan särskild anledning bör betalas av sökanden.

Om sökanden ej har förskotterat förrättningskostnad för vilken han ansvarar och kostnaden ej får eller har kunnat i målet tagas ut hos svaranden, får den genast utsökas hos sökanden.

Kostnader i tvist vid fördelning

12 § I fråga om kostnader i tvist vid fördelning av medel som enligt 13 kap. 7 § tredje stycket prövas av kronofogdemyndigheten tillämpas 18 kap. rättegångsbalken.

Beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har ålagt ersättningsskyldighet enligt första stycket, verkställs såsom dom som avses i 3 kap. 6 §.

Särskild bestämmelse beträffande allmänna mål

13 § Bestämmelserna i 2–5 §§ om sökandens ansvar för förrättningskostnader gäller ej i allmänt mål.

18 kap. Besvär

Inledande bestämmelser

1 § Talan mot kronofogdemyndighetens beslut förs i hovrätten genom besvär.

I den mån ej annat föreskrivs i detta kapitel skall bestämmelserna i rättegångsbalken om fullföljd av talan i hovrätten och högsta domstolen och om rättegången där tillämpas i utsökningsmål.

Talan mot kronofogdemyndighetens beslut

2 § Talan mot kronofogdemyndighetens beslut får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Sökanden eller svaranden får klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

Talan mot beslut, varigenom rättighet har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får föras endast av den som har bestritt att sådant förbehåll görs.

3 § I stället för bestämmelserna i 49 kap. rättegångsbalken tillämpas vad som föreskrivs i 4–6 §§ nedan.

4 § Klagan får ej föras över att kronofogdemyndigheten har funnit sig behörig att upptaga en ansökan om verkställighet.

Har kronofogdemyndigheten funnit sig obehörig att upptaga en ansökan, kan hovrätten efter klagan bestämma vilken kronofogdemyndighet som skall handlägga målet och hänvisa det till den myndigheten. Härvid tillämpas 2 kap. 4 § första stycket andra meningen.

5 § Talan får ej föras mot beslut, varigenom begäran om rättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 eller 34 § eller av kvarstad för fordran enligt 16 kap. 13 § har lämnats utan bifall.

Mot beslut, varigenom rättighet ej har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får talan ej föras.

Talan får ej heller föras mot beslut, varigenom en förrättningsman har förklarats jävig.

6 § Talan får ej föras mot beslut i fråga som avses i 2 kap. 10 eller 11 §. I samband med talan mot beslut, varigenom föreläggande av vite eller annan påföljd har tillämpats, får dock prövning av föreläggandets giltighet påkallas.

Mot beslut som innefattar endast förberedelse till senare beslut och ej rör tredje man får talan föras endast i samband med talan mot det senare beslutet. Talan får dock föras särskilt på den grund att målet onödigt uppehålls genom beslutet.

Klagan över sakägarförteckning får föras endast i samband med talan mot auktion eller talan mot beslut om fördelning av influtna medel.

7 § Talan mot beslut om utmätning som avses i 7 kap. eller mot beslut om införsel får föras utan inskränkning till viss tid.

I fråga om annan utmätning skall talan av sökanden eller svaranden föras inom tre veckor från det att beslutet delgavs honom. Tredje man får föra talan mot sådan utmätning utan inskränkning till viss tid. Talan mot beslut som avses i 8 kap. 9 § första stycket eller 12 kap. 49 § tredje stycket skall dock föras inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden.

Klagan över exekutiv försäljning skall föras inom tre veckor från försäljningen. Mot beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall talan föras inom tre veckor från beslutet.

Talan som avses i 6 § andra stycket andra meningen får föras utan inskränkning till viss tid.

Talan mot kronofogdemyndighetens beslut i andra fall skall föras inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden.

8 § I besvärsinlagan skall klaganden ange det överklagade beslutet, den ändring som yrkas däri och grunderna för besvärstalan.

Klaganden skall i inlagan lämna uppgift om de bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis som ej har ingivits tidigare skall fogas vid inlagan i huvudskrift eller bestyrkt avskrift.

Besvärsinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

9 § Besvärsinlagan skall inges till kronofogdemyndigheten.

Besvär som ej har anförts i rätt tid skall avvisas av kronofogdemyndigheten. Har besvärsinlagan kommit in till hovrätten före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagan har kommit in till kronofogdemyndigheten först därefter ej föranleda att besvären avvisas.

Om den som vill anföra besvär visar laga förfall före besvärstidens utgång, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid.

10 § Avvisas ej besvärstalan, skall kronofogdemyndigheten så snart som möjligt sända besvärsinlagan och övriga handlingar i målet till hovrätten.

11 § Frågan huruvida besvär har anförts i rätt tid får komma under hovrättens bedömande endast i samband med prövning av besvär över beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har avvisat besvären.

Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten

12 § Hovrätten får, utan att motparten dessförinnan har beretts tillfälle att inkomma med förklaring, förordna att åtgärd för verkställighet ej skall vidtagas tills vidare eller, om synnerliga skäl föreligger, att redan vidtagen åtgärd skall hävas.

Hovrätten får också omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet skall genomföras och bestå till dess annat förordnas.

13 § Den omständigheten att beslut har meddelats av en jävig förrätt-

ningsman skall ej föranleda att beslutet hävs, om jävet uppenbarligen ej har inverkat på beslutet.

14 § Vid bifall till talan mot visst beslut får även senare beslut i målet, som har samband med det förra beslutet och som ej hade vunnit laga kraft mot klaganden när besvär anfördes, hävas när det kan ske.

15 § Bifalls talan mot beslut om fördelning av medel, gäller det till förmån även för den som ej själv har fört talan mot beslutet.

16 § Hovrättens beslut i dit fullföljd fråga länder till efterrättelse enligt vad som sägs i 2 kap. 19 § om kronofogdemyndighetens beslut.

I mål om utmätning eller införsel skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande återgå innan hovrättens beslut har vunnit laga kraft.

Talan mot hovrättens beslut

17 § Mot beslut, varigenom hovrätten har funnit kronofogdemyndigheten behörig att upptaga en ansökan om verkställighet eller har hänvisat mål till viss kronofogdemyndighet, får talan ej föras. Detsamma gäller hovrättens beslut med anledning av talan som avses i 6 § andra stycket andra meningen.

18 § Talan mot beslut, varigenom hovrätten innan ändringsyrkandet prövas slutligt har meddelat förordnande som avses i 12 § eller har utlåtit sig angående föreläggande som avses i 2 kap. 15 §, skall föras särskilt.

19 § Vad som sägs i 4 § andra stycket och 12, 14 och 15 §§ tillämpas även i högsta domstolen.

Särskilda rättsmedel

20 § Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken tillämpas i fråga om kronofogdemyndighetens beslut i utsökningsmål.

Vad som sägs i 58 kap. 11 och 12 §§ rättegångsbalken om återställande av försutten tid gäller även när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket i denna balk.

Användning av särskilt rättsmedel får ej utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1978-03-16

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Bohman, Ullsten, Romanus, Turesson, Gustavsson, Antonsson, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Troedsson, Mundebo, Krönmark, Burenstam Linder, Wikström, Johansson, Wirtén.

Föredragande: statsrådet Romanus

Lagrådsremiss med förslag till utsökningsbalk

---

1 Inledning

År 1960 uppdrog Kungl. Maj:t åt lagberedningen att ta upp frågan om reformering av utsökningslagen (1877: 31 s. 1) – UL – och lagstiftning som hänger samman med UL. Arbetet skulle avse en fullständig omarbetning av lagstiftningen och inriktas på att föra samman de väsentliga delarna i en balk. Beredningen skulle vara oförhindrad att lägga fram förslag till partiella reformer i avvaktan på översynen av lagstiftningen i dess helhet.

Under sitt arbete på utsökningsrätten har beredningen lagt fram flera betänkanden med förslag till delreformer på området. I betänkandet (SOU 1961:53) Utsökningsrätt I föreslog beredningen ett flertal ändringar av begränsad räckvidd, främst rörande utmätningsinstitutet. I betänkandet (SOU 1963:28) Utsökningsrätt II tog beredningen upp frågor som hade aktualiserats av statsmakternas beslut angående omorganisation av polis-, åklagar- och exekutionsväsendena. Detta beslut innebar bl.a. att exekutionsväsendet förstatligades helt den 1 januari 1965 och att kronofogdemyndigheterna inrättades. Beredningens betänkande innehöll de förslag till ändringar i UL som omedelbart påkallades av förstatligandet. I betänkandet föreslogs också ny lagstiftning angående lagsökning och betalningsföreläggande. Enligt förslaget skulle mål om betalningsföreläggande flyttas från allmän domstol till kronofogdemyndighet. Härefter lade beredningen i betänkandet (SOU 1964:57) Utsökningsrätt III fram förslag till ny införsellag och till ändring i UL:s bestämmelser om beneficium och andra undantag från utmätning och om utmätning av lön m.m. I betänkandet (SOU 1966:7) Utsökningsrätt IV tog beredningen upp sådana frågor som hade samband med då förestående lagstiftning om fast egendom och företagsinteckning. Beredningen föreslog också ändringar

beträffande vissa exekutionsrättsliga frågor som inte nödvändigt hörde samman med den nya lagstiftningen men ansågs böra behandlas samtidigt. Beredningen föreslog härefter i betänkandet (SOU 1966:38) Utsökningsrätt V nya regler angående verkställighet som rör vårdnaden om barn m.m. Bestämmelserna innebar bl.a. att handläggningen flyttades från exekutiv myndighet till länsstyrelsen som barnavårdsmyndighet. I betänkandet (SOU 1968:64) Utsökningsrätt VIII lade beredningen, med anledning av förslag om ny jordabalk, fram förslag till ny lagstiftning om exekution i fast egendom. I samband därmed behandlades också bl.a. exekutiv försäljning av luftfartyg. I betänkandet (SOU 1971:45) Utsökningsrätt XI tog beredningen med anledning av reformförslag inom sjörätten upp frågan om nya regler rörande exekution i fartyg. Samtidigt föreslog beredningen vissa andra ändringar som hade samband med fartygsexekution.

Samtliga nu nämnda förslag från beredningen med undantag för förslaget i Utsökningsrätt II om lagsökning och betalningsföreläggande har, efter en del jämkningar, genomförts[1]. Frågan om revision av den summariska betalningsprocessen har övervägts i justitiedepartementet. Förslag till ny lagsökningslag har lagts fram i promemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process.

Genom betänkandet (SOU 1973:22) Utsökningsbalk, Utsökningsrätt XII[2] har beredningen lagt fram förslag till en utsökningsbalk (UB). Lagförslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. Förslaget till UB avses ersätta UL och vissa andra lagar som har samband med UL. Lagförslaget innehåller alltså en fullständig reglering av utsökningsrätten i den mån den har ansetts kräva reglering i lag. Betänkandet innehåller däremot inte förslag till övergångsbestämmelser eller följdändringar i annan lagstiftning. Förslag härom har beredningen lagt fram i betänkandet (SOU 1974:55) Utsökningsrätt XIII.

[1] Utsökningsrätt I: prop. 1963:52, 1LU 1963:21, rskr 1963:207, SFS 1963:255–260. Utsökningsrätt II: prop. 1964:126, 1LU 1964:29, rskr 1964:277, SFS 1964:446–449. Utsökningsrätt III: prop. 1968:130, 1LU 1968:48, rskr 1968:362, SFS 1968:621–631 (beträffande vissa av förslagen se även hänvisning vid Utsökningsrätt IV). Utsökningsrätt IV: prop. 1967:16, 3LU 1967:24, rskr 1967:132, SFS 1967:140–146. Utsökningsrätt V: prop. 1967:138, 1LU 1967:60, rskr 1967:364, SFS 1967:712–714. Utsökningsrätt VIII: prop. 1971:20, LU 1971:11, rskr 1971:126, SFS 1971:494–504. Utsökningsrätt XI: prop. 1973:167, LU 1973:44, rskr 1973:385, SFS 1973:1130–1135.

[2] Betänkandet är undertecknat av f.d. justitierådet Gösta Walin, ordförande, numera hovrättsrådet Torkel Gregow, ledamot, och hovrättsassessorn Peter Löfmarck, sekreterare. Beredningen har vid utarbetandet av betänkandet samrått med sin rådgivande nämnd, i vilken har ingått numera försäkringsdomaren Bert Ahlgren, f.d. riksdagsledamoten lantbrukaren Leif Cassel, f.d. riksdagsledamoten lantbrukaren Robert Dockered, direktören i Svenska arbetsgivareföreningen Erik Forstadius, förbundsjuristen i Tjänstemännens centralorganisation Stig Gustafsson, numera avlidne advokaten Gunnar Lindh, riksdagsledamoten redaktören Lisa Mattson och riksdagsledamoten skoldirektören Karl-Erik Strömberg. I beredningens arbete har vidare medverkat följande särskilda sakkunniga, nämligen numera avlidne kronofogden Nils Frykholm, kronodirektören Ragnar Jungkvist, direktören Pontus Modigh och justitierådet Lars Welamson. I betydelsefulla avsnitt har beredningen därjämte samrått med justitierådet Henrik Hessler.

Beredningens förslag till UB har remissbehandlats. Yttranden har avgetts av Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Övre Norrland, kammarrätten i Stockholm, domstolsväsendets organisationsnämnd (DON), sjöfartsverket, luftfartsverket, statskontoret, bankinspektionen, försäkringsinspektionen, riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV), länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON), länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län, kreditköpkommittén (Ju 1971:05), konkurslagskommittén (Ju 1971:06), utredningen (Ju 1972:05) angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m., utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning, utredningen (Fi 1973:01) om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen, länsberedningen (C 1970:28), utredningen (C 1973:07) rörande distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m.m. inom exekutionsväsendet (DAP), Svenska handelskammarförbundet, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Sveriges jordbrukskasseförbund, Finansieringsföretagens förening, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Postbanken, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Folksam, Hyresgästernas riksförbund, Sveriges fastighetsägareförbund, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Föreningen Sveriges kronofogdar, Sveriges industriförbund, Sveriges redareförening, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och Svenska kommunförbundet.

RSV har i sin egenskap av centralmyndighet för exekutionsväsendet och företrädare för staten i fråga om flertalet statliga fordringar inom kronofogdemyndigheternas verksamhetsområde inhämtat kronofogdemyndigheternas synpunkter på förslaget vid en av RSV anordnad kronofogdekonferens. Synpunkterna har redovisats i form av skriftliga svar på vissa vid konferensen diskuterade frågor. Finansieringsföretagens förening har anslutit sig till bankföreningens yttrande. Sveriges allmänna hypoteksbank har överlämnat yttrande av Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution och åberopat detta som sitt eget.

Några remissinstanser har inskränkt sina yttranden till ett allmänt uttalande om förslaget. Sålunda förklarar SAF och Sveriges industriförbund att organisationerna inte har några principiella erinringar mot att förslaget läggs till grund för lagstiftning. Liknande uttalanden görs av Svenska sparbanksföreningen, Sveriges redareförening och Sveriges grossistförbund. En del andra instanser har begränsat sina yttranden till att avse vissa särskilda frågor.

Utöver de remissinstanser som har avgett yttranden har tillfälle att yttra

sig över förslaget även beretts en del andra myndigheter och organisationer, däribland övriga (tio) länsstyrelser.

2 Nuvarande ordning

2.1 Översikt över gällande bestämmelser

Utsökningsrätten regleras alltjämt i första hand av UL. UL antogs år 1877 och trädde i kraft den 1 januari 1879. Den ersatte därvid utsökningsbalken i 1734 års lag. UL har under årens lopp ändrats i åtskilliga avseenden, ofta i samband med lagstiftning på andra rättsområden. Av tidigare ändringar kan särskilt nämnas 1912 års lagstiftning beträffande exekution i fast egendom. När landsfiskal vid 1917 års omorganisation av fögderiförvaltningen blev utmätningsman på landet, vidtogs flera ändringar av praktisk-organisatorisk art. Genom 1937 års lagsökningslag flyttades lagsökningsprocessen från överexekutor till domstol. Med anledning av nya rättegångsbalken (RB) gjordes år 1946 åtskilliga ändringar i UL. Vidare har på grundval av beredningens förslag i delbetänkandena Utsökningsrätt I-V, VIII och XI under senare tid skett en rad mer eller mindre genomgripande reformer. Dessa har främst avsett utmätningsinstitutet och vad som har samband därmed. Ändringarna har bl.a. lett till att vissa frågor har brutits ut ur UL och tagits upp till reglering i särskilda lagar.

UL består av ett stort antal paragrafer fördelade på elva kapitel. Lagen innehåller numera i huvudsak följande.

I 1 kap. finns bestämmelser om de myndigheter som har befattning med utsökningsmål. Länsstyrelsen är överexekutor. Regeringen kan dock förordna särskild överexekutor för viss del av län. Kronofogde är utmätningsman men kan sätta annan tjänsteman i sitt ställe. Kapitlet innehåller vidare bl.a. bemyndigande för regeringen att meddela närmare föreskrifter angående förfarandet i utsökningsmål. I 2 kap. fanns tidigare bestämmelser om lagsökning. Kapitlet är upphävt.

I 3 kap. finns de grundläggande bestämmelserna om i vad mån verkställighet får äga rum, i första hand på grund av dom eller beslut i tvistemål. Kapitlet innehåller närmare föreskrifter om kompetensfördelningen mellan överexekutor och utmätningsman. I kapitlet regleras även verkställighet av vissa andra exekutionstitlar än domar och beslut i tvistemål, nämligen förlikning som har fastställts av domstol, skiljedom, utslag i lagsökningsmål, rättens bevis i mål om betalningsföreläggande, bötes- eller vitesbeslut i tvistemål och vissa beslut i utsökningsmål. Med 4 kap. inleds de bestämmelser som gäller utmätning och verkan därav. Kapitlet reglerar utmätningsförfarandet fram till egendomens försäljning. Föreskrifter meddelas bl.a. om själva förfarandet, utmätningsordningen, gäldenärens beneficium och andra undantag från utmätning, utmätning av lön m.m. och

om skydd för tredje mans rätt. I 5 kap. meddelas bestämmelser om försäljning av utmätt egendom. Exekutiv försäljning av registrerat skepp, av luftfartyg och intecknade reservdelar därtill samt av fast egendom regleras dock numera i särskilda lagar. I 6 kap. behandlas utmätningsförfarandets slutskede, nämligen redovisning och fördelning av medel som har influtit till följd av utmätning. I 7 kap. fanns tidigare bestämmelser om tvångsförvaltning av fast egendom. Kapitlet är upphävt.

I 8 kap. ges bestämmelser om handräckning som kan meddelas av överexekutor. Beträffande lös egendom kan överexekutor besluta om kvarstad eller den mindre ingripande åtgärden skingringsförbud, medan i fråga om fast egendom endast skingringsförbud kan meddelas. Under vissa förutsättningar kan reseförbud meddelas. Även vissa andra säkerhetsåtgärder kan förekomma. Vidare finns en bestämmelse om handräckning mot den som själv har tagit sig rätt. Överexekutor kan slutligen förordna om avhysning av arrendator och hyresgäst m.fl. Kapitlet innehåller också bestämmelser om utmätningsmans verkställighet av beslutad handräckning.

I 9 kap. UL ges bestämmelser om kostnader i utsökningsmål. Härefter ges i 10 kap. föreskrifter om klagan hos överexekutor över utmätningsmans förfarande. Det avslutande 11 kap. innehåller regler om klagan över utslag i utsökningsmål. Enligt vad som föreskrivs där förs talan mot överexekutors utslag hos hovrätt. Mot hovrättens utslag kan talan i viss utsträckning fullföljas till högsta domstolen. Beträffande fullföljd av talan till hovrätten och högsta domstolen och rättegången där gäller i stort sett RB:s bestämmelser (21 § lagen 1946:804 om införande av nya rättegångsbalken, Rp).

Vid sidan av UL finns andra viktiga exekutionsrättsliga författningar. Av dessa bör i första hand nämnas lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. (SfL), lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. (LfL) och lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom (FfL). Även införselinstitutet, som utgör en privilegierad verkställighetsform för vissa fordringar, regleras utanför UL, nämligen i införsellagen (1968:621). I lagen (1921:244) om utmätningsed regleras utmätningsgäldenärs skyldighet att lämna uppgifter om sina tillgångar under edsplikt. Viktiga exekutionsrättsliga bestämmelser finns också i lagen (1915:219) om avbetalningsköp och i konsumentkreditlagen (1977:981). I prop. 1977/78:142 har föreslagits att den nuvarande avbetalningsköplagen skall ersättas av en ny lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl.

UL är direkt tillämplig i huvudsak endast på det civilrättsliga området. I fråga om verkställighet av dom i brottmål, genom vilken har dömts till böter eller vite eller till annan "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet eller som eljest kan verkställas genom utsökning, har emellertid enligt 22 § förordningen om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall (Up) UL:s bestämmelser med visst förbehåll

motsvarande tillämpning. Beträffande böter och viten m.m. finns ytterligare exekutiva bestämmelser i lagen (1964:168) om verkställighet av bötesstraff och i förordningen (1917:915) angående indrivning och redovisning av böter. Att UL inte är direkt tillämplig på uttagande av skatter och allmänna avgifter framgår av bl.a. 14 § 2 mom. Up. På grund av hänvisningar i flera skatterättsliga författningar, däribland uppbördslagen (1953:272), skall dock UL:s regler om utmätning med vissa undantag tillämpas även vid indrivning av skatter och allmänna avgifter.

UL och införsellagen kompletteras av tillämpningsföreskrifter som har meddelats av regeringen, främst i utsökningskungörelsen (1971:1098) – USK – och exekutionsavgiftskungörelsen (1971:1027). SfL, LfL och FfL kompletteras på motsvarande sätt av förordningen (1975:943) om exekution i registrerat skepp m.m., kungörelsen (1971:1102) om exekution i luftfartyg m.m. och kungörelsen (1971:1097) om exekution i fast egendom.

2.2 Exekutiva myndigheter

2.2.1 Historik

Enligt utsökningsbalken i 1734 års lag prövades utsökningsmål i första hand av Konungens Befallningshavande (KB), dvs. landshövdingen. I Stockholm svarade överståthållaren för den exekutiva verksamheten. KB:s beslut verkställdes i stad av "borgmästare och råd" (magistraten) och på landet av kronofogde. Magistraten resp. kronofogden fick dock i vissa fall verkställa utmätning utan föregående förordnande av KB. Det åålåg KB att övervaka hur magistraten och kronofogde fullgjorde sina åliggganden och att vid behov meddela rättelse av vidtagna åtgärder.

Vid tillkomsten av UL år 1877 behölls uppdelningen på två exekutiva myndigheter i första instans, en överordnad benämnd överexekutor och en underordnad kallad utmätningsman. Överexekutor var för landet, till vilket enligt UL räknades även stad som löd under landsrätt, KB, i Stockholm överståthållarämbetet och i övriga städer magistraten eller, om Kungl. Maj:t så förordnade, viss ledamot av magistraten (1 § UL). Utmätningsman var på landet kronofogde och i stad stadsfogde (2 §). Utmätningsmannen erhöll, jämfört med magistraten och kronofogde enligt 1734 års utsökningsbalk, vidgade befogenheter att verkställa dom utan särskilt bemyndigande av överexekutor. Kronofogde kunde – med vissa begränsningar – för bestämt fall sätta länsman eller annan person som var antagen av KB till utmätningsman i sitt ställe (3 §). Liknande befogenhet tillkom stadsfogde. Vidare kunde KB för bestämt fall eller inom visst område förordna länsman eller annan lämplig person att på eget ansvar vara utmätningsman i kronofogdes ställe (4 §).

Den organisation av exekutionsväsendet i första instans som antogs år 1877 har under den tid som UL har varit i kraft undergått flera ändringar,

utan att uppdelningen på en överordnad och en underordnad myndighet har rubbats. Ändringarna har gällt såväl överexekutor som utmätningsmannen. De viktigaste har varit följande. De dåvarande kronofogdetjänsterna drogs in vid utgången av år 1917. Uppgiften som utmätningsman på landet flyttades samtidigt till innehavarna av de nyinrättade tjänsterna som landsfiskal. I samband med 1932 års lagstiftning om stads och landsbygds förenande i judiciellt avseende infördes möjlighet för Kungl. Maj:t att förordna särskild överexekutor för stad utan magistrat. Stadsfogde skulle alltid vara utmätningsman i sådan stad utan magistrat för vilken fanns särskilt förordnad överexekutor. Även i annan stad utan magistrat skulle uppgiften som utmätningsman innehas av stadsfogde, om sådan fanns. År 1942 fick Kungl. Maj:t befogenhet att förordna att stad utan magistrat som hade särskild överexekutor skulle i fråga om utmätningsman och dennes verksamhet räknas till landet. Med ändringen avsågs att möjliggöra att särskild överexekutor förordnades för stad som ingick i landsfiskalsdistrikt. År 1963 infördes möjlighet för utmätningsman att vidta åtgärd utom tjänstgöringsområdet och att påkalla biträde av annan utmätningsman. Exekutionsväsendet förstatligades helt år 1965. Samtidigt blev städernas domstolsväsende förstatligat, varvid magistratsinstitutionen avskaffades. Detta föranledde ändringar beträffande överexekutor. Den reformering av exekutionsväsendet som härvid skedde ledde till en enhetlig organisation för land och stad.

Vid olika tillfällen har diskuterats att flytta överexekutorsuppgifterna till domstol. I samband med rättegångsreformen framhöll processkommissionen, som ansåg att göromålen i övervägande grad var rena domstolsärenden, att de vid genomförande av en ny domstolsorganisation borde flyttas till domstol (SOU 1926:31 s. 75). Även lagrådet ansåg avgörande skäl föreligga för en sådan överflyttning (prop. 1931:80 s. 193). I propositionen angående huvudgrunderna för en rättegångsreform fann departementschefen en överflyttning av överexekutorsgöromålen till domstol principiellt berättigad, men frågan borde enligt departementschefen anstå tills vidare (prop. 1931:80 s. 138). Riksdagen anslöt sig till departementschefens mening (särskilda utskottet 1931:1 s. 39 och rskr 1931:308). År 1937 flyttades lagsökningsmål och mål om handräckning för fordrans utfående från överexekutor till domstol. Stadsdomstolsutredningen föreslog år 1961 att allmän underrätt skulle vara överexekutor frånsett mål om exekutiv försäljning av fast egendom m.m. (SOU 1961:6 s. 185 och 251). Förslaget föranledde dock inte någon åtgärd.

2.2.2 Kompetensfördelningen mellan överexekutor och utmätningsman

I den nuvarande organisationen är som har nämnts förut länsstyrelsen överexekutor (1 § 2 mom. UL). Regeringen kan dock förordna särskild överexekutor för viss del av län. Någon sådan särskild överexekutor finns

inte numera. Länsstyrelsen kan vidare förordna lämplig person att vara överexekutor för särskild förrättning (1 § 3 mom.). Kronofogde är utmätningsman (2 § 1 mom.). Han får dock sätta annan tjänsteman i sitt ställe som utmätningsman enligt bestämmelser som regeringen meddelar (4 §).

Huvudregeln är att utsökningsmål tas upp och prövas av överexekutor, om inte annat är föreskrivet (1 § 1 mom. UL). Utmätningsmannens uppgifter är enligt 2 § 2 mom. att fullgöra vad överexekutor förordnar, verkställa dom och i vissa fall förrätta utmätning utan föreskrift av annan myndighet. Från huvudregeln gäller emellertid så många undantag att det i realiteten är utmätningsmannen som handlägger det alldeles övervägande antalet utsökningsmål.

Verkställighet av domstols dom i tvistemål, varmed avses även annat avgörande av domstol i sådant mål, ombesörjs i allmänhet av utmätningsmannen utan särskilt bemyndigande, sedan domen har vunnit laga kraft (37 §). Detta gäller till en början i fall då betalningsskyldighet har ålagts den förlorande, då någon har förpliktats att utge viss lös egendom till annan, då någon har förpliktats att avträda fast egendom eller då det har förordnats om flyttning i eller ur hus. Det gäller även när domen eljest innehåller förpliktande för den förlorande att fullgöra något vid äventyr att det får utföras genom motpartens föranstaltande, om han tredskas, samt när domstolen har förordnat angående kvarstad, skingringsförbud eller annan handräckning eller om tillhandahållande genom utmätningsmannens försorg av skriftligt bevis eller av föremål för syn eller besiktning. Dom eller beslut som inte har vunnit laga kraft och vissa andra exekutionstitlar får i flera fall verkställas av utmätningsmannen utan särskilt bemyndigande av överexekutor. Detta gäller bl.a. dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts någon, dom varigenom någon har förpliktats att utge viss lös egendom, förlikning som har stadfästs av domstol, tredskodom varigenom betalningsskyldighet har ålagts den uteblivne parten, utslag i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts, s.k. slutbevis i mål om betalningsföreläggande och skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag (39, 41 och 45 §§, 49 § 1 mom., 51 § 1 och 3 mom. och 54 a §). Utmätningsmannen prövar vidare fråga om införsel (8 § införsellagen).

När dom eller beslut inte får verkställas av utmätningsmannen utan särskilt bemyndigande, ankommer det på överexekutor att förordna om verkställighet och sättet för denna (38 §). Överexekutor har därvid befogenhet att under vissa förutsättningar förelägga vite och även att döma ut försuttet vite. Det ankommer också på överexekutor att förordna om verkställighet av svensk skiljedom (46 §). Om utmätningsman är tveksam hur en dom rätteligen bör verkställas, skall han anmäla det hos överexekutor, som därefter förordnar i saken (47 § 1 mom. UL).

När verkställighet av utländsk exekutionstitel får ske på grund av särskilda bestämmelser, prövas frågan huruvida verkställighet får äga rum i regel av Svea hovrätt, se t.ex. 7 § lagen (1965:723) om erkännande och

verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn och 9 § lagen (1976:108) om erkännande och verkställighet av utländskt avgörande angående underhållsskyldighet. Främst när det gäller verkställighet av exekutionstitel från annat nordiskt land tillämpas dock en ordning enligt vilken prövningen är förlagd till exekutiv myndighet. Enligt t.ex. 2 § lagen (1962:512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge, och 9 § lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område görs framställning om verkställighet direkt hos kronofogdemyndigheten. I vissa andra fall ligger prövningen hos överexekutor, se t.ex. 2 § lagen (1899:12 s. 9) om verkställighet i visst fall av utländsk domstols beslut.

Trots att det ankommer på utmätningsmannen, i vissa fall efter särskilt bemyndigande, att verkställa utmätning, skall utmätt egendom i några fall säljas av överexekutor. Exekutiv försäljning av registrerat skepp och skeppsbygge, av luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg och av fast egendom åvilar sålunda överexekutor (1 § SfL, 1 § LfL och 1 § FfL). Det åligger också överexekutor att fördela köpeskilling och andra medel som inflyter efter utmätning av sådan egendom. Överexekutor skall även ombesörja exekutiv försäljning av andel i registrerat skepp eller skeppsbygge och i luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg och av villkorlig äganderätt till sådan egendom eller till andel däri samt fördela köpeskilling och andra medel i målet (89 § 2 mom. UL). I andra fall än som har nämnts nu ombesörjs exekutiv försäljning och köpeskillingsfördelning av utmätningsmannen.

Det ankommer vidare på överexekutor, vid sidan om domstol enligt RB, att förordna om handräckning (8 kap. UL). Överexekutor kan därvid dels förordna om s.k. säkerhetsåtgärd i form av kvarstad, skingringsförbud, reseförbud eller föreläggande eller förordnande som avses i 15 kap. 3 § RB, dels förordna om återställande av besittning eller annat förhållande som har rubbats och om avhysning. Överexekutor har också att förordna om handräckning enligt särskilda bestämmelser i vissa andra författningar, t.ex. enligt 39 § naturvårdslagen (1964:822) och 13 § lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m.m. Överexekutors handräckningsbeslut verkställs vid behov av utmätningsmannen.

Överexekutor prövar klagan över utmätningsmans beslut och åtgärder (200 § UL). Mot överexekutors beslut förs talan i hovrätten (211 §). Talan mot hovrättens beslut fullföljs i högsta domstolen (219 §).

Överexekutor har också vissa uppgifter utanför det rent exekutiva området. Som exempel kan nämnas att det ankommer på överexekutor att under vissa förutsättningar utse eller entlediga skiljeman och medge förlängning av tiden för skiljedoms meddelande (8, 10 och 18 §§ lagen 1929:145 om skiljemän), att motta nedsättning av pengar enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt

förvar och av hyresbelopp (12 kap. 21 § jordabalken, JB) samt att förklara skriftlig fullmakt kraftlös (17 § lagen 1915:218 om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område). Även utmätningsmannen (resp. kronofogdemyndigheten) har vissa uppgifter utanför det rent exekutiva området.

Kompetensfördelningen mellan överexekutor och utmätningsmannen kan sammanfattningsvis sägas innebära att överexekutor *dels* i vissa kvalificerade fall prövar fråga om och hur dom eller annan exekutionstitel skall verkställas, *dels* ombesörjer exekutiv försäljning och köpeskillingsfördelning beträffande fast egendom och vissa andra objekt, *dels* förordnar om handräckning, medan handläggningen av utsökningsmål i första instans i övrigt åvilar utmätningsmannen. Överexekutor prövar dessutom klagan över utmätningsmannens beslut och åtgärder.

2.2.3 Kronofogdemyndigheterna

I samband med att exekutionsväsendet helt förstatligades år 1965 och kronofogde blev utmätningsman såväl för stad som för landet tillkom den nuvarande kronofogdeorganisationen. Bestämmelser om denna finns i första hand i kronofogdeinstruktionen (1965:687, omtryckt 1976:893) och i kungörelsen (1964:366) om rikets indelning i kronofogdedistrikt. För den exekutiva verksamheten är landet indelat i kronofogdedistrikt. I varje sådant distrikt finns en kronofogdemyndighet. Chef för kronofogdemyndighet är en kronofogde, i Stockholms, Göteborgs och Malmö kronofogdedistrikt med titeln kronodirektör. Vid kronofogdemyndigheterna finns personal i de s.k. kronofogde-, exekutions- och kontorskarriärerna. Härjämte finns bl.a. administrativa tjänster vid de största kronofogdemyndigheterna.

Antalet kronofogdedistrikt uppgår alltsedan inrättandet av kronofogdeorganisationen till 81. I 1 län finns 9 kronofogdedistrikt, i 1 län 7 distrikt, i 1 län 6 distrikt, i 1 län 5 distrikt, i 6 län 4 distrikt, i 6 län 3 distrikt, i 4 län 2 distrikt och i 4 län 1 kronofogdedistrikt. Antalet tjänster inom kronofogdeorganisationen uppgick den 1 juli 1977 till sammanlagt 2.708. Härav utgjordes 205 av tjänster inom kronofogdekarriären, varav 158 som kronofogde (inkl. biträdande kronofogde) och 47 som kronofogdesekreterare, 1.302 av tjänster inom exekutionskarriären och 1.168 av tjänster inom kontorskarriären. Vidare ingick i nyss nämnda antal 33 tjänster för förvaltningspersonal. Av kronofogdepersonalen saknade den 1 juli 1976 74 kronofogdar och en kronofogdesekreterare juris kandidatexamen (jfr vad som sägs i det följande om kompetensvillkoren för kronofogde).

Kronofogdedistriktens storlek varierar mycket, i fråga om såväl yta som befolkningsunderlag. Med hänsyn bl.a. härtill föreligger stora skillnader mellan olika kronofogdemyndigheter. Den 1 juli 1977 fanns vid kronofogdemyndigheterna i Stockholms, Göteborgs och Malmö krono-

fogdedistrikt 340, 248 resp. 125 tjänster. Vid övriga myndigheter varierade antalet tjänster mellan högst 59 och lägst 12. I fråga om antalet tjänster inom kronofogdekarriären hade vid samma tidpunkt 1 myndighet 13 sådana tjänster, 1 myndighet 11 tjänster, 1 myndighet 6 tjänster, 14 myndigheter 4 tjänster, 14 myndigheter 3 tjänster, 27 myndigheter 2 tjänster och 23 myndigheter 1 tjänst i kronofogdekarriären. Om man bortser från tjänsterna som kronofogdesekreterare och endast räknar med kronofogdar (inkl. biträdande kronofogdar), fanns vid 1 myndighet 10 kronofogdetjänster, vid 1 myndighet 8 tjänster, vid 1 myndighet 5 tjänster, vid 14 myndigheter 3 tjänster, vid 29 myndigheter 2 tjänster och vid 35 myndigheter 1 kronofogdetjänst. I 32 kronofogdedistrikt är all personal stationerad på en och samma ort (centralorten). I övriga 49 distrikt är personal stationerad även på en eller flera orter utanför centralorten. Antalet stationeringsorter utanför centralort uppgår till 99. Av dessa är emellertid några f.n. obemannade.

I fråga om kompetensvillkoren för tjänster i kronofogdekarriären kan nämnas följande. Behörig att antas till extra kronofogdesekreterare är den som har förvärvat notariemeritering enligt notariekungörelsen (1972:519, omtryckt 1975:512). Notarietjänstgöring förutsätter juris kandidatexamen och fullgörs under en tid av två år och sex månader. Behörig till extra ordinarie tjänst som kronofogdesekreterare är den som efter antagningen till extra kronofogdesekreterare har tjänstgjort inom exekutionsväsendet så lång tid att den jämte tid för kronofogdeutbildning uppgår till minst ett år. Till tjänst som kronodirektör, kronofogde eller biträdande kronofogde är den behörig som uppfyller villkoren för tjänst som extra ordinarie kronofogdesekreterare och har genomgått kronofogdeutbildning. Kronofogdeutbildningen omfattar dels en teoretisk utbildning i form av en kurs om åtta veckor, dels en praktisk utbildning om 42 veckor.

Som undantag från nu nämnda behörighetsvillkor gäller övergångsvis att behörighet till tjänst inom kronofogdekarriären tillkommer även den som vid utgången av år 1964 var behörig till ordinarie eller extra ordinarie tjänst som landsfiskal eller då innehade och därefter oavbrutet har innehaft tjänst med utmätningsmannagöromål samt den som före utgången av år 1964 har antagits till landsfiskalaspirant och först därefter har förvärvat behörighet till ordinarie eller extra ordinarie tjänst som landsfiskal enligt de föreskrifter som gällde vid utgången av år 1964. Vidare gäller det undantaget att utan hinder av kravet på kronofogdeutbildning behörighet till tjänst som kronodirektör, kronofogde eller biträdande kronofogde skall tillkomma den som den 1 juli 1971 innehade sådan tjänst eller tjänst som kronofogdesekreterare.

I exekutionskarriären utgörs personalen av kronokommissarier, förste kronoassistenter och kronoassistenter. Behörig till extra ordinarie tjänst som kronoassistent i befordringsgång är den som har genomgått vissa kronoassistentkurser och efter antagningen till extra kronoassistent i

befordringsgång har tjänstgjort som exekutiv tjänsteman minst så lång tid att den jämte utbildningstiden uppgår till ett år. Till annan tjänst som kronoassistent eller tjänst som förste kronoassistent eller kronokommissarie är den behörig som har genomgått fullständig kronoassistentutbildning. Om särskilda skäl föreligger, får RSV medge undantag från nu nämnda behörighetsvillkor.

Vidare gäller övergångsvis att behörighet till tjänst som kronokommissarie, förste kronoassistent eller kronoassistent tillkommer även den som vid utgången av år 1964 innehade tjänst med domsverkställaruppgifter, exekutionsbiträdesgöromål eller arbetsuppgifter inom den exekutiva verksamheten, såsom kamrer, inspektör, stadsfogdeassistent eller kammarskrivare, eller innehade sådan polismanstjänst som helt eller delvis var förenad med exekutionsbiträdesgöromål eller minst fem år efter den 1 juli 1954 har uppehållit sådan tjänst och som sedan den 1 januari 1965 oavbrutet har innehaft tjänst inom exekutionsväsendet. Kronoassistent, förste kronoassistent och kronokommissarie är skyldiga att genomgå den ytterligare utbildning som föreskrivs av regeringen.

Kronofogde får i vidsträckt omfattning sätta annan tjänsteman vid kronofogdemyndigheten i sitt ställe som utmätningsman (4 § UL). Närmare bestämmelser om sådan delegation finns i 11 och 12 §§ kronofogdeinstruktionen. Delegation kan, med vissa begränsningar, ske till lägst kronoassistent. I praktiken ombesörjs handläggningen av utsökningsmål till allra största delen av personal i exekutionskarriären. Sålunda hålls t.ex. förrättning för utmätning eller avhysning praktiskt taget alltid av sådan personal. Detsamma gäller bl.a. försäljning av utmätt lös egendom, såvida inte försäljningen har uppdragits åt auktionsföretag. Vissa särskilt kvalificerade frågor är emellertid förbehållna kronofogde. Kronofogde som sätter annan i sitt ställe som utmätningsman skall lämna denne råd om uppgiftens fullgörande och övervaka att uppgiften fullgörs behörigen. Det åligger den som är satt i kronofogdes ställe att till kronofogden hänskjuta fråga som är av principiell natur eller svårbedömd.

I kronofogdemyndigheternas verksamhet skiljs mellan allmänna mål och enskilda mål. Med allmänt mål avses mål om uttagande av skatter, böter eller andra på indrivning beroende medel (1 § USK). Annat utsökningsmål är enskilt mål. Härutöver handläggs vid kronofogdemyndighet flera andra typer av ärenden, t.ex. ärenden enligt lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs och enligt lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt.

I samband med förstatligandet av exekutionsväsendet uppdrogs åt särskilda sakkunniga att i en nämnd – exekutionsväsendets organisationsnämnd – fullgöra vägledande, rådgivande och samordnande uppgifter i den nya organisationen (prop. 1964:100 s. 335, SU 1964:114, rskr 1964:259; se även kungörelsen 1964:848 om fullgörande tills vidare av uppgifter som ankomma på centralmyndigheten för administration och förvaltning av

exekutionsväsendet). Fr.o.m. den 1 juli 1973 ankommer centralmyndighetsuppgifterna på RSV (prop. 1972:1 bil. 14 s. 14, CU 1972:7 s. 2, rskr 1972:70). I sin egenskap av centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet har RSV befattning främst med organisationsfrågor, personalrekrytering, personalutbildning, tjänstetillsättningar, anslagsfrågor samt informations-, rådgivnings- och upplysningsverksamhet. Det åligger verket bl.a. att genom råd och anvisningar främja en riktig och enhetlig tillämpning av gällande föreskrifter, att följa arbetet hos kronofogdemyndigheterna och verka för en ändamålsenlig utformning av organisation och arbetsformer, att verka för god rekrytering av personal till kronofogdemyndigheterna, att sammanställa länsstyrelsernas årliga anslagsframställningar såvitt angår kronofogdemyndigheterna och att inge anslagsframställningarna jämte eget yttrande över dessa till regeringen, att fastställa de blanketter som behövs i den mån uppgiften inte ankommer på annan och att i samverkan med berörda myndigheter planlägga och anordna utbildning av personal (3 § instruktionen 1970:752 för riksskatteverket).

Länsstyrelsen har alltjämt vissa administrativa uppgifter rörande exekutionsväsendet. Länsstyrelsen skall också utöva tillsyn över utmätningsmännen (10 § 1 mom. UL).

Landets indelning i kronofogdedistrikt samt arbets- och personalorganisation m.m. inom exekutionsväsendet har under senare år varit föremål för flera utredningar. Frågorna har senast behandlats av kronofogdemyndighetsutredningen (Kn 1974:03). I betänkandet (SOU 1977:42) Kronofogdemyndigheterna föreslog utredningen att landet skulle delas in i 65 kronofogdedistrikt. Efter remissbehandling har förslaget övervägts i kommundepartementet. Regeringen har den 2 mars 1978 beslutat proposition till riksdagen om distriktsindelningen, arbets- och personalorganisation m.m. inom exekutionsväsendet (prop. 1977/78:129). I propositionen föreslås att det nuvarande antalet kronofogdedistrikt – 81 – skall behållas oförändrat. För mindre kronofogdemyndigheter föreslås särskilda former för stöd från annan kronofogdemyndighet. Avsikten är att mindre kronofogdemyndigheter skall kunna förstärkas med kronofogdepersonal bl.a. vid tillfälligt stor arbetsbelastning.

Sedan några år pågår utvecklingsarbete för införande av automatisk databehandling inom exekutionsväsendet. Förslag har år 1976 lagts fram om ett riksdatasystem med en centralt placerad dataanläggning (hos RSV) och terminaler hos kronofogdemyndigheterna. Försöksverksamhet pågår i vissa kronofogdedistrikt.

2.2.4 Överexekutorerna

Som har nämnts i det föregående är länsstyrelse numera överexekutor i hela landet. Beträffande länsstyrelsernas nuvarande organisation och

uppgifter kan här översiktligt nämnas följande.

Genom beslut av 1970 års riksdag (prop. 1970:103, KU 1970:34, rskr 1970:248, SU 1970:132 och rskr 1970:308) antogs riktlinjer för en partiell omorganisation av den statliga länsförvaltningen. Den närmare organisationen av länsstyrelserna fastställdes år 1971 (prop. 1971:1 bil. 14 s. 9, CU 1971:8, rskr 1971:51; se även länsstyrelseinstruktionen 1971:460, omtryckt 1976:892). Vissa ytterligare riktlinjer i fråga om länsförvaltningens uppgifter och organisation godkändes av riksdagen år 1976 (prop. 1975/76:168, KU 1975/76:55, rskr 1975/76:370).

Länsstyrelsen svarar enligt den nya organisationen liksom tidigare för den statliga förvaltningen i länet, i den mån inte särskild förvaltningsuppgift ankommer på annan myndighet (3 § länsstyrelseinstruktionen). Det åligger vidare länsstyrelsen att ge noggrann akt på länets tillstånd och behov samt främja länets utveckling och befolkningens bästa. En huvuduppgift är att ha hand om den regionala samhällsplaneringen. Länsstyrelsen skall sålunda verka för att statlig, kommunal och landstingskommunal verksamhet i länet samordnas och anpassas efter de regionalpolitiska målen för länet. Det åligger länsstyrelsen särskilt att ta befattning med den regionalpolitiska planeringen, plan- och byggnadsväsendet, fastighetsregistreringen, naturvården, miljöskyddet, livsmedelskontrollen, kulturminnesvården, den allmänna hälsovården, den sociala omvårdnaden, väg- och trafikväsendet, den civila försvarsberedskapen, räddningstjänsten, beskattningsväsendet, uppbördsväsendet, exekutionsväsendet samt folkbokföringen (5 §). Länsstyrelsen har som länets högsta polismyndighet ansvaret för och ledningen av polisväsendet, är överexekutor och är huvudman för priskontorsverksamheten och hemkonsulentverksamheten (6 §).

Beträffande länsstyrelsens organisation kan nämnas följande. Länsstyrelsen leds av en styrelse, som består av landshövdingen som ordförande och 14 andra ledamöter (14 § länsstyrelseinstruktionen samt lagen 1976:891 om val av ledamöter i länsstyrelses styrelse). I länsstyrelserna finns en planeringsavdelning, en skatteavdelning och en förvaltningsavdelning (17 §). I länsstyrelsen i Stockholms län finns dock, förutom planeringsavdelning och förvaltningsavdelning, en taxeringsavdelning, en kameral- och uppbördsavdelning och en länsskatterättsavdelning. Till länsstyrelsen är knutna länsskatterätten, fastighetstaxeringsrätten och länsrätten. Överexekutorsärenden handläggs på förvaltningsavdelningen, i Stockholms län på en särskild enhet vid denna avdelning. Länsstyrelsen är beslutför med en tjänsteman (28 § första stycket). Enligt den normalarbetsordning som har fastställts av regeringen skall flertalet överexekutorsärenden handläggas av länsassessor. Beslut fattas som regel efter föredragning av länsnotarie.

Enligt en inom kommundepartementet utförd beräkning krävdes den 30 april 1975 106 årsarbetskrafter för handläggning av samtliga överexe-

kutorsgöromål i landet. Härav utgjorde knappt hälften juristpersonal, en fjärdedel personal ur landskanslistkarriären och resten personal i kontorskarriären (se vidare bilaga 3, tabell IV). Enligt vad jag har inhämtat har förhållandena därefter inte förändrats i någon större omfattning.

2.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o.d. (allmänna mål)

UL är som har nämnts förut direkt tillämplig i huvudsak endast på det civilrättsliga området. UL:s regler om verkställighet avser sålunda i första hand domstols avgöranden i tvistemål, däri inräknat summarisk betalningsprocess (37–43 och 47–52 §§) samt stadfäst förlikning (45 §), skiljedom (46 §) och vissa beslut av överexekutor (51–53 §§). Härtill kommer verkställighet direkt på grund av skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag och auktionsprotokoll (54 a och 55 §§). SfL, LfL och FfL, som reglerar frågor vilka har brutits ut ur UL, torde ha samma tillämpningsområde som UL. Införsellagen är däremot direkt tillämplig även på uttagande av skatter och allmänna avgifter samt böter och viten (se t.ex. 1 §).

Enligt föreskrift i 22 § 1 mom. Up skall UL:s bestämmelser om verkställighet med visst förbehåll tillämpas också på verkställighet av dom i brottmål, varigenom har dömts till böter eller vite eller till sådan med brott förenad "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet eller till "påföljd" som eljest är sådan att domen kan verkställas genom utsökning. Hänvisningen till UL får numera anses avse även de bestämmelser om exekutiv försäljning av vissa objekt som har tagits upp i SfL, LfL och FfL. Enligt uttryckliga undantag gäller emellertid UL:s resp. nämnda försäljningslagars bestämmelser om särskild tidsfrist för utmätningsförrättning och för försäljning av utmätt egendom inte vid uttagande av bl.a. böter, viten eller annan med brott förenad påföljd som innefattar betalningsskyldighet (punkt 13 övergångsbestämmelserna till lagen 1971:495 om ändring i UL, punkt 5 övergångsbestämmelserna till SfL, punkt 5 övergångsbestämmelserna till LfL och punkt 9 övergångsbestämmelserna till FfL).

UL är inte heller omedelbart tillämplig vid indrivning av skatter och allmänna avgifter. I 14 § 2 mom. Up anges uttryckligen att UL:s bestämmelser inte är tillämpliga i fall då utmätning utan dom eller utslag äger rum för "utskylder, allmänna avgifter, expeditionslösen, hantlangning vid laga skifte eller annat dylikt". Enligt 59 § uppbördslagen får emellertid utmätning och införsel äga rum vid indrivning av skatt eller allmän avgift som avses i lagen och enligt 60 § uppbördslagen skall UL:s bestämmelser om verkställighet av utmätning och vad därvid får undantas, om utmätt egendoms försäljning, om fördelning av influtna medel och om klagan över utmätningsmans förfarande tillämpas även vid utmätning för sådan skatt eller allmän avgift. Hänvisningen till UL:s regler om exekutiv

försäljning får numera anses avse även SfL, LfL och FfL. Undantag har emellertid gjorts för UL:s resp. de särskilda försäljningslagarnas bestämmelser om särskild tidsfrist för utmätningsförrättning och för försäljning av utmätt egendom samt för föreskrift i UL om skyldighet att förskottera kostnad (60 § 3 mom. uppbördslagen). Beträffande skatter och allmänna avgifter som inte omfattas av uppbördslagen finns i andra författningar särskilda bestämmelser som hänvisar till uppbördslagens regler om indrivning, t.ex. 53 § tredje stycket lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt, 17 b § lagen (1958:295) om sjömansskatt, 10 § kungörelsen (1965:260) om älgavgift m.m., 48 § andra stycket lagen (1968:430) om mervärdeskatt och 22 § andra stycket och 26 § tredje stycket kupongskattelagen (1970:624).

Det bör också nämnas att beträffande indrivningen av vissa medel som inte omfattas av uppbördslagen har i nyss nämnda övergångsbestämmelser föreskrivits undantag från tillämpningen av reglerna om särskilda tidsfrister för utmätningsförrättning och exekutiv försäljning. Detta gäller vad som i mål eller ärende vid domstol eller eljest i samband med rättegång har utgått av allmänna medel och som enligt domstolens beslut skall återgäldas, sådan kostnad för allmän rättshjälp som part eller annan har ålagts att ersätta statsverket enligt 31 § rättshjälpslagen (1972:429) och vad som skall återbetalas enligt beslut som avses i 7 § lagen (1973:137) om ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m.m.

Beträffande indrivning av böter och viten finns ytterligare bestämmelser utanför den rent exekutiva lagstiftningen i lagen om verkställighet av bötesstraff, den därtill anslutande tillämpningskungörelsen och förordningen angående indrivning och redovisning av böter. Sistnämnda förordning är tillämplig även beträffande sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet. I fråga om indrivning av skatter och allmänna avgifter finns bestämmelser bl.a. i uppbördslagen och uppbördskungörelsen (1967:626). Ytterligare föreskrifter angående bokföring och redovisning m.m. i fråga om såväl böter och viten m.m. som skatter och allmänna avgifter finns i medelsförvaltningskungörelsen (1964:886) och USK. En del föreskrifter och anvisningar har också meddelats av RSV och RRV.

Som har nämnts tidigare skiljs i kronofogdemyndigheternas verksamhet mellan allmänna mål och enskilda mål. Allmänna mål avser främst staten tillkommande fordringar av offentligrättslig natur. Men även vissa fordringar som tillkommer kommun drivs in som allmänt mål. Hit hör t.ex. byggnadsavgift och särskild avgift enligt lagen (1976:666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m.m. och hundskatt enligt förordningen (1923:116) angående skatt för hundar. I allmänna mål företräds staten resp. kommun av kronofogdemyndigheten.

2.4 Självrättelse

Utmätningsmannen ansågs tidigare inte ha befogenhet att själv rätta verkställd utmätning eller annan exekutiv åtgärd, om det i efterhand visade sig att åtgärden inte borde ha vidtagits. Genom lagändring år 1963 infördes emellertid sådan befogenhet i fråga om utmätning. Bestämmelserna, som togs upp i 77 § UL, innebär att om utmätningsmannen på grund av anspråk som sägs i 69 § UL – dvs. att tredje man påstår sig vara ägare till lös egendom som finns i gäldenärens bo – eller eljest finner att egendomen eller del därav inte hade bort utmätas, han kan föranstalta om rättelse. Sådan rättelse får dock inte vidtas senare än två veckor från det att förrättningen ägde rum. Innan rättelse sker skall borgenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske. Bestämmelserna gäller endast lös egendom. Fråga om rättelse av utmätning prövas alltid av kronofogde, även om utmätningen har verkställts av lägre befattningshavare (12 § andra stycket kronofogdeinstruktionen).

I fråga om införsel gäller att utmätningsmannen skall ändra beslut om införsel, om anledning förekommer till det (12 § första stycket införsellagen). Bestämmelsen är tillämplig såväl då beslutet var oriktigt från början som då förhållandena har ändrats efter beslutet. Ändring kan ske antingen till gäldenärens eller till borgenärens förmån. Beslut om ändring kan i princip avse endast framtida belopp. Hinder torde dock inte föreligga mot att utmätningsmannen förordnar att belopp som har innehållits men ännu inte har redovisats till borgenären skall betalas ut till gäldenären. Bestämmelsen har motsvarande tillämpning i mål om utmätning av lön o.d. (67 a § 3 mom. UL).

Enligt 17 kap. 15 § RB kan domstol, om den på grund av anmärkning eller eljest finner att dom eller beslut i tvistemål till följd av skrivfel, missräkning eller annat dylikt förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, meddela beslut om rättelse. Parterna skall få tillfälle att yttra sig innan sådant beslut meddelas. Dessa bestämmelser torde vara analogt tillämpliga i fråga om beslut i utsökningsmål.

I övrigt är den som vill påkalla ändring av utmätningsmans beslut eller åtgärd i princip hänvisad till att klaga hos överexekutor. Innan ett utsökningsmål har slutförts kan emellertid utmätningsmannen med sökandens medgivande i viss utsträckning låta redan verkställd åtgärd återgå eller ändra vidtagen åtgärd till svarandens fördel. Sådan återgång eller ändring företas främst i allmänna mål, i vilka utmätningsmannen samtidigt handlar som representant för staten (resp. kommun). Denna möjlighet har medfört att befogenheten att vidta självrättelse enligt 77 § 3 mom. UL inte begagnas i allmänna mål.

Här kan också nämnas att utmätningsmannen i vissa andra fall skall häva verkställighet. Utmätning skall t.ex. hävas, om en inte lagakraftvunnen dom som ligger till grund för utmätningen undanröjs eller om

gäldenären före egendomens försäljning fullgör sin betalningsskyldighet. Beslut om införsel skall naturligtvis inte längre tillämpas om exekutionstiteln upphävs. Beslut om införsel för underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och det är anledning anta att bidragsskyldigheten skall fullgöras för framtiden (12 § andra stycket införsellagen). Nu nämnda och liknande fall utgör emellertid inte självrättelse i den mening som avses här.

2.5 Statistiska uppgifter

Under år 1976 inkom till kronofogdemyndigheterna i hela landet 1.362.985 allmänna mål och avslutades 1.434.357 sådana mål. Vid årets utgång kvarstod 914.983 oavslutade allmänna mål. Under år 1975 uppdebiterades 2.135 miljoner kr.[1] Av det belopp som kronofogdemyndigheterna år 1976 hade att driva in inlevererades i s. k. månadsräkningsmedel 1.194 miljoner kr. Vid 1976 års utgång utestod 2.358 miljoner kr oredovisat. Under samma år inkom till kronofogdemyndigheterna 274.906 enskilda mål. Härav utgjorde 23.692 införselmål, 33.125 mål om handräckning för återtagande av gods som hade sålts genom avbetalningsköp och återstoden, 218.089, andra utsökningsmål. Under året avslutades 263.950 enskilda mål. Vid årets utgång fanns 128.979 oavslutade sådana mål. Antalet handlagda enskilda införselmål uppgick under år 1976 till 86.187. Antalet ärenden angående lönegaranti uppgick under året till 3.922.

Statistiska uppgifter rörande överexekutorernas verksamhet lämnas i *bilaga 3* till protokollet i detta ärende.[2] Sammanfattningsvis kan nämnas följande. År 1976 inkom till landets överexekutorer 31.857 mål och handlades slutligt 31.571 mål. Till år 1977 balanserades 7.264 oavslutade mål. Beträffande fördelningen av de slutligt handlagda målen på olika typer av mål kan hänvisas till tabell I i bilaga 3. Där lämnas också vissa uppgifter om antalet överexekutorsmål under budgetåret 1975/76 (tabell III).

I bilaga 3 redovisas också vissa uppgifter om självrättelse m.m. vid kronofogdemyndigheterna.

3 Lagberedningens förslag till utsökningsbalk

3.1 Förslagets huvudsakliga innehåll

Beredningen har haft att överväga vad som lämpligen bör föras in i en ny UB. Till utsökningsrätten hör enligt beredningen i första hand verkställighet av domar, beslut och andra exekutionstitlar samt, om man utgår från UL:s tillämpningsområde, även olika former av handräckning. Beredningen har övervägt om konkursrätten bör föras samman med den egent-

[1] Beloppen är avrundade. Tillförlitlig uppgift saknas om det belopp som uppdebiterades år 1976.
[2] Bilagan här intagen som bilaga 4.

liga utsökningsrätten men anser inte att något står att vinna med att i sin helhet föra samman så olikartade förfaranden som exekution i egentlig mening och konkursförvaltning eller med att ur konkurslagen (1921:225) – KL – bryta ut något eller några avsnitt. Beredningen anser inte heller att förmånsrättsordningen, som regleras i förmånsrättslagen (1970:979) och berör både utsökningsrätt och konkursrätt, bör tas in i en ny UB. I Utsökningsrätt II har beredningen behandlat lagsökning och betalningsföreläggande. Reglerna om lagsökning hör enligt beredningen snarast hemma inom RB:s ram. Även om mål om betalningsföreläggande skulle föras över till kronofogdemyndighet, vilket beredningen föreslog i nyss nämnda betänkande, kan reglerna därom utan praktisk olägenhet kvarstå i en särskild lag. Lagsökning och betalningsföreläggande är dessutom föremål för utredning inom justitiedepartementet och resultatet av denna utredning bör inte föregripas. Beredningen anser inte heller lämpligt att ur lagen om avbetalningsköp bryta ut de bestämmelser som rör själva handräckningsresp. verkställighetsförfarandet och föra över dem till UB. Beredningen anser sålunda att en ny UB bör begränsas till den egentliga utsökningsrätten och reglera exekutionsformerna verkställighet och handräckning.

Till skillnad från UL bör enligt beredningen en ny UB vara direkt tillämplig i fråga om all verkställighet som gäller betalningsskyldighet eller annan förpliktelse, vare sig förpliktelsen har fastställts av domstol, av förvaltningsmyndighet eller i annan ordning, dvs. också på indrivning av skatter och allmänna avgifter m.m. Även beträffande handräckning som rör egendom är UB avsedd att i princip tillämpas generellt.

Beredningen framhåller att genom de delbetänkanden som den tidigare har avlämnat har en väsentlig del av arbetet på en ny UB blivit utfört. Beredningen utgår från att de nya regler som har tillkommit på grundval av beredningens successiva förslag nu inte skall genomgående övervägas på nytt utan i allmänhet skall utan ändring föras in i balken, frånsett de ändringar som följer av organisatoriska nyheter och den nya redaktionella utformning som påkallas av att bestämmelserna förs in i en större enhet. Beredningen har i enlighet härmed inte på nytt närmare motiverat de bestämmelser som tidigare har antagits genom de partiella reformerna.

Beredningens förslag till UB är avsett att ersätta i första hand UL och införsellagen samt SfL., LfL och FfL. Förslaget omfattar 19 kapitel om sammanlagt 420 paragrafer. Kapitlen är inte sammanförda till uttryckliga huvudavdelningar men är grupperade på motsvarande sätt. 1 och 2 kap. rör exekutionsväsendet och andra för balken gemensamma bestämmelser. I 3–16 kap. behandlas verkställighet och i 17 kap. handräckning. De båda avslutande kapitlen, som är gemensamma för verkställighet och handräckning, reglerar kostnader i utsökningsmål resp. förfarandet hos kronofogdemyndigheten och besvärsförfarandet.

1 kap. i beredningens förslag innehåller bestämmelser om UB:s tillämpningsområde och de myndigheter som prövar utsökningsmål och om vissa

andra frågor som har samband därmed. I *2 kap.* meddelas för balkens tillämpning gemensamma föreskrifter, bl.a. om innebörden av olika termer som används i balken, om tillämpligheten av bestämmelser i balken som rör skepp, luftfartyg eller fast egendom och om ställande av säkerhet.

Med *3 kap.* inleds den stora avdelning som avser verkställighet, till skillnad från handräckning. I kapitlet regleras vilka handlingar av olika slag som får ligga till grund för verkställighet och i vad mån särskilda villkor gäller för verkställigheten. I anslutning härtill behandlas också invändningar som kan göras mot sökt verkställighet och verkan av att exekutionstitel upphävs sedan verkställighet har inletts.

4 kap., som innehåller bestämmelser om institutet införsel, överensstämmer i huvudsak med nuvarande införsellag.

5 kap. inleder de kapitel som behandlar utmätningsinstitutet och reglerar frågor som har samband med själva utmätningen, frånsett frågan om undantag från utmätning och säkerställande av utmätning. Där föreslås regler om bl.a. upplysningsskyldighet för gäldenären och tredje man, utmätningsordningen och förfarandet i samband med utmätning. Kapitlet innehåller också bestämmelser om förhållandet till tredje man, återvinning med anledning av utmätningsansökan, rättsverkan av utmätning eller av betalning till kronofogdemyndigheten och självrättelse av utmätning. Även frågan om utmätningsverkan av betalningsfastställelse regleras i kapitlet. I *6 kap.* meddelas bestämmelser om gäldenärens beneficium och andra undantag från utmätning. Kapitlet motsvarar i allt väsentligt nuvarande regler i saken. I *7 kap.* föreslås bestämmelser om de åtgärder som kronofogdemyndigheten skall vidta beträffande utmätt egendom för att säkerställa utmätningen. Kapitlet innehåller också föreskrifter om provisorisk åtgärd, när utmätning inte kan ske genast. Bestämmelser om utmätning av lön och liknande ersättningar har tagits upp i *8 kap.* De överensstämmer i sak i allt väsentligt med nuvarande regler om sådan utmätning.

9 kap. innehåller vissa bestämmelser som är gemensamma för exekutiv försäljning av all slags egendom, bl.a. bestämmelser om hinder mot försäljning och tidsfrist för försäljning, om förfarandet när andel i viss egendom har utmätts och om tredje mans rätt till betalning ur exekutivt såld egendom. I *10 kap.* regleras exekutiv försäljning av lös egendom frånsett registrerat skepp och registrerat luftfartyg m.m. Bestämmelser meddelas om såväl försäljning på auktion som försäljning under hand. Särskilda föreskrifter föreslås beträffande försäljning i fall då utmätning har skett av rätt till egendom som gäldenären har förvärvat under äganderättsförbehåll. I kapitlet meddelas även bestämmelser om indrivning av utmätt fordran och om åtgärder efter utmätning av pantbrev eller av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg. *11, 12 och 13 kap.* behandlar exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m., av registrerat luftfartyg m.m. resp. av fast egendom. Dessa kapitel motsvarar i allt väsentligt nuvarande regler i SfL. LfL och FfL., frånsett att försäljningen skall ankomma på kronofogde-

myndigheten i stället för på överexekutor.

I *14 kap.* i beredningens förslag har tagits upp bestämmelser om det sista ledet i mål om utmätning, dvs. om redovisning och fördelning av medel som har influtit efter utmätning. *15 kap.* innehåller bestämmelser om verkan av exekutiv försäljning. Där regleras sådan försäljnings verkan mot tredje man som var rätt ägare till egendomen och köparens rätt i sådana fall. Kapitlet innehåller också bestämmelser om ersättningsskyldighet för gäldenären och borgenär, när exekutivt såld egendom frångår köparen eller när försäljningen medför att tredje mans rätt går förlorad. En bestämmelse föreslås också om ersättningsskyldighet för staten i vissa fall.

I *16 kap.* ges bestämmelser om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet, t.ex. förpliktelse att utge viss lös egendom eller att avflytta från fastighet. Bl.a. regleras vilka olika sätt för verkställighetens genomförande som står till buds. Vissa särskilda bestämmelser föreslås om avhysning, nämligen om tidsfrist och anstånd för avhysning och i vad mån avhysning får verkställas mot tredje man.

I *17 kap.* regleras handräckning. Där föreslås bestämmelser om dels kvarstad och andra säkerhetsåtgärder, dels handräckning för återställande av besittning, avhysning m.m. Ingående bestämmelser meddelas särskilt om kvarstad för fordran. Bl.a. föreslås ett förstärkt skydd för sådan kvarstad.

I *18 kap.* har tagits upp regler om kostnader i utsökningsmål. Kapitlet innehåller detaljerade bestämmelser om såväl förrättningskostnader, dvs. statens kostnader för förfarandet, som parts egna kostnader. I det avslutande *19 kap.* meddelas bestämmelser om dels förfarandet hos kronofogdemyndigheten, dels klagan över beslut i utsökningsmål. I fråga om förfarandet hos kronofogdemyndigheten föreslås bestämmelser bl.a. om parts ansökan och vad som har samband därmed, om förhör med svaranden eller tredje man, om tvångsmedel och om kronofogdemyndighetens beslut. Föreskrifter meddelas också om handläggningen av vissa tvister som föreslås skola prövas av kronofogdemyndigheten. Besvärsförfarandet regleras ingående.

Trots att införsel bara kan äga rum i vissa slags tillgångar och endast får ske för vissa slags fordringar har reglerna härom i beredningsförslaget ansetts böra få sin plats före reglerna om utmätning. Detta hänger enligt beredningen samman bl.a. med att utmätning är en långt mera komplicerad exekutionsform som i förslaget regleras i elva kapitel. I 8 kap., som rör utmätning av lön o.d., har i fråga om förfarandet i stor utsträckning kunnat hänvisas till reglerna om införsel i 4 kap. En annan möjlig placering av reglerna om införsel hade enligt beredningen varit att föra in dem efter avdelningen om utmätning och före reglerna om annan verkställighet än sådan som rör betalningsskyldighet. Frånsett att institutet införsel därigenom skulle få en mera undanskjuten plats än som svarar mot dess

praktiska betydelse hade följden blivit att man antingen hade måst i kapitlet om utmätning av lön föra in en fullständig reglering av detta förfarande och vidare i ett senare kapitel om införsel fått i görlig mån hänvisa till nyss nämnda regler om utmätning av lön eller också hade fått i kapitlet om utmätning av lön hänvisa framåt till det senare kapitlet om införsel. Båda alternativen skulle enligt beredningen medföra olägenheter i redaktionellt hänseende. Att reglerna om införsel i förslaget har tagits in före reglerna om utmätning stämmer också väl, framhåller beredningen, med den påtagliga realiteten att utmätning av lön är en sekundär möjlighet att exekutivt ingripa mot den sorts tillgångar som båda instituten gäller.

3.2 Exekutiva myndigheter

Beredningen framhåller att det tidigare har ansetts vara en principiell fråga huruvida vid en reform exekutiva ärenden borde redan i första instans anförtros domstolarna eller ligga hos särskilda organ. Som skäl att låta domstolarna handha exekutionen har åberopats det rent principiella argumentet att uppgiften tillhör rättsväsendet. Beredningen har redan i samband med 1964 års stora reform av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet uppmärksammat frågan och därvid uttalat sig för att exekutiva ärenden alltjämt bör i första instans åvila särskilda exekutiva myndigheter. Denna ståndpunkt utesluter naturligtvis inte att exekution tillhör rättsväsendet.

Till stöd för den rådande ordningen kan enligt beredningen särskilt framhållas att det skulle vara främmande för domstolarna att ha ansvaret för de allmänna målen. Man kan svårligen ålägga dem att svara för indrivning av skatter, något som är kronofogdemyndigheternas till sin omfattning största arbetsuppgift. Och att dela upp verksamhetsområdet så att enskilda mål läggs till domstol och allmänna mål blir kvar hos kronofogdemyndighet skulle medföra betydande praktiska olägenheter. I samband med 1964 års reform framfördes inte några önskemål om att domstolarna skulle svara för exekutionsväsendet i första instans. Och under beredningens fortsatta arbete har inte heller kommit fram sådana önskemål. Beredningen anser sig sålunda kunna utgå från att exekutionen i enlighet med 1964 års beslut skall i första hand ligga hos kronofogdemyndighet och inte hos domstol.

Beredningen anser angeläget att det nuvarande antalet instanser i utsökningsmål nedbringas och en organisatoriskt enklare ordning även i övrigt genomförs. Enligt beredningen är det naturligt och ändamålsenligt att kronofogdemyndighet görs till det organ som på exekutionssidan får motsvara allmän underrätt på den dömande sidan. Uppenbarligen är det fullt möjligt att utan risk för rättssäkerheten minska antalet instanser i utsökningsmål genom att avskaffa överexekutor som mellaninstans. Beredningen anser också att en lämplig ordning vinns om de ärenden som nu handläggs av överexekutor som första instans liksom försäljning av regis-

trerat skepp, luftfartyg m.m. och fast egendom anförtros kronofogdemyndighet. Detta förutsätter att kvalificerad arbetskraft finns att tillgå hos kronofogdemyndigheten och att det inom myndigheten sker en ändamålsenlig arbetsfördelning. Beredningen påpekar att statsmakterna år 1972 har fattat principbeslut om en stark minskning av antalet kronofogdedistrikt. Efter en sådan minskning bör nämnda krav kunna uppfyllas utan större svårigheter.

Beredningen har övervägt huruvida någon del av de ärenden angående förordnande om verkställighet av vissa domar och beslut m.m. som nu i första instans tas upp av överexekutor bör gå till underrätt som då skulle pröva förutsättningarna för verkställighet och ge direktiv om och hur verkställighet får äga rum. Beredningen har emellertid inte ansett ändamålsenligt att flytta dessa ärenden från överexekutor till underrätt. Man vinner en betydligt enklare och mera överskådlig ordning, om de anförtros kronofogdemyndighet som första instans. Kronofogdemyndigheten måste ju under alla förhållanden medverka vid verkställigheten och kvalificerade befattningshavare hos myndigheten bör kunna bemästra uppgiften. Beredningen påpekar att den inte ämnar föreslå någon ändring i den nuvarande ordningen att förutsättningarna för verkställighet av vissa utländska domar eller beslut eller av utländska skiljedomar skall prövas av Svea hovrätt.

Beträffande exekutiv försäljning av registrerat skepp, luftfartyg m.m. och fast egendom framhåller beredningen att den i tidigare betänkanden har räknat med att, om överexekutor avskaffas, sakkunniga förrättningsmän vid behov skulle kunna användas utanför det kronofogdedistrikt där vederbörande är stationerad. I fråga om registrerade skepp och luftfartyg kan man över huvud inte vänta sig att det annat än på ett mycket begränsat antal ställen kan finnas förrättningsman med erfarenhet på området. Efter den eftersträvade minskningen av antalet kronofogdedistrikt torde däremot i fråga om försäljning av fast egendom sakkunnig komma att finnas inom varje distrikt, möjligen med ett eller ett par undantag. Oavsett var den som anlitas är stationerad, bör han i ett aktuellt ärende handla i den lokala kronofogdemyndighetens namn. Att utmätningsärende inte behöver flyttas från första till andra instans när den utmätta egendomen skall säljas innebär enligt beredningen givetvis en organisatorisk fördel.

Av ärenden som överexekutor nu handlägger som första instans intar i övrigt, anför beredningen vidare, handräckningsärendena en särställning. Även om införsel, utmätning och andra verkställighetsärenden skall handläggas av kronofogdemyndighet i första instans kan man tänka sig att göra domstol ensam behörig att i första instans ta upp ansökningar om handräckning. Beredningen har emellertid inte funnit att detta skulle innebära någon vinning utan stannat för att det praktiskt lämpligaste är att behålla möjligheten för vederbörande att vända sig till exekutiv myndighet, vilken

– om överexekutor avskaffas – bör vara kronofogdemyndighet. Ärenden om handräckning kräver snabbt ingripande, t.ex. om det gäller skepp eller luftfartyg som väntas anlända till viss hamn eller flygplats. Sökanden bör därför kunna vända sig till den myndighet som är närmast till hands. Det är t.ex. i fråga om kvarstadsansökan inte möjligt att, om befogenheten att ingripa läggs hos domstol, alltid lita till just den domstol vid vilken eventuell talan i saken sedermera skall väckas. I andra fall, såsom vid återställande av besittning, är det kanske inte alls aktuellt att talan skall behöva väckas vid domstol. Det kan enligt beredningen knappast bestridas att den för praktisk verkställighet inrättade kronofogdeorganisationen är bättre ägnad att tillgodose kraven på snabba ingripanden än domstolarna. Domstols beslut om handräckning måste f.ö. under alla omständigheter befordras till kronofogdemyndigheten för att genomföras. Motsvarande gäller nu beträffande överexekutors beslut om handräckning. Efter överexekutors avskaffande kan kronofogdemyndigheten, om den får befogenhet att ta upp ärenden om handräckning, både meddela beslut därom och själv befordra beslutet till verkställighet. Beredningen föreslår alltså att kronofogdemyndighet får befogenhet att besluta om handräckning i huvudsak enligt vad som nu gäller för överexekutor. Därvid förutsätts att myndigheten blir utrustad med kvalificerad personal för ändamålet.

Beredningen påpekar att handräckning kan beviljas av överexekutor inte bara direkt enligt UL:s bestämmelser därom utan även på grund av hänvisningar i andra lagar till UL. I stort sett torde enligt beredningen inte finnas anledning att skilja mellan handräckning direkt enligt UL och handräckning på grund av hänvisning till UL:s bestämmelser.

I åtskilliga författningar läggs speciella befogenheter hos överexekutor, t.ex. att motta deposition av hyra m.m. Beträffande dessa befogenheter får i varje särskilt fall prövas, anför beredningen, om överexekutor bör ersättas av kronofogdemyndighet eller någon annan myndighet. Antalet sådana ärenden och därmed förenat arbete är inte så stort att det i nämnvärd grad påverkar den nu aktuella organisationsfrågan.

Beredningen erinrar i detta sammanhang om de ärenden rörande fördelning av medel enligt UL:s regler som nu handläggs av länsstyrelsen. Eftersom fördelningen sker med tillämpning av reglerna om fördelning av köpeskilling för utmätningsvis såld fast egendom kan det synas rationellt att överflytta även dessa fördelningsärenden till kronofogdemyndighet. Om det inte sker utan ärendena stannar hos länsstyrelsen, kan denna behöva anlita expert på hithörande frågor hos kronofogdemyndighet eller på annat håll.

Beträffande frågan om överinstans till kronofogdemyndighet kan man enligt beredningen, om överexekutor avskaffas, tänka sig att talan från kronofogdemyndigheten skulle fullföljas inte till hovrätt utan till tingsrätt eller annan domstol som dömer i första instans. Om talan skall från krono-

fogdemyndighet fullföljas till underrätt, kommer dock inte antalet instanser i exekutiva ärenden att minska, om inte särskilda begränsningar ställs upp i fråga om fullföljd till högre instanser. Tvärtom skulle i alla ärenden som nu handläggs av överexekutor som första instans liksom i ärenden angående försäljning av skepp, luftfartyg m.m. och fast egendom tillkomma en ny mellaninstans. Beredningen kan å andra sidan inte finna lämpligt att, om talan i exekutiva ärenden skulle fullföljas till underrätt, särskilt begränsa möjligheterna till fullföljd därifrån. Exekutiva ärenden erbjuder inte sällan svåra rättsliga problem som bör få prövas av överrätt. Man kan vidare enligt beredningen knappast tänka sig att alla ärenden oavsett sin beskaffenhet skulle gå från viss kronofogdemyndighet till en och samma underrätt. I stället torde man tvingas att dela upp ärendena på olika slags domstolar, t.ex. så att ärenden om försäljning av fast egendom går till fastighetsforum, ärenden om avhysning av hyresgäst till hyresdomstol osv. En sådan fullföljdsordning blir svåröverskådlig och kan befaras medföra svårigheter i tillämpningen. Vidare får man räkna med att talan skulle få fullföljas till underrätter med mindre domkretsar än kronofogdemyndigheternas distrikt. Detta kan enligt beredningen inte vara lämpligt. Det är i övrigt naturligtvis viktigt att man snabbt kan få ett auktoritativt avgörande i saken.

Beredningen anser att valet av överinstans bör stå mellan hovrätt och en särskild överinstans för exekutiva ärenden för hela riket. Det senare alternativet kan i förstone synas tilltalande från flera synpunkter. Ärendenas snabba avgörande kan befordras och enhetligheten i avgörandena främjas. Beredningen erinrar här om att RSV nyligen har utsetts till centralmyndighet för exekutionsväsendet och skall ersätta den mera provisoriska exekutionsväsendets organisationsnämnd. RSV skall få betydande administrativa och praktiska uppgifter inte minst med tanke på skatteindrivningen. Bl.a. kommer eventuell central databehandling att förläggas dit. Beredningen kan emellertid inte finna lämpligt att i en centralmyndighet av den typen bygga in en över- och slutinstans för prövning av talan som fullföljs i exekutiva ärenden.

Man skulle sålunda vara nödsakad att inrätta en självständig överinstans. Denna måste ha en sådan sammansättning att den kan väl fylla uppgiften att vara slutinstans även i rättsligt svåra exekutiva ärenden. En kollegial domstol är nödvändig. Beredningen har den uppfattningen att tillströmningen av besvär i kvalificerade ärenden inte blir tillräcklig för att motivera inrättandet av en särskild kollegial domstol för ändamålet. Härtill kommer att principiella erinringar kan framställas mot att låta exekutiva ärenden slutligt avgöras i en instans som är helt skild från domstolsväsendet i övrigt. De svåra frågor som uppkommer i sådana ärenden är av civilrättslig natur och det är betydelsefullt att de bedöms på ett sätt som står i överensstämmelse med avgörandena när motsvarande frågor uppkommer utan samband med exekutiva ärenden. Inte minst i fråga om hand-

räckning synes det olämpligt att talan fullföljs till en sådan central överinstans som har nämnts nyss. Över huvud kräver ett kvalificerat avgörande av svårare exekutiva ärenden att den som prövar saken har god överblick över hela civilrätten. Beredningen påpekar att exekutiva besvärsmål i allmänhet brukar avgöras på grundval av skriftligt material. Ibland kan det emellertid vara behövligt att parterna inställer sig till muntlig förhandling. Om parterna eller deras ombud i så fall skall nödgas inställa sig i stationeringsorten för en central instans för hela riket skulle det innebära en avsevärd olägenhet för dem. Det finns dock den möjligheten att sammanträde hålls på en ort som ligger mera bekvämt till för parterna.

Sammanfattningsvis uttalar beredningen att det inte föreligger tillräckliga skäl för en så genomgripande omläggning av förfarandet i exekutiva ärenden som att ersätta prövningen i hovrätt och högsta domstolen med prövning hos en särskild central instans för hela riket.

Av det sagda följer att exekutiva ärenden enligt beredningens mening bör fullföljas från kronofogdemyndighet till hovrätt. En farhåga är att detta kan leda till en besvärande arbetsbelastning för hovrätterna. Den sållning som hittills har skett hos överexekutor kan emellertid åstadkommas genom lämpliga regler för kronofogdemyndighetens eget handlande. Redan nu vidtar kronofogdemyndigheten i viss utsträckning s.k. självrättelse samt jämkningar vid införsel och utmätning av lön. Möjligheten till självrättelse bör enligt beredningen vidgas. Av olika skäl, bl.a. för att man skall få en så enhetlig praxis som möjligt, är det lämpligt att kronofogdemyndigheten genom tjänsteman i högre ställning rutinmässigt följer de underordnades tillämpning. Den överordnade tjänstemannen bör i praktiskt lämplig omfattning kunna vidta rättelse vid sådan rutinmässig granskning eller med anledning av skedda påpekanden. Dessutom bör en särskild granskning ske, när formliga besvär anförs över meddelat beslut eller vidtagen åtgärd. I anslutning till det sagda framhåller beredningen att enhetlig praxis hos kronofogdemyndigheterna kan främjas även genom anvisningar från regeringen eller RSV, t.ex. i fråga om sådana rutinärenden som införsel och beträffande beneficium o.d. Sådana anvisningar är enligt förslaget inte bindande men har givetvis ändå sin praktiska betydelse.

Den granskning som förutsätts skola ske hos kronofogdemyndigheten kan, anför beredningen, sägas innebära ett slags hos myndigheten inbyggd överprövning. Man bör naturligtvis fråga sig, om detta system innebär någon vinning jämfört med den nuvarande ordningen. En intern övervakning hos kronofogdemyndigheten av de underordnade tjänstemännens tillämpning är emellertid under alla omständigheter önskvärd och för allmänheten är det en vinst, om rättelse kan i ökad omfattning ske utan att formliga besvär behöver anföras till högre instans.

3.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o.d. (allmänna mål)

Beredningen anser att en ny UB, i motsats till UL men i överensstämmelse med införsellagen, bör vara direkt tillämplig även på brottmålsdomar som innefattar betalningsskyldighet eller annan förpliktelse samt på indrivning av skatter och allmänna avgifter. Att låta den grundläggande lagstiftningen även i fortsättningen bli direkt tillämplig endast på en mindre del av de exekutiva ärendena synes mindre tillfredsställande. De avvikande bestämmelser som i en del detaljer behövs beträffande allmänna mål är enligt beredningen inte fler eller större än att de med stöd av bemyndigande kan meddelas av regeringen. Givetvis får inte genom sådana bestämmelser göras intrång i enskild rätt. Vad som kan komma i fråga är regler som ger kronofogdemyndigheten större frihet att på det allmännas vägnar medge avbetalning och anstånd med försäljning o.d. samt föreskrifter om bl.a. redovisning.

Enligt beredningens förslag skall sålunda balken i fråga om verkställighet vara tillämplig beträffande all verkställighet som gäller betalningsskyldighet eller annan förpliktelse att prestera eller underlåta något (1 kap. 1 §). Vidare föreslås beträffande ärenden som rör böter, viten, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott och ärenden som gäller skatter eller allmänna avgifter att regeringen får meddela bestämmelser som avviker från balken (1 kap. 8 §).

3.4 Självrättelse

Beredningen anser som har berörts nyss att möjligheten till självrättelse bör vidgas, bl.a. för att undvika en besvärande arbetsbelastning för hovrätterna. För allmänheten är det enligt beredningen en vinst om rättelse kan ske i ökad omfattning utan att formliga besvär till högre instans behöver anföras. Det är samtidigt angeläget att möjligheten till självrättelse inte missbrukas. Befogenheten får sålunda inte leda till godtyckliga beslut fram och tillbaka utan syftar till att upprätthålla en god och såvitt möjligt enhetlig praxis. Något missnöje har inte heller framkommit beträffande tillämpningen av vad som nu gäller. Befogenheten bör förbehållas kvalificerade tjänstemän.

Beträffande utmätning (frånsett utmätning av lön o.d.) framhåller beredningen att rättelseinstitutet har fungerat väl i praktiken. Det synes lämpligt att fortsätta på den inslagna vägen och vidga möjligheten för kronofogdemyndigheten att i gäldenärens intresse besluta om rättelse i skedd utmätning. En sådan befogenhet motverkar att alltför många ärenden förs upp till hovrätt. I förslaget skiljs mellan det fallet att utmätt egendom tillhörde tredje man och andra fall (5 kap. 33 § första stycket resp. 5 kap. 34 § i förslaget). För rättelse i det förra fallet föreslås inte någon särskild tidsbegränsning. Om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt

egendom tillhörde tredje man, skall enligt förslaget utmätningen hävas, såvida inte tredje mannen efter meddelat föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Förslaget innebär att utmätningen skall kunna hävas så länge det är praktiskt möjligt. Utmätningen bör sålunda kunna hävas även efter försäljning av egendomen, så länge beslut om fördelning eller utbetalning inte har meddelats. I sådant fall skall enligt uttrycklig bestämmelse i förslaget hävandet av utmätningen gälla endast rätten till influtna medel. En sådan liberalitet synes beredningen vara en naturlig följd av att det inte kan förutsättas att tredje man som berörs av utmätningen får kännedom därom genast. Enligt förslaget kan tredje man anföra besvär över utmätning utan begränsning till viss tid.

Beredningen föreslår vidare att om kronofogdemyndigheten av annat skäl än som avses i 5 kap. 33 § finner att utmätt egendom inte borde ha utmätts, rättelse skall ske (5 kap. 34 §). Bestämmelsen avser bl.a. fall då hinder rätteligen har förelegat mot verkställighet eller utmätt egendom borde ha ingått i gäldenärens beneficium eller utmätning har skett i strid mot annan föreskrift som hindrar utmätning eller då utmätningsordningen har åsidosatts. För rättelse bör enligt beredningen krävas att den är klart befogad. Beredningen diskuterar om den nuvarande tidsfristen om två veckor för rättelse bör förlängas i fall som nu avses. Rättelse enligt 5 kap. 34 § avser förhållanden som det ofta kan vara svårt att bedöma i fall då någon längre tid har förflutit från utmätningen, t.ex. om saken rör gäldenärens beneficium. Det kan också invändas att förfarandet blir alltför lösligt om verkställda åtgärder får ändras när som helst. Frågan om tidsfristen för rättelse har dessutom samband med tiden för anförande av besvär över utmätning. Enligt beredningens förslag skall sökande och gäldenär kunna anföra besvär över annan utmätning än löneutmätning inom tre veckor från delgivning av beslutet, medan tredje man får besvära sig utan begränsning till viss tid. Det måste enligt beredningen anses mindre lämpligt om gäldenären kan påkalla rättelse sedan besvärstiden för honom har gått till ända utan att besvär har anförts.

Beredningen anser därför att det inte bör komma i fråga att rättelse enligt paragrafen får ske utan tidsbegränsning. Däremot kunde övervägas att något förlänga den nuvarande tidsfristen, t.ex. till tre veckor från utmätningen. Vid en tidsfrist av två veckor för rättelse har gäldenären ytterligare minst en vecka till förfogande för att anföra besvär över utmätningen, om han inte har lyckats utverka rättelse. Beredningen anser att denna tidsfrist bör behållas för rättelse enligt paragrafen. Om besvär har anförts över utmätningen, bör dock rättelse, i samband med den granskning som förutsätts äga rum innan handlingarna sänds till hovrätten, kunna ske även efter utgången av tvåveckorsfristen. Detta är särskilt motiverat av önskemålet att minska tillströmningen av mål till hovrätterna. Beredningen föreslår därför att sådan rättelse som avses i 5 kap. 34 § inte får vidtas senare än två veckor från utmätningen annat än om talan har fullföljts mot utmätningen.

De föreslagna bestämmelserna om rättelse av utmätning är tillämpliga även i fråga om fast egendom.

I fall då bestämmelserna om hävande och annan rättelse av utmätning inte är tillämpliga kan kronofogdemyndigheten, framhåller beredningen, innan utmätt egendom har sålts, med sökandens medgivande låta utmätning gå åter eller eljest ändra verkställd åtgärd till gäldenärens fördel. I ärenden angående uttagande av böter, skatter m.m. kan kronofogdemyndigheten, i den mån direktiven för myndigheten medger det, i egenskap av representant för staten/borgenären helt eller delvis avstå från verkställd utmätning.

I fråga om införsel föreslår beredningen att kronofogdemyndigheten erhåller samma befogenhet att själv ändra beslut om införsel, när anledning föreligger därtill, som finns redan f.n. (4 kap. 12 § första stycket). Motsvarande gäller utmätning av lön o.d. (8 kap. 5 § jämförd med 4 kap. 12 §).

Beträffande handräckning föreslår beredningen en uttrycklig bestämmelse om att säkerhetsåtgärd skall genast hävas bl.a. om det på grund av upplysta omständigheter befinns att åtgärden inte hade bort äga rum (17 kap. 14 §).

Beredningen påpekar att de bestämmelser som sålunda föreslås om självrättelse inte är uttömmande. Kronofogdemyndighetens verksamhet är till större delen av rent praktisk art och det torde följa av verksamhetens beskaffenhet att myndigheten i viss omfattning måste kunna ändra vidtagna åtgärder. Kronofogdemyndighets beslut och åtgärder bör sålunda inte göras mera bindande än som är nödvändigt med hänsyn till syftet med dem. Om kronofogdemyndighet genom något beslut har slitit en tvist mellan parter, kan emellertid enligt beredningen beslutet inte bli föremål för självrättelse utan stöd av lagbestämmelse. Vidare får enligt förslaget självrättelse av beslut om utmätning ske endast under de förutsättningar som anges i 5 kap. 33 och 34 §§. Har åter kronofogdemyndigheten underlåtit att ta viss egendom i mät därför att förrättningsmannen har ansett att den ingick i gäldenärens beneficium eller på grund av sin beskaffenhet inte var utmätningsbar, är myndigheten oförhindrad att ändra mening. Bl.a. kan överordnad befattningshavare ha en annan uppfattning i saken och ge order om att egendomen skall utmätas. Beträffande försäljning och köpeskillingsfördelning följer enligt beredningen av åtgärdens beskaffenhet att den inte kan hävas av kronofogdemyndigheten själv. I fråga om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet torde också möjligheten till självrättelse vara begränsad. Rena misstag vid genomförandet, t.ex. vid öppnande av väg eller hämtning av avbetalningsgods, torde dock kunna rättas. Motsvarande gäller avhysning.

I fråga om det praktiska genomförandet av olika förrättningar torde kronofogdemyndigheten, anför beredningen vidare, över lag ha befogenhet att successivt anpassa förfarandet efter vad situationen kräver,

t.ex. i fråga om åtgärder för säkerställande av utmätning. En del uttryckliga beslut gäller på grund av sakens beskaffenhet endast tills vidare. I vissa fall, t.ex. när det är fråga om undantag från förbud eller anstånd med försäljning, förutsätts att avslag på ansökan inte hindrar vederbörande att återkomma.

Beredningens förslag utgår i enlighet med det sagda från att det – utöver de fall som särskilt nämns i lagtexten – på grund av verksamhetens beskaffenhet finns viss befogenhet för kronofogdemyndigheten att ändra meddelade beslut och åtgärder. Det har inte synts rådligt att söka fixera denna befogenhet i lagtext. Däremot kan det enligt beredningen vara lämpligt att frågan uppmärksammas i administrativa föreskrifter som närmare anger hur kronofogdemyndigheten bör förfara.

Anledning till rättelse kan, anför beredningen, yppas vid den rutinmässiga granskning av underordnades arbete som högre tjänsteman förutsätts utföra. Påpekande av part eller tredje man kan också ge anledning till rättelse. Kronofogdemyndigheten bör självmant ta upp fråga om självrättelse när anledning föreligger därtill. Beredningen föreslår sålunda att kronofogdemyndigheten självmant skall pröva fråga om ändring eller rättelse när sådan åtgärd är tillåten och anledning föreligger (19 kap. 18 § första stycket första meningen beredningens förslag).

Beredningen förordar vidare att en särskild granskning skall ske vid kronofogdemyndigheten, när besvär har anförts över meddelat beslut eller vidtagen åtgärd. Detta kan ske om besvärshandlingen, som beredningen föreslår, skall inges till kronofogdemyndigheten som vid behov ger motparten del därav. Enligt beredningens förslag skall vad som sägs i 19 kap. 18 § om kronofogdemyndighetens prövning av fråga om bl.a. ändring eller rättelse gälla även när anförda besvär ger anledning därtill (19 kap. 36 § första stycket).

Beredningen framhåller att klaganden eventuellt kan bli tillfredsställd genom beslut som kronofogdemyndigheten meddelar med anledning av anförda besvär. I andra fall kan han avstå från fullföljd oaktat beslutet i någon del har gått honom emot. Slutligen kan han av svarandens förklaring bli övertygad om att han bör återkalla sina besvär. Beredningen föreslår att om inte klaganden blir tillgodosedd genom tillämpning av 19 kap. 36 § första stycket eller återkallar sin talan, kronofogdemyndigheten skall så snart som möjligt sända besvärsinlagan och övriga handlingar i ärendet till hovrätten (19 kap. 37 § första stycket). Om klaganden har blivit tillgodosedd genom självrättelse eller om han har återkallat sin talan, skall sålunda enligt beredningens förslag handlingarna över huvud inte tillställas hovrätten.

Det kan inträffa att sedan part har anfört besvär motparten medger ändring av kronofogdemyndighetens beslut. Beredningen förutsätter att kronofogdemyndigheten då alltid kan rätta meddelat beslut eller vidtagen åtgärd i enlighet med medgivandet och även företa de följdåtgärder som

föranleds därav. Beredningen har övervägt huruvida kronofogdemyndigheten borde bemyndigas att även i andra fall med anledning av anförda besvär vidta självrättelse, oaktat befogenhet därtill eljest inte står till buds. Därigenom skulle kunna förebyggas att ärendet måste överlämnas till hovrätten. Eftersom det måste röra sig om ett mycket ringa antal fall då tillämpning av befogenheten skulle kunna komma i fråga har beredningen emellertid ansett lämpligast att inte föreslå någon sådan vidgad befogenhet till självrättelse.

Det kan nämnas att beredningen i 5 kap. 33 § också föreslår bestämmelse om att utmätning skall hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran inte kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Förslaget innehåller vidare en uttrycklig bestämmelse om att beslut som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet får rättas av kronofogdemyndigheten även sedan ärendet har avslutats (19 kap. 18 § andra stycket).

4 Remissyttrandena

4.1 Allmänna synpunkter på förslaget

Beredningens förslag till UB har fått ett gynnsamt mottagande av remissinstanserna. Alla instanser utom en tillstyrker eller förklarar sig inte ha någon erinran mot att förslaget läggs till grund för lagstiftning.

Av allmänt positiva uttalanden om förslaget kan nämnas följande. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att förslaget har stora förtjänster och är skickligt och omsorgsfullt utarbetat. Det är enligt hovrätten väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning. Enligt *hovrätten för Övre Norrland* är förslaget väl genomtänkt och konsekvent utformat. De föreslagna bestämmelserna undanröjer i många betydelsefulla avseenden den ofullständighet och oklarhet som vidlåder den nuvarande utsökningslagstiftningen och torde medge en smidigare och effektivare tillämpning än nu gällande regler. *Svea hovrätt* framhåller att förslaget spänner över ett vidsträckt och delvis mycket komplicerat rättsområde. Många av de behandlade frågorna har betydande principiellt intresse och de föreslagna reglerna kommer genomgående att få stor praktisk betydelse. Hovrätten anser att förslaget är ägnat att läggas till grund för lagstiftning efter överarbetning och ytterligare utredning i vissa delar.

RSV anser att beredningen har lagt ner ett förtjänstfullt arbete på betänkandet. Förslaget tillgodoser i stort såväl de krav på effektivitet som numera bör ställas på den statliga verksamheten som de krav på rättssäkerhet som den enskilde medborgaren i dag kan ställa. Från juridisk-teknisk synpunkt har förslaget enligt RSV synnerligen hög kvalitet. Enligt *kammarrätten i Stockholm* synes förslaget utgöra ett synnerligen gediget och väl genomfört utredningsarbete inom ett svårbemästrat och kompli-

cerat område. Om tiden likväl ännu inte är inne att i allo genomföra vad beredningen förordar, beror detta inte på brister i förslaget.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att förslaget utgör resultatet av ett synnerligen omfattande och skickligt lagstiftningsarbete och bör beträffande de materiella rättsreglerna i stora delar kunna läggas till grund för lagstiftning. Enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* är förslaget ägnat att avhjälpa bristerna i UL. I förslaget har tagits hänsyn till en rad frågor som i rättstillämpningen har vållat problem och osäkerhet. Reformerna förefaller ändamålsenliga och anpassade efter tidens krav. Många nyheter i förslaget är av stor praktisk betydelse. *Kronofogdeföreningen* framhåller att trots de delreformer som har genomförts i fråga om UL stora delar av lagen alltjämt är föråldrade och tillämpningen vållar stora svårigheter för de exekutiva myndigheterna. Föreningen hälsar därför förslaget med tillfredsställelse. Den klarhet och stringens som utmärker lagtexten samt de utförliga och klarläggande motiv som redovisas i betänkandet blir av utomordentligt värde för rättstillämpningen. Många rättsfrågor av svårlöst natur, som kronofogdemyndigheterna har brottats med under årens lopp, har kommit närmare sin lösning genom beredningens motivuttalanden. *Advokatsamfundet* uttalar sin tillfredsställelse med att beredningen har verkställt en ingående översyn av utsökningsrätten och på så klarläggande sätt redovisat sina motiv för de framlagda förslagen. Sammanförandet till en utsökningsbalk av de regler som f.n. återfinns i en mångfald exekutionsrättsliga lagar är ägnat att på ett effektivt sätt bidra till ökad överskådlighet och klarhet på exekutionsrättens område.

Endast en remissinstans, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, ställer sig negativ till att förslaget upphöjs till lag. Som skäl åberopas – utöver önskemål om att de föreslagna reglerna i systematiskt hänseende ordnas på annat sätt än beredningen har gjort – i huvudsak att beredningens förslag i fråga om organisationen av exekutionsväsendet inte bör genomföras (se även avsnitt 4.2).

Frågan vad som bör ingå i en utsökningsbalk berörs i en del remissyttranden. Beredningens åsikt att konkursrätten, förmånsrättsordningen, summarisk betalningsprocess och återtagande av avbetalningsgods även i fortsättningen bör regleras utanför UB och att balken bör begränsas till den egentliga utsökningsrätten delas av nästan alla remissinstanser. *Konkurslagskommittén* påpekar att det överensstämmer med vad som i allmänhet gäller utomlands, bl.a. i de övriga nordiska länderna, att konkursrätten – som även omfattar ackordslagstiftningen – i systematiskt hänseende hålls isär från utsökningsrätten i egentlig mening. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* är så till vida kritisk som utredningen anser det önskvärt, i vart fall från det allmännas synpunkt, att frågor om special- och generalexekution beaktas i ett sammanhang så att en samordning kan ske av bestämmelserna på dessa områden. Enligt utredningen bör därvid uppmärksammas näringspolitiska och sociala

frågor, vilka under senare år har fått en allt större betydelse vid exekution.

Svea hovrätt saknar en närmare diskussion av frågan om UB bör reglera inte bara verkställighet utan även förfaranden som närmast har karaktären av summarisk process. Det kan enligt *hovrätten för Västra Sverige* ifrågasättas om det är nödvändigt eller ens lämpligt att i ett lagverk, som handlar om hur de exekutiva myndigheterna skall förfara, foga in civilrättsliga bestämmelser om verkan av exekutiv försäljning. Visserligen har regler motsvarande de som förslaget innehåller förts in i UL såvitt avser fast egendom och registrerat skepp, men hovrätten ifrågasätter om inte i en blivande definitiv lagstiftning alla regler om skydd för den som förvärvar fast egendom bör tas in i JB och motsvarande regler om lös egendom tas in i en lagstiftning om godtrosförvärv av sådan egendom. Även *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser det diskutabelt om frågan om verkan av exekutiv försäljning bör regleras i UB.

Beredningens uppfattning att de regler som nyligen har tillkommit på grundval av beredningens tidigare förslag nu inte skall genomgående övervägas på nytt utan i allmänhet bör utan ändring föras in i UB kritiseras av *RSV* och *kronofogdeföreningen*. RSV framhåller att ståndpunkten kan vara förståelig i betraktande av beredningens ansträngningar att få den stora lagstiftningsuppgiften fullbordad, men att den som berörs av lagstiftningen har svårt att godta ståndpunkten. Den innebär att man avstår från den särskilda fördel som partiella reformer medför genom att man efter försöksverksamhet kan göra ändringar i slutskedet av lagstiftningsarbetet. Vissa av de partiella reformerna har också särskilt starkt haft karaktär av försöksverksamhet. Hit hör enligt RSV bestämmelserna om utmätning av lön o.d. och om underhandsförsäljning av lös egendom. Det har vidare visat sig att vissa andra nya bestämmelser, t.ex. reglerna om utmätning av pantbrev, har blivit mindre lämpligt utformade. RSV anser att det mot bakgrund av gjorda erfarenheter finns anledning att se över sådana bestämmelser som nu har nämnts. Kronofogdeföreningen anför liknande synpunkter.

RSV tar i sitt yttrande även upp vissa principiellt och praktiskt viktiga frågor som inte har berörts i betänkandet, nämligen möjlighet för gäldenären att ställa säkerhet i allmänt mål, kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom och krediteringsordningen när borgenär i enskilt mål åberopar flera fordringar. RSV framhåller att ett lagstiftningsprojekt av UB:s storlek kräver viss återhållsamhet om det skall kunna genomföras, men att de nämnda frågorna å andra sidan är av stor praktisk betydelse. Arbetet på en UB har pågått i många år och det kommer att ta lång tid att slutföra det. Sett mot detta tidsperspektiv bör frågorna enligt RSV tas upp, även om de skulle i någon mån fördröja balkens ikraftträdande. Även *kronofogdeföreningen* tar upp de nämnda frågorna.

4.2 Exekutiva myndigheter

4.2.1 Allmänna synpunkter

Beredningens förslag att överexekutor skall avskaffas och de uppgifter som handläggs av överexekutor som första instans föras över till kronofogdemyndigheterna tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. Till dessa remissinstanser hör *hovrätten för Västra Sverige*, *hovrätten för Övre Norrland*, *DON*, *sjöfartsverket*, *RRV*, *RSV*, *länsstyrelserna i Södermanlands*, *Älvsborgs*, *Jämtlands* och *Norrbottens län*, *handelskammarförbundet*, *bankföreningen*, *jordbrukskasseförbundet*, *Finansieringsföretagens förening*, *Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution*, *Konungariket Sveriges stadshypotekskassa*, *Postbanken*, *Folksam*, *Hyresgästernas riksförbund*, *LO*, *TCO*, *advokatsamfundet*, *domareförbundet*, *kronofogdeföreningen*, *köpmannaförbundet*, *SHIO* och *LRF*. Länsstyrelsen i Södermanlands län anser dock att frågan vilken myndighet som skall besluta om handräckning bör övervägas ytterligare.

Hovrätten för Västra Sverige anser att beredningen har anfört goda skäl för den föreslagna organisationsändringen och att kronofogdemyndigheterna synes vara väl ägnade att överta de exekutiva ärenden som nu handläggs av överexekutor. Även *hovrätten för Övre Norrland* godtar de av beredningen anförda skälen. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* menar att den nuvarande ordningen är klart otillfredsställande. Särskilt angeläget är att antalet instanser nedbringas och att en organisatoriskt enklare ordning även i övrigt genomförs. Enligt *advokatsamfundet* innebär den föreslagna organisationsändringen åtskilliga fördelar huvudsakligen av praktisk natur, såsom möjlighet till en genomgripande rationalisering resulterande i högre effektivitet, mera skyndsam behandling av ärendena och färre instanser.

Förslaget går enligt *domareförbundet* väl ihop med de ändringar som på senare tid har genomförts eller planerats i fråga om såväl den lokala organisationen inom exekutionsväsendet som länsstyrelsernas allmänna verksamhet. Förbundet syftar härvid på tillskapandet av kronofogdemyndigheterna vid exekutionsväsendets förstatligande år 1965 och den uppbyggnad som därefter har skett av dessa myndigheter samt på länsstyrelsereformen år 1971, som bl.a. innebar att länsstyrelserna gjordes till regionala planeringsmyndigheter samtidigt som överexekutorsuppgifterna bedömdes som mindre betydelsefulla. Mot denna bakgrund måste det enligt förbundet anses följdriktigt att sammangjuta de båda exekutiva myndigheterna till en enda och att fortsätta uppbyggnaden av kronofogdemyndigheterna. Förslaget härom har enligt förbundet många fördelar. En sådan är att exekution i fast egendom och handräckning kan genomföras hos en enda myndighet. En annan är att antalet instanser minskas. Som en ytterligare fördel pekar förbundet på att kronofogdemyndigheterna för sin

verksamhet har hjälp och stöd av centralmyndigheten för administration av exekutionsväsendet.

Enligt *RSV* är den föreslagna ändringen rationell i flera avseenden. Under senare år har kronofogdemyndigheternas arbetsuppgifter förskjutits mot den judiciella sektorn och svårhetsgraden har ökat. På personalen har ställts ökade krav. RSV anser att den personal som finns vid kronofogdemyndigheterna är i och för sig kompetent att överta överexekutors arbetsuppgifter. Någon risk att handläggningen av målen skulle bli sämre föreligger inte enligt RSV:s mening. Hos kronofogdemyndigheterna finns redan nu juridiskt skolad personal med mångårig och speciell erfarenhet av exekutionsrättslig verksamhet. Enligt RSV är det klart att vissa personalvinster följer av att en del arbetsmoment förenklas eller försvinner genom överflyttningen. Denna vinst kan dock, åtminstone delvis, komma att uppvägas av att överexekutorsuppgifterna sprids ut på fler myndigheter än f.n.

Kronofogdeföreningen anser att det inte numera finns bärande motiv för att exekutionen i första instans skall vara uppdelad på två organ. Många fördelar står att vinna med den föreslagna organisationsändringen. Denna förbättrar servicen för den rättssökande allmänheten. Förslaget bör också kunna minska kostnaderna för målbehandlingen. Bl.a. bör besparingar kunna ske genom att man undviker dubbel diarieföring och kommunikation mellan exekutiva myndigheter i första instans. Förslaget innebär att kronofogdemyndigheterna får ett stort antal nya uppgifter som i många fall är av kvalificerad art. Detta ligger i linje med den utveckling som har pågått inom den lokala exekutionsorganisationen sedan förstatligandet år 1965. Med den utbildningsnivå som finns och de krav på övriga kvalifikationer som numera ställs på alla personalkategorier hos kronofogdemyndigheterna är enligt föreningens mening dessa myndigheter väl skickade att ta på sig de nya uppgifterna.

Enligt *TCO* är allmänhetens krav att vederbörande myndighet är lättillgänglig inte mindre i fråga om utsökningsmål än beträffande rättsvården i övrigt. Snarare betyder närheten till myndigheten mera i dessa mål, där ett snabbt ingripande ofta är påkallat, än i rättegångsmål. TCO anser därför att det är välbetänkt att överexekutors uppgifter flyttas över till kronofogdemyndigheterna. *Kronofogdeföreningen*, som påpekar att en stor del av den exekutiva personalen är utstationerad på andra orter än myndighetens centralort, anser att kontaktnätet med allmänheten kommer att vidgas väsentligt i fråga om överexekutorsuppgifterna, vilket förbättrar servicen för allmänheten. Även *LO* framhåller angelägenheten av att allmänheten har nära till kronofogdemyndigheten och kan på ett lättillgängligt sätt vända sig dit.

RRV påpekar att beredningens förslag i organisationsfrågan inte bygger på några egentliga kostnadsberäkningar av olika alternativ.

Några remissinstanser ställer sig tveksamma till att överexekutor

avskaffas och mål som handläggs av överexekutor som första instans förs över till kronofogdemyndigheterna. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det visserligen på sikt inte finns något att erinra mot förslaget utan finner detta rationellt och riktigt. Men kammarrätten ifrågasätter om kronofogdemyndigheterna ännu har fått den organisation och nått den stabilitet som kan synas vara en förutsättning för uppgiften som beslutande instans närmast under hovrätt. Enligt *länsstyrelsen i Östergötlands län* har såvitt känt inte riktats några anmärkningar mot länsstyrelsernas sätt att sköta överexekutorsgöromålen. Länsstyrelsernas flexibilitet torde vara en fördel för handläggningen. Det kan också vara en fördel för länsstyrelserna från rekryteringssynpunkt och i deras egenskap av en huvudmyndighet för notariemeritering om de kan erbjuda arbete med överexekutorsgöromålen. Ett behållande av överexekutor kan innebära att föreslagen minskning av antalet kronofogdedistrikt delvis kan undvikas. Länsstyrelsen framhåller vidare att ett alternativ till en stark minskning av antalet distrikt skulle kunna vara att dela upp kronofogdemyndigheterna i sådana som har full kompetens och sådana som endast i begränsad omfattning övertar överexekutorsgöromål. En sådan uppdelning synes emellertid olycklig och ägnad att framkalla splittring. Enligt länsstyrelsens mening bör det i vart fall inte komma i fråga att avskaffa överexekutor så länge slutgiltig ställning inte har tagits till distriktsindelningen.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anser att förslaget inger betänkligheter i vissa avseenden. I mindre distrikt kan det bli svårt att inrätta den särskilda avdelning för kvalificerade ärenden som förutsätts finnas vid varje kronofogdemyndighet. Sådan avdelning kan dessutom, åtminstone i de större distrikten, få karaktär närmast av en självständig instans. I sådfall torde de olägenheter som f.n. kan finnas genom att två myndigheter engageras i samma ärende i allt väsentligt kvarstå. Förslaget medför att kronofogdemyndigheterna får handlägga vissa kvalificerade mål som inte förekommer mera regelbundet, t.ex. försäljning av fast egendom. För att den handläggande tjänstemannen inte skall behöva använda alltför mycket tid åt varje mål förutsätts enligt länsstyrelsen att han ständigt är sysselsatt med sådana mål. Detta problem är dock i viss mån aktuellt även hos överexekutor i länet. Om endast vissa kronofogdemyndigheter skulle ha hand om försäljning av fast egendom, torde situationen inte skilja sig mycket från den nuvarande ordningen.

Länsberedningen, som har haft att lägga fram förslag till organisation för samhällsverksamheten på regional nivå, upplyser i sitt yttrande att den ännu inte har fattat beslut i huvudfrågorna. Länsberedningen kan emellertid från sina allmänna utgångspunkter inte finna annat än att de uppgifter som ankommer på överexekutor kan inrymmas i en regional organisation med uppgifter bl.a. inom allmän förvaltning och förvaltningsrättskipning. Å andra sidan torde ärendegruppen bli så marginell i förhållande till andra uppgifter som bör föras samman hos den regionala

myndigheten att en överflyttning av ärendena till andra myndigheter inte kan beräknas få någon avgörande betydelse för organisationen.

Den föreslagna organisationsändringen avstyrks av flera remissinstanser, nämligen *Svea hovrätt*, *statskontoret*, *LON* samt *länsstyrelserna i Stockholms*, *Uppsala*, *Jönköpings*, *Malmöhus*, *Göteborgs och Bohus*, *Värmlands*, *Kopparbergs* och *Gävleborgs län*. Länsstyrelsen i Jönköpings län har dock inte någon principiell erinran mot att överexekutor upphör att vara besvärsinstans. *Direktören Swarting* är skiljaktig från det yttrande som länsstyrelsen i Stockholms län har avgett och anser att organisationsfrågan bör lösas efter de riktlinjer som beredningen har föreslagit. Från det yttrande som länsstyrelsen i Malmöhus län har avgett är *förste länsassessorn Bärring* skiljaktig i organisationsfrågan och tillstyrker förslaget. *Sveriges fastighetsägareförbund* avstyrker förslaget såvitt avser överflyttning av handräckningsmål från överexekutor till kronofogdemyndigheterna.

De kritiskt inställda remissinstansernas synpunkter har till stor del kommit till uttryck i samband med att instanserna diskuterar lämpligheten av att viss typ av överexekutorsgöromål flyttas över till kronofogdemyndigheterna. Dessa synpunkter redovisas närmare i avsnitten 4.2.2–4.2.5. I nu förevarande avsnitt redogörs för instansernas allmänna syn på organisationsfrågan.

Beredningens förslag innebär enligt *Svea hovrätt* en viss förskjutning av tyngdpunkten mellan kronofogdemyndighetens funktion som exekutivt och som judiciellt organ. Samtidigt diskuteras i andra lagstiftningsärenden att föra över nya uppgifter av såväl judiciell som förvaltningsmässig art till kronofogdemyndigheterna. Hovrätten kan inte oreserverat tillstyrka denna utveckling. När saken är brådskande, är det visserligen en fördel att beslut och exekution kan ske i ett sammanhang. I andra frågor är det enligt hovrättens mening svårare att finna klara fördelar med att anförtro den judiciella funktionen åt kronofogdemyndigheten. Ett annat skäl som enligt hovrätten talar mot att kronofogdemyndigheternas judiciella uppgifter utökas är att kronofogdemyndigheterna företräder staten som borgenär i fråga om skatter m.m. Hovrätten anser att tiden inte är mogen att avskaffa överexekutor annat än möjligen till namnet. Om ett bibehållande av överexekutor i nuvarande form skulle visa sig passa mindre väl in i länsstyrelsernas framtida organisation, kan t.ex. en kronofogdemyndighet i varje län få de särskilda befogenheter som överexekutor har.

Enligt *statskontoret*, som framhåller att beredningen inte har redovisat några undersökningar som styrker behovet och lämpligheten av reformen, saknas underlag för ett närmare bedömande av förslaget i denna del. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att de av beredningen anförda skälen för överförande av överexekutorsgöromålen är allmänt hållna och varken har exemplifierats, specificerats eller ens i någon mån utvecklats närmare. Den viktiga kostnadsfrågan har inte berörts. Den nuvarande

organisationen fungerar enligt länsstyrelsen billigt och smidigt utan påtagliga nackdelar och tillgodoser högt ställda rättssäkerhetskrav. Organisationsfrågan har dessutom samband med länsberedningens arbete och någon ändring bör inte ske i det läge som frågan om länsförvaltningen f.n. befinner sig. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* saknar en principdiskussion med en verklig prövning om kronofogdemyndigheterna kan ersätta överexekutor utan men för rättssäkerheten och kan därför inte utan vidare acceptera beredningens slutsatser. Länsstyrelsen åberopar också att beredningen inte har redovisat några nämnvärda nackdelar med nuvarande organisation och inte heller har påvisat brister i överexekutors handläggning. Enligt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har beredningen endast flyktigt berört de nackdelar som organisationsförslaget skulle medföra och fördelarna med den nuvarande ordningen har inte alls nämnts. Beredningen har enligt länsstyrelsen underlåtit att i behövlig utsträckning analysera överexekutors verksamhet i fråga om art och omfattning. Länsstyrelsen anser att den nuvarande organisationen är smidig och föga kostnadskrävande. Överexekutorsinstitutionen bör emellertid förstärkas och det bör övervägas att tillskapa en till länsstyrelsen knuten exekutiv domstol, eventuellt identisk med länsrätten.

Den nuvarande organisationen fungerar enligt *länsstyrelsen i Malmöhus län* väl. Fördelen med länsstyrelse som överexekutor ligger mycket i att antalet ärenden av olika slag blir så stort att ärendena kan handläggas av specialiserad personal och att kvalificerade ersättare finns att tillgå. Betydelsen härav framträder särskilt vid tillämpningen av de komplicerade reglerna om försäljning av fast egendom och om fördelning av nedsatta medel. Organisationen möjliggör en snabb och säker behandling av ärendena med mycket liten besvärsfrekvens och endast ett fåtal ändringar i högre instans. Länsstyrelsen anser inte att beredningen har anfört övertygande skäl för organisationsändringen. *Förste länsassessorn Bärring* vid länsstyrelsen i Malmöhus län anser däremot att överexekutors avskaffande är ägnat att främja snabbheten och effektiviteten i det exekutiva förfarandet utan att rättssäkerheten äventyras. Enligt *länsstyrelserna i Uppsala, Gävleborgs* och *Värmlands län* har den nuvarande ordningen med länsstyrelserna som överexekutor i huvudsak fungerat bra. Sist nämnda länsstyrelse anser att beredningen inte har visat att fördelarna klart överväger nackdelarna. Det finns dessutom anledning avvakta vad länsberedningen kommer att föreslå i fråga om länsstyrelsernas framtida verksamhet. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* menar att allvarliga erinringar kan riktas mot förslaget att avskaffa överexekutor. Organisationsändringen kan enligt länsstyrelsen inte antas medföra ekonomiska, organisatoriska eller andra rationaliseringsvinster.

Åtskilliga remissinstanser, både sådana som ställer sig positiva till den föreslagna organisationsändringen och sådana som avstyrker ändringen, understryker att förslaget förutsätter att kvalificerad personal finns att

tillgå hos kronofogdemyndigheterna och att detta kräver att antalet kronofogdedistrikt minskas. Av instanser med positiv inställning till förslaget framhåller *hovrätten för Övre Norrland* att en viss reducering av antalet distrikt torde vara nödvändig för att kraven på kronofogdemyndigheterna skall kunna uppfyllas utan alltför stora svårigheter. *DON* förutsätter att en ny organisation med större enheter är genomförd i god tid innan UB träder i kraft. Enligt *länsstyrelsen i Älvsborgs län* förutsätter de kvalificerade uppgifter som skall åvila kronofogdemyndigheterna en organisation med mycket stora kronofogdedistrikt.

RSV framhåller att de fördelar som den föreslagna organisationen innebär till största delen är avhängiga av en ändrad distriktsindelning. För att överexekutorsuppgifterna skall klaras av med den nuvarande indelningen skulle man med all säkerhet tvingas ge kronofogdemyndigheterna inbördes olika befogenheter. Enligt RSV bör emellertid samtliga kronofogdemyndigheter ha samma befogenheter. Detta hindrar naturligtvis inte att särskild sakkunnig anlitas i mål av sällan förekommande art. Sakkunnig kan finnas hos annan myndighet inom exekutionsväsendet eller i undantagsfall utanför denna krets. En tänkbar lösning är att det vid centralmyndigheten inrättas tjänster för att täcka behovet av handläggare som kan förordnas i speciella slags mål. Enligt *RRV* kan det diskuteras om de krav på kvalificerad juridisk arbetskraft och en ändamålsenlig arbetsfördelning som förslaget förutsätter kan tillgodoses, om det inte kommer till stånd en distriktsindelning som medger tillräcklig specialisering i fråga om kvalificerade arbetsuppgifter. Utvägar som i sådant fall står till buds är att koncentrera kvalificerade ärenden till en kronofogdemyndighet i varje län eller att vid vissa kronofogdemyndigheter placera till länet knutna specialister som handlägger ärendena i resp. myndighets namn. RRV ifrågasätter om dessa lösningar innebär några förbättringar jämfört med att bibehålla överexekutor.

Enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* är koncentrationen till ett begränsat antal kronofogdemyndigheter med stora distrikt angelägen. Det bidrar till att ge personalen möjlighet att förvärva särskild erfarenhet och ingående kunskaper även på de mera komplicerade områdena. *Konungariket Sveriges stadshypotekskassa* går längst i fråga om vad som krävs beträffande distriktsindelningen och anser att organisationsändringen kan accepteras endast under förutsättning att i princip varje län bildar ett kronofogdedistrikt. Exekutiv försäljning av fast egendom kan ofta vara komplicerad och kräver särskilda insikter och erfarenheter av den som handlägger ärendet. En förutsättning för att personalen skall få sådan erfarenhet är att distrikten blir tillräckligt stora. Om distrikten kommer att omfatta nämnvärt mindre områden än ett län, synes det enligt stadshypotekskassan vara lämpligast att försäljningarna även i fortsättningen handhas av länsstyrelserna. Den nuvarande ordningen har nämligen fungerat väl. Även *Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges lands-*

hypoteksinstitution understryker att i princip endast en myndighet i varje län bör handha ärenden om försäljning av fast egendom.

Av de remissinstanser som är kritiskt inställda till den föreslagna organisationsändringen framhåller *Svea hovrätt* att om minskningen av antalet kronofogdedistrikt inte blir så genomgripande som beredningen har räknat med rubbas en av förutsättningarna för att låta kronofogdemyndigheterna överta överexekutors alla uppgifter i första instans. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att ett väsentligt större antal kronofogdedistrikt än vad beredningen har tänkt sig uppenbarligen försvagar skälen för att flytta överexekutorsgöromålen till kronofogdemyndigheterna, eftersom kostnaderna för att förse varje distrikt med kvalificerad personal i sådant fall ökar och det inte är lämpligt att de nya ärendena delas upp på ett större antal myndigheter. Enligt *länsstyrelsen i Värmlands län* är det tveksamt om det med nuvarande distriktsindelning skulle finnas tillräckligt kvalificerad personal i alla distrikt, särskilt med hänsyn till att många kronofogdetjänster f.n. är tillsatta med icke-jurister. Om varje kronofogdemyndighet skall handlägga de ofta komplicerade ärendena om exekutiv försäljning av fast egendom, kan inte de handläggande tjänstemännen förvärva samma erfarenhet som överexekutor har. Att låta en eller några kronofogdar i varje län ombesörja alla fastighetsförsäljningar i länet innebär en nödlösning. *Länsstyrelsen i Stockholms län* understryker att en minskning av antalet kronofogdedistrikt påverkar frågan om bibehållande av överexekutor. I det läge som frågan om distriktsindelningen f.n. befinner sig bör enligt länsstyrelsens mening utsökningsväsendets organisation inte förändras. För det fall att antalet kronofogdedistrikt inte minskas i den utsträckning som beredningen har tänkt sig skulle enligt *statskontoret* en kronofogdemyndighet i varje län kunna anförtros att svara för vissa krävande uppgifter.

En annan åsikt i fråga om distriktsindelningens betydelse redovisas av *kronofogdeföreningen*. Denna framhåller att överförandet av överexekutors uppgifter till kronofogdemyndigheterna självfallet måste medföra vissa organisatoriska ändringar. Men även om kronofogdemyndigheternas antal inte kommer att reduceras nämnvärt inom den närmaste tiden, bör detta enligt föreningens mening inte hindra att överexekutor avskaffas.

En ovillkorlig förutsättning för att kronofogdemyndigheterna skall kunna överta överexekutorsuppgifterna är enligt *länsstyrelsen i Jämtlands län* att kvalificerad arbetskraft finns att tillgå hos kronofogdemyndigheterna. Flertalet av de uppgifter som åvilar överexekutor kräver ingående juridiska kunskaper framför allt inom civilrätten. Enligt länsstyrelsen är det tveksamt om samtliga kronofogdar som har tillsatts med stöd av övergångsbestämmelserna i kronofogdeinstruktionen kan anses besitta nödvändig kompetens. Övergångsvis synes man därför böra räkna med att vissa kronofogdar får ombesörja fastighetsauktioner även utanför det egna distriktet. *RSV*, som anser att kronofogdemyndigheternas personal är väl

kvalificerad att överta överexekutors arbetsuppgifter, framhåller att det givetvis likväl är till fördel om en del av överexekutorspersonalen följer med när arbetsuppgifterna flyttas över till kronofogdemyndigheterna. Härigenom underlättas RSV:s förberedelsearbete och möjliggörs en smidig övergång. Även *länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att den personal vid länsstyrelserna som handlägger överexekutorsärenden bör föras över till kronofogdemyndigheterna. Nämnda personal bör enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* ges företräde vid anställningar hos kronofogdemyndigheterna, om överexekutor avskaffas. *Konkurslagskommittén* upplyser att den i enlighet med sina direktiv ämnar överväga om kronofogdemyndigheterna bör anlitas för tillsyn över förvaltningen i konkurser. En sådan lösning av kontrollfrågan förutsätter också att kronofogdemyndigheterna har tillräckligt kvalificerad personal.

De krav som förslaget ställer på kronofogdemyndigheternas personal i alla karriärer fordrar enligt *länsstyrelsen i Norrbottens län* grundlig fackutbildning, som bör påbörjas så snart UB har antagits. Liknande synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen* och *TCO*. *RSV* uppger att centralmyndigheten under senare år har intensifierat såväl grundutbildning som vidareutbildning för personalen vid kronofogdemyndigheterna och att man vid de större myndigheterna strävar efter att specialisera arbetet. Denna utveckling kommer att accentueras ytterligare när väntade reformer har genomförts.

I flera remissyttranden, bl.a. *kronofogdeföreningens*, understryks att förslaget kräver ökade resurser för kronofogdemyndigheterna, bl.a. ökad personal.

4.2.2 Exekutiv försäljning av fast egendom m.m.

Av de remissinstanser som tillstyrker att mål om exekutiv försäljning av *fast egendom* flyttas över till kronofogdemyndigheterna framhåller *RSV* fördelen av att endast en myndighet ombesörjer fastighetsexekutionen. Detta innebär en snabbare handläggning och förenklade rutiner. Dessutom kan mål angående utmätning av fastighet bättre samordnas med mål angående utmätning av andra objekt. Liknande synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen*. Även *länsstyrelsen i Södermanlands län* åberopar att organisationsändringen innebär förenklingar och möjliggör snabbare handläggning. Större snabbhet skulle vara till fördel för fordringsägarna, bl.a. genom att skuldräntorna inte skjuter i höjden. Vidare kan den kunskap om en utmätt fastighet som vederbörande tjänsteman vid kronofogdemyndigheten har fått genom beskrivning och värdering vara till nytta om kronofogdemyndigheten även upprättar kungörelsen och håller auktionen. Länsstyrelsen anser också att det skulle vara till gagn för allmänheten om en och samma myndighet ombesörjer försäljning och kan lämna upplysningar, oavsett på vilket stadium ärendet befinner sig.

Även några av de remissinstanser som avstyrker förslaget om överflyttning av mål om försäljning av fast egendom framhåller att förslaget innebär vissa fördelar. *LON* och *länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att principiella invändningar inte kan riktas mot förslaget, eftersom kronofogdemyndigheten ombesörjer försäljning av lös egendom. Enligt *länsstyrelsen i Värmlands län* medger förslaget bättre samordning mellan exekution i fast eller lös egendom. Förfarandet blir smidigare om en myndighet ombesörjer alla led i fråga om försäljningen. Den kunskap om utmätt fastighet som kronofogdemyndigheten har fått vid beskrivning och värdering av egendomen skulle enligt länsstyrelsen komma till bättre användning vid försäljningen och kontakterna med allmänheten skulle förenklas. Enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* kan det synas praktiskt att exekution av fast och lös egendom handhas av en och samma myndighet. Betydande tidsbesparingar kan göras om såväl utmätning som försäljning och redovisning ombesörjs av en enda myndighet.

Som skäl för sitt avstyrkande framhåller vissa remissinstanser att förslaget skulle medföra endast mindre rationaliseringsvinster. Sålunda anser *LON* att den tidsutdräkt som förekommer vid försäljning av fast egendom inte kommer att påverkas i någon högre grad. Det är dessutom vanligt att anstånd meddelas med försäljningen, ibland flera gånger. LON är f.ö. inte övertygad om att de långa handläggningstiderna i dessa ärenden enbart är av ondo. Utmätning och hot om försäljning är ofta effektiva medel för att förmå gäldenären att betala sin skuld. Ungefär hälften av alla ansökningar om exekutiv försäljning av fast egendom återkallas, ofta kort tid före auktionen. Någon rättsförlust med anledning av tidsutdräkten uppkommer inte. LON anser att den nuvarande ordningen är ändamålsenlig och fungerar tillfredsställande. Samarbetet mellan kronofogdemyndigheterna och länsstyrelserna är från länsstyrelsernas synpunkt över lag gott.

Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* är de arbetsmoment, som skulle försvinna genom att försäljning av fast egendom övertas av kronofogdemyndigheterna, av begränsad omfattning. Den blygsamma rationaliseringsvinsten torde uppvägas av att uppgifterna sprids ut på fler myndigheter än f.n. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att det inte i och för sig kan betraktas som en olägenhet att ärende angående utmätning av fast egendom måste flyttas över till överexekutor för försäljningen. *Länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län* och *Gävleborgs län* påpekar att ärenden om fastighetsförsäljning i de flesta fall anhängiggörs direkt hos överexekutor, sedan domstol har fastställt borgenärens fordran till betalning ur fastigheten.

Flera negativa remissinstanser åberopar att exekutiv försäljning av fast egendom är av kvalificerad natur och kräver kvalificerade handläggare. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* är det ett mycket speciellt och komplicerat rättsområde, där erfarenhet och skicklighet kan uppnås

endast hos en myndighet som har att handlägga ett stort antal ärenden. Liknande uttalanden görs av *länsstyrelsen i Malmöhus län*. Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller också att med nuvarande ordning kan vissa bedömningsfrågor vid fastighetsförsäljning lösas på ett enkelt sätt genom samarbete med experter på andra enheter inom länsstyrelsen. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* åberopar den sakkunskap och erfarenhet som tjänstemännen hos överexekutor besitter på området som skäl för att inte ändra den nuvarande ordningen.

En nästan genomgående invändning från de negativt inställda remissinstansernas sida är att kronofogdemyndigheterna vid försäljning av fastighet som har utmätts i allmänt mål skulle både ombesörja försäljningen och företräda staten i egenskap av en av borgenärerna. *LON* anser att detta inte är tillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* skulle kronofogdemyndighetens dubbla roll i allmänna mål ställas på sin spets vid fastighetsförsäljning på ett sätt som är ägnat att påverka allmänhetens tilltro till handläggningen. *Länsstyrelsen i Uppsala län* anser att förhållandet måste vara stötande för övriga borgenärer. En annan remissinstans, *länsstyrelsen i Värmlands län*, framhåller att vid bevakningssammanträdet, auktionen eller köpeskillingsfördelningen kan uppstå tvist om kronans rätt. Enligt förslaget skall kronofogdemyndigheten leda förhandlingarna och samtidigt ta till vara kronans anspråk. Länsstyrelsen finner detta olämpligt både från rättssäkerhetssynpunkt och med hänsyn till det förtroende för objektivitet som en judiciell myndighet bör ha hos allmänheten. Liknande uttalanden görs av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*. *LON* och *länsstyrelsen i Stockholms län* anför som en ytterligare olägenhet av förslaget att om fastigheten ingår i konkursbo och skall säljas exekutivt på begäran av konkursförvaltaren, kronofogdemyndigheten även skall bevaka statens anspråk på obetalda skatter i konkursen.

Enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* visar gäldenärerna ofta bristande vilja till samarbete med kronofogdemyndigheterna. Det måste därför vara av stor betydelse för gäldenären att försäljningen av utmätt fastighet handhas av överexekutor, som för gäldenären framstår som en självständig och helt opartisk myndighet. Länsstyrelsen anser att det från gäldenärens synpunkt är olämpligt att samma myndighet utmäter och säljer fastigheten.

Några remissinstanser berör också frågan om exekutiv försäljning av *skepp* och *luftfartyg*. I fråga om försäljning av skepp anser *sjöfartsverket* att den föreslagna organisationsändringen är välgrundad och bör leda till att förfarandet i olika avseenden blir snabbare och enklare. Verket framhåller att det fåtal förrättningsmän som kan ha eller få erfarenhet av skeppsförsäljning bör kunna utnyttjas i alla kronofogdedistrikt där sådan försäljning blir aktuell. *Utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m.* har ingen erinran mot att kronofogdemyndigheterna anförtros

exekutiv försäljning av registrerade skepp och luftfartyg under förutsättning att försäljningarna ombesörjs av några få för ändamålet särskilt utbildade tjänstemän. Dessa ärenden ställer nämligen enligt utredningen stora krav på kunskaper i sakrätt på området och därmed förenade internationellrättsliga regler. Oavsett antalet kronofogdedistrikt torde enligt *RSV* särskild sakkunnig behöva anlitas vid försäljning av skepp och luftfartyg. Även om antalet kronofogdedistrikt minskas och kronofogdemyndigheterna får större resurser, kan det enligt *Svea hovrätt* ifrågasättas om det kommer att finnas tillräckligt med personal som kan handha utmätning och försäljning av skepp. Hovrätten anser att det bör övervägas att efter mönster från sjörätten med dess sjörättsdomstolar slå samman kronofogdedistrikt för detta särskilda ändamål.

4.2.3 Handräckning

Av de remissinstanser som ställer sig positiva till att uppgiften att förordna om handräckning flyttas till kronofogdemyndigheterna framhåller *RSV* att vissa rationaliseringsvinster kan göras genom att beslut om handräckning och verkställande därav samordnas hos kronofogdemyndigheten. RSV finner det inte stötande eller från rättssäkerhetssynpunkt olämpligt att kronofogdemyndigheterna kommer att utöva både dömande och verkställande funktioner. Denna lösning synes vara naturlig och mest ändamålsenlig. Även *hovrätten för Västra Sverige* anser att det inte bör inge allvarligare betänkligheter att anförtro kronofogdemyndigheterna både dömande och verkställande uppgifter i handräckningsmål. *Kronofogdeföreningen* understryker att skyndsamhet ofta är påkallad i handräckningsmål. Förslaget innebär enligt föreningen stora fördelar för de rättssökande, som endast behöver vända sig till en myndighet. Enligt *sjöfartsverket* medför förslaget en påtaglig förenkling av förfarandet.

Av de remissinstanser som avstyrker förslaget att handräckningsmål skall prövas av kronofogdemyndighet framhåller särskilt *länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Sveriges fastighetsägareförbund* att dessa mål kan innehålla svåra problem. Fastighetsägareförbundet, som närmast diskuterar avhysning, anser att överexekutor har fullgjort sina uppgifter på området väl. Antalet överklaganden har inte varit särskilt stort. Den erfarenhet och de kunskaper som personal vid länsstyrelserna har skaffat sig i fråga om utsökningsrätten skulle med den föreslagna ordningen inte bli till någon nytta för framtiden, såvida inte denna personal skulle föras över till kronofogdemyndigheterna. Som ett skäl för att behålla nuvarande ordning åberopar *länsstyrelsen i Uppsala län* den sakkunskap som finns inom länsstyrelse i handräckningsärenden där väglagen (1971:948), vattenlagen (1918:523), byggnadslagen (1947:385) eller naturvårdslagen (1964:822) blir tillämplig. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* framhåller att länsstyrelse av hävd har haft att besluta om handräckning och att denna ordning synes

te sig enkel för den rättssökande allmänheten. Länsstyrelse prövar även ärenden om handräckning enligt andra författningar än UL.

Det övervägande antalet handräckningsärenden avser, framhåller *LON*, avhysning eller rubbande av besittning och kräver inte extremt snabb handläggning. Ansökan om handräckning kan dock ibland kräva snabbt ingripande, men detta kan enligt LON uppnås på annat sätt än genom att befogenheten att besluta om handräckning flyttas till kronofogdemyndigheterna. Dessa kan t.ex. få möjlighet att meddela interimistiskt beslut om handräckning och omedelbart verkställa beslutet, varefter detta skall underställas länsstyrelsens prövning. Samma synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Värmlands län*. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* finns det inte någon anledning varför överexekutor inte skulle kunna handlägga handräckningsärenden lika snabbt som kronofogdemyndigheterna. I fråga om säkerhetsåtgärd meddelas som regel interimistiskt beslut, om det behövs, samma dag som ansökan kommer in.

LON vitsordar att det är onödigt omständligt för sökanden att först behöva vända sig till överexekutor för att få ett handräckningsbeslut och sedan till kronofogdemyndigheten för att få beslutet verkställt. LON anser emellertid att man kan göra sådana ändringar inom ramen för den nuvarande ordningen att sökanden inte behöver göra dubbla ansökningar. Den förenkling som skulle följa av att kronofogdemyndigheten verkställer handräckningsbeslutet utan särskild framställning kan enligt *länsstyrelsen i Värmlands län* uppnås även genom att överexekutor åläggs att till kronofogdemyndigheten sända över sitt beslut. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* påpekar att en stor del av handräckningsmålen inte föranleder begäran om verkställighet, eftersom förfarandet hos överexekutor har påverkat parterna att träffa uppgörelse. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* fungerar den nuvarande ordningen med dubbla ansökningar bra. När interimistiskt beslut meddelas, sker inom Stockholms län verkställighet i allmänhet samma dag eller dagen därefter.

Så gott som samtliga remissinstanser som avstyrker att handräckningsmålen flyttas till kronofogdemyndigheterna framhåller att prövning av handräckningsansökan är av judiciell natur och att kronofogdemyndigheterna därför skulle få såväl dömande som verkställande uppgifter, vilket anses olämpligt med hänsyn till rättssäkerheten. Saken utvecklas närmare av *LON*, som menar att förslaget utgör ett avsteg från principen att dömande och verkställande organ bör hållas åtskilda. Även om vådan därav inte skall överdrivas, anser LON att förslaget skulle skapa misstro mot myndigheterna och undergräva tilltron till rättssäkerheten. Personer som blir föremål för åtgärder från kronofogdemyndigheternas sida betraktar dessa myndigheter med misstänksamhet. Denna skulle avsevärt förstärkas om förslaget genomförs. Enligt LON måste det vara en styrka för den verkställande myndigheten att vara obunden av den myndighet som har beslutat i ärendet. Enligt *länsstyrelsen i Uppsala län* är det

särskilt angeläget att dömande och verkställande uppgifter hålls isär i handräckningsmål, eftersom det kan bli fråga om ingripande åtgärder för den enskilde. *Länsstyrelsen i Värmlands län* menar däremot att några nackdelar inte är förenade med att kronofogdemyndigheterna får dubbla funktioner i fråga om handräckning.

Kronofogdemyndighetens ställning som företrädare för staten vid indrivning av skatter m.m. kan enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* inte undgå att påverka allmänhetens tilltro till myndighetens opartiskhet även i handräckningsmål. Som exempel nämner länsstyrelsen att det ofta förekommer att fastighetsägare begär avhysning på grund av obetald hyra av en hyresgäst, som har varit eller samtidigt är föremål för indrivning av fordran för statens räkning. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Värmlands län*.

Några remissinstanser tar upp frågan om inte handräckningsmål borde flyttas till domstol, om överexekutor avskaffas. Mot att låta domstol vara ensam behörig att besluta om handräckning talar enligt *RSV* att handräckningsmål ofta kräver snabbt ingripande. Kronofogdemyndigheten har möjlighet att tillgodose detta krav och måste dessutom alltid medverka vid verkställigheten. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser däremot att dessa mål på grund av sin beskaffenhet är mera ägnade att handläggas av domstol än av kronofogdemyndighet. I ett inte obetydligt antal handräckningsmål visar sig de faktiska förhållandena vara så motstridiga eller oklara att saken inte kan avgöras i den ordning som gäller för utsökningsmål. Om den summariska processen förlades till domstol, skulle målet utan kostnader eller omgång kunna övergå till vanligt tvistemål. Som skäl för att handräckningsmål bör handläggas av domstol kan enligt *länsstyrelsen i Södermanlands län* anföras att domstolarna redan enligt gällande rätt förordnar om handräckning i mål som har väckts vid domstolen. Å andra sidan anser länsstyrelsen att det finns ett visst motstånd hos den rättssökande allmänheten mot att vända sig till domstol. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* framhåller att ärenden om handräckning enligt 191 och 192 §§ UL står mycket nära mål om lagsökning och betalningsföreläggande. Det är enligt länsstyrelsen naturligt att dessa summariska processformer, som utgör alternativ till den dyrare domstolsprocessen, blir föremål för behandling i ett sammanhang. Länsstyrelsen anser i övrigt att dömande verksamhet bör ligga hos domstol.

4.2.4 Prövning av klagan

Flera remissinstanser, som tillstyrker eller lämnar utan erinran förslaget att överexekutors prövning av klagan i utsökningsmål skall upphöra och klagan över kronofogdemyndighetens beslut föras i hovrätten, understryker betydelsen av att det nuvarande antalet instanser nedbringas. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att detta är ägnat att minska kostnaderna och främja en enhetlig praxis. Förslaget torde enligt *RSV* medföra lägre

kostnader för målbehandlingen och en mera likformig rättstillämpning.

Enligt *länsstyrelsen i Södermanlands län* kan överexekutor avskaffas som mellaninstans utan risk för rättssäkerheten. En fördel är att förslaget möjliggör en mera enhetlig rättstillämpning i andra instans. Länsstyrelsen åberopar också att det uteslutande skriftliga förfarandet inför överexekutor ersätts av ett förfarande som erbjuder möjlighet för part att i andra instans begära muntlig förhandling och förebringa muntlig bevisning. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att minskningen av antalet instanser främjar en snabb handläggning av ärendena, vilket utgör en av grundvalarna för det exekutiva förfarandet. *Kronofogdeföreningen* menar att det från principiell synpunkt är värdefullt att instansordningen blir jämförlig med den som gäller för rättegångsmål. Förslaget bör enligt föreningen leda till en mera enhetlig rättstillämpning och totalt sett ge lägre kostnader för målbehandlingen. Olägenheterna av att i princip endast skriftliga bevis kan prövas begränsas till en instans.

Enligt *RRV* är det möjligt att en minskning av antalet instanser totalt sett ger lägre kostnader. I motsatt riktning verkar dock enligt RRV att mål som fullföljs till hovrätt i stället för till överexekutor kommer att dra större kostnader på grund av bestämmelserna om domförhet och processordningen i hovrätten.

En del av de remissinstanser som avstyrker den föreslagna ändringen betvivlar att den skulle medföra minskade kostnader. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att färre besvärsinstanser bör i och för sig medföra lägre kostnader. Några kostnadsberäkningar i fråga om den föreslagna instansordningen föreligger dock inte, frånsett vad som kan utläsas av DAP-utredningens förslag. Behovet av förstärkning i hovrätterna har inte berörts. Vid de flesta länsstyrelserna handläggs utsökningsmålen av personal som även har andra uppgifter. Förslaget torde därför inte medföra någon större inbesparing av personal vid länsstyrelserna. Mot bakgrund av att fyra ledamöter måste delta för att hovrätten skall vara domför påpekar *länsstyrelsen i Malmöhus län* att prövningen av besvärsmål i hovrätten kommer att kräva fler medverkande personer än om prövningen sker av överexekutor. Enligt länsstyrelsen bör också beaktas att ledamöterna i hovrätten i allmänhet har högre lön än beslutande och föredragande i länsstyrelsen. Enligt denna beräkning skulle alltså kostnaderna öka om överexekutor avskaffas. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*.

Flera remissinstanser understryker att fyra instanser inte finns för alla utsökningsmål, nämligen inte för de mål som handläggs av överexekutor som första instans. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* framhåller vidare att endast ett mindre antal av målen angående klagan över kronofogdemyndighets beslut f.n. fullföljs till hovrätten. Då besvärsmål dessutom torde kräva längre tids handläggning i hovrätten än hos överexekutor, är det tveksamt om någon tidsbesparing uppkommer. Den enda fördel som

enligt *LON* kan följa av att antalet instanser minskas är att tidsutdräkten mellan ett ärendes anhängiggörande och dess slutliga avgörande eventuellt kan förkortas. Exekutiva ärenden fullföljs emellertid ytterst sällan till högsta instans. I praktiken är hovrätten och i många fall överexekutor slutinstans. Den tidsvinst som skulle kunna följa minskas dessutom genom den ökade arbetsbelastning i hovrätterna som enligt LON är att förvänta.

Några remissinstanser påpekar att systemet med fyra instanser inte är unikt för exekutionsväsendet. En sådan ordning finns även på flera andra områden, t.ex. inom skatteprocessen och stora delar av förvaltningsprocessen. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* framhåller att en ordning med fyra instanser är normal i många andra mål, i vilka beslut i första instans kan meddelas av personal utan juridisk kompetens eller i vilka den beslutande samtidigt har ställning som part. Länsstyrelsen anser därför att förslaget är otillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt. Enligt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* bör man i viss mån se kronofogdemyndighet och överexekutor som en funktionell enhet, ovanför vilken finns två instanser.

Den nuvarande instansordningen är enligt *LON* ändamålsenlig. Länsstyrelsen fyller en viktig funktion som tillsynsmyndighet och besvärsinstans genom att den är regional. Allmänheten har möjlighet att såväl per telefon som vid personliga besök ta till vara sin rätt och erhålla opartisk och sakkunnig bedömning av sina rättsliga problem. Hovrätterna saknar helt denna direktkontakt med allmänheten. På länsstyrelsen har vissa tjänstemän till huvudsaklig uppgift att handlägga utsökningsärenden, vilket inte är fallet i hovrätten. Om överexekutor avskaffas som besvärsinstans, skulle allmänheten sannolikt anse detta innebära en försämring av möjligheterna att bevaka sina intressen i de ofta känsliga utsökningsärendena. LON tror att även kronofogdemyndigheterna uppfattar närheten till länsstyrelserna som ett stöd. Kommunikationerna är mycket goda mellan dessa myndigheter. Motsvarande relationer till hovrätten kan inte påräknas. Enligt *länsstyrelsen i Värmlands län* kan den nuvarande instansordningen inte anses omständlig eller tungrodd. I praktiken överklagas inte många av överexekutors beslut. Länsstyrelsen tror att såväl kronofogdemyndigheter som allmänheten anser det värdefullt att ha en besvärsinstans inom länet, vilken är lätt att nå genom personliga besök eller telefonsamtal. Motsvarande kontakter kan inte uppnås med hovrätten.

Risken för att överexekutors avskaffande skulle medföra en avsevärd ökning av antalet exekutiva besvärsmål i hovrätterna diskuteras i åtskilliga remissyttranden. *RRV* framhåller att beredningen inte har gjort någon uppskattning av antalet besvärsmål. Den utvidgade möjligheten till självrättelse är enligt RRV väsentlig för att minska hovrätternas arbetsbörda. Enligt *advokatsamfundet* kommer den föreslagna möjligheten till självrättelse att begränsa antalet mål i vilka talan fullföljs till hovrätten och därigenom skapa bättre förutsättningar för snabb handläggning i över-

instanserna. *Domareförbundet* anför att överexekutors prövning av besvär sannolikt medför en betydande gallring av de mål som fullföljs till hovrätt. Förbundet, som konstaterar att betänkandet inte innehåller några statistiska uppgifter för bedömning av det antal mål som kan väntas bli fullföljda från kronofogdemyndigheterna till hovrätterna, anser det svårt att uttala sig härom. De vidgade möjligheter till självrättelse som har föreslagits synes emellertid förbundet vara ett värdefullt inslag. Enligt *kronofogdeföreningen* avser en stor andel av de klagomål som nu anförs hos överexekutor över utmätning fall, i vilka tredje man styrker sin rätt till utmätt egendom. Eftersom tidsfristen för rättelse har överskridits, måste tredje mannen anföra besvär. De vidgade möjligheterna till självrättelse av utmätning som föreslås bör enligt föreningen medföra rationaliseringsvinster.

Andra remissinstanser, som inte heller har någon erinran mot förslaget att överexekutor avskaffas som besvärsinstans, ställer sig mera tvivlande till att en avsevärd ökning av antalet exekutiva besvärsmål i hovrätterna kan förhindras. *Hovrätten för Västra Sverige* anser det uppenbart att arbetsbelastningen i hovrätterna skulle öka kraftigt, om inte den sållning av besvärsmålen som hittills har skett hos överexekutor ersätts med lämpliga regler. Det kan enligt hovrätten starkt betvivlas att de ökade möjligheterna till självrättelse kan hindra en allvarlig ökning av hovrätternas arbetsbörda. *Hovrätten för Övre Norrland* ifrågasätter om något är vunnet med den föreslagna utvidgningen av rättelseinstitutet.

Beredningen har enligt *länsstyrelsen i Södermanlands län* underskattat den ökning av antalet mål i hovrätterna, som skulle bli en ofrånkomlig följd av förslaget. Den ökade möjligheten för kronofogdemyndigheterna att själva rätta sina beslut skulle visserligen något minska antalet besvärsmål. Merparten av de klagomål som anförs hos överexekutor lämnas emellertid utan bifall eller avvisas. Detta var fallet med ca 68 % av de mål om klagan som år 1973 prövades av överexekutor i Södermanlands län. Om detta är representativt för övriga länsstyrelser, skulle, trots de utvidgade möjligheterna till rättelse, hovrätterna få över 2.000 exekutiva besvärsmål per år, vilket innebär en mycket kraftig ökning. Någon anledning att tro att antalet överklaganden skall minska av annan anledning finns inte enligt länsstyrelsen. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* upplyser att under de senaste åren i Jönköpings län ca 92 % av de anförda klagomålen inte har fullföljts till hovrätten. Med ledning av bl. a. bifallsfrekvensen kan enligt länsstyrelsen sållningen genom självrättelse beräknas komma att understiga 15 %.

De remissinstanser som avstyrker att överexekutor avskaffas som besvärsinstans åberopar genomgående risken att hovrätterna skulle få ett alltför stort antal exekutiva besvärsmål. Farhågorna för att förslaget skall leda till en besvärande arbetsbelastning för hovrätterna är enligt *statskontoret* välgrundade. *Svea hovrätt*, som anser att beredningens motivering i långa stycken ger ett övertygande intryck, påpekar att förslaget till

betydande del bygger på den sållningseffekt som väntas uppkomma genom att kronofogdemyndigheternas möjlighet till självrättelse väsentligt vidgas. Det finns emellertid enligt hovrätten skäl att betvivla att rättelsemöjligheten skulle nedbringa antalet ärenden i andra instans. Motsatsen kan i stället förväntas. Den som har gjort sig besväret att överklaga kommer att låta fullföljden ha sin gång, om kronofogdemyndigheten inte ändrar sitt beslut. Men även om självrättelse sker är det sannolikt att ärendet fullföljs, nämligen genom besvär av motparten. Fråga blir då om förslaget kan godtas, även om hovrätterna får lika stort antal exekutiva besvärsmål som överexekutorerna har f.n. Den typ av massärenden som det till betydande del är fråga om synes enligt hovrätten inte väl lämpade för hovrätternas nuvarande organisation och domförhetsregler.

Om överexekutor slopas som besvärsinstans, föreligger enligt *LON* risk att hovrätterna får en besvärande arbetsbelastning. LON tror inte att ett utbyggt system med självrättelse skulle få avsedd effekt. Kronofogdemyndigheten tillstyrker ytterligt sällan bifall till besvär i utsökningsmål. Den viktigaste anledningen härtill är sannolikt att de överklagade målen ofta innehåller svåra civilrättsliga ställningstaganden och att nya omständigheter sällan eller aldrig framkommer i besvärsmålet. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* uppger att under år 1972 och 1973 har kronofogdemyndigheterna i länet helt eller delvis tillstyrkt besvär som har anförts hos överexekutor endast i omkring 10 % av målen. Om självrättelse skulle ske i ungefär samma omfattning, skulle omkring 90 % av anförda klagomål kunna komma under hovrättens prövning. Vidare kommer beslut om rättelse att överklagas i viss utsträckning. Även om en del av dem som anför besvär nöjer sig med den omprövning som sker inom kronofogdemyndigheten, kommer enligt länsstyrelsen antalet utsökningsmål i hovrätterna med all sannolikhet att öka väsentligt.

Frågan om talan mot kronofogdemyndighets beslut bör föras hos annan myndighet än hovrätt, om överexekutor avskaffas, berörs närmare i en del remissyttranden. *Kammarrätten i Stockholm* biträder åsikten att en speciell över- eller slutinstans för utsökningsmål inte bör inrättas och ansluter sig till de skäl för denna ståndpunkt som har anförts i betänkandet. Hovrätt är enligt kammarrätten den lämpliga överinstansen med den möjlighet som finns att föra mål vidare till högsta domstolen. Även *advokatsamfundet* förklarar sig instämma i vad beredningen har anfört som grund för att en särskild överinstans inte bör inrättas. *Svea hovrätt* vill bestämt avstyrka att en särskild exekutiv överinstans för hela riket inrättas. Utöver de skäl som beredningen har anfört framhåller hovrätten att en sådan domstol skulle bidra till utvecklingen mot en allt mera splittrad och svåröverskådlig organisation av domstolsväsendet. Hovrätten anser inte heller att tingsrätt är lämplig som andra instans. Därigenom skulle en enhetlig praxis knappast kunna utvecklas. Enligt *fastighetsägareförbundet* är det riktigt att exekutiva ärenden, som ofta

innefattar komplicerade frågor av civilrättslig natur, överprövas av en kollegial domstol i den vanliga instansordningen.

Domareförbundet erinrar om att utsökningsmål ofta inrymmer frågor, som kräver goda civilrättsliga kunskaper. Många mål fordrar också snabba avgöranden i bedömningsfrågor av stor vikt för den enskilde. God erfarenhet av domarvärv i allmän domstol synes vara av stor betydelse vid målens handläggning. Det är också angeläget att de komplicerade civilrättsliga frågor som kan uppkomma avgörs inom samma domstolssystem som motsvarande frågor i vanliga tvistemål. Detta talar enligt förbundet starkt för att hovrätt väljs som fullföljdsinstans. Eftersom prövningen av utsökningsmål ofta förutsätter erfarenhet av exekutionsrättslig praxis och kunskaper inte minst i skattejuridik och förvaltningsrätt, är det angeläget att hovrätten tillförs behövlig sakkunskap på detta område. Vid övervägande av frågan vilken myndighet som bör vara besvärsinstans bör också beaktas att utsökningsmål och konkursmål har viss anknytning till varandra och att den summariska betalningsprocessen planeras bli flyttad från tingsrätt till kronofogdemyndighet.

Kravet på speciellt kunnande hos hovrätt skulle enligt *RSV* möjligen tillgodoses bättre om endast en hovrätt blir andra instans för hela riket. Härigenom skulle man särskilt vinna en enhetlig rättstillämpning i mål i vilka hovrätt är sista instans. Frågan har enligt RSV samband med antalet mål som kommer att överklagas.

Ett fåtal remissinstanser hävdar annan mening i fråga om valet av besvärsinstans, om överexekutor avskaffas. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att det inte är lämpligt att besvärsprövningen förläggs till hovrätt. Länsstyrelsen framhåller att ett så stort antal ärenden, vilka i stor utsträckning knappast erbjuder rättsliga problem, inte bör handläggas i överrätt. Om överexekutor avskaffas, bör prövningen i stället förläggas till tingsrätt. Detta skulle enligt länsstyrelsen inte medföra nämnvärd tidsförlust, trots att antalet instanser därigenom skulle bli oförändrat fyra. Även *köpmannaförbundet* och *SHIO* anser att talan mot kronofogdemyndighets beslut bör föras i underrätt. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* bör länsrätt övervägas som besvärsinstans i stället för hovrätt. Länsstyrelsen påpekar att länsrätten handlägger en grupp av mål som tidigare har prövats av överexekutor, nämligen mål som avses i 21 kap. föräldrabalken (FB). Genom lekmannainslaget i länsrätten skulle möjliggöras en allsidig bedömning av målen. Från länsrätten skulle talan kunna fullföljas till hovrätt eller kammarrätt som sista instans.

4.2.5 Andra uppgifter som åvilar överexekutor

Andra överexekutorsuppgifter än de som har nämnts i det föregående berörs i en del remissyttranden. *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, som upplyser att dessa uppgifter är mindre omfattande och sällan kompli-

cerade, anser att rättssäkerhetsskäl inte talar mot att de förs över till kronofogdemyndigheterna. Enligt *RSV* är det önskvärt att göromål som inte har direkt samband med den exekutiva verksamheten inte flyttas över till kronofogdemyndigheterna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det bör övervägas om inte en del av åliggandena bör flyttas över till länsstyrelsen som sådan. Enligt *länsstyrelserna i Malmöhus* och *Jämtlands län*, *Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution* och *LRF* bör ärenden angående fördelning av medel flyttas från länsstyrelserna till kronofogdemyndigheterna, om exekutiv försäljning av fastighet skall åvila kronofogdemyndighet.

4.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o.d. (allmänna mål)

Beredningens förslag att UB i motsats till UL skall vara direkt tillämplig inte endast på det civilrättsliga området utan även i fråga om uttagande av skatter, böter o.d. tillstyrks eller lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser. *RSV* framhåller att skatter och det allmännas fordringar i övrigt numera spelar en dominerande roll både i samhällslivet i stort och i de exekutiva sammanhangen. Skatteindrivningen utgör kronofogdemyndigheternas mest omfattande arbetsuppgift. Det är under sådana förhållanden naturligt att UB blir direkt tillämplig på verkställighet i allmänna mål. Härvid är det av underordnad betydelse att skatteindrivningen som regel inleds med betalningsanmaning och att tvångsåtgärder tillgrips först om medel inte flyter in i anledning av kravet. Enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* innebär UB:s direkta tillämplighet på allmänna mål en klar förbättring ur redaktionell och systematisk synvinkel. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det vidgade tillämpningsområdet gör sambandet mellan verkställighet i enskilda och i allmänna mål starkare än f.n. *Advokatsamfundet* finner det vara en fördel att såvitt möjligt i en och samma lag reglera alla likartade ärenden, vare sig dessa är av civilrättslig, förvaltningsrättslig eller annan natur. *RRV* förklarar att verket utgår från att UB:s direkta tillämplighet på allmänna mål inte åsyftar någon ändring i kronofogdemyndigheternas organisatoriska ställning i statsförvaltningen eller i den rent praktiska utövningen av indrivningsverksamheten.

Endast *Svea hovrätt* är något tveksam beträffande UB:s tillämpningsområde och anser att förslaget knappast ger tillräckligt underlag för att bedöma om UB bör ha den generella räckvidd som föreslås.

Den närmare behandlingen i förslaget av allmänna mål kritiseras däremot av flera remissinstanser. Dessa vänder sig mot beredningens mening att allmänna mål kräver avvikelser från UB:s bestämmelser endast i en del detaljer och att avvikande föreskrifter kan meddelas av regeringen. *RSV* understryker att de speciella förhållanden som utmärker de allmänna målen medför stora skillnader vid handläggningen av allmänna och

enskilda mål. Den väsentligaste skillnaden har samband med att det inte finns någon egentlig sökande i allmänna mål utan att det ankommer på kronofogdemyndigheten själv att utöva det allmännas borgenärsfunktioner i dessa mål. Detta får konsekvenser bl.a. beträffande förslagets bestämmelser om ränta på medel som skall återbäras (2 kap. 18 §), om visst skydd för borgenär utan särskild förmånsrätt (5 kap. 5 §), om tidsfrist för utmätning och för försäljning av utmätt egendom (5 kap. 10 § och 9 kap. 5 §), om utmätning med förbehåll för tredje mans rätt (5 kap. 20 §), om återvinning (5 kap. 26 §), om försäljning av egendom efter utmätning av andel i egendomen (9 kap. 8 §), om förfarandet när sekundogäldenären inte frivilligt betalar utmätt fordran (10 kap. 12 §), om åtgärder efter utmätning av pantbrev (10 kap. 14–16 §§), om redovisning (14 kap.), om kostnader vid verkställighet (18 kap.) och om utdömande av vite (19 kap. 13 §). Det finns enligt RSV även andra skillnader mellan allmänna och enskilda mål som måste beaktas. Bl.a. synes uttrycklig bestämmelse krävas om när indrivning av skatt m.m. skall anses ha avancerat så långt att ett utmätningsmål föreligger (jfr 5 kap. 26 och 29 §§) och bestämmelserna om insättning i bank av influtna medel (9 kap. 16 §) bör inte gälla allmänna mål i allmänhet.

De anförda exemplen är enligt RSV:s mening tillräckliga för att visa att de allmänna målen bör behandlas på annat sätt än som har skett i förslaget. Bestämmelserna bör utformas med beaktande av att dessa mål utgör en väsentlig del av verksamheten hos kronofogdemyndigheterna och inte i så hög grad utformas med sikte på enskilda mål. Man skall inte behöva läsa uppbördslagen eller andra författningar som rör det allmännas fordringar för att kunna avgöra om bestämmelser i UB är tillämpliga i allmänna mål. RSV vill med kraft understryka vikten av att bestämmelserna i UB under det fortsatta lagstiftningsarbetet analyseras noga såvitt avser deras tillämplighet på allmänna mål och att behövliga ändringar vidtas. I annat fall kommer många onödiga problem att uppstå vid utarbetande av tillämpningsföreskrifter och anvisningar. I fråga om den författningsmässiga tekniken förordar RSV att uttrycken "enskilda mål" och "allmänna mål" används i balken. Regeringen bör bemyndigas att ange innebörden av allmänt mål, medan mål som faller utanför definitionen får vara enskilt mål. *Domareförbundet* ansluter sig i huvudsak till vad RSV har anfört om UB:s tillämplighet på allmänna mål.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen framhåller att förslaget innehåller åtskilliga bestämmelser som har utformats för enskilda mål men som är avsedda att tillämpas även i allmänna mål. I flera av dessa bestämmelser har kronofogdemyndighetens ställning som företrädare för det allmänna inte beaktats, vilket skulle medföra svårigheter vid tillämpningen. Som exempel anför utredningen i huvudsak samma bestämmelser som RSV har åberopat. Utredningen anser att de angivna frågorna bör utredas ytterligare och att de inte bör regleras i administrativ

ordning. Bestämmelserna för allmänna mål bör klart avgränsas från reglerna för enskilda mål. Man kan enligt utredningen också överväga att från UB utmönstra vissa eller samtliga särbestämmelser för allmänna mål och sammanföra dem i en särskild indrivningslag för det allmännas anspråk på skatt, tull och avgift.

Kronofogdeföreningen påpekar att kronofogdemyndigheten i de allmänna målen vid sidan av sin uppgift som exekutiv myndighet har att i stor utsträckning företräda staten som borgenär. Eftersom UB:s regler bygger på att ett partsförhållande föreligger i målen bör det enligt föreningen klart framgå av balken vilka bestämmelser däri som gäller för allmänna eller för enskilda mål. Dessutom torde det bli nödvändigt att meddela vissa avvikande bestämmelser. Enligt *RRV* bör de grundläggande föreskrifterna för handläggningen av allmänna mål föras in i UB. RRV ifrågasätter också om inte i balken bör anges i vilka avseender kronofogdemyndigheten i allmänna mål skall ex officio beakta förhållanden, som i enskilda mål förutsätter invändning från part eller tredje man. Även *Svea hovrätt* och *länsstyrelsen i Stockholms län* anser att beredningen inte har tillräckligt beaktat kronofogdemyndigheternas befattning med allmänna mål utan i huvudsak har utformat lagtexten för enskilda mål.

En del remissinstanser går närmare in på kronofogdemyndighetens ställning i allmänna mål. *Advokatsamfundet* framhåller att beredningens förslag inte innebär någon lösning av det otillfredsställande förhållandet att kronofogdemyndigheten i allmänna mål både företräder ena parten och fungerar som organ med beslutande och verkställande befogenheter. Om kronofogdemyndigheten får nya uppgifter enligt vad beredningen föreslår, innebär dess olika funktioner och därmed sammanhängande intressekonflikter en fara för rättssäkerheten. De uppenbara riskerna för ständigt återkommande intressekonflikter kan också undergräva allmänhetens tilltro till kronofogdemyndigheterna. Enligt samfundets mening bör dessa frågor ägnas noggrann uppmärksamhet vid det fortsatta arbetet på UB. Därvid bör sökas lösningar, som innebär att skatteindrivningen hålls organisatoriskt helt skild från övrig indrivningsverksamhet. Kronofogdemyndigheternas dubbelställning framstår enligt *Svea hovrätt* som särskilt betänklig vid gemensam utmätning för skatter och för enskild borgenärs fordran. En ökning av kronofogdemyndigheternas judiciella uppgifter förutsätter enligt hovrätten att myndigheterna inte har alltför påtagliga egna intressen i ärendena. Hovrätten anser att förslaget knappast innebär tillräckliga garantier i detta hänseende.

Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* kan det allmännas intressen i allmänna mål inte sällan komma i konflikt med enskilda parters, t.ex. vid utmätning eller fördelning av medel. Även om det inte finns någon som helst anledning att betvivla kronofogdemyndighetens opartiskhet, måste enligt länsstyrelsen lämpligheten av myndighetens dubbelställning starkt

sättas i fråga. Nackdelarna kan bli än mera framträdande genom de ökade befogenheter som förslaget ger kronofogdemyndigheterna. Länsstyrelsen anser sig böra väcka frågan om att inrätta tjänster, vars innehavare skulle som statens företrädare – men utan beslutanderätt i exekutionsrättsliga frågor – bevaka statens rätt hos kronofogdemyndigheterna och överordnade instanser. Länsstyrelsen understryker att en sådan åtgärd är helt fristående från frågan om överexekutor skall avskaffas. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser att den enskilde kan komma att i allmänna mål känna sig i underläge gentemot kronofogdemyndigheten.

Några remissinstanser berör regelsystemet i stort för indrivning av skatter m.m. Nuvarande bestämmelser om indrivning är enligt *RRV* svåröverskådliga och i vissa avseenden inte tillräckligt upplysande för tillämpningen. Sådana väsentliga frågor som vem som i olika hänseenden är behörig att företräda staten och när en fordran har uppkommit är i allmänhet inte reglerade. RRV anser att regelsystemet för indrivning av skatter, böter och allmänna avgifter bör ses över i anslutning till arbetet på UB. En systematisk reglering av indrivningsverksamheten framstår enligt RRV som särskilt angelägen med hänsyn till att denna verksamhet får allt större betydelse, bl.a. som följd av en förbättrad skattekontroll. Den förestående ADB-reformen inom exekutionsväsendet accentuerar ytterligare behovet av en genomgripande översyn. Liknande synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen*.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen påpekar att de allmänna målen utgör två tredjedelar av de mål som kronofogdemyndigheterna handlägger och att de belopp som skall drivas in för det allmännas räkning har stigit markant under senare år. Det är enligt utredningen uppenbart att lagstiftningen på exekutionsområdet i allt större utsträckning utnyttjas för att undandra skatt. Staten kan inte som borgenärer i civila fordringsförhållanden själv välja sina gäldenärer. Det allmännas fordran bestäms dessutom på grundval av gäldenärens egna uppgifter och förutsätter alltså en medverkan från dennes sida. De skattskyldiga får många gånger, under kortare eller längre tid, förfoga över skattemedel, vilket ofta blir till förfång för deras betalningsförmåga. Gällande rätt ger enligt utredningens mening inte tillräckligt effektiva medel för indrivning av det allmännas fordringar. I fråga om löntagare är bristen dock inte så påfallande, bl.a. på grund av instituten införsel och utmätning av lön. Utredningen anser att möjligheterna att driva in skatter och allmänna avgifter bör utvidgas. De regler som gäller om indrivning av skatter och allmänna avgifter finns i många olika författningar och är svåröverskådliga. Behovet av mera enhetliga och lättillämpade bestämmelser om indrivning är därför stort. Utredningen konstaterar att beredningen inte har föreslagit några ändringar i detta avseende.

I några remissyttranden tas upp en särskild fråga rörande allmänna mål, nämligen huruvida kronofogdemyndigheten skall kunna ta emot säkerhet

för fordran på skatt m.m. *RSV*, som erinrar om att frågan tidigare har behandlats av justitieombudsmannen (1960 års ämbetsberättelse s. 291), framhåller att situationen numera är en annan än då justitieombudsmannen gjorde sina uttalanden. Restföringen är numera betydligt större och indrivningen är förenad med svårigheter som knappast förekom tidigare. Dessutom är kronofogdemyndigheterna specialutbildade för att ha hand om indrivningen och kan anförtros betydligt mera kvalificerade uppgifter än sina föregångare. RSV anser att kronofogdemyndigheterna bör kunna ta emot säkerhet i allmänna mål. Detta kan bli av praktisk betydelse främst beträffande borgen eller annan säkerhet som tillhandahålls av tredje man. Om gäldenären har utmätningsbar egendom, bör denna som regel utmätas. I vissa fall kan det vara till fördel för gäldenären att hans egendom inte utmäts, t.ex. omsättningstillgångar som ett restfört företag måste disponera för sin verksamhet. För kronofogdemyndighetens del är det i ett sådant fall enklare att ta emot bankgaranti, borgen eller företagsinteckning som säkerhet än att verkställa utmätning med åtföljande värdering, vård etc. RSV föreslår därför att möjlighet öppnas för kronofogdemyndigheten att ta emot säkerhet i allmänt mål. RSV har dock inte kunnat överväga hur bestämmelserna bör vara utformade.

Även *länsstyrelsen i Gävleborgs län* anser att kronofogdemyndigheten bör få möjlighet att motta säkerhet för statens fordran. Det skulle enligt länsstyrelsen förmodligen göra indrivningsarbetet betydligt enklare och mera flexibelt. Kronofogdemyndigheten skulle inte bli så bunden av avbetalningstider och avbetalningsbeloppen skulle kunna sättas lägre, i vart fall till en början. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* framhåller att om kronofogdemyndigheten får rätt att ta emot säkerhet i allmänna mål, myndigheten besparas mycket arbete genom att egendom inte behöver utmätas och tas om hand. En sådan ordning skulle även kunna vara förmånlig för gäldenären. Enligt *kronofogdeföreningen* bör kronofogdemyndigheten ha rätt men inte skyldighet att i särskilda fall motta säkerhet i allmänna mål. Särskilt vid indrivning hos företag skulle en sådan möjlighet fylla ett praktiskt behov. Om gäldenär som villkor för att avbetalning och uppskov skall medges får ställa säkerhet i form av bankgaranti, pantbrev eller företagsinteckning, kan myndigheten befrias från omfattande arbete med utmätning samt tillsyn och vård av det utmätta. Föreningen anser att även säkerhet av tredje man bör kunna godtas.

4.4 Självrättelse

Beredningens förslag om vidgade möjligheter för kronofogdemyndigheten att själv rätta sina beslut har fått ett blandat mottagande i remissyttrandena. Förslaget tillstyrks eller lämnas i princip utan erinran av bl.a. *hovrätten för Västra Sverige*, *kammarrätten i Stockholm*, *RRV*, *RSV*,

länsstyrelserna i Jämtlands och *Norrbottens län*, *advokatsamfundet*, *domareförbundet*, *kronofogdeföreningen* och *LRF*. Enligt *domareförbundet* synes förslaget vara ett värdefullt inslag i handläggningen. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* uppger att de nuvarande begränsningarna i möjligheten till självrättelse har föranlett ett flertal onödiga överklaganden.

Kammarrätten i Stockholm påpekar att utvecklingen på olika rättsområden har lett till vidgade möjligheter till självrättelse. Mot bakgrund av att skyldighet att meddela besvärshänvisning föreskrivs i förslaget endast för det fall att talan är inskränkt till viss tid ifrågasätter kammarrätten om förslaget tillförsäkrar den som berörs av kronofogdemyndighets beslut tillräckliga upplysningar om hans rätt att kräva rättelse. Kammarrätten framhåller vidare att beredningens strävan att avlasta hovrätterna uppgifter har tagit sig långtgående uttryck: begränsad skyldighet att ge besvärshänvisning; ingen föreskrift om att till kronofogdemyndighet ställda yrkanden om ändring eller rättelse som inte godtas skall ses som ett besvärsyrkande, vilket skall överlämnas till hovrättens prövning; besvär till hovrätten inges till kronofogdemyndigheten för att där eventuellt föranleda självrättelse;hovrätten underrättas inte ens angående besvären, såvida yrkandena enligt kronofogdemyndighetens bedömning har blivit tillgodosedda eller besvären återkallade. Möjligen är förslaget med hänsyn till omständigheterna godtagbart. Kammarrätten kan emellertid inte frigöra sig från uppfattningen att beredningen har gått väl långt i fråga om vad som skall ankomma på kronofogdemyndigheterna för att avlasta hovrätterna arbetsuppgifter. Den som vänder sig till hovrätten kan finna det märkligt, även om hans yrkanden blir tillgodosedda, att hovrätten hålls helt utanför och inte ens meddelar ett avskrivningsbeslut. Den rättssäkerhetsgaranti, som ligger i att hovrätten får handlingarna överlämnade till sig för det beslut som kan komma i fråga, är möjligen särskilt angelägen med hänsyn till den tvekan som kan råda om kronofogdemyndigheternas förutsättningar, åtminstone i ett inledande skede, för de svåra bedömanden som inte sällan förekommer på området.

Enligt *RRV* ligger en fara i att förfarandet med självrättelse institutionaliseras och därigenom drar lika stora kostnader som ett besvärsförfarande. Det är därför enligt RRV angeläget att besvärsfrekvensen och självrättelseförfarandet följs upp så att åtgärder kan vidtas för att uppnå åsyftat resultat. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att alla beslut som inte innefattar en materiell prövning bör kunna vara föremål för självrättelse. I en del av de fall då självrättelse inte anses kunna komma i fråga kan man enligt hovrätten tänka sig att kronofogdemyndigheten meddelar preliminära beslut, som föreläggs parterna för yttrande.

Några remissinstanser ställer sig tveksamma till den föreslagna utvidgningen av möjligheterna till självrättelse. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* betonar att vetskapen om möjligheten till självrättelse ibland anses kunna innebära en fara för en alltför summarisk prövning, t.ex. av invänd-

ningar som anförs mot utmätning. Enligt länsstyrelsen bör därför ytterligare övervägas om självrättelse bör få ske i föreslagen omfattning. Lämpligheten av den föreslagna utvidgningen ifrågasätts av *länsstyrelsen i Östergötlands län* med hänsyn till att den kan hos allmänheten ge intryck av rättsosäkerhet i fall då kronofogdemyndigheten utan begäran ändrar beslut som berör parter med motstående intressen och även i övrigt kan minska förtroendet för kronofogdemyndigheten. Om möjligheterna till självrättelse vidgas för kronofogdemyndigheterna, kan enligt länsstyrelsen principiella invändningar knappast göras mot liknande utvidgning för andra myndigheter.

Den utökade möjligheten till självrättelse synes enligt *länsstyrelsen i Kronobergs län* i och för sig praktisk och torde inte vara förenad med några större betänkligheter såvitt avser rättelse av uppenbara oriktigheter utan att nytt material har tillförts ärendet. När nytt material tillförs, torde det i regel vara tredje man som klagar över utmätning efter det att denna har vunnit laga kraft. Om saken är uppenbar och gäldenären och borgenären biträder besvären, torde det enligt länsstyrelsen vara praktiskt att kronofogdemyndigheten kan häva utmätningen. När saken inte är uppenbar torde kronofogdemyndigheten med all säkerhet vara restriktiv med att vidta rättelse. Om rättelse likväl sker, måste vederbörande tjänsteman först sätta sig in i målet och göra en självständig bedömning. Att en myndighet på sådant sätt omprövar egna beslut skulle enligt länsstyrelsen innebära att en extra instans tillskapades och dessutom vara betänkligt från principiell synpunkt.

Åtskilliga remissinstanser är kritiska mot den omfattning som möjligheten till självrättelse skulle få enligt beredningens förslag. Detta är fallet med *Svea hovrätt*, *hovrätten för Övre Norrland*, *statskontoret*, *LON*, *länsstyrelserna i Stockholms*, *Jönköpings*, *Malmöhus*, *Göteborgs och Bohus*, *Älvsborgs*, *Värmlands*, *Kopparbergs* och *Gävleborgs län* samt *SHIO*. Enligt *Svea hovrätt* har behovet av regler om självrättelse starkt samband med frågan i vad mån beslut i exekutiva ärenden har rättskraft. Eftersom beredningen inte diskuterar rättskraftsfrågan, blir behovet och konsekvenserna av de föreslagna reglerna om självrättelse svåra att överblicka. Otvivelaktigt råder enligt hovrätten i exekutiva ärenden speciella förhållanden, vilka i någon mån motiverar att kronofogdemyndigheten kan jämförelsevis formlöst och på eget initiativ rätta vidtagna åtgärder eller meddelade beslut. Det synes rimligt att de nuvarande möjligheterna till ändring och självrättelse bibehålls. Hovrätten avstyrker däremot att möjligheterna till självrättelse vidgas på det sätt som beredningen har föreslagit. Som skäl för denna ståndpunkt anför hovrätten i huvudsak följande. Förslaget torde medföra betydande otrygghet för de berörda parterna. Den granskning som skall ske när besvär har anförts kan fördröja överinstansens avgörande. Möjligheten att rätta överklagade beslut kan leda till mindre omsorgsfull handläggning. Det kan utvecklas en vana bland miss-

nöjda parter att klaga, varvid den som har handlagt ärendet kan lockas att vidta självrättelse för att slippa den kontroll som eljest skall förekomma vid besvärsprövningen. Det finns viss risk att möjligheten till rättelse leder till en självständig procedur vid sidan av huvudärendet. *Statskontoret* anser det i och för sig lämpligt att myndighet kan själv rätta felaktiga beslut, i vart fall om rättelsen är till fördel för den enskilde. Att använda självrättelse som alternativ till prövning i överinstans är emellertid enligt statskontoret inte riktigt.

LON tror för sin del att det inte är realistiskt att tänka sig en rutinmässig granskning av ärendena, vilket skulle innebära en dubblering av handläggningen. Enligt LON är det vidare främmande för vår rättsordning att ålägga myndighet att överpröva sina egna beslut. En omfattande möjlighet för kronofogdemyndigheterna till självrättelse kan medföra att allmänhetens tilltro till dessa myndigheters opartiska handläggning försämras. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* kan det befaras att kronofogdemyndigheterna får dubbelpröva ett stort antal mål. Länsstyrelsen anser att den vidsträckta befogenheten att vidta självrättelse får konsekvenser som är svåra att överblicka. Det ligger emellertid nära till hands att anta att självrättelseförfarandet kan minska allmänhetens förtroende till rättssäkerheten i kronofogdemyndigheternas verksamhet.

Den föreslagna rättelsebefogenheten innebär enligt *länsstyrelsen i Älvsborgs län* ett slags tvåinstansprövning hos en och samma myndighet. Länsstyrelsen befarar att möjligheterna till självrättelse skall undergräva rättssäkerheten genom att minska tilltron hos allmänheten till kronofogdemyndighetens beslut. Det kan också befaras att många kommer att klaga till hovrätten bara för att utröna om inte någon högre tjänsteman vid kronofogdemyndigheten bedömer saken på annat sätt. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* anser att institutet självrättelse bör nyttjas sparsamt med hänsyn till myndigheternas anseende och allmänhetens förtroende. Enligt länsstyrelsen bör det inte komma i fråga att kronofogdemyndighet själv rättar sitt beslut, när målet är anhängigt i hovrätten. Även *länsstyrelserna i Jönköpings, Värmlands, Kopparbergs* och *Gävleborgs län* åberopar principiella betänkligheter.

Den föreslagna tidsfristen för rättelse av utmätning i andra fall än då egendomen tillhörde tredje man, två veckor från utmätningen, anses i några remissyttranden vara för snävt tilltagen. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* förordar sålunda att fristen förlängs till tre veckor. Till stöd härför anförs att om länet skall utgöra endast ett kronofogdedistrikt, verkställigheten kommer att delegeras till inte mindre än 11 stationeringsorter varav flera med mycket stort avstånd från centralmyndigheten. Målen torde i många fall inte hinna granskas hos kronofogdemyndigheten inom två veckor. Om fristen förlängs till tre veckor, bör besvärstiden förlängas från tre till fyra veckor, något som enligt länsstyrelsen kan ske utan olägenhet. Med hänsyn till att befogenheten till självrättelse skall

möjliggöra bl.a. för gäldenären att få rättelse utan att behöva besvära sig anser *RSV* att tvåveckorstiden bör räknas från den dag gäldenären delgavs bevis om utmätningen. Samma ståndpunkt intas av *kronofogdeföreningen*. Enligt *länsstyrelsen i Jämtlands län* bör tidsfristen förlängas antingen till tre veckor från utmätningen eller så att fristen räknas från den dag gäldenären fick del av utmätningsbeslutet. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* är kritisk mot att fristen inte skall gälla i fall då besvär har anförts över utmätningen.

Några remissinstanser är kritiska mot beredningens mening att självrättelse i viss utsträckning skall kunna ske utan stöd av uttryckliga bestämmelser. *Hovrätten för Västra Sverige* och *länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att i lagtexten bör uttömmande anges i vilka fall självrättelse kan komma i fråga. Ett system med självrättelse som inte är närmare reglerat i lagen skulle enligt *statskontoret* stå i mindre god överensstämmelse med de intentioner, som från statsmakternas sida har kommit till uttryck bl.a. vid tillkomsten av den nya förvaltningslagstiftningen. Av beredningens uttalanden drar *statskontoret* slutsatsen att det främst är handräckningsåtgärder som skulle omfattas av den oreglerade befogenheten till självrättelse.

Hovrätten för Övre Norrland och *länsstyrelsen i Malmöhus län* vänder sig särskilt mot att självrättelse skall kunna ske med anledning av anförda besvär. Hovrätten anser att det föreslagna rättelseförfarandet motverkar den vinning som uppnås om överexekutor avskaffas. Förutsättningarna för att komma fram till ett snabbt avgörande försämras och förslaget kan måhända leda till att mindre omsorg ägnas åt prövning av ärendena liksom åt utformningen av meddelade beslut. Enligt länsstyrelsen kan förslaget leda till ett slags tvåinstansprövning hos en och samma myndighet. För den som har anfört besvär måste det te sig förbryllande om kronofogdemyndigheten själv ändrar sitt beslut. Om kronofogdemyndigheten delvis ändrar sitt beslut, kan ändringsyrkandets omfattning bli så oklar att överprövningen äventyras. Enligt länsstyrelsens mening är det utvidgade rättelseinstitutet bristfälligt till sin konstruktion. Även *hovrätten för Västra Sverige*, som inte har någon erinran mot att möjligheterna till självrättelse ökas, anser att befogenheten att vidta rättelse med anledning av anförda besvär kan befaras medföra svårigheter i tillämpningen. Som exempel anförs att om kronofogdemyndigheten med anledning av besvär delvis ändrar ett beslut, ändringsyrkandets omfattning kan bli så oklar att överprövningen äventyras.

Som har nämnts i det föregående (under 4.2.4) ställer sig flera remissinstanser tvivlande till att de föreslagna möjligheterna till självrättelse skulle i någon större omfattning minska antalet besvärsmål i hovrätterna.

4.5 Lagtekniska frågor

Dispositionen av lagbestämmelserna i förslaget godtas av praktiskt taget alla remissinstanser. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att systematiken tillfredsställer högt ställda anspråk och att uppställningen är lättöverskådlig. Enligt *länsstyrelsen i Malmöhus län* är lagbestämmelserna ordnade på ett för rättstillämpningen tjänligt sätt. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att lagförslaget är logiskt uppbyggt och välsystematiserat. Även *Svea hovrätt* anser att disposition och kapitelindelning i stort sett är invändningsfria. Reglerna i balkens två inledande kapitel och det avslutande kapitlet har dock ett starkt samband som kontrasterar mot uppdelningen och avståndet mellan dem. Enligt hovrätten skulle förslaget möjligen vinna i överskådlighet och konsekvens om delar av 1 och 2 kap. förs över till 19 kap.

Systematiken kritiseras av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, som anser att beredningen inte har utnyttjat möjligheten till en naturlig och översiktlig huvudgruppering på avdelningar av den vidlyftiga materian. Att UB i viss mån kan anses ha en utpräglat praktisk funktion bör inte utesluta att den får en mera logisk och systematisk uppbyggnad. Länsstyrelsen, som hänvisar till RB och JB, förordar en uppdelning på fyra avdelningar. En första avdelning bör utgöra allmänna delen (bl.a. organisationen, allmänna regler om förfarandet och kostnadsregler). I en andra avdelning kan behandlas de olika verkställighetsformerna och i en tredje avdelning handräckning. I den avslutande avdelningen skulle rättsmedlen regleras. Länsstyrelsen påpekar att regler av typisk allmänkaraktär finns både i början av förslaget (1–3 kap.) och i slutet (18 och 19 kap.). Länsstyrelsen vänder sig även mot att införsel regleras före utmätning och ifrågasätter, trots de skäl som beredningen har anfört för en sådan ordning, om inte den naturliga ordningen bör vara utmätning – införsel – utmätning av lön.

En remissinstans, *hovrätten för Västra Sverige*, har fäst sig vid att skepp och luftfartyg genomgående nämns före fast egendom i förslaget. Hovrätten ifrågasätter om inte fast egendom bör nämnas först. Detta skulle föranleda ändring i bl.a. 2 kap. och omkastning av ordningsföljden mellan 11–13 kap.

I ett par remissyttranden anförs kritiska synpunkter på utformningen av lagtexten. *Svea hovrätt* anser att förslaget fyller rimliga anspråk i fråga om språklig och redaktionell utformning men vill ändå förorda att lagtexten överarbetas i formellt avseende. Utgångspunkten bör vara att man skall kunna hitta i balken och förstå reglernas innebörd utan juridiska specialkunskaper. Enligt hovrätten är språket i förslaget i allmänhet klart och enkelt. Någon gång behöver lagtexten snarare stramas åt i språkligt hänseende än förenklas. Exempel saknas dock inte på svårbegripliga eller tunga formuleringar. Beredningens språkbruk, bl.a. de varierande uttryckssätt som används, försvårar också bedömandet huruvida vissa

regler är obligatoriska eller fakultativa. Det kan dessutom ifrågasättas om inte bestämmelserna har gjorts fakultativa i alltför stor omfattning. Vidare förekommer bestämmelser som anger gränserna för balkens tillämpningsområde i övermått. Dessa regler är enligt hovrätten i stor utsträckning innehållslösa och detsamma gäller en del av hänvisningarna inom balken.

Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* får kronofogdemyndigheterna ofta ringa eller intet stöd av lagtexten för sina avgöranden i sin svårbemästrade uppgift och jämfört med de flesta andra myndigheter särskilt utsatta position. Ordval som "om skäl föreligger", "om så behövs", "om det finnes ändamålsenligt", "om ej särskilda skäl föranleder till annat" förekommer ymnigt. Enligt länsstyrelsen ställer denna lagstiftningsteknik stora krav inte minst på den myndighet som skall besluta i första instans och föranleder tveksamhet när det gäller ett för den enskilde så betydelsefullt område som utsökningsrätten. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att en hel del bestämmelser är så vagt utformade att de måste bli svåra att tolka, vilket avsevärt ökar kronofogdemyndigheternas arbetsbörda. Det kan enligt länsstyrelsen också befaras att rättstillämpningen kommer att skifta från kronofogdemyndighet till kronofogdemyndighet, kanske även inom samma myndighet.

5 Föredraganden

5.1 Allmänna synpunkter på en ny utsökningslagstiftning

De grundläggande reglerna om verkställighet av domstolarnas avgöranden rörande civilrättsliga förpliktelser finns fortfarande i 1877 års utsökningslag (UL). I UL ingår också regler om hur borgenär kan utverka kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd liksom föreskrifter om handräckning av annat slag, t.ex. avhysning av hyresgäst som har förverkat sin hyresrätt. Till följd av reformer under senare år har vissa avsnitt av utsökningsrätten kommit att behandlas i särskilda lagar vid sidan av UL. Exekutiv försäljning av vissa viktigare specialobjekt har sålunda reglerats i särskilda lagar. Hit hör 1973 års lag om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. (SfL), 1971 års lag om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. (LfL) och 1971 års lag om exekutiv försäljning av fast egendom (FfL). Verkställighetsformen införsel regleras i en särskild införsellag av år 1968. UL utgör dock fortfarande grundvalen för utsökningsrätten.

När UL kom till var det naturligt att lagstiftarens intresse främst knöts till verkställigheten av exekutionstitlar rörande privaträttsliga anspråk. Indrivningen av skatter och andra offentligrättsliga fordringar reglerades i särskilda författningar. Genom hänvisning till utsökningslagstiftningen har denna dock gjorts i princip tillämplig också vid indrivning av fordringar av sådant slag. Numera utgör denna indrivning den helt dominerande delen

av de lokala exekutiva myndigheternas, dvs. kronofogdemyndigheternas, arbete. I linje härmed ligger att den relativt sent tillkomna införsellagen är direkt tillämplig på indrivning av skatter och allmänna avgifter samt böter och viten.

Det ligger i sakens natur att en lagstiftning av UL:s ålder efter hand har kommit att framstå som otidsenlig och i behov av översyn. Efter det att riksdagen vid olika tillfällen hade framhållit att utsökningslagstiftningen behövde reformeras (1LU 1945:39 och rskr 1945:365 samt 1LU 1957:9 och rskr 1957:127), påbörjade lagberedningen år 1960 en allmän översyn av UL och därmed sammanhängande lagstiftning. Beredningen har därefter avlämnat ett flertal betänkanden med förslag till partiella ändringar på utsökningsrättens område. Förslagen har med ett undantag, som jag strax skall återkomma till, genomgående lett till ny lagstiftning. Genom de reformer som efter hand har genomförts har vi utöver de tidigare nämnda lagarna om exekutiv försäljning av vissa viktigare specialobjekt fått moderna bestämmelser om bl.a. utmätningsfri egendom (däribland gäldenärens s.k. beneficium) och om löneexekution.

År 1973 lade beredningen fram förslag till en utsökningsbalk (UB), som reglerar verkställighet och handräckning. Förslaget, som omfattar 420 paragrafer fördelade på 19 kapitel, avses ersätta bl.a. UL, införsellagen och de särskilda försäljningslagarna. Förslaget har fått ett mycket positivt mottagande av remissinstanserna. Alla remissinstanser utom en har tillstyrkt eller lämnat utan erinran att förslaget läggs till grund för ny lagstiftning på området. I flera remissyttranden understryks att den nuvarande lagstiftningen till stora delar är bristfällig och bör ersättas av nya regler. De nya regler som beredningen har föreslagit anses över lag ändamålsenliga.

Också jag delar uppfattningen att nuvarande regler på området bör avlösas av en enhetlig och mer ändamålsenlig lagstiftning. Under den tid som har gått sedan UL antogs har lagen visserligen undergått åtskilliga ändringar. Detta gäller särskilt efter det att beredningen år 1960 fick i uppdrag att företa en allmän översyn av utsökningsrätten. Även efter genomförandet av dessa reformer måste emellertid utsökningslagstiftningen anses bristfällig i flera avseenden. Reglerna om utmätning ger sålunda inte möjlighet till en så effektiv indrivning som krävs i det moderna samhället. Bl.a. saknas väsentligen regler om gäldenärens skyldighet att medverka i mål om utmätning och om tvångsmedel. Regleringen av utmätningsinstitutet är också i övrigt delvis ofullständig och föråldrad. Det gäller exempelvis skyddet för tredje mans rätt. Även bestämmelserna om verkställighet rörande andra förpliktelser än betalningsskyldighet är i behov av en mer tidsenlig utformning. Här gör sig inte minst gällande önskemålet att undvika från social synpunkt stötande resultat vid exempelvis vräkning av hyresgäst. Vad gäller UL:s tillämpningsområde framstår det som föga konsekvent att lagen inte är direkt tillämplig på indrivning av skatter och andra offentligrättsliga fordringar. Till de brister

som jag nu har gett exempel på kommer att UL:s formella uppbyggnad efter hand har blivit mindre ändamålsenlig. Medan t.ex. somliga frågor är ofullständigt reglerade i lagen, har beträffande andra meddelats en rad detaljföreskrifter. Av dessa är åtskilliga av sådan art att de numera kan meddelas av regeringen i form av verkställighetsföreskrifter.

Genom sitt förslag till UB har beredningen fullföljt sin översyn av hela utsökningsrätten, frånsett övergångsbestämmelser och följdändringar i annan lagstiftning vilka beredningen har behandlat i ett senare betänkande. UB-förslaget, som behandlar den egentliga utsökningsrätten, dvs. verkställighet av domar och andra exekutionstitlar samt handräckning, innehåller en fullständig och systematisk reglering av detta rättsområde. Förslaget innehåller åtskilliga nyheter av såväl principiell som praktisk natur. Det kännetecknas av en strävan att ge de exekutiva myndigheterna mera effektiva medel i deras verksamhet, samtidigt som tillbörlig hänsyn tas till den som är föremål för exekutiv åtgärd. Förslaget får i stort anses väl uppfylla de krav som i ett modernt samhälle måste ställas på en effektivt fungerande utsökningslagstiftning, framför allt när det gäller indrivning av fordringar. Föreslagna lösningar av olika problem torde i allmänhet utgöra en lämplig avvägning av skilda rättsägares intressen. I likhet med praktiskt taget alla remissinstanser anser jag att förslaget är väl ägnat att läggas till grund för en ny lagstiftning på utsökningsrättens område.

Beredningen har diskuterat huruvida konkursrätten eller delar därav, förmånsrättsordningen, summarisk betalningsprocess och återtagande av avbetalningsgods bör regleras i en ny UB men har ansett att denna bör begränsas till att avse den egentliga utsökningsrätten. Denna uppfattning delas av praktiskt taget alla remissinstanser. Endast en remissinstans har så till vida varit kritisk som den anser det önskvärt att frågor om utsökning i egentlig mening (specialexekution) och om konkurs (generalexekution) beaktas i ett sammanhang.

Vad först angår konkursrätten vill jag för egen del framhålla att medan den egentliga utsökningsrätten helt utgör en form av myndighetsutövning, konkursförvaltningen ombesörjs av en särskilt utsedd förvaltare, som regel en advokat. Även i fråga om själva förfarandet skiljer sig utsökning i egentlig mening från konkursförfarandet. Det är enligt min mening uppenbart att man inte skulle vinna något genom att föra samman bestämmelserna om konkurs med reglerna om egentlig utsökning. Inte heller synes det lämpligt att bryta ut någon del av konkursrätten och reglera den i UB. En sådan ordning skulle visserligen i och för sig vara möjlig i fråga om vad som av en gäldenärs egendom inte ingår i konkursbo. Bestämmelserna härom överensstämmer i huvudsak med reglerna om beneficium och andra undantag från utmätning. Tekniskt regleras frågan f.n. genom hänvisning till UL. Det synes lämpligt att frågan på motsvarande sätt i fortsättningen får regleras genom hänvisning till UB.

Jag delar sålunda beredningens och remissinstansernas mening att

konkursrätten även i fortsättningen bör hållas skild från utsökningsrätten i egentlig mening. I detta sammanhang vill jag nämna att konkurslagstiftningen är föremål för översyn av konkurslagskommittén (Ju 1971:06). Inte heller bör förmånsrättsordningen, som berör både utmätning och konkurs och är av grundläggande materiell betydelse, föras in i UB.

Att föra samman bestämmelser om summarisk betalningsprocess med utsökningsrätten kan inte komma i fråga annat än om denna process flyttas från domstol till exekutiv myndighet. Detta har diskuterats vid olika tillfällen under senare år. Under år 1977 har emellertid lagts fram förslag till en ny lagsökningslag, vilken bibehåller den summariska betalningsprocessen vid domstol (Ds Ju 1977:5). Förslaget övervägs f.n. inom justitiedepartementet. Frågan om sambandet mellan denna lagstiftning och UB behandlas ytterligare i avsnitt 5.2.4 såvitt avser handräckning.

Bestämmelserna i lagen om avbetalningsköp om återtagande – genom handräckning eller verkställighet – av egendom som har sålts på avbetalning har nära samband med övriga bestämmelser i den lagen. Motsvarande gäller i fråga om den nya konsumentkreditlagen samt den föreslagna lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Det är därför knappast lämpligt att föra över reglerna om återtagande i dessa lagar till UB. Jag vill erinra om att exekutionsrättsliga bestämmelser även finns i åtskilliga andra författningar, t.ex. i rättegångsbalken (RB) och i olika lagar som rör verkställighet av utländska exekutionstitlar, utan att det från något håll har ifrågasatts att flytta dem till en ny UB.

Av det sagda följer att även jag anser att en ny UB bör begränsas till att avse den egentliga utsökningsrätten. Hit hör i första hand verkställighet av domar och andra exekutionstitlar. Verkställigheten kan avse betalningsskyldighet eller annan förpliktelse. Betalningsskyldighet bör liksom f.n. kunna verkställas genom utmätning, däri inräknat utmätning av lön, samt, i vissa fall, införsel. Till utsökningsrätten i egentlig mening brukar också räknas handräckning, dvs. ingripande utan stöd av exekutionstitel. Handräckning utgörs av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd samt avhysning och annan liknande handräckning, vars bestånd inte kräver att talan väcks i saken. Som jag senare skall återkomma till bör det emellertid inte ankomma på exekutiv myndighet att förordna om handräckning utan befogenheten bör tillkomma domstol. Bestämmelser om förordnande om handräckning bör därför inte meddelas i UB. En ny UB bör emellertid innehålla bestämmelser om verkställighet av beslutad handräckning.

Beträffande det närmare innehållet i UB vill jag i första hand hänvisa till specialmotiveringen till de olika kapitlen i balken. I avsnitt 6 lämnas inledningsvis en översiktlig redogörelse för det viktigaste av innehållet. I den allmänna motiveringen kommer att i särskilda avsnitt behandlas vissa övergripande frågor. Det gäller överexekutorsinstitutionens avskaffande (avsnitt 5.2), balkens tillämplighet i allmänna mål (avsnitt 5.3), reglerna om kronofogdemyndighets möjlighet till självrättelse (avsnitt 5.4) och vissa

lagtekniska frågor (avsnitt 5.5). Härutöver vill jag redan nu behandla några spörsmål av mera allmän karaktär.

På grundval av delbetänkanden från beredningen har som redan nämnts ett flertal viktiga delreformer inom utsökningsrätten ägt rum under senare år. Reformerna har främst rört utmätningsinstitutet men även andra delar av utsökningsrätten, bl.a. exekutionsformen införsel. Beredningen har inte genomgående på nytt övervägt de nya regler som har tillkommit på grundval av beredningens tidigare förslag utan har i allmänhet utan ändring tagit upp reglerna i förslaget till UB, frånsett de ändringar som har påkallats av att överexekutorsinstitutionen föreslås avskaffad och av att bestämmelserna tas upp i en större enhet. Detta har godtagits av de allra flesta remissinstanserna. Beredningens ståndpunkt har emellertid kritiserats av två remissinstanser, som har menat att man därigenom avstår från den fördel med partiella reformer som ligger i att man efter försöksverksamhet kan göra behövliga ändringar i slutskedet av lagstiftningsarbetet.

För egen del vill jag framhålla att med de partiella reformerna inte endast har åsyftats en provisorisk lagstiftning utan avsikten har varit att de nya bestämmelserna i allmänhet skulle tas upp i en blivande UB. Reformerna torde också som regel ha slagit väl ut. Någon allmän omprövning av alla de delar av utsökningsrätten som omfattas av delreformerna kan därför inte komma i fråga. Någon sådan omprövning har inte heller ifrågasatts från något håll. En annan sak är att frågor som redan har fått sin lösning genom delreformerna bör tas upp till ny prövning, om särskild anledning förekommer till det. Beredningen har själv tagit upp vissa sådana frågor och ibland föreslagit ändrade lösningar. Beträffande vissa andra frågor har förslag om ändring väckts i remissyttrandena. Detta gäller bl.a. utmätning av lön, införsel samt försäljning under hand av utmätt lös egendom. Frågorna behandlas närmare i samband med de kapitel till vilka de hör. Detsamma gäller ändringsförslag som i övrigt har förts fram från myndigheter och enskilda under arbetet på UB.

Ett par remissinstanser har tagit upp vissa principiellt och praktiskt viktiga frågor rörande utmätning vilka idag är oreglerade och vilka inte har berörts närmare i beredningens betänkande. Det gäller t.ex. kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom. Frågorna, som i departementsförslaget delvis föreslås bli uttryckligt reglerade, behandlas i de sammanhang till vilka frågorna hör.

I fråga om exekutionsformen utmätning innehåller beredningens förslag bl.a. bestämmelser om verkan av exekutiv försäljning (15 kap.). Dessa bestämmelser reglerar köparens rätt mot tredje man som gör anspråk på äganderätt till den sålda egendomen. Vidare behandlas bl.a. utmätningsgäldenärens och borgenärs ersättningsskyldighet i fall då exekutivt såld egendom frångår köparen eller då försäljningen medför att tredje mans rätt går förlorad. Två remissinstanser har ifrågasatt om det är lämpligt att

sådana frågor regleras i UB. För egen del vill jag påpeka att bedömningen av frågan om exekutiv försäljnings rättsverkan sedan länge är oklar. Frågan kan inte gärna förbigås när man nu skall få till stånd en ny utsökningslagstiftning. Vad som kan diskuteras är var bestämmelser i saken bör placeras. Såvitt gäller exekutiv försäljning av fast egendom är det i och för sig möjligt att föra in behövliga regler i jordabalken (JB). Beträffande exekutiv försäljning av lös egendom saknas däremot en motsvarande lag, i vilken bestämmelserna på ett naturligt sätt kan föras in. Med anledning av vad en av de båda kritiska remissinstanserna har anfört vill jag erinra om att någon generell lagstiftning om godtrosförvärv av lös egendom f.n. inte är aktuell. Bestämmelser om verkan av exekutiv försäljning rör visserligen inte själva förfarandet hos den exekutiva myndigheten. De har emellertid nära samband med förfarandet och praktiska skäl talar för att frågan får sin reglering i UB. Det kan påpekas att även den nuvarande utsökningslagstiftningen innehåller vissa bestämmelser i saken (se 213 a § UL och 45–48 §§ FfL). Jag godtar sålunda beredningens förslag att en ny UB bör reglera även verkan av exekutiv försäljning.

Beredningen har föreslagit att UB skall vara direkt tillämplig i fråga om all verkställighet, vare sig ålagd förpliktelse har fastställts av domstol eller i annan ordning. Detta har genomgående godtagits av remissinstanserna. Även jag anser att UB bör vara generellt tillämplig på all verkställighet. Med hänsyn till frekvensen av olika typer av exekutionstitlar som i praktiken ligger till grund för verkställighet skulle det inte vara lämpligt att t.ex. begränsa UB:s tillämplighet till att avse det civilrättsliga området. I fråga om indrivning av skatter, böter o.d. behandlar jag frågan närmare i avsnitt 5.3.

5.2 Exekutiva myndigheter

5.2.1 Allmänna synpunkter

Handläggningen av utsökningsmål i första instans är f.n. delad mellan två myndigheter, överexekutor och utmätningsmannen. Länsstyrelsen är överexekutor. Länsstyrelsen kan dock förordna annan att vara överexekutor för särskild förrättning. Kronofogde är utmätningsman men kan i stor utsträckning delegera uppgiften till annan tjänsteman vid kronofogdemyndigheten.

På överexekutor ankommer att förordna om verkställighet av dom m.m. i vissa särskilt kvalificerade fall, att ombesörja exekutiv försäljning av fast egendom och vissa andra specialobjekt och i samband därmed fördela köpeskillingen samt att förordna om handräckning. Det ankommer vidare på överexekutor att pröva klagan över utmätningsmannens beslut och åtgärder. Överexekutor har också, enligt bestämmelser i särskilda författningar, en del uppgifter som inte är av direkt exekutiv natur. Handlägg-

ningen av andra exekutiva uppgifter än som har nämnts nu åvilar utmätningsmannen, dvs. i realiteten kronofogdemyndigheterna. Det innebär att exekutionen i första instans numera i det alldeles övervägande antalet mål åvilar kronofogdemyndigheterna.

Landet är indelat i 81 kronofogdedistrikt med en kronofogdemyndighet i varje distrikt. Inom kronofogdeorganisationen finns f.n. 205 tjänster i kronofogdekarriären, varav 158 tjänster som kronofogde (inkl. biträdande kronofogde) och 47 tjänster som kronofogdesekreterare. Av kronofogdemyndigheterna har 35 endast en kronofogdetjänst och 29 två sådana tjänster. Distriktsindelningen har under senare år varit föremål för översyn av särskilda utredningar. I en nyligen beslutad proposition till riksdagen (prop. 1977/78:129) har emellertid regeringen föreslagit att den nuvarande distriktsindelningen skall behållas.

Beredningen har ansett det angeläget att antalet instanser inom verkställighetsförfarandet nedbringas och att en organisatoriskt enklare ordning även i övrigt genomförs. Beredningen har därför föreslagit att överexekutor avskaffas och att de exekutiva uppgifter som åvilar överexekutor som första instans förs över till kronofogdemyndigheterna. De krav som detta ställer i fråga om kvalificerad arbetskraft och en ändamålsenlig arbetsfördelning vid kronofogdemyndigheterna kan enligt beredningen uppfyllas efter en minskning av antalet kronofogdedistrikt. I fråga om instansordningen innebär förslaget att talan mot kronofogdemyndighets beslut skall föras direkt i hovrätten.

Beredningens förslag i organisationsfrågan har fått ett blandat mottagande. Flertalet remissinstanser, däribland två hovrätter, domstolsväsendets organisationsnämnd (DON), riksrevisionsverket (RRV), riksskatteverket (RSV) och fyra länsstyrelser, har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Dessa remissinstanser har i huvudsak anslutit sig till de skäl som beredningen har åberopat. En kammarrätt och två länsstyrelser har ställt sig tveksamma till den föreslagna organisationsändringen. Förslaget har avstyrkts av en hovrätt, statskontoret, länsstyrelsernas organisationsnämnd (LON) och åtta länsstyrelser. I de negativa remissyttrandena framhålls särskilt att beredningen inte har redovisat några närmare undersökningar, bl.a. i kostnadsfrågan, till stöd för förslaget samt att beredningens skäl är alltför knapphändiga och allmänt hållna. Den nuvarande organisationen anses fungera bra och det påpekas att de uppgifter som ankommer på överexekutor är av kvalificerad beskaffenhet. Vidare sägs att kronofogdemyndigheterna genom förslaget får judiciella uppgifter, vilket inte anses lämpligt. De allra flesta remissinstanserna, såväl de positiva som de negativa, understryker att förslagets genomförande förutsätter att kronofogdemyndigheterna har kvalificerad personal och att detta kräver en minskning av antalet kronofogdedistrikt.

För egen del vill jag, efter att ha samrått med chefen för kommundepartementet, anföra följande i organisationsfrågan.

Kronofogdeorganisationen tillkom i samband med 1964 års reform av polis-, åklagar- och exekutionsväsendet. Kronofogdemyndigheterna har enligt allmän uppfattning fungerat väl. Det kan därför inte råda någon tvekan om att i vart fall huvuddelen av exekutionen i första instans även i fortsättningen skall åvila kronofogdemyndigheterna. Vad frågan gäller är om vissa särskilda uppgifter alltjämt bör ankomma på annan myndighet.

Uppdelningen av handläggningen av utsökningsmål på två exekutiva myndigheter har sin grund i en äldre tids förhållanden. Vid UL:s tillkomst ansågs att de dåvarande kronofogdarna på landet, som inte nödvändigtvis måste ha juridisk examen, i allmänhet inte kunde antas ha tillräckliga kvalifikationer för att kunna anförtros de uppgifter som förlades till överexekutor. Kronofogdarna ansågs inte heller ha sådan självständig ställning och överblick över förhållandena som borde krävas särskilt när det gällde uppgiften att förordna om kvarstad och andra säkerhetsåtgärder. Utmätningsmannen ansågs böra ha endast rent verkställande uppgifter, medan rätten att besluta skulle tillkomma överexekutor. I enlighet härmed användes tidigare i UL inte termen beslut i fråga om utmätningsmannens verksamhet. I stället talades om dennes åtgärder eller förfarande.

Förhållandena är numera helt annorlunda. Sedan år 1965 finns kronofogdemyndigheterna som särskilda exekutiva myndigheter. Vid kronofogdemyndigheten leds den exekutiva verksamheten av en eller flera kronofogdar. För behörighet till tjänst som kronofogde krävs bl.a. juris kandidatexamen och notariemeritering. Övergångsvis kommer visserligen att finnas en del kronofogdar utan juris kandidatexamen. Dessa har emellertid, frånsett något undantag, distriktsåklagarexamen och har ofta tidigare tjänstgjort som landsfiskaler. Den nyss berörda skillnaden mellan beslutande organ – överexekutor – och verkställande sådana upprätthålls inte längre i UL och andra exekutionsrättsliga författningar. I själva verket fattas numera det stora flertalet beslut i utsökningsmål av företrädare för kronofogdemyndighet. Under den tid som kronofogdemyndigheterna har funnits har de visat sig väl uppfylla de krav som kan ställas på en exekutiv myndighet. Det är enligt min mening klart att kronofogdarna är skickade att handlägga även komplicerade utsökningsmål.

Vad jag har sagt nu innebär att överexekutor och utmätningsmannen numera inte kan på samma sätt som tidigare anses utgöra en funktionell enhet, med överexekutor som överordnad och beslutande och utmätningsmannen som underordnad och enbart verkställande myndighet. Utmätningsmannen, dvs. i realiteten kronofogdemyndigheten, har numera en mera fristående ställning till länsstyrelsen och klagan över utmätningsmannens beslut och åtgärder bör ses som ett vanligt rättsmedel. Mot bakgrund härav framstår det som principiellt mindre tillfredsställande att överexekutor har till uppgift både att handlägga vissa uppgifter som första instans och att pröva klagan över utmätningsmannens beslut och åtgärder.

Den nuvarande uppdelningen av exekutiva uppgifter på två olika

myndigheter föranleder också vissa praktiska olägenheter. Bl.a. måste tjänstemän vid båda myndigheterna sätta sig in i delvis samma saker. Diarieföring skall ske och beslut meddelas i saken vid båda myndigheterna. Handläggningen torde i allmänhet kräva sammanlagt längre tid än om saken i dess helhet handlades av en myndighet. Sökanden måste i vissa fall göra ansökan två gånger i samma sak och nödgas då erlägga avgift i båda målen. Även om olägenheterna av den nuvarande ordningen inte bör överdrivas, är det uppenbart att en enklare och mera rationell ordning skulle uppnås om handläggningen av utsökningsmål får åvila endast en myndighet. Fördelarna skulle komma såväl staten som parterna i utsökningsmål, främst sökanden, till del. För statens del måste ett sammanförande av de exekutiva uppgifter som ankommer på överexekutor som första instans med kronofogdemyndigheternas handläggning av utsökningsmål medföra minskade kostnader.

De exekutiva uppgifter som åvilar överexekutor har ett starkt judiciellt inslag. Tidigare har därför också vid olika tillfällen diskuterats att flytta dessa uppgifter till allmän domstol. Till följd av sin beskaffenhet synes uppgifterna passa mindre väl in i den moderna länsförvaltningens organisation. De exekutiva göromål som ankommer på överexekutor har inte något närmare samband med andra uppgifter som åvilar länsstyrelsen. Det kan också nämnas att de administrativa uppgifter inom exekutionsväsendet som tidigare åvilade länsstyrelserna numera har till större delen övertagits av RSV i dess egenskap av centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet.

En remissinstans har som skäl för att bibehålla överexekutorsgöromålen hos länsstyrelsen åberopat att det kan vara en fördel från rekryteringssynpunkt och med tanke på notarieutbildningen om länsstyrelsen kan erbjuda sådana arbetsuppgifter. Dessa skäl har dock knappast sådan tyngd att de bör hindra genomförandet av en ändrad organisation som från andra synpunkter kan anses önskvärd. Om göromålen flyttas till annan myndighet, kommer f.ö. motsvarande fördelar denna till del.

Jag har mot denna bakgrund kommit till uppfattningen att den nuvarande organisationen bör ändras. En sådan ändring bör i första hand gå ut på att länsstyrelsen befrias från befattningen med utsökningsmål och att handläggningen av sådana mål i första instans i princip skall ankomma på kronofogdemyndighet. Jag vill understryka att det sagda inte innebär någon kritik av länsstyrelsernas handläggning av utsökningsmål.

Som skäl mot att flytta överexekutorsuppgifterna till kronofogdemyndigheterna har en remissinstans åberopat att dessa därigenom skulle få för många judiciella uppgifter. Redan f.n. har emellertid kronofogde och andra förrättningsmän vid kronofogdemyndigheten att i sin verksamhet ta ställning till åtskilliga frågor som inte är av ren verkställighetsnatur. Som exempel kan nämnas att de har att pröva invändning från den mot vilken verkställighet har sökts att han efter exekutionstitelns tillkomst har

fullgjort sin förpliktelse, liksom spörsmål huruvida egendom som kommer i fråga för utmätning tillhör gäldenären eller annan. De har vidare att besluta om fördelning mellan olika sakägare av medel som har influtit efter utmätning. Sådana frågor får anses vara åtminstone i viss mån av judiciell beskaffenhet. Kronofogdemyndigheten har också beslutande funktioner enligt bl.a. lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt och lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs. Som jag senare skall återkomma till bör kronofogdemyndigheten, även frånsett de uppgifter som f.n. åvilar överexekutor, erhålla ytterligare judiciella uppgifter, t.ex. att förelägga och döma ut vite.

Det torde varken vara möjligt eller lämpligt att i en modern utsökningslagstiftning upprätthålla en klar skiljelinje mellan rent verkställande och vissa mera judiciellt betonade uppgifter. Det förhållandet att de uppgifter som åvilar överexekutor delvis är av judiciell beskaffenhet bör sålunda inte i och för sig hindra att uppgifterna flyttas över till kronofogdemyndigheterna. En annan sak är att man bör eftersträva att kronofogdemyndigheterna behåller sin huvudsakliga karaktär av verkställande organ. Uppgifter av det slag som normalt ingår i dömande verksamhet bör således i princip handhas av domstol. Till denna fråga återkommer jag i det följande vid behandlingen av handräckningsuppgifterna.

Vid bedömande av det lämpliga i att flytta överexekutorsgöromålen till kronofogdemyndigheterna är också kronofogdeorganisationen, särskilt indelningen i kronofogdedistrikt, av betydelse. Jag återkommer till den frågan i det följande i anslutning till de olika uppgifterna.

Vid bedömningen av om överexekutorsinstitutionen skall avskaffas måste beaktas också andra faktorer än de hittills nämnda. Flera remissinstanser har framställt principiella och andra invändningar mot att uppgifterna flyttas till kronofogdemyndigheterna. Dessa frågor behandlas särskilt för varje grupp av göromål i det följande. Jag vill här endast framhålla att man inte har att välja endast mellan att låta länsstyrelsen i egenskap av överexekutor behålla sina nuvarande exekutiva uppgifter eller att flytta samtliga uppgifter till kronofogdemyndigheterna. Även andra lösningar kan tänkas. Bl.a. kan anföras skäl för att vissa av uppgifterna bör anförtros domstol. Den frågan har diskuterats tidigare i olika sammanhang. År 1937 flyttades också den summariska betalningsprocessen från överexekutor till domstol och i samband med nya RB fick domstolarna ökad befattning med verkställighetsfrågor. Bortsett från handräckningsuppgifterna (se vidare avsnitt 5.2.4) finns det dock numera inte tillräcklig anledning att föreslå en överflyttning till domstol. Det skulle således vara främmande att förlägga t.ex. exekutiv försäljning av fast egendom till domstol.

Innan jag går över till de olika typerna av överexekutorsgöromål skall jag ta upp en fråga som är gemensam för samtliga slag av uppgifter. Några remissinstanser har ifrågasatt om inte uppgifterna kan åläggas endast vissa

kronofogdemyndigheter, t.ex. en myndighet i varje län. Detta skulle innebära att en del kronofogdemyndigheter, vid sidan av övriga exekutiva uppgifter, skulle ha att ombesörja vissa särskilt kvalificerade göromål – t.ex. exekutiv försäljning av fast egendom – för ett område som motsvarar två eller flera kronofogdedistrikt. Fördelarna med en sådan ordning jämförd med den nuvarande skulle främst vara att exekutionen i första instans skulle åvila endast kronofogdemyndigheterna och att länsstyrelserna skulle befrias från sin befattning med utsökningsmål.

Någon större reell ändring skulle emellertid en sådan ordning inte innebära. De olägenheter som den nuvarande uppdelningen på två myndigheter medför – ett visst dubbelarbete, längre sammanlagd tidsåtgång, dubbla ansökningar m.m. – skulle i huvudsak finnas kvar, låt vara inte i alla kronofogdedistrikt. Man skulle vidare få en oenhetlig och för de rättssökande ofta svårförståelig ordning. På de flesta håll i landet skulle den som vill söka t.ex. verkställighet av skiljedom behöva vända sig först till en kronofogdemyndighet och sedan till en annan. På andra håll skulle sökanden däremot ha att vända sig endast till en kronofogdemyndighet. Den kronofogdemyndighet som hade behörighet att handlägga de kvalificerade uppgifterna skulle i realiteten utgöra ett slags överexekutor i förhållande till vissa andra kronofogdemyndigheter. Att göra en sådan skillnad mellan myndigheter inom samma organisation vilka i övrigt har samma uppgifter och behörighet är inte lämpligt. De remissinstanser som har tagit upp frågan har också i allmänhet avvisat en sådan lösning. Inom exekutionsväsendet är man, efter vad jag har erfarit, starkt kritisk till den nu diskuterade ordningen. Jag kan sålunda inte förorda att överexekutorsgöromålen anförtros endast vissa kronofogdemyndigheter.

Vad som har sagts i det föregående har i första hand avsett de uppgifter som överexekutor handlägger som första instans. Vissa av de skäl som jag har anfört för att befria länsstyrelsen från befattningen med utsökningsmål, bl.a. att dessa uppgifter passar mindre väl in i den moderna länsförvaltningens organisation, är emellertid tillämpliga även på mål angående klagan över utmätningsmans beslut eller åtgärder. I övrigt innebär frågan om instansordningen särskilda problem och behandlas för sig i det följande.

5.2.2 Förordnande om verkställighet i vissa fall av dom m.m.

I de fall då utmätningsmannen inte är behörig att utan särskilt bemyndigande verkställa domstols dom eller beslut eller annan exekutionstitel ankommer det på överexekutor att förordna om verkställighet och om sättet därför. Hit hör i första hand fall då olika sätt för verkställigheten står till buds och då vitesföreläggande bör användas (38 § UL). Överexekutor har också att förordna om verkställighet av svensk skiljedom (46 § UL). Antalet mål som slutligt handlades av överexekutorerna år 1976

och som avsåg verkställighet av dom eller beslut och av skiljedom uppgick till 206. I detta antal torde emellertid ingå även sådan prövning av verkställighet av vissa utländska exekutionstitlar som åvilar överexekutor enligt särskilda författningar.

Beredningens förslag att den prövning av verkställighet som enligt UL åvilar överexekutor skall flyttas till kronofogdemyndigheterna har inte berörts särskilt i remissyttrandena. För egen del vill jag framhålla att den som i de aktuella fallen önskar få till stånd verkställighet f.n. måste först vända sig till överexekutor för att utverka förordnande om verkställighet och därefter söka verkställighet hos utmätningsmannen. Förfarandet medför visst dubbelarbete, tidsutdräkt och ökade kostnader. Olägenheterna drabbar särskilt sökanden men även staten. En sådan ordning bör inte bestå utan starka skäl.

Utmätningsmannen är behörig att utan föregående prövning av överexekutor verkställa dom eller annan exekutionstitel i det helt övervägande antalet fall. Även i sådana mål uppkommer emellanåt rättsliga frågor av komplicerad beskaffenhet. Kronofogdemyndigheternas förmåga att handlägga sina nuvarande verkställighetsuppgifter har inte ifrågasatts från något håll. De verkställighetsfrågor som prövas av överexekutor skiljer sig inte till sin natur från annan verkställighet. Kronofogdarna får anses väl skickade att pröva även dessa verkställighetsfrågor. Antalet mål av sådan beskaffenhet är så ringa att man, oavsett exekutionsväsendets organisation, inte kan räkna med att beslutande tjänstemän skall kunna förvärva större erfarenhet av sådana mål. Kronofogdes insikter om och erfarenhet av verkställighet i övrigt bör emellertid vara till god nytta. Skäl att låta länsstyrelsen även i fortsättningen handha uppgiften föreligger inte. Med hänsyn till de aktuella frågornas samband med annan verkställighet saknas anledning att anförtro uppgiften åt domstol.

Av anförda skäl anser jag att den verkställighetsprövning som f.n. ankommer på överexekutor enligt UL i fortsättningen bör åvila kronofogdemyndighet. Hos myndigheten bör sådana mål prövas av kronofogde.

5.2.3 Exekutiv försäljning av fast egendom m.m.

Utmätt fast egendom säljs f.n. av överexekutor. Detsamma gäller utmätt registrerat skepp och skeppsbygge samt luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg. För försäljningen gäller de särskilda lagar som har nämnts i det föregående. Det ankommer också på överexekutor att fördela köpeskillingen och andra medel som har flutit in i samband med sådan försäljning. Överexekutor har härutöver att ombesörja exekutiv försäljning av andel i registrerat skepp eller skeppsbygge och i luftfartyg eller intecknade reservdelar och av villkorlig äganderätt till sådan egendom eller till andel däri samt att fördela köpeskilling och andra medel i målet.

Antalet slutligt handlagda mål om exekutiv försäljning av fast egendom i

hela landet uppgick år 1976 till 4.298, varav 4.200 avsåg försäljning på auktion av hel fastighet. Av sist nämnda antal ledde dock endast 784 mål till försäljning. I många andra mål hade emellertid förberedande åtgärder vidtagits innan begäran om försäljning återkallades. I ett stort antal fall avsåg två eller flera mål samma fastighet. Nyssnämnda antal mål som handlades slutligt år 1976 berörde sålunda endast omkring 2.000 fastigheter. Antalet fastigheter som såldes exekutivt har uppskattats till ungefär 400. Under tiden den 1 juli 1975 – den 30 juni 1976 inkom till överexekutorerna sammanlagt 4.543 mål angående exekutiv försäljning.

De remissinstanser som har tillstyrkt beredningens förslag att uppgiften att sälja utmätt fast egendom m.m. skall flyttas från överexekutor till kronofogdemyndigheten har särskilt åberopat att det exekutiva förfarandet skulle förenklas och handläggningstiden förkortas, om kronofogdemyndigheten ombesörjer såväl utmätning som försäljning. De negativa remissinstanserna har framhållit bl.a. att rationaliseringsvinsterna inte skulle bli stora, att exekutiv försäljning av fast egendom m.m utgör en komplicerad uppgift som kräver kvalificerade handläggare och att det i allmänt mål skulle vara olämpligt att kronofogdemyndigheten både företräder staten i egenskap av borgenär och ombesörjer försäljningen.

För min del bedömer jag frågan på följande sätt. Vad som sägs har i första hand avseende på fast egendom.

I fråga om egendom i allmänhet ankommer det på utmätningsmannen inte bara att besluta om utmätning utan också att ombesörja exekutiv försäljning av egendomen och fördelning av köpeskillingen. Någon ändring i detta förhållande har inte ifrågasatts från något håll. Även om exekutiv försäljning (inkl. fördelning) beträffande vanlig egendom som regel inte erbjuder några svårare rättsliga problem, ligger det mot bakgrund av nämnda förhållande närmast till hands att även exekutiv försäljning av fast egendom får åvila kronofogdemyndigheten. Om uppgiften anförtros kronofogdemyndighet, får man en principiellt riktigare ordning än f.n. En uppdelning av det exekutiva förfarandet i första instans på två myndigheter bör enligt min mening inte komma i fråga utan starka skäl.

Den nuvarande ordningen innebär att sedan utmätningsmannen har utmätt fast egendom målet skall lämnas över till överexekutor för fortsatt handläggning. Som regel förordnas dock kronofogdemyndigheten att utföra beskrivning och värdering av fastigheten. Ibland förordnas kronofogde att som särskild överexekutor ombesörja den exekutiva försäljningen. När domstol har fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, krävs däremot inte något särskilt beslut om utmätning. Egendomen är då utan vidare att anse som utmätt och målet blir direkt anhängigt hos överexekutor. Sådan betalningsfastställelse är mycket vanlig.

Uppdelningen av fastighetsexekutionen på två myndigheter medför att tjänstemän vid båda myndigheterna måste sätta sig in i målet. Detta skall

också diarieföras vid båda myndigheterna, vissa underrättelser måste lämnas mellan dessa m.m. Olägenheterna av uppdelningen på två myndigheter bör givetvis inte överdrivas, men det är uppenbart att förfarandet vid fastighetsexekution kan förenklas, om målet i dess helhet handläggs vid en och samma myndighet. Handläggningstiden skulle sannolikt också ibland kunna förkortas, vilket skulle medföra bl.a. att sökanden får betalning snabbare och att fordringsräntor som skall tas ut ur köpeskillingen blir lägre. Sakägarna skulle vidare gagnas av att ha bara en myndighet att vända sig till. Man torde även kunna räkna med att kostnaderna för fastighetsexekutionen kan minskas något.

Som flera remissinstanser har understrukit utgör exekutiv försäljning av fast egendom, däri inräknat köpeskillingsfördelningen, ett komplicerat rättsområde. Den som handlägger sådana mål måste ha god insikt inte bara i de exekutionsrättsliga reglerna på området utan även i JB:s bestämmelser om panträtt m.m. Med hänsyn till de krav som gäller för behörighet till kronofogde och den erfarenhet som kronofogde förvärvar genom att svara för exekutionen i övrigt råder enligt min mening inte något tvivel om att kronofogdarna i och för sig är tillräckligt kvalificerade för att handha uppgiften.

I allmänna mål åligger det kronofogdemyndigheten – vid sidan av uppgiften att som exekutiv myndighet handlägga målet – att företräda det allmänna i egenskap av borgenär. Flera remissinstanser har ansett att detta förhållande skulle vara otillfredsställande vid exekutiv försäljning av fast egendom. Med anledning härav vill jag framhålla att själva försäljningen knappast torde vålla problem i detta hänseende. Det ligger i alla sakägares intressen att försäljningen ger ett bra resultat. Dessutom ger reglerna om skyddsbelopp m.m. en garanti mot att försäljning sker till skada för sakägare. Kronofogdemyndighetens dubbla funktioner synes däremot bli mera framträdande i samband med köpeskillingsfördelningen. De befarade olägenheterna torde dock vara av enbart teoretisk art. Några olägenheter lär i praktiken inte uppkomma. När verklig tvist uppkommer beträffande en fordran, skall tvisten i princip hänskjutas till domstol. Jag vill också erinra om att kronofogdemyndigheten f.n. ombesörjer exekutiv försäljning i allmänt mål av lös egendom (frånsett registrerat skepp och luftfartyg m.m.). Även i fråga om sådan egendom kan ibland finnas flera konkurrerande sakägare, t.ex. vid utmätning av handpantsatt eller företagsintecknad egendom, låt vara att det naturligtvis inte förekommer i samma omfattning som vid exekution i fastighet.

Enligt min mening är de betänkligheter som har anförts i fråga om kronofogdemyndighetens dubbla funktioner i samband med exekutiv försäljning av fast egendom i allmänna mål överdrivna. Kronofogdemyndighetens ställning i sådana mål utgör inte i och för sig anledning att låta försäljningen av just fast egendom (och vissa slag av lös egendom) ombesörjas av annan myndighet. När det anses lämpligt kan kronofogdemyn-

dighetens borgenärsfunktioner i samband med exekutiv försäljning av fast egendom utövas av annan tjänsteman vid myndigheten än den som håller sammanträdet. Denna fråga kan övervägas närmare i samband med utarbetande av verkställighetsföreskrifter till UB. Kronofogdemyndighetens dubbelställning i allmänna mål behandlas ytterligare i avsnitt 5.3.

Om exekutiv försäljning av fast egendom skall ankomma på kronofogdemyndigheterna, blir följden att försäljningsärendena kommer att fördelas på fler myndigheter än f.n. och att alltså varje kronofogdemyndighet i allmänhet kommer att ombesörja färre försäljningar än f.n. överexekutor. Detta behöver emellertid enligt min mening inte medföra några större olägenheter. I de flesta distrikt torde kronofogdemyndighetens egen personal kunna ombesörja även exekutiv försäljning av fast egendom. I en del mindre distrikt skulle det dock kunna uppkomma svårigheter. Beträffande mindre kronofogdemyndigheter har emellertid i prop. 1977/78:129 föreslagits särskilda former för stöd från annan kronofogdemyndighet. Tanken är att mindre kronofogdemyndigheter skall vid behov kunna förstärkas med kronofogdepersonal från annan kronofogdemyndighet. I vissa, större distrikt förutsätts sålunda finnas kronofogdetjänster, vilkas innehavare är skyldiga att tjänstgöra även i visst eller vissa andra distrikt. Med en sådan ordning kan, när exekutiv försäljning av fast egendom skall äga rum i mindre kronofogdedistrikt, vid behov antingen löpande ärenden handläggas av kronofogde från annat distrikt eller fastighetsförsäljningen ombesörjas av utomstående kronofogde med erfarenhet av sådana uppgifter.

På grund av det anförda föreslår jag att exekutiv försäljning av fast egendom, däri inräknad köpeskillingsfördelningen, skall ankomma på kronofogdemyndigheterna. Att försäljningen och fördelningen skall ombesörjas av kronofogde eller annan tjänsteman i kronofogdekarriären är självklart, även om denne i viss utsträckning bör kunna få biträde av annan tjänsteman vid kronofogdemyndigheten.

Exekutiv försäljning av registrerat skepp och skeppsbygge och av luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg, som f.n. också åvilar överexekutor, äger rum enligt bestämmelser som i sina huvuddrag stämmer överens med reglerna för exekutiv försäljning av fastighet på auktion. Viktiga skillnader föreligger dock i flera avseenden. Försäljningen inkl. köpeskillingsfördelningen bör ankomma på samma myndigheter som ombesörjer exekutiv försäljning av fast egendom. Den som ombesörjer exekutiv försäljning av fast egendom får anses tillräckligt kvalificerad att handlägga även exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. Kronofogde är alltså i och för sig kompetent att ha hand om uppgiften. Exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. förekommer emellertid endast i ett fåtal fall om året. Oavsett vilken myndighet som skall ombesörja uppgiften kan man därför inte räkna med att tjänsteman som på förhand är insatt i de aktuella frågorna skall finnas annat än vid vissa försäljningsmyndigheter.

Man får sålunda under alla förhållanden räkna med att försäljningsmyndigheten ibland måste anlita utomstående expert för försäljningen. Antalet kronofogdedistrikt hindrar därför inte att uppgiften anförtros kronofogdemyndigheterna.

Jag föreslår sålunda att uppgiften att ombesörja exekutiv försäljning av registrerat skepp och luftfartyg m.m. anförtros kronofogdemyndigheterna. Genom lämpliga organisatoriska åtgärder bör sörjas för att kronofogdemyndighet som behöver bistånd med försäljningen också får sådan hjälp. Detta kan ske genom att kronofogde vid viss eller vissa kronofogdemyndigheter vid behov kan förordnas att som förrättningsman ombesörja försäljning av sådan egendom i andra distrikt.

Som har nämnts i det föregående har överexekutor f.n. även hand om exekutiv försäljning av andel i registrerat skepp eller skeppsbygge och i luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg liksom försäljning av villkorlig äganderätt till sådan egendom eller till andel däri. Sådan försäljning, som inte rubbar panträtt eller annan särskild rättighet i egendomen, sker enligt en enklare ordning än den som gäller för egendom som har behandlats i det föregående. Något hinder mot att flytta dessa försäljningar till kronofogdemyndigheterna föreligger uppenbarligen inte.

5.2.4 Handräckning

Enligt UL kan handräckning meddelas i form av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd, som inom viss tid skall följas av att talan väcks vid domstol eller i vissa fall i annan ordning, eller i form av återställande av besittning eller annat förhållande som har rubbats samt avhysning. Det ankommer på överexekutor att förordna om handräckning, medan överexekutors beslut vid behov verkställs av kronofogdemyndigheten.

Antalet handräckningsmål som slutligt handlades av överexekutorerna år 1976 uppgick till 19.925. Härav utgjordes 151 av säkerhetsåtgärd, 1.604 av återställande av besittning eller annat rubbat förhållande och återstoden, 18.170, av avhysning. Under tiden den 1 juli 1975 – den 30 juni 1976 inkom till överexekutorerna sammanlagt 19.500 mål om handräckning. Härav anhängiggjordes 14.687, eller ungefär 75 %, i Stockholms, Göteborgs och Bohus samt Malmöhus län. Om även Östergötlands och Älvsborgs län medräknas, inkom 16.912, eller cirka 87 %, av handräckningsmålen till fem överexekutorer. I antalet 19.500 mål ingår emellertid även mål om handräckning enligt andra författningar än UL.

Enligt beredningens förslag skall överexekutors uppgift att förordna om handräckning flyttas till kronofogdemyndigheterna, som alltså skall såväl besluta i saken som vid behov genomföra handräckningen. Som framgår av vad som har sagts tidigare har förslaget tillstyrkts från många håll vid remissbehandlingen. De remissinstanser som å andra sidan har avstyrkt förslaget har särskilt åberopat att befogenheten att förordna om hand-

räckning är av judiciell natur och att kronofogdemyndigheterna därför skulle få såväl dömande som verkställande uppgifter, om förslaget genomförs. En del remissinstanser har också åberopat att handräckningsmål kan innehålla svåra problem samt att flertalet mål inte kräver speciellt snabb handläggning. Behövliga förenklingar anses kunna göras inom ramen för den nuvarande ordningen. Några remissinstanser har ifrågasatt om inte befogenheten att förordna om handräckning bör flyttas till domstol, om överexekutor avskaffas.

Sedan remissbehandlingen av beredningens förslag har avslutats har de organisatoriska förutsättningarna för att flytta över handräckningsmålen till kronofogdemyndigheterna ändrats. Som har nämnts tidigare föreslås nämligen i prop. 1977/78:129 att det nuvarande antalet kronofogdedistrikt skall behållas oförändrat.

Mot bakgrund av att i vart fall någon större ändring av indelningen i kronofogdedistrikt inte kunde väntas undersöktes inom justitiedepartementet under år 1977 om det fortfarande var realistiskt att söka fullt ut förverkliga beredningens förslag beträffande handläggning av handräckningsmålen. Resultatet av undersökningen har redovisats i den tidigare nämnda promemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process. I denna förordas att såväl den summariska betalningsprocessen som handräckningsmålen slås samman till en ny, enhetlig procedur – kallad lagsökning – som handhas av tingsrätterna. Utöver de praktiska och organisatoriska synpunkter som kan anläggas på frågan framhålls i promemorian också den principiella aspekten att förordnande om handräckning har ett starkt judiciellt inslag och att det är önskvärt att om möjligt hålla sådana uppgifter skilda från de rent verkställande.

Promemorian har remissbehandlats. Förslaget att föra över handräckningsmålen till domstol har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. De kronofogdemyndigheter som har yttrat sig är dock i allmänhet negativa till en sådan lösning och förordar att uppgiften att förordna om handräckning anförtros kronofogdemyndighet. Endast två kronofogdemyndigheter anser att domstolarna av organisatoriska eller principiella skäl är bättre lämpade att pröva handräckningsmål. Ett par kronofogdemyndigheter förordar att de enklaste handräckningsmålen, bl.a. mål om återtagande av förhyrda saker, flyttas till kronofogdemyndigheterna vid överexekutors avskaffande. Ett par länsstyrelser och en tingsrätt förordar att handräckningsmål i enlighet med vad beredningen har föreslagit flyttas till kronofogdemyndigheterna. En länsstyrelse ifrågasätter om inte handräckningsmålen kan vara kvar hos länsstyrelsen eller prövas av länsrätten.

För egen del vill jag framhålla att om uppgiften att besluta om handräckning och uppgiften att genomföra handräckningen förs samman till en myndighet, vissa förenklingar otvivelaktigt skulle uppnås i fråga om diarieföring, delgivning m.m. Fördelarna härmed måste dock vägas mot övriga

faktorer som gör sig gällande i sammanhanget. Med hänsyn bl.a. till att den nuvarande indelningen i kronofogdedistrikt kan förutsättas komma att behållas oförändrad ter det sig från praktiska och organisatoriska synpunkter numera fördelaktigare att flytta över målen till tingsrätt. Till förmån för en sådan lösning talar också andra skäl, varav jag här skall nämna de viktigaste.

Handräckningsmål innefattar prövning av civilrättsliga förhållanden. Detta gäller både säkerhetsåtgärder och handräckning i form av återställande av besittning m.m. eller avhysning. Befogenheten att förordna om handräckning är otvivelaktigt en direkt judiciell uppgift. Kvarstad och andra säkerhetsåtgärder utgör komplement till domstolsprocessen och mål om handräckning för avhysning eller återställande av besittning o.d. är i realiteten en summarisk process, som utgör ett alternativ till den ordinära rättegången vid domstol. Som jag har anfört i det föregående kan man visserligen inte i en modern utsökningslagstiftning göra klar skillnad mellan å ena sidan rent verkställande uppgifter och å andra sidan vissa mera judiciellt betonade befogenheter, så att endast uppgifter av det förra slaget skulle ankomma på den exekutiva myndigheten. Uppgiften att förordna om handräckning är dock av sådan karaktär att det från principiell synpunkt framstår som mindre lämpligt att uppgiften skall åvila kronofogdemyndigheten.

Handräckningsmålen förekommer i stort antal. De flesta är emellertid koncentrerade till ett fåtal län. Om uppgiften att pröva ansökan om handräckning flyttas till kronofogdemyndigheterna skulle åtskilliga kronofogdemyndigheter få ett otillfredsställande litet antal sådana mål. Den skyndsamma handläggning som handräckningsansökan ibland kan kräva, t.ex. i fråga om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd, skulle troligen inte alltid kunna tillgodoses i de allra minsta kronofogdemyndigheterna.

På grund av vad som har anförts anser jag att befogenheten att förordna om handräckning inte bör flyttas till kronofogdemyndigheterna. Som jag har utvecklat närmare i det föregående är emellertid inte heller den nuvarande ordningen helt tillfredsställande. Flera skäl talar för att uppgiften bör ankomma på domstol, dvs. tingsrätt. Den frågan kommer att behandlas närmare i den remiss till lagrådet av förslag till ny lagsökningslag som jag ämnar föreslå inom kort. Jag avser att i det sammanhanget föreslå att den befogenhet att förordna om handräckning som f.n. tillkommer överexekutor enligt UL flyttas till tingsrätt.

5.2.5 Prövning av klagan

Klagan över utmätningsmannens beslut och åtgärder sker enligt gällande rätt hos överexekutor. Mot överexekutors beslut kan besvär anföras i hovrätten. Talan mot hovrättens beslut fullföljs genom besvär till högsta domstolen.

Åren 1973 och 1974 anhängiggjordes hos överexekutorerna ungefär 2.700 resp. 2.400 mål rörande klagan över utmätningsmans beslut eller åtgärd. Under tiden den 1 juli 1975 – den 30 juni 1976 inkom 2.942 sådana mål. Antalet utsökningsmål vari talan mot överexekutors beslut förs i hovrätt torde utgöra omkring 600 per år. De utsökningsmål som fullföljs till högsta domstolen torde kunna uppskattas till ungefär 100 om året.

Beredningen, som har ansett det angeläget att antalet instanser nedbringas, har diskuterat möjligheten att talan mot kronofogdemyndighets beslut skulle föras i tingsrätt eller annan domstol som dömer i första instans men har avvisat en sådan lösning. Beredningen har också förkastat möjligheten att lägga besvärsprövningen på en särskild överinstans för utsökningsmål för hela landet. Enligt förslaget skall talan mot kronofogdemyndighetens beslut föras i hovrätten. För att detta inte skall leda till en alltför stor arbetsbelastning för hovrätterna föreslås att kronofogdemyndigheterna får vidgade möjligheter att vidta självrättelse. Förslaget har godtagits av de flesta remissinstanserna, men ett antal remissinstanser har avstyrkt förslaget. En del av de negativa remissinstanserna har bl.a. betvivlat att förslaget skulle medföra minskade kostnader. Vidare har de avstyrkande remissinstanserna genomgående åberopat risken för att hovrätterna skulle få ett mycket stort antal exekutiva besvärsmål.

För egen del vill jag först framhålla att det i utsökningsmål som regel är angeläget för parterna att saken blir skyndsamt avgjord. Den nuvarande ordningen med fyra instanser medför att det kan ta förhållandevis lång tid innan ett mål är slutligt avgjort. Visserligen utgör inte klagan i och för sig hinder mot fortsatt handläggning av målet hos kronofogdemyndigheten, men besvärsinstansen brukar i allmänhet förordna att vidare exekutiva åtgärder skall inställas tills klagan har prövats. Olägenheterna ökar genom att i princip varje beslut och åtgärd under det exekutiva förfarandet kan överklagas för sig. Fyra instanser förekommer visserligen inte i alla mål, eftersom överexekutor själv handlägger vissa uppgifter som första instans. Som framgår av det föregående är det emellertid avsikten att överexekutors befattning med sådana uppgifter skall upphöra och uppgifterna frånsett befogenheten att förordna om handräckning övertas av kronofogdemyndigheterna.

Om antalet instanser minskas, bör mål som överklagas ofta kunna avslutas snabbare. Man skulle också lättare uppnå en mera likformig rättstillämpning redan i andra instans. Den nuvarande ordningen med fyra instanser har f.ö. sin grund i äldre förhållanden. Trots att ett system med fyra instanser förekommer även på en del andra områden, t.ex. i taxeringsprocessen, är det enligt min mening angeläget att antalet instanser i utsökningsmål nedbringas. Detta torde också kunna ske utan risk för rättssäkerheten.

Med utgångspunkt i en kronofogdeorganisation med 81 kronofogdedistrikt måste 24 myndigheter i andra instans anses vara ett alldeles för

stort antal. Vart och ett av fyra län utgör dessutom ett kronofogdedistrikt. Dessa förhållanden utgör ett starkt skäl för att avskaffa länsstyrelsen som besvärsinstans.

Utsökningsmålen skiljer sig från länsstyrelsernas övriga uppgifter. Om länsstyrelserna, i enlighet med vad jag har föreslagit i det föregående, befrias från att handlägga de exekutiva uppgifter som nu ankommer på överexekutor som första instans, blir prövningen av överklagade utsökningsmål ett än mera främmande inslag i länsstyrelsernas verksamhet.

Om länsstyrelsen inte längre skall pröva klagan i utsökningsmål, kan övervägas om inte besvär över kronofogdemyndighetens beslut bör föras i tingsrätt. Som har framhållits tidigare har utsökningsmål nära anknytning till de allmänna domstolarnas rättskipning, och det har tidigare i olika sammanhang diskuterats att flytta överexekutorsuppgifterna till domstol. Domare i allmän underrätt har också tidigare ofta fungerat som överexekutor. Tingsrättsorganisationen medger i och för sig att målen handläggs i lämpliga former. Även mot bakgrund av att hovrätt är överinstans i förhållande till tingsrätt kan det synas naturligt att tingsrätt skall pröva klagan över kronofogdemyndighets beslut.

Mot en sådan ordning kan emellertid anföras flera skäl. Antalet domkretsar (100) är fler än antalet kronofogdedistrikt. Man skulle därför nödgas låta endast vissa tingsrätter, t.ex. en i varje län, fungera som besvärsinstans. Även med en sådan ordning skulle emellertid flera tingsrätter utgöra besvärsinstans till endast en eller två kronofogdemyndigheter. Man skulle också möjligen bli tvungen att låta en del typer av mål, t.ex. angående avhysning, prövas av endast vissa tingsrätter. Vidare skulle det nuvarande antalet instanser inte nedbringas, om inte möjligheten att fullfölja talan till hovrätten och högsta domstolen begränsades. Bl.a. med hänsyn till att i utsökningsmål kan uppkomma svåra rättsliga problem som bör kunna prövas även i högsta domstolen synes emellertid någon sådan begränsning inte lämplig. Med hänsyn till det anförda bör inte tingsrätt väljas som besvärsinstans, om annan mera ändamålsenlig lösning står att finna.

I ett remissyttrande har länsrätt nämnts som ett tänkbart alternativ. Vid länsrätt handläggs mål enligt bl.a. barnavårdslagen (1960:97), lagen (1954:579) om nykterhetsvård och utlänningslagen (1954:193) samt mål om verkställighet rörande barn enligt 21 kap. föräldrabalken (FB). Därjämte prövas vissa frågor rörande körkort m.m. De frågor som uppkommer i utsökningsmål har inte något samband med nu nämnda måltyper. Vid avgörande av mål i länsrätt skall som regel nämndemän delta. Mot länsrättens beslut förs talan hos kammarrätten. Med hänsyn till nu nämnda förhållanden kan det inte komma i fråga att göra länsrätt till besvärsinstans i utsökningsmål. Jag vill här också erinra om att i prop. 1977/78:170 har föreslagits att de nuvarande länsdomstolarna – länsrätten, länsskatterätten och fastighetstaxeringsrätten – skall brytas ut från länsstyrelserna

och läggas samman till en fristående allmän förvaltningsdomstol i varje län, benämnd länsrätt. Frågan om en utvidgning av länsdomstolarnas målområde övervägs f. n. av länsdomstolskommittén (Kn 1977: 01).

En annan möjlighet som har diskuterats är att besvär över kronofogdemyndighetens beslut skulle föras hos en särskild överinstans för hela landet, vilken samtidigt skulle vara slutinstans. Parterna skulle då kunna snabbt erhålla ett slutligt avgörande i saken och en enhetlig praxis skulle främjas. För ändamålet torde en självständig myndighet behöva inrättas. Det kan emellertid inte vara försvarligt att skapa en ny myndighet enbart för prövning av överklagade utsökningsmål. Det skulle inte heller vara lämpligt att exekutionsrättsliga frågor, som har nära anknytning till den allmänna civilrätten, skulle avgöras i särskild ordning skild från domstolsväsendet i övrigt. Vid muntlig förhandling skulle praktiska olägenheter ofta uppkomma för parter och andra sakägare som måste inställa sig inför en central myndighet. Såväl beredningen som remissinstanserna har också avstyrkt att besvärsprövningen förläggs till en särskild överinstans för hela landet. Inte heller jag kan förorda en sådan lösning.

Den lösning av problemet som ligger närmast till hands är utan tvivel att besvär över kronofogdemyndighetens beslut förs direkt i hovrätten, mot vars beslut talan kan fullföljas till högsta domstolen. Genom en sådan ordning uppnås flera fördelar. Saken blir då redan i den första besvärsinstansen prövad av domstol, samtidigt som antalet instanser inskränks till tre. Parterna kan snabbare än f.n. erhålla ett slutligt avgörande av saken och en mera likformig praxis främjas. Redan i andra instans kan vid behov hållas muntlig förhandling och förebringas muntlig bevisning. Sex hovrätter får också anses utgöra ett lämpligt antal besvärsmyndigheter i förhållande till antalet kronofogdemyndigheter. Enligt min mening saknas däremot anledning att, som RSV har ifrågasatt, göra endast en hovrätt till besvärsinstans för hela landet.

För att hovrätt skall kunna väljas som besvärsinstans närmast över kronofogdemyndigheten måste emellertid även krävas att hovrätterna inte får ett alltför stort antal överklagade utsökningsmål samt att handläggningen vid kronofogdemyndigheterna är sådan att myndigheternas beslut utgör lämpligt underlag för prövning av en så kvalificerad instans som hovrätt. Även kostnaderna för den nu diskuterade instansordningen måste beaktas.

Under senare år har antalet till överexekutorerna överklagade utsökningsmål uppgått till mellan 2.400 och 3.000 mål per år, medan antalet utsökningsmål som har fullföljts till hovrätterna har inskränkt sig till ungefär 600. I sist nämnda antal ingår även mål som har prövats av överexekutor som första instans. I syfte att begränsa tillförseln av besvärsmål till hovrätterna, om överexekutor avskaffas, har beredningen föreslagit bl.a. att kronofogdemyndigheterna ges vidgade möjligheter att själva rätta sina beslut och åtgärder. Bl.a. föreslås att det inte skall gälla någon

särskild tidsbegränsning för hävande av utmätning i fall då den utmätta egendomen visas tillhöra tredje man.

Frågan om självrättelse behandlas närmare i avsnitt 5.4. Jag vill redan här säga att jag anser att självrättelse bör kunna ske i huvudsaklig överensstämmelse med beredningens förslag. En sålunda vidgad möjlighet till självrättelse bör kunna förebygga en hel del klagomål. Som beredningen har föreslagit bör vidare fullföljdsförbud gälla i fråga om vissa beslut. RSV bör också vid behov meddela närmare föreskrifter eller anvisningar för kronofogdemyndigheterna beträffande tillämpningen av vissa praktiskt viktiga bestämmelser. Som exempel kan nämnas gäldenärens beneficium vid utmätning. Jag vill erinra om att RSV redan f.n. har meddelat närmare föreskrifter om beräknande av förbehållsbeloppet vid införsel och det utmätningsfria beloppet vid löneutmätning.

Även om effekten av nu nämnda förhållanden inte skall överskattas, är det uppenbart att förhållandena är ägnade att begränsa antalet överklaganden av kronofogdemyndigheternas beslut och åtgärder. Det är knappast möjligt att närmare beräkna hur stor effekten kan bli. Hänsyn bör också tas till att alla de nya bestämmelser som en ny UB innehåller möjligen kan, åtminstone i ett inledningsskede, bidra till en ökning av antalet klagomål. Å andra sidan torde genom balken skapas klarhet i fråga om åtskilliga förhållanden där ovisshet nu råder. Vid en försiktig bedömning synes man få räkna med att antalet överklagade utsökningsmål kommer att uppgå till åtminstone 2.000 per år.

Vid övervägande av om det är lämpligt att hovrätterna skall ha att pröva så många exekutiva besvärsmål som omkring 2.000 per år bör beaktas bl.a. följande. År 1976 inkom till hovrätterna 12.574 nya mål, varav 2.024 tvistemål, 5.314 brottmål och 5.236 s.k. Ö-mål. I antalet Ö-mål ingår ca 600 överklagade utsökningsmål. Enligt uppgifter som år 1975 inhämtades från Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge samt hovrätten för Västra Sverige uppskattades den tid som Ö-målen krävde till 15–20, ca 20 resp. ca 25 % av hovrättens arbetstid för samtliga mål. Av den arbetstid som belöpte på Ö-målen åtgick ca 3, 4 resp. 6 % för utsökningsmålen. Det innebär att av nämnda hovrätters arbetstid för handläggning av samtliga mål endast omkring 1 % belöpte på utsökningsmålen. Detta har uppenbarligen samband bl. a. med att överklagade utsökningsmål i de allra flesta fall kan avgöras på handlingarna. Mot bakgrund av det nu sagda bör det inte utgöra något hinder från arbetssynpunkt eller med tanke på målsammansättningen att hovrätterna erhåller ca 2.000 utsökningsmål om året. Jag har därvid även beaktat att det torde vara till fördel för handläggningen av överklagade utsökningsmål om hovrätterna tillförs ett större antal sådana mål än f. n.

Handläggningen av utsökningsmål hos kronofogdemyndigheten åvilar f.n. kronofogden i egenskap av utmätningsman, men i praktiken handläggs på grund av delegation de allra flesta utsökningsmålen av personal i exeku-

tionskarriären, dvs. kronokommissarie, förste kronoassistent och kronoassistent. Denna personal, som frånsett enstaka undantag saknar juridisk examen, ombesörjer bl.a. de allra flesta utmätningsförrättningarna. Vissa begränsningar gäller dock i rätten att delegera uppgifter till nämnda tjänstemän. Vidare åligger det den som är satt i kronofogdes ställe att till kronofogden hänskjuta fråga som är av principiell natur eller svårbedömd. Kronofogde skall också lämna den som han har satt i sitt ställe råd om uppgiftens fullgörande och övervaka att uppgiften fullgörs behörigen.

Enligt min uppfattning bör handläggningen av utsökningsmål åvila själva kronofogdemyndigheten. Även i fortsättningen måste flertalet utsökningsmål handläggas av personal i exekutionskarriären, men liksom f.n. bör vissa, kvalificerade uppgifter förbehållas kronofogde. Hit hör i princip bl.a. de uppgifter som föreslås bli flyttade från överexekutor till kronofogdemyndigheten. Jag utgår vidare från att underordnads handläggning och beslut i lämplig utsträckning granskas av kronofogde, som vid behov skall vidta rättelse i den mån det är tillåtet. Kronofogdemyndigheternas beslut och åtgärder får därför anses bli föremål för en tillräckligt kvalificerad bedömning för att kunna utgöra underlag för överprövning i hovrätt.

Indragning av en instans är ägnat att medföra lägre kostnader för staten för besvärsförfarandet. Hos överexekutor avgörs överklagade utsökningsmål av en tjänsteman, som regel efter föredragning av en annan tjänsteman. Hovrätten är vid sin prövning domför med fyra ledamöter, varjämte målet vanligtvis föredras av en fiskal eller fiskalsaspirant. Som har nämnts tidigare uppgår antalet överklagade utsökningsmål numera till 2.500–3.000 per år hos överexekutorerna och omkring 600 per år i hovrätterna, medan antalet sådana mål i hovrätterna, om överexekutors uppgift som besvärsinstans övertas av hovrätterna, kan uppskattas till ungefär 2.000 om året. Mot bakgrund härav synes en ordning med hovrätt som första besvärsinstans ta i anspråk juristpersonal i något större utsträckning än den nuvarande instansordningen. Å andra sidan torde den genomsnittliga arbetsinsatsen vara mindre för en domare i en kollegialt sammansatt domstol än för en ensamdomare. Om överexekutor avskaffas som mellaninstans undgår man också bl.a. en del kontorsmässig handläggning.

Om klagan över kronofogdemyndighets beslut skall ske direkt i hovrätten, kan eventuellt antalet utsökningsmål som fullföljs till högsta domstolen öka något. För att saken skall tas upp till prövning i högsta domstolen skall givetvis liksom f.n. krävas prövningstillstånd. Inte heller nämnda ökning bör utgöra något hinder mot att överexekutor avskaffas som besvärsinstans.

Jag föreslår mot denna bakgrund att klagan i utsökningsmål inte längre skall prövas av överexekutor utan att besvär över kronofogdemyndighetens beslut och åtgärder skall anföras direkt i hovrätten.

5.2.6 Uppgifter som åvilar överexekutor enligt särskilda författningar

Överexekutor har att som första instans handlägga även en del uppgifter enligt särskilda bestämmelser utanför UL och därtill anslutande författningar. Av uppgifter som är av rent exekutiv natur kan nämnas befogenheten att i vissa fall pröva förutsättningarna för verkställighet av utländsk dom eller beslut samt att förordna om handräckning enligt särskilda bestämmelser i olika lagar, t.ex. naturvårdslagen. Andra uppgifter som tillkommer överexekutor är inte av direkt exekutiv natur. Hit hör bl.a. att i vissa fall utse eller entlediga skiljeman och att motta deposition av hyra enligt JB eller annan betalning enligt lagen om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar.

Antalet av överexekutorerna slutligt handlagda mål enligt särskilda författningar uppgick år 1976 till 2.046, varav 46 avsåg utseende eller entledigande av skiljeman, 1.005 mottagande av nedsättning, 256 fördelning av medel enligt expropriationslagen (1972:719) m.fl. lagar och återstoden, 736 mål, annan åtgärd. Uppgiften att fördela medel enligt expropriationslagen m.fl. författningar åvilar emellertid länsstyrelsen som sådan. Flertalet mål angående "annan åtgärd" torde utgöras av mottagande för överlämnande till behörig myndighet av ansökan från annat nordiskt land om indrivning av underhållsbidrag. Även denna uppgift ankommer på länsstyrelsen som sådan.

Beredningen har i samband med sitt förslag till UB framhållit i fråga om nu aktuella uppgifter att det i varje särskilt fall får prövas om överexekutor bör ersättas av kronofogdemyndighet eller annan myndighet. Beredningen har även redovisat vissa synpunkter beträffande placeringen av de olika uppgifterna. Dessa synpunkter har i allmänhet inte mött någon erinran i remissyttrandena. I betänkandet Utsökningsrätt XIII, som innehåller förslag till följdändringar till UB, har beredningen även behandlat frågan vem som bör handlägga de nuvarande överexekutorsuppgifterna.

Antalet ärenden hos överexekutor som avser uppgifter enligt särskilda författningar är förhållandevis ringa. Uppgifterna är i allmänhet inte heller av svårare beskaffenhet. Uppgifter av rent exekutiv beskaffenhet, frånsett de som avser förordnande om handräckning, bör uppenbarligen flyttas till kronofogdemyndigheterna. I fråga om andra uppgifter får bedömas från fall till fall vilken myndighet som bör handha uppgiften. De myndigheter som närmast kan komma i fråga är, förutom kronofogdemyndighet, länsstyrelsen som sådan och tingsrätt. Frågan om vilka myndigheter som bör överta överexekutors olika uppgifter enligt särskilda författningar får tas upp i samband med behandlingen av följdändringar till UB.

5.2.7 Konsekvenser i fråga om personal av överexekutors avskaffande

I det föregående har jag föreslagit att de uppgifter som f.n. ankommer på överexekutor skall flyttas till kronofogdemyndigheterna och, beträffande

handräckning, till domstol. Härav följer att överexekutorsinstitutionen bör avskaffas.

Vid länsstyrelserna tog överexekutorsgöromålen år 1975 i anspråk 106 helårsarbetskrafter, varav knappt hälften utgjordes av juristpersonal, en fjärdedel av personal i landskanslistkarriären och återstoden av personal i kontorskarriären. Den nuvarande omfattningen av arbetskraft torde endast i mindre mån skilja sig från förhållandena år 1975. Det kan erinras om att överexekutor handlägger även vissa uppgifter vilka ankommer på länsstyrelsen som sådan.

Om de uppgifter som f.n. ankommer på överexekutor (frånsett handräckning) förs över till kronofogdemyndigheterna, måste dessa tillföras ytterligare personal. Med hänsyn bl.a. till de rationaliseringsvinster som är förenade med överexekutorsinstitutionens avskaffande kan antalet nya tjänster beräknas understiga de arbetskrafter som nu krävs för handläggning av motsvarande uppgifter hos överexekutor.

Åtskilliga av de tjänstemän hos länsstyrelserna som handlägger överexekutorsgöromålen är endast delvis sysselsatta med sådana göromål och har i övrigt andra uppgifter vid länsstyrelsen. En del av personalen har mångårig erfarenhet av överexekutorsgöromålen. Det bör övervägas om åtgärder kan vidtas i syfte att ge sådan personal möjlighet att tjänstgöra vid kronofogdemyndighet.

Frågan om kronofogdemyndigheternas behov av ytterligare tjänster liksom frågan hur de tjänstemän vid länsstyrelserna med exekutiva uppgifter som inte flyttar över till kronofogdemyndighet skall sysselsättas finns det anledning att återkomma till i annat sammanhang.

5.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o.d. (allmänna mål)

UL är som har nämnts förut inte direkt tillämplig på verkställighet av dom, varigenom har dömts till böter, vite eller särskild rättsverkan av brott, och inte heller på indrivning av skatter och allmänna avgifter. Detsamma gäller lagarna om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m., av luftfartyg m.m. och av fast egendom. På grund av särskilda bestämmelser i andra författningar som hänvisar till UL:s regler skall dock bestämmelserna i UL och de särskilda försäljningslagarna med vissa undantag tillämpas även i sådana mål (allmänna mål). Införsellagen är däremot direkt tillämplig även på indrivning av böter och viten samt skatter och allmänna avgifter. Ytterligare bestämmelser om indrivningen av offentligrättsliga fordringar, bl.a. när det gäller bokföring och redovisning, finns i andra författningar.

Beredningen har föreslagit att UB skall vara direkt tillämplig även i fråga om indrivning av böter och viten m.m. samt skatter och allmänna avgifter. De avvikande bestämmelser som i vissa avseenden behövs beträffande

allmänna mål kan enligt beredningen regeringen bemyndigas meddela.

Förslaget att UB skall vara omedelbart tillämplig även i fråga om allmänna mål har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av praktiskt taget alla remissinstanser. Flera remissinstanser har däremot kritiserat den närmare behandlingen i förslaget av allmänna mål och menat att dessa måls särskilda beskaffenhet inte har beaktats tillräckligt.

Som allmänna mål drivs främst in staten tillkommande fordringar, men även vissa kommunala fordringar drivs in i samma ordning. Utmärkande för allmänna mål, jämförda med enskilda mål angående utmätning eller införsel, är främst fordringarnas offentligrättsliga beskaffenhet samt att staten (resp. kommun) i sin egenskap av borgenär företräds av kronofogdemyndigheten samtidigt som denna har att handlägga målet som exekutiv myndighet. På grund av sist nämnda förhållande finns inte någon egentlig sökande i allmänna mål på samma sätt som i enskilda mål. De allmänna målens särskilda beskaffenhet medför att en del bestämmelser i UB inte kan eller inte bör tillämpas i sådana mål. Detta gäller i första hand bestämmelser om måls anhängiggörande och om redovisning av influtna medel men även vissa bestämmelser rörande själva förfarandet. De flesta bestämmelserna i UB torde emellertid utan vidare kunna göras tillämpliga även i allmänna mål. Den del av UB som avser införsel bör i varje fall, på samma sätt som f.n. införsellagen, kunna tillämpas direkt på indrivning av böter och viten samt skatter och allmänna avgifter. I kronofogdemyndigheternas verksamhet är de allmänna målen numera helt dominerande i förhållande till de enskilda målen, såväl i fråga om antalet och belopp som skall drivas in som beträffande den arbetsinsats som målen totalt sett kräver.

Det vore uppenbarligen föga tillfredsställande om bestämmelserna i en ny UB blev direkt tillämpliga endast på en mindre del av kronofogdemyndigheternas verksamhet. Som framgår av vad som sägs i specialmotiveringen till 3 kap. anser jag att UB, till skillnad från UL, bör vara direkt tillämplig på verkställighet av förvaltningsdomstols och förvaltningsmyndighets beslut rörande annat än skatter eller allmänna avgifter, när sådana beslut får verkställas exekutivt. Mot bakgrund av det som har sagts nu talar övervägande skäl för att UB bör vara omedelbart tillämplig även på verkställighet som avser indrivning av skatter, böter m.m.

Vid bedömande av frågan hur de allmänna målen närmare skall behandlas i UB är det av vikt att klargöra i vad mån undantag från UB:s bestämmelser bör göras för sådana mål och i vilken utsträckning allmänna mål kräver särskilda föreskrifter. Några remissinstanser har ansett att allmänna mål kräver avvikelser från UB:s regler i större utsträckning än vad beredningen har förutsatt. Sålunda har t.ex. RSV utgått från att bestämmelser i beredningens förslag som har avseende på "sökanden" inte skall vara tillämpliga i allmänna mål, eftersom det inte finns någon sökande i dessa mål. Härtill vill jag först framhålla att jag liksom bered-

ningen anser att termen "sökanden" bör kunna användas som generell beteckning på den som begär verkställighet. Att beteckningen "borgenären" inte används när fråga är om betalningsförpliktelse beror på att det även kan finnas andra borgenärer i målet, t.ex. panthavare. Även om det i allmänna mål inte finns någon egentlig sökande, finns givetvis även i sådana mål en borgenär, nämligen staten (resp. kommun).

De bestämmelser som UB föreslås innehålla passar i allmänhet även för allmänna mål. Detta hänger också samman med att UB i princip reglerar endast det exekutiva förfarandet och frågor som har samband därmed. Bestämmelserna härom rör i stor utsträckning svarandens eller tredje mans rättigheter och skyldigheter vid exekutiv verkställighet och anledning saknas att inte låta sådana bestämmelser gälla i princip även vid verkställighet för uttagande av skatter, böter o.d. Men även bestämmelser som närmast avser att ta till vara "sökandens" intressen och rena förfaranderegler bör i allmänhet gälla även i allmänna mål. En närmare genomgång av balkens bestämmelser visar också att endast beträffande ett mindre antal paragrafer och endast i vissa kapitel bör göras undantag för allmänna mål. Det kan påpekas att flera bestämmelser i balken på grund av sitt innehåll över huvud inte kan få aktualitet i allmänna mål, t.ex. regler angående verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet. Särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål torde behövas endast i ett mindre antal frågor.

Ett särskilt spörsmål är hur de undantag som behövs beträffande allmänna mål formellt skall komma till uttryck. Det är nämligen inte förenligt med nya regeringsformen att, som beredningen har föreslagit, regeringen bemyndigas att föreskriva behövliga undantag från balken. En möjlighet är att föreskrifter om undantag från UB:s bestämmelser meddelas i andra lagar som närmare reglerar indrivningen av skatter, böter m.m., t.ex. i uppbördslagen i fråga om skatter och allmänna avgifter som avses i den lagen. Det är emellertid inte särskilt praktiskt att undantagen från UB:s regler skall återfinnas utanför UB. En sådan ordning torde också kunna föranleda missförstånd i tillämpningen. Med hänsyn till att indrivningen av olika medel som förekommer i allmänna mål regleras i flera särskilda författningar skulle bestämmelser om undantag från UB:s regler behöva meddelas i flera olika lagar. Om UB blir omedelbart tillämplig på allmänna mål, är det principiellt sett riktigast att det också framgår direkt av UB i vad mån undantag från dess bestämmelser skall gälla i sådana mål.

Jag förordar att UB utformas med utgångspunkt i det som har sagts nu. Därvid bör den tekniken användas att i slutet av varje aktuellt kapitel anges undantagen från bestämmelserna i det kapitlet. Det torde emellertid inte vara nödvändigt att föreskriva uttryckligt undantag från bestämmelser som över huvud inte skulle kunna få tillämpning vid indrivning av skatter, böter m.m.

Några remissinstanser har i detta sammanhang tagit upp frågan om kronofogdemyndigheternas ställning i allmänna mål och kritiserat det förhållandet att kronofogdemyndigheterna i sådana mål både företräder staten (resp. kommun) som borgenär och har verkställande och beslutande uppgifter i egenskap av exekutiv myndighet. För egen del vill jag först framhålla att kronofogdemyndigheternas dubbelställning i allmänna mål inte i tillämpningen torde vålla olägenheter för parter eller andra sakägare i utsökningsmål. De kritiska remissinstanserna synes inte heller mena att kronofogdemyndigheterna skulle kunna tänkas utnyttja sin ställning för att tillgodose staten (resp. kommun) i allmänna mål på bekostnad av andras berättigade intressen. De invändningar som har riktats mot att kronofogdemyndigheterna har dubbla funktioner i allmänna mål är av mera principiell natur.

Från denna synpunkt skulle det onekligen vara en vinst om de båda funktionerna kunde hållas åtskilda, så att kronofogdemyndigheten hade enbart exekutiva uppgifter. En sådan uppdelning av funktionerna skulle emellertid göra indrivningen av skatter, böter m.m. betydligt mera omständlig och kostsam än f.n. utan att några praktiska fördelar skulle uppnås. De nya uppgifter som åläggs kronofogdemyndigheterna genom UB kan inte heller anses påkalla någon ändring av myndigheternas ställning i allmänna mål. Enligt min mening finns därför inte tillräcklig anledning att i nu förevarande sammanhang ta upp frågan om kronofogdemyndigheternas ställning i sådana mål till omprövning. I fall då någon av de nya uppgifter som kronofogdemyndigheterna erhåller skulle kunna skapa svårigheter på grund av myndigheternas dubbla funktioner i allmänna mål, ämnar jag i samband med behandlingen av bestämmelserna därom närmare beröra vilka åtgärder som bör vidtas för att förebygga en olämplig ordning.

I vissa situationer bör emellertid staten (resp. kommun) i allmänna mål företrädas av annan än kronofogdemyndigheten. Den myndighet som närmast kommer i fråga i fall då kronofogdemyndigheten inte lämpligen bör handha viss uppgift är RSV. Frågan i vilka fall annan än kronofogdemyndigheten bör företräda staten (resp. kommun) behandlas i anslutning till de paragrafer som reglerar de aktuella befogenheterna.

Vissa bestämmelser i UB aktualiserar frågan när ansökan skall anses gjord i allmänt mål, dvs. på vilket stadium ett utsökningsmål i UB:s mening skall anses föreligga vid indrivning av skatter, böter o.d. Denna fråga bör lämpligen regleras uttryckligen i balken. Jag återkommer till saken i specialmotiveringen.

Bestämmelser om indrivning av skatter, böter m.m. finns meddelade även i flera författningar utanför UL och därtill anslutande exekutionsrättsliga lagar, t.ex. i uppbördslagen och medelsförvaltningskungörelsen. Sådana bestämmelser behandlar bl.a. betalningsanmaning, bokföring, redovisning och andra frågor som ligger utanför det rent exekutiva området. Några remissinstanser har ansett att bestämmelserna är

svåröverskådliga och bör ses över i samband med arbetet på UB. Enligt min mening har emellertid bestämmelserna inte sådant samband med en ny utsökningslagstiftning att det därför är påkallat med en sådan översyn. I anslutning till arbetet på en eventuell övergång till automatisk databehandling inom exekutionsväsendet har vidare inom RSV nyligen skett en översyn av indrivningsförfattningarna. Förslag om ändringar i dessa författningar övervägs f.n. i budgetdepartementet. I den mån behov kan anses föreligga av ytterligare översyn av gällande indrivningsbestämmelser får den frågan tas upp i annat sammanhang.

Några remissinstanser har tagit upp frågan om möjlighet för kronofogdemyndigheten att i allmänt mål ta emot säkerhet för fordran på skatt m.m. och förordat att sådan möjlighet införs. Bestämmelser finns inte i saken och kronofogdemyndighet har tidigare ansetts sakna befogenhet att ta emot säkerhet för fordran i allmänt mål. Även denna fråga faller emellertid utanför kronofogdemyndigheternas rent exekutiva verksamhet. En eventuell befogenhet att ta emot säkerhet bör därför regleras utanför UB. Anledning saknas alltså att ta upp frågan i detta sammanhang. Det kan nämnas att i betänkandet (SOU 1975:104) Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen har föreslagits att säkerhet skall kunna ställas för fordran som avses i den föreslagna betalningssäkringslagen. Förslaget övervägs f.n. i budgetdepartementet.

5.4 Självrättelse

Enligt gällande rätt kan utmätningsmannen själv rätta verkställd utmätning av lös egendom, om det i efterhand skulle visa sig att egendomen tillhörde tredje man eller att den av annan anledning inte borde ha utmätts. Sådan rättelse får dock inte vidtas senare än två veckor från utmätningsförrättningen. Utmätningsmannen kan också själv ändra beslut om införsel eller om utmätning av lön o.d. I övrigt är den som vill ha ändring i utmätningsmannens beslut i princip hänvisad till att överklaga beslutet hos överexekutor.

Beredningen har ansett att möjligheten till självrättelse bör vidgas, bl.a. för att antalet överklagade utsökningsmål skall begränsas. Självrättelse av sakutmätning föreslås kunna ske utan särskild tidsbegränsning när den utmätta egendomen visas tillhöra tredje man. För andra fall av självrättelse av sakutmätning har tidsbegränsningen om två veckor från utmätningen behållits, dock att rättelse skall kunna ske även därefter om besvär har anförts. Bestämmelserna föreslås omfatta även fast egendom. Den nuvarande möjligheten att ändra beslut om införsel eller om utmätning av lön o.d. har tagits upp oförändrad i förslaget. Kronofogdemyndigheten föreslås också få befogenhet att häva säkerhetsåtgärd, om det i efterhand befinns att åtgärden inte borde ha ägt rum. Beredningens förslag utgår vidare från att kronofogdemyndigheten i viss utsträckning kan ändra

meddelade beslut och vidtagna åtgärder utöver vad som anges i lagtexten. Ändring eller rättelse skall kunna vidtas självmant av myndigheten vid den rutinmässiga granskning av underordnades arbete som högre tjänstemän förutsätts utföra eller efter påpekande från part eller tredje man. Ändring eller rättelse skall också kunna äga rum med anledning av anförda besvär. Om klaganden därvid blir tillgodosedd eller om besvären återkallas, skall saken över huvud inte tas upp av hovrätten.

Beredningens förslag har fått ett blandat mottagande i remissyttrandena. De kritiska remissinstanserna har särskilt framhållit att den föreslagna utvidgningen av möjligheten till självrättelse kan minska allmänhetens förtroende för kronofogdemyndigheterna och leda till en mindre omsorgsfull handläggning samt att möjligheten till självrättelse kan leda till en självständig procedur vid sidan av själva målet. Några remissinstanser har särskilt vänt sig mot att självrättelse skall kunna ske utan stöd av uttryckliga bestämmelser. Även förslaget att självrättelse skall kunna äga rum med anledning av anförda besvär har kritiserats. En remissinstans har ansett att möjligheten till självrättelse har nära samband med frågan om rättskraft i utsökningsmål, vilken inte har behandlats närmare av beredningen.

För egen del vill jag först framhålla att det knappast går att undvika att beslut och åtgärder i den exekutiva verksamheten ibland i efterhand visar sig vara oriktiga. Detta behöver inte bero på försumligt eller felaktigt förfarande från någon tjänstemans sida. Anledningen är i allmänhet att förrättningsmannen har måst grunda sitt ställningstagande på bristfällig utredning, t.ex. därför att svaranden i målet inte har lämnat behövliga upplysningar. Det bör också beaktas att förrättningsmannen ofta måste handla skyndsamt. Det är önskvärt att klara felaktigheter kan rättas till på ett enkelt och smidigt sätt utan att saken behöver underkastas en mera omständlig och tidskrävande prövning i överinstans. Beaktas bör också att de allra flesta utsökningsmål i praktiken handläggs av personal i exekutionskarriären. För att tillämpningen skall bli så riktig och enhetlig som möjligt är det lämpligt att de underordnades handläggning i lämplig utsträckning granskas av kronofogde, som vid behov kan vidta rättelse. Jag har tidigare förordat att besvär över kronofogdemyndighetens beslut och åtgärder prövas av hovrätten. Mot bakgrund härav är det särskilt angeläget att kronofogdemyndigheterna själva kan vidta rättelse i sådan omfattning att antalet besvärsmål begränsas.

Självrättelse gagnar i första hand part och andra sakägare vilkas rätt berörs. Befogenheten underlättar emellertid också kronofogdemyndighetens handläggning och minskar kostnaden för det exekutiva förfarandet. De nuvarande möjligheterna till självrättelse torde ha fungerat bra i praktiken. Kritik har inte från något håll riktats mot tillämpningen därav. Möjligheten för kronofogdemyndigheten att vidta självrättelse bör därför kunna vidgas något. Rättelse bör naturligtvis inte få ske i sådan

utsträckning att det exekutiva förfarandet blir lösligt och otrygghet uppstår för part. Självrättelse bör t.ex. inte få äga rum annat än om det är klarlagt att visst beslut eller viss åtgärd verkligen var oriktig. En försiktig utvidgning av möjligheterna till självrättelse kan inte antas leda till att kronofogdemyndigheternas handläggning blir mindre omsorgsfull. Om man dessutom, som jag ämnar föreslå i det följande, har den ordningen att talan inte kan föras mot beslut varigenom begäran om rättelse av utmätning har avslagits, finns det knappast fog för påstående att möjligheten till självrättelse kan leda till en självständig procedur vid sidan av själva målet. Inte heller i övrigt torde enligt min mening principiella betänkligheter kunna riktas mot att möjligheten till självrättelse vidgas något. I detta sammanhang vill jag nämna att beredningens uttalanden om självrättelse utan stöd av uttryckliga bestämmelser synes ha missuppfattats av flera av de kritiska remissinstanserna. Jag återkommer till den frågan i det följande.

Svea hovrätt har ansett det svårt att överblicka de föreslagna reglerna om självrättelse, eftersom beredningen inte har gått närmare in på frågan i vad mån beslut i utsökningsmål har rättskraft. Att ett avgörande har rättskraft anses innebära dels att den sak som har prövats inte kan bli föremål för förnyad prövning i nytt mål, dels att avgörandet skall läggas till grund vid prövning av annan fråga, som beror av den rättskraftigt avgjorda saken. Med hänsyn bl.a. till att kronofogdemyndigheternas verksamhet främst är av rent praktisk natur ligger frågan om rättskraft annorlunda till i utsökningsmål än t.ex. i mål vid domstol. Utrymmet för rättskraft är sålunda betydligt mindre i den exekutiva verksamheten. Frågan huruvida beslut i utsökningsmål är bindande torde sällan bli aktuell i nytt utsökningsmål. Frågan kan dock någon gång tänkas komma upp i rättegång vid domstol.

Det synes knappast påkallat att i detta lagstiftningsärende i detalj klarlägga frågan i vad mån exekutiva beslut är bindande. Hur frågan bör lösas i konkreta situationer torde i allmänhet vara tämligen självklart. I vissa fall kan frågan möjligen vara mera tveksam. Som bakgrund till den närmare behandlingen av institutet självrättelse synes dock lämpligt att här något belysa problemet i vad mån beslut i utsökningsmål är bindande.

Det bör till en början påpekas att ett avgörande tillerkänns rättskraft först sedan det har vunnit laga kraft. I det följande ämnar jag föreslå att besvär över beslut om införsel eller om utmätning av lön o.d. och besvär av tredje man över annan utmätning skall kunna anföras utan inskränkning till viss tid. I fråga om exekutiv försäljning och beslut om fördelning eller om utbetalning av medel bör besvär få anföras inom tre veckor från försäljningen resp. beslutets meddelande. I övrigt bör besvärstiden utgöra tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden. Härav följer att beslut i utsökningsmål ibland kan överklagas och ändras av hovrätten lång tid efter det att beslutet har meddelats.

Hos kronofogdemyndigheten torde frågan i vad mån exekutivt beslut är

bindande i ett senare utsökningsmål närmast uppkomma då någon som inte har vunnit bifall till ansökan om verkställighet senare återkommer med ny ansökan i samma sak. På grund av reglerna om behörig kronofogdemyndighet kan den nya ansökningen ibland tänkas ske hos annan kronofogdemyndighet än den som har handlagt det tidigare målet. Att en tidigare ansökan som inte har bifallits inte hindrar att ny ansökan i samma sak tas upp till prövning är i vissa fall utan vidare klart, t.ex. om exekutionstiteln vid prövningen av det första målet inte hade vunnit laga kraft i fall då lagakraftvinnande krävs för verkställighet och sökanden inte hade ställt godtagbar säkerhet eller om i införselmål gäldenärens lön har ansetts inte överstiga förbehållsbeloppet. Andra fall är att utmätningsgäldenär har befunnits sakna utmätningsbara tillgångar eller att i fråga om förpliktelse att utge viss egendom svaranden har befunnits inte inneha egendomen.

Man kunde möjligen vara mera tveksam i vissa andra fall, t.ex. då införselsökandes fordran har ansetts inte vara införselgill eller då viss egendom, som har varit aktuell för utmätning, har ansetts tillhöra tredje man eller av annat skäl inte kunna utmätas. Men även i dessa och liknande fall bör en tidigare verkställighetsansökan inte utgöra hinder mot att ny ansökan i samma sak tas upp av kronofogdemyndigheten. Detta gäller naturligtvis särskilt då sökanden åberopar nya omständigheter eller förhållandena eljest har ändrats. Det förhållandet att viss tid har förflutit sedan den förra ansökningen prövades innebär ibland i och för sig att förhållandena har ändrats. Men även i fall då nya eller ändrade förhållanden inte kan anses föreligga bör en tidigare ansökan i princip inte utgöra hinder mot att ny ansökan med samma yrkande tas upp till prövning. Beslut av hovrätt eller högsta domstolen i överklagat utsökningsmål bör inte få mera bindande verkan än kronofogdemyndighetens egna beslut.

Den liberalitet mot en sökande som det sagda innebär torde inte medföra några praktiska olägenheter för motparten eller för kronofogdemyndigheterna. Det är knappast troligt att den som har fått avslag på sin ansökan annat än undantagsvis finner anledning göra ny ansökan utan att kunna åberopa nya skäl. Kostnaderna torde också verka avhållande. När ny ansökan någon gång görs i samma sak som tidigare utan att nya skäl åberopas, bör det i allmänhet vara tillräckligt att kronofogdemyndigheten hänvisar till det tidigare beslutet och konstaterar att skäl att frångå den tidigare ståndpunkten inte föreligger, Skulle den beslutande tjänstemannen någon gång finna att det tidigare beslutet var otillräckligt underbyggt, är han emellertid oförhindrad att i det nya målet meddela beslut av annat innehåll.

Frågan i vad mån beslut i utsökningsmål är bindande kan också uppkomma om någon som är missnöjd med sådant beslut väcker talan vid domstol i saken. Domstol kan emellertid inte på sådan talan häva beslut som har meddelats i utsökningsmål. Sådan prövning kan, frånsett självrättelse, ske endast efter klagan till högre instans över kronofogdemyn-

dighetens beslut. Vissa tvistiga frågor som uppkommer i utsökningsmål kan emellertid hänskjutas till prövning av domstol. Domstol skall sålunda på talan efter föreläggande pröva bl.a. frågan om äganderätten till utmätt egendom och beståndet av fordran som skall beaktas vid fördelning av influtna medel och domstolens avgörande i sådana frågor skall läggas till grund för kronofogdemyndighetens fortsatta handläggning av utsökningsmålet. Avgörande i sådant mål vinner naturligtvis i vanlig ordning rättskraft. Vad frågan nu gäller är närmast om någon som anser sig ha lidit skada till följd av beslut i utsökningsmål kan med framgång föra talan vid domstol om bättre rätt till exekutivt såld egendom, om återbetalning av fördelade medel, om skadestånd etc. eller om kronofogdemyndighetens beslut är definitivt.

Den nu angivna frågan torde inte kunna besvaras generellt. För att ställning skall kunna tas till frågan om självrättelse är det inte heller nödvändigt att frågan klarläggs i detalj. Jag vill endast nämna följande. Som huvudregel får anses gälla att verkan av ett exekutivt beslut inte kan rubbas i en efterföljande rättegång. En motsatt ordning skulle innebära att den som har fått till stånd verkställighet, t.ex. har fått betalning genom utmätning eller införsel, aldrig skulle kunna vara säker på att få behålla vad han har erhållit. Vissa undantag gäller emellertid. Om exekutionstitel som har legat till grund för verkställighet upphävs, är svaranden oförhindrad att väcka talan vid domstol om återgång av verkställda åtgärder. Som jag senare skall återkomma till bör svaranden även kunna vända sig direkt till kronofogdemyndigheten för att få biträde med återgången. För det fall att exekutivt såld egendom rätteligen tillhörde tredje man bör köparen i viss utsträckning vara skyldig att avstå egendomen åt tredje mannen. Också den saken återkommer jag till. Även andra undantag från huvudregeln finns.

En del beslut och åtgärder under det exekutiva förfarandet har betydelse bara för handläggningen av utsökningsmålet och kan på grund av sin beskaffenhet över huvud inte få någon aktualitet utanför målet. Hit hör i första hand beslut och åtgärder som rör själva förfarandet hos kronofogdemyndigheten, t.ex. utsättande av verkställighetsförrättning eller av sammanträde, säkerställande av utmätning, kungörande av auktion m.m. Även vissa beslut av mera materiell betydelse för part eller tredje man förlorar sin betydelse efter slutförandet av utsökningsmålet, t.ex. beslut i vad mån utmätt egendom får nyttjas av gäldenären eller beslut med anledning av borgenärs begäran att kronofogdemyndigheten skall ta vård om tillbehör till utmätt fastighet. Det ligger i sakens natur att sådana beslut gäller endast tills vidare.

Efter dessa mera allmänna synpunkter på frågan om exekutiva besluts bindande verkan övergår jag till att närmare behandla frågan om självrättelse av olika typer av beslut.

Beträffande beslut om utmätning (frånsett utmätning av lön o.d.) vill jag

understryka att förrättningsmannen ofta är hänvisad att snabbt ta ställning till huruvida viss egendom skall utmätas, t.ex. då förrättning äger rum i gäldenärens bostad. Frågan om utmätning får äga rum grundas i stor utsträckning på presumtioner om äganderätten. Även om annan än gäldenären gör anspråk på aktuell egendom, kan det ofta vara olämpligt att uppskjuta ställningstagandet. I fråga om lös egendom finns visserligen möjlighet att vidta provisorisk åtgärd, men den ger inte borgenären samma skydd som utmätning och medför dessutom visst dubbelarbete. Den nuvarande möjligheten till självrättelse av utmätningsbeslut torde ha fungerat bra i praktiken. Av de uppgifter som har inskaffats angående omfattningen av vidtagen självrättelse m.m. (bilaga 3 tabell VI, se även tabell V) framgår emellertid att behov föreligger av ökade möjligheter till självrättelse av utmätning. Det är därför lämpligt att nu vidga befogenheten något.

Den nuvarande befogenheten för utmätningsmannen att föranstalta om rättelse av utmätning gäller endast lös egendom. Anledningen till denna begränsning är att det vid bestämmelsernas tillkomst ansågs att direkta misstag mera sällan kunde begås i fråga om fast egendom och att särskilda bestämmelser fanns om tredje mans möjligheter att ta till vara och styrka sin rätt beträffande sådan egendom. Nämnda bestämmelser (82 § UL) innebar att den som förvärvade fast egendom kunde skydda sig mot utmätning för överlåtarens skulder genom att söka lagfart, vilket även kunde ske inom viss tid efter utmätningen. Dessa bestämmelser är emellertid numera upphävda. Ansökan om lagfart saknar numera avgörande betydelse för frågan huruvida fast egendom får utmätas för viss gäldenärs skuld. På den punkten finns det inte skäl att nu göra någon ändring. Även utmätning av sådan egendom kan bli oriktig. Av nu anförda skäl bör möjligheten till självrättelse av utmätning omfatta även fast egendom.

Av inhämtade uppgifter framgår att i det alldeles övervägande antalet fall i vilka självrättelse av utmätning vidtas åtgärden grundas på att den utmätta egendomen visas tillhöra tredje man. Även då begäran om självrättelse inte har kunnat bifallas på grund av att tvåveckorstiden har hunnit gå till ända har det i de allra flesta fallen varit fråga om att egendomen tillhörde tredje man. Att rättelse sker av begånget misstag och ändring kommer till stånd så snabbt som möjligt är också särskilt angeläget när felet består i att tredje man tillhörig egendom har tagits i anspråk. Tredje man lär ofta inte höra av sig förrän efter utgången av tiden om två veckor från utmätningsförrättningen, vilket torde bero på att det kan dröja innan han får kännedom om utmätningen. För besvär över utmätning som anförs av tredje man anser jag att det lika litet som nu bör gälla någon särskild tidsbegränsning. Det innebär att tredje man skall kunna vinna framgång med sin klagan så länge inte beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel har vunnit laga kraft, låt vara att han får nöja sig med köpeskillingen om exekutiv försäljning av egendomen har vunnit laga

kraft. Mot bakgrund härav synes betänkligheter knappast kunna anföras mot att även självrättelse, i enlighet med beredningens förslag, i nu aktuella fall får ske utan särskild tidsbegränsning. Det innebär i praktiken att kronofogdemyndigheten kan häva utmätningen så länge beslut inte har meddelats om fördelning eller utbetalning av influtna medel. Har egendomen sålts, kommer hävandet att avse endast rätten till influtna medel.

När utmätning i andra fall blir felaktig kan det bero på flera olika omständigheter, t.ex. att egendomen ingick i gäldenärens beneficium eller av annat skäl borde ha undantagits från utmätning eller att utmätningen stred mot utmätningsordningen. Sådana felaktigheter hänför sig i allmänhet till gäldenärens förhållanden. Denne får som regel genast kännedom om utmätningen och kan då omedelbart begära rättelse. Om utmätning över lag skulle kunna hävas av kronofogdemyndigheten lång tid efter beslutet, skulle förfarandet kunna bli alltför lösligt. Det kan också ibland vara svårt att efter en längre tid klarlägga de förhållanden som det här rör sig om. Av de inhämtade uppgifterna angående självrättelse framgår att man inte skulle vinna så mycket genom att slopa den nuvarande tidsbegränsningen för självrättelse i fall som avses nu (två veckor från utmätningsförrättningen). Frågan har också samband med gäldenärens möjlighet att vinna ändring efter besvär. På den punkten anser jag att, liksom enligt gällande rätt, besvär av sökanden eller gäldenären över sakutmätning bör kunna anföras inom tre veckor från delgivning av utmätningsbeslutet. Kronofogdemyndigheten bör inte lämpligen kunna själv rätta utmätning, som inte kan ändras av överinstansen.

På grund av det sagda anser jag att rättelse i fall som avses nu inte bör kunna ske utan tidsbegränsning. Det kan emellertid övervägas att, som några remissinstanser har förordat, något förlänga den nuvarande tiden om två veckor från förrättningen. Om gäldenären inte får till stånd självrättelse, är det dock lämpligt att någon ytterligare tid står till buds för att anföra besvär. Den tid inom vilken självrättelse kan äga rum bör därför vara kortare än besvärstiden. Man kan tänka sig att tidsfristen på samma sätt som besvärstiden räknas från delgivning av utmätningsbeslutet och inte från dagen för beslutet. Härigenom skulle tidsfristen förlängas i fall då det dröjer med delgivning av beslutet, samtidigt som gäldenären alltid skulle ha ytterligare en vecka på sig att anföra besvär. Man skulle dock sannolikt inte vinna mycket med en sådan lösning. Dessutom är det enklare, bl.a. för rättelse i samband med kronofogdemyndighetens granskningsverksamhet, om tiden räknas från utmätningsbeslutet. Det kan då genast fastställas hur länge möjligheten till självrättelse står till buds. Den granskning som förutsätts ske inom kronofogdemyndigheten torde hinnas med inom tvåveckorstiden. På grund härav godtar jag beredningens förslag att den nuvarande tidsbegränsningen om två veckor från utmätningsbeslutet skall behållas för självrättelse i andra fall än då egendomen tillhörde tredje man.

Beredningen har föreslagit det undantaget från nämnda tidsbegränsning att självrättelse skall få vidtas senare, om besvär har anförts över utmätningen. På den punkten anser jag emellertid att flera skäl talar mot beredningens förslag. Om det i andra fall än då egendomen visas tillhöra tredje man föreligger anledning till självrättelse, torde den som regel kunna ske inom tvåveckorstiden vid den granskning som kronofogde företar självmant eller efter begäran av gäldenären eller annan. Det kan därför antas att kronofogdemyndigheten endast undantagsvis skulle finna anledning att i fall som avses nu vidta självrättelse på grund av anförda besvär. Något större praktiskt behov av att självrättelse skall kunna äga rum när besvär har anförts föreligger därför inte. För att en sådan vidgad befogenhet till självrättelse skulle tillgodose syftet att begränsa tillströmningen av mål till hovrätterna borde besvärshandlingarna inte sändas vidare till hovrätten, om klaganden blir tillgodosedd genom självrättelse. Mot en sådan ordning, som också har föreslagits av beredningen, kan emellertid riktas avgörande invändningar. Frågan behandlas närmare i det följande. Jag kan sålunda inte godta beredningens förslag att självrättelse i fall som avses nu skall få äga rum efter tvåveckorstidens utgång när besvär har anförts över utmätningen.

I fråga om beslut om utmätning av lön o.d. eller om införsel bör kronofogdemyndigheten, som beredningen har föreslagit, ha samma befogenhet som f.n. att själv ändra beslutet. Sådan ändring kan äga rum såväl då beslutet från början var oriktigt som då förhållandena har förändrats efter beslutets meddelande. Ändringsbeslutet får i princip avse endast belopp som tas ut i framtiden. Hinder föreligger dock inte mot att ändringen, när skäl därtill finns, får omfatta även belopp som redan har innehållits men ännu inte har redovisats till borgenären. Däremot kan kronofogdemyndigheten inte förordna om ändring beträffande belopp som redan har redovisats.

När det gäller kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd kan inte f.n. utmätningsmannen själv ändra åtgärd genom vilken beslutet har verkställts. Enligt beredningens förslag skall kronofogdemyndigheten kunna häva säkerhetsåtgärd bl.a. om det befinns att åtgärden inte hade bort äga rum. Bestämmelsen bör ses mot bakgrund av att förordnande om handräckning enligt beredningens förslag skall ankomma på kronofogdemyndigheten. Jag har däremot förordat att befogenheten att förordna om handräckning skall åvila tingsrätt. I fråga om kvarstad för fordran bör kronofogdemyndigheten få möjlighet att även själv rätta begångna felaktigheter. Det synes lämpligt att bestämmelserna om självrättelse av utmätning får motsvarande tillämpning beträffande kvarstad för fordran. I fråga om annan säkerhetsåtgärd torde inte finnas behov av möjlighet till självrättelse.

Beredningen har utgått från att kronofogdemyndigheten i viss utsträckning själv kan ändra beslut och åtgärder även när befogenheten inte är särskilt angiven i balken. Beredningens uttalanden i frågan synes ha delvis

missuppfattats av de kritiska remissinstanserna. Kronofogdemyndighets verksamhet är, till skillnad från verksamheten vid domstolar och andra rent beslutande myndigheter, i första hand av praktisk natur. Av verksamhetens beskaffenhet följer att meddelade beslut och vidtagna åtgärder i viss utsträckning kan ändras av myndigheten själv. Detta gäller närmast beslut och åtgärder utan direkt materiell betydelse för part eller annan. Som exempel kan nämnas följande.

Om utmätningsgäldenär har kallats att inställa sig till förhör angående sina tillgångar men risk visas föreligga att han skaffar undan utmätningsbar egendom, kan kronofogdemyndigheten inställa förhöret och omedelbart hålla utmätningsförrättning. Utsatt förrättning för verkställighet kan vid behov inställas och i stället sättas ut till annan tidpunkt. När utmätt lösöre har kvarlämnats hos gäldenären, är kronofogdemyndigheten oförhindrad att i stället ta egendomen i förvar, om det anses påkallat. Kan kungörande av auktion inte anses tillräckligt effektivt, kan kronofogdemyndigheten inställa auktionen och sätta ut ny auktion till senare tillfälle. Har kronofogdemyndigheten beslutat att sälja utmätt egendom på auktion men visar det sig senare att underhandsförsäljning kommer att ge bättre resultat, kan myndigheten ändra mening och i stället föranstalta om att sälja egendomen under hand. Det förhållandet att kronofogdemyndigheten inte har funnit anledning att begära förskott på förrättningskostnaden av den som söker verkställighet hindrar inte att myndigheten senare under målets handläggning begär sådant förskott. Har kronofogdemyndigheten avslagit begäran om anstånd med exekutiv försäljning eller begäran om undantag från förbud att förfoga över utmätt fast egendom, kan myndigheten bifalla ny ansökan i saken från samma person om anledning föreligger därtill.

Kronofogdemyndigheten har redan f.n. befogenhet att själv ändra beslut och åtgärder av det slag som avses nu. Det synes varken lämpligt eller möjligt att reglera denna befogenhet i UB. Det torde inte heller behöva befaras att några praktiska problem skall uppstå till följd av att befogenheten inte är lagreglerad. Beträffande gränsdragningen mot beslut och åtgärder som inte får ändras av kronofogdemyndigheten på grund av nämnda oreglerade befogenhet vill jag framhålla att principen bör vara att beslut eller åtgärd, som kan anses ha skapat en rätt eller annat anspråk för part, inte får bli föremål för självrättelse utan stöd av bestämmelse i balken. Det är sålunda uppenbart att kronofogdemyndigheten inte själv får rätta beslut om utmätning i vidare omfattning än som anges i bestämmelserna därom. Exekutiv försäljning kan inte hävas och beslut om fördelning eller utbetalning av medel kan inte ändras av kronofogdemyndigheten själv. Inte heller verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet skall i princip kunna bli föremål för självrättelse.

En situation som skiljer sig från de hittills behandlade föreligger om förrättningsmannen inte företar begärd verkställighet, t.ex. om han i mål

om utmätning anser att viss egendom tillhör tredje man eller ingår i gäldenärens beneficium eller om han i mål om annan verkställighet för sin del finner att hinder föreligger mot verkställigheten. Det kan då inträffa att kronofogden vid sin granskning av förrättningsmannens tillämpning eller efter påpekande från sökanden finner att verkställighet rätteligen borde ha skett. Fråga uppkommer då om kronofogden kan förordna att verkställighet skall äga rum. Som har nämnts tidigare är sökanden oförhindrad att göra ny ansökan i saken. Frågan gäller därför närmast om han, för att få till stånd verkställighet, skall nödgas göra ny ansökan, vilket bl.a. medför ny utsökningsavgift, eller eventuellt behöva anföra besvär till hovrätten. Något hinder bör dock inte föreligga mot att kronofogdemyndigheten ändrar mening och i samma mål företar verkställighet. Detta bör emellertid endast få ske i nära anslutning till det tidigare beslutet att vägra verkställighet.

Som har framhållits i det föregående är det lämpligt att vid varje kronofogdemyndighet en kronofogde eller vid behov flera fortlöpande följer lägre tjänstemäns tillämpning genom granskning av deras handläggning. Kronofogdemyndigheten bör självmant kunna vidta rättelse om anledning därtill yppas vid sådan granskning eller på annat sätt. Självrättelse bör också kunna äga rum efter begäran eller påpekande av part eller annan. Befogenheten bör vara förbehållen kronofogde.

Som framgår av det föregående bör någon särskild tidsbegränsning inte gälla när självrättelse är tillåten, frånsett rättelse av utmätning eller kvarstad i annat fall än då egendomen tillhör tredje man. Härav följer att möjligheten till självrättelse i och för sig står öppen även när besvär har anförts. Vidare kan i fall då möjligheten till självrättelse av utmätning eller kvarstad är tidsbegränsad besvär komma att anföras innan tiden för rättelse har gått till ända. Enligt beredningens förslag skall kronofogdemyndigheten, som skall tillställas besvärshandlingarna, självmant kunna vidta självrättelse med anledning av besvären när sådan åtgärd är tillåten. Några remissinstanser har ansett det olämpligt att rättelse sker med anledning av anförda besvär.

Enligt min mening saknas dock anledning att frånta kronofogdemyndigheten befogenheten att själv rätta sina beslut och åtgärder enbart därför att beslutet eller åtgärden har överklagats. Förfarandet blir enklare och smidigare om kronofogdemyndigheten själv kan vidta rättelse i fall då besvärshandlingarna ger anledning till det. Redan f.n. förekommer att utmätningsmannen själv ändrar eller rättar ett överklagat beslut. Detta är vanligt särskilt beträffande beslut om införsel, när nya eller tidigare okända uppgifter lämnas först i besvärsinlagan. Ibland kan också vara angeläget att en klagande, som har fog för sin talan, omedelbart kommer till sin rätt. Om självrättelse i övrigt är tillåten bör sådan därför kunna ske även när besvär har anförts. Anledning saknas anta att kronofogdemyndigheterna skall vidta självrättelse utan tillräckliga skäl när besvär har

anförts. Om kronofogdemyndigheten tidigare har prövat begäran om rättelse, torde det i praktiken sällan bli aktuellt att vidta rättelse med anledning av anförda besvär, såvida inte nytt material av betydelse har tillförts målet. Sedan kronofogdemyndigheten har vidarebefordrat handlingarna till hovrätten och saken alltså har kommit under hovrättens prövning, bör kronofogdemyndigheten avstå från att vidta rättelse även om skäl därtill skulle anses föreligga. Någon uttrycklig föreskrift härom torde inte behövas.

Beredningen har emellertid gått ett steg längre och föreslagit att kronofogdemyndigheten inte skall vidarebefordra besvärshandlingarna till hovrätten, om klaganden blir tillgodosedd genom självrättelse eller om han återkallar sin talan. Det innebär att saken i sådant fall över huvud inte skall komma under hovrättens prövning. Mot en sådan ordning kan emellertid enligt min mening anföras principiella betänkligheter. När någon har anfört besvär till hovrätten, synes inte lämpligt att denna hålls helt utanför målet. Hovrätten bör få tillfälle att ta ställning till huruvida klaganden har blivit tillgodosedd och, om så kan anses vara förhållandet, avskriva målet och pröva eventuella kostnadsfrågor i besvärsmålet. Ibland torde det f.ö. kunna vara svårt att avgöra om klaganden har tillgodosetts helt, t.ex. om han i mål om införsel har yrkat höjning av förbehållsbeloppet utan att ange något visst belopp eller om han i annat fall inte har angett ett till belopp eller på annat sätt preciserat yrkande. Det är knappast lämpligt att kronofogdemyndigheten hör efter med klaganden om denne anser sig tillgodosedd eller upplyser om möjligheten att återkalla besvären. Detta skulle lätt kunna uppfattas av klaganden som en påtryckning att avstå från att fullfölja besvärstalan.

Man kan inte heller räkna med att kronofogdemyndigheten skall i någon avsevärd utsträckning föranstalta om rättelse med anledning av vad som anförs i besvärshandlingarna. Det torde inte heller åsamka hovrätterna så mycket arbete att i ett antal mål konstatera att klaganden har blivit tillgodosedd och pröva eventuella kostnadsfrågor. Jag vill erinra om att när talan har fullföljts mot tingsrätts dom eller beslut handlingarna skall, även om klaganden återkallar sin fullföljda talan innan handlingarna har hunnit sändas till hovrätten, tillställas hovrätten som har att pröva återkallelsen. I enlighet med det anförda förordar jag att besvär i utsökningsmål alltid skall komma under hovrättens prövning, även om klaganden kan anses ha blivit tillgodosedd genom självrättelse av kronofogdemyndigheten eller har återkallat sin talan.

En utväg att minska tillströmningen av besvärsmål till hovrätterna utöver de som har nämnts tidigare skulle vara att uppställa förbud mot besvär till hovrätten innan den som är missnöjd med beslut eller åtgärd har utnyttjat möjligheten att hos kronofogdemyndigheten begära ändring eller rättelse, när sådan kan ske. En sådan lösning möter emellertid vissa tekniska svårigheter. Man skulle dessutom sannolikt inte vinna så

mycket. Redan f.n. skall i samband med beslut om utmätning eller om införsel lämnas underrättelse om att den som är missnöjd med beslutet kan begära rättelse resp. ändring hos utmätningsmannen. Det är enligt min mening lämpligt att möjligheten att begära självrättelse ytterligare understryks i motsvarande underrättelser i framtiden. Underrättelserna bör utformas på sådant sätt att den som är missnöjd i första hand uppmanas att söka rättelse hos kronofogdemyndigheten.

Vissa frågor rörande den närmare innebörden av bestämmelserna om självrättelse tas upp i samband med behandlingen av de särskilda bestämmelserna.

Kronofogdemyndigheten bör också själv kunna rätta beslut, som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet. Sådan rättelse bör kunna äga rum även sedan målet har avslutats.

Liksom f.n. bör kronofogdemyndigheten, vid sidan av möjligheten till självrättelse i enlighet med vad som har anförts i det föregående, med sökandens medgivande kunna häva utmätning och annat beslut eller åtgärd eller på annat sätt ändra beslutet eller åtgärden till svarandens fördel. Vissa begränsningar måste emellertid gälla, bl.a. med hänsyn till tredje mans rätt. Ändring bör kunna äga rum även när sökandens medgivande lämnas i förklaring över anförda besvär. I allmänna mål kan kronofogdemyndigheten i egenskap av representant för staten (resp. kommun) utan vidare häva beslut eller åtgärd eller vidta annan ändring däri till svarandens fördel, i den mån kronofogdemyndigheten i instruktion eller på annat sätt kan anses vara bemyndigad därtill.

Kronofogdemyndigheten skall också häva utmätning eller annan verkställighet i vissa andra fall än som har behandlats i det föregående, t.ex. om den exekutionstitel som ligger till grund för verkställigheten undanröjs eller om gäldenären fullgör sin betalningsskyldighet innan utmätt egendom har sålts. Sådana fall utgör dock inte självrättelse i den mening som avses här.

5.5 Lagtekniska frågor

Beredningens förslag till UB är så disponerat att 1 och 2 kap. innehåller regler om exekutionsväsendet och vissa andra gemensamma bestämmelser, medan verkställighet regleras i 3–16 kap. och handräckning i 17 kap. I de båda avslutande kapitlen meddelas gemensamma bestämmelser av processuell natur, i 18 kap. om kostnader i utsökningsmål och i 19 kap. om förfarandet hos kronofogdemyndigheten och om klagan i utsökningsmål. Systematiken i förslaget har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen. Ett par remissinstanser har dock varit kritiska mot att regler av allmän karaktär meddelas både i början och i slutet av balken.

Enligt min mening är den föreslagna dispositionen av det omfattande

lagmaterialet logisk och ändamålsenlig. Balken får sålunda anses så överskådlig som man rimligen kan begära. Jag kan därför i huvudsak godta den föreslagna systematiken. Det kan erinras om att uppgiften att förordna om handräckning enligt departementsförslaget inte skall ankomma på kronofogdemyndigheterna (se avsnitt 5.2.4). På grund härav utgår ett kapitel. Nämnda ståndpunkt får även konsekvenser för en del andra bestämmelser i balken.

I fråga om de bestämmelser som är gemensamma för olika former av verkställighet bör emellertid enligt min mening väljas en något annorlunda disposition än i beredningens förslag. I detta återfinns sådana bestämmelser i såväl balkens inledande som dess avslutande kapitel, nämligen i 1 och 2 kap. samt i 18 och 19 kap. Tanken bakom denna uppdelning synes ha varit att i de inledande kapitlen bör finnas de föreskrifter som läsaren behöver känna till för att rätt förstå innebörden av de egentliga bestämmelserna om verkställighet (och handräckning) i de följande kapitlen, medan gemensamma föreskrifter om själva förfarandet hos kronofogdemyndigheten bör placeras efter de bestämmelser som reglerar olika former av verkställighet (och handräckning). Även om denna ståndpunkt har vissa skäl för sig, synes en sådan uppdelning av bestämmelser av allmän karaktär försvåra överskådligheten av lagmaterialet. Uppdelningen av de gemensamma bestämmelserna har bl.a. lett till att i beredningens förslag återfinns bestämmelser om jäv mot förrättningsman dels i 1 kap. 4 § och dels i 19 kap. 7 §. Vidare har regler om ställföreträdare och om ombud för och biträde åt part tagits upp både i 2 kap. 6 § och i 19 kap. 4 §.

Enligt min mening blir balken mera överskådlig och de enskilda bestämmelserna lättare att förstå, om huvuddelen av de gemensamma föreskrifterna förs samman till de inledande kapitlen i balken. Det avsnitt som handlar om kostnader i utsökningsmål bör dock tas upp i slutet av balken.

Beredningens förslag är inte indelat i särskilda avdelningar. Jag har övervägt att föreslå en sådan indelning. Med hänsyn bl.a. till att det särskilda kapitlet om handräckning faller bort synes detta dock inte behövligt.

I beredningens förslag har införselkapitlet (4 kap.) placerats före bestämmelserna om utmätning (5–15 kap.). Till stöd för en sådan ordning kan, förutom tekniska skäl, anföras att införsel har blivit en alltmera betydelsefull exekutionsform. Införsel förekommer sålunda i mycket stor utsträckning, särskilt för uttagande av underhållsbidrag men även för indrivning av skatter, böter o.d. Utmätning måste emellertid anses utgöra den primära verkställighetsformen i fråga om betalningsskyldighet. Medan införsel står till buds endast för vissa typer av fordringar och kan äga rum endast i vissa särskilda tillgångar, står utmätning öppen för fordringar av alla slag och genom utmätning kan i princip all slags egendom som tillhör gäldenären tas i anspråk. Även utmätning av lön och liknande förmåner kan äga rum för fordringar av alla slag. Utmätningsinstitutet är också mera

dominerande, bl.a. så till vida att det kräver en avsevärt utförligare reglering än införsel. Införsel kan dessutom betraktas som en specialform av utmätning. Mot bakgrund härav ter det sig mest naturligt och logiskt att utmätning behandlas före införsel.

En remissinstans har vänt sig mot att skepp och luftfartyg genomgående nämns före fast egendom i beredningens förslag och har ifrågasatt om inte ordningen bör vara den motsatta. Det skulle bl.a. medföra att ordningen mellan kapitlen om exekutiv försäljning av sådan egendom skulle kastas om. Enligt min mening är det emellertid naturligt att nämna lös egendom före fast egendom. Påpekas bör också att bestämmelser som uttryckligen gäller både lös och fast egendom närmast avser utmätning och att vid utmätning lös egendom i princip skall tas i anspråk före fast egendom. Jag finner därför inte skäl att frångå den av beredningen föreslagna ordningen mellan skepp och luftfartyg samt fast egendom, även om exekution i fast egendom naturligtvis är mycket vanligare än exekution i skepp och luftfartyg.

Ett par remissinstanser har ställt sig kritiska till att flera bestämmelser i beredningens förslag överlämnar åt kronofogdemyndigheten att bedöma huruvida viss åtgärd skall vidtas eller inte. För att tillämpningen inte skall bli alltför stelbent är det emellertid nödvändigt att i en del fall överlåta åt kronofogdemyndigheten att med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet bedöma huruvida skäl föreligger att vidta aktuell åtgärd. Sådana bestämmelser kan i allmänhet inte antas vålla större svårigheter för kronofogdemyndigheterna. Dessa är väl skickade att avgöra sådana frågor och motiven lämnar ofta god vägledning för bedömningen. Vid utarbetande av departementsförslaget har emellertid strävats efter att i görligaste mån begränsa bestämmelser av denna typ. Beträffande vissa av de aktuella bestämmelserna får senare övervägas om verkställighetsföreskrifter bör meddelas av regeringen. Vid behov kan också RSV i egenskap av centralmyndighet meddela närmare anvisningar.

Beredningen har lämnat utförlig motivering till föreslagna bestämmelser. Därvid behandlas också åtskilliga tillämpningsfrågor. Beredningens motiv redovisas i det följande i anslutning till aktuella bestämmelser i departementsförslaget. I den mån departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag ansluter jag mig, även om det inte sägs uttryckligen i varje särskilt fall, också till beredningens uttalanden om bestämmelsernas närmare innebörd, såvida inte annat anges eller följer av sammanhanget.

5.6 Ikraftträdande m.m.

Bestämmelser om ikraftträdande av UB samt övergångsbestämmelser och följdändringar i andra lagar avser jag att ta upp senare i en särskild lagrådsremiss. Arbete på en sådan remiss pågår f.n. i justitiedepartementet. Såvitt kan bedömas nu bör UB träda i kraft den 1 januari 1981.

UB bör i åtskilliga hänseenden kompletteras med verkställighetsföreskrifter som meddelas av regeringen, på samma sätt som f.n. UL och införsellagen kompletteras av USK samt SfL, LfL och FfL kompletteras av särskilda förordningar om exekution i registrerat skepp m.m., i luftfartyg m.m. resp. i fast egendom. Jag förutsätter också att RSV i sin egenskap av centralmyndighet för administration av exekutionsväsendet utarbetar anvisningar och fastställer formulär i den utsträckning det är behövligt.

Som framgår av det föregående läggs genom UB åtskilliga nya uppgifter på kronofogdemyndigheterna. Detta gäller inte bara exekutiv försäljning av fast egendom och vissa andra frågor som f.n. ankommer på överexekutor utan också flera uppgifter som saknar motsvarighet i gällande rätt. De nya uppgifterna är delvis av kvalificerad beskaffenhet. UB kommer att ställa stora krav på kronofogdemyndigheterna. Det är angeläget att berörd personal ges behövlig utbildning på området i god tid före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna. Det ankommer i första hand på RSV att svara för utbildningen. Också hovrätterna kommer med förslaget att få avsevärt ökad befattning med utsökningsmål.

5.7 Upprättat lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

utsökningsbalk.

Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

6 Motivering till de särskilda kapitlen

Innan jag går närmare in på bestämmelserna i departementsförslaget skall jag lämna en översiktlig redogörelse för det viktigaste av innehållet i de olika kapitlen.

I *1 kap.* ges bestämmelser om UB:s tillämpningsområde (1 och 2 §§) och om den myndighet som har att handlägga utsökningsmål, dvs. kronofogdemyndigheten (3–5 §§). Där anges vidare vad som avses med beteckningarna enskilt mål och allmänt mål (6 §). I kapitlet meddelas också vissa gemensamma föreskrifter beträffande tillämpningen av bestämmelser i balken som rör fartyg, luftfartyg och fast egendom (8–12 §§).

2 kap. i departementsförslaget innehåller bestämmelser om förfarandet hos kronofogdemyndigheten, vilka är gemensamma för alla verkställighetsformer. Där regleras till en början ansökan och vad som har samband därmed (1–9 §§). Ansökan skall kunna göras muntligen eller skriftligen (1 §). Bestämmelser föreslås bl.a. om handlingar som skall ges in av sökanden (2 §) och om förfarandet när ansökan har gjorts hos kronofogdemyndighet som inte är behörig eller när ansökan

är bristfällig (4 och 5 §§). I fråga om parts behörighet och ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part hänvisas med vissa förbehåll till RB:s bestämmelser (6 §). Detsamma gäller frågan när handling skall anses inkommen till kronofogdemyndigheten och översättning av handling (7 och 8 §§). Även laga förfall uppmärksammas (9 §). Enligt departementsförslaget skall kronofogdemyndigheten kunna hålla förhör med svaranden och i viss utsträckning även med tredje man (10–14 §§). Bestämmelser meddelas bl.a. om vite och hämtning för att framtvinga inställelse. För att tvinga fram upplysningar i mål om utmätning eller kvarstad för fordran eller för att få till stånd verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet föreslås kronofogdemyndigheten få befogenhet att förelägga vite (15 §). Under särskilda förutsättningar skall en tredskande gäldenär eller tredje man kunna häktas av domstol (16 §). I samband härmed föreslås bestämmelser i den principiellt och praktiskt viktiga frågan i vad mån kronofogdemyndigheten får bereda sig tillträde till bostad m.m. och i vad mån fysiskt våld och liknande tvång får användas vid exekutiv förrättning (17 §).

2 kap. innehåller vidare vissa föreskrifter rörande kronofogdemyndighetens beslut (18–20 §§), bl.a. om motivering och självrättelse och om att sådant beslut i princip länder till efterrättelse genast. Med beslut likställs i princip åtgärd av myndigheten (21 §). En del processuella bestämmelser meddelas angående fördelningstvist som kronofogdemyndigheten själv prövar (22 och 23 §§). I kapitlet föreslås också föreskrifter om säkerhet som skall ställas i utsökningsmål (25–27 §§) samt om beräknande av fordran som inte är förfallen och om ränta när lyfta medel skall betalas tillbaka (28 och 29 §§).

Även *3 kap.* innehåller för alla former av verkställighet gemensamma bestämmelser, nämligen om exekutionstitlar. Kapitlet inleds med en katalog över exekutionstitlarna (1 §). Där nämns först domstols dom, varmed jämställs bl.a. utslag eller beslut. Förvaltningsdomstols dom eller beslut omfattas utan vidare härav. Vidare kan verkställighet äga rum av stadfäst förlikning, utslag eller beslut i lagsökningsmål, skiljedom och skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag. Även förvaltningsmyndighets beslut får föranleda verkställighet, dock endast när det är medgivet enligt särskild bestämmelse. Också andra handlingar än de nu nämnda förutsätts kunna med stöd av särskilda föreskrifter ligga till grund för verkställighet. I kapitlet anges de närmare förutsättningar under vilka olika exekutionstitlar får verkställas (3–20 §§). Därvid skiljs mellan domar och beslut som har vunnit laga kraft och sådana som inte har vunnit laga kraft när verkställighet skall äga rum (3–11 §§). Kapitlet innehåller också bestämmelser om invändningar som svaranden kan göra mot sökt verkställighet, t.ex. att han har fullgjort ålagd förpliktelse (21 §). Om exekutionstitel upphävs, skall verkställigheten avbrytas och vidtagna åtgärder i princip återgå. Föreskrifter härom ges också i kapitlet (22 §).

Med *4 kap.* inleds den del av UB som behandlar utmätning (4–14 kap.). 4 kap. innehåller bestämmelser om själva utmätningen till skillnad från försäljning och redovisning. Frågan om undantag från utmätning och om säkerställande av utmätning regleras dock i de närmast efterföljande kapitlen. Kapitlet inleds med vissa allmänna bestämmelser, som bl.a. anger att utmätning får användas för uttagande av alla slags fordringar och att genom utmätning får tas i anspråk i princip all slags egendom (1–3 §§). Bestämmelserna om utmätningsordningen och vissa andra förutsättningar för utmätning (4–6 §§) överensstämmer i huvudsak med vad som gäller f.n. Som villkor för utmätning av lös egendom föreslås generellt att egendomen är tillgänglig vid förrättning eller att den ändå kan identifieras och att hinder inte kan antas möta att säkerställa utmätningen (7 §). Av bestämmelsen följer att lösöre och löpande skuldebrev eller annat presentationspapper kan utmätas utan att egendomen resp. handlingen är tillgänglig för förrättningsmannen.

Beträffande behörig kronofogdemyndighet, underrättelse till gäldenären och förfarandet i övrigt (8–13 §§) föreslås bestämmelser som till stor del överensstämmer med vad som redan gäller. I fråga om tid för utmätning föreslås dock inte någon särskild tidsfrist utan endast att utmätning skall ske så snart som möjligt (10 §). Departementsförslaget utgår från att förrättning inte längre skall rutinmässigt hållas i gäldenärens bostad. I stället skall uppgifter angående utmätningsbara tillgångar i första hand inhämtas från gäldenären eller genom undersökning i register m.m. En uttrycklig regel tas upp om kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom (9 §). Gäldenären föreslås bli skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar och att bekräfta uppgifterna under straffansvar (14 §). I följd härav anses lagen om utmätningsed kunna avskaffas. Upplysningsplikt föreslås även för tredje man såvitt avser mellanhavande mellan honom och gäldenären (15 §).

I fråga om förhållandet till tredje man föreslås i 4 kap. en i väsentliga delar ny reglering (17–26 §§). Det anges en del fall i vilka gäldenären på grund av besittning eller registrering får presumeras vara ägare till lös eller fast egendom. I fråga om makar eller andra som varaktigt sammanbor föreslås att lös egendom i deras gemensamma besittning skall presumeras tillhöra dem med samäganderätt (19 §). Bestämmelserna härom kompletteras med föreskrifter i 8 kap., som medger att hela egendomen under vissa förutsättningar säljs exekutivt. I fall då det inte är möjligt att på något yttre faktum grunda en presumtion om äganderätt och det inte heller eljest framgår att egendomen tillhör gäldenären föreslås att egendomen får utmätas med förbehåll om tredje mans rätt, under förutsättning att sannolika skäl föreligger för att egendomen tillhör gäldenären. När egendom har utmätts trots att tredje man gör gällande att egendomen tillhör honom, skall kronofogdemyndigheten i allmänhet förelägga tredje mannen att väcka talan vid domstol vid påföljd att han förlorar sin rätt

mot utmätningssökanden (20 och 25 §§). I fall då utmätning har skett med förbehåll för tredje mans rätt skall föreläggande i stället meddelas sökanden (21 §). Föreläggande att väcka talan vid domstol föreslås också kunna meddelas i fråga om utmätt fordrans eller rättighets bestånd (22 §).

Liksom f.n. skall domstols beslut, varigenom fordran har fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, medföra att egendomen skall anses utmätt (27 §). Detsamma föreslås gälla registrerat skepp och registrerat luftfartyg. När det gäller rättsverkningarna av utmätning föreslås generella regler om de inskränkningar som utmätningsbeslut medför i gäldenärens förfoganderätt (29 §). Principen är att gäldenären inte får förfoga över utmätt egendom till skada för sökanden. Förmånsrätt på grund av utmätning föreslås i allmänhet inträda i och med utmätningsbeslutet (30 §). I fråga om skepp eller luftfartyg som är registrerat här i riket och fast egendom skall förmånsrätten dock inte inträda förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Förslaget uppmärksammar också behovet av åtgärder beträffande utmätt egendom för att den rätt som sökanden har vunnit skall tas till vara (31 §). Kronofogdemyndigheten föreslås få i princip samma befogenheter som annars tillkommer egendomens ägare. Självrättelse av utmätning regleras på i huvudsak samma sätt som f.n. (33–35 §§). Sådan rättelse föreslås emellertid kunna vidtas även beträffande fast egendom och i fall då den utmätta egendomen visas tillhöra tredje man skall självrättelse kunna vidtas utan särskild tidsbegränsning.

I *5 kap.* ges bestämmelser om beneficium och andra undantag från utmätning. Kapitlet överensstämmer i allt väsentligt med nuvarande regler på området. I fråga om skadestånd med anledning av personskada, frihetsberövande m.m. föreslås dock en viss utvidgning av utmätningsfriheten, nämligen beträffande tid efter det att skadeståndet har betalats ut (7 §).

6 kap. behandlar frågan om säkerställande av utmätning, dvs. vilka åtgärder som efter beslut om utmätning skall vidtas beträffande själva egendomen. Där anges i fråga om olika slag av egendom de åtgärder som kronofogdemyndigheten har att vidta, såsom omhändertagande av egendomen, underrättelse till sekundogäldenär etc. (2–11 §§). Beträffande lösöre föreslås kronofogdemyndigheten kunna i viss utsträckning avstå från att vidta någon åtgärd (4 §). När det gäller fordran eller rättighet som grundas på presentationspapper föreslås som ett alternativ till handlingens omhändertagande i fall då det kan antas att denna undanhålls eller har förkommit att förbud skall meddelas sekundogäldenär eller motsvarande att fullgöra sin förpliktelse (2 §). Härav följer att sådan fordran eller rättighet i nämnda fall får utmätas trots att utmätningen inte kan säkerställas genom handlingens omhändertagande. Vad nu har sagts gäller även när pantbrev eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg skall utmätas hos den intecknade egendomens ägare. Utmätt lösöre som lämnas kvar hos gäldenären föreslås få nyttjas av denne, om inte kronofogdemyn-

digheten beslutar annat (4 §). Förutom de åtgärder som vidtas med själva egendomen skall denna beskrivas och värderas (9 §). Liksom f.n. föreslås kronofogdemyndigheten vid behov kunna säkerställa utmätning av lös egendom genom provisorisk åtgärd (12 §). I fråga om åtgärder efter utmätning av fast egendom hänvisas i huvudsak till kapitlet om exekutiv försäljning av sådan egendom (13 och 14 §§).

I *7 kap.* i departementsförslaget behandlas utmätning av lön och liknande förmåner. Kapitlet överensstämmer i huvudsak med nuvarande regler om sådan utmätning. Förutsättningarna för löneutmätning har dock jämkats något. Sålunda har det särskilda villkor som består i att löneutmätning inte får äga rum, om det med skäl kan antas att gäldenären har gjort vad han har förmått för att betala skulden, utgått. Den längsta tid under vilken löneutmätning i normala fall får pågå utan gäldenärens medgivande föreslås bli utsträckt till sex månader per år (5 §). En bestämmelse föreslås för det fallet att gäldenären arbetar hos make eller annan utan synlig lön eller mot så låg ersättning att inte något kan tas i anspråk (18 §). Förslaget innebär att kronofogdemyndigheten, i enlighet med vad som f.n. gäller vid införsel, kan ålägga arbetsgivaren att utge så mycket som hade kunnat tas ut, om skälig lön hade utgått.

Med *8 kap.* inleds de kapitel i UB som reglerar försäljning av utmätt egendom. I 8 kap. meddelas allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning, vilka i princip är gemensamma för all slags egendom. Bestämmelserna gäller i tillämpliga delar även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs (1 §). Någon bestämd tidsfrist för försäljning av egendom i allmänhet uppställs inte, utan det föreslås endast att försäljningen skall ske utan onödigt dröjsmål (3 §). Närmare bestämmelser föreslås om olika hinder mot försäljning, bl.a. i fall då exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft eller då tvist råder om utmätt egendom (4–6 §§). För det fall att andel i viss egendom har utmätts föreslås möjlighet att utvidga försäljningen till att avse hela egendomen, under förutsättning att lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt är tillämplig (8 och 9 §§). Vad som efter försäljningen belöper på andel i egendomen som inte tillhörde gäldenären skall tillkomma den andelens ägare. Även andra borgenärer än utmätningssökanden kan ibland ha anspråk på betalning ur utmätt egendom. Förutsättningarna för sådan rätt till betalning regleras ingående i kapitlet (10–15 §§). Kapitlet innehåller också en generell befogenhet för kronofogdemyndigheten att vid behov ge den som har förvärvat egendom exekutivt handräckning för att komma i besittning av egendomen (17 §).

9 kap. innehåller bestämmelser om exekutiv försäljning av lös egendom frånsett registrerat skepp och registrerat luftfartyg. Försäljning skall ske på auktion eller under hand (1 §). Kronofogdemyndigheten får uppdra åt auktionsföretag eller annan att hålla auktion. Kapitlet innehåller åtskilliga närmare föreskrifter om försäljning på auktion, bl.a. om kungörande och underrättelser, om avvisande av för lågt bud, om betalning av köpeskil-

lingen för inropad egendom, om nytt försäljningsförsök när auktion inte har gett resultat och om ianspråktagande av handpenning när inrop inte har fullföljts (2–7 §§). Möjligheten till underhandsförsäljning av utmätt egendom har i departementsförslaget i princip jämställts med försäljning på auktion. Försäljning föreslås skola ske under hand, om det är sannolikt att högre köpeskilling kan uppnås genom en sådan försäljning än genom försäljning på auktion och om försäljning under hand även i övrigt är ändamålsenlig (8 §). Underhandsförsäljning skall föregås av anbudsförfarande.

Särskilda bestämmelser föreslås om försäljning av utmätt egendom som gäldenären innehar under förbehåll om återtaganderätt (9 §). Bestämmelserna avser i första hand egendom beträffande vilken konsumentkreditlagen eller den föreslagna lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. är tillämplig. Förslaget innebär att egendomen i allmänhet skall säljas utan förbehåll för avbetalningssäljarens rätt men under villkor att köpeskillingen förslår till betalning av dennes fordran. Kapitlet innehåller också bestämmelser om indrivning av utmätt fordran (10–12 §§). Bestämmelserna syftar till att sådan fordran om möjligt skall drivas in i stället för att säljas. Utmätning av pantbrev i skepp eller fastighet skall enligt förslaget leda till antingen att skeppet resp. fastigheten tas i anspråk eller att pantbrevet pantförskrivs till utmätningssökanden (13 och 14 §§). Motsvarande föreslås gälla när skuldebrev som är intecknat i luftfartyg har utmätts hos luftfartygets ägare (15 §).

I *10*, *11* och *12 kap.* meddelas bestämmelser om exekutiv försäljning av registrerat skepp, av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg resp. av fast egendom. Dessa kapitel överensstämmer i allt väsentligt med de bestämmelser som nu gäller enligt de särskilda lagarna om exekutiv försäljning av sådan egendom. Enligt departementsförslaget skall försäljningen dock åvila kronofogdemyndigheten i stället för som f.n. överexekutor.

Det sista ledet i utmätningsförfarandet, nämligen redovisning av influtna medel, behandlas i *13 kap.* Enligt huvudregeln skall redovisning ske så snart som möjligt (1 §). Undantag härifrån föreslås bl.a. i fall då influtet belopp är ringa och ytterligare medel kan antas inflyta. När två eller flera sakägare har anspråk på betalning ur medlen, skall fördelning ske. Sammanträde för fördelning skall alltid hållas, när specialobjekt som avses i 10–12 kap. har sålts. I övrigt skall fördelningssammanträde hållas när det är oklart hur medlen skall fördelas (4 §). Det kan inträffa att bevakad fordran eller därmed förenad förmånsrätt är beroende av villkor eller tvistig. Kronofogdemyndigheten skall då avsätta vad som belöper på fordringen (7 §). Beträffande tvistig fordran föreslås kronofogdemyndigheten kunna förelägga borgenären att väcka talan i saken vid domstol vid äventyr att han förlorar sin rätt. Under särskilda förutsättningar skall kronofogdemyndigheten själv kunna pröva sådan tvist. Kapitlet innehåller också

flera andra föreskrifter rörande fördelning (4–6, 8 och 9 §§). Det föreslås också en del särskilda bestämmelser om fördelning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller fast egendom har sålts (10–12 §§).

Borgenär har vid exekution ofta anspråk på betalning inte bara för en kapitalfordran utan också för ränta, rättegångskostnader m.m. I kapitlet föreslås bestämmelser om i vilken ordning avräkning skall ske på olika anspråk (13 §). Kapitlet innehåller även en del närmare bestämmelser rörande utbetalning av medel (14–19 §§). Bl.a. anges en rad fall då hinder föreligger mot utbetalning annat än mot säkerhet, t.ex. då exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft eller utmätningen har överklagats (14 §). Vissa föreskrifter meddelas också om skyldighet för borgenär att återställa fordringsbevis, förete pantbrev m.m. (17 §). I samband härmed regleras den situationen att beslut om fördelning eller utbetalning ändras (20 §). Enligt förslaget skall kronofogdemyndigheten då på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. Detsamma föreslås gälla i vissa andra fall.

I *14 kap.* behandlas den verkan som exekutiv försäljning har mot tredje man som var rätt ägare till egendomen. Som huvudregel föreslås att exekutiv försäljning inte ger köparen bättre rätt än frivillig försäljning (1 §). Enligt allmänna regler kan lös egendom i vidsträckt omfattning vara föremål för godtrosförvärv och detsamma skall gälla när egendomen säljs exekutivt. Från nyssnämnda princip föreslås vissa undantag. Tredje man som har underlåtit att efterkomma föreläggande att väcka talan om äganderätten till utmätt egendom förlorar sin rätt även mot köparen (2 §). Beträffande registrerat skepp och fast egendom föreslås ett mera långtgående skydd för köparen (3 §), kompletterat med rätt för tredje mannen till ersättning av staten (6 §). Kapitlet innehåller också bestämmelser om ersättningsskyldighet för gäldenären och ondtroende borgenär mot köparen när exekutivt såld egendom frångår honom resp. mot tredje mannen när försäljningen medför att han förlorar sin rätt (4 och 5 §§).

I *15 kap.* behandlas införsel i lön och liknande förmåner. Kapitlet överensstämmer i allt väsentligt med nuvarande bestämmelser i införsellagen.

I *16 kap.* regleras verkställighet av förpliktelse som avser annat än betalningsskyldighet samt av kvarstad och annan säkerhetsåtgärd. Kapitlet inleds med ett avsnitt som rör avhysning (1–9 §§). I förslaget ges en allmän bestämmelse om att avhysning skall genomföras så att skälig hänsyn tas till såväl sökandens intresse som svarandens situation (2 §). Beträffande tidsfrist för verkställigheten föreslås att avhysning om möjligt skall ske inom fyra veckor från det att handlingarna kom in till kronofogdemyndigheten. Svaranden skall i allmänhet underrättas på förhand och avhysning får ske tidigast en vecka (i vissa fall två veckor) från underrättelsen (3 §). Kronofogdemyndigheten kan lämna anstånd med avhysning under högst två eller, under särskilda förutsättningar, fyra veckor (4 §). Även sökanden kan ge anstånd, men om sådant anstånd

varar längre än sex månader från dagen för ansökningen förfaller ansökningen (5 §). Kronofogdemyndigheten föreslås få befogenhet att anskaffa transportmedel, hyra utrymme för förvaring och vidta andra liknande åtgärder (6 §). När fråga är om avhysning från annat än bostad skall kronofogdemyndigheten under vissa förutsättningar kunna sälja avhyst egendom eller låta förstöra den (7 §).

Beträffande annan verkställighet än avhysning föreslås endast bestämmelser om behörig kronofogdemyndighet, underrättelse och sättet för verkställighetens genomförande (10–12 §§). I det avslutande avsnittet meddelas särskilda bestämmelser om kvarstad (13–16 §§). Beträffande verkställandet av kvarstad för fordran föreslås åtskilliga bestämmelser rörande utmätning få motsvarande tillämpning (13 §). Även i fråga om verkan av sådan kvarstad hänvisas delvis till vad som föreslås om utmätning (14 §). Kvarstad för fordran föreslås inte utgöra hinder mot att egendomen utmäts eller beläggs med kvarstad för annan fordran, men i fall då egendomen utmäts för fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall denna anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran (15 §). Även kvarstad till säkerhet för bättre rätt regleras, vilket i huvudsak sker genom hänvisning till vissa bestämmelser rörande utmätning resp. kvarstad för fordran (16 §).

Frågan om kostnader i utsökningsmål behandlas i *17 kap.* För statens kostnader för förfarandet hos kronofogdemyndigheten, s.k. förrättningskostnader, skall ersättning tas ut enligt vad regeringen föreskriver (1 §). Enligt huvudregeln ansvarar sökanden mot staten för förrättningskostnaderna i målet (2 §). Från denna regel föreslås emellertid vissa undantag (3 och 4 §§). Bl.a. skall kronofogdemyndigheten kunna helt eller delvis befria sökanden från kostnadsansvar om skyldigheten skulle vara betungande (4 §). Förrättningskostnad för vilken sökanden ansvarar skall på begäran förskotteras av honom (5 §). Förrättningskostnad skall i allmänhet tas ut i målet av svaranden, men vissa undantag föreslås (6–10 §§). Kan kostnaden inte tas ut på sådant sätt, får den utsökas hos sökanden (11 §). I fördelningstvist som kronofogdemyndigheten själv prövar föreslås RB:s regler om rättegångskostnader bli tillämpliga (12 §).

I det avslutande *18 kap.* behandlas klagan i utsökningsmål. Mot kronofogdemyndighets beslut får talan föras i hovrätten (1 §). Huvudregeln är att varje beslut (eller åtgärd) får överklagas. Beträffande vissa beslut föreskrivs dock förbud mot talan eller mot särskild talan (2–4 §§). Rättsmedlet för talan mot kronofogdemyndighets beslut skall vara besvär (8 §). Besvärsinlagan skall ges in till kronofogdemyndigheten. I fråga om tidsfrist för klagan skall enligt departementsförslaget olika regler gälla för olika fall (9 §). Huvudregeln är att besvär skall anföras inom tre veckor från delgivning av beslutet. När självrättelse är tillåten, skall sådan åtgärd kunna vidtas med anledning av vad som anförs i besvärsinlagan (12 §). Beträffande förfarandet i hovrätten utgår departementsförslaget från att RB:s

bestämmelser har motsvarande tillämpning. En del avvikande eller kompletterande föreskrifter föreslås emellertid (14–17 §§). Mot hovrättens beslut får talan föras i högsta domstolen genom besvär (18 §). Även när det gäller sådan talan och rättegången i högsta domstolen förutsätts RB:s regler ha motsvarande tillämpning, men en del särskilda bestämmelser meddelas (19 och 20 §§).

Kapitlet innehåller även bestämmelser om särskilda rättsmedel i utsökningsmål (21 §). RB:s bestämmelser om sådana rättsmedel i 58 och 59 kap. föreslås i princip få motsvarande tillämpning. Vad som föreskrivs i RB om återställande av försutten tid skall kunna tillämpas även i fråga om vissa förelägganden som kronofogdemyndigheten meddelar.

1 kap. Inledande bestämmelser

I balkens inledande kapitel meddelas en del grundläggande föreskrifter om balkens tillämpningsområde, exekutiv myndighet m.m. Kapitlet motsvarar 1 kap., 2 kap. 1–13 §§ (delvis) och 19 kap. 7 § beredningens förslag.

Föredraganden. En del bestämmelser i 1 kap. beredningens förslag saknar motsvarighet i departementsförslaget. Beträffande anledningen härtill vill jag i fråga om vissa bestämmelser framhålla följande.

Enligt 1 kap. 3 § andra stycket i beredningens förslag kan regeringen meddela föreskrifter om överlämnande av ärende från en kronofogdemyndighet till annan och om kronofogdemyndighetens handläggning i övrigt av ärenden som avses i UB. Att regeringen numera kan meddela föreskrifter om verkställighet av lag följer emellertid redan av RF. Något särskilt bemyndigande härtill behövs därför inte i balken.

I 1 kap. 5 § beredningens förslag anges att vissa frågor som uppkommer i ärenden om verkställighet får hänskjutas till rättegång enligt vad som anges i balken. Denna föreskrift utgör en erinran om att tvister om bättre rätt till utmätt egendom m.m. och om fordringar som skall delta i köpeskillingsfördelning i princip skall prövas av domstol. Bestämmelsen är, som också har framhållits under remissbehandlingen, obehövlig.

I 1 kap. 6 § beredningens förslag anges att talan i exekutiva ärenden fullföljs från kronofogdemyndigheten till hovrätt och att högsta domstolen är överrätt i exekutiva ärenden som fullföljs från hovrätt. Förslaget att i 1 kap. ange fullföljdsordningen i utsökningsmål torde hänga samman med en önskan från beredningens sida att redan i balkens inledande bestämmelser ange vilka myndigheter som tar befattning med utsökningsmål. Enligt min mening är emellertid en bestämmelse med sådant syfte inte nödvändig. Däremot måste under alla omständigheter klargöras hur fullföljd sker i utsökningsmål. Regler härom har emellertid sin givna plats i det kapitel som behandlar fullföljdsförfarandet (se 18 kap. departementsförslaget).

Jag anser därför att någon bestämmelse i ämnet inte bör inflyta i 1 kap.

Beredningen har vidare i 1 kap. 7 § första stycket föreslagit bemyndigande för regeringen att bestämma i vilken omfattning åtgärd eller beslut som endast avser ärendes beredning får vidtas eller meddelas av ledamot i hovrätten eller av tjänsteman vid denna samt, när ärende har fullföljts till högsta domstolen, av tjänsteman vid denna. Sådana föreskrifter torde emellertid kunna meddelas av regeringen utan särskilt bemyndigande.

I 7 § andra stycket har beredningen föreslagit motsvarande bemyndigande för regeringen såvitt avser inhibition, dvs. förordnande att åtgärd för verkställighet (eller handräckning) inte skall äga rum tills vidare. Bestämmelsen bör ses mot bakgrund av att beslut i utsökningsmål som regel skall lända till efterrättelse omedelbart. Till stöd för bestämmelsen framhåller beredningen att det därför ofta blir aktuellt att pröva fråga om inhibition när överklagande sker. För att inte hovrätten eller högsta domstolen skall belastas i onödan synes det önskvärt att inhibition kan beslutas av en ledamot i hovrätten (referenten) resp. revisionssekreterare. Beredningen anser inte att detta behöver möta betänkligheter. Frågan om inhibition bör av referenten resp. revisionssekreteraren kunna hänskjutas till avdelningen, om han är tveksam. Om referenten i hovrätten eller revisionssekreteraren för sin del finner att en begäran om inhibition *inte* bör bifallas, skall frågan enligt beredningens förslag alltid prövas på avdelningen. Svea hovrätt har under remissbehandlingen riktat kritik mot det nu berörda förslaget. För egen del vill jag till en början framhålla att föreskrifter om befogenhet för en ledamot i hovrätten resp. revisionssekreterare att förordna om inhibition torde kräva lagform. Vidare vill jag understryka det angelägna i att inhibitionsfrågor prövas omsorgsfullt. Principen att exekutiva beslut som regel länder till efterrättelse omedelbart bör inte kastas omkull genom att yrkanden om inhibition bifalls rutinmässigt. Sådan begäran bör inte bifallas annat än om det föreligger reell möjlighet för klaganden att uppnå ändring av det överklagade beslutet. Detsamma gäller givetvis när fråga om inhibiton tas upp till prövning utan särskilt yrkande. Eftersom ställningstagandet alltså förutsätter en viss, låt vara endast preliminär, prövning av huvudsaken, synes lämpligast att inhibitionsfrågan prövas enligt vanliga domförhetsregler. Förordnande om inhibition kan dessutom ibland vara till lika stor nackdel för exekutionssökanden som avslag på begäran därom kan vara för klaganden. Det skulle därför vara otillfredsställande om befogenheten skulle avse endast rätt att förordna om inhibition men inte att avslå begäran därom. Även om man genom den föreslagna ordningen skulle kunna förenkla handläggningen i överinstanserna något, synes de angivna nackdelarna överväga. Det kan också erinras om att frågor om inhibition som avses i RB skall prövas av fullsutten avdelning (jfr 50 kap. 8 § andra stycket, 51 kap. 8 § andra stycket, 52 kap. 7 § tredje stycket och 55 kap. 8 § andra stycket RB). På grund härav saknar departementsförslaget motsvarighet även till 1 kap. 7 §

andra stycket i beredningens förslag.

Behövliga bestämmelser om innebörden av olika beteckningar som används i UB bör lämpligen tas upp i 1 kap. I beredningens förslag meddelas åtskilliga sådana bestämmelser. Sålunda innehåller större delen av 2 kap. 1–13 §§ föreskrifter av sådant slag. Alla dessa torde emellertid inte vara nödvändiga och det synes angeläget att så långt möjligt reducera antalet sådana föreskrifter.

I 2 kap. 1 § i beredningens förslag anges att för tillämpningen av UB gäller de följande gemensamma bestämmelserna. Härtill framhåller beredningen att denna föreskrift bl.a. innebär att de bestämningar som ges i kapitlet endast gäller tillämpningen av UB, trots att det inte anges vid varje särskild paragraf. Att föreskrifter om innebörden av vissa termer och liknande bestämningar inte utan vidare gäller utanför UB torde emellertid vara tydligt utan särskild bestämmelse. Föreskriften är därför onödig.

Vidare torde de av beredningen föreslagna bestämningarna rörande pant- och retentionsrätt, frånsett ett undantag, kunna utgå. Härom vill jag framhålla följande. I 2 kap. 11 § i beredningens förslag anges att med panträtt i fartyg avses, såvitt angår skepp, sådan panträtt som behandlas i 261–293 §§ sjölagen (1891:35 s. 1) – dvs. panträtt på grund av inteckning – och, beträffande andra fartyg, handpanträtt. I anslutning till bestämmelsen påpekar beredningen att med uttrycket panträtt i fartyg däremot inte avses sjöpanträtt samt att bestämmelsen har ansetts erforderlig med hänsyn till att terminologin är vacklande. Utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. har vänt sig mot att termen panträtt i fråga om fartyg inte omfattar sjöpanträtt. Utredningen framhåller att det innebär en avvikelse från invanda begrepp och att det knappast kan genomföras konsekvent. Utredningen pekar på bestämmelsen i 6 kap. 12 § första stycket beredningens förslag, som enligt utredningen otvivelaktigt inbegriper sjöpanträtt. Det erinras också om att panträtt på grund av inteckning i båt kommer att finnas övergångsvis. Även Svea hovrätt har ifrågasatt lämpligheten och behovet av att utesluta sjöpanträtt. Hovrätten framhåller att den föreslagna terminologin inte används i sjölagen och även i viss mån frångås i förslaget, t.ex. i 11 kap. 12 § där det talas om panträtt på grund av inteckning. För egen del vill jag påpeka att skeppshypotek i departementsförslaget, liksom i beredningens förslag, benämns panträtt på grund av inteckning. Även i övrigt torde av olika bestämmelser i balken angående fartyg m.m. utan vidare framgå om panträtt på grund av inteckning, handpanträtt eller sjöpanträtt avses. Den föreslagna bestämmelsen har därför inte tagits upp i departementsförslaget. Jag har inte heller ansett det behövligt att ta upp en regel motsvarande 2 kap. 12 § första stycket i beredningens förslag, nämligen att med panträtt i fast egendom avses sådan panträtt som behandlas i 6 kap. JB, dvs. panträtt på grund av inteckning.

Beredningen har i 2 kap. 13 § föreslagit en bestämmelse om innebörden

av termen retentionsrätt. Där anges att med retentionsrätt avses rätt att kvarhålla annan tillhörig lös egendom till säkerhet för fordran. I anslutning till bestämmelsen framhåller beredningen bl.a. att upplåtelse av rätt att kvarhålla egendom kan ske även i annat syfte än att ge medkontrahenten säkerhet för fordran. Sådan retentionsrätt får anses som en ofullgången nyttjanderätt och bör inte ha bättre skydd mot upplåtarens borgenärer eller annan tredje man än nyttjanderätt. Förslagets bestämmelser om retentionsrätt avser inte sådan rätt. Inte heller avses s.k. detentionsrätt enligt t.ex. 39 § lagen (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom. Beredningen påpekar vidare att enligt förslaget skall retentionsrätt för fordran vara helt likställd med handpanträtt i exekutivt hänseende. I vissa fall kan emellertid retentionsrätt för fordran äga rum i egendom som inte kan bli föremål för handpanträtt.

Svea hovrätt och hovrätten för Västra Sverige anser att i paragrafen även bör meddelas en allmän bestämmelse om att retentionsrätt likställs med handpanträtt i exekutivt hänseende. Enligt Svea hovrätt framstår det vidare som en brist att den underavdelning, som omfattar 2 kap. 11–13 §§ och som enligt sin rubrik reglerar pant- och retentionsrätt, inte innehåller något om vanlig panträtt i lös egendom. Hovrätten föreslår att paragrafen får inledas med en definition av vad som avses med panträtt i lös egendom. Det ges då också tillfälle att likställa säkerhetsrätt på grund av ägarförbehåll med panträtt.

För egen del vill jag erinra om att termen retentionsrätt på senare tid har använts i lagtext, bl.a. i förmånsrättslagen och 1973 års ändringar i sjölagen. Jag anser lämpligt att termen används även i UB i stället för det längre uttrycket "rätt att kvarhålla (annan tillhörig) lös egendom till säkerhet för fordran". I förmånsrättslagen har visserligen lämnats en definition (4 § 2). Termen retentionsrätt torde emellertid, i vart fall numera, inte begagnas för annan rätt att kvarhålla lös egendom än sådan som har till syfte att säkerställa fordran. Det är därför enligt min mening inte behövligt att meddela särskild föreskrift om innebörden av termen. Än mindre finns anledning att förklara termen panträtt i lös egendom. Jag anser inte heller att skäl föreligger att ta upp en allmän föreskrift om att retentionsrätt likställs med handpanträtt i exekutivt hänseende. Det synes tillräckligt att det av de olika bestämmelser som gäller handpanträtt och retentionsrätt framgår att dessa säkerhetsrätter i princip är likställda. Framhållas bör emellertid att det inte föreligger någon sådan likställighet i fråga om skepp och skeppsbygge eller luftfartyg, eftersom sådan egendom kan vara föremål för retentionsrätt men inte för handpanträtt.

Beträffande 2 kap. 4, 6 och 14–18 §§ beredningens förslag hänvisar jag till vad som sägs härom under 2 kap. departementsförslaget.

Eftersom förevarande kapitel behandlar inte endast exekutiv myndighet utan även bl.a. balkens tillämpningsområde och tillämpligheten av bestämmelser som gäller specialobjekten fartyg, luftfartyg och fast egendom,

synes den i beredningens förslag upptagna kapitelrubriken Exekutionsväsendet mindre träffande. I departementsförslaget har i stället valts beteckningen Inledande bestämmelser, varjämte underrubriker har införts.

Med anledning av de invändningar som under remissbehandlingen har riktats mot termen "exekution" vill jag framhålla att detta och besläktade ord används redan f.n. i utsökningsrättsliga författningar. I instruktionen (1970:752) för riksskatteverket föreskrivs sålunda att RSV är centralmyndighet för administration av "exekutionsväsendet". Ordet "exekution" förekommer också i kungörelsen (1971:1097) om exekution i fast egendom, kungörelsen (1971:1102) om exekution i luftfartyg m.m. och förordningen (1975:943) om exekution i registrerat skepp m.m. samt i exekutionsavgiftskungörelsen (1971:1027). Termen "exekutiv" förekommer bl.a. i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom, lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. och lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. Med hänsyn härtill finner jag inte anledning att nu avstå från användning av nämnda termer. Ordet "exekution" behövs bl.a. i benämningen "exekutionstitlar" (se 3 kap.).

Förevarande kapitel i departementsförslaget inleds med bestämmelser om balkens tillämpningsområde (1 och 2 §§). Vidare ges föreskrifter om den exekutiva myndigheten (3–5 §§) och om de båda huvudtyperna av mål och om parter m.m. (6 och 7 §§). Kapitlet innehåller också föreskrifter om tillämpning av bestämmelser som rör fartyg, luftfartyg och fast egendom (8–12 §§).

Tillämpningsområde

1 § Denna paragraf behandlar balkens tillämpningsområde. Första stycket motsvarar 1 kap. 1 § i beredningens förslag, medan andra stycket saknar direkt motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. UL, som reglerar exekutionsformerna verkställighet och handräckning, och de till UL anslutande särskilda försäljningslagarna är direkt tillämpliga i huvudsak endast på det civilrättsliga området. Enligt föreskrift i 22 § 1 mom. Up skall emellertid UL:s regler om verkställighet med vissa förbehåll tillämpas också på verkställighet av dom i brottmål, varigenom har dömts till böter eller vite eller till sådan med brott förenad "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet eller till "påföljd" som eljest är sådan att domen kan verkställas genom utsökning. Enligt 2 mom. i samma paragraf skall UL:s bestämmelser om verkställighet i tvistemål tillämpas även på verkställighet av brottmålsdom, varigenom har dömts till skadestånd eller talan om enskilt anspråk eljest har bifallits. På grund av hänvisningar i 60 § uppbördslagen och i vissa andra författningar är UL:s och försäljningslagarnas regler om utmätning med vissa undantag tillämp-

liga även beträffande utmätning för skatter och allmänna avgifter. När förvaltningsdomstols eller förvaltningsmyndighets avgörande i andra fall får verkställas exekutivt, anses UL utan särskild bestämmelse tillämplig. Införsellagen är däremot direkt tillämplig även på indrivning av böter och viten, skatter och allmänna avgifter samt vissa andra beslut av förvaltningsmyndighet.

Lagberedningen. Beredningens förslag utgår från att UB skall innehålla regler om såväl verkställighet som handräckning. Beredningen framhåller såvitt gäller verkställighet till en början att dess förslag i motsats till UL bygger på att UB i princip skall vara direkt tillämplig inte bara på verkställighet i tvistemål o.d. utan i alla fall när verkställigheten rör sådana förpliktelser som avses i 1 §, om inte annat är särskilt föreskrivet. Detta gäller vare sig förpliktelsen har fastställts av domstol, av förvaltningsmyndighet eller i annan ordning, i den mån det är avsett att beslutet över huvud skall vara exigibelt. Även indrivning av skatter och allmänna avgifter faller direkt under förslagets bestämmelser.

I överensstämmelse härmed sägs i beredningens lagförslag att balken är tillämplig i fråga om verkställighet som gäller betalningsskyldighet eller annan förpliktelse. Förutom typiska betalningsförpliktelser i pengar åsyftas skyldighet att utge varor, t.ex. på grund av leveransavtal, eller att utge viss egendom på grund av bättre rätt, skyldighet att avflytta från fast egendom m.m. eller att inställa viss verksamhet, t.ex. om den strider mot patent. Med förpliktelse avses alltså inte endast skyldighet att företa positiv handling utan också skyldighet att underlåta handling eller verksamhet. Förutsättningarna i olika fall för verkställighet av sådana förpliktelser som har nämnts nu anges i 3 kap. beredningens förslag.

Beträffande förslagets tillämplighet i fråga om brottspåföljder och särskild rättsverkan av brott framhåller beredningen att uttagande av böter och viten omfattas av förslaget. Frånsett böter och disciplinstraff för krigsmän i form av disciplinbot när straffet inte skall verkställas genom löneavdrag är förslaget däremot inte tillämpligt beträffande sådana påföljder som anges i 1 kap. 3 § BrB. Däremot skall förslaget, liksom UL, tillämpas på förverkande och annan sådan särskild rättsverkan av brott som åsyftas i 1 kap. 8 § BrB, om sådan rättsverkan innefattar positiv eller negativ förpliktelse och verkställighet i annan ordning inte är föreskriven eller förutsatt. I fråga om förverkande åsyftas såväl sak- som värdeförverkande. I dom på sakförverkande brukar visserligen inte uttryckligen åläggas någon skyldighet för svaranden. Domen innefattar emellertid enligt beredningen utan vidare en förpliktelse att utge den förverkade egendomen. En annan sak är att det sällan blir aktuellt att anlita exekutiv myndighet för verkställighet av sakförverkande, eftersom den förverkade egendomen i regel har tagits i beslag. Bland andra särskilda rättsverkningar av brott nämner beredningen skyldighet att utge skatt enligt förordningen (1961:180) om tillverkning av sprit och vin eller förordningen (1961:181)

om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat eller dubbel hundskatt enligt förordningen (1923:116) ang. skatt för hundar. Däremot skall sådan rättsverkan av brott som t.ex. förvisning enligt utlänningslagen (1954:193) eller återkallelse av körkort enligt körkortskungörelsen (1972:592) verkställas i den ordning som gäller därom.

Beredningen påpekar att förslaget inte gäller verkställighet rörande vårdnaden om barn. Bestämmelser härom finns i 21 kap. föräldrabalken (FB).

Remissyttrandena. Enligt *Svea hovrätt* och *länsstyrelsen i Stockholms län* bör paragrafen tydligare än som har skett i förslaget ange att balken är tillämplig inte bara på civilrättsliga förhållanden utan även beträffande indrivning av skatter, böter o.d.

RSV tar upp beredningens uttalanden i motiven att dom på sakförverkande skall verkställas enligt balken, om inte egendomen redan har tagits i beslag. RSV anser att om egendomen är tagen i beslag men kvarlämnad hos innehavaren, omhändertagandet av egendomen bör göras av polismyndigheten som ett led i beslagsförfarandet.

Föredraganden. I likhet med beredningen anser jag att UB bör inledas med en grundläggande bestämmelse om balkens tillämpningsområde. Med hänsyn till att förordnande om handräckning inte regleras i balken bör bestämmelsen ta sikte enbart på verkställighet. Härvid bör anges att det skall röra sig om verkställighet av dom eller annan exekutionstitel, som innefattar betalningsskyldighet eller annan förpliktelse. Huvudregeln om balkens tillämpningsområde har utformats i enlighet med vad jag nu har sagt.

Eftersom beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd inte innefattar någon förpliktelse i den mening detta tas i huvudregeln om balkens tillämpningsområde, bör till denna regel fogas en bestämmelse om att balken gäller även verkställighet av beslut om kvarstad eller annan liknande säkerhetsåtgärd (jfr 16 kap.). Bestämmelsen har tagits upp som en andra mening i första stycket. Av lydelsen framgår att balken inte är tillämplig beträffande verkställighet av beslag eller andra tvångsmedel i brottmål frånsett kvarstad.

Som framgår av vad jag har anfört i den allmänna motiveringen bör UB vara direkt tillämplig inte bara i fråga om civilrättsliga förpliktelser utan även bl.a. när det gäller skatter, böter o.d. Detta följer av första styckets lydelse. I 6 § meddelas härutöver bestämmelser om uppdelningen av utsökningsmål i enskilda mål och allmänna mål och om den närmare innebörden av begreppet allmänt mål. Att balkens tillämplighet i allmänna mål nödvändiggör undantag från vissa regler kommer att beröras närmare i det följande.

Av huvudregeln om balkens tillämpningsområde framgår att för verkställighet alltid krävs en exekutionstitel av något slag. Den förpliktelse varom är fråga skall alltså vara fastslagen på visst sätt i en handling.

Exekutionstitelns art växlar starkt beroende på om det rör sig om ett allmänt eller ett enskilt mål. Regler om vilka exekutionstitlar som kan läggas till grund för verkställighet enligt UB tas upp i 3 kap.

Av de förpliktelser som kan föranleda verkställighet är den vanligaste naturligtvis betalningsskyldighet. Som exempel på andra förpliktelser som kan föranleda verkställighet kan nämnas skyldighet att utlämna viss lös egendom, skyldighet att avflytta från fast egendom och skyldighet att upphöra med viss störande verksamhet eller kränkning av patent. Inte endast skyldighet att företa positiv handling utan också skyldighet att underlåta viss handling eller verksamhet avses.

Lika litet som UL bör UB vara tillämplig på verkställighet rörande vårdnaden om barn. Denna fråga regleras även i fortsättningen av de särskilda bestämmelserna i 21 kap. FB. Att UB inte är tillämplig i sådant fall följer bl.a. av 2 §.

Vad beredningen har uttalat om UB:s tillämplighet i fråga om verkställighet av påföljder och särskild rättsverkan av brott kan jag ansluta mig till. Med anledning av den kritik som RSV på en punkt har riktat mot beredningens uttalanden angående verkställighet av sakförverkande vill jag framhålla att dom på sakförverkande innefattar en förpliktelse för svaranden i målet att utge den förverkade egendomen. Om sådan dom behöver verkställas särskilt, faller verkställigheten direkt under UB. Erinran har inte framställts mot att verkställighet av sakförverkande skall ombesörjas av kronofogdemyndighet när egendomen inte är underkastad beslag. Beträffande det fallet att egendomen har tagits i beslag men kvarlämnats hos innehavaren synes visserligen förfarandet kunna förenklas något, om verkställigheten åvilade polismyndigheten. Jag anser emellertid inte att tillräcklig anledning föreligger att meddela en undantagsbestämmelse för dessa, troligen ganska sällan förekommande fall. Det ankommer på polis- eller åklagarmyndigheten att vid behov begära verkställighet hos kronofogdemyndigheten av dom på sakförverkande.

I andra stycket har tagits upp en bestämmelse om de verkställighetsformer som står till buds enligt UB. Dessa är utmätning och införsel i fråga om exekutionstitlar som innefattar betalningsskyldighet samt annan verkställighet beträffande andra exekutionstitlar. Regler om de särskilda verkställighetsformerna beträffande andra förpliktelser än betalningsskyldighet, bl.a. avhysning, har förts samman i 16 kap.

2 § Denna paragraf innehåller en föreskrift om förhållandet mellan UB och särskilda bestämmelser om verkställighet i annan lag. Paragrafen motsvarar 1 kap. 9 § beredningens förslag.

Föredraganden. En regel om att avvikande föreskrift i annan lag skall tillämpas i stället för motsvarande bestämmelse i UB har tagits upp i förevarande paragraf. Som exempel på särskilda föreskrifter om verkställighet kan nämnas 3 § andra stycket lagen om verkställighet av bötesstraff, där

det ges en särskild bestämmelse om undantag från utmätning. Någon möjlighet att avvika från UB genom en av regeringen utfärdad förordning finns däremot inte.

Exekutiv myndighet

3 § Paragrafen, som motsvarar 1 kap. 2 § första stycket och 3 § första stycket i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om den myndighet som handlägger utsökningsmål.

Gällande rätt. Handläggningen av utsökningsmål i första instans är enligt gällande ordning uppdelad på överexekutor och utmätningsman. Länsstyrelsen är överexekutor, medan kronofogde är utmätningsman. Kronofogde får, enligt bestämmelser som regeringen meddelar, sätta annan befattningshavare i sitt ställe. Exekutionen i första instans åvilar numera utmätningsman i det alldeles övervägande antalet frågor. På överexekutor ankommer att pröva förutsättningarna för verkställighet av dom, beslut m.m. i vissa särskilt kvalificerade fall, att ombesörja exekutiv försäljning av vissa slag av utmätt egendom, främst fast egendom, och i samband därmed fördela köpeskillingen samt att förordna om handräckning. Överexekutor prövar också klagan över utmätningsmans beslut och åtgärder.

I varje kronofogdedistrikt finns en kronofogdemyndighet, vid vilken tjänstgör en eller flera kronofogdar och i åtskilliga distrikt även biträdande kronofogde eller kronofogdesekreterare. I vissa distrikt har den kronofogde som är chef för myndigheten titeln kronodirektör. Dessutom finns ett antal andra tjänstemän som biträder med handläggningen av utsökningsmål eller behövs för expeditionella göromål (se kronofogdeinstruktionen 1965:687, omtryckt 1976:893).

Enligt 2 § 3 mom. UL får regeringen meddela föreskrifter om befogenhet för utmätningsman att i mål som har upptagits av honom påkalla eller själv vidta åtgärd utom tjänstgöringsområdet. Sådana föreskrifter har meddelats i USK.

Lagberedningen. Beredningens förslag innebär att överexekutor avskaffas och att kronofogdemyndighet i princip alltid skall vara första instans i exekutiva ärenden. I 1 kap. 2 § första stycket i beredningens förslag anges endast att verkställighet (och handräckning) åvilar kronofogdemyndighet. Beredningen framhåller att frågan vilken befattningshavare som får handla på myndighetens vägnar blir en intern behörighetsfråga som regleras i administrativ ordning. På samma sätt används i fortsättningen av beredningens förslag termen kronofogdemyndighet och inte förrättningsmannen även i situationer då ärende redan har blivit anhängigt hos kronofogdemyndighet och det måste förutsättas att ärendet har omhändertagits eller enligt arbetsfördelningen skall omhändertas av viss förrättningsman. Termen förrättningsman har förbehållits vissa fall då

den enskilde tjänstemannen och inte myndigheten åsyftas.

Det bör enligt beredningen liksom hittills ankomma på regeringen att bestämma vilka tjänstemän hos kronofogdemyndigheten som skall vara behöriga att handlägga olika slags exekutiva ärenden. Beredningen föreslår en bestämmelse om att ärendena hos kronofogdemyndigheten handläggs av kronofogde och andra hos myndigheten anställda tjänstemän enligt bestämmelser som regeringen meddelar (1 kap. 3 § första stycket). Beredningen påpekar att den här och i fortsättningen använder beteckningen ärende och inte – som UL – beteckningen mål. Beredningen har nämligen ansett det önskvärt att frågor om exekutiva åtgärder hålls skilda från rättegångsmål.

Enligt beredningens mening behövs det inte någon särskild bestämmelse i UB om en sådan detalj i den praktiska verksamheten som kronofogdemyndighets befogenhet att handla utanför det egna distriktet, helst som exekutionsväsendet numera är helt statligt. Beredningens förslag saknar därför motsvarighet till bestämmelsen i 2 § 3 mom. UL. Om det behöver närmare regleras i vad mån kronofogdemyndighet får eller bör påkalla biträde av annan kronofogdemyndighet eller själv vidta åtgärd utanför sitt distrikt, kan enligt beredningen regeringen utfärda föreskrifter med stöd av det generella bemyndigandet att meddela tillämpningsföreskrifter som beredningen föreslår.

Föredraganden. I den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2) har jag föreslagit att överexekutorsinstitutionen avskaffas i samband med UB:s införande och att exekutionen i första instans anförtros kronofogdemyndigheterna. En regel som klargör detta har sin plats bland balkens inledande bestämmelser.

Den nuvarande ordningen att den exekutiva verksamheten åvilar utmätningsmannen, dvs. kronofogde, vilken enligt särskilda föreskrifter kan sätta annan i sitt ställe, bör överges. Som beredningen har föreslagit bör handläggningen av utsökningsmål på samma sätt som numera gäller på de flesta andra områden, bl.a. inom domstolsväsendet, åvila myndigheten som sådan. Behörigheten för olika slags tjänstemän vid kronofogdemyndighet att handlägga olika typer av mål är en fråga som får regleras i första hand genom föreskrifter som meddelas av regeringen.

Beträffande den terminologiska frågan om sak som gäller verkställighet bör betecknas mål eller ärende vill jag framhålla att det knappast finns anledning att särskilt markera skillnaden mellan exekutiva frågor som handläggs av kronofogdemyndighet och rättegångsmål vid tingsrätt eller annan domstol. I utsökningsfrågor finns olika parter med stridiga intressen. När fråga om verkställighet har överklagats, bör saken i överinstansen liksom f.n. benämnas mål (besvärsmål). Det synes vara en fördel om samma beteckning används när saken är anhängig hos kronofogdemyndigheten. Jag finner därför inte tillräckliga skäl att frångå den nuvarande och sedan lång tid använda terminologin. I departementsförslaget används

alltså genomgående beteckningen mål.

I enlighet härmed föreskrivs i första stycket av 3 § departementsförslaget att verkställighet åvilar kronofogdemyndighet. I andra stycket anges att mål om verkställighet hos kronofogdemyndigheten handläggs av kronofogde eller annan tjänsteman. Benämningarna utsökningsmål och förrättningsmannen anges härvid inom parentes. Däremot torde inte finnas anledning att, som en remissinstans har ifrågasatt, i lagtexten definiera termen förrättning.

Vid remissbehandlingen har väckts fråga om inte kronofogde bör ha avlagt domared. De uppgifter som enligt departementsförslaget åvilar kronofogde skiljer sig emellertid inte principiellt sett från dem som nu åvilar sådan tjänsteman. Jag anser därför inte att skäl föreligger att ställa upp krav på domared.

Jag delar beredningens uppfattning att det inte behövs någon bestämmelse i UB angående befogenhet för kronofogdemyndighet att handla utanför det egna kronofogdedistriktet. I den mån kronofogdemyndighets rätt att vidta åtgärder utanför distriktet och samverkan i övrigt mellan kronofogdemyndigheter behöver regleras närmare kan föreskrifter därom meddelas av regeringen utan särskilt bemyndigande.

4 och 5 §§ Paragraferna, som handlar om jäv mot förrättningsman, motsvarar 1 kap. 4 § och 19 kap. 7 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 6 § UL gäller mot överexekutor och utmätningsman samma jäv som i RB stadgas i fråga om domare. Överexekutor eller utmätningsman skall dock inte anses jävig därför att han som domare eller befattningshavare vid domstol har fattat beslut som rör saken. Inte heller kan jäv mot utmätningsman grundas på att han hos annan myndighet än domstol har tagit befattning med saken eller har vittnat eller varit sakkunnig däri. Vidare kan jäv inte grundas på åtgärd som utmätningsmannen har vidtagit på tjänstens vägnar eller på gärning som har förövats mot honom i eller för hans tjänst.

Beträffande handläggningen av fråga om jäv föreskrivs att om anledning förekommer att kronofogde är jävig, det skall genast anmälas hos länsstyrelsen, som kan förordna annan utmätningsman för målet. Förekommer anledning att den som har förordnats av kronofogde är jävig i mål som har anförtrotts honom, skall det omedelbart anmälas hos kronofogden, som i sådant fall kan utse annan för målet. Enligt nämnda paragraf i UL gäller vidare att utmätningsman oavsett jäv får vidta åtgärd, som inte kan uppskjutas utan fara.

Vad som föreskrivs om jäv mot utmätningsman i 6 § UL gäller enligt 60 § 1 mom. uppbördslagen också den som förrättar utmätning för skatt eller allmän avgift som avses i sist nämnda lag.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 1 kap. 4 § som huvudregel att jäv som i 4 kap. RB föreskrivs i fråga om domare skall gälla även mot

förrättningsman i exekutivt ärende. De jävsbestämmelser till vilka förslaget hänvisar finns upptagna i 4 kap. 13 § RB. Eftersom det enligt beredningen inte ofta torde inträffa att den som skall handlägga ett utsökningsärende tidigare har tagit befattning med saken vid domstol eller annan myndighet, torde något undantag från regeln inte behövas för sådana fall (jfr 4 kap. 13 § 7 RB). Skulle det inträffa att förrättningsman är jävig därför att han tidigare har tagit befattning med saken vid annan myndighet, torde ärendet utan olägenhet kunna lämnas till annan befattningshavare. Något praktiskt behov av undantag för det fallet att förrättningsman har vittnat eller varit sakkunnig i saken torde enligt beredningen inte heller föreligga (jfr 4 kap. 13 § 8 RB). Däremot innehåller förslaget bestämmelse att förrättningsman inte skall anses jävig därför att han på tjänstens vägnar (dvs. som exekutiv förrättningsman) har tagit befattning med saken eller därför att gärning har förövats mot honom i eller för hans tjänst.

Något hinder mot att i allmänna mål tillämpa samma bestämmelser om jäv som i andra ärenden anser beredningen inte föreligga. Det förhållandet att förrättningsmannen är anställd i statens tjänst gör honom givetvis inte i och för sig jävig i ärende vari staten är part. Att han på tjänstens vägnar företräder staten i allmänna mål gör honom inte heller jävig enligt förslaget.

Om jäv framställs mot förrättningsman, skall enligt beredningens förslag (19 kap. 7 §) beslut i frågan meddelas genast. Motsvarande skall gälla om förrättningsman själv finner sig vara jävig. Vem som skall besluta bestäms av myndighetens arbetsordning. Enligt beredningen torde det i allmänhet inte vara behövligt att beslutet meddelas skriftligen. Så bör emellertid ske när jävet har anförts av part i ärendet och beslutet har gått parten emot. I andra fall är det tillräckligt att ärendet överflyttas på annan befattningshavare.

Beredningen framhåller vidare att verkan av jäv i princip är att vederbörande befattningshavare omedelbart bör lämna ärendet ifrån sig. Detta synes beredningen självklart och behöver inte särskilt utsägas i lagtexten. Liksom f.n. bör emellertid undantag medges i fråga om åtgärd som inte kan uppskjutas utan olägenhet. Föreskrift härom har meddelats i andra stycket av 19 kap. 7 §.

Föredraganden. Enligt min mening bör bestämmelserna om jäv lämpligen tas upp i sin helhet i 1 kap. I departementsförslaget regleras jävsgrunderna i 4 § och handläggningen av jävsfrågor i 5 §.

I fråga om det materiella innehållet i jävsreglerna har beredningen valt att hänvisa till RB:s föreskrifter om domarjäv. Skäl kan visserligen anföras för att låta förvaltningslagens bestämmelser om jäv bli tillämpliga i utsökningsmål. Jag anser det dock inte påkallat att frångå den ståndpunkt beträffande förvaltningslagens giltighet i utsökningsmål som intogs vid 1971 års förvaltningsrättsreform. Att göra undantag från denna princip enbart beträffande jäv synes mig inte tillräckligt motiverat. Jag ansluter

mig därför till beredningens förslag att jäv mot förrättningsman liksom hittills skall regleras med utgångspunkt i RB:s föreskrifter om domarjäv. 4 § har utformats i enlighet härmed.

Enligt 4 kap. 13 § RB är domare jävig att handlägga mål bl.a. om han som domare eller befattningshavare i annan domstol har fattat beslut som rör saken eller om han har tagit befattning med saken hos annan myndighet än domstol (p. 7). De undantag härifrån som f.n. görs i 6 § UL har sin grund bl.a. i att uppgifterna som överexekutor och utmätningsman tidigare i vissa fall ombesörjdes av domare. Med nuvarande organisation behöver man däremot inte räkna med att den som är domare samtidigt skall handlägga utsökningsmål hos kronofogdemyndighet. Det kan däremot förekomma att någon som har handlagt mål vid domstol, t.ex. som tingsnotarie, senare får i egenskap av tjänsteman vid kronofogdemyndighet att verkställa exekutionstitel som han har beslutat i sådant mål. Det förhållandet att kronofogde eller annan förrättningsman tidigare har tagit befattning med saken vid domstol eller annan myndighet utgör visserligen inte i och för sig skäl till att han skall vara jävig att handlägga verkställighetsmål som rör samma sak, eftersom kronofogdemyndigheten inte har att pröva domstolens eller förvaltningsmyndighetens beslut. Det torde dock inte vara nödvändigt att uppställa undantag för sådana fall. Jag godtar sålunda beredningens mening i frågan.

Som undantag från RB:s jävsregler föreskrivs i 6 § UL f.n. att utmätningsman inte är jävig på grund av åtgärd som han har vidtagit på tjänstens vägnar. Denna bestämmelse synes närmast åsyfta det tidigare förekommande förhållandet att utmätningsmannen samtidigt var åklagare och i sådan egenskap förde talan vid domstol mot den som var part i utsökningsmål (jfr 4 kap. 13 § 6 RB). Detta kan inte längre förekomma. I departementsförslaget anges i stället, i saklig överensstämmelse med beredningens förslag, att förrättningsman inte skall anses jävig därför att han tidigare har tagit befattning med saken i tjänsten. Härav följer bl.a. att förrättningsman som har försökt driva in fordran i allmänt mål är oförhindrad att senare t.ex. förrätta utmätning för fordringen. Bestämmelsen täcker även t.ex. det fallet att kronofogde har fört statens talan vid domstol beträffande fråga som i allmänt mål har hänskjutits dit (jfr 4 kap. 13 § 6 och 8 RB).

Departementsförslaget innehåller vidare i enlighet med beredningens förslag undantag från RB:s jävsbestämmelser för det fallet att gärning har förövats mot förrättningsman i eller för hans tjänst. Jag delar beredningens mening att något behov av undantag däremot inte finns för det fall att förrättningsman har vittnat eller varit sakkunnig i saken.

Handläggningen av jävsfråga bör lämpligen regleras med utgångspunkt från RB:s bestämmelser i ämnet men med den förenkling som betingas av att det här rör sig om en förvaltningsmyndighet och den modernisering av språkbruket som stämmer med annan nyare reglering i ämnet (jfr bl.a. 5 §

förvaltningslagen). Sålunda bör i 5 § till en början föreskrivas att förrättningsman, som känner till omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom, skall ge det till känna självmant. I fråga om uppkommen jävsfråga bör vidare föreskrivas att, om annan inte har trätt i förrättningsmannens ställe, kronofogdemyndigheten snarast skall meddela beslut i frågan. Någon viss tid inom vilken part eller annan sakägare har att göra jävsinvändning torde inte behöva stipuleras. I enlighet med vad beredningen har föreslagit bör slutligen ges en regel om att förrättningsman utan hinder av jäv får vidta åtgärd som inte kan skjutas upp utan olägenhet. Häri innefattas även beslut om målets avgörande.

Som beredningen har framhållit behöver beslut i jävsfråga inte meddelas skriftligen. Muntligt beslut bör emellertid antecknas i protokoll eller annan handling i målet.

Vissa föreskrifter om mål och parter m.m.

6 § I paragrafen, som saknar motsvarighet i beredningens förslag, anges de båda huvudtyperna av utsökningsmål.

Gällande rätt. UL är direkt tillämplig i huvudsak endast på det civilrättsliga området. Enligt 22 § 1 mom. Up skall emellertid UL:s regler om verkställighet tillämpas även i fråga om verkställighet av dom, varigenom har dömts till böter eller vite eller till sådan med brott förenad "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet. Enligt 60 § uppbördslagen skall vidare, med vissa undantag, UL:s bestämmelser om utmätning och vad som har samband därmed lända till efterrättelse även vid utmätning för skatt och allmän avgift som avses i uppbördslagen. På grund av hänvisning i andra författningar till uppbördslagens bestämmelser om indrivning är UL tillämplig också beträffande vissa andra skatter och allmänna avgifter (se t.ex. 48 § lagen 1968:430 om mervärdeskatt).

I kronofogdemyndigheternas verksamhet görs skillnad mellan "allmänna mål" och "enskilda mål". Enligt 1 § första stycket USK avses med allmänt mål mål om uttagande av skatter, böter eller andra på indrivning beroende medel. Annat mål kallas enskilt mål. Denna distinktion mellan allmänna och enskilda mål har dock inte ansetts lämplig i alla sammanhang, se t.ex. 1 § andra stycket lagen (1972:180) om avrundning av vissa fordringar till helt krontal, m.m.

Föredragandens. Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.3) bör UB vara direkt tillämplig inte endast beträffande verkställighet av enskildas anspråk utan även i fråga om indrivning av skatter, böter o.d. Mål angående uttagande av skatter, böter o.d. kräver emellertid i vissa hänseenden en särskild behandling i UB. Det synes lämpligt att i UB använda beteckningarna "enskilt mål" resp. "allmänt mål". I förevarande paragraf förklaras den närmare innebörden av dessa termer.

Utmärkande för allmänt mål är främst att indrivningen avser fordran av offentligrättslig natur som tillkommer staten eller i vissa fall kommun samt att staten resp. kommunen som borgenär företräds av kronofogdemyndigheten. Det finns alltså inte någon egentlig sökande i sådant mål (jfr 7 §). Av det förhållandet att ett mål utgör allmänt mål följer bl.a. att vissa bestämmelser i UB inte kan eller inte bör tillämpas. De bestämmelser som inte skall tillämpas i sådana mål avser bl.a. ansökan om verkställighet, redovisning och kostnader.

Som framgår av redogörelsen för gällande rätt avses med allmänt mål i USK mål om uttagande av skatter, böter eller andra på indrivning beroende medel. Denna bestämning har föranlett oklarhet i vissa fall. I lagen om avrundning av vissa fordringar till helt krontal, m.m., finns en annan beskrivning av begreppet allmänt mål. Enligt 1 § andra stycket avses i den lagen med allmänt mål mål hos kronofogdemyndighet om uttagande av skatt eller tull, staten tillkommande avgift eller liknande medel som får tas ut genom utmätning utan föregående dom, böter eller annat som drivs in i samma ordning som böter, avgift till statsverket enligt vattenlagen (1918:523) eller belopp som har erlagts av allmänna medel och enligt domstols beslut skall återbetalas till statsverket.

Den lydelse som har valts i fråga om undantag för tillämpningen i allmänna mål av bestämmelser om tidsfrist för utmätning och för exekutiv försäljning av utmätt egendom bör också uppmärksammas. I punkt 13 övergångsbestämmelserna till lagen (1971:495) om ändring i UL anges att bestämmelserna i 88 c § UL inte är tillämpliga i fråga om uttagande av böter, viten eller annan med brott förenad påföljd som innefattar betalningsskyldighet och inte heller vid indrivning av vad som i mål eller ärende vid domstol eller eljest i samband med rättegång har utgått av allmänna medel och som enligt domstolens beslut skall återgäldas eller av sådan kostnad för allmän rättshjälp som part eller annan enligt 31 § rättshjälpslagen (1972:429) har ålagts att ersätta statsverket eller av vad som skall återbetalas enligt beslut som avses i 7 § lagen (1973:137) om ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m.m. Liknande bestämmelser finns i övergångsbestämmelserna till SfL, LfL och FfL. Det kan i sammanhanget anmärkas att föreskrifter om sådana tidsfrister inte heller gäller vid indrivning av skatter och allmänna avgifter (se bl.a. 60 § 3 mom. uppbördslagen).

Jag vill erinra om att RSV som ett led i arbetet på införande av automatisk databehandling inom exekutionsväsendet har genom skrivelse den 26 februari 1976 till kommundepartementet överlämnat en rapport med författningsförslag. Bl.a. föreslås ändrad lydelse av 1 § USK om innebörden av begreppet allmänt mål. Något definitivt beslut om en allmän övergång till automatisk databehandling har dock inte fattats. Den föreslagna beskrivningen av vad som avses med allmänt mål kan därför inte beaktas f.n.

Allmänna mål enligt UB bör i huvudsak omfatta samma fordringar som f.n. drivs in i allmänna mål. Den beskrivning av allmänt mål som används i USK ger emellertid alltför ringa ledning för att kunna tas upp i UB. Jag förordar i stället, i viss anslutning till beskrivningen i lagen om avrundning av vissa fordringar till helt krontal, m.m., en lydelse som innebär att de viktigaste medelsslagen räknas upp och att det i övrigt får ankomma på regeringen att inom den ram som förslaget anger närmare föreskriva vilka medel som skall omfattas. I enlighet härmed anges i 6 § departementsförslaget till en början att utsökningsmål handläggs som enskilt mål eller allmänt mål. I paragrafens andra stycke anges att med allmänt mål avses mål om uttagande av böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet eller av skatt, tull eller staten tillkommande avgift som får utsökas utan föregående dom eller, enligt vad regeringen närmare föreskriver, av andra liknande medel som tillkommer staten eller kommun. I en andra mening i andra stycket tilläggs att annat mål är enskilt mål.

Med uttrycket "andra liknande medel" än de som särskilt anges avses att medlen skall vara av offentligrättslig natur. Jag vill framhålla att det endast är staten och i vissa fall kommun som är borgenär i allmänt mål. Staten är att anse som borgenär även beträffande t.ex. kommunalskatt. Detsamma gäller t.ex. det fall att uppburet bötesbelopp skall tillfalla annan än staten. Jag vill vidare påpeka att staten (och kommun) kan vara borgenär i ett utsökningsmål utan att målet utgör allmänt mål i den mening som avses i UB, nämligen om fordringen är av annan beskaffenhet än som avses i andra stycket. Beskrivningen av vad som avses med allmänt mål innefattar inte endast fall då utmätning eller införsel skall ske utan även fall då beslut om kvarstad t.ex. för böter skall verkställas. Uppdelningen av mål i allmänna och enskilda avser endast handläggningen hos kronofogdemyndigheten. Den har däremot inte någon betydelse för handläggningen i hovrätten eller högsta domstolen av överklagat utsökningsmål.

7 § Denna paragraf anger beteckningar på parter och vissa andra sakägare. Paragrafen motsvarar 2 kap. 2, 3 och 5 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. Den som anhängiggör ett utsökningsmål kallas i UL som regel borgenären eller, när fråga är om annat än betalningsskyldighet, sökanden. I vissa fall används andra beteckningar, t.ex. "den vinnande" (39–42 §§) eller "den som talar anhängiggjort" (195 §). I SfL, LfL och FfL benämns den som har begärt utmätning sökanden och i vissa fall utmätningssökanden. Part som begär införsel kallas i införsellagen sökanden.

Sökandens motpart i första instans kallas i UL vanligen gäldenären, ibland även när fråga är om annat än betalningsskyldighet. Även vissa andra benämningar används, t.ex. "den tappande" (39 och 198 §§) eller "sökandens vederpart" (50 §). Den person mot vilken exekution i skepp,

luftfartyg eller fast egendom riktas kallas i SfL, LfL och FfL i regel ägaren. I införsellagen begagnas termen gäldenären som beteckning på sökandens motpart.

Den som inte är part i utsökningsmål betecknas i UL, när inte undantagsvis någon preciserad term nyttjas, bl.a. som "annan" (än gäldenären, t.ex. 68 och 69 §§), "någon" (t.ex. 72 och 92 §§) eller "tredje man" (180 §). Vid utmätning av fordran som utmätningsgäldenären har kallas den som står i skuld till honom "den förpliktade" (56 § 2 mom. tredje meningen) eller "den från vilken fordringen skall utgå" (73 § 1 mom. tredje meningen, 75 § 2 mom. och 88 b § 1 mom. första meningen).

Lagberedningen. I beredningens förslag används termen sökanden som generell beteckning för den som hos kronofogdemyndigheten har begärt verkställighet (eller handräckning). När missförstånd skulle kunna uppkomma och fråga är om utmätning, används benämningen utmätningssökanden. Termen borgenären begagnas inte som beteckning på den som söker utmätning. Skälet är, framhåller beredningen, att även annan än sökanden kan ha ställning av borgenär i utmätningsärendet, t.ex. den som har fordran vilken är förenad med panträtt i den utmätta egendomen. I enlighet härmed anges i 2 kap. 2 § i beredningens förslag att den som begär verkställighet (eller handräckning) hos kronofogdemyndigheten kallas sökande.

Sökandens motpart hos kronofogdemyndigheten kallas i beredningens förslag svarande eller, i ärende som rör fordran mot honom, i allmänhet gäldenär. En bestämmelse härom har tagits upp i första stycket av 2 kap. 3 §. Beredningen påpekar att bestämmelsen inte utesluter att annan beteckning används, när det är lämpligare med hänsyn till sammanhanget. I 11–13 kap. beredningsförslaget benämns svaranden i regel ägaren. Det hänger samman med att ägaren till egendom som avses där inte alltid samtidigt är gäldenär i vanlig mening.

Beredningen framhåller vidare att exekution för fordran ibland riktar sig mot visst objekt (lös pant, fartyg, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, fastighet m.m.) som svarar för fordringen utan att ägaren eller över huvud någon är personligen betalningsskyldig. I andra stycket av 2 kap. 3 § föreskrivs med tanke på sådana fall att när viss egendom svarar för fordran vad som sägs om gäldenär skall i tillämpliga delar gälla ägaren även om han inte är personligen betalningsskyldig. Beträffande skepp, luftfartyg m.m. och fast egendom har dock, såsom redan har nämnts, ansetts lämpligt att i 11–13 kap. direkt använda beteckningen ägaren i stället för gäldenären. Redan av det sagda framgår, anför beredningen, att exekution för en och samma fordran kan rikta sig mot två svarande, nämligen om sökanden vänder sig dels mot den personligen betalningsskyldige dels mot ägaren av visst objekt som svarar för fordringen.

Annan än part kallas enligt 2 kap. 5 § beredningens förslag tredje man. I ärende om utmätning eller annat som rör betalningsskyldighet för

svaranden (gäldenären) kan exekutiv åtgärd komma att gälla fordran som svaranden har mot tredje man. Sådan tredje man kallas i förslaget sekundogäldenär. Uttrycket sekundogäldenär är inte det enda preciserade uttryck som i förslaget används för att identifiera tredje man. Andra uttryck kräver emellertid enligt beredningen inte någon förklaring. Beredningen påpekar också att termen tredje man i förekommande fall åsyftar även den som utan att vara sakägare hörs i ärendet.

Föredraganden. Under rubriken till 1 kap. har jag framhållit att det enligt min mening är angeläget att begränsa antalet bestämmelser om innebörden av olika termer som används i UB. Som närmare har behandlats där har en del sådana bestämmelser som har föreslagits av beredningen utelämnats i departementsförslaget. Det kan ifrågasättas om det är behövligt att förklara innebörden av benämningar på parter och andra sakägare. När sådana beteckningar används i balken, torde det som regel utan vidare stå klart vem som avses. I fråga om termen sökande uppstår emellertid en svårighet när det gäller allmänna mål, eftersom det inte finns någon egentlig sökande i sådana mål. Det är i och för sig möjligt att på flera håll i balken använda andra beteckningar som även omfattar staten resp. kommun som borgenär i allmänna mål, t.ex. termerna utmätningsborgenären och införselborgenären. I UB finns emellertid också åtskilliga för all verkställighet gemensamma bestämmelser, som nämner den för vars räkning verkställighet sker. För sådana fall synes knappast finnas någon lämpligare term än sökanden. Denna beteckning kräver dock en särskild förklaring beträffande allmänna mål. Med hänsyn bl.a. härtill och till att termen gäldenären också bör ges en förklaring för det fall att sökandens motpart inte är personligen betalningsskyldig har jag stannat för att ta upp bestämmelser om innebörden av de termer som i allmänhet används i UB för att beteckna parter och andra sakägare. Bestämmelserna, som i beredningens förslag upptar tre paragrafer, har i departementsförslaget förts samman till en paragraf.

Mot de benämningar som beredningen använder för att beteckna olika sakägare och som förklaras närmare i de nu aktuella bestämmelserna har jag inte någon erinran. Även i departementsförslaget används alltså beteckningarna sökande, svarande, gäldenär, tredje man och sekundogäldenär. Jag anser inte att anledning föreligger att, som en remissinstans har förordat, i UB definiera termen sakägare. För tydlighets skull vill jag tillägga att termen part i balken används för att beteckna endast sökanden och hans motpart (dvs. svaranden eller gäldenären). Tredje man som är sakägare anses således inte som part hos kronofogdemyndigheten i balkens mening.

I allmänna mål finns inte någon egentlig sökande i samma mening som i enskilda mål. Som framgår av vad som har anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.3) saknas emellertid anledning till att bestämmelser som rör "sökanden" inte skulle i princip gälla även i allmänna mål. Med

sökande skall i sådana mål givetvis förstås staten resp. kommun i egenskap av borgenär. En annan fråga är vem som skall företräda staten eller kommun vid tillämpning av bestämmelser som nu avses. Den ordning som f.n. tillämpas i detta hänseende är oenhetlig och sammanhänger med om det allmänna målet anhängiggörs hos kronofogdemyndigheten via länsstyrelsen eller via annan myndighet. Som regel bör kronofogdemyndigheten, som i övrigt representerar det allmänna vid indrivning av skatter, böter m.m., företräda staten eller kommun även vid tillämpning av bestämmelser som anger "sökanden". I några sådana fall skall emellertid enligt mitt förslag borgenären i stället representeras av RSV.

Att bestämmelser om sökanden i princip är tillämpliga även i allmänna mål torde framgå av balkens tillämpningsområde (1 kap. 1 §, se även 6 §) samt av att undantag inte har gjorts för dessa bestämmelser. För att eventuella missförstånd skall undanröjas har i första stycket av 7 § i departementsförslaget som en andra mening tagits in en föreskrift om att staten eller kommun anses som sökande i allmänt mål. Vissa bestämmelser som gäller sökanden skall emellertid enligt uttryckliga undantag inte gälla i allmänna mål. Frågan vem som företräder staten i allmänna mål regleras i 2 kap. 30 § i departementsförslaget.

Tillämpning av bestämmelser som rör fartyg, luftfartyg och fast egendom

8 § Paragrafen reglerar balkens tillämpning på utländska skepp och luftfartyg m. m. Den motsvarar 2 kap. 7 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 1 § tredje stycket SfL är bestämmelserna i SfL tillämpliga även på egendom som utom riket är införd i register som motsvarar skepps- eller skeppsbyggnadsregistret, om inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet. I 1 § andra stycket LfL anges att i fråga om vissa främmande luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådana luftfartyg tillämpas jämte LfL lagen (1955:229) i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg. Bestämmelser i UL om skepp och luftfartyg torde vara direkt tillämpliga även på utländska skepp och luftfartyg, om inte annat är föreskrivet eller eljest följer av bestämmelserna.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg kan bli föremål för exekutiva åtgärder i Sverige, även om egendomen är registrerad utomlands. Det är önskvärt att därvid, så långt som möjligt, får tillämpas samma bestämmelser som gäller för här i riket registrerad egendom. I 2 kap. 7 § första stycket beredningens förslag sägs därför att förslagets bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg är tillämpliga även på dylik egendom som är införd i register utom riket som motsvarar skepps- eller luftfartygsregistret eller är intecknad utom riket, om inte annat följer av särskilda föreskrifter. Beredningen påpekar att det

inte är givet att avvikelse alltid är uttryckligen föreskriven. Den kan följa av en mera allmänt hållen regel.

Enligt 5 kap. 28 § andra stycket beredningsförslaget skall utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg eller av intecknade reservdelar till sådant luftfartyg inte medföra förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. I samma stycke föreskrivs vidare bl.a. att om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i främmande stat innan det har omhändertagits av kronofogdemyndigheten, den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen skall gälla som panträtt. Dessa bestämmelser bör enligt beredningen inte bli tillämpliga på skepp eller luftfartyg som är registrerat i annan stat eller på reservdelar som är intecknade i annan stat. Inte heller bör bestämmelsen i 7 kap. 5 §, vilken medger s.k. distansutmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, få gälla skepp eller luftfartyg som är registrerat utom riket. I andra stycket av 2 kap. 7 § i beredningens förslag undantas nämnda bestämmelser från huvudregeln i första stycket. I följd härav blir, framhåller beredningen, inte heller 17 kap. 6 § andra stycket eller 10 § andra stycket i vad de hänvisar till 7 kap. 5 § tillämpliga på sådan utom riket registrerad eller intecknad egendom som här är i fråga.

Sådana särskilda föreskrifter som enligt första stycket kan föranleda undantag från huvudregeln finns enligt beredningen såvitt angår skepp i 24, 259, 260 och 278–280 §§ sjölagen och beträffande luftfartyg i lagen i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg. Beredningen påpekar att medan nyss nämnda bestämmelser i sjölagen i princip är tillämpliga på alla utländska skepp, 1955 års lag gäller endast luftfartyg som har registrerats i stat som har tillträtt 1948 års s. k. Genèvekonvention.

Beredningen erinrar om att verkställighet som riktar sig mot utländskt skepp eller luftfartyg kan hindras av immunitetsregler. Här som eljest skall respekteras den immunitetsrätt som främmande makt åtnjuter enligt allmänna regler. Lagen (1938:470) med vissa bestämmelser om främmande statsfartyg m.m. innehåller förbud mot utmätning av bl.a. krigsfartyg.

Föredraganden. De av beredningen föreslagna bestämmelserna om utländska skepp och luftfartyg m.m. har i sak oförändrade tagits upp i departementsförslaget. Med anledning av vad som har påpekats vid remissbehandlingen har första stycket i paragrafen jämkats så att lydelsen närmare ansluter till 1 § tredje stycket SfL. Denna lydelse torde passa även för luftfartyg. Andra stycket har förenklats redaktionellt.

För tillämpligheten av första stycket krävs inte att fråga är om egendom som uppfyller de svenska kraven för registrering. Vikten ligger främst på registreringen och avsikten med denna, särskilt om inteckning kan meddelas i egendomen.

9 § Paragrafen, som motsvarar 2 kap. 8 § i beredningens förslag, innehål-

ler bestämmelser om fartygsbyggen.

Gällande rätt. I 62 § 4 mom. UL föreskrivs att med fartyg likställs i UL. fartyg under byggnad. Enligt 1 § andra stycket SfL. skall med registrerat skepp i SfL likställas skeppsbygge som är infört i skeppsbyggnadsregistret.

Lagberedningen. Som första mening i 2 kap. 8 § beredningens förslag anges att med skepp likställs skeppsbygge. Beredningen framhåller att svensk rätt tidigare har saknat ett fullt utvecklat inteckningssystem för skeppsbyggen. Enligt sjölagen i dess nya lydelse skall emellertid skeppsbygge kunna utnyttjas som underlag för kreditsäkerhet på samma sätt som färdigt skepp. Kreditförhållandena skall därigenom kunna ordnas rationellt i ett tidigt skede av bygget. En följd av de nya reglerna är att skeppsbyggen även i exekutivt hänseende skall behandlas som skepp.

Beredningen framhåller vidare att enligt 2 § sjölagen ett för riket gemensamt skeppsregister skall föras över svenska skepp. För skepp som är under byggnad i Sverige skall enligt samma paragraf föras ett särskilt skeppsbyggnadsregister. I andra meningen av 2 kap. 8 § beredningens förslag föreskrivs att vad som sägs om skeppsregistret skall beträffande skeppsbygge i stället avse skeppsbyggnadsregistret.

Föredraganden. Bestämmelser som möjliggör registrering av skeppsbygge och inteckning däri finns numera i sjölagen. I departementsförslaget har bestämmelsen om likställighet i UB mellan skepp och skeppsbygge vidgats till att gälla även annat fartyg än skepp, dvs. båt, och sådant fartyg under byggnad. Anledningen härtill är att förslaget innehåller vissa särbestämmelser beträffande fartyg vilka har samband med sjölagens regler om sjöpanträtt (4 kap. 6 § andra stycket och 8 kap. 10 §) samt att sjöpanträtt kan gälla även i båtbygge sedan bygget har sjösatts (250 § sjölagen). I paragrafen anges därför att med fartyg jämställs fartyg under byggnad samt att i fråga om skeppsbygge vad som sägs om skeppsregistret härvid i stället skall avse skeppsbyggnadsregistret. Bestämmelsen innebär att skeppsbygge likställs med skepp, medan båtbygge likställs med båt.

10 § Paragrafen, som motsvarar 2 kap. 9 § i beredningens förslag, innehåller föreskrift om andel i och villkorlig rätt till registrerat skepp m. m.

Gällande rätt. UL innehåller vissa uttryckliga bestämmelser om andel i registrerat skepp och villkorlig äganderätt till sådant skepp eller till andel däri (89 § 2 mom., 201 § 4 mom. och 213 a § 2 mom.). Även andel i luftfartyg eller i intecknade reservdelar till luftfartyg och villkorlig äganderätt till sådan egendom eller till andel däri har uppmärksammats i visst fall (89 § 2 mom.).

Lagberedningen. Beredningen har i sitt förslag tagit upp en generell föreskrift om att bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg i tillämpliga delar gäller även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om inte annat föreskrivs.

Med villkorlig rätt åsyftas villkorlig äganderätt. Villkorlig rätt till andel i skepp, luftfartyg och reservdelar till luftfartyg omfattas enligt beredningen också av bestämmelsen.

Beredningen påpekar att bestämmelsen gör det överflödigt att på olika ställen i UB särskilt ange att andel i visst objekt eller villkorlig rätt omfattas. I åtskilliga fall kan förslagets bestämmelser om skepp, luftfartyg och reservdelar inte tillämpas annat än på objektet som sådant. När tvekan möjligen kan uppstå, har undantag gjorts (se 11 kap. 1 § andra stycket och 12 kap. 1 § tredje stycket beredningens förslag).

Föredraganden. Bestämmelsen i förevarande paragraf överensstämmer med beredningens förslag. Jag har inte, som en remissinstans har förordat, funnit anledning att i UB införa termerna skeppsegendom och luftfartygsegendom. Dessa termer torde knappast fylla någon funktion i UB vid sidan av de bestämmelser som meddelas i förevarande avsnitt av 1 kap. Om det skulle visa sig att sådana sammanfattande beteckningar behövs vid meddelande av verkställighetsföreskrifter eller anvisningar, föreligger naturligtvis inte något hinder att använda dem där.

11 § I paragrafen anges innebörden av begreppet fast egendom. Den motsvarar 2 kap. 10 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Termen fast egendom torde i olika sammanhang användas i växlande betydelse. I 1 kap. 1 § JB sägs att fast egendom är jord och att denna är indelad i fastigheter. Ibland används termen fast egendom, när man syftar på fastighet eller äganderätt till fastighet. Enligt 13 kap. 26 § JB har bl.a. UL:s och FfL:s bestämmelser angående fast egendom och rättighet däri motsvarande tillämpning i fråga om tomträtt.

Lagberedningen. Beredningen har ansett det önskvärt att i UB införs en bestämmelse som upplyser om vad som där åsyftas med fast egendom. I första stycket av 2 kap. 10 § beredningens förslag anges att därmed avses fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom. Med villkorlig rätt åsyftas villkorlig äganderätt. Att även villkorlig rätt till andel i fastighet omfattas av bestämmelsen torde enligt beredningen vara uppenbart.

I andra stycket av paragrafen har tagits upp en erinran om att vad som sägs om fast egendom i tillämpliga delar gäller även tomträtt. Inte endast hel tomträtt utan även andel i tomträtt – och villkorlig rätt till tomträtt eller till andel däri – skall följa reglerna för fast egendom.

Beredningen påpekar att vattenfallsrätt inte kan upplåtas numera men finns kvar på grund av äldre upplåtelser. Med hänsyn härtill bör i övergångsbestämmelser föreskrivas att vad som sägs om tomträtt skall gälla även vattenfallsrätt som har upplåtits enligt äldre lag (jfr 12 § JP).

Föredraganden. Jag vill först framhålla att enligt JB begreppet fast egendom avser något mera än fastighet. Detta anges också uttryckligen i förarbetena till 1 § lagen (1966:453) om vad som är fast egendom, som

numera har ersatts av 1 kap. 1 § JB (SOU 1960:25 s. 47 och prop. 1966:24 s. 58). Även i UL och FfL har bestämmelser om fast egendom en vidare innebörd.

I förslaget till UB används begreppet fast egendom på motsvarande sätt i en betydelse som innefattar mera än fastighet, nämligen visst område av fastighet och mark som är samfälld för flera fastigheter samt andel i fastighet, område eller samfälld mark (jfr 4 kap. 7–9 §§ JB). Även villkorlig äganderätt till egendom som nu har nämnts omfattas. Det är visserligen riktigt, som har påpekats under remissbehandlingen, att särskilda bestämmelser meddelas i UB om nu nämnda slag av fast egendom, men det gäller endast i vissa avseenden, främst i fråga om exekutiv försäljning. I övrigt bör bestämmelser i UB angående fast egendom i princip gälla även del av fastighet m.m., i den mån bestämmelserna inte uttryckligen är begränsde till att avse fastighet. Som exempel kan nämnas bestämmelserna om förmånsrätt på grund av utmätning av fast egendom (4 kap. 30 §). Om t.ex. efter utmätning av förvärvares villkorliga äganderätt till fastighet villkoret uppfylls och utmätningen övergår till att avse själva fastigheten, är det med hänsyn till konkurrerande inteckningar som kan ha tillkommit under mellantiden viktigt att utmätningen redan från början medför förmånsrätt såsom för utmätning av fast egendom.

Det kan emellertid ifrågasättas om det är nödvändigt att meddela en uttrycklig bestämmelse i saken. För att eventuella missförstånd skall undanröjas och med hänsyn till att liknande bestämmelser har tagits upp beträffande skepp m.m. i de föregående paragraferna har jag dock ansett lämpligt att en föreskrift meddelas i saken. Den överensstämmer med beredningens förslag.

Som andra stycke i förevarande paragraf föreslås, likaledes i överensstämmelse med beredningens förslag, att vad som i balken sägs om fast egendom i tillämpliga delar gäller även tomträtt. Detta följer visserligen även av 13 kap. 26 § JB, men efter införande av en ny UB synes det mindre lämpligt att man skall behöva gå till annan lag för att finna regleringen av denna fråga. Balkens tillämpning på vattenfallsrätt torde få regleras i promulgationslagen till UB.

12 § Paragrafen, som motsvarar 2 kap. 12 § andra stycket beredningens förslag, innehåller föreskrift angående bevis om vilandeförklaring av ansökan om inteckning i fast egendom, s.k. vilandebevis.

Gällande rätt. Enligt 2 § tredje stycket FfL gäller de bestämmelser som i FfL meddelas om pantbrev i tillämpliga delar även vilandebevis.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att bevis att ansökan om inteckning i fast egendom har förklarats vilande i viss utsträckning används som pant. Vad som i förslaget sägs om pantbrev i fast egendom bör i tillämpliga delar gälla även sådant vilandebevis. En bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av 2 kap. 12 §. Den kan få betydelse bl.a. vid

tillämpning av 5 kap. 3 och 21 §§, 7 kap. 2 §, 10 kap. 14–16 §§ samt ett flertal bestämmelser i 13 kap., allt beredningsförslaget.

Ansökan om inteckning i skepp kan, anför beredningen vidare, enligt sjölagen inte förklaras vilande. Däremot skall inteckning i luftfartyg förklaras vilande i visst fall, nämligen när talan har väckts om klander av den uppgivne ägarens fång eller om återgång därav (10 § lagen 1955:227 om inskrivning av rätt till luftfartyg). Skuldebrev som har försetts med bevis om vilandeförklaring torde kunna belånas och på annat sätt bli föremål för omsättning. Angående vilandeförklaringen utfärdas emellertid inte någon särskild handling som motsvarar vilandebevis i fast egendom. Beredningen föreslår därför inte beträffande luftfartyg någon motsvarighet till föreskriften i andra stycket i 2 kap. 12 §. Skuldebrev med påtecknat bevis om vilandeförklaring utgör en värdehandling, som bör följa samma grundsatser som hittills. Hinder bör inte föreligga att utmäta sådant skuldebrev i den mån det inte är pantsatt (jfr 5 kap. 3 § andra stycket i förslaget). Om borgenär vid försäljning av utmätt luftfartyg som säkerhet för fordran åberopar vilande inteckningsansökan, skall vad som belöper på fordringen avsättas enligt 14 kap. 9 § första stycket i avvaktan att frågan om inteckning blir slutligt avgjord.

Föredraganden. Förevarande paragraf överensstämmer med den av beredningen föreslagna bestämmelsen utom så till vida att orden "fast egendom" har bytts ut mot "fastighet".

2 kap. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten

I detta kapitel meddelas vissa gemensamma bestämmelser om förfarandet hos kronofogdemyndigheten i utsökningsmål. Dessa motsvarar i beredningens förslag dels ett flertal regler i 2 kap. (4, 6 och 14–18 §§), dels vissa regler i 5 och 16 kap., dels den del av 19 kap. som gäller förfarandet hos kronofogdemyndigheten (1–21 §§). Av nämnda avdelning i 19 kap. har emellertid en paragraf (7 §) förts till 1 kap. i departementsförslaget. Vidare saknar ett par bestämmelser i förevarande kapitel motsvarighet i beredningens förslag.

Föredraganden. Beredningen har påpekat att det f.n. åligger kronofogdemyndigheten och överexekutor att i stor utsträckning på tjänstens vägnar iaktta regler som gäller till skydd för svaranden. Beredningen anser att officialprincipen i denna begränsade mening bör gälla även framdeles. Detta är f.ö. en förutsättning för att man skall kunna i någon större utsträckning genomföra verkställighet utan sammanträde med parterna. Beredningen föreslår att kronofogdemyndigheten skall – frånsett införselärenden – vid behov kunna sätta ut förhör med parterna och ha vissa tvångsmedel för att framtvinga inställelse. Även vid förhör bör emellertid förrättningsmannen iaktta nämnda skyddsregler, om inte part avstår från

skyddet. I viss utsträckning får det ankomma på part att själv göra de invändningar som kan vara motiverade. Av vikt är att part delges det beslut som meddelas så att han får tillfälle att överklaga beslutet, om han anser sig ha anledning därtill. Önskvärt är enligt beredningens mening också att besluten motiveras när det är behövligt för att klargöra vad kronofogdemyndigheten grundar sin bedömning på. Förhör skall i viss utsträckning kunna hållas även med annan än part. Liksom f.n. bör kronofogdemyndigheten ex officio söka ta till vara även tredje mans rätt.

Vad beredningen sålunda har uttalat angående skyldighet för kronofogdemyndigheten att självmant ta till vara svarandens och tredje mans rätt har inte mött någon erinran i remissyttrandena. Även jag kan ansluta mig till dessa uttalanden.

Kapitlet innehåller till en början bestämmelser om ansökan m.m. (1–9 §§). Vidare meddelas bestämmelser om förhör (10–14 §§), tvångsmedel (15–17 §§), kronofogdemyndighetens beslut (18–21 §§), prövning av tvist som uppkommer i utsökningsmål (22–24 §§), ställande av säkerhet m.m. (25–27 §§) samt fordran som inte är förfallen och ränta (28 och 29 §§). Avslutningsvis meddelas, på samma sätt som i flertalet andra kapitel, särskilda föreskrifter beträffande tillämpningen av kapitlets bestämmelser i allmänna mål (30 §).

Ansökan m.m.

1 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 1 § första stycket beredningens förslag, behandlar formen för ansökan hos kronofogdemyndighet.

Gällande rätt. Enligt UL får ansökan i utsökningsmål hos utmätningsmannen göras muntligen, i den mån inte skriftlig form är föreskriven för visst fall (jfr 9 § första stycket USK). Skriftlig form krävs enligt 55 § UL för ansökan om utmätning för fordran som enligt protokoll över offentlig auktion härrör från inrop av lös egendom. Utanför UL finns i 10 § andra stycket lagen om avbetalningsköp bestämmelse att ansökan om handräckning för återtagande av avbetalningsgods skall ske skriftligen. En motsvarande föreskrift finns i 20 § andra stycket konsumentkreditlagen och i 12 § förslaget till lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. enligt prop. 1977/78:142.

Lagberedningen. Beredningen har inte funnit anledning att frångå huvudprincipen att ansökan får göras såväl muntligen som skriftligen, även om muntlig ansökan vållar kronofogdemyndigheten visst extra besvär. En bestämmelse härom – vilken enligt förslaget skall gälla också ansökan om handräckning – har tagits upp i första meningen av första stycket i 19 kap. 1 §. För sökanden kan det enligt beredningen vara en lättnad att inte behöva sätta upp en skriftlig ansökan. Man kan emellertid räkna med att skriftlig ansökan liksom hittills blir det vanliga. Ansökan om verkställighet behöver i allmänhet inte innehålla mycket mer än angivande

av önskad åtgärd och hänvisning till bifogad exekutionstitel. I fråga om de bestämmelser om skriftlig ansökan som f.n. finns anmärker beredningen att sådant auktionsprotokoll som nämns i 55 § UL i förslaget har uteslutits som exekutionstitel.

Som andra mening i första stycket av paragrafen har i beredningens förslag tagits upp en bestämmelse att ansökan som görs skriftligen skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud. Angående skyldighet för ställföreträdare eller ombud att på begäran styrka sin behörighet hänvisar beredningen till 19 kap. 4 § i sitt förslag.

Enligt tredje meningen i första stycket skall muntlig ansökan uppteckнas av kronofogdemyndigheten. Det kan enligt beredningen ofta räcka med en enkel anteckning på dagboksblad e.d. I mån av behov bör uppteckningen göras i flera exemplar. Om kronofogdemyndigheten begär det, skall sökanden enligt förslaget bestyrka att uppteckningen är riktigt gjord. Någon särskild avgift för uppteckнande av ansökan torde enligt beredningen i allmänhet inte böra tas ut.

Remissyttrandena. Förslaget om att ansökan i utsökningsmål skall kunna göras inte bara skriftligt utan även muntligt kritiseras av flera remissinstanser. Det bör dock påpekas att remissyttrandena bör ses mot bakgrund av att beredningens förslag om formen för ansökan även avser ansökan om handräckning. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* befarar att kronofogdemyndigheterna kommer att betungas med många muntliga ansökningar. Enligt länsstyrelsen bör bestämmelsen utformas så att det klart framgår att ansökan regelmässigt skall vara skriftlig men att muntlig ansökan kan godtas i undantagsfall. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser det vara förenat med nackdelar att generellt tillåta muntliga ansökningar. När motparten skall yttra sig över ansökan, är risken för missförstånd mindre om han har tillgång till en skriftlig ansökan som har upprättats av sökanden. Med hänsyn till möjligheten att få juridisk hjälp enligt rättshjälpslagen (1972:429) kan det enligt länsstyrelsen knappast vara en fördel att få göra ansökan muntligt. Om förmånsrätt på grund av utmätning, i enlighet med vad länsstyrelsen förordar, skall räknas från dagen för ansökan om utmätning, bör dock muntlig ansökan godtas, om den kompletteras med skriftlig ansökan inom viss kortare tid. *Länsstyrelsen i Stockholms län* undrar om muntlig ansökan skall kunna göras per telefon.

Länsstyrelsen i Stockholms län påpekar även att förslaget inte reglerar formen för svaromål, påminnelser och andra yttranden. Länsstyrelsen, som förmodar att avsikten är att även dessa skall kunna avges muntligen, förordar att paragrafen kompletteras med bestämmelser om sådana yttranden.

Föredraganden. När ansökan görs om verkställighet, förutsätts att svarandens skyldighet är fastslagen i exekutionstitel. Den handling på grund varav verkställighet söks skall ges in av sökanden. Vad som därutöver kan krävas av sökanden är i allmänhet bara att han skall ange

att han begär verkställighet och, i vissa fall, vilken verkställighetsåtgärd som begärs. Att ställa upp ett krav på skriftlig form för dessa uppgifter är enligt min mening onödigt. Jag biträder därför beredningens förslag att ansökan liksom f.n. skall kunna göras såväl muntligen som skriftligen. Föreskrift härom har tagits upp i första stycket av 1 §.

Med anledning av vad en remissinstans har anfört vill jag framhålla att muntlig ansökan bör förutsätta att sökanden inställer sig hos kronofogdemyndigheten. Råder oklarhet om innebörden av gjord ansökan, bör förrättningsmannen dock vara oförhindrad att skaffa sig klarhet i saken vid telefonsamtal med sökanden.

En remissinstans har förordat att bestämmelser även meddelas om formen för svaromål och andra yttranden. Det är emellertid tydligt att inte heller beträffande yttranden från svaranden eller tredje man kan krävas skriftlig form, såvida annat inte är särskilt föreskrivet. En annan sak är att det ibland kan ligga i vederbörandes eget intresse att yttra sig skriftligt, t.ex. därför att vad han har att anföra inte skall missförstås. Några uttryckliga bestämmelser om formen för svaromål och andra yttranden behövs enligt min mening inte.

Den av beredningen föreslagna bestämmelsen om uppteckning av muntlig ansökan och sökandens bestyrkande av sådan uppteckning torde närmast åsyfta ansökan om handräckning. Enligt departementsförslaget skall emellertid fråga om handräckning inte prövas av kronofogdemyndigheten. Beträffande ansökan om verkställighet är det tydligt att tjänsteman vid kronofogdemyndigheten skall göra anteckning härom på handling i akten eller på annat lämpligt sätt. Någon bestämmelse härom torde dock inte behövas i UB. Föreskrift i saken kan vid behov meddelas av regeringen. Något behov av att sökanden skall bestyrka vad som har antecknats rörande verkställighetsansökan torde knappast föreligga. På grund härav saknar departementsförslaget motsvarighet till nämnda bestämmelser i beredningens förslag.

I andra stycket i departementsförslaget meddelas bestämmelse om att skriftlig ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

Förevarande paragraf bör inte gälla i allmänna mål (se 30 §).

2 § Paragrafen reglerar vad ansökan skall innehålla och vilka handlingar som skall bifogas ansökan. Den har delvis sin motsvarighet i 19 kap. 1 § andra stycket beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande de handlingar som skall inges när utmätning begärs finns bestämmelser i 54 § UL. Där föreskrivs att sökanden skall inge dom eller utslag varigenom betalningsskyldighet har blivit ålagd gäldenären. När fråga är om skiljedom, skall sökanden även inge överexekutors beslut om dess verkställande. Är fordringen grundad på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, skall detta inges i huvudskrift.

Paragrafen anses analogiskt tillämplig även vid annan verkställighet än utmätning. Söks utmätning på grund av skriftlig förbindelse att utge underhållsbidrag, skall enligt 54 a § 4 mom. UL förbindelsen inges i huvudskrift. Beträffande utmätning för fordran som härrör från inrop av lös egendom vid offentlig auktion gäller enligt 55 § 2 mom. UL att sökanden skall inge protokollet vid auktionen eller utdrag därav. I övrigt anses avskrift av exekutionsurkunden kunna godtas, åtminstone om den har bestyrkts av myndighet eller advokat.

Såvitt avser ansökan om utmätning och införsel finns ytterligare bestämmelser i 14 § USK. Enligt dessa skall vid sådan ansökan dom, beslut eller annan handling på vilken sökandens anspråk grundas inges i huvudskrift, om inte utmätningsmannen godtar bestyrkt avskrift i fall då handlingen inte enligt lag skall inges i huvudskrift. Om laga kraft krävs för verkställighet av dom eller beslut, skall exekutionsurkunden vara försedd med bevis därom.

Som redan har nämnts skall vid ansökan om utmätning, när fordringen är grundad på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, fordringsbeviset inges i huvudskrift. Detta anses gälla inte bara när fråga är om löpande skuldebrev eller annat presentationspapper utan även eljest när skriftligt fordringsbevis har upprättats. Om löpande skuldebrev eller annat presentationspapper har förkommit, anses verkställighet inte kunna ske förrän beviset har dödats enligt lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling. I fråga om andra fordringsbevis har inträffat att överexekutor har befriat från kravet på handlingens företeende.

I en del fall finns anledning att samtidigt med ansökan om verkställighet ge in även andra handlingar än de nämnda. Är realiserandet av ett anspråk beroende av att sökanden fullgör en motprestation, bör företes bevis att så har skett. Om förordnande av överexekutor eller annan myndighet förutsätts för att verkställighet skall få äga rum, måste sådant förordnande ges in.

Av exekutionstiteln framgår i allmänhet vem som är berättigad att söka verkställighet. Skulle i exekutionsurkunden annan än sökanden vara angiven som berättigad, måste sökanden visa att han har förvärvat den förres rätt. Är exekutionstiteln grundad på löpande skuldebrev, anses blotta innehavet av skuldebrevet utgöra tillräcklig legitimation.

Beträffande verkställighet av kvarstad gäller enligt 64 § USK att telegrafiskt meddelande om innehållet i beslutet får läggas till grund för verkställighet därav. Därvid har kungörelsen (1947:643) om överbringande av rättegångsfullmakt genom telegram motsvarande tillämpning. Denna undantagsbestämmelse har främst motiverats av behovet att snabbt få kvarstadsbeslut genomfört beträffande fartyg som ligger i hamn på annan ort än den där den beslutande myndigheten finns.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 19 kap. 1 § andra stycket att exekutionstitel och andra handlingar som sökanden vill åberopa skall ges

in i huvudskrift eller styrkt avskrift samt att kronofogdemyndigheten, om endast avskrift ges in, får infordra huvudskriften när det behövs. Beredningen har inte ansett det behövligt att behålla något ovillkorligt krav på att förbindelse angående underhållsbidrag skall företes i huvudskrift. Beträffande domar och andra offentliga exekutionstitlar bör i allmänhet avskrift kunna godtas, om den har bestyrkts på vederhäftigt sätt. Större försiktighet kan enligt beredningen vara påkallad när det gäller enskilda exekutionstitlar.

Vad gäller fordringsbevis bör enligt beredningen löpande skuldebrev eller annat presentationspapper finnas tillgängligt i huvudskrift, eftersom gäldenären (frånsett dödning) inte är skyldig att betala sin skuld annat än mot återfående av fordringsbeviset. Beredningen hänvisar vidare till 14 kap. 19 § i förslaget, som innehåller bestämmelser om skyldighet för borgenär som skall lyfta medel att förete eller återställa fordringsbevis m.m. Presentationspapper bör enligt beredningen lämpligen liksom f.n. ges in redan i samband med ansökningen, med tanke på att gäldenären kan vilja avvärja vidare åtgärder för verkställighet genom att fullgöra betalning till kronofogdemyndigheten. I fråga om andra fordringsbevis får det bero på omständigheterna om handlingen behöver företes i huvudskrift. Helst bör även ett enkelt skuldebrev företes för att anteckning om betalning skall kunna ske. Skall enligt exekutionstiteln fordringsbeviset tillhandahållas svaranden i utbyte mot betalning eller annan prestation, skall denna föreskrift iakttas. Fall kan dock förekomma då det inte är fråga om något villkor av materiell betydelse för svaranden utan endast om en ordningsföreskrift. Är detta uppenbart, bör kronofogdemyndigheten, om fordringsbeviset har förkommit, kunna meddela verkställighet utan hinder av domens föreskrift och vid behov tillgodose svarandens intresse därav på annat sätt.

Beredningen påpekar att även andra handlingar kan behöva ges in.

Remissyttrandena. Förslaget kritiseras av några remissinstanser. Enligt *RSV* är uttrycket "handlingar som sökanden vill åberopa" för snävt. Det omfattar inte utan vidare alla handlingar som avses i 14 kap. 19 § beredningsförslaget. Dessutom sammanfaller inte alltid vad sökanden vill åberopa med vad som enligt kronofogdemyndighetens bedömande behövs för verkställighet. RSV anser vidare att bestämmelsen bör ha den innebörden att handling skall ges in i huvudskrift, om inte kronofogdemyndigheten godtar styrkt avskrift. Liknande synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen*. Enligt *Svea hovrätt* kan den föreslagna lydelsen ge sökanden intryck av att åberopade handlingar behöver ges in i huvudskrift endast i speciella fall, t.ex. om det finns anledning att betvivla avskriftens överensstämmelse med originalet. Som framgår av motiven måste emellertid i vissa fall originalhandlingen alltid företes, eftersom den måste finnas tillgänglig vid verkställigheten, t.ex. löpande fordringsbevis och presentationspapper. Hovrätten anser att bestämmelsen bör preciseras.

Stadshypotekskassan framhåller att förslaget inte innehåller bestämmelser om vilka handlingar som skall ges in när försäljning begärs av fastighet efter betalningsfastställelse. Stadshypotekskassan anser att detta bör anges i UB. Vidare ifrågasätter kassan om inte lagakraftbevis på lagsökningsutslag bör anskaffas av kronofogdemyndigheten i stället för av sökanden. En sådan ordning skulle enligt kassan avsevärt förkorta de ofta långa väntetiderna innan försäljning kommer till stånd.

Föredraganden. Beredningens förslag innehåller inte någon föreskrift om vad en ansökan om verkställighet skall innehålla. Sökanden måste naturligtvis ange vad för slags åtgärd han yrkar. Att ansökan däremot inte behöver innehålla uppgift om grunderna för yrkandet följer av att svarandens förpliktelse är fastställd i dom eller annan exekutionstitel. Det sagda är visserligen tämligen självklart, men det synes likväl lämpligt att det i UB uttryckligen anges vad en ansökan måste innehålla (jfr bl.a. 2 § andra stycket lagen 1946:807 om handläggning av domstolsärenden och 4 § första stycket förvaltningsprocesslagen). Detta har också betydelse för tillämpningen av 5 § i förevarande kapitel. I enlighet härmed anges i första stycket av 2 § att sökanden skall ange den åtgärd som han yrkar.

Beredningen har – frånsett exekutionstitel – inte föreslagit någon uttrycklig föreskrift om vilka handlingar som en sökande har att inge. Bestämmelserna i 19 kap. 1 § andra stycket reglerar med nämnda undantag endast frågan huruvida handlingar skall ges in i huvudskrift eller avskrift. Beredningens förslag utgår emellertid från att det skall åligga sökanden att ge in vissa handlingar vid äventyr att begärd åtgärd eljest inte kan beviljas. Enligt min mening kan man i lagtexten inte förbigå frågan vilka handlingar som sökanden skall ge in. Angående sådana handlingar vill jag framhålla följande.

Vissa handlingar måste alltid ges in av den som söker verkställighet. Hit hör i första hand exekutionstiteln. Avser ansökningen fordran som grundas på löpande skuldebrev eller annat presentationspapper, måste fordringshandlingen ges in. Motsvarande gäller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva fullgörande av aktuell förpliktelse, t.ex. konossement. Däremot bör inte oundgängligen krävas att enkelt skuldebrev ges in, eftersom gäldenären själv inte kan för betalning ställa som villkor att sådan handling återställs eller företes. Om möjligt bör emellertid även sådan handling ges in. Det kan också på grund av föreskrift i exekutionstiteln eller av annan anledning åligga den som söker verkställighet att lämna från sig viss handling. Sökanden kan också vilja förete viss handling som bevis beträffande något förhållande. Av det sagda torde följa att det knappast är möjligt att uttömmande ange vilka handlingar en sökande måste ge in. Det har emellertid synts lämpligt att uttryckligen föreskriva att den som söker verkställighet skall ge in exekutionstiteln samt, då ansökningen avser anspråk som grundas på löpande skuldebrev eller annat presentationspapper, även sådan handling (andra stycket). Av

det tidigare sagda följer att bestämmelsen inte skall läsas motsättningsvis. Detta framgår också indirekt av tredje stycket.

De handlingar som anges i bestämmelsen skall ges in till kronofogdemyndigheten när ansökan om verkställighet görs. Beträffande annan handling som det åligger en sökande att inge får det ankomma på kronofogdemyndigheten att avgöra om handlingen bör ges in redan i samband med att ansökningen görs eller om det är tillräckligt att den ges in senare under målets handläggning. Här kan erinras om att i 13 kap. 17 § föreskrivs skyldighet för borgenär som skall lyfta medel vilka har influtit efter utmätning att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet. Bestämmelsen härom är tillämplig även på den som har sökt utmätning men får inte någon självständig betydelse beträffande sökande som tidigare under målet har gett in handlingen. Har kronofogdemyndigheten godtagit avskrift av handlingen i samband med ansökningen (se tredje stycket), får dock nämnda bestämmelse självständig betydelse även beträffande sökanden.

En särskild fråga är om handlingar som det åligger sökanden att inge skall ges in i huvudskrift eller om det bör vara tillräckligt med bestyrkt avskrift. Som redan har antytts kan av bestämmelser i andra lagar, t.ex. skuldebrevslagen, följa att viss handling måste ges in i huvudskrift, t.ex. att utmätningssökande måste förete löpande skuldebrev i huvudskrift. Bortsett från sådana fall har ingen erinran framställts vid remissbehandlingen mot att kronofogdemyndigheten bör ha möjlighet att godta avskrift. Vad frågan närmast gäller är om den ena eller andra möjligheten bör vara huvudregel. Den lämpligaste lösningen synes vara att man som huvudregel kräver att handlingen ges in i huvudskrift och att det får ankomma på kronofogdemyndigheten att avgöra om avskrift bör godtas. I vilken utsträckning så bör ske har belysts av beredningen. Jag ansluter mig till de uttalanden som beredningen har gjort i denna del. I vissa fall kan det vara något tveksamt vad som utgör huvudskrift. Beträffande domstols dom torde det exemplar som förvaras i domboken utgöra det egentliga originalet. Det är emellertid tydligt att en av domstolen utfärdad expedition av domen skall godtas av kronofogdemyndigheten, vare sig expeditionen utgörs av en utav rättens ordförande underskriven utskrift eller av en avskrift som har bestyrkts av tjänsteman vid domstolen och vare sig man vill beteckna handlingen som huvudskrift eller avskrift. Vad som har sagts nu om handlings ingivande i huvudskrift eller bestyrkt avskrift bör gälla även handlingar som en sökande vill åberopa utan att skyldighet föreligger att inge handlingen.

I enlighet med det sagda anges i tredje stycket att handling som avses i andra stycket andra meningen, dvs. presentationspapper, skall ges in i huvudskrift samt att exekutionstitel och annan handling som kronofogdemyndigheten finner böra företes av sökanden eller som denne vill åberopa skall ges in i huvudskrift eller, om kronofogdemyndigheten anser

det tillräckligt, i bestyrkt avskrift.

Liksom f.n. bör telegrafiskt meddelande om innehållet i domstols kvarstadsbeslut kunna läggas till grund för verkställighet av beslutet (jfr 64 § USK). Sådan handling får anses utgöra bestyrkt avskrift av beslutet. Bestämmelse i saken kan meddelas av regeringen.

De ytterligare föreskrifter som kan behövas om vad ansökan skall innehålla, t.ex. uppgift om parternas postadress, kan meddelas av regeringen. Genom sådana verkställighetsföreskrifter kan också ges bestämmelser bl.a. om att exekutionstitel skall vara försedd med lagakraftbevis, om inte verkställighet får äga rum utan hinder av att exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft. Detsamma gäller behovet av regler om vilka handlingar som skall ges in till kronofogdemyndigheten när försäljning begärs av egendom som är att anse som utmätt genom betalningsfastställelse.

Förevarande paragraf bör inte gälla i allmänna mål (se 30 §).

3 § Denna paragraf innehåller, förutom en erinran om regler i andra kapitel om behörig kronofogdemyndighet, en bestämmelse om vad som avses med svarandens hemvist. Bestämmelsen motsvarar 2 kap. 4 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Gäldenärens hemvist grundar enligt UL behörighet för utmätningsmannen i orten att uppta ansökan om utmätning (56 § 1 mom. UL). Som hemvist anses den ort där gäldenären är bosatt samt, i fråga om dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, i fråga om bolag eller annan som avses i 10 kap. 1 § tredje stycket RB, den ort som enligt detta lagrum gäller som hemvist. Bestämmelsen har motsvarande tillämpning beträffande verkställighet av beslut om kvarstad och skingringsförbud (183 § 1 mom. och 185 § 2 mom. UL). Enligt 10 kap. 1 § tredje stycket RB gäller som hemvist för bolag, förening eller annat samfund, stiftelse eller annan sådan inrättning den ort där styrelsen har sitt säte eller, om säte för styrelsen inte är bestämt eller styrelse inte finns, där förvaltningen förs. Detsamma gäller i fråga om kommun eller annan sådan menighet.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag till UB skall svarandens hemvist vara kompetensgrundande för kronofogdemyndigheten i orten, inte bara i fråga om utmätning utan även beträffande införsel och annan verkställighet (4 kap. 8 §, 5 kap. 9 § och 16 kap. 2 §). I 2 kap. 4 § har tagits upp en gemensam föreskrift om vad som skall förstås med svarandens hemvist.

För fysiska personer föreslås den faktiska bosättningen vara avgörande och för dödsbo den ort där den döde senast var bosatt. Beträffande sådana juridiska personer som avses i 10 kap. 1 § tredje stycket RB föreslås att den ort som enligt detta lagrum utgör hemvist och därmed grundar behörighet för domstol i tvistemål i allmänhet skall räknas som hemvist även i exekutiva ärenden. I dessa hänseenden överensstämmer förslaget med vad som f.n. föreskrivs i fråga om utmätning.

Föredraganden. Även enligt departementsförslaget skall kronofogdemyndigheten i vars distrikt svaranden har sitt hemvist vara generellt behörig att pröva ansökan om verkställighet av olika slag. Bestämmelser om behörig kronofogdemyndighet meddelas i 4 kap. 8 §, 15 kap. 7 § samt 16 kap. 1 och 10 §§. Där ges också föreskrifter om andra omständigheter som grundar lokal behörighet. I första stycket av förevarande paragraf erinras om nämnda forumbestämmelser. I andra stycket anges vad som vid tillämpningen av nämnda bestämmelser skall förstås med svarandens hemvist. Reglerna härom överensstämmer med beredningens förslag.

4 § I denna paragraf, som motsvarar 19 kap. 2 § beredningens förslag, regleras det fallet att ansökan görs hos en kronofogdemyndighet som inte är behörig enligt reglerna för den lokala kompetensen.

Gällande rätt. Beträffande utmätning finns i 56 § 3 mom. UL en bestämmelse om att eljest obehörig utmätningsman, som har vidtagit provisorisk åtgärd enligt 60 a §, skall överlämna målet till behörig utmätningsman. I 21 § USK föreskrivs att i fall då ansökan om införsel görs hos kronofogdemyndighet som inte är behörig målet skall överlämnas till behörig kronofogdemyndighet, om det är känt var gäldenären är bosatt. Detsamma gäller om i allmänt mål fråga om införsel uppkommer hos kronofogdemyndighet i annan ort än den där gäldenären är bosatt.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att frågan om kronofogdemyndighets lokala behörighet inte i alla situationer är så lätt att bedöma. Frågan huruvida gäldenären resp. svaranden skall anses ha hemvist inom visst distrikt kan t.ex. ibland vara mycket tveksam. Och om till stöd för kronofogdemyndighets behörighet åberopas att viss egendom finns inom distriktet måste undersökas huruvida så är fallet. Den av beredningen föreslagna regeln att verkställighet enligt 16 kap. kan sökas där verkställigheten med fördel kan äga rum ger visst utrymme för skönsmässig bedömning som kan föranleda att kronofogdemyndigheten inte godtar sökandens uppfattning. Utsökningsärenden är ofta brådskande. Även om man kan utgå från att kronofogdemyndigheten prövar behörighetsfrågan så snabbt som möjligt kan det innebära betydande olägenhet för sökanden, om ansökan avvisas och han måste vända sig med ny ansökan till annan kronofogdemyndighet.

För att så långt möjligt undvika sådana olägenheter anser beredningen att kronofogdemyndigheten, om den finner sig inte vara behörig att ta upp ärendet, bör vara skyldig att själv vidarebefordra det till behörig kronofogdemyndighet. Kompetensfördelningen är i främsta rummet en fråga om lämplig arbetsfördelning. Denna kan tillgodoses utan att kronofogdemyndighet avvisar ansökningar som lämpligen bör handläggas av annan kronofogdemyndighet.

I enlighet med det sagda föreslår beredningen i första meningen av 19 kap. 2 § att om ansökan har gjorts hos kronofogdemyndighet som inte är

behörig enligt 4 kap. 8 §, 5 kap. 9 §, 16 kap. 2 § eller 17 kap. 2 §, ärendet skall genast överlämnas till kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Bestämmelsen är enligt beredningen avsedd att gälla vid såväl skriftlig som muntlig ansökan. Det är viktigt att behörighetsfrågan prövas så snart som möjligt och att ärendet, om kronofogdemyndigheten inte är behörig och det av handlingarna framgår vilken kronofogdemyndighet som är behörig, omedelbart överlämnas till den senare myndigheten. Givetvis bör den förra kronofogdemyndigheten beakta även vad den själv har sig bekant av betydelse för kompetensfrågan, men den behöver inte göra några efterforskningar, om inkomna handlingar och kända fakta inte ger ledning. Om ansökningen grundas på att svaranden har viss egendom inom kronofogdemyndighetens distrikt och detta konstateras inte längre vara fallet, kan ansökningen vidarebefordras till kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären är bosatt eller där egendomen finns. Kronofogdemyndigheten bör alltså enligt beredningen inte vara bunden av den av sökanden åberopade grunden för dess behörighet men bör lämpligen ta kontakt med sökanden innan ärendet sänds vidare. Sedan kronofogdemyndighet hos vilken ansökan har gjorts har funnit sig vara obehörig, bör erforderlig komplettering av ingivna handlingar normalt inte föreskrivas av den myndigheten utan av den kronofogdemyndighet till vilken ärendet lämnas.

Beredningen framhåller att forumreglerna i första hand hänför sig till tiden för ansökningen. Har svaranden tillhörig egendom som då fanns inom distriktet senare förts därifrån, är myndigheten sålunda alltjämt behörig. I sådant fall kan det bli aktuellt att påkalla medverkan av kronofogdemyndighet där egendomen finns. Om å andra sidan svaranden inte hade någon egendom inom distriktet när ansökan gjordes men sådan egendom finns där när verkställighet skall äga rum, bör kronofogdemyndigheten anses behörig beträffande den egendomen. Motsvarande kan möjligen också inträffa genom byte av hemvist i ena eller andra riktningen.

I andra meningen av paragrafen sägs att ansökan anses gjord när den kom in till den första myndigheten. Bestämmelsen är av betydelse när viss frist skall räknas till eller från den dag då ansökningen gjordes. Beredningen hänvisar till 5 kap. 2 § första stycket, 10 § andra stycket och 26 § första stycket samt 16 kap. 6 § tredje stycket beredningens förslag.

Föredraganden. Jag delar beredningens uppfattning att när ansökan om verkställighet har gjorts hos en kronofogdemyndighet, som inte är behörig enligt bestämmelserna om den lokala kompetensen, kronofogdemyndigheten bör sända handlingarna till behörig sådan myndighet, om behörigheten framgår av handlingarna. En bestämmelse härom har tagits upp som en första mening i förevarande paragraf. Liknande bestämmelser finns f.n. i fråga om konkursansökan i 7 § KL och beträffande ansökan om förordnande av god man enligt ackordslagen (1970:847) i 6 § tredje stycket

denna lag. Det synes inte nödvändigt att i bestämmelsen ange de lagrum som reglerar behörighetsfrågan (jfr 3 §). Det torde likväl framgå att endast obehörighet i fråga om den lokala kompetensen åsyftas.

Andra meningen innehåller en regel om vid vilken tidpunkt ansökan skall anses gjord. Bestämmelsen har i förhållande till beredningens förslag jämkats något med tanke på muntlig ansökan.

Liksom f.n. bör kronofogdemyndighet som är behörig att pröva ansökan ha befogenhet att i vissa fall överlämna målet till annan behörig kronofogdemyndighet. Föreskrifter härom kan meddelas av regeringen.

Förevarande paragraf bör inte gälla i allmänna mål (se 30 §).

5 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 3 § beredningens förslag, behandlar föreläggande att avhjälpa brister i ansökan och avvisande av bristfällig ansökan.

Gällande rätt. Vid sidan av bestämmelserna i 54–55 §§ UL innehåller USK vissa föreskrifter om vad ansökan hos kronofogdemyndighet skall innehålla. I 10 § USK föreskrivs att motpartens hemvist skall anges jämte uppgift om postadress och vilket slag av åtgärd som begärs samt, i fall som avses i 56 § 2 mom. UL, den omständighet som grundar kronofogdemyndighetens behörighet. Vidare skall lämnas vissa uppgifter om motparten, om denne är fysisk person. I 11–13 §§ USK anges även vissa andra uppgifter som skall lämnas av sökanden. Enligt 9 § andra stycket USK skall kronofogdemyndigheten, om ansökan är ofullständig så att den inte kan prövas, bereda sökanden tillfälle att avhjälpa bristen.

Lagberedningen. Beredningen påpekar att det sedan länge har ansetts att förvaltningsmyndighet, när någon ger in en handling som inte motsvarar formella krav eller eljest är ofullständig, är skyldig upplysa om bristen och ge vederbörande tillfälle att avhjälpa denna om den är av enkel beskaffenhet. En bestämmelse härom har för förvaltningsmyndigheter i allmänhet tagits upp i 8 § förvaltningslagen. Beträffande ansökan hos utmätningsman gäller emellertid nyss nämnda föreskrift i 9 § andra stycket USK.

Enligt 19 kap. 3 § beredningens förslag skall kronofogdemyndigheten i alla slags ärenden förelägga sökanden att komplettera bristfällig ansökan. Samtidigt ges kronofogdemyndigheten befogenhet att avvisa ansökningen om föreläggandet inte iakttas. Bestämmelsen ansluter nära till 5 § förvaltningsprocesslagen.

Som förutsättning för att föreläggande skall ges har angetts att ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak. Häri ligger enligt beredningen att bristen är väsentlig. Behövs det endast en mindre komplettering, bör kronofogdemyndigheten lämpligen först under hand uppmana sökanden att avhjälpa bristen. Det är också tydligt att komplettering stundom kan underlåtas därför att kronofogdemyndigheten med hänsyn till utredningen i övrigt anser sig kunna överse med bristen.

Efterkommer sökanden inte meddelat föreläggande, bör enligt beredningen ansökningen i allmänhet avvisas. Efter föreläggandets meddelande kan emellertid ha inträffat omständigheter som gör att den begärda kompletteringen inte längre är behövlig. Kronofogdemyndigheten kan t.ex. i annat ärende ha fått den uppgift om svaranden som saknades. Även av andra skäl kan tänkas att bedömningen av bristen som hinder för sakprövning blir en annan när avvisningsfrågan skall prövas. Avvisning skall sålunda inte ske annat än om ansökningen vid sist nämnda prövning alltjämt bedöms vara så ofullständig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak.

Beredningen framhåller att i föreläggandet givetvis skall anges viss tid inom vilken ansökningen bör kompletteras. Det skall också innehålla erinran om den påföljd som kan inträda om komplettering inte sker. Föreläggandet bör lämpligen delges sökanden enligt bestämmelserna i delgivningslagen (1970:428). Föreskrift härom kan meddelas i administrativ ordning.

Remissyttrandena. Enligt *RSV* bör befogenheten att förelägga sökanden att avhjälpa brist i ansökan vid äventyr att ansökningen inte tas upp till prövning vidgas till att gälla även vissa andra brister än sådana som omöjliggör prövning i sak. RSV, som hänvisar bl.a. till 33 kap. 1 § RB och 2, 4, 19 och 22 §§ lagsökningslagen, föreslår att regeringen bemyndigas förordna härom.

Kronofogdeföreningen kritiserar beredningens uttalande i motiven att föreläggande enligt 19 kap. 3 § bör delges enligt delgivningslagen. Föreningen anser att ett så omständligt förfarande skulle tynga verksamheten hos kronofogdemyndigheterna.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer i sak med den av beredningen föreslagna bestämmelsen. Lydelsen har emellertid jämkats så att den nära överensstämmer med motsvarande bestämmelse i 10 § KL.

De brister som avses i 5 § kan gälla såväl innehållet i själva ansökan som handlingar vilka måste ges in av sökanden, t.ex. exekutionstiteln. I det förra hänseendet kan ansökan vara bristfällig inte endast i det avseende som anges i 2 § första stycket utan också i annat hänseende. Det måste emellertid röra sig om brist som omöjliggör saklig prövning av ansökningen. Rent formella brister bör inte i och för sig föranleda avvisning. Är t.ex. gäldenären tydligt identifierad i ansökningen genom namn och adress bör enbart avsaknad av gäldenärens personnummer inte kunna åberopas som grund för avvisning (jfr prop. 1975/76:191 s. 16). Jag kan härutöver ansluta mig till de uttalanden om bestämmelsens tillämpning som beredningen har gjort. Av det sagda följer att jag inte kan godta RSV:s förslag att kronofogdemyndighet bör kunna vid äventyr av ansökans avvisande förelägga sökanden att avhjälpa även andra brister än sådana som omöjliggör prövning i sak.

Av bestämmelsen framgår att bristfällig ansökan inte får avvisas utan att föreläggande först har meddelats sökanden att avhjälpa bristen. Med hänsyn till påföljdens art bör kronofogdemyndigheten vara förvissad om att sökanden har erhållit föreläggandet. Därför bör krävas att detta har delgetts enligt delgivningslagen innan beslut meddelas om avvisande. Man torde inte behöva befara att en sådan ordning skall vara särskilt betungande för kronofogdemyndigheterna. Jag vill påpeka att bestämmelsen inte hindrar kronofogdemyndigheten att, när det bedöms som lämpligt, under hand uppmana sökanden att avhjälpa en brist i ansökan. Underlåtenhet att följa en sådan informell uppmaning kan dock inte föranleda avvisning.

Förevarande paragraf bör inte gälla i allmänna mål (se 30 §).

6 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om parts behörighet och representant för part. Paragrafen motsvarar 2 kap. 6 § första stycket och 19 kap. 4 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. UL innehåller inte några bestämmelser om part och ställföreträdare för part eller om ombud och biträde åt part i utsökningsmål. RB:s regler om part och representant för part i tvistemål torde dock anses ha motsvarande tillämpning, i den mån de kan tillämpas. I utsökningsmål som har fullföljts till hovrätt eller högsta domstolen är RB:s bestämmelser tillämpliga (21 § Rp).

Enligt RB kan varje fysisk eller juridisk person vara part i rättegång (11 kap. 1 § första stycket och 2 § första stycket). Om part inte råder över det om vilket tvistas eller om tvisten rör rättshandling som han inte själv får ingå, förs talan av den som är partens ställföreträdare (1 § andra stycket). I fråga om talan på grund av skadegörande handling har de för brottmål meddelade bestämmelserna om processbehörighet i 20 kap. 14 § och 21 kap. 1 § första stycket RB motsvarande tillämpning. För juridisk person förs talan av dess ställföreträdare (11 kap. 2 § andra stycket). Utlänning, som enligt lagen i sitt hemland är oförmögen att föra sin talan, får föra talan här i landet, om han är behörig därtill enligt svensk lag (3 §). Bevis att den som i rättegång uppges vara part eller vill föra talan som part eller ställföreträdare för part är behörig behövs inte, om inte domstolen finner att bevis bör företes (4 §).

Parts talan får enligt RB föras genom ombud (12 kap. 1 § första stycket). Som ombud får inte brukas annan än den som domstolen med hänsyn till redbarhet, insikter och tidigare verksamhet finner lämplig att vara ombud i målet (2 § första stycket). Vissa omständigheter utgör hinder att vara ombud (2–4 §§). Visar ombud oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller befinns han eljest olämplig, skall domstolen avvisa honom som ombud i målet. Domstolen kan också, om det finns skäl därtill, förklara honom obehörig antingen för viss tid eller tills vidare att brukas som ombud vid den domstolen (5 §). Fullmakt för ombud skall ges muntligen inför

domstolen eller skriftligen. Skriftlig fullmakt skall vara egenhändigt undertecknad av parten (8 §). Skriftlig fullmakt skall företes i huvudskrift, när ombudet första gången för talan i målet vid domstolen (9 §). Är fullmakten inte tillgänglig då, skall domstolen som regel ge ombudet tid att förete den. I 9 § föreskrivs också bl.a. att om domstolen finner det ovisst huruvida parts underskrift på fullmakt är riktig den får medge anstånd för ovisshetens undanröjande samt att skriftlig fullmakt skall bifogas akten i huvudskrift eller styrkt avskrift. I 12 kap. RB meddelas vidare bestämmelser bl.a. om vad fullmakt skall innehålla, i vad mån ombud får sätta annan i sitt ställe, den behörighet fullmakt medför och inskränkning i denna behörighet, återkallelse av fullmakt och avsägelse av partens talan samt verkan av att parten dör eller förlorar rådighet över tvisteföremålet (12–15, 18 och 19 §§). Part får vid utförande av sin talan anlita biträde. För sådant biträde gäller samma behörighetskrav som för ombud (22 §).

Lagberedningen. Beredningen föreslår att RB:s bestämmelser om parts behörighet och ställföreträdare för part skall ha motsvarande tillämpning i utsökningsmål. Om ett mål om verkställighet rör egendom som omyndig part råder över, får han sålunda enligt beredningen själv föra sin talan, t.ex. i utmätningsmål mot honom som inte rör annan egendom än den han råder över. Grundas ett utsökningsmål på rättshandling som omyndig part själv med laga verkan har ingått, får han också själv föra talan i saken. Om en ansökan hos kronofogdemyndigheten grundar sig på skadegörande handling, skall föreskrifterna i 20 kap. 14 § och 21 kap. 1 § första stycket RB ha motsvarande tillämpning.

Beredningen framhåller vidare att när part inte själv får föra sin talan, partens ställföreträdare är ensam behörig. Talan för omyndig förs då av förmyndaren. Om underårigs föräldrar båda är förmyndare och förvaltningen inte är delad enligt 13 kap. 8 § FB, förs talan av dem gemensamt.

Bestämmelserna om behörighet att vara part och behörighet att föra talan som eller för part bör, anför beredningen, självmant iakttas av kronofogdemyndigheten. Bevis om behörigheten bör dock inte krävas annat än om kronofogdemyndigheten anser att sådant bevis bör företes (se även 19 kap. 4 § första stycket i beredningsförslaget). Ofta torde behörigheten framgå av handlingarna i ärendet, t.ex. av en dom. Kronofogdemyndigheten bör inte kräva bevis utan att särskild anledning föreligger därtill.

I 11 kap. RB meddelas även bestämmelser om skyldighet för part och ställföreträdare att infinna sig personligen vid förhandling i tvistemål (5 §). Dess regler passar enligt beredningen inte så bra för exekutiva ärenden och omfattas inte av hänvisningen i 2 kap. 6 §. Beredningen erinrar om att den i 5, 16 och 19 kap. har tagit upp särskilda föreskrifter om skyldighet för part (och ställföreträdare) att i exekutivt ärende medverka personligen för att lämna upplysningar och ange sin ståndpunkt samt att inställa sig personligen vid förhör.

Från behörighet att vara part bör, påpekar beredningen, skiljas frågan

vem som i ett exekutivt ärende är rätt part beträffande det anspråk som ärendet rör. Den frågan berörs inte i detta sammanhang.

Beträffande RB:s bestämmelser om ombud och biträde framhåller beredningen att åtskilliga av dessa i praktiken sällan kan få tillämpning i exekutiva ärenden. Reglerna synes emellertid, i den mån tillämpning kan komma i fråga, passa för sådana ärenden. Då det dessutom är praktiskt att samma regler gäller hos kronofogdemyndighet som i överinstanserna, har beredningen ansett lämpligt att hänvisa till RB:s bestämmelser om ombud och biträde åt part.

I enlighet härmed anges i 2 kap. 6 § första stycket att beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part har 11 och 12 kap. RB motsvarande tillämpning, om inte annat föreskrivs.

På ett par punkter har beredningen funnit anledning till avvikande reglering. Enligt RB skall muntlig fullmakt ges inför domstolen och skriftlig fullmakt företes när ombudet första gången för talan i målet. Beredningen anser att en viss frihet bör tillkomma kronofogdemyndigheten att efter omständigheterna pröva om fullmakt behöver företes (jfr 2 § tredje stycket sista meningen lagen om handläggning av domstolsärenden). Beredningen erinrar till en början om att rättegångsfullmakt enligt 12 kap. 14 § första stycket 6 RB som regel medför behörighet för ombudet att söka verkställighet av domstolens dom. Man kan sålunda i allmänhet utgå från att ombud som har fört sökandens talan vid domstol också är behörig att söka verkställighet. I övrigt får kronofogdemyndigheten bedöma huruvida det finns skäl betvivla att den som uppger sig vara ombud är behörig. Även när det gäller ombud på svarandesidan är oftast onödigt att kräva fullmakt. Om t.ex. delgivning av ansökan har skett med svaranden personligen och yttrande eller annan inlaga därefter inkommer från någon som säger sig vara ombud, torde man i allmänhet kunna utgå från att behörig fullmakt föreligger. Om den som uppträder som ombud gör dispositioner, måste emellertid försiktighet iakttas. Vidare framhåller beredningen att influtna medel inte får utges till ombud som inte har styrkt sin behörighet att lyfta medlen. Rättegångsfullmakt medför inte i och för sig behörighet för ombudet att uppbära i ärendet influtna medel, frånsett ersättning för rättegångskostnad (12 kap. 14 § första stycket 7 RB).

I första stycket av 19 kap. 4 § föreslår beredningen mot bakgrund av det sagda en bestämmelse enligt vilken bevis eller fullmakt som visar att den som uppger sig vara ställföreträdare eller ombud är behörig skall företes, om kronofogdemyndigheten finner det behövligt. Beredningen understryker att om tvekan råder bevis om vederbörandes behörighet som ställföreträdare resp. fullmakt skall infordras.

Även på en annan punkt anser beredningen att avsteg bör göras från RB:s reglering. I samband med att någon avvisas som ombud i mål vid domstol kan denna även förklara honom obehörig som ombud vid domstolen antingen för viss tid eller tills vidare. Bestämmelsen är tillämp-

lig även i fråga om rättegångsbiträde. Beredningen framhåller att det även i utsökningsärenden bör finnas möjlighet att avvisa olämpligt ombud eller biträde i ärendet. Befogenhet att förklara ombud eller biträde obehörigt för viss tid eller tills vidare synes dock beredningen inte böra medges kronofogdemyndigheten (jfr 48 § andra stycket förvaltningsprocesslagen och 6 § andra stycket förvaltningslagen). I enlighet härmed föreskrivs i andra stycket av 19 kap. 4 § att om ombud eller biträde visar oskicklighet eller oförstånd eller om han eljest är olämplig kronofogdemyndigheten får avvisa honom som ombud eller biträde i ärendet.

Beredningen påpekar att de föreslagna bestämmelserna endast gäller beträffande förfarandet hos kronofogdemyndigheten. I högre instans tillämpas RB:s bestämmelser.

Remissyttrandena. Förslaget att bevis eller fullmakt som visar ställföreträdares eller ombuds behörighet skall företes endast om kronofogdemyndigheten finner det behövligt kritiseras i ett par remissyttranden. Enligt *Svea hovrätt* bör ombud, liksom enligt RB, alltid styrka sin behörighet i exekutiva ärenden. Det förefaller hovrätten särskilt viktigt att behörigheten kontrolleras då ett anspråk drivs till sin spets genom begäran om verkställighet. Bestämmelsen bör åtminstone formuleras så att fullmakt skall företes om inte kronofogdemyndigheten finner det obehövligt.

Kronofogdeföreningen framhåller att underlåtenhet att avkräva borgenär registreringsbevis m.m. beträffande parterna i målet kan medföra t.ex. att influtna medel redovisas till obehörig person. Eftersom redovisning sker på kronofogdens ansvar, är det nödvändigt att partsställningen står klar för kronofogdemyndigheten. Det bör ankomma på kronofogden om han vill ta risken att inte kräva behörighetshandlingar. Att sådana handlingar har uppvisats vid domstol inskränker inte kronofogdemyndighetens skyldighet att kontrollera behörigheten. Granskningen av behörighetshandlingar och bevakningen av begärd komplettering är emellertid mycket arbetskrävande. För att kontrollen skall kunna inskränkas krävs enligt föreningen en lagändring, som klargör att staten själv ansvarar för den skada som kan vållas genom underlåten kontroll av behörighetshandlingar.

Beträffande förslaget om befogenhet för kronofogdemyndighet att avvisa ombud eller biträde vänder *Svea hovrätt* sig mot att avvisande endast kan ske i det aktuella ärendet. Hovrätten framhåller att inom det exekutiva området, liksom i rättegång enligt RB, möjlighet torde behövas att hålla notoriskt olämpliga personer borta från verksamheten utan att olämpligheten har dokumenterats i varje särskilt ärende. Att den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med föreskrifter i förvaltningsprocesslagen och förvaltningslagen utgör inte i och för sig något skäl för den föreslagna ordningen. Hovrätten kan dock tänka sig att acceptera förslaget, om det genom krav på auktorisation eller på annat sätt kan förhindras att mindre lämpade personer uppträder som inkasserare vid kronofogdemyndigheterna.

Föredraganden. Remissinstanserna har godtagit beredningens förslag att RB:s bestämmelser om parts behörighet samt om ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part i princip skall tillämpas även i utsökningsmål hos kronofogdemyndigheten. Även jag ansluter mig till förslaget. En bestämmelse som klargör att 11 och 12 kap. RB skall tillämpas i utsökningsmål har därför tagits upp i första stycket av 6 §.

Beträffande frågan i vad mån det bör krävas att ombud för part styrker sin behörighet i utsökningsmål ansluter jag mig till beredningens uppfattning att något ovillkorligt krav härpå inte bör ställas upp utan att kronofogdemyndigheten bör efter omständigheterna pröva om den som uppger sig vara ombud skall behöva styrka sin behörighet. En sådan ordning torde förenkla handläggningen hos kronofogdemyndigheten utan att innebära någon beaktansvärd risk för rättsförlust. Med anledning av de farhågor som har yppats i ett remissyttrande vill jag erinra om beredningens uttalanden att kronofogdemyndigheten måste iaktta försiktighet, om den som uppträder såsom ombud gör dispositioner, samt att influtna medel inte får betalas ut till ombud som inte har styrkt sin behörighet att lyfta medlen. Här kan också nämnas att inkassolagen (1974:182) innehåller en bestämmelse (9 §) om att betalning som gäldenären har erlagt till den som har uppdrag att driva in fordran är gällande mot borgenären. Denna bestämmelse torde dock inte befria kronofogdemyndigheten från skyldighet att kräva fullmakt när medel skall redovisas. Till de uttalanden angående ansvaret för eventuell skada som en remissinstans har gjort vill jag endast påpeka att härom gäller bestämmelserna i skadeståndslagen (1972:207, omtryckt 1975:404) om ansvar för staten vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar.

I enlighet med det sagda har som andra stycke i förevarande paragraf tagits upp en bestämmelse om att ombud inte behöver styrka sin behörighet genom fullmakt, annat än om kronofogdemyndigheten finner det behövligt.

Någon uttrycklig regel om företeende av bevis om behörighet för ställföreträdare synes inte behövlig. Den förordade regleringen följer nämligen redan av första stycket jämfört med 11 kap. 4 § RB. Bestämmelsen i andra stycket har därför begränsats till att avse fullmakt för ombud.

Även i fråga om kronofogdemyndighets befogenhet att avvisa ombud eller biträde kan jag i sak ansluta mig till beredningens förslag. Några olägenheter av att den som är olämplig kan avvisas endast för det aktuella målet torde inte behöva befaras.

Det förtjänar påpekas att paragrafen behandlar "parts" behörighet och representant för "part". Det är emellertid utan särskild föreskrift tydligt att bestämmelserna skall tillämpas inte endast beträffande sökande och svarande utan vid behov även i fråga om annan sakägare i utsökningsmål, t.ex. panthavare som gör anspråk på betalning ur utmätt egendom.

Bestämmelserna i förevarande paragraf bör inte gälla i allmänna mål såvitt avser staten/borgenären (se 30 §).

7 § I denna paragraf regleras frågan när en ansökan eller annan handling skall anses ha kommit in till kronofogdemyndigheten. Paragrafen motsvarar 19 kap. 5 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Några uttryckliga bestämmelser finns inte om när handling skall anses ha kommit in till utmätningsmannen eller överexekutor. I 7 § förvaltningslagen och 44 § förvaltningsprocesslagen finns regler om när handling skall anses ha kommit in till myndighet som avses i dessa lagar. Likalydande bestämmelser har också meddelats i RB.

I 33 kap. 3 § första stycket RB anges som huvudregel att inlaga eller annan handling anses ha kommit in till domstolen den dag då handlingen eller avi om betald postförsändelse, i vilken handlingen är insluten, har anlänt till domstolen eller kommit behörig tjänsteman till handa (första meningen). I andra meningen föreskrivs att om domstolen särskilt underrättas om att telegram till domstolen har anlänt till telegrafanstalt, telegrammet anses ha kommit in redan när underrättelsen har nått behörig tjänsteman. Enligt andra stycket gäller att om det kan antas att handlingen eller avi om denna viss dag har avlämnats i domstolens kansli eller avskilts för domstolen på postanstalt, handlingen resp. avin anses ha kommit in den dagen, om den har kommit behörig tjänsteman till handa närmast följande arbetsdag. Slutligen innehåller paragrafens tredje stycke bestämmelse om att domstolen får kräva att avsändaren genom undertecknad handling bekräftar telegram eller annat meddelande som inte är undertecknat.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att varken förvaltningslagen eller RB är direkt tillämplig på exekutiva ärenden. De berörda bestämmelserna torde dock bli analogiskt tillämpliga inom exekutionsväsendet, om inte annat sägs. Uttryckliga bestämmelser i saken bör dock enligt beredningen tas in i UB. I första stycket av 19 kap. 5 § har i enlighet härmed tagits upp föreskrift att 33 kap. 3 § RB har motsvarande tillämpning beträffande inkommande handlingar.

Beredningen påpekar att om kronofogdemyndighet har flera stationeringsorter instruktionsvis får avgöras var post skall tas emot eller handlingar lämnas in. Frånsett fall som avses i andra stycket av paragrafen bör enligt beredningen handling anses inkommen i behörig ordning, om den har kommit in till någondera expeditionen.

När skepp, luftfartyg m.m. eller fast egendom skall säljas på auktion och innehavare av fordran eller rättighet behöver ta till vara sin rätt, är denne enligt beredningens förslag skyldig att göra anmälan därom senast vid bevakningssammanträde eller annan förhandling i samband med auktionen (11 kap. 9 §, 12 kap. 1 § jämförd med 11 kap. 9 § samt 13 kap. 23 § beredningens förslag). Yrkande om t.ex. indragning av gemensamt intecknad fastighet skall framställas senast vid bevakningssammanträdet (13 kap. 49 §). Vidare nämner beredningen att ogulden del av köpeskilling skall betalas senast vid fördelningssammanträde (11 kap. 16 § fjärde

stycket, 12 kap. 1 § jämförd med nämnda lagrum samt 13 kap. 35 § fjärde stycket). I dessa och liknande fall är det enligt beredningen nödvändigt att anmälan eller annan åtgärd som skall vidtas blir känd för förrättningsmannen innan sammanträdet eller förhandlingen avslutas. Det är sålunda t.ex. inte tillräckligt att ett yrkande som har framställts finns i brev som ligger på postanstalt. Enligt motivuttalanden (se prop. 1973:30 s. 81) skulle detta gälla utan vidare, eftersom principerna i 33 kap. 3 § RB inte skulle tillämpas i sådana fall. Beredningen har emellertid ansett det önskvärt att frågan regleras uttryckligen.

I andra stycket av paragrafen har därför gjorts undantag från bestämmelsen i första stycket så till vida att anmälan eller annan åtgärd, som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas inte kommer i betraktande, om den inte har hunnit bli känd dessförinnan. Att försändelse inte på vanligt sätt har avhämtats utan blivit kvarliggande på posten får enligt beredningen inte läggas sakägare till last. Har avi kommit förrättningsmannen tillhanda, bör han låta hämta försändelsen, om det låter sig göra utan avsevärd olägenhet för sakägarna. När det inte kan ske, måste försändelsen anses för sent inkommen. Beredningen anmärker att tillämpningen kan vålla svårigheter men att sådana över huvud inte kan förebyggas, om man så långt möjligt vill följa den liberala linje som lagstiftaren har slagit in på i 33 kap. RB liksom i förvaltningsprocesslagen och förvaltningslagen.

Föredraganden. Bestämmelserna i förevarande paragraf överensstämmer i sak med beredningens förslag.

8 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om anlitande av tolk och om översättning av handlingar. Första stycket motsvarar 2 kap. 6 § andra stycket i beredningens förslag, medan andra stycket saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. Uttryckliga bestämmelser som medger utmätningsmannen eller överexekutor att anlita tolk finns inte f.n. Sådan befogenhet anses dock finnas. Den som anlitas som tolk får ersättning av allmänna medel. Särskild avgift för statsverkets kostnad för tolk tas inte ut i målet (5 § andra stycket exekutionsavgiftskungörelsen). I fråga om översättning av handlingar i utsökningsmål finns i dag endast vissa bestämmelser i USK (57 §).

Lagberedningen. Kronofogdemyndigheten bör enligt beredningen vid behov kunna anlita tolk i exekutivt ärende, om part eller annan som deltar i ärendet inte behärskar svenska språket eller är allvarligt hörsel- eller talskadad. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av 2 kap. 6 §. Beredningen har inte ansett att bestämmelser behöver meddelas om jäv för tolk i exekutiva ärenden eller om ed eller försäkran.

Beredningen anser att den som anlitas som tolk och inte fullgör uppdraget i tjänsten bör erhålla arvode samt gottgörelse för kostnader och

tidsspillan. Ersättningen bör utgå av allmänna medel och kostnaden stanna på statsverket. Man kan enligt beredningen förmoda att tolk inte ofta behöver anlitas i exekutiva ärenden. Statsverkets kostnad torde därför bli obetydlig. I balken synes inte behöva anges mer än att kostnaden för tolk betalas av allmänna medel. Ersättningsgrunderna kan regleras i administrativ ordning.

Beredningen påpekar att befogenheten att anlita tolk enligt 50 § förvaltningsprocesslagen och 9 § förvaltningslagen avser inte bara muntliga mellanhavanden med den som inte behärskar svenska språket utan också fall då inlaga eller annan handling på främmande språk ges in till myndigheten eller denna skall meddela sig skriftligen med någon som inte förstår svenska, dvs. då skriftlig översättning kan behöva ske. I RB har förts in särskilda bestämmelser om översättning (33 kap. 9 §).

Beträffande kronofogdemyndighetens verksamhet erinrar beredningen om att det i princip för verkställighet krävs att exekutionstiteln är svensk. Utländska domar och beslut m.m. får verkställas endast när särskilda bestämmelser medger det (se 3 kap. 4 § beredningsförslaget). Sådana bestämmelser brukar innehålla föreskrift om att, när verkställighet söks, handling som är avfattad på utländskt språk skall – frånsett danska eller norska språket – vara åtföljd av översättning (se t.ex. 2 § sista stycket lagen 1962:512 om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge). Handling får numera i princip inte avvisas därför att den inte är avfattad på svenska. Antagligen bör dock avvisning ske i nu nämnda fall, om sökanden inte efter föreläggande inkommer med behövlig översättning.

Med hänsyn bl.a. till att talan mot kronofogdemyndighetens beslut skall fullföljas till hovrätt anser beredningen att RB i princip bör vara utgångspunkt för reglering av frågan om översättning av handling som kommer in till kronofogdemyndigheten. Beredningen anser att bestämmelser härom lämpligen kan meddelas i administrativ ordning. I den mån det anses lämpligt kan sålunda föreskrivas att handling som är avfattad på främmande språk skall vara åtföljd av översättning och att den får lämnas utan avseende om översättning inte kommer in. Kronofogdemyndigheten kan också bemyndigas att ombesörja översättning av handling. Ersättning för översättning av handling som sökanden inger skulle i andra ärenden än införsel kunna tas ut som förrättningskostnad, men beredningen förordar att ersättningen, liksom enligt förvaltningsprocesslagen och förvaltningslagen, får stanna på statsverket.

Remissyttrandena. Ett par remissinstanser vänder sig mot beredningens uttalande att bestämmelser inte behöver meddelas om jäv för tolk i utsökningsmål eller om ed eller försäkran för sådan tolk. *Länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätter om inte i vart fall jävsbestämmelser, liknande dem som finns i 5 kap. 6 § fjärde stycket RB, bör finnas. Enligt *hovrätten för Övre Norrland* bör regler om jäv och om ed eller försäkran för tolk

meddelas beträffande muntlig förhandling i fördelningstvist som kronofogdemyndigheten själv prövar med tillämpning av 19 kap. 19 och 20 §§ beredningens förslag.

Enligt *RSV* måste reglerna om gäldenärens upplysningsplikt medföra att tolk kommer att användas i mycket större omfattning än f.n. På vissa orter kommer det dock att bli svårt att få tag i auktoriserad tolk, särskilt då det gäller mera ovanliga språk. RSV, som hänvisar till uttalanden i prop. 1974:1 bil. 13 s. 167–175, betonar vikten av en utbyggd tolkutbildning och tolkförmedling.

Föredraganden. I första stycket av förevarande paragraf har tagits upp bestämmelser om tolk i utsökningsmål, vilka i huvudsak överensstämmer med beredningens förslag i 2 kap. 6 § andra stycket. Beträffande kostnadsfrågan bör dock anges endast att tolk som inte fullgör uppdraget i tjänsten har rätt till ersättning av allmänna medel. Jag delar beredningens uppfattning att ersättning för kostnaden inte bör tas ut särskilt av parterna i målet. Föreskrift härom bör, liksom beträffande vissa andra kostnader, meddelas av regeringen. Jag delar beredningens mening att föreskrifter inte behöver meddelas om jäv för tolk i utsökningsmål eller om ed för sådan tolk.

Med anledning av vad RSV har anfört vill jag framhålla att tolk numera kan auktoriseras genom godkännande av kommerskollegium (se förordningen 1975:590 om godkännande av tolkar och auktorisation av översättare). Både härigenom och genom andra åtgärder har tolkförmedlingen avsevärt förbättrats.

Enligt min mening bör även frågan om översättning av handlingar som kommer in till kronofogdemyndigheten regleras i UB. Det synes lämpligt att därvid anknyta till RB:s bestämmelser i saken. I 33 kap. 9 § första stycket RB anges att om från part inkommen inlaga eller annan handling inte är avfattad på svenska språket domstolen får vid behov antingen förelägga parten att tillhandahålla bestyrkt översättning av handlingen eller uppdra åt lämplig person att översätta handlingen. Efterkommes inte föreläggande att tillhandahålla översättning, får handlingen lämnas utan avseende. Enligt andra stycket i samma paragraf har den som har biträtt domstolen med översättning rätt till ersättning av allmänna medel efter vad domstolen prövar skäligt. I brottmål i vilket åklagare för talan skall ersättningen gäldas av statsverket. Denna reglering torde i huvudsak vara lämplig också i utsökningsmål. I enlighet härmed föreskrivs i andra stycket av förevarande paragraf att i fråga om översättning av ansökan eller annan handling som inte är avfattad på svenska språket tillämpas 33 kap. 9 § RB. Av hänvisningen följer bl.a. att inkommen handling kan lämnas utan avseende, om föreläggande att tillhandahålla översättning inte efterkommes. Handling som är avfattad på danska eller norska språket bör alltid godtas. Jag vill tillägga att översättare numera kan få auktorisation efter prövning av kommerskollegium (se den tidigare

nämnda förordningen). Till invandrarverket finns vidare knuten en språksektion som kan åta sig kvalificerade översättningsuppdrag från bl.a. myndigheter.

9 § Denna paragraf behandlar det fallet att part eller tredje man, som har försummat att iaktta föreskriven frist i utsökningsmål, har haft laga förfall för sin underlåtenhet. Paragrafen motsvarar 19 kap. 6 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I UL finns bestämmelser om laga förfall endast i fråga om klagan över beslut eller åtgärd av utmätningsman. I 204 § 1 mom. anges sålunda att om den i 201 eller 203 § föreskrivna tiden för klagan försitts och laga förfall inte visas inom samma tid, klagan inte får tas upp till prövning såvitt den avser att vinna ändring i utmätningsmannens åtgärd. Om laga förfall visas före klagotidens utgång, skall överexekutor enligt samma paragraf sätta ut ny tid för klaganden att fullfölja målet. I den mån UL saknar bestämmelser om laga förfall torde RB:s föreskrifter i ämnet vara analogiskt tillämpliga. I fråga om fullföljd av talan till hovrätt och högsta domstolen samt förfarandet där följer direkt av 21 § Rp att RB är tillämplig.

Med laga förfall förstås på utsökningsrättens område detsamma som i rättegång. Enligt 32 kap. 8 § första stycket RB föreligger laga förfall då någon genom avbrott i allmänna samfärdseln, sjukdom eller annan omständighet, som han inte hade bort förutse eller som rätten eljest finner utgöra giltig ursäkt, har hindrats att fullgöra vad som har ålegat honom. Enligt andra stycket i paragrafen skall som laga förfall för part också anses att hinder av angivet slag har förelegat för ombud som parten har vidtalat och annat ombud inte har kunnat ställas i tid.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag kan kronofogdemyndighet förelägga sakägare vid vite att fullgöra prestation som åligger honom eller att iaktta något som eljest tillhör förfarandet i målet hos kronofogdemyndigheten (se 5 kap. 4 och 13 §§, 16 kap. 4 § samt 19 kap. 8, 9 och 13 §§). Vid laga förfall skulle enligt beredningen troligen 32 kap. 6 § RB kunna få analogisk tillämpning, om inte annat föreskrivs. Beträffande frist för fullföljd av talan till hovrätt skulle i avsaknad av särskild bestämmelse antagligen 32 kap. 7 § RB tillämpas analogt.

Beredningen framhåller att dess förslag innehåller åtskilliga andra bestämmelser om frister vilka inte täcks av RB:s bestämmelser om laga förfall. I fråga om dessa kan det inte med analogisk tillämpning av RB bli möjligt att få ny tid utsatt. De viktigaste bestämmelserna är föreskrifterna i 5 kap. om att utmätningsverkan av vissa avgöranden förfaller om inte försäljning begärs inom viss tid (15 §) samt om föreläggande för tredje man att väcka talan mot sökanden och gäldenären angående bättre rätt till lös egendom (19 §) eller till fast egendom (24 §) resp. föreläggande för sökanden att väcka talan mot tredje man angående äganderätten till utmätt

lös egendom (20 §, se även 26 §) eller om beståndet av utmätt fordran eller rättighet (21 §). I dessa fall skall talan väckas inom en månad från att föreläggandet har delgetts vederbörande. En liknande bestämmelse finns i 14 kap. 9 § för det fallet att tvist råder om rätten till influtna medel. Vidare erinrar beredningen om bestämmelsen i 10 kap. 15 § där det sägs att om utmätning har skett av pantbrev i skepp eller fast egendom yrkande att den intecknade egendomen skall tas i anspråk skall framställas inom en månad från utmätningen. Enligt 17 § i samma kapitel har bestämmelsen motsvarande tillämpning i fråga om inteckning i luftfartyg eller reservdelar därtill. Enligt 14 kap. 20 § åligger det borgenär, för vilken utdelning har beräknats, att inom ett år från det att fördelningen vann laga kraft förete vissa handlingar (t.ex. pantbrev) för att medlen skall få betalas ut till honom. Vidare måste i åtskilliga fall part eller annan sakägare framställa yrkande eller eljest iaktta något vid sammanträde, före auktion, under auktionen eller i annat sammanhang för att det skall kunna beaktas (se t.ex. 11 kap. 6, 9, 16 och 21 §§, motsvarande fall enligt 12 kap. och 13 kap. 13, 23, 35, 42, 49 och 58 §§).

Enligt beredningens mening är det särskilt angeläget att frist som gäller vid föreläggande att väcka talan vid domstol eller i annan särskild ordning kan förlängas i händelse av laga förfall. En möjlighet därtill bör därför införas. En sådan reglering skulle nära överensstämma med vad som gäller beträffande fullföljd av talan i fall då 32 kap. 7 § RB är tillämplig (se även 58 kap. 11 § RB). I fråga om laga förfall när talan mot beslut av kronofogdefogdemyndighet skall fullföljas till hovrätten bör likaledes RB:s reglering i 32 kap. 7 § och 58 kap. 11 § efterliknas. Beträffande andra frister som enligt förslaget skall tillämpas hos kronofogdemyndigheten, vare sig direkt enligt bestämmelse i balken eller enligt kronofogdemyndighetens beslut, bör enligt beredningen den reglering tillämpas som enligt 32 kap. 6 § RB gäller för de fall som avses där.

Lagtekniskt bör den förordade regleringen enligt beredningen genomföras på det sättet att i paragrafen först beaktas de fall då part eller tredje man underlåter att inom föreskriven tid iaktta något som åligger honom i ärende hos kronofogdemyndigheten. Föreskrift härom har tagits upp som första mening i första stycket av paragrafen. Där sägs att om det finns anledning anta att part eller tredje man har laga förfall, underlåtenheten inte skall leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i ärendet. Bestämmelsen är inskränkt till vad som skall iakttas i ett hos kronofogdemyndigheten alltjämt anhängigt ärende. En sådan föreskrift om uppsägning inom viss tid som meddelas i 13 kap. 46 § hör t.ex. inte hit. Vidare framhåller beredningen att bestämmelsen endast gäller part eller annan sakägare i ärendet och tredje man som har ålagts att fullgöra något och att den t.ex. inte kan åberopas av utomstående som inte har kunnat infinna sig till auktion. En nyttjanderättshavare som önskar bevaka sin rätt vid auktion men har fått laga förfall omfattas däremot (jfr dock andra meningen i första stycket).

Kronofogdemyndigheten skall enligt beredningens förslag självmant beakta huruvida det föreligger omständighet som ger anledning anta laga förfall. Detta behöver sålunda inte styrkas men det är tydligt att en lös förmodan inte utgör tillräcklig anledning att inställa förrättning. När det är angeläget att få besked finns enligt beredningen i allmänhet möjlighet att ta reda på varför väntad sakägare har uteblivit. Beredningen anser att kronofogdemyndigheten själv bör uppmärksamma huruvida sakägare som veterligen har stort intresse t.ex. av aktuell auktion är närvarande eller inte och försöka utröna orsaken till utevaro. Om förfarandet fortgår trots att anledning anta laga förfall föreligger, kan den som verkligen hade laga förfall överklaga meddelat beslut.

Beredningen tror inte att bestämmelserna skall behöva medföra några beaktansvärda praktiska svårigheter för kronofogdemyndigheten. Vid behov får myndigheten bestämma inom vilken tid vederbörande bör iaktta vad han har försummat. Kanske kan man dock inte bortse från att regeln kan leda till mindre önskvärda resultat i fråga om bevakningssammanträden och auktioner till vilka ett flertal sakägare har kallats och som f.ö. också är öppna för spekulanter och andra. Som andra mening i första stycket av paragrafen har därför tagits upp en föreskrift att auktion eller bevakningssammanträde inte behöver skjutas upp eller ställas in annat än om synnerliga skäl föreligger. Att sökanden kan antas ha laga förfall kan enligt beredningen vara anledning att skjuta upp auktion vid vilken han skall bevaka sin rätt. Om det enligt vad som är känt är av vikt för nyttjanderättshavare att skydda sin nyttjanderätt och han kan antas ha laga förfall, kan det också föreligga anledning till uppskov.

I andra stycket regleras härefter det fallet att någon enligt meddelat föreläggande skall inom viss tid väcka talan vid domstol eller i annan särskild ordning. I anslutning till vad som har sagts i det föregående föreslås här att kronofogdemyndigheten skall sätta ut ny tid, om laga förfall visas före utgången av förelagd tid. Det kan enligt beredningen vara tveksamt huruvida det i fall när talan skall väckas vid domstol bör ankomma på kronofogdemyndigheten eller på domstolen att sätta ut ny tid. Till stöd för förslagets ståndpunkt talar att domstolen inte har någon kännedom om föreläggandet, medan däremot kronofogdemyndigheten vet vad det är fråga om och alltjämt har ärendet anhängigt. Dessutom omfattar bestämmelsen även det fallet att talan skall väckas i annan ordning än genom stämning till domstol. Enligt beredningen vinner man en enhetlig och enkel reglering av frågan, om befogenheten tilläggs kronofogdemyndigheten. Om laga förfall inom utsatt tid har visats hos rätten eller där talan eljest skall väckas, bör det emellertid godtas av kronofogdemyndigheten. I 19 kap. 45 § meddelas bestämmelse om återställande av försutten tid när laga förfall inte har visats före tidens utgång. Den omfattar dock inte alla fall som går in under andra stycket i 19 kap. 6 §.

Beredningen påpekar att första och andra styckena i paragrafen är

tillämpliga även om det skulle vara högre instans som efter besvär har meddelat föreläggande med stöd av balken. Om frågan i första styckets fall rör något som skall iakttas i hovrätten, ankommer det givetvis på hovrätten att avgöra om underlåtenhet att fullgöra detta skall läggas vederbörande till last (jfr 32 kap. 6 § RB). I andra styckets fall blir det den kronofogdemyndighet där ärendet är anhängigt som prövar frågan om utsättande av ny tid, även om föreläggandet har meddelats av hovrätten.

Om någon med åberopande av laga förfall överklagar beslut eller åtgärd av kronofogdemyndighet, bör enligt beredningen beslutet eller åtgärden inte hävas annat än om sådana omständigheter föreligger att uppskov hade bort äga rum om förfallet hade varit känt samt klaganden har lidit skada genom att förfarandet har fortgått. Undantagsvis kan klagan tänkas föranleda jämkning av meddelat beslut.

I tredje stycket av 19 kap. 6 § anges att 32 kap. 8 § RB tillämpas i frågan när laga förfall skall anses föreligga.

Remissyttrandena. Enligt *Svea hovrätt* är kronofogdemyndighetens skyldighet att undersöka huruvida laga förfall kan antas föreligga, så som skyldigheten har framställts i motiven, alltför vittgående. Av samma mening är *kronofogdeföreningen*, som anser att bestämmelsen kommer att vålla stora praktiska svårigheter. Föreningen föreslår att paragrafens lydelse ändras så att fråga om laga förfall skall prövas endast efter yrkande av part. Beredningens uttalanden kritiseras även av *länsstyrelsen i Älvsborgs län*, som framhåller att det måste vara mycket svårt att bedöma varför en sakägare inte har kommit till en förrättning och huruvida synnerliga skäl föreligger för att ställa in förrättningen.

Svea hovrätt kritiserar lydelsen av första stycket andra meningen och undrar om kronofogdemyndigheten skall ha rätt att skjuta upp auktion även då synnerliga skäl inte föreligger.

Föredraganden. Bestämmelserna i paragrafen överensstämmer, frånsett några redaktionella jämkningar, med beredningens förslag. Jag anser det inte nödvändigt att i första stycket andra meningen uttryckligen skilja mellan uppskov eller inställande av bevakningssammanträde eller auktion.

En viktig fråga är om laga förfall bör beaktas av kronofogdemyndigheten självmant eller endast efter invändning därom. För egen del anser jag att den senare lösningen inte är godtagbar. En sådan ordning skulle strida mot vad som gäller bl.a. i rättegång och skulle gå ut även över den som på grund av förfallet också har varit förhindrad att anmäla detta. Det bör emellertid i allmänhet inte krävas att kronofogdemyndigheten närmare undersöker anledningen till att sakägare inte har infunnit sig till bevakningssammanträde eller exekutiv auktion. Sådan skyldighet bör enligt min mening föreligga endast när omständigheterna ger särskild anledning till det.

För det fallet att den som vill anföra besvär över kronofogdemyndighets beslut visar laga förfall före besvärstidens utgång föreslås en särskild

bestämmelse i 18 kap. 10 § andra stycket. Se även 18 kap. 21 §.

Förhör

Denna avdelning innehåller bestämmelser om förhör med part eller tredje man. Bestämmelserna, som i huvudsak saknar motsvarighet i UL, rör befogenheten att hålla förhör, kallelser, förelägganden och utdömande av vite, hämtning, ersättning till den som inställer sig till förhör och tystnadsplikt. Reglerna motsvarar vissa bestämmelser i 5 och 16 kap. samt 19 kap. 8–12 §§ beredningens förslag.

10 § I denna paragraf ges regler om förhör med svaranden i utsökningsmål. Paragrafen motsvarar 5 kap. 13 § första stycket och 16 kap. 3 § första stycket andra meningen samt 19 kap. 8 § beredningens förslag.

Gällande rätt. F.n. finns inte några bestämmelser angående förhör med part eller annan i mål om verkställighet hos utmätningsmannen (jfr däremot beträffande ärende angående utmätningsed hos konkursdomaren 5–9 §§ lagen om utmätningsed). I fråga om överexekutors handläggning av handräckningsmål föreskrivs i 195 § 2 mom. UL dels att om någon skall höras i målet överexekutor förordnar hur det skall ske, dels att överexekutor får förelägga vite eller föreskriva att målet avgörs även om part försummar att fullgöra vad som har ålagts honom. Detta gäller enligt 3 mom. även i andra utsökningsmål hos överexekutor, för vilka annan ordning inte är föreskriven i UL. Det torde emellertid i praktiken inte förekomma att överexekutor håller muntligt förhör i utsökningsmål.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att innan exekutionstitel i enskilda mål föreligger en långvarig och kostsam procedur kan ha ägt rum. Det är enligt beredningen angeläget att exekutionsförfarandet inte blir så komplicerat att även det drar ut på tiden eller belastar sökanden med avsevärda kostnader. Det kan därför t.ex. inte krävas kontradiktorisk förhandling i alla ärenden med hänsyn till att det ibland kan göras invändningar mot sökt verkställighet som man inte bör bortse från. Däremot är det angeläget att svaranden får tillfälle att yttra sig och att sökanden får svara på invändningar som svaranden gör. Möjlighet till förhandling bör stå till buds men inte anlitas i onödan.

Enligt 5 kap. 4 § beredningens förslag skall utmätningsgäldenär vara skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar. Beredningen föreslår vidare i 5 kap. 13 § första stycket att gäldenären kan åläggas att inställa sig till förhör, om skälig anledning föreligger därtill. Bestämmelsen är emellertid inte inskränkt till fall då upplysningar behövs om gäldenärens tillgångar utan är tillämplig även i andra fall då det är angeläget att gäldenären hörs muntligen. Gäldenären har t.ex. framställt invändning mot sökt utmätning eller har begärt att få förfoga över utmätt egendom och bör höras närmare om invändningen eller önskemålet. Beträffande införsel föreslås däremot

inte befogenhet att hålla förhör med gäldenären.

I fråga om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet föreslår beredningen att svaranden kan åläggas att inställa sig till förhör, om skälig anledning därtill föreligger (16 kap. 3 § första stycket andra meningen). Enligt beredningen kan det i mera komplicerade ärenden vara till fördel att kronofogdemyndigheten diskuterar saken med svaranden eller med båda parterna innan beslut fattas om sättet för verkställigheten. Särskilt om verkställigheten kan medföra stora kostnader är en överläggning med parterna motiverad. Ett annat skäl till förhör kan enligt beredningen vara att svaranden har lämnat uppgifter som inte vinner tilltro eller har underlåtit att yttra sig med anledning av tidigare anmodan.

Beredningen framhåller att kronofogdemyndigheten i första hand bör inhämta behövliga uppgifter på enklare sätt än genom förhör, t.ex. per telefon. I samband med förrättning kan också upplysningar inhämtas. Förhör bör inte hållas utan att ärendets beskaffenhet kräver det.

Beträffande förhör i ärende om utmätning påpekar beredningen att uppgifter som gäldenären lämnar bör uppteckнas, bl.a. för att de skall kunna läggas till grund för bekräftelse på heder och samvete.

I fråga om kallelser och förelägganden när förhör skall äga rum med svaranden föreslår beredningen bestämmelser i 19 kap. 8 §. Till sådant förhör bör enligt beredningen båda parterna kallas. Föreskrift härom har tagits upp som ett första stycke i paragrafen. Även sökanden skall sålunda kallas till förhöret. Han kan givetvis ha intresse av att närvara och bidra till utredningen. Närmare föreskrifter om sättet för kallelse kan meddelas i administrativ ordning. I ärenden angående indrivning av böter, skatter o.d. blir kallelse till särskild representant för sökanden som regel inte aktuell.

Om svaranden skall höras, torde det enligt beredningen som regel vara nödvändigt att han kommer personligen. Även sökanden bör ibland höras personligen. Beredningen föreslår därför i ett andra stycke av paragrafen att kronofogdemyndigheten skall kunna förelägga part personlig inställelse vid vite, som har maximerats till 1.000 kr. Om svaranden uteblir trots föreläggande vid vite, kan enligt 19 kap. 10 § andra stycket hämtning komma i fråga.

När parts personliga närvaro inte behövs, bör han enligt beredningen kallas att inställa sig personligen eller genom ombud. Är det av vikt att sökanden är representerad, bör denne kunna föreläggas påföljden att hans ansökan avvisas om han inte inställer sig. Bestämmelse härom har tagits upp som ett tredje stycke i 19 kap. 8 §. I övrigt behöver sökandens utevaro ofta inte hindra att ärendets handläggning fortgår. Kallelsen bör lämpligen innehålla upplysning i detta hänseende.

Är part juridisk person, får kallelsen anpassas därefter. Föreläggande att inställa sig personligen kan då riktas mot ställföreträdare för parten (jfr 2 kap. 6 § första stycket i beredningsförslaget och 11 kap. 5 § andra stycket RB). Motsvarande gäller förmyndare eller god man för part.

Beredningen framhåller vidare att frågan huruvida vitesföreläggande bör meddelas eller inte får bedömas efter omständigheterna. Enligt 2 kap. 16 § andra stycket beredningens förslag får vite inte föreläggas staten. Vitesföreläggande skall givetvis delges den som avses med föreläggandet. Bestämmelse härom kan meddelas i administrativ ordning.

Uppgifter som gäldenär i utmätningsärende lämnar om sina tillgångar är han enligt 5 kap. 13 § tredje stycket i förslaget skyldig att skriftligen bekräfta på heder och samvete. Enligt förslaget skall förhör i övrigt försiggå utan att part avkrävs ed eller försäkran.

Enligt beredningens förslag skall i en del fall hållas särskilda sammanträden vilka inte betecknas som förhör. Som exempel nämner beredningen sammanträde för prövning av fråga om särskild försäljning av fastighetstillbehör (13 kap. 14 §), bevakningssammanträde före fastighetsauktion (13 kap. 19 §) och sammanträde för fördelning av medel som har influtit efter utmätning (14 kap. 6 §). Beträffande dessa sammanträden finns föreskrifter om kallelser och underrättelser i de kapitel där sammanträdena behandlas. Beredningen påpekar att bestämmelserna i 19 kap. 8 § inte gäller sådana sammanträden. I fråga om tvist som prövas av kronofogdemyndighet enligt 14 kap. 9 § tredje stycket meddelas föreskrifter i 19 kap. 19 och 20 §§.

Remissyttrandena. Förslaget att svaranden skall kunna åläggas att inställa sig till förhör inför kronofogdemyndigheten tillstyrks i allmänhet av remissinstanserna. *Kammarrätten i Stockholm* uttalar sålunda att motsvarande regler i förvaltningsprocesslagen om muntlig förhandling har tillämpats i sådan omfattning, att det står klart att muntligheten i många mål spelar en viktig och ibland avgörande roll i utredningshänseende. Mot bakgrund av sina erfarenheter förutspår kammarrätten att den föreslagna förhörsbefogenheten kommer att fylla en viktig funktion. *Kronofogdeföreningen* anser att förhörsmöjligheten i mål om utmätning, i förening med skyldigheten att på heder och samvete bekräfta de uppgifter om tillgångarna som gäldenären har lämnat, är mycket värdefull när det gäller att få klarhet om tillgångar hos gäldenär med invecklade förmögenhetsförhållanden. Även i andra fall kan förutsättas att möjligheten att hålla förhör kommer att effektivisera utmätningsförfarandet.

En remissinstans, *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*, ifrågasätter dock det lämpliga i att kronofogdemyndigheten utrustas med befogenhet att kalla svaranden till förhör. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att de föreslagna bestämmelserna om förhör innebär risk för att förfarandet inför kronofogdemyndigheten blir dyrare och krångligare för parterna än f.n. Den som måste lämna sitt arbete för att inställa sig till förhör förlorar oftast inkomst, även om han skall kunna få ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle. Bestämmelserna bör därför tillämpas restriktivt.

Beträffande den närmare utformningen av bestämmelserna om förhör anför *RSV* att valmöjligheten i utmätningsmål mellan förhör och förrätt-

ning i gäldenärens bostad kan hämmas av att förhör endast får äga rum om skälig anledning föreligger. Verket, som påpekar att motsvarande begränsning inte har tagits upp i fråga om möjligheten att ålägga gäldenären att inge förteckning över sina tillgångar, anser att nämnda begränsning bör utgå.

Kammarrätten i Stockholm, som erinrar om att förvaltningsprocesslagen föreskriver att protokoll skall föras vid muntlig förhandling, framhåller att protokoll bör föras även vid förhör enligt UB.

Förslaget att kronofogdemyndigheten skall kunna förelägga vite vid kallelse till förhör har inte föranlett någon erinran i remissyttrandena. *Advokatsamfundet* framhåller emellertid att de flesta förhör kommer att hållas med gäldenärer som är på obestånd och att det är tveksamt om vitesföreläggande mot sådana personer över huvud kommer att ha någon effekt.

Med hänsyn till att bestämmelsen om vitesföreläggande skall gälla även ställföreträdare för part ifrågasätter *RSV* om maximibeloppet för vite, 1.000 kr, är tillräckligt högt. RSV erinrar om att vite enligt 9 kap. 8 § RB och 40 § förvaltningsprocesslagen får bestämmas till högst 5.000 kr eller, vid nytt föreläggande sedan tidigare förelagt vite har dömts ut, 10.000 kr. Om höjning av maximibeloppet inte anses böra ske därför att det skall ankomma på kronofogdemyndigheten att döma ut vitet, kan utdömandet få ankomma på domstol. RSV anser emellertid att sådana betänkligheter är obefogade och föreslår att maximibeloppet sätts till 5.000 kr. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* anför liknande synpunkter.

Föredraganden. Beredningens förslag syftar bl.a. till att göra det exekutiva förfarandet mera effektivt än nu. I fråga om utmätning förordar beredningen att gäldenären uttryckligen åläggs upplysningsplikt. Nuvarande system med särskild utmätningsed inför konkursdomaren föreslås avskaffat. I stället skall kronofogdemyndigheten kunna tillhålla gäldenär att förteckna sina tillgångar och under straffansvar bekräfta förteckningen. Dessa förslag är enligt min mening väl grundade. De behandlas närmare i specialmotiveringen till berörda föreskrifter i kapitlet om utmätning (se 4 kap. 14 §).

En ordning enligt vilken gäldenären i ökad utsträckning åläggs att medverka i det exekutiva förfarandet skulle endast delvis fylla sitt syfte, om den inte förenas med regler om förhör med gäldenären. Det kan nämligen antas många gånger ställa sig svårt att förmå gäldenären att medverka på annat sätt än genom inställelse personligen hos kronofogdemyndigheten. Ett sådant inslag i den exekutiva proceduren har också andra fördelar. Det blir lättare för myndigheten att utreda om hinder föreligger mot sökt verkställighet och att bedöma hur verkställigheten bör ske. Även i övrigt torde möjligheten till muntlighet bidra till att skaffa myndigheten ett bättre underlag för sina beslut och åtgärder. Det nu sagda gäller även annan verkställighet än utmätning, även om behov av att kunna hålla

förhör föreligger mindre ofta vid sådan verkställighet.

Det exekutiva förfarandet bör emellertid inte göras mera omständligt än vad saken kräver. Detta är angeläget inte minst i enskilda mål, som kan ha föregåtts av en långvarig och dyr process. Det bör därför inte vara obligatoriskt med förhör. Ett sådant inslag bör förekomma bara när kronofogdemyndigheten finner det vara ändamålsenligt med hänsyn till utredningen eller eljest behövas. Jag delar sålunda beredningens uppfattning att kronofogdemyndigheten bör ha möjlighet att hålla förhör med svaranden i utsökningsmål. I motsats till beredningen anser jag att anledning saknas att göra undantag för införselmål.

Enligt min mening är det mindre lämpligt att ta upp likalydande bestämmelser om förhör i olika kapitel. En för all verkställighet gemensam bestämmelse i saken har i stället tagits upp som första stycke i förevarande paragraf. Där anges att kronofogdemyndigheten får hålla förhör med svaranden, om det behövs. Med anledning av vad en remissinstans har anfört om restriktiv tillämpning av befogenheten vill jag understryka beredningens uttalande att förhör inte bör hållas i onödan. Det ankommer på kronofogdemyndigheten att i varje särskilt mål bedöma huruvida behov föreligger att höra svaranden muntligen. Möjligheten att erhålla behövliga upplysningar på enklare sätt, t.ex. vid telefonsamtal eller i samband med förrättning, bör också beaktas. Frågan i vad mån utmätningsförrättning i gäldenärens bostad kan ersättas av förhör med gäldenären behandlas under 4 kap. 14 §.

Vid förhör bör föras protokoll eller andra anteckningar. Föreskrift härom kan meddelas av regeringen.

Enligt min mening bör sökanden inte genomgående kallas till förhör med svaranden. Även om sådan kallelse skulle innehålla upplysning att sökandens utevaro inte hindrar målets handläggning, kan kallelsen av sökanden uppfattas som en skyldighet för honom att inställa sig. Sökanden bör därför kallas endast när även hans närvaro bedöms som behövlig. I andra fall bör han underrättas om förhöret och om att han har rätt att närvara. Föreskrift om sådan underrättelse kan meddelas av regeringen. En bestämmelse om kallelse i enlighet med det sagda har tagits upp i andra stycket av 10 §. Där anges att sökanden skall vid behov kallas till förhör med svaranden. Att svaranden skall kallas är självklart och synes inte behöva anges särskilt.

Beredningens förslag om förelägganden och påföljder för utevaro har i allmänhet inte mött någon erinran i remissyttrandena. Även jag kan ansluta mig till vad beredningen har föreslagit härom. I departementsförslaget har bestämmelser i saken tagits upp i tredje stycket av 10 §. Jag anser inte att tillräckliga skäl föreligger att bestämma det högsta tillåtna vitesbeloppet till högre belopp än beredningen har föreslagit, 1.000 kr. Det kan erinras om att vitesföreläggande enligt förevarande paragraf endast avser kallelse till förhör. I fråga om vite när t.ex. utmätningsgäldenär

föreläggs att lämna upplysningar om sina tillgångar gäller 15 §.

Andra och tredje styckena i paragrafen bör inte gälla beträffande staten resp. kommun som borgenär i allmänna mål (se 30 §).

11 § Denna paragraf, som motsvarar 19 kap. 9 § beredningens förslag, reglerar förhör med tredje man.

Gällande rätt. Varken utmätningsmannen eller överexekutor anses kunna hålla vittnesförhör. Som regel torde exekutiv myndighet inte heller kunna förordna om bevisupptagning vid domstol. Enligt 206 § UL kan emellertid överexekutor, när den som klagar över utmätning eller utmätt egendoms försäljning påstår att vid förrättningen har tillgått på annat sätt än utmätningsmannens protokoll utvisar, vid behov förordna om vittnesförhör vid domstol.

Lagberedningen. I 5 kap. 4 § andra stycket beredningens förslag föreskrivs att tredje man i utmätningsärende är skyldig att lämna upplysningar om fordran som gäldenären har eller kan förmodas ha hos honom eller om annat mellanhavande med gäldenären (jfr även 17 kap. 5 § i förslaget). Beredningen anser det lämpligt att kronofogdemyndigheten får befogenhet att även hålla förhör med tredje mannen, t.ex. sekundogäldenär eller den som innehar gäldenären tillhörig egendom på grund av deposition. Även när upplysningsplikt inte är föreskriven kan kronofogdemyndigheten ibland behöva höra tredje man som berörs av verkställighet, t.ex. i ärende om avhysning.

I enlighet med det sagda föreslår beredningen i 19 kap. 9 § att kronofogdemyndigheten i ärende som anges i 8 § får, om det behövs, ålägga även tredje man, som är sakägare eller enligt balken är skyldig lämna upplysningar, att inställa sig till förhör. Därvid skall första och andra styckena i 8 § ha motsvarande tillämpning. Beredningen understryker att det för att tredje man skall kunna kallas till förhör förutsätts att han antingen är sakägare, dvs. att hans rätt är beroende av verkställigheten (eller handräckningen), eller också enligt särskild bestämmelse i förslaget är pliktig att lämna upplysningar. Förhöret skall ske utan ed eller försäkran. Till förhör som skall äga rum med tredje man skall även parterna kallas.

Remissyttrandena. Svea hovrätt framhåller att begreppet sakägare inte har fått någon egentlig precisering i motiven. Om det inte går att finna en användbar definition, bör man enligt hovrätten överväga att slopa denna begränsning av paragrafens tillämpningsområde och lita till att kronofogdemyndigheterna inte besvärar folk i onödan.

Föredraganden. Jag delar beredningens mening att kronofogdemyndigheten bör ha möjlighet att hålla förhör även med annan än part. Då det varken är behövligt eller lämpligt att kronofogdemyndigheten ges befogenhet att hålla förhör med envar, synes befogenheten lämpligen kunna begränsas, förutom till den som enligt UB är skyldig att lämna upplys-

ningar, till tredje man som är sakägare i målet. Denna begränsning kan inte antas vålla svårigheter i tillämpningen. Med sakägare avses bara den krets av personer som har ett rättsligt intresse i målet. Jag vill också erinra om att termen sakägare har använts i annan nyare lagstiftning utan närmare precisering, t.ex. i fastighetsbildningslagen (1970:988).

I enlighet med det sagda anges i paragrafens första stycke att förhör får vid behov hållas även med tredje man, som är sakägare eller som enligt balken är skyldig lämna upplysningar. Bestämmelsen gäller, liksom föregående paragraf, i alla slag av utsökningsmål.

I andra stycket föreskrivs, i saklig överensstämmelse med beredningens förslag, att tredje mannen får föreläggas att inställa sig personligen vid vite av högst 1.000 kr. Däremot anser jag inte att bestämmelse bör meddelas om kallelse av parterna till förhör med tredje man. Parterna bör underrättas om sådant förhör och beredas tillfälle att närvara. Föreskrift härom kan meddelas av regeringen. Om svaranden i målet behöver höras muntligen med anledning av tredje mannens uppgifter, kan han föreläggas att inställa sig enligt vad som sägs i 10 §.

Det kan påpekas att tredje man kan enligt 15 § i förevarande kapitel utan samband med förhör föreläggas vid vite att lämna upplysningar i fall som avses i 4 kap. 15 §.

12 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 10 § beredningens förslag, behandlar utdömande av vite och hämtning till förhör.

Gällande rätt. Som har nämnts vid 10 § kan överexekutor förelägga vite vid förordnande om någons hörande i utsökningsmål hos överexekutor (195 § 2 och 3 mom. UL). Överexekutor anses också ha befogenhet att själv döma ut vitet.

Lagberedningen. Beredningen anser det ändamålsenligt att kronofogdemyndigheten själv kan döma ut vite som avses i 19 kap. 8 § i beredningsförslaget. Motsvarande bör gälla i fall som avses i 9 §. Beredningen förutsätter att antalet kronofogdedistrikt inte blir fler än att det i alla distrikt finns väl kvalificerade befattningshavare, kompetenta att handlägga mera krävande uppgifter. Frågor om vite hör till dem som måste handläggas av sådan kvalificerad befattningshavare. Man torde därför inte behöva hysa betänkligheter mot att kronofogdemyndigheten får en sådan befogenhet. Bestämmelse om utdömandet av vite har tagits upp som första mening i första stycket av 19 kap. 10 § beredningens förslag.

Beredningen framhåller att särskilt yrkande inte krävs för att vite skall få dömas ut. Förekommer anledning att parten hade laga förfall, skall vitet inte dömas ut (jfr 19 kap. 6 §). Enligt andra meningen i första stycket av 10 § får vite inte heller dömas ut om ändamålet med vitet har förfallit. Ändamålet med vite får enligt beredningen anses ha förfallit t.ex. om sökanden återkallar sin ansökan eller förhör av annan anledning inte längre är påkallat eller om svaranden hämtas. Om anledning förekommer

att jämka försuttet vite, kan det ske (eventuellt till noll).

Iakttas inte vitesföreläggande, kan kronofogdemyndigheten givetvis ge nytt föreläggande vid vite. Beredningen erinrar om att enligt dess förslag särskild talan inte får föras mot beslut varigenom vite har förelagts enligt 19 kap. 8 eller 9 § (19 kap. 25 § första stycket). Huruvida enligt RB nytt vitesföreläggande kan ges när utdömandet av försuttet vite skjuts upp, synes vara föremål för delade meningar. Anledning till uppskov med utdömandet kan vara att laga förfall möjligen kan föreligga. I exekutiva ärenden synes man vid behov kunna vänta med utdömandet något för kontroll i fråga om laga förfall och därefter pröva såväl frågan om utdömande av vitet som frågan om föreläggande av nytt vite. Beslut varigenom kronofogdemyndigheten har dömt ut vite får enligt 19 kap. 17 § andra stycket verkställas först sedan beslutet har vunnit laga kraft.

Beredningen framhåller att gäldenär enligt 8 § lagen om utmätningsed kan hämtas, om han underlåter att inställa sig hos konkursdomaren för edgång, samt att även konkursgäldenär, som underlåter att fullgöra edgång i konkursen, kan hämtas enligt 94 § KL. Enligt beredningens förslag skall lagen om utmätningsed upphävas. I stället skall kronofogdemyndigheten kunna hålla förhör med gäldenären i utmätningsärende. Det kan naturligtvis inträffa att gäldenären uteblir även om vitesföreläggande har meddelats. För att inte saken skall förhalas bör kronofogdemyndigheten ha befogenhet att låta hämta honom i sådant fall. Om det sker, förfaller frågan om utdömande av förelagt vite. Även i andra ärenden än sådana som rör utmätning kan det vara behövligt att låta hämta svaranden. Beredningen föreslår därför att som andra stycke i 10 § tas in föreskrift att svaranden får hämtas om han uteblir och vite har förelagts honom. Befogenheten att förordna om hämtning bör enligt beredningen tillämpas restriktivt. Frågan skall givetvis prövas av kvalificerad befattningshavare. För hämtningen bör kronofogdemyndigheten vara berättigad att anlita hjälp av polismyndighet.

Remissyttrandena. Förslaget att kronofogdemyndigheten själv skall kunna döma ut vite som har förelagts vid kallelse till förhör diskuteras av *Svea hovrätt*, som understryker att frågan sammanhänger med den framtida organisationen av exekutionsväsendet. Det bör bl.a. beaktas att kronofogdemyndigheten ibland själv är part i ärende, vari utdömande av vite kan komma i fråga. Hovrätten erinrar vidare om att den i annat sammanhang har framfört önskemål om en särskild utredning rörande hela vitesinstitutet. Vid en sådan utredning kunde hithörande frågor bli föremål för en mera samlad bedömning.

Förslaget att svaranden under vissa förutsättningar skall kunna hämtas till förhör berörs närmare av några remissinstanser. *Advokatsamfundet*, som kritiserar beredningens uttalande att befogenheten bör tillämpas restriktivt, anser det angeläget att hämtningsförfarandet blir effektivare än det som nu tillämpas i samband med utmätningsed eller konkurs. Den

effektivitet som utmätningsärendena kräver kan enligt samfundet inte uppnås genom ekonomiska påföljder utan just genom faktiska ingripanden mot tredskande gäldenärer. Enligt *RSV* kan det förekomma att kronofogdemyndighet med hänsyn till tidigare erfarenhet av viss gäldenär vet att ett vitesföreläggande inte kommer att iakttas. I sådana fall bör enligt RSV kronofogdemyndigheten kunna förordna om hämtning utan föregående vitesföreläggande. Samma synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen*.

Föredraganden. Jag delar beredningens mening att försuttet vite som kronofogdemyndigheten har förelagt vid kallelse till förhör bör dömas ut av kronofogdemyndigheten själv. Det förhållandet att kronofogdemyndigheten i allmänna mål företräder det allmänna som borgenär utgör inte något avgörande skäl mot en sådan ordning. I fråga om de organisatoriska förutsättningarna för att tillägga kronofogdemyndigheten befogenhet att döma ut vite hänvisar jag till den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2).

I första stycket av departementsförslaget anges sålunda, i saklig överensstämmelse med beredningens förslag, att fråga om utdömande av vite som har förelagts enligt 10 eller 11 § prövas självmant av kronofogdemyndigheten samt att om ändamålet med vite har förfallit, vitet inte får dömas ut.

Beredningens förslag att svaranden under vissa förutsättningar skall kunna hämtas till förhör i utsökningsmål är en viktig nyhet. Man kan naturligtvis vara tveksam om en så långtgående befogenhet bör tillkomma exekutiv myndighet. Befogenheten, som inte har föranlett erinran från någon remissinstans, torde emellertid vara nödvändig för att förfarandet skall bli tillräckligt effektivt i fall då utmätningsgäldenär eller annan svarande tredskas. Möjlighet till hämtning av utmätningsgäldenär torde också krävas om lagen om utmätningsed skall kunna avskaffas. Man torde kunna anta att redan möjligheten att hämta en tredskande svarande, i förening med befogenheten att förelägga och döma ut vite, som regel skall förmå ovilliga svarande att hörsamma kallelse till förhör. Jag förutsätter att kronofogdemyndigheterna kommer att begagna hämtningsbefogenheten med stor försiktighet. Om t.ex. en utmätningsgäldenär uteblir från förhör, kan det ibland vara lämpligt att det planerade förhöret ersätts av att förrättning hålls i gäldenärens bostad. När hämtning anses böra ske skall, som beredningen har påpekat, själva hämtningen naturligtvis ombesörjas av polismyndighet. Med hänsyn till det anförda godtar jag förslaget.

Ett par remissinstanser har ansett att hämtning i vissa fall bör kunna ske utan föregående vitesföreläggande. Jag kan inte dela den uppfattningen. Att vitesföreläggande måste meddelas först utgör en ytterligare garanti för att hämtning inte kommer i fråga annat än som en sista utväg. Även andra stycket i förevarande paragraf överensstämmer sålunda med beredningens förslag.

Med anledning av beredningens uttalanden i frågan om utdömande av förelagt vite när svaranden hämtas till förhör vill jag framhålla följande.

Föranleder svarandens utevaro att förhöret måste skjutas upp till annat tillfälle, kan ändamålet med vitet inte anses ha förfallit även om svaranden hämtas till det nya förhöret. Om svaranden hämtas genast så att uppskov med förhöret inte behöver ske till annat tillfälle, får däremot ändamålet med vitet anses ha förfallit.

13 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 11 § beredningens förslag, innehåller föreskrift om ersättning till tredje man som inställer sig till förhör.

Gällande rätt. F.n. finns inte några bestämmelser om ersättning av allmänna medel till den som i utsökningsmål inställer sig hos utmätningsmannen eller överexekutor. Enligt rättshjälpslagen (1972:429) kan den som efter beslut av rättshjälpsnämnd har erhållit allmän rättshjälp få ersättning av allmänna medel för kostnader för resa och uppehälle i samband med inställelse inför myndighet, om personlig inställelse har ålagts (9 § andra stycket 4, 20 § första stycket och 26 § nämnda lag). Detta gäller även när rättshjälp har beviljats i utsökningsmål.

Lagberedningen. Det synes beredningen lämpligt att part som personligen inställer sig till förhör hos kronofogdemyndigheten kan få ersättning av allmänna medel för sina kostnader i samband med inställelsen, även om han inte åtnjuter allmän rättshjälp. En sådan möjlighet gör det bl.a. lättare för kronofogdemyndigheten att få till stånd förhör när det behövs, t.ex. om part saknar medel till resa för att inställa sig till förhör. Beredningen anser att rätten till ersättning bör vara beroende av att det framstår som skäligt att ersättning utgår i det enskilda fallet. Därvid bör kostnadens storlek och partens ekonomiska omständigheter beaktas. För att ersättning för personlig inställelse skall kunna utgå bör inte ovillkorligen krävas att det har ålagts parten att komma tillstädes personligen. Ersättningen bör begränsas till kostnader för resa och uppehälle och alltså inte avse inkomstbortfall. Förskott bör kunna beviljas.

Beredningen påpekar att enligt 19 kap. 9 § beredningens förslag även tredje man kan kallas till förhör. Han bör i så fall kunna tillerkännas ersättning åtminstone i samma omfattning som part. Tredje man bör emellertid enligt beredningen även ha möjlighet att få ersättning för tidsspillan. Tredje man kan t.ex. stå helt utanför saken (jfr 5 kap. 4 § andra stycket) och alltså ha en ställning i ärendet som liknar vittnes i rättegång. Om tredje man själv har fört talan i saken och därför kan jämställas med part, bör ersättning för tidsspillan inte tillerkännas honom.

I enlighet med det sagda föreslås i första stycket av 19 kap. 11 § att part eller annan som har inställt sig till förhör får tillerkännas ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle, om kronofogdemyndigheten finner att han skäligen bör ersättas för inställelsen. Kronofogdemyndigheten får enligt förslaget bevilja förskott på ersättningen. Det kan vidare finnas skäl att ge ombud ersättning, t.ex. om någon på grund av sjukdom har inställt sig genom anhörig. Ordalagen i bestämmelsen utesluter enligt beredningen

inte en sådan tillämpning. I andra stycket av 11 § anges att även ersättning för tidsspillan kan tillerkännas den som inte är part. Beredningen framhåller att det i administrativ ordning bör meddelas närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

Ersättning enligt paragrafen skall enligt förslaget stanna på statsverket.

Remissyttrandena. Enligt *hovrätten för Övre Norrland* bör i paragrafen, på samma sätt som i 15 § förvaltningsprocesslagen, tas in bemyndigande för regeringen att meddela närmare föreskrifter om ersättning och förskott. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att ersättning som avses i paragrafen bör utgå enligt vittnesersättningskungörelsen (1973:262).

Föredraganden. Beredningens förslag att ersättning skall kunna tillerkännas den som inställer sig vid förhör hos kronofogdemyndigheten måste enligt min mening bedömas mot bakgrund av det nya rättshjälpssystem som trädde i kraft den 1 juli 1973. Enligt detta kan sökande eller annan med rättsligt intresse i utsökningsmål få allmän rättshjälp på de villkor som i allmänhet är uppställda härför i rättshjälpslagen. Något egentligt behov av att i UB tillerkänna sökanden eller svaranden särskild rätt till ersättning för inställelsekostnad finns därför inte. Annorlunda förhåller det sig när tredje man utnyttjas som förhörsperson av kronofogdemyndigheten. Det är enligt min mening av vikt att denna kategori av personer ges skälig ekonomisk kompensation för kostnad som uppkommer till följd av inställelse. Av praktiska skäl bör det ankomma på förhörsmyndigheten att handha utbetalningen av ersättningen. Skulle tredje man på grund av rättsligt intresse i saken ha beviljats allmän rättshjälp bör dock ersättning inte kunna krävas enligt UB. Denna fråga torde kunna regleras i administrativ ordning.

I enlighet med det anförda ges i 13 § en bestämmelse om att tredje man som har inställt sig till förhör kan tillerkännas skälig ersättning av allmänna medel för inställelsen. Närmare föreskrifter om sådan ersättning torde få meddelas av regeringen. Det synes lämpligt att ersättning utgår enligt vittnesersättningskungörelsens bestämmelser.

14 § Paragrafen reglerar tystnadsplikt beträffande uppgifter vid förhör. Den motsvarar 19 kap. 12 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Offentlighetsprincipen gäller inte i fråga om exekutiva förrättningar. En annan sak är att allmänheten har tillträde till exekutiv auktion för att syftet med denna skall uppnås. Såväl utmätningsmannen som överexekutor torde sakna befogenhet att ålägga part eller annan sakägare tystnadsplikt i fråga om vad som har förekommit i utsökningsmål.

Beträffande upprätthållandet av ordningen vid exekutiv förrättning finns f.n. en ålderdomlig bestämmelse i 11 § UL. Om någon missfirmar överexekutor med ord eller gärning vid förhör eller i skrift till överexekutor eller om någon på sådant sätt inför överexekutor missfirmar sin motpart

eller utmätningsman, kan överexekutor enligt bestämmelsen döma till böter, dock högst 100 kr. Detsamma gäller, om någon åstadkommer förargelse inför överexekutor genom svordom, oljud eller annorledes.

Lagberedningen. De skäl som motiverar att förhandling vid domstol i princip skall vara offentlig kan enligt beredningen inte på samma sätt åberopas beträffande exekutiv förrättning. Sådan äger f.ö. ofta rum på plats där det skulle vara praktiskt omöjligt att bereda allmänheten tillträde, t.ex. i svarandens bostad. Beredningen föreslår inte någon bestämmelse i saken och utgår från att offentlighetsprincipen vid sådant förhållande inte blir tillämplig på exekutiv förrättning. Detta gäller även förhör som avses i 19 kap. 8 och 9 §§ beredningens förslag. Allmänheten skall däremot självfallet ha tillträde till exekutiv auktion. Överklagas beslut som kronofogdemyndigheten har meddelat, gäller RB:s bestämmelser om offentlighet när hovrätten eller högsta domstolen håller förhandling i målet.

Beredningen framhåller vidare att vid förhör i exekutivt ärende kan lämnas upplysningar om förhållanden vilkas yppande för utomstående kan vara till skada för parten (jfr 16 § USK). Det kan röra sig om viktiga ekonomiska omständigheter t.ex. beträffande ett affärsföretag eller strängt personliga förhållanden. Enligt första meningen i 19 kap. 12 § i beredningens förslag skall kronofogdemyndigheten kunna förordna att vad som har förekommit vid förhör inte får yppas obehörigen. Sådant förbud riktar sig till envar som var närvarande vid förhöret eller eljest får ta del av vad som har förekommit därvid. Förbudet gäller även tjänsteman vid kronofogdemyndigheten. Han är emellertid redan på grund av sin tjänst hindrad att obehörigen yppa vad han har erfarit i tjänsten, om det är något som inte bör komma till utomståendes kännedom (33 § kronofogdeinstruktionen). Förordnande enligt den föreslagna bestämmelsen bör delges på lämpligt sätt och antecknas i protokoll eller annan handling i akten.

Tystnadsplikten är, påpekar beredningen, inte ovillkorlig. Det är sålunda tydligt att den inte bör leda till inskränkning i den allmänna vittnesplikten. Även i andra fall kan det under särskilda förhållanden vara försvarligt att frångå tystnadsplikten.

Obehörigt yppande av vad som omfattas av tystnadsplikten bör enligt beredningen kunna straffas. I en andra mening av 19 kap. 12 § föreslår beredningen att böter skall ådömas den som uppsåtligen bryter mot stadgandet i första punkten, om inte gärningen är belagd med straff i brottsbalken (BrB).

I fråga om upprätthållandet av ordningen vid exekutiv förrättning påpekar beredningen att det givetvis i ärenden hos kronofogdemyndigheten kan inträffa att part eller annan beter sig otillbörligt. Otillbörligt uppträdande synes emellertid i behövlig utsträckning vara straffbelagt i BrB. Beredningen har därför inte ansett det behövligt att tillerkänna kronofogdemyndighet befogenhet att i exekutiva ärenden själv döma till straff för ordningsförseelser. Beredningen framhåller att det utan särskild före-

skrift är tydligt att kronofogdemyndigheten skall med andra lämpliga medel än utdömande av straff upprätthålla ordningen vid förrättning. Kronofogdemyndigheten kan t.ex. avvisa den som stör exekutiv auktion. Föreskrifter härom kan i mån av behov meddelas i administrativ ordning (jfr 19 § USK).

Föredraganden. Jag ansluter mig till beredningens uttalanden angående allmänhetens tillträde till exekutiv förrättning. Jag godtar också förslaget att kronofogdemyndigheten bör ha möjlighet att förordna om tystnadsplikt beträffande vad som har förekommit vid förhör inför myndigheten samt att överträdelse av förbudet bör kunna straffas. I en bestämmelse om tystnadsplikt bör emellertid preciseras i vilka avseenden tystnadsplikt kan påbjudas av kronofogdemyndigheten. Någon särskild föreskrift om straffansvar behövs inte. Vad som föreskrivs om brott mot tystnadsplikt i 20 kap. 3 § BrB bör tillämpas även i förevarande fall. Där stadgas böter eller fängelse i högst ett år för den som yppar vad han till följd av lag eller annan författning är pliktig att hemlighålla eller som olovligen utnyttjar sådan hemlighet. Vidare föreskrivs bötesansvar för den som av oaktsamhet begår gärning som har sagts nu.

I enlighet med det sagda anges i paragrafen att kronofogdemyndigheten kan förordna att vad som vid förhör har förekommit angående enskilds personliga förhållanden eller näringsidkares affärs- eller driftförhållanden inte får röjas obehörigen. Jag förutsätter att befogenheten inte begagnas annat än när anledning finns att anta att ett röjande av lämnade uppgifter skulle skada vederbörande.

Jag delar beredningens mening att särskilda bestämmelser i fråga om upprätthållandet av ordningen vid exekutiv förrättning inte behöver meddelas i UB.

Tvångsmedel

Under denna rubrik meddelas bestämmelser om vitesföreläggande i andra fall än vid kallelse till förhör, om häktning samt om användande av annat tvång.

15 och 16 §§ Dessa paragrafer, som motsvarar 19 kap. 13 § beredningens förslag, innehåller bestämmelser om vitesföreläggande resp. häktning.

Gällande rätt. I fråga om verkställighet av dom föreskrivs i 38 § 2 mom. UL att om någon skall tillhållas att fullgöra leveransavtal eller att eljest göra eller låta något och tvångsmedel eller äventyr inte är utsatt i domen eller stadgat i lag, överexekutor kan förelägga den tredskande vite, om det är lämpligt, samt fälla honom till sådant vite. I praxis har vite även förelagts vid verkställighet av överexekutors utslag i utsökningsmål. I 73 § 1 mom. tredje meningen UL finns vidare en bestämmelse, enligt vilken överexekutor kan förelägga och döma ut vite, om den från vilken fordran eller

rättighet skall utgå inte efterkommer anmaning att i mål om utmätning lämna utmätningsmannen erforderliga upplysningar.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag kan kronofogdemyndigheten i vissa fall förelägga svarande eller tredje man att fullgöra eller underlåta något för att verkställighet skall kunna genomföras. Enligt 5 kap. 4 § första stycket är gäldenären i ärende om utmätning skyldig att noggrant uppge sina tillgångar. För detta ändamål kan kronofogdemyndigheten enligt 5 kap. 13 § andra stycket ålägga honom att inge förteckning över tillgångarna. Gäldenären är enligt tredje stycket i samma paragraf skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör eller i förteckning. Enligt 5 kap. 4 § andra stycket är tredje man skyldig att lämna upplysningar om fordran som gäldenären har eller kan förmodas ha hos honom eller om annat mellanhavande med gäldenären. Verkställighet som avser annat än betalningsskyldighet kan enligt 16 kap. 4 § ske bl.a. genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom.

Beredningen anser att kronofogdemyndigheten, när den enligt de anförda bestämmelserna förelägger svaranden eller tredje man att fullgöra något, bör kunna sätta ut vite. Regler härom meddelas i 19 kap. 13 §. När det i paragrafen talas om föreläggande att fullgöra något, avses även föreläggande som gäller annat än positiva åtgärder. Vite bör enligt beredningen regelmässigt bestämmas i pengar. Något högsta belopp har inte stadgats. Det anges endast att kronofogdemyndigheten får föreskriva det vite i pengar som finnes behövligt, dvs. ett vite som kan antas förmå den som avses med föreläggandet att rätta sig efter detta.

Beredningen anser att det undantagsvis kan föreligga behov av att kunna använda strängare tvångsmedel än vite i pengar, t.ex. om svaranden inte har efterkommit tidigare vitesföreläggande i pengar och det är särskilt viktigt att han inte längre saboterar verkställigheten. Som andra mening i första stycket föreskrivs därför att fängelse, högst tre månader, får sättas som vite om synnerliga skäl föreligger. Vitesföreläggande skall givetvis delges vederbörande.

Vite bör enligt beredningen inte föreläggas, om den handling eller underlåtenhet som är i fråga är belagd med straff (jfr 9 kap. 8 § andra stycket första meningen RB). Enligt 2 kap. 16 § i förslaget får vite inte föreläggas staten.

Viten som avses i 19 kap. 13 § kan ibland uppgå till avsevärda belopp och undantagsvis kan vite ha bestämts till fängelse. Även om kronofogdemyndigheten i varje distrikt får väl kvalificerade befattningshavare anser beredningen att frågan om utdömande av vite i hithörande fall bör prövas av domstol. Målet bör lämpligen tas upp av den tingsrätt där kronofogdemyndigheten finns. Talan bör kunna väckas inte bara av allmän åklagare utan även av den som har sökt verkställigheten. I enlighet härmed anges i andra stycket att frågan om utdömande av vite som har satts ut enligt

första stycket skall på talan av allmän åklagare eller sökanden prövas av den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns. Beträffande sådan talan har RB:s bestämmelser om åtal för bötesbrott motsvarande tillämpning (18 § Rp). Detta bör gälla även när fängelse har satts ut som vite.

Vite bör enligt beredningen inte dömas ut, om ändamålet med vitet har förfallit. Bestämmelse härom har tagits upp som en andra mening i andra stycket. Denna princip torde enligt rådande uppfattning inte hindra att vite döms ut, om åsyftad prestation väl har fullgjorts vid tiden för domstolens prövning men förelagd tid inte har iakttagits. Beredningen erinrar om att det åligger domstolen att pröva föreläggandets laglighet och att domstolen efter skälighet kan jämka beloppet av försuttet vite.

Beredningen framhåller vidare att kronofogdemyndigheten givetvis kan meddela nytt föreläggande vid högre vite, om det tidigare föreläggandet inte har fått avsedd verkan. När förvaltningsmyndighet har meddelat vitesföreläggande och förelagd tid försitts, anses myndigheten inte ha befogenhet att ge nytt föreläggande av samma innebörd förrän det förra har vunnit laga kraft. I exekutiva ärenden är saken ofta brådskande och svaranden eller tredje mannen bör inte kunna förhala verkställighet. Beredningen föreslår därför i tredje stycket att om föreläggande inte iakttas, kronofogdemyndigheten får ge nytt föreläggande utan hinder av att det förra inte har vunnit laga kraft. Att nytt föreläggande inte förutsätter att det först förelagda vitet också har dömts ut har inte ansetts behövligt att ange.

Remissyttrandena. Förslaget att kronofogdemyndigheten skall ha möjlighet att förelägga vite vid genomförande av verkställighet lämnas utan erinran av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Endast *länsstyrelsen i Kronobergs län* ställer sig tveksam till denna befogenhet. Länsstyrelsen anser det visserligen nödvändigt med någon form av sanktion men framhåller att många personer som kan komma att åläggas vite kan senare visa sig sakna ekonomiska möjligheter att erlägga vitet. I så fall uppnås inte åsyftad åtgärd samtidigt som såväl kronofogdemyndigheten som andra myndigheter får ökad arbetsbörda när vitet skall drivas in.

Svea hovrätt ifrågasätter om inte beträffande vite enligt förevarande paragraf bör gälla samma begränsning som enligt 40 § förvaltningsprocesslagen, dvs. vite får inte bestämmas till högre belopp än 5.000 kr. eller, vid nytt föreläggande sedan tidigare vite har dömts ut, 10.000 kr.

I fråga om att framtvinga uppgifter av utmätningsgäldenär framhåller *RSV* att om lagen om utmätningsed avskaffas kronofogdemyndigheten måste få samma möjligheter att använda tvångsmedel som konkursdomare har enligt nämnda lag. Det kan enligt RSV antas att ett föreläggande av vite i pengar inte ger något resultat. Det kan också ifrågasättas om ett vite av fängelse har någon effekt, sedan det har blivit utdömt. Verkställigheten av det försuttna vitet torde ske utan hänsyn till gäldenärens vilja att lämna begärda upplysningar. Vitesförfarandet kan också befaras dra långt ut på

tiden. För att kunna komma till rätta med tredskande gäldenärer fordras enligt RSV tvångsmedel som riktar sig mot gäldenärens person och som kan träda i kraft snabbt. RSV anser att möjlighet att genom häkte tillhålla gäldenären att fullgöra sin upplysningsplikt måste vara det mest effektiva tvångsmedlet. Enligt RSV torde kronofogdemyndighet mycket sällan behöva hos domstolen begära häktning. Förekomsten av tvångsmedlet torde i de flesta fall vara tillräcklig för att en tredskande gäldenär skall lämna de uppgifter som avkrävs honom. Även *TCO* anser att kronofogdemyndigheten bör kunna hos domstol begära häktning av gäldenär som vägrar lämna upplysningar. *Kronofogdeföreningen* anser för sin del att kronofogdemyndigheten själv bör kunna besluta om häktning av en tredskande gäldenär. *Svea hovrätt* utgår från att fängelse endast undantagsvis skall komma i fråga som vite och att den terminologiska ändringen i förhållande till häkte enligt lagen om utmätningsed inte avser någon saklig ändring.

Hovrätten för Västra Sverige är kritisk mot att frågan om utdömande av vite som avses i 13 § skall prövas av domstol. Hovrätten anser att en sådan ordning är tidskrävande och därmed ägnad att avtrubba vitestvångets effektivitet. Kronofogdemyndigheten som har förelagt vitet har dessutom bättre underlag för bedömningen än domstol. Hovrätten föreslår därför att vite skall dömas ut av kronofogdemyndigheten och att detta skall ske utan yrkande. I de sannolikt mycket sällsynta fall då fängelse har satts som vite bör med hänsyn till rättssäkerheten frågan om utdömande prövas av domstol. Talan bör i sådant fall väckas av allmän åklagare. Hovrätten anser däremot att det av utredningstekniska skäl är tveksamt om sökanden bör kunna väcka sådan talan.

Beträffande talan angående utdömande av förelagt vite framhåller *hovrätten för Övre Norrland* att på grund av bestämmelsen i 18 § Rp sådan talan kommer att handläggas i olika former beroende på om det är allmän åklagare eller sökanden som väcker talan. Hovrätten, som anser det onödigt och inte särskilt lämpligt att sökanden ges sådan befogenhet, föreslår att befogenheten förbehålls allmän åklagare. Även *RSV* anser det onödigt att låta sökanden få befogenhet att väcka talan om utdömande av vite. Det måste enligt RSV vara tillräckligt att den för utsökningsmålet ansvariga kronofogdemyndigheten kan väcka sådan fråga. RSV ifrågasätter vidare om det är nödvändigt med omgången över allmän åklagare när talan skall väckas. Erfarenheterna från mål om förvandling av böter talar enligt RSV för att förfarandet blir onödigt omständligt, när flera myndigheter är inkopplade på ett ärende.

Föredraganden. De bestämmelser, enligt vilka kronofogdemyndigheten kan förelägga svaranden eller tredje man att fullgöra eller underlåta något, har i departementsförslaget sin motsvarighet i 4 kap. 14 och 15 §§ och 16 kap. 9 och 12 §§ och 13 § jämförd med 4 kap. 14 och 15 §§. Som beredningen har föreslagit bör kronofogdemyndigheten, liksom f.n. överexe-

kutor i vissa fall, kunna förelägga vite i samband med förelägganden enligt dessa bestämmelser.

En remissinstans har ifrågasatt om inte beträffande vitesbelopp bör gälla samma begränsning som i fråga om vite enligt RB och förvaltningsprocesslagen. Förelägganden som avses i förevarande paragraf gäller emellertid sådana förhållanden att svarandens eller tredje mans tredska kan omöjliggöra sökt verkställighet. Målen kan också ibland röra mycket stora värden. Det kan också av andra skäl vara av mycket stor betydelse för sökanden att verkställighet kommer till stånd. Någon särskild begränsning av vitets storlek synes därför inte böra ställas upp. I det enskilda fallet bör vite inte bestämmas till högre belopp än som krävs för att förmå svaranden eller tredje mannen att efterkomma föreläggandet.

Beredningens förslag att frihetsberövande undantagsvis skall kunna användas för att tvinga en tredskande svarande eller tredje man att fullgöra sin skyldighet har inte föranlett erinran från någon remissinstans. En sådan möjlighet torde också vara nödvändig med hänsyn till att saken ibland kan gälla mycket stora värden eller andra viktiga intressen. F.n. finns möjlighet att ingripa med häktning mot gäldenär som inte vill fullgöra sina skyldigheter enligt lagen om utmätningsed eller enligt KL. Enligt KL kan häktning även tillgripas mot annan som är skyldig att beediga konkursboupptecknig. Lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs ger möjlighet att häkta arbetsgivare, som undandrar sig att lämna uppgift om arbetstagares anställnings- och avlöningsförhållanden eller pensionsförhållanden. Att det införs möjlighet att mot utmätningsgäldenär begagna tvångsmedel som innebär frihetsberövande torde också utgöra förutsättning för att det särskilda förfarandet enligt lagen om utmätningsed skall kunna avskaffas. I annat fall skulle borgenär vara hänvisad att söka en tredskande gäldenär i konkurs. Något realistiskt alternativ till frihetsberövande som påtryckningsmedel mot svaranden eller tredje man torde f.ö. inte stå till buds. Jag kan därför godta förslaget att möjlighet till frihetsberövande åtgärd bör finnas. Frihetsberövande bör dock enligt min mening stå till buds endast när det gäller utmätning och kvarstad för fordran och alltså inte för genomförande av annan verkställighet.

Det kan emellertid ifrågasättas vilken form för frihetsberövande som är den lämpligaste som tvångsmedel i utsökningsmål. Några remissinstanser har förordat häktning framför vite i form av fängelse. Härom kan till en början påpekas att till skillnad från vad som gäller i förfarandet angående utmätningsed och i konkursförfarandet frihetsberövande i utsökningsmål inte bör beslutas av den myndighet som handlägger själva målet, dvs. kronofogdemyndigheten. I stället bör, oavsett formen för frihetsberövandet, frågan prövas av domstol efter framställning därom. Till stöd för häktning kan särskilt anföras att sådan åtgärd kan utverkas snabbt samt att frihetsberövandet inte behöver pågå under längre tid än som krävs för att syftet med åtgärden skall uppnås. Häktningen kan sålunda avbrytas så

snart den tredskande fullgör sin skyldighet. Häktning synes därför vara mera effektivt som tvångsmedel än fängelsevite. Vid övervägande av skälen för och emot de tänkbara formerna för tvångsmedel synes mig häktning vara att föredra framför fängelsevite.

Häktning bör givetvis inte kunna komma i fråga annat än rent undantagsvis. Det synes lämpligt att, på motsvarande sätt som i beredningens förslag beträffande fängelsevite, kräva synnerliga skäl för häktning. Eftersom redan förekomsten av möjligheten till häktning i allmänhet bör ge önskat resultat, torde man kunna utgå från att häktning i praktiken skall behöva tillgripas endast i sällsynta fall. Till jämförelse kan nämnas att häktning enligt KL har förekommit ytterst sällan.

Beträffande utdömande av försuttet vite anser jag i likhet med beredningen lämpligast att frågan därom prövas av domstol, även om utdömandet därigenom fördröjs något jämfört med att prövningen ankommer på kronofogdemyndigheten. Till stöd för nämnda ordning kan bl.a. anföras att vite som nu avses ibland kan uppgå till stora belopp.

En särskild fråga är vem som skall vara behörig att föra talan vid domstol om utdömande av försuttet vite. Beredningens förslag att talan skall kunna föras av allmän åklagare eller sökanden har kritiserats av en remissinstans, som har ansett att befogenheten bör förbehållas åklagare. En annan remissinstans har ifrågasatt om inte talan bör kunna föras endast av kronofogdemyndigheten. Enligt min mening är det inte lämpligt att kronofogdemyndigheten åläggs att föra talan om utdömande av vite som har förelagts i enskilda mål. Med hänsyn till att vitesföreläggande syftar till att möjliggöra verkställighet bör däremot sökanden kunna föra sådan talan. Då det knappast är rimligt att i enskilt mål sökanden skall i realiteten kunna tvingas att föra sådan talan för att komma till sin rätt, bör – liksom beträffande viten i allmänhet – även allmän åklagare kunna föra talan. Att målet vid domstolen kommer att handläggas i olika former, beroende på om talan har väckts av sökanden eller av åklagare, utgör inte något avgörande skäl mot den här förordade ordningen. Bl.a. bör beaktas att förberedelse som skall äga rum i fall då talan väcks av sökanden kan ske skriftligen (47 kap. 8 § RB). Kronofogdemyndigheten bör även i enskilt mål kunna göra anmälan till åklagarmyndigheten om försuttet vite.

Med sökanden avses även staten resp. kommun som borgenär såvitt gäller allmänna mål (se 1 kap. 7 § första stycket andra meningen). Staten bör härvid företrädas av kronofogdemyndigheten.

Även vad beredningen i övrigt har föreslagit rörande utdömande av försuttet vite och om nytt vitesföreläggande kan jag godta. Angående innebörden av regeln om behörig domstol – tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns – hänvisar jag till vad som anförs under 24 § i det följande.

Som redan har antytts skall fråga om häktning prövas av domstol. Beträffande behörig domstol synes lämpligen böra gälla detsamma som i

fråga om utdömande av vite. Med hänsyn till att begäran om häktning utgör en direkt åtgärd i utsökningsmålet för att få till stånd verkställighet, bör befogenheten att yrka sådan åtgärd tillkomma endast kronofogdemyndigheten.

I enlighet med det anförda har bestämmelser om vite och häktning tagits upp i 15 och 16 §§ i förevarande kapitel. I 15 § meddelas bestämmelser om vite, vilka i sak överensstämmer med 19 kap. 13 § första stycket första meningen samt andra och tredje styckena i beredningens förslag. I första stycket har uttryckligen angetts att vitesföreläggande även kan avse skyldighet att underlåta något. Även tredje stycket har förtydligats.

I 16 § regleras möjligheten till häktning. I första styckets första mening anges att om gäldenären eller tredje man inte efterkommer föreläggande enligt 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 13 § jämförd med nämnda lagrum han får häktas, om synnerliga skäl föreligger. I andra meningen föreskrivs att fråga om häktning prövas av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns, efter framställning av kronofogdemyndigheten. Av lydelsen framgår att häktning förutsätter, förutom synnerliga skäl, att svaranden resp. tredje mannen först har fått ett föreläggande, vilket han inte har iakttagit. Däremot krävs inte att vite har förelagts. Vid behov kan kronofogdemyndigheten i föreläggande erinra om att häktning kan komma i fråga, om föreläggandet inte iakttas.

I andra stycket av 16 § har tagits upp vissa bestämmelser om domstolens handläggning av häktningsfråga. Bestämmelserna motiveras av att RB:s regler om häktning inte är omedelbart tillämpliga i nu avsedda fall. Som första mening föreskrivs att när framställning om häktning har gjorts, förhandling skall äga rum inför domstolen. Vidare anges att kronofogdemyndigheten och, om hinder inte möter, den som avses med yrkandet skall kallas till förhandlingen samt att denne får hämtas, om skäl föreligger därtill. Slutligen anges i andra stycket att om den som avses med yrkandet har kallats till förhandlingen eller om det kan antas att han har avvikit eller eljest håller sig undan, hans utevaro inte utgör hinder för prövning av yrkandet. Beslut om häktning skall givetvis genast gå i verkställighet (jfr 30 kap. 12 § första stycket RB).

Enligt paragrafens tredje stycke skall domstolen beträffande den som är insatt i häkte med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för prövning av frågan huruvida häktningen skall fortbestå. I samma stycke anges slutligen att domstolen omedelbart skall förordna att den häktade skall friges, när skäl för häktning inte längre föreligger.

17 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om andra tvångsmedel än vite och häktning. Den motsvarar 19 kap. 14 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I gällande lag saknas uttryckliga bestämmelser om rätt för utmätningsmannen att använda tvång vid genomförande av exekutiv förrättning. Befogenhet därtill anses emellertid ändå föreligga. Sådant

tvång måste givetvis användas med urskiljning. Förrättningsmannen torde bl.a. få använda visst våld för att från utmätningsgäldenär ta pengar eller värdeföremål som denne med skäl kan antas bära på sig eller för att undersöka plånbok eller handväska men anses i övrigt inte berättigad att kroppsvisitera gäldenären för att kontrollera om denne har något utmätningsbart på sig. Han torde också ha rätt att bereda sig tillträde till och genomsöka låst utrymme, om det finns anledning anta att egendom som bör omhändertas förvaras i utrymmet. Sålunda anses förrättningsmannen enligt rådande uppfattning t.o.m. skyldig att i gäldenärs frånvaro ta sig in i dennes bostad för att undersöka huruvida där finns egendom som kan utmätas. Förrättningsman kan vid behov påkalla biträde av polismyndighet vid exekutiv åtgärd (9 § andra stycket kronofogdeinstruktionen).

Lagberedningen. Om exekutiv myndighet skall kunna fullgöra sina uppgifter, kan det enligt beredningen inte undvikas att tvång ibland måste tillgripas. Verkställighet får inte inställas bara därför att svaranden eller tredje man sätter sig till motvärn eller på annat sätt söker hindra förrättningen. Det är härvid inte tillräckligt att kunna ge vitesföreläggande eller lita till straffbestämmelser. Kronofogdemyndigheten måste ha möjlighet att i viss utsträckning begagna direkt tvång. Denna befogenhet bör inskrivas i lag. Det är emellertid enligt beredningen uppenbart att en sådan fråga inte kan regleras i detalj i lagen, utan en viss frihet måste lämnas att handla efter situationens krav. Vissa råd och anvisningar torde kunna meddelas i administrativ ordning. Beredningen hänvisar beträffande polismans befogenhet att bruka våld till 24 kap. 2 § BrB och 16 § polisinstruktionen (1972:511).

I första stycket av 19 kap. 14 § föreslår beredningen en allmänt hållen bestämmelse i ämnet, enligt vilken kronofogdemyndigheten får använda tvång för genomförande av förrättning enligt balken i den mån det med hänsyn till förrättningens ändamål och omständigheterna i övrigt framstår som befogat. I första hand måste enligt beredningen alltid krävas att åtgärden är behövlig för förrättningens genomförande. Hänsyn skall också tas till ärendets beskaffenhet och betydelse. Åtgärden måste vara rimlig i relation till det intresse som skall tillgodoses i det exekutiva ärendet.

Förslaget medger bl.a. att förrättningsmannen under nämnda förutsättningar tar sig in i en lägenhet, med den reservation beträffande bostad som följer av andra stycket, eller att han öppnar låst skrivbordslåda, kassaskåp eller andra tillslutna utrymmen. Det är enligt beredningen uppenbart att därvid inte får företas mera ingripande åtgärder än som är nödvändigt och att egendom inte får skadas annat än om det i undantagsfall är klart motiverat. Rum eller förvaringsställe som öppnas bör efter förrättningen tillslutas på lämpligt sätt. Att gäldenärens bostad och andra utrymmen får genomsökas följer utan vidare av ändamålet med utmätning eller kvarstad eller annan förrättning som går ut på att ta hand om viss egendom. Ett annat exempel på ingripande med tvång är att kronofogdemyndigheten

stoppar fartyg eller luftfartyg som är på väg att lämna landet. Härvid kan myndigheten behöva anlita biträde av polis- eller tullmyndighet.

Beredningen framhåller att även tvång som består i övervinnande av fysiskt motstånd av svaranden kan komma i fråga. Att förrättningsman dessutom har rätt till nödvärn är självfallet och följer redan av 24 kap. 1 § BrB. Givet är att särskild försiktighet måste iakttas i fråga om användning av fysiskt tvång mot person. Förrättningsmannen bör bl.a. innan sådant tvång tillgrips i förekommande fall upplysa om att vederbörandes motstånd är straffbart (jfr t.ex. 17 kap. 13 § andra stycket BrB om straff för den som hindrar förrättning genom att vägra inträde som förrättningsman kan fordra). I likhet med vad som f.n. anses gälla kan, anför beredningen, förrättningsmannen enligt förslaget ta ifrån svaranden aktuell egendom som denne bär på sig eller undersöka plånbok eller handväska men bör i övrigt inte kroppsvisitera honom för att konstatera om han har utmätningsbar egendom på sig. Handgripligheter bör undvikas. Om något starkare våld måste användas, bör kronofogdemyndigheten helst begära biträde av polismyndigheten vars personal har en helt annan utbildning på området. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning.

Paragrafen medger inte kronofogdemyndigheten att använda vite i andra fall än som anges i 19 kap. 13 §. Paragrafen medför enligt beredningen inte heller befogenhet att hämta part eller annan.

En särskild fråga är i vad mån tvång får användas även mot annan än svaranden, dvs. mot annan sakägare eller någon utomstående. Beredningen framhåller att förslaget inte gör någon skillnad mellan svaranden och andra. Tvång får alltså, i den mån det med hänsyn till omständigheterna kan anses befogat, användas mot envar som söker hindra förrättningen. Frågan kan bli aktuell när gäldenär tillhörig egendom eller när viss bestämd egendom som någon har förpliktats utge finns hos tredje man. Den omständigheten att egendom finns i tredje mans besittning hindrar inte att den utmäts för ägarens skuld och även tas om hand, om tredje mannen inte gör anspråk på egendomen för egen del eller sådant anspråk kan lämnas utan avseende. När egendomen sålunda får utmätas utan förbehåll för tredje mans rätt, bör också verkställigheten kunna fullföljas även om innehavaren söker hindra det. Tvång bör alltså få användas mot tredje mannen i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Motsvarande bör gälla i fråga om verkställighet av utgivningsdom. För utmätning hos den som är inneboende hos annan i dennes hus eller lägenhet bör kronofogdemyndigheten kunna bereda sig tillträde till huset eller lägenheten för att komma till gäldenärens bostad. I annat fall skulle inneboende gäldenär kunna göra sin egendom oåtkomlig för borgenärerna. Hyresvärden bör ställa sig lojal till kronofogdemyndighetens önskemål. Gör han svårigheter, får myndigheten använda det våld som, med beaktande även av hyresvärdens synpunkter, kan anses befogat.

Det inträffar ofta, särskilt i storstadsområden, att ingen är hemma när

utmätningsmannen inställer sig för utmätningsförrättning i gäldenärens bostad. Utmätningsmannen bereder sig då som regel tillträde till bostaden med hjälp av låssmed. I allmänhet påträffas inte någon utmätningsbar egendom. Som beredningen närmare behandlar på andra håll i betänkandet bör de rutinmässiga hembesöken minskas och i viss utsträckning ersättas med att gäldenären hörs muntligen på kronofogdemyndighetens kansli. Beredningen anser att förrättningsmannen inte bör utan vidare ta sig in i bostaden när vederbörande inte är hemma. Som andra stycke i 19 kap. 14 § föreslås en bestämmelse om att så inte får ske annat än om innehavaren har underrättats om tiden för förrättningen och håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Bestämmelsen gäller inte bara bostad som innehas av svaranden utan naturligtvis också och i särskild grad annans bostad, när förrättning undantagsvis skall äga rum där. Är innehavaren hemma men vägrar han öppna, är förrättningsmannen oförhindrad att ta sig in, om det i övrigt kan anses befogat. Särskilda skäl därtill kan enligt beredningen i övrigt vara att förrättning vid tidigare tillfälle har måst inställas på grund av innehavarens frånvaro och denne trots anmaning inte har hört av sig eller att förrättningen är brådskande och därför inte lämpligen kan skjutas upp. Beredningen påpekar att kronofogdemyndigheten, när den behöver med våld bereda sig tillträde till någons bostad, bör ta särskild hänsyn till barn eller åldringar och andra som uppehåller sig i lägenheten. Bestämmelsen är även tillämplig vid andra förrättningar än utmätning.

Vad särskilt angår avhysning – som kräver förberedelser av olika slag – är det enligt beredningen angeläget att den, när föreskriven underrättelse m.m. har föregått, kan genomföras på utsatt tid. I sådant ärende föreligger därför som regel särskilda skäl för kronofogdemyndigheten att bereda sig tillträde.

Förslaget utgår från att svaranden eller annan, i vars bostad förrättning skall äga rum, regelmässigt får underrättelse om tidpunkten för förrättningen i så god tid som möjligt (jfr 40 § USK).

Beredningen påpekar slutligen att tvång kan behöva användas även i fall då gäldenären eller nyttjanderättshavare vägrar att låta utmätt fastighet visas när den skall säljas (jfr 13 kap. 18 § andra stycket i förslaget). Likaså kan tvång komma till användning för omhändertagande av pantbrev och andra handlingar (jfr 7 kap. 6 och 9 §§ samt 13 kap. 4 och 5 §§ i förslaget).

Remissyttrandena. Flera remissinstanser uttalar sin tillfredsställelse över att frågan om kronofogdemyndighets rätt att använda tvång för genomförande av förrättning föreslås bli reglerad i lag. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att frågan har varit föremål för mycket tvekan och olika bedömningar. Bestämmelserna måste visserligen enligt länsstyrelsen av naturliga skäl bli allmänt hållna, men motivuttalandena får tillmätas ett betydande värde.

Svea hovrätt anser att ytterligare försök bör göras att ange förutsätt-

ningarna för användning av tvång i utsökningsärenden. Med hänsyn till att allmänheten ofta ifrågasätter kronofogdemyndighetens rätt att med hjälp av låssmed bereda sig tillträde till lägenhet eller annat låst utrymme föreslår *kronofogdeföreningen* att paragrafen kompletteras med en bestämmelse att kronofogdemyndigheten har rätt att med våld bereda sig sådant tillträde. *Länsstyrelsen i Stockholms län* ifrågasätter om inte den viktiga bestämmelsen om att förrättningsman kan påkalla biträde av polismyndighet vid exekutiv åtgärd bör stå i UB. Enligt länsstyrelsen torde inte minst polisen vara betjänt därav.

Enligt *Svea hovrätt* bör, åtminstone genom motivuttalanden, klargöras hur underrättelse enligt andra stycket skall ske. Hovrätten undrar om delgivning behövs. *RSV*, som erinrar om att underrättelse enligt 59 § UL som regel inte behöver delges, utgår från att den i förevarande paragraf angivna underrättelsen får överbringas på samma sätt. Särskilt i storstadsdistrikten torde en annan ordning inte vara förenlig med de rutiner som kan tillämpas i målen. RSV kan därför inte godta någon ändring av vad som nu gäller om överbringande av underrättelse om tiden för förrättning. Liknande synpunkter framförs av *kronofogdeföreningen*.

RSV förklarar sig utgå från att det inte krävs positivt stöd för antagande att bostadens innehavare håller sig undan. Det måste av praktiska skäl vara tillräckligt att han inte har hört av sig hos kronofogdemyndigheten sedan han underrättades om tiden för förrättningen. RSV ifrågasätter om detta bör komma till tydligare uttryck i lagtexten.

Föredraganden. Som beredningen har anfört är det ofrånkomligt att kronofogdemyndigheten, utöver de tvångsmedel som regleras i föregående paragrafer, har befogenhet att i viss utsträckning använda direkt tvång. Beredningens överväganden i vad mån förrättningsman i olika fall bör kunna tillgripa tvångsåtgärder har genomgående godtagits under remissbehandlingen och även jag kan i allt väsentligt ansluta mig till dessa uttalanden. Detta gäller även frågan i vad mån tvång kan användas mot annan än svaranden i utsökningsmålet.

Beredningen har ansett att befogenheten att använda tvång inte kan regleras i detalj i lagen. Jag delar den uppfattningen men anser likväl att bestämmelserna bör kunna preciseras något närmare än som har skett i beredningens förslag. Härvid är särskilt angeläget att förrättningsmannens befogenhet att bereda sig tillträde till hus, lägenhet och andra låsta utrymmen blir uttryckligen reglerad, eftersom frågan om sådan rätt ofta aktualiseras. Som bakgrund till en sådan bestämmelse synes lämpligt att även förrättningsmannens befogenhet att genomsöka förvaringsutrymmen regleras. Vidare bör rätten att använda våld mot person regleras särskilt.

I enlighet härmed anges i paragrafens första stycke att vid förrättning får hus, rum eller förvaringsställe genomsökas, om det behövs för att verkställighet skall kunna ske. Bestämmelsen åsyftar inte bara förrättning i mål om utmätning utan även annan förrättning som går ut på att ta hand om

egendom. Termen förvaringsställe tas i vidsträckt mening. Den avser sålunda över huvud ett utrymme där egendom kan förvaras, t.ex. skrivbord, byrå, kassaskåp, kassafack, väska eller plånbok. Även t.ex. en bil omfattas av bestämmelsen.

Förrättningsmannen kan ibland behöva få tillträde till visst utrymme i annat syfte än att söka genom utrymmet. Vid avhysning behöver han t.ex. ha tillträde till aktuellt hus, lägenhet e.d. för att kunna verkställa avhysningen. För samtliga fall då förrättningsmannen behöver ha tillträde till hus, rum eller annat utrymme meddelas en gemensam bestämmelse i andra styckets första mening. Där anges att om förrättningsmannen behöver ha tillträde till utrymme som är tillslutet han får låta öppna lås eller bereda sig tillträde på annat sätt. Bestämmelsen, som tar sikte på fall då förrättningsmannen vägras tillträde av innehavaren eller då inte någon som kan öppna är närvarande, medger förrättningsmannen att bryta upp lås eller annan tillslutning eller att bereda sig tillträde på annat lämpligt sätt. Som beredningen har framhållit är det uppenbart att härvid inte får företas mera ingripande åtgärder än som är nödvändigt och att egendom inte får skadas annat än om det är klart motiverat. Förvaringsutrymme som öppnas av förrättningsmannen bör efter förrättningen tillslutas på lämpligt sätt. De närmare föreskrifter i nu angivna hänseenden som visar sig behövliga kan meddelas av regeringen.

I fråga om bostad har beredningen föreslagit en undantagsbestämmelse. Jag delar beredningens mening att den nuvarande ordningen, enligt vilken förrättningsmannen som regel, åtminstone i storstadsdistrikten, bereder sig tillträde till utmätningsgäldenärs bostad om inte gäldenären eller någon annan är hemma och öppnar, ibland är alltför brysk. Förutsättningarna för att förrättningsmannen skall få bereda sig tillträde till någons bostad bör därför skärpas. Jag vill erinra om att enligt departementsförslaget de rutinmässiga utmätningsförrättningarna i gäldenärens bostad i princip förutsätts skola ersättas av förhör med gäldenären. De problem som är förknippade med att kronofogdemyndigheten behöver ha tillträde till någons bostad kan därför efter UB:s genomförande väntas minska i omfattning.

Som förutsättning för att förrättningsmannen skall få ta sig in i någons bostad i innehavarens frånvaro bör till en början i allmänhet gälla att bostadens innehavare har underrättats i förväg om tiden för förrättningen. I mål om utmätning bör underrättelse ofta kunna lämnas muntligen i samband med att kronofogdemyndigheten söker kontakt med gäldenären för att få uppgifter om eventuella tillgångar. I annat fall får underrättelse ske skriftligen. Jag delar RSV:s och kronofogdeföreningens uppfattning att sådan underrättelse inte skall behöva delges. Det kan påpekas att enligt 4 kap. 12 § andra stycket departementsförslaget utmätningsgäldenären inte behöver på förhand underrättas om målet bl.a. då risk föreligger att han skaffar undan eller förstör egendom eller då saken eljest är brådskande. I sådana fall bör också förrättningsmannen vid behov kunna bereda sig till-

träde till hans bostad utan föregående underrättelse om tiden för förrättningen.

Utöver underrättelse om tiden för förrättningen bör som regel krävas att det kan antas att bostadens innehavare håller sig undan. Det bör härvid inte utan vidare vara tillräckligt att denne inte är hemma vid förrättningstillfället, även om han inte har hört av sig till kronofogdemyndigheten tidigare under målet. Detta gäller särskilt om förrättningen äger rum under vanlig arbetstid eller om bostadens innehavare har sådant arbete att han kan antas vara på resa. Det bör alltså fordras positivt stöd för att han håller sig undan, men å andra sidan bör inte krävas alltför mycket i detta hänseende. Om vederbörande är borta även vid ny förrättning, torde ofta finnas fog för antagande att han håller sig undan. I sådana fall får också ofta särskilda skäl anses föreligga. Beträffande avhysning får, som beredningen har framhållit, som regel anses föreligga särskilda skäl för att förrättningsmannen bereder sig tillträde till bostad.

I enlighet med det anförda anges i andra styckets andra *mening* att förrättningsmannen inte får bereda sig tillträde till bostad i innehavarens frånvaro annat än om underrättelse om tiden för förrättningen har sänts till innehavaren med posten eller lämnats på annat lämpligt sätt och det kan antas att denne håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger. Jag vill understryka att sist nämnda förutsättning – särskilda skäl – får anses föreligga i fall då utmätningsgäldenär eller annan uppenbart söker sabotera verkställigheten.

I tredje stycket av paragrafen har tagits upp bestämmelser om annat tvång än som har behandlats i det föregående. Där anges i första meningen att förrättningsmannen för att genomföra förrättning får i övrigt använda tvång i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Som andra mening har tagits upp en särskild bestämmelse om användande av fysiskt våld mot person. Enligt förslaget får sådant våld brukas endast om förrättningsmannen möter motstånd och i den mån som det med hänsyn till förrättningens ändamål kan anses försvarligt. När det gäller den närmare tillämpningen av bestämmelsen kan jag ansluta mig till vad beredningen har anfört. Som beredningen har framhållit bör förrättningsmannen begära biträde av polismyndigheten, när fråga uppkommer om att använda starkare våld än sådant som kan anses mera normalt i utövningen av kronofogdemyndighetens befogenheter. Bestämmelse om sådan befogenhet kan meddelas av regeringen.

Beslut

Föredraganden. I UL används som regel inte beteckningen beslut för utmätningsmannens avgöranden i utsökningsmål. Där begagnas i stället sådana beteckningar som "åtgärd", "förfarande" eller "förslag" (se t.ex 77 § 4 mom. och 146 och 200 §§ samt rubriken till 10 kap.). Under senare

tid har emellertid termen beslut använts i ökad utsträckning i samband med ändringar i UL (se t.ex. 77 § 2 mom., 83 § 1 mom., 91 a § 3 mom., 201 § 1 mom. och 209 §). Se även införsellagen, bl.a. 12, 22 och 25 §§. Överexekutors avgöranden benämns i UL beslut eller utslag (se t.ex. 53 och 211 §§ samt rubrikerna till 3 och 11 kap.).

I enlighet med vad beredningen har föreslagit benämns kronofogdemyndighetens avgöranden genomgående beslut i departementsförslaget. Kronofogdemyndigheten vidtar även faktiska verkställighetsåtgärder som kanske inte utåt framstår som beslut i vanlig mening. Att ett beslut i verkligheten måste föregå varje åtgärd är dock uppenbart. I den mån sådana åtgärder har betydelse för part eller tredje man skall de enligt förslaget likställas med beslut (se 21 §).

18 § Paragrafen innehåller bestämmelser om motivering av beslut och om besvärshänvisning. Den motsvarar 19 kap. 15 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I gällande lag saknas bestämmelser om skyldighet för utmätningsmannen eller överexekutor att motivera sina beslut (jfr 36 § andra stycket USK) men sådan skyldighet torde ändå i princip anses föreligga.

Enligt 204 § 2 mom. UL skall utmätningsmannen vid förrättningar som anges i 201 och 203 §§ (dvs. när viss tid för klagan gäller samt vid utmätning av lön m.m.) meddela underrättelse om vad den som vill söka ändring bör iaktta samt äventyret om det försummas. I USK meddelas vissa kompletterande föreskrifter. Enligt 28 § första stycket USK skall i beslut om utmätning av lön eller om införsel och i beslut enligt 12 eller 22 § införsellagen anges bl.a. att den som är missnöjd kan klaga hos överexekutor. Enligt 50 § USK skall i beslut om rättelse, i bevis enligt 43 § (dvs. över utmätning av annan egendom än lön) och i underrättelser enligt 45 § (bl.a. då egendom har utmätts med förbehåll enligt 67 § 3 mom. UL) anges vad den som vill klaga hos överexekutor har att iaktta. Har utmätning skett av lös egendom och kan det antas att egendomen tillhör annan eller att tredje mans rätt på annat sätt har trätts för när, skall enligt 44 § USK underrättelse om utmätningen om möjligt genast sändas till denne med uppgift om vad han skall iaktta bl.a. om han vill klaga över förrättningen. I 211 § 1 mom. fjärde meningen UL stadgas beträffande överexekutor att när slutligt utslag ges, auktion har hållits eller försäljning har skett i annan ordning, underrättelse skall meddelas om vad som är att iaktta vid sökande av ändring och äventyret om det försummas.

Lagberedningen. De beslut som kronofogdemyndigheten skall fatta enligt förslaget bör enligt beredningen ofta utfärdas i skriftlig form. Detta gäller t.ex. beslut om införsel. I andra fall bör beslut – eller vidtagen åtgärd – protokollföras resp. antecknas i dagbok e.d. men åsyftad åtgärd måste i många sammanhang kunna genomföras utan avvaktan på sådan protokollföring eller anteckning. Beslut meddelas i sådana fall muntligen, t.ex. i

samband med förrättning eller vid sammanträde. I enlighet med det sagda föreslås i första stycket av 19 kap. 15 § att beslut meddelas skriftligen eller muntligen samt att muntligt beslut skall uppteckнas.

Beträffande motivering framhåller beredningen att den numera även för förvaltningsmyndigheter lagfästa principen om skyldighet att vid behov motivera beslut bör tillämpas också av kronofogdemyndigheten. Detta är av betydelse särskilt för part som beslutet har gått emot och som därför kan vilja överklaga det samt för överinstansen när besvär har anförts. Beredningen föreslår därför i andra stycket av 19 kap. 15 § att beslut skall i den mån det behövs ange de skäl på vilka det grundas.

Beredningen understryker att enligt den föreslagna lydelsen inte alla beslut behöver särskilt motiveras. Det skulle vara både onödigt och alltför betungande. När ansökan om verkställighet bifalls, framgår sökandens anspråk och skälen därtill av åberopad exekutionstitel. Detta gäller bl.a. vid införsel och utmätning. Någon ytterligare motivering för att verkställigheten har beviljats kan i allmänhet inte anses påkallad. Har svaranden framställt invändning mot verkställigheten, kan dock behöva anges varför invändningen inte beaktas, såvida inte saken är uppenbar. Vidare bör skälen anges, om utmätning av lön e.d. har beslutats i enlighet med de särskilda förutsättningar som gäller därom eller om viss egendom tas i anspråk trots att invändning har framställts mot att den utmäts. När ansökan om verkställighet avslås eller eljest inte föranleder begärd åtgärd, bör beslutet som regel innehålla skälen. Beslut som endast är förberedande behöver i allmänhet inte motiveras.

För stora anspråk bör enligt beredningen inte ställas på utformningen av motivering. Vad som skall anges är de huvudsakliga skäl som har varit bestämmande så att det blir begripligt varför ärendet har fått den utgång som har beslutats. Någon detaljerad redogörelse för sakförhållandena kan inte krävas.

Kronofogdemyndighetens beslut kan enligt förslaget överklagas, om inte annat föreskrivs. För klagan gäller i vissa fall bestämd tid, medan möjligheten att klaga i andra fall inte är tidsbegränsad. Beredningen anser att när viss besvärstid gäller, beslutet bör ange vad den som vill klaga har att iaktta. I ärende hos kronofogdemyndigheten kan förekomma successiva beslut beträffande vilka gäller att särskild talan får föras mot varje särskilt beslut inom begränsad tid, i allmänhet räknad från att part har delgetts beslutet. Anteckning om vad som i detta hänseende gäller kan enligt beredningen ske på dagboksblad eller i protokoll i mycket förenklad form (t.ex. genom ordet besvärshänvisning). Vid eventuell utskrift och delgivning av beslutet bör besvärshänvisningen utskrivas enligt formulär. I andra fall bör den som är missnöjd få upplysning hos kronofogdemyndigheten vid förfrågan. Bestämmelser i enlighet härmed har tagits upp i tredje stycket av paragrafen. Beredningen påpekar att det givetvis kan vara lämpligt att beslut som får överklagas utan begränsning till viss tid innehåller erinran

om möjligheten att klaga. Föreskrift härom kan vid behov meddelas i administrativ ordning.

Beslut om införsel och om utmätning av lön m.m. kan enligt 4 kap. 12 § första stycket och 8 kap. 5 § beredningens förslag ändras av kronofogdemyndigheten när anledning föreligger. Sådana beslut bör enligt beredningen innehålla upplysning om denna möjlighet. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning (jfr 28 § första stycket USK).

Remissyttrandena. Beträffande andra stycket anmärker *RSV* att om skyldigheten att motivera beslut skall slå igenom någorlunda enhetligt hos kronofogdemyndigheterna kompletterande föreskrifter fordras. Dessa bör kunna meddelas i administrativ ordning. Vid utformandet av föreskrifterna kan ledning hämtas av 17 § förvaltningslagen. Enligt RSV bör särskilt övervägas om skillnaden mellan allmänna och enskilda mål skall behöva inverka på föreskrifterna.

I fråga om tredje stycket framhåller *kammarrätten i Stockholm* att enligt förvaltningslagen besvärshänvisning, med undantag som här kan lämnas åt sidan, alltid skall meddelas när beslut går part emot. Kammarrätten har förståelse för att invändningar kan riktas mot att varje beslut på det exekutiva området som går part emot skall förses med besvärshänvisning. Det ter sig inte heller särskilt lyckat med besvärshänvisning till hovrätt i frågor där självrättelse av beslutet är vad som avses skola ske. Å andra sidan måste konstateras att förslaget i berört hänseende inte ger en rättssäkerhetsgaranti likvärdig med den som förvaltningslagen ger. Enligt *hovrätten för Västra Sverige* bör besvärshänvisning lämpligen ges även i fall då talan inte är inskränkt till viss tid. *Svea hovrätt* anser för sin del att det kan godtas att besvärshänvisning inte alltid behöver meddelas. Alla beslut som kan överklagas bör dock innehålla uppgift *att* – men ej nödvändigtvis *hur* – detta kan ske.

Föredraganden. Det är utan särskild bestämmelse tydligt att vissa beslut som meddelas av kronofogdemyndigheten, t.ex. införselbeslut, skall vara skriftliga medan andra beslut kan meddelas muntligen och upptecknas i efterhand. Då det inte är möjligt att närmare reglera vilka beslut som skall meddelas skriftligen, bör enligt min mening inte meddelas någon bestämmelse i saken. På grund härav har i departementsförslaget inte tagits upp någon motsvarighet till bestämmelsen i första stycket av beredningens förslag.

Andra stycket i beredningens förslag har tagits upp oförändrat som första stycke i förevarande paragraf i departementsförslaget. De uttalanden som beredningen har gjort angående den närmare tillämpningen av bestämmelsen kan jag ansluta mig till. Med anledning av vad beredningen har anfört om motivering av beslut om löneutmätning vill jag dock påpeka att departementsförslaget saknar motsvarighet till vad som f.n. gäller om gäldenärens betalningsovilja som förutsättning för sådan utmätning. Vidare utgår departementsförslaget från att RSV liksom f.n. skall

meddela närmare föreskrifter om det utmätningsfria beloppet. Anledning torde därför som regel saknas att särskilt motivera beslut om utmätning av lön. De närmare föreskrifter angående kronofogdemyndighetens skyldighet att motivera sina beslut som visar sig behövliga kan meddelas av regeringen.

Beträffande frågan i vad mån beslut bör innehålla besvärshänvisning bör först påpekas att enligt departementsförslaget besvärstiden skall vara begränsad i de flesta fall. Obegränsad besvärstid föreslås gälla beträffande beslut som rör införsel och utmätning i lön o.d. samt för tredje man som vill klaga över annan utmätning. Besvärshänvisning bör i princip alltid ges när viss besvärstid gäller. Undantag kan emellertid tänkas, t.ex. då anstånd med exekutiv försäljning har beviljats på begäran av såväl sökanden som gäldenären. Även i andra fall kan förhållandena vara sådana att ett beslut inte kan sägas gå emot någon.

Det kan vidare ifrågasättas om besvärshänvisning bör vara obligatorisk i fall då talan inte är inskränkt till viss tid. En regel som omfattar alla sådana fall skulle bl.a. innebära att beslut om vanlig utmätning skulle behöva innehålla besvärshänvisning även för eventuell tredje man. Det är emellertid inte påkallat att sådan besvärshänvisning ges annat än när tredje mans eventuella rätt har aktualiserats. Tredje man bör f.ö. i första hand uppmanas att söka rättelse hos kronofogdemyndigheten, vilket även bör anges i beslutet. När det gäller beslut om införsel eller utmätning i lön o.d. anser jag att besluten liksom f.n. bör innehålla besvärshänvisning. Det är emellertid angeläget att sådana beslut – när fråga därom uppkommer – i första hand omprövas av kronofogdemyndigheten och att även detta anges i beslutet.

I enlighet med vad jag har anfört nu anges i departementsförslaget att beslut som får överklagas skall innehålla upplysning om vad den som vill föra talan mot beslutet skall iaktta samt att sådan upplysning dock får utelämnas när den är uppenbart obehövlig. I verkställighetsföreskrifter kan meddelas bestämmelser om att beslut även bör innehålla upplysning om att den som beslutet har gått emot kan begära rättelse eller ändring, när sådan befogenhet föreligger.

19 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 17 § beredningens förslag, behandlar bl.a. frågan från vilken tidpunkt kronofogdemyndighetens egna beslut får tillämpas.

Gällande rätt. Beträffande fortgången av det exekutiva förfarandet gäller enligt 210 § 1 mom. UL att klagan över utmätning inte får hindra förrättningens fullbordan eller egendomens försäljning och att inte heller klagan över annan åtgärd som har vidtagits av utmätningsman får föranleda uppehåll däri, om inte överexekutor förordnar annorlunda. Enligt 208 § kan överexekutor, när klagan över utmätningsmans åtgärd anmäls hos honom, tills vidare i avvaktan på det slutliga utslaget inställa vidare fort-

gång av åtgärden eller meddela den rättelse vartill omständigheterna föranleder, om skäl finns och saken inte tål uppskov.

I fråga om verkställighet av utslag varigenom överexekutor har ålagt betalningsskyldighet gäller enligt 51 § 4 mom. UL vad som i 37 § samt 39 och 40 §§ är föreskrivet i fråga om underrätts dom i motsvarande fall. Överexekutors utslag varigenom någon har fällts till böter eller vite får enligt 52 § 1 mom. inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft. Annat av överexekutor meddelat beslut i utsökningsmål än som avses i 51 och 52 §§ skall enligt 53 § gå i verkställighet även om det överklagas, om inte annorlunda har förordnats eller är särskilt föreskrivet. Utslag varigenom överexekutor föreskriver ändring beträffande utmätningsmans åtgärd skall enligt 210 § 2 mom. omedelbart lända till efterrättelse, om det inte förordnas annorlunda. I mål om utmätning skall dock redan verkställd åtgärd inte återgå innan utslaget har vunnit laga kraft, om inte överexekutor har särskilt förordnat därom. När överexekutors utslag överklagas, kan hovrätten enligt 218 § 1 mom., innan ändringssökandet slutligen prövas, förordna att utslaget inte får verkställas eller att, om verkställighet redan har följt, ytterligare åtgärd inte får vidtas.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att kronofogdemyndighetens åtgärder (frånsett handräckning) avser att genomföra förpliktelser som har bestämts i exekutionstitlar. Myndighetens egna beslut räknas i förslaget inte som exekutionstitlar i den mening som avses i 3 kap. Flera bestämmelser i förslaget anger särskilt att kronofogdemyndigheten får utsöka vissa fordringar eller kostnader (se 2 kap. 15 §, 3 kap. 26 §, 4 kap. 20, 21 och 26 §§, 8 kap. 5 §, 14 kap. 22 §, 16 kap. 4 § samt 18 kap. 7, 9, 10, 14 och 21 §§, jfr 5 kap. 1 § andra stycket). Kronofogdemyndighetens beslut bör enligt beredningen i princip kunna genomföras eller eljest lända till efterrättelse omedelbart. I 19 kap. 17 § sägs härom generellt i första stycket första meningen att kronofogdemyndighetens beslut länder till efterrättelse omedelbart. I en andra mening tillfogas att verkställighet (eller handräckning) fortgår även om klagan förs, såvida inte annat är särskilt föreskrivet eller förordnas. Exempel på särskild föreskrift i fråga om fortgången av det exekutiva förfarandet finns i 9 kap. 9 § första stycket och 14 kap. 16 §.

I andra stycket av paragrafen föreskrivs särskilt undantag beträffande kronofogdemyndighetens beslut varigenom vite har utdömts. Vitet får inte utsökas innan beslutet har vunnit laga kraft.

Beredningen erinrar om att när besvär har anförts över meddelat beslut eller vidtagen åtgärd, kronofogdemyndigheten kan enligt 19 kap. 36 § andra stycket förordna att ärendet skall vila tills vidare i avvaktan på hovrättens beslut. Enligt 40 § andra stycket i samma kapitel kan hovrätten också omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet (eller handräckning) inte skall äga rum tills vidare eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. Om synnerliga skäl föreligger, får hov-

rätten också omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Bestämmelserna i första styckets andra mening och i andra stycket har dock fått byta plats. Bestämmelsen angående beslut om utdömande av vite avser sådant vite som behandlas i 10–12 §§ i förevarande kapitel (jfr även 23 §). Jag vill påpeka att departementsförslaget saknar motsvarighet till vad beredningen har föreslagit om att kronofogdemyndigheten med anledning av besvär kan förordna att målet skall vila tills vidare.

20 § I paragrafen, som motsvarar 19 kap. 18 § i beredningens förslag, ges vissa bestämmelser angående självrättelse m.m.

Lagberedningen. Beredningen föreslår vissa uttryckliga bestämmelser om befogenhet för kronofogdemyndigheten att själv ändra eller rätta sina beslut och utgår från att kronofogdemyndigheten har viss sådan befogenhet även i andra fall. Enligt beredningen bör kronofogdemyndigheten självmant ta upp fråga om självrättelse när anledning föreligger. Anledning kan yppas vid den rutinmässiga granskning av underordnades arbete som högre befattningshavare förutsätts utföra. Vidare kan påpekande av part eller tredje man ge anledning till rättelse. I första stycket första meningen av 19 kap. 18 § föreskrivs därför att kronofogdemyndigheten självmant skall pröva fråga om ändring eller rättelse av beslut när sådan åtgärd är tillåten och anledning föreligger. Beredningen påpekar att bestämmelsen är tillämplig även om särskild talan får föras mot beslutet. Detta torde överensstämma med vad som anses gälla i fråga om förvaltningsmyndighets möjlighet att vidta självrättelse.

Enligt andra bestämmelser i förslaget, anför beredningen vidare, skall verkställighet (eller handräckning) avbrytas eller vidtagen åtgärd hävas, utan att fråga är om någon omprövning av tidigare beslut. I vissa fall används av särskild anledning uttryckssättet att åtgärd skall "återgå". När i förevarande sammanhang talas om hävande, åsyftas enligt beredningen även återgång av vidtagen åtgärd. Bestämmelser av hithörande slag finns i 3 kap. 7 § fjärde stycket, 24 § tredje stycket och 26 §, 4 kap. 12 § andra stycket och 17 § första stycket, 7 kap. 12 § tredje stycket, 10 kap. 6 § fjärde stycket, 11 kap. 21 § fjärde stycket, 12 kap. 1 § jämförd med sistnämnda lagrum samt 13 kap. 17 § och 42 § fjärde stycket och 18 kap. 6 § (jfr även 19 kap. 40 §).

Beredningen anser att även frågor om verkställighets (eller handräcknings) avbrytande eller om hävande av redan vidtagen åtgärd i princip bör prövas av kronofogdemyndigheten utan att särskild begäran därom behöver framställas. I första stycket andra meningen av 19 kap. 18 § anges att även sådan fråga prövas självmant av kronofogdemyndigheten, om inte annat är föreskrivet. Föreskrift om att särskild begäran förutsätts för vissa åtgärder som har samband med återgång av exekutiv åtgärd finns i 3 kap.

26 § andra stycket, 4 kap. 26 § och 14 kap. 22 §.

Beredningen har även uppmärksammat frågan om rättelse på grund av skrivfel, räknefel eller annat dylikt förbiseende. Beredningen erinrar om att enligt 17 kap. 15 § RB domstol kan, om den finner att dom eller beslut av sådan anledning innehåller uppenbar oriktighet, meddela beslut om rättelse. Parterna skall få tillfälle att yttra sig innan rättelse sker. Se även 32 § förvaltningsprocesslagen och 19 § förvaltningslagen.

Beträffande de bestämmelser om ändring eller rättelse som nu finns i införsellagen och UL påpekar beredningen att deras införande i resp. lagar inte har avsetts skola inverka på den befogenhet som kan tillkomma utmätningsmannen att med analogisk tillämpning av 17 kap. 15 § RB rätta skrivfel o.d. En sådan befogenhet bör finnas och beredningen föreslår i andra stycket av 19 kap. 18 § uttryckliga bestämmelser därom. Bestämmelserna bör enligt beredningen bl.a. kunna tillämpas, om sakägarförteckning eller köpeskillingsfördelning har råkat bli felaktig på grund av felräkning eller liknande förbiseende. Bestämmelserna gäller även sedan kronofogdemyndigheten har skilt sig från ärendet.

Remissyttrandena. Flera remissinstanser påpekar att lydelsen av första stycket första meningen närmast ger intrycket att ändring eller rättelse endast får ske i fall då det finns uttryckligt lagstöd. Beredningens tanke att ändring eller rättelse skall kunna ske även i andra fall bör enligt *hovrätten för Övre Norrland* och *RSV* komma till tydligare uttryck i lagtexten.

RSV anmärker att utformningen av första stycket grundar sig på att det finns en systematisk skillnad mellan ändring och rättelse å ena sidan och avbrytande och hävande å den andra. Verket anser emellertid tveksamt om denna skillnad är sådan att den bör läggas till grund för utformningen av lagtexten. Ett hävande kan sålunda vara förenat med omprövning av ett tidigare beslut och bör i så fall hänföras till kategorien "ändring eller rättelse". *Hovrätten för Västra Sverige* anför liknande kritik.

Kammarrätten i Stockholm påpekar att någon generell föreskrift om kommunikation inte har givits när fråga är om rättelseförfarande enligt första stycket. En sådan föreskrift bör emellertid meddelas.

Föredraganden. Frågan i vad mån kronofogdemyndigheten bör kunna själv ändra eller rätta sina beslut har behandlats närmare i den allmänna motiveringen under avsnitt 5.4.

Ett par remissinstanser har ifrågasatt om det finns en sådan skillnad mellan ändring och rättelse av beslut, å ena sidan, samt avbrytande och hävande av verkställighet å andra sidan, att den bör läggas till grund för utformningen av bestämmelserna i förevarande hänseende. Med ändring eller rättelse avses i balken fall då tidigare meddelat beslut omprövas enligt 4 kap. 33 och 34 §§, 7 kap. 10 §, 15 kap. 12 § första stycket och 16 kap. 13 § jämförd med 4 kap. 33 och 34 §§ eller, i vissa fall, utan stöd av särskild bestämmelse. Avbrytande eller hävande av verkställighet innebär däremot i princip inte någon omprövning av tidigare beslut. Även om den

sakliga skillnaden i några fall inte är så stor (se t.ex. 3 kap. 21 § tredje stycket), synes lämpligt att dessa principiellt olika fall hålls isär. Jag finner alltså inte skäl att frångå den av beredningen använda terminologin.

Jag delar beredningens mening att kronofogdemyndigheten bör självmant pröva fråga om ändring eller rättelse när anledning föreligger till sådan åtgärd. För att föreskriften härom inte skall ge intryck av att självrättelse får ske endast med stöd av uttrycklig bestämmelse har föreskriften jämkats så att det tydligt framgår att möjlighet till självrättelse finns även i vissa andra fall. Även fråga om avbrytande eller hävande i annat fall av verkställighet bör prövas självmant av kronofogdemyndigheten, om inte annat är föreskrivet för särskilda fall.

En remissinstans har ansett att i fråga om sådan självrättelse som regleras i första stycket en generell regel bör meddelas om att vederbörande part som regel skall höras innan sådan åtgärd vidtas. Beträffande rättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 och 34 §§ finns emellertid sådan föreskrift i 4 kap. 35 §. Motsvarande gäller rättelse av kvarstad för fordran (16 kap. 13 §). I övrigt torde några motsvarande föreskrifter inte behöva meddelas i lag.

Av 18 kap. 12 § framgår att fråga om ändring eller rättelse av beslut samt om avbrytande eller hävande i annat fall av verkställighet skall prövas självmant av kronofogdemyndigheten även när anförda besvär ger anledning till det.

Även andra stycket i förevarande paragraf överensstämmer i sak med beredningens förslag. Det har dock inte synts behövligt att särskilt ange att sådan rättelse som behandlas där får ske även sedan målet har avslutats.

21 § Paragrafen innehåller en regel om sådana faktiska åtgärder som faller utanför vad som räknas till beslut. Den motsvarar 19 kap. 16 § beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att kronofogdemyndigheten även vidtar faktiska åtgärder som inte utåt framstår som beslut. Som exempel nämner beredningen säkerställande av utmätning eller utbetalning av medel som har influtit efter utmätning. Sådana åtgärder bör i princip likställas med beslut, i den mån åtgärden är av betydelse för någons rätt. I 19 kap. 16 § anges att vad som i kapitlet sägs om beslut skall i tillämpliga delar gälla även åtgärd som företas utan särskilt beslut eller följer på beslut och som är av betydelse för part eller tredje man. Bestämmelsen har bl.a. tillämpning i fråga om möjligheten till och tid för klagan.

Enligt 10 kap. 1 § andra stycket i förslaget får kronofogdemyndigheten liksom f.n. i viss utsträckning överlämna åt annan att sälja lös egendom på offentlig auktion. Här kommer närmast i fråga företag för auktionsverksamhet samt beträffande värdepapper fondkommissionär eller mäklare. Det kan enligt beredningen möjligen diskuteras hur försäljning som sker i sådan ordning bör betraktas i fråga om möjligheten att över-

klaga försäljningen. Det skulle i och för sig vara tänkbart att klagan endast fick föras över kronofogdemyndighetens beslut att överlämna försäljningen till annan, medan själva försäljningen inte skulle få överklagas. En sådan ordning kan dock knappast anses lämplig. Beredningen anser att den försäljning som sker enligt kronofogdemyndighetens uppdrag bör jämställas med försäljning som kronofogdemyndigheten själv företar. Klagan bör alltså kunna anföras över själva försäljningen. Eftersom denna inte formligen bekräftas av något kronofogdemyndighetens beslut bör den betraktas såsom en sådan faktisk åtgärd som avses i 19 kap. 16 §. Motsvarande bör enligt beredningen gälla åtgärd som sökanden enligt 16 kap. 4 § första stycket andra meningen utför efter kronofogdemyndighetens anvisning.

Föredraganden. Att faktiska åtgärder som kronofogdemyndigheten företar bör jämställas med beslut har betydelse inte bara för tillämpningen av 18–20 §§ i förevarande kapitel utan bl.a. även i fråga om klagan till hovrätten. I förevarande paragraf anges, i huvudsaklig överensstämmelse med beredningens förslag, att vad som sägs i balken om beslut i tillämpliga delar gäller även sådan åtgärd av kronofogdemyndigheten som inverkar på parts eller tredje mans rätt. Jag ansluter mig till beredningens uttalanden om innebörden av termen åtgärd.

Prövning av tvist

Under denna rubrik behandlas dels viss tvist som kronofogdemyndigheten själv skall pröva, dels tvister som myndigheten har hänskjutit till särskild rättegång.

22 och 23 §§ Dessa paragrafer, som motsvarar 19 kap. 19 och 20 § i beredningens förslag, reglerar tvister som kronofogdemyndigheten själv handlägger.

Gällande rätt. När vid fördelning av medel fordran är tvistig skall enligt huvudregeln i 151 § 2 mom. UL medlen avsättas och borgenären föreläggas att väcka talan vid domstol mot sakägare som medlen skall tillfalla om borgenärens anspråk bortfaller. För det fall att frågan om fördelning är omedelbart anhängig hos överexekutor gäller emellertid en särskild bestämmelse. Om fördelningen i sådant fall inte utan betydande olägenhet för parterna kan avslutas utan att tvisten har avgjorts, skall enligt 151 § 3 mom., om det är ändamålsenligt, överexekutor själv ta upp tvisten och efter muntlig förhandling pröva den i utslaget om medlens fördelning. Talan anses väckt, när part framställde sitt yrkande. Om bevisning gäller vad som i RB föreskrivs för tvistemål. I nämnda mom. anges slutligen att om part uteblir från förhandling, det inte utgör hinder för handläggning och avgörande av tvisten.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att i anslutning till reglerna

om fördelning av köpeskilling m.m. har i 14 kap. 9 § i förslaget tagits upp en bestämmelse om att kronofogdemyndigheten i vissa fall själv kan pröva tvist angående fordran eller förmånsrätt. Tillämpningsområdet för denna bestämmelse har vidgats jämfört med motsvarande bestämmelse i 151 § 3 mom. UL. Medan den nuvarande bestämmelsen endast avser ärenden som handläggs av överexekutor, dvs. försäljning av registrerat skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg och fast egendom, skall bestämmelsen i förslaget gälla alla slags ärenden.

Första stycket av 19 kap. 19 § i förslaget innehåller en bestämmelse om att talan i tvist, som enligt 14 kap. 9 § tredje stycket skall prövas av kronofogdemyndigheten, skall anses väckt när part framställde sitt yrkande. Med "yrkande" avses det yrkande om betalning ur den utmätta egendomen som förutsätts vara framställt under det föregående förfarandet, muntligen eller skriftligen. Beredningen påpekar att det inte behövs någon särskild begäran om att tvisten skall prövas av kronofogdemyndigheten, men berörda sakägare kan givetvis ta initiativ i den riktningen.

För att kronofogdemyndigheten skall få tillräckligt underlag för sin bedömning av tvisten kan det behövas att framställt yrkande preciseras med angivande av grunden och bevis m.m. Därvid är det enligt beredningen lämpligt att anknyta till de krav som enligt 42 kap. RB gäller för stämningsansökan i tvistemål. Sådan ansökan skall ske skriftligen och innehålla uppgift om bl.a. de omständigheter på vilka talan grundas, det yrkande som framställs och de skriftliga bevis som åberopas.

Andra stycket i 19 § i förslaget innehåller i enlighet härmed en bestämmelse att om väckt talan inte uppfyller de krav som ställs på stämningsansökan i tvistemål, kronofogdemyndigheten skall anmoda parten att avhjälpa bristen. Beredningen har inte ansett det behövligt att föreskriva någon påföljd vid underlåtenhet att efterkomma föreläggandet. Det ligger i partens eget intresse att tillhandahålla så fullständigt material som möjligt för tvistens prövning eftersom han annars riskerar att hans talan ogillas. Om den som har yrkat betalning till äventyrs i något fall skulle vara ovillig att medverka, kan det tänkas medföra att kronofogdemyndigheten finner att tvisten inte bör prövas av myndigheten. Parten kan då i stället föreläggas att väcka talan enligt 14 kap. 9 § andra stycket i förslaget. Innan kronofogdemyndigheten på det sättet beslutar att inte själv pröva talan bör emellertid enligt beredningen uppmärksammas, om detta medför besvärande konsekvenser för andra sakägare.

Som första mening i första stycket i 20 § har tagits upp en bestämmelse att kronofogdemyndigheten skall sätta ut muntlig förhandling i tvisten. Därnäst sägs i en andra mening att vid sådan förhandling gäller i tillämpliga delar vad som i 8 § första och andra styckena, 9 § såvitt angår tredje man som är sakägare, 10 § första stycket samt 11 och 12 §§ sägs om förhör. Beredningen framhåller att kronofogdemyndigheten sålunda skall kalla vederbörande sakägare till förhandlingen och att myndigheten får ålägga

sakägare personlig inställelse vid äventyr av vite (8 § första och andra styckena samt 9 §). Kronofogdemyndigheten får döma ut försuttet vite (10 § första stycket). Part eller annan sakägare som har inställt sig vid förhandling kan få ersättning av allmänna medel för inställelsen och kan även få förskott på sådan ersättning (11 §). Vidare kan kronofogdemyndigheten förordna att vad som har förekommit vid förhandlingen inte får yppas obehörigen. Den som bryter mot förordnandet kan i så fall dömas till böter (12 §). Däremot skall bestämmelsen i 8 § tredje stycket om att sökanden kan föreläggas att inställa sig vid påföljd att hans ansökan avvisas inte vara tillämplig vid sådan förhandling som nu är i fråga. I första stycket tredje meningen i 20 § föreslås i stället att parts utevaro inte skall utgöra hinder för handläggning och avgörande av tvisten. Inte heller tredskopåföljd får således tillämpas mot den som uteblir. Beredningen påpekar att partsställningen i hithörande mål kan avvika mycket från vanliga stämningsmål vid domstol.

Enligt 19 kap. 9 § i förslaget kan förhör även äga rum med den som inte själv är sakägare men enligt balken är skyldig att lämna upplysningar. I denna del blir bestämmelsen inte tillämplig i tvist som avses i 20 §, vilken hänvisar till 9 § endast såvitt angår tredje man som är sakägare. Annan tredje man kan emellertid höras som vittne. I fråga om hans hörande och ersättning till honom skall andra stycket i 20 § tillämpas. Ersättningsbestämmelserna i 11 § blir inte tillämpliga för hans del.

I andra stycket i 20 § sägs att beträffande bevisning skall gälla vad som i RB föreskrivs för tvistemål. Detta innebär bl.a. att kronofogdemyndigheten kan höra vittnen resp. höra part under sanningsförsäkran.

I tredje stycket första meningen av 20 § har tagits upp en bestämmelse, enligt vilken tvist som prövas av kronofogdemyndigheten skall avgöras i samband med fördelning av de medel som tvisten rör. Enligt en andra mening skall avgörandet då tas upp i beslutet om medelsfördelningen. Beredningen påpekar att förslaget utgår, liksom gällande rätt, från att medel som inte berörs av tvisten skall fördelas utan avvaktan på avgörandet, om en sådan uppdelning kan ske utan komplikationer. Därjämte innehåller 14 kap. 18 § andra stycket en bestämmelse vilken medger att belopp som inte berörs av tvisten betalas i förskott. 19 kap. 20 § tredje stycket innehåller som en tredje mening en särskild föreskrift om att en hithörande tvist får avgöras för sig om synnerliga skäl föreligger. Tvisten kan t.ex. avse en fråga som har prejudicerande betydelse för andra sakägare med likartade anspråk. Det kan enligt beredningen då vara praktiskt att kronofogdemyndigheten avgör tvisten för sig och låter anstå med den medelsfördelning som har samband därmed.

Remissyttrandena. Svea hovrätt ifrågasätter om de krav som ställs på stämningsansökan i tvistemål alltid behöver upprätthållas i de sammanhang varom här är fråga.

Svea hovrätt ställer sig också kritisk till att kronofogdemyndigheten

skulle kunna hålla förhör under sanningsförsäkran, vittnesförhör m.m. och detta t.o.m. utan offentlighet. Hovrätten ser inget skäl mot att sådan bevisupptagning sker vid domstol. Den föreslagna befogenheten är enligt hovrätten särskilt betänklig mot bakgrund av kronofogdemyndighetens dubbelställning i allmänna mål. Även *advokatsamfundet* tar bestämt avstånd från att kronofogdemyndigheten skulle få rätt att höra vittne eller part på ed eller försäkran. Sådan bevisupptagning bör enligt samfundet, med hänsyn till edens eller försäkrans solennitet och allmänna betydelse, förbehållas domstol. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* befarar att parter utan rättegångsbiträde inte kommer att kunna framställa yrkande och invändningar på sådant sätt att processen kan sluta i ett materiellt riktigt beslut, även om man från myndigheten söker leda processen.

Föredraganden. Frågan i vad mån kronofogdemyndigheten bör kunna själv pröva tvist vid fördelning av medel behandlas i anslutning till 13 kap. 7 § i departementsförslaget. Som framgår av vad som anförs där anser jag att kronofogdemyndigheten bör kunna pröva sådan tvist, om fördelningen inte kan utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten har blivit avgjord och om sådan prövning även i övrigt är ändamålsenlig. I allmänna mål får bestämmelsen dock inte tillämpas, om statens eller kommunens fordran berörs av tvisten (13 kap. 21 § tredje meningen).

Nu förevarande paragrafer innehåller vissa föreskrifter angående handläggningen av fördelningstvist som skall prövas av kronofogdemyndigheten. De av beredningen föreslagna bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med vad som f.n. gäller beträffande motsvarande prövning hos överexekutor. Enligt min mening behöver man inte ha några betänkligheter mot att kronofogdemyndigheten i detta särskilda fall får befogenhet att bl.a. hålla vittnesförhör och höra part under sanningsförsäkran. Tvist som avses i bestämmelserna skall naturligtvis handläggas av kronofogde. Jag kan även i övrigt i huvudsak godta beredningens förslag. I departementsförslaget har dock inte tagits upp någon bestämmelse om att tvist under viss förutsättning får avgöras för sig. Något praktiskt behov av en sådan befogenhet torde inte finnas. De ändringar som i departementsförslaget har skett av bestämmelserna rörande förhör (10–14 §§ i förevarande kapitel) föranleder vissa jämkningar i 23 §. Även några andra jämkningar har skett i departementsförslaget. Bl.a. hänvisas i 23 § inte till bestämmelserna i 11 § om förhör med sakägare. Hänvisningen till vad som sägs i 10 § tredje stycket första meningen beträffande förhör med part avses bli tillämpligt på parterna i tvisten, även om sådan part endast är sakägare i målet hos kronofogdemyndigheten.

24 § I denna paragraf ges bestämmelser om forum i fall då kronofogdemyndigheten har förelagt någon att väcka talan vid domstol. Paragrafen motsvarar 19 kap. 21 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Vid tvist om äganderätten till lös egendom som avses i 69

§ UL gäller om forum att talan skall väckas vid den domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör. Bestämmelsen avser enligt ordalydelsen endast lös egendom som finns i gäldenärens bo.

I fråga om föreläggande att väcka talan i tvist som rör äganderätt till utmätt fast egendom gäller enligt 5 § första stycket FfL att talan skall väckas vid domstol som anges i 10 kap. 10 § RB, dvs. domstolen i den ort där fastigheten är. Motsvarande gäller enligt 5 § andra stycket FfL, när tvisten rör äganderätten till byggnad eller annat som framstår som tillbehör till fastighet.

I 91 a § UL finns forumbestämmelser för det fallet att föreläggande att väcka talan meddelas med anledning av tvist i vad mån pantbrev i skepp eller fast egendom utgör pant för fordran. Talan skall väckas, såvitt avser pantbrev i fast egendom vid fastighetsforum och beträffande pantbrev i skepp vid den domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör.

När fordran vid fördelning av influtna medel är tvistig, kan borgenär enligt 151 § 2 mom. UL föreläggas att väcka talan mot sakägare som medlen skall tillfalla i andra hand. Behörig att ta upp tvisten är domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör eller, om målet är anhängigt hos överexekutor, domstolen i den ort där överexekutor är.

Här kan erinras om bestämmelsen i 10 kap. 17 § första stycket 6 RB, enligt vilken domstol inte på grund av vad som stadgas i samma kapitel är behörig att ta upp tvist som angår utmätt lös egendom och för vilken behörig domstol är särskilt stadgad.

Lagberedningen. I beredningens förslag har bestämmelser om föreläggande att väcka talan tagits upp i 5 kap. 19–21 och 24–26 §§, 10 kap. 12 § andra stycket samt 14 kap. 9 § andra stycket. Bestämmelserna täcker de fall då föreläggande nu kan komma i fråga men sträcker sig därutöver. De innehåller emellertid inte några regler om forum för talans väckande. Frågan om forum regleras i stället i 19 kap. 21 §.

Beredningen erinrar om att den nuvarande forumregeln i 69 § UL tillkom i samband med 1963 års ändringar i UL. Enligt vad som därvid uttalades kunde i något enstaka fall förekomma att utmätningsmans tjänstgöringsområde föll inom mer än en domkrets. Talan skulle i sådant fall väckas vid domstolen för den del av tjänstgöringsområdet till vilket målet var att anse som lokaliserat med hänsyn till den omständighet som hade betingat utmätningsmannens kompetens.

Antalet kronofogdedistrikt torde, anför beredningen, komma att minskas väsentligt. Man får räkna med att det i framtiden kommer att i flertalet län finnas endast en kronofogdemyndighet. Såvitt man nu kan bedöma kommer då regelmässigt att i varje kronofogdedistrikt finnas två eller flera allmänna underrätter. De nuvarande forumreglerna i 69, 91 a och 151 §§ UL kan därför inte tas upp i balken utan en viss jämkning. Beredningen föreslår att indelningen i kronofogdedistrikt inte längre skall vara

avgörande för kompetensfrågan såvitt angår tvister om lös egendom utan att denna i stället får bli beroende av den plats där myndigheten är situerad. Den domstol blir sålunda behörig inom vars domkrets kronofogdemyndigheten har sina lokaler. Man kan emellertid enligt beredningen utgå från att det inom vissa distrikt kommer att finnas en eller flera filialavdelningar vilka självständigt handlägger vissa grupper av ärenden. När en sådan filialavdelning ger föreläggande att väcka talan, bör domstolen i den ort där avdelningen finns vara behörig. Domstolen skall anges i föreläggandet. I frågan var kronofogdemyndigheten skall anses situerad kan närmare bestämmelser meddelas i administrativ ordning.

I *första stycket* av 19 kap. 21 § anges som huvudregel att hithörande tvister skall tas upp av den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns. Forumbestämmelsen skall gälla, när någon enligt 5 kap. 19, 20, 25 eller 26 § eller 14 kap. 9 § andra stycket har förelagts att i fråga om lös egendom väcka talan vid domstol, om inte annat följer av andra stycket i paragrafen. Forumbestämmelsen är tvingande (jfr 10 kap. 17 § första stycket 6 RB).

Beträffande innebörden erinrar beredningen om att 5 kap. 19 § i huvudsak motsvarar 69 § UL, med den skillnaden att alla slag av lös egendom omfattas och att den är tillämplig även beträffande egendom i tredje mans besittning. I 5 kap. 20 § behandlas fall då det finns anledning till antagande att gäldenären är ägare till annan lös egendom än registrerat skepp eller registrerat luftfartyg utan att det föreligger sådant fall som avses i 5 kap. 16–18 §§. Det kvarstår alltså en viss grad av osäkerhet om äganderätten. Egendomen kan då utmätas med förbehåll för tredje mans rätt och sökanden kan enligt andra stycket i 5 kap. 20 § föreläggas att väcka talan i saken mot tredje mannen. Beredningen har ansett övervägande praktiska skäl tala för att man vid föreläggande enligt 5 kap. 20 §, trots den omvända partsställningen jämfört med 5 kap. 19 §, har samma forumregel som vid föreläggande enligt sistnämnda paragraf.

I 5 kap. 25 § regleras det fallet att tredje man efter utmätt egendoms försäljning eller indrivning av utmätt fordran gör anspråk på influtna medel. Bestämmelserna i 19 och 24 §§ i samma kapitel har då motsvarande tillämpning. Föreläggande enligt 5 kap. 26 § rör återvinning med anledning av utmätning. Det har synts beredningen lämpligt att när föreläggande har meddelats enligt 5 kap. 25 eller 26 §, samma forumregel får gälla som i fall vilka direkt regleras i 5 kap. 19 och 24 §§ resp. 5 kap. 20 §.

Andra stycket i 21 § i 19 kap. innehåller en bestämmelse för de fall då talan skall väckas vid fastighetsforum. I överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 5 § FfL skall talan väckas vid fastighetsforum när tvisten rör bättre rätt till utmätt fastighet eller när annan än fastighetens ägare påstår bättre rätt till egendom som framstår som tillbehör till fastigheten, dvs. när föreläggande har getts enligt 5 kap. 24 §. Vidare bör enligt beredningen tvister som avses i 5 kap. 25 och 26 §§ handläggas vid fastighets-

forum, när tvisten rör fast egendom. Även när utmätt fast egendom har sålts och tvist som avses i 5 kap. 25 § gäller utmätningens berättigande bör den anses röra fast egendom. Bestämmelsen i andra stycket av 19 kap. 21 § innebär också att när tvist enligt 5 kap. 19, 20, 25 eller 26 § rör byggnad på ofri grund, gruva eller för gruvdrift avsedd byggnad eller anläggning, talan skall väckas vid fastighetsforum. Även i andra fall då tvisten rör huruvida viss egendom är tillbehör till fastighet skall den prövas vid fastighetsforum.

Beredningen anmärker att om utmätning har skett av egendom som ostridigt har tillförts fastighet av annan än fastighetsägaren (t.ex. nyttjanderättshavare), tvist om äganderätten till sådan lös egendom faller under bestämmelsen i 5 kap. 19 §. Rätt forum för prövning av sådan tvist är – frånsett byggnad på ofri grund, gruva och gruvtillbehör – den underrätt där kronofogdemyndigheten finns.

I *tredje stycket* första meningen i paragrafen ges en forumbestämmelse för de fall då sökanden enligt 5 kap. 21 § första stycket har förelagts att väcka talan angående beståndet av utmätt fordran eller rättighet eller då han enligt 10 kap. 12 § andra stycket har förelagts att skaffa exekutionstitel mot sekundogäldenär trots att tvist om fordringen inte råder. Talan riktar sig i sådant fall mot den förpliktade. Beredningen har inte ansett det lämpligt att med frångående av de vanliga forumbestämmelserna tvinga den förpliktade att svara vid domstolen där kronofogdemyndigheten finns. Detta gäller särskilt när han inte finns i riket. Därför föreslås att i fråga om behörig domstol för ifrågavarande fall i stället skall gälla vad som i allmänhet är föreskrivet därom. Talan skall sålunda i regel väckas vid domstol i den ort där den förpliktade har sitt hemvist (10 kap. 1 § första stycket RB).

5 kap. 21 § omfattar även fall då tvisten gäller i vad mån pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran. I fråga om forum för sådana tvister överensstämmer beredningens förslag med nuvarande bestämmelser, med den modifikationen att domstol där kronofogdemyndigheten finns har trätt i stället för domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör. En nyhet är att föreläggande kan ges även i fall då tvisten rör om något finns att utmäta hos ägaren på grund av inteckning i luftfartyg eller reservdelar därtill. I sistnämnda fall bör enligt beredningen tvisten lämpligen handläggas där kronofogdemyndigheten finns. Föreskrifter i enlighet med det sagda finns i tredje stycket andra meningen i 19 kap. 21 §.

I *fjärde stycket* sägs att i föreläggande skall anges den domstol vid vilken talan skall väckas. Denna föreskrift överensstämmer med vad som nu följer av 69 § UL, 91 a och 151 §§ UL samt 5 § FfL såvitt angår tvister som avses där.

Remissyttrandena. Förslaget att talan i hänskjutna tvister som regel skall väckas vid den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns kritiseras av *länsstyrelsen i Älvsborgs län*, som anser att förslaget innebär

ett åsidosättande av allmänhetens intresse. Länsstyrelsen nämner därvid särskilt gäldenären i mål om utmätning. *RSV* och *kronofogdeföreningen* vänder sig mot beredningens uttalande att med uttrycket "där kronofogdemyndigheten finns" skall avses inte bara centralorten i distriktet utan även lokal stationeringsort. Nämnda remissinstanser förordar att talan i angivna fall alltid skall väckas vid den domstol till vilken myndighetens centralort hör.

Utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. erinrar om att tvist om bättre rätt till skeppsegendom enligt sjölagen skall handläggas av sjörättsdomstol. Enligt utredningens mening bör sådan talan väckas vid sjörättsdomstol även när den grundas på föreläggande i utsökningsmål.

Föredraganden. I departementsförslaget har tagits upp bestämmelser om föreläggande att väcka talan vid domstol vilka överensstämmer med vad beredningen har föreslagit frånsett att departementsförslaget saknar bestämmelser om återvinning vid utmätning. Bestämmelserna om föreläggande finns i 4 kap. 20–22, 25 och 26 §§, 9 kap. 12 § andra stycket och 13 kap. 7 § andra stycket.

En remissinstans har ansett att den av beredningen föreslagna huvudregeln om forum i hänskjutna tvister – tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns – skulle kunna innebära nackdelar för utmätningsgäldenär eller annan svarande i tvisten. Med anledning härav vill jag framhålla att i hänskjutna tvister finns sakägare med skilda intressen. Det är inte lämpligt att låta hemvistet för svaranden i processen över lag vara avgörande. I vissa tvister skall dessutom talan föras mot två svarande i rättegången. När tredje man har gjort gällande bättre rätt till utmätt lös egendom, skall sålunda föreläggandet gå ut på att tredje mannen skall väcka talan mot såväl sökanden som gäldenären (4 kap. 20 §, se även 4 kap. 25 och 26 §§). Jag vill erinra om att gäldenärens hemvist är generellt kompetensgrundande i mål om utmätning och att de allra flesta sådana mål också torde komma att handläggas av kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemvist. Beredningens förslag att tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns som huvudregel skall vara behörig synes utgöra en lämplig avvägning av de olika sakägarnas intressen och framstår även i övrigt som naturligt.

Trots att antalet kronofogdedistrikt inte torde komma att minskas i den utsträckning som beredningen har förutsatt, delar jag beredningens mening att den plats där kronofogdemyndigheten finns och inte som f.n. kronofogdemyndighetens tjänstgöringsområde bör vara avgörande för behörigheten. Jag godtar sålunda vad beredningen har föreslagit som huvudregel angående behörig domstol. I fråga om den närmare innebörden av bestämmelsen ansluter jag mig däremot till den av ett par remissinstanser anförda uppfattningen att avgörande genomgående bör vara den plats där kronofogdemyndighetens centralort är belägen, även om i distriktet finns lokal

stationering till vilken vissa mål kan anses knutna.

Enligt 336 § sjölagen (se även förordningen 1975:931 om sjörättsdomstolar) skall tvistemål rörande förhållande som avses i sjölagen prövas av vissa särskilda tingsrätter. Mot bakgrund härav har en remissinstans förordat att även talan om bättre rätt till skepp m.m. som grundas på föreläggande i utsökningmål skall väckas vid sjörättsdomstol. För egen del vill jag framhålla att det är en fördel om samma forumregel så långt det är möjligt får gälla i tvister beträffande all slags egendom. Handläggningen av tvister rörande skepp som kan uppkomma i utsökningsmål torde knappast kräva någon särskild sjörättslig sakkunskap. Om sådana tvister skulle prövas av sjörättsdomstol, skulle käranden i vissa fall ha att välja mellan två eller flera domstolar (se 337 § sjölagen). Detta skulle bl.a. göra det svårare att snabbt få klarlagt huruvida talan har väckts eller inte inom utsatt tid. Om undantag från huvudregeln görs beträffande skepp, kan liknande undantag ifrågasättas för vissa andra egendomsslag. Jag har därför ansett mig böra godta beredningens förslag att särskilda forumregler inte bör gälla i fråga om skepp. Beträffande fast egendom och därmed jämförbar egendom bör däremot, som beredningen också har föreslagit, meddelas en särskild forumregel.

Även i övrigt överensstämmer förevarande paragraf i departementsförslaget i sak med beredningens förslag bortsett från att departementsförslaget inte innehåller någon forumregel såvitt gäller återvinning. Beträffande bestämmelsen i paragrafens fjärde stycke – att behörig domstol skall anges i föreläggandet – vill jag erinra om att i fall som avses i tredje stycket första meningen gäller allmänna forumregler. Det innebär bl.a. att mer än en domstol kan vara behörig att pröva tvisten. Uppgiften i föreläggandet om behörig domstol får naturligtvis anpassas därefter.

Ställande av säkerhet m.m.

25 § Denna paragraf, som motsvarar 2 kap. 14 § beredningens förslag, innehåller vissa föreskrifter om säkerhet som enligt olika bestämmelser i balken skall ställas i utsökningsmål, nämligen om beskaffenheten och prövningen av säkerhet och omhändertagande av ställd säkerhet.

Gällande rätt. Enligt UL skall i ett flertal fall ställas pant eller borgen. Även i SfL, LfL och FfL föreskrivs säkerhet i vissa situationer. Bestämmelser om säkerhet vid exekution finns också i en del andra författningar. I 48 § UL meddelas vissa generella regler om säkerhet, vilka är tillämpliga inte endast när pant eller borgen krävs enligt UL utan även när säkerhet eljest skall ställas i utsökningsmål. Det föreskrivs där att säkerhet, som inte har godkänts av motparten, skall prövas av den myndighet hos vilken säkerheten ställs. Borgen får inte godkännas av myndigheten, om inte borgensman svarar som för egen skuld och, om två eller flera har tecknat borgen, de tillika svarar solidariskt.

Lagberedningen. Även enligt beredningens förslag skall säkerhet ställas i åtskilliga fall (se t.ex. 3 kap. 7, 8 och 16 §§, 13 kap. 35, 39, 54 och 58 §§ och 14 kap. 16, 17 och 20 §§). I de särskilda bestämmelserna om säkerhet sägs i allmänhet inte hur säkerheten skall vara beskaffad. I första stycket av 2 kap. 14 § anges att föreskriven säkerhet skall bestå av pant eller borgen. Beträffande borgen föreslås i överensstämmelse med vad som f.n. gäller att den skall vara proprieborgen och, om den ställs av mer än en person, solidarisk. Beredningen erinrar om att borgen, som har tecknats av två eller flera utan förbehåll om delad ansvarighet, enligt 10 kap. 11 § HB medför solidarisk ansvarighet. I fråga om pant uppställer förslaget inte några särskilda krav på dess beskaffenhet.

Enligt förslaget skall säkerheten prövas av myndigheten, om den inte har godkänts av den till vars förmån den skall gälla. Med hänsyn till att säkerhet enligt förslaget alltid skall ställas hos kronofogdemyndigheten skall prövningen ankomma på denna myndighet. Beredningen framhåller att prövningen skall ske med beaktande av att säkerheten vid behov skall kunna realiseras och därvid täcka den förpliktelse som avses bli garanterad. Har säkerheten godkänts av den till vars förmån den skall gälla, behöver de särskilda kraven beträffande borgen inte vara uppfyllda. Motsvarande bör gälla det särskilda krav som i 11 kap. 16 § andra stycket (jfr 12 kap. 1 § första stycket) och 13 kap. 35 § andra stycket (jfr 58 § fjärde stycket) ställs upp i fråga om säkerhet som består av fordran förenad med panträtt i den inropade egendomen, nämligen att fordringen täcks av köpeskillingen. Eftersom detta förutsätter att alla som är berättigade till utdelning ur köpeskillingen är närvarande och godkänner säkerheten torde kronofogdemyndigheten i praktiken alltid få pröva sådan säkerhet. Av den föreslagna bestämmelsen och sakens natur följer enligt beredningen att den i vars intresse säkerhet skulle ställas kan helt avstå därifrån (jfr 14 kap. 21 §).

Beredningen har inte ansett det lämpligt att, såsom ifrågasattes under remissbehandlingen av betänkandet (SOU 1968:64) Utsökningsrätt VIII, göra något undantag från att borgen av två eller flera skall vara solidarisk. Beredningen påpekar emellertid att hinder inte möter att lämna t.ex. två bankgarantier på särskilda belopp vilka sammmanlagt täcker det belopp som skall säkerställas.

Beredningen framhåller vidare att det har framställts önskemål att bl.a. bank befrias från skyldighet att ställa säkerhet. Som skäl för en sådan bestämmelse har anförts att garanti av svensk bank allmänt godtas som borgen och att det innebär en besvärande formalitet, om bank skall behöva anskaffa särskild säkerhet i form av borgen av tjänsteman i banken e.d. Beredningen har inte ansett lämpligt att, på sätt nu gäller för staten och kommun och även föreslås i 2 kap. 16 §, generellt befria bank från skyldighet att ställa säkerhet. Det kan ha sitt värde att i ärendet preciseras vilken risk som skall garderas och att man på det sättet även skyddar sig mot att

invändningar framställs i efterhand och uppgörelse därigenom fördröjs. Beredningen förordar däremot att i 2 kap. 14 § andra stycket införs bestämmelser som medger att en uttrycklig utfästelse av bank att svara för förpliktelsen i fråga skall kunna ersätta pant eller borgen. Med bank bör därvid jämställas annan penninginrättning som regeringen bestämmer.

I tredje stycket av paragrafen föreslås att säkerheten skall tas i förvar av kronofogdemyndigheten. Detta överensstämmer med vad som redan f.n. torde gälla utan särskild bestämmelse. De frågor som kan uppkomma beträffande bl.a. vård av pant och ersättning för kostnader som rör pants vård och förvaring får enligt beredningen lösas med ledning av gängse panträttsliga regler (jfr 10 kap. 3 och 4 §§ HB).

Förslaget saknar, liksom gällande lag, regler om hur länge ställd säkerhet skall förvaras av kronofogdemyndigheten och vad som skall ske med säkerheten, frånsett de föreskrifter som meddelas om kronofogdemyndighetens ianspråktagande i vissa fall av säkerhet (se 14 kap. 4 § och 2 kap. 15 §). Det är emellertid enligt beredningen tydligt att säkerheten skall återställas, när den inte längre får tas i anspråk av den till vars förmån den har ställts eller av kronofogdemyndigheten och alltså inte längre tjänar något syfte. Har säkerhet ställts på grund av att viss förutsättning för verkställighet inte föreligger och uppfylls förutsättningen senare, skall säkerheten också återställas. Som exempel nämner beredningen att säkerheten har ställts av någon som har sökt verkställighet på grund av inte lagakraftvunnen dom (jfr 3 kap. 8 § och 14 kap. 16 § 1) och domen senare har vunnit laga kraft.

Ibland kan det dröja avsevärd tid innan det blir klarlagt huruvida ställd säkerhet behöver tas i anspråk. Säkerhet som inte har återställts till den som har lämnat säkerheten skall förvaras av kronofogdemyndigheten och bör inte utlämnas till motparten utan den förres medgivande. Om den till vars förmån säkerhet har ställts önskar begagna säkerheten, får han skaffa sig en exekutionstitel och begära utmätning i panten resp. hos borgensmannen. Hur kronofogdemyndigheten skall förfara när den själv skall ta i anspråk säkerheten anges i 2 kap. 15 §. Att därutöver i detalj reglera hur det skall förfaras i olika fall har inte synts möjligt. En allmänt hållen bestämmelse i saken skulle inte ge någon vägledning. Man behöver enligt beredningen knappast befara att bristen på ytterligare lagbestämmelser skall vålla svårigheter i praktiken.

Remissyttrandena. Förslaget att borgen som ställs av mer än en person skall vara solidarisk kritiseras av *hovrätten för Övre Norrland*, som anser att något bärande skäl inte har anförts mot att borgensmännen åtminstone i viss omfattning kan begränsa sitt åtagande till del av det belopp som skall säkerställas.

Enligt *TCO* bör i paragrafen tas in en föreskrift om att bankgaranti får godtas som säkerhet.

Jordbrukskasseförbundet anser att förslaget att bank som skall ställa

säkerhet i stället kan lämna utfästelse att infria den aktuella förpliktelsen är välgrundat. Enligt *advokatsamfundet* saknar däremot bestämmelsen reellt innehåll, eftersom banken redan har det betalningsansvar som utfästelsen åsyftar att säkerställa.

Några remissinstanser berör det förhållandet att förslaget inte innehåller några regler om hur länge ställd säkerhet skall förvaras av kronofogdemyndigheten och vad som skall ske med säkerheten. *Länsstyrelsen i Stockholms län* upplyser att den har haft praktiska svårigheter på grund av bristen på sådana bestämmelser. Detta har särskilt gällt fall då sökanden i ärenden om avhysning har ställt ett kontantbelopp eller en bankgaranti som säkerhet. Länsstyrelsen har någon gång utlämnat säkerheten när det har bedömts kunna ske utan risk. *Kronofogdeföreningen*, som understryker svårigheterna att avgöra om och när säkerhet kan återställas, förutsätter att frågan blir närmare reglerad i administrativ ordning. Även *TCO* anser att administrativa bestämmelser bör meddelas om villkoren för att säkerhet kan återställas.

RSV utgår från att säkerhet enligt förslaget kan ställas enbart i enskilda mål. RSV grundar detta på det sätt bestämmelserna om säkerhet, bl.a. 2 kap. 14–16 §§, har utformats.

Föredraganden. Som beredningen har föreslagit bör säkerhet som skall ställas i utsökningsmål bestå av pant eller borgen. Jag finner inte skäl att frångå beredningens förslag att borgen som ställs av två eller flera personer skall vara solidarisk. Denna ordning är enkel för kronofogdemyndigheterna och torde knappast kunna vålla olägenheter för part eller annan. Bestämmelsen i saken bör emellertid, i likhet med regeln i 10 kap. 11 § HB, vara tillämplig endast på gemensam borgen, dvs. i fall då borgensmännen har tecknat borgen i förening. Om två eller flera var för sig ingår särskild borgen för en förpliktelse utgör, som beredningen har påpekat, bestämmelsen inte hinder mot att varje borgen begränsas till visst belopp så att förbindelserna sammanlagt täcker förpliktelsens belopp. I departementsförslaget har bestämmelsen om att borgen skall vara solidarisk förtydligats i nämnda hänseende.

Anledning saknas att, som en remissinstans har förordat, ta upp särskild föreskrift om att bankgaranti får godtas som säkerhet. Bankgaranti som ställs enligt bestämmelserna för borgen omfattas utan vidare av vad som i paragrafen sägs om borgen.

När det gäller den föreslagna bestämmelsen om att bank, i stället för att ställa pant eller borgen, får lämna utfästelse att infria aktuell förpliktelse kan jag inte dela den vid remissbehandlingen framförda uppfattningen att bestämmelsen skulle sakna reellt innehåll. En sådan utfästelse som det är fråga om torde medföra att banken i princip förlorar möjligheten att göra invändningar mot betalningsskyldigheten. Genom utfästelsen kan också betalningsskyldigheten ofta preciseras. Jag godtar alltså vad beredningen har föreslagit om utfästelse av bank. Med bank bör likställas jämförbara

penninginrättningar. Närmare föreskrifter om vilka slags penninginrättningar som bör jämställas med bank kan meddelas av regeringen.

Även i övrigt kan jag godta vad beredningen har föreslagit i paragrafen. Jag delar beredningens uppfattning att närmare föreskrifter inte behöver meddelas i UB angående förvaring av ställd säkerhet.

Med anledning av att RSV har förklarat sig utgå från att säkerhet skall ställas enbart i enskilda mål vill jag framhålla att med den reservation som följer av att staten resp. kommun enligt 27 § är befriad från att ställa säkerhet bestämmelserna om säkerhet i princip bör vara tillämpliga även i allmänna mål. Bestämmelser om att säkerhet kan eller skall ställas gäller i flera fall annan än sökanden, t.ex. den som ropar in fastighet, rättighetshavare som vill skydda sin rättighet vid försäljning av fastighet eller borgenär som vill lyfta medel i förtid. Anledning saknas till att sådana bestämmelser inte skulle gälla även i allmänna mål.

26 § I paragrafen regleras hur kronofogdemyndigheten skall förfara när den skall ta ställd säkerhet i anspråk. Paragrafen motsvarar 2 kap. 15 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Den som har ropat in registrerat skepp m.m., luftfartyg m.m. eller fastighet på auktion kan i stället för att lämna kontant handpenning ställa säkerhet för motsvarande belopp (16 § andra stycket SfL, 17 § andra stycket LfL och 35 § andra stycket FfL). Om inroparen inte betalar ogulden del av den kontanta köpeskillingen inom föreskriven tid, kan han bli ersättningsskyldig med högst handpenningens belopp (se 22 § SfL, 23 § LfL och 43 § FfL). Motsvarande gäller exekutiv fastighetsförsäljning som sker under hand (58 § fjärde och femte styckena FfL). För uttagande av vad köparen skall utge kan det behövas att säkerhet som han har ställt tas i anspråk. Bestämmelser härom meddelas i UL.

I 143 a § 1 mom. UL föreskrivs att om säkerhet för handpenning har ställts hos överexekutor och ogulden del av köpeskillingen inte betalas senast på bestämd dag, överexekutor skall göra bruk av säkerheten, om det behövs för betalning av vad den förre köparen skall svara för. Säkerheten skall tas i anspråk på sätt som finnes ändamålsenligt. Pant får säljas i den ordning som gäller för utmätt lös egendom och borgen får utsökas. Överexekutors beslut får omedelbart verkställas. Enligt 143 a § 2 mom. har nämnda bestämmelser motsvarande tillämpning när sakägare har lämnat säkerhet för belopp som skall fördelas samtidigt med köpeskillingen. Denna föreskrift syftar på säkerhet för tillskott som rättighetshavare för att skydda sin rättighet har ställt vid exekutiv försäljning av fastighet (39 § sista stycket FfL) och säkerhet som sakägare har ställt för att subsidiäransvarig fastighet inte skall säljas (54 § sista stycket FfL).

Lagberedningen. De nyss nämnda bestämmelserna i SfL, LfL och FfL om ställande av säkerhet och om skyldighet för inropare att utge ersättning har tagits upp även i beredningens förslag till UB (11 kap. 16 § andra

stycket och 22 §, 12 kap. 1 § första stycket och 13 kap. 35 § andra stycket, 39 § sista stycket, 43 §, 54 § sista stycket och 58 § fjärde och femte styckena). Föreskrift att sådan säkerhet under vissa förutsättningar skall tas i anspråk av kronofogdemyndigheten meddelas i 14 kap. 4 § i förslaget.

Enligt 4 kap. 24 § och 14 kap. 16, 17 och 20 §§ beredningens förslag får medel som har influtit i införsel- resp. utmätningsärende under vissa förutsättningar betalas ut, trots att det inte har blivit slutligt fastställt att borgenären är berättigad till betalning. Som villkor för utbetalning gäller i dessa fall att säkerhet ställs för återbetalning. Befinns senare, t.ex. genom att exekutionstiteln har upphävts, utmätningen hävts eller fördelningsbeslut ändrats, att den som har uppburit något inte är berättigad till beloppet, är han skyldig att återbetala vad han har erhållit för mycket. Kronofogdemyndigheten får i sådant fall utsöka vad som skall betalas tillbaka. Såvitt avser det fallet att exekutionstiteln har upphävts följer detta av 3 kap. 26 § och 14 kap. 22 §. Vid tillämpning av dessa bestämmelser får utmätning äga rum (jfr 5 kap. 1 § andra stycket). Kronofogdemyndigheten kan därvid ta säkerheten i anspråk.

I 2 kap. 15 § föreskrivs att när säkerhet skall tas i anspråk av kronofogdemyndigheten, pant får tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom och att borgen genast får utsökas. Beredningen har ansett det onödigt att, som i 143 a § UL, också föreskriva att kronofogdemyndigheten i övrigt förfar på det sätt som finnes mest ändamålsenligt. Beredningen har inte funnit något praktiskt behov av att i förevarande hänseende likställa utfästelse av bank e.d. med borgen. Den betalningsskyldige bör få tillfälle att betala frivilligt innan säkerheten tas i anspråk. Förslaget innebär att det inte behövs någon särskild exekutionstitel för att kronofogdemyndigheten skall få realisera säkerheten (jfr betr. utsökande av borgen 5 kap. 1 § andra stycket i förslaget). Det är tillräckligt att kronofogdemyndigheten själv beslutar att säkerheten skall realiseras och bestämmer vilket belopp som skall tas ut ur säkerheten. Pant som utgörs av fordran bör såvitt möjligt drivas in i stället för att säljas (jfr 10 kap. 10–13 §§ i förslaget).

Föredragandén. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Bestämmelser om att kronofogdemyndigheten i vissa fall skall ta i anspråk säkerhet har i departementsförslaget tagits upp i 13 kap. 3 §.

27 § I paragrafen, som motsvarar del av 2 kap. 16 § beredningens förslag, meddelas föreskrift bl.a. om befrielse för vissa rättssubjekt från skyldighet att ställa säkerhet.

Gällande rätt. Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund är enligt 48 § 2 mom. UL (se även 16 § tredje stycket SfL, 17 § tredje stycket LfL och 35 § tredje stycket FfL) befriade från skyldigheten att ställa säkerhet i utsökningsmål.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 2 kap. 16 § att staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund inte skall behöva ställa säkerhet, när det annars är föreskrivet.

I samma stycke föreslår beredningen vidare, som undantag från vad som anges i 18 kap. om skyldighet för sökanden att på begäran av kronofogdemyndigheten förskottera förrättningskostnad, att nyss nämnda rättssubjekt även befrias från skyldighet att förskottera sådan kostnad.

Som andra stycke i paragrafen har i enlighet med 9 kap. 8 § andra stycket andra meningen RB tagits upp en föreskrift att vite inte får föreläggas staten.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag såvitt avser befrielse för staten m.fl. att ställa säkerhet samt förbud att förelägga staten vite. Frågan om befrielse för staten m.fl. att förskottera förrättningskostnad regleras i 17 kap. 5 §.

Fordran som ej är förfallen och ränta

28 § Paragrafen, som motsvarar 2 kap. 17 § beredningens förslag, reglerar frågan hur värdet av räntelös fordran som inte är förfallen skall beräknas.

Gällande rätt. I 150 § 1 mom. UL föreskrivs att om utdelning ur köpeskillingen för utmätningsvis såld lös egendom skall ske för fordran, som inte är förfallen och på vilken ränta inte skall betalas före förfallodagen, fordringen skall beräknas till det belopp som efter fem procent årlig ränta utgör dess värde vid fördelningen. Enligt andra meningen i samma mom. gäller motsvarande, om utfäst ränta är lägre än fem procent. I 12 § fjärde stycket SfL, 12 § första stycket LfL och 28 § FfL finns motsvarande bestämmelser beträffande fordran som skall tas upp i sakägarförteckning vid försäljning av egendom som avses i dessa lagar.

Lagberedningen. I 2 kap. 17 § föreslår beredningen som första mening att fordran, som inte är förfallen till betalning och inte löper med ränta före förfallodagen, skall beräknas till det belopp som efter fem procent årlig ränta utgör fordringens värde. I en andra mening anges att motsvarande gäller, om utfäst ränta är lägre än fem procent. Beredningen framhåller att förslaget i fråga om beräkningsgrunden överensstämmer med de nuvarande reglerna i UL, SfL, LfL och FfL om diskontering av fordran men att den föreslagna bestämmelsen har fått en mera generell tillämpning. Diskonteringsregeln blir sålunda tillämplig, förutom i de fall som f.n. är reglerade, även i andra fall då det eventuellt kan bli aktuellt att beräkna nuvärdet av en inte förfallen fordran (jfr dock beträffande utmätt fordran 10 kap. 11 § andra stycket i förslaget).

Föredraganden. Genom räntelagen (1975:635) och därtill anslutande regler i andra författningar har införts nya bestämmelser om fordringsränta

inom förmögenhetsrättens område. Bestämmelserna, som beaktar såväl s.k. avkastningsränta som dröjsmålsränta, utgår från det vid varje tid gällande officiella diskontot men är två resp. fyra procent högre. Frågan om lämplig räntefot vid diskontering av fordringar prövades dock inte i nämnda lagstiftningsärende (se prop. 1975:102 s. 108).

Räntan vid diskontering har uppenbarligen beröringspunkter med avkastningsränta, varför vissa skäl kan tala för att anpassa diskonteringsräntan till avkastningsräntan. Å andra sidan gör sig även en del andra synpunkter gällande beträffande diskonteringsräntan. I de fall som omfattas av den föreslagna diskonteringsregeln skall en borgenär ofta utan att själv ha tagit initiativ därtill få betalning i förtid eller få sin fordran beräknad i förhållande till andra fordringar. Vidare torde räntelösa fordringar ofta avse rent benefika förhållanden, t.ex. vid lån från föräldrar till barn. En anknytning till det officiella diskontot skulle även så till vida ge mindre tillfredsställande resultat som beräknandet tydligen måste utgå från det vid tiden för diskonteringen gällande diskontot, trots att diskonteringen avser en framtida period under vilken diskontot kan ändras, måhända flera gånger. Jag finner därför inte lämpligt att utforma diskonteringsregeln i enlighet med räntelagens bestämmelser. Däremot synes det kunna övervägas att med hänsyn till nuvarande ränteläge höja den femprocentiga räntesatsen vid diskontering någon eller några procent. Jag anser emellertid inte att tillräckliga skäl föreligger att f.n. höja nämnda räntesats, vilken även ligger till grund för diskontering på andra områden.

På grund av det sagda och då jag även i övrigt kan godta beredningens förslag har paragrafen utformats i enlighet med detta.

I fråga om räntelös fordran innebär bestämmelsen i första meningen att det sökta värdet skall beräknas genom att fordringens nominella belopp reduceras med ett belopp motsvarande fem procent årlig ränta under tiden från den aktuella dagen till och med förfallodagen, beräknad på det sökta värdet. I fall som avses i andra meningen skall diskonteringen i stället ske efter den procentsats med vilken den utfästa räntan understiger fem procent.

I den mån kronofogdemyndigheterna kan behöva tabeller till ledning för diskonteringen kan sådana tabeller utfärdas av RSV (jfr den till lagen 1947:577 om statlig förmögenhetsskatt fogade tabell I i dess lydelse före 1974 års ändringar).

Diskonteringsregeln torde knappast kunna få någon praktisk betydelse i fråga om statens fordringar i allmänna mål.

29 § Paragrafen, som motsvarar 2 kap. 18 § beredningens förslag, behandlar frågan om ränta på medel som har betalats ut i utsökningsmål och som skall betalas tillbaka.

Gällande rätt. Den som har lyft pengar vid verkställighet av dom m.m. är enligt 50 § UL skyldig att betala tillbaka beloppet, om exekutionstiteln

ändras eller upphävs. Därvid utgår ränta enligt 5 § räntelagen från den dag medlen utbetalades till den dag återbetalning skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. Ränta enligt 5 § räntelagen, s.k. avkastningsränta, beräknas enligt en räntefot som motsvarar det av riksbanken fastställda, vid varje tid gällande diskontot med tillägg av två procent. Ränta som avses i 6 § räntelagen, s.k. dröjsmålsränta, beräknas på samma sätt, dock att diskontot skall ökas med fyra procent.

Om någon har fått lyfta medel innan frågan om bättre rätt till medlen har blivit slutligt avgjord och han blir skyldig att helt eller delvis återbetala medlen, skall han enligt 166 § UL likaså betala ränta på beloppet. Räntan beräknas enligt 5 § räntelagen för tiden från den dag medlen utbetalades till den dag återbetalning skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter. Undantag från skyldigheten att betala ränta enligt 166 § gäller när utdelning har beräknats för borgenär utan att fordringsbeviset har företetts och borgenären inte har anmält sig inom ett år från det att fördelningen vann laga kraft (jfr 159 § UL) samt den som medlen i andra hand skall tillfalla har begagnat sin rätt att lyfta medlen. Om borgenären i sådant fall anmäler sig senare, är den som har lyft medlen inte skyldig att betala ränta för längre tid än från det att utmätningsmannen eller överexekutor har krävt återbetalning av beloppet.

Bestämmelserna om ränta i 50 och 166 § UL fick sin nuvarande lydelse år 1975 i samband med tillkomsten av räntelagen. Tidigare skulle ränta utgå efter sex procent om året från det att beloppet lyftes.

Lagberedningen. Även enligt beredningens förslag kan den som har uppburit medel under verkställighet ibland bli skyldig att helt eller delvis betala tillbaka medlen. Detta gäller t.ex. om dom eller annan exekutionstitel ändras eller upphävs sedan verkställighet har följt (3 kap. 26 §). Den som har fått verkställighet skall i så fall betala tillbaka vad han har fått lyfta i pengar. Ett annat fall är att utbetalning äger rum innan fördelning har vunnit laga kraft och fördelningen sedan ändras efter besvär (jfr 4 kap. 26 § och 14 kap. 22 §). I dessa och andra fall då skyldighet föreligger att betala tillbaka uppburna pengar bör enligt beredningen den återbetalningsskyldige i princip också betala ränta. Beredningens förslag innebär att räntesatsen liksom i motsvarande fall enligt vad som gällde vid tiden för förslaget skall vara sex procent.

Regeln att ränta skall utgå på pengar som betalas tillbaka bör emellertid enligt beredningen inte gälla undantagslöst. I andra stycket föreslås att vad som sägs i första stycket inte skall gälla i den mån det beror på den som är berättigad till medlen att de inte har återburits. Föreskriften åsyftar i första hand det fall som regleras i 166 § tredje meningen UL (jfr 14 kap. 20 § första stycket i förslaget) men omfattar även andra fall, t.ex. då återbetalningen har fördröjts på grund av att den som är berättigad till medlen inte har tillhandahållit ett löpande skuldebrev, vilket har utgjort villkor för återbetalningsskyldigheten.

Remissyttrandena. Enligt *RSV* är det tydligt att räntebestämmelsen inte bör gälla i allmänna mål. I fråga om ränta på skatt som skall återbetalas tillämpas 69 § uppbördslagen. RSV anser att paragrafens lydelse bör ändras så att tillämpningsområdet klart framgår. *Hovrätten för Västra Sverige* är av samma uppfattning.

Föredraganden. Bestämmelsen om ränta vid återbetalning av l, fta medel bör, på samma sätt som motsvarande bestämmelser i UL efter gjorda ändringar, anknytas till reglerna i räntelagen. I övrigt överensstämmer departementsförslaget i sak med beredningens förslag.

Beträffande skatter och allmänna avgifter finns bestämmelser om ränta vid återbetalning när någon vinner nedsättning i eller befrielse från påförd skatt eller avgift bl.a. i uppbördslagen (69 § 2 mom., jfr 68 § 2 mom. tredje stycket). Dessa bestämmelser gäller även när skatt eller allmän avgift har tagits ut genom utmätning eller införsel.

I fråga om böter, vite o.d. vill jag framhålla följande. F.n. finns inte några generella bestämmelser om att ränta skall utgå vid återbetalning av böter o.d. som har drivits in. Bestämmelsen om ränta i 50 § UL torde emellertid vara tillämplig även vid utmätning för sådan fordran. Huruvida bestämmelsen skall anses tillämplig även vid införsel synes mera tveksamt. Enligt departementsförslaget (3 kap. 23 § andra stycket) skall verkställighet som avser böter o.d., frånsett visst undantag, inte kunna ske förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft. Utrymmet för återbetalningsskyldighet på grund av att domen eller beslutet har upphävts eller ändrats efter det att verkställighet har ägt rum torde därför vara ganska ringa. Det förtjänar nämnas att vid återbetalning av skatt enligt uppbördslagen i fall som nu avses ränta inte utgår med lägre belopp än 50 kr. (69 § 2 mom. första stycket jämförd med 32 § första stycket). Påpekas bör också att ränta inte tas ut av den som försummar att betala böter o.d. som har förfallit till betalning. På grund härav bör nu förevarande räntebestämmelse inte heller vara tillämplig i fråga om böter, viten o.d., när återbetalning skall ske i följd av att exekutionstiteln har ändrats eller upphävts.

Det bör påpekas att förevarande paragraf bör gälla när staten i allmänt mål skall betala tillbaka medel i andra fall än då exekutionstiteln har upphävts, t.ex. då utbetalning har ägt rum innan fördelning har vunnit laga kraft och fördelningen därefter ändras.

Särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål

30 § Denna paragraf innehåller en föreskrift om vilka bestämmelser i förevarande kapitel som inte skall gälla i allmänna mål samt vissa särskilda föreskrifter beträffande sådana mål, nämligen om företrädare för det allmänna som borgenär och om när ansökan skall anses gjord. Paragrafen saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Föredraganden. Som framgår av motiveringen till de föregående paragraferna i kapitlet bör vissa bestämmelser däri inte gälla i allmänna mål. Bestämmelserna om ansökan i utsökningsmål i 1, 2, 4 och 5 §§ bör sålunda inte vara tillämpliga i sådana mål. Såvitt avser sökanden i allmänna mål, dvs. staten resp. kommun, bör inte heller tillämpas bestämmelserna i 6 § (om parts behörighet samt ställföreträdare och ombud m.m.) eller 10 § andra och tredje styckena (om kallelse till förhör och föreläggande i samband med sådan kallelse). Vidare bör bestämmelserna i 29 § om skyldighet att betala ränta på medel som skall betalas tillbaka inte gälla beträffande sökanden i allmänt mål i fall då exekutionstiteln har upphävts. I första stycket av förevarande 30 § anges vilka bestämmelser som sålunda inte skall gälla i allmänna mål.

Som har behandlats närmare i den allmänna motiveringen under avsnitt 5.3 bör i allmänna mål staten resp. kommunen i allmänhet företrädas av kronofogdemyndigheten, på samma sätt som f.n. utmätningsmannen representerar borgenären i sådana mål. I vissa särskilda fall bör emellertid borgenären i stället företrädas av annan myndighet, vilken bör vara RSV. Detta gäller vid tvister som hänvisas till domstol och vid överklagande. De olika fallen behandlas närmare i motiveringen till de aktuella bestämmelserna.

Det har synts lämpligt att i förevarande paragraf ta upp bestämmelser om vem som sålunda företräder staten i allmänna mål. I andra stycket första meningen anges som huvudregel att sökanden i allmänna mål företräds av kronofogdemyndigheten. I en andra mening föreskrivs att i fall som avses i 4 kap. 20–22, 25 och 26 §§, 9 kap. 12 § andra stycket och 13 kap. 7 § andra stycket staten företräds av RSV. Detsamma föreslås gälla vid utförande av talan i överklagat utsökningsmål.

Vilka tjänstemän hos kronofogdemyndigheten som skall få utöva olika befogenheter som ankommer på myndigheten i dess egenskap av företrädare för det allmänna som borgenär kan regleras av regeringen. Jag vill påpeka att när sökanden enligt bestämmelser i UB skall kallas, underrättas, beredas tillfälle att yttra sig e.d., kronofogdemyndigheten i allmänt mål inte behöver vidta någon särskild åtgärd i den mån det allmänna företräds av myndigheten.

I detta sammanhang vill jag erinra om att enligt 3 § andra stycket förordningen (1975:1345) med instruktion för justitiekanslern denne kan, utan hinder av att uppgiften att företräda staten vid eller utom domstol ankommer på annan myndighet än justitiekanslern, i tvist som prövas eller kan bli föremål för prövning av allmän domstol överta uppgiften att bevaka statens rätt. Denna befogenhet blir dock inte tillämplig i nu förevarande tvister, beträffande vilka uppgiften att företräda staten regleras i lag. Frågan om vem som i skilda sammanhang skall företräda staten vid tvister utreds emellertid f.n. av utredningen (Ju 1974:20) om justitiekanslerns uppgifter m.m.

Vid tillämpning av vissa bestämmelser i balken är det av betydelse när ansökan skall anses ha skett, dvs. när ett utsökningsmål föreligger. Detta gäller bl.a. i fråga om medel som gäldenär betalar in till kronofogdemyndigheten. Enligt 4 kap. 28 § skall sålunda medel som gäldenären i anhängigt mål betalar in till kronofogdemyndigheten som regel anses omedelbart utmätta i målet. Att besvara frågan när ansökan skall anses ha gjorts i enskilt mål torde knappast kunna vålla svårigheter. Med hänsyn till att kronofogdemyndigheten svarar för indrivningen av skatter, böter m.m. och därvid företräder det allmänna samt att någon egentlig ansökan i vanlig mening inte görs i allmänna mål kan det däremot vara mera tveksamt på vilket stadium ett utsökningsmål skall anses föreligga vid indrivning av sådana medel. Beredningen har, med hänvisning till vad som uttalades vid tillkomsten av den bestämmelse i gällande rätt som motsvarar 4 kap. 28 § i departementsförslaget, förordat att ett utmätningsmål skall anses föreligga först när utmätning eller försök därtill har ägt rum. Enligt beredningen kan emellertid frågan komma i ett annat läge, om indrivningsförfarandet efter inrättande av centralmyndighet eller införande av datasystem delas upp så att endast mål i vilka exekutiv åtgärd är aktuell överlämnas till kronofogdemyndigheten. Beredningens uttalanden har kritiserats av några remissinstanser, bl.a. RSV. I fråga om bestämmelsen att medel som betalas in i anhängigt mål skall anses utmätta menar RSV att den förordade ordningen kan föranleda åtskilliga olägenheter. De kritiska remissinstanserna anser att ansökan i allmänt mål skall anses ha skett den dag då indrivningsuppdraget kom in till kronofogdemyndigheten eller, om målet databehandlas, den dag då målet registrerades.

För egen del vill jag framhålla följande. Att anse att ansökan har gjorts så sent som när utmätning eller utmätningsförsök äger rum synes knappast lämpligt. En sådan ordning synes också kunna vålla svårigheter, t.ex. i fall då någon utmätningsförrättning inte hålls därför att gäldenären vid förhör har lämnat uppgifter som godtas. Å andra sidan kan man hysa viss tveksamhet mot att ansökan skall anses gjord redan när kronofogdemyndigheten erhåller indrivningsuppdraget. Tveksamheten hänför sig närmast till att beträffande vissa medel som drivs in som allmänt mål något egentligt uppbördsförfarande inte förekommer innan saken lämnas till kronofogdemyndigheten. Det torde emellertid knappast vara möjligt att finna någon annan lämplig tidpunkt. Bl.a. bör beaktas att betalningsanmaning inte ges undantagslöst.

Vid övervägande av det anförda har jag ansett mig böra godta den av flera remissinstanser förordade regleringen, dvs. att ansökan skall anses ha skett när indrivningshandlingarna kom in till kronofogdemyndigheten. Det synes lämpligt att en uttrycklig bestämmelse härom meddelas i UB. En sådan bestämmelse har tagits upp i tredje stycket av förevarande paragraf. Jag vill påpeka att frågan bör tas upp till omprövning om automatisk databehandling införs inom exekutionsväsendet.

3 kap. Exekutionstitlar

I kapitlet meddelas bestämmelser om vilka exekutionstitlar som får ligga till grund för verkställighet och om verkställighet av icke lagakraftvunna exekutionstitlar. Vidare ges bestämmelser om invändningar mot verkställighet och om verkan av att exekutionstitel upphävs. Kapitlet motsvarar 3 kap. i beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att "verkställighet" i den mening som åsyftas i förslaget förutsätter exekutionstitel av något slag. Förslaget omfattar i princip alla sådana exekutionstitlar som innefattar skyldighet för någon att betala pengar eller att fullgöra annan förpliktelse. Detta följer av det sätt på vilket balkens tillämplighetsområde bestäms (1 kap. 1 §). Hit hör givetvis åläggande att betala skadestånd oavsett om förpliktelsen vilar på civil eller kriminell grund. Verkställighet kan även avse förpliktelse att utge lös egendom, avträda fast egendom, upphöra med viss verksamhet som strider mot immateriellrättsliga regler osv. De utan jämförelse flesta exekutiva ärendena rör emellertid betalningsförpliktelse.

Beredningen har eftersträvat att i kapitlet systematiskt och överskådligt ange vilka exekutionstitlar som kommer i fråga och förutsättningarna för att de skall kunna föranleda verkställighet. Som inledande bestämmelser tas bl.a. upp en katalog över exekutionstitlarna och en erinran om att särskilda villkor gäller för utländska exekutionstitlar. De olika exekutionstitlarna behandlas därefter var för sig. Förslaget tar inte upp några nya sådana, frånsett att där nämns även vissa exekutionstitlar för vilka uttryckliga regler f.n. saknas. Däremot har auktionsprotokoll, som f.n. kan föranleda direkt verkställighet enligt 55 § UL, i förslaget uteslutits som exekutionstitel. Något beaktansvärt behov av verkställighet på auktionsprotokoll har inte ansetts föreligga.

Enligt beredningen hade det i och för sig varit önskvärt om förutsättningarna för verkställighet på grund av olika exekutionstitlar hade kunnat göras enklare och mer likformiga än f.n. Villkoren för verkställighet i olika fall har emellertid samband med andra förhållanden, t.ex. anspråkets natur, beskaffenheten av det förfarande som lett fram till exekutionstiteln och tillämpligt rättsmedel. Beredningen har därför inte ansett möjligt att rubba de nuvarande förutsättningarna i någon större utsträckning.

Remissyttrandena. *RSV* ifrågasätter om inte termen exekutionstitel bör bytas ut, eftersom den kan vara svår att förstå för dem som utanför exekutionsväsendet kommer i kontakt med balken.

Svea hovrätt ställer sig tveksam till förslaget att auktionsprotokoll inte längre skall kunna föranleda direkt verkställighet. Hovrätten betvivlar inte att sådan exekutionstitel ytterst sällan används men framhåller att några olägenheter med den nuvarande ordningen såvitt bekant inte föreligger. Tvärtom synes möjligheten till direkt exekution vara en förut-

sättning för den kreditpraxis som f.n. tillämpas vid större auktioner, t.ex. vid avvecklande av jordbruk. Möjligheten till snabb exekution anses ha en starkt betalningsstimulerande effekt. Att utverka exekutionstitel genom lagsökning eller betalningsföreläggande tar betydligt längre tid i anspråk med därav följande risker för borgenären. Enligt hovrättens mening förefaller det inte finnas tillräckliga skäl att försämra auktionssäljares ställning på det sätt som blir följden av förslaget. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* delar beredningens uppfattning att något behov av direkt verkställighet på auktionsprotokoll inte föreligger.

Föredraganden. Som jag har berört i det föregående bygger förslaget till UB på att det skall föreligga en exekutionstitel av något slag för att verkställighet skall få ske. I förevarande kapitel anges de exekutionstitlar som kan läggas till grund för verkställighet. Beträffande innehållet i kapitlet kan jag i stort sett ansluta mig till beredningens förslag.

Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 5.3) föreslås UB vara direkt tillämplig även på uttagande av böter, viten o.d. samt skatter och allmänna avgifter. Departementsförslaget anger emellertid endast i fråga om böter, viten och rättsverkansbelopp de förutsättningar under vilka fordringar i allmänna mål får drivas in. I övrigt förutsätts att saken även i fortsättningen regleras i särskilda författningar om sådana fordringar, bl.a. i uppbördslagen.

Bland de exekutionstitlar som enligt departementsförslaget kan föranleda verkställighet kan särskilt nämnas domstols domar och beslut. Förvaltningsdomstols avgöranden jämställs med annan domstols domar och beslut. Vidare kan verkställighet äga rum på grundval av stadfäst förlikning, utslag eller beslut i lagsökningsmål, skiljedom och förbindelse angående underhållsbidrag. Även förvaltningsmyndighets beslut och andra handlingar förutsätts i viss utsträckning kunna föranleda verkställighet. Departementsförslaget syftar i första hand endast på svenska exekutionstitlar.

I fråga om flertalet exekutionstitlar anges i förslaget de närmare villkor under vilka verkställighet får äga rum. Härvid skiljer förslaget mellan domar och beslut som har vunnit laga kraft och sådana som inte har vunnit laga kraft när verkställighet skall ske. Dessutom utgår förslaget från att andra lagar, bl.a. RB, GB och FB, även i fortsättningen skall innehålla bestämmelser om att dom eller beslut får verkställas utan hinder av att laga kraft inte föreligger.

Det kan diskuteras om man inte i detta sammanhang borde pröva möjligheten att i större utsträckning än f.n. medge exekution direkt på grund av handling som har tillkommit utan medverkan av domstol eller annan myndighet. Sådana privata exekutionstitlar förekommer i viss utsträckning utomlands. I Danmark kan efter nyligen företagna lagändringar exekution äga rum på grund av inte bara s.k. "udenretlig skriftlig forlig" om förfallen gäld utan också andra skuldebrev, om det uttryckligen är

bestämt i handlingen att den kan tjäna som grund för exekution, samt i vissa fall på grund av växel och check (478 § 4, 5 och 7 retsplejeloven). I Norge kan direkt exekution förekomma t.ex. på grund av "gjeldsbrev" som innehåller medgivande till indrivning utan föregående talan och skriftliga hyreskontrakt med motsvarande medgivande såvitt angår avhysning (3 § lov om tvangsfuldbyrdelse). Något påtagligt behov av liknande bestämmelser för svenskt vidkommande har emellertid inte gjort sig gällande. Några önskemål härom har t.ex. inte framställts vid remissbehandlingen av beredningens förslag till UB. Detta torde främst hänga samman med att den summariska betalningsprocessen hos oss ger möjlighet att på ett relativt enkelt och billigt sätt komma fram till ett verkställbart avgörande. Beträffande avhysning fyller handräckningen samma syfte. Jämsides med arbetet på UB har inom departementet inletts en översyn av den summariska betalningsprocessen bl.a. för en samordning med handräckningsmålen (se avsnitt 5.2.4). Med hänsyn till vad jag har anfört om detta reformarbete i det föregående har jag inte funnit tillräckliga skäl föreligga att ta upp frågan om möjlighet till exekution på grund av skuldebrev eller liknande privata handlingar.

Svea hovrätt har ställt sig tveksam till beredningens förslag att auktionsprotokoll inte längre skall ge rätt till direkt verkställighet. För egen del biträder jag emellertid förslaget på denna punkt. I de flesta kronofogdedistrikt förekommer praktiskt taget aldrig att verkställighet söks med åberopande av auktionsprotokoll. Även om dessa inte har helt spelat ut sin roll som exekutionstitel, synes det främmande att i en modern exekutionsrättslig lagstiftning låta dem behålla sin särställning i verkställighetshänseende.

I departementsförslaget har de i 3 kap. 13 § beredningens förslag upptagna bestämmelserna angående hänvisning att anföra besvär över domvilla och om föreläggande att söka rättelse i dom fått utgå. Behövliga bestämmelser härvidlag kan meddelas av regeringen. Också den i 25 § beredningsförslaget upptagna hänvisningen till vissa bestämmelser i utmätnings- resp. införselkapitlen har fått utgå.

Som har nämnts förut har efter det att beredningens förslag lades fram förslag utarbetats till en ny lagsökningslag. Avsikten är att förslag härom skall remitteras till lagrådet senare under år 1978. Det har i detta läge synts lämpligt att vid behandlingen av hithörande exekutionstitlar utgå från det lagförslag som ingår i promemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process.

Termen exekutionstitel förekommer inte i UL. Termen har emellertid sedan länge använts i den utsökningsrättsliga litteraturen och förekommer även i det praktiska arbetet hos de exekutiva myndigheterna. Det kan också nämnas att termen har tagits upp i bl.a. lagen (1976:108) om erkännande och verkställighet av utländskt avgörande angående underhållsskyldighet. I allmänhet förstås med begreppet exekutionstitel en skriftlig handling som enligt lag kan läggas till grund för verkställighet. Termen

används emellertid också som beteckning på själva det avgörande (eller motsvarande) som har föranlett upprättandet av den skriftliga handlingen. Departementsförslaget utgår från att exekutionstitel i första hand betecknar det bakomliggande beslutet. På några håll avses emellertid den skriftliga handling vari beslutet har kommit till uttryck (se t.ex. 2 kap. 2 § andra stycket och 3 kap. 1 § första stycket 7). Att betydelsen på detta sätt växlar torde inte medföra någon risk för missförstånd eller andra svårigheter. De farhågor som RSV har uttryckt för att termen skulle vara svårförståelig för allmänheten anser jag överdrivna.

I allmänna mål ligger ofta restlängder, saköreslängder eller andra indrivningshandlingar till grund för verkställighet. Sådana handlingar utgör inte exekutionstitlar i den mening begreppet nyss har tagits. Restlängder och saköreslängder är i stället att betrakta som sammanställningar av olika exekutionstitlar, vilka av praktiska skäl används i indrivningsarbetet. Även i andra fall förekommer att myndighet på grundval av t.ex. ett debiteringsbeslut upprättar handlingar som är särskilt avsedda för arbetet hos kronofogdemyndigheten. I sådana fall är det bakomliggande beslutet exekutionstitel (se vidare vad som sägs under 1 och 24 §§).

3 kap. i departementsförslaget inleds med en katalog över exekutionstitlarna och en bestämmelse om utländska exekutionstitlar (1 och 2 §§). Därefter meddelas bestämmelser om de olika typerna av exekutionstitlar, nämligen om domar inkl. beslut (3–11 §§), förlikning (12 §), utslag och beslut i lagsökningsmål (13 och 14 §§), skiljedom (15–17 §§), förbindelse angående underhållsbidrag (18 §) och övriga exekutionstitlar (19 och 20 §§). I de följande avsnitten behandlas invändningar som sökanden kan göra mot sökt verkställighet (21 §) och det fallet att exekutionstitel upphävs (22 §). Slutligen meddelas vissa särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål (23 och 24 §§).

Inledande bestämmelser

1 § Paragrafen, som motsvarar 3 kap. 1–3 §§ beredningens förslag, anger de exekutionstitlar som enligt balken får ligga till grund för verkställighet.

Gällande rätt. UL innehåller inte någon fullständig uppräkning av exekutionstitlar. Där nämns endast några av dem, främst domstols dom eller annat avgörande i tvistemål och överexekutors beslut i utsökningsmål. Detta sammanhänger med att UL är direkt tillämplig i huvudsak endast på det civilrättsliga området. Att exekutiv myndighet kan meddela verkställighet även i andra fall än som anges i UL framgår av olika författningar (jfr 14 § Up) men anses såvitt angår vissa myndigheters beslut kunna ske utan stöd av särskild föreskrift.

Lagberedningen. Enligt beredningsförslaget förutsätts för verkställighet att det finns en exekutionstitel av något slag. I enlighet härmed har

beredningen i 1 § angett att verkställighet enligt balken får äga rum på grund av handling som i balken anges som exekutionstitel. Härvid räknas inte som exekutionstitel beslut som verkställighetsmyndigheten själv har meddelat i ärendet.

Beredningen erinrar om att enligt vissa bestämmelser i förslaget kronofogdemyndigheten får genomföra olika slags åtgärder utan att det grundas på någon exekutionstitel. Som exempel på sådana bestämmelser nämner beredningen 2 kap. 15 §, 3 kap. 26 § andra stycket och 5 kap. 1 § andra stycket. Sådan åtgärd anses enligt förslaget endast som ett led i det ärende som har aktualiserats genom att verkställighet sökts på grund av en exekutionstitel.

Beredningens förslag innehåller i 2 § en förteckning över domar, beslut och andra handlingar som skall kunna föranleda verkställighet. Förteckningen avslutas med två punkter, som beträffande möjligheten att få verkställighet hänvisar till andra författningar. Under den första av dessa faller bl.a. beslut om skatter och allmänna avgifter. Beredningen framhåller att de författningar till vilka hänvisas kan komma att ändras relativt ofta och att beredningen inte har ansett det ändamålsenligt att katalogisera hithörande fall i UB. Förslaget lämnar också öppet i vad mån verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut kan äga rum utan stöd av särskild föreskrift. Enligt beredningen synes några olägenheter inte ha vållats av att möjligheten att få verkställighet ibland får prövas efter övervägande av beslutets beskaffenhet.

Beredningen framhåller att med domstol avses såväl de allmänna domstolarna som särskilda domstolar, t.ex. arbetsdomstolen. Fastighets- och vattendomstolarna – dvs. tingsrätt i särskild sammansättning – omfattas givetvis också. Även förvaltningsdomstolarna inbegrips under termen domstol, såväl de allmänna förvaltningsdomstolarna regeringsrätten och kammarrätt som övriga, t.ex. skatterätt, länsrätt och försäkringsdomstolen. Med domstol bör utan särskild föreskrift likställas befattningshavare vid domstol som beslutar självständigt och inte på domstolens vägnar, t.ex. konkursdomare. Såvitt avser allmän domstol åsyftas med dom och beslut inte bara avgöranden i tvistemål utan också avgöranden i andra mål och i ärenden. Utslag i lagsökningsmål och beslut i mål om betalningsföreläggande, vilka f.n. är de vanligaste exekutionstitlarna i enskilda mål, nämns dock särskilt och är sålunda inte inbegripna under vad förslaget innehåller om dom eller beslut i allmänhet.

Termerna dom och beslut avser att ansluta inte bara till RB:s indelning utan även till vad som numera gäller beträffande förvaltningsdomstols avgöranden.

Enligt beredningen är det måhända f.n. tveksamt om förvaltningsdomstols beslut genomgående är verkställbart. UL är inte direkt tillämplig på sådana beslut (jfr 14 § 2 mom. Up). Generella regler som anger i vad mån förvaltningsdomstols beslut får verkställas finns inte heller i annan

lag. Åtskilliga beslut av förvaltningsdomstol kan på grund av sin beskaffenhet inte ligga till grund för verkställighet av exekutiv myndighet. Beredningen framhåller emellertid att beträffande vissa beslut uttryckliga författningsbestämmelser finns om att de får verkställas i sådan ordning. Det gäller t.ex. enligt 59 och 60 §§ uppbördslagen beslut angående skatt och vissa allmänna avgifter. När förvaltningsdomstols avgörande f.n. anses få verkställas av exekutiv myndighet utan stöd av uttrycklig bestämmelse, torde i princip UL:s regler vara analogiskt tillämpliga. Beredningen erinrar om att prövningen av mål i förvaltningsdomstol sker i former som i stor utsträckning överensstämmer med prövningen av mål och ärenden vid andra domstolar och att det numera finns förhållandevis detaljerade bestämmelser om förfarandet i förvaltningsdomstolarna. Dessa får även i övrigt anses likställda med allmänna och särskilda domstolar. Beredningen anser att det saknas tillräckliga skäl att beträffande de närmare villkoren för verkställighet göra skillnad mellan förvaltningsdomstol och annan domstol. De bestämmelser som i förslaget ges om verkställighet av domstols dom eller beslut bör alltså gälla även förvaltningsdomstols avgöranden, i den mån bestämmelserna kan tillämpas på sådant avgörande.

Även om förvaltningsdomstol omfattas av beteckningen domstol har beredningen i klarhetens intresse ansett det lämpligt att uttryckligen nämna förvaltningsdomstols avgöranden. Vad som sägs om verkställighet av domstols dom eller beslut skall alltså enligt förslaget i tillämpliga delar gälla även förvaltningsdomstols avgöranden. Eftersom det i något fall är av betydelse för verkställigheten av domstols avgörande om det har meddelats av underrätt eller överrätt har beredningen vidare tagit upp en bestämmelse enligt vilken länsrätt och skatterätt skall vid tillämpning av förslaget räknas som underrätt och kammarrätt som hovrätt.

Beredningen erinrar om att domstols avgörande i de flesta fall sker genom dom eller beslut men i några fall, som anges i särskilda författningsbestämmelser, genom utslag. I 3 § första stycket anges att vad som i det följande sägs om dom skall, om inte annat föreskrivs, i tillämpliga delar gälla även domstols avgörande som har betecknats utslag eller beslut. Förbehållet för det fall att annat föreskrivs syftar enligt beredningen närmast på lagsökningsutslag och betalningsföreläggande.

I 3 § andra stycket har beredningen tagit upp en bestämmelse angående innebörden av termen betalningsföreläggande. Termen syftar på rättens bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum (inkl. beslut i fråga om borgenärs kostnad i målet).

Remissyttrandena. Flera remissinstanser uttalar sig positivt om den uppräkning av exekutionstitlar som har tagits upp i 2 § beredningsförslaget. Till dem hör bl.a. *Svea hovrätt*, *RSV*, *länsstyrelsen i Norrbottens län* och *advokatsamfundet*. Hovrätten anser dock att i motiven bör eftersträvas en fullständigare hänvisning till de olika författningsbestämmelser som förevarande paragraf anknyter till.

Domareförbundet anser att det inte kan råda något tvivel om att förvaltningsdomstols avgöranden innefattas i begreppet domstols dom och beslut och förordar att 2 § utformas i enlighet härmed.

Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att indrivning av restförda skatter och allmänna avgifter även med förslaget torde komma att utgöra den största delen av kronofogdemyndighetens arbetsbörda. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte detta förhållande bör komma till tydligare uttryck i lagtexten. Samma uppfattning har *Svea hovrätt*.

RSV påpekar att den föreslagna regleringen inte är i alla hänseenden klar såvitt avser verkställighet av avgöranden av länsskatterätt eller, i skattemål, kammarrätt och regeringsrätten. Enligt 87 § uppbördslagen inverkar inte besvär över beslut enligt lagen eller över taxering på skyldigheten att erlägga den skatt som besvären rör. Åtgärd enligt lagen skall vidare verkställas även om det beslut eller utslag som föranleder åtgärden inte har vunnit laga kraft. Enligt andra stycket i 2 § beredningsförslaget skall vad som sägs om verkställighet av domstols dom eller beslut i tillämpliga delar gälla även förvaltningsdomstols avgöranden. Dessa regleras sålunda bl.a. av bestämmelserna i 5–13 §§ i 3 kap. Enligt 7 § tredje stycket kan gäldenären genom bl.a. nedsättning eller ställande av säkerhet hindra utmätning och annan verkställighet. Det skulle innebära en nyhet om denna bestämmelse tillämpades på förvaltningsdomstols avgöranden i skattemål. I 11 § första stycket föreslås emellertid att om i lag är föreskrivet att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft, verkställigheten i princip sker enligt vad som gäller om lagakraftvunnen dom. RSV utgår från att beredningen inte har avsett att göra någon ändring i verkställighetshänseende såvitt avser förvaltningsdomstols avgörande i skattemål. Detta bör emellertid komma till tydligare uttryck i lagtexten. Liknande synpunkter framförs av *RRV* och *kronofogdeföreningen*. RRV framhåller att i allmänt mål torde restlängd utgöra exekutionstitel, däremot inte beslut av beskattningsmyndighet eller av förvaltningsdomstol i beskattningsfråga.

Bestämmelsen att förvaltningsmyndighets beslut utgör exekutionstitel inte bara när den enligt särskild föreskrift får verkställas utan även när verkställighet får ske enligt "vad som eljest gäller" kritiseras av *RSV*. Enligt verkets mening är det inte tillfredsställande att behålla nuvarande osäkerhet i fråga om möjligheten att få verkställighet utan stöd av särskild föreskrift. Bestämmelsen bör därför utgå. Sedan balken har trätt i kraft bör i ny lagstiftning uttryckligen anges huruvida verkställighet får ske av myndighetsbeslut. Beträffande författningar som har utfärdats före balkens ikraftträdande och där verkställighet har medgivits i praxis eller förutsatts av lagstiftaren kan bestämmelser om exigibilitet införas i resp. författning eller i UB:s promulgationslag.

Föredraganden. I departementsförslaget har 1 och 2 §§ beredningens förslag förts samman till ett första stycke i kapitlets 1 §. Som ett andra

stycke i denna paragraf har tagits upp en motsvarighet till 3 § första stycket beredningsförslaget.

Av första stycket i 1 § framgår inledningsvis att verkställighet får under de förutsättningar som anges i det följande äga rum på grund av de exekutionstitlar som särskilt räknas upp i paragrafen. Som exekutionstitel räknas även beslut om kvarstad eller annan handräckning. Förteckningen över exekutionstitlarna under punkterna 1–5 överensstämmer i sak med beredningsförslaget. Att i punkt 1 särskilt nämna beslut vid sidan av dom anser jag onödigt med tanke på den bestämmelse som ges i paragrafens andra stycke. Punkt 3 har utformats i anslutning till det förslag till ny lagsökningslag som har tagits upp i departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process.

Beredningen har uttalat att med domstol bör utan särskild föreskrift jämställas sådan befattningshavare vid domstol som beslutar självständigt, t.ex. konkursdomare. Jag ansluter mig till den uppfattningen. Frågan torde dock sakna större praktisk betydelse.

Några remissinstanser har uttalat tvekan rörande innebörden av förslaget såvitt avser verkställighet av förvaltningsdomstolarnas avgöranden i skattemål. Med anledning därav vill jag framhålla följande. När det gäller skatter och allmänna avgifter kan någon betalningsskyldighet i allmänhet inte anses ha uppkommit förrän beloppet har blivit i vederbörlig ordning debiterat. Detta sker vanligen hos lokal skattemyndighet. Det sagda gäller även när den skattskyldiges taxering har prövats av högre instans. Beslut av länsskatterätt, kammarrätt eller regeringsrätten angående taxering är alltså som regel inte att räkna till beslut som omedelbart läggs till grund för verkställighet. Det på taxeringen grundade debiteringsbeslutet utgör däremot exekutionstitel i UB:s mening. Sådant debiteringsbeslut kan, liksom de flesta andra beslut enligt uppbördslagen, överklagas och på så sätt bli föremål för prövning av förvaltningsdomstol. I ett sådant fall torde domstolens avgörande böra anses som exekutionstitel. Förvaltningsdomstols avgörande kan självfallet även i övrigt, t.ex. i fråga om utdömande av vite, bli exekutionstitel i balkens mening.

Enligt 87 § uppbördslagen gäller att besvär över beslut enligt lagen eller över taxering inte inverkar på skyldigheten att erlägga den skatt som besvären rör och att åtgärd enligt lagen i princip skall verkställas oavsett att det beslut eller utslag som föranleder åtgärden inte har vunnit laga kraft. Andra författningar på skatte- och avgiftssidan innehåller vanligen hänvisningar till bl.a. nämnda bestämmelse i uppbördslagen. Departementsförslaget utgår från att särskilda verkställighetsbestämmelser alltjämt skall i flera hänseenden gälla vid indrivning av fordran i allmänt mål.

Som jag har anfört tidigare anges i slutet av varje kapitel i departementsförslaget i vad mån kapitlets bestämmelser inte skall tillämpas i allmänna mål samt vilka särbestämmelser i övrigt som skall gälla. I enlighet härmed

har i 23 § i förevarande kapitel gjorts undantag för bl.a. bestämmelserna i 4–11 §§ om verkställighet av icke lagakraftvunna domar. Vidare anges där att dom eller beslut varigenom har ålagts böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet inte får verkställas förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft. I övrigt skall frågan huruvida verkställighet i allmänt mål får ske innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft alltjämt vara reglerad genom särskilda bestämmelser, bl.a. av 87 § uppbördslagen. I balken regleras vidare frågan hur verkställighet i allmänt mål skall gå till. Enligt 23 § tredje stycket sker verkställighet i allmänt mål enligt vad som gäller om lagakraftägande dom. Detta gäller även när verkställighet är medgiven innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Dessa föreskrifter blir sålunda tillämpliga i alla fall då förvaltningsdomstols avgörande skall verkställas i allmänt mål.

Skulle det undantagsvis bli aktuellt att verkställa förvaltningsdomstols avgörande i enskilt mål gäller i princip 4–11 §§ i departementsförslaget. Särskild föreskrift kan emellertid gälla på grund av lag eller domstolens förordnande. Av 10 § följer att sådan särskild föreskrift skall iakttas vid verkställigheten.

Jag vill i sammanhanget påpeka att verkställighet av dom som har meddelats av allmän domstol ibland skall ske enligt vad som gäller för allmänna mål även när domen avser annat än böter, vite och särskild rättsverkan. När domstol har ålagt någon betalningsskyldighet i fall som avses i 77 a § uppbördslagen bör sålunda den lagens bestämmelser angående indrivningen gälla. Se även 27 a § lagen (1959:92) om förfarandet vid viss konsumtionsbeskattning och 48 a § lagen (1968:430) om mervärdeskatt. I dessa fall är till följd av 23 § i detta kapitel bestämmelserna i 3–11 §§ inte tillämpliga.

Ett par remissinstanser har anmärkt på att restlängder och liknande handlingar inte finns med i beredningens förteckning över exekutionstitlarna. Som jag har anfört under kapitelrubriken intas i departementsförslaget den ståndpunkten att sådana handlingar inte utgör exekutionstitlar i balkens mening. När det gäller skatter som tas upp i restlängd utgörs exekutionstiteln av det bakomliggande beslutet om debitering. På motsvarande sätt förhåller det sig med saköreslängder, där t.ex. bötesdomen som sådan utgör exekutionstitel. Jag anser det emellertid otillfredsställande att helt förbigå restlängder, saköreslängder och andra liknande handlingar. En bestämmelse angående sådana handlingar har därför tagits upp i 24 §.

Som domareförbundet har påpekat kan inte råda något tvivel om att även förvaltningsdomstols avgöranden innefattas i begreppet domstols dom och beslut. Den av beredningen föreslagna bestämmelsen att vad som sägs om verkställighet av domstols dom eller beslut i tillämpliga delar gäller även förvaltningsdomstols avgöranden har därför fått utgå som obehövlig. Även den bestämmelse som har tagits upp som en andra mening i 2

§ andra stycket beredningsförslaget och som jämställer vissa förvaltningsdomstolar med motsvarande allmänna domstolar har fått utgå.

Beträffande punkt 6 (förvaltningsmyndighets beslut) har RSV kritiserat beredningens förslag att verkställighet skall få ske inte bara när det är särskilt föreskrivet utan även i viss utsträckning utan stöd av särskild föreskrift. Verket anser det inte tillfredsställande att man i balken behåller den nuvarande osäkerheten huruvida verkställighet kan ske utan stöd av särskild föreskrift. Jag delar verkets syn på denna fråga. Även jag anser alltså att det bör krävas uttrycklig föreskrift för att verkställighet enligt UB skall få äga rum. Skulle sådan föreskrift undantagsvis saknas, bör exekutionstitel anskaffas på vanligt sätt. I vissa fall där föreskrift nu saknas bör sådan införas, t.ex. när det gäller verkställighet av länsstyrelses beslut i fall som avses i 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) och 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp. I samband med följdlagstiftningen till UB får övervägas om det föreligger behov av särskilda föreskrifter om verkställighet även i andra fall.

Punkt 7 avser handling som enligt särskild bestämmelse får läggas till grund för verkställighet. Exempel härpå är samfällighets debiteringslängd, se 46 § andra stycket lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter. Beträffande restlängd o.d. i allmänt mål hänvisar jag till vad jag har sagt i det föregående och till 24 §.

I andra stycket av 1 § anges att vad som sägs om dom gäller, om inte annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut samt att godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot gäller som lagakraftägande dom. Detta innebär inte någon skillnad i sak mot beredningens förslag.

2 § Paragrafen rör verkställighet av utländska exekutionstitlar. Den motsvarar 3 kap. 4 § beredningens förslag.

Lagberedningen. Förteckningen över exekutionstitlar i 3 kap. 2 § i beredningens förslag avser inte utländska sådana. Utländska beslut och andra handlingar skall liksom f.n. få verkställas här i riket endast i den mån det är särskilt medgivet. 3 kap. 4 § innehåller en erinran härom. När verkställighet är medgiven skall balkens bestämmelser om verkställighet tillämpas, om annat inte är föreskrivet.

Beredningen framhåller vidare att det i regel inte torde möta svårigheter att avgöra huruvida dom, beslut eller annan handling är att anse som svensk eller utländsk. I fråga om domstols eller annan myndighets avgörande beror svaret givetvis på om myndigheten är svensk eller utländsk. Skiljedom skall anses som utländsk, om den har meddelats på utländsk ort, varvid den skall anses meddelad i den stat där skiljemannaförfarandet ägt rum (jfr 5 § lagen 1929:147 om utländska skiljeavtal och skiljedomar). Beträffande förbindelse angående underhållsbidrag kan frågan vara mera tveksam. Den nordiska konventionen angående indriv-

ning av underhållsbidrag och därtill anslutande lag synes utgå från att svaret på frågan beror på var förbindelsen ingicks. Enligt beredningens mening kan man inte gå så formellt till väga. Var en förbindelse skall anses ingången kan f.ö. vara tveksamt. Det torde sålunda vara nödvändigt att beakta vilken anknytning förbindelsen i olika hänseenden har med vårt land. Om giltigheten av en förbindelse bör på grund av anknytningen till vårt land bedömas enligt svensk lag, synes principiellt också verkställighet böra få äga rum här. Ett sådant fall torde enligt beredningen föreligga, om svenska makar, av vilka endera eller båda för sin utkomst arbetar i främmande stat, frivilligt reglerar fråga om underhåll till ena maken eller barn och därvid svenska formkrav iakttas. En förbindelse som fader till barn utom äktenskap skriver under utomlands men som godkänns av barnavårdsman för barnet här i riket bör räknas som svensk exekutionstitel, om svenska formkrav i övrigt har iakttagits.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

De uttalanden beredningen gjort angående frågan huruvida förbindelse angående underhållsbidrag skall anses som svensk eller utländsk kan jag i huvudsak ansluta mig till. Jag vill emellertid framhålla att det i fall då den nordiska underhållskonventionen är tillämplig knappast finns utrymme för en så fri bedömning som beredningen förordar. Skulle det i sådana fall vara oklart var förbindelsen ingicks kan dock sådana omständigheter som de av beredningen nämnda tjäna till ledning.

Dom

3 § Paragrafen motsvarar 3 kap. 5 § i beredningens förslag. Den tar upp huvudregeln om verkställighet av lagakraftvunnen dom samt en särskild bestämmelse om verkställighet i fall då talan har fullföljts endast mot viss del av dom.

Gällande rätt. Dom i tvistemål får enligt gällande rätt verkställas utan särskilda villkor så snart den har vunnit laga kraft (37 och 38 §§ UL). Något särskilt anstånd är inte medgivet den förlorande parten. Med dom i tvistemål avses även annat avgörande av domstol i sådant mål. När dom eller beslut i brottmål skall verkställas enligt UL, får också verkställigheten äga rum utan särskilda villkor sedan domen eller beslutet har vunnit laga kraft (jfr 22 § Up).

Någon bestämmelse som reglerar i vad mån dom som endast delvis har vunnit laga kraft får verkställas finns inte f.n. Man torde anse att om den som endast delvis har vunnit bifall till sin talan ensam överklagar i den del domen har gått honom emot, domen i övrigt får verkställas såsom lagakraftvunnen. När förlorande part har sökt ändring endast i viss del kan ändringssökandets omfattning vara så oklar att verkställighet redan av den anledningen inte kan ske. Den övervägande meningen torde också vara att

domen i denna situation inte får till någon del verkställas såsom lagakraftägande.

Lagberedningen. I första stycket anges att dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft. Beredningen framhåller att det så gott som undantagslöst dröjer så länge innan lagakraftägande dom föreligger att någon allmän föreskrift om anstånd i svarandens intresse inte synes motiverad. En annan sak är, påpekar beredningen, att verkställighetens genomförande t.ex. i fråga om försäljning av utmätt egendom eller avhysning inte bör ske för brådstörtat.

Beträffande frågan huruvida dom i ej överklagad del skall anses som lagakraftvunnen framhåller beredningen att avgörande härvidlag är om överrätten har möjlighet att undanröja eller ändra domen i den del som inte har angripits av klaganden. Detta spörsmål är inte exekutionsrättsligt och beredningen har inte ansett sig böra gå närmare in på den frågan i förevarande sammanhang. Beredningen har emellertid ansett det önskvärt att det ges en bestämmelse som upplyser om att verkställighet som regel kan ske utan särskilda villkor beträffande den del av domen som inte har överklagats. Verkställighet i den inte överklagade delen bör få äga rum "när det kan ske", dvs. när inte de olika delarna hör så nära samman att den ena delen inte i verkställighetshänseende kan skiljas från den andra. För att en dom som har överklagats skall kunna verkställas som lagakraftvunnen i någon del måste enligt beredningen kronofogdemyndigheten ha förvissat sig om hur den fullföljda talan har begränsats. I den mån tvivel härom råder kan domen inte verkställas annat än om reglerna för verkställighet av inte lagakraftvunnen dom medger det. Eftersom det ibland kan finnas skäl att undanröja hela domen med anledning av den talan som har fullföljts till högre rätt bör enligt beredningen den domstol där målet är anhängigt ha befogenhet att genom inhibitionsbeslut hindra verkställighet i den inte överklagade delen av domen. Förslaget innehåller föreskrift härom.

Bestämmelsen i andra stycket skall enligt beredningen tillämpas även i fall då en kärande, vilken har vunnit delvis bifall till skadeståndsanspråk, fullföljer talan med yrkande om högre skadestånd eller då en svarande godtar utdömt skadestånd till viss del men vill befrias från skadestånd därutöver.

Föredraganden. I och för sig torde det inte behövas någon bestämmelse om att en lagakraftvunnen dom får verkställas utan särskilda villkor. Den av beredningen föreslagna bestämmelsen anger emellertid huvudregeln i fråga om verkställighet av dom. Det synes lämpligt att regleringen av frågan när dom får verkställas inleds med denna huvudregel. Att verkställigheten får ske utan särskilda villkor innebär att det inte krävs säkerhet, anmaning till frivillig fullgörelse e.d. innan verkställighet får äga rum. De särskilda bestämmelser som har meddelats om t.ex. underrättelse och anstånd vid avhysning skall dock givetvis iakttas.

Andra stycket överensstämmer frånsett en redaktionell justering med beredningens förslag. Det kan påpekas att bestämmelsen inte tar sikte på den situationen att av flera förlorande talan har fullföljts av någon eller några men inte av alla. Domen får då verkställas såsom lagakraftvunnen mot förlorande part som inte har klagat.

4 § Paragrafen motsvarar 3 kap. 6 § beredningens förslag. Den anger ramen för den verkställighet som enligt balken får ske av icke lagakraftvunnen dom.

Gällande rätt. Verkställighet av dom som inte har vunnit laga kraft får enligt gällande rätt inte ske i andra fall än när det särskilt anges. Bestämmelser härom meddelas främst i UL men även i andra författningar, bl.a. i RB.

Lagberedningen. Även beredningens förslag utgår från att dom som inte har vunnit laga kraft inte får verkställas utan stöd av särskild föreskrift. Beredningen framhåller att om förtida verkställighet över huvud inte var tillåten den förlorande parten alltid skulle genom att överklaga domen kunna skjuta upp verkställigheten, låt vara att den vinnande kan i viss utsträckning tillgodoses genom kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Beträffande frågan i vad mån dom bör få verkställas utan att den har vunnit laga kraft erinrar beredningen om att högsta domstolen och regeringsrätten numera i princip har ställning av prejudikatinstanser. De möjligheter som föreligger att få talan mot hovrätts resp. kammarrätts dom prövad vid sidan av prejudikatdispens är ytterst begränsade. Detta utgör enligt beredningen i första hand skäl för att låta hovrätts och kammarrätts inte lagakraftvunna domar få verkställas i större utsträckning än f.n. En sådan ordning kan tänkas motverka fullföljd enbart i syfte att skjuta upp verkställigheten. Enligt beredningen har emellertid tillräckliga erfarenheter ännu inte vunnits av de nya fullföljdsreglerna. Beredningen har därför inte ansett sig böra föreslå nya regler om generell verkställighet av hovrätts resp. kammarrätts inte lagakraftvunna domar. Det föreslås inte heller i övrigt några större ändringar i vad som nu gäller om verkställighet av dom innan den har vunnit laga kraft. I första stycket av paragrafen anges att dom som inte har vunnit laga kraft får verkställas i fall och under villkor som anges i 7–11 §§ beredningsförslaget.

Att dom i vissa fall skall få verkställas innan den har vunnit laga kraft innebär enligt beredningens förslag inte att verkställighet i dessa fall skall få ske fullt ut. För vissa fall föreslås – delvis i överensstämmelse med gällande rätt – att utmätt egendom inte får säljas innan domen har vunnit laga kraft eller att medel som har influtit vid införsel eller utmätning inte får betalas ut innan domen vunnit laga kraft, om inte säkerhet ställs. Paragrafens andra stycke innehåller en erinran om dessa bestämmelser.

I detta sammanhang påpekar beredningen att om i en och samma dom åläggs två eller flera förpliktelser som faller under olika verkställighets-

regler, t.ex. betalningsskyldighet och förpliktelse att utge viss lös egendom, olika verkställighetsbestämmelser blir tillämpliga i fråga om skilda delar av domen.

Föredraganden. Paragrafen har utformats i enlighet med beredningens förslag.

När det gäller att ta ställning till huruvida hovrätts dom i tvistemål bör vara generellt verkställbar utan hinder av att den inte har vunnit laga kraft bör följande beaktas. Det helt övervägande antalet tvistemålsdomar som kan verkställas enligt balken rör betalningsskyldighet. För sådana domar gäller redan nu att laga kraft inte behöver avvaktas för att utmätning skall få företas. Som regel möter dock hinder mot försäljning av den utmätta egendomen innan domen har vunnit laga kraft. Denna ordning synes i och för sig ändamålsenlig. Såvitt gäller rena okynnesöverklaganden skulle man visserligen kunna nå en viss begränsning av antalet dispensansökningar till högsta domstolen, om även försäljning och utbetalning av influtna medel fick ske vid utmätning på grund av hovrätts icke lagakraftvunna dom. Sannolikt skulle emellertid syftet i viss mån motverkas genom att nämnda ordning skulle kräva en generell befogenhet för högsta domstolen att förordna om inhibition och att inhibition sannolikt skulle begäras i stor utsträckning. Domar av hovrätt som går ut på annat än betalning och som kan verkställas enligt balken är så få att man i detta sammanhang kan bortse från dem. Jag har därför i likhet med beredningen stannat för att inte föreslå någon principiell ändring i fråga om vad som nu gäller beträffande verkställighet av hovrätts icke lagakraftvunna dom i tvistemål.

Jag vill tillägga att förslaget inte heller i övrigt innebär någon egentlig ändring av vad som nu gäller om verkställighet av icke lagakraftvunna domar. En nyhet är dock att införsel skall få ske under samma förutsättningar som utmätning. I praktiken har den ändringen dock inte så stor betydelse, eftersom till följd av bestämmelse eller förordnande om förtida verkställighet införselbara fordringar redan nu som regel har kunnat tas ut utan avvaktan på laga kraft.

5 och 6 §§ I paragraferna regleras verkställighet av icke lagakraftvunna domar varigenom betalningsskyldighet har ålagts. De motsvarar 7 § beredningens förslag.

Gällande rätt. När betalningsskyldighet har ålagts, får enligt 39 § 1 mom. UL utmätning äga rum, även om ändring söks i domen. Gäldenären kan dock hindra utmätning genom att hos länsstyrelse nedsätta det utdömda beloppet och i ärendet styrka att nedsättning har skett. I fråga om underrätts dom kan gäldenären även hindra utmätning genom att ställa pant eller borgen för vad som har ålagts honom och för "skada, som genom uppehållet vållas kan". Med skada torde avses ränta och exekutionskostnad. Visar gäldenären efter utmätning att nedsättning har skett och betalar han dessutom kostnaden för utmätningen och det utmätta

godsets vård, skall utmätningen gå åter, om det kan ske. Borgenären är enligt 39 § 2 mom. UL berättigad att lyfta nedsatt belopp mot pant eller borgen. Anmäler borgenären hos länsstyrelsen att han inte vill lyfta, skall beloppet sättas in i bank mot ränta. Yrkar gäldenären att pengarna skall sättas in i bank, skall länsstyrelsen förelägga borgenären viss tid att bestämma sig, om han vill utöva sin lyftningsrätt. Om den tiden försitts, skall länsstyrelsen sätta in medlen i bank. Utmätt lös egendom får enligt 40 § 2 mom. UL tas om hand av borgenären mot pant eller borgen för återbäring, om domen ändras.

Beträffande verkställighet av dom i växel- eller checkmål finns särskilda bestämmelser i 95 § växellagen (1932:130) och 73 § checklagen (1932:131). Sådan dom får verkställas genom utmätning och det utmätta godsets försäljning utan hinder av att domen inte äger laga kraft. Verkställigheten får inte uppehållas av att gäldenären bjuder säkerhet för vad som har blivit utdömt. Gäldenären torde inte heller genom att nedsätta beloppet kunna hindra verkställighet av sådan dom.

Tredskodom varigenom betalningsskyldighet har ålagts den uteblivna parten får enligt 49 § 1 mom. UL verkställas som lagakraftvunnen dom utan hinder av att återvinning har sökts, om inte den domstol där talan om återvinning är anhängig förordnar annat. Fast egendom som har utmätts på grund av sådan dom får dock inte säljas utan ägarens samtycke innan domen har vunnit laga kraft.

Enligt 49 a § UL gäller att när hovrätt i mål som har handlagts enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden har vägrat part prövningstillstånd vid talan mot tingsrätts dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts, domen får verkställas såsom lagakraftägande utan hinder av talan mot hovrättens beslut, om inte högsta domstolen förordnar annat.

Införsel för underhållsbidrag som har fastställts genom dom får enligt 5 § första stycket första meningen införsellagen äga rum först sedan domen har vunnit laga kraft. I allmänhet har emellertid meddelats interimistiskt förordnande som får verkställas genast.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 3 kap. 7 § föreskrifter om verkställighet av dom som inte har vunnit laga kraft, om domen ålägger betalningsskyldighet och är sådan som anges i paragrafen. Där nämns i första stycket dom i mål angående växel eller check, i andra stycket tredskodom och i tredje stycket annan dom. Paragrafen avser inte betalningsskyldighet i form av böter, viten o.d. Härom föreslås en särskild bestämmelse i 3 kap. 10 §.

Enligt förslaget kan även införsel äga rum innan domen vunnit laga kraft. Det är en nyhet i förhållande till gällande rätt. Dom, varigenom har ålagts skyldighet att utge underhållsbidrag, kan f.n. föranleda utmätning – även löneutmätning – trots att domen inte har vunnit laga kraft. Enligt beredningen kräver konsekvensen att även införsel skall få äga rum. Några

betänkligheter kan knappast anföras däremot. Enligt 4 kap. 24 § andra stycket i förslaget skall emellertid medel, som har influtit genom införsel, inte få betalas ut innan domen har vunnit laga kraft utan att säkerhet ställs, om inte domen får verkställas som om den vunnit laga kraft.

Medan 39 § UL gäller både betalningsskyldighet i pengar och betalningsskyldighet i varor, avser den föreslagna bestämmelsen endast skyldighet att betala pengar. Beredningen framhåller att betalning i varor numera har kommit ur bruk. Om det någon gång skulle förekomma att verkställighet begärs i fråga om skyldighet att prestera i varor, blir 16 kap. tillämpligt (se bl.a. 16 kap. 4 § andra stycket).

Dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts i mål angående *växel eller check* får enligt beredningens förslag verkställas genast. Motsvarande bestämmelser i växel- och checklagarna bör upphävas. Utmätning för domen får ske utan särskilda villkor och kan liksom enligt gällande rätt inte hindras genom att gäldenären ställer säkerhet eller nedsätter beloppet. Enligt beredningen kan det i någon mån vara tveksamt om det är motiverat att behålla särskilda verkställighetsregler för växel- och checkmål. Växlar används ofta som fordringsbevis vid avbetalningsköp m.m., då någon undantagsbestämmelse för verkställigheten inte är så välgrundad. Beredningen har dock inte ansett sig ha anledning att rubba på den traditionella undantagsställning som man även internationellt ansett att växel- och checkmålen bör ha, låt vara att verkställigheten av dom i mål angående växel eller check inte omfattas av konventionerna på området. Egendom som har utmätts på grund av växel- eller checkdom får enligt förslaget i princip säljas fastän domen inte har vunnit laga kraft. Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får dock enligt 9 kap. 3 § i förslaget inte utan gäldenärens samtycke säljas förrän domen har vunnit laga kraft. Enligt 14 kap. 16 § 1 får vidare influtna medel som regel inte annat än mot säkerhet betalas ut innan domen har vunnit laga kraft, om inte gäldenären samtycker.

Beträffande *tredskodom* föreslår beredningen i andra stycket av 7 § en bestämmelse att domen får verkställas genast i fråga om betalningsskyldighet som har ålagts den uteblivna parten, om inte annat förordnas med anledning av talan om återvinning. Utmätning resp. införsel får i sådant fall äga rum utan särskilda villkor. Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får dock inte heller i detta fall säljas utan gäldenärens samtycke innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Medel som inflyter efter utmätning får enligt 14 kap. 16 § betalas ut utan att säkerhet ställs.

Beredningen påpekar att ett käromål undantagsvis kan bifallas genom tredskodom vilken meddelas i kärandens utevaro. Rättsmedlet för den tillständeskomna svarandeparten är i så fall vad och inte återvinning. Sådan tredskodom omfattas inte av andra stycket utan faller under tredje stycket i 7 §. Inte heller medger bestämmelsen verkställighet av icke lagakraftvunnen tredskodom som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet.

Sådan dom kan dock i viss utsträckning verkställas enligt de följande paragraferna i kapitlet innan den vunnit laga kraft.

Även om gäldenären söker återvinning med anledning av tredskodom varigenom betalningsskyldighet har ålagts, får enligt beredningens förslag tredskodomen verkställas, såvida inte domstolen förordnar om inhibition. Sedan dom i återvinningsmålet har vunnit laga kraft har tredskodomen spelat ut sin roll och kan inte längre verkställas. En annan fråga är om tredskodomen får ligga till grund för verkställighet efter det att dom i återvinningsmålet har meddelats men innan den har vunnit laga kraft. Verkställighet kan då ske på grund av den senare domen enligt tredje stycket i 7 §. Enligt beredningens mening talar övervägande skäl för att tredskodomen skall anses ha spelat ut sin roll när dom har meddelats i återvinningsmålet och att verkställighet av tredskodomen sålunda inte kan äga rum därefter (jfr JO:s ämbetsberättelse 1969 s. 33 och Svensk Juristtidning 1966 ref. s. 44). De fördelar i verkställighetshänseende som borgenären har vunnit genom tredskodomen bör enligt beredningen inte gälla sedan rätten har meddelat dom efter en materiell prövning i målet. Verkställighetsåtgärd som redan har hunnit vidtas på grund av tredskodomen bör dock bestå.

Beredningen framhåller att det sagda gäller det fallet att domen i återvinningsmålet i sak innebär ett fastställande av tredskodomen. Om tredskodomen upphävs genom domen i återvinningsmålet, följer redan av bestämmelsen i 3 kap. 26 § om upphävande av exekutionstitel att den inte längre kan föranleda verkställighet.

Beredningen tillägger att det anförda är tillämpligt även i fråga om lagsökningsutslag, mot vilket återvinning har sökts.

Enligt tredje stycket i 3 kap. 7 § beredningsförslaget får även *annan dom på betalningsskyldighet* än som har nämnts i första och andra styckena verkställas genast. Enligt beredningsförslaget skall gäldenären, så länge domen inte har vunnit laga kraft, kunna hindra utmätning genom att säkerställa betalningsskyldigheten. Motsvarande gäller enligt förslaget i fråga om införsel. Beredningen har sålunda ansett att borgenärens intresse i hithörande fall är tillräckligt tillgodosett genom att borgenären blir säkerställd på ena eller andra sättet.

Att endast nedsättning f.n. utgör hinder mot utmätning för hovrätts inte lagakraftvunna dom hänger samman med att det tidigare som villkor för rätt att fullfölja talan mot hovrätts dom var föreskrivet att den förlorande parten fullgjorde vad som hade ålagts honom. Eftersom detta skäl numera saknar aktualitet kan ifrågasättas om inte samma regler borde gälla för avvärjande av verkställighet av underrättsdom och av hovrättsdom. Eftersom det är mindre sannolikt att hovrättsdom ändras finns det enligt beredningen likväl skäl att ställa strängare krav på den prestation varigenom verkställigheten av sådan dom kan avvärjas. För borgenären är det förmånligare att nedsättning sker än att säkerhet ställs, bl.a. därför att

han i förra fallet kan få betalning snabbare sedan domen har vunnit laga kraft. Beredningen har därför stannat för att liksom nu skilja mellan underrättsdom och hovrättsdom.

Enligt beredningsförslaget skall med nedsättning jämställas att gäldenären ställer banktillgodohavande jämte ränta som pant. En sådan pant får anses lika betryggande som nedsättning. Banktillgodohavandet kan också tas i anspråk utan större omgång, om det behövs.

Beredningen erinrar om att nedsättning f.n. skall ske hos länsstyrelse, varefter gäldenären för att kunna undgå utmätning har att hos kronofogdemyndigheten styrka att sådan nedsättning har skett. Förfarandet anses omständligt och nedsättning förekommer sällan i praktiken. Enligt beredningens mening kan nedsättning lämpligen ske hos kronofogdemyndighet, dvs. i första hand den kronofogdemyndighet som handlägger verkställighetsärendet. Det bör emellertid enligt beredningen vara möjligt att göra nedsättning redan innan exekutivt ärende har blivit anhängigt. I sådant fall bör nedsättningen lämpligen ske hos den kronofogdemyndighet där gäldenären har sitt hemvist och en eventuell verkställighetsansökan alltså kan antas inkomma, se 4 kap. 8 § och 5 kap. 9 § i förslaget. Skulle sådan ansökan sedan göras hos annan kronofogdemyndighet, får gäldenären upplysa om nedsättningen. De föreskrifter som kan behövas i dessa hänseenden kan meddelas i administrativ ordning.

När medel betalas in till den kronofogdemyndighet som handlägger verkställighetsärendet måste enligt beredningen denna noga skilja mellan nedsättning som hindrar verkställighet samt villkorsiös betalning. Medel som betalas villkorslöst i utmätningsärende skall anses omedelbart utmätta (jfr 5 kap. 29 §). Gäldenär som endast åsyftar nedsättning bör ange detta. I annat fall får betalning antas vara åsyftad.

Beredningen framhåller vidare att för att nedsättning skall hindra verkställighet det nedsatta beloppet måste svara mot det aktuella utdömda fordringsbeloppet, dvs. kapitalbelopp jämte utdömd ränta fram till nedsättningsdagen. Enligt förslaget skall nedsatta medel göras räntebärande. Kapitalbeloppet behöver därför inte täcka ränta för tiden efter nedsättningsdagen. Nedsatt belopp skall vidare täcka förrättningskostnader i ärendet som redan har uppkommit eller kan väntas uppkomma. Enligt förslaget skall liksom f.n. inte tas ut någon ersättning för kostnader i införselärende. Nedsättning måste ske utan förbehåll och får anses innebära en villkorlig betalning. Befriar överrätt gäldenären från betalningsskyldighet, skall denne givetvis återfå medlen. Om domen däremot vinner laga kraft eller efter överklagande fastställs genom dom som vinner laga kraft, tillkommer medlen borgenären. Medlen behöver då inte, i motsats till vad som antas för gällande rätts del, utmätas för att borgenären skall få lyfta dem. De skall inte heller enligt 5 kap. 29 § beredningens förslag betraktas som utmätta i ärendet.

Beredningen har inte ansett det påkallat att föreslå någon motsvarighet

till nu gällande bestämmelse om att borgenären får mot säkerhet lyfta nedsatta medel. Förslaget saknar också motsvarighet till den omständliga ordning som f.n. gäller i fråga om att göra nedsatta medel räntebärande. Sådana medel bör alltid sättas in i bank mot ränta. Närmare föreskrifter härom bör meddelas i administrativ ordning.

Enligt beredningen är vad som har sagts om nedsättning i stort sett även tillämpligt på pantsättning av banktillgodohavande. Pantsättningen skall ske hos kronofogdemyndigheten och banktillgodohavandet skall motsvara fordringsbeloppet på dagen för pantsättningen inkl. då upplupen ränta och förrättningskostnader i ärendet. Även den ränta som löper på banktillgodohavandet skall omfattas av panträtten. Om banktillgodohavandet behöver tas i anspråk när sedermera lagakraftvunnen dom föreligger, skall det utmätas. Eftersom utmätt fordran i första hand skall drivas in hos sekundogäldenären i stället för att säljas (jfr 10 kap. 10–13 §§) och sekundogäldenären (banken) kan förutsättas betala frivilligt, torde man enligt beredningen inte behöva räkna med annan kostnad än för själva utmätningen.

Beträffande underrätts dom skall enligt beredningsförslaget även annan säkerhet hindra verkställighet. I fråga om behörig kronofogdemyndighet för mottagande av säkerhet torde samma regler böra gälla som beträffande nedsättning. Säkerheten skall bestå av pant eller borgen. Säkerheten skall ställas för fordringen jämte ränta, dvs. för vad som har utdömts, samt för förrättningskostnader. I detta fall måste man räkna med att utmätning och försäljning kan behöva ske av ställd pant eller annan egendom eller att borgen behöver utsökas. Säkerheten skall därför omfatta inte bara kostnad i samband med ansökan om utmätning utan även annan förrättningskostnad som kan väntas uppkomma för den händelse säkerheten behöver tas i anspråk av borgenären. Består säkerheten i borgen, skall även den förrättningskostnad som kan uppkomma vid utmätning hos borgensmannen tas i beräkning. Om domen vinner laga kraft eller efter överklagande fastställs av överrätten och borgenären behöver ta säkerheten i anspråk, får han alltså enligt beredningsförslaget begära utmätning i panten eller, om säkerheten består av borgen, vid behov skaffa sig exekutionstitel mot borgensmannen och begära utmätning hos denne.

I fråga om betalningsdom som avses i tredje stycket i 3 kap. 7 § föreslår beredningen att vidtagen verkställighetsåtgärd skall såvitt möjligt återgå, om gäldenären i efterhand fullgör vad som anges i samma stycke. En bestämmelse härom har tagits upp som fjärde stycke i paragrafen.

Hinder mot att verkställighetsåtgärd går åter föreligger enligt beredningen t.ex. om den utmätta egendomen blivit såld, vilket undantagsvis kan ske trots att domen inte har vunnit laga kraft. I sådant fall skall inte försäljningen rubbas därför att nedsättning sker eller säkerhet ställs. Inte heller bör, när utbetalning har ägt rum, medlen kunna återkrävas.

Enligt 5 kap. 15 § beredningens förslag skall när förfallen fordran har

fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom egendomen anses utmätt. Denna utmätningsverkan inträder genast utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft. Beredningen har övervägt om gäldenären bör kunna häva den utmätningsverkan som sålunda har inträtt innan domen vunnit laga kraft. Beredningen framhåller emellertid att en ordning som i nu berörda fall medger utmätningsverkans hävande genom säkerhets ställande eller nedsättning blir relativt svårförståelig. Härtill kommer att reglerna om förhindrande av verkställighet i tredje stycket i 7 § inte omfattar tredskodomar och enligt 15 § inte heller lagsökningsutslag. Fastställelse till betalning ur viss egendom sker i allmänhet lagsökningsvägen och någon ändring i fråga om lagsökningsutslags verkställbarhet synes inte lämpligen böra komma i fråga. Över huvud kan det praktiska behovet av att genom nedsättning eller ställande av säkerhet kunna häva utmätningsverkan i fråga om hithörande egendom enligt beredningen antas vara mycket ringa. De bestämmelser i förslaget som medger gäldenären att hindra eller häva utmätning på grund av dom som inte har vunnit laga kraft har därför begränsats till fall då utmätning beslutas av exekutiv myndighet.

Beredningens förslag innehåller inte någon motsvarighet till den möjlighet som borgenären f.n. har att mot säkerhet för återbäring ta hand om lös egendom som har utmätts på grund av icke lagakraftvunnen dom. Regeln härom fyller enligt beredningen numera knappast någon funktion och torde praktiskt taget inte tillämpas. Om pengar utmäts enligt tredje stycket i 3 kap. 7 § eller utmätt egendom undantagsvis säljs innan domen har vunnit laga kraft, får borgenären enligt förslaget lyfta medlen mot säkerhet (14 kap. 16 § 1). Motsvarande gäller beträffande medel som influtit genom införsel (4 kap. 24 § andra stycket).

Remissyttrandena. *RSV* anser att det bör ställas samma krav på den säkerhet som krävs för att undvika verkställighet av underrätts resp. hovrätts icke lagakraftvunna dom. Den enda säkerhet som enligt verkets mening bör ifrågakomma är i båda fallen nedsättning hos kronofogdemyndigheten eller pantsättning av banktillgodohavande.

Föredraganden. Beredningens förslag angående verkställighet av icke lagakraftvunna domar som ålägger betalningsskyldighet ansluter nära till vad som nu gäller, frånsett att förslaget även omfattar införsel. Förslaget har i stort sett lämnats utan erinran av remissinstanserna och även jag anser att det i huvudsak bör godtas. Som beredningen har framhållit bör med domar som ålägger betalningsskyldighet i detta sammanhang avses endast domar som innefattar skyldighet att betala pengar.

Efter det att beredningen avgav sitt betänkande har i UL som 49 a § införts en bestämmelse angående verkställighet i visst fall av dom som har meddelats efter handläggning enligt lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden. En motsvarande bestämmelse bör tas upp också i balken.

Det synes bl.a. med hänsyn härtill lämpligast att bestämmelserna angående betalningsdomar delas upp på två paragrafer. Dessa har i departementsförslaget fått beteckningarna 5 och 6 §§. I 5 § har tagits upp huvudregeln att betalningsdom får verkställas genast samt bestämmelser om hur gäldenären kan undgå omedelbar verkställighet m.m. I 6 § upptas regler för mer speciella fall.

Beträffande huvudregeln om verkställighet av betalningsdom (5 § första stycket) har RSV föreslagit att den skillnad som beredningsförslaget gör i fråga om gäldenärens möjlighet att avvärja verkställighet av underrätts resp. hovrätts dom inte skall behållas utan att de strängare kraven i fråga om hovrätts dom får gälla över lag. Enligt min mening är det emellertid inte lämpligt att för avvärjande av verkställighet på grund av underrätts dom kräva säkerhet av ett slag som bl.a. vanliga löntagare sällan kan prestera. När det gäller hovrätts eller kammarrätts dom ligger saken annorlunda till. Här är det, som beredningen också framhåller, motiverat med strängare krav på säkerheten med hänsyn till att hovrätt resp. kammarrätt numera normalt bör betraktas som slutinstans. Departementsförslaget följer därför beredningens förslag. Belopp som nedsätts eller banktillgodohavande som ställs som säkerhet skall täcka fordringens kapitalbelopp och utdömd ränta till dagen för nedsättningen resp. säkerhetens ställande samt förrättningskostnader. Pantförskrivning av banktillgodohavande skall avse även den ränta som löper på tillgodohavandet. Annan säkerhet skall täcka även ränta på sökandens fordran för tid till dess sökanden kan beräknas få betalt.

Departementsförslaget innebär liksom beredningens förslag att gäldenärs nedsättning av pengar skall ske hos kronofogdemyndighet i stället för hos länsstyrelse. Närmare föreskrifter om hos vilken kronofogdemyndighet nedsättning får ske och om insättning på bank av nedsatta medel kan meddelas av regeringen. I samma ordning torde också få regleras frågan om nedsättning innan begäran om verkställighet har gjorts.

I enlighet med beredningens förslag försvinner den möjlighet borgenären nu har att mot säkerhet lyfta nedsatt belopp. Att hinder kan möta mot försäljning av utmätt egendom eller utbetalning av influtna medel utan att säkerhet ställs följer av 8 kap. 4 § och 13 kap. 14 § 1. Beträffande införsel har en motsvarande bestämmelse om utbetalning tagits upp i 15 kap. 22 §.

Enligt 4 kap. 28 § skall medel som gäldenären betalar in till kronofogdemyndigheten i anhängigt mål anses omedelbart utmätta i målet, om betalningen inte har skett med villkor som strider häremot. Som beredningen framhåller måste kronofogdemyndigheten noga skilja mellan nedsättning som hindrar verkställighet samt villkorslös betalning. Gäldenär som åsyftar nedsättning bör ange detta. I annat fall får betalning antas vara åsyftad. Kronofogdemyndigheten bör dock om tvekan föreligger genom kontakt med gäldenären ta reda på huruvida nedsättning eller betalning åsyftas.

Bestämmelsen i 5 § andra stycket motsvarar 3 kap. 7 § fjärde stycket beredningens förslag.

I 6 § anges under särskilda punkter de fall då betalningsdom utan hinder av bestämmelserna i 5 § får verkställas genast. I dessa fall kan verkställigheten inte avvärjas genom nedsättning eller ställande av säkerhet. Däremot kan hinder möta mot försäljning av utmätt egendom enligt 8 kap. 4 § andra stycket eller mot utbetalning utan säkerhet av influtna medel enligt 13 kap. 14 § 1 eller 15 kap. 22 §.

Även om det kan synas tveksamt om nuvarande särbestämmelser angående växel- och checkdomar bör behållas, anser jag i likhet med beredningen inte att det finns tillräcklig anledning att ändra på vad som nu gäller härvidlag. En bestämmelse om växel- och checkdomar har därför tagits upp i punkt 1 av 6 §. Jag ämnar i samband med följdlagstiftningen till UB föreslå att motsvarande bestämmelser i växel- och checklagarna upphävs. I punkt 2 behandlas tredskodom och i punkt 3 tingsrätts dom i mål som har handlagts enligt lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden. I förhållande till gällande rätt innebär regleringen enligt balken bl.a. den ändringen att i samtliga fall fast egendom eller lös egendom som har betydande värde inte får utan gäldenärens samtycke säljas innan domen har vunnit laga kraft. F.n. gäller förbud mot försäljning endast vid verkställighet av tredskodom och rör då bara fast egendom.

Som jag har nämnt i anslutning till 1 § får bestämmelserna i 5 och 6 §§ inte någon tillämpning i allmänna mål. Där gäller i stället 23 § andra stycket. Förtida verkställighet i sådana mål får inte ske i fråga om böter, vite e.d. I övrigt får förtida verkställighet äga rum när det är särskilt medgivet i annan författning. Detta är bl.a. fallet vid indrivning av skatt som avses i 1 § uppbördslagen (se 87 § samma lag). Enligt 23 § tredje stycket sker verkställighet i allmänt mål enligt vad som gäller om lagakraftägande dom, vare sig exekutionstiteln har vunnit laga kraft eller inte. Detta innebär att utmätning och införsel får äga rum utan särskilda villkor samt att försäljning av utmätt egendom och redovisning av influtna medel också får ske innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft.

7 § Paragrafen motsvarar 3 kap. 8 § beredningens förslag. Den reglerar verkställigheten av icke lagakraftvunnen dom på utgivande av viss lös egendom.

Gällande rätt. Dom varigenom någon har förpliktats att utge viss lös egendom till annan (s.k. utgivningsdom) får enligt 41 § UL verkställas även om den inte äger laga kraft. För verkställighet i sådant fall krävs att sökanden ställer pant eller borgen för återbäring av godset. Kan han inte ställa säkerhet, skall kvarstad läggas på godset, om han yrkar det. Förpliktelse att fullgöra leveransavtal omfattas inte av bestämmelsen.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer i sak med den nu gällande bestämmelsen, frånsett att motsvarighet saknas till vad som

däri föreskrivs om kvarstad. Syftet med bestämmelsen är att den, vars anspråk på bättre rätt till viss lös egendom har godkänts av domstol, skall skyddas mot att egendomen undanskaffas, skadas eller förstörs innan lagakraftägande dom föreligger. Förslaget medger liksom gällande lag full verkställighet. Egendomen skall alltså inte endast fråntas svaranden utan också överlämnas till sökanden. Genom kravet på säkerhet för verkställighet innan domen har vunnit laga kraft tryggas motpartens eventuella rätt till egendomen. Säkerheten skall täcka värdet av själva egendomen och av eventuell avkastning som faller av egendomen men däremot inte skadestånd som sökanden kan bli skyldig att utge enligt 3 kap. 26 § beredningsförslaget.

Beredningen påpekar att paragrafen gäller även när den som har köpt gods på avbetalning har ålagts att utge egendomen till säljaren. Under förutsättningar som anges i lagen om avbetalningsköp kan emellertid säljaren, i stället för att väcka talan vid domstol, söka handräckning hos kronofogdemyndigheten för återtagande av godset. I sådant fall krävs inte att säkerhet ställs för återbäring av egendomen.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Frågan om beskaffenheten av den säkerhet som skall ställas regleras i 2 kap. 25 §.

Bestämmelsen är enligt 9 § inte tillämplig när någon har ålagts att utge viss lös egendom såsom särskild rättsverkan av brott, t.ex. förverkande av egendom. För verkställighet i sådant fall krävs därför laga kraft, om inte annat följer av 10 §.

8 § Paragrafen, som motsvarar 3 kap. 9 § beredningens förslag, innehåller en bestämmelse om verkställighet för det fall att högre rätt har förklarat talan mot dom förfallen.

Gällande rätt. Enligt RB gäller att om vadekärande i tvistemål uteblir från rättegångstillfälle för huvudförhandling i hovrätt, hans vadetalan är förfallen (50 kap. 19 § första stycket RB). Han har dock rätt att hos hovrätten göra ansökan om målets återupptagande. Det skall i så fall ske inom två veckor från den dag då hovrättens beslut meddelades (50 kap. 20 §). Uteblir vadekäranden ånyo, är hans rätt till målets återupptagande förfallen. Det innebär att underrättens dom skall stå fast. Bestämmelserna har motsvarande tillämpning beträffande revisionstalan (55 kap. 15 § första stycket). Har högre rätt i enlighet med de berörda bestämmelserna förklarat att talan mot dom varigenom betalningsskyldighet ålagts är förfallen, får domen enligt 49 § 2 mom. UL verkställas som lagakraftvunnen utan hinder av att parten har gjort ansökan om målets återupptagande, om inte annat förordnas. Bestämmelsen är inte tillämplig när vade- eller revisionstalan i brottmål förfaller enligt 51 kap. 19 och 20 §§ och 55 kap. 15 § RB.

Lagberedningen. I beredningsförslaget är bestämmelsen inte inskränkt

till dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts utan tillämplig oavsett vad förpliktelsen går ut på. Tillräcklig anledning att som gällande lag inskränka bestämmelsen till betalningsskyldighet har enligt beredningen inte synts föreligga. Görs ansökan om målets återupptagande, kan hovrätten resp. högsta domstolen förordna om inhibition. Beredningen erinrar om att mot sådant beslut av hovrätten får särskild talan inte föras. Av 3 kap. 10 § beredningsförslaget följer att bestämmelsen inte är tillämplig i fråga om dom som avser böter, viten eller särskild rättsverkan av brott.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Tillämpningsområdet har sålunda vidgats i förhållande till vad som nu gäller. Paragrafen omfattar även det fallet att överklagande har förfallit i brottmål i fråga om enskilt anspråk. Att bestämmelsen inte gäller dom på böter, viten eller särskild rättsverkan av brott följer av 9 § och 23 § första stycket, se vidare under 9 §.

När ansökan om målets återupptagande har gjorts men inhibition inte beslutas möter likväl på grund av 8 kap. 4 § andra stycket hinder mot försäljning utan gäldenärens samtycke av utmätt lös egendom som har betydande värde eller av fast egendom.

9 § Paragrafen reglerar verkställighet av dom avseende sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar skyldighet att utge viss egendom. Den motsvarar delvis 3 kap. 10 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Andra meningen i 22 § 1 mom. Up innehåller en bestämmelse angående verkställighet av dom på sakförverkande. Med anknytning till första meningen, som behandlar verkställighet av dom på böter, vite eller sådan med brott förenad påföljd som innefattar betalningsskyldighet, sägs i bestämmelsen att om ådömd påföljd eljest är sådan att domen kan verkställas genom utsökning och särskild föreskrift inte är meddelad angående verkställigheten, UL:s regler om verkställighet i tvistemål har motsvarande tillämpning. Underrätts dom får dock inte verkställas förrän den har vunnit laga kraft.

Föredraganden. Beredningens förslag innehåller i 3 kap. 10 § en bestämmelse angående verkställighet av dom varigenom har dömts till böter, vite, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott. Förslaget innebär i sak att sådan dom inte får verkställas förrän den har vunnit laga kraft, såvida inte annat följer av särskild bestämmelse.

Departementsförslaget innehåller i 23 § vissa särskilda föreskrifter beträffande verkställighet i allmänna mål. Av första stycket i paragrafen följer att bestämmelserna i 4–11 §§ om verkställighet av icke lagakraftvunna domar inte gäller vid verkställighet av dom på böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet (värdeförverkande e.d.). Andra stycket första meningen innehåller en särskild bestämmelse om verkställighet av sådana exekutionstitlar. Med hänsyn härtill behöver i förevarande paragraf regleras endast verkställighet av

dom varigenom har ådömts sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar skyldighet att utge viss egendom (sakförverkande e.d.). Paragrafen klargör att bestämmelserna i 7 och 8 §§ om förtida verkställighet i vissa fall inte gäller i fråga om dom som nu avses. Härav följer att verkställighet i princip inte får äga rum förrän domen har vunnit laga kraft. Förtida verkställighet kan emellertid äga rum på grund av särskild föreskrift i lag. Detta följer av 10 §.

Förverkad egendom torde i allmänhet redan ha tagits i beslag. För kronofogdemyndighetens del blir det då som regel inte aktuellt med någon åtgärd för verkställighet. Myndighet som omhänderhar egendomen skall förfara med den enligt vad som sägs i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. Egendomen skall som regel säljas av förenade fabriksverken. Skulle emellertid egendomen inte vara beslagtagen eller vid beslag ha kvarlämnats i innehavarens besittning har kronofogdemyndigheten att ta ut egendomen och lämna den till den myndighet som svarar för ärendet.

10 § Paragrafen motsvarar 3 kap. 11 § beredningens förslag och tar upp bestämmelser om verkställighet av dom som enligt annan lag än UB eller på grund av särskilt förordnande får verkställas innan den har vunnit laga kraft.

Gällande rätt. Bestämmelser att dom får verkställas innan den har vunnit laga kraft finns även i andra författningar än UL. Enligt några bestämmelser får dom eller beslut av viss beskaffenhet verkställas utan särskilt förordnande, även om avgörandet inte vunnit laga kraft. Exempel härpå utgör reglerna i 17 kap. 14 § andra stycket första och andra meningarna samt 30 kap. 12 § första och andra meningarna RB, enligt vilka vissa beslut i tvistemål eller brottmål skall gå i verkställighet genast. Andra fall är fastighetsdomstols dom beträffande vissa frågor enligt 40 § andra stycket lagen (1939:608) om enskilda vägar och interimistiskt förordnande om underhållsbidrag enligt 15 kap. 11 § sista stycket GB och 7 kap. 12 § tredje stycket FB.

I andra bestämmelser har i stället domstolen tillagts befogenhet att i dom eller beslut förordna om förtida verkställighet. Exempel på sådana föreskrifter finns i RB. I 17 kap. 14 § första stycket RB föreskrivs en allmän befogenhet för domstol att i dom i tvistemål förordna att domen får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft. Enligt 17 kap. 14 § andra stycket sista meningen och 30 kap. 12 § första stycket sista meningen RB kan rätten i beslut, varigenom föreläggande meddelats part eller annan att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, förordna att beslutet får verkställas utan hinder av att det inte äger laga kraft. I en del fall då verkställighet får ske innan domen eller beslutet vunnit laga kraft föreskrivs också i vad mån särskilda villkor skall gälla för

verkställigheten (t.ex. 95 § växellagen, 73 § checklagen och 40 § fjärde stycket lagen om enskilda vägar).

När dom med stöd av lag eller domstols förordnande skall verkställas innan den har vunnit laga kraft, sker verkställigheten enligt 42 § UL. Där föreskrivs att dom, som enligt lag skall verkställas genast, går i fullbordan såsom lagakraftägande, om inte annat är stadgat (1 mom.). Detta innebär att sådan dom verkställs utan särskilda villkor, om inte annat är föreskrivet. När domstol har förordnat att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft, går domen i verkställighet på samma sätt som lagakraftägande dom, om sökanden ställer pant eller borgen för skadestånd om domen ändras (2 mom.). Avser förordnandet verkställighet av hovrätts dom eller av beslut varigenom föreläggande har meddelats någon att förete skriftligt bevis eller att tillhandahålla föremål för syn eller besiktning, krävs dock inte säkerhet, om inte annat har förordnats i domen eller beslutet. Vad som föreskrivs om dom gäller även annat domstols avgörande i tvistemål (jfr 37 § 1 mom. UL).

Lagberedningen. Beredningen framhåller att bestämmelser om verkställighet i särskilda fall innan dom eller beslut har vunnit laga kraft även framdeles regelmässigt torde böra meddelas i resp. författningar där det är aktuellt. I balken bör regleras hur verkställigheten skall ske, i den mån särskilda villkor inte föreskrivs i de aktuella författningarna.

I första stycket av 3 kap. 11 § beredningens förslag har tagits upp en bestämmelse att när i lag är föreskrivet att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft verkställigheten sker enligt vad som gäller om dom som har vunnit laga kraft, om inte annat följer av nämnda lag. Enligt beredningen förutsätter bestämmelsen att lagstadgandet i fråga använder de ordalag som har nämnts nu. Den blir sålunda inte utan vidare tillämplig om lagen t.ex. endast föreskriver att domen får verkställas "genast". Hädanefter bör sålunda nämnda formel användas, när det önskas att dom eller beslut skall verkställas som om avgörandet har vunnit laga kraft. Med tanke på äldre lagar som använder annat uttryck bör dock meddelas en övergångsbestämmelse.

I paragrafens andra stycke behandlar beredningen det fallet att domstol har meddelat särskilt förordnande om att dom får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft. Enligt beredningens mening är den reglering som f.n. gäller enligt 17 kap. 14 § RB och 42 § 2 mom. UL onödigt restriktiv. Eftersom omedelbar verkställighet på grund av underrätts förordnande enligt 17 kap. 14 § första stycket RB aldrig får ske utan att säkerhet ställs enligt 42 § 2 mom. UL kan förordnandet i praktiken bli värdelöst. Regleringen synes, jämförd med 15 kap. 11 § GB och 20 kap. 12 § (numera 7 kap. 12 § tredje stycket) FB, också mindre konsekvent. I sist nämnda båda fall, som rör interimistiskt beslut, krävs inte att det ställs säkerhet för att verkställighet skall få ske. Om rätten däremot enligt 17 kap. 14 § första stycket RB förordnar om omedelbar verkställighet av dom i målet skall säkerhet

ställas för att förordnande skall få tillämpas, trots att domen ju borde vara ett säkrare underlag för verkställighet än det interimistiska beslutet. Beredningen föreslår därför beträffande sist nämnda fall att verkställighet skall få ske som om domen har vunnit laga kraft, såvida inte rätten särskilt föreskriver att säkerhet skall ställas för skadestånd om domen ändras. Saknas tillräcklig anledning att föreskriva ställande av säkerhet – t.ex. när underhåll döms ut – bör verkställigheten få ske utan något särskilt villkor. I motsatt fall bör rätten föreskriva att säkerhet skall ställas.

Beredningen framhåller att det bör föreligga särskilda skäl för att förordnande enligt 17 kap. 14 § första stycket RB skall meddelas och att de ordinära verkställighetsreglerna bör vara tillfyllest för vanliga fall då det inte är fråga om försörjningsbehov. I övrigt bör föreskrift om omedelbar verkställighet utan att krav på säkerhet uppställs inte meddelas när det föreligger risk för rättsförlust om domen ändras. Bestämmelse om ställande av säkerhet bör enligt beredningen tas upp i 17 kap. 14 § första stycket RB eftersom det skall ankomma på rätten att ge föreskrift därom. Den förordade regleringen synes kunna göras enhetlig för underrätt och hovrätt.

Om första stycket i 17 kap. 14 § RB ändras på föreslaget sätt bör enligt beredningen sista meningen i andra stycket av paragrafen ändras på motsvarande sätt. Härigenom vinns en likformig samt för underrätt och hovrätt gemensam reglering av verkställighetsfrågan vare sig förordnande har meddelats enligt första eller andra stycket i 17 kap. 14 § RB. Första stycket sista meningen i 30 kap. 12 § RB bör enligt beredningen ändras på motsvarande sätt.

Med utgångspunkt från att 17 kap. 14 § och 30 kap. 12 § RB ändras i enlighet med det sagda föreslår beredningen en bestämmelse i andra stycket av den nu aktuella paragrafen att dom, som enligt särskilt förordnande får verkställas utan hinder av att den inte äger laga kraft, verkställs enligt vad som gäller om dom som har vunnit laga kraft, om inte rätten har föreskrivit särskilt villkor. Beredningen tillfogar att i övergångsbestämmelse lämpligen bör ges befogenhet för kronofogdemyndigheten att kräva säkerhet, om det i annan lag än RB finns bestämmelse som ger möjlighet till förordnande att dom eller beslut får verkställas utan hinder av att avgörandet inte äger laga kraft.

Remissyttrandena. *RSV* ansluter sig till förslaget att verkställighet i fall som avses i andra stycket skall få ske som om domen har vunnit laga kraft, såvida inte rätten föreskriver att säkerhet skall ställas eller uppställer annat villkor för verkställigheten. *Advokatsamfundet* anser det välmotiverat med den föreslagna uppmjukningen av kravet på säkerhet vid verkställighet av icke lagakraftvunnen dom som enligt särskilt förordnande får verkställas genast.

Föredraganden. Förslaget att det vid förtida verkställighet på grund av domstols förordnande inte automatiskt skall krävas säkerhet har inte mött någon erinran vid remissbehandlingen. Även jag anser att förslaget bör

godtas. I samband med följdförfattningarna till UB ämnar jag föreslå de ändringar i RB som föranleds härav. I det sammanhanget får också övervägas huruvida kronofogdemyndigheten i övergångsbestämmelse bör ges befogenhet att kräva säkerhet vid förtida verkställighet som grundar sig på förordnande enligt annan lag än RB.

Beträffande den föreslagna bestämmelsen om förtida verkställighet på grund av annan lag uttalar beredningen att den blir tillämplig endast om lagrummet i fråga använder ordalagen "utan hinder av att domen ej äger laga kraft". För de fall då andra uttryck används förutsätts enligt beredningsförslaget en övergångsbestämmelse, som jämställer sådana uttryck med det av beredningen förordade. Detsamma avses tydligen böra gälla även fall som regleras i det föreslagna andra stycket, dvs. när dom enligt särskilt förordnande får verkställas innan den har vunnit laga kraft. Beredningens inställning på nu berörda punkt synes mig onödigt formell. Avgörande vikt bör inte fästas vid vilken ordalydelse som används i det aktuella lagrummet eller förordnandet utan vid bestämmelsens eller förordnandets sakliga innebörd. För att verkställighet skall ske som om domen har vunnit laga kraft bör bara krävas att den aktuella bestämmelsen eller förordnandet har den innebörden att verkställighet får ske innan domen har vunnit laga kraft. Med hänsyn till det anförda har paragrafens ordalydelse jämkats i förhållande till beredningens förslag och bestämmelserna i övrigt förenklats redaktionellt.

11 § I paragrafen ges en bestämmelse om särskilda rättsmedels inverkan på verkställigheten. Paragrafen motsvarar 3 kap. 12 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Att dom som har vunnit laga kraft angrips med extraordinärt rättsmedel inverkar enligt gällande rätt i och för sig inte på frågan om verkställighet av domen. Ansökan om resning eller återställande av försutten tid eller beslut varigenom sådan ansökan har beviljats eller besvär över domvilla får sålunda enligt 49 § 3 mom. UL inte hindra doms fullbordan, om inte annat förordnas med anledning av ansökningen eller besvären. Beträffande resning och återställande av försutten tid gäller att högsta domstolen kan – under ärendets handläggning eller i samband med bifall till ansökningen – förordna att vidare åtgärd för verkställighet av domen inte får äga rum till dess annorlunda föreskrivs (58 kap. 6 § tredje stycket och 12 § andra stycket RB). Vid besvär över domvilla gäller att den domstol som prövar besvären kan förordna om inhibition av vidare verkställighet (59 kap. 3 § andra stycket RB). Inhibition i sådant ärende kan inte gälla längre än till dess beslut meddelas med anledning av besvären. Bifall till besvären medför – i motsats till vad som gäller resning – alltid att domen undanröjs. Vad som föreskrivs om dom har motsvarande tillämpning på rättens beslut (58 kap. 10 § och 59 kap. 4 § RB).

Lagberedningen. Den bestämmelse i ämnet som beredningen föreslår överensstämmer i sak med gällande rätt.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

Förlikning

12 § Paragrafen rör verkställighet av stadfäst förlikning. Den motsvarar 3 kap. 14 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 45 § UL verkställs förlikning som har fastställts av domstol i den ordning som är föreskriven för lagakraftägande dom. Det krävs inte att den dom varigenom förlikningen blivit stadfäst har vunnit laga kraft. Några särskilda villkor gäller inte för verkställigheten.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att det sällan torde förekomma att förlikning som har blivit stadfäst av domstol visas inte vara gällande för part. Stadfäst förlikning torde enligt beredningen alltjämt böra få verkställas, även om stadfästelsedomen inte har vunnit laga kraft, och verkställigheten bör ske utan särskilda villkor. Om talan fullföljs mot domen, bör emellertid överrätten ha möjlighet att inhibera verkställigheten. Enligt beredningsförslaget skall därför verkställighet inte få ske, om annat förordnas med anledning av fullföljd talan. Med denna föreskrift avses inte att ge den domstol som meddelar stadfästelsedomen befogenhet att förordna angående verkställigheten.

Föredraganden. Beredningens förslag innebär den nyheten i sak att högre rätt ges möjlighet att förordna om inhibition när talan fullföljs mot dom varigenom förlikning har stadfästs. Förslaget har inte mött någon erinran under remissbehandlingen. Även jag anser att det bör godtas.

Enligt vad som har antagits i rättspraxis utgör lagakraftvunnen dom varigenom förlikning har fastställts inte hinder mot att talan om ogiltigförklaring av förlikningen prövas i rättegång (NJA 1975 s. 507). Det synes naturligt att även domstol där sådan talan är anhängig ges möjlighet att inhibera verkställighet på grund av stadfästelsedomen. Förevarande paragraf har avfattats i enlighet härmed.

Utslag och beslut i lagsökningsmål

13 och 14 §§ Paragraferna innehåller regler om verkställighet av utslag och beslut i lagsökningsmål. De utgår från det förslag till lagsökningslag som har lagts fram i departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process. I beredningens förslag finns motsvarande bestämmelser i 3 kap. 15 och 16 §§.

Gällande rätt. Mål om lagsökning handläggs f.n. enligt lagsökningslagen (1946:808). I fråga om verkställighet av utslag i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts någon gäller enligt 51 § 1 mom. UL vad

som i 49 § 1 mom. är föreskrivet om tredskodom. Detta innebär att sådant utslag får verkställas som lagakraftvunnen dom utan hinder av att återvinning har sökts, om inte domstol vid vilken talan om återvinning är anhängig förordnar om inhibition. Utmätt fast egendom får dock inte säljas utan ägarens samtycke innan utslaget har vunnit laga kraft. Enligt 51 § 2 mom. gäller samma regel när rätten har fastställt att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom och egendomen alltså utan vidare är att anse som utmätt. Bestämmelsen där gäller inte bara lagsökningsutslag utan även vanlig dom och tredskodom. Beträffande verkställighet av förordnande i lagsökningsmål om kvarstad, skingringsförbud eller handräckning enligt 192 § UL gäller enligt 16 § lagsökningslagen vad som i RB och UL föreskrivs för motsvarande fall. Härav följer att förordnande om kvarstad eller skingringsförbud skall gå i verkställighet genast (17 kap. 14 § andra stycket andra meningen RB). Även förordnande om avhysning får verkställas genast, om domstolen inte förordnat annat (53 § UL).

I fråga om den andra av de två summariska processformer som regleras i lagsökningslagen, dvs. betalningsföreläggande, gäller följande. Bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning för fordringen eller någon del därav får äga rum verkställs enligt 51 § 3 mom. UL som lagakraftägande dom. Visar gäldenären att han har sökt återvinning, gäller om verkställigheten vad som i 39 och 40 §§ är föreskrivet om underrätts dom, om inte domstolen i återvinningsmålet förordnar att vidare åtgärd för verkställighet inte får äga rum.

Beträffande utslag varigenom överexekutor har meddelat förordnande enligt 191 eller 192 §§ UL följer av 53 § UL att utslaget går i verkställighet även om det överklagas, såvida inte annat har förordnats eller är särskilt föreskrivet.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 3 kap. 15 § att i fråga om verkställighet av utslag i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts skall gälla vad som i 7 § sägs om tredskodom. Förslaget, som i sak överensstämmer med gällande rätt, innebär att utslaget får verkställas genast och utan särskilda villkor, om inte rätten med anledning av talan om återvinning förordnar om inhibition. Enligt 9 kap. 3 § andra stycket får dock lös egendom som har betydande värde eller fast egendom inte utan gäldenärens medgivande säljas om inte exekutionstiteln äger laga kraft eller får verkställas som om den har vunnit laga kraft.

Enligt beredningens mening bör kvarstad och avhysning som beslutas i lagsökningsmål liksom f.n. få verkställas genast. Vissa bestämmelser om verkställighet av sådant förordnande bör enligt beredningen finnas i lagsökningslagen, om denna kommer att finnas kvar.

Bestämmelser om verkställighet av betalningsföreläggande har i beredningens förslag tagits upp i 3 kap. 16 §. Beredningen har inte funnit anledning att föreslå någon ändring av nuvarande regler. Betalningsföreläggande verkställs enligt förslaget lika som dom vilken har vunnit laga

kraft, om gäldenären inte har sökt återvinning. När återvinning har sökts skall gälla vad som i 7 § tredje och fjärde styckena sägs om underrätts dom, om det inte i målet förordnas att verkställighet inte får äga rum. Bestämmelserna innebär att betalningsföreläggande verkställs utan särskilda villkor, om inte återvinning har sökts. Söker gäldenären återvinning kan han hindra verkställighet genom sådan nedsättning eller ställande av säkerhet som anges i fråga om underrätts dom. Dessutom kan domstolen i återvinningsmålet förordna om inhibition. Om gäldenären har sökt återvinning får enligt 9 kap. 3 § första stycket beredningsförslaget försäljning av utmätt egendom i regel inte ske innan lagakraftägande dom föreligger.

Föredraganden. Som jag har berört tidigare (avsnitt 5.2.4) utgår departementsförslaget från att nuvarande mål om handräckning som avses i 191 och 192 §§ UL flyttas till domstol när överexekutor avskaffas. Sådan handräckning avses bli reglerad gemensamt med summarisk betalningsprocess i en ny lagsökningslag, som är avsedd att träda i kraft samtidigt med balken. Förslag till ny lagsökningslag beräknas kunna remitteras till lagrådet senare under år 1978. De bestämmelser om verkställighet som en ny lagsökningslag aktualiserar i förevarande kapitel av UB bygger därför på det förslag till lagsökningslag som har lagts fram i departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process.

Enligt förslaget i departementspromemorian slås de nuvarande instituten lagsökning och betalningsföreläggande samman till ett enhetligt förfarande, kallat lagsökning, för utfående av fordran i pengar. Enligt förslaget skall invändning från gäldenärens sida i princip hindra bifall till borgenärens ansökan. Har emellertid ansökningen grundats på skriftligt fordringsbevis, skall ansökningen bifallas även om den har bestritts men gäldenären inte har anfört sannolika skäl för sitt bestridande. Möjligheten att få fordran fastställd till betalning ur fast egendom och vissa andra specialobjekt utvidgas något. Ansökan om lagsökning för avhysning eller återställande av besittning får bifallas om sökandens rätt är uppenbar. Mål enligt det nya enhetliga förfarandet avgörs i sak genom utslag vare sig ansökningen bifalls eller ogillas. Mot utslag i mål om lagsökning för fordran skall talan föras genom återvinning, vilket är rättsmedlet för båda parter. Talan mot utslag angående avhysning m.m. skall däremot enligt förslaget föras genom besvär i hovrätten. Återvinning är emellertid rättsmedlet även i dessa fall, om lagsökningen gäller även utfående av fordran (frånsett kostnader). Tid för återvinning eller besvär räknas för svaranden från det att utslaget delgavs honom eller det helt eller delvis verkställdes. För sökanden räknas tiden från dagen för utslaget. Delgivning genom rättens försorg föreslås ske – förutom när part har allmän rättshjälp – endast när utslaget innebär att fordran har fastställts till betalning med särskild förmånsrätt ur registrerat skepp eller skeppsbygge, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom.

Som allmän princip bör gälla att utslag enligt den nya lagsökningslagen i likhet med vad som är fallet med motsvarande exekutionstitlar enligt nuvarande lagsökningslag och UL bör få verkställas utan hinder av att utslaget inte har vunnit laga kraft. I övrigt finns beträffande verkställighet av sådana avgöranden anledning att skilja mellan utslag som ålägger betalningsskyldighet och andra utslag. När betalningsskyldighet har ålagts i mål om lagsökning för fordran synes det beträffande verkställigheten lämpligt att anknyta till reglerna om betalningsföreläggande. Redan ansökan om återvinning bör alltså medföra att gäldenären kan avvärja verkställigheten genom att ställa säkerhet. Rätten bör vidare kunna förordna om inhibition.

Betalningsskyldighet kan komma att åläggas även i utslag angående avhysning eller återställande av rubbad besittning enligt den nya lagsökningslagen, nämligen såvitt avser kostnaderna i målet. Vidare kan betalningsskyldighet för kostnader åläggas t.ex. i beslut om avskrivning av målet. I dessa fall är besvär rättsmedlet mot utslaget eller beslutet. Gäldenären bör också här ha möjlighet att avvärja verkställighet av avgörandet i betalningsdelen genom att ställa säkerhet. Det kan möjligen vara tveksamt om hovrätten även bör ha rätt att förordna om inhibition av verkställigheten i den delen. Någon sådan möjlighet finns inte f.n. Enligt min mening blir emellertid regleringen enklare och klarare om inhibitionsmöjlighet får finnas även i sådana fall.

Mot denna bakgrund har i 13 § departementsförslaget tagits upp bestämmelser om verkställighet av utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts. Enligt första meningen i paragrafen får utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts verkställas genast. Att verkställighet får ske genast innebär som tidigare har nämnts att utmätning får ske men att hinder mot försäljning eller utbetalning kan möta på grund av bestämmelser i 8 och 13 kap. I andra meningen anges att om utmätningsgäldenären har sökt återvinning eller anfört besvär, gäller om verkställigheten vad som sägs i 5 § om underrätts dom, om inte domstolen förordnar att verkställighet inte får äga rum tills vidare. Det innebär att gäldenären i dessa fall kan hindra verkställighet genom att nedsätta pengar eller ställa annan säkerhet som anges i 5 §. Om gäldenären ställer säkerhet först sedan åtgärd för verkställighet har vidtagits, skall åtgärden återgå om det kan ske. Ställs inte säkerhet får utmätning (eller införsel) äga rum, såvida inte inhibition beslutas. Utmätt egendom får emellertid enligt 8 kap. 4 § första stycket andra meningen inte utan gäldenärens samtycke säljas förrän utslaget eller beslutet har vunnit laga kraft. Har försäljning hunnit ske innan återvinning har sökts eller besvär anförts, gäller enligt 13 kap. 14 § 1 hinder mot utbetalning av influtna medel annat än mot säkerhet innan avgörandet har vunnit laga kraft. Hinder mot försäljning eller utbetalning innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft kan emellertid möta också till följd av andra bestämmelser i 8 och 13 kap., trots att gäldenären inte har sökt återvinning eller

anfört besvär. Nuvarande krav att gäldenären skall visa att han har sökt återvinning har inte behållits. Påstår gäldenären att han har sökt återvinning eller anfört besvär får kronofogdemyndigheten vid behov ta reda på hur det förhåller sig.

En bestämmelse om verkställighet av utslag eller beslut i lagsökningsmål i andra fall än som avses i 13 § har tagits upp i 14 §. Bestämmelsen syftar i första hand på utslag varigenom förordnats om avhysning eller återställande av rubbad besittning men gäller även t.ex. beslut om kvarstad i lagsökningsmål. I enlighet med vad som nu gäller i motsvarande fall bör sådana avgöranden få verkställas såsom lagakraftägande dom. Rätten bör emellertid ha möjlighet att förordna om inhibition. I allmänhet är besvär rättsmedlet mot avgöranden som avses nu. Om emellertid lagsökning för fordran kombinerats med lagsökning för avhysning eller för återställande av besittning, är återvinning rättsmedlet mot utslaget i dess helhet. I enlighet härmed sägs i paragrafen att utslag eller beslut i lagsökningsmål i andra fall än som avses i 13 § får verkställas som lagakraftägande dom, om inte annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Skiljedom

Gällande rätt. Den som vill erhålla verkställighet av skiljedom skall enligt 46 § 1 mom. UL göra ansökan därom hos överexekutor. Med skiljedom avses i paragrafen i första hand skiljedom som har tillkommit i enlighet med bestämmelserna i lagen (1929:145) om skiljemän (konventionell skiljedom). Ansökan om verkställighet får inte bifallas utan att tillfälle har lämnats motparten att svara. Föreligger inte hinder mot verkställighet, skall överexekutor förordna därom. När sådant förordnande föreligger, verkställs enligt 46 § 3 mom. UL skiljedomen lika som domstols lagakraftägande dom, om inte högre instans eller domstol, vid vilken talan mot skiljedomen har väckts, förordnar annorledes. Skall eljest enligt lag eller särskild författning skiljedom lända till efterrättelse (legal skiljedom), verkställs den enligt 46 § 4 mom. efter överexekutors förordnande lika som lagakraftägande dom, om inte högre myndighet förordnar annorledes.

Lagberedningen. Enligt vad beredningen föreslår skall fråga om verkställighet av skiljedom prövas av kronofogdemyndigheten som första instans. Beredningsförslaget innehåller inte någon motsvarighet till den nuvarande föreskriften att ansökan om verkställighet av skiljedom inte får bifallas utan att motparten har fått tillfälle att svara. Det ligger i sakens natur att kronofogdemyndigheten inte annat än i uppenbara fall kan medge verkställighet utan att svaranden har blivit hörd. Härtill kommer att beredningens förslag förutsätter att svaranden i regel får tillfälle att yttra sig innan åtgärd för verkställighet vidtas (jfr 4 kap. 9 §, 5 kap. 12 § och 16

kap. 3 §). Vissa anvisningar torde enligt beredningen böra meddelas i administrativ ordning.

Beredningen förutsätter att ansökan om verkställighet av skiljedom skall prövas av kvalificerad befattningshavare. Kronofogdemyndigheten bör, när hinder inte föreligger mot verkställighet, meddela ett särskilt beslut härom som kan överklagas för sig. Beslutet skall emellertid få tillämpas utan avvaktan på att det har vunnit laga kraft (se 19 kap. 17 § beredningens förslag). Verkställigheten sker utan särskilda villkor och kan inte hindras av att svaranden ställer säkerhet e.d. När besvär har anförts, kan hovrätten eller högsta domstolen förordna om inhibition (jfr 19 kap. 40 § andra stycket).

Beredningen erinrar om att det i praxis har ansetts att överexekutor kan förklara fråga om verkställighet av skiljedom vara så tvistig att den inte bör avgöras i den för exekutivt ärende föreskrivna ordningen. Detta innebär att frågan hänvisas till prövning av domstol efter stämning. I enlighet härmed har det även ansetts att domstol kan, utan föregående prövning av överexekutor, pröva frågan angående verkställighet av skiljedom. Beredningsförslaget åsyftar inte någon ändring av vad som sålunda gäller, frånsett vad som följer av att överexekutors uppgifter i fråga om verkställigheten övertas av kronofogdemyndigheten.

Föredraganden. Som jag har nämnt i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.2) anser jag i likhet med beredningen ändamålsenligt att frågan om verkställighet av skiljedom prövas av kronofogdemyndigheten. Bestämmelserna i 3 kap. om verkställighet av skiljedom bygger på denna förutsättning. Jag ansluter mig till beredningens uttalanden om svarandens hörande, meddelande av särskilt beslut om att verkställighet får ske m.m.

15 § Bestämmelserna i paragrafen avser konventionell skiljedom. Paragrafen motsvarar 3 kap. 17 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Söker part verkställighet av skiljedom, som på grund av skiljeavtal har meddelats enligt skiljemannalagen, skall överexekutor enligt 46 § 2 mom. första meningen UL förordna om verkställighet, om inte skiljeavtalet innefattar förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen eller det förekommer någon omständighet på grund varav skiljedomen är ogill även om talan inte förs mot domen eller motparten gör sannolikt att domen kan komma att på hans talan hävas enligt 21 § skiljemannalagen. Med skiljeavtal jämställs förbehåll i bolagsordning eller föreningsstadgar om att tvist skall hänskjutas till skiljemän.

Om skiljeman söker verkställighet av skiljedom i fråga om förpliktelse för part att utge ersättning till honom, gäller enligt 46 § 2 mom. andra meningen UL att överexekutor skall förordna om verkställighet, såvida tid för parts talan mot skiljedomen i denna del har gått till ända och sådan talan inte visas vara förd samt det inte förekommer någon omständighet på grund varav skiljedomen är ogill även om talan inte förs mot domen.

Part som är missnöjd med skiljemännens beslut angående ersättning till dem kan få frågan prövad av domstol, om han instämmer sin talan inom 60 dagar från det att han fick del av skiljedomen (25 § skiljemannalagen). Det torde åvila sökanden att i verkställighetsärendet visa att skiljedomen har delgetts motparten, medan den senare får styrka att han väckt talan.

Lagberedningen. Beredningen har i första stycket av 3 kap. 17 § under särskilda punkter tagit upp förutsättningarna för verkställighet som söks av part. Förslaget överensstämmer i sak med gällande lag, frånsett vad där föreskrivs om överexekutors förordnande. Detta gäller även det villkor som anges under punkt 3 – att det inte görs sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § skiljemannalagen – även om lydelsen har jämkats något i förhållande till gällande rätt. Enligt vad beredningen anför skall verkställighet självfallet vägras enligt punkt 3 endast om det åberopade felet kan göras gällande av svaranden. Har tiden för klander gått till ända utan att talan väckts, kan invändning om klandergrund inte beaktas i verkställighetsärendet. Om skiljedom har hävts, kan den självfallet inte verkställas (jfr 26 § i förevarande kap. i beredningsförslaget).

Beredningen framhåller att det åligger kronofogdemyndigheten att självmant tillse att hinder mot verkställighet som anges under punkterna 1 och 2 inte föreligger. Däremot ankommer det på svaranden att enligt punkt 3 åberopa och göra sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § skiljemannalagen. Partiell ogiltighet av skiljedom utesluter inte att domen kan verkställas i återstående del (jfr 20 § tredje stycket nämnda lag). Av 22 § samma lag framgår att verkställighet kan vägras även på den grunden att skiljedom är otydlig.

Part som söker verkställighet av skiljedom skall självfallet inge skiljedomen (i huvudskrift eller avskrift) till kronofogdemyndigheten. Liksom gällande rätt anger förslaget inte i vad mån sökanden bör förete även andra handlingar rörande skiljeförfarandet (jfr 54 § UL och 19 kap. 1 § i förslaget). Eftersom verkställighet inte får ske om skiljeavtalet innehåller förbehåll om rätt för part att klandra skiljedomen måste enligt vad beredningen framhåller visas vad skiljeavtalet innehåller. Är skiljeavtalet återgivet i domen, bör kronofogdemyndigheten i regel kunna nöja sig därmed. Kronofogdemyndigheten bör enligt beredningen vara oförhindrad att infordra även andra handlingar, t.ex. inlaga eller protokoll i skiljemannaärendet, om det behövs. Om föreskrifter anses önskvärda i dessa hänseenden, bör de meddelas i administrativ ordning.

Enligt andra stycket av 3 kap. 17 § beredningsförslaget får skiljedom verkställas i fråga om ersättning till skiljeman under i princip samma villkor som enligt gällande lag. I förslaget förutsätts dock att det blivit utrett att part inte fört talan mot ersättningsbeslutet inom föreskriven tid. Det åvilar sökanden att visa detta, vilket kan ske genom bevis från den domstol som är behörig att pröva sådan talan. Eftersom det knappast kan råda någon tvekan om var talan skall väckas (jfr 26 § första stycket och 17 §

andra stycket skiljemannalagen, se även 25 § sista meningen), kan detta krav inte anses betungande. Kronofogdemyndigheten skall självmant beakta att skiljedomen inte är ogiltig enligt 20 § skiljemannalagen.

Föredraganden. Beredningens förslag har inte mött någon erinran under remissbehandlingen. Även jag ansluter mig till förslaget. Paragrafen har utformats i enlighet därmed. Som villkor för verkställighet i fråga om ersättning till skiljeman förutsätts även att skiljeavtalet inte innehåller förbehåll om rätt för part att klandra skiljedomen. Detta följer av att bestämmelsen i andra stycket avser endast skiljedom som faller under skiljemannalagen (jfr 2 § andra stycket nämnda lag).

Med anledning av vad beredningen har anfört om möjlighet för kronofogdemyndigheten att infordra handlingar i skiljemannaärendet vill jag framhålla att 2 kap. 2 § tredje stycket i departementsförslaget innebär att myndigheten har befogenhet att kräva att behövliga handlingar företes.

16 § Paragrafen tar upp bestämmelser om verkställighet av legal skiljedom som har meddelats med tillämpning av skiljemannalagens föreskrifter (första stycket) och av annan legal skiljedom (andra stycket). Den motsvarar 3 kap. 18 och 19 §§ beredningens förslag.

Gällande rätt. Skiljeförfarande skall i åtskilliga fall äga rum på grund av särskild bestämmelse i lag eller författning och sålunda utan att skiljeavtal föreligger. Ofta hänvisas i sådana bestämmelser beträffande förfarandet till vad som föreskrivs i skiljemannalagen. Som exempel kan nämnas 4 kap. 6 § 2 mom. vattenlagen (1918:523), 335 § lagen (1948:433) om försäkringsrörelse samt 3 kap. 3 § och 14 kap. 9 § aktiebolagslagen (1975:1385). Bestämmelser om skiljeförfarande utan hänvisning till skiljemannalagen finns i en del äldre författningar, bl.a. 10–12 §§ lagen (1919:426) om flottning i allmän flottled.

Enligt 46 § 4 mom. UL får skiljedom som enligt lag eller författning skall lända till efterrättelse verkställas sedan överexekutor förordnat därom. Att skiljedom enligt lag eller författning skall lända till efterrättelse anses, om annat inte föreskrivs, förutsätta att domen inte kan klandras på materiell grund. Det förekommer att uttrycklig bestämmelse meddelas om att skiljedom skall lända till efterrättelse eller får verkställas, men sådan uttrycklig föreskrift är inte nödvändig för att verkställighet skall få äga rum. Ibland föreligger rätt att inom viss tid föra talan om klander på materiell grund. Om sådan talan inte har väckts, skall skiljedomen efter klandertidens utgång lända till efterrättelse. Förutsättningarna för verkställighet är då uppfyllda.

Lagberedningen. Beredningen skiljer i sitt förslag mellan legal skiljedom som har meddelats med tillämpning av skiljemannalagens föreskrifter och annan legal skiljedom. När skiljemannalagen med stöd av bestämmelse i lag eller annan författning skall tillämpas, torde skiljemannalagens regler om skiljedoms ogiltighet och hävande av skiljedom på grund av formella

fel gälla i tillämpliga delar. Detsamma synes enligt beredningen vara fallet i fråga om beslut angående ersättning till skiljeman. Beredningen anser därför att för verkställighet bör gälla samma villkor som i fråga om skiljedom som grundas på skiljeavtal. En bestämmelse härom har tagits upp i 3 kap. 18 § beredningens förslag. Om bestämmelse som ligger till grund för skiljemannaförfarande innehåller förbehåll om rätt för part att klandra domen på materiell grund, utgör det inte hinder mot verkställighet sedan klandertiden har gått till ända utan att talan har väckts.

I 19 § beredningsförslaget regleras verkställighet av annan skiljedom som enligt lag eller annan författning skall lända till efterrättelse. Beträffande sådan skiljedom får enligt gällande rätt för verkställighet förutsättas att det inte har förekommit sådana grova fel under ärendets behandling som föranleder att domen skall utan vidare anses ogiltig. Rätt att på grund av andra formella fel föra talan om skiljedoms hävande har i och för sig ansetts sakna betydelse för verkställighetsfrågan. Beredningen har inte ansett det behövligt att ta upp någon bestämmelse om hinder mot verkställighet på grund av påstående om felaktighet som eventuellt kan göras gällande genom talan vid domstol. Enligt beredningen synes det tillräckligt att domstol kan, om talan väckts, förordna om inhibition av verkställighet. I enlighet härmed anges som villkor för verkställighet av sådan legal skiljedom som nu avses att det inte föreligger omständighet som gör skiljedomen ogill även om talan inte förs mot domen. Beredningen framhåller att om skiljedomen innehåller beslut om ersättning till skiljeman mot vilket talan får föras, verkställighet i den delen inte får äga rum före klandertidens utgång.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Bestämmelse om att viss typ av tvist skall avgöras av skiljemän torde förutsätta lagform. I enlighet härmed nämns inte "annan författning" vid sidan av "lag".

På sina håll finns bestämmelser att viss tvistefråga kan avgöras av skiljemän eller domstol (se 3 kap. 8 § gruvlagen 1974:342 och 24 § lagen 1974:890 om vissa mineralfyndigheter). Ett skiljeförfarande förutsätter i sådant fall att parterna är överens om detta. Det är således här fråga om konventionell skiljedom som verkställs enligt vad som sägs i 15 § (jfr prop. 1974:32 s. 158).

17 § Paragrafen tar upp en bestämmelse om inhibition av verkställighet av skiljedom. Den motsvarar 3 kap. 20 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 46 § 3 mom. UL äger domstol, vid vilken talan mot skiljedom som grundas på skiljeavtal är anhängig, förordna om inhibition av verkställighet på grund av skiljedomen. Motsvarande befogenhet finns inte föreskriven i fråga om legal skiljedom.

Lagberedningen. Beredningen föreslår en generell regel, enligt vilken domstol kan förordna att verkställighet av skiljedom tills vidare inte får

äga rum om talan mot domen har väckts. Bestämmelsen föreslås bli tillämplig även beträffande legal skiljedom. Med talan åsyftar beredningen i första hand talan som grundas på formella skäl. Skiljedom som kan klandras på materiell grund får inte verkställas, såvida det inte är särskilt föreskrivet. Om emellertid sådan föreskrift föreligger och skiljedomen klandras på materiell grund, blir bestämmelsen tillämplig.

Föredraganden. Beredningens förslag på förevarande punkt har inte mött någon erinran i sak. Även jag godtar förslaget.

Förbindelse angående underhållsbidrag

18 § I paragrafen ges bestämmelser om verkställighet av skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag. Paragrafen motsvarar 3 kap. 21 § beredningens förslag.

Gällande rätt. För underhållsbidrag enligt GB eller FB får enligt 1 § 1 och 5 § första stycket första meningen införsellagen införsel äga rum bl.a. i fall då bidraget är fastställt genom skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse. Införsel får vidare enligt 1 § 2 och 6 § första stycket första meningen införsellagen äga rum för kommuns fordran på bidrag enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen för omhändertaget barn bl.a. om beloppet har fastställts genom förbindelse enligt vad som är föreskrivet därom. Enligt 74 § andra stycket barnavårdslagen kan sådan bidragsskyldighet fastställas genom skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse. Enligt 54 a § UL får även utmätning äga rum på grund av förbindelser som har nämnts nu.

Förbindelse angående underhållsbidrag o.d. kan bli föremål för rättegång. Enligt 26 § införsellagen gäller att om talan om förbindelse som avses i 5 eller 6 § nämnda lag är anhängig vid domstol, denna får förordna att införsel tills vidare inte får äga rum. En liknande bestämmelse finns i 54 a § 3 mom. UL såvitt gäller utmätning.

Lagberedningen. Beredningens förslag rörande förbindelse angående underhållsbidrag avser all verkställighet som kan komma i fråga, vilket i förevarande fall innebär införsel och utmätning. Förslaget avser inte att göra någon ändring i vad som gäller f.n. Beredningen erinrar om att 54 a § 1 mom. andra meningen UL innehåller ett särskilt villkor för utmätning när fråga är om underhållsbidrag till make som grundas på skriftlig förbindelse. Nämnda bestämmelse motsvaras i beredningens förslag av 5 kap. 2 § andra stycket. Den innebär krav på särlevnad. Första stycket i 3 kap. 21 § innehåller en erinran om att begränsningar kan följa av särskilda föreskrifter. Till sådana föreskrifter kan även hänföras vad som i 5 kap. 2 § första stycket beredningsförslaget sägs om bidrag som har förfallit till betalning tidigare än tre år före utmätningsansökan.

I paragrafens andra stycke föreslår beredningen en bestämmelse om inhibition motsvarande 26 § införsellagen och 54 a § 3 mom. UL.

Föredraganden. I departementsförslaget har beredningens förslag, som i sak överensstämmer med gällande rätt, tagits upp utan ändring.

Annan exekutionstitel

19 § Paragrafen tar upp bestämmelser om verkställighet av beslut av förvaltningsmyndighet. Den motsvarar 22 § beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att UL inte är direkt tillämplig beträffande verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut. Införsellagen däremot är direkt tillämplig även på vissa beslut som har meddelats av sådan myndighet. Införsel får sålunda enligt 1 § 3 och 4 införsellagen äga rum för skatter och allmänna avgifter samt för böter och viten, även när sådan påföljd har bestämts av förvaltningsmyndighet. Införsel får vidare enligt 1 § 2 och 6 § första stycket första meningen införsellagen äga rum på grund av beslut, varigenom någon har ålagts att utge bidrag till kommun enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen för omhändertaget barn eller enligt 40 § lagen om socialhjälp till hjälptagares försörjning. Sådant beslut meddelas av länsstyrelse som första instans.

Beredningen framhåller vidare att det inte finns några allmänna bestämmelser som anger i vad mån förvaltningsmyndigheters beslut får verkställas. De flesta förvaltningsbeslut kan inte föranleda verkställighet av exekutiv myndighet redan av den anledningen att de inte ålägger betalningsskyldighet eller annan liknande förpliktelse. Vissa förvaltningsbeslut får emellertid enligt uttryckliga författningsbestämmelser verkställas i sådan ordning. Det gäller t.ex. beslut angående skatt som avses i 1 § uppbördslagen (59 och 60 §§ uppbördslagen), beslut rörande stämpelskatt och expeditionsavgift (37 § 1 mom. stämpelskattelagen 1964:308 och 25 § andra stycket expeditionskungörelsen 1964:618) och beslut av befattningshavare vid krigsmakten om åläggande av ersättningsskyldighet (65 § militära rättegångslagen). Även utan stöd av uttrycklig föreskrift torde enligt beredningen verkställighet i viss omfattning kunna ske på grund av förvaltningsmyndighets beslut. Denna fråga är emellertid omstridd och oklar. Enligt en åsikt skulle förvaltningsbeslut generellt vara verkställbara. Enligt en annan mening kan det på goda grunder ifrågasättas, om inte beslut varigenom betalningsskyldighet har ålagts som regel kan verkställas exekutivt, medan det knappast finns stöd för en sådan ståndpunkt i fråga om andra förpliktelser. En tredje mening går ut på att beslut av förvaltningsmyndighet bör anses verkställbara i den mån besluten får samma rättskraft som domstols dom, medan andra beslut inte skulle kunna verkställas, oavsett om de har meddelats av lägre eller högre instans. Beredningen påpekar att berörda uttalanden, som härrör från tiden före 1971 års förvaltningsdomstolsreform, även omfattar beslut av myndigheter vilka utgör förvaltningsdomstol och numera faller utanför begreppet förvaltningsmyndighet.

När beslut av förvaltningsmyndighet får utan stöd av särskild föreskrift verkställas exekutivt, torde enligt vad beredningen framhåller UL:s bestämmelser vara analogiskt tillämpliga. Det är dock ovisst i vad mån det för verkställighet krävs att beslutet vunnit laga kraft. Enligt 13 § förvaltningslagen kan besvärsmyndighet förordna att överklagat förvaltningsbeslut tills vidare inte skall gälla. En liknande föreskrift finns i 28 § förvaltningsprocesslagen.

Beredningen har inte ansett det lämpligt att i UB söka reglera i vilka fall beslut av annan myndighet än domstol får verkställas. En sådan reglering, som redan i fråga om aktuella förhållanden skulle möta betydande svårigheter, har knappast sin plats i UB och skulle f.ö. behöva oavlåtligt ändras. Förslaget utgår från att bestämmelser om möjligt bör meddelas i de författningar där vederbörande myndigheters befogenheter generellt eller speciellt regleras. Dessutom måste man enligt beredningen räkna med att verkställighet kan äga rum utan stöd av särskild bestämmelse. I UB bör däremot meddelas föreskrift om vad som skall gälla, när förvaltningsmyndighets beslut får verkställas. Beredningen har ansett att man då kan i princip tillämpa vad som föreslås om domstols dom.

I enlighet härmed anges i första stycket av 22 § att när beslut av förvaltningsmyndighet får verkställas, vad som gäller om dom skall tillämpas, om inte annat är föreskrivet. Har saken inte blivit slutligt prövad – dvs. kan den alltjämt prövas av högre instans – skall beslutet anses lika som underrätts dom. Att förvaltningsmyndighets beslut eventuellt kan bli föremål för omprövning vid ändrade förhållanden är – enligt vad beredningen framhåller – lika litet som beträffande domstols beslut hinder mot att anse den aktuella saken "slutligt prövad". Termen "beslut" bör fattas i vidsträckt betydelse. Därmed avses alla förvaltningsmyndighets avgöranden, oavsett hur de betecknas (utslag, beslut, förordnande osv.).

Beredningens förslag innebär bl.a. att verkställigheten sker utan särskilda villkor när myndighetens beslut har vunnit laga kraft. Beslut varigenom har ålagts betalningsskyldighet eller förpliktelse att utge lös egendom får verkställas utan avvaktan på laga kraft. Gäldenären kan genom nedsättning eller genom att ställa säkerhet hindra verkställighet av ett ej lagakraftvunnet beslut varigenom betalningsskyldighet har ålagts. Innan beslutet har vunnit laga kraft får utmätt egendom som regel inte säljas och influtna medel inte utbetalas utan att säkerhet ställs. Beredningen framhåller att när beslut får verkställas med stöd av särskild bestämmelse i lag eller annan författning, närmare villkor för verkställigheten kan vara föreskrivna i den författningen. Vad som på det sättet är särskilt föreskrivet skall iakttas.

Enligt införsellagen får införsel äga rum på grund av beslut om åläggande av ersättningsskyldighet enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen eller 40 § socialhjälpslagen. Sådant beslut har i analogi därmed ansetts kunna läggas till grund även för utmätning. Enligt beredningen är

det uppenbart att beslut enligt de angivna bestämmelserna även framdeles skall kunna verkställas inte bara genom införsel utan även genom utmätning, trots att någon särskild bestämmelse härom inte har tagits upp i förslaget.

Beredningen erinrar om att enligt gällande rätt talan i vissa fall torde kunna föras vid allmän domstol om att förvaltningsmyndighets beslut skall förklaras ogiltigt. När sådan talan har förts mot beslut som får verkställas i exekutiv ordning, bör enligt beredningen domstolen kunna inhibera verkställigheten. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av 22 § (jfr 20 § och 21 § andra stycket). När besvär har anförts hos förvaltningsdomstol över förvaltningsmyndighets beslut gäller 28 § förvaltningsprocesslagen.

Remissyttrandena. *RSV* anför att av motiveringen att döma beredningen med myndighetsbeslut åsyftar bl.a. beslut angående skatter och allmänna avgifter. Huruvida hänvisningen till domsbestämmelserna också avser det fall att icke lagakraftvunnen dom enligt lag får verkställas såsom lagakraftvunnen är enligt verket något oklart i fråga om skattebeslut. Verket utgår emellertid från att någon ändring i nuvarande ordning inte är avsedd. Detta bör komma till tydligare uttryck i författningstexten.

RRV anser det oklart huruvida beredningen har avsett att ändra på nu rådande förutsättningar för verkställighet i allmänna mål. Enligt verkets mening är det för effektiviteten i skatteindrivningen väsentligt att någon förändring av verkställighetsreglerna i 87 § uppbördslagen inte genomförs. Liknande synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen*.

Föredraganden. Bestämmelsen i förevarande paragraf avser att täcka ett antal olika fall vilka inte f.n. regleras i UL. Enligt beredningens förslag faller i och för sig under bestämmelsen beslut angående skatter och allmänna avgifter. Beredningen har därvid utgått från att särskilda bestämmelser alltjämt skall gälla i fråga om verkställigheten av sådana beslut. I departementsförslaget är förevarande bestämmelse emellertid inte tillämplig i allmänna mål, se första stycket i 23 §. Särskilda verkställighetsföreskrifter beträffande sådana mål har tagits upp i andra och tredje styckena av 23 §.

Som framgår av 1 § första stycket 6 i departementsförslaget krävs särskild bestämmelse för att beslut av förvaltningsmyndighet skall få verkställas enligt balken. Också detta är en skillnad i förhållande till beredningsförslaget. Jag hänvisar till vad som har anförts härom i anslutning till nämnda lagrum.

Som tidigare nämnts har beredningen föreslagit en bestämmelse om rätt för allmän domstol att besluta om inhibition, om talan mot förvaltningsmyndighets beslut har väckts vid domstol. Enligt min mening kan dock en sådan bestämmelse undvaras. Det är ovisst i vilken utsträckning frågan huruvida ett förvaltningsbeslut har varit oriktigt kan komma under allmän domstols prövning. Sannolikt är antalet fall där saken kan bli aktuell

mycket litet. Departementsförslaget saknar därför motsvarighet till den angivna bestämmelsen.

20 § Paragrafen reglerar verkställighet på grund av annan exekutionstitel än som har nämnts i det föregående. Den motsvarar 3 kap. 23 § beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att enligt särskilda bestämmelser i olika författningar får i åtskilliga fall verkställighet äga rum utan att det föreligger beslut av domstol eller annat organ som brukar räknas som myndighet. Sådana bestämmelser gäller främst betalningsskyldighet. Dessa föreskrifter avser bl.a. utlåtanden eller beslut av synemän eller andra förrättningsmän och beslut varigenom vissa föreningar eller inrättningar uttaxerar bidrag. Som exempel nämner beredningen bl.a. att verkställighet får ske på grund av synemäns utlåtande rörande företag enligt 3, 7 eller 8 kap. vattenlagen 1918:523 (10 kap. 75 §) och utlåtande av synemän angående stängselskyldighet eller betesreglering (32 § lagen 1933:269 om ägofred). Verkställighet får vidare äga rum bl.a. för bidrag som har uttaxerats av styrelsen för vattenreglerings- eller torrläggningsföretag (3 kap. 20 § och 7 kap. 63 § vattenlagen), av flottningsstyrelse (33 § 2 mom. lagen 1919:426 om flottning i allmän flottled), av styrelsen för vägförening (89 § lagen om enskilda vägar) och av konkursförvaltning, när ömsesidigt försäkringsbolag har försatts i konkurs (202 och 203 §§ lagen om försäkringsrörelse).

De bestämmelser som medger verkställighet i dessa fall innehåller också närmare villkor för verkställigheten. Dessa innebär i regel att verkställighet får ske som för lagakraftvunnen dom, ofta dock först sedan tid för klandertalan har gått till ända. Exekutionstiteln utgörs av protokoll eller annan handling som återger beslutet, t.ex. debiteringslängd, uttaxeringslängd e.d.

I 23 § föreslår beredningen en bestämmelse om att när verkställighet får äga rum på grund av annan handling än som är nämnd förut i kapitlet tillämpas vad som är särskilt föreskrivet i tillämplig lag eller annan författning. I vad mån bestämmelse i ämnet över huvud kan meddelas annat än genom lag är enligt vad beredningen framhåller en fråga som regleras av grundlag.

Föredraganden. Bestämmelsen har i departementsförslaget undergått en redaktionell justering men stämmer i sak överens med beredningens förslag.

Bestämmelsen tar sikte på s.k. enskilda exekutionstitlar. Bland nyare bestämmelser som medger direkt verkställighet på grund av handling som nu avses märks debiteringslängd enligt 46 § lagen om förvaltning av samfälligheter.

Invändningar mot verkställighet

21 § Paragrafen reglerar i vilken utsträckning invändningar som görs mot verkställigheten påverkar förfarandet. Den motsvarar 3 kap. 24 § beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen anför inledningsvis att gällande rätt saknar bestämmelser som reglerar vilka invändningar som svaranden kan göra mot verkställighet och verkan därav. Uppenbart är, framhåller beredningen, att svaranden kan göra gällande att någon formell förutsättning för verkställighet brister, såsom att laga exekutionstitel inte föreligger. Han kan vidare bestrida att sökanden är rätt part eller behörig att själv föra sin talan, att kronofogdemyndigheten är behörig att ta upp ansökningen osv. Påståenden av denna natur har dock närmast till syfte att fästa myndighetens uppmärksamhet på ett villkor för verkställighet som den självmant skall beakta. Svaranden kan emellertid även i viss utsträckning göra materiella invändningar, även om det anspråk som sökanden åberopar har blivit fastställt genom dom eller annat beslut. Han kan sålunda göra invändning om att förpliktelsen har fullgjorts eller av annan orsak upphört m.m.

Invändning om att sökandens anspråk har upphört kan, fortsätter beredningen, vara grundad t.ex. på att svaranden har betalt aktuell skuld, att parterna träffat uppgörelse varigenom sökanden avstått från sitt anspråk eller att anspråket preskriberats. Svarandens rätt att få sådana invändningar prövade torde som regel vara begränsad till omständigheter som har inträffat så sent att de inte kunnat beaktas vid den prövning av anspråket som ägt rum innan dom eller annan exekutionstitel meddelades. Den omständigheten att viss motfordran inte har åberopats i en process utgör dock inte hinder mot att senare åberopa motfordringen.

Invänder gäldenären i ärende om fullgörande av betalningsskyldighet att han har betalt skulden åligger det honom enligt gällande rätt att bevisa det, om betalningen inte har vitsordats av sökanden. I praktiken krävs skriftligt bevis, dvs. kvitto. Visar svaranden efter det att införsel eller utmätning har skett att han betalt sökandens fordran, torde införseln eller utmätningen skola gå åter, om det kan ske. Motsvarande torde gälla i fråga om en del andra hinder mot verkställighet.

En invändning av likartat slag är, påpekar beredningen, att gäldenären i ärende om verkställighet av betalningsskyldighet åberopar rätt till kvittning med motfordran. Beredningen erinrar om att kvittning, om förutsättningar därför föreligger, i princip räknas lika som betalning. För att kvittningsförklaring skall godtas mot sökandens bestridande torde det f.n. anses vara en förutsättning – förutom att allmänna förutsättningar för kvittning föreligger – att svaranden kan åberopa dom eller annat myndighets beslut som tillerkänt honom motfordran samt att domen eller beslutet har vunnit laga kraft eller får verkställas lika med lagakraftvunnen dom.

Detta anses gälla även om sökandens egen exekutionstitel inte har vunnit laga kraft, t.ex. när verkställighet söks enligt 39 § UL.

Det torde enligt vad beredningen vidare framhåller åligga gäldenären att styrka att förutsättningarna för kvittning föreligger. Om han kan göra det, torde kronofogdemyndigheten normalt förklara att fordringarna i den utsträckning som gäldenärens motfordran täcker sökandens fordran har gått i avräkning mot varandra. Här finns dock utrymme för vissa modaliteter i förfaringssättet. Gör gäldenären invändning om kvittning först sedan införsel eller utmätning har skett och är nyss angivna villkor uppfyllt, torde verkställigheten gå åter, om det kan ske.

Beredningen föreslår i *första stycket* första meningen av 3 kap. 24 § att verkställighet inte får äga rum om svaranden visar att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse för vilken verkställighet söks. Enligt beredningen är det utan särskild föreskrift tydligt att bestämmelsen inte åsyftar omständighet som hade bort anföras före den prövning av saken som innefattas i dom eller beslut som sökanden har åberopat. Liksom f.n. ankommer det på gäldenären att styrka att betalning har skett, om detta bestrids av sökanden. Detsamma gäller om svaranden invänder att han har fullgjort annan förpliktelse, t.ex. skyldighet att fullgöra leveransavtal. Han är i verkställighetsärendet praktiskt sett hänvisad till skriftliga bevis. Förhör med parterna kan dock äga rum. Vittnesförhör kan däremot enligt förslaget inte förekomma hos kronofogdemyndigheten i hithörande ärenden. Om verkställighet vägras därför att betalning e.d. anses styrkt, innebär det inte hinder för sökanden att väcka talan vid domstol om att förpliktelsen inte är fullgjord, t.ex. därför att kvitto var falskt eller avsåg annan förpliktelse.

Beredningen framhåller att av den föreslagna bestämmelsen motsättningsvis framgår att verkställighet skall ske om svaranden inte kan styrka invändning om att förpliktelsen fullgjorts. Det bör regelmässigt åligga svaranden att styrka invändningen genast, vid äventyr att verkställighet i annat fall äger rum. Uppskov kan lätt medföra rättsförlust för sökanden. Om denne påstår att betalning har skett till obehörig person och påståendet inte kan lämnas utan avseende, kan det enligt beredningen vara motiverat att verkställighet påbörjas trots att svaranden bör få tillfälle att styrka sin invändning. Styrks invändning sedan verkställighet har påbörjats, skall redan vidtagen åtgärd gå åter, om det kan ske (tredje stycket). I andra fall kan det vara rimligt att verkställighet anstår något för att svaranden skall få visst rådrum för att styrka sin invändning. Det kan då finnas anledning för kronofogdemyndigheten att vidta provisorisk åtgärd (jfr 7 kap. 12 § och 16 kap. 3 § beredningsförslaget).

Beredningen erinrar om att gäldenären ofta frivilligt betalar sin skuld sedan utmätning har sökts. Sker betalningen direkt till sökanden, är det gäldenärens sak att vid behov styrka att betalning har ägt rum, om inte sökanden redan har återkallat sin ansökan om verkställighet. Har åter-

kallelse inte skett i fall då gäldenären påstår att han betalt skulden, bör kronofogdemyndigheten fråga sökanden hur det förhåller sig. Har endast själva utmätningsfordringen betalts, skall utmätning ske för kostnaderna i ärendet, om inte sökanden ändå återkallar ärendet i dess helhet.

Om gäldenären inte betalar sin skuld direkt till sökanden utan till kronofogdemyndigheten, skall enligt förslaget beloppet i regel anses utmätt i ärendet (jfr 5 kap. 29 §). Det betyder att utmätning av annan egendom skall hävas om sökanden är helt tillgodosedd med att ärendet fortgår med utgångspunkt från att i stället det inbetalade beloppet har blivit utmätt. Beredningen påpekar vidare att om verkställighet sker trots invändning av materiell innebörd, svaranden har möjlighet att få sin invändning prövad vid domstol, förutsatt givetvis att saken inte redan är rättskraftigt avgjord.

Beredningen framhåller att om kronofogdemyndigheten trots sökandens bestridande anser betalning styrkt, myndigheten inte kan utlämna åberopat fordringsbevis till svaranden. Myndigheten får i sådant fall inte heller anteckna på fordringsbeviset att fordringen är betald. Däremot bör kronofogdemyndigheten på fordringsbeviset och ingiven exekutionstitel anteckna att verkställighet har blivit sökt men vägrats på grund av betalningsinvändning. Enligt beredningen bör föreskrifter i vad mån anteckning skall göras på fordringsbevis och exekutionstitel meddelas i administrativ ordning.

Enligt beredningens mening bör, om kronofogdemyndigheten har funnit hinder föreligga mot verkställighet, ny ansökan om verkställighet i viss utsträckning kunna lämnas utan avseende utan närmare prövning i sak. När ansökan om verkställighet har avslagits med anledning av invändning om att förpliktelsen fullgjorts, bör sålunda en ny ansökan som inte grundar sig på nytillkomna omständigheter inte tas upp till prövning. Om emellertid sökanden vänder sig till domstol och får fastslaget att förpliktelsen inte har fullgjorts, är han givetvis berättigad att göra en ny ansökan under åberopande av jämväl den nya domen. Detsamma bör gälla om sökanden åberopar andra nya omständigheter som inte har prövats i det tidigare ärendet. Vad som enligt beredningen bör hindras är att samma sak måste omprövas, kanske flera gånger och vid olika kronofogdemyndigheter, utan att något nytt har tillkommit som kan föranleda en annan utgång. Om kronofogdemyndighetens beslut har överklagats och fastställts i högre instans, bör dennas beslut inte bli mera bindande än kronofogdemyndighetens beslut.

Beredningen anför vidare att likartade frågor uppkommer om gäldenären har gjort invändning om kvittning och att dessa enligt beredningens mening bör besvaras med utgångspunkt från den uppfattning om kvittnings rättsliga innebörd som har godtagits i lagen (1936:81) om skuldebrev, särskilt 15 §. Detta innebär att rättsverkningarna av kvittning inträder oberoende av någon judiciell prövning, dvs. i och med kvittningsförklaring – om nämligen förutsättningarna för kvittning förelåg. Beredningen erinrar

om att kvittning vid verkställighet inte f.n. anses kunna äga rum annat än om gäldenärens motfordran har fastställts genom dom som vunnit laga kraft eller genom annan exekutionstitel som får verkställas lika med lagakraftvunnen dom. Som skäl härför har anförts att kvittning hindrar borgenären från att få utmätning i annan tillgång än motfordringen och därför måste ge borgenären samma trygghet som betalning. Vidare har anförts att det inte vid utmätning kan fordras mindre för kvittning än vid lagsökning. För att gäldenären i lagsökningsmål skall få kvitta sin skuld mot fordran hos borgenären krävs att denna fordran är sådan att den kan utkrävas genom lagsökning, dvs. grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis (1 och 14 §§ lagsökningslagen), samt att fordringen är klar och förfallen.

Beredningen anser att rådande uppfattning ensidigt gynnar sökanden. Kvittning bör även vid verkställighet såvitt möjligt likställas med betalning. Det bör inte rimligen krävas att motfordringen är domfäst. Detta gäller oavsett om svaranden har redan före verkställighetsärendet avgett kvittningsförklaring eller gör sådan förklaring i ärendet. Inte heller bör det enligt beredningen ställas upp något formellt krav på att motfordringen grundas på skriftligt fordringsbevis. Det är emellertid inte lämpligt att det exekutiva ärendet får svälla ut till något som liknar en process om motfordringens existens, och verkställigheten bör inte heller få vila i avvaktan på att tvist om motfordringen prövas vid domstol. På grund härav kan inte vilken motfordran som helst beaktas i verkställighetsärende. Beredningen föreslår att svaranden inte får åberopa kvittning med motfordran annat än om denna är ostridig eller eljest klar. Att fordringen är klar – trots att den inte är ostridig – innebär att invändning som framställs mot fordringen är uppenbart ogrundad och därför kan lämnas utan avseende. Att allmänna förutsättningar för kvittning också måste föreligga är tydligt. Underhållsfordran kan t.ex. inte mötas med motfordran av vanlig beskaffenhet. Vidare måste motfordringen vara förfallen till betalning.

Den föreslagna bestämmelsen omfattar såväl det fallet att gäldenären yrkar kvittning först i verkställighetsärendet som att han åberopar en tidigare avgiven kvittningsförklaring. Ett först i det exekutiva ärendet framställt kvittningsyrkande bör enligt beredningen regelmässigt anses innefatta en direkt kvittningsförklaring och inte bara en hemställan att kronofogdemyndigheten skall genomföra kvittning. Medger sökanden eller styrker svaranden att förutsättningarna för kvittning föreligger i ärendet, får verkställighet inte äga rum. Förslaget jämställer alltså kvittning med betalning. Liksom vid invändning om betalning kan det knappast bli fråga om att styrka motfordran annat än med skriftliga bevis. Styrks kvittningsinvändning först sedan verkställighet har påbörjats, skall redan vidtagen åtgärd gå åter, om det kan ske (tredje stycket).

Om kronofogdemyndigheten godtar en kvittningsinvändning, bör dess beslut innehålla att verkställighet inte kan meddelas. Kronofogdemyndig-

hetens beslut innebär inte – lika litet som när invändning om betalning godtas – att saken blir rättsligt avgjord mellan parterna. Sökanden har alltså möjlighet att vända sig till domstol för att få fastslaget att svaranden inte har kvittningsgill motfordran (jfr sista stycket). Ogillas åter svarandens kvittningsinvändning, är denne å sin sida oförhindrad att väcka talan vid domstol (liksom han kan framställa samma invändning i annat verkställighetsärende).

Om kronofogdemyndigheten mot sökandens bestridande godtar kvittningsgill motfordran, får sökandens fordringsbevis inte lämnas ut till svaranden. Däremot bör enligt beredningen kronofogdemyndigheten på fordringsbeviset och ingiven exekutionstitel anteckna att verkställighet har sökts men på grund av kvittningsinvändning vägrats. Därvid måste motfordringen – främst i sökandens intresse – identifieras. Anteckning om att motfordran har använts till kvittning bör också ske på fordringsbevis och eventuell exekutionstitel som svaranden har åberopat. Om svaranden vägrar att inge fordringsbevis när det behövs, bör hans kvittningsinvändning avvisas. Vägledande bestämmelser i dessa hänseenden kan enligt beredningen lämpligen intas i blivande tillämpningskungörelse till UB.

Om svarandens motfordran inte täcker hela sökandens fordran, får verkställighet äga rum för den överskjutande delen. Beredningen påpekar att anteckningar på fordringsbevis och exekutionstitel naturligtvis skall avfattas på ett sätt som svarar mot detta förhållande. Eftersom rättsverkningarna av rättmätig kvittning inträder i och med kvittningsförklaringen upphör ränteberäkningen omedelbart på ömse sidor så långt kvittning har skett.

Beredningen framhåller att kvittningens natur är av betydelse även för frågan i vad mån kronofogdemyndighetens beslut att vägra verkställighet på grund av kvittningsförklaring skall hindra prövning av ny ansökan om verkställighet. Om sökanden väcker talan vid domstol och denna förklarar att svaranden inte har kvittningsgill motfordran, kan sökanden återkomma och få verkställighet. Kan sökanden åberopa andra nya omständigheter, bör han också vara berättigad att göra ny ansökan om verkställighet. I övrigt bör ny verkställighetsansökan avvisas.

Om kronofogdemyndigheten iakttar de regler som här angetts och gör vederbörliga anteckningar, bör det enligt vad beredningen framhåller inte inträffa att löpande skuldebrev, som rätteligen skall anses betalt kontant eller genom kvittning, kommer i händerna på godtroende innehavare som skulle kunna göra fordringen gällande mot gäldenären. Självfallet kan gäldenär, om detta likväl skulle inträffa, på sin sida fordra ersättning av borgenären.

I *andra stycket* av paragrafen behandlar beredningen invändning om att annat särskilt förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet. Sådana invändningar kan vara av skilda slag. Även omständigheter som kronofogdemyndigheten självmant har att beakta om-

fattas av föreskriften. Beredningen har ansett det befogat att man beaktar även vissa invändningar som gör verkställighetsfrågan så tvivelaktig att invändningen inte rimligen kan lämnas utan avseende. Hur mycket som skall fordras till stöd för att invändning som här avses skall beaktas måste enligt beredningen bero på grunden till invändningen och omständigheterna i det särskilda fallet. Beredningen påpekar att om verkställighet vägras i fall som nu avses, har sökanden möjlighet att vid behov söka kvarstad eller annan handräckning i avvaktan att saken blir prövad av domstol eller annan behörig myndighet.

Bestämmelsen i andra stycket är enligt beredningen tillämplig beträffande såväl betalningsskyldighet som annan förpliktelse, t.ex. om svaranden invänder att sökanden efter det att dom eller annan exekutionstitel tillkommit har beviljat honom anstånd med betalning. Invändningen kan regelmässigt beaktas endast om den styrks. Undantagsvis kan det möjligen förekomma att mellanhavandet mellan parterna har blivit så komplicerat att ståndpunkt inte kan tas i exekutiv väg utan tvistefrågan bör bli föremål för domstols eller annan behörig myndighets avgörande. Ett annat exempel är att svaranden gör invändning med avseende på motprestation som utgör villkor för förpliktelsen. Svaranden har t.ex. ålagts att betala visst belopp mot att viss egendom överlämnas till honom. I detta läge är det i princip sökanden som skall visa att hans prestation är fullvärdig. I fråga om verkställighet av skyldighet att utge viss lös egendom kan svaranden tänkas invända att han har överlåtit egendomen eller upplåtit panträtt till annan, med verkan att han inte kan utge egendomen (jfr NJA 1953 s. 499, där tredje man gjorde invändning om att han hade retentionsrätt i egendomen). Beredningen hänvisar också till NJA 1968 s. 516, som avsåg borgensmans regressrätt. Att försiktighet är påkallad när fråga är om att inställa verkställighet på grund av invändning som inte styrks till fullo är enligt beredningen uppenbart.

Beredningen påpekar att andra stycket i paragrafen inte avser invändning som rör de allmänna formella förutsättningarna för verkställighet. Sådana invändningar omfattas f.ö. inte heller av första stycket i paragrafen. Bestämmelsen gäller endast det materiella rättsförhållandet mellan parterna, dvs. deras mellanhavande.

I detta sammanhang erinrar beredningen om att det har gjorts gällande att tioårspreskription skall självmant beaktas av exekutiv myndighet. Beredningen är inte övertygad om att detta numera kan anses vara gällande rätt. I ordinär process skall tioårspreskription inte beaktas självmant av domstolen, troligen inte ens om svaranden har uteblivit. Det är mera tveksamt om detsamma gäller i lagsökningsmål. I sådant mål synes preskription tidigare ha beaktats även utan invändning, men i rättsfallet Svensk Juristtidning 1966 ref. s. 35 har motsatt ståndpunkt intagits. Beredningen anser att frågan om tioårspreskription inte bör tas upp av kronofogdemyndigheten annat än efter invändning. Om sådan framställs, åligger det

sökanden att visa att preskription inte inträtt.

Om svaranden sedan verkställighet har inletts styrker invändning om fullgörelse eller kvittning eller gör annan invändning som inte kan lämnas utan avseende och hinder sålunda föreligger mot verkställighet, bör, som tidigare har framhållits, redan vidtagen verkställighetsåtgärd gå åter, om det kan ske. Föreskrift härom har beredningen tagit upp i paragrafens *tredje stycke*. Hinder mot återgång kan föreligga t.ex. om utmätt egendom har hunnit säljas. Även försäljning kan emellertid undanröjas, om den överklagas i tid.

Som framgår av det tidigare anförda är det inte avsett att kronofogdemyndighetens beslut med anledning av sådan invändning mot verkställighet som avses i 3 kap. 24 § skall utgöra hinder mot att vad som är tvistigt prövas i rättegång, vare sig kronofogdemyndighetens beslut går i ena eller andra riktningen. *Sista stycket* i paragrafen innehåller en erinran härom. Bestämmelsen ger inte domstol befogenhet att pröva fråga som inte hör till domstols kompetens. En dom i målet rubbar inte heller i och för sig kronofogdemyndighetens förrättning, t.ex. försäljning av utmätt egendom.

Remissyttrandena. Svea hovrätt noterar med tillfredsställelse att beredningen har sökt reglera den intrikata frågan om verkan av gäldenärs invändningar mot verkställighet men anser att vissa erinringar likväl kan göras mot de föreslagna bestämmelserna. Hovrätten ifrågasätter till en början om det inte av första meningen i första stycket tydligare bör framgå att bestämmelsen i enlighet med vad beredningen uttalar i motiven inte åsyftar omständighet som hade bort anföras före den prövning av saken som innefattas i dom eller beslut som sökanden åberopat. I sammanhanget understryker hovrätten att det vid tillämpningen bör råda ett högt beviskrav för att verkställighet skall kunna förhindras samt att det i enlighet med vad beredningen förordar i motiven bör åligga svaranden att *genast* styrka sin invändning.

Den i andra meningen av första stycket föreslagna bestämmelsen om kvittning i samband med verkställighet tillstyrks i allmänhet av de remissinstanser som har yttrat sig i frågan. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anför sålunda att den föreslagna ändringen får anses riktig och rättvis gentemot gäldenären. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* finner beredningens överväganden välbetänkta och bestämmelsen lämpligt utformad. *Advokatsamfundet* anser förslaget innebära en välmotiverad ändring till gäldenärens förmån i förhållande till gällande rätt.

Svea hovrätt är emellertid kritisk mot den föreslagna bestämmelsen och anser att man bör hålla fast vid nuvarande praxis i fråga om möjligheterna till kvittning. En ändring synes dock motiverad i så måtto att ett kvittningsvis åberopat avgörande som inte har vunnit laga kraft bör kunna föranleda inställande av vidare verkställighet i utsökningsärendet. Hovrätten framhåller bl.a. att förslaget medför att den som utför verkställigheten – härvid är inte alltid fråga om rättsbildad personal – ställs inför

svåra överväganden. Kvittningsregeln kan medverka till att det exekutiva förfarandet utvecklas till ett slags rättegång, en tendens som det finns anledning att se upp med. Hovrätten påpekar också att förslaget får den egendomliga konsekvensen att vissa processuella bestämmelser om kvittning sätts ur spel, t.ex. 10 kap. 17 § tredje stycket och 50 kap. 25 § tredje stycket RB. De omständigheter som talar för att kvittningsfordringen inte har fått prövas i process om huvudfordringen talar även mot att invändningen skall få framställas hos kronofogdemyndigheten.

Även *hovrätten för Västra Sverige* har kritiska synpunkter på den föreslagna kvittningsbestämmelsen. Hovrätten godtar i och för sig ett slopande av kravet på att kvittningsfordringen skall vara domfäst (eller motsvarande) för att få åberopas i verkställighetsärendet. Hovrätten ställer sig emellertid avvisande till att kvittning skall kunna ske även när motfordringen inte grundar sig på skriftligt fordringsbevis. En muntlig fordran kan enligt hovrättens mening inte antas bli identifierad med tillräcklig säkerhet i det summariska förfarande som exekution utgör. Hovrätten har inte någon erinran mot förslaget att kronofogdemyndigheten inte längre skall avräkna fordringarna mot varandra utan i stället meddela beslut om att verkställighet inte kan äga rum. Lagtexten har emellertid inte avfattats i enlighet härmed. Är det endast fråga om en begäran att kronofogdemyndigheten skall verkställa avräkning av fordringarna, blir lagrummet inte tillämpligt. Andra meningen i första stycket borde i stället direkt ange vad myndigheten skall göra, om svaranden åberopar en motfordran till kvittning.

Bestämmelsen i andra stycket att verkställighet kan hindras om svaranden åberopar annat särskilt förhållande än som avses i första stycket innebär enligt *jordbrukskasseförbundet* ökade möjligheter för tredskande gäldenärer att genom allehanda svårbedömbara invändningar förhala verkställigheten av ett utsökningsärende. Allmänt sett bör restriktivitet iakttas när det gäller invändningar som både bör och kan framställas i ett tidigare skede av indrivningsförfarandet. Genom en justering av lagtexten bör klart fastslås att det endast är vid mer kvalificerade invändningar som verkställigheten kan avbrytas. En sådan justering förordas också av *Svea hovrätt* och *advokatsamfundet*.

Beredningens uttalande att fråga om tioårspreskription bör beaktas endast efter invändning möter kritik från ett par remissinstanser. *Hovrätten för Västra Sverige* anser sålunda övervägande skäl tala för att sådan preskription skall beaktas självmant av kronofogdemyndigheten. På exekutionsstadiet torde en gäldenär sällan anlita juridisk sakkunskap och han torde ofta vara okunnig om möjligheten att framställa preskriptionsinvändning. Även *kronofogdeföreningen* och *TCO* anser att preskriptionsfråga bör prövas självmant av myndigheten.

Föredraganden. Första meningen av första stycket i paragrafen överensstämmer med vad beredningen har föreslagit. Jag vill framhålla att

bestämmelsen inte åsyftar omständighet som hade bort anföras före den prövning av saken som innefattas i åberopad exekutionstitel. I likhet med beredningen anser jag att någon uttrycklig bestämmelse härom inte behövs. Det är sålunda tydligt att svaranden inte mot verkställighet av betalningsdom mot honom kan åberopa att skulden i själva verket har betalats redan före domen. Avgörandets rättskraft anses medföra att sådana invändningar prekluderas vare sig de har förts fram i processen eller inte. I fråga om kvittning i vanlig rättegång omfattar däremot domens rättskraft endast fordran som har åberopats till kvittning och prövats av domstolen.

Vad jag har sagt nu tar närmast sikte på invändningar mot anspråk som har prövats av allmän domstol. I fråga om invändningar mot exekutionstitlar som har meddelats av annan instans än allmän domstol är det osäkert i vad mån det resonemang som har förts nu har motsvarande tillämpning. Med hänsyn härtill är det knappast möjligt att i lagtexten ange i vilken utsträckning invändning som hänför sig till tiden före exekutionstitelns tillkomst kan beaktas av kronofogdemyndigheten.

Som andra mening i första stycket har beredningen föreslagit en bestämmelse om verkan av att gäldenären i mål om verkställighet åberopar rätt till kvittning med motfordran. Beredningens förslag innebär den ändringen i förhållande till vad som nu anses gälla att det för rätt till kvittning inte längre skall krävas att motfordringen har fastställts genom lagakraftvunnen dom eller annan exekutionstitel som får verkställas lika med lagakraftvunnen dom. Vidare utgår beredningen från att kvittning sker genom svarandens kvittningsförklaring och inte genom beslut av kronofogdemyndigheten. Rättsverkningarna av kvittningen inträder redan i och med kvittningsförklaringen, om förutsättningarna för kvittning då föreligger. Denna uppfattning om kvittningens rättsliga innebörd, den s.k. civilrättsliga kvittningsläran, har som beredningen framhåller godtagits i bl.a. skuldebrevslagen.

Förslaget i denna del har fått ett positivt mottagande av flera remissinstanser. Från ett par håll uttrycks dock kritik mot förslaget. Även om jag finner de farhågor angående tillämpningen som framförts något överdrivna, är det tydligt att den av beredningen föreslagna ordningen någon gång kan ställa kronofogdemyndigheten inför svårbemästrade problem. Det är också möjligt att gäldenären frestas att framställa obefogade kvittningsinvändningar i syfte att undgå verkställighet. Även om invändningen vid ett närmare påseende kan lämnas utan avseende belastas i så fall kronofogdemyndigheten onödigtvis genom den utredning som i alla händelser måste företas.

Av nu anförda skäl har i departementsförslaget den begränsningen gjorts i förhållande till beredningsförslaget att kvittning får åberopas endast i två fall, nämligen dels när motfordringen grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, dels när motfordringen har fast-

ställts genom dom eller annan exekutionstitel. Något krav på att exekutionstiteln skall ha vunnit laga kraft bör inte upprätthållas, men exekutionstiteln måste, när fordringen inte grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, vara sådan att den berättigar till verkställighet t.ex. enligt reglerna för icke lagakraftvunna betalningsdomar. Till följd av den nu förordade regleringen har beredningens krav på att motfordringen skall vara "ostridig eller eljest klar" fått utgå.

I departementsförslaget har vidare ordalydelsen av förevarande bestämmelse jämkats så att den täcker såväl det fallet att gäldenären åberopar en tidigare kvittningsförklaring som att han utan föregående kvittningsförklaring begär kvittning i utsökningsmålet. Någon avgörande vikt bör inte fästas vid de ordalag gäldenären använder. Begär han sålunda att fordringarna skall avräknas mot varandra får detta anses som en begäran om kvittning.

Departementsförslaget innebär i nu berörda del inte i övrigt några ändringar i förhållande till beredningens förslag. För att kvittning skall kunna komma i fråga krävs sålunda att kronofogdemyndigheten finner att allmänna förutsättningar för kvittning föreligger. I huvudsak betyder detta att det skall vara samma parter i de båda gäldsförhållandena, att motfordringen går ut på en prestation som är duglig till uppfyllelse av huvudfordringen samt att den är förfallen till betalning. Från dessa huvudprinciper förekommer emellertid åtskilliga undantag, som ibland vidgar och ibland inskränker kvittningsrätten. När huvudfordran och motfordran har uppkommit ur samma rättsförhållande (konnexitet) gäller sålunda i flera fall en vidgad kvittningsmöjlighet. Kvittningsförbud gäller i flera fall där sociala hänsyn talar mot att betalning kan fullgöras genom kvittning, t.ex. i fråga om underhållsbidrag. Kronofogdemyndigheten har att när kvittning begärs ta ställning till huruvida de förutsättningar som anses gälla är uppfyllda i det enskilda fallet.

Om kronofogdemyndigheten godtar kvittningsinvändningen, bör kvittningens rättsverkningar anses ha inträtt redan i och med kvittningsförklaring, om sådan har avgetts. Som beredningen framhåller bör ett först i utsökningsmålet framställt kvittningsyrkande regelmässigt anses innefatta en direkt kvittningsförklaring. Saken har närmast betydelse för ränteberäkningen. Kronofogdemyndighetens beslut med anledning av godtagen kvittningsinvändning blir att verkställighet inte kan meddelas till den del huvudfordringen täcks. I verkställighetsförordning till balken kan meddelas de föreskrifter beträffande anteckning på exekutionstitel eller fordringsbevis som behövs.

Kvittningsbestämmelsen är i princip tillämplig även i allmänna mål. I praktiken torde dock kvittning i sådana mål knappast bli aktuell, eftersom det som regel brister i de allmänna förutsättningarna för kvittning. Det kan i sammanhanget påpekas att staten före utbetalning av skatte- och avgiftsrestitutioner får kvitta enligt särskilda regler (se t.ex. 68 § 6 mom.

uppbördslagen). Förslag om en utbyggnad av dessa kvittningsregler övervägs f.n. inom budgetdepartementet.

Andra stycket i förevarande paragraf överensstämmer med beredningens förslag. Hur mycket som i det enskilda fallet bör krävas för att verkställighet skall vägras med stöd av bestämmelsen beror på invändningens innebörd och omständigheterna i övrigt.

När det gäller frågan huruvida tioårspreskription bör beaktas självmant eller endast efter invändning vill jag först nämna att det synes tveksamt vad som skall anses som gällande rätt. I vanlig rättegång beaktas preskription endast efter invändning och detta talar i viss mån för beredningens ståndpunkt att invändning bör krävas även i verkställighetsförfarande. Saken bör emellertid bedömas med hänsyn till de särskilda förhållanden som präglar detta förfarande. Det är sålunda tydligt att parternas påståenden och invändningar inte kan tillmätas samma formella betydelse som i en ordinär civilprocess. Det förhållandet att preskription inte beaktas självmant av domstol i ordinär civilprocess bör med tanke härpå inte tillmätas avgörande vikt när det gäller att ta ställning till frågan för utsökningsmålens del. Enligt min mening finns vidare inte någon anledning för kronofogdemyndigheten att medverka vid indrivningen av preskriberade fordringar om det kan undvikas. Det kan inte gärna accepteras att kronofogdemyndigheten skulle vara förhindrad att upplysa gäldenären om att preskription har inträtt, t.ex. när borgenären vet att fordringen är preskriberad men räknar med att gäldenären förbiser detta. Övervägande skäl talar därför för att kronofogdemyndigheten får självmant beakta den vanliga fordringspreskriptionen och avvisa begäran om verkställighet om borgenären inte kan styrka att preskriptionsavbrott har skett.

Om exekutionstiteln ger anledning till misstanke att fordringen är preskriberad, bör kronofogdemyndigheten ta kontakt med borgenären och höra efter hur saken ligger till. Borgenären bör givetvis sättas i tillfälle att visa att preskription inte har inträtt. Har t.ex. preskriptionen avbrutits, får det krävas att borgenären klargör på vilket sätt det har skett. Vid behov bör gäldenären höras över sökandens påstående att preskriptionsavbrott har skett. Kronofogdemyndigheten bör emellertid inte åläggas någon längre gående undersökningsplikt med avseende på preskription. Att kronofogdemyndigheten företar verkställighet oaktat preskription har inträtt bör sålunda inte under några omständigheter grunda skadeståndsskyldighet för staten mot gäldenären. Enligt gällande rätt anses en gäldenär som betalar en fordran trots att den enligt de allmänna preskriptionsbestämmelserna är preskriberad inte ha rätt att med åberopande av preskriptionen återfå beloppet av borgenären. Denna princip bör gälla även vid verkställighet.

Vad jag har anfört nu tar främst sikte på den allmänna fordringspreskriptionen. Det ligger i sakens natur att vissa speciella preskriptions-

bestämmelser, t.ex. 71 § uppbördslagen, alltid skall beaktas självmant. Att i balken ta upp uttryckliga bestämmelser i nu berörda hänseenden finner jag inte nödvändigt.

Beredningen har gjort vissa uttalanden om i vad mån ny verkställighetsansökan skall tas upp till prövning, när kronofogdemyndigheten i ett tidigare mål har ansett hinder föreligga mot verkställighet. Uttalandena går ut på att ny ansökan bör tas upp till prövning, om sökanden åberopar nya omständigheter, men eljest avvisas. Enligt min mening bör emellertid en tidigare verkställighetsansökan över huvud inte utgöra hinder mot att ny ansökan i samma sak tas upp av kronofogdemyndigheten. Jag får hänvisa till de närmare uttalanden i frågan som har gjorts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4).

Tredje och fjärde styckena i paragrafen överensstämmer i sak med vad beredningen har föreslagit.

Upphävande av exekutionstitel

22 § Paragrafen innehåller bestämmelser om verkan av att exekutionstitel upphävs. Den motsvarar 3 kap. 26 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Upphävs dom på grund varav "utmätning, kvarstad eller annan verkställighet följt", skall enligt 50 § UL verkställigheten gå åter om det kan ske, även om klagan förs mot den dom eller det beslut varigenom först nämnda dom har upphävts. Sökanden skall också ersätta all skada. Den som har fått lyfta eller tillträda något är skyldig att genast betala tillbaka lyft belopp med ränta resp. återställa mottagen egendom med fallen avkastning. Det sagda har motsvarande tillämpning när en dom, utan att upphävas, helt eller delvis ändras på sådant sätt att underlaget för verkställighet rycks undan. Bestämmelserna torde vara analogiskt tillämpliga när annan exekutionstitel än dom upphävs eller ändras.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 26 § bestämmelser som föreskriver inställande av verkställighet och återgång av redan vidtagna åtgärder när exekutionstitel upphävs. Bestämmelserna avses vara direkt tillämpliga på alla slag av exekutionstitlar. Paragrafen inbegriper alltså även förvaltningsmyndighets beslut, skiljedom, förbindelse och annan exekutionstitel som efter klandertalan upphävs av domstol. Och bestämmelserna avser inte bara sådana fall då domstols eller annan myndighets avgörande upphävs efter överklagande i ordinär väg utan också fall då avgörande upphävs efter anlitande av särskilt rättsmedel. Även undanröjande på grund av rättegångsfel e.d. hör hit. Vad i förslaget sägs om upphävande av exekutionstitel gäller även partiell ändring. I sådant fall skall verkställighetens inställande och återgång anpassas till ändringens omfattning.

Enligt första stycket i beredningens förslag skall sökt verkställighet omedelbart inställas, om exekutionstitel upphävs. Kronofogdemyn-

digheten skall inte avvakta att dom eller beslut varigenom exekutionstiteln har blivit upphävd vinner laga kraft. Det förutsätts inte särskild begäran från svaranden för att verkställigheten skall inställas. Bestämmelsen avses gälla all verkställighet.

När exekutionstiteln upphävs, skall enligt första meningen i andra stycket beredningsförslaget verkställighetsåtgärd som har vidtagits i ärendet såvitt möjligt återgå. Detta skall som regel ske utan att man avvaktar att det avgörande varigenom exekutionstiteln upphävts har vunnit laga kraft. Återgången avser att återställa det läge som rådde före verkställigheten, något som dock inte alltid är möjligt. Om utmätt egendom har sålts, kan t.ex. egendomen inte återställas till gäldenären annat än om försäljningen överklagas och undanröjs. Ett annat fall är enligt beredningen att sökanden efter verkställighet av utgivningsdom har förbrukat egendomen eller överlåtit den till någon som var i god tro.

Regeln att återgång skall ske genast är inte ovillkorlig. Domstol som i ny dom upphäver exekutionstiteln kan enligt förslaget förordna att återgång inte skall ske förrän den nya domen har vunnit laga kraft. Anledning att meddela sådant förordnande kan enligt beredningen föreligga om bedömandet av en tveksam fråga har varit avgörande för domen och omedelbar återgång av verkställigheten skulle medföra olägenheter som svårligen kan avhjälpas om högre instans skulle komma till annat resultat. Vad som har sagts nu om domstols dom har motsvarande tillämpning när annan exekutionstitel upphävs genom avgörande av domstol eller genom annan myndighets beslut.

När det gäller utmätning och införsel har beredningen inte ansett undantaget på grund av särskilt förordnande till fyllest. Vad först angår utmätning framhåller beredningen att återgång därav innebär att den utmätta egendomen lämnas till gäldenärens fria rådighet. Om utmätning går åter men det beslut varigenom exekutionstiteln har upphävts överklagas och högre instans fastställer exekutionstiteln, måste ny utmätning äga rum. Därvid måste bl.a. ny beneficieprövning ske. Gäldenären saknar kanske då utmätningsbar egendom. Att överinstansen har fastställt exekutionstiteln blir med andra ord ett slag i luften. En sådan ordning är enligt beredningen inte tillfredsställande. Medan fråga om exekutionstitelns bestånd är svävande bör därför redan verkställd utmätning i allmänhet inte gå åter. Beredningen erinrar om den situationen att verkställd utmätning upphävs därför att den utmätta egendomen anses tillhöra tredje man e.d. Om överexekutor meddelar sådant beslut gäller f.n. att redan verkställd åtgärd inte skall gå åter innan utslaget har vunnit laga kraft, såvida inte överexekutor har förordnat därom (210 § 2 mom. UL). Detsamma gäller i fråga om hovrätts utslag eller beslut (218 § 2 mom. UL). Motsvarande synes böra gälla när exekutionstitel upphävs.

Om en exekutionstitel som har föranlett införsel upphävs och uppburna belopp betalts tillbaka samt exekutionstiteln efter klagan åter fastställs,

kan det enligt vad beredningen framhåller vara omöjligt för den som har fått införsel att ånyo – åtminstone inom rimlig tid – få ut beloppet. Införsel gäller ofta underhållsbidrag, då det är särskilt olyckligt med åtgärder fram och tillbaka. Den som har fått införsel för underhåll bör som regel inte bli återbetalningsskyldig förrän det genom lagakraftvunnet avgörande har fastställts att bidrag inte skulle utgå.

På anförda skäl anser beredningen att vidtagna verkställighetsåtgärder inte bör utan vidare omedelbart gå åter när det är fråga om införsel eller utmätning. Domstol eller annan myndighet vilken upphäver exekutionstitel som har föranlett införsel eller utmätning bör emellertid kunna förordna att vidtagen verkställighetsåtgärd skall gå åter genast. Bestämmelser härom har tagits upp i andra meningen av andra stycket. Beredningen framhåller att befogenheten att förordna om omedelbar återgång av verkställighetsåtgärd bör begagnas endast när starka skäl föreligger, t.ex. därför att svaranden har betydande olägenhet av att vidtagna åtgärder tills vidare består.

Regeln att vidtagen åtgärd skall gå åter riktar sig enligt beredningen int. bara till kronofogdemyndigheten utan också till den som har sökt och fått verkställighet. I ärende om verkställighet av betalningsskyldighet är sålunda sökanden skyldig att betala tillbaka medel som han har lyft. Skall införsel gå åter och har innehållet belopp ännu inte redovisats till sökanden, skall kronofogdemyndigheten betala ut beloppet till gäldenären. När utmätning skall gå åter, upphör rättsverkningarna av utmätningen. Har den utmätta egendomen inte hunnit säljas, skall kronofogdemyndigheten återställa egendomen till gäldenären. Har försäljning skett men influtna medel inte hunnit redovisas skall dessa betalas ut till gäldenären. Härvid gäller dock vissa förbehåll. Det måste sålunda beaktas att panthavare eller annan kan ha rätt till betalning ur medlen. Om åter den verkställighet som skall gå tillbaka avsett skyldighet att utge viss lös egendom eller att avflytta från lägenhet, skall sökanden medverka till att den besittning som har rubbats genom verkställigheten återställs. Har i ärende om verkställighet av utgivningsdom egendomen omhändertagits men inte hunnit utlämnas till sökanden, skall kronofogdemyndigheten återställa den till svaranden.

När kronofogdemyndigheten i enlighet med det sagda skall återställa omhändertagen egendom eller betala ut ej redovisade medel, krävs inte någon särskild begäran från svaranden. I andra fall förutsätts att svaranden enligt vad som sägs i det följande begär att verkställigheten skall gå åter.

När sökanden skall betala tillbaka pengar som han har lyft, är han skyldig att betala ränta. Bestämmelse härom finns i 2 kap. 18 § beredningens förslag. Skall egendom återställas, bör sökanden även utge avkastning som har fallit av egendomen. Någon särskild föreskrift härom torde enligt beredningen inte behövas här (jfr 3 kap. 8 §).

Beredningen erinrar om att återgång även kan gå ut över tredje man. Om utmätt egendom har sålts, går dock försäljningen inte utan vidare åter. Har försäljningen inte vunnit laga kraft, kan den emellertid enligt förslaget undanröjas efter besvär av gäldenären. I så fall behöver givetvis köparen inte återställa egendomen annat än mot återbekommande av vad han har betalt jämte ränta. Gäldenären kan anföra besvär över skedd försäljning även om dom eller beslut varigenom exekutionstiteln upphävts ännu ej har vunnit laga kraft. Denna talan bör enligt beredningen prövas efter allmänna överväganden om det är rimligt att, i det ovissa läget, häva försäljningen för att inte i motsatt fall kännbar skada skall vållas klaganden. Båda sidors rimliga anspråk kan då tänkas bli tillgodosedda genom att hovrätten låter besvärsmålet vila tills frågan om exekutionstitelns bestånd har blivit slutligt prövad. I fråga om lös egendom som har betydande värde och fast egendom erinrar beredningen om att förslaget uppställer förbud mot försäljning därav innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft, om denna inte är sådan att den får verkställas som lagakraftvunnen dom (9 kap. 3 § andra stycket).

Om sökanden inte frivilligt fullgör sin skyldighet att betala tillbaka medel som han har lyft eller att återställa besittning som rubbats, bör enligt beredningen svaranden vara berättigad att vid behov få biträde av kronofogdemyndigheten för genomförande av verkställighetens återgång, utan att han för ändamålet behöver skaffa sig en exekutionstitel. I enlighet härmed anges i andra stycket tredje meningen att kronofogdemyndigheten – när verkställighet skall gå åter – skall på begäran utsöka vad borgenären i ärende om införsel eller utmätning skall betala tillbaka och i annat ärende, om hinder inte möter, återställa besittning eller annat förhållande som har rubbats. Har sökanden ställt säkerhet för återbetalning kan kronofogdemyndigheten vid behov ta säkerheten i anspråk. Härvid gäller 2 kap. 15 § beredningsförslaget. Det innebär att någon särskild exekutionstitel inte krävs för att pant skall kunna tillgodogöras eller borgen utsökas. Genomförandet av återgången bör inte behandlas som ett nytt verkställighetsärende utan som ett led i det av sökanden anhängiggjorda ärendet. Svaranden är även oförhindrad att, om han finner anledning därtill, föra talan vid domstol om verkställighetens återgång och frågor som har samband därmed, t.ex. om skadestånd.

Verkställighet kan, även om den går åter, ha åsamkat svaranden skada. I tredje stycket i beredningsförslaget åläggs sökanden att ersätta sådan skada. Förslaget innebär att svaranden är berättigad till ersättning för all förlust som har tillskyndats honom genom verkställigheten, dvs. även för allmän förmögenhetsskada. Som exempel nämner beredningen förlust i följd av att utmätt egendom har varit undandragen hans förfoganderätt eller att han efter avhysning haft högre kostnad för bostad. Bestämmelsen avser enligt vad beredningen framhåller också t.ex. ersättning för egendom som sökanden är skyldig att återställa men inte har i behåll. Även kostnad

som i verkställighetsärendet har tagits ut av svaranden omfattas av bestämmelsen. Sökanden bör ersätta uppkommen skada oavsett om vårdslöshet eller försummelse ligger honom till last. Kommer parterna inte överens om skadeståndet, måste frågan prövas av domstol. Skyldighet att utge skadestånd kan sålunda inte åläggas av kronofogdemyndigheten.

Remissyttrandena. Länsstyrelsen i Älvsborgs län påpekar att särskild begäran från svaranden inte förutsätts för att verkställigheten skall inställas men att det likväl inte sägs något direkt om hur kronofogdemyndigheten skall få reda på att exekutionstiteln har blivit upphävd.

Hovrätten för Västra Sverige ifrågasätter om det inte i lagtexten bör utsägas att sökanden, då egendom skall återställas, har att utge även avkastning som fallit av egendomen.

Advokatsamfundet kritiserar bestämmelsen att i ärende om införsel eller utmätning vidtagen åtgärd inte utan särskilt förordnande skall gå åter förrän det avgörande varigenom exekutionstiteln upphävts har vunnit laga kraft. Sökanden kan i sådant fall inte anses ha visat ens sådana sannolika skäl som enligt 17 kap. 5 § i förslaget hade kunnat föranleda kvarstad. Enligt samfundets mening är det då inte motiverat att gäldenären undandras sin fria rådighet över den egendom som omfattas av verkställigheten.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. En del redaktionella ändringar har dock företagits.

Med anledning av vad en remissinstans har anfört vill jag framhålla att myndighet som prövar exekutionstitel inte lämpligen bör åläggas underrättelseskyldighet till kronofogdemyndighet angående resultatet av prövningen. Det får i stället, liksom hittills, ankomma på i första hand svaranden att underrätta kronofogdemyndigheten om att exekutionstiteln har upphävts. Ingenting hindrar emellertid att kronofogdemyndigheten självmant tar reda på utgången av visst mål om den finner anledning till det.

När åtgärd skall gå åter skall om möjligt det läge som rådde innan åtgärden vidtogs återställas. Sökanden skall alltså återbära pengar eller annan egendom som han fått lyfta. Skall pengar betalas tillbaka skall det också utgå ränta enligt vad som sägs i 2 kap. 29 §. Sökanden får inte behålla avkastning som har fallit av egendom som skall återbäras. Någon särskild föreskrift härom anser jag i likhet med beredningen inte behövlig i detta sammanhang (jfr 7 § i förevarande kapitel).

Med anledning av vad advokatsamfundet anfört bör understrykas att enbart den omständigheten att exekutionstitel har upphävts inte betyder att käromålet varit mer eller mindre ogrundat. Utgången kan t.ex. bero på vilken ställning som tas i en besvärlig rättsfråga. Om emellertid kärandens talan visar sig ha varit svagt grundad är detta en omständighet som kan ha betydelse vid prövningen huruvida förordnande bör meddelas om omedelbart hävande av vidtagen åtgärd.

Särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål

23 och 24 §§ I paragraferna ges särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål. 23 § andra stycket motsvarar delvis 3 kap. 10 § beredningsförslaget. I övrigt saknas motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 52 § 1 mom. UL gäller att om någon i tvistemål har fällts till böter eller vite, beslutet inte får verkställas förrän det har vunnit laga kraft. I fråga om hovrätts icke lagakraftvunna beslut gäller emellertid i tillämpliga delar vad som sägs om hovrätts dom i 39 och 40 §§. Det innebär bl.a. att verkställighet får ske innan beslutet har vunnit laga kraft, men att gäldenären kan avvärja verkställighet genom att nedsätta beloppet. Vad som sägs om beslut i tvistemål gäller även utslag i utsökningsmål, varigenom någon har fällts till böter eller vite.

Har någon i brottmål dömts till böter eller vite eller till sådan med brott förenad "påföljd" som innefattar betalningsskyldighet, gäller enligt 22 § 1 mom. första meningen Up i fråga om verkställighet av domen vad som i UL sägs om verkställighet av beslut varigenom någon i tvistemål har fällts till böter eller vite. Om ådömd "påföljd" eljest är sådan att domen kan verkställas genom utsökning (t.ex. sakförverkande) och särskild föreskrift inte är meddelad angående verkställigheten, har enligt andra meningen UL:s regler om verkställighet i tvistemål motsvarande tillämpning. Underrätts dom får dock inte verkställas förrän den har vunnit laga kraft.

Det anförda avser inte verkställighet som sker genom införsel. Enligt 7 § införsellagen får införsel för böter och viten äga rum så snart förutsättningar för indrivning föreligger. Beträffande böter eller viten som har ålagts genom hovrätts dom får dock, innan domen har vunnit laga kraft, införsel inte ske i annat fall än då domen avser disciplinbot.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att nuvarande ordning, enligt vilken hovrätts dom i fråga om böter eller viten får föranleda utmätning innan den har vunnit laga kraft, på sin tid motiverades med att i annat fall talan kunde komma att fullföljas till högsta domstolen endast för att vinna uppskov med betalningen och att tillströmningen av mål därigenom kunde komma att öka väsentligt. Beredningen anser emellertid föga sannolikt att talan i någon beaktansvärd utsträckning skulle komma att fullföljas till högsta domstolen endast i syfte att uppskjuta verkställigheten, om det för utmätning på grund av hovrätts dom på böter, vite eller annat dylikt skulle krävas laga kraft.

För verkställighet innan domen har vunnit laga kraft kan, fortsätter beredningen, åberopas den kriminalpolitiska synpunkten att påföljd och särskild rättsverkan bör följa så snabbt som möjligt på brottet. Å andra sidan kan anföras flera skäl för att verkställighet inte skall få äga rum förrän domen har vunnit laga kraft. Verkställigheten syftar inte i första hand till att tillgodose något ekonomiskt intresse. Om verkställighet behöver säkerställas i förtid, kan handräckning komma i fråga. Böter

ådöms inte sällan i samband med annan påföljd, t.ex. fängelse, som inte får verkställas innan domen har vunnit laga kraft. Det synes vara en fördel, om det beträffande möjligheten till verkställighet får gälla samma regler för domen i dess helhet.

Beredningen erinrar vidare om att böter och vite f.n. tas ut i större omfattning genom införsel än genom utmätning. Införsel för böter och vite förutsätter även beträffande hovrätts dom redan enligt gällande lag – frånsett disciplinbot – att domen har vunnit laga kraft. Det är enligt beredningen önskvärt att enhetliga krav för verkställighet gäller i fråga om införsel och utmätning. En ordning som genomgående kräver laga kraft för indrivning är slutligen enklare att tillämpa för kronofogdemyndigheten.

Mot bakgrund av det anförda anser beredningen att övervägande skäl talar för att dom, varigenom dömts till böter, vite, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott, i princip inte bör få verkställas utan att den har vunnit laga kraft, oavsett om domen har meddelats av underrätt eller av överrätt. Om det emellertid särskilt föreskrivs i lag att dom som inte har vunnit laga kraft får verkställas, skall det gälla. Enligt 91 § första stycket militära rättegångslagen (1948:472) skall sålunda domstols dom eller beslut varigenom disciplinstraff har ålagts verkställas utan hinder av att domen eller beslutet inte har vunnit laga kraft, om inte domstolen förordnar annat. Beredningsförslaget innehåller i 3 kap. 10 § bestämmelser i enlighet med det anförda.

Remissyttrandena. Förslaget att utmätning inte längre skall få äga rum på grund av hovrätts icke lagakraftvunna dom på böter m. m. avstyrks av *kronofogdeföreningen*, som anser att några olägenheter av nuvarande ordning inte har framkommit. Även *TCO* anser att den nuvarande ordningen bör bestå.

Föredraganden. Första stycket i 23 § innehåller en föreskrift om att vissa av kapitlets bestämmelser inte skall gälla i allmänna mål. De bestämmelser som inte skall gälla är till en början 3–11 §§ angående verkställighet av icke lagakraftvunna domar och särskilda rättsmedels inverkan på verkställigheten. Att inte heller 12–18 §§ kan tillämpas i allmänt mål följer av sakens beskaffenhet. Bestämmelserna i 19 och 20 §§ angående verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut och av handling som avses i 1 § första stycket 7 skall inte heller gälla i allmänna mål. Slutligen har undantag gjorts för 22 §, som reglerar verkan av att exekutionstitel upphävs. Beträffande skatt som anges i 1 § uppbördslagen gäller beträffande den frågan 87 § nämnda lag. Principen är att utmätning och andra åtgärder fortgår som vanligt så länge beslutet om skatten är föremål för prövning.

Andra stycket första meningen innehåller en bestämmelse om verkställighet av dom eller beslut varigenom har ålagts böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet. Bered-

ningens förslag att sådan exekutionstitel inte skall få verkställas förrän den har vunnit laga kraft har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser. Även jag anser att det inte finns tillräcklig anledning att behålla den nuvarande möjligheten till förtida verkställighet av hovrätts dom eller beslut i fall som nu avses. I enlighet härmed anges att dom eller beslut, varigenom har ålagts böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet, inte får verkställas förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft. Att beslut nämns särskilt vid sidan av dom beror på att bestämmelsen i 3 kap. 1 § andra stycket, varigenom beslut och utslag jämställs med dom, inte omfattar avgöranden av förvaltningsmyndighet.

Andra exekutionstitlar i allmänna mål än de nyss nämnda är av mycket skiftande slag. Hit hör bl.a. beslut om debitering av skatt, tull och allmän avgift men också åtskilliga andra fall av betalningsålägganden beträffande medel som tillkommer staten eller kommun. Med hänsyn härtill är det inte möjligt att beträffande sådana exekutionstitlar i balken ange i vilka fall verkställighet får ske innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Den frågan får liksom f.n. behandlas i andra lagar. I andra stycket andra meningen sägs därför att annan exekutionstitel i allmänt mål (än som avser böter e.d.) får verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt medgivet.

Disciplinbot enligt lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän är inte att anse som böter. Dom eller beslut varigenom disciplinbot har ålagts omfattas av andra meningen i andra stycket (jfr 53 och 91 §§ militära rättegångslagen).

I tredje stycket i 23 § sägs att verkställighet av exekutionstitel i allmänt mål sker enligt vad som gäller om lagakraftägande dom. Detta innebär enligt 3 § att verkställigheten får äga rum utan särskilda villkor. Bestämmelsen avser givetvis inte att göra någon inskränkning i vad som gäller om åtgärder som vid indrivning föregår verkställighetsstadiet, t.ex. anmaning enligt 53 § uppbördskungörelsen (1967:626). Bestämmelsen är tillämplig vare sig exekutionstiteln har vunnit laga kraft eller inte.

24 § innehåller en bestämmelse om saköreslängder, restlängder och liknande indrivningshandlingar. Såsom jag har anfört i anslutning till kapitelrubriken utgör sådana handlingar inte exekutionstitlar i balkens mening. De har emellertid mycket stor betydelse i det praktiska indrivningsarbetet och en bestämmelse om sådana handlingar bör inte saknas i balken. Bestämmelsen innebär att i den mån sådana handlingar har upprättats de skall läggas till grund för verkställighet i allmänna mål. Som regel tar kronofogdemyndigheten då inte någon befattning med den bakomliggande exekutionstiteln.

4 kap. Utmätning

Detta kapitel, som motsvarar 5 kap. beredningens förslag, inleder den centrala del i förslaget som rör utmätning (4–14 kap.). Det ersätter närmast 4 kap. UL men även en del bestämmelser på andra håll. Vissa bestämmelser i kapitlet saknar motsvarighet i gällande rätt. I kapitlet behandlas frågor som har samband med själva utmätningen, i den mån de har ansetts böra bli föremål för reglering inom UB:s ram. Undantag från utmätning och säkerställande av utmätning behandlas dock i 5 resp. 6 kap. Bestämmelserna gäller även för den särskilda verkställighetsformen utmätning av lön, i den mån de kan bli tillämpliga vid sådan utmätning. För utmätning av lön m. m. meddelas dessutom särskilda bestämmelser i 7 kap.

Lagberedningen. Beredningen berör under rubriken till 5 kap. den principiella frågan i vad mån exekutionstitel som ålägger betalningsskyldighet kan verkställas mot annan än den som i exekutionsurkunden har angetts som förpliktad. Det anspråk som har godkänts genom en exkutionstitel kan överlåtas eller på annan grund övergå från en innehavare till annan. Att så sker medför i allmänhet inte hinder mot exekution, men vid verkställigheten kan eventuellt göras andra invändningar mot den nye innehavaren än som har kunnat göras mot tidigare innehavare. Sådana invändningar skall behandlas enligt reglerna i 3 kap. 24 § i förslaget. När det sedan gäller frågan i vilken utsträckning en exekutionstitel kan användas även mot annan än den som anges som förpliktad i urkunden får man enligt beredningen skilja mellan fall då exekutionstiteln går ut på betalningsskyldighet och åberopas för utmätning och fall då den avser utgivande av lös egendom, avhysning eller annat som omfattas av 16 kap. i förslaget. I båda fallen är dock utgångspunkten att exekutionstiteln inte kan utan vidare åberopas mot annan än den som anges i urkunden.

Såvitt angår betalningsskyldighet är enligt beredningen undantagen få och begränsade. Om gäldenären avlider, kan enligt vad som allmänt antas exekution äga rum hos hans dödsbo. Däremot torde exekutionstitel mot den döde (eller mot hans dödsbo) inte kunna användas mot hans dödsbodelägare. Trots att vissa skäl kan anföras för exekutionstitelns omedelbara exigibilitet mot delägare vilken lagen utpekar som ansvarig har beredningen inte ansett tillräcklig anledning föreligga att föreslå en allmän sådan regel eller förorda en dylik tillämpning. Om dödsboets skulder inte betalas, är det ofta lämpligare att ansökan görs om boets avträdande till förvaltning av boutredningsman eller till konkurs än att utmätning sker hos de särskilda delägarna.

I rättspraxis har i fråga om vissa viktiga skatter medgetts att utmätning för avlidens skatt får, sedan dödsboet har skiftats, ske hos dödsbodelägare utan att exekutionstitel har utverkats mot dödsbodelägaren (se NJA 1969 s. 418). Detta får måhända ses som ett praktiskt motiverat avsteg från den allmänna principen, grundat på att delägares ansvar är

specialreglerat i tillämpliga skatteförfattningar. Till stöd för praxis' ståndpunkt kan enligt beredningen också anföras att debitering av skatt inte innefattar mycket mer än en uträkning av beloppet och att det kan synas meningslöst att kräva en ny uträkning för och debitering på varje särskild delägare eller en dom på betalningsskyldighet för envar av dem. Man kan emellertid fråga sig, om samma regel skall gälla i fråga om andra offentligrättsliga exekutionstitlar som väsentligen endast innefattar en uträkning och debitering av det beräknade beloppet. Beredningen vill för sin del inte framställa någon erinran däremot försåvitt dödsbodelägarna får tillfälle att göra invändningar enligt 3 kap. 24 § i förslaget.

Även i fråga om en del andra intressenter än dödsbodelägare finns, anför beredningen, i lag föreskrivet betalningsansvar för närmare angivna skulder. I handelsbolag är t.ex. bolagsmännen enligt 19 § lagen (1895:64 s. 1) om handelsbolag och enkla bolag skyldiga att solidariskt såsom för egen skuld svara för bolagets skulder. F.n. torde man i allmänhet anse att dom mot handelsbolaget inte kan utan vidare verkställas hos bolagsman. Vad angår den samarbetsform som består i partrederi får enligt rättsfall utmätning ske hos partredarna för rederiets förbindelser, oavsett om exekutionstiteln nämner den aktuella partredaren eller inte. I viss utsträckning kan en sådan tillämpning försvaras med att partredarna företräds av huvudredare och att dom i mål, där huvudredaren har svarat, sålunda i själva verket riktar sig mot samtliga partredare. Beredningen har ingen saklig erinran mot tillämpningen, om invändningar mot exekutionen behandlas enligt vad som sägs i 3 kap. 24 § i förslaget.

Om en person är betalningsansvarig på grund av borgen, anses dom mot huvudgäldenären inte kunna verkställas mot borgensmannen. Beredningen vill inte förorda något avsteg från denna princip.

Det har uttalats – framhåller beredningen vidare – att singularsuccession på svarandesidan i utsökningsmål inte torde kunna förekomma. Bl.a. skulle, om utmätningsgäldenär på annan överlåter sin rätt till redan utmätt gods, överlåtelsen inte medföra succession i svarandeställningen. Uttalandena synes enligt beredningen knappast hållbara. Beredningens förslag utgår från att succession i partsställningen kan äga rum när svaranden representerar viss egendom mot vilken exekutionen riktas. Om utmätt egendom överlåts, är det t.ex. klart att den nye ägaren är den som skall företräda egendomen i fortsättningen. Eventuellt överskott – och vid överlåtelse av fast egendom m.m. även ägarhypotek – skall tillfalla den nye ägaren. Detta måste uppenbart medföra att nye ägaren blir jämte förre ägaren sakägare i utmätningsärendet, dvs. att åtminstone partiell succession sker på svarandesidan.

När intecknad fordran i lagsökningsmål har fastställts till betalning ur fast egendom, har brukat anses att lagsökningsutslaget inte kan verkställas mot ny ägare sedan dess utmätningsverkan har förfallit (jfr 77 a § och 86 § 1 mom. UL). Det synes beredningen inte tillräckligt motiverat att,

när fordran har fastställts till betalning ur visst objekt, vägra verkställighet enbart därför att objektet har bytt ägare. Detta gäller enligt beredningen inte bara betalningsfastställelse med utmätningsverkan som har förfallit utan även andra fall av betalningsfastställelse ur viss egendom, t.ex. på grund av fordran som är förenad med handpanträtt eller med sjöpanträtt eller luftpanträtt. Avsikten med och det reella innehållet i domen har ju varit att fastställa den sakrättsliga förpliktelse som egendomen svarar för och vid sådant förhållande bör singularsuccession lika litet som universalsuccession hindra verkställigheten. Med den möjlighet att göra invändningar mot exekution som 3 kap. 24 § ger bör några betänkligheter inte möta mot en sådan tillämpning. Beredningen har däremot inte ansett att utmätning bör få äga rum hos successor, när det har fastställts att ett kollektiv av lös egendom svarar för företagsinteckning och det först vid förrättningen kan slutligt avgöras vilken egendom som med anledning av betalningsfastställelsen kan tas i mät.

Att verkställigheten oavsett ägarbyte regelmässigt skall fortgå när lös eller fast egendom redan har tagits i mät är enligt beredningen uppenbart.

Beredningen har inte ansett det lämpligt att föreslå några nya bestämmelser som anger när utmätning får äga rum hos annan än den som utpekas i exekutionstiteln. Det bör i första hand fordras att exekutionstiteln har rättskraft mot vederbörande. Därutöver bör för tillämpningen vara vägledande, huruvida den förpliktelse som skall realiseras kan anses ha behållit sin identitet och om svaranden är tillräckligt tillgodosedd genom den möjlighet att göra invändningar mot verkställighet som 3 kap. 24 § i förslaget erbjuder.

Remissyttrandena. Beträffande frågan huruvida exekutionstitel som ålägger betalningsskyldighet kan verkställas mot annan än den som i exekutionsurkunden anges som förpliktad anför *TCO* att den nuvarande ordningen att dom mot handelsbolag inte kan verkställas mot bolagsman är till nackdel för indrivningsarbetet. Detta gäller särskilt när fråga är om uttagande av arbetsgivaravgifter. TCO anser att verkställighet bör få ske även mot bolagsman, även om i första hand bolagets tillgångar bör tas i anspråk.

Föredraganden. Vad beredningen har anfört om frågan i vad mån exekutionstitel rörande betalningsskyldighet kan verkställas mot annan än den som i urkunden anges som förpliktad kan jag i allt väsentligt godta. Jag är inte, såsom en remissinstans, beredd att f.n. förorda att dom mot handelsbolag skall utan vidare kunna verkställas mot bolagsman (jfr NJA 1976 s. 230). Det kan nämnas att frågor om handelsbolag är föremål för utredning av 1974 års bolagskommitté (Ju 1974:21). Någon reglering i UB av det nu berörda ämnet anser jag inte påkallad.

Innan jag går närmare in på de särskilda bestämmelserna i kapitlet vill jag översiktligt redogöra för de olika led som ingår i utmätningsförfarandet. Av särskilt intresse är härvid fullföljdsreglernas inverkan på för-

farandets fortgång liksom betydelsen av att den ena eller andra åtgärden under förfarandet har vunnit laga kraft mot parterna i målet resp. mot tredje man.

Utmätningsförfarandet är i fall när det leder till försäljning uppdelat på tre led. Det första ledet omfattar ansökan om utmätning, utmätningsbeslutet och dess säkerställande. Andra ledet utgörs av förberedelserna till försäljning och dennas genomförande. Tredje ledet omfattar fördelning av köpeskilling och andra influtna medel samt utbetalning därav. De viktigaste beslut eller åtgärder under förfarandet som kan bli föremål för överklagande är utmätningsbeslutet, försäljningen och fördelningen av influtna medel.

Vad först angår utmätningsbeslutet gäller enligt departementsförslaget att även om beslutet inte har överklagats sakägare kan begära att utmätningen hävs av skäl som anges i 33 eller 34 § i 4 kap. Enligt 18 kap. 3 § får talan inte föras mot beslut varigenom ett sådant yrkande har lämnats utan bifall. Tredje man kan emellertid enligt 18 kap. 9 § anföra besvär över utmätningen utan inskränkning till viss tid.

Besvär över utmätning hindrar inte att försäljning äger rum, men denna kan inställas (inhiberas). Enligt departementsförslaget skall besvär över försäljning även av tredje man anföras inom viss bestämd tid från försäljningen.

Om tredje mans anspråk har blivit känt innan försäljning av den utmätta egendomen har skett, finns enligt 4 kap. möjlighet att åstadkomma klarhet genom att tredje mannen enligt 20 eller 25 § föreläggs att väcka talan vid domstol. Försummar han att väcka talan, har han förlorat sin rätt mot utmätningssökanden liksom mot köparen, om egendomen säljs (jfr 14 kap. 2 § i förslaget). Går utmätningen åter, har han sin eventuella rätt i behåll.

Blir tredje mans anspråk känt först sedan försäljning har skett, kan kronofogdemyndigheten alltjämt ge tredje mannen föreläggande att väcka talan vid domstol (5 kap. 26 §). Tvisten kommer då att i realiteten gälla, huruvida utmätningssökanden skall få lyfta medel som har influtit för egendomen. Dessutom inverkar tvistens utgång på frågan vem som skall få lyfta eventuellt överskott (se även 33 §).

Att försäljning av utmätt egendom har vunnit laga kraft utgör en förutsättning för att köparen skall kunna åberopa försäljningen som laga åtkomst. Å andra sidan ger försäljningen inte köparen ovillkorligt skydd mot tredje man, som gör gällande att han hade bättre rätt än utmätningsgäldenären till den utmätta egendomen. I 14 kap. i departementsförslaget anges de fall då köparen är skyddad mot tredje man. I princip skall tillämpas samma regler som vid frivillig försäljning, vilket bl.a. innebär att godtrosförvärv kan äga rum under de förutsättningar som eljest gäller. Därutöver skall emellertid försäljning av registrerat skepp eller av fast egendom stå sig mot tredje man under villkor som anges i 14 kap. 3 §, även om en frivillig försäljning inte skulle bli gällande under motsvarande omständigheter.

I 14 kap. 4 och 5 §§ föreslås även regler enligt vilka köpare av utmätt egendom som går förlustig egendomen, resp. tredje man som genom exekutiv försäljning har gått förlustig sin egendom, får rätt till ersättning av utmätningsgäldenären och borgenär i ond tro som har vunnit betalning.

Sedan beslut om köpeskillingsfördelning har meddelats kan kronofogdemyndigheten enligt departementsförslaget inte själv ändra eller rätta beslutet. Frånsett möjligheten att genom besvär, eventuellt extraordinära rättsmedel, vinna ändring skall köpeskillingsfördelningen lända till efterrättelse. Det gäller emellertid vid tillämpning härav att bestämma vad som har blivit avgjort genom fördelningsbeslutet. Om t.ex. utdelning har utfallit på viss fordran för vilken A har stått antecknad som borgenär, hindrar det inte att B kan göra gällande att fordringen tillhörde honom. Köpeskillingsfördelningen utgör inte hinder mot en sådan talan. Däremot kan fordringen i fråga inte utan att köpeskillingsfördelningen helt eller delvis undanröjs frånkännas rätt till betalning, t.ex. därför att en tredje person C anser att han hade företräde enligt förmånsrättsordningen eller att nämnda fordran över huvud inte existerade. Om någon formlig fördelning inte behövs och influtna medel utan vidare betalas ut till utmätningssökanden, får utbetalningsbeslutet samma rättsverkan som ett fördelningsbeslut (jfr 18 kap. 9 § fjärde stycket).

Om försäljning har vunnit laga kraft, måste uppmärksammas att det kan begränsa möjligheten att ändra köpeskillingsfördelningen. Försäljningen och fördelningen kan i större eller mindre mån ha ett samband med varandra. I vad mån enligt gällande lag köpeskillingsfördelning utan vidare påverkas av att försäljning undanröjs torde vara en tveksam fråga. En exekutiv myndighets utbetalning av medel kan inte utan vidare anses verkningslös därför att de medel som har använts för ändamålet av en eller annan anledning inte hade bort utdelas. Förslaget utgår från att fördelning resp. utbetalning av influtna medel skall stå sig, om den inte undanröjs med anledning av besvär över utmätning eller försäljning (jfr 18 kap. 6 § i förslaget) eller särskild klagan.

I beredningens lagförslag (5 kap. 26 §) ingår vissa bestämmelser om återvinning vid utmätning vilka saknar motsvarighet i departementsförslaget. De av beredningen föreslagna bestämmelserna syftar främst till att motverka otillbörliga rättshandlingar från gäldenärens sida och att göra det möjligt att undvika det mer omständliga konkursförfarandet. Som allmän regel föreslås gälla att om gäldenären har gett bort egendom eller om hans ekonomiska ställning har försämrats genom annan rättshandling som kan vara föremål för återvinning vid konkurs och han saknar utmätningsbara tillgångar som förslår till betalning av sökandens fordran, återvinning skall kunna ske enligt vad som gäller för motsvarande fall enligt KL (numera 28–37 och 39–40 a §§ KL). Härvid skall dagen för ansökan om utmätning räknas som fristdag. Finner kronofogdemyndigheten att rätt till åter-

vinning föreligger, får egendom som är föremål för återvinning eller fordran som följer av rätt till återvinning utmätas för sökandens fordran. Bestrider tredje man att rätt till återvinning föreligger och kan invändningen inte lämnas utan avseende, skall kronofogdemyndigheten enligt förslaget kunna förelägga sökanden att inom viss tid väcka talan i saken mot tredje mannen vid äventyr att utmätningen hävs. Eventuellt överskott som uppkommer efter återvinning skall redovisas till tredje mannen.

Förslaget om införande av möjlighet till återvinning vid utmätning har i allmänhet godtagits vid remissbehandlingen. Flera remissinstanser, bl.a. länsstyrelserna i Stockholms och Älvsborgs län och utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen, betonar dock att bestämmelserna kommer att ställa stora krav på kronofogdemyndigheterna. Konkurslagskommittén påpekar att kommittén i sitt betänkande (SOU 1974:6) Förenklad konkurs har föreslagit att återvinningstalan skall kunna föras även vid förenklade konkurser. Om detta förslag godtas, blir det inte lika motiverat att öppna möjlighet till återvinning även vid utmätning. Kommittén anser dock att det ändå finns tillräckliga skäl för att genomföra beredningens förslag.

Svea hovrätt är däremot negativ till förslaget. Hovrätten delar visserligen uppfattningen att vissa skäl talar för att införa möjlighet till återvinning även vid utmätning, bl.a. önskvärdheten av att onödiga konkurser undviks. Hovrätten känner sig dock inte övertygad om att skälen för en utvidgning av återvinningsinstitutets tillämpningsområde är tillräckligt starka och kan i vart fall inte tillstyrka förslaget i föreliggande utformning. Kronofogdemyndigheterna är med hänsyn bl.a. till den nuvarande organisationen enligt hovrättens mening ofta inte skickade att avgöra frågor om återvinning. Den föreslagna ordningen framstår som särskilt betänklig i allmänna mål, där myndigheten i egenskap av skatteindrivare får anledning att söka efter återvinningsbar egendom och därvid själv får avgöra om förutsättningarna för återvinning föreligger. Möjligheten att ge föreläggande när tredje man bestrider att rätt till återvinning föreligger erbjuder inte tillräcklig motvikt till den obalans som förslaget medför i detta hänseende. Om samma garantier för rättssäkerhet som vid återvinning i konkurs inte kan skapas i utmätningärenden bör enligt hovrätten återvinning inte införas på detta område.

Advokatsamfundet framhåller att i fall då det finns flera borgenärer återvinning i insolvenssituation innebär att en borgenär med kronofogdemyndighetens hjälp bereder sig betalning framför övriga borgenärer, t.o.m. framför sådana som har bättre förmånsrätt i konkurs. Visserligen kan övriga borgenärer, om de uppmärksammar förhållandet, begära gäldenären i konkurs, men denna eventualitet kan också uppmuntra till inte önskvärda underhandsuppgörelser mellan sökanden och den som skall återbära egendomen. Enligt samfundets mening skulle det vara olyckligt om man i balken gör avsteg från principen att en borgenär i ett läge relativt

nära konkurs inte skall kunna bereda sig förmåner framför övriga borgenärer. Samfundet förordar därför att i paragrafen görs det tillägget, att utmätning för sökandens fordran får ske endast om det inte kan antas äventyra andra borgenärers rätt. Samfundet framhåller vidare att om tredje man bestrider att rätt till återvinning föreligger, kronofogdemyndigheten undantagslöst bör förelägga sökanden att väcka talan mot tredje mannen. Samfundet framhåller bl.a. att många återvinningsfrågor brukar vara av juridiskt komplicerad natur. Det kan då inte vara riktigt att vid bestridande från tredje mans sida lägga bedömningen av dennes invändningar i kronofogdemyndighetens hand.

Som jag har nämnt nyss har någon motsvarighet till den berörda paragrafen i beredningens förslag inte influtit i departementsförslaget. Detta beror i första hand på att frågan om införande av en ordning med återvinning vid utmätning har kommit i ett ändrat läge efter det att beredningen lade fram sitt förslag. I samband med förslag om ett nytt system för handläggning av mindre konkurser har konkurslagskommittén föreslagit att möjlighet införs till återvinning i sådana konkurser (betänkandet SOU 1977:29 Konkursförvaltning, jfr betänkandet SOU 1974:6 Förenklad konkurs, prop. 1975/76:210, LU 1976/77:11 och rskr 1976/77:63). Det finns anledning räkna med att möjlighet till återvinning i mindre konkurser kommer att förverkligas inom en nära framtid. Med en sådan ordning minskar uppenbarligen behovet av att införa återvinning vid utmätning avsevärt. Möjlighet till återvinning kommer då att stå till buds utan den tidsutdräkt och de kostnader som ofta följer med ordinär konkurs. Enligt min mening kan man inte heller räkna med att en möjlighet till återvinning vid utmätning skulle få någon större praktisk betydelse. Det kan sålunda bl.a. ifrågasättas om en ordning med återvinning vid utmätning kommer att avhålla mindre nogräknade gäldenärer från otillbörliga transaktioner i ett ekonomiskt trängt läge utöver den verkan i detta hänseende som möjligheten till återvinning vid konkurs har. Enligt min mening finns med hänsyn till det anförda inte tillräckliga skäl att nu införa möjlighet till återvinning vid utmätning.

Beträffande det närmare innehållet i 4 kap. vill jag framhålla följande. Innehållet har väsentligen disponerats i enlighet med vad beredningen har föreslagit. Som har behandlats under 2 kap. har emellertid regeln om förhör i 5 kap. 13 § första stycket beredningens förslag flyttats till 2 kap. 10 §. Samtidigt har reglerna om upplysningsplikt i 5 kap. 4 § beredningsförslaget flyttats till 4 kap. 14 och 15 §§ i departementsförslaget. Vidare har regeln om utmätningsverkan av domstols beslut i 5 kap. 15 § beredningsförslaget flyttats till 27 § i departementsförslaget.

I enlighet med det sagda tas i 4 kap. till en början upp vissa inledande bestämmelser (1–3 §§), varefter följer regler om utmätningsordningen (4–7 §§). Därefter meddelas bestämmelser om förfarandet (8–13 §§), bl.a.

om behörig kronofogdemyndighet, kronofogdemyndighetens undersökningsskyldighet, tid för utmätningsförrättning och underrättelse till gäldenären, samt om upplysningsplikt för gäldenären och tredje man (14–16 §§). Nästföljande avsnitt rör förhållandet till tredje man (17–26 §§). Där ges bestämmelser bl.a. om hur tvister angående äganderätten till utmätt egendom skall lösas. Härefter regleras utmätningsverkan av domstols beslut om betalningsfastställelse resp. av betalning till kronofogdemyndigheten (27 och 28 §§). I det därpå följande avsnittet behandlas verkan av utmätning (29–31 §§). Där ges föreskrifter om de inskränkningar i gäldenärens förfoganderätt som utmätning medför, om inträdet av förmånsrätt och om kronofogdemyndighetens befogenhet att ta till vara sökandens rätt. Vidare innehåller kapitlet bestämmelser om sammanträffande av utmätningar (32 §) samt om hävande av utmätning och annan självrättelse (33–35 §§). Slutligen meddelas, på motsvarande sätt som i flera andra kapitel, föreskrift om undantag från kapitlets tillämpning i allmänna mål (36 §).

Inledande bestämmelser

1 § I denna paragraf, som motsvarar 5 kap. 1 § beredningens förslag, anges den allmänna förutsättningen för att utmätning skall få ske.

Lagberedningen. Till skillnad från införsel skall utmätning enligt förslaget generellt stå till buds, när verkställighet av betalningsskyldighet är medgiven enligt bestämmelserna i 3 kap. Föreskrift härom har tagits upp i första stycket av 5 kap. 1 §. Med betalningsskyldighet avser beredningen skyldighet att betala pengar. Förpliktelse att utge varor räknas inte i förslaget som betalningsskyldighet (jfr däremot 37 § 1 mom. 1 och 61 § UL) och verkställighet därav skall i förekommande fall ske enligt 16 kap.

Beträffande skriftlig förbindelse som avses i 3 kap. 21 § föreskriver 5 kap. 2 § vissa begränsningar i möjligheten att få utmätning. Bestämmelsen i första stycket i 1 § innehåller en erinran härom.

I flera bestämmelser i beredningens förslag anges att kronofogdemyndigheten får i där angivna fall utsöka fordran eller kostnad utan att betalningsskyldighet har ålagts genom exekutionstitel som avses i 3 kap. I andra stycket av 5 kap. 1 § anges att kronofogdemyndigheten då får använda sig av utmätning för att utsöka fordringen eller kostnaden. Några särskilda villkor har inte föreskrivits, frånsett bestämmelsen i 14 kap. 16 § 3.

Föredraganden. Bestämmelserna i det departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Föreskrifter om att fordran eller kostnad får utsökas utan att betalningsskyldighet har ålagts genom exekutionstitel som avses i 3 kap. finns bl.a. i 2 kap. 19 och 26 §§, 3 kap. 22 §, 7 kap. 17 och 18 §§, 13 kap. 20 §, 15 kap. 19 och 24 §§ och 17 kap. 7, 8 och 11 §§.

2 § Denna paragraf innehåller vissa begränsningar i möjligheten att få utmätning för underhållsbidrag m.m. Paragrafen motsvarar 5 kap. 2 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 54 a § 1 mom. UL får skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse ligga till grund för utmätning för bidrag, som någon enligt förbindelsen skall utge till fullgörande av underhållsskyldighet enligt GB eller FB eller skall erlägga till barnavårdsnämnd såsom ersättning för barns vård enligt barnavårdslagen (1960:97). Vissa begränsningar gäller emellertid i sådan förbindelses exigibilitet. Enligt andra meningen i 1 mom. får sålunda utmätning inte ske beträffande underhållsbidrag till make, såvida inte makarna under den tid bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda på grund av söndring. Har bidrag som avses i 1 mom. förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, får vidare enligt 54 a § 2 mom. utmätning på grund av förbindelsen inte ske, om gäldenären påstår att bidraget har betalts och invändningen inte kan med hänsyn till omständigheterna i övrigt lämnas utan avseende.

Lagberedningen. Enligt 3 kap. 21 § beredningens förslag får skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse angående underhållsbidrag enligt GB eller FB eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt barnavårdslagen läggas till grund för verkställighet, i den mån inte annat följer av särskilda föreskrifter. I 5 kap. 2 § ges vissa sådana särskilda föreskrifter beträffande utmätning.

Beredningen framhåller att när bidrag skall utgå under en längre tid det lätt kan inträffa att parternas anteckningar om erlagda belopp är bristfälliga och att kvitton har förkommit. I första stycket av 5 kap. 2 § meddelas en bestämmelse rörande underhållsbidrag som har förfallit till betalning för relativt länge sedan. Förslaget överensstämmer med 54 a § 2 mom. UL.

Beredningen har övervägt huruvida en motsvarande begränsning av verkställbarheten är motiverad när utmätning för underhållsbidrag söks på grund av dom. Detta spörsmål har enligt beredningen en vidare innebörd och hänger samman med frågan om över huvud dom skall, såsom nu i allmänhet är fallet, utan annan tidsbegränsning än som följer av fordringspreskription kunna utan särskild prövning läggas till grund för verkställighet. Såvitt beredningen känner till har gällande lag inte i praktiken föranlett olägenheter som påkallar begränsning av verkställbarheten. Om kronofogdemyndigheten beslutar utmätning i hithörande fall, kan beslutet överklagas till hovrätten. Denna kan bl.a. hålla förhör med part eller annan, om det finnes behövligt för utredningen (52 kap. 10 § RB). En kvalificerad prövning kan alltså ske inom utmätningsförfarandets ram. För vissa fall finns särskilda bestämmelser om att fordringsbelopp på andra grunder inte får indrivas efter viss tid. Beredningen pekar på bestämmelsen i 35 kap. 7 § BrB om bortfallande av ådömda böter eller viten. Åtgärder för uttagande av skatt m.m. får vidare i regel inte vidtas mot skattskyldig senare än fem år efter utgången av det uppbördsår under

vilket skatten har skolat erläggas enligt verkställd debitering (71 § uppbördslagen). Beredningen har därför inte tagit upp någon särskild begränsning av verkställbarheten i fråga om betalningsanspråk som har stått ute länge. Regler om begränsning till tiden av exekutionstitlars verkställbarhet saknas också i de övriga nordiska länderna. Angående invändningar mot verkställighet hänvisar beredningen i övrigt till 3 kap. 24 § i förslaget.

Det förekommer, anför beredningen vidare, att makar tillskapar skenfordringar och att maken/borgenären försöker få till stånd exekution hos andra maken för att skydda dennes egendom mot utomståendes fordringar. Bestämmelsen i andra stycket av 5 kap. 2 § syftar till att motverka sådana otillbörliga åtgärder i fråga om förbindelse angående underhållsbidrag. Enligt förslaget får utmätning för underhållsbidrag till make inte ske på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 21 §, om makarna inte under den tid bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad.

Remissyttrandena. Kronofogdeföreningen framhåller att det vid utmätning för skuld på underhållsbidrag som ligger långt tillbaka i tiden ofta inträffar att gäldenären invänder att skulden helt eller delvis är betald. Gäldenären har då många gånger svårt att med kvitton styrka sin invändning om betalning. I de fall kvitton företes kan inte alltid sökanden – i de flesta fall en kommun – närmare redogöra för hur avräkning har skett. Ofta visar det sig vid granskning av sökandens specifikationer av obetalda underhållsbidrag att dessa är felaktiga. Efter påpekande inkommer uppgift om annat skuldbelopp, som regel lägre än det ursprungligen angivna. Föreningen ansluter sig till förslaget om begränsning av verkställbarheten i fråga om förbindelse som avses i 3 kap. 21 § i förslaget men anser, mot bakgrund av de redovisade erfarenheterna, att bestämmelsen bör vidgas till att avse även utmätning på grund av dom. En sådan utvidgning förordas också av ett par andra remissinstanser. *RSV* och *länsstyrelsen i Stockholms län* anser sålunda att de motiv som har föranlett begränsningen av verkställbarheten i fråga om skriftlig förbindelse i lika hög grad kan göras gällande när utmätning söks på grund av dom.

Flera remissinstanser påpekar att bestämmelsen i andra stycket om makar som lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad bör anpassas till de nya reglerna i 11 kap. GB.

Föredraganden. I paragrafens första stycke första meningen anges, i överensstämmelse med beredningens förslag, att utmätning på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 § inte får ske för bidrag som har förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, om gäldenären gör gällande att bidraget är betalt och invändningen inte kan med hänsyn till omständigheterna lämnas utan avseende.

De skäl som talar för en viss begränsning till tiden av möjligheten att få utmätning för underhållsbidrag på grund av skriftlig förbindelse föreligger,

som har påpekats vid remissbehandlingen, också beträffande utmätning för underhållsbidrag på grund av dom. Frågan om tidsbegränsning av verkställbarheten i fråga om sådan dom har i sin tur samband med den vidare frågan om över huvud dom på betalningsskyldighet skall vara verkställbar utan annan tidsbegränsning än som följer av vad som gäller om fordringspreskription. Jag är på skäl som beredningen har anfört inte beredd att föreslå någon generell tidsbegränsning i fråga om doms exigibilitet. Särskilda förhållanden föreligger emellertid enligt min mening beträffande dom som rör skyldighet att betala underhållsbidrag. Jag tänker härvid närmast på att sådan dom i allmänhet främst avser bidrag för framtiden och att bidrag ofta utgår under mycket lång tid. Med hänsyn härtill anser jag att den föreslagna regeln om begränsning av exigibiliteten i fråga om skriftlig förbindelse bör sträckas ut till att även gälla dom eller beslut, varigenom underhållsbidrag har utdömts. Härvid bör även tas med bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen samt för hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen om socialhjälp, trots att sist nämnda bidrag inte kan fastställas genom förbindelse (40 § socialhjälpslagen och 3 kap. 18 § i departementsförslaget).

En regel om begränsning till tiden av möjligheten att få utmätning på grund av dom eller beslut som avser underhållsbidrag m.m. kan emellertid inte göras generell. När utmätning har vägrats med stöd av en bestämmelse i saken, vare sig underhållsskyldigheten grundas på förbindelse eller dom eller beslut, och betalningsskyldigheten därefter har prövats av domstol, måste den dom som därvid meddelas naturligtvis kunna verkställas utan hinder av att fråga är om äldre bidrag. Olika lösningar som beaktar detta kan tänkas. I enkelhetens intresse förordar jag att tidsbegränsningen av verkställbarheten när det gäller domar och beslut endast skall gälla framtida bidrag. Jag anser däremot inte att det finns anledning att införa en motsvarande inskränkning i fråga om förbindelse.

I enlighet med det anförda har i departementsförslaget en ny bestämmelse förts in som en andra mening i paragrafens första stycke. Enligt den nya bestämmelsen skall den i första meningen angivna tidsbegränsningen i fråga om förbindelse ha motsvarande tillämpning beträffande dom eller beslut angående underhållsbidrag enligt GB eller FB eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § socialhjälpslagen, i den mån bidragsskyldigheten avser tid efter domens eller beslutets meddelande.

När utmätning på grund av dom eller beslut har vägrats enligt andra meningen i första stycket, utgör det förhållandet att bidragsskyldighet tidigare har ålagts gäldenären givetvis inte hinder mot att frågan huruvida betalningsskyldighet kvarstår för aktuella, äldre bidrag prövas i rättegång (jfr 3 kap. 21 § fjärde stycket). Även frågan om betalningsskyldighet för bidrag till kommun enligt barnavårdslagen eller socialhjälpslagen, för vilka

utmätning har vägrats enligt första eller andra meningen, prövas av allmän domstol. Bestämmelserna i nämnda lagar om att bidragsskyldigheten bestäms av länsstyrelsen kan nämligen inte anses tillämpliga i detta fall.

I betänkandet (SOU 1977:37) Underhåll till barn och frånskilda har föreslagits en generell preskriptionstid om tre år för fordran på underhållsbidrag räknat från förfallodagen. Preskriptionen skall inte kunna avbrytas. Har utmätning skett före treårstidens utgång eller har den underhållsskyldige försatts i konkurs på ansökan som har gjorts före utgången av den tiden, får fordringen dock tas ut ur den utmätta egendomen resp. i konkursen. Förslaget övervägs f.n. i justitiedepartementet. Om det genomförs får bestämmelserna i första stycket av förevarande paragraf omprövas.

Andra stycket stämmer delvis överens med 2 § andra stycket beredningens förslag. Efter det att beredningen har avlämnat sitt förslag har hemskillnadsinstitutet avskaffats. Till följd härav bör särlevnad på grund av hemskillnad inte nämnas i bestämmelsen. Jag anser vidare att det inte heller bör krävas att makarnas särlevnad beror på söndring. Söndring utgör inte längre förutsättning för äktenskaps upplösning. Man torde kunna räkna med att inte heller någon annan rättsverkan i GB i fortsättningen kommer att knytas till det förhållandet att särlevnad beror på söndring (jfr förslag i betänkandet SOU 1977:37 Underhåll till barn och frånskilda). Risken för att möjligheten till utmätning på grund av förbindelse angående underhållsbidrag missbrukas torde inte bli nämnvärt större, om kravet på söndring utgår. I enlighet härmed anges i andra stycket av 2 § att utmätning för underhållsbidrag till make inte får ske på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 §, om makarna inte under den tid som bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda.

Jag har övervägt om inte också bestämmelsen i andra stycket bör vidgas till att gälla dom och beslut. Som närmare behandlas vid 11 § skall en skenfordran inte godtas som grund för verkställighet, även om sökanden kan åberopa dom eller beslut. Det torde emellertid som regel vara mycket svårt för kronofogdemyndigheten att med säkerhet avgöra att fråga är om skenfordran. Mot bakgrund härav föreligger vissa skäl att även beträffande dom och beslut meddela en bestämmelse som begränsar möjligheten att få utmätning för påstådd fordran på underhållsbidrag. En sådan bestämmelse kan emellertid knappast väntas få någon praktisk betydelse, eftersom den som vill utverka dom eller beslut beträffande en skenfordran lika gärna kan åberopa annan fordran än sådan som avser underhållsbidrag. Med hänsyn bl.a. härtill har jag inte funnit anledning föreslå någon bestämmelse av antytt slag (se vidare 11 § andra stycket).

3 § Denna paragraf, som motsvarar 5 kap. 3 § beredningens förslag, innehåller vissa bestämmelser om utmätningsbar egendom.

Gällande rätt. Genom utmätning kan i princip tas i anspråk all slags egendom, om den inte ingår i gäldenärens beneficium eller eljest är särskilt

undantagen från utmätning. Beträffande pantbrev i fast egendom eller i skepp finns en särskild föreskrift i 91 a § 1 mom. UL, vilken även är tillämplig i fråga om pantbrev i skeppsbygge (jfr 62 § 4 mom. UL). Där anges att i den mån pantbrev i fast egendom eller i skepp inte utgör pant för fordran pantbrevet får tas i anspråk genom utmätning hos den intecknade egendomens ägare. Bestämmelsen förutsätter att utmätningsmöjligheten omfattar mer än det ägarhypotek som enligt 6 kap. 9 § JB resp. 270 § sjölagen tillkommer fastighetens eller skeppets ägare, dvs. även tillägg enligt 6 kap. 3 § JB resp. 264 § sjölagen.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att möjligheten att få utmätning inte skall såsom införsel vara begränsad till vissa speciella tillgångar. Av hänsyn till gäldenärens behov eller av andra skäl skall emellertid enligt förslaget liksom enligt UL gälla en rad undantag från utmätning. Bestämmelser om sådana undantag tas upp i 6 kap. Detta kapitel hänvisar också till speciella förbud mot utmätning som finns i andra författningar. Första stycket i 5 kap. 3 § ger uttryck åt principen att utmätning får äga rum av egendom som inte är undantagen enligt 6 kap. eller till följd av särskild föreskrift.

Beredningen har vidare inte ansett sig kunna underlåta att föra in en motsvarighet till 91 a § 1 mom. UL i sitt förslag. Föreskriften har tagits upp som en första mening i andra stycket av paragrafen. Som andra mening i samma stycke föreslås att motsvarande skall gälla skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Beredningen påpekar i detta sammanhang att företagsinteckning inte kan medföra ägarhypotek och att det intecknade skuldebrevet inte kan utmätas för fordran mot den som driver den företagsintecknade verksamheten.

I tredje stycket tas upp en bestämmelse som upplyser om att för utmätning av avlöning och vissa andra förmåner gäller särskilda villkor enligt 8 kap. i förslaget.

Remissyttrandena. Hovrätten för Västra Sverige anser att det i första stycket bör anges att egendom som får utmätas skall tillhöra gäldenären.

Frågan om utmätning av pantbrev tas upp av ett par remissinstanser, som menar att reglerna härom i en del fall leder till stötande resultat. *Hovrätten för Västra Sverige* påpekar sålunda att den omständigheten att utmätning av pantbrev omfattar inte bara ägarhypotek utan även tillägg medför att borgenär, som får utmätning i pantbrev för en oprioriterad fordran, får företräde framför innehavare av efterföljande pantbrev. Inte i något annat fall förekommer det att en utmätning ger företräde framför fordran med särskild förmånsrätt i egendomen. En sådan regel synes enligt hovrätten inte vara acceptabel. Visserligen kan en fastighetsägare, som själv innehar ett pantbrev, försämra läget för borgenärer med sämre prioriterade pantbrev genom att belåna pantbrevet. Detta är något som hör till systemet. Därav följer inte att en utmätningsborgenär skall få utdelning på samma sätt som om fastighetsägaren hade lämnat pantbrevet som

säkerhet för en fordran. Bortsett från teoretiskt tänkbara undantagsfall är det dessutom endast pantbrevets grundbelopp som i praktiken kan utnyttjas av fastighetsägaren som kreditunderlag. Att en utmätningsborgenär skall få utdelning på samma sätt som en pantborgenär strider mot den allmänna principen att tidsförhållandet skall vara avgörande för företrädet mellan inteckning och utmätning. Visserligen avser utmätningen pantbrevet och inte fastigheten, men utmätningsborgenären och den som har panträtt i fastigheten konkurrerar om realisationsmedlen. Möjligheten för oprioriterade borgenärer att få utdelning ur realisationsmedel begränsas visserligen starkt genom att bättre prioriterade pantbrev mycket ofta pantförskrivs i samband med belåning av sämre prioriterade pantbrev. Man får dock räkna med att vaksamma fordringsägare ibland kan genom utmätning av pantbrev skaffa sig betalning på bekostnad av inteckningshavare. Hovrätten framhåller vidare att även oprioriterad borgenär som har fått utmätning i fastigheten får sin ställning försämrad genom en senare utmätning av pantbrev. Hovrätten anser att utmätning av pantbrev bör medföra att utmätningsborgenären får utdelning endast i den mån det föreligger ägarhypotek. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Malmöhus län*.

Även *hovrätten för Övre Norrland*, *RSV*, *kronofogdeföreningen* och *föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution* är kritiska mot förslaget. Ombudsmannaföreningen ifrågasätter det rimliga i att borgenär, som får utmätning av pantbrev, sätts i samma situation som om ägaren själv har upplåtit panträtt till borgenären och sålunda får rätt till inte endast ägarhypotek utan även tillägg. Enligt ombudsmannaföreningen lämnas lån mot säkerhet av panträtt i fast egendom nästan undantagslöst med belopp som högst motsvarar pantbrevets belopp. Är ett pantbrev fullbelånat finns det därför inte något utrymme för ytterligare pantbelåning. Det måste därför anses mera rimligt att jämställa en borgenär, som får utmätning av pantbrev, med oprioriterad borgenär i konkurs i fråga om rätt till tillägg. Den gällande och föreslagna ordningen kan enligt föreningen också befaras medföra ett stort antal utmätningar i fall då något ägarhypotek inte finns och följaktligen inte heller något utrymme för ytterligare pantsättning. Enligt kronofogdeföreningen skulle det vara tänkbart med en bestämmelse om att utmätning av fastighet ger företräde till utdelning ur obelånat pantbrev eller obelånad del av pantbrev även om pantbrevet utmäts senare. En sådan regel torde förutsätta ändring av förmånsrättslagen.

Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution anser att rättsläget i fråga om utmätning av andel i pantbrev är oklart. Ägare av andel i fastighet kan inte pantsätta pantbrev i dess helhet och inte heller andel däri. När andel i pantbrev har utmätts bör rimligen utmätningsborgenären därför endast få rätt till den tillgång som pantbrevet utgör hos andelsägaren, nämligen hans andel av ägarhypoteket. Detta borde

enligt föreningen klart framgå av bestämmelserna. Skulle inte den nu antydda lösningen vara åsyftad, uppkommer den egendomliga situationen att tillägg utgår på den andel av pantbrevet som har utmätts men inte på resterande del.

Föredraganden. Bestämmelsen i första stycket av departementsförslaget avser att, mot bakgrund bl.a. av att införsel kan ske endast i vissa slag av tillgångar, klargöra att i princip all slags egendom kan vara föremål för utmätning. Något behov av att i denna bestämmelse ange att egendom som i det enskilda fallet får utmätas skall tillhöra gäldenären finns enligt min mening inte. Denna fråga behandlas närmare i 17 och följande §§ i kapitlet.

När det gäller de föreslagna bestämmelserna om utmätning av pantbrev vill jag anföra följande.

Att utmätning som gäller pantbrev bör omfatta även tillägg till pantbrevets belopp har ansetts utgöra en konsekvens av att pantborgenär kan få betalt för sin kapitalfordran även ur tillägget, vilket har särskild betydelse vid andrahandspantsättning (jfr prop. 1971:179 s. 32 och 48). En utmätningsborgenär har nämligen ansetts böra kunna på samma sätt som en andrahandspanthavare ta i anspråk tillägget för att få sin fordran täckt. I annat fall skulle utmätningsborgenären behöva stå tillbaka för en borgenär, åt vilken egendomens ägare senare upplåter panträtt i andra hand. Möjligheten att på antytt sätt utnyttja tillägget för pantsättning har ansetts som en tillgång i egendomsägarens hand, som bör kunna tas i anspråk av hans borgenärer. Att tillägg kan tas i anspråk genom utmätning har betydelse inte minst när själva egendomen är utmätt. Att tillägg i praktiken inte brukar användas för sekundärpantsättning när pantbrevsbeloppet i dess helhet behövs för säkerställande av primärpanthavarens fordran ändrar inte den gjorda bedömningen. Att göra ändring i fråga om möjligheten att genom utmätning ta i anspråk tillägg till pantbrevs belopp synes inte möjligt eller i vart fall inte lämpligt utan att ändring samtidigt sker beträffande panträttens innebörd. Jag är emellertid inte beredd att föreslå någon sådan ändring.

Även om den nu gällande och föreslagna regleringen beträffande utmätning av pantbrev ibland kan tyckas medföra ett i och för sig inte önskvärt resultat såvitt avser tillägget, är den anförda kritiken enligt min mening överdriven. Bl.a. bör beaktas att den som ger kredit mot säkerhet i pantbrev alltid får räkna med att pantbrev med bättre förmånsrätt är utnyttjade fullt ut samt att oprioriterad borgenär som får utmätning i själva egendomen vid behov också kan själv få utmätning av obelånade eller inte fullt belånade pantbrev.

Jag är alltså inte beredd att föreslå någon avvikelse från beredningens förslag såvitt gäller möjligheten att genom utmätning ta i anspråk tillägg till pantbrevsbelopp. Jag är inte heller beredd att, som en remissinstans har förordat, föreslå bestämmelser om att utmätning av själva egendomen

skall ge företräde till betalning ur obelånat eller obelånad del av pantbrev.

Beträffande det fallet att andel i pantbrev i fastighet har utmätts och hela fastigheten därefter skall säljas exekutivt har en remissinstans framhållit att, eftersom andel i pantbrev inte kan pantsättas, utmätningen inte bör anses omfatta tillägg. Jag delar den uppfattningen. En annan ordning skulle bl.a. kunna gå ut över övriga delägare i fastigheten. Någon särskild bestämmelse i saken synes inte behövlig. Den angivna situationen torde i praktiken sällan bli aktuell. Vad som har sagts nu gäller givetvis även pantbrev i skepp.

Vad som sägs i andra stycket om pantbrev i skepp är på grund av 1 kap. 9 § tillämpligt även beträffande pantbrev i skeppsbygge.

I betänkandet (SOU 1976:70) Rätt till luftfartyg m.m. har bl.a. föreslagits att den nuvarande ordningen med inteckning i luftfartyg av skuldebrev skall ersättas av ett system med pantbrev som i huvudsak stämmer överens med sjölagens regler om pantbrev i skepp. Förslaget övervägs f.n. i justitiedepartementet. I detta läge är det lämpligast att departementsförslaget får utgå från nu gällande bestämmelser om inteckning. I enlighet härmed bör som beredningen har föreslagit en särskild bestämmelse tas upp om utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Denna bestämmelse ingår som en andra mening i andra stycket.

Tredje stycket i beredningens förslag har i sak oförändrat tagits upp i departementsförslaget.

Utmätningsordningen

4 § Denna paragraf, som överensstämmer med 5 kap. 5 § beredningens förslag, innehåller vissa föreskrifter om den ordning i vilken tillgångar av olika slag skall tas i anspråk.

Gällande rätt m.m. I 62 § 1 mom. första meningen UL föreskrivs att vid utmätning bör av utmätningsbara tillgångar i första hand tas i anspråk egendom som kan användas till borgenärens förnöjande med minsta kostnad, förlust och annan olägenhet för gäldenären. Lagrummet innehöll tidigare mera detaljerade regler om utmätningsordningen. Om borgenär och gäldenär inte kom överens om annat, skulle först tas i mät andra lösören än luftfartyg, därnäst fordran eller annan rättighet som kunde överlåtas och sist luftfartyg eller fast egendom. Sådana obligationer eller andra värdepapper som med lätthet kunde förvandlas i pengar skulle i fråga om ordningen för deras utmätande anses lika med lösören. I 64 § föreskrevs att av lösören skulle sist utmätas vad gäldenären behövde för sin näring eller minst kunde umbära. Uppgav gäldenären viss egendom till utmätning, borde den egendomen företrädesvis tas i mät, om det lämpligen och utan förfång för borgenär kunde ske och annan ordning inte var föreskriven. Mot den nu beskrivna ordningen var i sak inte så mycket att

erinra, men det ansågs vid år 1967 vidtagna ändringar i UL tillräckligt att ge en mera allmänt hållen regel, särskilt som det oftast inte finns så mycket att välja på.

Borgenär som till säkerhet för sin fordran har panträtt eller särskild förmånsrätt på annan grund är enligt gällande rätt inte skyldig att i första hand hålla sig till den egendom i vilken förmånsrätten gäller. Det står borgenären fritt att i stället begära utmätning av andra tillgångar. Är fordran för vilken utmätning skall ske förenad med särskild förmånsrätt i gäldenärens fasta egendom, fartyg, luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg, skall emellertid enligt 62 § 2 mom. första meningen UL den egendomen först utmätas, om inte borgenären hellre vill ta betalt ur annan egendom. Med fartyg likställs härvid fartygsbygge (62 § 4 mom.). Vidare gäller undantag från nyss nämnda princip, om utmätning skall ske på en gång för fleras fordringar. Då får borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendom som har nämnts nyss, inte för vad som kan utgå ur den egendomen ta betalt ur övriga tillgångar till förfång för annan borgenär. Bestämmelserna i 62 § 2 mom. gällde ursprungligen endast förmånsrätt på grund av inteckning i fast egendom, men tillämpningsområdet har efter hand vidgats att omfatta alla slags särskilda förmånsrätter i angivna objekt.

Lagberedningen. I första stycket av paragrafen föreslås att av utmätningsbar egendom bör i första hand tas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären. Beredningen framhåller att bestämmelsen enligt sakens natur innebär att kronofogdemyndigheten skall söka finna egendom som kan ge sökanden betalning för hans fordran. Kan ett i och för sig utmätningsbart objekt inte antas ge något överskott sedan verkställighetskostnaden har täckts, bör det inte utmätas. Detta torde dock inte utan vidare kunna iakttas, när annan än sökanden har rätt till betalning ur köpeskillingen med företräde framför sökanden, t.ex. vid utmätning av skepp eller fastighet. I sådana fall kan ofta inte vid utmätningstillfället avgöras om sökanden kan få någon betalning ur egendomen. Å andra sidan gäller att kronofogdemyndigheten inte skall utmäta mera än som behövs för att sökandens fordran skall bli betald och kostnaderna i ärendet ersatta. Vid valet mellan olika slag av egendom bör, anför beredningen vidare, beaktas inte bara sökandens rätt att få betalning utan även hans intresse av att betalning inflyter utan onödigt dröjsmål. Tidsfaktorn kan dock inte tillmätas så stor betydelse, om sökandens intresse av snabb betalning inte är särskilt starkt och någon särskild risk inte är förenad med anstånd. Samtidigt bör i rimlig utsträckning hänsyn tas till gäldenärens behöriga intressen, särskilt att onödig värdeförstöring inte sker.

Enligt beredningen bör i första hand kontanta pengar, banktillgodohavande som kan lyftas omedelbart eller liknande likvida tillgångar utmätas. Utmätning av avlöning är från gäldenärens synpunkt ofta ett

förmånligt val men kan inte utan gäldenärens medgivande ske annat än under särskilda förutsättningar. I övrigt bör i allmänhet tas lös egendom som är lämplig att realisera och som gäldenären kan undvara med minsta olägenhet. Fast egendom liksom registrerat skepp eller luftfartyg bör i regel utmätas sist. Beträffande pantbrev eller intecknat skuldebrev som har utmätts erinrar beredningen om att det enligt 10 kap. 14 och 17 §§ i förslaget inte får säljas. Antingen skall den intecknade egendomen tas i anspråk eller också pantbrevet resp. inteckningshandlingen pantförskrivas till sökanden. I förra fallet löper sökanden större eller mindre risk att få svara för exekutionskostnaderna, varjämte förfarandet kräver sin tid. I senare fallet leder utmätningen inte till någon betalning i det aktuella ärendet. Från sökandens synpunkt kan det därför vara bättre att andra tillgångar utmäts. Omtvistade eller eljest tvivelaktiga tillgångar bör inte utmätas, om säkra och ostridiga tillgångar finns.

Skulle sökanden och gäldenären vara överens om att viss egendom skall tas i anspråk, bör enligt beredningen den egendomen utmätas, om det inte kränker tredje mans rätt. Även i andra fall bör hänsyn tas till gäldenärens önskemål, om det kan anses skäligen förenligt med sökandens intresse och i övrigt finnes motiverat.

Beredningen framhåller vidare att det inte alltid ligger i sökandens intresse att egendom vari han har särskild förmånsrätt tas i anspråk i första hand. Hans fordran kan t.ex. ha sådan plats i förmånsrättsordningen, att det är tvivelaktigt om betalning kan utgå ur köpeskillingen för egendomen. Blir egendomen inte såld – vilket lätt kan inträffa i fall då ett visst skyddsbelopp skall iakttas – får sökanden vidkännas kostnaden för förfarandet. Om fast egendom, registrerat skepp eller luftfartyg m.m. tas i mät, kan det också dröja ganska länge innan sökanden kan få betalt för sin fordran. För gäldenären åter kan det vara viktigt att t.ex. fast egendom inte fråntas honom, särskilt om det endast är ett mindre belopp som utmätningen avser. Beredningens förslag saknar därför motsvarighet till 62 § 2 mom. första meningen UL.

Är sökandens fordran förenad med särskild förmånsrätt, synes det beredningen naturligt att den egendom vari förmånsrätten gäller tas i mät för hans fordran, om han önskar det. Detta kan knappast vara tveksamt annat än i fråga om förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen, dvs. främst förmånsrätt på grund av företagsinteckning. Tillräcklig anledning att behandla sådan förmånsrätt på särskilt sätt torde dock enligt beredningen inte föreligga. Enligt andra stycket första meningen i förslaget har sålunda borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt, rätt att i första hand få utmätning av egendom vari förmånsrätten gäller. Beredningen utgår från att borgenär med särskild förmånsrätt som regel kommer att i sin ansökan ange huruvida han önskar att den egendomen eller annan tillgång skall tas i anspråk. Gör han inte det, kan förrättningsmannen lämpligen höra sig för hos honom. Något förbud att utan sådant hörande

utmäta den egendom vari förmånsrätten gäller eller annan lämplig tillgång bör dock inte ställas upp. Beträffande vissa förmånsrätter måste beaktas att de preskriberas efter kort tid, t.ex. sjöpanträtter (248 och 254 §§ sjölagen). Detta bör enligt beredningen i allmänhet medföra att den egendom vari förmånsrätten gäller tas i anspråk i första hand, om inte sökanden begär annat. Ofta torde det inte finnas annan utmätningsbar egendom än den vari förmånsrätten gäller.

Beredningen föreslår vidare att den nuvarande regeln i 62 § 2 mom. andra meningen UL att borgenär som har särskild förmånsrätt i vissa slag av egendom vid konkurrens med annan utmätningssökande är skyldig att hålla sig till den egendomen skall ytterligare vidgas och gälla alla fordringar som är förenade med särskild förmånsrätt i viss egendom. Borgenären skall inte få utmätning av annan tillgång, om det är till skada för annan sökande. Det är enligt beredningen tydligt att bestämmelsen inte blir tillämplig när den egendom som belastas av förmånsrätten tillhör annan än gäldenären i ärendet (t.ex. tredjemanspant). Beredningen påpekar att bestämmelsen enligt förslaget gäller till förmån för varje annan borgenär som vid utmätningstillfället har sökt utmätning mot samma gäldenär, oavsett om utmätning för fordringarna sker samtidigt eller inte (jfr 11 § första stycket). En sökande får anses lida skada genom att borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt i viss egendom, får utmätning i annan egendom, om den förre på grund därav inte kan påräkna att få betalt för sin fordran. Bestämmelsen kan bli tillämplig även när den som påstår att han lider skada har särskild förmånsrätt för sin fordran, men hans möjlighet att få betalning ur därmed belastad egendom är osäker.

Det kan enligt beredningen förekomma att den egendom vari sökanden har förmånsrätt finnes inte vara tillräcklig att ge honom full betalning eller att det är ovisst om den räcker till. För sådana fall föreslås att, när det behövs, annan tillgång skall få utmätas för fordringen, om det sker på villkor att betalning i första hand skall utgå ur den egendom vari sökanden har förmånsrätt. Detta innebär bl.a. att sökanden inte kan få utdelning av medel från annan tillgång innan det har klarlagts att den egendom vari förmånsrätten gäller inte förslår.

Beredningen påpekar att det ibland saknas personlig betalningsskyldighet för den fordran för vilken utmätning har begärts. Ett sådant fall föreligger, när gäldenärens betalningsskyldighet har upphört genom preskription men borgenären har pant till säkerhet för sin fordran. Ett annat fall då personlig betalningsskyldighet inte kan göras gällande i det aktuella ärendet är att någon har lämnat egendom som pant för annans fordran och borgenären söker betalning ur panten. Om utmätning i sådana fall skall äga rum hos någon som inte är personligen betalningsskyldig, är borgenären hänvisad till den egendom i vilken betalningsskyldigheten gäller. Någon uttrycklig föreskrift härom synes beredningen inte behövlig.

Remissyttrandena. Svea hovrätt, som jämför med bestämmelsen i 5 kap. 33 § andra stycket att utmätning skall hävas om försäljning eller indrivning inte kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig, anser att det på lämpligt ställe i UB bör anges att utmätning inte skall ske av föremål som inte kan antas ge överskott sedan kostnaderna har täckts.

RSV anser att det behöver klarläggas i vad mån principen om täckning för kostnaderna skall beaktas redan vid utmätningstillfället. Verket påpekar att svårigheter kan uppstå vid tillämpning av denna princip om utmätning av samma egendom är aktuell för flera sökande. De sammanlagda kostnaderna kan då vara så höga att det vid förrättningstillfället vill synas som om en försäljning inte skulle ge sökandena någon utdelning. Situationen kan emellertid snabbt förändras, t.ex. genom anstånd eller förändringar beträffande fordringarnas storlek, så att utdelning blir möjlig. Enligt verket bör principen om kostnadstäckning beaktas vid utmätningstillfället i varje mål för sig, med bortseende från samtidiga eller tidigare utmätningar.

Svea hovrätt föreslår att den avvägning mellan gäldenärens samt borgenärs och tredje mans intressen, som förutsätts skola ske vid tillämpningen av huvudregeln om utmätningsordningen, får komma till uttryck i lagtexten. Hovrätten ifrågasätter också om inte bestämmelsen i första stycket bör kompletteras med en regel till skydd för tredje man av innebörd, att andel i lös eller fast egendom inte skall tas i anspråk om annan utmätningsbar egendom finns.

Beträffande bestämmelsen om skydd för annan utmätningssökande i fall då borgenär har förmånsrätt i viss egendom anför *RSV* att beredningen med "annan sökande" torde ha avsett endast enskild sökande. RSV förutsätter emellertid att skyddet även skall gälla staten i allmänna mål. Vid en sådan tillämpning blir det av betydelse när ett allmänt mål skall anses bli anhängigt hos kronofogdemyndigheten.

Föredraganden. Förevarande paragraf har i sak utformats i överensstämmelse med beredningens förslag.

Som beredningen har anfört bör egendom inte utmätas utan att utmätningen kan väntas leda till att utmätningsborgenären får åtminstone någon betalning för sin fordran (jfr 68 § 6 mom. sista stycket uppbördslagen). Utmätning bör alltså t.ex. inte ske endast för att täcka exekutionskostnad som redan kan ha uppkommit i målet och för vilken sökanden eljest svarar, såvida inte sökanden under målet har fått sin fordran betald av gäldenären. En annan ordning skulle endast medföra olägenheter för gäldenären utan motsvarande nytta för sökanden, frånsett ansvaret för redan uppkommen kostnad. Nämnda princip kan emellertid ofta inte upprätthållas i praktiken i fråga om egendom som häftar för annan fordran på grund av särskild förmånsrätt. Detta gäller särskilt fast egendom, skepp och luftfartyg. Det är då ofta inte möjligt att före utmätningen få klarlagt för hur stort belopp egendomen häftar. Härtill kommer att belastningen

kan växla från tid till annan, t.ex. genom betalning av räntor eller amorteringar. När det framgår att något överskott inte kommer att finnas för utmätningssökandens räkning, bör emellertid utmätning inte äga rum. I fråga om företagsintecknad egendom föreligger särskilda förhållanden så till vida att inteckningshavaren inte har en obetingad rätt att få betalt ur vad som inflyter i målet (8 kap. 13 §; se vidare SOU 1966:7 s. 105 och prop. 1967:16 s. 136). Det förhållandet att sökanden har anvisat viss egendom till utmätning ändrar inte det som har sagts nu. Med hänsyn till att den diskuterade principen får anses tämligen självklar, samtidigt som den i praktiken inte alltid kan tillämpas fullt ut, finner jag inte skäl att ta upp någon uttrycklig bestämmelse i saken.

Bestämmelsen i 3 § KL om misslyckat utmätningsförsök som konkursgrund utgör inte något hinder mot att avstå från utmätning när egendom på grund av panträtt e.d. häftar för så stort belopp att något överskott inte kan väntas uppkomma. Enligt nämnda bestämmelse skall gäldenär presumeras vara insolvent, om han vid utmätningsförrättning inom viss tid före konkursansökningen har befunnits sakna tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen. Som framgår av lydelsen är denna bestämmelse tillämplig även i fall då gäldenären har i och för sig utmätningsbar egendom men denna till följd av pantsättning e.d. inte räcker till full betalning av sökandens fordran.

När det gäller frågan i vad mån exekutionskostnaderna skall beaktas i fall då egendom som kommer i fråga för utmätning samtidigt är aktuell för utmätning för annan fordran eller redan är utmätt delar jag den mening som under remissbehandlingen har förts fram av RSV, nämligen att endast kostnaderna i det aktuella målet bör beaktas.

Med anledning av att en remissinstans har föreslagit att den avvägning mellan sakägarnas intressen som förutsätts ske vid tillämpningen av första stycket bör anges i lagtexten vill jag framhålla att denna intresseavvägning enligt min mening har kommit till tillräckligt uttryck i den av beredningen föreslagna lydelsen. Jag finner vidare inte anledning att ta upp någon föreskrift om att andel i viss egendom inte skall tas i anspråk om annan utmätningsbar egendom finns. Det är även utan uttrycklig bestämmelse tydligt att det ofta är lämpligare att ta i anspråk annan egendom än andel i viss egendom.

Beträffande den ordning i vilken olika tillgångar skall tas i anspråk vill jag påpeka att 16 kap. 15 § i departementsförslaget innehåller en särskild föreskrift beträffande egendom som är belagd med kvarstad för fordran. Kvarstaden hindrar inte att egendomen utmäts, men annan egendom skall i första hand tas i anspråk, såvida inte utmätningssökanden har särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen.

Som jag har utvecklat närmare i den allmänna motiveringen under avsnitt 5.3 åsyftar termen sökanden även staten i allmänna mål (se även 1 kap. 7 § första stycket departementsförslaget). Bestämmelsen i andra

stycket av förevarande paragraf om skyldighet för borgenär vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt att vid konkurrens med annan sökande i första hand hålla sig till den egendom i vilken förmånsrätten gäller är alltså direkt tillämplig även till förmån för staten i allmänna mål. Beträffande frågan vid vilken tidpunkt ansökan om utmätning skall anses ha gjorts i allmänt mål får jag hänvisa till 2 kap. 30 § tredje stycket.

Anledning saknas att, som en remissinstans har ifrågasatt, från tillämpningsområdet för bestämmelsen i andra stycket tredje meningen undanta restitutionsfordran och fordran på överskjutande skatt. Jag vill påpeka att bestämmelserna i andra stycket givetvis inte gäller i fråga om fordran som är förenad med särskild förmånsrätt enbart på grund av redan företagen utmätning.

5 § Denna paragraf, som överensstämmer med 5 kap. 6 § beredningens förslag, anger en särskild förutsättning för utmätning av fast egendom och vissa andra specialobjekt.

Gällande rätt. Enligt 62 § 3 mom. UL får fast egendom, registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg utmätas för annan fordran än sådan som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen endast om borgenären begär det. Med registrerat skepp likställs härvid registrerat skeppsbygge (4 mom.).

Lagberedningen. I 5 kap. 6 § föreslår beredningen att registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom inte får utan särskild begäran av sökanden utmätas för annan fordran än sådan som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Enligt 2 kap. 8 § i förslaget likställs skeppsbygge med skepp. Beredningen framhåller att grunden till bestämmelsen är att om egendom av angivet slag utmäts för fordran vilken inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, den ofta kan bli osåld därför att skyddsbeloppet inte uppnås. I sådant fall får utmätningssökanden betala kostnaderna i ärendet.

Beredningen påpekar att utmätning av egendom som anges i paragrafen inte omfattar obelånat pantbrev resp. obelånad inteckningshandling som gäller i egendomen.

Remissyttrandena. *RSV* påpekar att de enskilda utmätningssökandenas förmåga att inse de rättsliga konsekvenserna av ansökans utformning varierar starkt. RSV ifrågasätter därför om bestämmelsen i 5 kap. 6 § bör tas upp i UB. Regeln kan medföra förluster för enskild sökande, som inte har särskilt begärt utmätning av fast egendom, när sådan egendom utmäts i allmänt mål eller för annan enskild sökande som har framställt sådan begäran. Om kravet på särskild begäran om utmätning av egendom som anges i paragrafen slopas, kan sökanden efter utmätning av egendomen beredas tillfälle att fullfölja målet genom att förskottera de kostnader som kan förväntas i samband med försäljningen vid äventyr att utmätningen eljest hävs. Genom en sådan ordning skulle den enskilde sökanden få

verkställighet lika snabbt som det allmänna, samtidigt som det överlåts på honom att avgöra om han skall ta risken att drabbas av kostnader vid ett resultatlöst försäljningsförsök.

Kronofogdeföreningen, som godtar den föreslagna bestämmelsen, anser att inte heller pantbrev i fast egendom, lön eller fordran på skatt som skall återbetalas bör utmätas utan särskild begäran. Som skäl härför anför föreningen att av arbetspraktiska hänsyn vissa undantag måste göras från en generell skyldighet för kronofogdemyndigheten att undersöka huruvida gäldenären har utmätningsbar egendom.

Föredraganden. Som RSV har framhållit skulle en utmätningssökande i vissa fall kunna lida förlust, om utmätning av egendom som anges i den föreslagna bestämmelsen underlåts därför att sökanden inte har särskilt begärt utmätning av sådan egendom. Den av RSV förordade ordningen skulle emellertid medföra vissa nackdelar när sökanden inte önskar fullfölja utmätningen. Bl.a. uppkommer onödigt arbete för kronofogdemyndigheten och inskrivningsmyndigheten samt olägenhet för gäldenären utan motsvarande nytta för sökanden. Den av beredningen föreslagna bestämmelsen behöver emellertid inte innebära att kronofogdemyndigheten skall utan vidare avstå från utmätning av egendom som anges i paragrafen, när sökanden inte har särskilt begärt sådan utmätning i sin ansökan. Enligt min mening bör kronofogdemyndigheten i sådant fall, om det i övrigt är lämpligt och förenligt med 4 § att ta sådan egendom i anspråk, fråga sökanden om han begär utmätning av egendomen eller inte. Med hänsyn härtill och till de skäl som beredningen har anfört godtar jag beredningens förslag. Vid utarbetande av verkställighetsföreskrifter till UB får övervägas om behov finns av uttrycklig föreskrift om skyldighet för kronofogdemyndigheten att i fall som har berörts nu efterhöra sökandens önskan.

Med anledning av kronofogdeföreningens förslag att det även för utmätning av vissa andra tillgångar bör krävas särskild begäran av sökanden vill jag framhålla följande. F.n. gäller enligt 11 § andra stycket USK att utmätning i lön eller av fordran på återbetalning av skatt som avses i 68 § 1 mom. första stycket uppbördslagen kommer i fråga endast om sökanden eller gäldenären begär det eller annan särskild omständighet föranleder det. Något motsvarande villkor gäller däremot inte beträffande utmätning av pantbrev. Huruvida särskild begäran av sökanden bör krävas för utmätning av egendom som har angetts nu har samband med frågan om kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom. Den frågan behandlas närmare under 9 §. Som framgår av vad som anförs där bör det inte gälla några särskilda begränsningar i nämnda skyldighet. Jag kan alltså inte godta kronofogdeföreningens förslag.

Paragrafen torde inte få någon praktisk betydelse i allmänna mål, eftersom kronofogdemyndigheten själv företräder staten/borgenären i sådana mål. Anledning saknas dock att uttryckligen undanta allmänna mål från paragrafens tillämpningsområde.

6 § Paragrafen innehåller förbud mot uppdelning av ekonomiska enheter. Den motsvarar 5 kap. 7 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 62 § 1 mom. andra meningen UL föreskrivs att tillgångar som hör samman om möjligt inte skall skiljas. Vidare gäller enligt 63 § 1 mom. att vad som hör till fartyg eller luftfartyg inte får tas i mät annat än genom utmätning av fartyget eller luftfartyget. Med fartyg likställs härvid fartyg under byggnad (62 § 4 mom.). Enligt 63 § 2 mom. får, om inteckning i luftfartyg även omfattar reservdelar, någon av de på viss plats förvarade reservdelarna inte utmätas för sig, om inte inteckningshavaren samtycker därtill. Beträffande fast egendom finns vissa liknande bestämmelser i 78 §. Enligt första meningen i denna paragraf får tillbehör till fastighet inte tas i mät annat än genom utmätning av fastigheten. I andra meningen föreskrivs att rätt till växande gröda eller annan ännu inte fallen avkastning av fast egendom som tillkommer nyttjanderättshavare inte får tas i mät för dennes skuld annat än genom utmätning av nyttjanderätten.

Lagberedningen. I första stycket av 5 kap. 7 § föreslås en regel om att tillgångar som hör samman såvitt möjligt inte bör skiljas. Beredningen påpekar att bestämmelsen är tillämplig på både lös och fast egendom. Den grundas på antagandet att helheten sammanhållen regelmässigt representerar ett större värde än summan av delarnas särskilda värden och syftar sålunda till att undvika värdeförstöring. Regeln är tillämplig även på nyttjanderätt. Om byggnad på ofri grund tillhör nyttjanderättshavare till marken och nyttjanderätten är utmätningsbar, bör därför byggnaden och nyttjanderätten regelmässigt följas åt.

Genom andra och tredje styckena skärps regeln i första stycket beträffande vissa specialobjekt. Enligt andra stycket får vad som är tillbehör till fartyg, luftfartyg eller fast egendom över huvud inte tas i mät särskilt för sig. Bestämmelsen tillgodoser bl.a. inteckningshavares och andra förmånsrättshavares intressen. Beträffande fast egendom erinrar beredningen om att den i tidigare betänkande har diskuterat möjligheten att utmäta tillbehör till fastighet för sig men har avvisat tanken. Däremot förordades att om fastigheten har blivit utmätt, tillbehör till denna skulle kunna säljas i särskild ordning. Regler härom infördes år 1967.

I tredje stycket anges att om inteckning i luftfartyg omfattar även reservdelar, någon av de på viss plats förvarade reservdelarna inte får tas i mät särskilt för sig utan inteckningshavarens samtycke. Principen i första stycket att tillgångar som hör samman såvitt möjligt inte bör skiljas är enligt beredningen tillämplig även i fall som avses i tredje stycket. Det innebär att inteckningshavarens samtycke till att viss reservdel utmäts inte befriar förrättningsmannen från att pröva huruvida den lämpligen bör utmätas för sig.

Förslaget innehåller lika litet som gällande rätt något särskilt förbud mot att reservdelar utmäts utan att luftfartyg som är gemensamt intecknat med

reservdelarna utmäts samtidigt eller mot att luftfartyg utmäts utan att reservdelar som omfattas av samma inteckning utmäts samtidigt. Beredningen framhåller att principen i första stycket av paragrafen dock gäller även i dessa fall. Därvid måste beaktas de särskilda förhållanden som kan föreligga beträffande reservdelar, bl.a. att ett reservdelslager kan vara avsett för flera luftfartyg. Detta kan exempelvis leda till att vid utmätning av ett av luftfartygen några reservdelar inte tas med.

Beträffande bestämmelsen i 7§ § andra meningen UL rörande avkastning av fast egendom som tillkommer nyttjanderättshavare anför beredningen att regeln utgår från att avkastningen i sådant fall alltjämt utgör tillbehör till fastigheten (se 2 kap. 1 § JB). Vad som uttalas genom bestämmelsen torde enligt beredningen gälla utan särskild föreskrift, eftersom nyttjanderätt inte gärna kan spaltas upp i olika delar som skulle kunna angripas var för sig. Bestämmelsen kan möjligen motsättningsvis föranleda ett oriktigt antagande att andra delar än rätten till blivande avkastning kan brytas ut ur nyttjanderätt och utmätas för sig. Beredningens förslag upptar därför inte någon motsvarighet till nämnda föreskrift.

Remissyttrandena. Svea hovrätt framhåller att meningen inte torde vara att mot gäldenärens vilja mera skall utmätas än som behövs för att betala utmätningsfordringen. Skulle försäljning av endast en del av tillgångar, som i och för sig hör samman, vara tillräcklig, bör gäldenären ha rätt att motsätta sig utmätning av ytterligare egendom, även om detta leder till ett från renodlat ekonomiska synpunkter sämre resultat. Bestämmelsen i första stycket bör enligt hovrätten utformas så att det framgår att den är dispositiv till förmån för gäldenären i den mån sökandens ställning inte påverkas härav.

Föredraganden. Med anledning av vad Svea hovrätt har anfört har lydelsen av första stycket i paragrafen jämkats något. Det sägs sålunda att tillgångar som hör samman inte bör skiljas utan särskilda skäl. Denna lydelse avser att täcka såväl fall då det i praktiken inte är möjligt att hålla samman delarna som fall då gäldenären begär att endast viss del skall tas i anspråk. Det är emellertid inte utan vidare säkert att en sådan begäran från gäldenären skall efterkommas, även om utmätning av delen skulle vara tillräcklig för att tillgodose sökandens fordran. Om t.ex. gäldenären underskattar den värdeförstöring som skulle bli följden av att endast en del utmäts, bör hans begäran kunna lämnas utan avseende (jfr beträffande en i viss mån likartad situation 5 kap. 15 §).

Andra och tredje styckena i paragrafen motsvarar, med en mindre jämkning i andra stycket, beredningens förslag.

7 § Denna paragraf, som saknar direkt motsvarighet i beredningens förslag, behandlar frågan i vad mån s.k. skrivbordsutmätning av lös egendom är tillåten.

Gällande rätt. Utmätning av lös egendom skall enligt UL säkerställas

genom de åtgärder som för olika slag av egendom är föreskrivna i 67 c § 1 mom. och 73–76 §§. Lösöre skall sålunda omhändertas eller märkas som utmätt, bevis om utmätt fordran omhändertas, sekundogäldenären denuntieras osv. Finns egendomen i tredje mans besittning, skall förbud meddelas innehavaren att utlämna egendomen. Först när dessa åtgärder har vidtagits anses utmätningen fullbordad. Den medför då enligt 77 § 1 mom. UL förmånsrätt enligt vad som sägs i förmånsrättslagen. Utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg medför dock enligt 77 § 2 mom. förmånsrätt redan när beslutet om utmätning meddelas.

Reglerna om utmätning av lösöre (inbegripet fartyg och luftfartyg m.m.) utgår från att den egendom som skall utmätas finns tillgänglig för förrättningsmannen. Av 77 § 2 mom. UL följer emellertid att utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg kan ske även om det befinner sig på resa eller ligger i utländsk hamn (distansutmätning). Det förutsätts emellertid att utmätningen säkerställs senare, om inte egendomen blir utmätt i annat land. Motsvarande gäller i fråga om intecknade reservdelar till svenskt luftfartyg. För utmätning av fordran eller rättighet som är grundad på löpande förbindelse eller annan handling vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande eller rättighetens utövande förutsätts att handlingen i fråga finns tillgänglig för förrättningsmannen och genast kan omhändertas av denne. Vad nu har sagts är i princip tillämpligt även när egendomen är i tredje mans besittning, även om säkerställandet av utmätningen i allmänhet då sker på annat sätt.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 7 kap. 1 § första stycket en bestämmelse att utmätning av lös egendom omedelbart skall säkerställas genom åtgärder som föreskrivs i kapitlet. Därav följer enligt beredningen att utmätning av sådan egendom inte får beslutas och genomföras utan att de åtgärder som lagen föreskriver kan vidtas i direkt anslutning till utmätningsbeslutet, om inte undantag är medgivet.

Ett undantag från principen att egendomen skall finnas tillgänglig vid utmätningen följer av 7 kap. 5 § jämförd med 4 § första stycket beredningsförslaget. I sistnämnda bestämmelse anges de åtgärder för säkerställande som skall vidtas vid utmätning av lösöre, inklusive skepp och luftfartyg. Egendomen skall tas i förvar eller utmärkas som utmätt och, om det är lämpligt, förseglas. Enligt 7 kap. 5 § skall emellertid bestämmelsen i 4 § första stycket inte hindra utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som inte är tillgängligt. Beredningen erinrar om att föreskriften i 77 § 2 mom. UL också omfattar intecknade reservdelar till registrerat svenskt luftfartyg. Skulle reservdelarna förvaras utom riket, bör emellertid utmätning inte ske i Sverige. Reservdelarna måste i så fall föras hit för försäljning och vidare åtgärder i ärendet. En sådan flyttning låter sig dock knappast genomföra tvångsvis. Att flytta reservdelarna synes beredningen inte heller förenligt med 1948 års konvention rörande

internationellt erkännande av rätt till luftfartyg. Reservdelar som kan bli föremål för svensk utmätning kan därför förutsättas vara upplagda här i riket. Den föreslagna 5 § nämner på grund härav inte intecknade reservdelar till luftfartyg.

Beredningen framhåller att gäldenären enligt vad erfarenheten visar genom att undanhålla bankbok har kunnat hindra utmätning av banktillgodohavande som är känt för kronofogdemyndigheten. Han kan helt frankt vägra att tala om var motboken finns eller sanningslöst uppge att den har förkommit. Att utmätning kan hindras på ett så enkelt sätt kan enligt beredningen inte gärna godtas. Beredningen föreslår därför i tredje stycket av 7 kap. 2 § en bestämmelse som möjliggör utmätning trots att boken inte anträffas. Tillräcklig anledning att begränsa bestämmelsen till motböcker hos bank har dock inte ansetts föreligga. Bestämmelsen avser alla sådana handlingar som nämns i första och andra styckena i paragrafen, dvs. löpande skuldebrev och andra presentationspapper samt pantbrev och skuldebrev som är intecknat i luftfartyg. En förutsättning för utmätning är enligt förslaget att det kan antas att handlingen undanhålls eller har förkommit. Om utmätning i sådant fall beslutas, skall enligt förslaget förbud meddelas sekundogäldenär eller annan förpliktad att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar. Gäller utmätningen pantbrev som inte är belånat, kan sådant förbud givetvis inte meddelas. Enligt beredningen bör emellertid utmätningen antecknas hos inskrivningsmyndigheten.

Remissyttrandena. RSV ifrågasätter om inte skrivbordsutmätning bör kunna göras i större utsträckning än vad beredningen har föreslagit. Sådan utmätning bör i fråga om annan lös egendom än fordringar och rättigheter kunna företas om tillförlitlig förteckning av egendomen finns att tillgå och värdet kan uppskattas samt en besiktning av egendomen inte fyller annan funktion än att konstatera att egendomen är i gäldenärens besittning. Sådant konstaterande torde kunna ersättas av gäldenärens skriftliga förklaring på heder och samvete att han äger den aktuella egendomen och har den i sin besittning.

Postbanken är tveksam till förslaget att utmätning får äga rum av fordran som grundas på bankbok eller annat presentationspapper utan hinder av att fordringsbeviset inte påträffas. Banken påpekar att postverket har över 5.000 serviceställen och att det finns över fem miljoner postsparbanksböcker. De spärrlistor som har upprättats som skydd mot förluster genom kriminell verksamhet riktad mot banken måste med hänsyn till kassaarbetet vara lättöverskådliga och har därför begränsat utrymme. Det skulle medföra stora praktiska svårigheter om spärrlistorna under någon längre tid skulle tyngas med uppgifter även om här avsedda konton. Med hänsyn till den speciella strukturen av postverkets betalningsförmedling synes den föreslagna ordningen innebära risk för att borgenärens betalningsanspråk flyttas över på banken. Postbanken påpekar också att

motboksägare som har boken i sin besittning kan använda den för uttag inte bara i Sverige utan även i de nordiska grannländerna. Postbanken anser för sin del att de nuvarande reglerna om utmätning av bankbok bör behållas tills vidare. Framdeles torde det emellertid, troligen inom en tioårsperiod, bli möjligt att genom anskaffning av kassaterminaler skapa ett effektivare spärrsystem och kanske även att göra saldokontroll "on-line" av flertalet kassatransaktioner. Frågan kan då komma i ett annat läge, åtminstone i vad gäller transaktioner inom riket.

Även *bankinspektionen*, som godtar beredningens förslag, pekar på de komplikationer som den ömsesidiga betalningstjänsten mellan de svenska bankerna inbördes och mellan bankerna i Sverige och de övriga nordiska länderna för med sig.

Föredraganden. För utmätning av lösöre förutsätts enligt UL att egendomen finns tillgänglig för förrättningsmannen. Utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg m.m. får emellertid beslutas trots att skeppet eller luftfartyget befinner sig i främmande land eller på resa (distansutmätning). När det gäller fordringar och rättigheter i allmänhet går det inte att tillämpa principen att egendomen skall finnas tillgänglig vid utmätningen. Beträffande fordran eller rättighet som grundar sig på löpande skuldebrev eller annat bevis, vars företeende utgör villkor för fordrans utkrävande eller rättighets utövning, gäller emellertid att beviset skall finnas tillgängligt.

Beredningen har inte funnit någon anledning till ändring av den nuvarande principen att lösöre som skall utmätas måste vara omedelbart tillgängligt för förrättningsmannen. För denna princip talar också flera skäl. Till en början kan framhållas att det för bedömningen av om gäldenären skall anses som ägare till viss egendom ofta är av betydelse att besittningsförhållandena klarläggs (jfr 4 kap. 17–19 §§). Risken för misstag på den punkten skulle öka betydligt om förrättningsmannen var helt hänvisad till uppgifter av gäldenären eller annan. Vidare skulle svårigheter senare kunna uppstå att identifiera egendomen. Det skulle t.o.m. kunna visa sig att uppgiven egendom i själva verket inte existerar. Även om tillförlitliga uppgifter i dessa hänseenden föreligger skulle en utmätning av egendomen ändå vara tämligen meningslös om inte egendomen förr eller senare kan tas om hand för försäljning.

Det är givetvis också av vikt att säkerställande av utmätningen kan ske omedelbart. I annat fall ökar risken för att gäldenären eller annan efter utmätningsbeslutet förfogar över egendomen på sådant sätt att den rätt som utmätningssökanden har vunnit går förlorad. Säkerställandet syftar även till att ge publicitet åt utmätningen. Brister det i fråga om publiciteten kan annan borgenär, som senare har fått utmätning i egendomen, råka ut för att den förmånsrätt han har fått genom sin utmätning i efterhand visar sig sakna värde. Vidare bör åtminstone en preliminär uppskattning av egendomens värde såvitt möjligt företas i omedelbar anslutning till utmät-

ningsbeslutet, bl.a. för att förrättningsmannen skall kunna avgöra hur mycket egendom som behöver tas i anspråk.

Jag vill erinra om att en avsikt med departementsförslaget är att förhör med gäldenären skall ingå som ett normalt led i utmätningsförfarandet. Gäldenären skall också vara skyldig att lämna de uppgifter om sina tillgångar som kronofogdemyndigheten behöver. Även tredje man skall i viss utsträckning vara skyldig att lämna upplysningar. De nya reglerna om upplysningsplikt för gäldenären och tredje man torde skapa bättre förutsättningar än nu för att utan hembesök eller motsvarande undersökning få fram ett tillförlitligt underlag för utmätning, låt vara att sådana uppgifter ofta inte är en tillräckligt säker grund för beslut om utmätning.

Det finns fall där risken för ett felaktigt utmätningsbeslut är jämförelsevis liten och där man av den anledningen skulle kunna frångå kravet på att egendomen skall vara omedelbart tillgänglig. Det gäller främst egendom som är föremål för registrering. På den punkten har beredningen i anslutning till gällande rätt föreslagit att utmätning skall kunna äga rum av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som inte är tillgängligt. Även när registreringen inte är av lika kvalificerat slag som t.ex. skeppsregistreringen torde man ofta med goda skäl kunna anta att den som är upptagen som ägare i registret också är den verklige ägaren. Om uppgifter i bilregistret eller båtregister som avses i 2 § sjölagen (jfr båtregistreringslagen 1975:604) kompletteras med förhör med gäldenären t.ex. om var egendomen förvaras och dess närmare beskaffenhet torde tillräcklig grund för utmätningsbeslut beträffande sådan egendom inte sällan kunna vinnas utan att egendomen är omedelbart tillgänglig vid förrättningen.

Som ett annat exempel kan nämnas att egendomen redan är utmätt för annan borgenärs fordran. I allmänna mål inträffar emellanåt att samma egendom gång efter annan utmäts för restförda skatter och att utmätningarna dessemellan hävs därför att gäldenären betalar den gamla skatten innan ny restföring har skett. Också här bör uppgifter från gäldenären i förening med vad kronofogdemyndigheten tidigare känner till kunna läggas till grund för beslut om utmätning. Även i andra fall kan uppgifter från gäldenären undantagsvis bedömas som så tillförlitliga att ett besök på platsen knappast skulle ge något ytterligare underlag för utmätningsbeslutet.

Frågan har ytterligare en aspekt som hänger samman med önskemålet om en mer tidsenlig ordning för handläggningen av utmätningsmål. Bl.a. är det angeläget att de rutinmässiga hembesöken slopas. Jag skall återkomma till den frågan i anslutning till 14 §. I första hand bör uppgifter om gäldenärens tillgångar skaffas fram genom andra åtgärder än hembesök, främst genom kontroll av tillgängliga register och förhör med gäldenären. Endast om målet inte kan slutföras genom sådana åtgärder blir förrättning i gäldenärens bostad aktuell. En sådan bör t.ex. hållas om det vid förhör kommer fram att gäldenären har utmätningsbar egendom. Kan då inte beslut om

utmätning fattas genast i samband med förhöret, finns risk för att gäldenären innan förrättning äger rum i bostaden förfogar över egendomen till skada för sökanden. Ett sådant förfogande skulle inte innebära någon lagstridig handling, eftersom något beslut om utmätning med därav följande förfogandeförbud ännu inte har fattats.

Med hänsyn till det anförda anser jag att man i viss omfattning bör kunna mjuka upp det principiella kravet att lösöre som skall utmätas också måste finnas omedelbart tillgängligt för förrättningsmannen. Om denne på annat sätt än vid besök på platsen, t.ex. i samband med förhör med gäldenären, får fram uppgifter om utmätningsbar egendom vilka framstår som tillförlitliga, bör beslut om utmätning genast kunna meddelas. Därefter bör vid behov hembesök eller motsvarande kontroll göras, dels för besiktning och värdering av egendomen, dels för omhändertagande av egendomen eller försegling eller märkning av den. Visar det sig att de uppgifter som låg till grund för utmätningsbeslutet var felaktiga, får kronofogdemyndigheten själv rätta beslutet (jfr 33 och 34 §§).

När det gäller fordringar och rättigheter som inte är föremål för besittning i vanlig mening måste för utmätning krävas att egendomen kan identifieras med tillräcklig säkerhet och att den är åtkomlig för vidare exekutiva åtgärder i form av indrivning eller försäljning. Beträffande fordran eller rättighet som grundas på löpande skuldebrev eller annat presentationspapper bör som huvudregel gälla att handlingen finns tillgänglig för förrättningsmannen. Jag delar emellertid beredningens uppfattning att gäldenären inte bör få hindra utmätning av banktillgodohavande eller annan liknande tillgång genom att undanhålla bankboken eller handlingen. Beredningens förslag att utmätning av sådan egendom skall vara tillåten om det kan antas att beviset undanhålls eller har förkommit har också godtagits av de allra flesta remissinstanserna. Motsvarande bör gälla utmätning av pantbrev i skepp eller fast egendom eller inteckning i luftfartyg eller reservdelar därtill.

Kravet att lösöre och presentationspapper i princip måste finnas tillgängliga vid förrättning för att utmätning skall få äga rum har inte kommit till direkt uttryck i beredningens förslag. Kravet framgår dock indirekt av den i 7 kap. 1 § första stycket föreslagna bestämmelsen att utmätning av lös egendom omedelbart skall säkerställas genom de åtgärder som föreskrivs i kapitlet. Kan dessa inte vidtas i omedelbar anslutning till utmätningsbeslutet följer därav att utmätning inte får ske. Huvudprincipen kan också sägas framgå av de uttryckliga undantag som anges i 7 kap. 2 § tredje stycket och 5 §.

För egen del anser jag att frågan i vad mån skrivbordsutmätning är tillåten bör regleras uttryckligen. En bestämmelse i ämnet bör inte inskränkas till egendom som kan vara föremål för besittning utan göras generell. Den bör dock inte gälla fast egendom.

Som framgår av det anförda är det endast i fråga om lösöre (inbegripet

skepp och luftfartyg) och presentationspapper som man kan tala om att egendomen skall finnas tillgänglig vid utmätningsbeslutet. När det gäller annan lös egendom får motsvarande krav uttryckas på annat sätt. Bestämmelsen bör vidare utformas så att det i enlighet med vad jag tidigare har anfört blir möjligt att i vissa fall frångå kravet på tillgänglighet. Det synes emellertid inte nödvändigt att i detta sammanhang i detalj ange vad som skall gälla i olika fall. En tillräcklig precisering kan i stället, i linje med beredningens förslag, uppnås genom en anknytning till reglerna om säkerställande av utmätning i 6 kap.

I enlighet härmed sägs i första stycket av paragrafen att lös egendom får utmätas endast om egendomen är tillgänglig vid förrättning eller om egendomen ändå på grund av registrering, upplysningar vid förhör eller annan utredning kan identifieras och hinder inte kan antas möta mot säkerställande av utmätningen enligt vad som sägs i 6 kap.

Bestämmelsen innebär att lösöre som är tillgängligt vid förrättning alltid får utmätas, förutsatt givetvis att gäldenären är eller skall anses vara ägare av egendomen och att övriga villkor angående utmätningsordningen och beneficium är uppfyllda. Lösöre som inte finns tillgängligt vid förrättningen får också utmätas, men då krävs särskild utredning om egendomen. Uppgifter måste föreligga om egendomens art och huvudsakliga beskaffenhet så att den är möjlig att identifiera. En åtminstone ungefärlig uppskattning av värdet bör också vara möjlig.

Som framgår av paragrafen skall frågan huruvida utmätning får ske av egendom som inte är tillgänglig i första hand bedömas med ledning av uppgifter i register eller vad som framkommer i samband med förhör. Även annan utredning får godtas, t.ex. uppgifter från gäldenären eller tredje man utan samband med förhör, om de bedöms som trovärdiga. Som ytterligare förutsättning för utmätning i fall då egendomen inte är tillgänglig gäller i princip att utmätningen kan säkerställas enligt reglerna i 6 kap. Egendomen måste alltså kunna tas om hand efter utmätningsbeslutet eller förseglas eller märkas som utmätt. Detta gäller även om föreskriven åtgärd för säkerställande får underlåtas i det särskilda fallet (jfr 6 kap. 4 §). Som jag skall återkomma till i anslutning till 6 kap. skall säkerställandeåtgärder som regel vidtas utan dröjsmål. Även det kravet måste sålunda i princip kunna uppfyllas. Full visshet om att säkerställande verkligen kan äga rum behöver emellertid inte föreligga. Uppger gäldenären att han äger viss närmare beskriven egendom men vägrar att tala om var den finns, får som regel hinder mot säkerställande anses möta. Egendomen får då inte utmätas förrän den har påträffats.

I fråga om fordran eller rättighet finns ofta bevis om fordringen eller rättigheten att tillgå. I andra fall kan tillräcklig utredning vinnas genom förhör med gäldenären eller upplysningar från sekundogäldenären. I samtliga fall krävs även här att hinder inte kan antas möta mot säkerställande av utmätningen. När det gäller säkerställande av utmätning av

banktillgodohavande och andra fordringar samt rättigheter som grundas på presentationspapper föreslås i 6 kap. en bestämmelse att säkerställandet får ske genom denuntiation till sekundogäldenären eller motsvarande förpliktad, om beviset inte påträffas och det kan antas att det undanhålls eller har förkommit. Utmätning får inte beslutas om hinder mot en sådan subsidiär åtgärd kan antas möta.

När det gäller utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som inte är tillgängligt kan kravet på att utmätningen skall säkerställas utan dröjsmål inte uppfyllas om t.ex. skeppet eller luftfartyget befinner sig på resa. Distansutmätning av sådan egendom bör emellertid vara möjlig även i fortsättningen. I sådana fall bör säkerställande ske så snart egendomen blir tillgänglig. Vid förrättningen kan det emellertid framstå som ovisst om utmätningen kan säkerställas inom den närmaste tiden. I paragrafens andra stycke sägs därför att utmätning av egendom som nu är i fråga får ske även om hinder mot säkerställande kan antas föreligga. I likhet med motsvarande bestämmelse i beredningens förslag omfattar den nu föreslagna regleringen inte intecknade reservdelar till luftfartyg.

Utmätning av lön och andra förmåner som avses i 7 kap. är av speciellt slag och följer särskilda bestämmelser. Förevarande paragraf torde i praktiken sakna betydelse vid sådan utmätning.

Förfarandet

Under denna rubrik har tagits upp en del bestämmelser om själva förfarandet i mål om utmätning, nämligen om behörig kronofogdemyndighet, kronofogdemyndighetens efterforskningsplikt, tidsfrist för hållande av utmätningsförrättning, gemensam utmätning när två eller flera har sökt utmätning mot samma gäldenär, underrättelse till gäldenären och dennes utevaro från utmätningsförrättning.

8 § Paragrafen, som motsvarar 5 kap. 9 § beredningens förslag, reglerar kronofogdemyndighetens lokala kompetens.

Gällande rätt. Enligt 56 § 1 mom. första meningen UL skall utmätning sökas där gäldenären har sitt hemvist. I andra meningen ges bestämmelser om vilken ort som skall anses som gäldenärens hemvist. Enligt 2 mom. i 56 § får utmätning av egendom, som finns på annan ort än gäldenärens hemvist, också sökas där egendomen är eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, på den ort dit det väntas. I fråga om fartyg får utmätning även sökas på fartygets hemort. Utmätning av fordran i pengar får också sökas där den förpliktade är, även om fordringen skall anses finnas på annan ort. I 3 mom. föreskrivs att även om utmätningsman, hos vilken utmätning är sökt, inte är behörig enligt vad som sägs i 1 eller 2 mom., han får i brådskande fall, med överlämnande av målet till behörig utmätningsman, föranstalta om interimistisk åtgärd som anges i 60 a §. Enligt 4 mom.

förordnar regeringen angående befogenhet för utmätningsman att, när fråga är om utmätning av fast egendom på annan ort eller i andra särskilda fall, överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningsman. Utförliga föreskrifter i saken har meddelats i 65–75 §§ USK.

Lagberedningen. Beredningen erinrar inledningsvis om att kompetensreglerna i förslaget inte avser att lösa några internationellträttsliga problem. Huruvida exekutiv myndighet i Sverige över huvud har rätt att verkställa utmätning av viss egendom får avgöras efter andra överväganden.

I första stycket anges i överensstämmelse med 56 § 1 mom. första meningen UL att utmätning söks hos kronofogdemyndigheten där gäldenären har sitt hemvist. Gäldenärens hemvist skall sålunda enligt förslaget vara generellt kompetensgrundande. Kronofogdemyndigheten i det distrikt till vilket hemvistorten hör är alltså behörig att verkställa utmätning såväl av egendom som finns i det distriktet som av egendom utanför distriktet.

Utmätning av egendom som finns på annan ort får enligt andra stycket även sökas där egendomen finns eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, där det väntas. Utmätning av fartyg får även sökas på fartygets hemort. Vidare får utmätning av fordran också sökas där sekundogäldenären finns, även om fordringen skall anses finnas på annan ort. Beredningen framhåller att med uttrycket "där sekundogäldenären finns" i första hand åsyftas den ort där sekundogäldenär som är fysisk person har sitt hemvist men även, när sekundogäldenär är juridisk person, den ort där dess styrelse har sitt säte eller där filial, till vilken fordringen hänför sig, finns. Beträffande fast egendom bör enligt beredningen 10 kap. 10 § andra stycket RB tillämpas analogiskt.

Beredningen har övervägt huruvida särskild föreskrift bör meddelas om var utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev får sökas. Utmätning kan enligt den generella regeln i första stycket i 9 § sökas hos kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemvist. Av andra stycket torde få anses följa att behörighet även tillkommer kronofogdemyndigheten i vars distrikt pantbrevet resp. det intecknade skuldebrevet finns samt kronofogdemyndigheten i det distrikt där den intecknade egendomen finns. I sist nämnda fall grundas kompetensen på att pantbrevet resp. skuldebrevet kan sägas ge en rätt till betalning som är riktad mot egendomen. Beredningen har ansett det onödigt omständligt att i lagen ta upp speciella föreskrifter för nu berörda eller andra fall av rättighetsutmätning. Behov av att kunna söka utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev hos annan kronofogdemyndighet än dem som har nämnts nyss kan enligt beredningen inte antas föreligga.

Beredningen påpekar att kronofogdemyndigheten skall ex officio pröva sin behörighet. Enligt beredningens förslag skall talan inte få föras mot att kronofogdemyndighet har tagit upp ärende som hör till sådan myndighets åligganden (19 kap. 23 § första stycket).

I följd av bestämmelserna i första och andra styckena av paragrafen kan behörighet att pröva ärende om utmätning ibland tillkomma kronofogdemyndighet i två eller flera distrikt. Kronofogdemyndigheten bör då, trots att den är behörig, i vissa fall kunna överlämna inkommet ärende till annan behörig kronofogdemyndighet. Med stöd av 1 kap. 3 § andra stycket i förslaget kan föreskrifter härom meddelas i administrativ ordning.

I tredje stycket anges i anslutning till 56 § 3 mom. UL att kronofogdemyndighet, som inte är behörig enligt första eller andra stycket, kan utan hinder därav i brådskande fall vidta provisorisk åtgärd som avses i 7 kap. 12 § innan myndigheten överlämnar ärendet till behörig kronofogdemyndighet. Att kronofogdemyndighet, som inte själv är behörig att ta upp viss ansökan, skall sända den till kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig framgår av 19 kap. 2 §.

Beredningen erinrar vidare om att domstols beslut, varigenom förfallen fordran har fastställts att utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, enligt 5 kap. 15 § i förslaget skall medföra att egendomen anses utmätt. Beredningens förslag innehåller inte några direkta bestämmelser om vilken kronofogdemyndighet som är behörig att i sådant fall handlägga det exekutiva ärendet. Det är enligt beredningen tydligt att bestämmelserna i 5 kap. 9 § om den lokala kompetensen vid utmätning bör anses analogt tillämpliga. Eftersom mer än en kronofogdemyndighet kan vara behörig enligt bestämmelserna i 9 § måste någon väljas. I fråga om fast egendom är det uppenbart att ärendet bör handläggas av den kronofogdemyndighet i vars distrikt fastigheten är belägen. Beträffande skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar synes enligt beredningen också lämpligast att försäljningen ombesörjs av den kronofogdemyndighet i vars distrikt egendomen finns. Om skepp inte ännu finns här i riket, bör domstolen i stället kunna sända sitt beslut till kronofogdemyndigheten i vars distrikt skeppet har sin hemort. Föreskrifter härom bör meddelas i administrativ väg. Beträffande luftfartyg saknas tills vidare förutsättningar för en motsvarande ordning.

Remissyttrandena. Bestämmelsen om att utmätning av fartyg eller luftfartyg får sökas på den ort där det väntas bör enligt *Svea hovrätt* jämkas med hänsyn till att s.k. distansutmätning endast kan avse registrerade skepp och luftfartyg.

Hovrätten för Västra Sverige anser att den precisering av uttrycket "där sekundogäldenären finns" som har gjorts i motiven bör komma till uttryck även i lagtexten.

Föredraganden. Regleringen av kronofogdemyndighets lokala kompetens bör som beredningen har föreslagit utformas i nära anslutning till vad som gäller nu. Huvudregeln bör vara att kronofogdemyndigheten i det distrikt där gäldenären har sitt hemvist skall vara generellt behörig att verkställa utmätning oavsett var egendomen finns. Regeln bör tas upp

som ett första stycke i 8 §. Vad som avses med gäldenärens hemvist framgår av 2 kap. 3 §.

Även beträffande andra fartyg och luftfartyg än registrerat skepp eller registrerat luftfartyg finns behov av att kunna söka utmätning hos den kronofogdemyndighet till vars distrikt fartyget eller luftfartyget väntas. Härigenom underlättas för borgenären att få till stånd utmätning av egendomen på ett tidigt stadium. Det kan påpekas att bestämmelsen blir tillämplig även om fartyget eller luftfartyget skulle föras till annat distrikt än det dit det väntas. Jag kan sålunda inte dela Svea hovrätts uppfattning att bestämmelsen beträffande fartyg och luftfartyg i andra styckets första mening bör inskränkas till att avse registrerat skepp eller luftfartyg. Även i övrigt överensstämmer andra stycket i departementsförslaget i sak med beredningens förslag. Det torde inte vara behövligt att, som en remissinstans har förordat, i paragrafen närmare ange innebörden av uttrycket "där sekundogäldenären finns".

Behörig kronofogdemyndighet bör i vissa fall liksom f.n. kunna överlämna ett anhängiggjort mål till annan behörig kronofogdemyndighet. Föreskrifter härom kan meddelas av regeringen. Vad nu har sagts avser överlämnande innan utmätning har skett. Sedan utmätning har ägt rum bör målet kunna överlämnas endast vid sammanträffande av utmätningar. Bestämmelser om överlämnande i sådant fall regleras i 32 § i förevarande kapitel.

Tredje stycket stämmer överens med motsvarande föreskrift i beredningens förslag. En föreskrift om att kronofogdemyndighet som inte är behörig skall sända handlingarna i inkommet mål till behörig kronofogdemyndighet har i departementsförslaget tagits upp i 2 kap. 4 §.

Det kan påpekas att bestämmelserna om behörig kronofogdemyndighet avses vara tillämpliga även i allmänna mål, trots att någon särskild ansökan i egentlig mening inte görs i sådana mål (jfr 1 kap. 7 § första stycket).

9 § I paragrafen ges en allmän bestämmelse om kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom. Bestämmelsen saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. Uttryckliga bestämmelser om skyldighet för utmätningsmannen att undersöka huruvida gäldenären har utmätningsbar egendom finns inte f.n. Sådan skyldighet anses emellertid i princip åvila utmätningsmannen. Vissa tillgångar får som regel inte utmätas utan särskild begäran. Enligt 11 § andra stycket USK gäller sålunda att utmätning av lön eller av fordran på överskjutande skatt kommer i fråga endast om sökanden eller gäldenären begär det eller annan särskild omständighet föranleder det.

Remissyttrandena. RSV erinrar om att utmätningsförfarandet f.n. bygger på principen att kronofogdemyndigheten är skyldig att verkställa undersökning rörande gäldenärens tillgångar. Det anses t.o.m. att krono-

fogdemyndigheten i gäldenärens hemortskommun inte får avsluta ett mål enbart därför att utmätningsbar egendom inte har påträffats i distriktet. Om det finns anledning anta att egendom kan utmätas i annat distrikt, bör myndigheten verka för att denna möjlighet tillvaratas. Teoretiskt sett är sålunda kronofogdemyndighetens skyldighet att forska efter tillgångar obegränsad, men av praktiska skäl måste vissa begränsningar göras. Ett visst motsatsförhållande kan härigenom uppstå mellan vad som teoretiskt fordras och vad som i praktiken kan iakttas. Detta medför såväl osäkerhet som bristande enhetlighet mellan myndigheterna inbördes. RSV anser det därför påkallat att omfattningen av kronofogdemyndighetens undersökningsplikt blir klart reglerad. Till ledning för utformandet av sådana regler erinrar RSV till en början om att frågan om undersökningsplikt rör både allmänna och enskilda mål. Den undersökningsplikt som anses åvila kronofogdemyndigheten i allmänna mål bör i princip gälla även i enskilda mål. När det gäller enskilda mål bör man emellertid hålla isär ansökningar som rör gäldenärens tillgångar över huvud ("generella" ansökningar) från sådana som är destinerade mot viss egendom. Beträffande sist nämnda ansökningar torde det kunna föreskrivas att kronofogdemyndigheten inte är skyldig att forska efter andra tillgångar än sådana som utpekas i eller avses med ansökningen, åtminstone när något av objekten fast egendom, lön eller överskjutande skatt utpekas. Vid generella ansökningar torde man böra utgå från vad som är praktiskt möjligt och lämpligt med hänsyn till de resurser myndigheten har eller kan få. Undersökningsplikten torde böra huvudsakligen omfatta vad som kan komma fram vid förhör och/eller förrättning samt vid studium av sådana register som är tillgängliga för kronofogdemyndigheten. Även register hos andra myndigheter än kronofogdemyndigheten bör kunna bli aktuella, särskilt om de kan integreras med det ADB-system för exekutionsväsendet som f.n. utvecklas inom RSV. Fastighetsregistret och bilregistret torde i en framtid kunna bli föremål för sådan integration.

RSV framhåller vidare att undersökningsplikten f.n. i princip inte omfattar gäldenärens lön. Mot bakgrund av den effektivisering som RSV föreslår i fråga om löneutmätningsinstitutet kunde det vara naturligt att undersökningsplikten skulle utan inskränkning omfatta gäldenärens lön. En sådan utvidgning kan emellertid bli personalkrävande. RSV vill därför inte nu förorda att undersökningsplikten vidgas på detta sätt. Det torde emellertid ändå i praktiken bli vanligt att kronofogdemyndigheten får tillgång till uppgifter om gäldenärens lön, t.ex. i samband med förhör. I fråga om överskjutande skatt sker utmätning i enskilda mål i praktiken endast om sökanden begär det, varvid ansökan skall ha gjorts senast den 1 september under taxeringsåret. Denna regel är betingad av starka praktiska skäl. Frågan huruvida den bör kvarstå när UB träder i kraft torde få bedömas mot bakgrund av de erfarenheter som då har vunnits av ADB-systemet inom exekutionsväsendet och den allmänna utvecklingen av beskattningssystemet.

Delade meningar råder enligt *kronofogdeföreningen* bland kronofogdarna om omfattningen av kronofogdemyndighetens undersökningsplikt. Detta torde delvis hänga samman med olikheterna i fråga om organisation och resurser mellan kronofogdedistrikten. Enligt föreningen bör beträffande undersökningsplikten alla mål handläggas efter samma principer i alla distrikt. Praktiska hänsyn föranleder emellertid att vissa undantag från en generell undersökningsplikt inte kan undvikas. Utan särskild begäran av sökanden bör det t.ex. inte åligga kronofogdemyndigheten att undersöka om lön, skatteåterbäring, pantbrev i fast egendom eller outnyttjad del av sådant pantbrev kan komma i fråga för utmätning. Föreningen erinrar om att det är mycket vanligt att utmätningssökande begär utmätning, förutom av egendom i allmänhet, även av lön och fordran på överskjutande skatt. Detta hänger enligt föreningen samman med den nuvarande avgiftskonstruktionen. Nämnda utmätningsmål förorsakar särskilt hos de större kronofogdemyndigheterna ett betydande merarbete för samordning av exekutionen. Även i övrigt medför dessa mål generellt sett betydligt större arbetsinsatser än om utmätning ursprungligen hade begärts i ett av angivna objekt. Med en annan avgiftskonstruktion bör det enligt föreningen vara möjligt att styra in exekutionen på något av objekten.

TCO anser för sin del att kronofogdemyndigheten bör få avgöra hur långt undersökningsplikten skall sträcka sig för att sökanden skall få sina anspråk tillgodosedda. Enskild sökande bör liksom f.n. i en och samma ansökan kunna begära utmätning i olika slags egendom, men kronofogdemyndigheten bör förbehållas rätten att välja vilken egendom som skall utmätas.

Statskontoret framhåller att i samhället finns omfattande informationer om allmänhetens inkomst- och förmögenhetsförhållanden. Det står klart att det planerade ADB-systemet inom exekutionsväsendet påtagligt förbättrar kronofogdemyndigheternas förutsättningar att få upplysningar om gäldenärers inkomster och tillgångar. Statskontoret påpekar också att de sociala myndigheterna verkställer utredningar om enskildas ekonomiska förhållanden. Av naturliga skäl är det ofta samma personer som är föremål för åtgärder hos kronofogdemyndigheten och de sociala myndigheterna. Visst samarbete mellan dessa myndigheter förekommer redan f.n., men statskontoret har uppfattningen att det sker ett omfattande dubbelarbete till men för myndigheterna men även för gäldenären. Det är enligt statskontoret angeläget att de olika myndigheternas verksamhet samordnas.

Föredraganden. Den som söker utmätning och inte kan åberopa särskild förmånsrätt för sin fordran har av naturliga skäl i allmänhet inte någon närmare kännedom om gäldenärens utmätningsbara tillgångar. Sökanden torde också oftast sakna praktisk möjlighet att skaffa sig sådan kännedom. Det kan därför inte vara rimligt att som villkor för utmätning kräva att sökanden har anvisat egendom till utmätning. För att förfarandet hos

kronofogdemyndigheten i möjligaste mån skall leda till åsyftat resultat är det nödvändigt att kronofogdemyndigheten, åtminstone beträffande egendom i allmänhet, är skyldig att självmant undersöka om gäldenären har utmätningsbar egendom. En sådan generell undersökningsskyldighet bör också krävas för att misslyckat utmätningsförsök skall kunna utgöra konkursgrund (jfr 3 § KL). Den utgör dessutom förutsättning för att utmätningsordningen skall kunna iakttas.

Beträffande frågan i vilken omfattning det bör åvila kronofogdemyndigheten att efterforska utmätningsbar egendom bör, som RSV har påpekat, när det gäller enskilda mål skiljas mellan det fallet att ansökningen om utmätning avser gäldenärens egendom i allmänhet och det fallet att sökanden begär utmätning endast av viss bestämd egendom. I det senare fallet bör kronofogdemyndigheten i princip inte vara skyldig att efterforska andra tillgångar än den angivna egendomen. Det bör emellertid uppmärksammas att det förhållandet att viss egendom har angetts i ansökningen inte behöver innebära att ansökningen är begränsad till den egendomen. En borgenär som har fått vetskap om att gäldenären äger viss egendom kan naturligtvis, samtidigt som han anvisar denna tillgång till utmätning, vilja få annan egendom utmätt om den anvisade egendomen av någon anledning inte skulle kunna tas i anspråk. Även när en ansökan verkligen är inskränkt till att avse endast viss egendom, kan vad som har sagts nyss om kronofogdemyndighetens begränsade undersökningsplikt inte upprätthållas undantagslöst. Det förhållandet att borgenären begär utmätning endast i viss bestämd egendom får nämligen inte medföra att vad som gäller om den ordning i vilken egendom av olika slag skall tas i anspråk åsidosätts. Kronofogdemyndigheten är alltså inte helt befriad från att söka skaffa sig kännedom om eventuell annan utmätningsbar egendom, om utmätningsordningen eljest skulle frångås. Det är emellertid tydligt att särskilt stora anspråk härvid inte kan ställas på myndigheten. Det bör i allmänhet vara tillräckligt att vid behov fråga gäldenären om han har andra utmätningsbara tillgångar. Vad som har sagts nu torde i praktiken inte behöva medföra några problem, särskilt som begäran om utmätning av viss bestämd egendom främst torde förekomma när borgenärens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. I sådant fall är också borgenären berättigad att i första hand få utmätning av den egendomen (4 § andra stycket).

Det kan påpekas att de båda olika typer av ansökan som har nämnts i det föregående har visst samband med reglerna om kronofogdemyndighets lokala behörighet. Enligt departementsförslaget är kronofogdemyndigheten i det distrikt där gäldenären har sitt hemvist generellt behörig att utmäta all slags egendom, oavsett var den finns (8 § första stycket). Kronofogdemyndigheten i annat distrikt är däremot behörig endast i fråga om egendom som enligt de särskilda föreskrifterna därom har anknytning till det distriktet (8 § andra stycket). En generell skyldighet att efterforska

utmätningsbar egendom kan alltså inte komma i fråga för annan kronofogdemyndighet än kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemvist. Vad som i fortsättningen sägs om omfattningen av kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom åsyftar i fråga om enskilda mål endast fall då ansökningen gäller gäldenärens egendom i allmänhet.

Jag delar uppfattningen att undersökningsplikten i princip bör vara lika omfattande i enskilda som i allmänna mål. Det förhållandet att en tidsbestämmelse föreslås skola gälla beträffande utmätning i enskilda mål medan någon motsvarande regel saknas för allmänna mål (10 och 36 §§) torde emellertid föranleda viss skillnad i praktiken.

Det är tydligt att skyldigheten att efterforska egendom som kan utmätas i praktiken inte kan drivas hur långt som helst, även frånsett den tidsbestämmelse som gäller för handläggningen av enskilda mål. Det kan sålunda inte begäras att kronofogdemyndigheten skall företa tids- och arbetskrävande undersökningar som med största sannolikhet inte kan väntas leda till positivt resultat. Myndighetens resurser sätter också i praktiken gränser för det arbete som kan läggas ned på varje särskilt mål.

Hur långt kronofogdemyndigheten i praktiken bör gå i sina undersökningar har samband med vilka befogenheter som tillkommer myndigheten. Som behandlas närmare vid 14 § föreslår jag att gäldenären skall vara skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar. Denna skyldighet skall kunna utkrävas vid förhör eller genom att gäldenären åläggs att inge förteckning över sina tillgångar. Han skall också vara skyldig att på begäran bekräfta sina uppgifter under straffansvar. Gäldenärens uppgifter kan föranleda att förrättning bör hållas i hans bostad eller på annat ställe. Frågan i vilken utsträckning förhör resp. hembesök bör äga rum behandlas närmare vid 14 §. Upplysningar kan också inhämtas från tillgängliga register, t.ex. bilregistret. Vidare kan upplysningar begäras från annan myndighet eller från tredje man som är upplysningsskyldig (jfr 15 §).

Det kan emellertid diskuteras om undantag från en generell undersökningsplikt bör göras beträffande vissa slag av egendom. F.n. gäller att utmätning av lön eller av fordran på överskjutande skatt som regel kommer i fråga endast om sökanden begär det (11 § andra stycket USK). RSV har ansett att undersökningsplikten inte bör omfatta gäldenärs lön, medan frågan huruvida särskild begäran bör krävas för utmätning av överskjutande skatt bör bedömas med hänsyn till de erfarenheter som senare kan vinnas av det planerade ADB-systemet. Enligt kronofogdeföreningen bör kronofogdemyndigheten inte vara skyldig att utan särskild begäran av sökanden undersöka om nu nämnda tillgångar eller pantbrev i fastighet kan komma i fråga för utmätning. Med anledning härav får jag anföra följande.

Lön, fordran på överskjutande skatt och pantbrev hör till de egendomsslag som oftast kan bli föremål för utmätning. Det får redan av den anled-

ningen anses otillfredsställande om sådana tillgångar inte tas i anspråk enbart därför att sökanden inte har särskilt begärt utmätning därav, helst som det ofta inte finns annan utmätningsbar egendom. Kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom ligger dessutom något annorlunda till i fråga om lön och fordran på överskjutande skatt än beträffande egendom i allmänhet. Här gäller nämligen frågan inte i första hand huruvida det bör åvila sökanden att till utmätning *anvisa* egendom, som kronofogdemyndigheten inte skulle vara skyldig att efterforska, utan om det som förutsättning för utmätning av tillgången bör krävas, att sökanden särskilt *begär* utmätning därav, även om kronofogdemyndigheten skulle ha vetskap om tillgången.

Vad angår utmätning av lön bör erinras om att tillkomsten av löneutmätningsinstitutet hade samband med de samtidigt ändrade reglerna om gäldenärens beneficium och andra undantag från utmätning. Genom dessa bestämmelser vidgades den utmätningsfria egendomen, och utmätningsbart lösöre saknas därför mycket ofta numera. Det har också ansetts angeläget att exekutionen styrs mot löneexekutionen (prop. 1968:130 s. 91). I detta syfte har utsökningsavgiften bestämts till lägre belopp i fall då sökanden begär endast löneutmätning (3 § exekutionsavgiftskungörelsen). Den avsedda styrningen mot löneutmätning torde emellertid knappast ha kommit till stånd. F.n. saknas förutsättningar för löneutmätning i de flesta fall då frågan om sådan utmätning aktualiseras. Vidare krävs, som har nämnts i det föregående, i princip särskild begäran för att lön skall få utmätas. Som behandlas närmare under 7 kap. föreslår jag att förutsättningarna för löneutmätning vidgas något. Vidare torde kronofogdemyndigheten till följd av den föreslagna upplysningsplikten för gäldenären på ett enklare sätt än f.n. kunna få tillgång till uppgifter om gäldenärens löneförhållanden. Med hänsyn härtill anser jag att det som princip bör åvila kronofogdemyndigheten att självmant undersöka om löneutmätning kan äga rum. Jag vill emellertid understryka att undersökningen inte skall gå längre än som krävs för att förrättningsmannen skall kunna bedöma om och i vad mån förutsättningar finns för sådan utmätning. Framgår det t.ex. redan av uppgiften om gäldenärens inkomster att möjlighet inte finns att ta i anspråk någon del av lönen, saknas anledning att inhämta upplysningar om gäldenärens försörjningsbörda m.m.

Beträffande fordran på överskjutande skatt torde kravet på särskild begäran, i förening med att ansökan i enskilt mål skall ha gjorts senast den 1 september under taxeringsåret, f.n. anses utgöra en nödvändig förutsättning för att utmätning av sådan fordran skall kunna äga rum i praktiken. Införs ny teknik för återbetalning av överskjutande skatt, vilket har aktualiserats, eller av ADB-system inom exekutionsväsendet torde behovet av nämnda förutsättningar komma i ett annat läge. Huruvida man för utmätning av fordran på överskjutande skatt kan avstå från kravet på särskild begäran och ansökan före viss tidpunkt får prövas närmare

senare. Eventuella föreskrifter i saken skall inte tas upp i UB.

När det sedan gäller utmätning av pantbrev i fastighet anser jag att det inte heller i det fallet finns tillräcklig anledning att kräva särskild begäran om utmätning. Det kan dock inte begäras att kronofogdemyndigheten skall alltför ingående undersöka huruvida pantbrev inte är pantsatt fullt ut. Frågan påverkas bl.a. av att panthavares fordran kan variera från tid till annan, t.ex. genom obetalda räntor. Om själva fastigheten är utmätt, ges i samband med försäljningen av fastigheten tillfälle att mera i detalj bedöma om utrymme finns för utmätning av pantbrev. Vad som har sagts nu gäller även pantbrev i skepp eller skeppsbygge och skuldebrev som är intecknat i luftfartyg. Inte heller i fråga om annan egendom bör krävas särskild begäran av sökanden som förutsättning för utmätning.

Av det sagda följer att några inskränkningar i det hänseende som har diskuterats i det föregående inte bör ställas upp när det gäller kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom. En sådan ordning torde inte behöva vålla några praktiska problem för kronofogdemyndigheterna.

Enligt min mening bör principen om kronofogdemyndighetens undersökningsplikt komma till direkt uttryck i UB. För en uttrycklig bestämmelse i saken talar redan det förhållandet att det f.n. inte finns någon enhetlig praxis hos kronofogdemyndigheterna i fråga om hur långt de skall sträcka sina efterforskningar av utmätningsbar egendom. Det är uppenbarligen av värde för såväl myndigheterna som inblandade parter att det i lag anges åtminstone grunddragen av vad som skall gälla i saken. Som följer av vad jag har sagt i det föregående låter det sig dock inte göra att i detalj reglera undersökningsplikten. Jag syftar bl.a. på sådana inskränkningar i denna skyldighet som får göras med tanke på att exempelvis borgenären har begränsat sin ansökan till att gälla utmätning av viss angiven egendom. Det kan också inträffa att gäldenärens ekonomi till följd av nyligen företaget utmätningsförsök hos honom är väl känd för kronofogdemyndigheten.

I enlighet med vad jag har anfört nu har i 9 § tagits upp en allmän regel i fråga om kronofogdemyndighetens undersökningsplikt. Enligt denna skall kronofogdemyndigheten i den utsträckning som påkallas av ansökningens innehåll, gäldenärens förhållanden och övriga omständigheter undersöka huruvida gäldenären har utmätningsbar egendom. Regeln klargör att kronofogdemyndigheten i princip har att efterforska all slags utmätningsbar egendom. Även egendom i annat kronofogdedistrikt omfattas av undersökningsplikten med den begränsning som följer av bestämmelserna om kronofogdemyndighetens lokala kompetens. Av bestämmelsen framgår vidare att denna skyldighet måste lämpas efter omständigheterna i det enskilda fallet. Det bör påpekas att enligt 4 kap. 5 § får registrerat skepp, registrerat luftfartyg m.m. och fast egendom utmätas för oprioriterad fordran endast om sökanden begär det. Denna bestämmelse inverkar

dock i och för sig inte på undersökningsplikten. Kronofogdemyndigheten bör emellertid inte göra längre gående undersökning än som påkallas för att sökanden skall kunna ta ställning till huruvida han skall begära utmätning av egendomen.

Vissa närmare bestämmelser om kronofogdemyndighetens undersökningsplikt kan vid behov meddelas av regeringen i samband med att verkställighetsföreskrifter utfärdas till UB. Vidare synes lämpligt att RSV i sin egenskap av centralmyndighet för exekutionsväsendet, med ledning bl.a. av vad jag har anfört i det föregående, meddelar behövliga anvisningar i ämnet för den praktiska tillämpningen.

En fråga som har samband med kronofogdemyndighetens skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom är hur målet skall redovisas till sökanden i enskilda mål, när utmätning inte har kunnat ske. I protokoll eller annan handling i akten bör antecknas vilka åtgärder som vidtas i målet. Där bör också anges skälen till att utmätning inte kan äga rum. Också i den nu berörda frågan kan behövliga föreskrifter meddelas av regeringen.

10 § I denna paragraf ges bestämmelser om tidsfrist för utmätning och om anstånd. Den motsvarar 5 kap. 10 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 88 c § 1 mom. UL skall utmätningsförrättning om möjligt hållas inom fyra veckor från det att utmätningsmannen mottog de handlingar som anges i 54, 54 a eller 55 § UL. Lämnar borgenären anstånd med utmätningen och fortfar anståndet över sex månader från mottagandet av handlingarna, är ansökningen förfallen. Bestämmelserna är inte tillämpliga i allmänna mål (punkt 13 i övergångsbestämmelserna till lagen 1971:495 om ändring i UL samt 60 § 3 mom. uppbördslagen).

Lagberedningen. I första stycket av 5 kap. 10 § anges att utmätningsförrättning skall hållas utan dröjsmål och om möjligt inom fyra veckor från det att behövliga handlingar har kommit in. Med "behövliga handlingar" avses enligt beredningen de som bör inges till kronofogdemyndigheten för att verkställighet skall kunna meddelas, främst exekutionstitel och fordringsbevis. För att tidsfristen skall börja löpa bör det anses tillräckligt att vederbörliga handlingar har getts in i avskrift (jfr 19 kap. 1 § andra stycket). Tidsfristen bör inte förskjutas därför att kronofogdemyndigheten eventuellt fordrar in huvudskrift av en i avskrift ingiven handling. Bestämmelsen innebär att utmätningsärenden skall även i fråga om eventuellt förhör med gäldenären förberedas på sådant sätt att utmätningsförrättning som regel kan äga rum inom fyraveckorsfristen. Beredningen understryker att fyraveckorstiden är en maximifrist för normala fall och att utmätning bör ske så snart som möjligt. Risk kan föreligga att gäldenärens tillgångar försvinner och sökanden kan med tanke på andra borgenärer ha intresse av att snarast få den förmånsrätt som utmätning ger.

Det har uttalats, framhåller beredningen, att den nuvarande tidsfristen

på fyra veckor vållar praktiska svårigheter vid planeringen av kronofogdemyndighetens arbete och föranleder att tjänstemän som har till uppgift att svara för allmänna mål, i vilka tidsfristen inte gäller, måste lösgöras för att överta enskilda mål trots de olägenheter som sådan åtgärd för med sig. Beredningen har inte för sin del ansett det lämpligt att ändra fristen. När det i förslaget anges att utmätningsförrättning om möjligt skall hållas inom fyra veckor från det att behövliga handlingar har kommit in, krävs inte att kronofogdemyndigheten skall göra mer än som organisationen medger. Inte heller kan bestämmelsen anses innebära något ovillkorligt krav på att personal som handlägger allmänna mål skall föras över till avdelning där enskilda mål handläggs för att tiden fyra veckor skall kunna hållas. Intresset av att arbetet i allmänna mål drivs rationellt och att den planering som har skett där inte störs kan i det särskilda fallet utgöra ett godtagbart hinder mot överflyttning av arbetskraft. Å andra sidan kan enligt beredningen fordringens indrivande i enskilt mål ha relativt stor betydelse för sökanden och kronofogdemyndigheten måste därför se till att arbetet hos myndigheten flyter fram i den ordning som lagen förutsätter och vid behov göra en sådan omplacering av arbetskraft som har nämnts nyss, om den inte medför avsevärd olägenhet.

Beredningen påpekar att den nuvarande bestämmelsen om anstånd med utmätning har vållat kronofogdemyndigheten vissa problem i tillämpningen. Sökandena lämnar ofta successivt flera anstånd på kort tid för att utmätningshotet skall utöva en kraftigare press på gäldenären att betala sin skuld än om anstånd ges för längre tid på en gång. Inte sällan lämnas anstånd först sedan förrättning har satts ut och gäldenären med anledning därav har tagit kontakt med sökanden. Sedan den utsatta förrättningen då har inställts, anses det åligga kronofogdemyndigheten att utan särskild begäran ta upp ärendet till fortsatt handläggning, när anståndstiden har gått till ända. Enligt uppgift är det inte ovanligt att utmätningsförrättning måste i ett och samma ärende sättas ut och ställas in upprepade gånger. Att bevaka anståndstider och vidta olika åtgärder med anledning av sökandens önskemål betungar förrättningsmännen och stör arbetsplaneringen.

Mot den nuvarande ordningen kan enligt beredningen principiellt invändas att utmätningssökanden i alltför hög grad styr offentlig myndighets förfarande i ärendet. Det kunde övervägas att låta kronofogdemyndigheten besluta om anstånd (jfr vad som numera gäller beträffande anstånd med försäljning av utmätt egendom). En sådan lösning är dock inte så lämplig. Det kan bl.a. verka stötande, om kronofogdemyndigheten i strid mot båda parternas önskemål vägrar anstånd med utmätning. Om åter begäran om anstånd som görs av sökanden alltid bifalls, skulle några praktiska fördelar inte vinnas. En annan tänkbar lösning är, anför beredningen vidare, att sökanden får lämna anstånd endast tills vidare och att ärendet tas upp till fortsatt handläggning först efter begäran av sökanden.

Kronofogdemyndigheten behöver då inte bevaka anståndstider men får fortfarande i en del ärenden sätta ut och ställa in förrättning upprepade gånger. Beredningen anser därför det lämpligaste vara att behålla befogenheten för sökanden att lämna anstånd intill högst sex månader men begränsa befogenheten så att besvärande missbruk kan förebyggas. I enlighet härmed anges i andra stycket av 5 kap. 10 § att ansökningen kan förklaras förfallen, om sökanden lämnar anstånd med utmätning och anståndet fortfar över sex månader från dagen för ansökningen.

Beredningen påpekar att sexmånaderstiden i andra stycket räknas från den dag då ansökan om utmätning gjordes, även om fullständiga handlingar inte förelåg då. Överskrids tiden, krävs ett beslut om att ansökningen är förfallen. Sådant beslut bör regelmässigt meddelas. Undantagsvis kan dock sökanden antas ha haft fog för att meddela anstånd som sträcker sig över sexmånadersfristen. Han bör då beredas tillfälle begära att ärendet blir föremål för fortsatt handläggning.

Om sökanden lämnar anstånd två eller flera gånger sedan förrättning har blivit utsatt, har kronofogdemyndigheten enligt en särskild föreskrift i tredje stycket fått diskretionär befogenhet att pröva, om anledning förekommer att förklara ansökningen förfallen. Som regel bör enligt beredningen ansökningen förklaras förfallen när nämnda förutsättning föreligger. Om sökanden har haft särskilda skäl att meddela anstånd, bör dock ärendet få fortleva.

Beredningen erinrar om att det förhållandet att ansökan har förfallit enligt andra eller tredje stycket inte utgör hinder för borgenären att göra ny ansökan. Därvid kan emellertid ny avgift komma att utgå.

Bestämmelserna om tidsfrist för utmätningsförrättning och anstånd med utmätning passar enligt beredningen mindre väl i ärenden som rör böter, viten, förverkande och annan särskild rättsverkan av brott eller skatter och allmänna avgifter. Med stöd av 1 kap. 8 § kan regeringen förordna att reglerna i 5 kap. 10 § inte skall gälla i dylika ärenden.

Remissyttrandena m.m.. Enligt *RSV* bör orden "utan dröjsmål" utgå ur första stycket. Som skäl härför anförs att liknande föreskrifter har mönstrats ut ur UL under det hittillsvarande reformarbetet. Beträffande utgångspunkten för beräknande av fyraveckorstiden påpekar RSV att verket under 19 kap. 1 § förordar att handlingar skall ges in i huvudskrift, om inte kronofogdemyndigheten godtar styrkt avskrift. Kan avskrift inte godtas, torde ansökan vara så ofullständig att den inte kan läggas till grund för prövning i sak (jfr 19 kap. 3 §). Detta bör beaktas vid bestämmande av utgångspunkten för tidsfristen. Vidare bör hänsyn tas till att kronofogdemyndigheten kan begära förskott för förrättningskostnaden. I enlighet härmed föreslår verket att tidsfristen skall räknas från det att ansökan är så fullständig att den kan tas upp till prövning eller från det att begärt förskott har getts in. *Jordbrukskasseförbundet* menar att förfarandet i många fall skulle påskyndas om fristen för hållande av

utmätningsförrättning gjordes absolut. Hänsyn till kronofogdemyndighetens arbetssituation skulle i stället kunna tas genom att myndigheten medgavs rätt att senarelägga utmätningsförrättning, när särskilda förhållanden gör det oundgängligen nödvändigt.

Beträffande andra stycket kritiserar *RSV* förslaget att anståndstiden skall räknas från ansökningsdagen. Ansökan kan vara ofullständig och i vissa situationer kan sökanden behöva tid för att ge in kompletterande handlingar. Detta bör inte medföra att tiden för verkställighet förkortas i motsvarande mån. Den föreslagna bestämmelsen kan enligt verket medföra onödig tidspress för såväl parter som kronofogdemyndigheten. Sexmånadersfristen bör därför räknas från samma tidpunkt som fristen i första stycket.

Förslaget att kronofogdemyndigheten skall diskretionärt pröva huruvida anstånd som fortfar över sexmånaderstiden skall föranleda att ansökningen förfaller kritiseras av flera remissinstanser. *RSV* anser att den föreslagna ordningen skulle innebära väsentliga olägenheter för kronofogdemyndigheterna, eftersom den förutsätter att ett särskilt beslut meddelas om att ansökningen är förfallen. För sökandena torde förslaget innebära osäkerhet, då tillämpningen inte torde bli enhetlig. Enligt RSV bör man behålla den nuvarande ordningen att ansökningen automatiskt förfaller om sexmånadersfristen överskrids. Till de remissinstanser som avstyrker förslaget att frågan om ansökans förfallande görs fakultativ hör även *kronofogdeföreningen*, *Svea hovrätt* och *TCO*. Kronofogdeföreningen hävdar att förslaget skulle medföra en betydande merbelastning för kronofogdemyndigheter i distrikt med stort antal enskilda mål. Enligt hovrätten skulle den föreslagna regeln medföra otrygghet för gäldenären och ökat besvär för kronofogdemyndigheten. Fristen bör enligt hovrätten göras obligatorisk även av det skälet att en varierande praxis bör undvikas.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län delar beredningens uppfattning att den nuvarande anståndsbestämmelsen inte är så lämplig. Länsstyrelsen anser dock den fördelaktigaste lösningen vara att anstånd beslutas av kronofogdemyndigheten efter framställning av sökanden. Sådant anstånd bör inte utan särskilda skäl få gälla längre tid än sex månader från det att ansökningen kom in till myndigheten.

Bestämmelsen att ansökningen kan förklaras förfallen om sökanden ger anstånd två eller flera gånger sedan förrättning har satts ut möter också kritik från en del håll. *RSV* framhåller att med beredningens förslag får kronofogdemyndighetens åtgärd att sätta ut förrättning så betydelsefulla rättsverkningar för sökanden att det kan ifrågasättas om inte denne bör underrättas om utsatt förrättning. Syftet med bestämmelsen att begränsa missbruk av anståndsmöjligheten och därmed det merarbete som anstånden förorsakar kronofogdemyndigheten är vällovligt, men den ifrågasatta underrättelseskyldigheten gör det tveksamt om bestämmelsen medför någon arbetsbesparing. Bestämmelsen kan dessutom föranleda

olika tillämpning vid olika kronofogdemyndigheter. RSV anser att beredningens syfte enklast uppnås genom en regel om att sökande får lämna anstånd endast två gånger i målet, oavsett om förrättning har satts ut eller inte, och att vid ytterligare anstånd ansökningen genast skall vara förfallen.

Även *kronofogdeföreningen* föreslår att ansökningen skall förfalla automatiskt. Föreningen föreslår vidare, för undvikande av olikheter i tillämpningen, att påföljden skall inträda när anstånd ges fler än två gånger. Enligt föreningen kan det ifrågasättas om inte ansökningens förfallande bör vara oberoende av att förrättning har satts ut. Enligt *TCO* bör bestämmelsen ha den innebörden att ansökan skall förklaras förfallen, om sökanden ger anstånd mer än två gånger sedan förrättning har satts ut. Även *Svea hovrätt* avstyrker förslaget att frågan om ansökans förfallande görs fakultativ och åberopar därvid samma skäl som vid motsvarande fråga i andra stycket. *Hovrätten för Västra Sverige*, som anser att den föreslagna ordningen skulle bli alltför betungande för kronofogdemyndigheterna, förordar att ansökan skall kunna förklaras förfallen sedan två anstånd har getts, oavsett om förrättning har satts ut eller inte. *Jordbrukskasseförbundet* anser att den föreslagna bestämmelsen visserligen kan vara värdefull för kronofogdemyndighetens arbete men ifrågasätter om inte såväl gäldenärer som borgenärer är bäst betjänta av den nuvarande ordningen.

I skrivelse den 17 juni 1977 till justitiedepartementet har RSV föreslagit att den särskilda tidsfristen om fyra veckor för utmätningsförrättning i 88 c § UL skall slopas. Till stöd för framställningen har verket i huvudsak anfört följande. Tidsfristen medför en press på handläggningen som påverkar resultatet. I regel hinner kronofogdemyndigheten inte under den föreskrivna tiden göra någon efterforskning i register o.d. beträffande gäldenärens tillgångar. Verkställigheten utgörs i de flesta fall endast av en förrättning i gäldenärens bostad. Utmätningssökandena torde generellt sett vara mera betjänta av att indrivningsarbetet är grundligt. Härför behöver kronofogdemyndigheten tillräcklig tid. En rationell samordning av handläggningen av enskilda och av allmänna mål försvåras också av att en särskild tidsfrist gäller för utmätning i enskilda mål, medan någon motsvarande regel inte finns för allmänna mål. Det kan t.ex. förekomma att exekutiv personal tidvis måste helt upphöra med handläggningen av allmänna mål för att enskilda mål skall hinna handläggas inom fyra veckor. Den bristande samordningen medför också att fler förrättningsresor måste företas än som är nödvändigt.

Föredraganden. Ansökan om utmätning i enskilt mål har i allmänhet föregåtts av en process, som ibland kan ha dragit ut på tiden. Ofta har borgenären uppmanat gäldenären att betala frivilligt, innan han vänder sig till kronofogdemyndigheten. Redan härav följer att utmätning bör äga rum utan onödigt dröjsmål, när egendom finns att ta i anspråk. Vidare före-

ligger risk att gäldenärens eventuella tillgångar försvinner. Sökanden har också intresse av att snarast få den förmånsrätt som följer med utmätning. Detta är av betydelse med hänsyn till konkurrensen med andra borgenärer som kan vilja söka utmätning hos gäldenären eller göra ansökan om konkurs.

Beredningens förslag att det bör föreskrivas en tidsfrist om fyra veckor inom vilken utmätning normalt skall ske har i allmänhet godtagits under remissbehandlingen. Av den framställning i saken som RSV senare har gjort framgår emellertid att den nuvarande tidsfristen om fyra veckor vållar svårigheter i tillämpningen. Kronofogdemyndigheterna hinner sålunda ofta inte tillräckligt undersöka gäldenärens ekonomiska förhållanden, om tidsfristen skall iakttas. Följden blir att mål ibland redovisas till sökanden utan positivt resultat, trots att ytterligare undersökning skulle ha visat att utmätningsbar egendom fanns att tillgå. Tidsfristen förorsakar också problem beträffande samordningen med allmänna mål, för vilka det inte gäller någon särskild tidsfrist. Jag vill nämna att RSV har från ett antal kronofogdemyndigheter inhämtat synpunkter på frågan om slopande av tidsfristen. Flertalet av dessa har tillstyrkt att tidsfristen får utgå.

Vad RSV har anfört på grund av numera vunna erfarenheter bör godtas. Jag vill tillägga att det givetvis är en sämre ordning för utmätningssökanden att målet handläggs på kort tid med negativt resultat än att handläggningen får ta något längre tid i anspråk med de större möjligheter till utmätning som följer därav. Jag förordar sålunda att någon särskild tidsfrist för utmätning inte föreskrivs. I enlighet härmed anges i första stycket av 10 § i departementsförslaget att utmätning skall ske så snart som möjligt efter det att behövliga handlingar har kommit in till kronofogdemyndigheten.

Jag vill emellertid understryka det angelägna i att utmätning sker utan dröjsmål. Slopandet av den särskilda tidsfristen får inte leda till att de faktiska tidsfristerna för utmätning över lag förlängs. Ibland kan redan den nuvarande fyraveckorsfristen vara alltför lång, t.ex. om påtaglig risk föreligger att gäldenären undanskaffar sin egendom. Även i övrigt bör, när gäldenären har utmätningsbar egendom som kronofogdemyndigheten kan skaffa sig kännedom om utan större svårighet t.ex. vid förhör med gäldenären, utmätning i allmänhet kunna äga rum inom några veckor. Slopandet av fyraveckorsfristen syftar i första hand till att förebygga att egendom som inte kan uppdagas utan mera tidskrävande undersökning undandras utmätningssökanden. Bestämmelsen att utmätning skall ske så snart som möjligt har anknutits till att behövliga handlingar kom in till kronofogdemyndigheten. Härmed avses huvudskrift av handlingarna, såvida inte myndigheten godtar bestyrkt avskrift (jfr 2 kap. 2 § tredje stycket).

Bestämmelsen förutsätter att det finns egendom som kan utmätas. Å

andra sidan innebär den också att när förutsättningar saknas för utmätning, målet skall avslutas inom den tid som åsyftas i bestämmelsen.

Vad gäller frågan om anstånd med utmätning anser jag i likhet med beredningen och praktiskt taget alla remissinstanser att sökanden bör kunna lämna anstånd men att tiden för anstånd bör begränsas, lämpligen till sex månader. Denna tidsfrist bör, i enlighet med beredningens förslag, räknas från det att ansökan gjordes, även om ansökningen inte är fullständig. I annat fall skulle sökanden till olägenhet bl.a. för kronofogdemyndigheten kunna förlänga den tid under vilken målet kan vara anhängigt hos kronofogdemyndigheten. Nämnda ordning torde också vara den som är enklast i tillämpningen. Den synes inte, som RSV har hävdat, kunna medföra någon egentlig tidspress för parterna eller kronofogdemyndigheten. Frågan gäller ju endast maximitiden för anstånd.

Beredningens förslag att kronofogdemyndigheten vid sexmånaderstidens utgång skall pröva om ansökningen bör förklaras förfallen innebär vissa fördelar, när sökanden undantagsvis har haft anledning att ge anstånd utöver sexmånaderstiden. Å andra sidan torde en sådan ordning medföra olägenheter, främst genom ökat arbete för kronofogdemyndigheten, som måste meddela särskilt beslut i saken, och genom onödig omgång om beslutet skulle överklagas. Man skulle inte heller vinna så mycket, eftersom ansökningen som regel skulle förklaras förfallen. Enligt min mening väger olägenheterna över de fördelar som man skulle vinna. Ett särskilt skäl till att regleringen av frågan bör bli så enkel som möjligt är att sökanden, om hans ansökan förfaller, är oförhindrad att göra ny ansökan. Det förhållandet att härvid ny förrättningskostnad bör tas ut föranleder inte någon annan bedömning. Jag föreslår sålunda att ansökningen skall förfalla automatiskt om sexmånaderstiden överskrids.

Det förekommer ofta att utmätningssökanden lämnar gäldenären flera, kortare anstånd i ett och samma mål, vilket vållar svårigheter vid kronofogdemyndighetens handläggning. Beredningens förslag att sökandens möjlighet att ge upprepade anstånd skall begränsas har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser, medan meningarna hur en bestämmelse härom bör utformas är delade. Även jag anser det lämpligt att begränsa möjligheten för sökanden att lämna flera anstånd. Merarbete för kronofogdemyndigheten torde främst uppkomma i fall då utmätningsförrättning har satts ut när anstånd ges, men anstånd kan föranleda olägenheter även i andra fall, t.ex. om förhör med gäldenären har hållits eller satts ut eller om annan undersökning angående utmätningsbar egendom har skett. En bestämmelse i saken synes därför inte böra inskränkas till fall då utmätningsförrättning har satts ut. Vad gäller frågan huruvida ansökningen bör förfalla automatiskt, när förutsättningarna därför föreligger, eller om det bör ankomma på kronofogdemyndigheten att diskretionärt pröva om påföljden bör inträda anser jag att man kan anlägga i huvudsak samma synpunkter som beträffande det nyss berörda spörsmålet om sex-

månaderstidens överskridande. Enligt min mening talar alltså övervägande skäl för att påföljden bör inträda automatiskt. I enlighet härmed föreslår jag att om sökanden ger anstånd fler än två gånger ansökningen skall vara förfallen.

Paragrafen bör inte vara tillämplig i allmänna mål. I sådana mål bör liksom f.n. inte gälla någon regel om särskild tid inom vilken utmätning skall äga rum. En föreskrift om undantag från 10 § såvitt avser allmänna mål har tagits upp i 36 §.

11 § Paragrafen, som motsvarar 5 kap. 11 § beredningens förslag, innehåller bestämmelser om samtidig utmätning för två eller flera sökande samt om jämkning av en sökandes fordran vid gemensam utmätning.

Gällande rätt. Föreligger samtidigt ansökan om utmätning från två borgenärer mot en och samma gäldenär, skall enligt 58 § UL utmätning verkställas på en gång för bådas fordringar, om det kan ske utan att den ena borgenären uppehålls i sin rätt på grund av hinder som föreligger för uttagande av den andres fordran. Bestämmelsen, som givetvis även skall tillämpas när det föreligger fler än två ansökningar, hänger samman med att förmånsrätt på grund av utmätning räknas från det att utmätning sker och inte från ansökningen (8 § och 9 § fjärde stycket förmånsrättslagen). Det har ansetts att ingendera sökanden bör gynnas genom att han får utmätning för sin fordran före den andre.

Lagberedningen. Beredningen avser inte att föreslå någon ändring i fråga om tidpunkten för förmånsrättens inträde. Tiden för utmätningen – inte ansökningsdagen – skall alltså fortfarande vara avgörande för uppkomsten av förmånsrätt. Tidpunkten preciseras dock i 5 kap. 28 § (se även 8 kap. 6 §) på ett annat sätt än nu. Utmätning torde därför alltjämt i princip böra ske samtidigt när två eller flera ansökningar om utmätning föreligger mot en och samma gäldenär, om det inte leder till att någon av sökandena uppehålls oskäligt. En bestämmelse i enlighet härmed tas upp i första stycket av 5 kap. 11 §.

Bestämmelsen gäller enligt beredningen i första hand när de olika ansökningarna är anhängiga hos en och samma kronofogdemyndighet. Den bör emellertid såvitt möjligt tillämpas även när ansökningar har gjorts i olika distrikt. Det förutsätts för tillämpningen i sådant fall givetvis att upplysning om konkurrerande ansökan föreligger. Att ordna ett snabbt kommunikationssystem är enligt beredningen inte oöverkomligt. Föreskrift om viss kontroll mellan distrikten inbördes kan meddelas i administrativ ordning.

Beredningen påpekar att bestämmelsen inte är tillämplig, om utmätning på grund av viss ansökan redan har hunnit verkställas när annan borgenär söker utmätning. I sådant fall kan samtidig utmätning inte komma till stånd. Tillfälliga hinder mot utmätning, t.ex. därför att lagakraftbevis inte har getts in när sådant krävs, utesluter inte samtidig utmätning, om

hindret kan undanröjas utan tidsutdräkt och det inte är oskäligt att annan sökande får vänta något. När utmätning sker samtidigt för två eller flera fordringar, torde det enligt beredningen som regel vara lämpligt att tillgänglig egendom utmäts gemensamt för fordringarna. Ibland kan detta emellertid vara opraktiskt, t.ex. om gäldenärens tillgångar förslår åt samtliga sökande och någon av dem är villig att medge anstånd med försäljning. Om någon sökandes fordran är förenad med särskild förmånsrätt, skall iakttas de bestämmelser som finns i 5 § andra stycket.

Det förekommer, anför beredningen, att mindre nogräknade gäldenärer skapar skenfordringar i syfte att helt eller delvis tränga undan legitima fordringsanspråk. Om krav mot gäldenären framställs vid domstol för att exekutionstitel skall erhållas, är rätten bunden av parternas sätt att utföra sin talan, bl.a. av gäldenärens medgivanden. Exekutionstitel kan också i vissa fall skapas utan medverkan av domstol eller annan myndighet, t.ex. förbindelse om utgivande av underhållsbidrag. Gäldenären kan i bägge fallen medverka till en exekutionstitel som i själva verket saknar reellt underlag. Om det avslöjas att någon fordran inte föreligger, skall givetvis utmätning inte äga rum till skada för den som verkligen har fordran.

Även om någon otillbörlig avsikt att skapa skenfordran inte har förelegat kan enligt beredningen ålagd betalningsskyldighet ibland vara sådan att det med hänsyn till gäldenärens villkor är otillfredsställande om beloppet i sin helhet får vid samtidig verkställighet konkurrera med andra fordringar. Saken har beaktats i fråga om införsel. Underhållsbidrag kan enligt 16 § införsellagen under vissa förutsättningar jämkas när införsel samtidigt skall ske för annan fordran. Bestämmelsen härom får ses mot bakgrund bl.a. av den företrädesordning som gäller enligt 15 § införsellagen. Fordran på underhållsbidrag har företräde framför fordringar av annat slag. Vid samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade skall innehållet belopp fördelas efter de löpande bidragens storlek. Om mera har innehållits än som svarar mot de löpande bidragen, skall bidrag som har stått ute längre ha företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet. Vid tillämpning av 15 § införsellagen får underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § GB, om det överstiger vad som skäligen bör tillkomma familjen, jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel samtidigt äger rum, se 16 § första stycket införsellagen. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen fordras för den underhållsberättigades försörjning. Motsvarighet till de nu anförda bestämmelserna har tagits upp i 4 kap. 15 och 16 §§ beredningens förslag.

Någon motsvarande möjlighet att jämka alltför högt fordringsbelopp finns f.n. inte vid utmätning. Samtidig utmätning för flera fordringar ger enligt 9 § fjärde stycket förmånsrättslagen lika rätt. Det innebär att borgenärerna skall få betalt ur den utmätta egendomen i förhållande till fordringarnas belopp.

Beredningen anser att det även vid utmätning kan uppkomma behov av att i en konkurrenssituation jämka ett alltför högt fordringsanspråk. I fråga om vanliga fordringar saknas emellertid i regel utgångspunkter för bedömning huruvida beloppet är otillbörligt högt. Behovet av jämkning i konkurrenssituation torde enligt beredningen främst göra sig gällande i fråga om familjerättsliga underhållsbidrag, särskilt underhåll makar emellan. Det synes därför lämpligt att utsträcka den befogenhet som nu ges i införsellagen till att gälla även vid utmätning men stanna därvid. Vad särskilt angår utmätning av avlöning o.d. enligt 8 kap. skulle det framstå som uppseendeväckande inkonsekvent, om inte jämkning kunde ske på samma sätt som vid införsel. Beredningen påpekar att den förordade jämkningsmöjligheten inte innebär att själva betalningsskyldigheten nedsätts utan endast att en begränsning sker av det belopp med vilket vederbörande får konkurrera vid samtidig utmätning. Bestämmelsen har tagits upp som andra stycke i 5 kap. 11 §.

Mot bestämmelsen kan enligt beredningen anmärkas att den vars fordran har jämkats på angivet sätt kan återkomma med ny utmätningsansökan eller med konkursansökan. Beredningen tror emellertid för sin del inte att den, med vilken gäldenären har samverkat för att skapa fordringen, i praktiken kommer att ge in konkursansökan. Föreligger inte någon konkurrens vid ny utmätning, kan han emellertid genom denna bli tillgodosedd på samma sätt som genom frivillig betalning.

Som har antytts redan är bestämmelsen tillämplig endast om det behövs av hänsyn till konkurrerande fordran. Någon särskild förutsättning beträffande den senare fordringens beskaffenhet har inte uppställts. Om den som samtidigt har sökt utmätning är säkerställd genom särskild förmånsrätt, kommer emellertid jämkning inte i fråga.

Bestämmelsen avser jämkning av underhållsbidrag enligt GB eller FB. Om någon har åtagit sig underhåll som inte avses i GB eller FB, t.ex. till en sonhustru, torde det enligt beredningen finnas ännu starkare skäl för jämkning. Underhållsfordran bör vid bestämmelsens tillämpning inte anses ändra karaktär därför att beloppet har förfallit till betalning för länge sedan eller därför att fordringen har övergått till annan än den underhållsberättigade.

Den föreslagna regeln bör enligt beredningen tillämpas med försiktighet, särskilt när frågan om underhållsbidrag har prövats av domstol. När fråga uppkommer om jämkning, bör kronofogdemyndigheten om möjligt bereda den underhållsberättigade tillfälle att yttra sig. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning.

Remissyttrandena. *Svea hovrätt* ifrågasätter om gemensam utmätning bör ske annat än när det gäller ansökningar som kommer in samma dag. Den nu gällande och föreslagna ordningen kan på sätt beredningen antyder locka mindre nogräknade gäldenärer att skapa skenfordringar i syfte att tränga undan legitima fordringsanspråk. En annan nackdel är att

borgenärerna blir alltför beroende av den aktuella kronofogdemyndighetens arbetsbalans. Det kan visserligen vara praktiskt med gemensam utmätning, eftersom antalet förrättningar minskar. Man kan emellertid också tänka sig att gemensam förrättning hålls men att fördelningen av influtna medel inte sker proportionellt utan med hänsyn till tidsordningen mellan de olika ansökningarna. Hovrätten anser att frågan om gemensam utmätning bör övervägas ytterligare och att kronofogdemyndighetens dubbelroll i allmänna mål därvid bör särskilt uppmärksammas. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*.

Kronofogdeföreningen tar upp frågan huruvida tillfälliga hinder mot utmätning, t.ex. att lagakraftbevis inte har getts in i fall då sådant krävs, skall utesluta samtidig utmätning. Om förrättning har satts ut när en ny ansökan som behöver kompletteras kommer in, skulle, om kompletteringen inte hinner genomföras före den utsatta förrättningsdagen, kronofogdemyndigheten i vissa fall vara skyldig att inställa förrättningen och underrätta gäldenären därom. En sådan ordning blir enligt föreningen svårhanterlig. Samordning bör enligt föreningen ske endast med mål som är kompletta.

Vad angår den föreslagna möjligheten att vid utmätning för flera fordringar jämka underhållsbidrag framhåller *kronofogdeföreningen* att behov av jämkning kan föreligga även i fråga om andra fordringar. Som exempel nämns att en anhörig till gäldenären ansöker om betalningsföreläggande mot gäldenären, som medger ansökningen trots att någon fordran inte föreligger. Betalningsföreläggandet leder sedan till utmätning före eller samtidigt med utmätning för en annan, verklig fordran. Vidare kan tänkas att en näringsidkare företagsintecknar sin egendom och pantförskriver inteckningen till någon närstående. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* framhåller å andra sidan att jämkningsmöjligheten bör vara inskränkt till att avse underhållsbidrag.

Föredraganden. Frågan om samtidig utmätning när två eller flera borgenärer har sökt utmätning mot samma gäldenär skall, som framgår av vad beredningen har anfört, ses mot bakgrund av att förmånsrätt på grund av utmätning även i fortsättningen förutsätts skola inträda först när utmätning sker och alltså inte redan när ansökan görs. Att som en remissinstans har ifrågasatt inte ställa upp krav på samtidig utmätning annat än när ansökan har gjorts samma dag skulle innebära att i praktiken ansökningsdagen och ibland rena tillfälligheter blev avgörande för företrädesordningen mellan olika fordringar, för vilka ansökningar samtidigt är anhängiga. En sådan ordning är enligt min mening inte lämplig. Det är å andra sidan tydligt att en regel om samtidig utmätning när två eller flera har sökt utmätning mot samma gäldenär inte kan vara undantagslös. Beredningen har i den föreslagna bestämmelsen uttryckt saken så, att utmätning för fordringarna skall ske samtidigt, om inte någon av sökandena därigenom uppehålls oskäligt. Detta förslag, som ger kronofogdemyndigheten möjlighet att

beakta omständigheterna i det särskilda fallet, torde med viss redaktionell jämkning kunna godtas.

Vad gäller den närmare innebörden av den nu förordade ordningen inställer sig till en början frågan vad som skall avses med uttrycket att "två eller flera sökt utmätning hos samma gäldenär". En remissinstans har hävdat att endast mål i vilka ansökningshandlingarna är fullständiga skall beaktas vid tillämpning av bestämmelsen. Jag delar inte den uppfattningen. En sådan ordning skulle ibland kunna föranleda avsevärd olägenhet för en sökande, som har förbisett något vid sin ansökan. Huruvida en ansökan bör medföra att utmätning för annan sökandes fordran skjuts upp och eventuellt att utsatt förrättning ställs in får avgöras efter vad som med hänsyn till sist nämnde sökande kan anses skäligt. Ett kortare uppskov bör ofta inte anses oskäligt. Vid bedömningen härav får naturligen beaktas en rad olika omständigheter, såsom risken för att gäldenären skaffar undan egendom och gäldenärens ekonomiska läge i allmänhet.

Har utmätning för en fordran hunnit ske och förmånsrätt alltså inträtt när utmätning söks för annan fordran, kan någon samtidig utmätning för fordringarna i den mening som avses i bestämmelsen inte komma till stånd. En annan sak är att det kan finnas anledning att utmäta samma egendom även för den senare fordringen, åtminstone om egendomen kan antas ha något övervärde och andra utmätningsbara tillgångar saknas. Beträffande bestämmelsens tillämpning i fråga om allmänna mål kan erinras om att enligt 2 kap. 30 § tredje stycket ansökan i sådana mål skall anses gjord, när indrivningshandlingarna kom in till kronofogdemyndigheten.

Beredningens förslag att underhållsbidrag vid behov skall kunna jämkas när utmätning samtidigt sker för annan fordran har inte föranlett erinran från någon remissinstans. Även jag finner det lämpligt att en sådan möjlighet införs. En remissinstans har emellertid ansett att jämkning bör kunna ske även i andra fall. Med anledning härav vill jag framhålla följande. Beträffande fordringar i allmänhet saknas som beredningen har framhållit i regel utgångspunkter för att bedöma om åberopad fordran är otillbörligt stor. Det är därför alltför vanskligt att införa en generell möjlighet att jämka vanlig fordran, för vilken sökanden kan åberopa exekutionstitel. Som beredningen har påpekat skall emellertid utmätning inte medges i fall då det framgår att någon verklig fordran inte föreligger. Det torde dock inte förekomma ofta att kronofogdemyndigheten anser sig ha tillräckligt stöd för en sådan vägran. I övrigt torde man få lita till andra medel för att komma till rätta med skenfordringar. Borgenär som inte har blivit tillgodosedd till följd av utmätning för annan fordran, vars reella underlag ifrågasätts, kan söka gäldenären i konkurs och få fordringen prövad enligt de regler som gäller för fordringar i konkurs. Upprättande och åberopande av handling som endast avser en skenfordran är vidare i viss utsträckning straffbart (jfr 11 kap. 1 § andra stycket andra meningen och 15 kap. 11 § BrB).

12 § Denna paragraf behandlar underrättelse till gäldenären före utmätning. Den motsvarar 5 kap. 12 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 59 § 1 mom. UL skall innan utmätning verkställs underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen bör lämnas så tidigt, att gäldenären kan beräknas få nödigt rådrum att bevaka sin rätt. Enligt 2 mom. i samma paragraf behöver inte gäldenären underrättas, om fara är att egendom undansticks eller förstörs eller om saken eljest är brådskande. Underrättelse behövs inte heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det inte är bekant var han uppehåller sig eller var ombud för honom finns. Närmare föreskrifter angående underrättelse har meddelats i 39, 40, 52, 56 och 57 §§ USK.

Lagberedningen. I första stycket av 5 kap. 12 § föreslås att gäldenären innan utmätning sker skall underrättas om ärendet så tidigt att han kan beräknas få rådrum att bevaka sin rätt. Enligt andra stycket behöver gäldenären dock inte underrättas, om risk föreligger att han skaffar undan eller förstör egendom eller om saken eljest är brådskande. Underrättelse behövs inte heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det inte har kunnat klarläggas var han uppehåller sig (jfr 15 § delgivningslagen). Beredningen påpekar att om känt ombud finns denne naturligtvis skall underrättas.

Enligt beredningen bör närmare föreskrifter angående underrättelse meddelas i administrativ ordning, bl.a. om underrättelses innehåll, sättet för överbringande av underrättelse och senare meddelande om tid och plats för utmätningsförrättning, när det inte har kunnat anges i underrättelsen.

Förslaget innehåller inte bestämmelser beträffande underrättelse till gäldenären om kronofogdemyndighetens utmätningsbeslut. Föreskrifter härom har liksom f.n. ansetts böra meddelas i administrativ ordning. Att underrättelse sker genom delgivning av protokoll eller bevis har, framhåller beredningen, bl.a. betydelse för beräkning av besvärstiden (19 kap. 27 § andra stycket).

Föredraganden. De nuvarande bestämmelserna om underrättelse före utmätning torde fungera väl i praktiken. Beredningens förslag, som i huvudsak överensstämmer med de nu gällande reglerna, har inte heller föranlett erinran från någon remissinstans. Även jag godtar i princip förslaget. I departementsförslaget har första stycket dock jämkats något. Den föreslagna lydelsen anknyter nära till bestämmelsen i 59 § 1 mom. UL. Genom lydelsen markeras att det står kronofogdemyndigheten fritt att välja det sätt på vilket underrättelse skall lämnas. Närmare bestämmelser om hur underrättelseplikten skall fullgöras torde få meddelas av regeringen.

Paragrafen är tillämplig även i allmänt mål. Som följer av 2 kap. 30 § tredje stycket anses i sådant mål ansökan gjord, när indrivningshand-

lingarna kom in till kronofogdemyndigheten. Avsikten är att gäldenären i samband härmed skall liksom f.n. tillställas en anmaning att betala fordringen. Samtidigt skall han också underrättas om målet. I förhållande till nuvarande ordning innebär det den skillnaden att han härmed har fått sådan underrättelse som avses i förevarande paragraf (jfr 39 § andra stycket USK). Förflyter längre tid från denna underrättelse eller finns det eljest särskilt skäl till det, bör emellertid ny underrättelse tillställas gäldenären. Behövlig föreskrift härom kan meddelas av regeringen.

13 § Paragrafen, som motsvarar 5 kap. 14 § första stycket beredningens förslag, reglerar frågan i vad mån gäldenärens närvaro krävs vid utmätningsförrättning.

Gällande rätt. I 60 § 1 mom. UL anges att när utmätning skall äga rum för fordran som avses i 54 eller 54 a § – dvs. fordran för vilken sökanden åberopar dom eller utslag eller skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag – gäldenärens frånvaro inte utgör hinder för förrättningen, om det inte anses erforderligt att gäldenären får tillfälle att yttra sig. Vid utmätning på grund av auktionsprotokoll för fordran som rör inrop av lös egendom krävs däremot att gäldenären är närvarande (55 § UL). Enligt 60 § 2 mom. skall, om gäldenären inte är tillstädes vid förrättningen men hans make, någon av hans husfolk eller annan som har egendomen i sin vård eller besittning anträffas, denne tillsägas att närvara.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 5 kap. 14 § att gäldenärens frånvaro inte hindrar att utmätning sker, om det inte behövs att gäldenären får tillfälle att yttra sig vid förrättningen. I andra stycket sägs att om gäldenären inte är närvarande men hans make, någon anställd eller annan som har hand om egendomen anträffas, denne skall anmodas att närvara. Beredningen påpekar att med hänsyn till att förslaget inte innehåller någon motsvarighet till bestämmelsen i 55 § UL om utmätning på grund av protokoll över offentlig auktion paragrafen har kunnat erhålla generell tillämpning vid utmätning.

Uppskjuts utmätning på grund av gäldenärens frånvaro kan förrättningsmannen, framhåller beredningen, enligt 7 kap. 12 § ta egendom i förvar eller vidta annan provisorisk åtgärd, om det behövs. Sker utmätning i gäldenärens frånvaro, finns möjlighet att häva den enligt 5 kap. 33 § eller att vidta annan rättelse enligt 5 kap. 34 §, om ett misstag har begåtts.

I detta sammanhang framhåller beredningen att om det är aktuellt att undersöka bankfack som gäldenären har, detta inte bör öppnas utan att han har beretts tillfälle att närvara. Vid behov kan kronofogdemyndigheten enligt 7 kap. 12 § låta plombera facket eller meddela banken förbud att medverka till att det öppnas, om gäldenären är tillfälligt förhindrad att komma tillstädes.

Föredraganden. Beredningens förslag om i vad mån gäldenärens närvaro krävs vid utmätningsförrättning för att utmätning skall få äga rum

har inte mött någon erinran under remissbehandlingen. Inte heller jag har någon saklig invändning mot förslaget. Bestämmelsen bör emellertid jämkas något redaktionellt i förhållande till beredningsförslaget. I verkställighetsföreskrifter får regleras i vilka fall gäldenären bör kallas till förrättning.

Bestämmelsen i andra stycket av beredningens förslag synes närmast ta sikte på det fallet att förrättning hålls i gäldenärens bostad eller i annan lokal som han disponerar över. Redan f.n. äger emellertid utmätning ofta rum på annat håll – bl.a. på förrättningsmannens tjänsterum – t.ex. i fråga om lön, fordran på överskjutande skatt och fast egendom, och denna utveckling kan väntas fortsätta. Bestämmelsen torde därför vara något missvisande. Härtill kommer att frågan inte kräver reglering i lag. Föreskrift i saken synes lämpligen kunna tas upp i samband med andra verkställighetsföreskrifter. På grund härav saknar departementsförslaget motsvarighet till andra stycket i beredningens förslag.

Upplysningsplikt

14 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om upplysningsskyldighet för gäldenären och om medel att utkräva denna skyldighet. Paragrafen motsvarar 5 kap. 4 § första stycket och 13 § andra och tredje styckena beredningens förslag.

Gällande rätt. Utmätningsgäldenär är enligt gällande rätt inte skyldig att medverka vid utmätning genom att lämna upplysningar om sina tillgångar (jfr 64 § 3 mom. första meningen UL, som endast gäller vad som bör undantas från utmätning). Gäldenären kan sålunda förhålla sig passiv. Han kan också som regel utan påföljd lämna osanna uppgifter. Om han i samband med utmätningsförrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom tas i anspråk, gör han sig emellertid skyldig till straffbar handling (11 kap. 1 § andra stycket andra meningen BrB).

Enligt lagen om utmätningsed är emellertid gäldenär skyldig att på yrkande av borgenär upprätta förteckning över sina tillgångar och beediga förteckningen. Ansökan om avläggande av utmätningsed skall göras hos konkursdomaren och edgång kan alltså inte äga rum i mål om utmätning. Skyldighet för gäldenären att avlägga utmätningsed förutsätter att misslyckat utmätningsförsök har ägt rum inom sex månader innan ansökan gjordes om utmätningsed. Gäldenär som lämnar oriktig uppgift i förteckning till utmätningsed gör sig skyldig till straffbar handling (11 kap. 1 § andra stycket första meningen och 3 § andra stycket BrB).

Lagberedningen. Enligt beredningen är det en uppenbar brist i nuvarande ordning att gäldenären inte är skyldig att i utmätningsärendet lämna upplysningar om sina tillgångar och att han som regel utan påföljd kan försvåra utmätningsförfarandet genom att förhålla sig helt passiv eller

t.o.m. lämna oriktiga eller vilseledande uppgifter. Förrättningsmannen skall visserligen efterforska utmätningsbar egendom men är i praktiken i stor utsträckning hänvisad till upplysningar från parterna. Det har förekommit att gäldenär har gömt undan värdehandlingar eller annan värdefull egendom och vägrat uppge var den finns. Om skyldighet åläggs utmätningsgäldenär att redan i utmätningsärendet uppge sina tillgångar, bör enligt beredningen bättre resultat kunna uppnås i en del fall. Kronofogdemyndigheten bör därför ha möjlighet att under handläggningen av ärendet framtvinga uppgifter av gäldenären. Som närmare behandlas i det följande anser beredningen önskvärt att man frångår nuvarande praxis att regelmässigt uppsöka gäldenärens bostad för att där utröna huruvida det finns utmätningsbar egendom. För att detta önskemål skall kunna tillgodoses måste gäldenären åläggas att medverka på ett annat sätt än nu.

Beredningen anser att upplysningsplikten bör begränsas till gäldenärens tillgångar. Något behov att i utmätningsärende kräva uppgifter om gäldenärens skulder föreligger knappast. Skyldigheten att uppge tillgångarna bör omfatta alla tillgångar som har ekonomiskt värde.

I enlighet med det sagda föreslår beredningen i första stycket av 5 kap. 4 § att gäldenären skall vara skyldig att noggrant uppge sina tillgångar. Häri skall även ingå behövliga upplysningar om var tillgångarna finns och omständigheter som är av betydelse för att precisera dem (t.ex. om avbetalningar på fordran eller innehållet i ett kontrakt). Det närmare förfarandet när kronofogdemyndigheten skall avkräva gäldenären uppgifter regleras i 13 §.

I 5 kap. 13 § första stycket föreslår beredningen att gäldenär skall kunna åläggas att inställa sig till förhör, om skälig anledning föreligger. Bestämmelsen är inte inskränkt till att avse uppgifter om gäldenärens tillgångar utan gäller även när det av annan anledning finns behov att höra gäldenären muntligen.

Enligt andra stycket första meningen i 13 § skall gäldenären även kunna åläggas att inge förteckning över sina tillgångar. I föreläggandet får enligt 19 kap. 13 § föreskrivas vite. Detta skall i regel sättas ut i pengar men fängelse, högst tre månader, får förekomma, om synnerliga skäl föreligger.

Gäldenärens ekonomiska förhållanden torde enligt beredningen ofta vara så enkla att han kan på egen hand upprätta förteckning över sina tillgångar, åtminstone om han får vissa anvisningar av kronofogdemyndigheten, men ibland kan gäldenären behöva hjälp. För sådana fall föreslås i andra meningen av 13 § andra stycket att lämplig person vid behov kan förordnas att biträda gäldenären vid upprättande av förteckning. Kostnaden för biträdet bör – liksom annan förrättningskostnad – på kronofogdemyndighetens begäran förskotteras av sökanden, men denne bör kunna få utgiften ersatt av gäldenären (18 kap. 3, 6 och 9 §§).

Beredningen anser att gäldenären under vissa förutsättningar bör vara underkastad straffansvar. I tredje stycket av 13 § föreslår beredningen

skyldighet för gäldenären att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör eller i förteckning. Om det behövs, kan det vid vite föreläggas gäldenären att bekräfta sina uppgifter på nu nämnt sätt (19 kap. 13 §). Bekräftelsen skall ske skriftligen. Den som i sådan skriftlig utsaga lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen kan straffas enligt 15 kap. 10 § BrB för osann försäkran, om han har handlat uppsåtligen, och för vårdslös försäkran, om han har handlat av grov oaktsamhet.

Enligt förslaget krävs inte någon begäran av sökanden för att gäldenären skall kunna åläggas att inställa sig till förhör eller inge förteckning över sina tillgångar eller att bekräfta sina uppgifter på heder och samvete. Om sökanden har begärt att gäldenären på sådant sätt bekräftar sina uppgifter, måste enligt beredningen kronofogdemyndigheten beakta yrkandet och de skäl som sökanden har anfört. Bestämmelserna i 13 § är – liksom 4 § – tillämpliga även på gäldenär som är juridisk person. Det blir i sådant fall behörig ställföreträdare för gäldenären som har att lämna upplysningar och bekräfta dem på heder och samvete.

Beredningen understryker att gäldenärens upplysningsplikt endast kan aktualiseras i utmätningsärende. Har sådant ärende avskrivits efter misslyckat utmätningsförsök, är gäldenären inte skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar utan att ny ansökan görs om utmätning.

Det bör enligt beredningen förbehållas högre befattningshavare vid kronofogdemyndigheten att besluta enligt 13 §. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning.

Bestämmelserna i paragrafen hindrar givetvis inte, framhåller beredningen, att förrättningsmannen söker erhålla upplysningar från gäldenären på ett mera formlöst sätt, t.ex. per telefon eller i samband med utmätningsförrättning. Upplysningar som gäldenären lämnar i sådan ordning kan dock enligt förslaget inte föranleda straffansvar.

De nu behandlade bestämmelserna om skyldighet för gäldenär att i utmätningsärende lämna uppgifter om sina tillgångar innebär enligt beredningen en avsevärt enklare ordning än förfarandet enligt lagen om utmätningsed. Genomförs förslaget, bör den lagen avskaffas. Beredningen har lagt fram förslag härom i betänkandet (SOU 1974:55) Utsökningsrätt XIII.

Beredningen framhåller i anslutning till de föreslagna reglerna om gäldenärens upplysningsplikt att utmätningsförrättning f.n. alltid hålls i gäldenärens bostad, om inte egendom på annat ställe har tagits i anspråk. Detta gäller även om förrättning nyligen har ägt rum hos gäldenären i annat ärende utan att ge resultat. En sådan ordning var enligt beredningen mera naturlig förr, när många människor inte hade andra tillgångar än lösöre i hemmet. Oavsett vilken egendom som finns att tillgå synes det numera inte så välmotiverat att förrättningsmannen rutinmässigt skall besöka gäldenären i hemmet. Även om detta i våra dagar oftast innehåller betydligt värdefullare egendom än i äldre tider är ändå inte så mycket att

vinna, eftersom nuvarande regler om gäldenärens beneficium är mycket liberala mot honom. Åtskillig egendom är f.ö. ofta köpt på avbetalning under äganderättsförbehåll från säljarens sida. Förrättningar i gäldenärens bostad ger därför i regel dåligt resultat. I de flesta fall befinns gäldenären sakna utmätningsbara tillgångar. Förfarandet innebär också olägenheter. Om gäldenären eller annan inte är hemma när förrättningsmannen inställer sig, anses denne ha rätt och skyldighet att ta sig in i bostaden med hjälp av portvakt eller låssmed eller på annat sätt.

Beredningen anser att besöken i gäldenärens bostad kan minskas. Kronofogdemyndigheten bör i större utsträckning söka få underlag för sin bedömning genom att höra gäldenären på tjänsterummet eller utfråga honom per telefon. Hembesök bör göras endast om anledning därtill kvarstår. Det har sagts att gäldenären inte sällan betalar frivilligt när det har meddelats honom att hembesök har satts ut att äga rum. Meddelande till gäldenären kan emellertid sannolikt utformas på annat sätt med ungefär samma verkan, t.ex. genom tillkännagivande att utmätning i avlöning riskeras eller att hembesök kan äga rum om gäldenären inte betalar. Om det av gäldenärens uppgifter framgår att han i bostaden har egendom som bör tas i mät, skall givetvis hembesök göras. F.n. förekommer det att kronofogdemyndigheten gång efter annan får göra resultatlösa hembesök hos en och samma gäldenär. När resultatlöst hembesök har skett enligt den nya ordningen, blir i allt fall kronofogdemyndigheten befriad från att upprepa besöket så snart ny utmätningsansökan kommer in.

Beredningen föreslår inte några lagbestämmelser om när hembesök bör göras. Man får i viss utsträckning pröva sig fram och närmare anvisningar kan vid behov meddelas i administrativ ordning. Vad som har sagts om hembesök gäller inte besök på fastighet eller i affärslokal, där gäldenären driver näringsverksamhet. I sådana fall kan kronofogdemyndigheten, om inte sökanden eller gäldenären själv anvisar utmätningsbar egendom, i regel inte underlåta att söka konstatera vilka inventarier m.m. som finns att tillgå.

En särskild fråga rör, anför beredningen vidare, under vilka förutsättningar kronofogdemyndigheten kan utfärda bevis att gäldenären har befunnits sakna utmätningsbara tillgångar. Om gäldenären är fysisk person eller dödsbo, anses sådant bevis f.n. i allmänhet kunna utfärdas endast när besök har gjorts i bostaden. Den ordning som beredningen förordar bör inte hindra att motsvarande bevis utfärdas, baserat på gäldenärens uppgifter och vad som i övrigt har förekommit i ärendet. Sådant bevis bör få samma verkan som bevis om hembesök med negativt resultat, t.ex. vid ansökan om att gäldenären efter den misslyckade utmätningen skall försättas i konkurs. Varken den ena eller den andra metoden ger enligt beredningen full visshet om att gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar.

Remissyttrandena. Förslaget om införande av upplysningsplikt för

gäldenären tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. *Kronofogdeföreningen* anser att därigenom undanröjs en allvarlig brist i nuvarande lagstiftning. Genom upplysningsskyldigheten bör utmätningsinstitutet bli effektivare. Enligt *statskontoret* innebär förslaget en viktig reform. På grund av beneficiereglerna har antalet utmätningar av lösöre minskat och det är sannolikt att denna utveckling fortsätter. Det torde därför bli allt vanligare att förrättningsmannen vid sina förrättningar kan konstatera att någon utmätningsbar egendom inte finns. Härtill bidrar också enligt statskontoret ökade svårigheter att få avsättning för utmätt gods.

Enligt *hovrätten för Övre Norrland* är det utan tvekan en uppenbar brist i nuvarande ordning att gäldenären inte är skyldig att i utmätningsärende lämna uppgifter om sina tillgångar. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att bestämmelsen om skyldighet för gäldenären att uppge sina tillgångar får anses fylla ett behov. Bestämmelsen härom innebär enligt *advokatsamfundets* mening en välmotiverad ändring i förhållande till gällande rätt.

Ett par remissinstanser ifrågasätter om inte gäldenärens uppgiftsskyldighet bör avse även skulder och andra ekonomiska förhållanden. *Svea hovrätt* framhåller därvid den betydelse som konkurslagskommitténs förslag om förenklad konkurs m.m. (SOU 1974:6) kan tänkas få i detta hänseende. Enligt kommitténs förslag avskaffas borgenärernas kostnadsansvar vid mindre konkurser. Därmed ökar också behovet av ett alternativt – men billigare och mindre ingripande – förfarande som tjänar syftet att klarlägga gäldenärens förmögenhetsförhållanden. Man riskerar annars enligt hovrätten att antalet onödiga, och i framtiden dyrare, konkurser ökar. Även *hovrätten för Övre Norrland* anser att gäldenären bör vara skyldig att uppge sina skulder. På så sätt underlättas kronofogdemyndighetens möjligheter att utröna gäldenärens skuldsättning och undvika konkursförfarande. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* anser att upplysningsplikten bör omfatta alla uppgifter som har betydelse för utmätningsförrättningen, bl.a. om skulder.

Även förslaget att gäldenären skall kunna åläggas att inge förteckning över sina tillgångar har fått ett positivt mottagande. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* anser att gäldenären alltid bör vara skyldig att inge förteckning och att särskilda blankettformulär lämpligen kan utformas för ändamålet. *Hyresgästernas riksförbund* är emellertid kritiskt mot förslaget och anser att det bör vara tillräckligt att gäldenären kan åläggas att inställa sig hos kronofogdemyndigheten för att fritt höras angående sina ekonomiska förhållanden.

Bestämmelsen att kronofogdemyndigheten skall kunna förordna lämplig person att biträda gäldenären vid upprättande av förteckning bör enligt *advokatsamfundet* utnyttjas så snart tillgångarna inte kan utredas utan svårigheter eller eljest är av så komplicerad natur att sakkunnig bedömning

fordras. *RSV* och *hovrätten för Övre Norrland* förordar att kostnaden i samband med förordnande av biträde får stanna på statsverket.

Förslaget att gäldenären skall vara skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör eller i förteckning och därmed underkastas straffansvar möter kritik från *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, som tror att gäldenärerna ofta kommer att nonchalera kallelse till förhör och undertecknande av försäkran. Bestämmelsen skulle vidare kunna leda till att gäldenären provoceras till att osant uppge sina tillgångar. Kritik anförs också av *Hyresgästernas riksförbund*, som påpekar att utmätningsåtgärder ofta drabbar människor i små ekonomiska omständigheter. Enligt förbundet kan den föreslagna ordningen komma att uppfattas som en onödig hårdhet från samhällets sida.

Advokatsamfundet föreslår att befattningshavare som handlägger fråga om skriftlig försäkran skall vara skyldig att erinra gäldenären om hans sanningsplikt och om det straffansvar som kan följa enligt BrB. En sådan skyldighet förordas också av *handelskammarförbundet*.

Länsstyrelsen i Norrbottens län är kritisk mot beredningens uttalande att om sökanden begär att gäldenären på heder och samvete bekräftar sina uppgifter, kronofogdemyndigheten måste beakta yrkandet och de skäl som sökanden har anfört. Länsstyrelsen befarar att detta kan leda till att enskild borgenär regelmässigt framställer sådant yrkande. Enligt länsstyrelsens mening bör det stå kronofogdemyndigheten fritt att avgöra om förhör bör hållas. För att uppnå en begränsning av antalet förhör bör enskild borgenär åläggas viss avgiftsskyldighet.

Kronofogdeföreningen anser att bestämmelsen om skriftlig försäkran bör kompletteras med en regel motsvarande 13 § lagen om utmätningsed, nämligen att gäldenär normalt inte skall vara skyldig att avlägga ny försäkran förrän efter tre år. Även *länsstyrelsen i Norrbottens län* är inne på denna tanke.

Handelskammarförbundet förordar en bestämmelse att om det på sannolika skäl bedöms föreligga gäldenärsbrott, ärendet skall överlämnas till åklagarmyndigheten.

Beredningens uttalande att bestämmelserna i 5 kap. 13 § inte hindrar att upplysningar inhämtas på ett mera formlöst sätt tas upp av *kronofogdeföreningen*, som frågar sig i vilken utsträckning sådana uppgifter som t.ex. har lämnats per telefon kan ligga till grund för bevis att gäldenär saknar utmätningsbara tillgångar. Enligt föreningens mening bör detta kunna vara fallet t.ex. om resultatlös utmätningsförrättning har ägt rum inom de senaste sex månaderna eller om uppgifter har lämnats vid förhör eller i förteckning inom samma tid. Kronofogdemyndigheten bör i sådana fall kunna inskränka sig till att inhämta uppgifter från gäldenären eller annan per telefon och med ledning av dessa uppgifter redovisa målet med hindersbevis.

Frågan i vad mån förhör med gäldenären bör kunna ersätta hembesök berörs närmare av några remissinstanser. Enligt *RSV* bör hembesök även i fortsättningen vara den primära verkställighetsåtgärden. Förhör bör dock bli ett värdefullt komplement, förutsatt att användningen därav blir fakultativ. Kronofogdemyndigheten bör sålunda kunna välja mellan att antingen hålla förhör eller göra hembesök eller göra bådadera. Ett förfarande där förrättning och förhör smidigt kompletterar varandra och där det ena förfaringssättet inte utesluter det andra torde enligt RSV ge de största förutsättningarna för en effektiv verksamhet utan nämnvärd ökning av kronofogdemyndighetens arbetsbelastning. En ordning med obligatoriskt förhör skulle kunna vålla olägenheter beträffande gäldenärer som har lång väg till kronofogdemyndighetens centralort eller stationeringsort. Det är givetvis till stor fördel om kronofogdemyndigheten kan få kontakt med gäldenären. Genom förslaget om gäldenärens skyldighet att inställa sig till förhör blir frågan beroende av den ambitionsnivå som från tid till annan kan råda i detta avseende och som bestäms av en ändamålsenlig planering av verksamheten hos kronofogdemyndigheten.

Kronofogdeföreningen är ense med beredningen om att man bör sträva efter att minska antalet förrättningar i gäldenärens bostad, eftersom dessa som regel ger dåligt resultat till följd av de liberala beneficiereglerna. Det finns dock anledning befara att gäldenären i många fall inte efterkommer kallelse till förhör, även om vite har satts ut i kallelsen eller tidigare förelagt vite har dömts ut. I sådana fall bör kronofogdemyndigheten göra hembesök i stället för att påkalla hämtning. Det torde därför inte kunna undvikas att hembesök måste ske i relativt stor omfattning även i framtiden. En alltför stark reducering av hembesöken kan enligt föreningen också medföra att betalningsmoralen försämras och att gäldenären i ökad utsträckning lämnar osanna uppgifter vid förhör. Liknande synpunkter anförs av *advokatsamfundet*, som visserligen delar uppfattningen att de nuvarande hembesöken kan begränsas men som anser att frågan om hembesök endast i ringa mån bör göras beroende av de upplysningar som gäldenären lämnar.

RRV anser att förhör med gäldenären och åläggande för honom att inge förteckning över sina tillgångar kan vara rationella alternativ till rutinmässiga hembesök, särskilt om de kombineras med att information om gäldenären inhämtas från deklaration och tillgängliga register. Enligt RRV är det emellertid angeläget att de nya instituten tillämpas med urskillning så att de inte leder till slentrianmässig avskrivning i de allmänna målen. Under alla förhållanden är det viktigt att indrivningen så långt det är möjligt sker genom personlig kontakt med gäldenären. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser sig inte övertygad om att de föreslagna reglerna om upplysningsskyldighet för gäldenären leder till att hembesöken kan minskas.

Beredningens uttalande att lagen om utmätningsed bör avskaffas, om de

föreslagna bestämmelserna om upplysningsskyldighet för gäldenären i utmätningsmål genomförs, godtas nästan genomgående av remissinstanserna. Några remissinstanser berör därvid sambandet med konkurs. *Konkurslagskommittén* erinrar om att det huvudsakliga syftet med lagen om utmätningsed är att åstadkomma ett enkelt och billigt förfarande som alternativ till de s.k. fattigkonkurserna när det gäller att få konstaterat huruvida gäldenären har utmätningsbara tillgångar. Institutet fattigkonkurs har emellertid av olika skäl ändå kommit att utnyttjas i mycket stor utsträckning. Enligt preliminära uppgifter avslutades år 1973 omkring 3.000 konkurser som fattigkonkurs, vilket utgör två tredjedelar av samtliga avslutade konkurser, medan antalet slutligt handlagda ärenden angående utmätningsed uppgick till ungefär 3.300. Det skulle innebära en inte önskvärd utveckling, om avskaffande av förfarandet med utmätningsed fick till följd att konkursinstitutet kom att anlitas i ökad omfattning. Det kan emellertid enligt kommittén förutsättas att förfarandet enligt de föreslagna bestämmelserna i 5 kap. 13 § UB kommer att tillämpas åtminstone i samma utsträckning som det nuvarande förfarandet med utmätningsed. Sålunda torde det föreslagna förfarandet ofta kunna komma till användning vid indrivning och avskrivning av skatter och andra statliga fordringar. Man bör också kunna räkna med att enskilda borgenärer inte sällan skall nöja sig med detta förfarande i stället för att föranstalta om konkurs. Liknande synpunkter anförs av *handelskammarförbundet*.

Domareförbundet framhåller att förfarandet med utmätningsed så till vida torde vara föga meningsfullt som det sällan medför att gäldenären uppger tillgångar utöver vad som redan har framkommit. Förbundet anser därför att goda skäl talar för att edgångsförfarandet avskaffas och i stället utmätningsförfarandet byggs ut på sätt som beredningen har föreslagit. Det bör vara så utformat att dolda tillgångar i görligaste mån uppenbaras. Ett ineffektivt utsökningsförfarande kan bl.a. ge upphov till ökat antal konkurser. Vid övervägande av utsökningsförfarandets gestaltning bör därför enligt förbundet återverkningarna i konkurshänseende beaktas.

Endast *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, som har avstyrkt förslaget att utmätningsgäldenär skall vara skyldig att under straffansvar lämna uppgifter i utmätningsmålet, anser att den nuvarande ordningen med utmätningsed vid domstol bör behållas. Länsstyrelsen framhåller att domstolen för gäldenären framstår som en opartisk myndighet som inte tidigare har tagit befattning med saken.

Föredraganden. Det har synts lämpligt att föra samman bestämmelser om upplysningsplikt för gäldenären med regler om hur denna skyldighet skall utkrävas. Bestämmelser om förhör och om tvångsmedel som står till buds har emellertid tagits upp i 2 kap. Tredje mans skyldighet att lämna upplysningar regleras i nästföljande paragraf.

Jag delar uppfattningen att det är en brist i nuvarande ordning att utmätningsgäldenär inte är skyldig att i målet hos kronofogdemyndigheten lämna

uppgifter om sina tillgångar och att gäldenären sålunda kan förtiga tillgångar och t.o.m. i allmänhet utan påföljd lämna oriktiga uppgifter. Utmätningsbar egendom utgörs numera inte i samma utsträckning som tidigare av lösöre i gäldenärens bostad utan består ofta av tillgångar av annat slag, bl.a. fordringar och rättigheter, vilka kronofogdemyndigheten inte har samma möjlighet att utan medverkan av gäldenären eller annan skaffa sig kännedom om. Kronofogdemyndigheten är därför i stor utsträckning hänvisad till upplysningar som kan erhållas om gäldenärens tillgångar, i första hand av gäldenären själv. Det kan erinras om att i flera andra länder är utmätningsgäldenär skyldig att lämna behövliga upplysningar i utmätningsmålet. I likhet med remissinstanserna godtar jag sålunda beredningens förslag om införande av skyldighet för gäldenären att medverka i det exekutiva förfarandet genom att lämna upplysningar om sina tillgångar. Denna skyldighet utgör en viktig nyhet från såväl principiell som praktisk synpunkt. Upplysningsplikten bör kunna bidra till att göra utmätningsförfarandet mera effektivt. Den inverkar också på handläggningen av målen. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

Beredningens förslag om upplysningsplikt för gäldenären avser dennes tillgångar. Bestämmelsen syftar till att kronofogdemyndigheten skall kunna få sådana upplysningar att den utmätningsbara egendom som finns kan tas i anspråk. Det är sålunda tydligt att uppgiftsskyldigheten omfattar även egendom, som gäldenären har avhänt sig men beträffande vilken besittningstagande, underrättelse till tredje man eller annan liknande åtgärd som krävs för att överlåtelsen skall gälla mot överlåtarens borgenärer inte har ägt rum. Skyldigheten är naturligtvis inte inskränkt till en uppräkning av tillgångarna utan avser även andra upplysningar som kronofogdemyndigheten behöver för att kunna ta ställning till om egendomen kan och bör utmätas och för att säkerställa utmätningen, bl.a. uppgifter om tillgångarnas närmare beskaffenhet och var de finns.

Ett par remissinstanser har ansett att gäldenärens upplysningsplikt bör avse även skulder och andra ekonomiska förhållanden. Även om sådana uppgifter ibland kan tänkas ha betydelse för sökanden eller annan, är det enligt min mening inte lämpligt att betunga utmätningsförfarandet med utredning därom. Det bör emellertid påpekas att skyldigheten att lämna uppgifter om tillgångarna även omfattar upplysningar i vad mån egendom häftar för fordran, t.ex. på grund av panträtt. Att upplysningsskyldigheten begränsas till att avse tillgångarna torde knappast kunna påverka antalet konkurser i någon större omfattning.

I enlighet med det sagda anges i första stycket av förevarande paragraf att gäldenären är skyldig att lämna de uppgifter om sina tillgångar som kronofogdemyndigheten behöver. Att som beredningen har föreslagit uttryckligen ange att uppgifterna skall lämnas noggrant synes inte behövligt. Det är tydligt att gäldenärens upplysningar skall vara så preciserade att de kan ligga till grund för kronofogdemyndighetens bedömning.

I fråga om de medel som bör stå till buds för att avkräva gäldenären upplysningar vill jag till en början erinra om att enligt 2 kap. 10 §, som är generellt tillämplig i alla slags utsökningsmål, får kronofogdemyndigheten vid behov hålla förhör med svaranden. Kallelse till förhör kan förenas med vitesföreläggande och under vissa förutsättningar kan svaranden hämtas till förhör (2 kap. 10 § tredje stycket och 12 § andra stycket). Vidare kan gäldenären med stöd av 2 kap. 15 § föreläggas vite i samband med att han avkrävs uppgifter. Om gäldenären tredskas och synnerliga skäl föreligger, kan enligt 2 kap. 16 § häktning komma i fråga.

Beredningens förslag att kronofogdemyndigheten, vid sidan av befogenheten att hålla förhör med gäldenären, även skall kunna ålägga denne att inge förteckning över sina tillgångar har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser. Även jag anser att sådan skyldighet bör slås fast i UB (jfr vad som sägs om avskaffande av systemet med utmätningsed i det följande). Förteckningen synes böra begränsas till tillgångarna. Någon skyldighet för gäldenären att alltid inge förteckning över sina tillgångar bör dock inte föreskrivas. Huruvida sådan förteckning bör avkrävas gäldenären får avgöras från fall till fall. Åläggande för gäldenären att inge förteckning kan förenas med vitesföreläggande och vid tredska föranleda häktning. Även förslaget att lämplig person vid behov skall kunna förordnas att biträda gäldenären med upprättande av förteckning anser jag lämpligt. Kostnaden för sådant biträde bör stanna på statsverket.

Bestämmelser om gäldenärens skyldighet att inge förteckning och om biträde för upprättande av förteckning har i departementsförslaget tagits upp som ett andra stycke i 14 §.

I det föregående har jag nämnt vilka tvångsmedel som skall stå till buds för att framtvinga uppgifter av gäldenären. För att skyldigheten att lämna upplysningar skall bli effektiv bör även lämnandet av oriktiga uppgifter vara sanktionerat. I detta syfte har beredningen föreslagit att gäldenären skall vara skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta sina uppgifter om tillgångarna, med påföljd att den som lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen kan straffas enligt 15 kap. 10 § BrB för osann försäkran resp. vårdslös försäkran. Detta förslag, som har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av nästan alla remissinstanser, bör godtas. En bestämmelse i saken har tagits upp i tredje stycket av 14 §. Det kan påpekas att bestämmelserna om vitesföreläggande och häktning i 2 kap. 15 och 16 §§ är tillämpliga även beträffande gäldenärens skyldighet att på heder och samvete bekräfta sina uppgifter.

Jag delar uppfattningen att kronofogdemyndigheten inte bör vara bunden av en sökandes begäran att gäldenären skall bekräfta sina uppgifter på heder och samvete. Å andra sidan måste hänsyn tas till sökandens begäran och de skäl som denne anför, bl.a. för att förebygga onödiga konkurser. Frågan i vad mån bekräftelse på heder och samvete bör avkrävas gäldenären har nära samband med frågan i vilken utsträckning förhör bör

hållas och med frågan huruvida lagen om utmätningsed bör avskaffas. Dessa frågor behandlas närmare i det följande. Jag anser inte, som ett par remissinstanser har förordat med hänvisning till 13 § lagen om utmätningsed, att gäldenär som har bekräftat sina uppgifter på heder och samvete bör vara i princip befriad från att avlägga ny bekräftelse inom de närmaste tre åren. Om anledning förekommer att gäldenären i nytt mål ånyo bekräftar sina uppgifter under straffansvar, bör kronofogdemyndigheten vara oförhindrad att begära sådan bekräftelse. Ofta torde emellertid anledning saknas att begära ny bekräftelse, om inte någon längre tid har förflutit sedan det tidigare målet handlades eller anledning förekommer att gäldenären har förvärvat nya tillgångar.

Har mål om utmätning avskrivits efter misslyckat utmätningsförsök, är gäldenären inte skyldig att lämna upplysningar angående sina tillgångar utan att ny ansökan görs om utmätning. Detta avser enskilda mål. I fråga om indrivning av skatter, böter m.m. är målet i allmänhet anhängigt hos kronofogdemyndigheten även efter det att försök till utmätning har misslyckats.

Bekräftelse under straffansvar bör äga rum inför kronofogde. Jag delar den av ett par remissinstanser anförda uppfattningen att kronofogden bör erinra gäldenären om hans sanningsplikt och om påföljden för oriktiga eller ofullständiga uppgifter. Föreskrift härom kan meddelas av regeringen.

Som beredningen har anfört bör bestämmelserna om avkrävande av uppgifter från gäldenären vid förhör eller i förteckning inte hindra att förrättningsmannen söker erhålla upplysningar från gäldenären på ett mera formlöst sätt, t.ex. i samband med utmätningsförrättning eller per telefon. Vid telefonsamtal med gäldenären bör förrättningsmannen t.ex. kunna skaffa sig närmare upplysningar angående viss egendom som är aktuell för utmätning eller inhämta kompletterande upplysningar till förhör som tidigare har hållits i målet. Innan ett mål avslutas utan att utmätning har kommit till stånd bör däremot i allmänhet en något mera ingående utredning ske, även om annat mål mot gäldenären under senare tid har avslutats med hindersbevis. I sådana fall kan det emellertid ofta vara tillräckligt att höra gäldenären muntligen på kronofogdemyndighetens kontor utan krav på bekräftelse under straffansvar.

Det kan givetvis inträffa att kronofogdemyndigheten får anledning till misstanke om att gäldenären har gjort sig skyldig till brott mot sina borgenärer, t.ex. genom att avhända sig egendom eller genom att i utsökningsmålet under straffansvar lämna osanna uppgifter om sina tillgångar. Kronofogdemyndigheten bör då vara oförhindrad att göra anmälan till polis- eller åklagarmyndighet för utredning i saken. Att kronofogdemyndigheten måste ha sådan befogenhet i allmänna mål synes uppenbart, eftersom myndigheten i sådana mål företräder det allmänna som borgenär. Det synes emellertid lämpligt att kronofogdemyndigheten kan handla på samma sätt i enskilda mål, bl.a. med hänsyn till att det ofta inte kan förväntas att enskild borgenär skall agera själv.

UL innehåller inte några direkta bestämmelser om hur utmätningsmannen skall gå till väga för att kunna konstatera huruvida gäldenären har utmätningsbar egendom och under vilka förutsättningar ett mål får avslutas utan att utmätning har skett. I praktiken anses det emellertid sedan gammalt att ett mål, som inte är begränsat till att avse utmätning av viss egendom utan gäller gäldenärens egendom i allmänhet, inte kan avslutas med bevis om att gäldenären har befunnits sakna utmätningsbara tillgångar utan att förrättning har hållits i gäldenärens bostad (här bortses tills vidare från gäldenär som är näringsidkare). Detta innebär att förrättning alltid hålls i gäldenärens bostad, om inte egendom på annat håll har kunnat tas i anspråk. Beredningen har förordat att förrättningarna i gäldenärens bostad skall minskas och att kronofogdemyndigheten i större utsträckning skall söka få underlag för sin bedömning genom att höra gäldenären. Några remissinstanser har emellertid ansett att hembesök bör göras i större utsträckning än vad beredningen har utgått från. För egen del får jag anföra följande.

De rutinmässiga förrättningarna i gäldenärens bostad har sin grund i äldre förhållanden, då utmätningsbara tillgångar, frånsett eventuell fast egendom, nästan alltid utgjordes av lösöre i gäldenärens bostad. Numera torde det i de flesta fall inte finnas något att utmäta i bostaden. Detta beror bl.a. på att beneficiereglerna är liberalare mot gäldenären och att mera värdefullt lösöre som innehas av gäldenären ofta är köpt på avbetalning med förbehåll om återtaganderätt för säljaren. Förrättning i gäldenärens bostad ger alltså i de flesta fall inte något resultat. Utmätningsbar egendom lär enligt vad jag under hand har inhämtat från RSV påträffas endast vid ungefär 10 av förrättningarna. Tillgångar som kan utmätas består numera oftast av annan egendom än lösöre, bl.a. lön samt fordringar och rättigheter av skilda slag. För att få vetskap om sådana tillgångar får förrättningsmannen sällan någon ledning av förrättning i bostaden, såvida han inte i samband med förrättningen får tillfälle att inhämta upplysningar från gäldenären eller annan.

Mot bakgrund av det som har sagts nu framstår förfarandet med rutinmässig förrättning i gäldenärens bostad som ålderdomligt och föga meningsfullt. Förfarandet innebär också andra olägenheter. Förrättningsmännen måste använda en inte obetydlig del av sin arbetstid åt att söka skaffa sig tillträde till utmätningsgäldenärernas bostäder. Ofta måste förrättningsmannen infinna sig två eller flera gånger innan han kan få tillträde till en bostad. På andra håll, särskilt i storstadsområdena, tar sig i allmänhet förrättningsmannen med hjälp av låssmed eller på annat sätt med våld in i bostaden, om gäldenären inte är hemma. Sist nämnda ordning måste anses alltför brysk, och i 2 kap. 17 § har jag föreslagit att förrättningsmannen inte får bereda sig tillträde till bostad i innehavarens frånvaro annat än om underrättelse om tiden för förrättningen har lämnats innehavaren och denne kan antas hålla sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Hur kronofogdemyndigheten bör förfara i mål om utmätning har också samband med frågan hur långt kronofogdemyndigheten har att gå i sin skyldighet att efterforska utmätningsbar egendom. I det föregående har jag ansett att kronofogdemyndighetens eftersökningsplikt skall avse alla slags tillgångar och att inga särskilda begränsningar bör gälla i denna skyldighet.

För att syftet med utmätningsförfarandet i möjligaste mån skall kunna tillgodoses är det enligt min mening uppenbart att man måste övergå till en ordning, som innebär att kronofogdemyndigheten mera effektivt än f.n. söker skaffa sig upplysningar om gäldenärens tillgångar, särskilt från olika register och från gäldenären själv. Förrättning i gäldenärens bostad bör, liksom förrättning på annat ställe, hållas i princip endast när anledning föreligger att där finns egendom som kan utmätas. Det har ansetts att utsättande av förrättning i gäldenärens bostad ibland bidrar till att framtvinga betalning. Det är emellertid knappast godtagbart att det obehag som förrättning i bostaden innebär för gäldenären används som påtryckningsmedel i fall då själva förrättningen inte kan väntas ge något resultat. De medel som enligt förslaget står till buds för kronofogdemyndigheten för att efterforska utmätningsbara tillgångar torde också, och troligen mera effektivt, bidra till att borgenären får betalt. En övergång till att i större utsträckning söka ta kontakt med gäldenären kan sägas ligga i linje med den ordning som man redan f.n. tillämpar i allmänna mål. En sådan ordning kan mot bakgrund av att de rutinmässiga hembesöken föreslås slopade inte väntas kräva någon avsevärt ökad arbetsinsats från kronofogdemyndigheternas sida. Bl.a. med hänsyn härtill kan jag inte dela den uppfattning som har kommit till uttryck i ett remissyttrande, att sökande i enskilda mål bör åläggas avgift för förhör.

Vad som har sagts i det föregående om förfarandet i mål om utmätning avser närmast utmätning hos gäldenär som är fysisk person. Beträffande bolag eller annan juridisk person som driver näringsverksamhet kan förrättningsmannen som regel inte underlåta att hålla förrättning i gäldenärens affärslokal e.d. för att där konstatera i vad mån det finns utmätningsbar egendom. I samband därmed kan också inhämtas upplysningar från behörig företrädare för gäldenären. Ibland kan det emellertid finnas anledning att kalla företrädare för gäldenären till förhör på kronofogdemyndighetens kontor.

Det sagda gäller i första hand enskilda mål men är i princip tillämpligt även i allmänna mål. I sådana mål gäller emellertid, till skillnad från enskilda mål, inte någon tidsfrist inom vilken utmätningsförrättning skall hållas. Kronofogdemyndigheten bör också i sin egenskap av företrädare för det allmänna som borgenär liksom f.n. ha viss befogenhet att komma överens med gäldenären om anstånd med betalning och om avbetalning.

I departementsförslaget har inte tagits upp några uttryckliga bestämmelser om i vilken utsträckning upplysningar bör inhämtas från gäldenären genom förhör m.m. resp. förrättning hållas i gäldenärens bostad. Vissa

föreskrifter i saken torde kunna meddelas i verkställighetsföreskrifter till UB. I övrigt bör RSV i sin egenskap av centralmyndighet meddela behövliga anvisningar i frågan.

Beredningen har ansett att lagen om utmätningsed bör upphävas, om de föreslagna bestämmelserna om upplysningsplikt för gäldenären genomförs. Denna mening har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser. I några remissyttranden har framhållits sambandet med konkurs och understrukits att avskaffandet av förfarandet med utmätningsed inte får leda till att antalet konkurser ökar. För egen del vill jag anföra följande.

Som har nämnts förut är gäldenär enligt lagen om utmätningsed skyldig att på begäran av borgenär upprätta skriftlig förteckning över sina tillgångar och beediga förteckningens riktighet. Skyldigheten att avlägga utmätningsed förutsätter att utmätningsförrättning för uttagande av borgenärens fordran har hållits inom sex månader innan ansökan om utmätningsed gjordes och att förrättningen inte ledde till full betalning av fordringen. Gäldenär kan också själv göra ansökan om att få avlägga utmätningsed. Förfarandet med utmätningsed äger rum hos konkursdomaren. Denne kan under vissa förutsättningar till rätten hänskjuta frågan om edgång skall äga rum. Gäldenär, som underlåter att inställa sig hos konkursdomaren för att fullgöra edgång eller som tredskas att avlägga ed, kan hämtas eller häktas. Beslut härom meddelas av konkursdomaren.

Syftet med lagen om utmätningsed har främst varit att som alternativ till de s.k. fattigkonkurserna erbjuda ett enkelt och billigt förfarande, genom vilket det på tillförlitligt sätt kan konstateras huruvida gäldenären har utmätningsbara tillgångar. Antalet slutligt handlagda ärenden angående utmätningsed i hela landet uppgick åren 1970–1976 till 4.074, 4.379, 4.134, 3.307, 3.309, 2.851 resp. 2.652. Enligt en undersökning som konkurslagskommittén har gjort beträffande de ärenden som under år 1970 och 1971 handlades vid femton tingsrätter (sammanlagt 1.957 resp. 2.122 ärenden) gjordes ansökan om utmätningsed av staten i 49,9 resp. 54,2 % och av enskild borgenär i 50,1 resp. 45,8 % av ärendena (se vidare SOU 1974: 6, bilaga 1). Endast i ett fall hade ansökan gjorts av gäldenären själv.

Under åren 1970–1976 avslutades i hela landet 3.123, 3.686, 4.366, 4.462, 4.566, 4.305 resp. 4.142 konkurser, varav 1.868, 2.237, 2.818, 2.975, 3.197, 3.126 resp. 3.129 handlades enligt 185 § KL, dvs. som s.k. ursprunglig fattigkonkurs. Enligt en av konkurslagskommittén gjord undersökning beträffande konkurser vid nyss nämnda femton tingsrätter som hade avslutats åren 1970 och 1971 hade i fråga om ursprungliga fattigkonkurser (1.089 resp. 1.301) konkursansökan gjorts av gäldenären själv i 22,6 resp. 23,2 %, av staten i 72,4 resp. 73,1 % och av enskild borgenär i 5,1 resp. 3,5 % av konkurserna.

När det gäller att ta ställning till förslaget om avskaffande av systemet med utmätningsed finns det anledning att först uppehålla sig något vid

utmätningsedens samband med utmätning resp. konkurs. Som har nämnts nyss har institutet utmätningsed tillkommit främst som ett enklare och billigare alternativ till konkurs. Detta beror i sin tur på att nuvarande regler om utmätning inte ger möjlighet att få fram tillfredsställande uppgifter om gäldenärens tillgångar. En borgenär som endast vill förvissa sig om huruvida gäldenären har utmätningsbara tillgångar har därför ofta ingen annan utväg än att begära utmätningsed. Skulle han ansöka om gäldenärens försättande i konkurs, kommer denna vanligen att handläggas som fattigkonkurs. Detta kan ställa sig relativt dyrt för borgenären med hänsyn till det kostnadsansvar som åvilar honom enligt 188 § första stycket KL. Ordningen med fattigkonkurs är dessutom – som ofta har omvittnats – behäftad med åtskilliga brister.

Frågan om en revision av KL:s regler om fattigkonkurs ligger f.n. i stöpsleven (jfr prop. 1975/76:210, LU 1976/77:11, rskr 1976/77:63 samt konkurslagskommitténs betänkande SOU 1977:29 Konkursförvaltning). Avsikten är att systemet med fattigkonkurs skall ersättas av en ny ordning för handläggning av mindre konkurser. Denna nya ordning skall tillämpas inte bara i fall som motsvarar nuvarande fattigkonkurs utan också i en del andra fall där en enklare ordning är lämplig. Ett nytt och mera effektivt system för handläggning av mindre konkurser blir sannolikt i flera hänseenden mera fördelaktigt för borgenärerna än nuvarande fattigkonkurs (resp. i vissa fall ordinär konkurs). Det förhållandet att det f.n. är oklart hur ett blivande konkursförfarande kommer att utformas närmare hindrar enligt min mening inte att ståndpunkt nu tas till frågan om inte de nya regler om gäldenärs upplysningsplikt vid utmätning som har föreslagits i det föregående gör det överflödigt med en särskild ordning i fråga om utmätningsed. Härvidlag vill jag särskilt framhålla följande.

Konkurs är vanligen ett förhållandevis omständligt och kostsamt förfarande, som inte sällan drar ut på tiden. Konkurs medför vidare en del särskilda verkningar som inte alltid är önskvärda, om syftet med konkursen endast är att få konstaterat huruvida gäldenären har utmätningsbara tillgångar. Det är därför tydligt att ett upphävande av lagen om utmätningsed inte kan godtas, om det skulle medföra en märkbar ökning av antalet konkurser, vilka endast syftar till att på ett tillförlitligt sätt få klarlagt om gäldenären har utmätningsbara tillgångar. Någon sådan ökning behöver dock inte befaras. Jag vill framhålla att gäldenärens upplysningsplikt i mål om utmätning enligt departementsförslaget är förenad med sanktioner, som går längre än tvångsmedlen enligt lagen om utmätningsed. Det förhållandet att förfarandet skall äga rum hos kronofogdemyndighet i stället för vid domstol kan inte antas medföra att lämnade uppgifter blir mindre tillförlitliga. Enligt min mening bör kronofogdemyndigheten, som är van vid att efterforska utmätningsbar egendom, ha väl så goda förutsättningar som konkursdomaren att inhämta tillförlitliga upplysningar om tillgångarna.

Beaktas bör vidare att ungefär hälften av de nuvarande ärendena om utmätningsed anhängiggörs av utmätningsman som företrädare för staten beträffande fordran på skatt m.m. Det finns knappast anledning för kronofogdemyndigheten att inte nöja sig med sin egen utredning utan söka gäldenären i konkurs. Utmätningsmannen har också varit sökande till flertalet av de hittillsvarande ursprungliga fattigkonkurserna. Även i en del sådana fall bör kronofogdemyndigheten i framtiden med hänsyn till den utredning som har skett i utmätningsmålet sakna anledning att begära gäldenären i konkurs. Föreskrifter kan vid behov meddelas om att kronofogdemyndigheten eller annan företrädare för det allmänna inte bör utan särskilda skäl söka gäldenär i konkurs endast för att få till stånd utredning om gäldenärens utmätningsbara tillgångar. Även enskilda borgenärer kan väntas i allmänhet finna kronofogdemyndighetens utredning tillräcklig.

Med hänsyn till vad som har anförts nu ansluter jag mig till beredningens och remissinstansernas mening att utmätningsgäldenärs skyldighet att lämna upplysningar i målet om utmätning kan ersätta förfarandet med utmätningsed vid domstol. Lagen om utmätningsed bör därför upphävas. Förslag härom kommer att läggas fram i samband med annan följdlagstiftning till UB.

15 § I denna paragraf, som motsvarar 5 kap. 4 § andra stycket beredningens förslag, behandlas tredje mans skyldighet att lämna upplysningar.

Gällande rätt. När fråga är om utmätning av fordran eller rättighet, är enligt 73 § 1 mom. tredje meningen UL den, från vilken fordringen eller rättigheten skall utgå, skyldig att efter anmaning lämna utmätningsmannen behövliga upplysningar om fordringens eller rättighetens innehåll. Om den upplysningspliktige inte efterkommer anmaningen, kan överexekutor efter anmälan av utmätningsmannen förelägga honom vite och döma ut vitet. I övrigt är någon skyldighet inte föreskriven för tredje man att lämna upplysningar för att underlätta utmätning.

Lagberedningen. Beredningen anser att tredje mans upplysningsplikt bör vidgas något. Det torde dock inte vara behövligt att envar som kan veta något av betydelse för frågan om utmätning hos gäldenären åläggs skyldighet att lämna uppgifter i saken. Beredningen vill inte gå längre än att tredje man skall vara skyldig lämna upplysningar om eget mellanhavande med gäldenären, främst om fordran som gäldenären har eller kan förmodas ha mot tredje mannen. Bestämmelse härom har tagits upp som ett andra stycke i 5 kap. 4 §.

Med "mellanhavande" avses enligt beredningen alla slags rättsförhållanden mellan gäldenären och tredje man som avser en utmätningsbar tillgång hos gäldenären. Givetvis åsyftas till en början fall då någon är förpliktad mot gäldenären på grund av ett fordrings- eller rättighetsförhållande. Skyldighet att lämna uppgifter åvilar emellertid enligt förslaget även bl.a. den som har gäldenären tillhörig egendom som pant eller har

mottagit gäldenären tillhörig egendom i deposition eller lånat eller hyrt den eller den som har slutit förlagsavtal med gäldenären. Om gäldenären har nedsatt värdehandlingar i öppet förvar hos bank eller hyr bankfack, bör banken vara skyldig upplysa om depån resp. bankfacket. Skyldigheten för tredje man att lämna upplysningar bör enligt beredningen omfatta allt som ligger inom ramen för rättsförhållandet. Upplysningsplikten aktualiseras genom att kronofogdemyndigheten anmanar tredje mannen att lämna upplysningar i saken.

Beredningen påpekar att ett fall då gäldenärs medkontrahent måste lämna upplysningar gäller ifrågasatt utmätning av tillgodohavande på checkkonto. Därvid uppkommer bl.a. spörsmål i vad mån utmätning av sådant tillgodohavande går före bankens rätt att på kontot debitera inlösta checkar.

Vid bedömandet av nämnda fråga bör man enligt beredningen noga hålla isär det rättsförhållande som genom öppnandet av checkkontot uppstår mellan kontohavaren och banken, å ena, samt den checkrättsliga betalningstekniken, å andra sidan.

Om tillgodohavande på checkkonto skall utmätas gäller, anför beredningen vidare, liksom i andra fall att utmätningssökanden i princip inte kan få bättre rätt än gäldenären har. Om banken t.ex. har kvittningsrätt mot kontohavaren, kan banken göra denna gällande även mot utmätningssökanden. Utmätningssökanden bör inte heller få bättre rätt än innehavare av utställd check. Meddelande om utmätningen bör i denna konkurrens räknas lika som att check presenteras för inlösen. Meddelandet bör gå direkt till trassatkontoret. Om bank, innan meddelandet om utmätningen har kommit, har löst in check eller om kontohavaren före meddelandet på annat sätt har ådragit banken någon förpliktelse för vilken kontohavaren kan debiteras i deras mellanhavande, har banken rätt att åberopa det mot utmätningssökanden.

Beredningen framhåller att om dessa utgångspunkter är riktiga, bör banken, såvitt angår inlösen av konkurrerande checkar, ha rätt att tillgodoräkna sig allt vad banken har fullgjort innan meddelande om utmätningen har nått banken. Om check som har presenterats av kontohavaren eller annan har blivit inlöst vare sig av trassatkontoret eller av annat bankens kontor, har banken obestridligen därigenom fullgjort en betalningsanmodan som faller inom checkkontoavtalets ram. Banken är en och samma medkontrahent vare sig förpliktelsen fullgörs av det ena eller av det andra kontoret. Att checkbetalningstekniken gör skillnad mellan inlösen på trassatkontor och inlösen på annat kontor (15 § sista stycket checklagen 1932:131) ger banken en förmån i återgångshänseende mot endossent men bör enligt beredningen inte tillmätas någon betydelse i det inbördes rättsförhållandet mellan kontohavaren och banken på grund av checkkontoavtalet.

Om check har honorerats av annan bank än trassatbanken men vid tid-

punkten för underrättelsen om utmätningen inte har kommit in till trassatbanken, torde enligt beredningen checkbeloppet inte utan vidare få belasta checkkontot till skada för utmätningssökanden. I den mån trassatbanken generellt eller in casu har åtagit sig ansvar för checkar som honoreras av annan bank måste dock trassatbanken anses berättigad att inte bara mot kontohavaren utan även mot dennes borgenärer åberopa det betalningsansvar som har aktualiserats för banken genom att check har honorerats av annan bank. Beloppet skall i enlighet härmed belasta kontot från den tidpunkt då betalningsansvaret blev aktualiserat genom att checken honorerades av den andra banken.

Av det sagda framgår, framhåller beredningen, att om tillgodohavande på checkkonto utmäts, trassatbanken kan behöva några dagar på sig innan den kan upplysa om hur stort belopp som fanns att tillgå i det ögonblick då meddelande om utmätningen nådde banken. Detta är en olägenhet som man får finna sig i. På motsvarande sätt kan en sekundogäldenär i andra fall behöva undersöka hur mycket han är skyldig, när utmätning av fordran mot honom har ägt rum.

Det är enligt beredningen tydligt att tystnadsplikt som är föreskriven t.ex. i 192 § lagen (1955:183) om bankrörelse får vika för skyldigheten att lämna upplysningar till kronofogdemyndigheten.

När kronofogdemyndigheten ålägger tredje man att lämna upplysningar, kan enligt 19 kap. 13 § i förslaget vite föreskrivas. Enligt beredningen bör kronofogdemyndigheten kunna kräva att få begärda upplysningar muntligen eller skriftligen. Genom föreskrift i administrativ ordning bör det förbehållas högre tjänstemän vid kronofogdemyndigheten att besluta om föreläggande.

Remissyttrandena. Förslaget att tredje man skall vara skyldig att lämna upplysningar tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

Uttrycket "annat mellanhavande" bör enligt *Svea hovrätt* preciseras. Att så sker är viktigt mot bakgrund av de kraftiga sanktionerna i form av vite av pengar eller fängelse. Även *RSV* efterlyser en precisering av nämnda uttryck. *Jordbrukskasseförbundet* anser att det inte framgår fullt klart i vilken utsträckning bank skall vara skyldig att lämna upplysningar. Enligt förbundet skulle det med hänsyn till banksekretessens viktiga funktion vara av stort värde om skyldigheten preciserades.

Svea hovrätt tar också upp frågan huruvida den sanktionerade upplysningsplikten för tredje man skall gälla även för gäldenären närstående personer. Hovrätten påpekar att upplysningar av tredje man angående ekonomiska mellanhavanden med gäldenären kan komma att aktualisera straffansvar för denne, om han har bekräftat sina uppgifter på sätt som anges i 13 § tredje stycket. Härigenom blir gäldenärens närstående sämre ställda i det exekutiva förfarandet än i en process, där de av bl.a. lojalitetshänsyn är befriade från vittnesplikt.

Bankinspektionen anser att det bör närmare klargöras hur kronofogdemyndigheten i praktiken skall gå till väga när uppgiftsskyldigheten aktualiseras. Det framstår för inspektionen som angeläget att bankväsendet inte tvingas till orimligt stora arbetsinsatser och därmed kostnader till följd av att de exekutiva myndigheterna tillämpar alltför opreciserade efterforskningsmetoder. Kronofogdemyndigheten bör sålunda ålägga sig ett sådant mått av restriktivitet att förfrågningar inte framställs till fler banker eller banker på fler platser än som direkt föranleds av och har betydelse för det aktuella ärendet och dessutom framstår som motiverat med hänsyn till de kostnader som kan förorsakas bankerna. Å andra sidan får bankerna i utmätningsärenden av större vikt anses skyldiga att lägga ned särskilda ansträngningar på att vid ett antal kontor utföra undersökningar beträffande utmätningsgäldenärens eventuella mellanhavanden med banken. Även *advokatsamfundet* pekar på vikten av att tredje mans upplysningsplikt inte utnyttjas genom slentrianmässiga rundfrågor till bankinstitut m.fl. *Jordbrukskasseförbundet* anser att anmaning från kronofogdemyndigheten skall vara skriftlig för att bank skall vara skyldig att lämna upplysningar om en kund.

Vad gäller upplysningsskyldighetens förhållande till banksekretessen anser *bankinspektionen*, i likhet med beredningen, att sekretessen får vika för skyldigheten att lämna upplysningar till kronofogdemyndigheten.

Frågan om utmätning av tillgodohavande på checkkonto tas upp av ett par remissinstanser. *Bankinspektionen* har inte någon invändning mot den avvägning av rättigheter och skyldigheter vid sådan utmätning som beredningen har gjort utan kan tvärtom vitsorda att den gjorda analysen synes beakta alla betydelsefulla omständigheter. Enligt inspektionen innebär resultatet av analysen att man i praktiken får en användbar norm för reglerandet av de aktuella problemen. *Jordbrukskasseförbundet* anser för sin del att utbetalningar som verkställs på utmätt konto efter det att meddelande om utmätningen har kommit in till banken men innan banken har hunnit få kontot spärrat på spärrlistor inte bör ådra banken något betalningsansvar mot kontohavarens borgenärer, i vart fall inte om banken kan visa att den har handlat med erforderlig skyndsamhet.

Föredraganden. Beredningens förslag att upplysningsplikt liksom f.n. bör åvila tredje man men att skyldigheten bör vidgas något har genomgående godtagits i remissyttrandena. Även enligt min mening är det lämpligt med en viss utvidgning av tredje mans nuvarande skyldighet att lämna uppgifter. Omfattningen av upplysningsplikten har i beredningens förslag anknutits till "mellanhavande" mellan tredje mannen och gäldenären. Några remissinstanser har ansett att detta uttryck inte är tillräckligt preciserat. För egen del ansluter jag mig till beredningens uppfattning att upplysningsplikten bör begränsas till fall då det föreligger ett rättsförhållande av ekonomisk betydelse i vilket gäldenären och tredje mannen har del. Beredningen har nämnt flera exempel på sådana rättsförhållanden.

Enligt min mening bör uttrycket "mellanhavande av ekonomisk betydelse" kunna godtas som beteckning på sådana rättsförhållanden. Därav framgår bl.a. att bestämmelsen inte är tillämplig på personer som inte står i något rättsförhållande till gäldenären. Några tillämpningssvårigheter torde knappast behöva befaras.

Svea hovrätt har ifrågasatt om inte, med hänsyn till vad som gäller om vittnesplikt i rättegång, närstående till gäldenären bör undantas från upplysningsplikten. Härtill vill jag påpeka att i konkurs är gäldenärens make och barn skyldiga att avlägga bouppteckningsed (93 och 94 §§ KL). När en gäldenär försöker dölja egendom eller handla illojalt på annat sätt, sker det ofta i samförstånd med någon närstående. Bestämmelsens betydelse skulle reduceras avsevärt, om undantag skulle göras för gäldenären närstående. Det finns alltså inte någon anledning att föreskriva sådant undantag.

Beredningens förslag synes, på samma sätt som den nuvarande bestämmelsen i saken, utgå från att kronofogdemyndigheten inte skall begära upplysningar av tredje man utan att stöd finns för antagande att gäldenären har fordran hos tredje mannen eller annat mellanhavande med denne. När det gäller eventuella mellanhavanden med bl.a. enskilda personer ligger det i sakens natur att det i praktiken inte är möjligt att avkräva tredje man upplysningar, om inte kronofogdemyndigheten på förhand har fått anledning till förmodan att gäldenären har något mellanhavande av ekonomisk betydelse med tredje mannen. I fråga om bl.a. banker ligger emellertid saken annorlunda till. Det är naturligtvis ofta troligt, eller i vart fall möjligt, att gäldenären har tillgodohavande hos bank eller annat mellanhavande med bank, t.ex. bankfack, även om kronofogdemyndigheten inte har fått upplysningar härom av gäldenären och inte heller eljest har konkret stöd för sådant antagande. Om kronofogdemyndigheten kunde göra förfrågan i bank utan föregående stöd för antagande om något mellanhavande, skulle säkerligen positivt resultat kunna uppnås i en del mål som eljest måste avskrivas med hindersbevis. Sett från bankernas synpunkt gäller frågan om bank bör vara skyldig att besvara ofta återkommande frågor från kronofogdemyndighet huruvida gäldenär har fordran hos eller annat mellanhavande med banken.

Efter vad jag har inhämtat har redan f.n. åtskilliga banker, bl.a. de större affärs- och sparbankerna, centrala register över kunder som har tillgodohavanden i banken. Registren bygger på automatisk databehandling och omfattar konton vid bankens alla kontor. De är i allmänhet upplagda efter personnummer. Banker som inte har centralt dataregister torde i allmänhet komma att ha sådant register inom något eller några år. Däremot finns inte något för alla eller flera banker gemensamt register. Med hjälp av sitt register kan en bank snabbt och enkelt konstatera huruvida viss person har något konto i banken. En skyldighet för bank att besvara ofta återkommande förfrågningar huruvida utmätningsgäldenär har tillgodo-

havande i banken torde alltså inte vara särskilt arbetskrävande för banken. Inte heller i övrigt synes betänkligheter möta mot införande av en sådan skyldighet. Även om behovet av en sådan ordning i första hand gäller mellanhavande med bank, bör en bestämmelse i saken inte begränsas härtill utan vara generell.

På grund av det sagda föreslår jag att tredje man skall vara skyldig att uppge huruvida gäldenären har fordran hos honom eller annat mellanhavande med honom av ekonomisk betydelse samt att ange den närmare beskaffenheten av sådant mellanhavande.

Meningen är inte att kronofogdemyndigheten skall rutinmässigt framställa förfrågan till bank i alla eller ens i flertalet mål. Har annan egendom yppats, saknas naturligtvis som regel anledning att efterhöra eventuellt banktillgodohavande. Inte heller om gäldenären har lämnat tillförlitlig uppgift om att han inte har något banktillgodohavande eller om utredningen i målet eljest utvisar att det är osannolikt att gäldenären har sådant tillgodohavande, finns anledning att göra förfrågan hos bank. En särskild svårighet ligger i att det ofta, särskilt i storstäderna, kan finnas flera banker i vilka gäldenären kan tänkas ha konto. Kronofogdemyndigheten bör inte göra förfrågan hos samtliga tänkbara banker. Förfrågan bör göras hos den bank eller de banker beträffande vilka sannolikheten är störst för positivt resultat. Bank som avkrävs upplysning av kronofogdemyndigheten huruvida viss person har tillgodohavande i banken bör i allmänhet inte vara skyldig att göra andra undersökningar än att se efter i registret. Vad som har sagts nu om förfrågningar angående tillgodohavande i bank är i princip också tillämpligt beträffande annat mellanhavande med bank, t.ex. innehav av bankfack. Sådana mellanhavanden torde dock inte framgå av bankens centrala register.

Vad som har sagts i det föregående om bank gäller i tillämpliga delar även annan inrättning som har ekonomiska mellanhavanden med allmänheten, t.ex. försäkringsbolag.

Upplysningar från tredje man kan vid behov utkrävas vid förhör (2 kap. 11 §). Tredje mannen kan föreläggas vite vid kallelse till sådant förhör. För framtvingande av själva upplysningsskyldigheten kan också vid behov vite och, under särskilda förutsättningar, häktning komma i fråga (2 kap. 15 och 16 §§). Anledning saknas att, som en remissinstans har ansett, uppställa krav på att anmaning skall vara skriftlig för att tredje mannen skall vara skyldig att lämna upplysningar.

Beredningen har i samband med tredje mans upplysningsplikt behandlat vissa konkurrensfrågor vid utmätning av tillgodohavande på checkkonto. Jag ansluter mig till de överväganden som beredningen därvid har gjort. En remissinstans har velat gå ännu längre än beredningen i fråga om vad trassatbanken får avräkna på utmätt checkkonto och har ansett att avräkning bör få ske även för utbetalningar från kontot som har ägt rum efter det att trassatkontoret har underrättats om utmätningen men innan

kontot har hunnit spärras på de för hela banksystemet gemensamma spärrlistorna. Denna uppfattning kan jag inte godta. Sedan trassatbanken genom trassatkontoret har underrättats om utmätningen bör kontot inte kunna belastas t.ex. med checkar som honoreras efter nämnda tidpunkt. Om annat trassatbankens kontor eller annan bank honorerar check utan att kontrollera med trassatkontoret, bör detta inte gå ut över utmätningsborgenären. I annat fall skulle en illojal utmätningsgäldenär alltför lätt kunna omintetgöra utmätningen.

16 § *Föredraganden*. Som har nämnts vid 14 och 15 §§ kan vid behov förhör hållas med gäldenären eller upplysningspliktig tredje man. För utkrävande av upplysningsplikten kan användas vite och under vissa förutsättningar kan häktning komma i fråga. I förevarande paragraf har tagits upp en erinran om bestämmelserna angående förhör och tvångsmedel i 2 kap. 10–16 §§.

Förhållandet till tredje man

Under denna rubrik meddelas bestämmelser om förutsättningarna för att egendom skall få utmätas hos gäldenären i olika fall och om förfarandet när tvist råder angående utmätt egendom.

Gällande rätt. Till skydd för tredje mans rätt vid utmätning sägs i 68 § UL generellt att i gäldenärs bo inte får utmätas något som finnes tillhöra annan och att utmätning inte heller får ske till förfång för den rätt som annan äger till gäldenärens gods. I 69 § meddelas närmare bestämmelser för det fallet att annan påstår sig vara ägare till lös egendom som finns i gäldenärs bo. I fråga om fast egendom var tidigare endast det fallet reglerat att gäldenären hade överlåtit sådan egendom. Efter 1971 års lagstiftning rörande fastighetsexekution finns numera bestämmelser om förutsättningarna för utmätning när gäldenären resp. tredje man har lagfart liksom angående utmätning när äganderätten till fast egendom är tvistig eller villkorlig samt om förfarandet när tredje man påstår sig ha bättre rätt till utmätt fastighet (82 och 82 a §§ UL och 5 § FfL).

I fråga om andra rättigheter till lös egendom än äganderätt finns – utöver den allmänna regeln i 68 § UL – vissa bestämmelser i 71 och 72 §§ UL. I 71 § 1 mom. anges att panträtt och retentionsrätt i gäldenärs lösa egendom inte hindrar att egendomen utmäts för annan fordran. Därjämte meddelas närmare bestämmelser om pant- och retentionsrättshavares ställning vid utmätning (se även 92 §). Vidare gäller enligt 72 § 1 mom. att om någon som inte har sådan rätt som anges i 71 § påstår att han har förmånsrätt till betalning ur gäldenärs egendom, detta inte medför hinder för egendomens utmätande för annan skuld (se även 6 kap. UL). I fråga om fast egendom regleras olika rättigheters ställning i FfL.

Lagberedningen. Förslaget tar i 5 kap. 16–25 §§ upp bestämmelser om förutsättningarna för att egendom i olika fall skall få tas i mät hos gäldenären och om förfarandet när tvist råder angående utmätt egendom. Beredningen framhåller att syftet med bestämmelserna i främsta rummet är att ange under vilka förutsättningar egendom får tas i mät för oprioriterad fordran hos gäldenären. Om fordran är förenad t.ex. med pant- eller retentionsrätt i viss egendom, får egendomen tas i anspråk för fordringen oavsett vem som vid den aktuella tidpunkten är ägare. Nämnda bestämmelser har då inte någon större praktisk betydelse. Egendomen kan även säljas utan risk för köparen oavsett tvist om äganderätten, men det kan av andra skäl vara önskvärt att sådan tvist slits innan försäljning sker. En sak för sig är vem som är behörig att vara svarande i det exekutiva ärendet när egendomen skall tas i anspråk. Även i denna fråga kan bestämmelserna vara till ledning men för vissa praktiskt viktiga fall finns särskilda föreskrifter (jfr 18 kap. 10 § JB och 22 § sjölagen samt vad som sägs under rubriken till 5 kap.).

Förslaget innehåller inte någon särskild bestämmelse om att utmätning inte får ske till förfång för rättigheter i gäldenärens egendom vilka tillkommer tredje man. Det är enligt beredningen självfallet att utmätning inte får ske till skada för tredje man tillkommande rättigheter som åtnjuter skydd mot gäldenärens borgenärer. Frågan är bara vilka rättigheter som är skyddade.

I fråga om lös egendom, anför beredningen, åtnjuter pant- och retentionsrätt sakrättsligt skydd. Även borgenärer med särskild förmånsrätt på annan grund är skyddade så till vida att de har rätt till betalning ur egendomen enligt sin turordning. Detta följer redan av förmånsrättslagen.

Beredningen framhåller att i princip torde andra rättigheter till lös sak än pant- och retentionsrätt – t.ex. nyttjanderätt – inte vara skyddade. Enligt vad som torde vara härskande uppfattning hos oss gäller i fråga om lös sak alltjämt regeln att köp bryter legostämma. Detta innebär att vid överlåtelse av egendomen nyttjanderättshavare får vika vare sig överlåtelsen är frivillig eller sker i exekutiv ordning. Det finns enligt beredningen visserligen goda skäl att överväga undantag från principen, särskilt om nyttjanderättshavaren har besittning till egendomen. Det har emellertid ansetts ligga utom ramen för beredningens uppdrag att överväga behovet av bestämmelser som reglerar frågan om nyttjanderättshavares skydd vid frivilliga överlåtelser, och så länge nyttjanderättshavaren måste vika vid frivillig överlåtelse kan han inte gärna skyddas vid exekutiv försäljning.

Vad härefter angår fast egendom påpekar beredningen att i 13 kap. anges i vad mån rättigheter som har upplåtits av fastighetens ägare är skyddade vid exekutiv försäljning. Bestämmelserna gäller nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft. Fast egendom kan också belastas av – förutom panträtt på grund av inteckning och fordran med förmånsrätt enligt 6 § 1 förmånsrättslagen – rättigheter som gäller direkt enligt lag eller som förut-

sätter beslut vid förrättning, t.ex. enligt fastighetsbildningslagen eller vattenlagen. Sådana rättigheter gäller även om fastigheten säljs exekutivt.

Beredningens förslag innehåller inte någon allmän regel hur man bör lösa tvist, som rör frågan om tredje man har någon sakrättsligt skyddad rätt till gäldenärens egendom. När det gäller lös egendom torde enligt beredningen tredje mans påstående att han har panträtt eller retentionsrätt i gäldenärens egendom i allmänhet få godtas i ärendet, om han har egendomen i sin besittning. Har tredje mannen inte egendomen i sin besittning, kan anspråket regelmässigt lämnas utan avseende. Beträffande rättighet som rör fast egendom hänvisar beredningen till 13 kap. 26 § tredje stycket.

Föredraganden. Bestämmelserna i detta avsnitt av 4 kap. i departementsförslaget stämmer i allt väsentligt överens med beredningens förslag. I 17 § ges en allmän regel om förutsättningarna för att egendom – lös eller fast – skall få tas i mät hos gäldenären. De två följande paragraferna innehåller bestämmelser om betydelsen av besittning resp. samboendes gemensamma besittning till lös egendom och, beträffande vissa objekt, av inskrivning i gäldenärens namn. I 20 § regleras förfarandet när tredje man påstår sig ha bättre rätt till utmätt lös egendom. Bestämmelsen i 21 § ger möjlighet att utmäta lös egendom med förbehåll för tredje mans rätt, när det inte föreligger så starka skäl till stöd för gäldenärens äganderätt som anges i 17–19 §§ men sannolika skäl föreligger att egendomen tillhör honom. I 22 § meddelas bestämmelser om förfarandet när tvist råder om utmätt fordrans eller rättighets bestånd. Bestämmelsen i 23 § reglerar lagfartens betydelse vid utmätning av fast egendom. I 24 § finns bestämmelser om utmätning, när gäldenärens rätt till fast egendom endast är villkorlig. Slutligen ges i 25 § regler om förfarandet när tredje man påstår sig ha bättre rätt till utmätt fast egendom och i 26 § bl.a. bestämmelser om tvist angående influtna medel sedan utmätt egendom har sålts. Det kan tilläggas att tredje mans rätt vid och efter försäljning av utmätt egendom behandlas i 8–14 kap.

Beredningen har gjort vissa uttalanden i frågan i vad mån tredje man tillkommande rättigheter av olika slag är skyddade vid utmätning och exekutiv försäljning av den egendom i vilken rättigheten gäller. Jag kan i allt väsentligt ansluta mig till dessa överväganden.

17 § Denna paragraf, som motsvarar 5 kap. 16 § beredningens förslag, innehåller en allmän bestämmelse om förutsättningarna för att egendom skall få utmätas hos gäldenären.

Gällande rätt. En grundregel vid utmätning är att endast egendom som tillhör gäldenären skall tas i anspråk (jfr 68 § UL). Enligt 69 § presumeras lös egendom som finns i gäldenärens besittning tillhöra gäldenären och får utmätas för hans skuld, om inte annan som påstår sig vara ägare till egendomen kan genast visa sin rätt. Den som har lagfart på fast egendom antas

enligt 82 § 1 mom. vara ägare till egendomen, om det inte styrks att den tillhör annan. Bestämmelser finns också för det fallet att tvist råder om äganderätten till fast egendom eller att överlåtelse av sådan egendom är beroende på villkor (82 § 2 mom. och 82 a §). I övrigt saknas i gällande lag uttryckliga bestämmelser om förutsättningarna för att egendom skall få tas i mät hos gäldenären.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 5 kap. 16 § en regel om att egendom får utmätas hos gäldenären om denne enligt vad som sägs i de följande paragraferna får antas vara ägare eller egendomen eljest på grund av vad som har blivit upplyst kan antas tillhöra honom. Bestämmelsen gäller såväl lös som fast egendom och avser alla slags tillgångar som kan utmätas, även fordringar och rättigheter.

Enligt 17 § skall beträffande annan lös egendom än registrerat skepp eller luftfartyg gäldenären presumeras vara ägare om han har egendomen i sin besittning. I fråga om registrerat skepp eller luftfartyg presumeras han vara ägare om han är inskriven som ägare och enligt 22 § presumeras han vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart. I 18 § ges en regel om presumtion för samäganderätt till lös egendom när samboende har den i gemensam besittning.

Utmätning får enligt 16 § i förslaget också ske av egendom som eljest på grund av vad som har blivit upplyst kan antas tillhöra gäldenären. Beredningen framhåller att bestämmelsen omfattar bl.a. lös egendom som är i tredje mans besittning och lös egendom av sådan beskaffenhet att den inte kan vara föremål för besittning, t.ex. fordringar som inte grundas på löpande skuldebrev. Den avser också fast egendom som inte är lagfaren för gäldenären. I sådana fall saknas ofta något yttre faktum som utan vidare kan grunda presumtion för att egendomen tillhör gäldenären.

Att egendom "kan antagas" tillhöra gäldenären innebär enligt beredningen att det av utredningen i ärendet kan anses framgå att egendomen tillhör honom. Tvist om äganderätten till viss egendom – lös eller fast – hindrar inte utmätning, om egendomen trots tredje mans anspråk kan antas tillhöra gäldenären. Kronofogdemyndigheten kan då hänvisa tredje mannen att väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären (19 och 24 §§). Om utredningen ger stöd för att gäldenären är ägare men det i fall som inte omfattas av 16–18 §§ ändå finns utrymme för viss tvekan, ger 20 § möjlighet att utmäta egendomen med förbehåll för tredje mans rätt.

Alltför stora krav kan enligt beredningen inte ställas på utredningen i ett exekutivt ärende. Det underlag som finns att tillgå består främst av upplysningar som lämnas av parterna eller tredje man och av skriftliga bevis. Sådana omständigheter som t.ex. att en bil i tredje mans besittning är registrerad i gäldenärens namn skall naturligtvis också beaktas. Kronofogdemyndigheten kan inte höra vittnen på ed eller höra part under sanningsförsäkran. Gäldenären är emellertid skyldig att lämna uppgifter om sina tillgångar samt att på begäran bekräfta uppgifterna på heder och samvete

(4 § första stycket och 13 §). För detta ändamål kan parterna kallas till förhör. Vidare åligger det tredje man att lämna upplysningar om mellanhavande som han har med gäldenären (4 § andra stycket). Kronofogdemyndigheten skall kunna kräva att få sådana upplysningar muntligen eller skriftligen (jfr 19 kap. 13 §). I regel kan det enligt beredningen inte begäras att förrättningsmannen gör någon mera omfattande utredning rörande äganderätten till egendom som kommer i fråga för utmätning.

Enligt beredningen får det i princip anses åligga sökanden att styrka gäldenärens äganderätt, om den inte på grund av gäldenärens besittning eller eljest får presumeras enligt de bestämmelser som föreslås därom.

Vid bedömandet huruvida egendom kan antas tillhöra gäldenären skall enligt beredningen givetvis tillämpas vanliga civilrättsliga regler, bl.a. bestämmelser till skydd för överlåtarens borgenärer. I terminologiskt hänseende framhåller beredningen att när det i lagstiftningen talas om att visst objekt "tillhör" någon, detta brukar vara liktydigt med att vederbörande betecknas som "ägare" till objektet. Detta innebär också regelmässigt att han har separationsrätt i annans konkurs och att hans rätt är skyddad mot utmätning för annans gäld. Om det vid överlåtelse av viss egendom görs äganderättsförbehåll eller ställs upp likvärdigt villkor, brukar överlåtaren betecknas som ägare. Den rätt som han har förbehållit sig är förenad med separationsrätt i köparens konkurs och skyddad mot utmätning för dennes gäld. Samtidigt anses förvärvaren på sin sida ha sakrättsligt skydd mot överlåtarens borgenärer.

Beträffande fordran eller rättighet kan tvist råda om dess bestånd, t.ex. när uppgiven sekundogäldenär påstår att skulden är betald. Beredningen påpekar att sådan tvist inte i och för sig hindrar utmätning (se härom under 22 §).

Beredningen påpekar att utöver vad som följer av 5 kap. 16 § utmätning även kan ske i fall när det är medgivet enligt särskild föreskrift (se 20 och 23 §§). Beträffande makar vilkas förmögenhetsförhållanden regleras av äldre GB skall beaktas bestämmelsen om gäldsansvar i 11 kap. 7 § äldre GB.

Beredningen framhåller att förrättningsmannen självmant skall beakta att utmätningen inte kränker tredje mans rätt. Han bör bl.a. utfråga gäldenären för att få klarhet på den punkten. Det är synnerligen vanligt att bilar, TV-apparater m.m. inköps på avbetalning. Kronofogdemyndigheten måste anses skyldig att särskilt beakta möjligheten av att sådant gods är skyddat mot utmätning på grund av äganderättsförbehåll eller likvärdigt villkor och undersöka hur det kan förhålla sig därmed.

Om utmätning kränker tredje mans rätt, kan denne överklaga utmätningen. I vissa fall kan utmätning hävas eller rättelse ske på annat sätt (33 och 34 §§ i 5 kap.). Om tredje mans anspråk inte godtas, bör han enligt beredningen underrättas om vad han har att iaktta för att bevara sin eventuella rätt. Även i andra fall kan underrättelse vara lämplig när tredje man

berörs. Föreskrifter härom kan meddelas i administrativ ordning (jfr 44 § USK).

Föredraganden. Bestämmelsen i departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Vissa jämkningar har dock gjorts. I departementsförslaget anges sålunda att egendom får utmätas om det på grund av vad som har blivit upplyst kan anses framgå att egendomen tillhör gäldenären eller om han enligt vad som sägs i de följande paragraferna får antas vara ägare.

18 § Paragrafen innehåller bestämmelser om att besittning och i vissa fall inskrivning för gäldenären presumerar äganderätt. Den motsvarar 5 kap. 17 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Om annan påstår sig vara ägare till lös egendom som finns i gäldenärens bo men inte genast kan visa sin rätt, utgör enligt 69 § 1 mom. UL anspråket inte hinder mot att egendomen utmäts. Lös egendom som finns i gäldenärens besittning presumeras alltså tillhöra gäldenären och får utmätas för fordran mot honom, om det inte framgår att egendomen tillhör tredje man (jfr 68 § UL).

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 5 kap. 17 § en regel om att gäldenären skall antas vara ägare till lös egendom som är i hans besittning, om det inte framgår att den tillhör tredje man och egendomen inte utgörs av registrerat skepp eller registrerat luftfartyg. Bestämmelsen, som inte är inskränkt till egendom i gäldenärens typiska lösöredo, grundas på antagandet att lös egendom regelmässigt tillhör den som har egendomen i sin besittning. Den hänger också samman med den betydelse som tradition har för skydd mot överlåtarens borgenärer. Det är därför enligt beredningen rimligt att utgå från att äganderätten tillkommer besittaren så länge annat inte har visats.

Av vad beredningen har anfört under 16 § framgår att kronofogdemyndigheten inte får ta alltför lätt på uppgiften utan bör söka försäkra sig om att egendom som är i gäldenärens besittning också tillhör denne. I fråga om sådan egendom, t.ex. bilar och TV-apparater, som ofta köps på avbetalning bör kronofogdemyndigheten regelmässigt efterhöra hur gäldenären har förvärvat egendomen.

Beredningen påpekar att bestämmelsen i första stycket är tillämplig inte endast på lösöre utan även på annan lös egendom som kan vara föremål för besittning, t.ex. värdepapper. I fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg ger dock besittningen inte enligt förslaget presumtion för äganderätt (jfr andra stycket). Frågan huruvida viss egendom skall anses vara i gäldenärens besittning avgörs enligt vad som i allmänhet gäller härom.

För att den presumtion som besittning ger för gäldenärens äganderätt skall brytas är det, anför beredningen, inte tillräckligt att hans rätt framstår som mer eller mindre oviss. Det krävs att det på grund av utredningen i ärendet kan anses styrkt att egendomen inte tillhör gäldenären. Även om

vissa skäl har förebragts till stöd för tredje mans anspråk på äganderätten men dennes rätt inte kan anses styrkt får alltså egendomen utmätas. Bestämmelse om slitande av tvist angående äganderätten meddelas i 19 §.

Beredningen framhåller att vid prövningen av tredje mans äganderättsanspråk bör skiljas mellan det fallet att denne härleder sin rätt från gäldenären och andra fall. För att det skall kunna anses framgå att egendomen "tillhör" tredje man krävs i det förra fallet att tredje mannens förvärv är sakrättsligt skyddat mot gäldenärens borgenärer enligt vad som gäller härom. Överlåtelse av lös sak eller värdepapper är i princip inte gällande mot överlåtarens borgenärer, om inte förvärvaren har fått egendomen i sin besittning (se lösöreköpsförordningen samt beträffande löpande skuldebrev 22 § första stycket skuldebrevslagen; se även 1 § andra stycket lagen 1936:83 angående vissa utfästelser om gåva). Anspråk som grundas på överlåtelse från gäldenären skall därför som regel lämnas utan avseende av kronofogdemyndigheten, om egendomen finns kvar i gäldenärens besittning. Har lösöre sålts med iakttagande av föreskrifterna i lösöreköpsförordningen, är dock det sålda fredat från utmätning för säljarens skuld, om mer än 30 dagar har förflutit från det att köpeavhandlingen företeddes inför rätten. Det förutsätts att egendomen kan identifieras. Sökanden kan i viss ordning framställa invändning ("jäv") mot köpeavtalets giltighet (3 § i förordningen). Godset kan då beläggas med kvarstad och jävet skall fullföljas genom att talan väcks vid domstol. I detta sammanhang erinrar beredningen om lagen (1944:302) om köpares rätt till märkt virke, enligt vilken ved eller annat virke som någon har tillhandlat sig men som är kvar i säljarens vård inte får tas i anspråk för betalning av säljarens gäld, om virket har blivit tydligt märkt för köparens räkning och det vid köp av sådant virke är brukligt att genom märkning ange vad som tillkommer köparen.

Åberopar tredje man annan grund för sitt äganderättsanspråk än överlåtelse från gäldenären, måste han enligt beredningen styrka sin rätt och visa varför gäldenären innehar egendomen, t.ex. på grund av avbetalningsköp med äganderättsförbehåll eller som pant eller enligt nyttjanderättsavtal. Av de yttre omständigheterna kan det vara uppenbart att egendomen inte tillhör gäldenären, t.ex. när egendom har lämnats till hantverkare för reparation. I andra fall torde som regel böra krävas att tredje mans anspråk styrks med skriftligt bevis, såsom avbetalningskontrakt, pantavtal eller nyttjanderättskontrakt. Gäldenärens egna uppgifter har naturligtvis också sin betydelse men får ofta tas med försiktighet. Beredningen påpekar att gäldenär, som i samband med exekutiv förrättning åberopar oriktig handling eller skenavtal och därigenom hindrar att erforderlig egendom tas i anspråk för att bereda borgenär betalning, gör sig skyldig till oredlighet mot borgenärer (11 kap. 1 § andra stycket andra meningen BrB). Oriktig uppgift i skriftlig försäkran på heder och samvete skall också kunna straffas (jfr 5 kap. 13 § tredje stycket i förslaget och 15 kap. 10 § BrB).

Beträffande kontanta pengar som påträffas hos gäldenären kan, påpekar beredningen, separationsrätt föreligga enligt lagen (1944:181) om redovisningsmedel. Även i andra fall kan tredje man ibland tänkas ha separationsrätt beträffande de penningmedel som gäldenären innehar. Föreligger separationsrätt, får medlen inte tas i anspråk för fordran mot gäldenären.

Beredningen framhåller att när det är tveksamt om viss egendom i gäldenärens besittning tillhör gäldenären eller tredje man och saken inte genast blir klarlagd genom gäldenärens och tredje mans hörande jämte annan eventuell bevisning, förrättningsmannen ställs inför frågan om han skall utmäta egendomen eller skjuta upp förrättningen för att lämna tredje mannen tillfälle att styrka sin rätt. Hänsyn måste härvid tas till den risk för vilken sökanden utsätts om uppskov äger rum. Det bör också eftersträvas att utmätningsförrättning inte behöver hållas mer än en gång i ett och samma ärende. Om förrättningsmannen har inställt sig i gäldenärens bostad eller annan lokal, torde det enligt beredningen oftast vara lämpligt att han omedelbart utmäter egendomen och upplyser tredje mannen om möjligheterna för honom att komma till sin rätt (jfr bl.a. 5 kap. 33 §). Ibland kan saken vara så tveksam att utmätning inte bör ske utan att tredje mannen har fått tid att inkomma med bevis. Något längre uppskov kan det dock inte bli tal om. Uppskjuts förrättningen, kan förrättningsmannen enligt 7 kap. 12 § ta egendomen i förvar eller vidta annan provisorisk åtgärd, om det behövs.

Beredningen erinrar om att varje svenskt skepp – varmed avses fartyg av viss minsta storlek – skall införas i ett skeppsregister (2 § och 11 § första stycket sjölagen). Undantag från registrering kan föreskrivas för icke kommersiella statsfartyg (11 § första stycket). Ägare av skepp är skyldig att anmäla skeppet för registrering, om det inte redan är infört i registret, samt att söka inskrivning av förvärvet (12 § första stycket och 14 § första stycket). Även villkorligt förvärv kan inskrivas (14 § tredje stycket). Bestämmelserna om inskrivning av förvärv av skepp har motsvarande tillämpning i fråga om förvärv av andel i skepp (13 § andra stycket). Beträffande skeppsbyggen gäller att registrering (i skeppsbyggnadsregister) är fakultativ (11 § andra stycket). Andra fartyg än skepp – i sjölagen benämnda båtar – skall i viss utsträckning föras in i ett båtregister (2 § andra stycket sjölagen samt båtregistreringslagen 1975:604).

Över luftfartyg finns, anför beredningen, hos luftfartsverket ett luftfartygsregister (2 kap. 1 § första stycket luftfartslagen 1957:297). Ansökan om registrering skall göras av ägaren och åtföljas av utredning till styrkande av hans rätt (5 §). Sker ändring beträffande äganderätten till registrerat luftfartyg, är såväl den nye som den förutvarande ägaren skyldiga att ofördröjligen göra anmälan därom (7 § första stycket). Innehas luftfartyg på grund av köp utan att äganderätten har övergått på innehavaren, skall innehavarens namn och den rätt som tillkommer honom antecknas i registret (10 § första stycket).

De nya bestämmelserna om registrering av skepp och inskrivning av äganderätten till skepp innebär enligt beredningen en tillräckligt betryggande ordning för att presumtion om äganderätten skall kunna grundas på inskrivningen. Registreringen av luftfartyg torde i allmänhet vara lika betryggande, trots att anteckning om äganderätten inte har samma betydelse i bl.a. sakrättsligt hänseende som beträffande skepp. Reglerna om inskrivning av äganderätt till luftfartyg kan dock i en nära framtid väntas bli ändrade till närmare överensstämmelse med vad som gäller skepp. Beredningen föreslår därför att registrerat skepp eller registrerat luftfartyg skall antas tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det inte framgår att egendomen tillhör tredje man. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av 5 kap. 17 §.

Beredningen påpekar att bestämmelsen även gäller skepp eller luftfartyg som är registrerat i främmande stat (2 kap. 7 §). Av 2 kap. 8 § följer att presumtionen också gäller beträffande registrerat skeppsbygge för vilket gäldenären är inskriven som ägare. Däremot omfattas inte fartyg som är registrerade i båtregistret.

Om tredje man gör anspråk på äganderätten till skepp för vilket gäldenären är inskriven som ägare och tredje mannen påstår att han har förvärvat skeppet från gäldenären, måste enligt beredningen beaktas att ansökan om inskrivning är förutsättning för att förvärv av skepp skall få sakrättsligt skydd. Har skepp överlåtits och inskrivning sökts för förvärvet eller skeppet anmälts för avregistrering, får skeppet enligt 19 § sjölagen därefter inte tas i anspråk för annan fordran mot överlåtaren än sådan som är förenad med pant- eller retentionsrätt i skeppet. Av bestämmelsen torde motsättningsvis följa att om förvärvaren inte har sökt inskrivning av sitt förvärv eller anmält skeppet för avregistrering, överlåtelsen inte hindrar att skeppet tas i anspråk av överlåtarens borgenärer.

Av vad beredningen har anfört under 16 § framgår att när det i förslaget talas om att egendom "tillhör" annan än gäldenären skall underförstås att tredje mannen enligt de regler som gäller därom åtnjuter skydd mot gäldenärens borgenärer. I fråga om skepp ligger saken emellertid enligt beredningen till på ett särskilt sätt. Det torde ligga nära till hands att beteckna den som genom överlåtelse har förvärvat skepp som ägare även om han ännu inte har sökt inskrivning av förvärvet eller har gjort anmälan om avregistrering och därför, även om tradition har skett, inte enligt 19 § sjölagen är skyddad mot överlåtarens borgenärer. Uppenbart är också att efter överlåtelse och i synnerhet efter tradition av skepp flertalet ägarfunktioner kan ha övergått till förvärvaren. Ett förtydligande är fördenskull påkallat beträffande skepp. Beredningen har som tredje stycke i 5 kap. 17 § i förslaget tagit upp en särskild bestämmelse beträffande överlåtelse av skepp på vilken 19 § sjölagen är tillämplig. Även om förvärvaren har fått skeppet i sin besittning, utgör överlåtelsen enligt bestämmelsen inte hinder mot att skeppet utmäts hos överlåtaren innan förvärvaren har

sökt inskrivning av sitt förvärv eller skeppet har anmälts för avregistrering.

Beredningen påpekar att även bilar och vissa andra fordon registreras (se bilregisterkungörelsen 1972:599). Någon prövning av äganderättsförhållandet äger dock inte rum och registreringen kan inte anses ge tillräckligt stöd för att fordonet skall presumeras tillhöra den som är antecknad som ägare. Beträffande bilar och andra fordon gäller därför enligt förslaget samma regler som för lös egendom i allmänhet (dvs. med undantag av registrerat skepp och registrerat luftfartyg). Anteckning om ägare i bilregistret är dock enligt beredningen naturligtvis ett viktigt indicium vid bedömande vem fordonet tillhör.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag om besittningens resp., i fråga om registrerat skepp och registrerat luftfartyg, inskrivningens betydelse för frågan huruvida egendomen får utmätas hos gäldenären. Jag vill nämna att i betänkandet (SOU 1976:70) Rätt till luftfartyg m.m. har föreslagits nya bestämmelser om inskrivning av rätt till luftfartyg. Enligt förslaget, som bygger på de inskrivningsrättsliga reglerna i sjölagen, får inskrivning även privaträttsliga verkningar. Bl.a. föreslås att den som förvärvar luftfartyg skall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer först sedan han har sökt inskrivning för sitt förvärv. Med ansökan om inskrivning av förvärv likställs anmälan för avregistrering. Förslaget övervägs f.n. i justitiedepartementet. Något hinder föreligger dock inte mot att redan f.n. tillerkänna inskrivningen sådan presumtionsverkan vid utmätning som beredningen har föreslagit.

Enligt min mening är det inte nödvändigt att i första stycket göra uttryckligt undantag för registrerat skepp och registrerat luftfartyg. Till följd av att nämnda undantag har utgått i departementsförslaget har andra stycket jämkats redaktionellt. Att bestämmelsen i andra stycket är tillämplig även på skepp och luftfartyg som är registrerade utomlands samt att skeppsbygge likställs med skepp framgår av 1 kap. 8 och 9 §§ i departementsförslaget.

Vad beredningen i tredje stycket av paragrafen har föreslagit angående överlåtelse av skepp följer, som också framgår av beredningens motivuttalanden, redan av 19 § sjölagen. Tillräcklig anledning saknas enligt min mening att även i UB ta upp en bestämmelse i saken. Jag anser inte heller att i paragrafen behöver erinras om nämnda bestämmelse i sjölagen, lika litet som UB innehåller erinran om andra bestämmelser om vad som krävs för att en förvärvare skall bli skyddad mot överlåtarens borgenärer. I departementsförslaget saknas sålunda motsvarighet till tredje stycket i beredningens förslag.

19 § Paragrafen, som motsvarar 5 kap. 18 § beredningens förslag, innehåller en särskild presumtionsregel vid samboende.

Gällande rätt. Bestämmelserna i 69 § 1 mom. UL om utmätning av lös egendom i gäldenärens bo är enligt 4 mom. i paragrafen tillämpliga även när utmätning skall företas hos make som sammanbor med andra maken och denne vill freda egendom. Detta innebär att gäldenärens make inte kan rädda egendom från utmätning enbart med åberopande av att han har den i sin besittning utan måste styrka sin rätt till egendomen. Det har ansetts att 69 § UL inte är tillämplig, åtminstone inte direkt, när andra än makar sammanbor. Det betyder att den som sammanbor med gäldenären inte för att freda egendom från utmätning behöver styrka sin rätt och att det i stället är sökanden som skall styrka gäldenärens rätt.

Beträffande makar vilkas förmögenhetsförhållanden regleras av äldre GB gäller vissa särskilda bestämmelser vid utmätning. Enligt 11 kap. 7 § äldre GB får vid utmätning i makars bo i regel endast undantas egendom som är enskild och som inte svarar för gälden. Om vid utmätning i makars bo endera vill undanta viss egendom därför att den enligt 11 kap. 7 § äldre GB eller lagen (1898:64 s. 10) om boskillnad inte bör gå i betalning för den gäld som söks och det inte med hänsyn till egendomens och gäldens beskaffenhet är uppenbart att utmätning inte får ske, skall enligt 70 § 1 mom. UL i dess lydelse före 1921, som fortfarande gäller enligt övergångsbestämmelse till lagen 1920:418 om ändring i UL, vad som sägs i 69 § UL om förfarandet i där avsett fall lända till efterrättelse, dock att föreskriften om gäldenärens instämmande inte skall tillämpas på andra maken. Det sagda skall också äga tillämpning, när make efter boskillnad vill freda egendom vid utmätning i andra makens bo.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att beträffande utmätning hos den som är gift och sammanbor med sin make 69 § UL innebär att lös egendom i makarnas eller enderas besittning presumeras tillhöra gäldenären, oavsett mot vilken make den aktuella utmätningen riktar sig. Detta har motiverats med att besittningsfrågan ofta är oklar, särskilt därför att det inte sällan är svårt att avgöra om viss egendom skall anses vara i makarnas gemensamma besittning eller uteslutande i enderas besittning, och att makar lätt kan i samförstånd ändra besittningsförhållandet sig emellan, om någondera hotas av exekution. Enligt förarbetena bör det visserligen i många fall inte ställas alltför stora anspråk på den bevisning som gäldenärens make framlägger, varjämte skälig hänsyn bör tas till de föreliggande omständigheterna, däribland besittningsförhållandet. Vidare bör beaktas möjligheten för makar att på förhand anskaffa bevisning genom att upprätta förteckning enligt 6 kap. 9 § GB. Gällande ordning synes dock enligt beredningen vara alltför hård mot gäldenärens make och kan lätt medföra materiellt oriktiga eller egendomliga resultat. Det förekommer att viss egendom anses tillhöra ena maken vid utmätning hos denne och därefter anses tillhöra andra maken vid utmätning hos den senare.

Beredningen har ansett det nödvändigt att söka finna en principiellt bättre grundad reglering. Den nuvarande ordningen var mera förståelig

förr när i allmänhet endast mannen hade arbetsinkomst. Det är numera vanligt att båda makarna har sådan inkomst. Har bägge tillskjutit pengar vid inköp av egendom, får de i regel anses inneha egendomen med samäganderätt. Ofta är det svårt att i efterhand avgöra, om viss egendom som är i makars gemensamma besittning har köpts av den ena eller den andra maken eller av båda gemensamt. Under sådana förhållanden synes det enligt beredningen rimligt att utgå från samäganderätt, om inte annat visas. Detta torde också ofta stämma rätt väl med verkliga förhållandet. Beträffande ärvd egendom av något värde torde det vara lättare att styrka äganderätten. Oavsett vilket fång som make åberopar bör kravet på bevis inte ställas för högt. Presumtionen för samäganderätt bör kunna brytas, när endera makens äganderätt framstår som övervägande sannolik.

Enligt beredningens mening saknas anledning att göra skillnad mellan makar och andra samboende, t.ex. man och kvinna som sammanlever i äktenskapsliknande förhållande. Även i fråga om andra samboende, t.ex. syskon, torde presumtion om samäganderätt till lös egendom som är i deras gemensamma besittning innebära en rimlig intresseavvägning mellan dem resp. deras borgenärer.

I enlighet med det anförda föreslår beredningen i 5 kap. 18 § att om gäldenären och hans make eller annan som sammanbor med honom har lös egendom i sin gemensamma besittning, de skall antas vara samägare, om det inte görs sannolikt att egendomen tillhör endera och det inte heller framgår att den tillhör någon annan. Om gäldenären är gift men makarna lever åtskilda, är bestämmelsen inte tillämplig. Beträffande andra än makar framhåller beredningen att till samboende inte räknas att någon hyr möblerat rum i annans bostad. Beredningen nämner också att makar eller andra kan ha haft gemensam besittning varefter den ena har lämnat hemmet utan att boet har delats. I sådant fall bör enligt beredningen bestämmelsen tillämpas analogivis.

Enligt beredningen får bestämmelsen inte så stor praktisk betydelse som det kanske först kan synas. Eftersom förslaget förutsätter gemensam besittning blir det främst tillämpligt beträffande bohag och andra inventarier i det gemensamma hemmet men på grund av reglerna om beneficium torde vad som finns i ett ordinärt hem i allmänhet böra helt undantas från utmätning. Detta gäller naturligtvis även om det anses föreligga samäganderätt till egendom som finns i hemmet. Även annan lös egendom i de samboendes gemensamma besittning omfattas emellertid av bestämmelsen. Egendom i föräldrars och barns gemensamma bostad får i regel anses vara endast i föräldrarnas besittning. Frågan bör dock ibland bedömas annorlunda, t.ex. om ett vuxet barn sammanbor med någon av sina föräldrar. Beredningen påpekar att bestämmelsen inte är tillämplig beträffande egendom som någon av de samboende kan anses ha uteslutande i sin besittning. Är det gäldenären som ensam besitter egendomen, följer av 17 § beredningens förslag att denna får utmätas i dess hel-

het om det inte framgår att den helt eller delvis tillhör annan, antingen make eller annan samboende eller någon utomstående. Har den som sammanbor med gäldenären ensam besittningen, får egendomen enligt 16 § tas i mät endast om den på grund av vad som har blivit upplyst kan antas tillhöra gäldenären. Av en jämförelse med 17 § framgår att 18 § inte avser registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

När gäldenären och den som sammanbor med honom anses vara samägare till viss egendom, bör enligt beredningen deras andelar anses lika stora, om inte annat visas (jfr 1 § andra meningen samäganderättslagen 1904:48 s. 1). Om det framgår att de samboende har bidragit till förvärv av viss egendom i annan proportion, bör de anses ha andelar i samma proportion.

Beredningen påpekar att bestämmelsen i 18 § kompletteras av en föreskrift i 9 kap. 8 § att när andel i lös egendom har blivit utmätt, liksom när andel i fastighet har utmätts, hela egendomen kan säljas. Vad som efter försäljning av hela egendomen belöper på andel som inte tillhörde gäldenären skall givetvis tillkomma den andelens ägare.

Presumtionen om samäganderätt skall som har nämnts brytas, om det görs sannolikt att egendomen i dess helhet tillhör gäldenären eller den som sammanbor med honom. Till stöd för påstående om enderas äganderätt kan, anför beredningen, åberopas t.ex. räkningar, kvitton och räkenskaper. Hänsyn bör också tas till de föreliggande omständigheterna, bl.a. egendomens beskaffenhet. I fråga om makar erbjuder 6 kap. 9 § GB möjlighet att skapa ett särskilt bevis om äganderätten. Har makar upprättat förteckning över egendom som tillhör vardera eller en av dem och är förteckningen bekräftad på heder och samvete och försedd med intyg av vittnen om underskriften och dagen därför, skall förteckningen ha vitsord vid tvist om vilkendera maken egendomen tillhör, om det inte visas eller på grund av särskilda omständigheter kan antas att den är oriktig. Sådant vitsord tillkommer dock inte förteckningen, om tvisten uppstår vid utmätning som sker inom ett år från förteckningens upprättande (eller i konkurs vilken följer på ansökan som har gjorts inom samma tid).

När den som sammanbor med gäldenären åberopar överlåtelse från denne, måste enligt beredningen beaktas att överlåtelsen inte är gällande mot dennes borgenärer om förvärvaren inte har fått egendomen i sin besittning. Tradition kan i regel inte anses ha skett mellan samboende, om den inte har tagit sig tydliga uttryck. Beredningen erinrar också om att gåva mellan makar för sin giltighet kräver upprättande av äktenskapsförord, frånsett sedvanliga skänker vilkas värde inte står i missförhållande till givarens villkor (8 kap. 2 § första stycket GB; se även 8 kap. 3 § GB).

Om det framstår som sannolikt att egendom i de samboendes gemensamma besittning tillhör gäldenären ensam, får den enligt förslaget utmätas i dess helhet. Är det i stället sannolikt att hela egendomen tillhör den som sammanbor med gäldenären, får den inte utmätas.

Paragrafen är inte tillämplig, framhåller beredningen, på det fallet att andra än samboende har gemensam besittning till lös egendom. Det kan t.ex. vara fråga om egendom som förvaras på en av flera disponerad upplagsplats eller i ett bankfack till vilket två eller flera har tillgång. Någon allmän presumtion för samäganderätt i sådana fall kan enligt beredningen inte anses grundad. Inte heller bör gäldenären utan vidare presumeras vara ensam ägare. För utmätning bör krävas att egendomen eller andel däri på grund av vad som har blivit upplyst kan antas tillhöra gäldenären (16 § beredningens förslag). Om utrymme för tvekan kvarstår, kan enligt 20 § utmätning ske med förbehåll för tredje mans rätt. Påstår sambesittaren att han har förvärvat egendomen från gäldenären, måste givetvis hänsyn tas till kravet på besittningsövergång för att överlåtelsen skall gälla mot överlåtarens borgenärer. Det sagda gäller förhållandet mellan gäldenären och den som jämte honom har besittning till egendomen. I förhållande till tredje man som inte har gemensam besittning till egendomen tillämpas 17 §.

Vad beredningen föreslår i 18 § torde enligt beredningen kunna tillämpas även när äldre GB är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden. Av äldre GB:s förmögenhetsordning för makar följer emellertid bl.a. att hustruns egendom i viss utsträckning kan angripas för mannens gäld. Beredningens förslag inverkar inte på dessa regler om gäldsansvaret. I övrigt torde inte några särskilda regler vara motiverade för äktenskap på vilka äldre GB är tillämplig. Bestämmelsen i förevarande 18 § får i fråga om äldre äktenskap tillämpas, när lös egendom kan tänkas till en del vara ena makens enskilda egendom och till återstående del vara andra makens enskilda egendom eller samfälld egendom o.d. Beredningen tillägger att vad i förslaget sägs om samäganderätt inte har tillämpning på makars gemensamma rätt i äldre äktenskap till det samfällda boet. Detta skall enligt 11 kap. 7 § äldre GB vid utmätning i princip svara i sin helhet för makes gäld och det blir därför inte aktuellt att tillämpa någon presumtion om samäganderätt.

Beredningen framhåller vidare att före år 1921 gällde enligt 70 § 2 mom. UL att 1 mom. skulle tillämpas även när makars förmögenhetsförhållanden skulle bedömas enligt främmande lag och någon av makarna ville vid utmätning i makarnas bo eller andra makens bo freda viss egendom. Bestämmelsen upphävdes genom 1920 års ändringar i UL, och numera gäller 69 § 4 mom. UL för sådana fall. Beredningens förslag blir tillämpligt även när make åberopar främmande egendomsordning. Enligt den princip som anges i 35 kap. 2 § andra stycket RB får det ankomma på make, som åberopar främmande lag, att på anmodan av kronofogdemyndigheten styrka dess innehåll. Sker det inte omedelbart, bör utmätning få ske, om egendomen enligt svensk uppfattning kan antas tillhöra gäldenären. Visas senare att egendomen var fredad från utmätning, kan rättelse äga rum med direkt eller analogisk tillämpning av 5 kap. 33 §. Angående

tillämpning av utländsk lag erinrar beredningen om bestämmelserna i 1 och 2 §§ lagen (1912:69) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskaps rättsverkningar.

Remissyttrandena. Förslaget har fått ett blandat mottagande. Till de remissinstanser som tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran hör *Svea hovrätt*, *hovrätten för Övre Norrland*, *länsstyrelserna* i *Jönköpings*, *Älvsborgs*, *Gävleborgs*, *Jämtlands* och *Norrbottens län*, *jordbrukskasseförbundet* och *postbanken*.

Svea hovrätt anser att förslaget utgör en elegant lösning på de problem som är förenade med tillämpningen av 69 § UL. Den föreslagna regeln torde visserligen sannolikt innebära en försvagning av samboendes kreditvärdighet, eftersom borgenären endast kan räkna med att komma åt halva värdet av egendom i de samboendes hem. Betydelsen härav skall dock inte överdrivas. I allmänhet kan man inte räkna med något nämnvärt kreditunderlag i egendom som befinner sig i samboendes sambesittning, eftersom det utmätningsbara utrymmet oftast är kraftigt reducerat till följd av beneficiereglerna och ägarförbehåll. Mot bakgrund härav blir måhända den praktiska skillnaden mellan den föreslagna och den nu rådande ordningen i allmänhet inte märkbar vad gäller omfattningen av den egendom som utmäts. I båda fallen kommer hela det tillgängliga utrymmet att tas i anspråk. Förslaget medför emellertid den väsentliga förbättringen för den som sammanbor med gäldenären att halva försäljningssumman tillfaller denne. Denna förstärkning av samboendes skydd är enligt hovrättens mening av större betydelse än den nackdel det i vissa fall kan innebära att dubbelt så mycket egendom som tidigare måste tas i anspråk. Tillämpningen torde i väsentlig mån komma att underlättas av att försäljning kan ske av hela egendomen enligt 9 kap. 8 § i förslaget. Möjligen är det motiverat att i lagtexten införa en hänvisning till denna bestämmelse. Beträffande presumtionens brytande anser hovrätten att den tid som samboendet har varat bör kunna få betydande bevisvärde. Har parterna nyligen flyttat ihop torde sålunda presumtionen inte kunna tillämpas. Vidare måste beaktas att bestämmelsen inte tillämpas så, att den i de säkerligen talrika fall, då en av de samboende har ingått avbetalningsköp, lederar någons rätt eller kolliderar med de civilrättsliga regler som gäller enbart förhållandet mellan köparen och säljaren.

Hovrätten för Övre Norrland tror att bestämmelsen i många fall av gemensam besittning kommer att innebära en försämring för sökanden. Bestämmelsen är dock att föredra framför gällande ordning. De nuvarande reglerna i frågan har enligt *länsstyrelsen i Jönköpings län* uppfattats som otidsenliga och har ibland lett till stötande resultat. Den föreslagna bestämmelsen kommer troligen att vålla en del indrivningssvårigheter men måste ändå vara att föredra. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att de nuvarande reglerna om utmätning hos samboende är svårtillämpade och svårförståeliga. Den föreslagna regleringen måste därför betraktas som önskvärd.

Jordbrukskasseförbundet finner den föreslagna bestämmelsen mera tidsenlig och för det övervägande antalet fall mera i överensstämmelse med det faktiska förhållandet än nuvarande ordning.

Förslaget avstyrks av bl.a. *hovrätten för Västra Sverige*, *RSV*, *länsstyrelserna i Stockholms* och *Malmöhus län*, *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* och *kronofogdeföreningen*.

Enligt *hovrätten för Västra Sverige* torde den föreslagna presumtionen i flertalet fall inte stämma överens med verkliga förhållandet. Om endast den ena av två makar har förvärvsarbete, måste det antas att det är han som är ägare till egendomen i det gemensamma boet, och även i fall då båda makarna har förvärvsarbete torde presumtionen ofta vara obefogad. Den föreslagna ordningen kommer vidare att medföra praktiska svårigheter, eftersom egendom till avsevärt större värde än exekutionsfordringen måste utmätas. Den nuvarande ordningen synes, såvitt hovrätten har sig bekant, inte ha medfört allvarligare olägenheter.

RSV anser att den föreslagna regeln blir till klar nackdel för borgenärerna, eftersom det blir mycket förmånligt för gäldenären att bestrida äganderätt till egendom som skall utmätas. Det blir i vissa fall nödvändigt för kronofogdemyndigheten att utmäta egendom som representerar dubbla värdet mot vad som nu sker. Detta innebär merarbete för kronofogdemyndigheten, samtidigt som realisationsförlusterna blir större. Viss kritik kan visserligen riktas mot den nuvarande ordningen. Kritiken kan dock enligt RSV inte anses så tungt vägande att den nuvarande lätt tillämpbara regeln bör ersättas av en presumtion för samäganderätt. Den nuvarande regeln har enligt *kronofogdeföreningens* mening inte vållat några olägenheter i tillämpningen. Som skäl för bibehållande av denna regel anför föreningen att det många gånger är tillfälligheter som avgör om den ena eller den andra av makarna är gäldenär. Ofta är nämligen utmätningsfordringen hänförlig till makarnas gemensamma egendom eller förbrukning. Den föreslagna bestämmelsen skulle medföra att både utmätnings- och försäljningsförfarandet utvidgas betydligt.

Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* kan viss kritik riktas mot nuvarande ordning. Denna strider dessutom mot senare tids strävanden att i så stor utsträckning som möjligt likställa gifta och andra som sammanbor under äktenskapsliknande former. Beträffande makar har den föreslagna presumtionen om samäganderätt möjligen visst fog för sig. I fråga om andra samboende än makar och de som sammanbor under liknande förhållanden torde däremot presumtionen ytterst sällan svara mot den verkliga situationen. Regeln medför också den konsekvensen att egendom till dubbelt värde mot tidigare måste utmätas och undergå den realisationsförlust som exekutiv försäljning för med sig. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Malmöhus län* och *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen*. Sist nämnda länsstyrelse föreslår att den nuvarande presumtionsregeln beträffande utmätning hos make vidgas till att omfatta även andra fall av samboende.

Hovrätten för Västra Sverige tar upp beredningens uttalande att bestämmelsen bör tillämpas analogivis om den ena av två samboende – makar eller andra – har lämnat det gemensamma hemmet utan att boet har delats. Hovrätten anser att en sådan tillämpning i vart fall inte har fog för sig då det gäller personer som inte är bundna av ett äktenskaps ekonomiska rättsverkningar. Liknande kritik anförs av *länsstyrelsen i Stockholms län*.

Föredraganden. Vid utmätning hos den som är gift och sammanbor med sin make uppkommer ofta fråga i vad mån egendom som finns i makarnas besittning kan tas i anspråk för den skuldsatta makens gäld. UL intar här den ståndpunkten att gäldenärens make likställs med utomstående tredje man när det gäller möjligheten att avvärja utmätning av egendom som han menar sig vara ägare till. Han måste alltså styrka att egendomen tillhör honom för att hindra utmätningen. Det viktigaste skälet för denna ordning är att besittningsfrågan ofta är oklar och att makar annars lätt skulle kunna undandra egendom från utmätning genom att ändra besittningsförhållandet mellan sig. Vid utmätning hos gäldenär som eljest sammanbor med annan person tillämpas inte den nu beskrivna ordningen. Hävdar den med vilken gäldenären sammanbor att han äger viss egendom i deras gemensamma bo, ankommer det på sökanden att förebringa bevisning om att egendomen tillhör gäldenären.

Jag anser i likhet med beredningen att nuvarande ordning vid utmätning hos samboende äkta makar inte är tillfredsställande. Den innebär en avsevärd risk för att make som inte har tillräckliga bevis för sin äganderätt till viss egendom får ge avkall på sin rätt. Möjligheten att upprätta sådan förteckning över egendom som avses i 6 kap. 9 § GB torde användas bara i mindre utsträckning. Presumtionen för att egendom i makarnas gemensamma besittning tillhör den skuldsatta maken härrör vidare från en tid då det vanligen bara var mannen som hade förvärvsarbete och därigenom möjlighet att skaffa egendom till boet. I detta hänseende har förhållandena ändrats väsentligt under senare tid. Att den nu gällande presumtionen inte längre är lämplig har även vitsordats av så gott som alla remissinstanser. Enligt min mening bör sålunda den nuvarande ordningen inte behållas och än mindre vidgas till att gälla även andra fall av samboende.

Den lösning som har anvisats av beredningen innefattar enligt min mening en godtagbar metod för att stärka samboende makes rättsskydd vid utmätning hos den andra maken. Det är visserligen inte möjligt att på det föreliggande materialet med säkerhet avgöra hur långt utvecklingen har gått mot samäganderätt i makars egendomsförhållanden. Man torde emellertid kunna utgå från att fall av samäganderätt numera är så vanliga att de motiverar en presumtion för samäganderätt vid utmätning. Man synes också kunna utgå från att samäganderätt mellan makar blir allt vanligare i framtiden. En sådan presumtion måste givetvis kunna brytas om utredning förebringas till stöd för att ena maken har uteslutande äganderätt till egen-

domen. Framgår det att gäldenärens make är ensam ägare till egendomen, skall denna självfallet inte utmätas till någon del. Det bör räcka med att endera makens exklusiva äganderätt görs sannolik för att presumtionen skall brytas.

Som har påpekats av beredningen torde en presumtion för samäganderätt inte få så stor praktisk betydelse som det i förstone kan synas. På grund av bestämmelserna om gäldenärens beneficium (se 5 kap.) är nämligen i allmänhet lösöret i ett ordinärt hem undantaget från utmätning. Frågan får därför intresse endast när utmätning ifrågasätts beträffande annan lös egendom i makars gemensamma besittning. I fråga om sådan egendom, t.ex. en färg-TV eller en bil, ligger det ofta till så att egendomen har köpts på kredit med förbehåll om återtaganderätt för säljaren. Kan egendomen tas i anspråk och utmäts gäldenärens andel däri, skall det fortsatta förfarandet följa reglerna i 8 kap. om exekutiv försäljning efter utmätning av andel i egendom. Av dessa följer att kronofogdemyndigheten på begäran av sökanden, gäldenären eller dennes make kan förordna att hela egendomen skall säljas. Vad som efter försäljning av hela egendomen belöper på andel som inte tillhörde gäldenären skall självfallet tillkomma den andelens ägare, dvs. i förevarande fall gäldenärens make.

Enligt min mening behöver det med hänsyn till vad jag har anfört nu inte befaras att kronofogdemyndigheterna skall betungas i onödan, om den nya presumtionen införs. Remissinstansernas farhågor härför synes mig överdrivna. Invändningen om att indrivningsresultatet skulle försämras kan inte heller tillmätas någon avgörande betydelse i sammanhanget. Godtar man de principiella skäl för förstärkning av samboende makes rättsskydd som jag har nämnt förut, kan man inte gärna avstå från att införa den föreslagna ordningen därför att den utmätningsbara egendomen hos gäldenären härigenom minskas. Att den av beredningen föreslagna bestämmelsen ibland kommer att leda till att fler objekt än f.n. måste tas i anspråk är en nödvändig följd av att egendom som samboende makar har i sin gemensamma besittning inte utan vidare kan förutsättas i sin helhet tillhöra gäldenären.

Övervägande skäl talar enligt min uppfattning således för att beredningens förslag genomförs. Detta gäller även fall då andra än makar sammanbor. Att presumtionen bör sträckas ut att gälla också när två personer utan äktenskap lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden synes mig uppenbart. Tvekan kan möjligen råda om den nya regeln bör omfatta fall av annat samboende. Trots att presumtionen inte har lika starka skäl för sig i sådana fall, är det enligt min mening lämpligast att den får gälla också då. Det bör dock krävas att det rör sig om ett samboende som är varaktigt. Beredningens förslag bör förtydligas på denna punkt. Med denna reservation ansluter jag mig sålunda till förslaget.

Vid bedömande av huruvida presumtionen om samäganderätt har brutits bör hänsyn tas till alla föreliggande omständigheter. Som exempel kan

nämnas att kontrakt eller annan handling som utvisar äganderättsförhållandet företes. Även den tid som samboendet har varat bör beaktas. Tillämpning av bestämmelsen bör givetvis inte få leda till skada för tredje man, t.ex. i fall då tredje man på grund av äganderättsförbehåll har särskild rätt till egendom i samboendes gemensamma besittning. Någon särskild risk för sådan skada torde emellertid inte föreligga, och jämfört med nuvarande ordning ökar inte risken genom den föreslagna bestämmelsen.

Jag godtar också beredningens förslag att bestämmelsen skall vara tillämplig även vid utmätning hos make, vars äktenskap regleras av äldre GB. På grund av reglerna om gäldsansvaret i äldre äktenskap torde dock bestämmelsen inte få någon större betydelse för sådana fall.

Ett par remissinstanser har vänt sig mot beredningens uttalande att den föreslagna bestämmelsen bör tillämpas analogt i fall då makar eller andra har haft gemensam besittning men den ena har lämnat bostaden utan att boet har delats. Att presumtionen tillämpas i en sådan situation när fråga är om makar får enligt min mening anses följdriktigt. Men även i fråga om andra samboende som omfattas av bestämmelsen anser jag att den förordade tillämpningen är försvarlig, trots att någon bodelning inte är föreskriven för sådana fall. Detta torde inte föranleda några särskilda problem. Det är tydligt att samäganderätt inte skall anses föreligga om kontrahenterna har gjort upp sina mellanhavanden eller om den som har avflyttat eljest inte har något anspråk mot den andre.

För att missförstånd skall undvikas synes lämpligt att i paragrafen göra uttryckligt undantag för registrerat skepp och registrerat luftfartyg (jfr 18 § andra stycket). Undantaget har tagits upp som en andra mening i paragrafen.

Jag har inte funnit anledning att i lagtexten uttryckligen ange att utmätning i fall då presumtionen inte är bruten skall avse gäldenärens andel i egendomen. Detta följer ändå av paragrafen jämförd med 17 §. Inte heller har jag ansett att man i paragrafen behöver hänvisa till bestämmelserna i 8 kap. 8 och 9 §§ om försäljning efter utmätning av andel i viss egendom.

20 § I denna paragraf ges bestämmelser för det fallet att tredje man påstår att utmätt lös egendom tillhör honom. Paragrafen motsvarar 5 kap. 19 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 69 § 1 mom. UL föreskrivs att om annan än gäldenären påstår sig vara ägare till utmätt lös egendom som finns i gäldenärens bo och vid utmätningen visar sannolika skäl för sitt påstående, utmätningsmannen skall hänvisa honom att inom en månad väcka talan mot borgenären och gäldenären vid äventyr att han förlorar sin talan mot borgenären. Talan skall väckas vid den domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör. Gör någon efter utmätningen anspråk på egendomen och sker inte självrättelse enligt 77 §, kan enligt 2 mom. i paragrafen överexekutor hänvisa honom att väcka talan. Därvid skall vad som i

I mom. sägs om verkan av sådant beslut ha motsvarande tillämpning. Vill borgenären själv väcka talan, står det enligt 3 mom. honom fritt. I 4 mom. anges att det sagda också är tillämpligt, när utmätning skall företas hos make som sammanbor med andra maken och denne vill freda egendom. I 69 § UL ges vidare bestämmelser om hinder mot försäljning när tvist föreligger om äganderätten.

Även lös egendom som finns i tredje mans besittning anses – utan stöd av uttrycklig bestämmelse – kunna utmätas med hänvisning för tredje man att väcka talan om bättre rätt till egendomen. Tredje man torde dock inte i sådant fall kunna åläggas att väcka talan inom viss tid vid äventyr att han förlorar sin rätt. Beträffande lös egendom som inte kan vara föremål för besittning, t.ex. fordran som inte grundas på löpande skuldebrev eller rättighet, har också ansetts att tredje man kan efter utmätning av egendomen hänvisas att väcka talan vid domstol om bättre rätt. Inte heller i detta fall torde tredje man kunna åläggas att väcka talan inom viss tid.

Lagberedningen. Det är enligt beredningen angeläget att tvister om äganderätten till utmätt egendom bringas ur världen på ett tidigt stadium innan man skrider till försäljning. Beredningen föreslår i 5 kap. 19 § nya bestämmelser i ämnet. Paragrafen omfattar alla slag av lös egendom – alltså även fordringar och rättigheter – och är tillämplig även beträffande lös egendom som är i tredje mans besittning. Den inbegriper även det fallet att gäldenärens make eller annan som sammanbor med honom gör anspråk på lös egendom som är i deras gemensamma besittning. Att bestämmelsen inte är tillämplig när utmätning sker med förbehåll för tredje mans rätt följer av 20 §.

I första stycket första meningen anges att om lös egendom utmäts enligt 16–18 §§ oaktat tredje man har gjort gällande bättre rätt, kronofogdemyndigheten skall, om skäl föreligger, förelägga tredje mannen att väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären inom en månad från det att föreläggandet har delgetts honom.

Beredningen framhåller att kronofogdemyndigheten enligt förslaget får efter omständigheterna diskretionärt pröva huruvida det finns skäl att ge föreläggande. Pågår redan rättegång om egendomen, kan det inte anses behövligt att föreläggande meddelas. I vissa situationer kan tvisten vara utan större betydelse för det exekutiva ärendet, t.ex. om utmätning har skett för fordran vilken är förenad med panträtt i egendomen. Tvisten inverkar då endast på frågan om vem som i ärendet skall representera egendomen och vem som skall lyfta eventuellt överskott och på vissa andra sekundära frågor. Kronofogdemyndigheten skall även pröva i vad mån fog för tredje mannens anspråk kan finnas. Föreläggande skall inte ges, om anspråket är uppenbart ogrundat. Beredningen understryker att föreläggande i övrigt som regel bör meddelas endast på grund av att saksammanhanget är oklart, inte därför att den rättsliga bedömningen kan vara föremål för delade meningar. Förutsättning för att föreläggande skall

ges är i övrigt att tredje mannen själv har gjort anspråk på äganderätten till den utmätta egendomen. Uppgifter av gäldenären som kan betvivlas bör regelmässigt inte i och för sig föranleda att föreläggande ges. Föreläggande bör lämpligen meddelas i samband med utmätningsbeslutet, om tredje mannens anspråk är känt.

Föreläggande går enligt förslaget ut på att tredje mannen skall väcka talan mot sökanden och gäldenären. Beredningen har ansett att initiativ till process bör tas av tredje mannen även när utmätningen avser egendom som inte är i gäldenärens omedelbara besittning. Utmätning har ju i sådana fall inte kunnat ske utan att egendomen på grund av vad som har blivit upplyst har antagits tillhöra gäldenären. Talan skall enligt 19 kap. 21 § väckas vid den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns, dock att beträffande egendom som nämns i 10 kap. 12 § RB, dvs. byggnad på annans grund, gruva och för gruvdrift avsedd byggnad eller anläggning, tvisten skall prövas av rätten i den ort där egendomen finns. Talan skall väckas inom en månad från det att föreläggandet delgavs tredje mannen. Överklagar han utmätningen och ogillas besvären, bör ny tid sättas ut. Enligt 13 kap. 4 § tredje stycket RB anses talan väckt, när ansökan om stämning inkom till rätten. Av bestämmelsen i förslaget att såväl sökanden som gäldenären skall instämmas följer enligt beredningen att om talan ogillas i första instans, den måste i högre instans fullföljas mot båda.

Om tredje man först efter det att utmätning har skett påstår att den utmätta egendomen tillhör honom, bör enligt beredningen kronofogdemyndigheten alltjämt kunna ge föreläggande att väcka talan. Föreskrift härom har tagits upp som andra mening i första stycket. En särskild fråga är i vad mån kronofogdemyndigheten kan ge föreläggande sedan egendomen har sålts, vilket då skulle gälla endast medel som har influtit genom försäljningen. Beredningen påpekar att tredje mannen har möjlighet att angripa försäljningen genom besvär (19 kap. 27 § tredje stycket). Överklagar han även utmätningen och har han skäl för sitt anspråk, bör hovrätten i regel undanröja försäljningen och meddela föreläggande enligt 5 kap. 19 §. Undanröjs inte försäljningen, kan hovrätten meddela föreläggande i fråga om influtna medel (5 kap. 25 § första stycket).

Beredningen påpekar att tredje man kan tänkas göra gällande att något som framstår som tillbehör till utmätt lös egendom tillhör honom, t.ex. viss utrustning till en bil som ostridigt ägs av gäldenären. Kronofogdemyndigheten kan ofta lämna sådant anspråk utan avseende, t.ex. därför att ett äganderättsförbehåll inte kan göras gällande sedan saken har infogats i annan egendom. Om tredje mannens anspråk inte saknar fog, bör föreläggande kunna ges att väcka talan (jfr beträffande tillbehör till fast egendom 5 § andra stycket FfL). En bestämmelse härom har tagits upp som andra stycke i 5 kap. 19 §. Vad som sägs i första stycket skall ha motsvarande tillämpning. Föreläggandet skall sålunda riktas mot den som påstår bättre rätt och denne har att väcka talan mot såväl sökanden som

gäldenären. Bestämmelsen kan få betydelse bl.a. vid utmätning av skepp (jfr 3 och 4 §§ sjölagen).

Har föreläggande meddelats enligt 5 kap. 19 §, gäller enligt 9 kap. 4 § i beredningens förslag, att om tvisten är av väsentlig betydelse, egendomen som regel inte får utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten har blivit slutligt avgjord eller tiden för väckande av talan har utgått.

Tredje stycket i 5 kap. 19 § innehåller en bestämmelse om påföljden av att meddelat föreläggande inte iakttas. Väcker tredje man inte talan i enlighet med föreläggande enligt första eller andra stycket, har han enligt förslaget förlorat sin rätt mot sökanden, om inte denne har väckt talan i saken mot tredje mannen inom tid som anges i första stycket. Beredningen påpekar att påföljden är ovillkorlig och inträder t.ex. om tredje mannen har väckt talan endast mot sökanden, även om någon intressemotsättning inte råder mellan tredje mannen och gäldenären. Det hjälper inte att gäldenären begär att få inträda i rättegången som intervenient, om tiden för talans väckande har gått ut. Om laga förfall visas före tidens utgång, skall dock kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid (19 kap. 6 § andra stycket). Har laga förfall inte kunnat anmälas i rätt tid, kan högsta domstolen återställa den försuttna tiden (se 19 kap. 45 § andra stycket i förslaget).

Beredningen erinrar om att enligt 69 § 3 mom. UL en sökande kan själv väcka talan i fall som avses i paragrafen. Det anges inte huruvida sökanden – för att tredje mannen skall vara bevarad vid sin rätt – skall ha väckt talan mot såväl tredje mannen som gäldenären eller om det är tillfyllest att talan av sökanden väcks mot tredje mannen. Olika meningar har uttalats i frågan. I 5 § FfL anges för motsvarande fall beträffande fast egendom att talan från sökandens sida måste ha väckts mot såväl tredje mannen som gäldenären.

Vid övervägande av denna fråga beträffande såväl lös som fast egendom har beredningen inte kunnat finna något bärande skäl för att sökandens talan skall behöva riktas även mot gäldenären. Sökanden har inte något intresse av att uppnå annat resultat än att hans rätt på grund av utmätningen skyddas och att egendomen kan säljas utan att tvist om äganderätten skapar otrygghet för en köpare och därmed försämrar resultatet av försäljningen. Om sökanden har väckt talan endast mot tredje mannen och denna talan vinner bifall, är det enligt beredningen tydligt att tredje mannen inte vidare kan mot sökanden göra gällande sitt äganderättsanspråk. Det måste också anses klart att tredje mannen inte efter försäljning av egendomen kan mot köparen åberopa sitt underkända anspråk (se 15 kap. 2 §). Om åter sökandens talan mot tredje mannen ogillas, skall utmätningen hävas och några ytterligare komplikationer uppkommer inte i ärendet. Avgörandet vinner inte rättskraft mot gäldenären eller mot den som i annat ärende söker utmätning av egendomen. Denna olägenhet från tredje mannens synpunkt hade denne emellertid kunnat förebygga genom att instämma gäldenären.

På grund av det sagda anges i förslaget att tredje mannen inte efter föreläggande har förlorat sin talan mot sökanden, om denne har väckt talan i saken mot tredje mannen. Vad som under 20 § sägs om innebörden av sökandens talan när föreläggande har meddelats sökanden har motsvarande tillämpning i nu förevarande fall.

I detta sammanhang bör enligt beredningen uppmärksammas den eventualiteten att sökanden återkallar sin talan. Sedan svaranden har ingått i svaromål skall dock målet prövas, om han yrkar det (13 kap. 5 § första stycket RB). Oavsett denna möjlighet för tredje mannen att skydda sig anser beredningen att han inte bör gå förlustig sin rätt av den anledningen att sökandens talan återkallas och målet avskrivs. I sådant fall bör kronofogdemyndigheten i stället ge tredje mannen nytt föreläggande. Denna tillämpning synes också bäst förenlig med förslagets ordalydelse.

För sökandens talan gäller enligt beredningen allmänna forumregler enligt 10 kap. RB. Sökanden måste emellertid också anses kunna väcka talan vid domstol som enligt 19 kap. 21 § i förslaget är behörig att pröva talan i saken som väcks av tredje man.

I föreläggandet bör, anför beredningen, anges vad tredje mannen har att iaktta, dvs. mot vem talan skall väckas, tiden för talans väckande och domstol vid vilken talan skall väckas (jfr 19 kap. 21 § sista stycket). Även påföljden av att talan inte väcks bör anges. Väcker tredje mannen talan i enlighet med vad som anges i föreläggandet, är han bevarad vid sin rätt, även om föreläggandet till äventyrs inte överensstämmer med lagbestämmelserna.

Det är enligt beredningen tydligt att den i tredje stycket angivna påföljden inträder även om tredje mannen har väckt talan i enlighet med givet föreläggande men hans talan ogillas genom dom som vinner laga kraft eller målet avvisas eller avskrivs eller hans talan förfaller och det inte längre står honom öppet att fullfölja eller ånyo väcka talan. Om rättegång inte har inletts inom föreskriven tid eller den har avslutats utan att tredje mannens talan har bifallits, bör sökanden styrka detta hos kronofogdemyndigheten genom att förete bevis därom. Det exekutiva ärendet skall då tas upp på nytt. Om tredje mannen vinner processen, bör han vända sig till kronofogdemyndigheten med den lagakraftvunna domen. Utmätningen skall då hävas.

Beträffande den närmare innebörden av den påföljd som anges i tredje stycket framhåller beredningen att tredje mannen i första hand förlorar sin rätt mot sökanden. Egendomen får då användas till betalning av dennes fordran. Tredje mannen förlorar enligt 15 kap. 2 § även sin rätt i förhållande till den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning. Däremot går han inte förlustig sin rätt mot gäldenären enbart genom underlåtenhet att väcka talan. Han kan alltså få ersättningsanspråk mot denne, se 15 kap. 5 §. I 15 kap. regleras även tredje mans rätt efter försäljning i fall då något föreläggande inte har meddelats.

När egendom har sålts med förbehåll att äganderätten skall kvarstanna hos säljaren tills betalning har skett är, erinrar beredningen, säljarens rätt skyddad om utmätning söks hos köparen. Skulle det någon gång vara tveksamt huruvida säljaren har sådan rätt till utmätt egendom, kan föreläggande att väcka talan meddelas enligt 5 kap. 19 §. Med uttryckligt äganderättsförbehåll torde böra jämställas förbehåll för säljaren att återta egendomen eller häva köpet, om betalning inte sker. Även i sådant fall bör föreläggande kunna meddelas, om saken skulle vara tveksam.

Beredningen har övervägt, huruvida bestämmelserna i 19 § borde vidgas att gälla när tredje man påstår att han har pant- eller retentionsrätt som är skyddad mot ägaren/gäldenärens borgenärer. Panträtt till lös egendom eller retentionsrätt torde emellertid regelmässigt inte kunna föreligga utan att tredje mannen har saken i sin besittning eller denuntiation har skett till annan som har besittningen eller till sekundogäldenär. När den som gör gällande pant- eller retentionsrätt har objektet i sin besittning, kan det enligt beredningen inte lämpligen komma i fråga att ge honom föreläggande att stämma sökanden och gäldenären för att få fastslaget, om pant- eller retentionsrätt består eller hur stor panthavarens eller retinentens fordran är. Den som har besittningen bör liksom i andra fall ha förmånen att bli trodd, om inte hans påstående visas vara oriktigt eller med hänsyn till omständigheterna inte förtjänar avseende. Detsamma torde böra gälla, om annan innehar objektet och denne har denuntierats om pantsättning till tredje mannen. Av dessa skäl torde det inte vara lämpligt att i enlighet med principen i 19 § i förslaget förelägga pant- eller retentionsrättshavare som har nämnts nyss att väcka talan för att hans rätt skall vara skyddad. Påstående om pant- eller retentionsrätt utesluter inte, påpekar beredningen, att egendomen utmäts och det föreligger sålunda inte från praktisk synpunkt samma anledning att tvisten blir prövad som när denna gäller äganderätten. Det kan visserligen tänkas vara av intresse att, när tvist råder om pant- eller retentionsrätts bestånd eller om beloppet av panthavarens eller retinentens fordran, få den frågan ur världen innan det blir aktuellt att sälja den utmätta egendomen. Om egendomen säljs och tvisten är olöst när köpeskillingsfördelningen skall äga rum, kommer tvistigt belopp att avsättas enligt 14 kap. 9 § första stycket i förslaget, med föreläggande enligt andra stycket för borgenären att väcka talan.

Det skulle enligt beredningen vara mera rimligt att ge föreläggande för den som påstår sjö- eller luftpanträtt – och sålunda inte har egendomen i sin besittning – att väcka talan i den ordning som anges i 5 kap. 19 § i förslaget. Något praktiskt behov härav kan dock knappast antas föreligga, bl.a. därför att sådan panthavare regelmässigt själv är intresserad av att egendomen säljs. Man kan inte heller gärna tänka sig att uppskjuta försäljning av den utmätta egendomen för att få sådan tvist avgjord. Beredningen erinrar om att för bl.a. tvister om sjö- och luftpanträtt som är aktuella vid köpeskillingsfördelning speciella bestämmelser finns i 14 kap. 9 § tredje

stycket i förslaget, vilka möjliggör att då komma snabbt fram till ett avgörande.

I fråga om fast egendom torde det enligt beredningen inte heller föreligga något praktiskt behov av bestämmelser som möjliggör att ge den som påstår att han har fordran på grund av reallast eller panträtt föreläggande att väcka talan.

Med det sagda vill beredningen inte utesluta att man i särskilda fall kan analogiskt tillämpa 5 kap. 19 § när tvist rör pant- eller retentionsrätt och en analogisk tillämpning inte skulle strida mot vad som bör följa av tredje mans besittning.

Remissyttrandena. Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att förslaget om att föreläggande att väcka talan vid domstol skall kunna meddelas beträffande all slags egendom, bl.a. fordran, måste hälsas med tillfredsställelse.

Advokatsamfundet vänder sig mot att bestämmelsen förutsätter att bättre rätt till utmätt egendom har gjorts gällande av tredje mannen för att föreläggande skall kunna meddelas. Enligt samfundet är denna förutsättning betänklig och kan leda till rättsförluster, eftersom utmätning kan äga rum i tredje mans frånvaro och utan hans vetskap. Vilken betydelse som gäldenärens uppgifter om tredje mans bättre rätt skall ha framgår inte klart. Enligt samfundets mening bör skyddet för tredje mans rätt i vart fall förbättras på så sätt att kronofogdemyndigheten åläggs att underrätta tredje man om utmätning av egendom, beträffande vilken gäldenären har påstått bättre rätt för tredje mannen.

Förslaget om att föreläggande skall meddelas om skäl föreligger kritiseras av ett par remissinstanser. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att viss risk föreligger att kronofogdemyndigheterna blir obenägna att själva ta ställning så fort någon tveksamhet yppar sig och i stället begagnar sig av möjligheten att hänvisa tvisten till domstol. Saken gäller ofta små värden, och länsstyrelsen har för sin del försökt undvika förelägganden med hänsyn till de kostnader och den tidsutdräkt som en rättegång för med sig. Länsstyrelsen ifrågasätter om inte möjligheten att meddela föreläggande bör, i enlighet med vad som gäller f.n., begränsas till fall då tredje mannen har visat sannolika skäl för sitt anspråk.

Advokatsamfundet understryker att om föreläggande inte meddelas, bestämmelserna i 9 kap. 4 § inte hindrar att egendomen säljs. Den diskretionära prövningsrätt som har tillagts kronofogdemyndigheten kan därför leda till rättsförlust för tredje man. Risken härför är särskilt påtaglig om kronofogdemyndighetens ställningstagande att inte meddela föreläggande inte kan överklagas av tredje mannen. Bestämmelsen bör därför ändras på så sätt att föreläggande skall meddelas, såvida påstående om bättre rätt till egendomen inte är uppenbart ogrundat. Samfundet är medvetet om att detta kan vålla någon försening av ärendena och i något fall uppmuntra gäldenären till invändningar av okynne. Antalet sådana fall torde dock bli begränsat.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län anser, med hänsyn till att sökanden bör få möjlighet att bedöma om han skall återkalla sin utmätningsansökan innan han blir invecklad i en kostsam process, att sökanden bör delges samtliga handlingar i ärendet innan föreläggande meddelas.

Beträffande tredje stycket i paragrafen påpekar *hovrätten för Västra Sverige* att enligt 19 kap. 22 § gäldenären får överklaga utmätning på den grunden att egendomen tillhör tredje man. Även om tredje mannen har underlåtit att efterkomma föreläggande enligt 5 kap. 19 §, bör han inte förlora sin rätt mot sökanden, om gäldenären har överklagat utmätningen på angiven grund. Man kan enligt hovrätten inte alltid räkna med att kronofogdemyndigheten eller hovrätten med anledning av gäldenärens besvär förlänger den tid som tredje mannen har erhållit i föreläggandet.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag att kronofogdemyndigheten vid utmätning av all slags lös egendom skall kunna meddela föreläggande att väcka talan vid domstol, när tvist föreligger om äganderätten.

En remissinstans har kritiserat att förslaget som förutsättning för meddelande av föreläggande kräver att anspråket på bättre rätt till egendomen har gjorts gällande av tredje mannen själv. Med anledning härav vill jag framhålla att man bl.a. med hänsyn till de konsekvenser som ett föreläggande medför för tredje man bör undvika att föreläggande meddelas när tredje mannen inte själv gör anspråk på egendomen, även om gäldenären påstår att egendomen tillhör tredje mannen. Som regel torde man inte kunna anse att tredje man gör gällande att egendomen tillhör honom utan att han själv har framställt sådant anspråk. Undantagsvis kan dock tänkas att gäldenärens invändning sker för tredje mannens räkning, och hinder bör då inte möta mot att föreläggande att väcka talan meddelas tredje mannen, om förutsättningarna därför i övrigt föreligger. Den av beredningen föreslagna lydelsen av paragrafen torde inte hindra en sådan tillämpning. När gäldenären i andra fall påstår att egendomen tillhör tredje man och denne inte är närvarande, bör kronofogdemyndigheten lämpligen underrätta tredje mannen. Sådan underrättelse bör dock inte lämnas, om gäldenärens påstående kan lämnas utan avseende, t.ex. om egendomen påstås ha överlåtits till tredje man men tradition, denuntiation eller annan liknande åtgärd som krävs för att förvärvaren skall vara skyddad mot överlåtarens borgenärer inte har ägt rum. Föreskrift om underrättelse i fall som har nämnts nu kan meddelas av regeringen (jfr 44 § USK).

Enligt beredningens förslag krävs i övrigt för att föreläggande skall meddelas att skäl föreligger därtill. En remissinstans har ansett att detta ger kronofogdemyndigheten alltför stor möjlighet att ge föreläggande, medan en annan remissinstans har föreslagit att föreläggande skall meddelas så snart påstående om bättre rätt inte är uppenbart ogrundat. För egen del vill jag anföra följande. Kan påstående om att utmätt egendom tillhör tredje man lämnas utan avseende, skall föreläggande naturligtvis inte meddelas.

Föreläggande bör ges endast om äganderättsfrågan framstår som oklar, men i vissa fall bör föreläggande kunna underlåtas, även om äganderättsfrågan är oklar. Jag tänker bl.a. på det fallet att rättegång redan pågår om egendomen eller att sökandens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Med hänsyn till sådana situationer bör det inte föreskrivas kategorisk skyldighet för kronofogdemyndigheten att meddela föreläggande så snart äganderättsfrågan framstår som oklar. Vidare bör hänsyn tas till att om i fall som avses i 19 § den som sammanbor med gäldenären gör anspråk på egendomen, presumtionen om samäganderätt bryts redan om den samboende kan visa sannolika skäl för sitt anspråk.

Enligt min mening behöver man inte befara att beredningens förslag om att föreläggande skall ges när skäl föreligger skall föranleda kronofogdemyndigheterna att missbruka möjligheten att hänvisa tvist till domstol. Att föreläggande inte ges i onödan är viktigt särskilt med hänsyn till de kostnader och den tidsutdräkt som en rättegång kan föra med sig. Det kan påpekas att beträffande tredje mans anspråk på äganderätten till utmätt fastighet redan f.n. gäller enligt 5 § FfL att föreläggande skall ges om skäl föreligger därtill. Denna bestämmelse synes inte ha vållat problem i tillämpningen.

Med anledning av vad som vid remissbehandlingen har påpekats om risken för rättsförlust för tredje man, om föreläggande inte meddelas, vill jag framhålla att tredje mannen har möjlighet att överklaga utmätningsbeslutet och att, om utmätningen inte hävs, åtminstone utverka föreläggande att väcka talan vid domstol. Tredje mans rätt att överklaga utmätning är inte inskränkt till viss tid (18 kap. 9 § andra stycket).

Jag anser det inte lämpligt att, som en remissinstans har förordat, skyldighet införs för kronofogdemyndigheten att delge sökanden handlingarna i målet innan föreläggande meddelas. Detta skulle bl.a. fördröja målets handläggning och det skulle dessutom kunna uppfattas som en påtryckning på sökanden att avstå från utmätningen. Sökanden kan f.ö. återkalla sin ansökan även efter det att föreläggande har meddelats.

Med anledning av vad beredningen har anfört om föreläggande i fall då någon gör gällande att han har överlåtit aktuell egendom till gäldenären under äganderättsförbehåll eller liknande förbehåll vill jag nämna att frågan om utmätning av egendom som innehas under sådant förbehåll behandlas närmare i anslutning till 9 kap. 9 § i departementsförslaget. Som framgår av vad som anförs där anser jag att förbehåll om återtaganderätt bör behandlas som en säkerhetsrätt jämförbar med panträtt. Detta gäller även om förbehållet har utformats som ett förbehåll om äganderätt. Härav följer att förevarande paragraf inte är direkt tillämplig i sådana fall. Som beredningen har anfört bör emellertid bestämmelserna i vissa fall kunna tillämpas analogiskt när någon påstår att han har panträtt eller retentionsrätt i utmätt egendom. Detsamma bör enligt min mening gälla i fråga om förbehåll om återtaganderätt.

I fråga om allmänna mål innebär bestämmelserna om föreläggande att tredje mannen skall väcka talan, förutom mot gäldenären, mot staten resp. kommun i dess egenskap av utmätningsborgenär (jfr 1 kap. 7 § första stycket). En särskild fråga är vem som härvid skall företräda det allmänna. F.n. är inte utmätningsmannen behörig att utan vidare företräda det allmänna i tvist som har hänskjutits till domstol. Behörigheten tillkommer numera RSV (jfr 3 § 2 instruktionen 1970:752 för riksskatteverket), men RSV har generellt uppdragit åt länsstyrelserna att enligt 9 § första stycket länsstyrelseinstruktionen (1971:460) förordna ombud att föra det allmännas talan i tingsrätt. Ibland förordnas kronofogde att föra sådan talan. Med hänsyn bl.a. till att en tvist kan ha betydande principiellt intresse och att staten resp. kommunen kan ådra sig stora rättegångskostnader synes behörigheten genomgående böra tillkomma RSV. Som ombud i aktuell tvist bör kronofogde i distriktet kunna komma i fråga, om det anses lämpligt. RSV kan givetvis själv föra det allmännas talan genom tjänsteman vid verket. En bestämmelse om att det allmänna i hänskjutna tvister företräds av RSV har tagits upp i 2 kap. 30 § andra stycket i departementsförslaget.

Tredje man, som har meddelats föreläggande att väcka talan vid domstol, kan överklaga utmätningen med yrkande att utmätningen hävs. Vinner han bifall till yrkandet, förfaller naturligtvis föreläggandet. Ogillas däremot besvären bör, som beredningen har anfört, ny tid sättas ut för talans väckande. Om i stället gäldenären med stöd av 18 kap. 1 § andra stycket andra meningen anför besvär över utmätningen med åberopande av att egendomen tillhör tredje mannen och besvären ogillas, uppkommer fråga om hovrätten även då skall sätta ut ny tid för talans väckande. Enligt min mening bör ny tid inte sättas ut i detta fall. Har tredje mannen underlåtit att väcka talan i enlighet med föreläggandet och inte heller överklagat utmätningen, kan han inte rimligen ha anspråk på att få förnyad möjlighet att väcka talan i saken. Om tredje mannen har kännedom om gäldenärens besvärstalan och på grund därav avstår från att själv vidta åtgärd för att ta till vara sin rätt, bör detta ske på hans egen risk. I den nämnda situationen har alltså tredje mannen förlorat sin rätt mot sökanden. Gäldenärens besvärstalan kan också leda till att utmätningen hävs därför att egendomen tillhör tredje mannen. Förutsättning härför bör emellertid vara att besvären har anförts innan den tid som har förelagts tredje mannen har löpt ut. Någon särskild bestämmelse om det nu sagda torde inte vara behövlig.

Även i övrigt ansluter jag mig till vad beredningen har anfört. Paragrafen har, med några redaktionella jämkningar, utformats i enlighet med beredningens förslag.

Att utmätt egendom som regel inte får säljas, när föreläggande har meddelats, framgår av 8 kap. 5 § första stycket.

21 § Denna paragraf ger möjlighet att under vissa förutsättningar utmäta lös egendom med förbehåll för tredje mans rätt. Paragrafen motsvarar 5 kap. 20 § beredningens förslag.

Gällande rätt. När tredje man gör anspråk på äganderätt till lös sak som kommer i fråga för utmätning, skall utmätningsmannen enligt gällande rätt antingen utmäta egendomen – eventuellt med hänvisning till tredje mannen att väcka talan om bättre rätt till densamma – eller också avstå från utmätning. Utmätningsmannen torde i princip inte vara berättigad att utmäta gäldenärens eventuella rätt till egendomen. Detsamma gäller byggnad på ofri grund. Beträffande vissa fall då gäldenärs rätt till lös egendom utmäts torde dock finnas utrymme för att lämna frågan om beståndet av gäldenärens rätt eller dess omfattning öppen.

Lagberedningen. För att utmätning skall få ske enligt någon av föregående paragrafer i 5 kap. krävs att egendomen – på grund av besittning eller registrering eller vad som eljest har blivit upplyst – kan antas tillhöra gäldenären. Beredningen har ansett att möjlighet till utmätning bör finnas även om det måhända inte kan anses styrkt att gäldenären är ägare men det likväl finns anledning till antagande att egendomen tillhör honom. Om utmätning sker i sådant fall, bör förbehåll göras för tredje mans eventuella rätt. Äganderättsfrågan bör emellertid som regel klaras ut innan realisation sker. Bestämmelser i saken har tagits upp i 20 §.

I första stycket har angetts att om det finns anledning anta att gäldenären är ägare till annan lös egendom än registrerat skepp eller registrerat luftfartyg utan att det föreligger sådant fall som avses i 16–18 §§, egendomen får utmätas med förbehåll för tredje mans rätt. För att bestämmelsen skall få tillämpas krävs enligt beredningen objektiva skäl till stöd för gäldenärens äganderätt. Om det framgår att egendomen tillhör annan än gäldenären, får den inte tas i mät.

Beredningen påpekar att bestämmelsen enligt förslaget inte är tillämplig beträffande registrerat skepp eller registrerat luftfartyg. Är gäldenären inskriven som ägare till sådan egendom, får den utmätas, om det inte framgår att den tillhör tredje man (17 § andra och tredje styckena). Är annan än gäldenären inskriven som ägare, får utmätning ske, om skeppet eller luftfartyget på grund av vad som har blivit upplyst – i praktiken att gäldenären visas ha en fångeshandling – kan antas tillhöra honom (16 §). Vid tillämpning av de angivna bestämmelserna skall i fråga om skepp beaktas reglerna om inskrivningens materiella rättsverkan i 19 § sjölagen. Det torde enligt beredningen knappast finnas utrymme för utmätning av registrerat skepp eller registrerat luftfartyg i andra fall än som har sagts nu, frånsett utmätning för fordran med pant- eller retentionsrätt. Av liknande skäl föreslår beredningen inte beträffande fast egendom någon motsvarighet till 20 §.

Bestämmelsen i 20 § åsyftar enligt beredningen i första hand fordringar som inte grundas på löpande skuldebrev och rättigheter. I fråga om sådan egendom är det ofta svårt för förrättningsmannen att få tillräcklig utred-

ning för att på ett tillfredsställande sätt kunna bedöma vem egendomen tillhör. Beträffande lös sak som finns i gäldenärens besittning blir bestämmelsen knappast tillämplig i praktiken (jfr 17 § första stycket).

I andra stycket meddelas bestämmelser om lösandet av äganderättstvisten, när egendom enligt första stycket har utmätts med förbehåll för tredje mans rätt. Eftersom gäldenärens rätt till egendomen i sådant fall inte stöds av någon presumtion, kan enligt beredningen tredje mannen inte rimligen åläggas att ta initiativ till rättegång. Initiativet bör i stället komma från sökanden. Det synes inte behövligt att gäldenären instäms. Beredningen föreslår därför att kronofogdemyndigheten, om det finnes ändamålsenligt, skall förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje mannen. Saken gäller – i allt fall prejudiciellt – äganderätten till den utmätta egendomen. Sökandens talan bör emellertid strängt taget inte gå ut på mer än att han genom utmätning har vunnit en rätt till betalning ur egendomen som gäller mot tredje mannen. Vid behov kan även yrkas åläggande för tredje mannen att utge egendomen till kronofogdemyndigheten. Något hinder bör dock inte möta att sökanden låter sitt yrkande avse att gäldenären har bättre rätt till egendomen än tredje mannen, om man blott har klart för sig att dom i saken, trots en sådan utformning av hans talan, *inte får rättskraft mot gäldenären*.

Kronofogdemyndigheten har enligt förslaget diskretionär befogenhet att pröva, om föreläggande skall ges. Föreläggande bör emellertid enligt beredningen i allmänhet meddelas. Om rättegång redan pågår om äganderätten till egendomen, kan dock föreläggande underlåtas. Undantag kan vidare vara motiverat t.ex. om egendomen har sålts till gäldenären under äganderättsförbehåll och det är oklart huruvida full betalning har erlagts eller någon mindre post kvarstår. Föreläggande bör lämpligen meddelas i samband med utmätningsbeslutet.

Enligt förslaget skall talan väckas inom en månad från det att föreläggandet har delgetts sökanden. Talan skall enligt 19 kap. 21 § väckas vid den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns. Beträffande egendom som avses i 10 kap. 12 § RB skall dock talan väckas vid rätten i den ort där egendomen finns. I föreläggandet skall anges – förutom den mot vilken talan skall väckas och tiden för talans väckande – behörig domstol (jfr 19 kap. 21 § sista stycket). Även påföljden av att talan inte väcks bör anges.

Väcker inte sökanden talan i enlighet med givet föreläggande skall enligt förslaget utmätningen hävas, om inte tredje mannen har väckt talan i saken mot sökanden inom den angivna tiden (andra stycket andra meningen). Beredningen påpekar att beträffande talan av tredje mannen mot sökanden gäller allmänna forumregler enligt 10 kap. RB. Sådan talan måste enligt beredningen också kunna väckas vid domstol som enligt 19 kap. 21 § är behörig att pröva motsvarande talan som väcks av sökanden. Påföljden för sökanden av underlåtenhet att väcka talan är ovillkorlig, om

inte laga förfall har visats före utgången av tiden (jfr 19 kap. 6 § andra stycket).

Beredningen framhåller att det är uppenbart att utmätningen också skall hävas, om sökanden visserligen har väckt talan enligt givet föreläggande men hans talan ogillas genom dom som vinner laga kraft eller om målet avvisas eller avskrivs eller talan förfaller och det inte längre står sökanden öppet att fullfölja eller ånyo väcka talan. Om rättegång inte har inletts inom föreskriven tid eller den har avslutats utan att sökandens talan har bifallits, bör detta styrkas genom bevis som företes hos kronofogdemyndigheten. Denna skall då häva utmätningen. Om sökanden vinner processen, får han vända sig till kronofogdemyndigheten och med åberopande av lagakraftvunnen dom begära att det exekutiva ärendet tas upp på nytt. Hävs utmätningen på grund av att sökanden inte har efterkommit meddelat föreläggande, kan – framhåller beredningen – sökanden göra ny ansökan om utmätning. Något formellt hinder föreligger inte att då på nytt utmäta samma egendom, men detta kan som regel inte vara praktiskt ändamålsenligt.

Att kronofogdemyndigheten i samband med utmätning har förelagt sökanden att väcka talan hindrar inte, anför beredningen, att utmätningsbeslutet kan överklagas i vanlig ordning. Om talan har väckts i enlighet med föreläggandet, kan det i det särskilda fallet vara lämpligt att rättegångsmålet vilar tills besvären över utmätningen har blivit slutligt prövade.

Beredningen påpekar att frågan om hinder mot försäljning när föreläggande har meddelats regleras i 9 kap. 4 §.

Väcker sökanden talan mot tredje mannen om äganderätten till den utmätta egendomen eller väcker tredje mannen talan härom mot sökanden, torde enligt beredningen av allmänna processrättsliga principer följa att dom i målet inte blir bindande mot gäldenären. Saken rör emellertid dennes rätt och han torde vara berättigad att delta i rättegången som intervenient (jfr 14 kap. 9 § RB). Likaså torde sökanden, om rättegång angående egendomen pågår mellan gäldenären och tredje mannen när utmätning sker eller om en av dem efter utmätningen väcker talan mot den andre, kunna inträda som intervenient i den rättegången. Frågan huruvida dom i målet får rättskraft mot sökanden torde enligt reglerna om succession under rättegång bero av om talan har väckts redan innan utmätning skedde eller inte.

Remissyttrandena. Beredningens förslag i 5 kap. 20 § kritiseras av några remissinstanser. *Hovrätten för Västra Sverige* framhåller att det i praktiken torde vara omöjligt att upprätthålla någon skillnad mellan fall då egendom får utmätas enligt 16 § på grund av att den kan antas tillhöra gäldenären och fall då utmätning får ske enligt 20 § på grund av att det finns anledning anta att gäldenären är ägare till egendomen utan att sådant fall som avses i 16 § föreligger. Hovrätten anser inte att det finns något behov av bestämmelsen och föreslår att den får utgå. Även *hovrätten för Övre*

Norrland anser att besvärliga gränsdragningsproblem skulle kunna uppkomma mellan 16 och 19 samt 20 §§.

RSV ifrågasätter om den situation som åsyftas i paragrafen behöver regleras. Bestämmelsen torde inte komma att tillämpas i någon nämnvärd omfattning. Det torde dessutom vara orealistiskt att tänka sig att sökanden skulle väcka talan mot tredje mannen, eftersom bevisbördan antagligen skulle ligga på sökanden. Gränsdragningen mellan 19 och 20 §§ skulle också bli svår att genomföra i praktiken. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att paragrafen är svårtolkad och tror att stor tveksamhet kommer att råda i praktiken vilken av 19 § och 20 § som skall tillämpas.

Advokatsamfundet vänder sig mot att föreläggande att väcka talan skall ges "om det finnes ändamålsenligt". Samfundet, som påpekar att priset kan bli avsevärt lägre om försäljning sker med förbehåll för tredje mans rätt, framhåller att det ligger i såväl sökandens som gäldenärens intresse att äganderättsfrågan blir klarlagd. Det är också allmänt sett inte önskvärt att försäljning sker med förbehåll för tredje mans rätt. Samfundet anser därför riktigast att föreläggande alltid skall meddelas.

Enligt *RSV* är paragrafen utformad enbart för enskilda mål. Om de föreslagna bestämmelserna godtas, bör de gälla även i allmänna mål. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser det vara tveksamt vem som skall representera staten om föreläggande ges i allmänt mål.

Föredraganden. Enligt 4 kap. 17 § i departementsförslaget får utmätning ske av lös egendom om det på grund av vad som har blivit upplyst i målet kan anses framgå att egendomen tillhör gäldenären eller om den kan antas tillhöra honom enligt de särskilda presumtionsbestämmelserna. Beredningens förslag i nu förevarande paragraf avser däremot det fallet att vissa skäl tyder på att egendomen tillhör gäldenären utan att dessa skäl dock är så starka att det kan anses framgå av utredningen i målet att gäldenären är ägare. Äganderättsfrågan är alltså oklar. Bestämmelsen tar närmast sikte på fordringar och rättigheter vilka inte grundas på presentationspapper. I fråga om sådan egendom saknas i allmänhet något yttre faktum som kan vara till ledning vid bedömande av äganderättsfrågan.

Också jag anser att det finns visst behov av att kunna göra utmätning av lös egendom när sådan möjlighet inte står till buds enligt 17–19 §§. Jag syftar t.ex. på fall då en muntlig fordran eller en bostadsrätt har anvisats till utmätning, men det är oklart hur det ligger till med gäldenärens rätt till egendomen. Om kronofogdemyndigheten saknar befogenhet att besluta utmätning i sådana fall, torde borgenären inte kunna komma åt gäldenärens eventuella rätt till egendomen annat än möjligen genom konkurs. En bestämmelse av det slag som beredningen har förordat bör också indirekt kunna få betydelse på så sätt att en betalningsovillig gäldenär inte vinner så mycket på att söka försvåra utredningen om sina ekonomiska förhållanden.

Vid bedömande av huruvida möjlighet bör införas till utmätning i den aktuella situationen bör vidare beaktas att den föreslagna bestämmelsen inte kan anses innebära något opåkallat ingrepp i tredje mans rättsställning. För utmätning bör krävas konkreta skäl till stöd för gäldenärens äganderätt. Utmätning bör ske med förbehåll för tredje mannens rätt och föreläggande bör riktas till sökanden, som har att väcka talan vid äventyr att utmätningen hävs. Även om bestämmelsen inte kan väntas komma att användas i någon större omfattning, anser jag därför att flera skäl talar till förmån för beredningens förslag.

Några remissinstanser har ansett att bestämmelsen skapar problem vid gränsdragningen mot föregående paragrafer. Enligt min mening torde dock gränsdragningssvårigheterna inte bli så stora att man av den anledningen bör avstå från att genomföra beredningens förslag.

Jag förordar alltså att förslaget godtas med vissa redaktionella jämkningar. I enlighet härmed anges i förevarande paragraf att om lös egendom inte kan utmätas enligt 17–19 §§ men sannolika skäl föreligger att egendomen tillhör gäldenären, egendomen får utmätas med förbehåll för tredje mans rätt. I en andra mening föreskrivs att detta dock inte gäller registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

Enligt min mening bör föreläggande att väcka talan meddelas i praktiskt taget alla fall då utmätning har skett enligt förevarande paragraf. Undantagsvis kan det dock finnas anledning att underlåta föreläggande. Jag tänker bl.a. på det fallet att rättegång redan pågår om äganderätten till egendomen. För att det tydligare skall framgå av bestämmelsen att föreläggande skall underlåtas endast i undantagsfall synes bestämmelsens lydelse böra jämkas något i förhållande till beredningens förslag. I departementsförslaget anges sålunda att kronofogdemyndigheten skall meddela föreläggande att väcka talan, om det inte av särskilda skäl är obehövligt.

I 1 kap. 7 § första stycket i departementsförslaget har tagits upp en uttrycklig föreskrift om att i allmänt mål anses staten resp. kommun som sökande. Förevarande paragraf är alltså utan vidare tillämplig även i allmänna mål. En särskild fråga är vem som skall företräda det allmänna i tvist som enligt paragrafen hänskjuts till domstol. Enligt min mening bör det allmänna därvid representeras av RSV (jfr vad jag har anfört under 20 §). Bestämmelse härom har tagits upp i 2 kap. 30 § andra stycket.

22 § I paragrafen ges bestämmelser om förfarandet när tvist råder om utmätt fordrans eller rättighets bestånd eller i vad mån utmätt pantbrev m.m. utgör säkerhet för fordran. Paragrafen motsvarar 5 kap. 21 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Tvist angående fordrans eller rättighets bestånd hindrar enligt gällande rätt inte att fordringen eller rättigheten tas i mät. I fall då fråga om dess bestånd var beroende på särskild prövning när utmätningen skedde eller då var prövad genom beslut som inte hade vunnit laga kraft får

enligt 88 b § 2 mom. UL som regel försäljning inte äga rum utan gäldenärens samtycke. Exekutiv myndighet torde inte kunna förelägga part att väcka talan vid domstol om fordringens eller rättighetens bestånd.

Enligt 91 a § UL kan pantbrev i fast egendom eller i skepp utmätas hos den intecknade egendomens ägare, i den mån pantbrevet inte utgör pant. Råder efter utmätning av pantbrev tvist i vad mån det utgör säkerhet för fordran (''huruvida något finns att utmäta'') skall enligt 4 mom. i paragrafen utmätningsmannen, om skäl är därtill, förelägga sökanden att inom en månad efter det att föreläggandet har delgetts honom väcka talan mot gäldenären och den som bestrider att något finns att utmäta. Talan skall beträffande pantbrev i fast egendom väckas vid den domstol som anges i 10 kap. 10 § RB och i fråga om pantbrev i skepp vid den domstol till vilken utmätningsmannens tjänstgöringsområde hör. Efterkommer inte sökanden föreläggandet och är inte talan i saken väckt av annan part, går enligt 5 mom. utmätningen åter. Bestämmelserna i 91 a § gäller inte skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att även dess förslag intar ståndpunkten att tvist om fordrans eller rättighets existens inte utgör hinder mot utmätning. För att utmätning skall kunna äga rum måste det dock föreligga skäl till antagande att gäldenären har en fordran eller rättighet. Finns hos gäldenären handling som utgör bevis om fordran eller rättighet, torde innehavet därav ofta vara tillräckligt. I övrigt får kronofogdemyndigheten grunda sin bedömning på uppgifter från sökanden och gäldenären och från den mot vilken uppgiven fordran eller rättighet riktas.

Det är enligt beredningen tydligt att en tvistig fordran eller rättighet inte utgör något begärligt försäljningsobjekt. Risk föreligger att egendomen till skada för parterna blir såld för en ringa del av sitt egentliga värde, kanske till någon som handlar i spekulationssyfte. Beredningen har ansett att tvist angående utmätt fordrans eller rättighets bestånd regelmässigt bör lösas innan kronofogdemyndigheten söker realisera den utmätta egendomen. Kronofogdemyndigheten bör därför kunna meddela föreläggande att väcka talan i saken vid domstol. Bestämmelse härom har tagits upp i första stycket av 5 kap. 21 §. Det anges där att om fordran eller annan rättighet har blivit utmätt och tvist råder om fordringens eller rättighetens bestånd, 20 § andra stycket har motsvarande tillämpning.

Tvekan om beloppet av viss fordran kan föreligga, anför beredningen, utan att man kan talan om tvist i vanlig mening mellan gäldenären och sekundogäldenären. Ibland kan klarhet utan större omgång vinnas efter några dagar, i andra fall måste man vänta längre tid. I sådana fall bör utmätning kunna äga rum omedelbart i avvaktan på närmare upplysningar.

Beredningen framhåller att bestämmelsen i första stycket innebär att kronofogdemyndigheten kan förelägga sökanden att väcka talan mot den som den utmätta fordringen eller rättigheten riktar sig mot. Föremål för talan är fordringens eller rättighetens existens. Talan därom kan i fråga om

fordran vid behov förenas med yrkande om åläggande för svaranden i målet att utge fordringsbeloppet eller, om endast en del har blivit utmätt, motsvarande belopp till kronofogdemyndigheten. Föreläggande skall meddelas om det finnes ändamålsenligt. Pågår rättegång om saken när utmätning sker, bör enligt beredningen föreläggande underlåtas. När tvisten gäller endast en mindre del av fordran eller motsvarande, kan det vara för betungande för sökanden, om föreläggande ges.

Talan skall enligt förslaget väckas inom en månad från det att föreläggandet har delgetts sökanden. Om behörig domstol gäller vad som i allmänhet är föreskrivet därom, dvs. bestämmelserna i 10 kap. RB (19 kap. 21 § tredje stycket i förslaget). Av hänvisningen till 20 § andra stycket följer vidare, framhåller beredningen, att utmätningen skall hävas om sökanden inte efterkommer föreläggandet att väcka talan mot tredje mannen och denne inte har väckt talan i saken mot sökanden inom den angivna tiden.

Beredningen erinrar om att det i fråga om anstånd med försäljning när tvist råder om utmätt fordrans eller rättighets bestånd finns bestämmelse i 9 kap. 4 § andra stycket.

Enligt andra stycket i 5 kap. 21 § skall vad som sägs i första stycket gälla även när tvisten i fall som avses i 5 kap. 3 § andra stycket rör i vad mån pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran. Bestämmelserna i 20 § andra stycket skall alltså tillämpas även i detta fall. Beredningen påpekar att förslaget även omfattar det fallet att utmätningen har avsett skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill. I övrigt innebär förslaget smärre jämkningar i förhållande till vad som stadgas i 91 a § UL, bl.a. så till vida att sökanden inte behöver instämma gäldenären. Det är tillräckligt att han väcker talan mot tredje mannen, dvs. mot den som bestrider att något fanns att utmäta. Bestämmelser om behörig domstol meddelas i 19 kap. 21 § tredje stycket. Enligt sista stycket i 19 kap. 21 § skall i föreläggande anges den domstol vid vilken talan skall väckas.

Remissyttrandena. Advokatsamfundet förordar, i enlighet med vad samfundet har anfört beträffande föreläggande enligt 20 §, att föreläggande alltid skall meddelas när tvist som avses i 21 § råder.

Enligt *hovrätten för Västra Sverige* torde möjligheten enligt andra stycket att hänvisa till rättegång beträffande pantbrev eller annan inteckningshandling vara helt opraktisk. Behov av hänvisning till rättegång synes inte föreligga i annat fall än då tredje man gör anspråk på att vara ägare till den intecknade egendomen. Bestämmelse om föreläggande i sådant fall finns i 5 kap. 19 och 24 §§. Hovrätten föreslår därför att andra stycket i 21 § får utgå. *Hovrätten för Övre Norrland* och *RSV* är av liknande uppfattning. RSV tillägger att hänvisning till rättegång aldrig torde bli aktuell i praktiken samt att det inte kan ligga i borgenärens intresse att väcka talan för att få fastslaget att utrymme för utmätning föreligger.

Svea hovrätt tar upp frågan om inte bara kronofogdemyndigheten utan även hovrätt kan hänvisa tvist till rättegång. Hovrätten, som gör gällande att hovrätt f.n. saknar möjlighet att meddela föreläggande enligt 91 a § 4 mom. UL, anser det oklart om denna begränsning avses kvarstå i UB. Hovrätten utgår emellertid från att även hovrätt bör ha befogenhet att hänvisa tvist till rättegång och detta gäller även andra fall av föreläggande enligt förslaget. Lagtexten eller motiven synes böra förtydligas.

Föredraganden. Den av beredningen föreslagna regeln om föreläggande för sökanden att väcka talan rörande bestånd av tvistig fordran eller rättighet som har utmätts (första stycket) har allmänt godtagits av remissinstanserna. Även jag biträder förslaget. I fråga om bestämmelsens närmare utformning anser jag, till skillnad från en remissinstans, att föreläggande inte alltid bör meddelas, när tvist som avses i paragrafen föreligger. Bl.a. måste kronofogdemyndigheten pröva i vad mån den mot vilken förmodad fordran eller rättighet riktar sig kan ha fog för sin ståndpunkt. Fordran eller rättighet som utmäts kan också redan vara föremål för rättegång mellan kontrahenterna. Kronofogdemyndigheten måste därför ha en diskretionär befogenhet att pröva huruvida föreläggande bör meddelas.

I beredningens förslag hänvisas i paragrafen till 20 § andra stycket, där som förutsättning för föreläggande anges att "det finnes ändamålsenligt". I departementsförslaget har emellertid i motsvarande bestämmelse, 21 § andra stycket, föreskrivits att föreläggande i fall som avses där skall meddelas om det inte av särskilda skäl är obehövligt. En sådan regel torde passa mindre väl vid tvist som avses i förevarande paragraf. I 22 § föreslås i stället att föreläggande skall meddelas om skäl föreligger (jfr 20 §). Till följd härav har hänvisning inte heller i övrigt skett till 21 § andra stycket.

Ett par remissinstanser har hävdat att något behov inte finns att meddela föreläggande i frågan huruvida något finns att utmäta av pantbrev eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg m.m. Jag kan inte dela den meningen. Om det är oklart huruvida pantbrev eller annan inteckningshandling till fullo utgör säkerhet för fordran, är det som regel inte lämpligt vare sig att den intecknade egendomen tas i anspråk eller att det utmätta pantbrevet resp. den utmätta inteckningshandlingen pantförskrivs till sökanden (jfr 9 kap. 13–15 §§). Även om bestämmelsen i andra stycket inte kan väntas bli tillämpad ofta, är jag inte beredd att frångå den bedömning som gjordes när motsvarande bestämmelse infördes år 1971 beträffande pantbrev i fastighet och år 1973 i fråga om pantbrev i skepp.

I förevarande paragraf anges, på samma sätt som i andra bestämmelser om föreläggande, att föreläggande under angivna förutsättningar meddelas av kronofogdemyndigheten. Det är emellertid uppenbart att samma befogenhet tillkommer överinstans, när utmätningen har överklagats. Motsvarande gäller f.n. och någon uttrycklig bestämmelse i saken kan inte anses behövlig.

Av sammanhanget framgår att med "tredje man" avses i första stycket

den mot vilken utmätt fordran eller rättighet riktar sig. I andra stycket åsyftas tredje man som bestrider att något finns att utmäta.

När föreläggande enligt förevarande paragraf meddelas i allmänt mål, bör det allmänna företrädas av RSV (jfr under 20 §). Se vidare 2 kap. 30 § andra stycket.

23 § I paragrafen, som motsvarar 5 kap. 22 § i beredningens förslag, regleras lagfartens betydelse vid utmätning av fast egendom.

Gällande rätt. Enligt 82 § 1 mom. UL skall den som har lagfart på fast egendom antas vara ägare till egendomen, om det inte styrks att den tillhör annan. I 2 mom. anges att tvist om äganderätten till fast egendom, på vilken gäldenären har lagfart eller till vilken han har fångeshandling, inte utgör hinder mot utmätning. Bestämmelserna härrör från 1971 års lagstiftning om fastighetsexekution.

Lagberedningen. Enligt förslaget skall gäldenären antas vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart, om det inte framgår att den tillhör tredje man. Fastighet får alltså inte tas i anspråk för fordran mot den som har lagfart, om det visas att han har överlåtit fastigheten eller att denna av annan anledning tillhör tredje man. Å andra sidan utgör den omständigheten att tredje man har lagfart inte hinder mot utmätning, om det visas att fastigheten tillhör gäldenären. Härvid krävs enligt beredningen regelmässigt att denne har en formellt riktig fångeshandling som leder tillbaka till senaste lagfart. Gäldenären har t.ex. förvärvat fastigheten av den som alltjämt har lagfart men gäldenären har ännu inte sökt lagfart. Även andra fall kan tänkas.

Beredningen påpekar att med fast egendom avses även tomträtt (2 kap. 10 § andra stycket). Lagfarten motsvaras beträffande tomträtt av inskrivning av upplåtelse eller förvärv av tomträtten.

Beträffande bestämmelsen i 82 § 2 mom. UL – att tvist om äganderätten till fast egendom, varå gäldenären har lagfart eller vartill han har fångeshandling, inte utgör hinder mot utmätning – framhåller beredningen att det utan särskild bestämmelse är tydligt att fast egendom, som på grund av presumtionsbestämmelsen i 5 kap. 22 § eller på grund av vad som har blivit upplyst i ärendet kan antas tillhöra gäldenären, får utmätas även om tvist råder angående äganderätten till fastigheten. Motsvarande gäller beträffande lös egendom. Förslaget saknar därför motsvarighet till bestämmelsen i 82 § 2 mom. UL.

Remissyttrandena. *Hovrätten för Västra Sverige* vänder sig mot att avtal om överlåtelse av fast egendom skall ha verkan mot överlåtarens borgenärer utan att förvärvaren har sökt lagfart. Risken för att en gäldenär genom skentransaktioner söker undandra fastighet från utmätning är uppenbar. Hovrätten påpekar vidare att beredningens ståndpunkt får den konsekvensen att utmätning skall ge företräde framför senare överlåtelse av fastigheten redan i och med beslutet om utmätning. Däremot skall enligt

förslaget förmånsrätten anknytas till att anteckning görs i fastighetsboken. Hovrätten anser att denna brist på överensstämmelse mellan reglerna om företräde i rättsförvärv och reglerna om förmånsrätt gör systemet svåröverskådligt. Därtill bidrar också att frågan om företräde i rättsförvärv inte har lösts enhetligt för alla objekt som omfattas av inskrivningssystem.

Föredraganden. Beredningens förslag att överlåtelse av fast egendom skall vara gällande mot överlåtarens borgenärer redan i och med överlåtelseavtalet stämmer överens med vad som gäller f.n. Den nuvarande ordningen, som tillkom år 1971, har såvitt jag känner till inte föranlett olägenheter i den praktiska tillämpningen. Förslaget har också godtagits av så gott som alla remissinstanser. Endast en instans har kritiserat förslaget och ansett att överlåtelse inte bör bli gällande mot överlåtarens borgenärer förrän förvärvaren har sökt lagfart. Jag finner emellertid inte anledning att nu frångå den bedömning som gjordes år 1971. Särskilt bör nämnas att den som köper fast egendom vanligen betalar en stor del av köpeskillingen redan vid köpeavtalet. Om man skulle kräva ansökan om lagfart för att en förvärvare skall vinna skydd mot överlåtarens borgenärer, skulle detta leda till att lagfart i allmänhet måste sökas redan på grund av köpekontrakt. En sådan utveckling är inte önskvärd. Man skulle troligen också få räkna med ofta förekommande rättsförluster. Det förhållandet att vid utmätning av fast egendom olika tidpunkter blir avgörande i skilda konkurrenssituationer utgör inte heller skäl att ändra den nuvarande ordningen. Jag ansluter mig sålunda till beredningens ståndpunkt i frågan.

Frågan om konkurrens mellan utmätning samt överlåtelse av egendomen resp. inteckning däri behandlas under 30 §.

I förevarande paragraf anges att gäldenären skall antas vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart, om det inte framgår att egendomen tillhör tredje man. Att bestämmelsen är tillämplig även beträffande tomträtt följer av 1 kap. 11 § andra stycket. Jag delar uppfattningen att någon motsvarighet till bestämmelsen i 82 § 2 mom. UL inte behövs.

24 § Paragrafen, som motsvarar 5 kap. 23 § beredningens förslag, innehåller bestämmelser om utmätning i fall då gäldenärens rätt till fast egendom är villkorlig.

Gällande rätt. Att fast egendom har överlåtits villkorligt hindrar inte att det värde som överlåtarens resp. förvärvarens villkorliga innehav representerar kan tillgodogöras av borgenärerna genom utmätning. Bestämmelser härom infördes genom 1971 års lagstiftning om fastighetsexekution och togs upp i 82 a § UL. I 1 mom. första meningen anges att om överlåtelse av fast egendom beror av villkor som ännu inte är uppfyllt, överlåtelsen inte utgör hinder mot utmätning av egendomen för fordran hos överlåtaren. Enligt andra meningen omfattar utmätningen i sådant fall även överlåtarens rätt mot den som har förvärvat egendomen. Uppfylls villkoret, gäller enligt tredje meningen utmätningen därefter endast överlåtarens rätt

mot förvärvaren. I 2 mom. i samma paragraf föreskrivs i första meningen att utmätning av fast egendom även får äga rum för fordran hos den som har förvärvat egendomen, fastän hans förvärv beror av villkor. Går gäldenärens förvärv åter, omfattar enligt andra meningen utmätningen därefter endast den rätt som han i sådant fall har mot den som överlät egendomen. I 62 – 66 §§ FfL finns bestämmelser om försäljning efter utmätning av villkorlig rätt till fastighet.

I fråga om lös egendom saknar UL uttryckliga bestämmelser om utmätning av villkorlig rätt därtill. Däremot finns vissa regler rörande bl.a. försäljning av villkorlig äganderätt till registrerat skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg (89 § 2 mom., 201 § 4 mom. och 213 a § 2 och 3 mom. UL).

Lagberedningen. Beredningens förslag till 5 kap. 23 § stämmer i sak helt överens med nuvarande regler i 82 a § UL om utmätning av fast egendom till vilken gäldenären har villkorlig rätt. Beredningen erinrar om att bestämmelser om försäljning efter utmätning av villkorlig rätt finns i 13 kap. 62 – 66 §§ i förslaget.

I betänkandet uppmärksammas också frågan om utmätning av villkorlig rätt till lös egendom. Att villkorlig överlåtelse av lös egendom inte hindrar utmätning av kvarvarande eller förvärvad villkorlig rätt till egendomen hos överlåtaren resp. förvärvaren är enligt beredningen tydligt. Saken ligger emellertid något annorlunda till än beträffande fast egendom.

I fråga om fast egendom skall, påpekar beredningen, enligt gällande lag själva egendomen tas i mät, oaktat gäldenärens rätt endast är villkorlig. Detta hänger främst samman med att gäldenären kan söka inteckning i fast egendom trots att den är utmätt. Utmätning som sker medan gäldenärens rätt är villkorlig måste därför – ehuru villkorligt – gälla i själva fastigheten för att den skall kunna ge åsyftad förmånsrätt i denna, om gäldenärens rätt till egendomen blir ovillkorlig. Vidare framhåller beredningen att gäldenärens rätt till fast egendom kan vara villkorlig beträffande visst område av fastigheten – t.ex. efter överlåtelse av tomtmark som skall avstyckas – och ovillkorlig beträffande återstoden. Utmätningen bör ge samma rätt till det hela, med det villkor som gäller för gäldenärens innehav.

Vad som har sagts om utmätning av fast egendom när gäldenärens rätt är villkorlig är enligt beredningen tillämpligt även i fråga om villkorlig rätt till ideell andel av fastighet och villkorlig rätt som tillkommer gäldenären såsom förvärvare av visst område av fastighet.

Beredningen har övervägt om den angivna regleringen för fast egendom bör utsträckas till motsvarande situationer beträffande registrerat skepp eller registrerat luftfartyg. I fråga om sådan egendom utesluter emellertid utmätning möjligheten att inteckna egendomen (283 § första stycket 6 sjölagen och 12 § lagen 1955:227 om inskrivning av rätt till luftfartyg). Beträffande skepp gäller detta enligt uttrycklig bestämmelse även om endast gäldenärens villkorliga äganderätt har utmätts. Detsamma måste

enligt beredningen antas gälla i fråga om luftfartyg. Något behov av att förklara själva skeppet eller luftfartyget utmätt för att utmätningen skall ge åsyftad förmånsrätt föreligger alltså inte. Inte heller i övrigt finns enligt beredningen skäl till en sådan ordning som gäller för fast egendom.

Beträffande skepp och luftfartyg liksom i fråga om annan lös egendom skall därför enligt förslaget utmätningen, när gäldenärens rätt är villkorlig, avse den rätt som gäldenären har förbehållit sig resp. förvärvat enligt avtalet. Överlag gäller emellertid beträffande lös egendom att om villkorlig överlåtelse har skett och förvärvarens rätt enligt civilrättsliga regler inte är skyddad mot överlåtarens borgenärer, utmätning hos överlåtaren skall avse själva egendomen, t.ex. om den som har förvärvat villkorlig äganderätt till registrerat skepp inte har sökt inskrivning (se 19 § sjölagen) eller om villkorligt såld lös sak inte har traderats och lösöreköpsförordningens bestämmelser inte heller har iakttagits. Vidare påpekar beredningen att utmätningssökandens fordran kan vara förenad med pant- eller retentionsrätt i lös egendom som gäldenären har överlåtit villkorligt. För sådan fordran får själva egendomen utmätas, om pant- eller retentionsrätten inte är beroende av det villkor som gäller för gäldenärens rätt till egendomen.

Beredningen har inte ansett det behövligt att lagfästa vad som sålunda skall gälla, när gäldenären har överlåtit eller förvärvat lös egendom under villkor som även gäller mot sökanden.

Föredraganden. Departementsförslaget stämmer överens med beredningens förslag. Jag delar uppfattningen att några bestämmelser inte behövs om utmätning i fall då gäldenärens rätt till lös egendom är villkorlig.

25 § I paragrafen, som motsvarar 5 kap. 24 § beredningens förslag, regleras förfarandet när tredje man gör anspråk på utmätt fast egendom.

Gällande rätt. I fråga om utmätt fastighet gäller enligt 5 § första stycket FfL att om någon påstår bättre rätt till fastigheten, överexekutor skall, om skäl föreligger därtill, förelägga honom att inom en månad efter det att föreläggandet har delgetts honom väcka talan mot sökanden och den som i ärendet har antagits vara ägare till fastigheten. Talan skall väckas vid domstol som anges i 10 kap. 10 § RB. I andra stycket sägs att första stycket har motsvarande tillämpning, om annan än fastighetens ägare påstår att han äger byggnad eller annat som framstår som tillbehör till fastigheten. Efterkommes inte föreläggande enligt första eller andra stycket, är enligt tredje stycket talan mot sökanden förlorad, om inte sökanden inom tid som nyss har nämnts själv har väckt talan mot den som har påstått bättre rätt och den som i ärendet har antagits vara ägare. Paragrafen innehåller också bestämmelse om hinder mot försäljning, när tvist föreligger om äganderätten.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 5 kap. 24 § att 19 § skall ha motsvarande tillämpning om utmätning sker av fast egendom och tredje

man gör gällande bättre rätt till egendomen eller vad som framstår som tillbehör till denna. Förslaget ansluter till 5 § första – tredje styckena FfL, med den utvidgningen att regeln omfattar alla fall då utmätningen gäller fast egendom och inte enbart det fallet att utmätningen gäller fastighet som sådan. Beredningen påpekar att bestämmelserna sålunda omfattar även den situationen att utmätning har skett av ideell andel i fastighet eller av villkorlig rätt till fastighet eller andel däri. Vidare omfattas bl.a. det fallet att tvisten rör visst område av fastighet eller tillbehör (jfr 2 kap. 10 § första stycket).

Utöver den nu nämnda utvidgningen innebär förslaget, påpekar beredningen, en mindre ändring av reglerna i 5 § FfL, nämligen såvitt angår verkan av föreläggandet för tredje man att väcka talan. Enligt 19 § i förslaget, till vilken 24 § hänvisar, skall tredje mannen, även om han inte själv har väckt talan, vara bevarad vid sin rätt om sökanden har instämt tredje mannen inom den tid som har angetts i föreläggandet. I gällande lag förutsätts för motsvarande situation att sökanden har instämt även gäldenären. Beträffande motiven till den ändrade ståndpunkten och verkan av att sökanden återkallar sin talan hänvisar beredningen till vad som har anförts under 19 §.

Beredningen framhåller att av 19 kap. 21 § andra stycket framgår att talan skall väckas vid domstol som anges i 10 kap. 10 § RB, dvs. fastighetsforum. Enligt 19 kap. 45 § andra stycket i förslaget kan tid för väckande av talan återställas med tillämpning av 58 kap. 11 och 12 §§ RB (se även 19 kap. 6 § andra stycket).

Beredningen erinrar om att regler om hinder mot försäljning av utmätt fast egendom, när föreläggande har getts att väcka talan, meddelas i 9 kap. 4 §.

Föredragandén. Departementsförslaget stämmer – frånsett viss redaktionell ändring – överens med beredningens förslag. När föreläggande meddelas i allmänt mål, bör det allmänna som borgenär företrädas av RSV (jfr under 20 §). Se 2 kap. 30 § andra stycket.

26 § Paragrafen innehåller bestämmelser om tvist angående influtna medel sedan utmätt egendom har realiserats. Den motsvarar 5 kap. 25 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Det synes något ovisst om enligt gällande lag föreläggande att väcka talan kan meddelas tredje man, som ger sig till känna först sedan utmätt egendom har sålts och då påstår att den sålda egendomen tillhörde honom. Innebörden av 69 § UL är inte i alla avseenden klar och frågan står på motsvarande sätt öppen beträffande 5 § FfL.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att det till en början behöver klargöras huruvida den omständigheten, att besvär som tredje man har anfört mot utmätning har ogillats genom beslut som har vunnit laga kraft, hindrar honom att återkomma under förfarandets fortsatta gång. Enligt

beredningens mening bör den omständigheten att besvären har ogillats inte medföra att tredje mannen förlorar sin rätt. Att så inte kan bli fallet i förhållande till gäldenären är uppenbart, men det synes inte heller föreligga tillräckliga skäl att låta tredje man förlora sin rätt mot sökanden. Tredje mannen bör sålunda i princip ha rätt att återkomma under det exekutiva ärendets fortsatta handläggning och hos kronofogdemyndigheten begära att utmätningen hävs eller utverka föreläggande att väcka talan. Han kan dock inte ånyo överklaga utmätningen. En annan sak är att den prövning som har skett med anledning av de anförda besvären kan ha en betydande bevisverkan och att det knappast i praktiken kan tänkas förekomma att tredje man under ärendets gång kan åstadkomma ny bevisning som föranleder att hans rätt anses styrkt eller att föreläggande ges honom att väcka talan. I detta sammanhang nämner beredningen att enligt förslaget även gäldenären kan föra talan mot utmätningsbeslut på den grunden att tredje man är ägare (19 kap. 22 §). Att ogillande av sådana besvär inte kan få beröva tredje man hans möjligheter att föra talan om saken under ärendets fortsatta handläggning synes uppenbart.

Även sedan försäljning har skett finns enligt beredningen utrymme för sådant föreläggande som avses i 19 eller 24 §, nämligen beträffande medel som har influtit. När medel har influtit genom att utmätt fordran har indrivits, bör också föreläggande kunna meddelas i fråga om rätten till de influtna medlen lika väl som föreläggande tidigare har kunnat meddelas beträffande rätten till själva fordringen.

Beredningen framhåller att de praktiska skälen att meddela föreläggande i nu berörda fall kan vara mindre vägande än när tvisten har uppkommit på ett tidigare stadium. När tredje mannen visar skäl för sitt påstående om bättre rätt till influtna medel, kan nämligen kronofogdemyndigheten innehålla dessa – eventuellt nedsätta dem enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar – och låta vederbörande själva ta initiativ efter gottfinnande. För att inte beloppet skall bli stående för länge eller sökanden på grund av tredje mans passivitet tvingas ta initiativ till rättegång när detta rimligen har bort ankomma på tredje mannen har beredningen emellertid ansett det lämpligt att kronofogdemyndigheten kan ge föreläggande för denne att väcka talan om rätten till influtna medel. En bestämmelse härom har tagits upp i första stycket av 5 kap. 25 §.

Enligt förslaget skall bestämmelserna i 19 och 24 §§, som gäller tvist angående utmätt lös eller fast egendom, ha motsvarande tillämpning beträffande rätten till influtna medel när egendomen har sålts. Motsvarande gäller när utmätt fordran har indrivits. Kronofogdemyndigheten kan enligt förslaget förelägga tredje mannen att väcka talan, om skäl föreligger därtill. Beredningen framhåller att denna talan, som gäller bättre rätt till medlen, skall riktas mot sökanden och gäldenären. Föreläggande kan ges så länge beslut om fördelning eller om utbetalning inte har meddelats.

Om tredje mannen redan har förlorat sin rätt mot sökanden till följd av reglerna i 19 eller 24 §, kan föreläggande inte komma i fråga. Detsamma gäller, om sökanden hade sådan särskild förmånsrätt i den utmätta och sålda egendomen att hans rätt var oberoende av vem som var ägare till egendomen.

Beredningen påpekar att om tredje man styrker att utmätt och såld egendom tillhörde honom, influtna medel som eljest hade skolat tillkomma sökanden eller gäldenären skall betalas ut till tredje mannen, med undantag för nyss nämnda fall då borgenären hade särskild förmånsrätt. Enligt 33 § första stycket kan samma resultat uppnås även utan rättegång, om inte tredje mannen har förlorat sin rätt.

I 15 kap. föreslår beredningen bestämmelser om verkan av att utmätt egendom har sålts, vilka även rör förhållandet mellan sökanden och tredje man. Andra stycket i 5 kap. 25 § innehåller en hänvisning till dessa bestämmelser.

Föredraganden. Departementsförslaget stämmer nära överens med beredningens förslag. Andra stycket, som erinrar om bestämmelserna i 14 kap., har kompletterats med en erinran om det fallet att utmätt fordran har drivits in (jfr 14 kap. 5 §).

Även när föreläggande i allmänt mål meddelas enligt förevarande paragraf bör staten företrädas av RSV (jfr under 20 §). Se 2 kap. 30 § andra stycket.

Utmätningsverkan av domstols beslut eller av betalning till kronofogdemyndigheten

27 § Denna paragraf, som motsvarar 5 kap. 15 § beredningens förslag, innehåller bestämmelser om utmätningsverkan av domstols beslut om fastställelse till betalning ur viss egendom.

Gällande rätt. Har domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, skall enligt 77 a § UL egendomen anses utmätt. Enligt 86 § 1 mom. förfaller denna verkan, om inte borgenären senast två månader efter det att beslutet vann laga kraft begär försäljning av egendomen. Borgenär som begär försäljning är enligt 86 § 2 mom. skyldig att förete lagakraftbevis samt, i förekommande fall, fordringsbevis och pantbrev i huvudskrift. Efterkommer han inte föreläggande härom, avskrivs framställningen.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att om fordran har fastställts att utgå ur viss egendom, därmed har blivit bestämt vilken egendom som skall tas i anspråk vid utmätning för fordringen. Det kan därför synas onödigt att kräva särskild ansökan om utmätning. Enligt beredningens förslag skall visserligen överexekutor avskaffas och all slags egendom säljas av kronofogdemyndigheten. Krav på ansökan hos kronofogdemyndigheten om utmätning innebär därför inte att särskild myndighet kopplas in

enbart för utmätningsbeslut. Självfallet medför dock krav på särskild utmätning en extra omgång (bl.a. delgivningsförfarande) och viss tidsutdräkt. Borgenärer med fordringar som är förenade med särskild förmånsrätt med kort preskriptionstid får också genom den omedelbara utmätningsverkan ökad möjlighet att undgå preskription, försåvitt denna avbryts genom utmätning.

Beredningen anser därför att man inte nu bör göra något avsteg från regeln i 77 a § UL, enligt vilken utmätningsverkan följer med fastställelse av att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom. Samma verkan synes då lämpligen böra följa med beslut varigenom har fastställts att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. Även här kan utmätningsverkan medföra den fördelen att preskription avbryts till gagn för en eller flera borgenärer. Sjöpanträtt i fartyg preskriberas enligt sjölagen t.ex. redan ett år från fordringens tillkomst, om fartyget inte dessförinnan blir föremål för säkerställd kvarstad eller utmätning som åtföljs av exekutiv försäljning (248 § sjölagen). Beredningen erinrar i detta sammanhang om att enligt förslaget här i riket registrerat skepp eller luftfartyg får utmätas även om det inte är tillgängligt (7 kap. 5 §).

Fordran kan, anför beredningen vidare, också fastställas att utgå ur vanlig lös egendom, t.ex. på grund av pant- eller retentionsrätt. Sådant fastställelsebeslut kan meddelas t.ex. om den personliga betalningsskyldigheten har gått förlorad genom preskription eller om någon har ställt pant för annans skuld. Det kan emellertid möta svårigheter att i hithörande fall identifiera vanlig lös egendom. Vidare kan det förekomma att egendomen är i borgenärens besittning eller innehas av tredje man för borgenärens räkning, när beslut om betalningsfastställelse meddelas, men att därefter pant- eller retentionsrätten har upphört genom att egendomen har utlämnats eller kommit på avvägar. Fastställelse av att fordran skall utgå ur vanlig lös egendom torde f.ö. vara ganska sällsynt. Beredningen har därför inte ansett det ha något praktiskt värde att låta sådan betalningsfastställelse medföra utmätningsverkan. Inte heller bör fastställelse till betalning ur företagsintecknad egendom medföra utmätningsverkan.

En bestämmelse om utmätningsverkan har tagits upp i 5 kap. 15 §. Där anges att om domstol har fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, egendomen skall anses utmätt (utan att man avvaktar att beslutet har vunnit laga kraft).

Beredningen framhåller att bestämmelsen gäller vare sig fastställelsebeslutet har meddelats genom lagsökningsutslag eller i vanlig rättegång. I fråga om skepp och luftfartyg m.m. åsyftas i första hand svensk sådan egendom (jfr 2 kap. 7 §). Fastställs undantagsvis här i riket fordran att utgå ur utländskt skepp eller luftfartyg, synes hinder dock inte möta att anse

egendomen utmätt med den verkan det kan få. Beredningen erinrar om att domstolen har möjlighet att i målet förordna om kvarstad på egendomen.

Beredningen anmärker att gäldenären inte genom att ställa säkerhet eller nedsätta fordringsbeloppet kan hindra att domstolens avgörande får utmätningsverkan (jfr 3 kap. 7 § tredje och fjärde styckena). Beredningen hänvisar till vad som har anförts därom i motiven till 3 kap. 7 §.

Omhändertagande av lös egendom som enligt 5 kap. 15 § skall anses utmätt eller annan åtgärd enligt 7 kap. beträffande egendomen skall, påpekar beredningen, enligt 7 kap. 1 § andra stycket i förslaget inte vidtas förrän särskilt yrkande därom framställs eller försäljning begärs.

Beträffande domstols befogenhet att fastställa fordran att utgå med förmånsrätt ur utländskt skepp eller luftfartyg tillägger beredningen att domstolen måste pröva huruvida den internationellträttsligt är behörig att ta upp saken. För att sådan behörighet skall föreligga torde krävas antingen att yrkandet framställs i mål som även gäller ägarens personliga betalningsansvar eller också att skeppet eller luftfartyget finns här i riket. I förra fallet gäller tillämpliga internationellträttsliga regler om forum för vanliga fordringsmål. Att fordringen i sådant mål har fastställts att utgå med förmånsrätt ur skeppet eller luftfartyget – med verkan att detta anses utmätt – får enligt beredningen antagligen inte någon praktisk betydelse annat än om skeppet eller luftfartyget finns i eller senare kommer till vårt land och kan tas om hand för exekutionen. Det kan dock tänkas att domstolens beslut på grund av konvention skall respekteras i utlandet. Eftersom utmätningsverkan i hithörande fall inte innebär att ny förmånsrätt skapas har det mindre betydelse att nämnda verkan av beslutet kanske inte respekteras utomlands utan att skeppet eller luftfartyget även har tagits om hand. I fråga om utomlands befintliga reservdelar till luftfartyg torde det vara meningslöst att här fastställa att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt på grund av inteckning, eftersom man inte torde kunna vänta sig att de skulle kunna med bibehållen sådan förmånsrätt i något fall överföras till vårt land.

Beredningen erinrar om att utmätningsverkan som följer av betalningsfastställelse f.n. förfaller, om inte borgenären inom två månader från det att beslutet vann laga kraft begär försäljning av egendomen. Beredningen har övervägt huruvida det inte beträffande betalningsfastställelse med utmätningsverkan bör gälla samma regler som för andra fall av utmätning, dvs. att kronofogdemyndigheten självmant tar upp ärendet till fortsatt handläggning. Saken torde emellertid ofta inte gå så långt som till försäljning, eftersom gäldenären många gånger betalar sedan egendomen har blivit dömd i mät. Det skulle innebära onödigt merarbete för kronofogdemyndigheten att i alla dessa fall behöva självmant ta upp ärendet för eventuella åtgärder. I förslaget har därför behållits den nuvarande ordningen med skyldighet för borgenären att ta initiativ till försäljning. I andra stycket av 15 § föreskrivs sålunda att utmätningsverkan förfaller om inte

begäran om försäljning görs hos kronofogdemyndigheten inom två månader från att domstolens avgörande har vunnit laga kraft. Beredningen erinrar om att enligt förslaget vissa sakägare kan inträda för att driva ärendet vidare (se 11 kap. 4 och 5 §§, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 12 och 13 §§).

Beredningen påpekar att dess förslag – utöver de allmänna bestämmelserna i 19 kap. 1 och 3 §§ – inte innehåller några särskilda föreskrifter angående handlingar som skall ges in av den som begär försäljning av egendom som har dömts i mät. Ytterligare föreskrifter som kan behövas bör meddelas i administrativ ordning.

I fråga om behörig kronofogdemyndighet när domstols beslut om betalningsfastställelse har utmätningsverkan hänvisar beredningen till motiven under 5 kap. 9 §. I administrativ ordning bör föreskrivas skyldighet för domstolen att underrätta vederbörande kronofogdemyndighet (jfr 1 § kungörelsen om exekution i fast egendom).

Remissyttrandena. Utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. anser välbetänkt att bestämmelsen om utmätningsverkan på grund av betalningsfastställelse inte har begränsats till att avse fast egendom utan gäller även skeppsegendom och luftfartyg.

Föredraganden. Beredningens förslag att domstols beslut om betalningsfastställelse i fast egendom liksom hittills skall medföra utmätningsverkan och att samma ordning skall gälla beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg har godtagits av samtliga remissinstanser. Även jag anser förslaget lämpligt. Paragrafen har utformats i enlighet härmed. I departementsförslaget har dock uttryckligen angetts att utmätningsverkan inträder omedelbart och alltså utan avvaktan på att beslutet vinner laga kraft. Att bestämmelserna blir tillämpliga även på registrerat skeppsbygge följer av 1 kap. 9 §.

Av paragrafens lydelse framgår att betalningsfastställelse i angivna objekt medför utmätningsverkan, oavsett om personligt betalningsansvar för borgenärens förmånsberättigade fordran föreligger eller inte.

28 § I denna paragraf, som motsvarar 5 kap. 29 § beredningens förslag, regleras verkan av betalning till kronofogdemyndigheten i anhängigt mål.

Gällande rätt. Medel som en gäldenär i mål om utmätning betalar till utmätningsmannen skall enligt 88 d § 2 mom. första meningen UL anses utmätta i målet, om inte betalningen har skett med villkor som strider häremot. Om målet är anhängigt hos överexekutor, gäller enligt andra meningen detsamma i fråga om medel som betalas till denne eller till utmätningsmannen.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 5 kap. 29 § att medel som gäldenären i anhängigt ärende betalar in till kronofogdemyndigheten skall anses omedelbart utmätta i ärendet, om betalningen inte har skett med villkor som strider häremot.

Beredningen framhåller att regeln gäller betalning som äger rum sedan ansökan om utmätning har gjorts, vare sig betalningen sker inför hotet om utmätning eller utmätning redan har skett. Beträffande indrivning av böter, skatter m.m. förutsätts enligt beredningen att indrivningsförfarandet har avancerat så långt att ett utmätningsärende föreligger. Detta kan enligt beredningen inte anses vara fallet förrän kronofogdemyndigheten har företagit utmätning eller åtminstone har gjort ett försök därtill.

Uppkommer fråga om återvinning av betalningen enligt KL:s bestämmelser, bör enligt beredningen beaktas att återvinning förutsätter att den aktuella rättshandlingen eller åtgärden har varit till nackdel för borgenärerna eller vissa av dem. Har egendom utmätts i ärendet innan betalning skedde till kronofogdemyndigheten, kan betalningen, om utmätningen i följd därav hävs, inte anses ha varit till nackdel för borgenärerna i den mån den motsvarades av den säkerhet som utmätningssökanden hade vunnit genom utmätningen. Återvinning av såväl utmätningen som den skedda betalningen kan emellertid tänkas äga rum. Återvinningsfristen räknas då från utmätningen. I fråga om inbetalat belopp som översköt den förut genom utmätning vunna förmånsrättens värde räknas fristen från det att det överskjutande beloppet inbetalades.

Beredningen påpekar att något särskilt beslut inte krävs för att inbetalade medel skall anses utmätta. Denna verkan inträder sålunda omedelbart genom att medlen betalas in. Anteckning om inbetalningen skall givetvis göras i ärendet. I tveksamma fall bör kronofogdemyndigheten omedelbart ta ståndpunkt till frågan om medlen skall anses utmätta, eftersom det kan bli aktuellt att, om 29 § inte är tillämplig, meddela beslut om utmätning av vad som har inbetalts.

Remissyttrandena. *RSV* framhåller att bestämmelsen aktualiserar frågan om bestämmandet av den dag då ansökan skall anses ha kommit in till kronofogdemyndigheten i allmänt mål. Godtas beredningens ståndpunkt skall medel som gäldenären betalar i allmänt mål innan förrättning har ägt rum, bl.a. efter krav av kronofogdemyndigheten, inte anses utmätta. Sådana medel kan då enligt RSV tas i anspråk genom utmätning även för enskild fordran och skall, om gäldenären råkar i konkurs och redovisning inte har skett, ingå i hans konkursbo. Har redovisning skett, kan fråga uppkomma om återvinning. Det anförda kan enligt RSV leda till åtskilliga olägenheter och ökad arbetsbörda för kronofogdemyndigheten. Bl.a. kan ifrågasättas om kronofogdemyndigheten skall tvingas att i enskilt mål undersöka huruvida utmätningsbara medel har influtit i allmänt mål beträffande samma gäldenär. RSV påpekar att en undersökning av betalningsfrekvensen vid första krav beträffande första uppbörden av K-skatt år 1971 visade att beträffande 267.751 utsända krav avseende hela riket skedde inom tre veckor full betalning i 70.018 mål (26,2 %) och delbetalningar i 6.753 mål (2,5 %). RSV förordar att som ansökningsdag i allmänt mål räknas den dag då indrivningsuppdraget kommer in till kronofog-

demyndigheten eller, om målen databehandlas, den dag då målet registreras. Liknande synpunkter på frågan om betalning i allmänna mål anförs av *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen*.

Föredraganden. Bestämmelsen stämmer överens med beredningens förslag. I fråga om paragrafens innebörd vill jag erinra om att frågan när ansökan skall anses ha skett i allmänt mål har behandlats under 2 kap. 30 §. Enligt tredje stycket i 2 kap. 30 § skall i allmänna mål ansökan anses gjord, när indrivningshandlingarna kom in till kronofogdemyndigheten. Det innebär att medel som i allmänt mål betalas till kronofogdemyndigheten sedan denna har fått hand om indrivningen skall anses omedelbart utmätta i målet.

Jag ansluter mig till beredningens uttalanden angående återvinning i konkurs av betalning som har skett till kronofogdemyndigheten i anhängigt mål. Jag vill emellertid påpeka att numera, efter 1975 års ändringar i KL, skall från återvinning undantas, under vissa förutsättningar, betalning av skatt eller allmän avgift som avses i 1 § lagen (1971:1072) om förmånsberättigade skattefordringar m.m. samt betalning av eller förmånsrätt för underhållsbidrag enligt GB eller FB (28 § KL). Undantag har däremot inte gjorts beträffande förmånsrätt, dvs. på grund av utmätning, för skatt eller allmän avgift. Undantaget för betalning av skatt eller allmän avgift måste emellertid anses gälla även när inbetalda medel enligt nu förevarande paragraf skall anses automatiskt utmätta i målet. En motsatt ståndpunkt skulle nämligen strida mot syftet med undantaget i 28 § 1 KL.

Verkan av utmätning

Under denna rubrik meddelas vissa bestämmelser om den rättsverkan som utmätning medför, nämligen om gäldenärens rätt att förfoga över utmätt egendom, om inträdet av förmånsrätt och om kronofogdemyndighetens befogenhet att vidta åtgärder för att ta till vara sökandens rätt.

29 § Denna paragraf, som motsvarar 5 kap. 27 § beredningens förslag, innehåller vissa bestämmelser om gäldenärens rätt att förfoga över utmätt egendom.

Gällande rätt. Beträffande utmätt fastighet innehåller 6 § FfL bestämmelser angående gäldenärens befogenhet i fråga om rätt att utnyttja naturtillgångar på fastigheten och att tillgodogöra sig dess avkastning. I fråga om rättsliga åtgärder föreskrivs att gäldenären inte får minska fastighetens värde genom att överlåta tillbehör eller upplåta rättighet som går utöver hans egna befogenheter beträffande fastigheten. Överexekutor får förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning. På begäran av gäldenären kan överexekutor medge undantag från vad sålunda föreskrivs i den mån det kan ske utan intrång i sökandens rätt

och i övrigt är lämpligt. I 7–10 §§ FfL meddelas ytterligare bestämmelser om förvaltningen av utmätt fastighet.

Beträffande utmätt lös egendom saknar gällande lag uttrycklig reglering av frågan i vad mån gäldenären får förfoga över egendomen (jfr i fråga om straffansvar 17 kap. 13 § BrB). Det är emellertid tydligt att gäldenären efter utmätning inte får vidta sådana dispositioner i fråga om egendomen som kränker sökandens intresse.

Beträffande provisorisk åtgärd enligt 60 a § UL föreskrivs i samma paragraf att gäldenären, sedan sådan åtgärd har vidtagits, inte får till men för borgenären förfoga över egendomen. Se även 23 § införsellagen.

Lagberedningen. Beredningen har ansett att vissa allmänna regler om gäldenärens förfoganderätt över utmätt egendom behövs och har tagit upp bestämmelser härom i 5 kap. 27 §.

Som huvudregel föreslås gälla att gäldenären inte får förfoga över utmätt egendom till skada för sökanden (första stycket). Beredningen framhåller att bestämmelsen i första hand avser rättsliga dispositioner. Överlåtelse av egendomen nämns särskilt i paragrafen. Andra rättsliga förfoganden som åsyftas är t.ex. upplåtelse av panträtt i egendomen (jfr andra stycket) eller avstående från rättighet som har blivit utmätt. Gäldenären kan t.ex. inte, sedan utmätning har skett av honom tillkommande andel i dödsbo eller rätt på grund av testamente, med verkan mot utmätningssökanden avstå från sin rätt. Han får inte heller efterge sin rätt vid arvskifte. Efter utmätning av pantbrev får han inte låta döda inteckningen. Bestämmelsen avser enligt beredningen även faktiska åtgärder beträffande utmätt egendom, t.ex. undanskaffande eller förstörande av egendomen. Beträffande fast egendom finns dessutom vissa särskilda föreskrifter i 13 kap. 6 §, som motsvarar 6 § FfL.

Överlåtelse av utmätt egendom som sker i strid mot första stycket i paragrafen blir, anför beredningen, i princip inte gällande mot sökanden. Om utmätningen går åter, kan emellertid överlåtelsen åberopas av köparen. Denne bör även ha rätt till eventuellt överskott. Reglerna om godtrosförvärv i vidsträckt mening kan också medföra att överlåtelse blir gällande. Ny inteckning i utmätt fastighet inverkar enligt förslaget inte på sökandens rätt, om utmätningen antecknas i tid (jfr 28 § i förslaget och 9 § tredje stycket förmånsrättslagen). Inteckning i utmätt skepp eller luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg får inte beviljas (283 § första stycket 6 sjölagen och 12 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg).

Beredningen påpekar att inskränkningarna i gäldenärens rådighet inträder redan i och med att beslut meddelas om utmätning. Det förutsätts alltså inte att utmätningen har säkerställts. Gäldenären bör genast underrättas om beslutet och erinras om förevarande bestämmelse. Som beredningen har framhållit under 12 § bör föreskrifter angående underrättelse om beslutad utmätning meddelas i administrativ ordning. Om gäldenären sedan han har fått del därav bryter mot förbudet, kan han straffas enligt

17 kap. 13 § första stycket BrB för överträdelse av myndighets bud.

I vissa situationer kan det enligt beredningen vara rimligt att gäldenären får göra vissa i princip otillåtna dispositioner som rör egendomen. En sådan möjlighet kan främja frivillig betalning. Gäldenären har t.ex. möjlighet att av ett utmätt varulager själv sälja vissa objekt till ett godtagbart pris eller låna upp pengar mot att egendomen lämnas som pant. Om transaktionen kan genomföras på betryggande sätt och medlen skall användas till att betala sökandens fordran, kan anledning finnas att lämna tillstånd till åtgärden. Undantagsvis kan enligt beredningen tillstånd också böra lämnas till en åtgärd som inte är avsedd att ge borgenären valuta, om dennes säkerhet likväl är betryggande. Enligt förslaget kan kronofogdemyndigheten efter diskretionär prövning medge dylika dispositioner. Sökanden skall höras innan tillstånd ges och dennes intresse skall givetvis tas till vara.

Beredningen framhåller att gällande lag inte torde hindra att en gäldenär pantsätter pantbrev i fast egendom sedan den intecknade egendomen har utmätts, om inte pantbrevet har omhändertagits enligt 4 § FfL. Detsamma gäller beträffande skepp. Gäldenären kan härigenom försämra den rätt som har vunnits genom utmätning, nämligen om inteckningen har meddelats innan utmätningen ägde rum. Försämringen ligger i det tillägg på pantbrevets belopp som kan komma att tas ut av den nytillkomna panthavaren. Motsvarande gäller beträffande ränta på skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Beredningen har övervägt om inte utmätning av den intecknade egendomen borde utan vidare innefatta förbud mot pantsättning. Praktiska invändningar har emellertid framställts häremot av representanter för bankerna. Då s.k. sekundärpantsättning av pantbrev och annan inteckningshandling är vanlig, torde frågan inte ha så stor betydelse och beredningen har därför avstått från att fullfölja nämnda tanke.

För att första stycket i 5 kap. 27 § inte skall anses medföra hinder mot pantsättning som har nämnts nyss har som första mening i andra stycket av paragrafen tagits in en uttrycklig föreskrift om att första stycket inte utgör hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om det finns anledning förmoda att gäldenären har ägarhypotek eller att tillägg på pantbrevs belopp eller ränta på annan inteckningshandling inte är utnyttjad kan, påpekar beredningen, kronofogdemyndigheten komplettera utmätning av den intecknade egendomen med utmätning av vad som sålunda finns att utmäta på pantbrevet eller inteckningshandlingen.

Beredningen erinrar om att när registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har tagits i mät, kronofogdemyndigheten kan enligt 7 kap. 6 § resp. 13 kap. 5 § ta hand om pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i den utmätta egendomen. Därefter får den omhändertagna handlingen inte pantförskrivas.

En erinran om dessa bestämmelser har tagits in som andra mening i andra stycket av 5 kap. 27 §.

Beredningen framhåller att den i första stycket behandlade bestämmelsen om förbud för gäldenären att förfoga över utmätt egendom inte avser rätten att nyttja egendomen. Den frågan regleras såvitt angår lös egendom i 7 kap. 4 § andra stycket. I 13 kap. 6–10 §§, som motsvarar 6–10 §§ FfL, finns vissa särskilda bestämmelser om gäldenärens rätt att nyttja utmätt fastighet m.m. Tredje stycket i 5 kap. 27 § innehåller en erinran om nämnda bestämmelser.

Remissyttrandena. Hovrätten för Västra Sverige anser att precisering bör ske av vad som åsyftas med bestämmelsen i första stycket att gäldenären inte får förfoga över utmätt egendom genom överlåtelse eller på annat sätt och följden i civilrättsligt och straffrättsligt hänseende om förbudet överträds.

Förslaget att utmätning inte utgör hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i den utmätta egendomen berörs närmare av några remissinstanser. *Jordbrukskasseförbundet*, som tillstyrker förslaget, anser att en regel av motsatt innebörd skulle innebära avsevärda svårigheter för bankerna vid bedömning av behörighet att förfoga över pantbrev. *Hovrätten för Västra Sverige* understryker att det enligt principen i första stycket egentligen skulle vara förbjudet för en fastighetsägare att pantsätta ett pantbrev sedan fastigheten har utmätts. En sådan regel skulle emellertid förorsaka stora svårigheter för kreditinstituten, eftersom det blev nödvändigt att vid varje belåning av pantbrev kontrollera att fastigheten den dag lånet utlämnas inte är utmätt. Hovrätten anser det lämpligt att utmätning av själva egendomen kompletteras med utmätning av pantbrev som är pantsatt och påpekar möjligheten att ta hand om pantbrev som innehas av fastighetsägaren.

Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution anser att av JB:s panträttskonstruktion – att upplåtelse av panträtt avser fastigheten och inte pantbrevet – borde följa att utmätning av fastighet medför förbud att upplåta panträtt i fastigheten till skada för utmätningssökanden och att utmätningen omfattar även befintliga ägarhypotek. En sådan ordning skulle enligt föreningen kunna accepteras, om regler, som stod i samklang med övriga godtrosregler vid panträttsupplåtelser enligt JB, ställdes upp till skydd för godtroende borgenärer. *Advokatsamfundet*, som anser det otillfredsställande att gäldenären skall kunna försämra den rätt som har vunnits genom utmätning, ifrågasätter för sin del om inte utmätning bör medföra förbud mot pantsättning av pantbrev, såvida inte kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger pantsättning av särskilda skäl. Samfundet pekar därvid på att det kan vara svårt för kronofogdemyndigheten att snabbt utreda om gäldenären har ägarhypotek eller överhypotek av någon betydelse. Även *kronofogdeföreningen* förordar att utmätning skall innefatta förbud mot pant-

sättning, såvida inte kronofogdemyndigheten medger undantag. I konsekvens härmed bör införas skyldighet för gäldenären att redan vid utmätningen överlämna pantbrev till myndigheten.

RSV anser att den som har fått utmätning av fastighet inte skall behöva stå tillbaka för den till vilken pantsättning sker efter utmätningsbeslutet. Hur en sådan ordning skall åstadkommas kan enligt verkets mening vara tveksamt. Regler i saken skulle kunna innebära att om pantförskrivning äger rum efter utmätning av fastigheten, belopp som utfaller på pantbrevet i första hand skall gå till betalning av fordran som tillkommer den borgenär som har fått utmätning av fastigheten. Förhållandet skulle beaktas när sakägarförteckningen upprättas men skulle inte få inverkan på skyddsbeloppets storlek. Verket anser att det särskilt bör övervägas huruvida reglerna skulle behöva omfatta pantförskrivningar som äger rum mellan auktionen och köpeskillingsfördelningen.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen understryker behovet av en bestämmelse, som hindrar att företagsinteckning som belånas efter det att indrivnings- resp. utmätningsförfarande har inletts åberopas till skada för utmätningsborgenären.

Föredraganden. Beredningens förslag innebär ett allmänt hållet förbud för gäldenären att förfoga över utmätt egendom till skada för sökanden. En remissinstans ha ansett att förbudet bör preciseras. Det skulle emellertid kräva detaljerade bestämmelser för olika fall. En sådan lagreglering synes inte lämplig. Det torde inte heller vara behövligt med mera detaljerade regler i saken. Jag godtar sålunda beredningens förslag. Det kan tilläggas att det straffbara området enligt 17 kap. 13 § BrB är mera inskränkt än det civilrättsliga förfogandeförbudet i den nu aktuella paragrafen.

Beredningen har gjort vissa motivuttalanden i fråga om bestämmelsens tillämpning. Jag kan ansluta mig till dessa uttalanden och vill tillägga följande. Som framgår av paragrafens lydelse innebär inte bestämmelsen i första stycket ett kategoriskt förbud för gäldenären att förfoga över utmätt egendom. Huruvida viss åtgärd får vidtas beträffande utmätt egendom skall bedömas med hänsyn till om åtgärden kan anses vara till skada för utmätningssökanden. Ägare till utmätt fastighet är t.ex. oförhindrad att sälja fastigheten. Försäljningen gäller emellertid inte mot utmätningen och det exekutiva förfarandet fortgår utan hinder av överlåtelsen. Beträffande lös egendom måste beaktas att åtgärder för säkerställande av utmätningen skall bestå, varav t.ex. följer att lös sak som regel inte får lämnas ut till förvärvaren. Överlåtelse av utmätt egendom torde få praktisk betydelse främst på så sätt, att eventuellt överskott tillfaller förvärvaren och att egendomen tillkommer denne om utmätningen återgår. Överlåtelse av utmätt egendom kan emellertid på grund av godtrosförvärv i vissa fall få företräde framför utmätning.

En konsekvens av att gäldenären efter utmätning inte får förfoga över egendomen till skada för sökanden skulle – som har framhållits av vissa

remissinstanser – i fråga om intecknad egendom egentligen vara att gäldenären inte fick pantsätta pantbrev eller annan inteckningshandling, om inteckningen har företräde framför utmätningen. På grund av vad som gäller om tillägg resp. ränta påverkas nämligen sökandens rätt av sådan pantsättning. Ett pantsättningsförbud skulle emellertid vålla flera olägenheter. Bl.a. skulle det vara olämpligt att hindra gäldenären från att skaffa medel genom belåning av pantbrev eller inteckningshandling, t.ex. för att kunna betala utmätningsfordringen. Ett pantsättningsförbud skulle också kräva regler till skydd för godtroende panthavare. Det är knappast troligt att man med en sådan reglering skulle uppnå det resultat som eftersträvas. Jag är därför inte beredd att föreslå införande av ett pantsättningsförbud av nu berört slag. Jag anser inte heller lämpligt att för den aktuella situationen införa särbestämmelser i fråga om tillägg resp. ränta eller välja någon av de andra lösningar som har förordats i ett par remissyttranden.

Enligt min mening behöver man inte befara att möjlighet till pantsättning efter utmätning av intecknad egendom skall medföra större olägenheter i praktiken. Om den utmätta egendomen inte kan antas vara tillräcklig för att tillgodose sökanden fullt ut för den händelse tillägg resp. ränta skulle tas i anspråk på pantbrev resp. inteckningshandling med bättre rätt, kan utmätningen kompletteras med utmätning av pantbrevet resp. inteckningshandlingen. Pantbrev resp. inteckningshandling som ligger inne hos egendomens ägare kan också tas om hand av kronofogdemyndigheten, varefter pantsättning inte får ske utan myndighetens tillstånd (6 kap. 5 § och 12 kap. 5 §). Att pantsättning får ske även efter det att intecknad egendom har blivit utmätt ligger också i linje med att enligt departementsförslaget tillägg resp. ränta kan tas i anspråk genom utmätning av pantbrevet resp. inteckningshandlingen trots att själva egendomen är utmätt (3 § andra stycket i förevarande kapitel). Jag godtar sålunda beredningens förslag i andra stycket.

Bestämmelsen om pantsättning av inteckningshandling som gäller i utmätt egendom avses vara tillämplig även i fråga om företagsinteckning, trots att sådan inteckning inte anses medföra panträtt. Detta torde överensstämma med vad som gäller f.n. Utgivande av en tidigare meddelad företagsinteckning efter det att egendom som omfattas av inteckningen har utmätts kan, med hänsyn till att företagsinteckning inte kan medföra ägarhypotek, innebära att den rätt som utmätningssökanden har vunnit blir utan värde. Att uppställa förbud mot att utnyttja meddelad företagsinteckning som säkerhet är emellertid av olika skäl inte lämpligt. Enligt vad jag har inhämtat övervägs frågan av utredningen (1972:12) angående företagsinteckning i samband med utredningens översyn av lagstiftningen om företagsinteckning. Jag har därför inte föreslagit några bestämmelser i saken.

I tredje stycket av 29 § har tagits in en erinran om vissa bestämmelser som rör nyttjandet av utmätt egendom m.m.

30 § I paragrafen, som motsvarar 5 kap. 28 § beredningens förslag, regleras tidpunkten för förmånsrättens inträde vid utmätning samt konkurrensen mellan utmätning av fast egendom och rättighet som har upplåtits i fastigheten.

Gällande rätt. Utmätning ger enligt 8 § förmånsrättslagen förmånsrätt i den utmätta egendomen. I förmånsrättslagen meddelas också bestämmelser om företrädesordningen mellan förmånsrätt på grund av utmätning och andra – särskilda eller allmänna – förmånsrätter. Det föreskrivs bl.a. att förmånsrätt på grund av utmätning har företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken har sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare (9 § tredje stycket) samt att utmätning ger företräde framför senare utmätning av samma egendom och att utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt (9 § fjärde stycket). Av bestämmelserna framgår att förmånsrätt uppkommer genom utmätningens verkställande och inte redan genom ansökan om utmätning. Förmånsrättslagen anger däremot inte vilket led i verkställandet av utmätning som är avgörande. Den frågan regleras i UL.

Beträffande lös egendom föreskrivs i 77 § 1 mom. UL att när utmätning är fullbordad så som sägs i 67 c § 1 mom. eller 73–76 §§, borgenären njuter förmånsrätt i det utmätta efter vad som föreskrivs i förmånsrättslagen. En bestämmelse om fullbordan av utmätning som gäller pantbrev i fast egendom eller i skepp finns vidare i 91 a § 2 mom. UL. Det sagda innebär att utmätning av lös egendom i allmänhet medför förmånsrätt först när utmätningen har säkerställts genom egendomens omhändertagande, utmärkande av att egendomen är utmätt, meddelande av förbud för tredje man att utlämna egendom eller betala fordran eller annan liknande åtgärd. Åtgärder för fullbordan av utmätning kommer dock inte i fråga beträffande alla slag av lös egendom (t.ex. inte beträffande vissa immateriella rättigheter). Även om lagtexten inte ger någon antydan därom, torde vissa av de åtgärder som anges i 73–76 §§ UL inte vara avgörande för förmånsrätten. Det ligger sålunda i sakens natur att dennas uppkomst inte kan bero av att egendomen har blivit värderad. Utmätning av ägarhypotek har ansetts medföra förmånsrätt, trots att meddelat betalningsförbud inte har antecknats på inteckningshandlingen i enlighet med 74 § 3 mom. andra meningen UL (Svensk Juristtidning 1958 ref. s. 24).

Enligt 77 § 2 mom. UL medför utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg förmånsrätt redan när beslutet om utmätning meddelas. Blir egendomen innan den har omhändertagits utmätt i främmande stat, gäller den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen som panträtt. I fråga om utmätning av annat fartyg eller luftfartyg än här i riket registrerat skepp eller luftfartyg liksom i fråga om utmätning av gods i fartyg eller i luftfartyg gäller huvudregeln i 77 § 1 mom. UL. Utmätning av sådan egendom får anses fullbordad och medföra förmånsrätt, även om befälhavaren eller ägaren

inte har avfordrats de handlingar rörande egendomen som avses i 73 § 2 mom. första meningen UL.

Utmätning av fast egendom är enligt 83 § 1 mom. UL fullbordad när beslut därom har meddelats och medför därefter förmånsrätt enligt förmånsrättslagen. I fall då villkorlig rätt till fast egendom har tagits i mät och utmätningen omfattar anspråk mot medkontrahent skall enligt 83 § 2 mom. denne underrättas om utmätningen och förbud meddelas honom att betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat, som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären, till annan än utmätningsmannen eller överexekutor, om målet är anhängigt där. Först därmed medför utmätningen förmånsrätt i den delen.

Enligt 26 § första stycket FfL har inskriven rättighet i fastighet företräde framför fordran med förmånsrätt på grund av utmätning, om inskrivning har sökts före dagen för utmätningen. Med rättighet avses nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft (jfr 7 kap. JB).

Lagberedningen. Att förmånsrätt på grund av utmätning av lös egendom i allmänhet f.n. inträder först när utmätningen säkerställs har enligt beredningen berott på en strävan att hindra uppkomsten av tysta förmånsrätter. Därvid har även hänvisats till vad som gäller i fråga om panträtt. Beredningen anser att de skäl som brukar anföras mot att tillåta panträtt i lös egendom utan besittning dock inte kan i samma utsträckning åberopas i fråga om förmånsrätt på grund av utmätning. Denna är en myndighetsåtgärd och skentransaktion är därför utesluten såvitt angår själva utmätningen. Beträffande åtgärder för säkerställande av utmätning gäller enligt förslaget att de skall anpassas efter behovet i fråga om olika slags egendom och att närmare föreskrifter kan ges i administrativ författning. Det är knappast möjligt att för alla fall finna något gemensamt moment i säkerställandet till vilket förmånsrättens uppkomst kan knytas. Beredningen har därför ansett att förmånrättens uppkomst beträffande lös egendom i allmänhet lämpligen bör knytas till utmätningsbeslutet. Detta kommer t.ex. att gälla lös sak, löpande skuldebrev, banktillgodohavande, enkla skuldebrev och rättigheter. I detta sammanhang erinrar beredningen om att straffansvar enligt 17 kap. 13 § BrB för den som rubbar utmätt gods anses inträda redan när utmätningsförklaringen meddelas. En ordning som innebär att förmånsrätt uppkommer i och med utmätningsbeslutet kommer dock inte att medföra någon större ändring i praktiken eftersom det enligt förslaget för att utmätning av lös egendom i allmänhet skall få ske som regel krävs att egendomen finns tillgänglig för förrättningsmannen (jfr 7 kap.).

En bestämmelse om att förmånsrätt på grund av utmätning av lös egendom som regel skall inträda redan i och med utmätningsbeslutet, utan avvaktan att utmätningen blir säkerställd, har tagits upp som första stycke i 28 §. Av bestämmelsen följer bl.a. att om samma egendom utmäts successivt för flera fordringar, den utmätning som har beslutats först ger

företräde framför senare utmätning. I protokoll eller annan handling i ärendet bör därför noggrant anges tidpunkten på dagen för meddelat beslut. Beredningen erinrar om att utmätning som regel skall ske samtidigt, om två eller flera har sökt utmätning hos samma gäldenär (5 kap. 11 § första stycket).

Den angivna principen beträffande utmätning av lös egendom har emellertid, anför beredningen, inte kunnat göras undantagslös. Förbehåll har skett för vissa fall. Ett sådant anges i 8 kap. 6 § och gäller utmätning av avlöning m.m. som avses i nämnda kapitel. Undantag följer också av andra stycket i 5 kap. 28 §.

Beredningen påpekar att utmätning enligt förmånsrättslagen ger förmånsrätt framför gäldenärens övriga oprioriterade borgenärer. Det är inträdet av denna verkan som regleras i första stycket i 28 §, liksom i andra stycket av paragrafen. Utmätning kan emellertid även ha betydelse i förhållande till tredje man som har förvärvat rätt till egendomen. Denna verkan regleras inte här. I det speciella konkurrensfall som avses i tredje stycket av 28 § föreslås dock en precisering. I övrigt anser beredningen lämpligt att i detta sammanhang belysa spörsmålen beträffande vissa praktiska fall.

Om utmätningen avser lös sak eller löpande skuldebrev som har överlåtits till tredje man men ännu inte har traderats skall, anför beredningen, utmätningen ge företräde (jfr beträffande lös sak lösöreköpsförordningen). I fråga om löpande skuldebrev sägs i 22 § skuldebrevslagen att överlåtelse av sådant skuldebrev inte är gällande mot överlåtarens borgenärer om inte förvärvaren har fått handlingen i besittning. (Här och i det följande bortser beredningen från att bank har sålt löpande skuldebrev, för vilket fall särskild regel gäller.) Enligt 7 kap. 4 § i förslaget skall vid utmätning av lös sak denna tas i förvar, när den inte anses kunna lämnas i gäldenärens vård. Egendom som lämnas i hans vård skall utmärkas och om det är lämpligt förseglas. Om saken utmäts utan att den finns tillgänglig, kan det visa sig att egendomen i själva verket redan före utmätningsbeslutet hade överlåtits till och även traderats till tredje man. Beredningen påpekar att denne då är skyddad. Detsamma gäller, om tredje mannen i fall då tradition äger rum först efter utmätningsbeslutet var i god tro när han fick saken i besittning. Skulle någon efter utmätningsbeslutet i god tro förvärva saken och få den i besittning, är han också skyddad. Det som har sagts om lös sak torde enligt beredningen ha motsvarande tillämpning beträffande löpande skuldebrev.

Beredningen framhåller att beträffande enkla skuldebrev och vissa rättigheter är det av betydelse för en förvärvares rätt att denuntiation av överlåtelse sker hos den förpliktade. Enligt 31 § första stycket skuldebrevslagen är överlåtelse av enkelt skuldebrev inte gällande mot överlåtarens borgenärer om inte gäldenären har underrättats om åtgärden antingen av överlåtaren eller av den till vilken överlåtelsen har skett. Dessutom gäller

särskilda regler om gåva. När annan överlåtelse än genom gåva har skett men utmätning beslutas innan denuntiation av överlåtelsen har ägt rum, är förvärvaren inte skyddad, om denuntiation av *utmätningen* sker innan överlåtelsen har hunnit denuntieras. Om däremot *överlåtelsen* denuntieras efter utmätningsbeslutet men innan detta har hunnit denuntieras, är saken mera tveksam. Enligt beredningens mening bör i ett sådant fall utmätningssökanden få vika, om förvärvaren var i god tro när denuntiation ägde rum.

Sker överlåtelse av enkelt skuldebrev efter utmätningsbeslutet, synes enligt beredningen förvärvaren likaså böra få företräde, om överlåtelsen denuntieras innan utmätningen har hunnit denuntieras och förvärvaren därvid är i god tro.

Beredningen framhåller att det som har sagts om överlåtelse har motsvarande tillämpning på pantupplåtelse.

Att utmätning av registrerat svenskt skepp, svenskt luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådant luftfartyg medför förmånsrätt i och med att beslutet om utmätning meddelas har bl.a. samband med möjligheten att utmäta sådan egendom utan att den är tillgänglig, s.k. distansutmätning. I fråga om konkurrens med inteckning i skepp gäller enligt 283 § första stycket 6 sjölagen att ansökan om inteckning skall avslås, om skeppet, andel däri eller villkorlig äganderätt därtill har blivit föremål för utmätning senast den inskrivningsdag inteckningen söks. Beredningen påpekar att under arbetet på ny lagstiftning angående skeppshypotek m.m. har uppmärksammats att inteckning kan komma att beviljas innan inskrivningsmyndigheten har hunnit underrättas om beslutad utmätning. När exekutiv försäljning skall ske, uppkommer t.ex. fråga om företrädet mellan inteckningen och utmätningen. Enligt den generella regeln i 9 § tredje stycket förmånsrättslagen har förmånsrätt på grund av utmätning företräde framför förmånsrätt på grund av inteckning, vilken har sökts samma dag som utmätningen verkställdes eller senare. 1967 års konvention rörande sjöpanträtt och fartygshypotek medger emellertid endast att sjöpanträtt och viss retentionsrätt ges företräde framför inskrivet hypotek (art. 5 mom. 1). Beträffande luftfartyg m.m. gäller att ansökan om inteckning enligt 12 § lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg skall avslås, om det upplyses att egendomen har tagits i mät före den dag inteckning söks eller samma dag. Frågan om konkurrens mellan utmätning i skepp och felaktigt tillkommen inteckning torde enligt beredningen f.n. böra lösas med tillämpning av 9 § tredje stycket förmånsrättslagen, dvs. utmätningen får företräde (se prop. 1973:42 s. 287).

Beredningen vill för sin del förorda att frågan om förmånsrättens inträde regleras enhetligt beträffande nämnda specialobjekt liksom för fast egendom. Gemensamt för dem är att de omfattas av inskrivningssystem som för skepp och fast egendom är i allt väsentligt lika uppbyggda. På den punkten sägs i andra stycket av 5 kap. 28 § att utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg

eller fast egendom inte medför förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Detta innebär t.ex. att inteckning, som söks efter utmätningsbeslutet men innan detta antecknas hos inskrivningsmyndigheten, skall vid tillämpning av 9 § tredje stycket förmånsrättslagen ge företräde framför utmätningen. Har samma egendom utmätts två eller flera gånger successivt, ger utmätning som antecknas tidigare dag företräde framför utmätning som antecknas senare dag. Omkastningen i förra fallet är inte i och för sig önskvärd. Såvitt angår utmätningar som sker i Sverige torde den dock enligt beredningen knappast behöva förekomma, eftersom det kan förutsättas att anmälan till registret skall ske omedelbart. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning (jfr 38 § första stycket 4 sjölagen, 41 § första stycket lagen om inskrivning av rätt till luftfartyg och 19 kap. 21 § JB).

Om utmätning sker på olika tider samma dag, gäller f.n. hos oss, påpekar beredningen, att den utmätning som har skett tidigare på dagen har företräde. Det kunde övervägas att ge dem lika rätt, om de antecknas på samma inskrivningsdag. Beredningen har dock inte funnit anledning att föreslå sådan ändring. Som andra mening i andra stycket har därför tagits upp en bestämmelse att om samma dag antecknas mer än en utmätning, den utmätning har företräde som skedde först.

Om fast egendom har överlåtits under villkor som alltjämt gäller och utmätning av egendomen sker enlig 23 § hos överlåtaren eller förvärvaren, kommer utmätningen att omfatta även eventuell fordran mot medkontrahenten på grund av avtalet. Det torde enligt beredningen ligga i sakens natur att förmånsrätt till detta accessorium inte på grund av första stycket i 28 § kan uppkomma tidigare än som beträffande huvudobjektet följer av andra stycket i paragrafen, nämligen den dag då ärende om anteckning av utmätningen tas upp på inskrivningsdag.

Beredningen framhåller att av bestämmelserna följer att pantbrev på grund av inteckning som undantagsvis söks under tiden mellan utmätningsbeslutet och dagen för inskrivningsmyndighetens anteckning om utmätningen ger förmånsrätt framför utmätningen, om inte inteckningen eventuellt undanröjs efter besvär. Att gäldenären inte genom att söka inteckning och sedan själv åberopa pantbrevet kan skjuta tillbaka utmätningssökanden torde emellertid enligt beredningen vara självklart. Det skulle innebära ett förfogande till förmån för honom själv som står i direkt strid mot 27 § första stycket i förslaget. Efter pantsättning till tredje man torde enligt beredningen denne vara skyddad mot utmätningssökanden enligt 27 § andra stycket, om han var i god tro.

Beredningen påpekar att om utmätning sker av annat fartyg än här i riket registrerat skepp, förmånsrätt inträder enligt första stycket i 28 § i och med utmätningsbeslutet (jfr 2 kap. 7 § andra stycket). Av 2 kap. 8 § följer att registrerat skeppsbygge likställs med registrerat skepp.

Som tredje mening i andra stycket föreslås i överensstämmelse med 77 §

2 mom. andra meningen UL att om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg blir utmätt även i främmande stat innan det har tagits om hand av kronofogdemyndigheten, den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen, dvs. den utmätning som har skett här i riket, skall gälla som panträtt.

Även utmätning av egendom som avses i andra stycket i paragrafen kan, anför beredningen, komma att konkurrera med överlåtelse av egendomen till tredje man. Beträffande skepp följer av 19 § sjölagen att om skepp har överlåtits, förvärvet inte är skyddat mot överlåtarens borgenärer förrän inskrivning har sökts för förvärvet. Något motsvarande stadgande finns inte i fråga om fast egendom. Enligt beredningen torde gälla att utmätning går före förvärv av skepp om inte inskrivning av fånget har sökts innan utmätningsbeslutet meddelas. Vidare gäller f.n. att utmätning av fast egendom går före överlåtelse, om avtalet ingås efter det att utmätningsbeslutet meddelades. Detta innebär, påpekar beredningen, bl.a. att utmätning står sig mot överlåtelse som sker efter det att utmätningsbeslutet meddelades, även om skeppsregistret resp. fastighetsboken inte visade att egendomen var utmätt. Något godtrosförvärv äger inte rum i sådant fall. I fråga om luftfartyg och reservdelar därtill kan däremot tills vidare en förvärvare bli skyddad genom godtrosförvärv, om han får egendomen i sin besittning.

Beredningen föreslår inte någon ändring beträffande konkurrens mellan utmätning och överlåtelse av fast egendom. Om överlåtelse av fast egendom såsom f.n. skyddas mot överlåtarens borgenärer i och med avtalet, är det enligt beredningen konsekvent att även utmätning ger företräde framför överlåtelse från gäldenären redan i och med utmätningsbeslutet.

I fråga om skepp synes däremot följdriktigt att, eftersom överlåtelse enligt 19 § sjölagen blir skyddad mot överlåtarens borgenärer först genom ansökan om inskrivning, utmätning får företräde framför överlåtelse först i och med att ärende om anteckning av utmätningen tas upp på inskrivningsdag. En sådan lösning ligger också i linje med vad som i anslutning till första stycket har anförts om förhållandet mellan utmätning och överlåtelse i fråga om lös egendom i allmänhet. Beredningen anser sålunda att utmätning av skepp bör medföra företräde framför överlåtelse från gäldenären, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då ansökan görs om inskrivning av sådant förvärv. Detta bör gälla vare sig överlåtelsen av skeppet har skett före eller efter utmätningsbeslutet. Inte heller beträffande skepp torde enligt beredningen behövas en uttrycklig bestämmelse om konkurrensen mellan utmätning och överlåtelse. Om inskrivning av förvärv till äventyrs hinner sökas innan ärende angående anteckning om utmätning har tagits upp på inskrivningsdag, ger enligt beredningen inskrivningen företräde endast om förvärvaren var i god tro när han sökte inskrivning. Det torde följa av 27 § första stycket (jfr 20 § sjölagen). Sedan utmätningen har antecknats, kan inte en

förvärvare som söker inskrivning göra gällande godtrosförvärv (jfr 20 och 23 §§ sjölagen).

Beredningen påpekar att vad som i förevarande sammanhang har sagts angående ansökan om inskrivning gäller även anmälan om avregistrering (jfr 22 § tredje stycket sjölagen).

Bestämmelsen i 26 § FfL om konkurrens mellan utmätning av fastighet och rättighet däri bör enligt beredningen ersättas av ett stadgande i 5 kap. 28 §, enligt vilket utmätning av fast egendom medför företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks. Om rättigheten har upplåtits efter utmätningen och upplåtelsen överskrider fastighetsägarens befogenhet enligt 13 kap. 6 § samt inskrivning söks tidigare dag än den då ärende angående anteckning om utmätningen tas upp, medför enligt beredningen upplåtelsen inte företräde i fall den som har förvärvat rättigheten var i ond tro.

Remissyttrandena. Den föreslagna huvudregeln att utmätning skall medföra förmånsrätt i och med beslutet kritiseras av *hovrätten för Västra Sverige* och *föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution*. Hovrätten framhåller att såväl pantsättning som utmätning av vanlig lös egendom i tredje mans besittning fullbordas genom denuntiation. Förmånsrättsförhållandet mellan fordran för vilken egendomen har pantsatts och en utmätningsfordran måste därför bestämmas enligt tidsförhållandet mellan denuntiationen av pantsättningen och denuntiationen av utmätningen. Tidpunkten för utmätningsbeslutet kan omöjligen vara avgörande för företrädet. Detta framgår enligt hovrätten än tydligare av följande förhållande. Vid pantsättning hos ett kreditinstitut av ett redan belånat pantbrev brukar institutet begära uppgift från primärpanthavaren om någon tidigare sekundärpantsättning eller utmätningsåtgärd har ägt rum beträffande pantbrevet. Först sedan upplysning härom har erhållits kan pengarna betalas ut till låntagaren. Om redan ett utmätningsbeslut beträffande pantbrevet skall medföra förmånsrätt för utmätningsfordringen, kan enligt hovrätten den som skall ge lån mot panträtt i andra hand i pantbrevet inte få tillförlitlig upplysning angående förutsättningarna för belåningen. Ombudsmannaföreningen understryker att borgenär som innehar ett pantbrev måste utan risk kunna lämna lån mot säkerhet i pantbrevet fram till dess utmätningen har säkerställts enligt reglerna i 7 kap. och att han likaså fram till den tidpunkten måste kunna bekräfta meddelanden om andrahandspantsättning och därvid upplysa om att pantbrevet inte har utmätts. Ombudsmannaföreningen anser att med den föreslagna regeln skulle ett osäkerhetsmoment införas vid all fastighetsbelåning, vilket inte kan accepteras.

I fråga om förslaget att utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg och fast egendom skall medföra förmånsrätt först när ärende angående anteckning om utmät-

ningen tas upp på inskrivningsdag anför *utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m.* att det enligt utredningens mening är en lämplig ordning att utmätning konkurrerar med inteckning på grundval av registeranteckning. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* anser emellertid att förslaget inte är invändningsfritt beträffande fast egendom. Med nuvarande inskrivningssystem torde det enligt länsstyrelsen finnas alltför stora möjligheter för gäldenären att söka inteckning under tiden från utmätningen fram till dess anteckning sker. Den vinst som en enhetlig reglering ger torde inte uppväga de problem som kan uppkomma genom förslaget, t.ex. huruvida en borgenär har varit i god tro. Länsstyrelsen anser att den nuvarande bestämmelsen att utmätning av fast egendom medför förmånsrätt i och med beslutet bör kvarstå.

Hovrätten för Västra Sverige påpekar att samtidigt som utmätning av fast egendom föreslås medföra förmånsrätt i och med att utmätningen antecknas i fastighetsboken skall, som följd av att överlåtelse av fast egendom skall skydda förvärvaren mot överlåtarens borgenärer i och med överlåtelseavtalet, utmätning ge företräde framför senare överlåtelse av fastigheten redan i och med beslutet om utmätning. Denna bristande överensstämmelse mellan reglerna om företräde i rättsförvärv och reglerna om inträdet av förmånsrätt gör enligt hovrätten systemet svåröverskådligt. Härtill bidrar ytterligare att frågan om företräde i rättsförvärv enligt beredningens motiv inte har lösts enhetligt för alla objekt som omfattas av inskrivningssystem.

Med anledning av beredningens uttalande att godtrosförvärv inte kan äga rum av utmätt skepp framhåller *utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m.* att denna uppfattning inte har stöd i förarbetena till 20 § sjölagen. Utredningen anser att sådant godtrosförvärv bör vara möjligt.

Föredraganden. I 6 kap. departementsförslaget föreslås nya regler om säkerställande av utmätning. Bestämmelserna innebär bl.a. att åtgärd för säkerställande skall anpassas till egendomens beskaffenhet och i viss utsträckning till förhållandena i det särskilda fallet. Med hänsyn härtill är det, som beredningen har framhållit, knappast möjligt att anknyta förmånsrättens inträde till något gemensamt moment i utmätningens säkerställande.

Beredningens förslag att beträffande utmätning av lös egendom i allmänhet förmånsrätten skall inträda redan i och med beslutet om utmätning har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av nästan alla remissinstanser. Två instanser har emellertid kritiserat förslaget och med tanke särskilt på pantbrev ansett att det skulle kunna leda till otillfredsställande resultat. Dessa instanser synes mena att om pantbrev pantsätts i andra hand efter det att pantbrevet har utmätts men innan primärpanthavaren har underrättats om utmätningen, sekundärpanthavaren skulle, till följd av att utmätningen medför förmånsrätt i och med beslutet, få stå tillbaka för

utmätningen, även om primärpanthavaren underrättas om pantsättningen innan han får underrättelse om utmätningen. Med anledning härav vill jag framhålla följande.

Departementsförslaget skiljer mellan frågan om tidpunkten för förmånsrättens inträde vid utmätning samt frågan om företrädet mellan utmätning av viss egendom och förvärv som avser samma egendom. Den senare frågan regleras inte i förevarande paragraf och inte heller i övrigt i lagtexten. Beredningen har emellertid behandlat frågan i motiven till paragrafen. Beredningens uttalanden, som i fråga om konkurrens mellan utmätning och överlåtelse eller pantsättning innebär en analogisk tillämpning av allmänna regler om dubbelöverlåtelse resp. dubbelupplåtelse av panträtt med vissa modifikationer beträffande kravet på god tro, kan jag ansluta mig till. Tillämpade på det nyss nämnda fallet innebär uttalandena att sekundärpanthavaren får företräde framför utmätningsborgenären under förutsättning att han var i god tro när primärpanthavaren underrättades om andrahandspantsättningen. Att utmätningsborgenären inte sedan, med åberopande av att utmätningen har medfört förmånsrätt redan i och med utmätningsbeslutet, kan göra gällande att han har företräde är självklart.

Jag vill påpeka att det förhållandet att den förmånsrätt som har inträtt genom utmätningsbeslutet undantagsvis kan gå förlorad vid konkurrens med överlåtelse eller pantsättning inte är mera anmärkningsvärt än att t.ex. en panträtt kan få vika för en senare överlåtelse eller pantsättning till någon som är i god tro. Inte heller i övrigt torde den föreslagna huvudregeln om tidpunkten för förmånsrättens inträde leda till otillfredsställande resultat. Jag vill understryka att förslaget i praktiken inte kommer att medföra så stor skillnad mot vad som gäller f.n., eftersom utmätning av lös egendom i allmänhet torde komma att säkerställas i nära anslutning till utmätningsbeslutet. Jag godtar sålunda beredningens förslag i första stycket.

Det är tydligt att förmånsrätt i fall som avses i 28 § inträder i och med betalningen, trots att kronofogdemyndigheten i allmänhet inte behöver meddela något särskilt beslut huruvida medlen skall anses utmätta.

I likhet med praktiskt taget alla remissinstanser godtar jag också förslaget att förmånsrätt på grund av utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg och fast egendom skall inträda först i och med att ärende om anteckning av utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Med hänsyn till att registermyndigheten resp. inskrivningsmyndigheten kan förutsättas bli omedelbart underrättad om utmätning behöver man enligt min mening inte befara några större problem beträffande förhållandet mellan utmätning och nya inteckningar. Med anledning av vad en remissinstans har anfört vill jag framhålla att det enligt min mening är av underordnad betydelse att tidpunkten för förmånsrättens inträde resp. för avgörande av företrädet mellan utmätning och förvärv av egendomen inte genomgående är densamma.

Även andra och tredje meningarna i andra stycket samt tredje stycket i beredningens förslag har i sak oförändrade tagits upp i departementsförslaget.

31 § Paragrafen innehåller bestämmelser om kronofogdemyndighetens befogenhet att vidta åtgärder beträffande utmätt egendom för att ta till vara sökandens rätt. Paragrafen motsvarar 5 kap. 30 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Som har nämnts i det föregående medför utmätning att gäldenären i princip inte får förfoga över den utmätta egendomen till skada för sökanden. Genom utmätningen torde utmätningsmannen få befogenhet att vidta vissa rättshandlingar beträffande egendomen för att sökandens rätt skall tillvaratas. Bestämmelser härom saknas emellertid och det synes tveksamt hur långt utmätningsmannens befogenheter sträcker sig.

Lagberedningen. Beredningen har ansett det önskvärt att frågan om kronofogdemyndighetens befogenhet att ta till vara sökandens rätt regleras och har i 30 § tagit upp bestämmelser om sådana befogenheter.

Enligt första stycket i förslaget får kronofogdemyndigheten bevaka gäldenärens rätt mot sekundogäldenär eller annan tredje man eller söka dödning av skuldebrev eller annan handling. Beredningen framhåller att med stöd av denna bestämmelse kan kronofogdemyndigheten bl.a. avbryta preskription av en utmätt fordran eller bevaka fordringen i sekundogäldenärens konkurs. Kronofogdemyndigheten bör också kunna säga upp en utmätt fordran till betalning, t.ex. ett banktillgodohavande för vilket viss uppsägningstid gäller. Om rätt på grund av testamente anses kunna utmätas innan testamentet har bevakats, torde också kronofogdemyndigheten efter sådan utmätning kunna bevaka testamentet, såvida den i 14 kap. 1 § ÄB föreskrivna tiden inte har gått till ända, och låta delge testamentet med arvingarna. Kronofogdemyndigheten skall däremot inte vid utmätning av arvinges andel i dödsbo kunna klandra eller begära jämkning av testamente som inverkar på arvslotten (jfr 7 kap. 7 § och 14 kap. 6 § ÄB). Över huvud skall kronofogdemyndigheten inte med stöd av den föreslagna bestämmelsen kunna väcka talan vid domstol rörande utmätt egendom eller svara i mål angående denna. Har löpande skuldebrev eller annat presentationspapper förstörts eller förkommit, kan handlingen enligt lagen (1927:85) om dödande av förkommen handling dödas på begäran av den som har förlorat handlingen. Om fordringen eller rättigheten är utmätt, kan gäldenären tänkas vägra att medverka till dödning. Ansökan därom kan därför behöva göras av kronofogdemyndigheten. Denna får vidare anses behörig att påkalla efterlysning av motbok rörande banktillgodohavande enligt 12 § nämnda lag.

I andra stycket föreslås bestämmelser för det fallet att andel i dödsbo har blivit utmätt. Kronofogdemyndigheten kan enligt förslaget i sådant fall begära att boets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas (jfr 19 kap 1 § och 23 kap. 5 § ÄB). Beredningen

påpekar att enligt 9 kap. 6 § tredje stycket i förslaget bör, när andel i dödsbo har tagits i mät, skifte avvaktas, om det inte medför oskäligt dröjsmål.

I fråga om förvaltning av dödsbo sedan gäldenärs arvsandel har utmätts uppkommer frågan huruvida gäldenären får delta i förvaltningen av boet om detta inte har avträtts till förvaltning av boutredningsman. En sådan ordning kan sägas innebära viss risk för sökanden (jfr 27 §). Beredningen har dock inte ansett tillräckliga skäl föreligga att utestänga gäldenären från deltagande i förvaltningen. Redan av 27 § följer att gäldenären inte utan kronofogdemyndighetens samtycke får medverka till förfoganden rörande boet som gör intrång i sökandens rätt, t.ex. ge bort värdefull egendom. Och som nyss har nämnts kan kronofogdemyndigheten enligt förslaget begära att boet avträds till förvaltning av boutredningsman. Det har enligt beredningen inte heller beträffande skifte som förrättas av delägarna synts lämpligt att kräva att gäldenären skall representeras av utmätningssökanden eller kronofogdemyndigheten eller att skifte alltid skall godkännas av sökanden eller kronofogdemyndigheten. Gäldenären får emellertid inte utan medgivande av kronofogdemyndigheten efterge sin rätt vid skiftet, vare sig skifte förrättas av delägarna eller av skiftesman. Detta torde följa redan av 27 §, men beredningen har ansett det önskvärt att en särskild föreskrift meddelas därom. Under bestämmelsen, vilken har tagits upp som andra mening i andra stycket, bör falla alla dispositioner vid skiftet som är till skada för utmätningssökanden.

Beredningen påpekar i detta sammanhang att när skifte har ägt rum, utmätning av gäldenärens andel i dödsboet får anses ha övergått till att avse den egendom som gäldenären har erhållit genom skiftet. Ny utmätning krävs alltså inte. Överstiger värdet av egendomen sökandens fordran jämte kostnader, bör kronofogdemyndigheten häva utmätningen beträffande objekt som inte är behövliga för att utmätningssökanden skall bli tillgodosedd.

De befogenheter som paragrafen tillerkänner kronofogdemyndigheten hindrar enligt beredningen inte gäldenären att själv vidta åtgärder för att ta till vara sin rätt, t.ex. att göra ansökan om dödning av förkommen handling eller om dödsbos avträdande till förvaltning av boutredningsman. Gäldenären kan däremot inte göra kronofogdemyndighetens åtgärder om intet.

Remissyttrandena. Beredningens förslag att reglera kronofogdemyndighetens befogenhet beträffande utmätt egendom för att ta till vara sökandens rätt har genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran i remissyttrandena. Flera remissinstanser anser emellertid att förslaget inte går tillräckligt långt.

Hovrätten för Västra Sverige anser att kronofogdemyndigheten bör tillerkännas de befogenheter i fråga om förvaltningen av utmätt egendom som eljest tillkommer gäldenären. Uppräkningen av befogenheter i paragrafen är inte fullständig och det kan enligt hovrätten dessutom ifråga-

sättas om inte bestämmelsen i andra stycket beträffande andel i dödsbo snarare borde stå i ÄB. Som exempel på ytterligare befogenheter som bör tillkomma kronofogdemyndigheten nämner *RSV* befogenhet att, efter utmätning av aktier, företr[illegible] gäldenären vid ny- eller fondemission. Denna befogenhet kan dock enligt RSV möjligen följa av den föreslagna bestämmelsen. När säljares rätt enligt avbetalningskontrakt har utmätts, bör kronofogdemyndigheten kunna återta egendomen för säljarens räkning, om förutsättningar härför föreligger enligt lagen om avbetalningsköp. Kronofogdemyndigheten bör också ha befogenhet och kanske t.o.m. skyldighet att på gäldenärens vägnar söka inskrivning av äganderätt till fastighet, skepp och annan inskrivningsbar egendom. Om sådan befogenhet införs, krävs enligt RSV särskilda överväganden rörande bl.a. stämpelskattefrågan. Mot bakgrund av det anförda föreslår RSV att i paragrafen stadgas generell befogenhet för kronofogdemyndigheten att vidta åtgärder med avseende på utmätt egendom, när gäldenären inte kan förmås medverka till att ta till vara sin rätt och detta påverkar sökandens intressen. I detta sammanhang framhåller RSV att kronofogdemyndigheten även bör ha befogenhet att tvinga fram bodelning med anledning av boskillnad eller äktenskapsskillnad för att kunna utmäta egendom som motsvarar gäldenärens giftorättsandel. Denna befogenhet bör enligt RSV ses mot bakgrund av att giftorättsandel inte anses vara utmätningsbar. *Kronofogdeföreningen* nämner delvis samma befogenheter som RSV och anser att paragrafen bör kompletteras med dessa befogenheter. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* anser att kronofogdemyndigheten bör ha befogenhet att framtvinga bodelning. *TCO* nämner särskilt att kronofogdemyndigheten vid utmätning av andel i handelsbolag eller ekonomisk förening bör kunna inträda i delägarens alla rättigheter enligt lag eller avtal.

Enligt *Svea hovrätt* är den föreslagna bestämmelsen oklar på så sätt att det inte framgår om kronofogdemyndighetens befogenhet att vidta civilrättsliga förvaltningsåtgärder är förenad med en motsvarande skyldighet att ta till vara gäldenärens rätt. Enligt hovrättens mening talar det mesta för att så bör vara fallet. Det framstår inte som tilltalande att kronofogdemyndighetens aktivitet, och därmed gäldenärens skydd mot rättsförluster, skall vara beroende av den aktuella arbetsbalansen eller myndighetens intresse för förvaltningsåtgärder av ifrågavarande slag. Mot bakgrund av att den i bestämmelsen avsedda befogenheten sålunda bör innefatta en skyldighet bör enligt hovrätten kronofogdemyndighetens förvaltningsuppgifter inte göras alltför vittgående. Närmare anvisningar bör utfärdas rörande omfattningen av kronofogdemyndighetens åligganden i detta hänseende. En sådan reglering synes också vara att förorda av det skälet att underlag härigenom ges för bedömande av frågan om skadeståndsansvar vid försummelser på detta område.

Föredraganden. Jag delar beredningens mening att kronofogdemyn-

dighetens befogenhet att vidta åtgärder beträffande utmätt egendom för att ta till vara sökandens rätt bör uttryckligen regleras i UB. Det bör understrykas att fråga inte är om direkt exekutiva åtgärder som efter det att utmätning har beslutats skall vidtas för att utmätningssökanden skall få betalt. Bestämmelser härom finns bl.a. i 6 och 8–12 kap. Vad saken nu gäller är i stället vilka civilrättsliga åtgärder med avseende på den utmätta egendomen som kronofogdemyndigheten skall ha befogenhet att företa för att inte egendomens värde skall gå förlorat för sökanden.

Beredningens förslag innehåller dels en mera allmän befogenhet för kronofogdemyndigheten att bevaka gäldenärens rätt mot tredje man, dels särskilda befogenheter att ansöka om dödning av handling och att, efter utmätning av andel i dödsbo, begära att boets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas. Den närmare utformningen av förslaget har kritiserats av flera remissinstanser, vilka har menat att befogenheterna inte går tillräckligt långt. Några instanser har ansett att paragrafen bör kompletteras med vissa ytterligare befogenheter, medan andra har förordat en mera generell bestämmelse i saken.

För egen del vill jag först framhålla att den av beredningen föreslagna lydelsen torde omfatta de allra flesta fall, då någon åtgärd behöver vidtas till skydd för sökandens rätt. Förutom de åtgärder som beredningen har nämnt i sina motiv torde en del av de befogenheter som remissinstanserna särskilt har påtalat täckas av de särskilda reglerna i beredningens förslag. Man kan dock inte bortse från att kronofogdemyndigheten ibland kan tänkas behöva vidta andra åtgärder för att egendomens värde inte skall gå förlorat, utan att fråga är om bevakning av gäldenärens rätt mot tredje man. Mot beredningens förslag kan också invändas att befogenheterna enligt paragrafens lydelse i första hand synes syfta till att ta till vara *gäldenärens* rätt. Som en remissinstans har framhållit kan det vidare ifrågasättas huruvida en bestämmelse om befogenhet att begära att dödsbos egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas lämpligen bör stå i UB. På grund av det anförda anser jag att en allmänt hållen bestämmelse om kronofogdemyndighetens befogenheter är att föredra. I enlighet härmed föreslår jag att utmätning skall ge kronofogdemyndigheten rätt att vidta de åtgärder beträffande den utmätta egendomen som behövs för att sökandens rätt skall tas till vara. I en andra mening bör tilläggas att kronofogdemyndigheten härvid har samma befogenheter som annars tillkommer egendomens ägare.

Bestämmelsen i departementsförslaget ger kronofogdemyndigheten bl.a. de befogenheter som beredningen har nämnt i sina motiv men går något längre. Av åtgärder som kronofogdemyndigheten kan vidta enligt förslaget utöver de av beredningen anförda kan nämnas följande. Efter utmätning av aktier kan kronofogdemyndigheten vid fond- eller nyemission bevaka den rätt som tillkommer de utmätta aktierna. Har utmätning skett av säljares rätt enligt avbetalningskontrakt och fullgör inte

köparen sin betalningsskyldighet, kan kronofogdemyndigheten låta återta egendomen enligt bestämmelserna därom. Har skepp utmätts utan att gäldenären har sökt inskrivning för sitt förvärv, kan kronofogdemyndigheten, för att förebygga att skeppet tas i anspråk av säljarens borgenärer, söka inskrivning för gäldenärens förvärv. Har andel i dödsbo utmätts, kan kronofogdemyndigheten vid behov delta i skifte av boet. Som beredningen har framhållit bör däremot inte kronofogdemyndigheten kunna väcka talan vid domstol angående egendomen eller svara i mål angående denna. En uttrycklig bestämmelse härom har i departementsförslaget tagits upp som en tredje mening.

Jag vill understryka att den föreslagna bestämmelsen inte kan åberopas av kronofogdemyndigheten i fall som är särskilt reglerade i balken. Som exempel kan nämnas förfarandet efter utmätning av andel i viss egendom som faller under lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt. Efter sådan utmätning kan enligt 8 kap. 8 § kronofogdemyndigheten på yrkande av sökanden, gäldenären eller annan delägare förordna att hela egendomen skall säljas. Kronofogdemyndigheten kan inte i sådant fall med åberopande av nu förevarande bestämmelse på gäldenärens vägnar begära försäljning av hela egendomen.

Några remissinstanser har ansett att kronofogdemyndigheten bör kunna tvinga fram bodelning som förhalas. Den situation som avses är tydligen den att giftorättsgemenskapen skall upplösas till följd av att det har dömts till boskillnad eller äktenskapsskillnad mellan gäldenären och hans make eller att gäldenärens äktenskap har upplösts genom ena makens död men bodelning ännu inte har ägt rum. Som närmare utvecklas under 5 kap. bör makes giftorättsandel inte kunna utmätas ens när giftorättsgemenskapens upphörande har aktualiserats. Till dess att giftorättsandelarna har brutits ut genom bodelning råder emellertid vardera maken (vid dödsfall den efterlevande) alltjämt över sitt giftorättsgods (9 kap. 5 §, 11 kap. 8 § och 12 kap. 4 § GB). Andra maken (resp. avliden makes arvingar och universella testamentstagare) kan under vissa förutsättningar begära att giftorättsgods till visst värde sätts under särskild vård och förvaltning. Giftorättsgods, över vilket make får fritt råda, får enligt uttryckliga bestämmelser utmätas för hans skulder utan hinder av boskillnad, äktenskapsskillnad eller andra makens död (9 kap. 7 §, 11 kap. 10 § och 12 kap. 6 § GB). En utmätningsborgenär får anses tillräckligt tillgodosedd med denna möjlighet. Det är enligt min mening dessutom mindre lämpligt att ge kronofogdemyndigheten befogenhet att tvinga fram bodelning för att få möjlighet att utmäta ytterligare egendom som kan tillföras gäldenären genom bodelningen.

Det förhållandet att kronofogdemyndigheten enligt förslaget har befogenhet att vidta vissa civilrättsliga åtgärder beträffande utmätt egendom för att skydda sökandens rätt utgör inte hinder mot att gäldenären själv vidtar behövliga åtgärder för att ta till vara sin rätt. Gäldenären får däremot inte göra kronofogdemyndighetens åtgärder om intet. Av det

sagda följer att kronofogdemyndigheten inte behöver vidta en i och för sig nödvändig åtgärd, om den i stället ombesörjs av gäldenären. I övrigt bör kronofogdemyndigheten i princip vara skyldig att vidta sådan åtgärd som krävs för att ta till vara sökandens rätt. Det är emellertid tydligt att man inte kan fordra att kronofogdemyndigheten skall på samma sätt som en ägare sätta sig in i och följa förhållanden som rör utmätt egendom. Det bör t.ex. inte krävas att kronofogdemyndigheten efter utmätning av fordran självmant håller sig underrättad huruvida sekundogäldenären försätts i konkurs eller, sedan andel i dödsbo har utmätts, på sådant sätt följer boets utredning och förvaltning att myndigheten, så snart behov därav föreligger, kan begära att egendomen avträds till förvaltning av boutredningsman eller kan ingripa i skifte av egendomen. Kronofogdemyndigheten bör sålunda i viss utsträckning kunna förlita sig på att sökanden eller gäldenären fäster myndighetens uppmärksamhet på förhållanden som kräver åtgärd. Det kan tilläggas att den omständigheten att kronofogdemyndigheten tilläggs befogenhet att jämte gäldenären vidta åtgärder beträffande egendomen inte kan väntas leda till några konkurrensproblem i praktiken.

Åtgärd som kronofogdemyndigheten vidtar enligt förevarande paragraf kan ibland medföra särskild kostnad. Sådan kostnad bör i allmänhet utgöra förrättningskostnad enligt bestämmelserna i 17 kap. Det innebär att kostnaden skall tas ut ur köpeskillingen för såld egendom och andra medel som inflyter i målet, att sökanden i andra hand svarar för kostnaden och att han på begäran av kronofogdemyndigheten är skyldig att förskottera kostnaden. Berörs utmätta aktier av nyemission, bör kronofogdemyndigheten med hänsyn till de därmed förenade kostnaderna inte begagna den rätt som de utmätta aktierna medför att teckna nya aktier, såvida inte gäldenären tillskjuter medel därtill. Kronofogdemyndigheten bör i stället försöka sälja teckningsrätterna.

Av övriga kostnader som föranleds av åtgärd som kronofogdemyndigheten kan företa med stöd av förevarande paragraf bör särskilt uppmärksammas stämpelskatt för ansökan om inskrivning av gäldenärs förvärv, t.ex. av skepp. Sådan kostnad kan uppgå till betydande belopp. Frånsett vissa undantagsfall är gäldenären skyldig att söka inskrivning för sitt förvärv och inskrivningen därav gagnar även hans intressen. Det är enligt min mening inte rimligt att sökanden skall behöva riskera att få svara för stämpelskatten. Det synes lämpligt att i stället gäldenären får svara direkt mot staten för stämpelskatten, även när ansökan om inskrivning av hans förvärv görs av kronofogdemyndigheten. Härav följer att kostnaden inte utgör förrättningskostnad. Någon särskild bestämmelse härom torde inte behövas i UB. Eventuella bestämmelser i saken får övervägas i samband med andra följdändringar till UB.

Som framgår av det föregående kan åtgärd som kronofogdemyndigheten företar enligt paragrafen föranleda kostnad, som kan komma att slutligt

stanna på sökanden. Kronofogdemyndigheten bör därför höra sökanden innan åtgärd vidtas, om kostnaden inte är obetydlig och det kan råda någon tvekan huruvida åtgärden lämpligen bör vidtas. Även gäldenären kan ibland böra höras.

Den i beredningens förslag upptagna bestämmelsen om att för skifte som innefattar eftergift av gäldenärens rätt fordras kronofogdemyndighetens samtycke enligt 27 § utgör endast en erinran om vad som ändå gäller enligt paragrafen (29 § i departementsförslaget). Bestämmelsen passar dessutom mindre väl i förevarande paragraf, med den lydelse av paragrafen som jag föreslår. Bestämmelsen saknar därför motsvarighet i departementsförslaget.

Sammanträffande av utmätningar

32 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om det fallet att viss egendom blir utmätt av två (eller eventuellt flera) kronofogdemyndigheter. Paragrafen motsvarar 5 kap. 31 och 32 §§ beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 56 a § UL gäller att om viss lös egendom tas i mät av mer än en utmätningsman, målen i fortsättningen skall handläggas gemensamt av den som de i samråd beslutar eller utmätningsmannen i gäldenärens hemvist bestämmer.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att bestämmelserna i förslaget om kronofogdemyndighets lokala kompetens (5 kap. 9 §) kan medföra att viss egendom tas i mät av mer än en kronofogdemyndighet. När detta undantagsvis händer bör ärendena föras samman till någon av kronofogdemyndigheterna för den fortsatta handläggningen. Enligt 5 kap. 31 § skall i sådant fall ärendena i fortsättningen handläggas gemensamt av den som kronofogdemyndigheterna i samråd beslutar eller som kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemvist bestämmer. Föreskriften är inte som 56 a § UL inskränkt till lös egendom utan gäller även fast egendom. Det torde enligt beredningen vara lämpligast att försäljning ombesörjs av kronofogdemyndigheten där egendomen finns, särskilt när det gäller fast egendom.

Beredningen har övervägt huruvida kronofogdemyndighet bör i andra fall än vid sammanträffande av utmätningar kunna överlämna ärende till annan kronofogdemyndighet för fortsatt handläggning sedan utmätning har skett, t.ex. om den utmätta egendomen finns inom annat kronofogdedistrikt och inte lämpligen kan flyttas (jfr 70 § FfL). Genom överlämnande av ärende till annan kronofogdemyndighet efter det att utmätning har skett uppkommer emellertid enligt beredningen problem beträffande fullföljden, om kronofogdemyndigheterna hör under olika hovrätter. Förslagets bestämmelser om besvär över beslut i exekutiva ärenden (19 kap. 27 §, jfr 26 §) skulle kunna medföra att talan mot utmätningen och mot senare åtgärd, främst försäljning, kommer att föras vid olika hovrätter. Att åter ge

speciella regler om forumfrågan i högre instans har synts onödigt komplicerat. Beredningen har därför ansett att man får reda sig utan en regel om överlämnande i fall som nu avses. Om det behövs, får den kronofogdemyndighet som har verkställt utmätningen anlita biträde av befattningshavare hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där egendomen finns. En sådan ordning torde inte behöva medföra några praktiska problem.

Enligt 5 kap. 32 § beredningens förslag skall åtgärder för att säkerställa utmätning i enlighet med bestämmelserna i 7 kap. i fall då ärendet skall överlämnas till annan kronofogdemyndighet vidtas i anslutning till utmätningsbeslutet, om de inte lämpligen bör anstå. Beredningen påpekar att beträffande fast egendom regleras flertalet följdåtgärder i 13 kap. (jfr 7 kap. 13 §). I fråga om utmätning av villkorlig rätt till fast egendom innehåller 7 kap. bl.a. föreskrift om att denuntiation till tredje man skall äga rum (14 §). Sådan underrättelse bör enligt beredningen givetvis lämnas i anslutning till utmätningsbeslutet. Beredningen erinrar om att kronofogdemyndighet som utmäter egendom i annat distrikt skall kunna påkalla biträde av kronofogdemyndigheten i det distriktet för genomförande av erforderliga åtgärder.

Kronofogdemyndighet som har utmätt viss egendom bör enligt beredningen också innan myndigheten enligt 31 § lämnar ärendet ifrån sig vidta vissa expeditionella åtgärder, såsom att underrätta vissa myndigheter. Föreskrift härom kan meddelas i administrativ ordning (jfr 46–48 §§ USK).

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Det har synts lämpligt att föra samman bestämmelserna i en paragraf.

Bestämmelserna i 32 § bör anses analogt tillämpliga när fastighet eller annan egendom som avses i 27 § dels har utmätts av en kronofogdemyndighet, dels har blivit föremål för betalningsfastställelse med utmätningsverkan och målet om försäljning av egendomen har anhängiggjorts hos annan kronofogdemyndighet.

Hävande av utmätning och annan rättelse

I detta avsnitt har tagits upp bestämmelser om självrättelse av utmätning. I 33 § behandlas dels det fallet att utmätt egendom visas tillhöra tredje man, dels situationen att utmätt egendom inte kan antas ge överskott. Frågan om rättelse i andra fall regleras i 34 §. I 35 § meddelas en gemensam bestämmelse om hörande av sökanden.

Den allmänna frågan om kronofogdemyndighetens befogenhet att själv rätta beslut eller åtgärder i utsökningsmål har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4). Där har också närmare diskuterats frågor angående självrättelse av utmätning som regleras i 33 och 34 §§. I fråga om

motiven för dessa regler får jag i första hand hänvisa till vad jag har anfört i det sammanhanget.

Jag vill erinra om att kronofogdemyndigheten utan stöd av särskilda bestämmelser kan med sökandens medgivande låta utmätning gå åter helt eller delvis. I allmänna mål kan kronofogdemyndigheten själv, i sin egenskap av företrädare för det allmänna som borgenär, avstå från verkställd utmätning, i den mån kronofogdemyndighetens bemyndigande medger det. Det sagda har särskild betydelse i fall som avses i 34 §, då en särskild, kortare tidsfrist gäller för självrättelse.

33 § I paragrafen, som motsvarar 5 kap. 33 § beredningens förslag, ges bestämmelser om hävande av utmätning när utmätt egendom visas tillhöra tredje man. Paragrafen innehåller också en föreskrift om utmätnings hävande, när realisation inte kan antas ge överskott.

Gällande rätt. I 77 § 3 mom. UL föreskrivs att om utmätningsmannen på grund av anspråk som avses i 69 § (dvs. tredje man påstår sig vara ägare till lös egendom som finns i gäldenärens bo) eller eljest finner att utmätt egendom eller del därav inte hade bort utmätas, han får föranstalta om rättelse. Sådan rättelse får dock inte vidtas senare än två veckor från att förrättningen ägde rum. Innan rättelse sker skall borgenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske.

Lagberedningen. I första stycket första meningen av 33 § anges att utmätning skall hävas om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man. Beredningen påpekar att bestämmelsen är tillämplig beträffande såväl lös som fast egendom. Vad som sägs om rättegång gäller inte endast det fallet att tredje mannen har efterkommit föreläggande att väcka talan (jfr 5 kap. 19 och 24 §§) och vunnit processen utan även andra fall då saken har prövats i rättegång. Hävande kan ske även när tredje mans rätt har styrkts på annat sätt, t.ex. med handlingar som visar äganderätten. Det bör emellertid enligt beredningen uppmärksammas att tredje man som inte efterkommer föreläggande att väcka talan förlorar sin rätt mot sökanden, om denne inte själv har väckt talan i saken (5 kap. 19 § tredje stycket och 24 §). I sådant fall kan beslut om hävande inte meddelas, även om tredje mans rätt till äventyrs skulle styrkas. Första meningen i första stycket innehåller en erinran därom. Att tredje mannen utan framgång har anfört besvär över utmätningen hindrar enligt beredningen däremot inte att denna hävs, om tredje mannens rätt styrks senare.

Beredningen framhåller att om utmätt egendom endast till viss del tillhör tredje man, bestämmelsen är tillämplig i den delen. I fråga om tillbehör till fartyg, fastighet m.m. innehåller utmätningsbeslutet inte något särskilt uttalande. Andra åtgärder kan emellertid följa som direkt rör vad som har antagits vara tillbehör. Om sådant föremål finnes tillhöra tredje man, skall åtgärderna återgå enligt förevarande bestämmelse.

Hävande av utmätning på grund av att egendomen tillhörde tredje man skall enligt beredningen kunna ske så länge det är praktisk möjligt. Utmätning bör sålunda kunna hävas av kronofogdemyndigheten även efter försäljning av egendomen, så länge beslut om fördelning eller utbetalning inte har meddelats. En sådan liberalitet synes vara en naturlig följd av att det inte kan förutsättas att tredje man som berörs av utmätningen får kännedom därom genast. Beredningen erinrar om att enligt förslaget kan tredje man anföra besvär över utmätning utan begränsning till viss tid (19 kap. 27 § andra stycket). För besvär över exekutiv försäljning gäller enligt förslaget en tid av tre veckor från försäljningen (19 kap. 27 § tredje stycket). Överklagas utmätningen inom samma tid och finns skäl för besvären, kan även försäljningen undanröjas (jfr 19 kap. 30 §). Som andra mening i första stycket har tagits upp att om egendomen har sålts hävandet av utmätningen endast gäller rätten till influtna medel.

Beredningen anför vidare att utmätningens syfte är att anskaffa betalning till sökanden för hans fordran. Utmätning bör därför i princip inte ske, om aktuell egendom inte kan antas inbringa så mycket att sökanden åtminstone till någon del får betalt för sin fordran. Härvid måste beaktas att förrättningskostnaden skall täckas innan sökanden får betalt för sin fordran. Om det först efter verkställd utmätning visar sig att realisation av egendomen inte kan väntas inbringa så mycket att sökanden kan få betalt med något beaktansvärt belopp, bör enligt beredningen utmätningen hävas av kronofogdemyndigheten.

I enlighet härmed föreskrivs i andra stycket av 5 kap. 33 § att utmätning skall hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran inte kan antas ge ett överskott – dvs. sedan kostnaden för försäljningen resp. indrivningen har täckts – som gör åtgärden försvarlig. Bestämmelsen kan tillämpas t.ex. om uppskattningen av egendomens värde var för optimistisk eller egendomen visar sig vara belastad med panträtt som tar värdet i anspråk. Har förfarandet avancerat så långt att auktion har inletts, bör enligt beredningen hävande inte ske enligt förevarande bestämmelse som åsyftar att avbryta förfarandet innan det har gått så långt som till auktion. Är auktion på gång, ingriper i stället föreskrifterna om att skyddsbelopp m.m. skall iakttas samt att inrop inte får godtas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås. De verkar i samma riktning.

Beredningen påpekar att i vissa fall då borgenär har utövat anslutningsrätt, dvs. har begärt att den utmätta egendomen skall säljas för hans fordran, förfarandet inte får nedläggas därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller. Bestämmelser härom meddelas i 9 kap. 10 §, 11 kap. 5 §, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 13 § beredningens förslag. De gäller även när fråga uppkommer om utmätnings hävande enligt andra stycket i 5 kap. 33 §. Om den anslutande borgenären kan väntas få någon betalning, får utmätningen inte hävas därför att den

ursprungliga utmätningssökanden inte kan väntas få någon betalning.

Med anledning av bestämmelserna i paragrafen erinrar beredningen om att utmätning skall gå åter även i vissa andra fall, t.ex. om gäldenären före försäljningen frivilligt fullgör sin betalningsförpliktelse eller exekutionstiteln upphävs (jfr 3 kap. 26 §) eller om sökanden inte förskotterar förrättningskostnad inom förelagd tid (jfr 18 kap. 6 §). Ett annat fall är att auktion har hållits utan att egendomen har blivit såld och nytt försäljningsförsök inte skall göras (jfr 10 kap. 6 § fjärde stycket, 11 kap. 21 § fjärde stycket, 12 kap. 1 § första stycket och 13 kap. 42 § fjärde stycket).

I tredje stycket har tagits upp en hänvisning till bestämmelser i 9–13 kap. om villkor för att försäljning skall få ske. Beredningen framhåller att om dessa villkor inte uppfylls, försäljning inte kommer till stånd och utmätningen skall då gå åter under förutsättningar som anges i nämnda kapitel.

Remissyttrandena. Beträffande förslaget att utmätning skall hävas om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man framhåller *RSV* att det kan ifrågasättas hur bestämmelsen skall tillämpas när flera mål mot gäldenären sammanträffar. Om t.ex. tredje mannen av misstag väcker talan mot endast en av två sökande och han vinner den processen, kan bestämmelsen såvitt avser den andra sökanden innebära både att utmätningen skall och inte skall hävas. Över huvud anser RSV att det behöver ytterligare klargöras vilken rättsverkan en dom angående bättre rätt eller ett avgjort besvärsmål bör ha i andra utsökningsmål än det, i vilket föreläggande har meddelats eller besvär har anförts.

Förslaget att utmätning skall hävas om försäljning resp. indrivning inte kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig berörs endast i ett par remissyttranden. *RSV* har inte någon invändning mot bestämmelsen, under förutsättning att de kostnader som parterna skall svara för i enskilda mål kan hållas låga. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* förutsätter att bestämmelsen inte är tillämplig när t.ex. fastighet skall anses utmätt efter domstols beslut om betalningsfastställelse.

Föredraganden. Beredningens förslag att kronofogdemyndigheten skall utan särskild tidsbegränsning kunna häva utmätning på den grund att den utmätta egendomen visas tillhöra tredje man har som jag nämnt förut behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4). Som framgår av vad som har anförts där biträder jag förslaget. Jag vill erinra om att bestämmelsen i praktiken innebär att självrättelse av utmätning av nu nämnd anledning kan ske till dess att beslut om fördelning eller utbetalning har meddelats. Även i övrigt godtar jag beredningens förslag om självrättelse i fall då egendomen visas tillhöra tredje man.

Med anledning av vad RSV har anfört om det fallet att viss egendom är utmätt för två borgenärers fordringar bör påpekas att enligt uttrycklig bestämmelse i paragrafen skall kronofogdemyndigheten inte häva utmät-

ning, om tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Väcker tredje mannen, trots att föreläggande har meddelats honom i båda målen, talan endast mot den ena sökanden (och gäldenären), förlorar han enligt 20 resp. 25 § i förevarande kapitel sin rätt mot den andra sökanden. Utmätningen i det målet skall sålunda inte hävas. Detta är en ofrånkomlig konsekvens av systemet med föreläggande vid äganderättstvister. Inte heller i övrigt synes nu förevarande bestämmelse om självrättelse behöva vålla särskilda tillämpningsproblem i fall då viss egendom har utmätts i mer än ett mål.

Jag godtar även förslaget om att utmätning skall hävas om försäljning resp. indrivning inte kan antas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Jag vill erinra om att jag under 4 § har behandlat frågan om utmätning när aktuell egendom inte kan antas ge något överskott sedan exekutionskostnaderna har täckts.

Med anledning av vad en remissinstans har anfört vill jag påpeka att andra stycket i paragrafen, liksom övriga bestämmelser om självrättelse, inte är tillämpligt i fall då enligt 27 § viss egendom skall på grund av domstols beslut om betalningsfastställelse anses utmätt. Någon särskild bestämmelse härom torde inte behövas.

Utmätning skall också hävas bl.a. i fall då auktion har hållits utan att leda till resultat och nytt försäljningsförsök inte skall göras. Föreskrifter härom finns i 9–12 kap. Enligt min mening behövs det inte i förevarande paragraf någon hänvisning till nämnda föreskrifter. Departementsförslaget saknar alltså motsvarighet till tredje stycket i beredningens förslag.

34 § Paragrafen, som motsvarar 5 kap. 34 § beredningens förslag, behandlar självrättelse av utmätning i andra fall än som avses i 33 §.

Gällande rätt. Beträffande nu gällande bestämmelser hänvisas till redogörelsen under 33 §.

Lagberedningen. 5 kap. 34 § avser fall då det av andra skäl än som avses i 33 § visar sig att utmätning inte hade bort äga rum. Enligt första stycket i paragrafen får sålunda kronofogdemyndigheten vidta rättelse, om den av "annat skäl" finner att utmätt egendom inte hade bort utmätas. Bestämmelsen är, liksom 33 §, tillämplig inte bara beträffande lös egendom utan också i fråga om fast egendom. Bestämmelsen medger enligt beredningen liksom 33 § att rättelse begränsas till att avse endast en del av den utmätta egendomen.

Beredningen framhåller att regeln avser bl.a. fall då hinder rätteligen har förelegat mot verkställighet (jfr 3 kap. 24 §) eller utmätt egendom hade bort ingå i gäldenärens beneficium eller utmätning har skett i strid mot annan föreskrift som hindrar utmätning eller då utmätningsordningen har åsidosatts. Om egendomen över huvud inte hade bort utmätas, skall rättelse gå ut på att utmätningen hävs. Bestämmelsen medger även att verkställd utmätning jämkas, t.ex. om kronofogdemyndigheten i efterhand finner att

egendomen rätteligen hade bort utmätas med förbehåll för tredje mans rätt (jfr 5 kap. 20 §). För rättelse bör enligt beredningen krävas att den är klart befogad.

I fråga om beredningens överväganden såvitt avser förlängning av tidsfristen för rättelse i fall som avses i 34 § kan hänvisas till avsnitt 3.4. I enlighet med dessa överväganden anges i andra stycket av paragrafen att sådan rättelse som avses i första stycket inte får vidtas senare än två veckor från utmätningen annat än om talan har fullföljts mot utmätningen. Tidsfristen bör enligt beredningen räknas från utmätningsbeslutet även om säkerställandet sker senare.

Beträffande utmätning av lön m.m. erinrar beredningen om att förslaget, liksom i fråga om införsel, innehåller särskilda bestämmelser om befogenhet för kronofogdemyndigheten att ändra eller häva beslutet (se 8 kap. 5 § och 4 kap. 12 §).

Remissyttrandena. Beträffande innehållet i remissyttrandena hänvisas till redogörelsen i avsnitt 4.4.

Föredragandens. Förutsättningarna för självrättelse av utmätning i fall som avses i 34 § har behandlats i den allmänna motiveringen (se avsnitt 5.4). Som framgår av vad som har anförts där delar jag beredningens uppfattning att den nuvarande tidsfristen om två veckor från utmätningen bör bibehållas för sådan självrättelse, medan jag däremot inte kan godta förslaget om att fristen skall förlängas när besvär har anförts över utmätningen. Paragrafen har utformats i enlighet härmed. Paragrafen har också jämkats redaktionellt.

35 § Paragrafen, som motsvarar 5 kap. 35 § beredningens förslag, innehåller en föreskrift om sökandens hörande före självrättelse.

Gällande rätt. Enligt 77 § 3 mom. UL skall borgenären beredas tillfälle att yttra sig innan rättelse vidtas, om det kan ske. I 4 mom. föreskrivs att angående vidtagen rättelse skall utmätningsmannen genast underrätta dem vilkas rätt är i fråga samt överexekutor, om klagan har förts över utmätningen.

Lagberedningen. Eftersom hävande av utmätning enligt 33 § eller rättelse enligt 34 § innebär en ändring till sökandens nackdel, bör enligt beredningen denne regelmässigt höras innan sådan åtgärd vidtas. Sökanden kan också tänkas bidra med upplysningar eller synpunkter som påverkar bedömningen. Undantag bör dock kunna ske i vissa fall, t.ex. om det är uppenbart att fel har begåtts och sökandens hörande inte kan avvaktas eller om sökanden inte kan anträffas. I enlighet härmed föreskrivs i 35 § att kronofogdemyndigheten skall, om inte särskilda skäl föranleder annat, höra sökanden innan utmätning hävs enligt 33 § eller annan rättelse sker enligt 34 §. Beredningen påpekar att den föreslagna bestämmelsen är tillämplig även vid hävande av utmätning på grund av att egen-

domen inte kan antas ge överskott som gör försäljning eller indrivning försvarlig (jfr 33 § andra stycket).

Beredningen framhåller att kronofogdemyndigheten bör, när beslut meddelas om hävande eller annan rättelse, genast underrätta dem vilkas rätt är i fråga, dvs. i första hand sökanden och gäldenären men även annan som saken kan röra. Föreskrift härom bör meddelas i administrativ ordning. Det är enligt beredningen tydligt att även den som har begärt hävande eller rättelse men inte har fått bifall till framställningen bör underrättas.

Beredningen påpekar att enligt förslaget skall besvärsinlaga tillställas kronofogdemyndigheten (19 kap. 26 § andra meningen), som självmant skall pröva fråga om hävande eller annan rättelse om anledning förekommer därtill (19 kap. 18 § första stycket och 36 § första stycket). Det kan enligt beredningen förutsättas att kronofogdemyndigheten inte förordnar om hävande eller annan rättelse sedan handlingarna har vidarebefordrats till hovrätten och saken har kommit under hovrättens prövning. Förslaget saknar föreskrift om att hovrätten skall underrättas. Om det skulle anses önskvärt, kan emellertid sådan föreskrift meddelas i administrativ ordning.

Remissyttrandena. *RSV* anser att i paragrafen bör anges att kronofogdemyndigheten får vidta rättelse utan att höra sökanden, om åtgärden är uppenbart obehövlig.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag att sökanden skall höras innan rättelse sker, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

36 § Denna paragraf, som saknar motsvarighet i beredningens förslag, innehåller en föreskrift om visst undantag från kapitlets tillämpning i allmänna mål.

Föredraganden. Som framgår av motiveringen till 10 §, vari ges bestämmelser om att utmätning skall ske så snart som möjligt, om anstånd och om ansökans förfallande, bör dessa bestämmelser inte gälla i allmänna mål. En föreskrift härom har tagits upp i 36 §. I övrigt bör kapitlets bestämmelser vara tillämpliga även i allmänna mål i den mån de kan tillämpas i sådana mål.

5 kap. Undantag från utmätning

Kapitlet stämmer väsentligen överens med 6 kap. beredningens förslag och nuvarande bestämmelser om undantag från utmätning.

Gällande rätt. Bestämmelser om gäldenärens beneficium och andra undantag från utmätning finns f.n. i 64–67 §§ och 67 e § UL. I 64 § finns vissa allmänna regler om undantag från utmätning samt föreskrifter om

förfarandet vid utmätningsmannens prövning av vad som bör undantas. Regler om gäldenärens beneficium finns upptagna i 65 § 1 mom. under sju punkter. Dessa kompletteras med vissa mera allmänna bestämmelser i 2 och 3 mom. i samma paragraf. I 66 § ges bestämmelser om andra undantag från utmätning. Det är här fråga om fall då egendom inte får utmätas till följd av sin beskaffenhet eller på grund av särskilda föreskrifter om förbud mot utmätning. Härefter meddelas i 67 § en del gemensamma bestämmelser angående undantag från utmätning. Slutligen innehåller 67 e § ett tidsbegränsat förbud mot utmätning av utbetalda medel som inte får utmätas medan de innestår hos annan.

De nuvarande bestämmelserna om undantag från utmätning tillkom år 1968. Därefter har ett par mindre ändringar skett av 67 § år 1970 och av 65 § år 1971.

Lagberedningen. Beredningen, som har utgått från att de förhållandevis nya reglerna om undantag från utmätning nu inte skall genomgående övervägas på nytt, har inte närmare motiverat de föreslagna bestämmelserna i 6 kap. UB. I huvudsak har beredningen endast lämnat orienterande upplysningar om bestämmelserna i kapitlet och sambandet med andra bestämmelser i förslaget.

Ett spörsmål som har uppmärksammats under senare tid är frågan om möjlighet att utmäta makes giftorättsandel (se justitieombudsmännens ämbetsberättelse år 1971 s. 385). Enligt beredningen är det uppenbart att utmätning av makes giftorättsanspråk under inga förhållanden kan komma i fråga så länge giftorättsgemenskap gäller. Frågan aktualiseras först när giftorättsgemenskapen skall upphöra i följd av boskillnadsansökan, äktenskapsskillnad eller makes död. Vid boskillnad utgör dagen för ansökningen den kritiska tidpunkten (9 kap. 3 § GB) under förutsättning att boskillnadsansökningen beviljas. I fråga om äktenskapsskillnad är däremot den dag då domen har vunnit laga kraft avgörande och, när make har avlidit, tiden för dödsfallet. Vad saken gäller är alltså huruvida i tiden mellan giftorättsgemenskapens upplösning och bodelningen utmätning kan ske av makes giftorättsandel som sådan.

Beredningen erinrar om att när giftorättsgemenskapen skall upplösas, vardera maken antas ha andelsrätt i den förmögenhetsmassa som bildas av makarnas giftorättsgods. Till dess andelarna har brutits ut genom bodelning råder dock vardera maken (vid dödsfall den efterlevande) alltjämt över sitt giftorättsgods (9 kap. 5 §, 11 kap. 8 § och 12 kap. 4 § GB). Andra maken (resp. avliden makes arvingar och universella testamentstagare) kan under vissa förutsättningar påkalla att giftorättsgods till visst värde sätts under särskild vård och förvaltning. Giftorättsgods, varöver make fritt kan råda, får enligt uttryckliga föreskrifter tas i mät för hans gäld utan hinder av boskillnad, hemskillnad eller äktenskapets upplösning (9 kap. 7 §, 11 kap. 10 § och 12 kap. 6 § GB).

Någon föreskrift i lag som lämnar direkt svar på den uppställda frågan

om andelsrätten får utmätas finns enligt beredningen inte. JO:s uttalanden i nyss nämnda ärende ledde fram till att enligt JO:s mening helt övervägande skäl talar för att utmätning av andelsrätt i makars oskiftade bo inte bör få förekomma samt att utmätning inte heller bör komma i fråga av makes rätt att vid bodelning få egendom tilldelad av andra maken. Beredningen tillägger för egen del att makes andelsrätt i den aktuella förmögenhetsmassan – dvs. med tillgångar och skulder – svårligen kan anses överlåtbar såsom en vanlig förmögenhetstillgång. Den lämpar sig, även frånsett alla rättsliga komplikationer, inte för omsättning.

Om andelsrätten som sådan inte kan överlåtas, kan den inte heller bli föremål för utmätning. Av vad JO har anfört framgår också att den rätt att få utmätning i makes giftorättsgods som enligt anförda bestämmelser i GB tillkommer borgenär knappast låter sig förena med rätt för maken att överlåta sin andelsrätt i förmögenhetsmassan. En sådan överlåtelse befriar ju inte maken från hans personliga ansvar för befintliga skulder. I GB förutsätts dessutom att maken skall kunna ådra sig nya skulder som kan göras gällande i den egendom han förvaltar. Att genom utmätning beröva make hans förvaltning – utan att som vid konkurs låta ett nytt organ träda i stället – sätter enligt beredningen hela systemet i olag. Sådan utmätning av andelsrätt som här diskuteras skulle slutligen innebära en form av rättighetsutmätning som inte särskilt beaktas i beneficiereglerna, och dessa kan endast med påtagliga svårigheter bringas att fungera analogivis. Att helt lämna frågan om beneficium därhän måste anses uteslutet.

Beredningen har särskilt övervägt, huruvida man kan anse det rättsligt godtagbart att som förmögenhetstillgång överlåta resp. utmäta enbart ena makens rätt att vid blivande bodelning få del i andra makens egendom, dvs. att få ett tillskott från andra maken. Beredningen anser inte att det bör godtas. Ett avstående från del i andra makens egendom bör följa reglerna för bodelning och bör inte bli verksamt mot borgenärerna utan att därmed också bodelning i sin helhet har blivit eller skall anses genomförd. Avtal om grunderna för blivande bodelning kan visserligen äga rum men torde inte ha någon självständig verkan mot borgenärerna.

Beredningen framhåller att vad som har anförts om utmätning av makes andelsrätt i giftorättsmassan inte har någon tillämpning på utmätning av arvinges andel i dödsbo. Sådan utmätning föranleder inte några särskilda rättsliga komplikationer. När andelen har sålts, är köparen andelsägare. Beredningen erinrar om att den i 5 kap. 30 § andra stycket har föreslagit bl.a. att när andel i dödsbo har utmätts, kronofogdemyndigheten skall kunna begära att boets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas. Vidare föreslås i 9 kap. 6 § tredje stycket att när andel i dödsbo har utmätts, skifte bör avvaktas, om det inte medför oskäligt dröjsmål. De mera väsentliga, rent praktiska olägenheter som nu är förenade med utmätning av arvinges andelsrätt torde därmed ha bragts ur världen. Motsvarande gäller enligt beredningen i fråga om

universell testamentstagares andel i dödsbo.

Remissyttrandena. Beredningens förslag beträffande undantag från utmätning har över lag godtagits av remissinstanserna. *RSV* framhåller att de nuvarande reglerna fungerar väl i praktiken. Verket har berett landets kronofogdar tillfälle att anföra synpunkter på och förslag till ändringar av bestämmelserna men några sådana synpunkter eller förslag har inte framförts. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* uttalar att de nuvarande bestämmelserna om undantag från utmätning tjänar sitt syfte relativt väl i praktiken.

Föredraganden. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 5.1) delar jag beredningens uppfattning att bestämmelser som har införts i samband med de partiella ändringarna av utsökningslagstiftningen under senare år inte nu bör tas upp till förnyad revision utan att särskilda skäl härför föreligger. Enligt min mening finns det inte tillräcklig anledning att på nytt överväga utformningen av reglerna om beneficium och andra undantag från utmätning. Som har bestyrkts vid remissbehandlingen har de nya regler som infördes genom 1968 års reform fungerat tillfredsställande. Jag godtar sålunda beredningens förslag att de nuvarande bestämmelserna om undantag från utmätning i princip bör tas upp i UB. I enlighet härmed innehåller inte heller departementsförslaget någon närmare motivering till dessa bestämmelser. Här kan i stället hänvisas till förarbetena till motsvarande bestämmelser i gällande rätt, se betänkandet (SOU 1964:57) Utsökningsrätt III (s. 201), prop. 1968:130 (s. 76, 108 och 145), 1LU 1968:48 och rskr 1968:362, betänkandet (SOU 1969:5) Utsökningsrätt IX (s. 190), prop. 1970:142 (s. 158), 1LU 1970:8 och rskr 1970:451 samt prop. 1971:12 (s. 62 och 88), LU 1971:9 (s. 54) och rskr 1971:125.

Det förtjänar påpekas att bestämmelserna om gäldenärens beneficium och andra undantag från utmätning har betydelse även vid konkurs (jfr 27 § första stycket och 97 § KL).

Beredningen har ingående behandlat frågan huruvida utmätning, när giftorättsgemenskapen mellan makar skall upphöra, får ske av makes giftorättsandel eller av makes rätt att vid blivande bodelning få del i andra makens egendom. Beredningen har därvid ansett att sådan utmätning inte bör kunna äga rum. Jag delar denna uppfattning.

Bestämmelserna i förevarande kapitel bör utan undantag gälla även i allmänna mål.

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov

1–4 §§ Dessa paragrafer motsvarar 6 kap. 1–4 §§ beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen påpekar att bestämmelserna i förevarande avsnitt syftar till att ge gäldenären med familj skydd för hem och arbetsredskap m.m. Frånsett dödsbo skyddar bestämmelserna endast

fysisk person. Aktiebolag och andra juridiska personer åtnjuter alltså inte något beneficium enligt nu berörda bestämmelser.

Beträffande bestämmelsen i 6 kap. 1 § 6 om bostadsrätt utgår beredningen från att vad som sägs där om att hinder mot utmätning inte föreligger, om gäldenären vid förvärv av bostadsrätten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer, skall tillämpas även om gäldenären först efter det att avtal om bostadsrätt har slutits i en eller flera omgångar betalar in belopp på sätt som innebär att han har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot borgenärerna. Beredningen påpekar i detta sammanhang också att den som har betalat högre överlåtelseersättning än bostadsrättsföreningens stadgar medger kan vägras medlemskap i föreningen. Detta gäller emellertid inte exekutivt förvärv. Att priset vid exekutiv försäljning överstiger vad som enligt stadgarna får tas ut vid frivillig försäljning får inte medföra att exekutivköparen vägras inträde i föreningen (11 § första stycket andra meningen bostadsrättslagen 1971:479).

I anslutning till vad som föreslås i 1 § 7 om undantag från utmätning av pengar och banktillgodohavande m.m. påpekar beredningen att vad som har satts in på checklönekonto åtminstone när det gäller löntagare i vanliga inkomstlägen som regel skäligen fordras för underhåll åt gäldenären under tid som anges i punkt 7 jämförd med 2 §. Det är därför sällan som det finns något att utmäta på kontot. Vidare bör observeras att på kontot insatt lön enligt 6 kap. 11 § inte får utmätas förrän nästa dag, såvida inte lönen med tillämpning av 8 kap. har kunnat utmätas medan den innestod hos arbetsgivaren. Om utmätning av tillgodohavande på checklönekonto skulle aktualiseras, måste enligt beredningen till en början konstateras hur stort det aktuella tillgodohavandet är sedan banken har tillgodoräknats inlösta checkar enligt vad som har sagts under 5 kap. 4 §. Från tillgodohavandet skall därefter avräknas vad som eventuellt inte får utmätas enligt 6 kap. 11 § i förslaget och dessutom skall enligt 6 kap. 1 § 7 och 2 § prövas huruvida beloppet behövs för gäldenären och hans familj. Vid sist nämnda bedömning skall emellertid även tas i betraktande andra likvida medel som gäldenären möjligen har tillgängliga.

Remissyttrandena. Länsstyrelsen i Stockholms län framhåller att enligt vad länsstyrelsen har erfarit som överexekutor kan tillämpningen av den under 1 § 3 upptagna bestämmelsen om undantag av arbetsredskap m.m. till skäligt värde, jämförd med den bestämmelse som har tagits upp i 4 §, vålla avsevärda tolkningssvårigheter.

Den under 1 § 6 upptagna bestämmelsen om undantag för bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad kritiseras av *advokatsamfundet*, som erinrar om att motsvarande bestämmelse i UL tillkom år 1971 på basis av utredningar, som ägde rum något eller några år dessförinnan. Den situation som då förelåg på bostadsmarknaden var enligt samfundet en helt annan än den nuvarande. I allmänhet finns numera inte några större svårigheter att skaffa en hyreslägenhet, och den

sociala aspekten på ifrågavarande spörsmål måste i dag sägas ha mycket mindre tyngd än endast för några få år sedan. Enligt samfundet förekommer det i praktiken att gäldenär i konkurs, där samma princip gäller, åberopar den nuvarande bestämmelsen till stöd för att behålla bostadsrättslägenhet till ett värde av flera tiotusentals kronor, varefter gäldenären efter konkursens avslutande säljer bostadsrätten och flyttar in i hyreslägenhet. Förhållandena på bostadsmarknaden bör enligt samfundets mening föranleda sådan ändring av bestämmelsens lydelse, att bostadsrätt kan utmätas, om det inte med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att den utmäts. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser inte att det finns bärande skäl att tillerkänna bostadsrättshavare en mera förmånlig ställning än egnahemsägare och ifrågasätter därför om inte punkt 6 i 1 § bör utgå.

Särskild framställning om utmätningsfrihet för småhus och remissyttranden över framställningen. I skrivelse den 5 maj 1977 till justitiedepartementet har Sveriges villaägareförbund anfört följande. De skäl som kan anföras för att hyresrätt och bostadsrätt skall undantas från utmätning kan åberopas även för att fastighet, som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad eller krävs för hans förvärvsverksamhet, skall vara skyddad mot utmätning. Det framstår som omotiverat att skillnad skall göras mellan bostadsrätt och äganderätt i fråga om utmätningsskyddet. Det förekommer dessutom att även småhus upplåts med bostadsrätt. Fast egendom som har karaktär av egnahem och småhus bör därför undantas från utmätning. Regler härom bör utformas i enlighet med vad som gäller för bostadsrätt. Om detta förslag inte godtas, anser förbundet att förbud bör införas att utmäta småhus för obetydliga fordringsbelopp. Utmätning för sådana fordringar framstår som stötande med hänsyn till det betydande värde som fast egendom representerar. Ett sådant förbud bör gälla alla slags fordringar och alltså även fordran som är förenad med panträtt i fastigheten. Förbudet mot utmätning bör avse även fritidshus.

Över villaägareförbundets framställning har yttranden avgetts av hovrätten för Västra Sverige, RSV, konsumentverket, länsstyrelsen i Stockholms län, bankföreningen, sparbanksföreningen, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, Sveriges fastighetsägareförbund, LO, TCO, advokatsamfundet och kronofogdeföreningen.

Framställningen om generell utmätningsfrihet för småhus avstyrks av flertalet remissinstanser. *Konsumentverket* föreslår viss ytterligare prövning. Endast *LO* och *fastighetsägareförbundet* tillstyrker framställningen.

Konsumentverket framhåller att starka sociala skäl kan anföras för utmätningsfrihet för stadigvarande bostad. Enligt verkets mening är det sociala skyddsbehovet lika stort oberoende av boende- och upplåtelseform. Flera andra remissinstanser framhåller emellertid att utmätningsfrihet för småhus skulle innebära att egendom av långt större värde än vad

hyres- eller bostadsrätt representerar skulle undanhållas borgenärerna. *RSV* påpekar att värdena på bostadsrätter på flera orter är fullt jämförbara med de värden som fastigheter representerar. Detta borde emellertid enligt verkets mening leda till en undersökning av om man inte bör vidga möjligheterna att utmäta bostadsrätt.

Från flera håll påpekas att ett bifall till framställningen skulle innebära att betalningsviljan hos gäldenärer skulle försämras. Påtryckningseffekten av en utmätning av fast egendom är påtaglig. Fast egendom är f.n. ett vanligt utmätningsobjekt. Däremot leder utmätningen sällan till exekutiv försäljning, eftersom betalningsuppgörelse dessförinnan ofta kommer till stånd. Flera remissinstanser, däribland *RSV* och *advokatsamfundet*, framhåller mot denna bakgrund att det kan ifrågasättas om det föreligger något behov av utmätningsfrihet för småhus. Advokatsamfundet anför att några fall där utmätningsmöjlighet har kommit i konflikt med sociala hänsyn inte har redovisats. *Konsumentverket* anser att en kartläggning bör ske av i vilken utsträckning gällande ordning har lett till förhållanden som inte är godtagbara från konsumentsynpunkt.

Hovrätten för Västra Sverige pekar på de gränsdragningsproblem som kan uppstå när det gäller att bedöma om en fastighet har karaktär av utmätningsfritt småhus eller skall vara utmätningsbar. Hovrätten ställer frågan hur det skall kunna förhindras att gäldenären använder avsevärda belopp till inredning och utrustning av fastigheten i förhoppning att det anskaffade höjer fastighetens värde och samtidigt är oåtkomligt för borgenärerna.

Även när det gäller förslaget om utmätningsfrihet för småskulder intar flertalet remissinstanser en negativ hållning. *RSV* ifrågasätter det faktiska behovet av ett sådant skydd. Verket känner inte till något fall där enbart utmätning för en bagatellfordran har lett till försäljning. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att i de fall försäljning ändå sker det torde bero bl.a. på att gäldenärens ekonomiska situation är så allmänt bekymmersam att det är en tidsfråga innan fastigheten ändå skulle tas i anspråk för gäldenärens skulder. *Sparbanksföreningen* påpekar att det bland sparbankerna inte anses som god banksed att begära utmätning av fast egendom och föranstalta om exekutiv försäljning därav för att slutreglera ett mindre obetalt belopp på ett lån, såvida inte lånet har grovt vanskötts.

Flera remissinstanser anför att en beloppsgräns för utmätning skulle leda till missbruk och ge många gäldenärer den uppfattningen att små skuldbelopp inte behöver betalas. *Bankföreningen* framhåller att olägenheterna framför allt skulle aktualiseras i samband med mindre restbelopp och mindre räntebelopp. Förslaget kan enligt bankföreningen minska fastighetsägares möjlighet att få kredit. *LO* anser att förslaget troligen skulle leda till att banker och andra kreditinstitut skulle kräva någon annan form av säkerhet för betalning av ränta och amorteringar för att bevilja lån till småhus. Detta skulle drabba de fastighetsköpare som inte kan prestera

annan säkerhet än fastigheten. *Konsumentverket*, som ansluter sig till förslaget, anser att det inte bör gälla pantförskriven fordran, eftersom detta skulle medföra ökade krav på alternativ säkerhet.

Föredraganden. Jag anser inte att anledning föreligger att slopa det nuvarande skyddet mot utmätning av bostadsrätt eller att, på sätt en remissinstans har förordat, ändra förutsättningarna för detta skydd. Det kan erinras om att som förutsättning för att bostadsrätt skall kunna undantas från utmätning gäller bl.a. att det inte är oskäligt med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde. I departementsförslaget har emellertid lydelsen av bestämmelsen om bostadsrätt jämfört med beredningens förslag jämkats något redaktionellt.

I särskild framställning till justitiedepartementet har Sveriges villaägareförbund föreslagit att även fastighet som har karaktär av småhus skall undantas från utmätning, om fastigheten tjänar gäldenären till stadigvarande bostad eller krävs för hans förvärvsverksamhet. Framställningen, som har remissbehandlats, har i allmänhet avstyrkts av remissinstanserna. För egen del vill jag först understryka att det är ett angeläget syfte att skydda gäldenärens och hans familjs bostad från utmätning. Enligt 1 § i departementsförslaget skall också, som framgår av det föregående, hyresrätt till bl.a. lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad och, med vissa begränsningar, bostadsrätt till lägenhet för samma ändamål undantas från utmätning. Mot bakgrund härav kan skäl sägas tala för att även bostad, som utgörs av fastighet vilken innehas med äganderätt, åtminstone i viss utsträckning bör undantas från utmätning. Mot en sådan utmätningsfrihet kan emellertid anföras åtskilliga andra skäl. Av dessa kan här nämnas följande.

Även mindre bostadsfastigheter representerar i allmänhet förhållandevis stora värden, vilka är betydligt högre än värdena på bostadsrätter som kan undantas från utmätning. Det framstår inte som rimligt att så stora värden som det även i fråga om små bostadsfastigheter ofta rör sig om skall undandras borgenärerna. Under alla förhållanden måste fastighet kunna tas i anspråk för fordran, som är förenad med panträtt eller annan särskild förmånsrätt i egendomen (jfr 13 § i departementsförslaget). Med hänsyn till att även mindre fastigheter i allmänhet är pantförskrivna och till att utmätning av fastighet i de flesta fall sker på begäran av panthavare framstår det också som mindre motiverat att i princip förbjuda utmätning av sådana fastigheter.

Enligt vad som har upplysts under remissbehandlingen sker exekutiv försäljning av mindre bostadsfastigheter endast undantagsvis på begäran av borgenär vars fordran inte är förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten. Möjligheten till utmätning av fastighet, även en mindre fastighet, har emellertid ofta en indirekt verkan på så sätt att gäldenären betalar sin skuld sedan utmätning har aktualiserats. Om bostadsfastigheter i viss omfattning skulle undantas från utmätning, skulle denna verkan gå

förlorad till nackdel för indrivningen såväl i enskilda som i allmänna mål. Det kan påpekas att enligt utmätningsordningen skall av utmätningsbar egendom fastighet i princip tas i anspråk sist (se 4 kap. 4 § i departementsförslaget och motiven till den paragrafen; se även 5 § i samma kapitel). Jag vill också nämna att införande av utmätningsfrihet för fastighet borde leda till att inte heller pantbrev i fastigheten kan utmätas.

På grund av det anförda är jag inte beredd att föreslå utmätningsfrihet för bostadsfastigheter. Än mindre finns det skäl att göra undantag för fastighet som används i gäldenärens förvärvsverksamhet.

Villaägareförbundet har i andra hand föreslagit att fastigheter som har karaktär av småhus, däri inräknat fritidshus, inte skall få utmätas för obetydliga fordringsbelopp. Även detta förslag har i allmänhet avstyrkts av remissinstanserna. För egen del vill jag framhålla att frågan om undantag från utmätning för mindre fordringar har en vidare innebörd. Det finns knappast anledning att när det gäller utmätning för små fordringar uppställa undantag just för mindre fastigheter som används till bostad eller för fritidsändamål. En mer eller mindre generell utmätningsfrihet beträffande småskulder skulle emellertid medföra att sådana fordringar inte blir sanktionerade, i vart fall inte utan att det går till konkurs. En sådan ordning kan inverka menligt på viljan att betala mindre skulder. Den kan också tänkas leda till att gäldenären söks i konkurs, såvida inte motsvarande hinder uppställs för sådan exekution.

Enligt vad som har upplysts under remissbehandlingen förekommer det praktiskt taget inte att fastighet säljs exekutivt för betalning av mindre belopp. När utmätning någon gång aktualiseras för mindre fordringsbelopp synes det bero på tredska från gäldenärens sida. Den nuvarande regleringen torde sålunda inte ha föranlett några beaktansvärda olägenheter. Att sådana olägenheter skulle förekomma har inte heller påståtts i villaägareförbundets framställning. Något behov av ifrågasatt utmätningsförbud föreligger alltså inte.

Av anförda skäl är jag inte heller beredd att förorda något förbud mot utmätning för små fordringsbelopp.

Föreningarna djurens vänners riksorganisation har i skrivelse den 22 februari 1978 till justitiedepartementet föreslagit att reglerna om undantag från utmätning kompletteras med en bestämmelse om att sällskapsdjur i gäldenärens bostad inte får utmätas. Med anledning härav vill jag framhålla att hundar och andra sällskapsdjur omfattas av föreskriften i 65 § 1 mom. 4 UL angående föremål med sådant övervägande personligt värde för gäldenären, att det måste anses uppenbart obilligt att ta egendomen i anspråk (se SOU 1964:57 s. 235). 1 § 4 i departementsförslaget har samma innebörd. Härav följer att t.ex. en sällskapshund i allmänhet inte skall utmätas. Enligt min mening finns det inte anledning att därutöver ta upp en särskild bestämmelse om utmätningsfrihet för sällskapsdjur.

Även i övrigt överensstämmer bestämmelserna om gäldenärens bene-

ficium i departementsförslaget med beredningens förslag.

Reglerna om gäldenärens beneficium är avfattade på sådant sätt att tillämpningen kan i viss utsträckning fortgående anpassas till de ändringar som en fortsatt standardhöjning och utvecklingen i övrigt kan medföra. Detta gäller inte minst bestämmelsen i 1 § 2 om undantag för möbler, husgeråd och annan utrustning i ett hem. Egendom som vid de nuvarande bestämmelsernas tillkomst år 1968 ansågs falla utanför beneficiet på grund av sin exklusiva beskaffenhet kan sålunda numera ha blivit så vanlig att den bör anses ingå i beneficiet. Som exempel på det anförda kan nämnas att en frysbox numera i allmänhet utgör en så normal och behövlig utrustning i ett ordinärt hem, att den bör omfattas av nämnda beneficiebestämmelse (jfr NJA 1973 C 239). Frysbox utgör emellertid i allmänhet tillbehör till fastighet, om den tillhör fastighetens ägare, och kan då tas i anspråk genom utmätning av fastigheten (jfr 4 kap. 6 § andra stycket).

Undantag pa grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift

5–12 §§ Dessa paragrafer motsvarar 6 kap. 5–11 §§ beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att i detta avsnitt regleras sådana fall då egendom inte får tas i mät därför att dess beskaffenhet anses böra hindra utmätning eller därför att särskilda föreskrifter har meddelats om undantag från utmätning. Vad gäller sist nämnda kategori erinrar beredningen om de talrika utmätningsförbud som har meddelats i försäkrings- och socialla gstiftningen. Även föreskrift vid gåva eller i testamente om överlåtelseförbud skall i stor utsträckning respekteras.

Förslaget innehåller inte någon annan saklig nyhet, påpekar beredningen, än den bestämmelse som innefattas i 7 § andra stycket. Enligt 7 § första stycket, som svarar mot 66 § 3 mom. UL, får skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, inte utmätas för hans skuld medan skadeståndet innestår hos den som skall utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå såsom livränta, gäller det sagda själva rätten till livräntan. Dessa bestämmelser kompletteras i gällande lag av en föreskrift i 67 e § UL, enligt vilken skadestånd, avlöning eller annan förmån, som inte får utmätas medan den innestår hos annan, inte heller får utmätas förrän dagen efter det att den har utbetalats.

I fråga om skadestånd som har nämnts nyss har enligt beredningen utmätningsförbudet i 66 § 3 mom. sin bakgrund i själva syftet med skadeståndet, och detta kan obestridligen vara ett motiv för att utmätningsförbudet sträcks ut till att gälla längre än t.o.m. utbetalningsdagen. I första hand gäller detta, när fråga är om skadestånd som skall tillgodose ett försörjningsbehov, t.ex. engångsersättning för nedsatt arbetsförmåga. I sådana fall synes utmätningsfrihet böra godtas så länge skadeståndet finns

avskilt och försörjningsbehovet kvarstår. I fråga om andra skadestånd som omfattas av 66 § 3 mom. UL synes enligt beredningen också ett bättre skydd än f.n. vara motiverat. Det gäller t.ex. ersättning för sveda och värk eller annat ideellt skadestånd. Förutsättning för skydd bör även här vara att medlen hålls avskilda, men därjämte synes en tidsgräns behövlig. Beredningen föreslår att skyddet i dessa fall skall, även om medlen alltjämt hålls avskilda, utslockna när två år har förflutit från det att de betalades ut. Bestämmelser i enlighet med det anförda har införts som andra stycke i 7 § i förslaget.

Med skadestånd som har nämnts nu kan, anför beredningen, jämföras medel som har anvisats gäldenären för visst ändamål. Om sådana medel omfattas av 66 § 2 mom. UL, vilken bestämmelse motsvaras av 6 kap. 6 § första stycket i förslaget, är de fria från utmätning så länge utmätningen strider mot det ändamål till vilket medlen skall användas. I allmänhet konsumeras sådana medel relativt snart. För att utmätningsskydd skall kunna åtnjutas för medel som har betalats ut till gäldenären förutsätts att medlen hålls avskilda. En uttrycklig bestämmelse härom föreslås i andra stycket av 6 §.

Vid bedömning huruvida medel har hållits avskilda torde enligt beredningen lagen (1944:181) om redovisningsmedel kunna tjäna till vägledning. Vad som har sagts nyss om att medlen skall finnas avskilda utesluter inte att vad som har trätt i stället kan vara skyddat, t.ex. om medlen har satts in i bank eller obligationer har inköpts för beloppet. Hur långt en sådan surrogationsprincip gäller är emellertid tveksamt.

Bestämmelsen i 10 § första stycket i förslaget hänvisar beträffande utmätning av avlöning eller därmed jämställd ersättning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta till föreskrifterna i 8 kap. Beredningen framhåller att bestämmelserna i 6 kap. inte är tillämpliga så länge avlöning eller andra medel som har nämnts nu innestår hos den som skall utge beloppet. Sedan utbetalning har skett gäller emellertid om utmätning av medlen vad som sägs i 6 kap., se 8 kap. 7 och 10 §§ i förslaget.

Beredningen påpekar att bestämmelsen i 66 § 6 mom. UL, vari anges att 16 § andra stycket lagen om avbetalningsköp skall iakttas vid utmätning för fordran på grund av avbetalningsköp, saknar direkt motsvarighet i 6 kap. Bestämmelsen i avbetalningsköplagen innehåller att för fordran på grund av avbetalningsköp det gods köpet avser inte får tas i mät. Denna bestämmelse omfattas enligt beredningen uppenbart av 10 § andra stycket i 6 kap. och någon särskild erinran om bestämmelsen förefaller inte behövlig.

Remissyttrandena. Förslaget att utmätningsförbudet i fråga om skadestånd som avses i 66 § 3 mom. UL skall utvidgas till att i viss utsträckning gälla även sedan medlen har betalats ut har genomgående tillstyrkts eller lämnats utan erinran i remissyttrandena. *TCO*, som delar beredningens uppfattning att utmätningsförbudet bör utsträckas att gälla även efter utbetalningen, vänder sig emellertid mot beredningens uttalande att lagen

om redovisningsmedel kan tjäna till vägledning vid bedömande huruvida medlen har hållits avskilda. TCO anser det orealistiskt att tro att den kategori, som är beroende av skadestånd för sin försörjning, skall känna till reglerna om redovisningsmedel och kunna tillämpa dem för att komma i åtnjutande av utmätningsskyddet. Om någon begränsning av utmätningsförbudet skall gälla, bör därför enligt TCO den som betalar ut skadeståndet – i de allra flesta fall staten eller ett försäkringsbolag – åläggas att underrätta den som uppbär skadeståndet om möjligheten att uppnå utmätningsfrihet. Helst bör även föreskrivas att medlen måste utbetalas via ett särskilt för betalningsmottagaren upprättat konto som fyller lagens anspråk på avskiljande.

Föredraganden. Beredningen har i 6 kap. 5 § föreslagit att egendom, som till följd av sin beskaffenhet eller enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot borgenärerna inte får överlåtas, inte heller får utmätas, om inte annat följer av lag eller annan författning. Bestämmelsen stämmer i sak överens med 66 § 1 mom. UL, frånsett att enligt den senare bestämmelsen undantag från utmätningsförbudet skall följa av lag eller förordning. Av nya regeringsformen följer att undantag från nämnda utmätningshinder kan ställas upp endast i lag. Paragrafen har avfattats i enlighet härmed.

Jag delar beredningens mening att det nuvarande skyddet mot utmätning av skadestånd som avses i 66 § 3 mom. UL bör vidgas att gälla även efter det att skadeståndet har betalats ut. Jag godtar också beredningens förslag om de närmare förutsättningarna för utmätningsförbud efter utbetalning. En remissinstans har ansett att skyldighet bör föreskrivas för den som betalar ut skadeståndet att underrätta den ersättningsberättigade om utmätningsförbudet och eventuellt även att sätta in medlen på ett särskilt konto. Jag anser emellertid inte detta vara lämpligt. För att få åsyftad verkan borde en sådan skyldighet förenas med förpliktelse att vid försummelse betala på nytt. En sådan ordning kan dock knappast godtas. Det bör också beaktas att skadestånd som avses här ofta torde betalas ut av enskild person. Jag vill vidare erinra om att även beträffande medel som har anvisats för visst ändamål gäller som förutsättning för utmätningsfrihet efter det att medlen har betalats ut att de hålls avskilda.

I 6 kap. 10 § har beredningen som första stycke tagit upp en bestämmelse om att beträffande utmätning av avlöning eller därmed jämställd ersättning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta meddelas föreskrifter i 8 kap. Andra stycket i paragrafen innehåller en erinran om att särskilda bestämmelser gäller om förbud mot utmätning i vissa andra fall. I departementsförslaget har dessa båda föreskrifter tagits upp i två paragrafer, varvid ordningsföljden mellan föreskrifterna har kastats om. Anledningen härtill är bl.a. att reglerna i 7 kap. om utmätning av förmåner som avses där, särskilt av belopp som utgår som pension eller livränta, utgör

undantag från samtliga utmätningsförbud i förevarande avsnitt och alltså även från förbud som finns utanför UB.

Beträffande 12 § i departementsförslaget kan påpekas att den naturligen inte innebär någon inskränkning i de utmätningsförbud för tiden efter utbetalning som följer av 6 § andra stycket resp. 7 § andra stycket.

I övrigt stämmer förevarande avsnitt i departementsförslaget i sak överens med beredningens förslag.

Pantsatt egendom m.m.

13 § Denna paragraf motsvarar 6 kap. 12 § beredningens förslag.

Lagberedningen. Det finns enligt beredningen i regel ingenting som hindrar att ägaren säljer eller på annat sätt avyttrar sådan egendom som skyddas mot utmätning enligt 6 kap. i förslaget. I vissa fall gäller dock överlåtelseförbud som skall respekteras, låt vara att sådant förbud inte hindrar godtrosförvärv, om den överlåtna egendomen är sådan att godtrosförvärv kan äga rum. Om ägaren har rätt att avyttra egendomen, kan han också regelmässigt förutsättas ha rätt att pantsätta den. Det är enligt beredningen uppenbart att den som har mottagit panten måste få realisera denna om pantfordringen inte betalas i behörig ordning. En vanlig form för realisation är att panten utmäts. Bestämmelse att reglerna om undantag från utmätning inte hindrar utmätning för pantfordran finns f.n. i 67 § 1 mom. UL. Bestämmelsen gäller också när borgenär av annan anledning får hålla inne egendom till säkerhet för sin fordran (t.ex. retentionsrätt på grund av reparation). I 12 § första stycket har tagits upp en motsvarande bestämmelse.

Beredningen påpekar att utmätning emellanåt föregås av kvarstad för fordran. Vid genomförandet av kvarstadsbeslut skall beneficieprövning ske. Det kan inträffa att gäldenären, sedan kvarstaden har ägt rum, avhänder sig annan egendom och att till följd därav hans ekonomiska situation, när utmätning skall ske, är sådan att den kvarstadsbelagda egendomen inte skulle kunna utmätas om ny beneficieprövning måste ske. Beredningen har ansett att den kvarstadsbelagda egendomen skall vara undantagen från ny beneficieprövning. Detta bör med hänsyn till förhållandet mellan kvarstad och utmätning i övrigt gälla inte bara när utmätning söks för kvarstadsborgenärens fordran utan även när annan borgenär begär utmätning när det är tillåtet enligt 17 kap. 9 § i förslaget. En bestämmelse i ämnet har tagits upp som andra stycke i 12 §.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget stämmer överens med beredningens förslag. Jag vill påpeka att jag har godtagit beredningens förslag om att kvarstadsbelagd egendom inte skall underkastas ny beneficieprövning vid utmätning ens när utmätning sker för annan fordran än kvarstadsfordringen, trots att förhållandet mellan kvarstad och utmätning regleras på ett delvis annat sätt i departements-

förslaget än i beredningens förslag. Nämnda ändring i förhållande till beredningens förslag har emellertid föranlett en jämkning av andra stycket i paragrafen.

Förfarandet vid prövningen

14 och 15 §§ Dessa paragrafer motsvarar 6 kap. 13 och 14 §§ i beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att kronofogdemyndigheten i princip skall tillämpa bestämmelserna i 1–12 §§ ex officio. Det ligger emellertid i sakens natur att förrättningsmannen inte kan förutsättas känna till gäldenärens omständigheter. Gäldenären är därför skyldig att lämna de uppgifter som är tillgängliga för honom och som behövs för prövningen.

Föredragandén. Bestämmelserna i departementsförslaget stämmer överens med beredningens förslag. Beträffande 14 § kan anmärkas att den får ses som en osanktionerad komplettering av reglerna om gäldenärens upplysningsplikt i 4 kap. 14 §.

6 kap. Säkerställande av utmätning

I kapitlet ges bestämmelser om de följdåtgärder som skall vidtas efter beslut om utmätning, dvs. främst åtgärder som syftar till att säkerställa att gäldenären inte genom överlåtelse eller på annat sätt förfogar över egendomen till skada för sökanden. Kapitlet motsvarar 7 kap. i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt UL tillgår utmätning i allmänhet så att utmätningsmannen inställer sig hos gäldenären och, om förutsättningarna för utmätning föreligger, förklarar viss egendom utmätt. Utmätning av fast egendom sker dock regelmässigt på utmätningsmannens tjänsterum.

Utmätning av lös egendom är emellertid inte avslutad genom utmätningsförklaringen. Vad som utmäts skall enligt UL upptecknas och värderas. Dessutom måste utmätningen säkerställas på lämpligt sätt. Vilka åtgärder som kan ifrågakomma beror bl.a. på egendomens beskaffenhet. Kan den inte lämpligen omhändertas får i stället sörjas för att egenskapen av utmätt gods klargörs på annat sätt, t.ex. genom att märke fästs på objektet eller, i fråga om fordran, att sekundogäldenär underrättas.

Nuvarande bestämmelser om hur utmätning av *lös egendom* fullbordas är väsentligen följande.

Vad först gäller vanlig lös egendom sägs i 73 § 1 mom. UL att den skall upptecknas och värderas. För värderingen får vid behov sakkunnig anlitas. Enligt 74 § 1 mom. skall pengar omhändertas av utmätningsmannen. Lösören skall sättas i förvar på stället under utmätningsmannens

försegling eller, om detta i brist på tjänliga förvaringsrum eller av annan orsak inte lämpligen kan ske, utmärkas med insegel, skriftligt anslag eller på annat sätt så att det klart syns att godset har blivit utmätt. Kan det utmätta inte utan risk lämnas kvar under gäldenärens tillsyn, skall utmätningsmannen låta godset vårdas av någon annan eller föras till annat ställe, om det kan ske. Finns egendomen i tredje mans besittning, skall utmätningen enligt 74 § 2 mom. säkerställas genom att innehavaren förbjuds att utlämna egendomen till förfång för den till vilken gäldenärens rätt kan komma att övergå till följd av utmätningen. Detta gäller om tredje mannen kan åberopa en egen rättstitel till stöd för sitt innehav av egendomen. I annat fall, t.ex. om han tillfälligt eller mera varaktigt innehar egendomen för gäldenärens räkning, anses säkerställande böra ske på samma sätt som om gäldenären hade egendomen i sin omedelbara besittning. Tredje mannen anses dock inte skyldig att upplåta särskilt förvaringsrum för det utmätta eller att underkasta sig att utmätningsmärke anbringas på egendomen. Bestämmelsen i 74 § 2 mom. anses analogiskt tillämplig även på annan egendom än lösöre.

Utmätning av fartyg, luftfartyg eller gods i fartyg eller luftfartyg säkerställs i princip på samma sätt som utmätning av annat lösöre. Dess-utom skall tullmyndigheten underrättas (47 b § USK). Vid utmätning av bl.a. registrerat skepp eller luftfartyg skall inskrivningsmyndigheten underrättas (47 § USK). Såvitt angår fartyg eller luftfartyg bör utmätningsmannen i allmänhet låta försegla roder, avlägsna någon viktig maskindel, ordna vakthållning e.d. Utmätningsmannen kan också sätta utmätningssigill på lämpliga ställen. När gods i fartyg eller i luftfartyg utmäts, bör förbud enligt 74 § 2 mdm. meddelas befälhavaren att utlämna godset. Har konossement utfärdats, bör detta omhändertas. I 73 § 2 mom. finns ytterligare bestämmelser om vad utmätningsmannen skall iaktta vid utmätning av egendom som det nu är fråga om.

Om utmätning av fordran eller rättighet finns bestämmelser i 75 §. Är fordringen eller rättigheten grundad på löpande förbindelse eller annan handling vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande eller rättighetens utövande, skall enligt 75 § 1 mom. handlingen tas i förvar. Under bestämmelsen faller vanliga löpande skuldebrev ställda till innehavaren eller till viss man eller order, aktiebrev, emissionsbevis eller optionsbevis även om de är ställda till viss man, kuponger till obligationer eller aktier, växlar, checkar och konossement samt andra presentationspapper, såsom depositionsbevis och olika bankböcker. För utmätning förutsätts att handlingen i fråga finns tillgänglig för utmätningsmannen.

Vid utmätning av annan fordran eller rättighet skall enligt 75 § 2 mom. utmätningsmannen ta i förvar handling som tjänar till bevis om fordringen eller rättigheten, om sådan handling finns att tillgå. Det kan röra sig om ett vanligt enkelt skuldebrev, kontrakt, andelsbevis i ekonomisk förening, patentbrev e.d. I protokollet skall vidare tecknas förbud för den för-

pliktade att utge något till annan än utmätningsmannen eller den till vilken i följd av utmätningen gäldenärens rätt kan komma att övergå. Förbudet skall delges den förpliktade.

I 91 a § finns särskilda bestämmelser om utmätning av pantbrev i fast egendom eller skepp. Utmätningen säkerställs enligt 2 mom. genom att pantbrevet tas i förvar eller, om annan än ägaren innehar pantbrevet, genom att förbud meddelas innehavaren att utlämna det utan tillstånd av utmätningsmannen.

I fråga om utmätning av obelånad inteckningshandling som avser luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg gäller att den sker enligt reglerna för utmätning av skuldebrev. Om handlingen endast delvis är belånad, föreskrivs i 74 § 3 mom. beträffande utmätning av ägarhypoteket att förbud skall meddelas innehavaren att utan tillstånd av utmätningsmannen utlämna inteckningshandlingen. Förbudet skall tecknas på handlingen. Bestämmelser finns också om utbrytning av ägarhypoteket.

Enligt 76 § gäller att om utmätning skall ske av gods som redan är utmätt för annan fordran, det inte krävs att godset på nytt upptecknas, värderas eller "förseglas". Detsamma är förhållandet beträffande gods som har belagts med kvarstad för fordran.

Beträffande utmätning av lön gäller enligt 67 c § 1 mom. att utmätningen inte anses fullbordad förrän den som skall utbetala lönen fått underrättelse om beslutet och det belopp som skall innehållas är förfallet till betalning.

Som har nämnts tidigare medför utmätning att gäldenären inte får förfoga över den utmätta egendomen. Förbudet är straffsanktionerat i 17 kap. 13 § BrB. Straffbestämmelsen omfattar även den som enligt 74 § 2 mom. UL har förbjudits att utge egendom. Sekundogäldenär som enligt 75 § 2 mom. har förbjudits att prestera till annan än kronofogdemyndigheten eller den till vilken rätten har övergått torde däremot inte drabbas av straff, om han bryter mot förbudet, men han kan bli pliktig att prestera en gång till.

Enligt 60 a § 1 mom. gäller att om utmätning av lös egendom inte kan verkställas genast utmätningsmannen får, om det finnes erforderligt, säkerställa utmätningen genom att ta vård om egendomen eller meddela sådant förbud som avses i 74 §, 75 § 2 mom. eller 91 a § UL för där avsedda fall. Provisorisk åtgärd som har nämnts nu innebär att gäldenären därefter inte får förfoga över egendomen till men för borgenären. Är gäldenären inte närvarande, skall han skyndsamt underrättas om åtgärden. Åtgärden får inte upprätthållas längre än som är oundgängligen nödvändigt (60 a § 2 mom.). Har utmätning inte följt inom två veckor, skall åtgärden hävas.

Utmätning av *fast egendom* sker som tidigare har nämnts regelmässigt på utmätningsmannens tjänsterum. Om åtgärder för beskrivning och värdering av utmätt fastighet finns bestämmelser i FfL. I 82 a § UL regleras utmätning av fast egendom i fall då denna har överlåtits men över-

låtelsen beror av villkor. Enligt 83 § 2 mom. UL skall medkontrahenten underrättas om utmätningen och förbud meddelas honom att prestera till annan än utmätningsmannen eller överexekutor.

Gäldenären har rätt att sitta kvar på utmätt fastighet och får enligt FfL i regel också ombesörja förvaltningen och tillgodogöra sig avkastningen. FfL anger närmare vilka åtgärder som är tillåtna i fråga om utnyttjande av fastigheten.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att syftet med säkerställande av utmätning i första hand är det självklara att man därigenom vill förhindra eller åtminstone försvåra för gäldenären att förfoga över egendomen i strid mot utmätningsbeslutet. Det är företrädesvis rättsliga förfoganden som kommer i fråga men i det särskilda fallet kan det kanske också befaras att gäldenären gömmer undan utmätt gods, gör det oåtkomligt genom att föra det utomlands eller förbrukar det.

Utmätning ger enligt 8 § förmånsrättslagen utmätningssökanden förmånsrätt i egendomen och innebär därigenom ett förvärv som närmast kan jämföras med förvärv av panträtt. Konkurrens kan uppkomma mellan detta utmätningssökandens förvärv och överlåtelse av egendomen (inkl. upplåtelse av panträtt). Vid konkurrens mellan två eller flera överlåtelser (tvesala) tillmäts tradition, denuntiation eller registrering betydelse enligt uttryckliga eller oskrivna regler på olika rättsområden. Säkerställandet av utmätning bör enligt beredningen i första hand ske genom åtgärder vilka såvitt möjligt svarar mot kraven på tradition, denuntiation eller registrering som förutsättning för företräde vid tvesala. Dessutom kan även andra åtgärder vara praktiskt påkallade.

Enligt beredningen bör beträffande lös egendom nya bestämmelser så långt möjligt klargöra vilka åtgärder för att säkerställa utmätning som är obligatoriska. Ett praktiskt fall som bör uppmärksammas är att sådant fordringsbevis som f.n. måste finnas tillgängligt för att utmätning skall kunna äga rum inte kan anträffas. Det torde även vara lämpligt att meddela en del klargörande bestämmelser om hur det skall förfaras i fråga om avbetalningsgods och egendom som finns i tredje mans besittning. Liksom f.n. bör interimistiska åtgärder kunna vidtas. Bestämmelser om nyttjandet av utmätt egendom och försäkring m.m. har också synts önskvärda. Frågor som rör nyttjandet av utmätt fast egendom behandlas, efter mönster av FfL, i 13 kap.

Beredningen förutsätter att administrativa bestämmelser utfärdas beträffande en del praktiska tillämpningsfrågor. De bör bl.a. innefatta föreskrifter om anmälan till vederbörligt register när skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom har utmätts.

Remissyttrandena. Sammanförandet i ett särskilt kapitel av de bestämmelser som syftar till att säkerställa utmätning har fått ett positivt mottagande. *Advokatsamfundet* anser att förslaget innebär stora fördelar från systematisk synpunkt i förhållande till vad som nu gäller. Enligt *länsstyr-*

relsen i Norrbottens län är förslagets påbyggnad av gällande bestämmelser och av vad som i praktiken tillämpas välgrundad för tillgodoseende av nutida krav på effektivitet och ändamålsenlighet.

Föredraganden. Jag godtar de allmänna utgångspunkter för nya bestämmelser om säkerställande av utmätning som beredningen har anfört. Bestämmelserna härom i departementsförslaget följer i huvudsak beredningens förslag.

Frågan i vad mån s.k. skrivbordsutmätning får ske av lös egendom har i departementsförslaget uttryckligen reglerats i 4 kap. 7 §. Departementsförslaget innebär att sådan utmätning är tillåten i större utsträckning än enligt beredningens förslag. Detta har föranlett vissa jämkningar i 6 kap. Vidare har kravet på försegling eller märkning av lösöre som efter utmätning lämnas i gäldenärens besittning mjukats upp något. De bestämmelser som beredningen har föreslagit angående försäkring av utmätt egendom har ansetts mindre ändamålsenliga och har därför fått utgå. Denna fråga behandlas närmare under 9 §. Den i 7 kap. 16 § beredningsförslaget upptagna erinran om särskilda bestämmelser angående anmälan för anteckning i register har ansetts överflödig.

I förevarande kapitel i departementsförslaget meddelas först bestämmelser om åtgärder för säkerställande av utmätning som avser lös egendom (1–11 §§). Därefter regleras provisorisk åtgärd i avvaktan på utmätning av lös egendom (12 §). Sist i kapitlet ges föreskrifter om säkerställandeåtgärder i fråga om fast egendom.

Det kan tilläggas att 6 kap. avses att i full utsträckning tillämpas även i allmänna mål.

Åtgärder beträffande lös egendom

1 § I paragrafen tas upp en bestämmelse om att utmätning av lös egendom skall säkerställas utan dröjsmål. Från den regeln anges vissa undantag. Paragrafen motsvarar 7 kap. 1 § första och andra styckena beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 7 kap. 1 § en bestämmelse om att utmätning av lös egendom skall omedelbart säkerställas. Därav följer enligt beredningen att utmätning av sådan egendom inte får beslutas och genomföras utan att de åtgärder som lagen föreskriver kan vidtas i direkt anslutning till utmätningsbeslutet, om inte undantag är medgivet.

Bestämmelserna om säkerställande av utmätning av lös egendom är, framhåller beredningen, tillämpliga även när domstol har fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. Enligt 5 kap. 15 § första stycket beredningsförslaget skall egendomen då anses utmätt. För att försäljning skall komma i fråga förutsätts emellertid enligt

andra stycket i paragrafen att begäran därom görs hos kronofogdemyndigheten inom två månader från det att avgörandet vunnit laga kraft. Åtgärder för säkerställande torde därför inte utan särskilt yrkande böra vidtas innan försäljning av egendomen har begärts. En föreskrift härom har tagits in som andra stycke i 7 kap. 1 §. Att rätten genast skall underrätta inskrivningsmyndigheten är emellertid uppenbart.

Beredningen erinrar om att av 5 kap. 28 § första stycket i förslaget följer beträffande utmätning av lös egendom i allmänhet att förmånsrätt inträder omedelbart i och med att kronofogdemyndigheten förklarar egendomen vara utmätt och utan avvaktan av att myndigheten har vidtagit alla åtgärder för säkerställande av utmätningen som är önskvärda. Även om föreskrivna åtgärder har vidtagits kan det inträffa att utmätt egendom kommer på villovägar. Tredje man kan då göra godtrosförvärv, om de allmänna förutsättningarna för sådant förvärv föreligger. Vad angår utmätning av fordran är också klart att sekundogäldenären kan åberopa skuldebrevslagens bestämmelser, i den mån dessa skyddar honom om han betalar sin skuld eller vidtar annan åtgärd i god tro. Motsvarande gäller beträffande andra rättigheter, om tredje man enligt allmänna regler är skyddad när han handlar i god tro. Enligt beredningen får kronofogdemyndigheten givetvis, liksom enligt gällande lag, i det fortsatta förfarandet beakta möjligheten att något kan ha inträffat efter det att utmätningsbeslutet har meddelats.

Föredraganden. I första stycket av 1 § i departementsförslaget anges som huvudregel att utmätning av lös egendom skall säkerställas utan dröjsmål enligt vad som sägs i 2–8 §§. Bestämmelsen ger, jämförd med 4 kap. 7 §, kronofogdemyndigheten generell möjlighet till s.k. skrivbordsutmätning. För utmätning av lösöre krävs inte nödvändigtvis att egendomen finns omedelbart tillgänglig för förrättningsmannen. Som förutsättning för utmätning av egendom som inte finns tillgänglig vid förrättning gäller emellertid enligt 4 kap. 7 § bl.a. att hinder inte kan antas möta mot säkerställande av utmätningen enligt förevarande kapitel. Hänvisningen gäller inte bara de faktiska åtgärder som anges i kapitlet utan även tidpunkten för säkerställandet.

Kravet att åtgärder enligt 2–8 §§ skall vidtas utan dröjsmål innebär att åtgärderna helst bör ombesörjas i direkt anslutning till beslutet om utmätning. Säkerställandet kan emellertid anstå några timmar eller till följande dag, om saken inte bedöms som särskilt brådskande. När utmätning skall säkerställas genom att sekundogäldenär eller annan tredje man meddelas förbud att prestera till annan än kronofogdemyndigheten, bör dock sådant förbud genast expedieras till tredje mannen.

Bestämmelsen i första stycket avser inte förteckning och värdering av egendomen. Sådana åtgärder kan ibland behöva anstå ytterligare någon tid.

Utmätning av lösöre som lämnas i gäldenärens besittning skall i

allmänhet säkerställas genom att egendomen förseglas eller märks såsom utmätt. Undantagsvis kan emellertid sådan åtgärd framstå som obehövlig och bör då kunna underlåtas. En bestämmelse härom har tagits upp i 4 §. Från kravet att utmätning skall säkerställas utan dröjsmål görs därför undantag i den mån annat följer av vad som föreskrivs i det följande. Sådana föreskrifter finns, förutom i 4 §, även i andra och tredje styckena av 1 §.

Andra stycket anger att om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg utmäts trots att hinder föreligger mot att säkerställa utmätningen, säkerställande skall ske utan dröjsmål sedan hindret har bortfallit. Att s.k. distansutmätning av sådan egendom är tillåten följer av 4 kap. 7 § andra stycket.

I tredje stycket sägs, i huvudsaklig överensstämmelse med 7 kap. 1 § andra stycket beredningsförslaget, att när registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg enligt 4 kap. 27 § skall anses utmätt, åtgärd för säkerställande inte skall utan särskilt yrkande vidtas innan försäljning har begärts.

Tredje stycket i 7 kap. 1 § beredningens förslag, vilket innehåller en erinran om att kronofogdemyndigheten utöver de obligatoriska åtgärderna skall vidta de åtgärder som behövs i varje särskilt fall, har i departementsförslaget fått en motsvarighet i 10 §.

2 § Paragrafen reglerar hur utmätning av pengar, löpande skuldebrev och andra presentationspapper samt av pantbrev m.m. skall säkerställas. Paragrafen motsvarar 7 kap. 2 § beredningens förslag.

Beträffande *gällande rätt* hänvisas till vad som har anförts under kapitelrubriken.

Lagberedningen. Första stycket i 7 kap. 2 § upptar som huvudregel att pengar samt löpande skuldebrev och annat bevis vars företeende utgör villkor för fordrans utkrävande eller rättighets utövning skall tas i förvar. Undantag kan följa av tredje stycket och 8 §. Att pengar och löpande skuldebrev eller annat presentationspapper som regel måste tas om hand behöver enligt beredningen inte närmare motiveras.

Det kan, framhåller beredningen, ha praktiskt värde att sekundogäldenär eller annan förpliktad denuntieras om utmätningen (jfr t.ex. 20 § skuldebrevslagen). Tillräcklig anledning att göra denuntiation obligatorisk i nu berörda fall har dock inte ansetts föreligga.

I andra stycket uppmärksammar beredningen det fallet att pantbrev i skepp eller fast egendom eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg utmäts hos den intecknade egendomens ägare. Bestämmelsen ansluter till vad som nu gäller beträffande pantbrev i fast egendom och i skepp. Det fallet att pantbrevet innehas av tredje man går emellertid in under 8 § i förslaget.

Vad gäller utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller

reservdelar till luftfartyg har beredningen inte ansett det behövligt att behålla nuvarande särbestämmelser om utmätning och utbrytning av ägarhypotek i belånad inteckning. I förslaget har utmätning som nu är i fråga jämställts med utmätning av pantbrev. I sammanhanget anmärker beredningen att skuldebrev som ligger till grund för företagsinteckning inte kan vara förenat med ägarhypotek och inte kan utmätas hos den företagsintecknade egendomens ägare.

Beredningen föreslår i tredje stycket av 2 § en bestämmelse som möjliggör utmätning av bl.a. banktillgodohavande och andra fordringar som grundas på presentationspapper trots att inte fordringsbeviset anträffas. Bestämmelsen avser alla sådana bevis som omfattas av första eller andra stycket i paragrafen. En förutsättning för utmätning är enligt förslaget att det kan antas att handlingen undanhålls eller har förkommit. Om utmätning i sådant fall beslutas, skall enligt förslaget förbud meddelas sekundogäldenär eller annan förpliktad att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar. Gäller utmätningen pantbrev som inte är belånat, kan sådant förbud givetvis inte meddelas. Enligt beredningen bör emellertid utmätningen antecknas hos inskrivningsmyndigheten. Föreskrift härom torde böra meddelas i administrativ ordning.

Beredningen finner det uppenbart att om den förpliktade uppsåtligen överträder meddelat förbud, han inte därigenom blir fri från sin betalningsskyldighet i den mån den alltjämt är aktuell i ärendet. När förbud t.ex. meddelas bank som har ett flertal kontor, kan det emellertid ta en eller ett par dagar innan alla kontor har blivit underrättade. Intill dess det har skett kan medel komma att betalas ut av misstag och utmätningssökanden därigenom lida skada. Enligt beredningens mening kan något strikt ansvar inte krävas ut av banken i sådant fall. Om banken har gjort vad som skäligen kan fordras för att hindra utbetalning men sådan ändå sker utan att vårdslöshet kan läggas banken till last, bör denna inte vara skyldig att ånyo betala beloppet i fråga. Det som har sagts om bank gäller självfallet i förekommande fall även annan sekundogäldenär som har fått del av förbud och av jämförlig anledning råkar fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den myndigheten anvisar.

Enligt beredningen kan i administrativ ordning närmare regleras hur förbud skall delges vederbörande. Att det måste ske både skyndsamt och på ett betryggande sätt är uppenbart. Är meddelat förbud otydligt, t.ex. i fråga om identifiering av gäldenären eller hans fordran, blir sekundogäldenären givetvis inte ersättningsskyldig, om han betalar fordringen i strid mot vad som avsågs med förbudet men någon vårdslöshet inte kan läggas honom till last.

Tydligt är, fortsätter beredningen, att om fordringsbevis i själva verket innehas av tredje man på grund av överlåtelse eller pantupplåtelse, utmätningen inte berövar tredje mannen hans rätt. Denne kan emellertid mötas

av upplysningen att förbud har meddelats enligt nu förevarande bestämmelse. Han får då vända sig till kronofogdemyndigheten och höra hur saken ligger till. Tredje mannens innehav av handlingen utgör naturligtvis ett starkt stöd för hans rätt. Kronofogdemyndigheten måste häva förbudet, om inte i undantagsfall tredje mans påstående kan lämnas utan avseende eller föreläggande ges tredje mannen att väcka talan mot sökanden och gäldenären enligt 5 kap. 19 § beredningsförslaget. Utmätningsbeslutet utgör inte heller hinder mot att tredje man därefter gör godtrosförvärv, om eljest förutsättningar för sådant förvärv föreligger. Om förvärvaren åberopar handlingen och möts av förbud som har nämnts nyss, får han på angivet sätt vända sig till kronofogdemyndigheten.

Beträffande tillämpningen kan det möjligen dyka upp ett eller annat fall då tvekan kan yppas huruvida tredje mans påstådda fång har skett på lojalt sätt. I övrigt torde bestämmelsens huvudsakliga betydelse vara att det blir svårare för gäldenären att hindra utmätning genom att hålla undan fordringsbeviset. Beredningen erinrar om att gäldenären ådrar sig straffansvar enligt 17 kap. 13 § BrB, om han förfogar över den utmätta fordringen eller rättigheten. Möjlighet bör finnas att döda handling även i fall då det kan antas att handlingen undanhålls (jfr 5 kap. 30 § i förslaget).

Remissyttrandena. I fråga om utmätnings av banktillgodohavande m.m. i fall då fordringsbeviset inte har påträffats understryker *bankinspektionen* i likhet med beredningen att något strikt ansvar inte torde kunna krävas ut av en bank som, trots meddelat förbud, av misstag har kommit att göra en utbetalning till skada för utmätningssökanden. Inspektionen framhåller att en bank med rimlig säkerhet måste kunna avgöra hur långt den skall behöva sträcka sig för att hindra utbetalning i strid mot förbud från kronofogdemyndighetens sida. Enligt inspektionens mening måste en bank anses ha gjort allt som skäligen kan fordras dels om den så snart som möjligt med posten vidarebefordrar ett meddelande om mottaget förbud till sina kontor, dels vid dessa tillämpar adekvata rutiner för att göra förbudet effektivt. I fråga om de rikstäckande storbankerna torde det vara tillräckligt att underrätta de kontor som hör till centralkontor, region eller motsvarande enhet. Om motboken har utfärdats av kontor inom Storstockholm torde dock oberoende av sådan indelning samtliga kontor böra underrättas. Det torde vara orimligt att kräva att en räkningsförande svensk bank underrättar samtliga andra banker som till följd av betalningstjänsten mellan svenska banker och mellan dessa och banker i de övriga nordiska länderna kan tänkas bli berörda.

Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution berör frågan om godtrosförvärv av pantbrev som har utmätts trots att det inte har anträffats. Ombudsmannaföreningen anser det för sin del behövligt att förutsättningarna för godtrosförvärv regleras i lag, lämpligen genom en särskild bestämmelse i jordabalken, och att förutsättningarna för sådant förvärv blir desamma som för godtrosförvärv av panträtt i fall som avses i 6 kap. 7 § JB.

Föredraganden. Första och andra styckena överensstämmer – bortsett från vissa formella ändringar – med vad beredningen har föreslagit. Såvitt gäller utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill biträder jag beredningens ståndpunkt att förfarandet så långt det är möjligt bör närmas till det som redan gäller beträffande utmätning av pantbrev i fastighet och i skepp. Utbrytning av ägarhypotek bör sålunda inte ske i fortsättningen. Utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. har numera avlämnat ett betänkande med förslag till ny lagreglering på detta område. Under det fortsatta lagstiftningsarbetet får övervägas i vad mån bl.a. förevarande paragraf behöver jämkas för att bringas i överensstämmelse med nya regler om inskrivning av rätt till luftfartyg.

Bestämmelsen i tredje stycket skall ses i samband med 4 kap. 7 § första stycket. Den bestämmelsen ger kronofogdemyndigheten befogenhet att utmäta fordran eller rättighet som grundas på presentationspapper utan hinder av att fordringsbeviset eller motsvarande handling inte är tillgänglig vid förrättning. Motsvarande gäller utmätning av pantbrev i skepp eller fastighet eller av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Förutsättning för sådan utmätning är emellertid bl.a. att det kan antas att utmätningen kan säkerställas. Kan det antas att bevis som avses i första eller andra stycket i förevarande paragraf undanhålls eller att det har förkommit, får säkerställande ske genom att förbud meddelas sekundogäldenär eller annan förpliktad att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Som har påpekats av bankinspektionen och postbanken kan det, särskilt för de rikstäckande storbankerna, vara förenat med svårigheter att iaktta ett betalningsförbud. Jag delar beredningens uppfattning att något strikt ansvar inte bör åvila bank som av misstag har kommit att utbetala belopp till skada för utmätningssökanden. Ligger däremot vårdslöshet banken till last, blir den inte fri från betalningsansvar om den efter det att förbudet har meddelats betalar ut medel från konto som omfattas av förbudet. Vad som härvidlag skall räknas som vårdslöshet låter sig inte anges generellt. Bl.a. måste hänsyn tas till att viss tid i allmänhet måste stå till bankens förfogande för att underrätta berörda kontor. Enligt min mening kan det inte anses tillräckligt att banken vidarebefordrar underrättelsen till endast vissa kontor. Utmätning av bankbok som inte anträffas torde inte komma att bli särskilt vanlig, och en mer vidsträckt underrättelseskyldighet än den bankinspektionen förordat kan därför inte anses alltför betungande. Av betydelse vid bedömningen kan bli de ökade möjligheter till direkt kontokontroll som användningen av ADB inom bankväsendet ger.

Visar det sig att fordringen i själva verket tillhörde tredje man, skall utmätningen givetvis hävas. Detta gäller även när fordringen har förvärvats efter utmätningsbeslutet och förvärvaren därvid var i god tro.

Utmäts i fall som avses nu obelånat pantbrev i skepp eller fastighet hos

den intecknade egendomens ägare kan, som beredningen påpekar, något betalningsförbud motsvarande det som skall gälla vid utmätning av banktillgodohavande och liknande fordringar inte meddelas. För att ge publicitet åt utmätningen bör i stället denna antecknas i fastighetsboken resp. skeppsregistret. Vid utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill bör på motsvarande sätt anteckning ske i inskrivningsboken. Behövliga bestämmelser i ämnet kan meddelas av regeringen.

Efter beslut om utmätning av pantbrev eller annan inteckningshandling som inte är tillgänglig kan det inträffa att ägaren av den intecknade egendomen upplåter panträtt till tredje man. En sådan upplåtelse står sig under vissa förutsättningar mot utmätningssökanden. Beträffande pantbrev i fastighet torde med analogisk tillämpning av 6 kap. 7 § JB gälla, att godtrosförvärv inträder om den till vilken panträtten har upplåtits varken ägde eller bort äga kännedom om utmätningen. Att utmätningen har antecknats i fastighetsbok utesluter inte god tro hos panträttsborgenären (jfr 18 kap. 8 § JB). Denne bör sålunda, i likhet med vad som gäller vid panträttsupplåtelse i fall som avses i 6 kap. 7 § JB, vara skyddad om han förlitar sig på ett gravationsbevis som normalt inte är äldre än sex månader (jfr prop. 1971:179 s. 36). Någon uttrycklig bestämmelse härom anser jag inte behövlig.

När det gäller pantbrev i skepp ligger frågan om godtrosförvärv annorlunda till. Enligt 23 § sjölagen skall införing i skepps- eller skeppsbyggnadsregistret, efter utgången av den inskrivningsdag då ärendet om införingen togs upp, anses känd för var och en vars rätt till skepp eller skeppsbygge beror av god tro rörande omständighet som införingen avser. God tro rörande utmätningen är sålunda inte möjlig sedan denna blivit antecknad.

I fråga om utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill torde av 13 § skuldebrevslagen i princip följa att en pantsättning som innehavaren av inteckningen gör efter utmätning därav står sig mot utmätningssökanden, om panträttsborgenären var i god tro beträffande utmätningen. Att utmätningen har antecknats i inskrivningsboken torde i det fallet inte i och för sig ha någon betydelse för den goda tron.

Det är givetvis inte helt tillfredsställande att det efter utmätning av pantbrev resp. inteckningshandling som inte är tillgänglig kommer att gälla olika regler i fråga om möjligheten att göra godtrosförvärv av panträtt, beroende på om panträtten gäller i fastighet, skepp eller luftfartyg. De skäl som i andra fall motiverar en skillnad mellan främst fastighet och skepp i detta hänseende har inte samma bärkraft när det gäller utmätning av pantbrev i fall som avses nu. Utmätning av pantbrev eller inteckning utan att handlingen påträffas torde emellertid knappast komma att bli vanlig. Det föreligger därför enligt min mening inte tillräcklig anledning att införa särskilda regler i saken.

3 § Paragrafen upptar bestämmelser om säkerställande av utmätning av annan fordran eller rättighet än som avses i 2 § och av byggnad på annans mark. Paragrafen motsvarar 7 kap. 3 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande innehållet i 75 § 2 mom. UL hänvisas till redogörelsen under kapitelrubriken. Någon bestämmelse om säkerställande av utmätning av rättighet som avses i 7 kap. JB eller bostadsrätt finns inte f.n. I dessa fall torde den allmänna bestämmelsen i 75 § 2 mom. UL vara tillämplig i den mån den passar.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 7 kap. 3 § en allmän bestämmelse om säkerställande vid utmätning av andra fordringar och rättigheter än som avses i 2 §. Den omfattar bl.a. utmätning av säljarens rätt enligt avbetalningskontrakt. Bestämmelsen innehåller inte någon föreskrift om att tillgänglig handling måste tas i förvar i hithörande fall. Sådan åtgärd blir enligt 9 § beredningsförslaget fakultativ, om inte någon skärpande bestämmelse meddelas i administrativ ordning. Däremot skall den förpliktade omedelbart denuntieras. Detta skall enligt förslaget ske genom att förbud meddelas sekundogäldenär eller annan förpliktad att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar. Om sekundogäldenär överträder förbudet, torde han inte kunna drabbas av ansvar för överträdelse av myndighets bud enligt 17 kap. 13 § BrB. I fråga om skyldighet att prestera på nytt gäller vad som i anslutning till 2 § har anförts om motsvarande fall. I administrativ ordning kan närmare regleras hur förbud skall delges. Vid utmätning av rättighet som inte kan sägas utgå från någon person, t.ex. patenträtt, kan något förbud inte utfärdas.

I andra stycket behandlar beredningen frågan om underrättelse vid utmätning av vissa särskilda rättigheter m.m. Först uppmärksammas utmätning av rättighet som avses i 7 kap. JB. De rättigheter som nämns där är arrende, hyra, tomträtt och annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft, om rättigheten har upplåtits genom avtal. Utmätning av tomträtt behandlas enligt förslaget som utmätning av fast egendom och hör alltså inte hit. Av övriga rättigheter är hyresrätt ofta på grund av beneficiereglerna i 6 kap. undantagen från utmätning. Servitut kan inte lösgöras från den härskande fastigheten och får därför utmätas endast tillsammans med denna. Beredningen påpekar att även eljest hinder mot utmätning kan möta, t.ex. därför att rättighet inte kan överlåtas. När emellertid rättighet som avses i 7 kap. JB har blivit utmätt, synes enligt beredningen lämpligt att fastighetsägaren underrättas. Motsvarande bör gälla vid utmätning av byggnad på ofri grund. Något anslag på byggnaden om att den är utmätt torde däremot som regel inte lämpligen böra sättas upp. Om byggnaden lätt kan flyttas (t.ex. ett härbre) kan dock anslag vara behövligt (jfr 1 § tredje stycket beredningens förslag).

I första meningen i andra stycket har tagits upp en bestämmelse om sådan underrättelseskyldighet som har nämnts nu. Kronofogdemyndig-

heten får, när underrättelse skall lämnas, i första hand hålla sig till den som är inskriven som lagfaren ägare i fastighetsboken. Gör annan anspråk på fastigheten, bör även denne underrättas. Utöver underrättelse till fastighetsägaren bör i allmänhet kontrakt eller annan handling som visar gäldenärens rätt till egendomen i fråga tas om hand enligt 9 §.

Enligt 6 kap. 1 § 6 i förslaget är bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad i vidsträckt omfattning undantagen från utmätning. Om bostadsrätten har lämnats som pant, får den dock utmätas för pantfordringen. När utmätning av bostadsrätt sker, skall kronofogdemyndigheten f.n. enligt 75 § 2 mom. UL ta bostadsrättsbevis eller annan upplåtelsehandling i förvar, om sådan påträffas. Denna åtgärd har dock inte någon relevans i förhållande till tredje man. Däremot är det enligt beredningen viktigt att bostadsrättsföreningen underrättas. Härigenom vinns att gäldenären inte efter utmätningen till skada för sökanden kan förfoga över sin bostadsrätt genom överlåtelse eller pantsättning till godtroende tredje man. I förslaget har också utmätning av bostadsrätt uppmärksammats och i en andra mening i andra stycket i 3 § föreslås att bostadsrättsföreningen skall underrättas.

Remissyttrandena. Kronofogdeföreningen anmärker att med uttrycket "underrättas" i andra stycket måste avses krav på delgivning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län påpekar att vid utmätning av tillgodohavande på checkräkning vissa banker kräver att gäldenärens checkhäfte skall omhändertas. Huruvida sådan skyldighet föreligger är enligt länsstyrelsen tveksamt. För egen del anser länsstyrelsen att omhändertagande bör ske.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

Med anledning av kronofogdeföreningens påpekande vill jag framhålla att uttrycket "underrättas" i andra stycket innebär krav på att vederbörande verkligen har fått del av underrättelsen. Något krav på att detta har skett genom delgivning enligt delgivningslagen ställs emellertid inte upp. Närmare bestämmelser om hur underrättelseskyldigheten skall fullgöras torde – liksom beträffande motsvarande fråga enligt första stycket – få meddelas av regeringen.

I likhet med länsstyrelsen i Norrbottens län anser jag att checkhäfte om möjligt bör omhändertas, när tillgodohavande på checkräkning utmäts. Tredje man kan annars lätt lida förlust till följd av utmätningen. Befogenheten att omhänderta checkhäftet följer av 10 §.

4 § Paragrafen innehåller regler om säkerställande av utmätning av annan lös egendom än som avses i 2 eller 3 § och om nyttjande av utmätt sådan egendom. Paragrafen motsvarar 7 kap. 4 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande innehållet i 74 § 1 mom. andra och tredje meningarna UL hänvisas till redogörelsen under kapitelrubriken. I

allmänhet brukar utmätningsmannen ta hand om smycken och andra mindre värdesaker, medan skrymmande gods som möbler, maskiner, varulager m.m. lämnas kvar hos gäldenären. Egendom som får bli kvar i gäldenärens vård utmärks med s.k. utmätningsinsegel eller annat utmätningsmärke. Förrättningsmannen försöker att anbringa utmätningsmärket så att det inte väcker onödig uppmärksamhet. I UL finns inte någon uttrycklig bestämmelse som reglerar i vad mån utmätt lös egendom får brukas av gäldenären. Det torde allmänt antas att gäldenären får nyttja utmätt egendom som lämnas i hans vård.

Lagberedningen. Första stycket i 4 § beredningsförslaget ansluter nära till vad som nu gäller. Bestämmelserna är tillämpliga på lös egendom i gäldenärens besittning med undantag av pengar, fordran och rättighet som faller under 2 eller 3 §. Under den senare paragrafen faller även byggnad på ofri grund. Som första alternativ anges att den utmätta egendomen skall tas i förvar. Detta förutsätter att kronofogdemyndigheten tar hand om egendomen och för den till kronofogdemyndighetens lokaler eller särskilt förhyrt utrymme. I andra hand kan utmätt gods lämnas i gäldenärens vård. Frågan huruvida detta kan ske får enligt beredningen prövas från fall till fall med hänsyn till gäldenärens personliga förhållanden och vad slags egendom som har blivit utmätt. Mindre föremål – såsom smycken, guld- och silverarbeten – bör i regel tas om hand av kronofogdemyndigheten. Mera skrymmande objekt, såsom möbler, TV-apparater, maskiner, bilar m.m., kan däremot ofta lämnas kvar hos gäldenären. Föreligger anledning till misstanke att gäldenären söker undanskaffa sådant gods, måste kronofogdemyndigheten vidta sådana åtgärder att gäldenären inte kan omintetgöra utmätningen.

Om utmätt egendom lämnas i gäldenärens vård, skall den utmärkas som utmätt. Utmärkandet torde böra ske på samma sätt som nu, dvs. i allmänhet genom att ett märke med texten "Utmätt" e.d. klistras på godset. Märket behöver inte anbringas på ett iögonenfallande ställe. Ibland kan kronofogdemyndigheten böra vidta åtgärd för att hindra egendomens användning. Utmätt egendom kan t.ex. placeras i en låda hos gäldenären som kronofogdemyndigheten låser. I fråga om bil kan kronofogdemyndigheten ta hand om nycklarna. Vid utmätning av fartyg kan rodret säkras med kätting och hänglås. Bestämmelsen om försegling ger kronofogdemyndigheten möjlighet att lämpa förfarandet efter omständigheterna. Ordet "förseglas" används sålunda i förslaget inte enbart i betydelsen att egendomen förses med sigill som måste brytas för att egendomen skall kunna användas.

Beredningen påpekar att utmätning inte i och för sig torde innebära hinder mot att den utmätta egendomen nyttjas på normalt sätt, om det inte innebär konsumtion. Ett onormalt utnyttjande kan dock komma i strid mot 5 kap. 27 § i förslaget. Beredningen har ansett det önskvärt att kronofogdemyndigheten kan reglera gäldenärens befogenhet i detta avseende. Som

andra stycke i 4 § har i enlighet med det sagda tagits upp en föreskrift om att kronofogdemyndigheten bestämmer i vad mån utmätt egendom som inte har tagits i förvar eller förseglats får nyttjas.

Har sådan egendom förseglats, faller det av sig självt att förseglingen inte får brytas (jfr 17 kap. 13 § BrB). Om utmätt egendom lämnas i gäldenärens vård utan försegling, bör kronofogdemyndigheten vid behov ange i vad mån egendomen får brukas. Som regel bör gäldenären få fortsätta att nyttja egendomen på normalt sätt. Att normalt brukande ibland innebär viss förslitning och därför kan medföra någon värdeminskning bör kunna godtas. Det torde alltså vara klart att gäldenären bör få använda t.ex. TV-apparat, äkta mattor eller möbler som kronofogdemyndigheten har ansett kunna stanna i gäldenärens vård. Likaså bör gäldenären kunna få tillgodogöra sig mjölk från en kreatursbesättning eller nyttja utmätta hästar. I sådana fall behöver inte någon föreskrift om nyttjandet meddelas annat än om särskild anledning förekommer. Om utmätning har skett för skatt eller andra krav från det allmänna, kan kronofogdemyndigheten tänkas även i övrigt vara ganska liberal och t.ex. tillåta gäldenären att använda buss eller lastbil.

Kronofogdemyndigheten kan föreskriva särskilda villkor för eller inskränkningar i rätten att nyttja egendomen. Kronofogdemyndigheten bör fästa stort avseende vid sökandens önskemål, om användningen är förenad med risk. I administrativ ordning kan ges närmare föreskrifter i ämnet. Kronofogdemyndighetens beslut kan ändras när det finnes påkallat och gäller alltså endast tills vidare.

Remissyttrandena. RSV tar upp frågan huruvida någon åtgärd för säkerställande alltid behöver vidtas vid utmätning av sådan egendom som avses i paragrafen. När egendomen lämnas kvar i gäldenärens vård har enligt verkets uppfattning märkning av egendomen såsom utmätt i allmänhet inte någon praktisk betydelse. Förrättningsmannen skall enligt förslaget söka anbringa utmätningsmärket så att det inte väcker onödig uppmärksamhet. I vissa fall kan på grund av egendomens art något märke inte anbringas, t.ex. när det gäller levande inventarier. Märkning torde inte annat än i undantagsfall förhindra godtrosförvärv, eftersom en gäldenär som har beslutat sig för att avyttra utmätt egendom även torde se till att märkningen avlägsnas.

Svea hovrätt anser i likhet med beredningen önskvärt att kronofogdemyndigheten kan reglera gäldenärens befogenhet att nyttja utmätt egendom som lämnas i hans vård. Enligt vad beredningen har anfört bör gäldenären som regel få fortsätta att nyttja egendomen på normalt sätt. Detta bör enligt hovrättens mening framgå klarare av lagtexten. Denna bör vidare formuleras så att bestämmelsen ger uttryck för hur gäldenären skall tolka avsaknad av instruktioner från kronofogdemyndigheten i berört hänseende.

Utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. under-

stryker vikten av att utmätt fartyg hålls i drift i den mån det låter sig göra. Utredningen påpekar också att en del svenska skepp aldrig anlöper eller på grund av sin storlek inte ens kan anlöpa svensk hamn, något som kan resa hinder mot att en utmätning fullföljs genom exekutiv försäljning.

Föredraganden. Huvudregeln för säkerställande av utmätning av annan lös egendom än pengar, fordringar, rättigheter o.d. bör i huvudsaklig överensstämmelse med beredningens förslag vara att egendomen tas i förvar eller att den lämnas kvar hos gäldenären, varvid den förseglas eller förses med utmätningsmärke.

När utmätt egendom lämnas kvar i gäldenärens vård har det som RSV påpekat i allmänhet inte så stor praktisk betydelse att egendomen utmärks som utmätt. Den gäldenär som vill sabotera utmätningen genom att t.ex. överlåta egendomen torde nämligen lätt kunna avlägsna märkningen. Att enbart av denna anledning göra märkningen fakultativ anser jag dock inte motiverat. Åtgärden innebär inte något extra besvär för kronofogdemyndigheten, när utmätningen beslutas i samband med besök hos gäldenären. En viss avhållande effekt i fråga om olovliga förfoganden torde märkningen också ha.

Märkning eller försegling kan emellertid ibland framstå som obehövlig, t.ex. när det gäller större maskiner som endast med svårighet kan rubbas och som gäldenären använder i sin verksamhet. Kronofogdemyndighetens kännedom om gäldenären kan vidare göra att det framstår som riskfritt att lämna egendomen i hans besittning utan märkning eller försegling. I sådana fall bör märkning eller försegling helt kunna underlåtas. Detta har i departementsförslaget uttryckts på det sättet att egendom som lämnas i gäldenärens besittning skall förseglas eller utmärkas som utmätt, om det inte framstår som obehövligt. Av bestämmelsen, jämförd med 4 kap. 7 §, följer att hembesök eller motsvarande i anslutning till utmätningsbeslutet endast behöver göras om det finns behov av det för kontroll av egendomen eller för värdering.

Andra stycket innehåller en bestämmelse om nyttjande av utmätt lös egendom. I likhet med Svea hovrätt anser jag att huvudregeln bör vara att gäldenären får fortsätta att nyttja utmätt lös egendom som inte tas i förvar eller förseglas. Detta överensstämmer i huvudsak med de motiv som ligger bakom motsvarande bestämmelse i beredningens förslag. Departementsförslaget har avfattats i enlighet härmed.

5 § Paragrafen tar upp en bestämmelse om överlämnande till kronofogdemyndigheten av obelånat pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i utmätt egendom. Den motsvarar 7 kap. 6 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Utmäts fartyg, luftfartyg eller gods i fartyg eller luftfartyg, skall enligt 73 § 2 mom. UL ägaren eller befälhavaren på anmodan överlämna pantbrev eller annan inteckningshandling som han innehar.

Handlingen får därefter inte pantförskrivas utan överexekutors tillstånd. Beträffande fast egendom finns en motsvarande bestämmelse i 4 § andra stycket FFl..

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att motivet för nu gällande bestämmelser främst är att det från ordningssynpunkt är av vikt att obelånade inteckningshandlingar kan tas om hand. Härtill kommer att pantsättning strax före försäljning lätt medför praktiska olägenheter. Förslaget till 6 § motsvarar i sak vad som gäller nu.

Remissyttrandena. Flera remissinstanser förordar att bestämmelsen utvidgas till att omfatta även obelånad företagsinteckning. *Kronofogdeföreningen* framhåller sålunda att gäldenären vid utmätning av företagsintecknad egendom kan efter utmätningen neutralisera effekten av denna genom att belåna tidigare fastställda inteckningar. Det framstår som angeläget att kronofogdemyndigheten får möjlighet att hindra sådana illojala transaktioner. Samtidigt bör emellertid enligt föreningen beaktas att belåning av företagsinteckning ofta utgör enda sättet för en näringsidkare att få lån och att denna möjlighet inte bör onödigt försämras genom ingripande av kronofogdemyndigheten. Myndigheten bör kunna medge belåning, t.ex. om den intecknade egendomen har ett värde som avsevärt överstiger företagsinteckningarnas summa och utmätningsskulden avser ett tämligen ringa belopp. Liknande synpunkter anförs av *RSV*, *länsstyrelsen i Norrbottens län*, *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* samt *TCO*.

Föredragandens. Jag godtar beredningens förslag om omhändertagande av pantbrev som gäller i utmätt skepp och av intecknat skuldebrev som gäller i utmätt luftfartyg eller i utmätta reservdelar.

Flera remissinstanser har förordat att bestämmelsen utvidgas till att omfatta även obelånad företagsinteckning. Därvid har påpekats att gäldenären efter utmätning av företagsintecknad egendom kan neutralisera effekten av utmätningen genom att belåna tidigare fastställd företagsinteckning. Jag instämmer i att detta förhållande inte är tillfredsställande. Som jag har framhållit i anslutning till 4 kap. 29 § har det inte ansetts lämpligt att föreskriva något generellt förbud mot pantsättning av företagsinteckning efter utmätning av egendom som omfattas av inteckningen. De skäl som ligger till grund för den nu förevarande bestämmelsen kan inte åberopas med samma styrka när det gäller företagsinteckning. Frågan kan emellertid väntas få sin lösning till följd av det arbete som bedrivs inom utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning.

6 § Paragrafen uppmärksammar utmätning av egendom som gäldenären innehar under förbehåll om återtaganderätt, dvs. i regel på grund av avbetalningsköp. Den motsvarar 7 kap. 7 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Vid utmätning av egendom som sålts med förbehåll om återtaganderätt har i allmänhet ansetts att föremålet för utmätningen är

köparens rätt enligt kontraktet. Köparens exemplar av kontraktet skall omhändertas i enlighet med den allmänna föreskriften i 75 § 2 mom. UL om att handling som tjänar till bevis om rättighet skall tas om hand. Delade meningar föreligger i frågan huruvida någon utmätningsåtgärd också skall vidtas med själva godset, och någon enhetlig praxis har i den delen inte utbildats. Det är emellertid inte ovanligt att besittningen av godset fråntas köparen när hans rätt utmäts.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att ett omhändertagande efter utmätning av egendom som har sålts med förbehåll om återtaganderätt (äganderättsförbehåll) inte kan anses innebära att säljarens rätt träds för när. För att utmätningen skall säkerställas effektivt kan det enligt beredningen vara nödvändigt att kronofogdemyndigheten vidtar samma åtgärder med godset som om gäldenären hade haft full äganderätt. Ofta nog ligger det också i säljarens intresse att t.ex. avbetalningsgods tas om hand, bl.a. därför att det efter utmätning kan befaras att köparen åsidosätter sin vårdnadsplikt. Beredningen föreslår att kronofogdemyndigheten uttryckligen får befogenhet att efter omständigheterna ta i förvar egendom som är köpt med äganderättsförbehåll eller, om egendomen lämnas i gäldenärens vård, utmärka den som utmätt och eventuellt försegla den. I enlighet härmed föreskrivs i 7 kap. 7 § att äganderättsförbehåll inte hindrar att egendomen tas i förvar, utmärks eller förseglas. Bestämmelsen föreslås gälla alla fall då egendom innehas under äganderättsförbehåll, alltså inte bara avbetalningsköp. Vidare stadgas att överlåtaren – dvs. som regel avbetalningssäljare – skall underrättas om att gäldenärens rätt blivit utmätt. Beträffande dennes skydd när försäljning blir aktuell finns bestämmelser i 10 kap. 9 § beredningsförslaget.

Beträffande utmätning av överlåtarens – dvs. i regel avbetalningssäljares – rätt i hithörande fall torde enligt beredningen särskilda bestämmelser inte behövas. Reglerna om utmätning av rättighet får tillämpas. Den som innehar egendomen skall underrättas om utmätningen och delges förbud att betala resterande köpeskilling eller utge godset till annan än kronofogdemyndigheten eller den myndigheten anvisar.

Remissyttrandena. *Kronofogdeföreningen* anser det värdefullt att den praktiska frågan vilka åtgärder som får vidtas med avbetalningsgods när köparens rätt har utmätts får sin lösning genom den föreslagna bestämmelsen. Även *Svea hovrätt* uttalar sig positivt om att beredningen i olika sammanhang har uppmärksammat frågan om utmätning av egendom eller rätt till egendom som har sålts med ägarförbehåll. Hovrätten förordar dock att de särskilda regler som har föreslagits beträffande sådan egendom arbetas samman med bestämmelser om utmätning av pantsatt lös egendom.

Föredraganden. I anslutning till 9 kap. 9 § i departementsförslaget behandlas närmare frågan om utmätning beträffande egendom som gäldenären har förvärvat under förbehåll om återtaganderätt eller likvärdigt för-

behåll. Som framgår av vad som anförs där anser jag att sådan utmätning bör avse själva egendomen med förbehåll för tredje mannens rätt. Härav torde följa att det egentligen inte behövs någon särskild bestämmelse om säkerställande i sådant fall. Eftersom frågan har vållat svårigheter i tillämpningen och kronofogdemyndigheternas praxis inte är enhetlig anser jag dock att det är värdefullt med en uttrycklig reglering av kronofogdemyndighetens befogenheter efter sådan utmätning. Det förslag till reglering som beredningen har lagt fram anser jag ändamålsenligt. Jag förordar att det tas upp i balken. Lydelsen bör dock jämkas något.

7 § I paragrafen ges bestämmelser om säkerställande av utmätning när egendomen är i tredje mans besittning. Den motsvarar 7 kap. 8 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande innehållet i 74 § 2 mom. UL hänvisas till redogörelsen under kapitelrubriken. Bestämmelsen i 74 § 2 mom. torde närmast avse lösöre men tillämpas analogiskt även på annan lös egendom, t.ex. fordringar och rättigheter som grundas på löpande skuldebrev eller andra presentationspapper.

Lagberedningen. Beredningen föreslår att generella föreskrifter införs i fråga om utmätning av lös egendom som är i tredje mans besittning. Föreskrifterna skall tillämpas oavsett vilket slags egendom det är fråga om eller vilken grund tredje mannen åberopar för sitt innehav. Tredje man kan sålunda ha gäldenärens egendom i deposition eller besitta den med nyttjanderätt. Han kan som ombud eller ställföreträdare för gäldenären förvara handlingar som tillhör gäldenären osv. Bestämmelserna gäller även om tredje man grundar sitt innehav på en rätt som skall respekteras vid det exekutiva förfarandet, dvs. när han innehar utmätt egendom med pant- eller retentionsrätt.

Som första mening i första stycket av 7 kap. 8 § föreslår beredningen en bestämmelse om att egendom som är i tredje mans besittning får tas i förvar, utmärkas och förseglas när sådan åtgärd föreskrivs i 2–6 §§ beredningens förslag. Om kronofogdemyndigheten anser att sådan egendom inte behöver tas om hand, skall i stället enligt andra meningen förbud meddelas tredje mannen att utan kronofogdemyndighetens tillstånd lämna ut egendomen eller vidta annan åtgärd därmed till skada för utmätningssökanden. Lämnas egendom kvar hos tredje mannen, får kronofogdemyndigheten vid behov utmärka egendomen på sedvanligt sätt och försegla den.

Kronofogdemyndigheten skall enligt beredningen tillse att åtgärderna inte gör obehörigt intrång i tredje mannens rätt. Om denne innehar lös sak med nyttjanderätt, skall emellertid nyttjanderätten vika för utmätningen, såvida den inte anses sakrättsligt skyddad. Med egendom avses även fordringsbevis och annan handling som nämns i 2–6 §§ beredningens förslag.

Beträffande t.ex. pantbrev som är belånat saknas emellertid regelmässigt anledning att omhänderta handlingen.

Att tredje man innehar egendom med pant- eller retentionsrätt utgör, framhåller beredningen, inte hinder mot att egendomen utmäts för ägarens skuld. Även sådan egendom kan enligt förslaget tas i förvar. Detta inverkar inte på pant- eller retentionsrätten. Det har emellertid synts beredningen lämpligt att uttryckligen ange att den utmätta egendomen i sådant fall innehas av kronofogdemyndigheten för pant- eller retentionsrättshavarens räkning. Bestämmelsen, vilken har upptagits som andra stycke i paragrafen, skall ses i sammanhang med pant- och retentionsrättshavares skyldighet att ta betalning i förtid enligt 9 kap. 11 § och reglerna i 10 kap. 4 § om försäljning av egendom som besväras av pant- eller retentionsrätt.

Remissyttrandena. Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution anser det otillfredsställande att pantbrev, som finns hos tredje man, skall kunna tas i förvar även i fall då tredje mannen har panträtt till egendomen. Beredningen har visserligen uttalat att det regelmässigt saknas anledning att omhänderta belånat pantbrev, men om bestämmelsen får kvarstå finns likväl risk för att pantbrev tas om hand trots att det inte är befogat. Detta kan medföra olägenheter och besvär för kreditgivarna, särskilt om de har anledning att själva vidta utsökningsåtgärder mot egendomens ägare. Det borde vara tillfyllest att förbud kan meddelas innehavaren att utan kronofogdemyndighetens tillstånd lämna ut pantbrevet. Eventuellt kunde ges en kompletterande bestämmelse att belånat pantbrev får omhändertas om särskilda skäl föreligger. Ombudsmannaföreningen påpekar vidare att innehavare av pantbrev ofta även innehar det för annan borgenärs räkning med skyldighet att lämna ut det till denne. Ett förbud att lämna ut pantbrevet kan rimligen inte avse utlämnande till sådan borgenär.

Föredraganden. Bestämmelsen i första stycket första meningen överensstämmer i sak med vad beredningen har föreslagit. När det gäller frågan huruvida kronofogdemyndigheten bör ha möjlighet att hos tredje man omhänderta pantbrev även i fall då denne har panträtt till egendomen delar jag beredningens uppfattning att det regelmässigt saknas anledning att omhänderta belånat pantbrev. Innehas pantbrevet av en bank eller annan kreditinstitution bör omhändertagande inte förekomma. I andra fall kan det någon gång finnas risk för illojala transaktioner, t.ex. att den intecknade egendomens ägare i samförstånd med pantbrevets innehavare pantsätter detta till godtroende. Huvudregeln att belånat pantbrev eller inteckningshandling inte skall tas om hand bör lämpligen komma till uttryck i lagtexten. I en andra mening i första stycket sägs därför att första meningen tillämpas i fråga om pantbrev eller annan inteckningshandling som är belånad endast om särskilda skäl föreligger. Tredje meningen överensstämmer med andra meningen i beredningens förslag.

Jag vill tillägga att förbud för tredje man att lämna ut pantbrev i fall som nu avses även gäller utlämnande till andrahandspanthavare, om inte annat angetts. Är andrahandspanthavaren en bank eller annan kreditinstitution bör emellertid tillstånd till utlämnande utan vidare meddelas.

Andra stycket i paragrafen överensstämmer med beredningens förslag.

8 § Paragrafen innehåller bestämmelser som ger kronofogdemyndigheten generell möjlighet att ta i förvar även andra handlingar som rör utmätt egendom än som har nämnts i 2 och 5 §§. Den motsvarar 7 kap. 9 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Om fartyg, luftfartyg eller gods i fartyg eller i luftfartyg utmäts, skall enligt 73 § 2 mom. UL ägaren eller befälhavaren på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar äganderätten till egendomen eller eljest rör denna. Utmäts fordran eller rättighet som inte är grundad på handling vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande eller rättighetens utövande, skall enligt 75 § 2 mom. UL utmätningsmannen ta i förvar handling, som tjänar till bevis om fordringen eller rättigheten, om sådan handling finns att tillgå.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att det även vid utmätning av annan lös egendom än som nämns i 73 § 2 mom. UL kan vara lämpligt att ta hand om handlingar rörande egendomen. Enligt beredningen torde detta redan nu tillämpas i viss utsträckning. Beredningen anser att en sådan befogenhet uttryckligen bör tilläggas kronofogdemyndigheten med avseende på all egendom som avses i 2–7 §§ beredningsförslaget. I enlighet härmed har i första meningen av 7 kap. 9 § föreskrivits att även andra handlingar än som har nämnts förut får tas i förvar, om de visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller behövs vid nyttjande av egendomen. Exempel på handlingar som avses med bestämmelsen är skuldebrev som inte är löpande, köpekontrakt, köpebrev, kvitto, gåvobrev osv. När motorfordon utmäts, blir det bl.a. aktuellt att ta i förvar besiktningsinstrument eller typintyg samt skattekvitto. Vid utmätning av fartyg bör kronofogdemyndigheten ta om hand viktigare skeppshandlingar och andra dokument, såsom nationalitets- och registreringscertifikat, mätbrev och certeparti. Vid utmätning av luftfartyg bör motsvarande handlingar tas i förvar.

Om sådan handling som avses här råkar vara i tredje mans besittning, bör det enligt beredningen lika litet som i fall som avses i 8 § beredningsförslaget utgöra hinder mot att den tas i förvar. En bestämmelse härom har tagits upp som andra mening i 9 §.

Föredragandens. Departementsförslaget överensstämmer, bortsett från smärre redaktionella justeringar, med beredningens förslag.

9 § Paragrafen innehåller bestämmelser om förteckning och värdering av utmätt lös egendom. Den motsvarar 7 kap. 10 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 73 § 1 mom. UL skall utmätt lös egendom upptecknas och värderas av utmätningsmannen. Om det anses nödvändigt, får utmätningsmannen tillkalla sakkunniga att biträda vid värderingen. Utmäts av inteckning besvärade reservdelar till luftfartyg, skall sakkunniga alltid anlitas vid värderingen. Uppteckningen bör innehålla en noggrann beskrivning av den utmätta egendomen så att vad som har utmätts kan säkert identifieras med hjälp av beskrivningen. Hur ingående uppteckningen bör vara vid utmätning av t.ex. varulager är osäkert. Kronofogdemyndigheten torde i allmänhet anlita sakkunnig vid värdering av smycken, antika föremål, konst, varulager o.d.

Lagberedningen. I första stycket av 10 § föreslår beredningen regler vilka i sak motsvarar vad som nu gäller. Första meningen föreskriver att kronofogdemyndigheten skall förteckna utmätt lös egendom och uppskatta dess värde. Hur noggrant förtecknandet skall ske kan inte generellt anges utan får prövas från fall till fall efter vad som är praktiskt motiverat. Beredningen framhåller emellertid att det klart måste framgå vilken egendom som har blivit utmätt.

Som andra mening i första stycket har tagits upp en bestämmelse om att sakkunnig person vid behov får anlitas för värderingen. Beredningen påpekar att någon föreskrift om att sakkunniga skall anlitas vid värdering av intecknade reservdelar till luftfartyg inte har tagits upp i 7 kap. Att så skall ske framgår av 12 kap. 3 § andra stycket i förslaget. Även när det gäller andra specialobjekt – såsom fartyg och luftfartyg – måste man enligt beredningen utgå från att det inte hos kronofogdemyndigheten finns representerad sådan särskild sakkunskap som fordras för värdering av egendomen. Det är av vikt att en såvitt möjligt riktig värdering görs för att man skall kunna bestämma hur mycket av gäldenärens egendom som behöver utmätas. Vidare kan vid blivande försäljning värderingen ligga till grund för kronofogdemyndighetens prövning, om bud skall avvisas som alltför lågt.

Beredningen påpekar att det från ordningssynpunkt är lämpligt att man säkert vet också i vad mån handlingar har tagits i förvar. Som andra stycke i 10 § har beredningen därför tagit upp bestämmelse att omhändertagna handlingar skall förtecknas.

Beredningen behandlar härefter frågan om försäkring av utmätt egendom, varom bestämmelser f.n. saknas. Enligt vad som har upplysts för beredningen förekommer det att kronofogdemyndigheten låter försäkra bil som har utmätts och ställts upp i garage. Enligt beredningen är det naturligtvis i såväl utmätningssökandens som gäldenärens intresse att utmätt egendom är försäkrad. Om gäldenären vid utmätningstillfället inte har sin egendom försäkrad, bör kronofogdemyndigheten ha befogenhet att teckna försäkring. Det bör enligt beredningen bli regel att all egendom som tas i förvar av kronofogdemyndigheten är försäkrad mot brand, stöld o.d.

I allmänhet torde det vara tillfyllest att kronofogdemyndigheten tecknar

en flytande försäkring vilken omfattar all egendom som kronofogdemyndigheten har i förvar. Försäkringskostnaden blir då tämligen obetydlig. Kostnaden för sådan försäkring får ingå som en del av statsverkets kostnader för utmätningsförfarandet. Behöver särskild försäkring tecknas för mera värdefull egendom, bör kostnaden tas ut genom speciell ersättning. I så fall kommer kostnaden slutligen att betalas ur köpeskillingen för den utmätta egendomen. Leder utmätningen inte till försäljning, kan kostnaden komma att slutligt stanna på utmätningssökanden. Kronofogdemyndigheten bör därför höra denne innan särskild försäkring tecknas. Även gäldenären bör lämpligen höras.

Behov av försäkring kan föreligga även när utmätt egendom lämnas kvar i gäldenärens vård. Beslut om att gäldenären får behålla utmätt egendom i sin besittning och nyttja den kan förenas med villkor att försäkring tecknas eller vidmakthålls av gäldenären.

I enlighet med det sagda har som tredje stycke i 10 § beredningsförslaget tagits upp en bestämmelse om att kronofogdemyndigheten får försäkra utmätt lös egendom. Beträffande utmätt fast egendom föreslår beredningen en motsvarande bestämmelse i 15 §. Beredningen anmärker att om försäkringsfall inträffar sedan utmätning har skett, kommer denna som regel att omfatta utfallande försäkringsbelopp.

Remissyttrandena. RSV framhåller att värdering av utmätt lös egendom inte alltid kan ske omedelbart i anslutning till utmätningsbeslutet (jfr 7 kap. 1 § beredningsförslaget). Det bör därför anges att värderingen kan få anstå någon kortare tid.

Bestämmelserna i 10 och 15 §§ att kronofogdemyndigheten får försäkra utmätt egendom berörs av en del remissinstanser. Förslaget tillstyrks av *försäkringsinspektionen, länsstyrelsen i Älvsborgs län* och *advokatsamfundet*. Några remissinstanser ställer sig dock kritiska till beredningens uttalande att det bör bli regel att all egendom som tas om hand av kronofogdemyndigheten är försäkrad. *RRV* anför sålunda att omfattningen av utmätning i lös egendom motiverar att statsverket, liksom i fråga om staten tillhörig egendom, normalt bör stå självrisk och i överensstämmelse härmed i förekommande fall utge ersättning till den skadelidande. Liknande synpunkter anförs av *RSV* och *TCO*. Dessa remissinstanser anser dock att möjlighet bör finnas att teckna försäkring, t.ex. när särskilt värdefull egendom har omhändertagits. TCO är inte främmande för att någon form av flytande försäkring tecknas för hela verksamhetsområdet, såvida inte försäkringspremierna vida överstiger beräknat skadestånd. Skulle möjlighet till flytande försäkring inte föreligga, bör i vart fall den enskilde förrättningsmannen hos kronofogdemyndigheten vara befriad från ansvaret att teckna försäkring för myndighetens räkning.

Svea hovrätt framhåller att bestämmelserna inte ger klart uttryck för om kronofogdemyndigheten *skall* eller blott *får* teckna försäkring. Hovrätten har i och för sig inte någon invändning mot att utmätt egendom försäkras

men anser att någon bestämmelse därom inte behövs om kostnaden för försäkringen skall bestridas av allmänna medel. I den mån kostnaden skall bestridas av sökanden och/eller tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen anser hovrätten bestämmelsen alltför vagt utformad.

Föredraganden. Paragrafen har utformats i överensstämmelse med första och andra styckena beredningens förslag. Som RSV påpekar kan värderingen ibland behöva anstå någon kortare tid. I departementsförslaget omfattas inte förteckning och värdering av de åtgärder som enligt 1 § första stycket skall vidtas utan dröjsmål efter utmätningsbeslutet. Normalt bör ändå förteckning och värdering ske i samband med utmätningen. Åtminstone måste i samband med denna egendomen beskrivas på sådant sätt att den kan individualiseras och en preliminär värdering göras så att det går att bedöma om eventuellt mer egendom måste utmätas. En mer omsorgsfull värdering bör då göras så snart som möjligt. Uppkommer särskild kostnad för värderingen svarar sökanden i princip gentemot staten för kostnaden härför (se 17 kap. 2 §).

Beredningen har även tagit upp en bestämmelse om befogenhet för kronofogdemyndigheten att försäkra utmätt lös egendom. Beträffande utmätt fast egendom har i 15 § föreslagits en motsvarande bestämmelse. Enligt vad beredningen uttalar bör det bli regel att all egendom som tas i förvar av kronofogdemyndigheten är försäkrad mot brand, stöld o.d. Med anledning härav vill jag framhålla följande.

Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207, omtryckt 1975:404) svarar staten för bl.a. sakskada och ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. Föreligger inte fel eller försummelse har staten inte någon skyldighet att ersätta skada som drabbar omhändertagen egendom genom t.ex. brand eller stöld. Enligt cirkuläret (1954:325) med föreskrifter rörande försäkring av staten tillhörig egendom, m.m., får statlig myndighet regelmässigt inte teckna försäkring för att skydda staten eller i dess tjänst anställd personal mot ansvarighet. Staten står alltså själv risken för uppkommande skadeståndsskyldighet.

Är staten inte skyldig att ersätta skada som har drabbat utmätt eller eljest omhändertagen egendom kan gäldenären vara skyddad på grund av försäkring som han själv har tecknat. Fast egendom är vanligen försäkrad vid utmätningen, eftersom försäkring av befintliga byggnader brukar krävas från långivarnas sida. Beträffande lös egendom kan erinras om att vanlig s.k. hemförsäkring i allmänhet inte gäller sedan egendomen har omhändertagits och förts från försäkringsstället.

Beredningens förslag att kronofogdemyndigheten skall hålla all egendom som tagits i förvar försäkrad – varom föreskrifter i och för sig inte behöver tas upp i balken – går enligt min mening alltför långt. Skulle en sådan ordning införas, bör den knappast begränsas till enbart det

exekutiva området utan även gälla t.ex. egendom som är föremål för beslag. Något påtagligt behov av att hålla omhändertagen egendom försäkrad har inte framkommit. Kostnadsaspekterna måste också beaktas. Jag är sålunda inte beredd att nu tillstyrka föreskrifter i angiven riktning.

Det sagda utesluter inte att det i särskilda fall kan finnas anledning för kronofogdemyndigheten att se till att försäkring tecknas eller vidmakthålls beträffande utmätt egendom. Detta gäller särskilt fast egendom, skepp och luftfartyg. När sådan egendom har utmätts är gäldenären inte alltid benägen att vidmakthålla brand- eller annan skadeförsäkring som har tagits i bl.a. panthavarnas intresse. Kronofogdemyndigheten har ofta större möjligheter än panthavarna att kontrollera att egendomen är tillräckligt försäkrad. Befogenhet för kronofogdemyndigheten att teckna eller vidmakthålla försäkring i särskilda fall följer redan av 4 kap. 31 § departementsförslaget, varför någon bestämmelse därom inte behövs i 6 kap. Jag vill emellertid understryka att det i första hand är en angelägenhet för parterna eller andra sakägare att se till att behövlig försäkring finns. Kronofogdemyndigheten bör ingripa endast om dessa trots påpekande inte medverkar. Kostnad för försäkring som kronofogdemyndigheten ombesörjer är att anse som förrättningskostnad. Den skall alltså tas ut ur köpeskillingen för såld egendom och andra medel som inflyter. I andra hand svarar sökanden för kostnaden. Han är också på begäran skyldig att förskottera den.

10 § Paragrafen innehåller en bestämmelse om befogenhet för kronofogdemyndigheten att vid behov vidta även andra åtgärder för säkerställande än som har nämnts i föregående paragrafer. Den motsvarar 7 kap. 1 § tredje stycket beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att åtgärder för säkerställande av utmätning kan vara mer eller mindre nödvändiga och att bestämmelserna skulle bli alltför detaljerade om de uttömmande skulle ange alla önskvärda åtgärder. Kronofogdemyndigheten har därför i beredningsförslaget fått befogenhet att i viss utsträckning från fall till fall bedöma vilka åtgärder som lämpligen bör vidtas. I mån av behov kan ytterligare föreskrifter ges i administrativ ordning. Kronofogdemyndigheten får inte avvika från de uttryckliga föreskrifter som ges i 2–11 §§ beredningsförslaget men kan även i fall som avses där böra vidta ytterligare åtgärder.

Föredraganden. Paragrafen motsvarar i sak beredningens förslag. Den ger kronofogdemyndigheten befogenhet att t.ex. omhänderta gäldenärens checkhäfte vid utmätning av tillgodohavande på checkräkning, jfr 3 §. Med stöd av förevarande paragraf får kronofogdemyndigheten vidare företa sådana åtgärder för att hindra gäldenären eller annan att förfoga över eller nyttja utmätt egendom som inte innefattas i förvarstagande, försegling eller märkning.

11 § Paragrafen innehåller en bestämmelse om utmätning av lös egendom som redan är utmätt eller belagd med kvarstad. Den motsvarar 7 kap. 11 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande innehållet i 76 § 1 mom. UL hänvisas till redogörelsen under kapitelrubriken. Att de i paragrafen nämnda åtgärderna får underlåtas anses inte innebära att kronofogdemyndigheten utan vidare kan på tjänsterummet besluta om utmätning av egendomen. Han måste förvissa sig om att godset finns i behåll och att vidtagen försegling inte har rubbats. Det anses inte tillräckligt att lita på gäldenärens uppgifter i dessa avseenden. Vidare bör förbud att utge egendom upprepas, eftersom förbudet endast gäller det mål vari det har meddelats. Den förut beslutade utmätningen eller kvarstaden kan ju falla bort.

Lagberedningen. Enligt 7 kap. 11 § i beredningens förslag skall vid utmätning av egendom, som redan är utmätt för annan fordran eller belagd med kvarstad, förfarandet anpassas därefter. Det innebär inte någon eftergift i sak från kravet på säkerställande av skedd utmätning utan endast att dubbelarbete skall undvikas. Vid förnyad utmätning av lös egendom som har lämnats kvar hos gäldenären kan det finnas anledning kontrollera att tidigare vidtagna åtgärder för utmätnings säkerställande består och inte behöver förstärkas. Även i övrigt skall kontrolleras att förut vidtagna åtgärder täcker den nya situationen.

Föredraganden. Bestämmelsen överensstämmer i sak med vad beredningen har föreslagit.

Provisorisk åtgärd

12 § Paragrafen innehåller bestämmelser om provisorisk åtgärd när utmätning inte kan verkställas genast. Den motsvarar 7 kap. 12 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Se redogörelsen under kapitelrubriken.

Lagberedningen. I första stycket av 7 kap. 12 § föreskrivs i överensstämmelse med 60 a § 1 mom. första meningen UL att om utmätning av viss lös egendom inte genast kan verkställas, kronofogdemyndigheten vid behov får omedelbart ta egendomen i förvar eller vidta annan åtgärd som anges i 1–10 §§.

Enligt 5 kap. 27 § första stycket i förslaget får gäldenären inte utan kronofogdemyndighetens medgivande förfoga över utmätt egendom till skada för sökanden, dock med de undantag som framgår av andra stycket i paragrafen. Tredje stycket innehåller en hänvisning till bl.a. bestämmelsen i 7 kap. 4 § andra stycket om nyttjande av utmätt lös egendom. Beredningen anser att gäldenären också efter provisorisk åtgärd bör vara förbjuden att vidta åtgärd med egendomen som kan bli till skada för sökanden. I andra stycket av 7 kap. 12 § har därför föreskrivits att 5 kap. 27 § har motsvarande tillämpning när provisorisk åtgärd har vidtagits.

Föreskriften ersätter 60 a § 1 mom. andra meningen UL. Beredningen påpekar att den som bryter mot förbudet straffas enligt 17 kap. 13 § BrB.

Föreskrift om underrättelseskyldighet motsvarande 60 a § 1 mom. tredje meningen UL kan enligt beredningen lämpligen meddelas i administrativ ordning. Förslaget tar därför inte upp någon motsvarighet till nämnda bestämmelse.

Det ligger enligt beredningen i sakens natur att provisorisk åtgärd inte får äga bestånd längre än som behövs och att en tidsfrist måste ges. Denna frist är f.n. två veckor. Om utmätning inte har följt inom denna tid, skall åtgärden hävas. Det har uttalats önskemål om att tiden skulle förlängas. Beredningen har emellertid ansett att två veckor som regel bör vara tillfyllest. Härvid påpekar beredningen att om utmätning sker, kronofogdemyndigheten enligt förslaget har möjlighet till självrättelse (5 kap. 33 och 34 §§ samt 19 kap. 18 och 36 §§). De bestämmelser i ämnet som nu finns i 60 a § 2 mom. UL har i förslaget med en mindre jämkning tagits upp som första och andra meningar i tredje stycket av 12 §.

Av 3 kap. 7 och 15 §§ beredningens förslag framgår att tredskodom och lagsökningsutslag varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om inte annat förordnas med anledning av talan om återvinning. Sådant förordnande om inhibition bör kunna begränsas till att visserligen utmätning får ske men att verkställigheten därefter inte får fortsätta. Det kan inträffa att förordnande om inhibition meddelas sedan provisorisk åtgärd har vidtagits. Om domstolen inte gör undantag för utmätning, måste den provisoriska åtgärden hävas efter två veckor. Beredningen har ansett det lämpligt att domstol som handlägger återvinningsmålet kan förordna att provisorisk åtgärd skall bestå tills vidare. Undantagsvis kan behov därav förekomma i annat slags mål som rör den fordran varom är fråga. En generell bestämmelse i ämnet har tagits in som tredje mening i tredje stycket av 12 §.

Beredningen erinrar slutligen om att provisorisk åtgärd inte ger förmånsrätt eller skydd mot annan utmätningssökande.

Föredraganden. Departementsförslaget följer beredningens förslag som, frånsett sista meningen i tredje stycket, nära ansluter till vad som nu gäller.

Åtgärder beträffande fast egendom

13 § I paragrafen har tagits upp en erinran om de särskilda bestämmelser som enligt 12 kap. gäller beträffande utmätt fast egendom. Den motsvarar 7 kap. 13 § beredningens förslag.

14 § Paragrafen innehåller en bestämmelse för det fall att utmätning har skett av fast egendom som överlåtits under villkor som alltjämt gäller. Den motsvarar 7 kap. 14 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 82 a § UL finns bestämmelser om utmätning av fast egendom när denna har överlåtits under villkor som ännu inte är uppfyllt. Föreskriften i 1 mom. avser fall då utmätning sker för fordran hos överlåtaren och 2 mom. utmätning för fordran hos den som har förvärvat egendomen. I 83 § 2 mom. första meningen UL sägs att i fall som avses i 82 a § den andra parten skall underrättas om utmätningen och förbud meddelas honom att betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat, som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären, till annan än utmätningsmannen eller överexekutor, om målet är anhängigt där.

Lagberedningen. Beredningen har i 5 kap. 23 § tagit upp bestämmelser motsvarande 82 a § UL. 7 kap. 14 § motsvarar 83 § 2 mom. första meningen UL.

Föredraganden. Paragrafen, vilken ansluter till 4 kap. 24 § departementsförslaget, överensstämmer med vad beredningen har föreslagit.

7 kap. Utmätning av lön m.m.

Detta kapitel motsvarar 8 kap. beredningens förslag. Departementsförslaget skiljer sig i såväl sakligt som formellt hänseende på flera punkter från nuvarande bestämmelser om utmätning av lön m.m.

Gällande rätt. Bestämmelser om utmätning av lön finns f.n. i 64 och 67 a–67 e §§ UL. Sådan utmätning sker i införselliknande former, dvs. genom förordnande att viss del av lönen skall innehållas av arbetsgivaren och tillställas utmätningsmannen (67 a § 1 mom.). Utmätning av lön är i motsats till införsel inte begränsad till endast vissa typer av fordringar. För löneutmätning gäller emellertid vissa särskilda förutsättningar. Utmätning av lön får sålunda inte äga rum, om det med skäl kan antas att gäldenären har gjort vad han har förmått för att betala skulden (67 b § 2). Förordnande om utmätning av lön får omfatta endast belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom (67 b § 3). Vidare får utan gäldenärens medgivande utmätning inte under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än tre månader eller, om fordringens art ger särskild anledning till det, sex månader (67 b § 4). UL innehåller också bestämmelser till förebyggande av att gäldenären genom utmätning berövas avlöningsmedel som är avsedda för hans semester (67 b § 4 och 6). Vissa särskilda bestämmelser meddelas i fråga om ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad. Med lön likställs annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning därvid är jämförlig med en arbetstagares (67 a § 2 mom.).

Bestämmelserna om utmätning av lön skall i princip tillämpas även

beträffande utmätning av belopp vilka utgår som pension eller livränta (67 d § 1 mom.). Med livränta jämställs sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning (67 d § 3 mom.). UL:s regler om löneutmätning, som i vissa avseenden hänvisar till införsellagens regler, kompletteras av närmare föreskrifter i USK. I fråga om utmätning av sjukpenning och andra liknande dagersättningar meddelas en del särskilda föreskrifter i förordningen (1969:21) om införsel och utmätning i sjukpenning m.m.

Lagberedningen. Bestämmelserna i 8 kap. beredningens förslag ersätter 67 a–67 d §§ och delvis även 64 och 67 e §§ UL. Beredningen framhåller att reglerna om utmätning av lön m.m. härrör från år 1968 och att de såvitt beredningen har erfarit har fungerat väl. Beredningen har därför inte funnit anledning att föreslå några sakliga ändringar, frånsett en mindre jämkning beträffande förmånsrätt på grund av sådan utmätning (6 §). I enlighet härmed har beredningen inte lämnat någon närmare motivering till bestämmelserna i kapitlet.

Remissyttrandena. Några remissinstanser framhåller att exekutionsformen löneutmätning inte fungerar så bra i praktiken och föreslår att ändringar sker i syfte att göra löneutmätningen mera effektiv.

Sålunda finner *RSV* det synnerligen angeläget att föreslå vissa ändringar som enligt verket skulle förbättra effektiviteten av institutet. Nära fem års erfarenhet av institutet har gett erfarenheten att det inte fungerar så väl som beredningen har utgått från. Verket upplyser att under första halvåret 1973 begärdes i hela riket utmätning av lön i 34.779 enskilda mål, medan sådan utmätning befanns kunna ske i endast 3.771 fall, dvs. i 10,8 % av målen. Den avsedda styrningen mot löneutmätning har sålunda inte kommit till stånd. Enligt *kronofogdeföreningen* har på grund av de liberala beneficiereglerna och den snabba värdeminskning som lösören av olika slag är underkastad antalet sakutmätningar minskat väsentligt under senare år. Föreningen anser därför att sådana ändringar bör övervägas beträffande löneutmätning att institutet blir mera effektivt. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller att bestämmelserna om löneutmätning inte har vållat några tillämpningssvårigheter men att reformen inte har infriat förväntningarna. Enligt länsstyrelsens mening är, bl.a. på grund av de liberala beneficiereglerna vid sakutmätning vilka väl tillgodoser gäldenärens berättigade intressen, tiden nu mogen för en uppmjukning av de restriktiva reglerna om löneutmätning. Liknande synpunkter anförs av bl.a. *RRV*, *länsstyrelsen i Stockholms län* och *Folksam*.

En remissinstans, *LO*, tar upp frågan om löneutmätning liksom f.n. bör stå öppen för alla slags fordringar. Enligt LO finns anledning att göra undantag för skadeståndsfordringar som grundas på brott. De som åläggs skadeståndsskyldighet av sådan anledning tillhör med relativt få undantag den sämst ställda gruppen i samhället. Deras ekonomiska och sociala situation är redan utan skadeståndsskyldighet dålig. Vanligtvis är de också

redan föremål för införsel för underhåll eller skatter. Från de kriminalvårdande organen är omvittnat att anpassningen till arbets- och samhällsliv i hög grad motverkas genom löneutmätning för skadestånd eller risken för sådan utmätning. LO föreslår därför att lön inte utan gäldenärens medgivande skall få tas i anspråk för skadeståndsfordringar grundade på brott, om det med skäl kan antas att gäldenärens anpassning i arbets- och samhällsliv därigenom motverkas eller försvåras.

Föredraganden. Efter 1968 års reform av löneexekutionen sker utmätning av lön i införselliknande former, dvs. genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och tillställa utmätningsmannen viss del av förfallande belopp. Härigenom har skapats betydligt större möjlighet än tidigare att ta i anspråk arbetstagares lön och liknande ersättningar genom utmätning. Bestämmelserna om löneutmätning synes i och för sig vara i stort sett ändamålsenliga. Enligt min mening saknas därför anledning att nu låta bestämmelserna genomgå någon mera genomgripande översyn. Någon sådan översyn har inte heller begärts av remissinstanserna. UB:s reglering av ämnet bör därför i huvudsak grundas på de nuvarande bestämmelserna.

Införandet av den nya ordningen beträffande löneutmätning hade samband, förutom med den samtidigt antagna införsellagen, med de nya reglerna om undantag från sakutmätning (jfr 5 kap. departementsförslaget). Dessa innebar bl.a. att gäldenärens beneficium vid sakutmätning vidgades avsevärt, varför det numera i de flesta fall inte påträffas något att ta i anspråk genom sådan utmätning. Vid reformen förutsattes att fordringsexekutionen skulle förskjutas från sakutmätning till löneutmätning, vilket ansågs medföra stora fördelar (prop. 1968:130 s. 89 och LU 1968:48 s. 67). Av remissyttrandena över beredningens förslag framgår emellertid att förväntningarna i fråga om löneutmätningen inte har infriats fullt ut. Enligt en undersökning som RSV har utfört kunde sålunda beträffande enskilda mål som inkom till kronofogdemyndigheterna under första halvåret 1973 löneutmätning äga rum endast i 3.771 mål av de 34.779 i vilka sådan utmätning begärdes, eller i 10,8 %. Förhållandena har emellertid därefter förbättrats något. Av en senare av RSV utförd undersökning framgår att i sammanlagt 82.702 enskilda mål som inkom år 1974 och där utmätning av lön o.d. begärdes sådan utmätning beslöts i 9.761 mål. Det belopp som därvid togs ut genom löneutmätning i målen uppskattades till sammanlagt 5.782.800 kr. Tendensen att utmätning av lön numera äger rum i något större omfattning än tidigare synes bestå. Det kan dock hävdas att exekutionsformen löneutmätning inte är så effektiv som har avsetts och som är önskvärt.

Det bör erinras om att löneutmätning innebär vissa fördelar för gäldenärerna, eftersom den till skillnad från sakutmätning inte medför risk för värdeförstöring. Också för borgenärerna medför vidgade möjligheter att ta i anspråk gäldenärs lön fördelar, även om sådan utmätning innebär att det i allmänhet dröjer innan full betalning har skett.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att möjligheterna till löneutmätning bör vidgas något. Några mera genomgripande ändringar bör dock inte ske. Löntagare/gäldenärer bör även i fortsättningen vara garanterade en rimlig ekonomisk standard. Det är sålunda enligt min mening uppenbart att löneutmätning även enligt UB bör tillämpas med återhållsamhet. Beträffande de närmare villkoren för löneutmätning vill jag framhålla följande.

De särskilda förutsättningar som f.n. gäller för löneutmätning avser i första hand gäldenärens vilja att göra rätt för sig, storleken av det utmätningsfria beloppet och den tid under vilken utmätning får pågå. I det första hänseendet gäller att förordnande om utmätning av innestående lön inte får meddelas, om det med skäl kan antas att gäldenären har gjort vad han har förmått för att betala skulden. En motsvarande regel finns i beredningens förslag (8 kap. 2 § första och andra styckena). För egen del anser jag emellertid, med hänsyn bl.a. till det generösa beneficiet vid sakutmätning, att det knappast finns tillräckliga skäl att vara så restriktiv att löneutmätning skulle få äga rum bara mot betalningsovilliga gäldenärer. I fall då gäldenären förgäves har försökt göra rätt för sig torde f.ö. förhållandena i allmänhet vara sådana att utrymme för utmätning av lönen saknas. Härtill kommer att det f.n. anses åvila gäldenären att i första hand själv väcka frågan om hans betalningsvilja (prop. 1968:130 s. 105). Nämnda hinder mot utmätning aktualiseras därför ytterst sällan. Ett slopande av förutsättningen skulle alltså i och för sig inte ha så stor praktisk betydelse. Förutom att utmätning dock skulle kunna ske i vissa fall då det f.n. inte är möjligt, skulle samtidigt förfarandet förenklas något. På grund av det anförda har i departementsförslaget inte tagits upp någon motsvarighet till de nuvarande bestämmelserna om betalningsovilja.

Såväl frågan om det utmätningsfria beloppet vid löneutmätning som spörsmålet om den tid under vilken utmätning får ske är av stor betydelse när det gäller att garantera att löneutmätningsinstitutet tillämpas med önskvärd återhållsamhet. Jag behandlar frågorna närmare i det följande under 4 resp. 5 §. I detta sammanhang kan tilläggas att jag i motiven till 4 kap. har förordat att det inte, som i princip är fallet f.n., bör krävas särskild begäran av sökanden för att utmätning av lön o.d. skall komma i fråga utan att det bör åvila kronofogdemyndigheten att självmant undersöka om sådan utmätning kan äga rum (se under 4 kap. 9 §).

Det förtjänar understrykas att en försiktig utvidgning av möjligheterna till löneutmätning inte torde medföra någon egentlig ökad belastning för arbetsgivarna. Inte heller för kronofogdemyndigheterna bör någon effekt av detta slag vara att förvänta.

En remissinstans har ansett att löneutmätning inte bör få äga rum för skadestånd på grund av brott, om gäldenärens återanpassning i arbets- och samhällsliv därigenom skulle kunna försvåras. Jag har förståelse för de motiv som ligger bakom detta förslag. Ett väsentligt led i den nyare kriminalpolitiken är att motverka sådana negativa effekter av en persons

lagförande för brott som hindrar hans resocialisering. Härvidlag har även sådana faktorer som den dömdes möjligheter att fullgöra honom ålagd skadeståndsskyldighet på grund av brottet sin betydelse. Frågan har berörts bl.a. av kriminalvårdsberedningen i dess betänkande (SOU 1972:64) Kriminalvård, där utredningen förordade en avsevärt minskad användning av sådana föreskrifter i samband med övervakning som avser betalande av skadestånd (jfr även prop. 1973:1 bil. 4 s. 123). Övervägandena med anledning av detta betänkande har resulterat i bl.a. nya regler i 26 kap. 15 § BrB om särskilda föreskrifter under prövotid. Föreskrift om skadeståndsbetalning får enligt lagrummets nya lydelse meddelas bara i den mån den inte med hänsyn till den dömdes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället (se prop. 1973:131 s. 38). Jag vill också påpeka att frågan om exekutiva åtgärder mot personer som har dömts för brott har behandlats i Brottsförebyggande rådets rapport 1977:4 Straffades skulder (s. 265).

Vid bedömningen av frågan huruvida löneutmätning skall få ske för skadestånd på grund av brott måste utgångspunkten emellertid vara att den som har förpliktats att utge sådant skadestånd är skyldig att betala skadeståndet oavsett vilken påföljd för brottet som domstolen väljer eller hur verkställigheten därav fortgår. Som ett yttersta medel för att förmå den dömde att göra rätt för sig kommer exekutiva åtgärder in i bilden. Sådana åtgärder – inkl. löneutmätning – har utan tvivel en viktig funktion att fylla bl.a. när det gäller möjligheten att driva in fordran på ersättning för person- eller egendomsskada på grund av brott. Jag vill tillägga att i prop. 1977/78:126 har föreslagits att de nuvarande möjligheterna till ersättning av staten för skador genom brott skall vidgas. Förslaget utgår emellertid från att den som har orsakat skada i samband med brott i princip skall förmås att ersätta skadan innan staten träder in. Mot denna bakgrund saknas enligt min mening anledning att i fråga om möjligheten till löneutmätning försätta skadestånd på grund av brott i sämre ställning än fordringar i allmänhet.

Som har framhållits i det föregående sker utmätning av lön på i princip samma sätt som införsel. Med hänsyn härtill kan det ifrågasättas om inte löneutmätning borde föras samman med införsel till ett institut. Mot ett sådant sammanförande kan emellertid anföras flera skäl. Det kan sålunda inte komma i fråga att den typ av fordringar som f.n. kan tas ut genom införsel skall behandlas på samma sätt som fordringar i allmänhet när det gäller t.ex. frågan om vilket belopp som bör förbehållas gäldenären eller under vilken tid verkställigheten bör få pågå. Fordringar för vilka införsel f.n. står till buds skulle även i flera andra avseenden alltjämt behöva särbehandlas. Så t.ex. bör det liksom nu gälla särskilda bestämmelser om förutsättningar för uttagande av underhållsbidrag m.m. och om företrädesordningen. Detta innebär att man inom ramen för ett utvidgat införsel- eller löneutmätningsinstitut i realiteten skulle få två exekutionsformer, en för

vissa privilegierade fordringar och en för fordringar i allmänhet. Regleringen skulle bli komplicerad och knappast innebära några fördelar jämfört med nuvarande ordning. Att behålla de båda exekutionsformerna införsel och löneutmätning medför praktiska fördelar. Bl.a. blir bestämmelserna mera lättillgängliga. Under remissbehandlingen har inte heller framställts önskemål om att löneutmätning och införsel skall föras samman till ett institut. Med hänsyn till det sagda har jag funnit att man bör avstå från ett sådant sammanförande.

I frågor beträffande löneutmätning som inte regleras i förevarande kapitel blir allmänna bestämmelser om utmätning i balken tillämpliga. Bl.a. kan påpekas att i 4 kap. 29 § i departementsförslaget finns en bestämmelse som förbjuder gäldenären att förfoga över utmätt egendom till skada för utmätningssökanden. Den bestämmelsen blir alltså tillämplig även beträffande utmätning av lön.

Det förtjänar understrykas att utmätning i den särskilda ordning som är föreskriven i förevarande kapitel kan äga rum såväl i enskilt som i allmänt mål. För de flesta fordringar som skall drivas in i allmänt mål står emellertid den effektivare exekutionsformen införsel till buds. Institutet löneutmätning torde därför endast i mindre omfattning komma till användning i allmänna mål. Några undantag eller särbestämmelser för allmänna mål krävs inte.

Det kan slutligen påpekas att förhållandet mellan utmätning av lön samt arbetsgivares rätt att kvitta med motfordran hos arbetstagaren regleras i 5 § lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt.

Eftersom åtskilliga av de nuvarande bestämmelserna om löneutmätning har tagits upp utan ändring i sak i departementsförslaget, innehåller detta i likhet med beredningens förslag i motsvarande mån inte någon närmare motivering till bestämmelserna i kapitlet. Här kan i stället hänvisas till förarbetena till de nuvarande bestämmelserna, se betänkandet (SOU 1964:57) Utsökningsrätt III, prop. 1968:130, LU 48 och rskr 362, prop. 1975/76:91, SkU 32 och rskr 186 samt prop. 1975/76:27, LU 11 och rskr 214.

Kapitlet inleds med vissa allmänna bestämmelser, bl.a. om vilka slags förmåner som omfattas av kapitlet (1 och 2 §§). Därefter anges de särskilda villkor som gäller för löneutmätning (3–6 §§). I de följande avsnitten behandlas förfarandet vid löneutmätning (7–11 §§), företrädesordningen (12–15 §§) och arbetsgivares skyldigheter (16–18 §§). Härefter regleras s.k. säkerhetsutmätning och utmätning efter att lön har betalats ut (19 och 20 §§). Slutligen innehåller kapitlet en ansvarsbestämmelse (21 §).

Allmänna bestämmelser

1 § I denna paragraf, som motsvarar 8 kap. 1 § och 10 § första meningen beredningens förslag, anges tillämpningsområdet för bestämmelserna i kapitlet.

Gällande rätt. I 67 a § 1 mom. UL anges som första mening att arbetstagares avlöning, som innestår hos arbetsgivaren, får tas i anspråk genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och tillställa utmätningsmannen viss del (införsel eller utmätning) och som tredje mening att utmätning inte får ske i vidare mån än som följer av 67 b § (som innehåller de närmare villkoren för löneutmätning). I andra meningen hänvisas beträffande införsel till särskilda bestämmelser. Enligt 67 a § 2 mom. har bestämmelserna i UL om arbetstagares avlöning motsvarande tillämpning i fråga om annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning därvid är jämförlig med en arbetstagares. I 67 d § 1 mom. föreskrivs att bestämmelserna i 67 a–67 c §§ i tillämpliga delar gäller beträffande utmätning av belopp vilka utgår som pension eller livränta. Vidare skall enligt 67 d § 3 mom. vid tillämpningen av 67 a–67 c §§ med livränta jämställas sjukpenning och annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Enligt 64 § 2 mom. UL har bestämmelserna i 67 a–67 e §§ inte tillämpning, när gäldenären är juridisk person.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att 8 kap. i förslaget gäller utmätning av samma slags tillgångar i form av avlöning m.m. som kan bli föremål för införsel enligt 4 kap. 2 § första stycket 1, 2 eller 4 i förslaget. Däremot avser 8 kap. inte utmätning av sådana periodiska vederlag som avses i 4 kap. 2 § första stycket 3. Beredningen påpekar att dessa enligt förslaget, liksom f.n., kan bli föremål för utmätning i vanlig ordning. Inte heller kan utmätning enligt 8 kap. äga rum av sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 4 kap. 2 § andra stycket. Beredningen har inte ansett det behövligt att särskilt ange att utmätning av dessa tillgångar inte kan äga rum i förevarande ordning. I enlighet härmed anges i 1 § första och andra styckena i beredningens förslag att i fråga om utmätning av avlöning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta de särskilda bestämmelser gäller som meddelas i det följande samt att med avlöning jämställs annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares.

Beredningen påpekar att utmätning av de tillgångar som avses i kapitlet, frånsett sådan egendom som avses i 8 §, får ske endast i den ordning som anges där. Beträffande frågor som inte regleras i kapitlet – vare sig direkt eller genom hänvisning till 4 kap. – gäller emellertid balkens allmänna bestämmelser om utmätning i tillämpliga delar.

I tredje stycket av 1 § anges att bestämmelserna i 8 kap. inte är tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

I 10 § första meningen beredningens förslag föreskrivs att bestämmelserna i 2–9 §§ – vilka reglerar utmätning av lön – i tillämpliga delar gäller även beträffande utmätning av belopp vilka utgår som pension eller livränta. Beredningen understryker att bestämmelsen inte gäller utmätning av själva rätten till pension eller livränta, vilken i allmänhet enligt särskilda

bestämmelser i olika lagar inte är utmätningsbar. Utmätningsförbud som gäller själva rätten till pension eller livränta hindrar inte utmätning av förfallande belopp, i den mån utrymme finns för sådan utmätning enligt 2–9 §§.

Remissyttrandena. Flera remissinstanser framhåller att sjukpenning numera har karaktär av lön och därför bör i förevarande kapitel jämställas med lön m.m. I några remissyttranden sägs att detsamma bör gälla föräldrapenning och arbetslöshetsunderstöd.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen ifrågasätter om det finns tillräcklig anledning att lön, som betalas ut sedan löntagaren har avlidit, skall vara bättre skyddad än om den hade betalats ut dessförinnan. Beträffande andra juridiska personer än dödsbo anser utredningen att det i vissa fall finns ett befogat intresse från det allmännas sida att ta i anspråk ersättning för utfört arbete på samma sätt som en arbetstagares lön. Det förekommer enligt utredningen ofta att personer, som egentligen är att anse som anställda hos en eller ett fåtal arbetsgivare, bildar aktiebolag för att komma i ett bättre beskattningsläge. Vederlaget betalas ut direkt till bolaget och kan därför inte f.n. tas i anspråk genom införsel eller utmätning i lön.

Föredraganden. De synpunkter som en del remissinstanser har fört fram när det gäller möjligheterna att ta i anspråk olika förmåner har till stor del redan tillgodosetts genom ändringar i UL. Som har framgått av redogörelsen för gällande rätt kan sålunda sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning, numera tas i anspråk genom utmätning i den särskilda ordning som är föreskriven för utmätning av lön. I nämnda dagersättningar ingår bl.a. föräldrapenning. Denna ordning bör uppenbarligen behållas. Jag vill emellertid understryka angelägenheten av att det vid bestämmande av det utmätningsfria beloppet tas hänsyn till de ökade utgifter som sjukdom eller motsvarande tillstånd ofta för med sig för den som är berättigad till dagersättningen (jfr LU 1975/76:11 s. 7).

Några remissinstanser har ansett att även förmåner vid arbetslöshet bör kunna bli föremål för utmätning i den ordning som föreskrivs i förevarande kapitel. Prövningen av den frågan bör emellertid lämpligen anstå i avvaktan på resultatet av pågående utredning angående en allmän arbetslöshetsförsäkring m.m. Här kan hänvisas till vad som vid 15 kap. 2 § anförs beträffande samma fråga vid införsel.

I enlighet med det sagda skall enligt departementsförslaget genom utmätning i den särskilda ordning som föreskrivs i förevarande kapitel kunna tas i anspråk dels arbetstagares lön, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse, dels annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares, dels vad som utgår som pension eller livränta, dels slutligen sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller

olycksfall eller av annan sådan anledning. De olika ersättningarna har tagits upp under olika punkter i 1 § (jfr 15 kap. 2 §).

I detta sammanhang vill jag nämna att numera utgår under vissa förutsättningar ersättning från det allmänna till bl.a. privatpraktiserande läkare resp. tandläkare för utfört arbete. Bestämmelser härom finns i 2 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring samt i läkarvårdstaxan (1974:699) och tandvårdstaxan (1973:638). Ersättningen – läkarvårdsersättning resp. tandvårdsersättning – utbetalas till läkaren resp. tandläkaren av försäkringskassan, i allmänhet månadsvis. Sådan ersättning får anses falla under vad som i punkt 2 sägs om annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären än lön till arbetstagare.

En remissinstans har ifrågasatt lämpligheten av att utmätning enligt bestämmelserna i förevarande kapitel inte kan äga rum mot juridisk person. Därvid har beträffande dödsbo nämnts det fallet att lön betalas ut först sedan löntagaren har avlidit och i fråga om annan juridisk person fall då den som egentligen är att anse som anställd bildar aktiebolag för att undgå skatt. Med anledning härav vill jag beträffande dödsbofallet framhålla att förbud mot utmätning i förevarande ordning när gäldenären är dödsbo inte bör hindra att pågående utmätning fortgår i inkomst som visserligen förfaller till betalning först efter gäldenärens död men som belöper på tiden före dödsfallet. Härutöver synes inte finnas något större utrymme för sådan utmätning när gäldenären är dödsbo. Inte heller i fråga om andra juridiska personer torde föreligga något större behov av att kunna företa utmätning i den ordning som föreskrivs i förevarande kapitel. Förmåner av det slag som kan bli föremål för sådan utmätning torde mera sällan tillkomma juridiska personer. Utmätning i förevarande ordning passar dessutom mindre väl i fall då gäldenären är juridisk person. För juridisk persons skulder kan naturligtvis vanlig utmätning äga rum. Därvid kan även innestående fordran på arvode för utfört arbete tas i anspråk. Vid utmätning hos juridisk person (frånsett dödsbo) är beneficiereglerna inte tillämpliga (5 kap. 3 §). På grund av det anförda har jag inte funnit skäl att frångå beredningens förslag att bestämmelserna i förevarande kapitel inte skall vara tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person. Föreskrift härom har i departementsförslaget tagits upp i andra stycket av 1 §.

Enligt 18 § i förevarande kapitel i departementsförslaget skall utmätning i den ordning som anges i kapitlet kunna äga rum, om gäldenären arbetar i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och till följd därav utmätning inte kan äga rum. I tredje stycket av 1 § har tagits upp en erinran om denna möjlighet.

2 § Paragrafen, som saknar direkt motsvarighet i beredningens förslag, innehåller en föreskrift som gör det möjligt att i följande paragrafer i allmänhet inte nämna andra förmåner än lön.

Föredraganden. I departementsförslaget har bestämmelserna om löneutmätning i formellt hänseende utformats något annorlunda än i beredningens förslag. Detta beror bl.a. på att bland de förmåner som kan tas i anspråk enligt bestämmelserna i kapitlet har tillkommit en ytterligare grupp, sjukpenning och liknande dagersättningar, samt att hänvisningarna till införselkapitlet har ersatts av direkta bestämmelser i saken. I 1 § har sålunda under särskilda punkter angetts de olika förmåner beträffande vilka bestämmelserna i kapitlet är tillämpliga. Det har förefallit lämpligt att i de följande paragraferna uttryckligen behöva nämna endast lön.

Med hänsyn till det sagda anges i förevarande paragraf att vad som föreskrivs i det följande om utmätning av lön också gäller vid utmätning av annan förmån som avses i 1 §, om inte annat anges, samt att bestämmelse om arbetsgivare därvid gäller den som utger förmånen. Samtliga bestämmelser angående lön kan emellertid enligt sakens natur inte bli tillämpliga i fråga om övriga ersättningar. Beträffande utmätning av belopp som utgår som pension eller livränta samt av sjukpenning och liknande dagersättningar meddelas vissa särskilda bestämmelser i kapitlet (5 § tredje stycket och 8 § andra stycket).

Villkor för utmätning

3 § Denna paragraf, som delvis motsvarar 8 kap. 3 § första stycket beredningens förslag, anger sättet för löneutmätning.

Gällande rätt. I 67 a § 1 mom. första meningen UL anges att arbetstagares avlöning som innestår hos arbetsgivaren får tas i anspråk genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och tillställa utmätningsmannen viss del. I 67 b §, som innehåller de villkor och begränsningar som gäller för utmätning av innestående lön, föreskrivs i punkt 1 att förordnande om utmätning får meddelas beträffande avlöning som förfaller under viss i förordnandet angiven tid eller beträffande viss avlöningspost.

Lagberedningen. I 3 § första stycket beredningens förslag föreskrivs att när hinder inte möter enligt 2 § – som ställer upp hinder mot utmätning bl.a. i fall då det kan antas att gäldenären har gjort vad han har förmått för att betala skulden – förordnande om utmätning får meddelas beträffande avlöning som förfaller under viss i förordnandet angiven tid eller beträffande viss avlöningspost. Bestämmelsen i första meningen av 67 a § 1 mom. UL behöver enligt beredningen inte någon uttrycklig motsvarighet i UB.

Föredraganden. Utmätning av lön och andra förmåner som avses i förevarande kapitel skall ske i annan ordning än vanlig sakutmätning. Det synes lämpligt att i lagtexten, på samma sätt som i UL, ange sättet för löneutmätning. I enlighet härmed anges i första meningen av 3 § departementsförslaget att lön som innestår hos arbetsgivaren får utmätas genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och tillställa kronofogdemyndigheten viss del. I andra meningen föreskrivs, i överensstämmelse med bered-

ningens förslag, att beslut om utmätning får meddelas beträffande lön som förfaller under viss i beslutet angiven tid eller beträffande viss lönepost.

4 § I paragrafen ges bestämmelser om beneficium vid utmätning av lön. Paragrafen motsvarar 8 kap. 3 § andra stycket beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 67 b § 3 UL får förordnande om utmätning av innestående lön omfatta endast belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Vid tillämpning av vad som nu har sagts skall, om förordnandet gäller ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad, särskild hänsyn tas till detta förhållande. Som tredje mening anges att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om beräkningen av det utmätningsfria beloppet. Beträffande utmätning av sjukpenning och annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning finns en särskild bestämmelse i 67 d § 3 mom. UL. Där anges att sådan ersättning för de fyra första dagarna av en period, för vilka ersättning utgår, skall förbehållas gäldenären utan avdrag, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Med stöd av bestämmelsen i 67 b § 3 tredje meningen UL (se även 3 § 4 instruktionen för riksskatteverket) har RSV senast den 29 november 1977 meddelat föreskrifter om beräknande av det utmätningsfria beloppet, vilka gäller för år 1978.

Lagberedningen. Andra stycket i 3 § beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella ändringar, med 67 b § 3 UL i paragrafens lydelse vid tidpunkten för beredningens förslag.

Remissyttrandena. Storleken av det utmätningsfria beloppet kritiseras av *RSV*. Verket anför att gällande bestämmelser är för restriktiva för att institutet löneutmätning skall kunna anses effektivt. Enligt verket bör lagstiftaren välja en nivå för det utmätningsfria beloppet som medför att antalet löneutmätningar ökar. Verket vill inte för sin del uttala någon mening om denna nivå förrän 1972 års skatteutredning har redovisat vilken nivå som bör väljas för förbehållsbeloppet vid införsel. Även *kronofogdeföreningen* och *länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det utmätningsfria beloppet bör sänkas. Kronofogdeföreningen ifrågasätter om inte nämnda belopp bör kunna bringas i överensstämmelse med förbehållsbeloppet vid införsel.

Ett par remissinstanser, däribland *RSV*, framhåller att tillämpningen av de hittillsvarande bestämmelserna om det utmätningsfria beloppet har föranlett en mycket varierande praxis vid kronofogdemyndigheterna. Dessa remissinstanser anser därför att bestämmelser bör införas som skapar en enhetlig tillämpning över hela landet.

Föredraganden. Som jag har berört i det föregående är det framför allt två villkor för löneutmätning som påverkar institutets användning, näm-

ligen storleken av det utmätningsfria beloppet och den tid under vilken utmätning får ske utan gäldenärens medgivande. I 4 § behandlas den första av dessa förutsättningar. Jag vill erinra om att bedömningen av denna fråga har nära samband med hur förbehållsbeloppet bestäms vid införsel. Till en början skall jag därför uppehålla mig något vid sambandet mellan beneficiereglerna vid de båda formerna av löneexekution.

I fråga om införsel, som kan äga rum endast för vissa, särskilt angelägna fordringar, föreskrivs såväl i gällande rätt som i departementsförslaget att gäldenären skall förbehållas ett belopp för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan, som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt. Detta förbehållsbelopp är numera anknutet till bestämmelserna om existensminimum vid skatteavdrag, vilka genom lagändring år 1976 har blivit gynnsammare för gäldenären. Beträffande löneutmätning föreskrivs f.n. att sådan utmätning får omfatta endast belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Innebörden härav är enligt förarbetena att det utmätningsfria beloppet skall vara avsevärt större än förbehållsbeloppet vid införsel (prop. 1968:130 s. 107 och 1LU 1968:48 s. 68). Beredningens förslag i fråga om det utmätningsfria beloppet överensstämmer med nu gällande bestämmelser.

Enligt de av RSV meddelade föreskrifterna angående beräknande av förbehållsbeloppet vid införsel tillämpas s.k. normalbelopp, vilka omfattar alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad. Normalbeloppet uppgår per år för ensamstående till 95 % och för den som är gift eller eljest sammanbor med annan till 165 % av basbeloppet för december månad närmast föregående år. För varje barn utgör normalbeloppet 40 % av basbeloppet. I enlighet härmed utgör normalbeloppet år 1978 för ensamstående 934 kr och för den som är gift eller eljest sammanbor med annan 1.622 kr per månad. För varje hemmavarande barn tillkommer 393 kr per månad. Avvikelser från normalbeloppen skall ske dels genom avdrag för sidoinkomster m.m., dels genom tillägg för bostadskostnad och vissa andra särskilda kostnader.

I fråga om det utmätningsfria beloppet vid löneutmätning gäller särskilda normalbelopp, men i övrigt tillämpas samma föreskrifter som har meddelats för beräkning av förbehållsbeloppet vid införsel. Normalbeloppet per månad för år 1978 utgör 1.080 kr för ensamstående och 1.800 kr för den som är gift eller eljest sammanbor med annan. Dessa belopp utgör efter avrundning 110 resp. 183 % av basbeloppet för december 1977. Tillägget för varje barn uppgår till 400–440 kr per månad. Som framgår av vad jag har anfört under kapitelrubriken torde utmätning av lön numera förekomma i större utsträckning än under de första åren efter tillkomsten av reglerna om löneutmätning.

Som jag har framhållit i det föregående bör löneutmätning, som står till

buds för alla slags fordringar, även i fortsättningen tillämpas med återhållsamhet. Det är sålunda enligt min mening angeläget att löneutmätning inte blir alltför betungande för gäldenären, så att denne t.ex. förlorar intresset att arbeta. Jag anser därför inte lämpligt att det utmätningsfria beloppet sammanfaller med förbehållsbeloppet vid införsel eller att skillnaden blir endast obetydlig. Det utmätningsfria beloppet bör bestämmas på sådant sätt att löneutmätningsinstitutet klart avgränsas från införselinstitutet. Det utmätningsfria beloppet bör sålunda vara betydligt större än förbehållsbeloppet vid införsel.

I enlighet med det sagda anges i första meningen av förevarande paragraf att lön får tas i anspråk genom utmätning endast i den mån lönen uppenbart överstiger vad som behövs för gäldenärens och hans familjs underhåll samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. I andra meningen föreskrivs att om utmätningen avser ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad, särskild hänsyn skall tas till detta förhållande.

Som framgår av det tidigare sagda har regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigats att meddela närmare föreskrifter om beräknande av det utmätningsfria beloppet vid löneutmätning, och sådana föreskrifter har också meddelats. Något formellt bemyndigande av detta slag torde emellertid inte behövas, eftersom det rör sig om sådana föreskrifter om verkställighet av lag som enligt 8 kap. 13 § regeringsformen kan beslutas av regeringen eller regeringen underordnad myndighet. Departementsförslaget innehåller därför inte någon bestämmelse om bemyndigande att meddela föreskrifter av aktuellt slag. Jag utgår från att sådana föreskrifter även i fortsättningen skall meddelas av RSV.

I departementsförslaget har inte tagits upp motsvarighet till bestämmelsen i 67 d § 3 mom. UL om utmätningsfrihet för sjukpenning och liknande dagersättningar under de första dagarna av en ersättningsperiod. Angående anledningen härtill får jag hänvisa till vad som anförs beträffande motsvarande fråga vid införsel under 15 kap. 9 §.

5 § Paragrafen, som motsvarar 8 kap. 4 § och 10 § andra meningen beredningens förslag, innehåller bestämmelser om den längsta tid under vilken löneutmätning får pågå.

Gällande rätt. Enligt 67 b § 4 UL får utan gäldenärens i utmätningsmålet lämnade medgivande utmätning inte under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än tre månader eller, om fordringens art ger särskild anledning till det, sex månader. Utmätning får inte heller under två kalenderår efter varandra ske så att lönen kommer att i en följd eller utan större uppehåll tas i anspråk under längre tid än nu har sagts. Vidare anges att det om möjligt bör undvikas att avlöningen tas i anspråk under gäldenärens semester eller i omedelbar anknytning till den. I 67 b § 4 föreskrivs slutligen att gäldenären får återkalla medgivande som nyss har

sagts, när utmätning har tillämpats sex månader eller om förhållandena har ändrats väsentligt.

Enligt 67 b § 5 har bestämmelserna i punkt 4 inte tillämpning vid utmätning av ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad. Meddelas i annat fall förordnande om utmätning beträffande viss avlöningspost, skall förordnandet vid tillämpning av punkt 4 anses gälla den tid på vilken den posten belöper.

I 67 d § 1 mom. UL föreskrivs beträffande utmätning av belopp vilka utgår som pension eller livränta att vid tillämpning av 67 b § skall iakttas att om beloppen förfaller med längre mellanrum än en månad utmätning inte får äga rum i vidare mån än om de hade förfallit månadsvis.

Lagberedningen. Bestämmelserna i 4 § beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med 67 b § 4 och 5 UL. I 10 § föreslås beträffande utmätning av belopp vilka utgår som pension eller livränta att om beloppen förfaller med längre mellanrum än en månad, vid tillämpning av 4 § skall iakttas att utmätning inte får ske i vidare mån än om de hade förfallit månadsvis.

Remissyttrandena. Flera remissinstanser förordar att den föreslagna längsta tiden för löneutmätning förlängs. Sålunda framhåller *RSV* att även om nivån för det utmätningsfria beloppet sätts lägre än f.n. gäldenären kan förutsättas ha kvar ett belopp som klart överstiger förbehållsbeloppet vid införsel. Mot bakgrund härav anser verket att gäldenären bör kunna bära bördan av en löneutmätning under längre tid än vad beredningen har föreslagit. En viss effektivisering av löneutmätningsinstitutet kan nås om de nuvarande tidsperioderna förlängs till sex resp. nio månader. För gäldenären är enligt RSV en sådan förlängning inte enbart till nackdel. Om det t.ex. är aktuellt att företa löneutmätning för en mindre skuld, kan det vara fördelaktigare för gäldenären att ett mindre belopp tas ut varje månad under ett halvt år än att skuldbeloppet tas ut under endast tre månader. En förlängning av löneutmätningsperioderna innebär dessutom generellt sett att gäldenären drabbas av mindre kostnader för exekutionen. De korta perioder som nu tillämpas medför att få skulder blir fullbetalda i ett och samma mål. Borgenären måste därför återkomma flera gånger med ansökan om utmätning. Med nya mål följer nya exekutionsavgifter, som tas ut av gäldenären. Även *kronofogdeföreningen*, *länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Folksam* anser att man bör förlänga den tid under vilken löneutmätning får äga rum.

Bestämmelsen att löneutmätning inte får äga rum under två kalenderår efter varandra på så sätt att lönen i en följd eller utan större uppehåll tas i anspråk under längre tid än tre resp. sex månader har enligt *RSV* i nuvarande tillämpning gett upphov till högst varierande handläggning hos kronofogdemyndigheterna. Tillämpningen av uttrycket "utan större uppehåll" har sålunda varierat mellan en månad och sex månader. Mot bakgrund härav anser RSV att nämnda uttryck bör bytas ut mot en bestämd tidsperiod, förslagsvis tre månader.

RSV tar även upp frågan hur bestämmelserna om att löneutmätning endast får ske under viss tid per kalenderår skall tillämpas i samband med besvär. Enligt verkets mening måste bestämmelserna uppfattas på det sättet att den nuvarande tidsperioden tre månader får överskridas vid besvär och att sålunda, om överinstansen medger löneutmätning med högre belopp än som redan har tagits ut enligt det överklagade beslutet, det överskjutande beloppet om möjligt skall tas ut utan hinder av tremånaderstidens utgång. Verket hemställer att frågan löses i balken. Även *Svea hovrätt* berör saken och förordar för sin del att en regel införs – eventuellt i administrativ ordning – om särskild förtur i överklagade mål om löneutmätning när utmätning har medgetts med lägre belopp än vad sökanden har yrkat. Enligt hovrätten bör möjligen dessutom tremånadersgränsen utsträckas i sådana fall.

Enligt *LO* saknas anledning att i fråga om tidsbegränsningen av löneutmätning göra skillnad mellan å ena sidan lön i allmänhet och å andra sidan ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad. LO föreslår därför att bestämmelserna om tidsbegränsning får gälla även sådana ersättningar.

Föredraganden. Maximitiden för löneutmätning är f.n. tre månader per kalenderår eller, om fordringens art ger särskild anledning till det, sex månader. Beredningen har inte föreslagit någon ändring på denna punkt, men flera remissinstanser har ansett att maximitiden bör förlängas. För egen del vill jag framhålla att maximitiden bör ses i samband med övriga begränsningar i fråga om löneutmätning, främst det vid jämförelse med införsel förhållandevis stora beneficiet vid sådan utmätning. Hänsyn bör också tas till att tiden inte hänför sig till varje särskild fordran för vilken utmätning söks utan avser den sammanlagda tid under vilken gäldenärens lön över huvud får tas i anspråk genom utmätning. Mot bakgrund härav framstår en längsta tid om tre månader om året för normalfall som väl kort. Enligt vad jag har erfarit förekommer det också i ganska stor utsträckning att gäldenären medger löneutmätning under längre tid. En förlängning till sex månader framstår därför som rimlig. Enligt min mening bör en sådan förlängning kunna ske utan att gäldenärerna blir oskäligt betungade. Som har påpekats av RSV bör det tvärtom i vissa fall kunna vara till fördel för en gäldenär att en skuld fördelas på sex i stället för på tre månader. Någon anledning att med en förlängd maximitid göra skillnad mellan olika fordringar allt efter dessas art finns inte. Jag föreslår därför att den nuvarande maximitiden om tre månader förlängs till sex månader och att någon särskild tid inte skall gälla för vissa fordringar på grund av deras art.

Enligt beredningens förslag skall, i överensstämmelse med gällande rätt, utmätning inte få äga rum under två kalenderår efter varandra på sådant sätt att lönen i en följd eller utan större uppehåll tas i anspråk under längre tid än som gäller för utmätning under ett och samma kalenderår. I ett remissyttrande har förordats att uttrycket "utan större uppehåll" ersätts

av en bestämd tidsangivelse, eftersom motsvarande bestämmelse i UL har föranlett en varierande praxis hos kronofogdemyndigheterna. Enligt min mening skulle emellertid en föreskrift om viss bestämd tid för uppehåll bli alltför stel i tillämpningen. Jag är därför inte beredd att tillmötesgå denna begäran. Den föreslagna bestämmelsen får emellertid anses innebära att det efter avslutad löneutmätning som har pågått sex månader under ett kalenderår i allmänhet bör förflyta ungefär tre månader innan sådan utmätning får äga rum på nytt.

Ett par remissinstanser har tagit upp en särskild fråga rörande tidsbegränsningen av löneutmätning, nämligen om tiden får överskridas i fall då överinstansen efter besvär finner att utmätning borde ha verkställts med högre belopp än som har tagits ut under en redan förfluten period. Därvid har förordats att överskjutande belopp skall få tas ut utan hinder av tidsbegränsningen. För egen del vill jag till en början påpeka att för gällande rätts del har frågan numera prövats av högsta domstolen, som därvid ansåg att någon sådan förlängning av tiden inte kan äga rum (NJA 1974 s. 253). För införande av möjlighet till förlängning av tiden i fall som nu avses kan bl.a. anföras att rätten att överklaga kronofogdemyndighetens beslut kan sägas bli i viss mån illusorisk, om inte det högre belopp som enligt överinstansens prövning borde ha tagits ut också får drivas in utan dröjsmål. Å andra sidan skulle möjlighet till förlängning av tiden medföra att utmätning av lön skulle kunna äga rum under avsevärd tid under ett kalenderår. Även om högre belopp sammanlagt inte skulle kunna tas ut än som hade kunnat ske om kronofogdemyndigheten hade gjort samma bedömning som överinstansen, är en sådan utsträckning av tiden inte förenlig med den återhållsamhet som i övrigt präglar de föreslagna reglerna om löneutmätning.

Frågan kommer också i ett något annat läge om man, som nyss har föreslagits, förlänger den tid under vilken löneutmätning får pågå beträffande fordringar i allmänhet från nuvarande tre till sex månader per kalenderår. Om besvär anförs i nära anslutning till kronofogdemyndighetens beslut, bör överinstansens beslut kunna meddelas på sådan tid att större delen av utmätningsperioden återstår. Jag vill erinra om att enligt departementsförslaget skall besvär över kronofogdemyndighets beslut anföras direkt hos hovrätten. Det synes lämpligt att överklagade mål om löneutmätning handläggs särskilt skyndsamt i fall som nu avses. Någon särskild föreskrift härom torde dock inte behövas (jfr 17 § hovrättsinstruktionen 1974:692, omtryckt 1975:510). Det kan också påpekas att med stöd av 18 kap. 16 § andra stycket i departementsförslaget kan hovrätten interimistiskt förordna om uttagande av ett högre belopp än kronofogdemyndigheten har funnit skäligt. Med hänsyn till att föreskrifter numera finns meddelade om beräkningen av det utmätningsfria beloppet kan f.ö. den åsyftade situationen sällan väntas uppkomma. På grund av det anförda anser jag inte att möjlighet bör införas att vid överklagande överskrida maximitiden om sex månader per kalenderår.

Den föreslagna förlängningen av tid under vilken löneutmätning längst får pågå utan gäldenärens medgivande påkallar ändring av beredningens förslag om återkallande av sådant medgivande. Med den föreslagna maximitiden om sex månader synes lämpligt att gäldenärens medgivande till att utmätning får tillämpas under längre tid över huvud inte skall vara bindande för honom viss tid utan kunna återkallas när helst han så önskar. Detta torde inte behöva vålla några praktiska problem för kronofogdemyndigheterna. En återkallelse får givetvis verkan endast för tid efter det att återkallelsen har skett.

I enlighet med det sagda anges i första stycket första meningen av 5 § att utan gäldenärens medgivande i målet får utmätning inte under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än sex månader och i andra meningen att utmätning inte heller under två kalenderår efter varandra får ske så att lönen i en följd eller utan större uppehåll tas i anspråk under längre tid än sex månader. Enligt tredje meningen bör det om möjligt undvikas att lönen tas i anspråk under gäldenärens semester eller i omedelbar anknytning till denna. I fjärde meningen slutligen föreskrivs att medgivande som anges i det föregående kan återkallas av gäldenären.

Enligt min mening bör liksom hittills undantag från bestämmelserna om tidsbegränsning göras för ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad. Nämnda bestämmelser lämpar sig inte särskilt väl för sådana ersättningar. Som exempel kan nämnas att gäldenären uppbär vanlig lön och därutöver provision som förfaller ett par gånger om året. Om en sådan provisionspost tas i anspråk och tidsbegränsningen är tillämplig, skulle ytterligare utmätning inte få äga rum under det kalenderåret (jfr andra stycket andra meningen), trots att provisionen måhända uppgår till ett ganska blygsamt belopp. Genom bestämmelsen i 4 § andra meningen får emellertid gäldenären ett skydd för nu aktuella ersättningar som i huvudsak motsvarar syftet med tidsbegränsningen. Även i övrigt överensstämmer andra stycket i departementsförslaget i sak med 4 § andra stycket i beredningens förslag.

I tredje stycket i paragrafen regleras det fallet att vad som utgår som pension eller livränta förfaller med längre mellanrum än en månad. Bestämmelsen överensstämmer med 10 § andra meningen beredningens förslag.

6 § Denna paragraf, som motsvarar 8 kap. 2 § tredje stycket beredningens förslag, innehåller särskilda bestämmelser beträffande semestermedel.

Gällande rätt. Enligt 67 b § 6 UL får ersättning som utgår i stället för semester och innestår hos arbetsgivaren inte i något fall utmätas utan gäldenärens i utmätningsmålet lämnade medgivande. Vad som har sagts nu gäller även semestermedel, som av arbetsgivaren har inbetalats till och innestår hos särskild kassa.

Lagberedningen. Bestämmelserna i 2 § tredje stycket beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella ändringar, med 67 b § 6 UL.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

Förfarandet

7 § Denna paragraf, som motsvarar hänvisning i 8 kap. 5 § beredningens förslag till bestämmelse i införselkapitlet, innehåller föreskrift om gäldenärens hörande.

Gällande rätt. Enligt 67 a § 3 mom. UL har bl.a. 9 § införsellagen motsvarande tillämpning i mål om utmätning av innestående lön. I 9 § införsellagen föreskrivs att innan beslut om införsel meddelas, utmätningsmannen skall bereda gäldenären tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Gäldenären behöver dock inte höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om införsel hos den nya arbetsgivaren.

Lagberedningen. I 5 § beredningens förslag hänvisas på liknande sätt som i gällande rätt till bl.a. 4 kap. 9 §, som motsvarar 9 § införsellagen.

Föredraganden. I departementsförslaget har hänvisningen till införselkapitlet ersatts av direkta bestämmelser i saken. I förevarande paragraf har sålunda tagits upp bestämmelser som motsvarar 15 kap. 8 §.

8 § Paragrafen, som saknar motsvarighet i beredningens förslag, innehåller föreskrifter om bestämmande av utmätningsbelopp och utmätningsfritt belopp.

Gällande rätt. UL innehåller inte uttryckliga bestämmelser om hur utmätningsmannen skall förfara vid tillämpning av vad som i 67 b § UL föreskrivs om i vilken omfattning lön får tas i anspråk genom utmätning (jfr i fråga om införsel 10 § första stycket införsellagen). Sådana bestämmelser har i stället tagits upp i USK (26 §). Beträffande sjukpenning och annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning finns en särskild bestämmelse i 67 d § 3 mom. andra meningen UL. Där anges att vid beslut om utmätning i sådan ersättning det belopp som högst får innehållas och det belopp som skall förbehållas gäldenären skall bestämmas per dag.

Föredraganden. Det synes lämpligt att i balken uttryckligen reglera hur kronofogdemyndigheten skall förfara vid tillämpning av bestämmelserna i 4 § om i vad mån lön får tas i anspråk genom utmätning. Sådan föreskrift har tagits upp i första stycket av förevarande paragraf. Där anges att kronofogdemyndigheten bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (utmätningsbeloppet), dels det belopp som enligt 4 § skall förbehållas gäldenären (det utmätningsfria beloppet). Bestämmelsen ansluter nära till 15 kap. 9 § första stycket departementsför-

slaget. I förordnande om utmätning av lön bör även anges bl.a. den tid under vilken utmätningen skall tillämpas, såvida det inte endast är fråga om utmätning av viss lönepost. Föreskrifter härom kan meddelas i tillämpningsbestämmelser.

I andra stycket av paragrafen har tagits upp en bestämmelse angående sjukpenning och liknande dagersättningar, vilken i sak överensstämmer med 67 d § 3 mom. andra meningen UL.

9–11 §§ I dessa paragrafer, som motsvarar hänvisning i 8 kap. 5 § beredningens förslag till bestämmelser i införselkapitlet, meddelas vissa ytterligare föreskrifter om förfarandet i mål om utmätning av lön.

Gällande rätt. Enligt 67 a § 3 mom. UL har vissa bestämmelser i införsellagen, bl.a. 11–13 §§, motsvarande tillämpning i mål om utmätning av innestående lön. I 11 § föreskrivs att utmätningsmannen, om särskilda skäl föreligger, får föreskriva att arbetsgivaren skall anpassa sättet för lönens utbetalande så att införseln kan verkställas i därför lämpad ordning. Enligt 12 § första stycket skall beslut om införsel ändras, om anledning förekommer till det. Andra stycket i samma paragraf innehåller en föreskrift att beslut om införsel för underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och det är anledning anta att bidragsskyldigheten skall fullgöras för framtiden. I 13 § anges att utmätningsmannen skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om införsel eller i fråga som avses i 11 eller 12 §.

Lagberedningen. I 8 kap. 5 § i beredningens förslag föreslås, i saklig överensstämmelse med gällande rätt, att bl.a. 4 kap. 11–13 §§ skall ha motsvarande tillämpning i mål om utmätning av lön.

Föredraganden. I departementsförslaget har hänvisningen till införselkapitlet ersatts av direkta bestämmelser i saken. Föreskrifterna i 9–11 §§ i förevarande kapitel motsvarar sålunda 15 kap. 11–13 §§. Det fall som avses i 15 kap. 12 § andra stycket saknar dock motsvarighet vid löneutmätning, varför någon liknande bestämmelse inte har tagits upp i 7 kap.

Företrädesordning

12 § Denna paragraf, som motsvarar 8 kap. 3 § tredje stycket beredningens förslag, innehåller bl.a. en bestämmelse om förhållandet mellan löneutmätning och skatteavdrag.

Gällande rätt. Enligt 67 b § 7 UL har skatteavdrag företräde framför utmätning. I samma punkt anges att i fråga om förhållandet mellan införsel och utmätning gäller bestämmelser i införsellagen. De bestämmelser som åsyftas återfinns i 17 § införsellagen.

Lagberedningen. Föreskriften i 3 § tredje stycket i beredningens förslag överensstämmer med 67 b § 7 UL. Hänvisningen till bestämmelser som reglerar förhållandet mellan införsel och utmätning avser enligt

uttrycklig föreskrift i förslaget 4 kap. 17 §. Beredningen påpekar att uppbördslagen innehåller bestämmelser som syftar till att förekomma att skatteavdrag med gäldenärens medverkan höjs så att utmätning inte kan äga rum (45 § 3 mom. jfrt med 41 § 1 mom.).

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Bestämmelser om förhållandet mellan införsel och utmätning har i departementsförslaget tagits upp i 15 kap. 17 §. Hänvisningen i andra meningen av förevarande paragraf har jämkats i enlighet därmed.

13 § I denna paragraf har tagits upp en föreskrift om inträdet av förmånsrätt vid löneutmätning. Paragrafen motsvarar 8 kap. 6 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 67 c § 1 mom. UL anges att utmätning av innestående avlöning inte anses fullbordad förrän den som skall betala ut avlöningen har fått underrättelse om beslutet och det belopp som skall innehållas är förfallet till betalning. Bestämmelsen skall ses i samband med 77 § 1 mom., där det föreskrivs att då utmätning av lös egendom är fullbordad så som sägs i 67 c § 1 mom. eller 73–76 §§, borgenären njuter förmånsrätt i det utmätta efter vad som stadgas i förmånsrättslagen. Se även 8 och 9 §§ förmånsrättslagen.

Lagberedningen. Enligt 5 kap. 28 § första stycket i beredningens förslag gäller som huvudregel beträffande tidpunkten för inträdet av förmånsrätt att utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet. Beredningen framhåller att i enlighet med denna princip bör i fråga om utmätning av lön det nuvarande kravet på underrättelse till den som skall betala ut lönen m.m. slopas. Detta torde enligt beredningen inte medföra någon olägenhet. Däremot bör kravet på att lönen har förfallit till betalning stå kvar. Om utmätning av innestående lön sker först efter förfallodagen, kommer den att omedelbart medföra förmånsrätt. I enlighet med det sagda föreskrivs i 8 kap. 6 § beredningens förslag att utmätningen vid tillämpning av förmånsrättslagen skall anses verkställd när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning.

Beredningen anmärker att införsel går före utmätning. Om införselbeslut meddelas först efter förfallodagen för avlöning och utmätningsbeslut därefter meddelas beträffande samma avlöning, skall givetvis införseln gå före. Har åter utmätningsbeslutet meddelats efter förfallodagen men före införselbeslutet, går utmätningen före eftersom den är fullbordad redan innan införselbeslutet har meddelats.

Föredraganden. Enligt 4 kap. 30 § första stycket departementsförslaget skall förmånsrätt på grund av utmätning i allmänhet inträda i och med beslutet. I enlighet med denna princip bör inte för inträde av förmånsrätt vid löneutmätning krävas att arbetsgivaren eller motsvarande utbetalare har underrättats om beslutet. Jag godtar sålunda beredningens förslag att för-

månsrätt på grund av sådan utmätning bör inträda när det belopp som skall innehållas enligt beslutet om utmätning har förfallit till betalning.

Jag ansluter mig till beredningens uttalanden om konkurrensen mellan införsel och löneutmätning.

14 § Paragrafen, som motsvarar 8 kap. 11 § beredningens förslag, reglerar den konflikt som uppkommer, när utmätning har skett av belopp vilka utgår som pension eller livränta och själva rätten till pension eller livränta därefter blir utmätt.

Gällande rätt. Om utmätning för viss fordran har skett av belopp vilka utgår som pension eller livränta och rättigheten som sådan därefter utmäts för annan fordran, skall enligt 67 d § 2 mom. UL så anses som om den senare utmätningen hade skett även för obetald del av den förra fordringen.

Lagberedningen. Bestämmelsen i 11 § beredningens förslag överensstämmer i sak med 67 d § 2 mom. UL. Beredningen erinrar om att själva rätten till pension eller livränta i allmänhet inte är utmätningsbar.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med 11 § beredningens förslag.

15 § Denna paragraf, som motsvarar 8 kap. 9 § beredningens förslag, innehåller förbud mot löneutmätning i fall då gäldenären är försatt i konkurs.

Gällande rätt. Enligt 67 c § 3 mom. UL får, om gäldenären försätts i konkurs, förordnande om utmätning inte tillämpas beträffande lön som förfaller under konkursen.

Lagberedningen. Bestämmelsen i 9 § beredningens förslag överensstämmer med gällande rätt.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med 9 § beredningens förslag.

Arbetsgivares skyldigheter

16–18 §§ Dessa paragrafer innehåller vissa föreskrifter om vad arbetsgivaren har att iaktta vid utmätning av lön, om verkan av att arbetsgivaren inte rättar sig efter utmätningsbeslut och om åtgärd i fall då gäldenär arbetar utan skälig lön. De har delvis sin motsvarighet i 5 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 67 a § 3 mom. UL har vissa bestämmelser i införsellagen om arbetsgivares skyldigheter vid införsel, nämligen 19 och 20 §§, motsvarande tillämpning i mål om utmätning av innestående lön. I 19 § införsellagen föreskrivs i första stycket att införselbeloppet skall innehållas endast i den mån avlöningen överskjuter förbehållsbeloppet och i andra stycket att arbetsgivaren skall tillställa utmätningsmannen innehållet

belopp på tid och sätt som denne bestämmer och att utmätningsmannen, om särskild anledning förekommer, får ålägga arbetsgivaren att omedelbart tillställa honom innehållet belopp. I 20 § anges att om arbetsgivaren betalar ut avlöning i uppenbar strid mot beslut om införsel eller om han underlåter att inom föreskriven tid eller på anfordran tillställa utmätningsmannen innehållet belopp, utmätningsmannen får omedelbart hos arbetsgivaren genom utmätning ta ut vad som har skolat innehållas eller har innehållits.

Enligt 22 § första stycket införsellagen gäller att om gäldenären arbetar i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och till följd därav fordran som avses i 1 § 1 eller 2 – dvs. underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran – inte kan tas ut genom införsel, utmätningsmannen får ålägga arbetsgivaren att, för tid efter det att beslut därom har meddelats och till dess annat förordnas, till utmätningsmannen utge så mycket som hade kunnat tas ut genom införsel om skälig lön hade utgått för arbetet. Innan beslut meddelas skall såväl gäldenären som arbetsgivaren få tillfälle att yttra sig. I paragrafens andra stycke föreskrivs att det som sålunda utges skall räknas som genom införsel innehållen lön samt att om arbetsgivaren underlåter att utge belopp som har bestämts genom beslutet, 20 § har motsvarande tillämpning.

I fråga om utmätning av lön saknas motsvarighet till bestämmelserna i 22 § införsellagen.

Lagberedningen. I 8 kap. 5 § beredningens förslag föreskrivs att 4 kap. 19 och 20 §§, vilka motsvarar 19 och 20 §§ införsellagen, skall ha motsvarande tillämpning i mål om utmätning av avlöning. Däremot skall inte enligt förslaget 4 kap. 21 §, som motsvarar 22 § införsellagen, få motsvarande tillämpning vid löneutmätning.

Remissyttrandena m.m. I remissyttrandena görs inte någon erinran mot beredningens förslag om i vad mån bestämmelserna om arbetsgivares skyldigheter vid införsel skall få motsvarande tillämpning vid löneutmätning. I skrivelse till justitiedepartementet den 18 juni 1975 framhåller emellertid *RSV* att verket anser det angeläget att kronofogdemyndigheten i fall som avses i 22 § införsellagen får befogenhet att ålägga arbetsgivare utbetalning vid all löneexekution. Som skäl anförs att löneexekution kan äga rum när gäldenär är anställd i eget bolag, vilket uppges vara ganska vanligt.

Föredraganden. I departementsförslaget har hänvisningen till införselkapitlet ersatts av direkta bestämmelser om arbetsgivares skyldigheter vid löneutmätning. Föreskrifterna i 16 och 17 §§ överensstämmer i sak med 8 kap. 5 § beredningens förslag i vad paragrafen hänvisar till 4 kap. 19 och 20 §§. Med anledning av att det i 17 § anges att oredovisat belopp under där angivna förutsättningar får utsökas hos arbetsgivaren vill jag påpeka att av 4 kap. 1 § andra stycket följer att utmätning får äga rum i sådant fall.

Beträffande frågan om kronofogdemyndigheten vid löneutmätning bör

ha befogenhet att ingripa i fall då gäldenär arbetar utan skälig lön vill jag framhålla följande. Erfarenheten visar att gäldenärer ibland söker hindra verkställighet genom skentransaktioner eller andra illojala förfaranden. Bl.a. förekommer att en gäldenär arbetar hos make eller annan utan synlig lön eller mot så låg ersättning att löneexekution inte kan äga rum. Saken har i gällande rätt beaktats i fråga om införsel. I fall som har nämnts nu kan sålunda utmätningsmannen ålägga arbetsgivaren att utge så mycket som hade kunnat tas ut genom införsel, om skälig lön hade utgått för arbetet. Bestämmelsen gäller dock endast vid införsel för underhållsbidrag och kommunal bidragsfordran.

Motsvarande missbruk kan uppenbarligen förekomma vid verkställighet för fordringar, för vilka inte införsel står till buds men väl löneutmätning. Det är enligt min mening angeläget att sådant illojalt förfarande motverkas även vid löneutmätning. Beträffande införsel föreslår jag i 15 kap. att nämnda befogenhet för kronofogdemyndigheten vidgas till att gälla beträffande samtliga införselbara fordringar, dvs. även skatter och allmänna avgifter samt böter och viten (15 kap. 19 §). På grund härav föreslår jag att kronofogdemyndigheten skall få samma befogenhet vid löneutmätning. Bestämmelser härom har tagits upp i 18 § i departementsförslaget. De har samma innebörd som bestämmelserna i 22 § införsellagen. Paragrafen tillåter sålunda inte ingripanden annat än i uppenbara fall. Att ersättningen understiger marknadsmässig lön är inte i och för sig tillräckligt för ingripande. Kronofogdemyndigheten skall också ta hänsyn till om gäldenären på grund av sjukdom eller av annan anledning inte kan göra en fullgod arbetsinsats. Det är tydligt att befogenheten bör handhas med varsamhet.

Särskilda bestämmelser

19 § I paragrafen, som motsvarar 8 kap. 8 § beredningens förslag, ges bestämmelser om s. k. säkerhetsutmätning.

Gällande rätt. Samtidigt som lön utmäts får enligt 67 c § 2 mom. UL till säkerhet för borgenärens rätt till betalning också annan tillgång utmätas. Med vidare åtgärd i den delen får anstå under högst ett år i avvaktan på att lön innehålls till betalning av fordringen.

Lagberedningen. Föreskriften i 8 § beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med 67 c § 2 mom. UL.

Remissyttrandena. RSV anser att med vidare åtgärder efter säkerhetsutmätning bör få anstå under den tid löneutmätningen varar. Verket pekar vidare på den situationen att sakutmätning har skett först och att tillfälle till löneutmätning yppas därefter. Med hänsyn till att löneexekution är förmånligast för gäldenären bör enligt verket kronofogdemyndigheten få möjlighet att i sådant fall vilandeförklara sakutmätningen enligt samma regler som gäller för säkerhetsutmätning.

Föredraganden. Som beredningen har föreslagit bör s.k. säkerhetsutmätning kunna ske vid sidan om utmätning av lön. När egendom har tagits i anspråk genom sådan utmätning, bör tills vidare anstå med realisation av egendomen. Det synes dock inte lämpligt att egendomen får förbli utmätt under alltför lång tid. Jag är därför inte beredd att tillmötesgå det vid remissbehandlingen framförda önskemålet om att med vidare åtgärder bör få anstå under hela den tid löneutmätningen kan vara. I departementsförslaget har sålunda anståndstiden om ett år behållits. Jag anser inte heller att anledning föreligger att ge kronofogdemyndigheten möjlighet att behandla en före löneutmätning beslutad sakutmätning på samma sätt som en säkerhetsutmätning.

Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer sålunda med beredningens förslag.

20 § I denna paragraf erinras om vad som gäller om utmätning, när lön har betalats ut. Paragrafen motsvarar 8 kap. 7 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 67 e § UL gäller att bl.a. lön, som inte får utmätas medan den innestår hos annan, inte heller får utmätas förrän dagen efter det att den har betalats ut.

Lagberedningen. I 7 § beredningens förslag anges att sedan avlöning har betalats ut gäller om utmätning av medlen vad som sägs i 6 kap. Hänvisningen åsyftar bl.a. 6 kap. 11 §, som ersätter 67 e § UL. Även beneficieprövningen i 6 kap. omfattas av hänvisningen.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med 7 § beredningens förslag.

Ansvar

21 § Paragrafen, som motsvarar 8 kap. 12 § beredningens förslag, innehåller en bestämmelse om straff för arbetsgivare m.fl.

Gällande rätt. Enligt 67 a § 3 mom. UL har bl.a. 21 § införsellagen motsvarande tillämpning i mål om utmätning av innestående lön. I 21 § införsellagen föreskrivs att arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa utmätningsmannen belopp som har skolat innehållas enligt beslut om införsel döms till böter. På grund av bestämmelserna i 67 a § 2 mom. och 67 d § 1 och 3 mom. UL torde straffbestämmelsen vara tillämplig även beträffande den som utger annan förmån än lön, i vilken utmätning enligt 67 a–67 d §§ kan äga rum.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 8 kap. 12 § att vad som i 4 kap. 28 § föreskrivs om påföljd när beslut om införsel inte iakttas skall ha motsvarande tillämpning i fråga om utmätning enligt 8 kap. 4 kap. 28 § i beredningens förslag överensstämmer i sak med 21 § införsellagen jämförd med 3 § samma lag.

Föredraganden. I departementsförslaget har hänvisningen till straffbestämmelsen i införselkapitlet ersatts av en direkt bestämmelse i saken. Bestämmelsen överensstämmer i sak med beredningens förslag. Den är tillämplig även vid utmätning av annan förmån som nämns i 1 § än lön. Detta följer av 2 §.

8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m.m.

Med detta kapitel inleds den del av UB som rör försäljning av utmätt egendom och indrivning av utmätt fordran. Denna del omfattar 8–12 kap. Bestämmelserna i 8 kap. ersätter, i den mån de inte saknar motsvarighet i gällande rätt, regler på skilda håll i UL samt vissa föreskrifter i SfL, LfL och FfL. Kapitlet motsvarar 9 kap. i beredningens förslag.

Föredraganden. I 8 kap. i departementsförslaget tas upp en del allmänna bestämmelser om försäljning, vilka i princip är gemensamma för all slags egendom. De kompletteras beträffande försäljning av olika slag av egendom av reglerna i 9–12 kap. Kapitlet överensstämmer i huvudsak med beredningens förslag.

I 9 kap. 16 § har beredningen föreslagit bestämmelser om insättning i bank av influtna medel. Där anges att medel som har influtit i utmätningsärende skall utan dröjsmål sättas in i bank mot ränta samt att insättning dock inte behöver ske, om det finns anledning anta att utbetalning kommer att ske inom två veckor från att medlen har influtit. Bestämmelserna ersätter liknande föreskrifter i 160 § 1 mom. UL. Regler om att influtna medel skall göras räntebärande kräver emellertid inte lagform. Motsvarande bestämmelser har därför inte tagits upp i departementsförslaget. Föreskrifter i saken kan meddelas av regeringen. Därvid torde krävas särbestämmelser beträffande allmänna mål.

Kapitlet inleds med föreskrifter om vem som har att ombesörja försäljning och om beaktande av förmånsrätt med vilken sökandens fordran är förenad (1 och 2 §§). Härefter ges bestämmelser om tid för försäljning och om hinder mot försäljning (3–7 §§). I de följande avsnitten behandlas förfarandet efter det att andel i viss egendom har utmätts (8 och 9 §§) samt tredje mans rätt till betalning (10–15 §§). Därefter regleras verkställighetens avbrytande (16 §) och handräckning åt den som har köpt utmätt egendom (17 §). Avslutningsvis meddelas en föreskrift om undantag från kapitlets tillämpning i allmänna mål (18 §).

Inledande föreskrifter

1 § Denna paragraf, som motsvarar 9 kap. 1 § i beredningens förslag, innehåller föreskrift om vem som svarar för försäljning av utmätt egendom. Den behandlar också exekutiv försäljning under konkurs.

Gällande rätt. Försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet åvilar f.n. utmätningsmannen. Utmätt registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge), luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg samt fast egendom skall däremot säljas av överexekutor (1 § SfL, 1 § LfL och 1 § FfL). Detsamma gäller andel i registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge), i luftfartyg eller i intecknade reservdelar till luftfartyg och villkorlig äganderätt till sådan egendom eller till andel däri (89 § 2 mom. UL). När det gäller fast egendom åvilar på motsvarande sätt exekutiv försäljning överexekutor inte bara i fråga om hel fastighet utan även beträffande andel i fastighet och villkorlig äganderätt till fastighet eller till andel däri. Detta följer av att FfL generellt gäller fast egendom. Med fast egendom jämställs tomträtt (13 kap. 26 § JB).

Att försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet enligt UL ankommer på utmätningsmannen har inte ansetts kräva att sådan egendom alltid säljs av tjänsteman vid kronofogdemyndigheten. Enligt 79 § USK får sålunda utmätningsmannen uppdra åt auktionsföretag att sälja egendomen på auktion, och utmätta aktier eller obligationer får säljas genom fondkommissionär eller genom mäklare, som är antagen av handels- och sjöfartsnämnd.

Vad som sägs i SfL om utmätt skepp gäller enligt 2 § samma lag i tillämpliga delar även när skepp skall säljas exekutivt under konkurs eller när skepp enligt 10 § andra stycket sjölagen skall säljas exekutivt på begäran av ägaren. Motsvarande bestämmelser såvitt avser konkursfallet finns i 2 § LfL och 2 § första stycket FfL beträffande luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg resp. fast egendom.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att den föreslår att överexekutor avskaffas. All försäljning av utmätt egendom skall därför ombesörjas av kronofogdemyndigheten. Föreskrift härom har tagits upp i första stycket av 9 kap. 1 §. Det förutsätts enligt beredningen att i arbetsordning eller på annat sätt genom administrativa föreskrifter närmare regleras bl.a. vilka befattningshavare som skall ha hand om försäljning av sådana objekt som nu säljs av överexekutor.

Utmätt lösöre m.m., som f.n. skall säljas genom kronofogdemyndighetens försorg, har, framhåller beredningen, ofta sålts med hjälp av auktionsverk. Numera är de tidigare auktionsmonopolen för städer avskaffade men på sina håll finns kommunala och andra företag som driver auktionsverksamhet och som bör kunna anlitas. Aktier och obligationer får säljas genom fondkommissionär eller auktoriserad mäklare. Försäljningssättet är enligt beredningen praktiskt lämpligt och beredningen utgår från att närmare anvisningar även framdeles ges i tillämpningsföreskrifter.

Beredningen påpekar att utmätt egendom inte alltid skall säljas. Beträffande utmätt fordran gäller enligt förslaget att den i stället skall såvitt möjligt drivas in (10 kap. 10–12 §§). Utmätt pantbrev i skepp, skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg och pantbrev i

fast egendom får enligt förslaget inte säljas utan skall tillgodogöras på annat sätt (10 kap. 14–17 §§). En erinran om dessa föreskrifter har tagits upp som andra stycke i 1 §.

Enligt KL (70 och 71 §§) kan konkursförvaltaren begära att fartyg, gods i fartyg, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, gods i luftfartyg eller fast egendom säljs i exekutiv ordning. I tredje stycket av 9 kap. 1 § anges att bestämmelser om försäljning av utmätt egendom i tillämpliga delar gäller även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs.

Beredningen påpekar att 2 § SfL också innehåller att vad som sägs i lagen om utmätt skepp skall i tillämpliga delar gälla även när skepp enligt 10 § andra stycket sjölagen skall säljas exekutivt på begäran av ägaren. Enligt detta lagrum kan ägaren begära att fartyg, som inte är iståndsättligt, skall säljas såsom efter utmätning. Beredningen har inte ansett behövligt att i 9 kap. 1 § nämna försäljning enligt 10 § andra stycket sjölagen. Reglerna om försäljning av utmätt egendom skall naturligtvis ändå gälla i tillämpliga delar. Beredningen erinrar i detta sammanhang om att det på andra håll finns bestämmelser om att egendom skall säljas i exekutiv ordning (se t.ex. 12 och 13 §§ jordförvärvslagen 1965:290 samt 7 och 8 §§ lagen 1916:156 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom m.m.). Även i dessa fall skall enligt beredningen bestämmelserna i UB i tillämpliga delar gälla vid försäljningen.

Föredragandens. Som framgår av vad som har anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.3) föreslår jag i likhet med beredningen att länsstyrelsen skall befrias från uppgiften att sälja utmätt fast egendom och vissa andra specialobjekt. Enligt förslaget skall i stället exekutiv försäljning av all slags egendom åvila kronofogdemyndigheterna. Av bestämmelsen i 1 kap. 3 § departementsförslaget om att verkställighet åvilar kronofogdemyndighet torde följa att även försäljning av utmätt egendom ankommer på kronofogdemyndigheten, om inte annat anges. Med hänsyn bl.a. till att vissa objekt hittills har sålts av annan myndighet synes det emellertid vara en fördel att i klarhetens intresse en uttrycklig bestämmelse meddelas om att exekutiv försäljning åvilar kronofogdemyndigheten. Det bör härvid också beaktas att exekutiv försäljning i vissa fall skall ske utan föregående utmätningsförfarande hos kronofogdemyndigheten (jfr 4 kap. 27 §). Dessutom bör klargöras att kronofogdemyndigheten inte alltid behöver själv verkställa försäljningen. I enlighet härmed anges i första stycket av förevarande paragraf att utmätt egendom säljs genom kronofogdemyndighetens försorg. Lydelsen är något jämkad i förhållande till beredningens förslag.

Egendom som avses i 10–12 kap. bör som regel inte få säljas av annan tjänsteman vid kronofogdemyndigheten än kronofogde. Frågan härom och om även viss annan egendom alltid bör säljas av kronofogde eller annan särskild tjänsteman får prövas senare. Föreskrifter härom kan meddelas av regeringen. I samma ordning bör ges föreskrifter som medger krono-

fogdemyndigheten att i viss utsträckning anlita auktionsföretag resp. fondkommissionär eller auktoriserad mäklare.

Även andra och tredje styckena i paragrafen överensstämmer i sak med beredningens förslag.

2 § I denna paragraf, som motsvarar 9 kap. 2 § i beredningens förslag, regleras det fallet att sökandens fordran är förenad med annan särskild förmånsrätt i utmätt egendom än som följer av utmätningen.

Lagberedningen. Som en första mening i paragrafen föreslår beredningen en föreskrift att, om sökanden visar att hans fordran är förenad med bättre förmånsrätt än som följer av utmätningen, han kan begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till förstnämnda förmånsrätt. Regelns tillämpning förutsätter sålunda att sökanden skall ha styrkt sin förmånsrätt. Beredningen framhåller att detta kan vid försäljning av vanlig lös egendom ske under förfarandets gång fram till försäljningen.

I fråga om egendom som avses i 11–13 kap., dvs. registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom, föreslås i andra meningen av paragrafen en särskild föreskrift. Vid försäljning av sådan egendom skall beträffande begäran som avses i första meningen gälla vad som föreskrivs om utövning av borgenärs anslutningsrätt, såvitt egendomen är sådan att skyddsbelopp skall bestämmas. Försäljning av andel i fastighet i fall som avses i 9 § andra stycket i 9 kap. omfattas inte. Bestämmelsen gäller inte heller vid särskild försäljning av fastighetstillbehör. Av bestämmelsen följer, påpekar beredningen, att när fråga är om försäljning av fastighet, begäran om tillämpning av första meningen i 2 § måste framställas senast två veckor före bevakningssammanträdet (se 13 kap. 13 § tredje stycket). Någon motsvarande tidsfrist finns inte beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar. Här blir i stället tidpunkten för upprättande av sakägarförteckning avgörande. Vad som sägs i 13 kap. 21 § andra stycket om meddelanden till sakägare när anslutningsrätt har utövats har motsvarande tillämpning i här avsedda fall. Även reglerna om utlösningsrätt i 11 kap. 5 § fjärde stycket och 13 kap. 13 § fjärde stycket blir tillämpliga.

Om åberopad förmånsrätt är tvistig, bestäms försäljningsvillkoren, framhåller beredningen, inte efter den förmånsrätten. Skall försäljning – för sökandens fordran såsom oprioriterad eller för annans fordran – ändå äga rum gäller emellertid att även tvistig förmånsrätt skall beaktas (jfr 14 kap. 9 och 17 §§).

I övrigt bör enligt beredningen uppmärksammas att verkan av dom eller lagsökningsutslag varigenom fordran har fastställts att utgå med förmånsrätt ur viss egendom är begränsad på flera sätt. Sådan fastställelse gäller i princip endast mellan borgenären och svaranden i målet. Avgörandet får inte någon rättskraft mot andra borgenärer med fordran för vilken egendomen häftar eller mot dem som har rättigheter i egendomen. Har

t.ex. fordran fastställts att utgå ur fastighet på grund av pantbrev, kan vid efterföljande exekutiv försäljning tredje man, som har fordran med sämre förmånsrätt i fastigheten, göra gällande att pantbrevet inte medför någon panträtt i fastigheten. Följden kan bli att om tredje man visar fog för sin invändning, exekutionsfordringen placeras efter övriga fordringar och rättigheter som gäller i egendomen. Bestämmelsen i 9 kap. 2 § innebär enligt beredningen inte någon ändring i det sagda.

I materiellt hänseende påpekar beredningen vidare att förmånsrätt som har nämnts i exekutionstiteln kan ha upphört senare. Pantbrev kan t.ex. ha återställts. I fråga om åtskilliga förmånsrätter, t.ex. sjöpanträtt, gäller en kort preskriptionstid. Enligt beredningens förslag (5 kap. 15 §) skall visserligen egendomen anses omedelbart utmätt, om domstol har fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i bl.a. registrerat skepp. Det kan emellertid ändå inträffa att sjöpanträtten preskriberas, t.ex. om kronofogdemyndigheten inte lyckas säkerställa utmätningen i tid. Vidare nämner beredningen att när fordran har fastställts att utgå med förmånsrätt ur lös egendom, förmånsrätten kan ha upphört genom att egendomen har avyttrats till godtroende förvärvare. Även om egendomen enligt 5 kap. 15 § i förslaget skall anses utmätt kan den undantagsvis gå förlorad som exekutionsobjekt på motsvarande sätt.

Remissyttrandena. Enligt *länsstyrelsen i Älvsborgs län* är de föreslagna bestämmelserna om utmätningssökandes möjlighet att begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till annan förmånsrätt än den som följer av utmätningen välbetänkta. Hittills har delade meningar rått om hur skyddsbeloppet skall bestämmas vid försäljning av fast egendom, om sökanden först vid bevakningssammanträdet åberopar bättre förmånsrätt än utmätningen medför.

RSV har inte något att erinra mot bestämmelserna såvitt de gäller fast egendom samt skepps- och luftfartygsegendom. Beträffande vanlig lös egendom kan däremot enligt verkets uppfattning inte försäljningsvillkoren men väl sökandens rätt till betalning påverkas av att han har t.ex. handpanträtt eller företagsinteckning i den utmätta egendomen. I beredningens motiv har inte heller närmare angetts hur försäljningsvillkoren skulle kunna påverkas i fråga om vanlig lös egendom. Om denna uppfattning är riktig, bör enligt RSV paragrafens tillämpningsområde begränsas. Liknande synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen*.

Föredraganden. I likhet med beredningen och remissinstanserna anser jag lämpligt att försäljningsvillkoren på begäran av sökanden skall kunna bestämmas med hänsyn till bättre förmånsrätt, med vilken sökandens fordran är förenad, än den som följer av utmätningen. Sådan möjlighet torde få betydelse främst beträffande fastighet och annat specialobjekt som säljs med ledning av sakägarförteckning enligt 10–12 kap. i förslaget. Förmånsrätten kan då påverka bl.a. skyddsbeloppets bestämmande.

I fråga om lös egendom i allmänhet synes visserligen den föreslagna

bestämmelsen inte kunna få så stor praktisk betydelse, vilket sammanhänger med att sådan egendom säljs enligt en enklare ordning. Jag kan dock inte instämma med de remissinstanser som har ansett att bestämmelsen över huvud inte skulle kunna få någon betydelse i fråga om lös egendom i allmänhet. Som exempel på fall då annan särskild förmånsrätt än som följer av utmätningen kan inverka på villkoren för försäljning av lös egendom i allmänhet kan nämnas att egendom med tillämpning av 4 kap. 21 § har utmätts med förbehåll för tredje mans rätt och sökanden därefter visar att hans fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Eftersom sökanden i sådant fall är berättigad att ta i anspråk egendomen oavsett vem den tillhör, bör egendomen säljas utan förbehåll för tredje mannens rätt. Ett annat fall är att utmätning har skett av egendom som är föremål för handpanträtt till förmån för tredje man och utmätningssökanden visar att han har handpanträtt med företräde framför tredje mannens (jfr 8 kap. 11 § och 9 kap. 4 § andra stycket). Även om man i detta och andra liknande fall måhända skulle komma till samma resultat utan särskild föreskrift, anser jag lämpligast att i saken meddelas en generell bestämmelse, som får gälla all slags egendom. Jag godtar sålunda beredningens förslag. Även vad beredningen har föreslagit beträffande egendom för vilken skyddsbelopp skall bestämmas – att i fråga om begäran i sådant fall skall tillämpas vad som föreskrivs om utövande av borgenärs anslutningsrätt – har tagits upp i departementsförslaget.

I praktiskt hänseende vill jag framhålla att det, för att försäljningsvillkoren skall kunna bestämmas med hänsyn till annan förmånsrätt än som följer av utmätningen, inte nödvändigtvis behöver krävas att sökanden framställer ett formellt yrkande därom. En begäran om sådan tillämpning får ofta anses ligga i vad sökanden upplyser om förmånsrätten. Är det oklart vad sökanden önskar, bör kronofogdemyndigheten höra efter med honom hur han ställer sig till saken.

Tidsfrist för försäljning och hinder mot försäljning

Under denna rubrik har tagits upp bestämmelser som motsvarar 9 kap. 3–7 §§ i beredningens förslag. Ordningen mellan paragraferna har emellertid kastats om. Avdelningen inleds med bestämmelse om tidsfrist för försäljning i allmänhet och om anstånd, varefter ges regler om hinder mot försäljning i olika fall. Det bör påpekas att bestämmelserna om hinder mot försäljning inte är uttömmande. Sådant hinder kan föreligga också i vissa andra fall, t.ex. när överinstans har förordnat om inhibition.

3 § Denna paragraf, som motsvarar 9 kap. 5 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om tidsfrist för försäljning av utmätt egendom och om anstånd med försäljning.

Gällande rätt. Utmätt lös egendom i allmänhet bör enligt 88 c § 2 mom.

UL säljas inom två månader från utmätningen, om inte hinder möter eller utmätningsmannen eller, om målet är anhängigt hos överexekutor, denne på begäran ger anstånd. Enligt 3 mom. i samma paragraf får anstånd beviljas på begäran av borgenären eller gäldenären. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om borgenären medger det eller särskilda skäl föreligger. Utan synnerliga skäl får anstånd inte beviljas utöver sex månader från utmätningen. Beträffande försäljning av registrerat skepp m.m., luftfartyg m.m. och fast egendom finns särskilda tidsfrister föreskrivna i 3 § SfL, 3 § LfL och 11 § FfL. Enligt dessa paragrafer får anstånd med försäljningen beviljas på begäran av utmätningssökanden eller ägaren. På begäran av ägaren får anstånd beviljas endast om sökanden medger det eller särskilda skäl till anstånd föreligger. Beträffande fastighet föreskrivs därjämte i 11 § FfL att anstånd inte utan synnerliga skäl får beviljas utöver ett år från utmätningen.

Tidsfristerna för försäljning gäller inte i fråga om uttagande av böter, viten m.m. (punkt 13 övergångsbestämmelserna till lagen 1971:495 om ändring i UL, punkt 5 övergångsbestämmelserna till SfL, punkt 5 övergångsbestämmelserna till LfL och punkt 9 övergångsbestämmelserna till FfL). Enligt 60 § 3 mom. uppbördslagen (jfr 1 § i lagen) är bestämmelserna om tidsfrist för försäljning inte heller tillämpliga vid utmätning för skatter och allmänna avgifter.

Lagberedningen. 9 kap. 5 § i beredningens förslag innehåller i första stycket en allmän föreskrift om att försäljning av utmätt egendom skall ske utan onödigt dröjsmål. Att ta upp någon motsvarighet till den nuvarande tvåmånadersfristen i 88 c § UL synes beredningen inte behövligt. Däremot innehåller 11–13 kap. i förslaget särskilda tidsfrister beträffande egendom som avses där. En erinran härom har tagits upp som andra mening i första stycket av 9 kap. 5 §.

Andra stycket i paragrafen innehåller regler om anstånd. Sådant får liksom enligt UL beviljas av kronofogdemyndigheten på begäran av utmätningssökanden eller gäldenären. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om utmätningssökanden medger det eller särskilda skäl föreligger till anstånd. Bestämmelserna gäller även egendom som avses i 11–13 kap. och ersätter motsvarande regler i SfL, LfL och FfL. I motsats till 88 c § UL innehåller förslaget inte här någon föreskrift om en yttersta gräns för anstånd som inte får överskridas utan synnerliga skäl. Tillräcklig anledning att behålla en sådan regel här synes beredningen inte föreligga. I 13 kap. 11 § i förslaget föreskrivs däremot en sådan frist beträffande fast egendom.

Remissyttrandena. De föreslagna bestämmelserna i fråga om vanlig lös egendom skulle enligt *RSV* behöva kompletteras med närmare föreskrifter om tidsfrister som meddelas av regeringen eller centralmyndigheten. Sådana föreskrifter skulle enligt RSV innehålla samma tidsfrister som gäller f.n. RSV föreslår därför att de nuvarande tidsfristerna för för-

säljning och anstånd behålls i lagtexten. *Svea hovrätt* förordar att en tidsgräns sätts för möjligheten att bevilja anstånd på begäran av sökanden.

RSV ifrågasätter om inte kronofogdemyndigheten borde få uttrycklig befogenhet att självmant, utan att faktiskt eller rättsligt hinder föreligger, skjuta upp försäljning, t.ex. om utsikterna till ett bättre försäljningspris därigenom ökar. F.n. tvingas kronofogdemyndigheten i sådant fall att uppmana sökanden att begära anstånd, vilket kan tyckas vara en onödig omgång. RSV erinrar om att frågan bara är aktuell i enskilda mål, eftersom tidsfristerna inte gäller i allmänna mål.

Uttrycket "särskilda skäl" i paragrafens andra stycke är enligt *Svea hovrätt* oklart. Hovrätten förordar att innebörden klarläggs i motiven.

Föredraganden. Beredningens förslag att den nuvarande tidsfristen om två månader för försäljning av lös egendom i allmänhet skall utgå och ersättas av en regel om att försäljning skall ske utan onödigt dröjsmål har godtagits av nästan samtliga remissinstanser. Endast RSV har kritiserat förslaget och ansett att tvåmånadersfristen bör gälla även i fortsättningen och att föreskrift därom lämpligen bör tas upp i UB. Samtidigt har emellertid RSV ifrågasatt om inte kronofogdemyndigheten bör få befogenhet att självmant skjuta upp försäljning, t.ex. om möjligheterna att få ett bättre pris för egendomen därigenom ökar. För egen del vill jag framhålla följande.

Försäljning av utmätt egendom bör äga rum utan dröjsmål. Uppskov kan bl.a. medföra värdeförstöring och sökanden är i allmänhet angelägen om att få betalt för sin fordran så snart som möjligt. En bestämd tidsfrist kan emellertid ibland leda till mindre tillfredsställande resultat, bl.a. i det av RSV nämnda fallet att det finns anledning räkna med en högre köpeskilling vid ett senare försäljningstillfälle. För kronofogdemyndighetens arbetsplanering torde det vara en fördel om myndigheten inte är bunden av fixa tider, bl.a. för att tillgångar som har utmätts vid olika tidpunkter skall kunna föras samman till försäljning vid samma tillfälle. En bestämd tidsfrist kan också lätt medföra att hela eller nästan hela fristen i allmänhet utnyttjas. Jag delar därför beredningens uppfattning att den nuvarande tidsfristen om två månader bör ersättas av en föreskrift att försäljning skall ske utan onödigt dröjsmål.

Det sagda innebär att, om inte kronofogdemyndigheten beviljar anstånd eller hinder föreligger mot försäljning, egendomen i allmänhet bör säljas i ganska nära anslutning till utmätningen. Mer än en eller ett par månader bör normalt inte få förflyta innan försäljning äger rum. Bestämmelsen medger å andra sidan att kronofogdemyndigheten skjuter något på försäljningen, om därigenom t.ex. kan uppnås ett bättre pris eller det blir möjligt att föra samman försäljningen av viss egendom med försäljning av annan utmätt egendom. Det får ankomma på regeringen att vid behov meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av bestämmelsen, så att alltför stora olikheter i praxis undviks.

Jag vill erinra om att i 10–12 kap. i förslaget finns särskilda tidsfrister för försäljning av de specialobjekt som avses där. Anledningen till att tidsfristerna har behållits för dessa fall är bl.a. att beträffande egendom som avses i 10–12 kap. vid uppskov med försäljningen kan kumuleras räntor på förmånsberättigade fordringar till betydande belopp.

I enlighet med det sagda anges i paragrafens första stycke att försäljning av utmätt egendom skall ske utan onödigt dröjsmål, om inte hinder möter. I en andra mening erinras om att i 10–12 kap. finns särskilda tidsfrister föreskrivna beträffande egendom som avses där. Bestämmelser om särskilda hinder mot försäljning meddelas i de närmast följande paragraferna.

Även i fråga om anstånd med försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet godtar jag beredningens förslag att den nuvarande maximitiden om sex månader för normala fall skall slopas. Detta innebär naturligtvis inte att kronofogdemyndigheten bör bevilja anstånd under avsevärd tid. Förslaget innebär att tiden för anstånd kan anpassas till förhållandena i det aktuella fallet. För att hindra att anstånd beviljas under alltför lång tid och för att främja en enhetlig tillämpning av likartade fall synes lämpligt att vissa verkställighetsföreskrifter meddelas av regeringen. Jag vill påpeka att departementsförslaget inte heller beträffande registrerat skepp eller luftfartyg m.m. innehåller föreskrift om någon längsta tid för anstånd. Detta överensstämmer med gällande rätt.

Andra stycket i departementsförslaget överensstämmer även i övrigt med beredningens förslag. En remissinstans har begärt en närmare förklaring av uttrycket "särskilda skäl" i andra meningen som förutsättning för att anstånd skall beviljas på begäran av gäldenären, om sökanden inte medger det. Som exempel på sådana skäl kan nämnas att det är lämpligare att sälja egendomen vid en senare tidpunkt, t.ex. om efterfrågan av aktuell egendom är säsongbetonad, eller att gäldenären oförskyllt har råkat i tillfälliga betalningssvårigheter och det finns anledning anta att han skall skaffa medel till att betala sin skuld.

Bestämmelserna i förevarande paragraf bör, i likhet med motsvarande regler i gällande rätt, inte vara tillämpliga i allmänna mål. Föreskrift härom meddelas i 18 §.

4 § Denna paragraf behandlar hinder mot försäljning i fall då exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft. Den motsvarar 9 kap. 3 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. När utmätning har skett enligt 39 § UL på grund av vanlig dom på betalningsskyldighet som inte har vunnit laga kraft, får enligt 40 § 1 mom. den utmätta egendomen inte utan gäldenärens samtycke säljas förrän domen har vunnit laga kraft. I fråga om lös egendom, som är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller som hastigt faller i värde eller fordrar alltför kostsam vård, kan dock överexekutor förordna om

egendomens försäljning, om borgenären begär det och det befinns lämpligt.

Tredskodom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts den uteblivne parten, får enligt 49 § 1 mom. UL verkställas såsom lagakraftvunnen dom utan hinder av att återvinning har sökts, om inte domstolen med anledning av återvinningstalan förordnar annat. Detta innebär att även försäljning av utmätt egendom får äga rum. Som undantag härifrån föreskrivs emellertid i andra meningen av 49 § 1 mom. att utmätt fast egendom inte får säljas utan ägarens samtycke innan domen har vunnit laga kraft. Vad som har sagts nu om tredskodom gäller enligt 51 § 1 mom. UL även i fråga om verkställighet av utslag i lagsökningsmål, varigenom betalningsskyldighet har ålagts någon. Rörande verkställighet av slutbevis i mål om betalningsföreläggande gäller enligt 51 § 3 mom. att utmätning får äga rum såsom enligt lagakraftägande dom, om gäldenären inte har sökt återvinning. Även försäljning får då ske. Visar gäldenären att han har sökt återvinning, gäller om verkställigheten vad som i 39 och 40 §§ föreskrivs om underrätts dom, såvida inte domstolen i återvinningsmålet förordnar om inhibition.

I 51 § 2 mom. UL anges att om domstol har fastställt att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, försäljning inte utan ägarens samtycke får äga rum förrän "utslaget" har vunnit laga kraft. Bestämmelsen är trots uttryckssättet tillämplig inte endast beträffande lagsökningsutslag utan också i fråga om dom, däri inräknat tredskodom.

Enligt 95 § växellagen får dom i växelmål, utan hinder av att domen inte äger laga kraft, verkställas inte bara genom utmätning utan även genom det utmätta godsets försäljning. Detsamma gäller enligt 73 § checklagen beträffande dom i checkmål.

Lagberedningen. I 3 kap. 7 § i beredningens förslag anges olika fall då verkställighet av dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts får äga rum trots att domen inte har vunnit laga kraft. Första stycket i den paragrafen rör dom i mål angående växel eller check, andra stycket tredskodom och tredje stycket andra domar varigenom betalningsskyldighet har ålagts. Utmätning kan då genast äga rum under vissa där angivna förutsättningar. Enligt 15 § i samma kapitel jämställs lagsökningsutslag med tredskodom och i 16 § ges bestämmelse om omedelbar verkställighet av betalningsföreläggande.

Den nuvarande ordningen beträffande verkställighet av växel- eller checkdom – att utmätt egendom även får säljas utan hinder av att domen inte äger laga kraft – bör enligt beredningen bibehållas. Den följer av 3 kap. 7 §, om inte annat sägs. Som har nämnts förut bör de särskilda bestämmelserna i växel- och checklagarna upphävas. I fråga om tredskodom och lagsökningsutslag bör enligt beredningen också verkställigheten som regel få fortskrida till försäljning, om inte annat förordnas med anledning av talan om återvinning (jfr 3 kap. 7 § andra stycket).

Beträffande verkställighet av vanliga betalningsdomar som avses i 3 kap.

7 § tredje stycket i förslaget har beredningen ansett att försäljning inte bör få ske utan att domen äger laga kraft eller får verkställas som om den hade vunnit laga kraft, om inte gäldenären ger sitt samtycke. Rörande verkställighet av betalningsföreläggande i fall då återvinning har sökts föreslår beredningen i huvudsaklig överensstämmelse med gällande lag att den utmätta egendomen inte utan gäldenärens samtycke får säljas utan att dom i målet äger laga kraft eller får verkställas som om den hade vunnit laga kraft.

De begränsningar i fråga om verkställigheten som sålunda skall gälla har tagits upp i första stycket av 9 kap. 3 §.

Beredningen har ansett lämpligt att principen enligt 49 § 1 mom. andra meningen och 51 § 1 mom. UL – att verkställighet av tredskodom eller lagsökningsutslag som inte har vunnit laga kraft inte får leda till att utmätt fast egendom säljs utan att ägaren har samtyckt därtill – utsträcks till lös egendom som har betydande värde. Bestämmelse härom har tagits upp som andra stycke i 9 kap. 3 §. Bestämmelsen är emellertid inte begränsad till fall då utmätning har skett på grund av tredskodom eller lagsökningsutslag utan gäller även annan exekutionstitel, om inte denna har vunnit laga kraft eller får verkställas som om den hade vunnit laga kraft.

Beredningen påpekar att den inte har ansett behövligt att i förslaget ta upp någon motsvarighet till bestämmelsen i 51 § 2 mom. UL att om domstol har fastställt att fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i fast egendom, försäljning av egendomen inte får äga rum utan ägarens samtycke förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Det är nämligen enligt beredningen tydligt att vad som föreskrivs i 9 kap. 3 § gäller även när fordran har fastställts att utgå ur viss egendom, oavsett om egendomen därigenom skall anses omedelbart utmätt och något särskilt utmätningsbeslut alltså inte krävs (jfr 5 kap. 15 §).

I detta sammanhang erinrar beredningen om att kronofogdemyndigheten enligt förslaget får rätt att genast utsöka en del fordringar och kostnader (se under 5 kap. 1 §). Det kan ifrågasättas huruvida försäljning av egendom som kronofogdemyndigheten i sådant fall har utmätt bör få äga rum innan beslutet har vunnit laga kraft, om egendomen är sådan som avses i andra stycket av 9 kap. 3 §. Beredningen utgår från att kronofogdemyndigheten iakttar försiktighet vid verkställigheten av hithörande beslut, om försäljning någon gång skulle bli aktuell innan beslutet har vunnit laga kraft. Efter besvär över kronofogdemyndighetens beslut kan hovrätten inhibera verkställigheten med stöd av 19 kap. 40 § andra stycket. Det har med hänsyn till det sagda inte ansetts behövligt att göra andra stycket i 3 § tillämpligt beträffande nämnda beslut av kronofogdemyndigheten.

I tredje stycket av paragrafen föreslås en generell regel om lös egendom som nära ansluter till 40 § 1 mom. UL. Förslaget innehåller att lös egendom, som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, bör

utan hinder av första eller andra stycket i paragrafen säljas så snart som möjligt. I bestämmelsen nämns inte särskilt det fallet att egendomen är underkastad förskämning eller snar förstörelse eftersom den enligt beredningen då också måste hastigt falla i värde.

Remissyttrandena. Beträffande bestämmelsen i andra stycket framhåller *kronofogdeföreningen* att uttrycket "betydande värde" är alltför vagt. Om kronofogdemyndigheten finner att utmätt egendom inte kan anses ha betydande värde, uppkommer fråga om klagan över myndighetens beslut, eventuellt med tidsutdräkt som följd. Eftersom kronofogdemyndigheterna i praxis normalt iakttar försiktighet vid exekutiv försäljning anser föreningen att en sådan undantagsbestämmelse som den i andra stycket knappast är påkallad, i synnerhet som förslaget innehåller regler som avser att förhindra försäljning till underpris. Om gäldenären överklagar exekutionstiteln, kan han begära inhibition. Föreningen föreslår därför att bestämmelsen i andra stycket får utgå såvitt avser lös egendom. Även *Svea hovrätt* anser det oklart vad som menas med uttrycket "betydande värde". Hovrätten förordar ett motivuttalande i saken för att stora skillnader mellan olika kronofogdedistrikt skall förhindras.

Enligt *RSV* är uttryckssätten i andra och tredje styckena motstridiga. Om egendom som har betydande värde hastigt faller till ett värde som inte är betydande, hindras försäljning inte längre av bestämmelsen i andra stycket. RSV anser att lydelsen av tredje stycket bör jämkas så att den bakomliggande tanken kommer till bättre uttryck.

Föredraganden. Bestämmelserna i förevarande paragraf om hinder mot försäljning av utmätt egendom på den grund att exekutionstiteln ännu inte är slutgiltig har nära samband med reglerna om exekutionstitlar. Reglerna därom i departementsförslaget (3 kap.) överensstämmer i nu berörda hänseenden i sak med beredningens förslag. I stället för vad beredningen har föreslagit om verkställighet av lagsökningsutslag och betalningsföreläggande innehåller dock departementsförslaget, i anslutning till det förslag till ny lagsökningslag som f.n. förbereds i justitiedepartementet, bestämmelser om utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts (3 kap. 13 §). Motsvarighet till bestämmelserna i 3 kap. 7 § tredje stycket i beredningens förslag om verkställighet av vanlig betalningsdom har i departementsförslaget tagits upp i 3 kap. 5 §.

Jag godtar beredningens förslag i första stycket om i vad mån generellt försäljningsförbud bör gälla när exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft. På motsvarande sätt som i beredningens förslag talas i departementsförslaget i första meningen om dom som avses i 3 kap. 5 §. Med bestämmelsen åsyftas alltså inte dom på betalningsskyldighet som nämns i 3 kap. 6 §, dvs. dom som har meddelats i växel- eller checkmål, tredskodom eller sådan dom i tvistemål om mindre värden som avses i 3 kap. 6 § 3. Inte heller avses de specialfall som regleras i 3 kap. 8 och 10 §§. Att endast enskilda mål åsyftas följer av 3 kap. 23 § första stycket. Andra meningen i

första stycket har jämkats med anledning av förslaget till ny lagsökningslag (jfr 3 kap. 13 §).

Jag delar beredningens uppfattning att även i andra fall än som avses i första stycket särskilt värdefulla tillgångar inte bör utan gäldenärens samtycke få säljas, om exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft och inte heller får verkställas som lagakraftvunnen dom. Utmätt lös egendom kan ibland ha större värde än fast egendom och det kan vara lika angeläget för gäldenären att särskilt värdefull lös egendom inte i onödan går förlorad för honom. Det synes därför inte lämpligt att inskränka bestämmelsen i andra stycket till fast egendom. Jag godtar sålunda förslaget att till sådana tillgångar som avses nu bör, förutom fast egendom, hänföras lös egendom med betydande värde. Det har inte ansetts lämpligt att ange något bestämt belopp för att lös egendom skall anses ha ett betydande värde. Frågan huruvida viss egendom har betydande värde bör också i viss utsträckning bedömas med hänsyn till gäldenärens förhållanden.

Även tredje stycket i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Anledning att jämka lydelsen i enlighet med vad en remissinstans har förordat föreligger inte.

Bestämmelsen i andra stycket gäller inte i allmänna mål. Att bestämmelsen inte blir tillämplig följer av att verkställighet i sådana mål sker enligt vad som gäller om lagakraftägande dom, även om exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft (se 3 kap. 23 § tredje stycket). Något särskilt undantag i förevarande kapitel krävs alltså inte. Att första stycket i förevarande paragraf inte heller gäller i allmänna mål framgår av själva bestämmelsen.

5 § I paragrafen, som motsvarar 9 kap. 4 § i beredningens förslag, regleras hinder mot försäljning på grund av tvist om utmätt egendom.

Gällande rätt. När utmätningsmannen enligt 69 § UL har hänvisat tredje man att väcka talan vid domstol angående äganderätten till lös egendom som finns i gäldenärens besittning, får enligt 1 mom. i paragrafen egendomen inte säljas förrän tvisten har blivit prövad eller tiden för talans väckande har gått ut. Enligt 2 mom. gäller detsamma om överexekutor efter utmätningen hänvisar tredje man att väcka talan. Har överexekutor enligt 5 § FfL förelagt tredje man, som påstår att utmätt fastighet tillhör honom eller att han äger byggnad eller annat som framstår som tillbehör till fastigheten, att väcka talan vid domstol, får enligt fjärde stycket i paragrafen fastigheten, om tvisten är av väsentlig betydelse, inte säljas förrän tvisten har blivit slutligt avgjord eller tiden för väckande av talan har gått ut. När tvist råder om tillbehör, får enligt 14 § tredje stycket FfL inte heller särskild försäljning av tillbehöret ske förrän tvisten har blivit slutligt avgjord eller tiden för väckande av talan har gått ut.

I 88 b § 2 mom. UL föreskrivs att om fordran eller rättighet har tagits i mät och, när utmätningen skedde, fråga om fordringens eller rättighetens

bestånd var beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som inte hade vunnit laga kraft, det utmätta inte får utan gäldenärens samtycke säljas förrän tvisten har blivit slutligt avgjord eller borgenären har ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas gäldenären genom försäljningen.

Lagberedningen. I 5 kap. har beredningen under 19, 20, 21 och 24 §§ tagit upp bestämmelser som ger kronofogdemyndigheten befogenhet att förelägga tredje man eller sökanden att väcka talan, när tvist råder om vem som äger utmätt egendom eller om utmätt fordrans eller rättighets bestånd. Det är enligt beredningen som regel olämpligt att sälja egendomen innan tvisten har blivit slutligt avgjord.

Beredningen föreslår beträffande de fall som avses i 5 kap. 19, 20 och 24 §§ i förslaget att den utmätta egendomen, om tvisten är av väsentlig betydelse, inte får utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten har blivit slutligt avgjord eller, om föreläggandet har getts tredje mannen, tiden för väckande av talan har gått ut. Om egendomen undantagsvis säljs trots att tvist råder och tredje mannen inte har samtyckt till försäljningen, bör enligt beredningen denna ske med förbehåll för tredje mannens rätt. En sådan försäljning måste naturligtvis bli ogynnsam, om tvisten inte är av helt underordnad betydelse. Om egendomen säljs utan förbehåll för tredje mans rätt trots att rättegång pågår, bör inflytande medel avsättas i den mån det föranleds av tvisten. Förslaget ger också i 5 kap. 25 § möjlighet att ge föreläggande beträffande influtna medel, om den utmätta egendomen redan har sålts eller utmätt fordran har drivits in. Beredningen påpekar att bestämmelsen i första stycket i 9 kap. 4 § inte omfattar det fall som behandlas i 5 kap. 21 §.

Om tvisten rör bättre rätt till hela det objekt som har blivit utmätt, är den enligt beredningen regelmässigt av sådan väsentlig betydelse att objektet inte utan tredje mannens samtycke bör säljas innan tvisten har blivit slutligt avgjord. Skulle föreläggande ha getts i fall då utmätningssökanden har pant- eller retentionsrätt i egendomen som gäller mot tredje man, rör emellertid tvisten i realiteten endast frågan vem som skall uppbära eventuellt överskott vid försäljning resp. betalning på grund av ägarhypotek. I sådant fall bör försäljning även utan tredje mannens samtycke kunna ske utan att man avvaktar tvistens utgång. Beredningen framhåller att tvist i övrigt kan bl.a. röra tillbehör till utmätt egendom – t.ex. utrustning till skepp – eller fråga huruvida i fastighet ingår viss äga, andel i samfällighet e.d. Tvister av underordnad betydelse kan inte rimligen få fördröja försäljning av det utmätta objektet. Olägenheten av att försäljning i sådant fall sker trots tvisten inskränker sig i huvudsak till att priset kan påverkas ogynnsamt i mindre mån. Tredje man går inte genom försäljningen miste om sin rätt.

I 3 § tredje stycket anges vissa fall då lös egendom får omedelbart säljas utan hinder av vad som sägs i första eller andra stycket i samma paragraf.

Motsvarande undantag bör enligt beredningen gälla i fall som avses i första stycket i 4 §. En bestämmelse härom har tagits upp som andra mening i samma stycke.

Beredningen påpekar att beträffande pantbrev som har blivit utmätt gäller enligt förslaget vissa särbestämmelser. Pantbrevet får enligt 10 kap. 14 § andra stycket inte säljas. Däremot kan den egendom som pantbrevet avser tas i anspråk eller pantbrevet pantförskrivas till sökanden. I 10 kap. 15 och 16 §§ föreskrivs, med visst förbehåll, förbud mot sådan åtgärd innan tvist om pantbrevet har blivit slutligt avgjord. Motsvarande gäller enligt 10 kap. 17 § i fråga om skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg. Erinran om 10 kap. 15–17 §§ har tagits upp som tredje mening i första stycket av 9 kap. 4 §.

Det kan, framhåller beredningen, självfallet inträffa att rättegång redan pågår om egendom som tas i mät eller att talan väcks utan att kronofogdemyndigheten har gett något föreläggande. I sådant fall bör kronofogdemyndigheten kunna ge det anstånd med försäljning som finnes påkallat av omständigheterna. En bestämmelse härom har tagits upp som andra stycke i 4 §. Kronofogdemyndigheten får bedöma huruvida situationen är jämförlig med något av de fall som behandlas i första stycket. Bestämmelsen kan enligt beredningen bli tillämplig även när talan har väckts efter föreläggande enligt 5 kap. 21 §.

Beredningen påpekar att förslaget inte tar upp någon bestämmelse om att försäljning får ske, om sökanden ställer säkerhet för skada.

Remissyttrandena. Förslaget om att som förutsättning för försäljningsförbud skall gälla att tvisten är av väsentlig betydelse kritiseras av *advokatsamfundet*. Samfundet anser att detta villkor bör slopas så att försäljningsförbudet blir generellt, möjligen med undantag för sådana fall då försäljningen uppenbart är av ringa betydelse.

Lydelsen av bestämmelsen i andra stycket bör enligt *RSV* ändras på sådant sätt att det framgår hur kronofogdemyndigheten som regel skall handla i fall som avses där.

Föredraganden. Jag delar beredningens uppfattning om i vad mån tvist angående utmätt egendom bör utgöra hinder mot egendomens försäljning. En remissinstans har kritiserat förslaget att tvisten skall vara av väsentlig betydelse för att hindra försäljning. Som beredningen har anfört bör emellertid inte tvister som är av underordnad betydelse för egendomens värde få fördröja försäljning. Beträffande fastighet gäller sedan några år tillbaka att tvist om fastigheten eller om tillbehör hindrar försäljning av fastigheten endast om tvisten är av väsentlig betydelse. Denna ordning torde inte ha föranlett olägenheter. Jag godtar sålunda beredningens förslag om nämnda förutsättning.

Första stycket första meningen i beredningens förslag gäller även vid föreläggande som avses i 5 kap. 26 § i samma förslag, dvs. vid återvinning i samband med utmätning. Eftersom departementsförslaget inte innehåller

bestämmelser om återvinning vid utmätning, har någon motsvarande hänvisning inte tagits upp i nu förevarande paragraf.

I överensstämmelse med beredningens förslag omfattar inte första stycket i paragrafen det fallet att föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 22 § i departementsförslaget, dvs. när tvist råder om utmätt fordrans eller rättighets bestånd. Det är i detta fall inte fråga om att ta hänsyn till tredje mans rätt utan om att fordran eller rättighet inte skall slumpas bort till underpris på grund av ovisshet om dess bestånd. Fallet hänförs i förslaget till andra stycket i paragrafen.

Som tredje mening i första stycket har beredningen tagit upp en erinran om att i fråga om tvist som rör utmätt pantbrev eller annan inteckningshandling gäller 10 kap. 15–17 §§. Denna erinran synes onödig och har inte fått någon motsvarighet i departementsförslaget (jfr 1 § andra stycket i förevarande kapitel).

En remissinstans har ansett att i andra stycket bör anges hur kronofogdemyndigheten som regel skall handla i fall som avses där. Bestämmelsen omfattar emellertid flera olika situationer. Det kan dessutom vara fråga om en helt obefogad talan från tredje mans sida. Det är knappast möjligt att meddela gemensamma regler för dessa olika fall, och detta synes inte heller nödvändigt. Har föreläggande meddelats enligt 4 kap. 22 §, bör det praktiskt taget alltid anstå med försäljning tills tvisten har lösts. I andra fall bör kronofogdemyndigheten förfara med ledning av bestämmelserna i första stycket. Jag vill påpeka att andra stycket givetvis inte avser det fallet att utmätningsbeslutet har överklagats till hovrätten.

Jag vill tillägga att bestämmelserna i förevarande paragraf exklusivt reglerar frågan i vad mån tvist om äganderätten till utmätt egendom utgör hinder för kronofogdemyndigheten att sälja egendomen. Har talan om äganderätten till utmätt egendom väckts utan stöd av föreläggande, kan domstolen inte inhibera exekutiv försäljning av egendomen (jfr 15 kap. 3 § RB).

6 § Paragrafen innehåller regler om vissa hinder mot försäljning när utmätning har skett hos dödsbo resp. när andel i dödsbo har utmätts. Den motsvarar 9 kap. 6 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 88 a § UL finns en särskild bestämmelse angående försäljning av utmätt egendom för det fall att utmätning har skett hos dödsbo. Där anges att om borgenären inte hade panträtt eller retentionsrätt i egendomen, denna inte får säljas innan en månad har förflutit efter det att boupptecknings förrättades eller tiden därför gick till ända eller, om boet står under förvaltning av boutredningsman, innan uppgörelse har träffats angående borgenärernas förnöjande. Med panträtt avses i paragrafen även sådan rätt som enligt den numera upphävda 17 kap. 6 § HB medförde förmånsrätt i fast egendom och annan s.k. legal panträtt. Försäljning får dock ske, om de som företräder dödsboet samtycker därtill eller om

egendomen är sådan som anges i 40 § 1 mom. UL, dvs. om den är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård.

Lagberedningen. Förslaget tar i första och andra styckena av 9 kap. 6 § upp bestämmelser som ersätter 88 a § UL. Beredningen framhåller att bestämmelsen i första stycket omfattar såväl det fallet att exekutionstiteln gäller fordran som redan den döde har ådragit sig som det fallet att exekutionstiteln rör fordran som dödsboet har hunnit ådra sig. Under det att gällande lag endast gör undantag för fordran med panträtt – däri inräknat s.k. legal panträtt – och retentionsrätt gör beredningens förslag i andra stycket av 6 § undantag för alla fall då sökanden på annan grund än utmätningen har särskild förmånsrätt i den utmätta egendomen. Bestämmelserna är – liksom gällande lag – inte tillämpliga när utmätning har skett redan före gäldenärens död.

Beredningen anför vidare att det inte så sällan förekommer att andel i dödsbo tas i mät. Man försöker då att avvakta skifte, trots att kronofogdemyndigheten enligt lagens bokstav strängt taget borde sälja andelen. Beredningen föreslår att som tredje stycke i 6 § tas upp en uttrycklig bestämmelse att skifte bör avvaktas om det inte medför oskäligt dröjsmål. Med oskäligt dröjsmål åsyftas enligt beredningen att det drar ut på tiden så länge att fördelen med skiftets avvaktande inte uppväger dröjsmålet. Gäldenären kan tänkas sabotera önskemålet om skifte. 5 kap. 30 § innehåller emellertid en bestämmelse, enligt vilken kronofogdemyndigheten kan begära att dödsboets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas. Förslaget ger alltså möjlighet att även komma fram på den vägen.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Bestämmelsen i andra stycket av beredningens förslag har i departementsförslaget tagits upp som andra mening i första stycket.

Det kan påpekas att efter lagändring år 1976 bouppteckning under vissa förutsättningar inte behöver förrättas, om i stället s.k. dödsboanmälan görs. I de fall bouppteckning ersätts av sådan anmälan torde det i praktiken knappast komma i fråga att utmätning sker hos dödsboet. Skulle det någon gång inträffa, gäller första stycket i förevarande paragraf. Vad där sägs om det fallet att tiden för förrättande av bouppteckning gick ut måste nämligen anses tillämpligt även i denna situation. Därvid avses liksom i andra fall tid som anges i 20 kap. 1 § ÄB (jfr 20 kap. 8 a § tredje stycket).

7 § Denna paragraf, som motsvarar 9 kap. 7 § i beredningens förslag, innehåller en erinran om att beträffande fast egendom finns särskilda hinder mot försäljning föreskrivna i 12 kap. (se 14 § tredje stycket, 20 § tredje stycket samt 63 och 64 §§).

Andel i egendom

Under denna rubrik meddelas bestämmelser om förfarandet efter det att utmätning har skett av andel i viss egendom. Paragraferna motsvarar 9 kap. 8 och 9 §§ i beredningens förslag.

8 § *Gällande rätt*. I 67–69 §§ FfL meddelas bestämmelser för det fallet att andel i fastighet har utmätts. Bestämmelserna möjliggör att hela fastigheten kan säljas efter utmätning av andel däri. I 67 § FfL föreskrivs sålunda att om andel i fastighet har blivit utmätt, överexekutor kan på yrkande av sökanden, andelens ägare eller annan delägare förordna att hela fastigheten skall säljas. Yrkande som framställs av någon av de därtill berättigade skall delges de övriga med föreläggande att komma in med yttrande inom viss tid. Vidare anges i paragrafen att i fråga om hinder mot den begärda försäljningen 6 och 7 §§ lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt har motsvarande tillämpning. I 6 § samäganderättslagen anges att envar delägare i samfällt gods som anges i 1 § kan, om inte annat är avtalat mellan honom och övriga delägare, ansöka hos domstol att godset skall bjudas ut till försäljning på offentlig auktion för gemensam räkning samt att förordnande om utbjudande dock inte får meddelas, om annan delägare visar synnerliga skäl för anstånd. 7 § innehåller bestämmelser för det fallet att delägare i samfälld fastighet har ansökt om fastighetens försäljning och annan delägare vill att gemenskapen skall upplösas genom klyvning.

Med fastighet likställs i FfL tomträtt. Någon motsvarighet till möjligheten att efter utmätning av andel i fastighet sälja hela fastigheten finns i övrigt inte i fråga om lös egendom.

Lagberedningen. Beredningen har ansett det motiverat att en motsvarighet till möjligheten att efter utmätning av andel i fastighet sälja själva egendomen i dess helhet införs beträffande lös egendom. En sådan möjlighet behövs redan av det skälet att samäganderätt för samboende makar m.fl. enligt 5 kap. 18 § i beredningens förslag skall antas föreligga i fall då man f.n. utan vidare utmäter hela egendomen för ena makens gäld. I övrigt ligger det enligt beredningen i öppen dag att andel t.ex. i en bil i allmänhet inte är någon förmögenhetstillgång som med fördel kan säljas. Inte heller är det välkommet för annan andelsägare att få en ny meddelägare. Äger t.ex. makar eller syskon gemensamt objektet, blir situationen radikalt förändrad, om en utomstående träder in som delägare. Är sambruk uteslutet, återstår att sälja egendomen enligt samäganderättslagens bestämmelser.

Den nya regeln innebär i huvudsak att man hos kronofogdemyndigheten för samman utmätning av andelsrätt med den möjlighet att låta sälja hela egendomen som finns i samäganderättslagen. Om en samägares – t.ex. makes – andel har blivit utmätt samt andra maken är solvent och önskar att familjen behåller egendomen, torde enligt beredningen förslaget leda

till att sistnämnda make ropar in egendomen på auktion eller får köpa den under hand. Därvid går halva köpeskillingen åter till honom själv. Naturligtvis kan det också väntas att solvent make direkt betalar utmätningssökandens fordran.

Första stycket i 9 kap. 8 § i beredningens förslag innehåller beträffande såväl lös som fast egendom samma regler som nu finns i 67 § FfL beträffande fastighet. Beredningen påpekar att reglerna inte är tillämpliga när det är andel i dödsbo som har blivit utmätt. Utmätning av sådan andelsrätt kan alltså inte leda till att hela dödsboet (inkl. tillgångar och skulder) säljs, lika litet som t.ex. utmätning av andel i handelsbolag eller av en aktie kan föranleda att handelsbolaget resp. aktiebolaget säljs.

I andra stycket ges en undantagsbestämmelse för det fallet att den egendom i vilken gäldenären har andel ingår i enkelt bolag eller partrederi. Det är enligt beredningen inte fullt klart huruvida enskilda objekt som ingår i enkelt bolag eller andel i sådant objekt kan utmätas för sig eller om den som har fordran mot bolagsman i stället är hänvisad till att utmäta dennes hela andel i bolagsförmögenheten. Beträffande utmätning hos partredare har beredningen i betänkandet Utsökningsrätt XI (s. 78) förordat att med utmätning av andel i fartyg skall anses följa även gäldenärens rättigheter och skyldigheter i partrederiet enligt reglerna för frivillig överlåtelse. Om emellertid partrederiet skulle i mycket hög grad avvika från det normala – t.ex. ha stora förnyelsefonder eller binda delägarna otillbörligt genom något extremt villkor – var det möjligt att partrederiet kunde anses falla utanför den ram som sjölagen anger för partrederi eller att det extrema villkoret kunde anses ogiltigt mot gäldenärens borgenärer.

För den händelse – med rätt eller orätt – andel i viss egendom som ingår i enkelt bolag eller partredares andel i fartyg blir utmätt torde det enligt beredningen som regel inte vara rimligt att på grund av andelsutmätningen sälja det objekt vari gäldenären har andelsrätt. Emellanåt kan det dock vara motiverat att göra undantag, t.ex. om enkelt bolags verksamhet är obetydlig eller den drivs av makar. Travhästar tillhör inte sällan två eller flera gemensamt. Möjligen kan då ibland enkelt bolag föreligga. Utmätning av andel i travhäst är inte ovanlig. I fråga om partrederi kan rörelsen tänkas vara på upphållningen och fartyget vara upplagt. Med hänsyn till det sagda innehåller andra stycket i 8 § en bestämmelse att första stycket inte får utan synnerliga skäl tillämpas i fråga om egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi.

Beträffande samäganderätt i gruvrörelse framhåller beredningen att om gruvbolag är handelsbolag, egendom som utgör en handelsbolagets tillgång naturligtvis inte kan utmätas för fordran mot bolagsman. Skulle gruvbolag kunna vara enkelt bolag, griper andra stycket i 8 § i förslaget in.

Beredningen erinrar i detta sammanhang om att samäganderättslagen i 19 § andra stycket innehåller en bestämmelse att beträffande egendomsgemenskap mellan äkta makar eller delägare i oskiftat dödsbo eller dem

som är samman i bolag eller är redare i samma fartyg eller deltagare i samma gruvrörelse gäller vad som är särskilt föreskrivet därom. Av andra stycket i 9 kap. 8 § i förslaget följer att 6 och 7 §§ samäganderättslagen kan undantagsvis komma att av kronofogdemyndigheten tillämpas beträffande egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi, trots att den lagen eljest inte är tillämplig på sådan egendomsgemenskap. I fråga om makar anmärker beredningen att 19 § andra stycket samäganderättslagen inte utesluter tillämpning av samma lag, om vardera maken har andel i visst objekt (t.ex. fastighet), vare sig han innehar andelen som sitt giftorättsgods eller som sin enskilda egendom.

Gemenskap i handelsbolag eller enkelt bolag kan, framhåller beredningen, även upplösas genom likvidation i följd av bolagsmans konkurs (se 29 och 52 §§ lagen 1895:64 s. 1 om handelsbolag och enkla bolag). Del i de värden som ingår i bolaget kan på det sättet bli tillgänglig för bolagsmans borgenärer.

Beredningen påpekar att samäganderätt också kan förekomma beträffande fordran. Om andel i fordran har blivit utmätt, kan andelen drivas in för sig, åtminstone om fordringen inte är knuten till löpande skuldebrev e.d. Det är enligt beredningen föga mening med att efter utmätning av andel i fordran som inte är av löpande beskaffenhet eller jämställd med löpande fordran vidta åtgärd för att sälja eller driva in fordringen i dess helhet. I tredje stycket av 8 § föreslås därför att bestämmelserna i första och andra styckena inte skall gälla andel i fordran, om andelen med fördel kan drivas in för sig. Här åsyftas enligt beredningen inte den rättsliga möjligheten att driva in andel av fordran för sig utan det praktiskt ändamålsenliga i att förfara på sådant sätt. Även om det rättsligt är möjligt att driva in andel av fordran kan tillvägagångssättet vara förenat med betydande besvär eller andra olägenheter, om inte fordringsandelen betalas frivilligt. När det inte är praktiskt lämpligt att driva in den utmätta andelen i viss fordran, bör hela fordringen kunna drivas in eller säljas. Bestämmelse härom har tagits upp som andra mening i tredje stycket. Det innebär bl.a. att kronofogdemyndigheten kan med tillämpning av första stycket förordna att hela fordringen skall drivas in.

Beredningen framhåller att åtgärd enligt första eller tredje stycket naturligtvis inte innebär att vad som flyter in eller drivs in för andel som tillkommer annan än gäldenären får användas till betalning av utmätningssökandens fordran mot gäldenären. Influtna medel skall fördelas efter de andelstal som gäller för delägarna i egendomen och endast vad som, efter avdrag för förrättningskostnaderna, belöper på gäldenärens andel får användas till betalning av utmätningssökandens fordran.

Försäljning av andel i egendom inverkar inte på pant- eller retentionsrätt som gäller i egendomen. Inte heller medför enligt beredningens mening exekutiv försäljning av andel i lös egendom att nyttjanderätt till egendomen upphör.

Remissyttrandena. Beredningens förslag att utmätning av andel i viss lös eller fast egendom skall kunna leda till försäljning av hela egendomen godtas i princip av samtliga remissinstanser. *Svea hovrätt* understryker att förslaget, som innebär att omvägen över samäganderättslagen blir onödig, i väsentlig mån torde underlätta tillämpningen av bestämmelsen om samägandepresumtion vid samboende. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* finner den föreslagna möjligheten nödvändig med hänsyn till bestämmelsen om samägandepresumtion.

Några remissinstanser ställer sig emellertid kritiska till reglernas utformning. Sålunda anser *RSV* att vissa betänkligheter kan anföras mot att de enligt verkets mening föråldrade bestämmelserna i samäganderättslagen får ganska stor praktisk betydelse utan att de samtidigt överses. Enligt *kronofogdeföreningens* mening bör samäganderättslagen omarbetas så att den harmonierar med balkens regler.

Beträffande den föreslagna paragrafens tillämpningsområde framhåller *RSV* att medan samäganderättslagen gäller fastighet, lös sak, aktie, obligation och skuldebrev, dock inte vid vissa slags egendomsgemenskap, beredningens förslag innebär att vissa bestämmelser i samäganderättslagen blir generellt tillämpliga vid utmätning av andel i viss lös eller fast egendom. Den föreslagna lydelsen, som bl.a. avser att utesluta andel i dödsbo, är enligt RSV oacceptabel. Det är nödvändigt att precisera vilken egendom som omfattas. Därvid är det enligt RSV uppenbarligen lämpligast att samäganderättslagen och de nu aktuella bestämmelserna får avse samma slags egendomsgemenskap. *Svea hovrätt* anser att det av lagtexten bör framgå att bestämmelserna inte är tillämpliga efter utmätning av andel i dödsbo.

Förslaget om att indragning inte utan synnerliga skäl får tillämpas beträffande egendom som ingår i enkelt bolag är enligt *kronofogdeföreningens* mening ägnat att minska det praktiska värdet av reglerna. Med hänsyn till bl.a. bestämmelsen i 10 kap. 4 § om förbud mot försäljning till underpris ifrågasätter föreningen om denna inskränkning är nödvändig. Föreningen anser att de rättsliga problemen angående innebörden av delägarskap i enkelt bolag kan lösas i den praktiska tillämpningen.

Ett par remissinstanser tar upp möjligheten till indragning såvitt avser egendom som ingår i partrederi. *Svea hovrätt* anser att det över huvud inte bör gå för sig att på grund av utmätning av andel i fartyg som ingår i partrederi sälja hela fartyget. Sjölagens nya partrederiregler vilar på uppfattningen att verkställighet mot fartyget (eller annan rederiegendom) är möjlig endast för den som har exekutionstitel mot envar av delägarna. Inte heller går det att konstruera en sådan försäljning med tillämpning av samäganderättslagen. Om utmätningssökanden eller kronofogdemyndigheten betraktas som inträdd partredare, är det sjölagens regler om upplösning av partrederi som måste tillämpas och de tillåter inte en så lättvindig upplösning av rederiet. Däremot kan utmätningssökanden på denna väg tänkas framkalla en utlösning av andelsrätten. *Utredningen angående*

inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. finner tveksamt om utmätning av partredares fartygsandel bör kunna föranleda försäljning av hela fartyget. Försäljningen är nämligen svårförenlig med redarnas delade ansvarighet. Annorlunda förhåller det sig enligt utredningen, om partredarna inte skulle åtnjuta förmånen av delad ansvarighet på grund av att partrederiavtalet inte har anmälts för kungörande enligt 40 § sjölagen.

Frågan om det bör krävas yrkande för att kronofogdemyndigheten skall kunna förordna om hela egendomens försäljning tas upp av *länsstyrelsen i Kopparbergs län*. Länsstyrelsen framhåller att eftersom försäljning av andel i lös egendom endast undantagsvis kan tänkas inbringa något nämnvärt belopp det finns skäl anta att i vart fall sökanden nästan alltid kommer att begära att hela egendomen säljs. Yrkande härom kan framställas långt efter utmätningen. Över yrkandet skall delägarna beredas tillfälle att yttra sig. varefter kronofogdemyndigheten skall meddela beslut. Innan försäljning får ske skall beslutet vinna laga kraft. Det kan alltså komma att förflyta avsevärd tid från utmätningen till försäljningen. Det är emellertid ofta angeläget att lös egendom säljs så kort tid som möjligt efter utmätningen, bl.a. för att inte ränta på fordringsbeloppet skall öka alltför mycket. För att handläggningstiden skall förkortas ifrågasätter länsstyrelsen om inte kronofogdemyndigheten bör kunna självmant förordna om försäljning av hela egendomen. Sådant förordnande bör kunna meddelas redan vid utmätningstillfället. Försäljning av egendomen bör därefter kunna ske inom en månad om inte delägare gör invändning inom viss tid.

RSV, som utgår från att med termen sökande i beredningens förslag förstås endast den som begär verkställighet i enskilt mål, framhåller att en sådan innebörd medför att staten i allmänt mål inte kan påkalla tillämpning av förevarande bestämmelser. Denna konsekvens kan inte godtas. RSV upplyser att det redan nu är vanligt att kronofogdemyndighet, när den överlämnar allmänt mål om utmätning av fastighetsandel till överexekutor, samtidigt begär att hela fastigheten skall säljas. Liknande synpunkter beträffande paragrafens tillämpning i allmänna mål anförs av *kronofogdeföreningen*.

Svea hovrätt ställer sig något tveksam till att yrkande av sökanden om indragning av återstående andelar skall tillmätas rättslig betydelse på det sätt som beredningen har föreslagit. Det är enligt hovrätten visserligen troligt att en försäljning av enbart gäldenärens andel inbringar proportionellt sett mindre än en försäljning av hela egendomen. Men om andelsförsäljningen skulle inbringa tillräckligt för att sökandens fordran skall bli betald, bör enligt hovrätten sökanden inte kunna framtvinga försäljning av hela egendomen mot samtliga delägares vilja.

Beträffande förutsättningarna i övrigt för förordnande om hela egendomens försäljning framhåller *RSV* att anknytningen till samäganderättslagen innebär att begäran om sådan försäljning kan bemötas med "synner-

liga skäl för anstånd". RSV anser med hänvisning till doktrinen att härmed bör i första hand förstås ett särskilt dåligt konjunkturläge eller eljest speciella förhållanden som gör en försäljning förlustbringande. Denna innebörd kan nämnda bestämmelse dock inte ha vid utmätning, eftersom exekutiv försäljning som regel är förlustbringande. Beredningen tycks dock enligt motiven vara av annan uppfattning. RSV framhåller för sin del att enligt erfarenheterna från tillämpningen av nuvarande regel beträffande fastighet har gäldenärens meddelägare kommit i ett kanske alltför ofördelaktigt läge genom de aktuella reglerna. RSV anser därför att frågan om meddelägares ställning vid tillämpning av samäganderättslagen bör omprövas.

Även *länsstyrelsen i Jämtlands län* anser att utnyttjande av möjligheten att efter utmätning av andel i fastighet sälja hela fastigheten kan i praktiken leda till resultat som för de indragna andelarnas ägare framstår som uppenbart obilligt. *LRF* anser det tveksamt om kronofogdemyndigheten efter utmätning av makes andel i viss egendom bör kunna mot andra makens bestridande förordna om hela egendomens försäljning. Förbundet, som framhåller att utmätningen kan röra egendom som ena maken har särskilt intresse av, ifrågasätter om inte som villkor för försäljning av hela egendomen bör gälla att gäldenärens make medger försäljning eller att beaktansvärda skäl föreligger.

Föredraganden. Beredningens förslag att det efter utmätning av andel i såväl lös som fast egendom skall finnas möjlighet att sälja egendomen i dess helhet, har i princip godtagits av samtliga remissinstanser. Även jag anser att det finns goda skäl för förslaget. Försäljning av andel i viss egendom ger i allmänhet förvärvaren en oviss ställning och medför därför ofta att andelen säljs till underpris. Detta är till nackdel för sökanden och även för gäldenären. Enligt departementsförslaget skall lös egendom som gäldenären och den som varaktigt sammanbor med honom har i sin gemensamma besittning presumeras tillhöra dem under samäganderätt (4 kap. 19 §). Detta ökar behovet att efter utmätning av andel i lös egendom kunna dra in annan andel i det exekutiva förfarandet.

Om försäljning sker enbart av den utmätta andelen, kan förvärvaren därefter, såvitt avser egendom som omfattas av samäganderättslagen, enligt nämnda lag påkalla försäljning av hela egendomen. Den föreslagna ordningen innebär därför beträffande egendom som faller under samäganderättslagen att utmätning av andel i egendom och möjligheten enligt samäganderättslagen att få hela egendomen utbjuden till försäljning förs samman i ett förfarande hos kronofogdemyndigheten. Vad som av köpeskillingen belöper på annan delägares andel än gäldenärens skall tilldelas den delägaren och får givetvis inte användas till betalning av utmätningssökandens fordran. Jag delar sålunda uppfattningen att möjlighet att sälja egendomen i dess helhet i princip bör finnas även efter utmätning av andel i lös egendom.

Samäganderättslagen är enligt sin lydelse tillämplig på fastighet samt lös sak, aktie, obligation och skuldebrev (1 § i lagen, jfr 19 §). Uppräkningen torde dock inte vara uttömmande. Utanför lagens tillämplighetsområde faller bl.a. vissa rättigheter samt muntliga fordringar. Enligt beredningens förslag skall däremot nu förevarande paragraf generellt avse lös eller fast egendom (med de undantag som följer av andra och tredje styckena). Detta har kritiserats av en remissinstans. För egen del anser jag det tveksamt om förevarande bestämmelse i UB bör få ett vidare tillämpningsområde än samäganderättslagen. En sådan ordning innebär att efter utmätning av andel i vissa rättigheter m.m. annan delägares andel kan mot dennes önskan dras in i det exekutiva förfarandet, trots att den utmätta andelens ägare i annat fall inte kan framtvinga försäljning av egendomen i dess helhet. Även om en sådan olikhet kanske snarare skall anses bero på en ofullständighet i samäganderättslagen än på att beredningens förslag i och för sig går för långt, är det enligt min mening inte tillfredsställande att en gäldenär och hans borgenärer skall få mera långtgående befogenheter gentemot gäldenärens meddelägare än gäldenären själv har då utmätning inte är aktuell. Man kan inte heller bortse från att det beträffande vissa rättigheter kan vara mindre lämpligt att egendomsgemenskapen över huvud skall kunna tvångsvis upplösas genom försäljning av rättigheten i dess helhet.

Det kan också påpekas att enligt beredningens förslag skall, på grund av hänvisningen till 6 § samäganderättslagen, det förhållandet att gäldenären och övriga delägare tidigare har träffat avtal om att gemenskapen inte får upplösas genom hela egendomens försäljning utgöra hinder även mot att i det exekutiva förfarandet dra in övriga andelar. Det synes mindre väl förenligt härmed att sådan möjlighet skulle stå till buds i fall då det redan av lag följer att den utmätta andelens ägare, frånsett utmätning, inte har rätt att påkalla försäljning av hela egendomen. En följd skulle också bli att olika regler skulle gälla vid utmätning och konkurs. Att utesluta egendom som faller utanför samäganderättslagen från tillämpningsområdet för förevarande bestämmelse torde inte medföra några större olägenheter i praktiken.

Med hänsyn till det anförda har jag stannat för uppfattningen att bestämmelsen bör få samma tillämpningsområde som samäganderättslagen. Om reglerna angående upplösning av samäganderätt vid en framtida revision av samäganderättslagen vidgas till att avse ytterligare egendomsslag, bör tillämpningsområdet för förevarande bestämmelse i UB vidgas på motsvarande sätt.

I enlighet med det sagda anges i departementsförslaget att förevarande bestämmelser är tillämpliga när utmätning har skett av andel i viss egendom som tillhör två eller flera och samäganderättslagen är tillämplig. Av lydelsen framgår att bestämmelserna inte gäller bl.a. efter utmätning av andel i dödsbo.

Samäganderättslagen är inte tillämplig beträffande egendomsgemenskap mellan bolagsmän i enkelt bolag eller partredare, även om viss egendom ägs gemensamt av bolagsmännen resp. partredarna efter bestämda andelar. I stället gäller reglerna i handelsbolagslagen resp. sjölagen. Eftersom tillämpningsområdet för förevarande paragraf i departementsförslaget har begränsats till att gälla i fall då samäganderättslagen är tillämplig, faller bl.a. samägd egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi utanför, även om andel i sådan egendom skulle kunna utmätas särskilt. Jämfört med beredningens förslag innebär departementsförslaget i förevarande hänseende att inte heller i sådana undantagsfall som åsyftas i andra stycket av beredningens förslag kan annan delägares andel i egendom som ingår i enkelt bolag eller i partrederi dras in i det exekutiva förfarandet. I den mån bolagsmans resp. partredares andel i viss egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi anses kunna utmätas för sig får andelen också säljas separat. Utmätning kan emellertid i stället ske av gäldenärens andel i det enkla bolaget resp. partrederiet, däri inräknat hans andel i egendom som ingår i bolaget resp. rederiet. Detta kan ofta vara en bättre lösning. Av det sagda följer att andra stycket i beredningens förslag saknar motsvarighet i departementsförslaget.

För att kronofogdemyndigheten skall kunna förordna om försäljning av hela egendomen krävs enligt beredningens förslag att sökanden, gäldenären eller annan delägare har framställt yrkande därom. En remissinstans har, i syfte att handläggningstiden skall minskas, ifrågasatt om inte kronofogdemyndigheten bör kunna självmant meddela sådant förordnande. En sådan ordning skulle emellertid kunna medföra att försäljning av hela egendomen kommer till stånd, trots att ingen av delägarna och inte heller sökanden önskar det. Detta är enligt min mening inte lämpligt. Det kan också betvivlas att man skulle vinna så mycket tid. Jag godtar därför beredningens förslag att förordnande om försäljning av hela egendomen inte skall kunna meddelas utan föregående begäran därom av någon av nämnda sakägare. Sökanden, gäldenären och annan delägare bör underrättas när utmätning har skett av andel i egendom som avses i förevarande paragraf. Föreskrift härom kan meddelas av regeringen.

Med termen "sökanden" i förevarande paragraf avses, på samma sätt som i andra bestämmelser i UB, även staten resp. kommun såvitt gäller allmänna mål (se 1 kap. 7 § första stycket).

Några remissinstanser har kritiserat de villkor som föreslås gälla vid kronofogdemyndighetens bedömande huruvida hela egendomen skall säljas. I ett par remissyttranden har gjorts gällande att förslaget ibland kan leda till obilligt resultat för gäldenärens meddelägare, särskilt när denne är gäldenärens make. En av dessa remissinstanser har också ifrågasatt hur 6 § samäganderättslagen skall tillämpas av kronofogdemyndigheten. En remissinstans har undrat om sökanden bör mot delägarnas önskan kunna framtvinga försäljning av hela egendomen i fall då för-

säljning av den utmätta andelen skulle inbringa tillräckligt mycket för att sökanden skall få betalt för sin fordran. Två remissinstanser har också ansett att bestämmelserna i samäganderättslagen, till vilken förslaget hänvisar, är föråldrade och bör ses över.

För egen del vill jag anföra följande. Enligt samäganderättslagen är delägare i egendom som avses i lagen i princip berättigad att få gemenskapen upplöst genom försäljning av egendomen i dess helhet. Frånsett det fallet att delägarna har avtalat annat eller att egendomen utgörs av fastighet som kan bli föremål för klyvning, kan förordnande om hela egendomens försäljning hindras endast om delägare visar synnerliga skäl för anstånd. Om utmätt andel säljs för sig, kan därefter den som förvärvar andelen ansöka om försäljning av hela egendomen, varvid nyssnämnda bestämmelser i samäganderättslagen blir tillämpliga. Det är därför inte lämpligt att för indragning av andel i försäljning efter utmätning av annan andel snävare förutsättningar gäller än när frågan kommer upp vid direkt tillämpning av samäganderättslagen. Jag godtar sålunda beredningens förslag att prövningen huruvida hela egendomen skall säljas skall ske enligt de grunder som enligt samäganderättslagen gäller när delägare i egendomen har ansökt om försäljning av hela egendomen. Jag är inte beredd att i nu förevarande sammanhang ta upp frågan om eventuell översyn av samäganderättslagens bestämmelser.

Anknytningen till 6 och 7 §§ samäganderättslagen innebär att kronofogdemyndigheten efter invändning därom har att pröva bl.a. huruvida synnerliga skäl föreligger mot indragning av annan andel. Ett sådant skäl kan vara att tidpunkten för försäljning skulle medföra förlust för meddelägaren. Även andra omständigheter kan emellertid utgöra synnerliga skäl. Det förhållandet att försäljning i exekutiv ordning ofta medför sämre resultat än annan försäljning saknar naturligtvis i och för sig betydelse.

Vad som har sagts i det föregående utesluter inte att kronofogdemyndigheten i viss utsträckning bör kunna ta hänsyn till att fråga är om försäljning med anledning av utmätning. Har t.ex. försäljning av hela egendomen begärts av utmätningssökanden, medan gäldenären och övriga delägare motsätter sig sådan försäljning, och kan försäljning av enbart den utmätta andelen antas vara tillräcklig för att sökanden skall få betalt för sin fordran, bör synnerliga skäl anses föreligga för att sökandens begäran inte skall bifallas. Det är emellertid knappast troligt att sökanden i sådant fall skall begära att hela egendomen säljs. I allmänna mål behöver man över huvud inte räkna med att sökanden, dvs. staten resp. kommun, skall påkalla försäljning av hela egendomen utan att detta är sakligt motiverat.

I andra meningen i första stycket anges att när någon av berörda sakägare har yrkat försäljning av hela egendomen, de övriga av dessa sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Föreskrifter om delgivning m.m. kan meddelas av regeringen.

Samäganderättslagen är enligt sin lydelse tillämplig bl.a. på "skulde-

brev". Härmed avses löpande skuldebrev och vissa andra därmed jämställda skuldebrev. Däremot torde bl.a. vanliga enkla skuldebrev falla utanför och även muntliga fordringar. Eftersom förevarande paragraf i departementsförslaget är inskränkt till att avse egendom beträffande vilken samäganderättslagen är tillämplig, gäller bestämmelserna inte fordringar som faller utanför nämnda lag. I fråga om fordringar som omfattas av lagen har bestämmelser tagits upp i andra stycket av förevarande paragraf. Bestämmelserna överensstämmer i sak med tredje stycket i beredningens förslag.

9 § *Gällande rätt*. Om överexekutor enligt 67 § FfL förordnar om hela fastighetens försäljning, räknas enligt 68 § första stycket hela fastigheten som utmätt när beslutet meddelas. Fastigheten får inte säljas innan beslutet har vunnit laga kraft. Andra och tredje styckena i 68 § innehåller vissa föreskrifter angående sakägarförteckning och skyddsbelopp resp. anslutningsrätt vid försäljning av fastighet i fall som nu avses. I 69 § första stycket anges att om yrkande enligt 67 § inte framställs eller om sådant yrkande inte vinner bifall, överexekutor skall låta utbjuda den utmätta andelen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Detsamma gäller, om yrkande enligt 67 § bifalls men försäljning av fastigheten inte kommer till stånd. I andra stycket av 69 § meddelas en särskild föreskrift om utfärdande av köpebrev. Enligt 71 § första stycket skall talan mot beslut i fråga som avses bl.a. i 67 § föras särskilt. Överexekutor skall delge tappande part beslutet, om beslutet inte har meddelats i hans närvaro.

Lagberedningen. Bestämmelser, gemensamma för lös och fast egendom, vilka motsvarar 68 § första stycket FfL, har tagits upp i första stycket av 9 kap. 9 § i beredningens förslag. Att egendomen räknas som utmätt medför naturligtvis inte, framhåller beredningen, att utmätningssökanden får förmånsrätt i det hela. Däremot inträder andra rättsverkningar av utmätningen, såsom att delägarna inte får förfoga över egendomen på sätt som står i strid mot utmätningen. Denna verkan inträder emellertid regelmässigt redan genom utmätning av viss delägares andel. I allmänhet fordras alla delägares medverkan för att förfogande över egendom skall ha rättslig verkan. Eftersom utmätning av viss andel enligt 5 kap. 27 § första stycket i beredningens förslag innebär förbud för andelsägaren att förfoga över sin andel (med undantag som framgår av andra stycket i paragrafen) eller delta i förfogande över hela egendomen i strid mot syftet med utmätningen innebär regelmässigt redan andelsutmätningen att delägarna inte kan förfoga över det hela i strid mot utmätningssökandens intresse.

Beredningen påpekar att av det förhållandet att kronofogdemyndighetens beslut skall vinna laga kraft innan försäljning får äga rum framgår indirekt att särskild talan skall föras mot beslutet. Särskild

bestämmelse om fullföljdstiden för tredje man har tagits upp i 19 kap. 27 § andra stycket tredje meningen i beredningens förslag. Bestämmelse om hur beslutet bör delges ägare av andel som har dragits in kan lämpligen meddelas i administrativ ordning.

Andra stycket i 9 § innehåller en bestämmelse i fråga om såväl lös som fast egendom vilken motsvarar 69 § första stycket FfL, med den avvikelsen att det är kronofogdemyndigheten som skall ombesörja försäljningen. Därjämte har uppmärksammats att det i fråga om andel i fordran kan bli aktuellt att driva in andelen i stället för att sälja den.

Beredningen påpekar att i 13 kap. 67 § meddelas vissa kompletterande bestämmelser för det fallet att andel i fastighet har utmätts.

Föredraganden. Jag godtar i huvudsak vad beredningen har föreslagit i 9 kap. 9 §. Enligt min mening bör dock försäljning av hela egendomen kunna ske trots att kronofogdemyndighetens beslut inte har vunnit laga kraft fall då lös egenom hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård (jfr 4 § tredje stycket i förevarande kapitel). I departementsförslaget har vidare andra stycket jämkats något med hänsyn till att förordnande enligt 8 § i fråga om fordran även kan gå ut på att hela fordringen skall drivas in. I övrigt överensstämmer departementsförslaget med beredningens förslag.

Beträffande innebörden av uttrycket "försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet" får jag hänvisa till vad som sägs under 9 kap. 3 §.

Tredje mans rätt till betalning

Föredraganden. I förevarande underavdelning i 8 kap. i departementsförslaget anges vad som krävs för att, när viss borgenär har fått utmätning, annan borgenär skall få betalning ur den utmätta egendomen. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med motsvarande avsnitt i 9 kap. i beredningens förslag. Efter det att beredningen avgav sitt förslag har emellertid förmånsrättslagen kompletterats med bestämmelse om förmånsrätt för registrerat båtbyggnadsförskott (4 § 4). Denna förmånsrätt har beaktats i departementsförslaget. Även vissa andra ändringar i förmånsrättslagen har beaktats. Vid utformandet av bestämmelserna har vidare uppmärksammats att vissa förmånsrätter kan gälla i fordran som drivs in i stället för att säljas.

10 § Denna paragraf, som motsvarar 9 kap. 10 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om rätt för borgenär med sjöpanträtt eller luftpanträtt att få betalt för sin fordran ur utmätt egendom, när egendomen har utmätts för annan borgenärs räkning.

Gällande rätt. När fartyg, som inte är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg har sålts

exekutivt, har enligt 139 § 1 mom. UL borgenär, som hade sjö- eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur köpeskillingen enligt vad som anges i efterföljande paragrafer. Förutsättning är dock att borgenären har framställt yrkande därom före auktionen eller, om egendomen har sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen.

Enligt 91 c § UL kan borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i utmätt egendom och vars rätt till betalning ur denna är ostridig eller styrks, begära att egendomen säljs för hans fordran. Om han har framställt sådan begäran, får förfarandet inte läggas ned därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller. Bestämmelsen är tillämplig på annan egendom än sådan som regleras i SfL.

Lagberedningen. Beredningen har i första stycket av 9 kap. 10 § tagit upp en bestämmelse som motsvarar 139 § 1 mom. UL. Eftersom beredningen i sitt förslag, i motsats till UL och LfL, skiljer mellan registrerat och inte registrerat luftfartyg och inte hänför annat än försäljning av registrerat luftfartyg under 12 kap. i förslaget, har emellertid i 9 kap. 10 § även tagits med luftpanträtt i oregistrerat luftfartyg. Av 14 kap. 8 § andra stycket följer, anför beredningen, att för fordran som inte har anmälts i tid utdelning kan utgå ur överskott som eljest skulle tillkomma den sålda egendomens ägare. Denna bestämmelse kan i hithörande fall bli aktuell om egendomen har sålts på auktion.

Som andra stycke i 10 § i beredningens förslag har tagits upp bestämmelser som motsvarar 91 c § UL, med den utvidgningen att bestämmelserna även skall gälla borgenär som har luftpanträtt.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Första stycket har dock omarbetats redaktionellt. Att även skepp eller luftfartyg som är registrerat utomlands faller utanför paragrafens tillämpningsområde följer av 1 kap. 8 § i förslaget.

Före försäljningen eller, om försäljning sker under hand, före fördelningen bör kronofogdemyndigheten underrätta känd borgenär som har sjöpanträtt eller luftpanträtt i egendomen och upplysa vad denne har att iaktta om han önskar få betalning (se 91 § 3 mom. UL, jfr 9 kap. 2 § andra stycket departementsförslaget). Föreskrifter härom kan meddelas av regeringen.

11 § Paragrafen innehåller bestämmelser om handpanthavares och retinents rätt till betalning. Den motsvarar 9 kap. 11 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 71 § 1 mom. UL föreskrivs att om någon har gäldenärs lösa egendom som handpant eller med rätt att kvarhålla den till säkerhet för fordran, detta inte hindrar att egendomen utmäts för annan fordran. Den som innehar egendomen är skyldig att ta betalning i förtid i den ordning som anges i 6 kap. UL. Han är dock inte pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att hans fordran blir betald, om inte för-

säljning skall ske för fordran med lika eller bättre rätt. Vissa ytterligare föreskrifter om handpanthavares och retinents ställning vid utmätning för annan fordran finns i 92 och 138 §§ UL.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att 9 kap. 11 § i förslaget i sak ansluter till 71 § 1 mom. UL. Beredningen har ansett det överflödigt att ta upp någon föreskrift, motsvarande första meningen i 71 § 1 mom. UL. Att gäldenärens rätt får utmätas – med respekterande av panthavarens eller retinentens rätt enligt vad som sägs därom – synes utan vidare klart. I 11 § tas därför endast upp en regel som motsvarar andra och tredje meningarna i 71 § 1 mom. UL. Någon föreskrift om att panthavaren eller retinenten skall anmäla sin fordran föreslås inte. Enligt beredningen får kronofogdemyndigheten sätta sig i förbindelse med honom och ta reda på de villkor under vilka han innehar egendomen. Detta överensstämmer med regleringen i UL.

I detta sammanhang fäster beredningen uppmärksamheten vid generell pantförskrivning och pantförskrivning till säkerhet för viss kredit som får utnyttjas av gäldenären i mån av behov. En generell pantförskrivning till säkerhet för gäldenärens alla aktuella eller framtida skulder till panthavaren kan enligt beredningen självfallet inte hindra att det övervärde som panten representerar får utmätas med beaktande av då aktuella skulder. I aktuella skulder bör här även inbegripas villkorlig fordran, om det inte längre beror på borgenären huruvida eller när den blir definitiv. När pantförskrivningen endast avser ett speciellt rättsförhållande, måste motsvarande gälla. Om t.ex. pant har lämnats till en bank för ett garantiåtagande mot tredje man som är bindande för banken, får säkerheten inte försämras genom utmätning av panten.

Beredningen berör särskilt frågan huruvida, när pantförskrivning har skett till säkerhet för checkräkningskredit, gäldenärens rätt att utnyttja checkräkningskrediten skall få utgöra hinder mot att pantens aktuella övervärde angrips genom utmätning. Det kan enligt beredningen inte gärna få stå gäldenären fritt att utnyttja krediten efter behag och samtidigt hindra borgenär att få sådan utmätning. För att inte en befintlig tillgång skall genom checkräkningskrediten obehörigen undandras utmätning måste antingen gäldenärens rätt till outnyttjad kredit eller också panten, med förbehåll för redan skedd belåning, kunna tas i mät. Enligt beredningens mening kan gäldenären inte genom kreditavtal med kreditgivaren undandra övriga borgenärer lämnad pant som utmätningsobjekt i den mån krediten inte är utnyttjad i utmätningsögonblicket. Något hinder att genom utmätning av panten tillgodogöra det då befintliga övervärdet kan inte föreligga.

Remissyttrandena. *Svea hovrätt* delar inte beredningens mening att det inte behövs någon bestämmelse om att handpanträtt eller retentionsrätt i gäldenärens egendom inte hindrar att egendomen utmäts för annan fordran. Beredningens motiv till paragrafen ger enligt hovrätten intryck av

att det är gäldenärens rätt till pantsatt egendom och inte själva egendomen som skall utmätas. Även om det har begränsad praktisk betydelse hur utmätningsobjektet betecknas i detta hänseende, förordar hovrätten att sistnämnda uttryckssätt begagnas så långt möjligt, dvs. att sakutmätning sker i stället för rättighetsutmätning.

Beredningens uttalanden om utmätning i fall då gäldenären har gjort en generell pantförskrivning eller pantförskrivning till säkerhet för viss kredit som får utnyttjas av gäldenären i mån av behov har föranlett yttranden från några remissinstanser. *Bankinspektionen* har inte något att invända mot beredningens uttalanden men framhåller att det vid utmätning av egendom som har lämnats till bank som pant för checkräkningskredit kan inträffa samma komplikation som vid utmätning av tillgodohavande på checkkonto utan kredit. Banken måste i en sådan situation anses berättigad att på kontot för checkräkningskrediten debitera inlösta checkar för eventuell slutlig avräkning mot pantens värde under samma förutsättningar som banken kan ta i anspråk ett tillgodohavande på checkkonto utan kredit. Inspektionen hänvisar till beredningens uttalanden under 5 kap. 4 § i sistnämnda fråga. Banken behöver alltså i praktiken inte sällan ett visst rådrum innan den kan uppge i vilken utsträckning pantens värde har blivit utnyttjat av gäldenären.

RSV framhåller att verket delar beredningens uppfattning att den som har pantsatt viss egendom till säkerhet för en helt eller delvis outnyttjad checkräkningskredit inte bör kunna undandra egendomen från utmätning genom kreditavtalet. Frågan om krediten eller panten skall utmätas är emellertid så kontroversiell att lagstiftaren bör lämna ett klart besked. RSV framhåller vidare att säkerhet inte alltid lämnas för checkräkningskredit och att fråga har kommit upp huruvida en sådan kredit kan utmätas om den är helt eller delvis outnyttjad. Enligt verket är det angeläget att lagstiftaren tar ställning även till den frågan. Även *kronofogdeföreningen* förklarar sig dela den uppfattning som har kommit till uttryck i beredningens uttalanden. I fråga om checkräkningskredit till säkerhet för vilken pantförskrivning har skett anser föreningen att utfästelse om kredit inte är något lämpligt utmätningsobjekt. Det kan ifrågasättas om sådant löfte har förmögenhetsvärde och man måste utgå från att banken i händelse av utmätning utnyttjar den kvittningsrätt som enligt vanliga lånevillkor tillkommer banken.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag angående betalning till handpanthavare och retinent vid utmätning för annan borgenärs fordran. I departementsförslaget har uttryckligen angetts att den panträtt som åsyftas är handpanträtt. Häri inbegrips även panträtt i lös egendom som på grund av egendomens beskaffenhet stiftas utan tradition, t.ex. panträtt i muntlig fordran efter denuntiation (jfr 4 § 2 förmånsrättslagen, som har samma innebörd). Paragrafen har vidare jämkats något bl.a. med hänsyn till att den utmätta egendomen kan utgöras av fordran, som skall drivas in

i stället för att säljas. Villkoren för försäljning av utmätt egendom, i vilken tredje man har handpanträtt eller retentionsrätt, regleras i 9 kap. 4 § andra stycket.

En remissinstans har ansett att uttrycklig bestämmelse bör meddelas om att handpanträtt eller retentionsrätt i viss egendom inte utgör hinder mot utmätning av egendomen för annan borgenärs fordran. Det är emellertid utan särskild föreskrift uppenbart att sådan säkerhetsrätt inte kan hindra utmätning för annan borgenärs fordran, lika litet som annan förmånsrätt hindrar utmätning. Att utmätning får ske utan hinder av att annan borgenär har handpanträtt eller retentionsrätt i egendomen framgår dessutom indirekt av förevarande paragraf (se även 6 kap. 7 § andra stycket och 9 kap. 4 § andra stycket). En bestämmelse av antytt slag – vilken f.ö. inte skulle ha sin plats i förevarande kapitel – måste därför anses överflödig. Utmätning beträffande egendom, som är föremål för panträtt eller retentionsrätt bör avse själva egendomen och alltså ske såsom sakutmätning.

I likhet med remissinstanserna godtar jag beredningens uttalanden angående utmätning när generell pantförskrivning har ägt rum eller pantförskrivning har skett till säkerhet för viss kredit som får utnyttjas av gäldenären vid behov. Jag anser sålunda bl.a. att i fall då gäldenären har ställt egendom som pant för checkräkningskredit och denna inte har utnyttjats till fullo utmätning kan ske av panten, med förbehåll för skedd belåning. Som en remissinstans har framhållit bör i fråga om bankens rätt att debitera kontot för inlösta checkar tillämpas samma principer som gäller vid utmätning av checkkonto utan kredit (se härom under 4 kap. 15 §).

En särskild fråga är om utmätning, som ett alternativ till utmätning av en av gäldenären ställd pant för checkräkningskredit, kan ske av gäldenärens rätt till outnyttjad kredit (se Walin i Svensk Juristtidning 1977 s. 483, jfr Burling i Festskrift till Knut Rodhe s. 31). Frågan torde ha särskild betydelse i fall då pant för checkräkningskredit har ställts av tredje man eller då säkerheten utgörs av borgen. Rätt till outnyttjad kredit kan inte anses som en fordran i vanlig mening, dvs. som en förmögenhetstillgång. Detta sammanhänger med att begagnande av rätten till krediten är förenad med återbetalningsskyldighet. Utmätning av gäldenärens rätt till outnyttjad kredit skulle innebära att kronofogdemyndigheten sätter gäldenären i skuld. Redan härav följer enligt min mening att sådan rättighet inte kan utmätas. Rätten att utnyttja beviljad kredit torde f.ö. i allmänhet inte kunna överlåtas, i vart fall inte utan bankens medgivande (jfr 5 kap. 5 §). Jag vill påpeka att om den som har beviljats krediten har låtit överföra beloppet till ett annat konto i banken, tillgodohavandet på detta konto naturligtvis kan utmätas. Det är emellertid då inte fråga om utmätning av outnyttjad kredit.

12 § I paragrafen ges bestämmelser om rätt för den som har lämnat förskott till båtbyggnad att få betalt för sin fordran ur utmätt egendom. Paragrafen saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. Den som har beställt båt och har lämnat eller utfäst sig att lämna tillverkaren förskott av pengar eller byggnadsämnen kan enligt lagen (1975:605) om registrering av båtbyggnadsförskott låta ta in därom upprättat skriftligt avtal i protokollet hos Stockholms tingsrätt. Därefter har han enligt föreskrift i samma lag förmånsrätt i byggnadsämnena och vad som för hans räkning har tillverkats med förskottet. Förmånsrätten har i förmånsrättslagen tagits upp i 4 § 4. I UL finns inte någon bestämmelse om rätt för sådan borgenär att få betalt när egendom i vilken förmånsrätten gäller har utmätts för annan borgenärs fordran (jfr 139 § UL). Det torde innebära att borgenären för att få betalning ur egendomen själv måste söka utmätning.

Föredraganden. Anledning torde saknas till att förmånsberättigad fordran på grund av båtbyggnadsförskott inte skall kunna göras gällande när egendom i vilken förmånsrätten gäller har utmätts för annan fordran. I annat fall måste borgenär med sådan förmånsrätt för att bevaka sin rätt själv söka utmätning i egendomen. En sådan ordning synes onödig. Om borgenär som avses nu medges rätt att få betalning när egendomen har utmätts för annan fordran, kan detta också bidra till att förhindra att borgenären tar initiativ till en eljest onödig konkurs. Det kan erinras om att enligt departementsförslaget skall envar av övriga särskilda förmånsrätter kunna göras gällande när egendom i vilken förmånsrätten gäller har utmätts för annan fordran.

Jag föreslår på grund av det sagda att även förmånsrätt på grund av registrerat båtbyggnadsförskott skall kunna beaktas i mål om utmätning för annan fordran. För att fordringen skall beaktas bör krävas att den anmäls. I fråga om de närmare förutsättningarna för sådan anmälan bör gälla detsamma som i 10 § föreskrivs beträffande sjöpanträtt och luftpanträtt.

Före försäljningen resp., om försäljning sker under hand, före fördelningen bör kronofogdemyndigheten underrätta känd borgenär som har förmånsrätt i egendomen för fordran på grund av båtbyggnadsförskott och upplysa vad han har att iaktta om han vill ha betalning (jfr 9 kap. 2 § andra stycket). Föreskrifter härom kan meddelas av regeringen.

13 § I paragrafen meddelas bestämmelser om rätt för företagsinteckningshavare och annan borgenär som har förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen att få betalning ur utmätt egendom. Paragrafen motsvarar 9 kap. 12 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Om utmätt egendom svarar för företagsinteckning, har enligt 139 § 2 mom. UL inteckningshavaren rätt att få betalning ur köpeskillingen, om han har framställt yrkande därom inom tid som i 1

mom. anges beträffande sjöpanträtt och luftpanträtt, dvs. före auktionen eller, om egendomen har sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen. Vad som har sagts nu gäller dock inte i den mån sådan betalning måste anses obehövlig för att trygga inteckningshavarens och efterföljande inteckningshavares rätt. Vid prövningen härav skall hänsyn tas även till sådan egendom som gäldenären på annat sätt än genom företagsinteckningen har ställt som säkerhet för inteckningshavarens fordran.

Förmånsrätten på grund av företagsinteckning regleras i 5 § första stycket 2 förmånsrättslagen. Förmånsrätt i lös egendom, som hör till näringsverksamhet vari företagsinteckning kan meddelas, följer enligt 5 § första stycket 1 även med fordran hos hyresgäst eller arrendator på grund av hyres- eller arrendeavtal angående lägenhet eller jord som var avsedd för verksamheten, dock inte för större belopp än som svarar mot tre månaders hyra eller ett års arrendeavgift. Sådan förmånsrätt nämns emellertid inte i UL och kan alltså inte utan vidare göras gällande när utmätning har skett för annan fordran.

Lagberedningen. Beredningen anser att hyresvärd eller jordägare som har förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 förmånsrättslagen bör jämställas med företagsinteckningshavare. I enlighet härmed föreskrivs i första stycket i 9 kap. 12 § att den som enligt 5 § förmånsrättslagen har förmånsrätt och anmäler sin fordran enligt vad som anges i 10 § har rätt att få betalning, om det inte är obehövligt för att trygga honom eller dem som har sämre förmånsrätt i egendomen enligt förstnämnda lagrum. Vidare föreslås i andra stycket att vid prövningen hänsyn skall tas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i gäldenären tillhörig egendom.

Remissyttrandena. Beredningens förslag att borgenär med förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 förmånsrättslagen skall vid utmätning för annan borgenärs fordran ha rätt till betalning enligt samma förutsättningar som gäller för innehavare av företagsinteckning har inte föranlett erinran i något remissyttrande. *Kronofogdeföreningen* tillstyrker förslaget och framhåller att bestämmelsen minskar risken för att fordringsägare med sådan förmånsrätt skall behöva tvinga fram konkurs för att hindra att hans rätt äventyras genom betalning till borgenär med sämre förmånsrätt. *Svea hovrätt* uttalar sig på liknande sätt. Även *konkurslagskommittén* tillstyrker uttryckligen förslaget.

Beträffande den rätt till betalning som tillkommer innehavare av företagsinteckning uppger *kronofogdeföreningen* att det anses tveksamt om gäldenären eller inteckningshavare som har yrkat betalning skall tilldelas överskott som uppkommer sedan utmätningssökanden har erhållit betalning före inteckningshavaren. Om det avses att inteckningshavaren skall få överskottet, bör enligt föreningen lydelsen av nu förevarande paragraf jämkas.

Bankföreningen påpekar att utmätt fordran kan ingå i företagsintecknad

egendom. Vid försäljning är inteckningshavarens rätt till betalning säkerställd genom att han enligt 10 kap. 2 och 8 §§ i beredningens förslag skall underrättas särskilt. Någon motsvarande underrättelseskyldighet har däremot inte föreskrivits vid indrivning. Föreningen anser att underrättelse även vid indrivning av fordran bör lämnas till varje sakägare, vars rätt beror av åtgärden. Föreningen förutsätter vidare att i administrativ ordning föreskrivs skyldighet för kronofogdemyndigheten att anskaffa gravationsbevis vid utmätning av egendom som kan vara föremål för företagsinteckning.

Föredragandén. I likhet med beredningen och samtliga remissinstanser anser jag att även hyresvärds och jordägares fordran som avses i 5 § första stycket 1 förmånsrättslagen bör kunna beaktas när egendom som omfattas av förmånsrätten har utmätts för annan fordran.

En remissinstans har tagit upp det fallet att överskott uppkommer sedan utmätningssökanden har fått betalt före företagsinteckningshavare, vilken har yrkat betalning i målet. Fråga uppkommer då om överskottet skall tillkomma gäldenären eller inteckningshavaren. Enligt min mening saknas anledning att ge gäldenären företräde till sådant överskott framför inteckningshavare som har anmält sin fordran. Överskottet bör alltså tilldelas inteckningshavaren. Vidare bör, liksom f.n., möjlighet finnas att även i annat fall dela upp influtet belopp mellan inteckningshavare och sökanden. Vad som har sagts nu bör gälla även i fråga om borgenär med förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 förmånsrättslagen. För att tveksamhet i nu angivna hänseenden inte skall råda bör lagtexten jämkas.

Paragrafen har vidare jämkats med tanke på att utmätt egendom som belastas av nu ifrågavarande förmånsrätter kan utgöras av fordran, som drivs in i stället för att säljas (jfr 4 § första stycket 6 och 7 lagen om företagsinteckning och 5 § andra stycket förmånsrättslagen). I övrigt överensstämmer departementsförslaget i sak med beredningens förslag.

Kronofogdemyndigheten bör vara skyldig att anskaffa gravationsbevis före försäljning av egendom vilken hör till näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning (se 91 § 5 mom. UL). Före försäljningen eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in, före fördelningen bör kronofogdemyndigheten underrätta känd borgenär som har förmånsrätt i egendomen enligt 5 § förmånsrättslagen (se 91 § 4 mom. UL, jfr 9 kap. 2 § andra stycket i departementsförslaget). Bestämmelser i nämnda avseenden kan meddelas av regeringen.

14 § Denna paragraf, som motsvarar 9 kap. 13 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om uttagande av konkurskostnader och fordran med allmän förmånsrätt ur egendom som säljs exekutivt under konkurs.

Gällande rätt. Finns i konkursbo egendom i vilken särskild förmånsrätt gäller, skall enligt 81 § första stycket KL, såvitt det inverkar på de borgenärers rätt som inte har sådan förmånsrätt i den egendomen, av egen-

domens avkastning och köpeskilling betalas kostnaden för egendomens vård och försäljning samt det arvode till rättens ombudsman och förvaltare, som enligt 82 och 83 §§ skall utgå för egendomen. Då särskild förmånsrätt gäller i boet tillhörig egendom, får enligt andra stycket i paragrafen inte till förfång för någon, som har sådan förmånsrätt eller förmånsrätt som skall beaktas framför den särskilda, av egendomens avkastning och köpeskilling betalas annan konkurskostnad än som anges i första stycket. Om den särskilda förmånsrätten grundar sig på företagsinteckning, får dock även övriga konkurskostnader bestridas av egendomen, i den mån boet eljest inte lämnar tillgång därtill. Av KL följer att nämnda kostnader utgår med bästa rätt ur egendomen. I fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge), luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg samt fast egendom finns i 10 och 11 §§ SfL, 10 och 11 §§ LfL och 25 och 26 §§ FfL bestämmelser om hur kostnaderna skall tas ut. I övrigt saknas uttryckliga bestämmelser därom.

Förhållandet mellan särskilda och allmänna förmånsrätter regleras i 15 § förmånsrättslagen. Som huvudregel anges där att särskild förmånsrätt har företräde framför allmän förmånsrätt. Fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § – dvs. vissa fordringar som står konkurskostnaderna nära – tas dock ut, om det behövs, före fordringar med särskild förmånsrätt enligt 5 eller 8 § – dvs. vissa hyres- och arrendefordringar samt fordran som har förmånsrätt på grund av företagsinteckning eller utmätning – i annan lös egendom än tomträtt.

Beträffande registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge) samt luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg finns i 10 § SfL och 10 § LfL bestämmelser hur fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen får tas ut före fordran med förmånsrätt på grund av utmätning. I fråga om viss annan lös egendom finns bestämmelser i 139 § 3 mom. UL. Där anges att om fartyg, som inte är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller gods i fartyg eller i luftfartyg skall säljas utmätningsvis under konkurs, borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen har rätt att få betalning ur köpeskillingen, om han har yrkat det före auktionen eller, om egendomen har sålts under hand, före köpeskillingsfördelningen. I övrigt innehåller inte UL någon bestämmelse som ålägger utmätningsmannen att beakta fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen i samband med försäljning av utmätt egendom eller fördelning av influtna medel.

Förhållandet mellan utmätning och konkurs regleras närmare i KL. Enligt 24 § första stycket första meningen KL gäller som huvudregel att om utmätning har skett innan beslut om konkurs har meddelats, verkställigheten skall fortgå utan hinder av konkursen. I andra meningen sägs emellertid att om utmätningssökanden inte hade panträtt och den förmånsrätt som han har vunnit genom utmätningen skall gå åter (se 38 § KL), belopp, som enligt UL skulle ha utgetts till utmätningssökanden eller

annan borgenär som inte hade panträtt, i stället skall redovisas till förvaltaren. Enligt 195 § KL likställs i fråga om lös egendom retentionsrätt med panträtt. Såvitt avser fast egendom likställs med panträtt annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen och som inte grundas på utmätning. Motsättningsvis framgår av 24 § första stycket KL att om utmätningssökanden hade panträtt eller om den förmånsrätt som han har vunnit genom utmätningen inte skall återgå, utbetalning skall ske till borgenären i den mån annat inte följer av SfL, LfL eller FfL eller bestämmelserna i 139 § UL. Detta innebär att återvinningsfristen i samma omfattning blir utslagsgivande för borgenärens rätt oavsett vad slags egendom som har blivit utmätt och oberoende av när försäljning eller redovisning sker.

Enligt 24 § andra stycket KL kan under vissa förutsättningar verkställigheten i utmätningsmålet skjutas upp, om förvaltaren eller borgenär begär det. Enligt tredje stycket i paragrafen skall, under förutsättning att utmätningssökanden inte hade panträtt i egendomen och att den förmånsrätt som han har vunnit genom utmätningen skall gå åter enligt 38 § KL, även utmätningen gå åter, om förvaltaren begär det innan egendomen har sålts.

Lagberedningen. Första stycket i paragrafen rör konkursbos kostnader. Beredningens förslag innebär att när egendom skall säljas exekutivt under konkurs, betalning skall utgå för kostnaderna, om de anmäls enligt vad som anges i 10 §. Av 14 § framgår dock att speciella bestämmelser alltjämt skall gälla i fråga om registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar och fast egendom. Genom dessa bestämmelser görs dock inte något avsteg från principen. Beredningen påpekar att hur mycket som får tas ut ur egendomen bestäms i 81 § KL. Därav följer att det inte alltid när egendomen säljs kan vara fullt klart hur stort beloppet är. Anmälan får då ske reservationsvis med ett preliminärt uppskattat belopp.

I andra stycket föreslår beredningen, som utgår från förmånsrättslagens lydelse år 1973, bestämmelse angående fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10–12 §§ förmånsrättslagen. Beredningen framhåller att den reglering som gäller beträffande behandlingen av fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10–12 §§ förmånsrättslagen så till vida är inkonsekvent att den gör skillnad mellan olika slags egendom. Detta har blivit särskilt framträdande sedan särskilda förmånsrätter i fast egendom – inkl. förmånsrätt på grund av utmätning – genom lagändring år 1971 har förklarats skola gå före fordringar med allmän förmånsrätt. Dessförinnan kunde fordringar med allmän förmånsrätt alltid göras gällande med bättre rätt än fordran med förmånsrätt på grund av utmätning, när fast egendom, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, fartyg, gods i fartyg eller gods i luftfartyg skulle säljas exekutivt under konkurs. Genom lagen 1971:1043 har fast egendom uteslutits ur den gruppen. Beträffande annan lös egendom än som har nämnts nu gäller den förut berörda enklare regle-

ringen att utmätning som inte är föremål för återvinning leder till att allmän förmånsrätt inte kan göras gällande i egendomen eller i vad som inflyter, vare sig egendomen har sålts före konkursen eller säljs under konkursen eller utmätningen gällde egendom som över huvud inte behöver säljas (t.ex. pengar, banktillgodohavande eller annan fordran som kan drivas in).

Beredningen har övervägt huruvida den sist berörda enklare regleringen borde utsträckas att gälla även för egendom som avses i 139 § 3 mom. UL. Under den bestämmelsen inbegrips emellertid även objekt som kan ha betydande värde, t.ex. oregistrerat skepp eller skeppsbygge (jfr 62 § 4 mom. UL), och som därför lämpligen bör jämställas med registrerat skepp i förevarande hänseende. Beredningen har därför inte för sin del ansett sig böra lägga fram förslag i den riktningen. Å andra sidan har beredningen inte ansett tillräcklig anledning föreligga att utsträcka principen i 139 § 3 mom. UL till all lös egendom. En sådan åtgärd skulle enligt beredningen medföra alltför godtyckliga resultat vid de vanliga utmätningarna av lös egendom som inte faller under nämnda specialbestämmelse. Beredningen erinrar om att enligt 10 kap. 10–13 §§ i förslaget utmätt fordran helst bör drivas in och sålunda inte säljas annat än som en sista utväg. Indrivning kan ta avsevärd tid och utmätningsborgenärens rätt bör inte vara beroende av att indrivning tillämpas i stället för att fordringen säljs. Beredningen föreslår dock att nämnda regel utsträcks till att gälla även oregistrerat luftfartyg, i analogi med vad som enligt 139 § 3 mom. UL gäller oregistrerat skepp. Detta sammanhänger med att 12 kap. i beredningens förslag inte skall gälla oregistrerat luftfartyg.

Frånsett nämnda tillägg för oregistrerat luftfartyg överensstämmer andra stycket av 9 kap. 13 § i beredningens förslag med UL.

Remissyttrandena. Förslaget i vad mån borgenärer med allmän förmånsrätt skall ha rätt till betalning ur egendom som säljs exekutivt under konkurs berörs endast av *kronofogdeföreningen*. Föreningen delar uppfattningen att sådan förmånsrätt inte bör kunna göras gällande i fråga om lös egendom i allmänhet. Denna enkla reglering har enligt föreningen visat sig praktisk, varför det är tillfredsställande att någon ändring däri inte föreslås.

Föredraganden. Enligt 70 och 71 §§ KL kan konkursförvaltaren begära att fartyg – såväl registrerat skepp som annat fartyg – luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg, gods i fartyg eller i luftfartyg samt fast egendom säljs i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom. Exekutiv försäljning av egendom som ingår i konkursbo kan även ske till följd av utmätning (jfr 23 och 24 §§ KL).

Jag godtar beredningens förslag angående uttagande av konkurskostnad ur egendom som säljs exekutivt under konkurs. I departementsförslaget har emellertid lydelsen av första stycket i paragrafen jämkats redaktionellt.

Beträffande frågan i vad mån fordran med allmän förmånsrätt bör kunna

tas ut ur egendom som säljs exekutivt under konkurs vill jag framhålla följande. Efter det att beredningen avgav sitt förslag har saken kommit i ett annat läge till följd av att förhållandet mellan särskilda och allmänna förmånsrätter har ändrats. Löne- och pensionsfordringar som avses i 12 och 13 §§ förmånsrättslagen (tidigare 11 och 12 §§) har numera inte i något fall företräde framför fordran med särskild förmånsrätt. Endast fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen kan tas ut före fordran med särskild förmånsrätt enligt 5 eller 8 §, dvs. före fordran med förmånsrätt på grund av företagsinteckning m.m. eller utmätning.

Till fordringar som är förenade med allmän förmånsrätt enligt 10 § hör borgenärs kostnad för gäldenärens försättande i konkurs och för beslut att dödsbos egendom skall avträdas till förvaltning av boutredningsman samt begravnings- och bouppteckningskostnad, när gäldenären har avlidit före konkursbeslutet. Dit hänförs vidare arvode och kostnadsersättning till god man enligt ackordslagen (1970:847), tillsynsman enligt samma lag eller KL eller förordnad boutredningsman, om fordringen belöper på tid inom sex månader innan konkursansökningen gjordes eller därefter. Allmän förmånsrätt enligt 10 § följer slutligen med kostnad för särskild åtgärd som under nämnda tid har vidtagits med gode mannens eller tillsynsmannens godkännande eller av boutredningsmannen och uppenbart har varit till borgenärernas bästa. Som villkor för att nämnda kostnader skall vara förenade med förmånsrätt gäller att beloppet är skäligt med hänsyn till omständigheterna.

Jag vill erinra om att i samband med de berörda ändringarna i förmånsrättslagen övervägdes om inte även fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen borde genomgående stå tillbaka för de särskilda förmånsrätterna (prop. 1975/76:12 s. 33 och LU 1975/76:5). Föredragande statsrådet ansåg emellertid att sådana fordringar alltjämt borde ha företräde framför fordran som är förenad med företagsinteckning och fordran hos hyresgäst eller arrendator samt fordran för vilken utmätning har skett. Detta godtogs av riksdagen. Jag är inte beredd att nu föreslå ändring på denna punkt. De fordringar som omfattas av 10 § förmånsrättslagen står konkurskostnaderna nära och förtjänar att såvitt möjligt tillgodoses. De torde dessutom som regel uppgå till mindre belopp.

Den nuvarande ordningen om i vad mån borgenär som har allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen har rätt till betalning ur egendom som säljs exekutivt under konkurs torde ha visst samband med vad som gäller angående konkursförvaltares möjlighet att begära exekutiv försäljning av lös egendom som inte är utmätt (71 § KL). Gränsdragningen såvitt gäller nu förevarande fråga synes dock något godtycklig. Härtill kommer att nuvarande reglering i vissa fall leder till inkonsekvenser. När konkursförvaltare säljer egendom som hör till näringsverksamhet, har han att tillämpa 15 § förmånsrättslagen. Det innebär att fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen vid behov får företräde framför

fordran som är förenad med företagsinteckning eller annan förmånsrätt enligt 5 § samma lag. Har egendomen i stället utmätts för oprioriterad fordran och kan utmätningen inte återvinnas, skall enligt 24 § KL verkställigheten fortgå, eventuellt efter uppskov. Frånsett det fallet att egendomen är sådan som anges i 139 § 3 mom. UL kan därvid inte borgenär med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen få sin fordran beaktad. Detta gäller även om företagsinteckningshavare har yrkat och är berättigad till betalning i målet. Nämnda olikhet synes knappast sakligt motiverad. Beredningens förslag medför liknande konsekvenser.

Vad som har sagts nu talar för att möjligheten att få fordran med allmän förmånsrätt beaktad vid exekutiv försäljning under konkurs utsträcks till att gälla beträffande lös egendom i allmänhet. Mot en sådan utvidgning har beredningen åberopat att den skulle medföra alltför godtyckliga resultat. Försäljningen av utmätt egendom kan ofta dra ut på tiden, t.ex. om anstånd beviljas, och i allmänna mål gäller inte någon särskild tidsfrist för försäljning. Beredningen har särskilt erinrat om det fallet att utmätningen avser fordran som skall drivas in och att indrivningen kräver lång tid. Som framgår av det föregående gäller emellertid frågan numera endast fordringar med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen. På grund av dessa fordringars beskaffenhet och begränsade belopp bör enligt min mening de av beredningen anförda betänkligheterna få vika. Med hänsyn härtill och med beaktande av det tidigare anförda anser jag att fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen över lag bör beaktas vid exekutiv försäljning av lös egendom under konkurs, under förutsättning att fordringen anmäls enligt vad beredningen har föreslagit. Däremot skall förmånsrätten naturligtvis inte kunna göras gällande i fast egendom, varmed jämställs tomträtt (jfr 15 § förmånsrättslagen).

Andra stycket i paragrafen har utformats i enlighet med det sagda. Därvid har även beaktats att egendomen kan utgöras av utmätt fordran, som drivs in i stället för att säljas. Att bestämmelsen inte omfattar fast egendom eller tomträtt framgår av 12 kap., jfr 15 § första stycket i förevarande kapitel.

Av 15 § förmånsrättslagen följer att fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § har företräde framför fordran med särskild förmånsrätt enligt 5 eller 8 § endast om det behövs. Det kan erinras om att förevarande bestämmelse avser både det fallet att egendomen är utmätt och det fallet att konkursförvaltaren beträffande vissa egendomsslag har begärt exekutiv försäljning enligt 71 § KL.

15 § Paragrafen innehåller hänvisningar till bestämmelser på annat håll i balken om rätt för tredje man att få betalning ur utmätt egendom. Den motsvarar 9 kap. 14 och 15 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. I SfL, LfL och FfL finns bestämmelser om i vad mån tredje man har rätt att få betalning när registrerat skepp (inkl. registrerat

skeppsbygge), luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg samt fast egendom säljs exekutivt. För att fordran skall beaktas skall den i princip ha anmälts senast vid auktionen resp. bevakningssammanträdet. Se 6 och 9–12 §§ SfL, 6 och 9–12 §§ LfL och 23–27 §§ FfL.

Beträffande fördelning som sker efter exekutiv försäljning av fast egendom föreskrivs i 143 § 1 mom. tredje meningen UL att om fordran eller kostnad som, om den hade blivit anmäld i tid, borde ha tagits upp i förteckningen har anmälts senare, betalning får utga av vad som återstår sedan fördelning har skett enligt sakägarförteckningen. Bestämmelsen är på grund av hänvisningar i 23 § första stycket SfL och 24 § första stycket LfL tillämplig även vid fördelning efter försäljning av egendom som avses i dessa lagar.

Lagberedningen. I 9 kap. 14 § föreslår beredningen endast en hänvisning till bestämmelserna i 11–13 kap. i förslaget om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom har utmätts.

Beredningen framhåller att 10, 12 och 13 §§ i förslaget innehåller bestämmelser om att borgenärer för att komma i åtnjutande av utdelning med den förmånsrätt som tillkommer dem skall anmäla sina fordringar inom viss tid. Beträffande egendom som avses i 11–13 kap. förutsätts att anmälan sker innan sakägarförteckning skall upprättas. Att anmälan har gjorts för sent skall emellertid inte utgöra hinder för borgenär att ur eventuellt överskott få utdelning före gäldenären. Beredningen föreslår i 14 kap. 8 § andra stycket en generell bestämmelse i saken. 9 kap. 15 § innehåller en erinran därom.

Föredraganden. Även i departementsförslaget har tagits upp hänvisningar till 10–12 kap. resp. till 13 kap. 6 § andra stycket. Bestämmelserna har förts samman till en paragraf.

Avbrytande av verkställigheten

16 § I denna paragraf meddelas bestämmelse om verkställighetens avbrytande när influtna medel förslår till betalning av sökandens fordran. Paragrafen motsvarar 9 kap. 17 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Om sökandens fordran och den kostnad för vilken sökanden svarar betalas innan utmätt egendom har sålts, förfaller enligt 88 d § 1 mom. UL frågan om egendomens försäljning, såvida annat inte följer av 91 c § UL eller av 5 § SfL. Sistnämnda paragrafer innehåller bestämmelser om s.k. anslutningsrätt för vissa borgenärer. Härvid gäller att om borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt, har begärt att egendomen skall säljas för hans fordran, förfarandet inte får läggas ner därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller. I 93 § 1 mom. tredje meningen UL föreskrivs beträffande försäljning av utmätt lös egendom i allmänhet att försäljningen skall upphöra då så

mycket av det utmätta godset har blivit sålt, att utmätningsfordringen samt kostnad som skall utgå ur egendomen kan helt gottgöras av det sålda.

Lagberedningen. I 9 kap. 17 § i beredningens förslag föreskrivs i första stycket generellt att verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall tas ut i ärendet. Beredningen påpekar att regeln omfattar även verkställighet som sker i form av att utmätt fordran drivs in.

Beträffande innebörden av huvudregeln framhåller beredningen att man i tillämpningen måste skilja mellan det fallet att gäldenären betalar sin skuld utan att den utmätta egendomen har tagits i anspråk samt andra fall. I förstnämnda fall är det tillfyllest att utmätningssökandens fordran och förrättningskostnaderna blir täckta. Någon annan intressent som har lika eller bättre rätt till de influtna medlen kan inte förekomma. Om däremot t.ex. en aktiepost har tagits i mät trots att den var pantsatt och aktierna har sålts, måste köpeskillingen i första hand användas till betalning av panthavarens fordran.

Beredningen erinrar här om att medel som gäldenären i anhängigt ärende betalar in till kronofogdemyndigheten skall anses omedelbart utmätta i ärendet, om betalningen inte har skett med villkor som strider häremot. Bestämmelse härom finns i 5 kap. 29 § i beredningens förslag.

Från den angivna huvudregeln gäller en rad undantag. En erinran härom har tagits in i andra stycket av 9 kap. 17 §. Det första undantaget följer av den bestämmelse som 10 § andra stycket i 9 kap. innehåller till skydd för sjöpanträttshavare såvitt angår annat fartyg än registrerat skepp eller gods i fartyg samt till skydd för luftpanträttshavare såvitt angår oregistrerat luftfartyg eller gods i luftfartyg. Motsvarande skyddsbestämmelser beträffande registrerat skepp finns i 11 kap. 5 §, som enligt 12 kap. 1 och 2 §§ skall gälla även i fråga om registrerat luftfartyg. Dessa lagrum ger anslutningsrätt även för andra borgenärer än sjö- och luftpanträttshavare. Anslutningsrätten för andra än sjö- och luftpanträttshavare kan emellertid inte hindra att utmätningssökanden lägger ner förfarandet. I fråga om fast egendom anges i 13 kap. 13 § vissa fall då borgenär med förmånsrätt kan tvinga fram att förfarandet fortsätter.

Remissyttrandena. *Svea hovrätt*, som utgår från att bestämmelsen om avbrytande av verkställigheten är avsedd att ha en generell innebörd, anser att detta inte framgår tillräckligt tydligt av lagtexten. Hovrätten påpekar att verkställigheten skall avbrytas även i vissa andra fall än när medel har influtit till kronofogdemyndigheten, t.ex. om gäldenären eller annan betalar fordringen direkt till sökanden och i det fall som berörs i 10 kap. 6 § fjärde stycket.

Med hänsyn till att enligt huvudregeln i första stycket hänsyn skall tas även till fordringar med lika eller bättre rätt än sökandens fordran ifrågasätter *RSV* om bestämmelsen om undantag i andra stycket har någon funktion att fylla.

Föredraganden. Som en remissinstans har framhållit skall utmätningsförfarandet inställas även i andra fall än då influtna medel förslår att täcka sökandens fordran samt fordringar med lika eller bättre rätt och kostnad i målet. Det är emellertid likväl lämpligt att en bestämmelse meddelas för detta fall. Jag godtar sålunda beredningens förslag. I den mån andra fall av verkställighetens avbrytande har ansetts kräva uttrycklig reglering meddelas bestämmelser därom på annat håll i UB (se t.ex. 3 kap. 22 § och 15 kap. 12 § andra stycket).

Med anledning av att en remissinstans har ifrågasatt om inte bestämmelsen i andra stycket är onödig vill jag påpeka att huvudregeln i första stycket omfattar även det fallet att gäldenären till kronofogdemyndigheten betalar utmätningssökandens fordran jämte uppkomna kostnader innan den utmätta egendomen har sålts. Annan borgenär än utmätningssökanden har då inte rätt till betalning ur medlen. De bestämmelser i 9 och 11–13 kap. till vilka beredningens förslag hänvisar kan därför bli tillämpliga. Det synes lämpligt att i förevarande paragraf erinra om dessa bestämmelser.

Handräckning efter försäljning

17 § Denna paragraf, som motsvarar 9 kap. 18 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelse om handräckning för att den som har förvärvat egendom exekutivt skall komma i besittning av egendomen.

Gällande rätt. När fast egendom eller tillbehör har sålts enligt FfL, har enligt 72 § samma lag köparen rätt att få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. När fråga är om skyldighet för förre ägaren att avflytta, har därvid 193 § UL (om tidsfrist för avhysning och om anstånd) motsvarande tillämpning. Någon liknande bestämmelse finns inte i fråga om lös egendom.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag skall den befogenhet att förordna om handräckning som f.n. åvilar överexekutor i stället ankomma på kronofogdemyndigheten. Beredningen föreslår i 17 kap. 17 § att handräckning skall kunna ges bl.a. i fall då någon olovligen hindrar utövningen av rätt till lös eller fast egendom, om saken är uppenbar. Handräckningen går ut på återställande av besittning eller annan rättelse. Det kan, anför beredningen, därför synas praktiskt överflödigt att meddela någon särskild bestämmelse för fall då egendom har sålts exekutivt. Beredningen har emellertid ändå funnit lämpligt att en generell bestämmelse meddelas om köparens rätt att komma i besittning av exekutivt såld egendom. Därvid torde inte behöva uppställas något särskilt krav på att saken är uppenbar. Att köparen inte kan förhjälpas att få egendomen i sin besittning, om denna har råkat på villovägar och godtrosförvärv har ägt rum, torde enligt beredningen utan vidare vara tydligt.

I enlighet med det anförda föreslår beredningen i 9 kap. 18 § att när utmätt egendom har sålts, köparen skall ha rätt att vid behov få hand-

räckning enligt 17 kap. 17 § för att komma i besittning av vad han har förvärvat.

Vad angår förberedande av avhysning skall, anför beredningen, iakttas vad som i 16 kap. 6 § sägs om verkställighet av avhysningsdom (jfr 17 kap. 19 §). Handräckning bör ges utan kostnad för köparen (se 18 kap. 4 §). Däremot bör kostnaden kunna tas ut av gäldenären eller annan som har underlåtit att lämna ut eller avträda egendomen (se härom 18 kap. 14 §).

Föredraganden. Departementsförslaget utgår från att befogenheten att i allmänhet förordna om handräckning för avhysning, återställande av besittning m.m. inte skall åvila kronofogdemyndigheten utan i stället skall ankomma på domstol. När det gäller möjlighet för den som exekutivt har förvärvat egendom att komma i besittning av egendomen bör emellertid, på samma sätt som f.n. gäller beträffande exekutivt såld fast egendom eller tillbehör, befogenheten att meddela handräckning ankomma på kronofogdemyndighet.

I enlighet härmed anges i departementsförslaget att när utmätt egendom har sålts, köparen har rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. I en andra mening föreskrivs att därvid gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 16 kap. 2–9, 11 och 12 §§, dvs. angående verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet.

Handräckning enligt förevarande paragraf skall ses som en åtgärd i det i övrigt redan handlagda utsökningsmålet och det är alltså den kronofogdemyndighet som har verkställt försäljningen som har att lämna handräckning, även om den sålda egendomen undantagsvis finns i annat distrikt. Begäran om handräckning kan framställas formlöst.

På grund av bestämmelsen i 1 § tredje stycket i förevarande kapitel är handräckningsbestämmelsen tillämplig även när egendom har sålts exekutivt under konkurs på begäran av konkursförvaltaren. Bestämmelsen medger givetvis inte att handräckning meddelas mot t.ex. en arrendator eller hyresgäst som har rätt att sitta kvar på exekutivt såld fastighet (jfr 12 kap. 46 §). Angående kostnad för handräckningen se 17 kap. 3 § första stycket och 7 § andra stycket.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

18 § Denna paragraf, som saknar motsvarighet i beredningens förslag, innehåller föreskrift om undantag från kapitlets tillämpning i allmänna mål.

Föredraganden. I 3 § i kapitlet meddelas bestämmelser om tidsfrist för försäljning av utmätt egendom och om anstånd med försäljning. Som har framhållits i motiven till den paragrafen bör den inte vara tillämplig i allmänna mål. I övrigt finns det inte skäl att göra undantag för tillämpningen av kapitlets bestämmelser i allmänna mål. Att bestämmelserna i 4 § första och andra styckena inte är tillämpliga i allmänna mål följer av paragrafen jämförd med 3 kap. 23 §. Härom får jag hänvisa till vad som närmare har anförts i anslutning till 4 §.

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1980

9 kap. Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m.

Förevarande kapitel innehåller bestämmelser om realisation av utmätt lös egendom i allmänhet. Där regleras inte bara försäljning utan även indrivning av utmätt fordran och åtgärder efter utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev. Kapitlet, som motsvarar 10 kap. i beredningens förslag, ersätter närmast 5 kap. UL. Flera bestämmelser i kapitlet saknar motsvarighet i gällande lag.

Lagberedningen. Den lösa egendom som omfattas av 10 kap. kan, påpekar beredningen, vara av vitt skilda slag. Hit hör vanligt lösöre, byggnad på ofri grund samt aktier, obligationer, andra värdepapper, fordringar och andra rättigheter som kan bli föremål för utmätning. Bland rättigheter kan nämnas andelsrätt till lösöre m. m., patenträtt och mönsterrätt. Beredningen framhåller att även rätt enligt ömsesidigt förpliktande avtal kan bli föremål för utmätning, om inte gäldenärens egen förpliktelse är av sådan personlig art att utmätning inte kommer i fråga eller eljest särskilt hinder möter. Utmätning av gäldenärens rätt enligt ömsesidigt förpliktande avtal kan ha avsett all rätt enligt avtalet, t. ex. den rätt som beställare av fartyg har mot varvet och till det beställda objektet. Det är emellertid inte uteslutet att visst anspråk enligt ömsesidigt förpliktande avtal kan ha utmätts för sig, t. ex. krav på viss till betalning förfallen delpost.

Det är enligt beredningen uppenbart att de realisationsåtgärder som anges i 10 kap. begränsas av utmätningsbeslutet och måste anpassas till detta. I fråga om utmätning av andelsrätt framgår emellertid av 9 kap. 8 och 9 §§ att utmätningsbeslutet kan ha följts av beslut att egendomen i dess helhet skall säljas. Beträffande utmätning av pantbrev eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg framgår vidare av 14–17 §§ i 10 kap. att den egendom i vilken inteckning gäller kan komma att tas i anspråk med anledning av att inteckningshandlingen har utmätts.

Remissyttrandena. Enligt *Svea hovrätt* är det oklart vad som skall gälla om försäljning av andel i och villkorlig rätt till fartyg eller luftfartyg. Hovrätten anser att detta bör klarläggas.

Föredraganden. I förevarande kapitel i departementsförslaget ges regler om exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet, till skillnad från försäljning av de specialobjekt som behandlas i 10–12 kap. Kapitlet innehåller också regler om indrivning av utmätt fordran och om åtgärder efter utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med beredningens förslag, men en del olikheter föreligger bl. a. i fråga om underhandsförsäljning och försäljning

av egendom som gäldenären har förvärvat under förbehåll om återtagande-rätt.

En remissinstans har ansett att det är oklart vad som skall gälla om exekutiv försäljning av andel i och villkorlig äganderätt till fartyg eller luftfartyg. Med anledning härav vill jag framhålla följande. Enligt 10 kap. 1 § andra stycket och 11 kap. 1 § tredje stycket gäller bestämmelserna i nämnda kapitel inte försäljning av andel i eller villkorlig rätt till registrerat skepp resp. registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg. Härav följer att försäljning av sådan andel eller villkorlig rätt faller under 9 kap. (jfr 9 kap. 1 § tredje stycket). Enligt 8 kap. 8 § kan utmätning av andel i egendom beträffande vilken samäganderättslagen är tillämplig under vissa förutsättningar leda till att hela egendomen säljs. Om kronofogdemyndigheten efter utmätning av andel i registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge), i registrerat luftfartyg eller i intecknade reservdelar förordnar att hela egendomen skall säljas, blir reglerna i 10 resp. 11 kap. tillämpliga. I annat fall tillämpas 8 kap. 9 § andra stycket samt 9 kap. Efter utmätning av villkorlig rätt finns det i allmänhet anledning att avvakta huruvida villkoret uppfylls. Därefter kommer utmätningen att avse själva egendomen resp. den rätt till ersättning m.m. som gäldenären kan ha mot sin motpart. Exekutiv försäljning av andel i eller villkorlig rätt till fartyg eller luftfartyg m.m. inverkar inte på sjöpanträtt eller luftpanträtt eller annan rättighet som gäller i egendomen. Den frågan behandlas närmare under 3 § i förevarande kapitel. I övrigt synes exekutiv försäljning av andel i eller villkorlig rätt till egendom som har nämnts nu inte behöva föranleda några särskilda problem, som det finns anledning att uppmärksamma här.

Kapitlet inleds med vissa allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning (1 §). Härefter regleras försäljning på auktion (2–7 §§). Där ges bestämmelser bl.a. om kungörande av auktion, prövning huruvida bjuden köpeskilling är godtagbar, försäljning av egendom som häftar för handpanträtt eller retentionsrätt, försäljning på kredit, nytt försäljningsförsök efter tidigare misslyckat försök och förverkande av handpenning. Därefter regleras försäljning under hand (8 §). Försäljning av egendom som gäldenären har köpt under förbehåll om återtaganderätt uppmärksammas särskilt (9 §). I ett följande avsnitt behandlas indrivning av utmätt fordran (10–12 §§). Slutligen innehåller kapitlet föreskrifter om förfarandet efter utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev (13–15 §§).

Samtliga bestämmelser i kapitlet avses vara tillämpliga även i allmänna mål. Några kompletterande föreskrifter för sådana mål har inte ansetts påkallade.

Allmänna bestämmelser om försäljning

1 § I denna paragraf, som motsvarar 10 kap. 1 § i beredningens förslag, meddelas bestämmelser bl. a. om de försäljningsformer som står till buds och om vem som håller auktion.

Gällande rätt. Enligt 89 § 1 mom. UL skall försäljning av utmätt lös egendom ske på offentlig auktion utom i fall som avses i 96 a §. Sistnämnda paragraf innehåller bestämmelser om underhandsförsäljning. Bestämmelserna i 89–96 a §§ UL gäller inte försäljning av registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge), luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg (jfr 89 § 2 mom.). Beträffande försäljning av sådan egendom finns bestämmelser i SfL och LfL.

Det förhållandet att exekutiv försäljning av lös egendom (frånsett specialobjekten) enligt UL åvilar utmätningsmannen har inte ansetts innebära att själva försäljningen alltid behöver verkställas av kronofogde eller annan tjänsteman vid kronofogdemyndigheten. I 79 § USK föreskrivs sålunda att utmätningsmannen får uppdra åt auktionsföretag att sälja utmätt lös egendom på auktion samt att utmätta aktier eller obligationer får säljas genom fondkommissionär eller genom mäklare, som är antagen av handels- och sjöfartsnämnd. Enligt 80 § USK skall auktionsföretag, fondkommissionär eller mäklare som får i uppdrag att sälja egendom åläggas att följa föreskrifterna i 5 kap. UL och de föreskrifter om lägsta antagbara pris och om försäljningen i övrigt som utmätningsmannen meddelar.

Lagberedningen. Beredningen understryker att en genomgående synpunkt är att utmätt egendom skall tillgodogöras på ett sätt som ger så gott ekonomiskt resultat som möjligt. Förslaget ger för vissa fall möjlighet att välja mellan olika former för tillgodogörandet, men försäljning av det utmätta objektet är liksom f.n. huvudregel. När egendomen skall säljas, bör enligt beredningen kronofogdemyndigheten lägga sig vinn om att försäljning sker på det sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet och övriga omständigheter är mest ändamålsenligt. Kronofogdemyndigheten bör alltså lika väl som en konkursförvaltare eftersträva ett gott resultat av försäljningen och i varje särskilt fall överväga hur man lämpligast bör förfara.

Liksom f.n. skall enligt förslaget huvudregeln vara att försäljning sker på auktion. I 10 kap. 8 § i förslaget finns emellertid motsvarighet till den möjlighet att sälja under hand som har förts in i 96 a § UL. I enlighet härmed anges i 10 kap. 1 § första stycket i beredningens förslag att utmätt lös egendom säljs på offentlig auktion enligt vad som sägs i det följande, om inte annat bestäms med stöd av 8 §.

Den nuvarande möjligheten för utmätningsmannen att anlita auktionsföretag, fondkommissionär eller auktoriserad mäklare för försäljning torde enligt beredningen böra behållas. Andra stycket i 1 § innehåller en generell bestämmelse, som ger kronofogdemyndigheten möjlighet att låta auktion på egendom som avses i 10 kap. hållas av den som kronofogdemyndigheten anlitar. Beredningen framhåller att närmare anvisningar därom kan ges i administrativa bestämmelser. Några komplikationer torde i allmänhet

inte vara förenade med sådana uppdrag. Kronofogdemyndigheten får ge direktiv om det minimipris som skall gälla för försäljningen. Vidare måste myndigheten iaktta att försäljning inhiberas, om sökandens fordran och kostnaden betalas samt förfarandet därför skall avbrytas. Även andra hinder mot försäljning kan möta i sista stund.

I tredje stycket av paragrafen erinras om att särskilda bestämmelser skall gälla beträffande försäljning av sådan lös egendom som avses i 11 och 12 kap., dvs. registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg.

Remissyttrandena. *RSV* instämmer i beredningens uttalanden att vid exekutiv försäljning bör eftersträvas ett så gott ekonomiskt resultat som möjligt och att kronofogdemyndigheten bör i varje särskilt fall överväga hur man lämpligast bör förfara. Verket anser emellertid att beredningen så till vida inte har dragit slutsatserna av uttalandena som auktionsförsäljning och underhandsförsäljning inte har jämställts. Hittillsvarande erfarenheter visar att det villkor som gäller för underhandsförsäljning är för strängt och att sådan försäljning därför inte har kunnat ske i fall då det har varit ekonomiskt motiverat. RSV föreslår att auktionsförsäljning och underhandsförsäljning jämställs i balken. Detta påkallar ändring, förutom av 8 §, även av 1 §. Även de närmare föreskrifterna för underhandsförsäljning i USK bör enligt RSV ses över. Liknande synpunkter anförs av *Svea hovrätt* och *kronofogdeföreningen*.

Föredraganden. I likhet med vad som gäller f.n. bör försäljning av utmätt lös egendom ske på auktion eller under hand. Som beredningen har framhållit bör kronofogdemyndigheten söka uppnå ett så bra ekonomiskt resultat som möjligt. Jag delar den av några remissinstanser uttryckta uppfattningen att förutsättningarna för underhandsförsäljning bör jämkas, så att sådan försäljning kan äga rum i större utsträckning än f.n. Den frågan behandlas närmare under 8 §. Som framgår av vad som anförs där är det emellertid inte möjligt att helt jämställa auktionsförsäljning och underhandsförsäljning i den meningen att underhandsförsäljning skulle kunna bli en vanlig försäljningsform i fråga om flertalet slag av egendom. För försäljning under hand bör alltjämt gälla särskilda villkor och försäljning på auktion bör därför även i fortsättningen vara huvudregel. Jag har likväl ansett lämpligt att något jämka lydelsen av första stycket i förevarande paragraf i syfte att mera sidoställa de båda försäljningssätten. I departementsförslaget anges sålunda att utmätt lös egendom säljs på offentlig auktion eller under hand samt att särskilda villkor för försäljning under hand gäller enligt 8 §.

Andra stycket i departementsförslaget har jämkats något i förhållande till beredningens förslag. Tredje stycket i paragrafen överensstämmer med beredningens förslag.

Försäljning på auktion

2 § Paragrafen, som motsvarar 10 kap. 2 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om kungörande av auktion och om underrättelser till sakägare.

Gällande rätt. I fråga om försäljning på auktion av lös egendom i allmänhet föreskrivs i 90 § 1 mom. UL att tid och ställe för auktionen skall kungöras i den eller de ortstidningar som utmätningsmannen bestämmer och på sätt som i övrigt finnes lämpligt. Är för viss ort förordnat att auktion skall kungöras på särskilt sätt, skall det också lända till efterrättelse. Enligt 2 mom. gäller att om egendom som skall säljas är av sådan beskaffenhet att den inte utan att förstöras eller väsentligt försämras kan förvaras under den tid som fordras för auktionens kungörande i nyss nämnd ordning, utmätningsmannen kan låta kungöra försäljningen på annat sätt som finnes lämpligt.

I 91 § UL meddelas närmare bestämmelser om kungörande av auktion och om kallelser. Enligt 1 mom. skall kungörelse av auktion på lösören ske minst åtta dagar innan auktionen hålls, om inte i fall som sägs i 90 § 2 mom. kortare tid för kungörandet finnes nödig. Auktion på fordran eller rättighet skall kungöras minst 14 dagar i förväg. Beträffande sådan auktion skall också, om det kan ske, särskilda underrättelser om auktionen inom samma tid avsändas med posten till borgenären och gäldenären. Vid försäljning av fartyg, som inte är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, eller av gods i fartyg eller i luftfartyg skall enligt 91 § 3 mom. kungörelse ske minst tre veckor före auktionen och inom samma tid även införas i Post- och Inrikes Tidningar. Minst tre veckor före auktionen skall också, såvitt det kan ske, underrättelse om försäljningen sändas i rekommenderade brev till borgenären och ägaren av egendomen samt till den som, enligt vad som har blivit känt, har sjö- eller luftpanträtt i denna. Vinns senare kunskap om sådan panträtt, skall underrättelse genast avsändas. Enligt 4 mom. skall auktionsförrättaren, när egendom som skall säljas svarar för företagsinteckning, om möjligt underrätta inteckningshavaren om auktionen genom särskilt kallelsebrev, som skall sändas med posten minst två veckor före auktionen. Upplyses senare att företagsinteckning gäller i egendomen, skall underrättelse genast sändas.

Lagberedningen. Beredningen påpekar att SfL, LfL och FfL innehåller endast helt kortfattade bestämmelser om kungörande av auktion m.m. och att bestämmelserna är avsedda att kompletteras med administrativa föreskrifter. I 6 § SfL och 6 § LfL sägs sålunda endast att auktion skall kungöras i god tid resp. minst sex veckor i förväg och på lämpligt sätt, att kungörelsen skall innehålla uppgift om sammanträde för fördelning av köpeskillingen och att innehavare av fordran som bör iakttas vid auktionen i kungörelsen skall uppmanas att anmäla sin rätt till överexekutor senast

vid auktionen. Vidare ges i 7 § SfL och 7 § LfL föreskrifter om underrättelser till olika sakägare. I 20 § FfL sägs att auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt och att kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen. Härjämte meddelas en speciell föreskrift för det fallet att särskild försäljning av tillbehör skall äga rum. I 21 § samma lag ges bestämmelser om särskilda underrättelser till sakägare. Beredningen nämner också att i 8 § SfL, 8 § LfL och 22 § FfL föreskrivs att om auktion inte har utlysts på rätt sätt, förrättningen skall inställas och ny tid sättas ut, om bristen är väsentlig och inte kan avhjälpas på annat sätt.

I 10 kap. 2 § i beredningens förslag tas som första mening i första stycket upp en bestämmelse om kungörande av auktion, utformad efter mönster av bestämmelserna i SfL, LfL och FfL. Det sägs endast att auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Bestämmelsen skall enligt beredningen inte utesluta att tidsfristen blir kort när det som skall säljas eljest kan förlora sitt värde. Tiden skall alltså anpassas efter objektets beskaffenhet. Närmare föreskrifter bör meddelas i administrativ ordning.

Kungörande i Post- och Inrikes Tidningar av försäljning av annat fartyg än registrerat skepp och av gods i fartyg eller i luftfartyg kan enligt beredningen möjligen vara lämpligt även i fortsättningen. Vid utfärdande av administrativa föreskrifter kan närmare övervägas i vad mån det är motiverat.

Beredningen framhåller att när fråga är om försäljning som avses i förevarande kapitel – dvs. av lös egendom i allmänhet – i regel inte krävs att kronofogdemyndigheten håller något sammanträde för köpeskillingsfördelning. Om det redan vid kungörandet av auktion kan förutses att fördelningssammanträde behövs, skall dock kungörelsen om auktionen innehålla även uppgift om sammanträdet. Bestämmelse härom har tagits upp som andra mening i första stycket av 2 §.

10 kap. 2 § i beredningens förslag innehåller vidare föreskrift om att sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall underrättas särskilt. Föreskriften har tagits upp i andra stycket. Underrättelse skall lämnas i god tid. Enligt beredningen är det lämpligast att underrättelserna utgår samtidigt som auktionen kungörs. Blir sakägare känd först senare, bör underrättelsen lämnas genast. Närmare anvisningar kan meddelas i administrativ ordning. Beredningen påpekar att bestämmelsen inte är begränsad till sakägare som avses i 91 § 3 och 4 mom. UL (jfr 11 kap. 7 §, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 21 § i förslaget).

Beträffande de fall som avses i paragrafen innehåller förslaget, anför beredningen, inte någon särskild bestämmelse om att auktion skall ställas in om den inte har kungjorts i behörig ordning och bristen är väsentlig. Även i detta hänseende kan föreskrift ges i administrativ ordning. Läget är

bl.a. på grund av konventioner delvis ett annat beträffande de olika objekt som avses i 11–13 kap.

Förslaget innehåller inte någon föreskrift om var auktion får hållas. Beredningen anser det självfallet att auktion för försäljning av egendom som finns hos gäldenären får hållas på platsen, om det inte medför särskild olägenhet eller eljest är lämpligare att egendomen förs till annan plats. Finns egendomen på annans mark till vilken gäldenären har nyttjanderätt, torde regelmässigt av nyttjanderätten följa att även exekutiv auktion (liksom frivillig auktion) på egendomen kan hållas på platsen, om det inte medför särskild olägenhet för markens ägare. Om åter tredje man har egendomen i sin besittning, torde han enligt beredningen inte utan särskild anledning vara skyldig finna sig i att auktion hålls där egendomen finns. Det kan emellertid förutsättas att egendomen regelmässigt kan fraktas till annan plats för auktion. Om detta inte lämpligen kan ske, torde tredje mannen få anses skyldig låta spekulanter besiktiga egendomen (t.ex. en byggnad som skall monteras ner och föras bort eller en stor maskin). För detta ändamål torde enligt beredningen tvång kunna användas vid behov. Auktionen kan hållas på lämplig plats i närheten. Någon föreskrift om befogenhet för kronofogdemyndigheten att ta i anspråk annans fastighet för auktion har inte ansetts böra meddelas.

Remissyttrandena. Den allmänt hållna bestämmelsen i första stycket om kungörande av auktion kritiseras av *Svea hovrätt* såvitt avser egendom som kan vara behäftad med okänd sjö- eller luftpanträtt. Okända innehavare av sådan panträtt har enligt hovrätten behov av ett fastställt kungörelseförfarande för att kunna få kännedom om utmätningen. Enligt de nya reglerna i sjölagen upphör alltid sjöpanträtt i fartyg som säljs exekutivt. Det är därför verkligt betydelsefullt att sjöpanthavare har tillgång till en fast angiven möjlighet att bevaka sin rätt. Enligt hovrättens mening bör i balken fastställas ett kallelseförfarande som säkrar sjöpanthavarnas möjlighet att bevaka sin rätt, om sjöpanträtterna skall utplånas genom försäljningen. Denna fråga kan enligt hovrättens mening inte lämpligen lämnas åt tillämpningsföreskrifter som meddelas senare.

Beredningens uttalanden om valet av plats för auktion berörs av *kronofogdeföreningen*, som anser att beredningen har lämnat god vägledning i frågan. Detta är enligt föreningen särskilt värdefullt eftersom praxis har varit oenhetlig.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag i fråga om tid och sätt för kungörande av auktion på lös egendom i allmänhet. I UB bör alltså endast meddelas en allmänt hållen bestämmelse om att kungörandet skall ske i god tid och på lämpligt sätt, medan närmare föreskrifter i ämnet bör meddelas av regeringen: Detta överensstämmer med vad som redan f.n. gäller beträffande registrerat skepp och fast egendom.

I fråga om egendom som kan vara föremål för sjöpanträtt eller luftpanträtt bör i verkställighetsföreskrifterna anges att kungörande skall ske även

i Post- och Inrikes Tidningar. Denna ordning måste anses tillräckligt betryggande för okända borgenärer med sjöpanträtt eller luftpanträtt.

Även i övrigt överensstämmer paragrafen i departementsförslaget med beredningens förslag.

3 § Denna paragraf innehåller föreskrift om vad som vid auktionstillfället skall föregå egendomens utropande. Paragrafen motsvarar 10 kap. 3 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. UL innehåller inte någon allmän föreskrift om hur auktionsförrättaren skall gå till väga innan själva auktionen börjar. I 94 § UL finns däremot en särskild bestämmelse rörande försäljning av egendom vilken hör till sådan näringsverksamhet som kan omfattas av företagsinteckning. Där anges att auktionsförrättaren vid försäljningen skall läsa upp gravationsbevis, anmana sakägare att anmäla sina fordringar och lämna underrättelse om förut anmälda fordringar. I 82 a § USK ges vissa föreskrifter för det fallet att försäljningen avser andel i registrerat skepp, i registrerat skeppsbygge, i luftfartyg eller i intecknade reservdelar till luftfartyg eller villkorlig äganderätt till sådan egendom eller till andel däri.

Lagberedningen. I 10 kap. 3 § föreslår beredningen en föreskrift, enligt vilken det, i den mån anledning föreligger, skall vid auktionen lämnas en kortfattad redogörelse för vad som har förekommit i ärendet samt anges villkoren för försäljningen.

Beredningen erinrar om att i 9 § SfL och 9 § LfL även föreskrivs att innehavare av fordran som bör iakttas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den (jfr 23 § FfL). Beredningen har inte ansett det behövligt att meddela någon särskild föreskrift därom i 10 kap. 3 §. När egendom innehas med pant- eller retentionsrätt, behöver pant- eller retentionsrättshavaren inte göra särskild anmälan för att komma i åtnjutande av sin rätt (jfr 9 kap. 11 § i beredningens förslag). I andra fall krävs att borgenärer anmäler sig innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall äga rum (9 kap. 10, 12 och 13 §§ i beredningens förslag). Med hänsyn till de olika förfaringssätt som kan komma i fråga när egendom skall säljas enligt 10 kap. har det inte synts beredningen lämpligt att generellt föreskriva att auktionsförrättaren (t.ex. auktionsföretag) skall anmoda eventuellt närvarande sakägare att anmäla sina fordringar. Enligt beredningen kan det emellertid lämpligen i administrativ ordning föreskrivas att kronofogdemyndighet som själv håller auktion skall i fall då det kan finnas anledning därtill uppmana närvarande fordringsägare att tillkännage sina anspråk.

Som nyss har nämnts föreslår beredningen att auktionsförrättaren skall ange villkoren för försäljningen i den mån det finns anledning till det. Här åsyftar beredningen bl.a. fall då utmätning har skett enligt 5 kap. 20 § med förbehåll för tredje mans rätt och tvistefrågan inte har klarats ut före

försäljningen. I sådana fall skall anges att försäljningen sker med förbehåll för sådan rätt. I fråga om gods som har sålts genom avbetalningsköp bör anges vilken rätt gäldenären har till godset. Säljs bostadsrätt, kan auktionsförrättaren behöva upplysa om de förpliktelser som gäller mot bostadsrättsföreningen. Om patenträtt säljs, bör anges att det inte inverkar på licenser som gäldenären har upplåtit och som skall respekteras. I fall då den utmätta egendomen innehas som handpant eller med retentionsrätt skall enligt beredningen anges vad som följer av 9 kap. 11 §, om det är av betydelse för försäljningen; se även 10 kap. 4 § andra stycket. I fråga om en del objekt kan det också vara påkallat att ange vilka tillbehör som följer med försäljningen. Beredningen framhåller att det över huvud är angeläget att alla upplysningar lämnas som är av betydelse för spekulanter.

Remissyttrandena. Enligt *Svea hovrätt* lämnar förslaget oklart huruvida rättigheter som gäller i fartyg skall bestå efter försäljning av andel i fartyget. Enligt 9 kap. 9 § skall sådan försäljning ske i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet, men några bestämmelser härom har inte tagits upp i förslaget. Sjöpanträtt och panträtt på grund av inteckning skall enligt hovrätten sannolikt fortfara att gälla i fartyget efter exekutiv försäljning av andel däri. Hovrätten anser att detta bör meddelas före försäljningen och att bestämmelse härom bör tas upp i UB. Hovrätten hänvisar till den bestämmelse i saken som före 1973 års ändringar fanns upptagen i 92 § 2 mom. UL.

Föredraganden. I likhet med beredningen anser jag att förevarande kapitel bör innehålla en bestämmelse om vilka åtgärder auktionsförrättaren skall vidta vid auktionstillfället innan själva auktionen börjar. Som beredningen har föreslagit bör auktionsförrättaren, i den mån anledning föreligger därtill, lämna en kortfattad redogörelse för vad som har förekommit i målet och ange villkoren för försäljningen. I motsats till de specialobjekt som regleras av bestämmelserna i 10–12 kap. torde egendom som omfattas av förevarande kapitel inte så ofta vara föremål för särskild förmånsrätt som tillkommer tredje man. När anledning finns att tredje man kan göra anspråk på betalning ur utmätt egendom och borgenären enligt bestämmelserna i 8 kap. har att anmäla sin fordran innan egendomen säljs, är det enligt min mening lämpligt att auktionsförrättaren – vare sig auktionen hålls av tjänsteman vid kronofogdemyndigheten eller av annan som kronofogdemyndigheten anlitar – uppmanar sådan borgenär att anmäla sin fordran. I annat fall kan det lätt inträffa att tredje mannen försummar att göra sådan anmälan. I departementsförslaget har paragrafen därför kompletterats med en föreskrift om att sådan uppmaning skall lämnas när anledning föreligger därtill.

En remissinstans har ansett att det inte klart framgår av beredningens förslag om sjöpanträtt och panträtt på grund av inteckning i fartyg skall bestå efter exekutiv försäljning av andel i fartyget. Med anledning härav vill jag framhålla följande. När försäljning skall ske av andel i egendom

som avses i 8 kap. 8 § i departementsförslaget, skall enligt 8 kap. 9 § andra stycket försäljningen ske i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Det innebär bl.a. att försäljningen sker utan ledning av sakägarförteckning, även om egendomen i dess helhet skulle ha sålts med tillämpning av bestämmelserna i 10–12 kap., samt att fordran eller rättighet som gäller i hela egendomen inte berörs av försäljningen. Exekutiv försäljning av andel i fartyg inverkar alltså inte på sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller annan rättighet som gäller i fartyget i dess helhet. F.n. hänvisas till vad som gäller för exekutiv försäljning av rättighet bl.a. när det gäller försäljning av andel i registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge), i luftfartyg och i intecknade reservdelar till luftfartyg (se 89 § 2 mom. UL) och av andel i fastighet (se 69 § första stycket FfL). Jag har därför ansett att nämnda sätt att beskriva ordningen för försäljning av andel kan godtas. Det kan påpekas att utan uttrycklig bestämmelse i departementsförslaget skall även andel i annan egendom än som avses i 8 kap. 8 och 9 §§ och villkorlig rätt till egendom säljas i den ordning som har angetts nu (jfr 89 § 2 mom. UL). Angående villkorlig rätt till fastighet se 12 kap. 64 §.

Före 1973 års ändringar i UL angavs i 92 § 2 mom. att vid försäljning av lott i fartyg eller luftfartyg utmätningsmannen skulle tillkännage att försäljningen inte medför rubbning i panträtt som gäller i hela fartyget eller luftfartyget samt före utropet meddela underrättelse om de fordringar för vilka fartyget eller luftfartyget veterligen utgör pant. Motsvarande föreskrifter finns numera i 82 a § USK och avser försäljning av andel i registrerat skepp, i registrerat skeppsbygge, i luftfartyg eller i intecknade reservdelar till luftfartyg samt villkorlig äganderätt till egendomen eller till andel däri. Även efter ikraftträdandet av UB bör auktionsförrättaren lämna motsvarande upplysningar. Föreskrift härom kan liksom f.n. meddelas av regeringen. Därvid får övervägas om inte föreskrifter i ämnet kan göras mera generella och få gälla andel i och villkorlig rätt till egendom över lag. Däremot saknas anledning att ta upp sådana bestämmelser i UB.

4 § Paragrafen, som motsvarar 10 kap. 4 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om avvisande av för lågt bud och om försäljning av egendom i vilken tredje man har handpanträtt eller retentionsrätt.

Gällande rätt. Om sättet för auktion på utmätt lös egendom i allmänhet föreskrivs i 93 § 1 mom. första och andra meningarna UL att egendomen skall säljas i uppslag samt att de yppersta varorna skall sparas så länge att mesta folket är samlat. 2 mom. i paragrafen innehåller en bestämmelse, enligt vilken inrop inte får godtas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling än den bjudna kan uppnås.

I 92 § UL föreskrivs att om någon innehar utmätt lös egendom som handpant eller med rätt att kvarhålla den till säkerhet för fordran och han inte enligt 71 § är pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att

hans fordran blir betald, egendomen får säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av fordringen.

Lagberedningen. Beredningens förslag innehåller inte några bestämmelser som motsvarar 93 § 1 mom. första och andra meningarna UL. Det torde enligt beredningen numera anses självfallet att auktionen skall ske med uppslag och således inte enligt metoden för Dutch auction, dvs. med upp- och avslag.

I första stycket av 10 kap. 4 § har beredningen tagit upp en bestämmelse om avvisande av för lågt bud. Bestämmelsen motsvarar 93 § 2 mom. UL.

Beredningen har i 9 kap. 11 § föreslagit bestämmelser om rätt till betalning för tredje man, som innehar utmätt egendom som handpant eller med retentionsrätt. Andra stycket i 10 kap. 4 § ansluter till nämnda bestämmelse och anger att om tredje mannen inte enligt 9 kap. 11 § är pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att hans fordran blir betald, egendomen får säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av fordringen. Denna föreskrift motsvarar 92 § UL.

Bestämmelsen i 93 § 2 mom. UL om avvisande av för lågt bud torde enligt beredningen inte hindra att visst bud får godtas om alla sakägare, alltså även gäldenären, samtycker därtill. Motsvarande gäller bestämmelsen i 92 § UL. I tredje stycket av 10 kap. 4 § anges uttryckligen att inrop skall godtas utan hinder av första och andra styckena, om samtliga berörda sakägare medger det. (Jfr 14 och 19 §§ SfL, 15 och 20 §§ LfL samt 32 och 40 §§ FfL.) Beredningen framhåller att det inte torde vara behövligt att särskilt ange att sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna inte har blivit täckta.

Föredraganden. Jag delar uppfattningen att i UB bör tas upp bestämmelser om avvisande av för lågt bud och om att egendom som är föremål för handpanträtt eller retentionsrätt får säljas endast om panthavarens eller retinentens fordran blir täckt. Vidare bör uttryckligen föreskrivas att inrop skall godtas utan hinder av nämnda bestämmelser, om samtliga berörda sakägare medger det. Jag godtar sålunda beredningens förslag.

Det bör påpekas att uttrycket handpanträtt inbegriper även panträtt i lös egendom som på grund av egendomens beskaffenhet stiftas utan tradition, t.ex. panträtt i muntlig fordran efter denuntiation (jfr under 8 kap. 11 §).

5 § I paragrafen, som motsvarar 10 kap. 5 § i beredningens förslag, meddelas bestämmelser om betalning av köpeskillingen för inropad egendom.

Gällande rätt. Beträffande betalning av köpeskillingen för lös egendom i allmänhet som har sålts exekutivt på auktion anges i 96 § 1 mom. UL som huvudregel att egendomen skall betalas genast efter inropet. Utmätningsmannen kan dock lämna anstånd med betalningen av köpeskillingen utom till viss del, vilken skall erläggas som handpenning. I 1 mom. föreskrivs vidare att egendomen skall hållas inne till dess full betalning sker.

Sker inte betalning genast efter inropet och lämnas inte heller anstånd, skall enligt 96 § 2 mom. egendomen gå under nytt utrop. Enligt 3 mom. första meningen är köpet ogiltigt, om anstånd har lämnats och full betalning inte erläggs inom fastställd tid. 3 mom. innehåller vidare i andra-femte meningarna bestämmelser om ny försäljning av egendomen när köpet har blivit ogiltigt och om tillgodogörande av handpenning.

I 87 och 88 §§ USK finns vissa närmare föreskrifter om anstånd med betalning av köpeskillingen för lös egendom. Enligt dessa gäller bl.a. att anstånd bör lämnas endast om köpeskillingen överstiger 1.000 kr. och att anstånd för längre tid än en månad bör lämnas endast om sökanden och gäldenären medger det eller om annat särskilt skäl föranleder det.

Lagberedningen. Bestämmelserna i 10 kap. 5 § i beredningens förslag ersätter utan saklig ändring 96 § 1 och 2 mom. och 3 mom. första meningen UL. Beträffande andra-femte punkterna i 96 § 3 mom. hänvisar beredningen till 10 kap. 6 och 7 §§.

I detta sammanhang framhåller beredningen att check liksom f.n. bör kunna godtas som betalningsmedel, om täckning finns för checkbeloppet. När egendom säljs på auktion, kan vid behov göras ett kortare avbrott för kontroll att det finns täckning och begäran att checken skyddas, såvida avbrottet inte medför beaktansvärd olägenhet (jfr 11 kap. 20 § och 13 kap. 41 §). Vare sig försäljningen sker i allmänt eller enskilt mål bör enligt beredningen såld lös egendom inte lämnas ut förrän efter det att checken har blivit skyddad eller infriad. Annars riskeras att utmätningssökanden och gäldenären liksom andra eventuellt betalningsberättigade lider förlust. Vid försäljning som avses i 11–13 kap. får tillses att inte inrop godtas eller köpeskillingsfördelning avslutas förrän check på handpenning resp. resterande köpeskilling har blivit skyddad.

Check kan, påpekar beredningen, även komma i fråga vid betalning från gäldenären. I enskilda mål måste tillses att statsverket inte lider förlust genom att redovisning till sökanden äger rum av belopp, som har influtit genom check vilken senare befinns sakna täckning. Kronofogdemyndigheten bör, när check lämnas som betalning av gäldenären, begära att checken skyddas, om checken inte har hunnit infrias och skyddande behövs för att redovisning skall kunna ske.

Remissyttrandena. Erfarenheterna av de nuvarande bestämmelserna om exekutiv försäljning på kredit är enligt *RSV* goda och det finns f.n. inte någon anledning att ändra dem. RSV har sålunda inte någon erinran mot förslaget. Verket föreslår emellertid att tillämpningsområdet för kreditförsäljning vidgas genom ändring av de begränsningar beträffande egendomens värde och tiden för anstånd som föreskrivs i USK. *Kronofogdeföreningen* förmodar att behovet att kunna lämna kredit kommer att minska i avsevärd grad, om möjligheterna till underhandsförsäljning vidgas enligt vad föreningen förordar.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med bered-

ningens förslag. Vid utarbetande av verkställighetsföreskrifter får övervägas om de närmare förutsättningar för försäljning på kredit som f.n. gäller enligt USK bör jämkas.

6 § Paragrafen behandlar frågan om nytt försäljningsförsök när tidigare försök inte har lett till resultat. Den motsvarar 10 kap. 6 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 93 § 3 mom. UL föreskrivs att om inrop inte godtas och egendomen inte säljs vid nytt utrop, ny auktion skall sättas ut eller egendomen säljas under hand. För det fall att köp blir ogiltigt till följd av att full betalning, efter det att anstånd har lämnats och handpenning betalats, inte erläggs inom fastställd tid gäller enligt 96 § 3 mom. andra meningen att utmätningsmannen skall ombesörja ny försäljning av egendomen.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 10 kap. 6 § en generell regel som innebär att, om det inte sker inrop som godtas och fullföljs, nytt försäljningsförsök skall göras, om inte sökanden avstår därifrån. Beträffande sambandet mellan denna bestämmelse och 5 § påpekar beredningen att nytt utrop enligt 5 § andra stycket inte är sådant nytt försäljningsförsök som avses i 6 § första stycket. Nytt utrop vid en och samma auktion skall enligt 5 § andra stycket utan vidare ske, om köpeskilling eller handpenning inte betalas genast. Någon särskild kostnad ådras inte därigenom sökanden. I det fall som avses i 6 § första stycket bör enligt beredningen kronofogdemyndigheten höra sig för hos sökanden, huruvida nytt försäljningsförsök bör göras.

Beredningen påpekar att bestämmelsen i 6 § första stycket nära ansluter till reglerna för motsvarande situationer i 21 § SfL, 22 § LfL och 42 § FfL. I fall då annan än utmätningssökanden har utövat anslutningsrätt (se 9 kap. 10 §) skall förfarandet fortgå även om utmätningssökanden avstår därifrån. Den som vill genomdriva försäljning får i så fall själv svara för nya kostnader som eventuellt inte kan tas ut ur egendomen.

Som andra stycke i 6 § i beredningens förslag har tagits upp föreskrift att kronofogdemyndigheten får avvisa begäran om nytt försäljningsförsök, om två auktioner har hållits utan att egendomen har sålts och det saknas anledning anta att den kan säljas inom rimlig tid. Bestämmelsen har sin förebild i 21 § andra stycket SfL och 42 § andra stycket FfL.

I tredje stycket av 6 § regleras förfarandet när ny auktion skall hållas. Enligt beredningens förslag har i sådant fall 2–5 §§ motsvarande tillämpning. Vidare föreskrivs att anmälan av fordran som har skett för en auktion gäller även för senare försäljningsförsök. Bestämmelserna ansluter till liknande regler i 21 § SfL, 22 § LfL och 42 § FfL. De blir enligt beredningen i första hand tillämpliga, när nytt försäljningsförsök skall göras enligt första stycket men gäller även när auktion har upphävts av högre instans och därefter ny auktion skall hållas.

I fjärde stycket första meningen har beredningen tagit upp en föreskrift att utmätningen skall hävas, om nytt försäljningsförsök inte skall göras. Beredningen framhåller att om särskilda medel har flutit in under förfarandet, t.ex. avkastning av egendomen, utmätningen dock inte skall hävas i den delen. Detsamma gäller medel som senare flyter in med anledning av redan vidtagna åtgärder. Handpenning skall tas i anspråk i den utsträckning som anges i 7 §. En undantagsföreskrift för sådana fall har tagits in som andra mening i fjärde stycket. Bestämmelserna ansluter till motsvarande regler i 21 § SfL, 22 § LfL och 42 § FfL.

Beredningen understryker att utmätningen inte skall hävas om saken skall drivas vidare enligt 9 kap. 10 §. Även om utmätningssökanden för sin del inte har ansett önskvärt att nytt försäljningsförsök görs står han kvar som berättigad till utdelning, om köpeskillingen förslår därtill. I annat fall skulle han, för att få betalt ur eventuellt överskott som annars skulle tillfalla gäldenären, nödgas begära ny utmätning i överskottet.

Remissyttrandena. Bestämmelsen i andra stycket av 6 § i beredningens förslag kritiseras av *RSV*, som framhåller att kronofogdemyndigheten någon gång synes kunna tvingas göra nytt försäljningsförsök efter två misslyckade auktioner, trots att det saknas anledning anta att egendomen kan säljas inom rimlig tid. En sådan innebörd av bestämmelsen är enligt RSV inte godtagbar i fråga om vanlig lös egendom. I stället bör gälla att om två auktioner har hållits och anledning saknas anta att egendomen kan säljas inom rimlig tid, nytt försäljningsförsök inte skall göras. Om sökanden i enskilt mål anser att kronofogdemyndigheten har felbedömt möjligheten till försäljning, kan han överklaga myndighetens beslut att avbryta förfarandet. *Kronofogdeföreningen* anser att två auktioner ovillkorligen bör befria kronofogdemyndigheten från skyldighet att försöka sälja egendomen på en tredje auktion.

Föredraganden. Bestämmelsen i första stycket av beredningens förslag om när nytt försäljningsförsök skall äga rum avses uppenbarligen omfatta även det fallet att, sedan anstånd har lämnats med betalningen frånsett handpenning, inropet blir ogiltigt enligt 5 § tredje stycket på grund av att återstående del av köpeskillingen inte betalas inom föreskriven tid. I sak godtar jag, i likhet med remissinstanserna, förslaget. Av den föreslagna lydelsen synes emellertid inte otvetydigt framgå att även nyssnämnda fall omfattas av bestämmelsen. I departementsförslaget har därför första stycket jämkats något. Där anges att om det inte sker inrop som godtas och fullföljs genom att köpeskillingen eller handpenning betalas genast, nytt försäljningsförsök skall göras, om inte sökanden avstår därifrån. I en andra mening tilläggs att detsamma gäller, om inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket.

Beredningens förslag i paragrafens andra stycke att kronofogdemyndigheten får avvisa begäran om nytt försäljningsförsök, om två auktioner har hållits utan att egendomen har blivit såld och anledning saknas anta att

den kan säljas inom rimlig tid, har kritiserats av två remissinstanser. För egen del vill jag framhålla följande i saken. När försök att sälja viss egendom har gjorts vid två auktionstillfällen utan att leda till något resultat, torde det ofta inte finnas fog för antagande att nytt försäljningsförsök skall ge resultat. Ibland kan det emellertid finnas stöd för sådant antagande, t.ex. om de misslyckade försöken har berott på tillfälliga omständigheter eller om efterfrågan på sådan egendom som är i fråga är säsongbetonad. Man kan också tänka sig att det efter två misslyckade auktionsförsök framstår som genomförbart att sälja egendomen under hand. Undantagsvis kan det också tänkas att inrop två gånger har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket. I sådant fall torde möjligheten att uppnå resultat vid ett tredje försök ofta vara större än när det misslyckade resultatet har berott på att något godtagbart bud över huvud inte har avgetts vid auktionen. När det undantagsvis efter två misslyckade auktioner finns skäl anta att egendomen kan säljas inom rimlig tid, bör enligt min mening kronofogdemyndigheten vara skyldig att pröva den möjligheten, om inte sökanden avstår därifrån (jfr 10 kap. 21 § andra stycket och 12 kap. 42 § andra stycket i departementsförslaget). Jag godtar alltså beredningens ståndpunkt.

I beredningens förslag anges att kronofogdemyndigheten under angivna förutsättningar får avvisa begäran om nytt försäljningsförsök. Denna lydelse synes mindre lämplig med hänsyn till att det enligt första stycket i paragrafen inte krävs någon särskild begäran från sökanden för att nytt försäljningsförsök skall göras. I departementsförslaget anges i stället att om två auktioner har hållits utan att egendomen har blivit såld och anledning saknas anta att den kan säljas inom rimlig tid, nytt försäljningsförsök inte skall göras.

I övrigt överensstämmer paragrafen i departementsförslaget med beredningens förslag.

7 § Paragrafen, som motsvarar 10 kap. 7 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om ianspråktagande av handpenning när inrop har blivit ogiltigt.

Gällande rätt. För det fallet att anstånd enligt 96 § 1 mom. UL har lämnats med betalning för exekutivt såld egendom och betalningen uteblir innehåller 3 mom. tredje-femte meningarna i samma paragraf bestämmelser hur det skall förfaras med den handpenning som enligt 1 mom. har skolat lämnas. Därom gäller att kostnaderna för den första försäljningen samt för vård och förvaltning av egendomen under tiden mellan försäljningarna skall betalas ur handpenningen. Om köpeskillingen vid den nya försäljningen understiger det bud som har antagits vid den första försäljningen, skall återstoden av handpenningen användas för att så långt den förslår täcka skillnaden. Vad som inte behöver tas i anspråk härtill skall betalas tillbaka. I UL nämns inte särskilt det fallet att någon ny försäljning

inte äger rum. I sådant fall torde handpenningen få användas till täckande av de kostnader som har uppstått intill dess förfarandet avbryts. Överskott skall återställas.

Lagberedningen. Första stycket i 10 kap. 7 § i beredningens förslag motsvarar de nuvarande bestämmelserna i 96 § 3 mom. tredje-femte meningarna UL. Efter mönster av 22 § SfL, 23 § LfL och 43 § FfL har tillfogats en bestämmelse enligt vilken hela handpenningen skall vara förverkad, om ny auktion hålls och egendomen inte blir såld.

Likaledes efter mönster av nämnda lagrum i SfL, LfL och FfL har som andra stycke i paragrafen tagits upp bestämmelser enligt vilka, om ny auktion inte hålls, handpenningen skall användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Därmed jämställs i förslaget kostnadsersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som inte behöver tas i anspråk skall återlämnas.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag, dock att vad som sägs i andra stycket i beredningens förslag om ersättning för s.k. processkostnad saknar motsvarighet i departementsförslaget.

Försäljning under hand

8 § I paragrafen, som motsvarar 10 kap. 8 § i beredningens förslag, regleras försäljning under hand.

Gällande rätt. Annan lös egendom än registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge), luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg får enligt 96 a § 1 mom. UL säljas under hand i stället för på auktion, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås därigenom. En ytterligare förutsättning är dock att det kan antas att egendomen inte är föremål för okänd sjö- eller luftpanträtt. Innan försäljning sker, skall gäldenären, sökanden och envar annan, vars rätt är beroende av försäljningen och som är känd för utmätningsmannen, om möjligt få tillfälle att yttra sig.

Beträffande tillvägagångssättet vid underhandsförsäljning föreskrivs i 96 a § 2 mom. att utmätningsmannen innan sådan försäljning sker skall infordra anbud genom kungörelse, som förs in i den eller de ortstidningar som utmätningsmannen bestämmer, eller på annat lämpligt sätt. Avges inte anbud som utmätningsmannen anser sig böra godta, skall auktion sättas ut. Enligt 3 mom. i samma paragraf har i övrigt 91 § 2 och 5 mom. samt 92 och 96 §§ motsvarande tillämpning i fråga om underhandsförsäljning. (I 91 § 2 mom. ges föreskrifter om utbrytande av utmätt ägarhypotek som utgörs av andel i inteckning i luftfartyg eller reservdelar och om friskrivande från personligt betalningsansvar när hel sådan inteckningshandling har blivit utmätt och skall säljas. 91 § 5 mom. innehåller föreskrift om anskaffande av gravationsbevis beträffande företagsintecknad egendom. I 92 § regleras försäljning av lös egendom som någon innehar

som handpant eller med retentionsrätt. I 96 § slutligen meddelas bestämmelser om betalning av lös egendom som säljs på auktion och om ianspråktagande av handpenning m.m.)

Lagberedningen. Första och andra styckena i 10 kap. 8 § i beredningens förslag motsvarar 96 a § 1 och 2 mom. UL. Bestämmelse om hur anbud skall fordras in bör enligt beredningen meddelas i administrativ ordning.

I fråga om hänvisningen i 96 a § 3 mom. till 91 § 2 och 5 mom. framhåller beredningen att enligt förslaget den ordning som har genomförts beträffande pantbrev i fast egendom och som numera gäller även beträffande pantbrev i skepp skall tillämpas även i fråga om skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar därtill (10 kap. 17 §) samt att bestämmelse om anskaffande av gravationsbevis beträffande företagsinteckning egendom bör meddelas i administrativ ordning.

Som tredje stycke i 10 kap. 8 § i beredningens förslag har tagits upp föreskrift att 4 och 5 §§ skall tillämpas i fråga om försäljningsvillkoren vid underhandsförsäljning. Bestämmelsen motsvarar hänvisningen i 96 a § 3 mom. UL till 92 § och delvis hänvisningen till 96 § UL. Beredningen framhåller att det inte för de enkla fall av underhandsförsäljning som omfattas av 10 kap. 8 § har ansetts motiverat att i lagen ta in någon bestämmelse, motsvarande föreskriften i 58 § sista stycket FfL om att överexekutor bestämmer de köpevillkor som inte har fixerats i lagen. Självfallet skall kronofogdemyndigheten vid tillämpning av underhandsförsäljning i hithörande fall iaktta de regler till tredje mans skydd som föreskrivs i 9 kap. I övrigt finns enligt beredningen föga utrymme för variation i köpevillkoren, frånsett att kronofogdemyndigheten i varje särskilt fall måste bestämma vad försäljningen avser för objekt.

Den hänvisning till 96 § UL som 96 a § 3 mom. innehåller har, anför beredningen, i övrigt sin motsvarighet i fjärde stycket första meningen i 8 §. Andra meningen bör jämföras med 58 § femte stycket andra meningen FfL. Det är enligt beredningen tveksamt om detta tillägg, jämfört med 96 a § 3 mom. UL, innebär någon ändring i sak.

Remissyttrandena. Flera remissinstanser förordar jämkningar i fråga om förutsättningarna för underhandsförsäljning och förfarandet vid sådan försäljning.

Svea hovrätt anser tiden mogen att utöka möjligheterna till underhandsförsäljning och föreslår att ordet "avsevärt" i första meningen av paragrafens första stycke får utgå. Samma jämkning föreslås av *TCO*, som framhåller att det ofta är svårt att avgöra huruvida en underhandsförsäljning kan ge bättre ekonomiskt resultat än auktionsförsäljning. Enligt *kronofogdeföreningen* kan underhandsförsäljning ofta vara en förmånlig försäljningsform i fråga om ovanliga objekt. Snabb realisation är i allmänhet till fördel för såväl borgenären som gäldenären. Gällande förutsättningar för underhandsförsäljning har medfört att sådan försäljning tillämpas i mycket begränsad utsträckning. Föreningen anser sålunda att

de föreslagna villkoren för underhandsförsäljning är alltför stränga. Enligt föreningen bör underhandsförsäljning medges, om man därigenom sannolikt kan erhålla godtagbar köpeskilling och undvika onödig tidsutdräkt. Som har nämnts under 1 § anser även *RSV* att de föreslagna villkoren för underhandsförsäljning är alltför stränga.

I fråga om förslaget att kända sakägare om möjligt skall få tillfälle att yttra sig om underhandsförsäljning förordar *RSV* att skyldigheten att bereda sakägare sådant tillfälle inskränks till fall när anledning förekommer därtill. Samma jämkning föreslås av *länsstyrelsen i Gävleborgs län*, som framhåller att sakägarna i allmänhet torde sakna intresse för försäljningssättet.

Beträffande tillvägagångssättet vid underhandsförsäljning ifrågasätter *Svea hovrätt* om anbud alltid skall behöva fordras in. Därigenom försenas ärendet, vilket kan innebära att en god försäljningsmöjlighet försitts. Enligt *RSV* bör bestämmelsen om anbudsförfarande utformas så, att anbud inte behöver fordras in när spekulanter, som är villiga att betala godtagbart pris, ändå är kända. RSV förordar också att bestämmelsen om att auktion skall sättas ut, om godtagbart anbud inte lämnas, får utgå. *Kronofogdeföreningen* anser att kronofogdemyndigheten bör ha möjlighet att mera formlöst än f.n. sälja utmätt lös egendom med anlitande av de försäljningsorganisationer som står till buds. Enligt föreningen bör regeln om anbud innehålla att anbud skall fordras in om anledning förekommer därtill.

I fråga om hänvisningarna i paragrafens tredje och fjärde stycken till tidigare paragrafer i kapitlet framhåller *RSV* att om underhandsförsäljning jämställs med auktionsförsäljning enligt verkets förslag, det bör hänvisas även till 6 § i tillämpliga delar.

Ett par remissinstanser berör frågan om underhandsförsäljning av egendom som kan bli föremål för sjö- eller luftpanträtt. *Svea hovrätt* framhåller att eftersom underhandsförsäljning inte kungörs, förslaget skyddar endast okända panthavare vilkas panträtt gäller i egendom som kan antas vara föremål för okänd sjö- eller luftpanträtt. Att avgöra t.ex. om en nöjesbåt kan vara föremål för okänd sjöpanträtt är emellertid så gott som omöjligt, även om sannolikheten kan te sig obetydlig. Då det gäller att säkra möjliga rättighetshavare, vilkas rätt upphör efter försäljning, skulle man tvingas tillgripa auktion. Om inte ett fast kungörelseförfarande kan generellt upprätthållas till förmån för sjöpanthavarna, bör bestämmelsen i 249 § sjölagen om upphörande av sjöpanträtt efter exekutiv försäljning jämkas. Hovrätten anser att auktionsförsäljning i och för sig inte är något önskvärt för en sjöpanthavare och ibland kan vara direkt i strid med hans intresse, t.ex. om bättre pris troligen skulle uppnås vid underhandsförsäljning. Enligt *utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m.* bör det inte förbises att alla fartyg, t.o.m. fartyg under byggnad, kan bli föremål för sjöpanträtt från och med sjösättningen.

Föredraganden. Före 1967 års ändringar i UL skulle försäljning av utmätt egendom alltid ske på auktion. Införandet av möjlighet att sälja utmätt lös egendom under hand var såväl principiellt som praktiskt sett en viktig nyhet. Sådan försäljning har dock inte kommit till användning i åsyftad omfattning. På begäran av justitiedepartementet har undersökts i vilken utsträckning utmätt lös egendom såldes under hand åren 1973 och 1974. Av undersökningen framgår att underhandsförsäljning dessa år förekom i endast 140 resp. 134 fall i hela landet. I 18 kronofogdedistrikt, däribland Stockholms distrikt, ägde över huvud inte någon underhandsförsäljning rum. Den egendom som oftast såldes under hand utgjordes av maskiner, fordon av olika typer och varulager.

Enligt beredningens förslag skall som förutsättning för underhandsförsäljning gälla att det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås genom sådan försäljning än genom försäljning på auktion. Förslaget, som överensstämmer med gällande rätt, har kritiserats av några remissinstanser, vilka har ansett att förutsättningarna bör mjukas upp. För egen del ser jag på saken på följande sätt.

Som beredningen har anfört bör utmätt egendom tillgodogöras på sätt som ger så bra ekonomiskt resultat som möjligt. Genom försäljning under hand torde ofta kunna uppnås högre köpeskilling än genom försäljning på auktion. Köpeskillingens storlek är emellertid inte ensam avgörande för valet av försäljningsform. Hänsyn måste också tas bl.a. till kostnaderna för de olika försäljningssätten och det arbete som kronofogdemyndigheten måste lägga ned på försäljningen. Frågan i vad mån utmätt egendom bör säljas under hand har sålunda samband med tillvägagångssättet vid sådan försäljning. Beträffande det närmare förfarandet vid underhandsförsäljning vill jag nämna följande.

Utmärkande för auktionsförsäljning är att det ankommer på dem som är intresserade av att köpa utbjuden egendom att i konkurrens med varandra genom bud ange det pris som de är villiga att betala. På motsvarande sätt skall vid underhandsförsäljning enligt 96 a § UL anbud infordras från spekulanter. Att initiativet till angivandet av ett pris skall tas av den som är intresserad av att köpa egendomen verkar i förening med konkurrensen med andra spekulanter prishöjande. Även enligt beredningens förslag skall underhandsförsäljning föregås av anbudsförfarande. Några remissinstanser har däremot ansett att anbud inte alltid skall behöva fordras in.

En ordning utan anbudsförfarande skulle tydligen innebära att kronofogdemyndigheten själv fastställde köpeskillingen och därefter sålde till den som var beredd att betala detta pris. Köpeskillingen skulle då troligen i allmänhet överensstämma med det värde på egendomen som har åsatts i samband med utmätningen. Genom en sådan ordning, som torde kräva att köpeskillingen godkänns åtminstone av gäldenären, skulle man emellertid förlora den prishöjande effekten av konkurrensen mellan olika spekulanter, som själva har att ange det pris som de är villiga att betala. Det

kunde möjligen övervägas att för särskilda fall medge undantag från anbudsförfarande, om tillräckliga garantier föreligger för att tillräckligt högt pris likväl uppnås. Man skulle emellertid sannolikt inte vinna mycket med en sådan ordning. Anbudsförfarandet behöver nämligen inte göras mera omfattande än vad saken kräver. Jag anser alltså att underhandsförsäljning alltid bör föregås av ett anbudsförfarande. Jag återkommer i det följande närmare till förfarandet vid infordrande av anbud.

Frågan i vad mån utmätt lös egendom bör säljas under hand i stället för på auktion måste ses mot bakgrund av det sagda. Underhandsförsäljning är som regel mera omständlig än auktionsförsäljning. Den kräver alltså större arbetsinsats av kronofogdemyndigheten och därmed större kostnader för staten. Den föranleder i allmänhet också större utgifter för kungörande. Ofta torde också underhandsförsäljning ta längre tid i anspråk än försäljning på auktion. Härav följer att det inte kan komma i fråga att tillämpa underhandsförsäljning beträffande flertalet slag av lös egendom, även om man kan räkna med ungefär lika stor köpeskilling som vid försäljning på auktion. Underhandsförsäljning torde lämpa sig bäst beträffande egendom, som intresserar endast en viss kategori eller eljest ett begränsat antal personer och som har ett förhållandevis högt värde, t.ex. maskiner eller fordon av speciella slag. I sådana fall torde auktion som regel inte vara så ändamålsenlig, medan försäljning under hand ofta bör kunna leda till ett betydligt bättre resultat. Ibland torde det vara lämpligt med underhandsförsäljning efter ett misslyckat försök att sälja viss egendom på auktion.

Som framgår av det tidigare sagda har underhandsförsäljning hitintills inte kommit till användning i någon större utsträckning. Det synes emellertid uppenbart att sådan försäljning skulle utgöra en lämplig försäljningsform i avsevärt fler fall än den ringa omfattning i vilken den hitintills har tillämpats. Förutsättningarna för underhandsförsäljning bör därför jämkas. Det är dock inte möjligt att helt likställa auktionsförsäljning och underhandsförsäljning i den meningen att även underhandsförsäljning skulle bli en ordinär försäljningsform i fråga om mera vanlig lös egendom. Försäljning på auktion måste alltjämt vara huvudregel, medan försäljning under hand bör komma till användning under vissa förutsättningar. Som framgår av 1 § i förevarande kapitel i departementsförslaget och motiven därtill har jag emellertid ansett lämpligt att nämnda paragraf utformas så, att de båda försäljningssätten mera sidoställs än i beredningens förslag.

Beredningens förslag innehåller, som har nämnts i det föregående, som villkor för underhandsförsäljning att det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås genom sådan försäljning än vid försäljning på auktion. Det torde emellertid ofta vara svårt för kronofogdemyndigheten att med någorlunda säkerhet konstatera att *avsevärt* högre pris sannolikt kan erhållas vid försäljning under hand. För att underhandsförsäljning skall komma till användning i fall då sådan försäljning är mera ändamåls-

enlig än auktionsförsäljning bör därför ordet "avsevärt" utgå. Det synes tillräckligt att kronofogdemyndigheten bedömer som sannolikt att man vid underhandsförsäljning kan erhålla högre köpeskilling.

Som jag har framhållit i det föregående är det inte endast köpeskillingens storlek som bör vara avgörande för försäljningsformen. Även andra faktorer måste beaktas, särskilt kostnaden för underhandsförsäljning, det arbete som sådan försäljning kräver och eventuell tidsutdräkt. Vid sidan om kravet på högre köpeskilling bör därför som villkor för underhandsförsäljning ställas upp att sådan försäljning även i övrigt är ändamålsenlig.

I beredningens förslag anges att utmätt egendom under angivna förutsättningar "får" säljas under hand. Det är emellertid tydligt att befogenheten att sälja utmätt egendom under hand inte får begagnas av kronofogdemyndigheten efter fritt skön. Det åligger givetvis myndigheten att efter objektiva grunder pröva vilken försäljningsform som är den lämpligaste i det enskilda fallet. För att en inte avsedd tillämpning skall förhindras används på motsvarande ställe i departementsförslaget ordet "bör".

Enligt beredningens förslag skall, i huvudsaklig överensstämmelse med gällande rätt, sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen om möjligt få tillfälle att yttra sig i frågan om egendomen skall säljas under hand. Ett par remissinstanser har ansett att sakägarna inte skall behöva höras annat än när anledning förekommer därtill. För egen del vill jag framhålla att sakägarna har ett befogat intresse av att försäljningen leder till ett så gott ekonomiskt resultat som möjligt. De torde däremot i allmänhet inte i och för sig ha något intresse av det sätt på vilket försäljningen sker. Som regel torde de inte heller kunna bidra med några avgörande synpunkter vid valet av den ena eller den andra formen. Omgången med att bereda sakägarna tillfälle att yttra sig fördröjer också försäljningen och någon gång kan kanske ett fördelaktigt tillfälle till underhandsförsäljning därigenom försittas. Jag delar därför de kritiska remissinstansernas mening att sakägarna inte skall behöva höras i alla mål. En möjlighet skulle vara att kräva att sakägarna, eller i vart fall gäldenären, i stället godkänner köpeskillingen. En sådan ordning synes dock inte lämplig.

Jag föreslår därför att sakägarna skall höras när anledning föreligger därtill. Sådan anledning kan vara att det framstår som tveksamt vilken försäljningsform som är den lämpligaste och sakägarna kan väntas bidra med underlag för bedömningen. När sakägarna bör höras, kan detta ske i vilket skede av målet som helst. Hörandet bör dock inte föregås av kostnadskrävande åtgärder, som kan bli utan mening om försäljning befinns böra ske på auktion. Den föreslagna bestämmelsen hindrar naturligtvis inte att kronofogdemyndigheten samråder med gäldenären i frågan vilka som kan tänkas vara intresserade av att förvärva egendomen och

bästa sättet att nå dessa. I detta sammanhang vill jag erinra om att kända borgenärer, som på grund av särskild förmånsrätt har rätt till betalning ur egendom som skall säljas under hand, bör genom underrättelse beredas tillfälle att anmäla sina anspråk före fördelningen (jfr 8 kap. 10, 12 och 13 §§). Föreskrift härom kan meddelas av regeringen.

Som har berörts i det föregående skall enligt departementsförslaget underhandsförsäljning alltid föregås av att anbud fordras in. Detta bör i allmänhet ske genom kungörelse i tidning. Annonseringens omfattning får bero av omständigheterna i det särskilda fallet. Om spekulanter står att finna inom en viss yrkeskategori eller annan grupp, t.ex. beträffande en specialmaskin, kan det vara lämpligt att annonsering endast sker i facktidning. Om tänkbara spekulanter är få och kända, kan kronofogdemyndigheten avstå från annonsering och vända sig direkt till de tänkbara intressenterna och bereda dem tillfälle att avge anbud. Även om egendomen i och för sig kan intressera en större krets eller allmänheten, bör anbudsförfarandet kunna begränsas till att avse en mindre krets. I fråga om t.ex. antikviteter eller smycken bör sålunda kronofogdemyndigheten kunna vända sig till ett mindre antal handlare i branschen och anmoda dem att inkomma med anbud, om ett sådant förfarande i det särskilda fallet kan anses lämpligt. När fråga är om egendom som brukar säljas till viss uppköpare, bör kronofogdemyndigheten kunna sälja till denne till dagspris. Över huvud bör anbudsförfarandet inte göras mera omständligt än vad saken påkallar.

Kronofogdemyndigheten är naturligtvis inte tvingad att anta något av avgivna anbud. Även om det högsta anbudet i och för sig är godtagbart, bör bestämmelsen om anbudsförfarande inte hindra kronofogdemyndigheten att anordna auktion mellan dem som har avgett de högsta anbuden för att därigenom uppnå ännu högre pris, om det någon gång skulle vara lämpligt. Kronofogdemyndigheten bör vid behov kunna anlita mäklare eller annan lämplig person för att infordra anbud och i övrigt förbereda underhandsförsäljning, t.ex. beträffande byggnad på annans mark. Det måste dock beaktas att sådant anlitande kan medföra betydande kostnad. Närmare föreskrifter om infordrande av anbud m.m. kan meddelas av regeringen.

Bestämmelse om att anbud skall fordras in innan egendom säljs under hand har, i överensstämmelse med beredningens förslag, tagits upp i andra stycket av 9 kap. 8 § i departementsförslaget. I samma stycke har tagits upp bestämmelse om försäljningsvillkoren, dvs. att 4 och 5 §§ i kapitlet skall tillämpas.

Om det vid försök till underhandsförsäljning inte lämnas något anbud som godtas, bör i princip auktion sättas ut. Har auktion redan hållits i målet, bör dock inte ytterligare auktion sättas ut utan att det finns anledning anta att egendomen kan säljas inom rimlig tid (jfr 6 § andra stycket). Om nytt försäljningsförsök sålunda inte skall göras, skall utmät-

ningen hävas frånsett medel som har flutit in eller senare flyter in med anledning av redan vidtagna åtgärder. Bestämmelser om det nu sagda har tagits upp som tredje stycke i departementsförslaget.

Om anbud godtas av kronofogdemyndigheten men inte fullföljs genom betalning av köpeskillingen eller av handpenning, bör nytt försök göras att sälja egendomen under hand. Det synes inte lämpligt att ålägga kronofogdemyndigheten att kräva köpets fullföljande, trots att anbudsgivaren är bunden av sitt anbud. Någon särskild bestämmelse om det nu sagda torde inte behövas.

Fjärde stycket i departementsförslaget motsvarar med en redaktionell jämkning samma stycke i beredningens förslag om ianspråktagande av handpenning.

Enligt beredningens förslag skall, i överensstämmelse med vad som gäller f.n., möjligheten till underhandsförsäljning inte avse egendom som kan antas vara föremål för okänd sjö- eller luftpanträtt. Det föreslagna skyddet för sjöpanthavare och luftpanthavare har kritiserats av en remissinstans, som bl.a. har menat att det är så gott som omöjligt att avgöra om t.ex. en fritidsbåt är föremål för okänd sjöpanträtt. Samma remissinstans har emellertid samtidigt ansett att auktionsförsäljning inte är något i och för sig önskvärt för en sjöpanthavare. För egen del vill jag framhålla att kronofogdemyndigheten genom gäldenärens uppgifter och annan utredning i målet som regel torde kunna få klarlagt huruvida egendom som är aktuell för underhandsförsäljning häftar för sjöpanträtt eller luftpanträtt. Om det framgår att egendomen häftar för sådan panträtt, torde regelmässigt också kunna utredas vem fordringen tillkommer. Känd borgenär bör genom underrättelse få tillfälle att anmäla sitt anspråk före fördelningen. Det skulle i och för sig vara möjligt att föreskriva att kungörande skall ske när egendom som är av beskaffenhet att kunna vara föremål för sjöpanträtt eller luftpanträtt har sålts under hand. Risken för att någon okänd borgenär med sådan panträtt inte skall bli beaktad är emellertid enligt min mening så liten att man bör kunna bortse därifrån. Man torde sålunda inte behöva räkna med någon risk för rättsförluster. Att försäljning någon gång måste ske på auktion på grund av att egendomen kan antas häfta för okänd sjö- eller luftpanträtt innebär inte någon större olägenhet.

Departementsförslaget angående underhandsförsäljning kan väntas medföra att sådan försäljning kommer till användning i ökad utsträckning. Trots att underhandsförsäljning som regel kräver större arbetsinsats av kronofogdemyndigheten än försäljning på auktion, kan förslaget inte antas medföra någon större ökning av kronofogdemyndigheternas arbetsbörda. Som framgår av vad som har sagts i det föregående kan man nämligen utgå från att försäljning på auktion även i fortsättningen blir det vanligaste försäljningssättet.

Försäljning av egendom som innehas under förbehåll om återtaganderätt

9 § Paragrafen innehåller föreskrifter angående försäljning av egendom som gäldenären har förvärvat under förbehåll om återtaganderätt för tredje man. Den motsvarar 10 kap. 9 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. I UL finns inte några särskilda bestämmelser om hur utmätningsmannen skall förfara vid utmätning eller försäljning av säljares eller köpares rätt till egendom som har sålts under förbehåll om återtaganderätt, äganderättsförbehåll eller liknande förbehåll. Beträffande utmätning hos säljaren har sagts att man bör utmäta själva saken med förbehåll för köparens rätt. Sådan utmätning måste emellertid på något sätt inkludera även säljarens obligationsrättsliga anspråk mot köparen. Enligt en annan åsikt skall man utmäta säljarens rätt enligt kontraktet och inte göra någon sakutmätning. Vid utmätning hos köparen brukar utmätningsmannen förklara att köparens rätt enligt kontraktet utmäts. Om utmätningssökanden betalar säljarens resterande fordran, kan därefter själva egendomen säljas. Enligt 16 § andra stycket lagen om avbetalningsköp får avbetalningsgods dock inte utmätas för fordran på grund av köpet. Motsvarande förbud föreskrivs i 23 § konsumentkreditlagen och i 19 § i den i prop. 1977/78:142 föreslagna lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl.

Lagberedningen. Enligt beredningens mening bör vid utmätning hos den som har sålt avbetalningsgods utmätningen avse säljarens rätt enligt avbetalningskontraktet och inte själva saken. Därmed blir utan vidare klart att utmätningen omfattar även säljarens rent obligationsrättsliga anspråk mot köparen enligt kontraktet. Utmätning av säljarens rätt bör alltså enligt beredningen behandlas som rättighetsutmätning. Detsamma gäller utmätning av köparens rätt. Vare sig utmätning sker för fordran mot säljaren eller för fordran mot köparen måste, framhåller beredningen, medkontrahentens rätt respekteras så långt den är sakrättsligt skyddad. I regel torde köparen inte vara berättigad att överlåta sin rätt att begagna egendomen utan att säljaren har samtyckt därtill.

När utmätning har skett hos köparen och samtycke till överlåtelse krävs av säljaren, får enligt första stycket i beredningens förslag försäljning av köparens rätt inte utan säljarens samtycke äga rum utan att resterande betalningsskyldighet till säljaren fullgörs. Storleken av säljarens fordran i betalningsögonblicket måste därför fixeras. Beredningen har valt att anknyta till regeln i 6 § tredje stycket lagen om avbetalningsköp, som avser det fallet att köparen vill fullgöra sin betalningsskyldighet i förtid. Säljarens fordran skall då beräknas enligt en avräkningsmetod som anges i 4 § samma lag, med viss i förstnämnda lagrum angiven mindre avvikelse.

Den fordran på grund av avbetalningskontraktet som kvarstår måste, framhåller beredningen, bli täckt vid försäljning av godset. Försäljningen skall alltså ske under villkor att köpeskillingen förslår att i första hand

täcka säljarens fordran, beräknad på nyss nämnt sätt. Vid försäljning på sådant villkor blir avbetalningssäljaren helt utlöst och något ytterligare förbehåll för säljarens rätt behöver inte göras. Detta gäller enligt beredningen även om utmätningssökanden före försäljningen har övertagit avbetalningssäljarens fordran.

Om säljarens samtycke till full överlåtelse av köparens rätt inte behövs, kan denna enligt beredningens förslag säljas utan särskilt förbehåll. Det innebär att den som förvärvar köparens rätt skall svara för köparens förpliktelser enligt avbetalningsköpet. Möjligen kunde enligt beredningen ifrågasättas, om inte gäldenären samtidigt borde befrias från skyldighet att svara för sina förpliktelser mot avbetalningssäljaren. Beredningen har emellertid inte funnit det praktiskt motiverat att göra ett sådant avsteg från allmänna principer. Även om köparens rätt får överlåtas kan kronofogdemyndigheten, om det är lämpligt, förfara på det tidigare nämnda sättet, dvs. sälja själva godset under villkor att köpeskillingen förslår att i första hand täcka säljarens fordran.

För de fall då säljarens samtycke behövs och även har inhämtats har beredningen ansett det lämpligt att ge en regel, som bestämmer hur det skall gå med gäldenärens förpliktelser mot avbetalningssäljaren. I andra stycket av paragrafen sägs därom att när säljarens samtycke har inhämtats, den som förvärvar gäldenärens rätt ensam skall svara för dennes skyldigheter enligt avtalet. Gäldenären blir därigenom befriad från sina avtalsenliga förpliktelser. Beredningen påpekar att avbetalningssäljaren i regel inte har mycket att vänta från en avbetalningsköpare, som har blivit utsatt för utmätning. Om avbetalningssäljaren inte ger ett reservationslöst samtycke till egendomens försäljning, måste villkoren godtas eller också försäljning ske med förbehåll som sägs i första stycket i paragrafen.

De bestämmelser som sålunda har getts för fall då lagen om avbetalningsköp är tillämplig skall enligt tredje stycket i paragrafen ha motsvarande tillämpning, om egendom har förvärvats under äganderättsförbehåll utan att nämnda lag är tillämplig på avtalet. Objektet är, anför beredningen, t.ex. inte att hänföra till lösöre eller köpeskillingen skall inte betalas "i särskilda poster". Att köpeskillingen enligt avtalet skall betalas i endast en post svarar enligt beredningen i själva verket nära mot den situationen att vid avbetalningsköp alla poster utom den sista har betalats.

Beredningen framhåller att det i regel inte torde möta någon svårighet att tillämpa 6 § tredje stycket och 4 § lagen om avbetalningsköp på hithörande avtal. Man kan emellertid tänka sig t.ex. att engångsbetalning skall ske med ett stort belopp, som skall betalas först efter lång tid. I sådant fall passar nämnda regler i lagen om avbetalningsköp inte så väl (se t.ex. 6 § tredje stycket andra meningen andra ledet). Möjlighet till jämkning har därför tagits upp i förslaget. Beträffande tillämpningen anmärker beredningen att om ett engångsbelopp skall betalas någon gång framdeles utan skyldighet för köparen att betala ränta, priset bör reduceras med tillämp-

ning av 2 kap. 17 § i förslaget. Är åter ränta utfäst på ett inte förfallet engångsbelopp, bör detta inte reduceras på grund av förtida betalning annat än om räntesatsen är lägre än fem procent. Beredningen understryker att jämkningen inte får gå längre än som behövs för att resultatet skall i sak så nära som möjligt överensstämma med den uppgörelse som bestämmelserna i lagen om avbetalningsköp åsyftar i fråga om ordinära avbetalningsköp. Eftersom här antydda, från det normala avvikande situationer måste bli mycket sällsynta anser beredningen att jämkningsbefogenheten för kronofogdemyndigheten inte behöver möta betänkligheter.

Remissyttrandena. Beredningens förslag har i huvudsak mottagits positivt av remissinstanserna. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* understryker att fall av utmätning som rör köpares rätt enligt avbetalningskontrakt är mycket vanliga och att tillvägagångssättet vid försäljningen har erbjudit flera problem. Länsstyrelsen uttalar sin tillfredsställelse över att förfarandet nu blir reglerat i lag. Liknande synpunkter anförs av *kronofogdeföreningen*.

Några remissinstanser kritiserar utformningen av bestämmelserna, särskilt vad gäller objektet för utmätning. *Kreditköpkommittén*, i vars yttrande *köpmannaförbundet* instämmer, anför att beredningens ståndpunkt att utmätningen skall avse köparens rätt till egendomen är logisk, om man anser att säljaren fortfarande är ägare till den egendom som han har sålt på avbetalning. Kommittén anser emellertid att en sådan syn på ägarförbehållets innebörd inte är särskilt träffande. Ägarförbehållets enda funktion är att utgöra en säkerhetsrätt, som möjliggör för säljaren att under vissa förutsättningar återta egendomen. I det lagförslag som har utarbetats inom kommittén understryks också det nuvarande ägarförbehållets karaktär av säkerhetsrätt. Enligt kommittén talar övervägande skäl för att man redan enligt gällande rätt skall betrakta köparen som ägare till det föremål som han har köpt på avbetalning. Så görs också i flera författningar. Det är därför rimligt att man i UB talar om utmätning av egendom, som har köpts under ägarförbehåll, i stället för utmätning av köparens rätt till sådan egendom. Enligt kommitténs uppfattning bör reglerna samtidigt kunna förenklas. Kommittén framhåller att det är svårt att finna någon egentlig anledning till att en utmätningssökande skulle ha intresse av att lösa säljarens fordran mot gäldenären utan att samtidigt överta säljarens rätt enligt kontraktet. Skulle så emellertid ske, upphör ägarförbehållet att gälla och vanliga regler om utmätning träder i kraft. Det finns kanske inte någon anledning att i paragrafen erinra om detta självklara förhållande. Desto viktigare förefaller det kommittén vara att erinra om att en försäljning, som äger rum sedan utmätningssökanden har övertagit säljarens fordran, endast får ske under villkor att köpeskillingen täcker denna fordran. Detta framgår enligt kommittén inte alls av den föreslagna lydelsen. Om å andra sidan säljarens fordran måste täckas av köpeskil-

lingen, finns det ingen anledning att tvinga utmätningssökanden att överta säljarens fordran utan denna kan betalas med vad som erhålls vid den exekutiva auktionen.

Hovrätten för Västra Sverige understryker att anledningen till att en avbetalningssäljare förbehåller sig äganderätten till det sålda godset är att godset skall tjäna som säkerhet för den obetalda köpeskillingsfordringen. Den förbehållna äganderätten fungerar också i verkligheten som en säkerhetsrätt, en tyst panträtt. Hovrätten påpekar vidare att en avbetalningssäljare i regel inte har mycket att vänta från en köpare som har blivit utsatt för utmätning. Man kan därför utgå från att det, när utmätning sker av köparens rätt till avbetalningsgodset, ligger i säljarens intresse att komma från avtalet utan förlust. Detta kan ske antingen genom att utmätningssökanden betalar säljarens fordran eller genom att säljarens rätt i utmätningsärendet behandlas som en säkerhetsrätt i godset. I det senare fallet säljs godset under villkor att köpeskillingen förslår att täcka i första hand säljarens fordran. Hovrätten ifrågasätter om inte utmätningen bör ske som sakutmätning enligt det senare alternativet. Härigenom skulle man få en enklare reglering än den som beredningen har föreslagit. Även *Svea hovrätt* anser att säljarens rätt bör behandlas som en panträttsligt skyddad fordran samt att själva egendomen och inte köparens rätt bör utmätas. Likaså bör själva egendomen säljas, dock endast om köpeskillingen förslår till betalning av köparens återstående skuld eller om säljaren godtar att inroparen ensam svarar för köparens skyldigheter enligt avbetalningskontraktet.

Det fallet att gäldenären får vidareöverlåta egendom som han har köpt under äganderättsförbehåll diskuteras närmare av *kreditköpkommittén*. Enligt kommittén framgår det kanske inte alldeles klart av motiven att beredningens uttalanden om försäljning av köparens rätt, när säljarens samtycke till överlåtelse inte behövs, endast kan avse det fallet att köparen vid överlåtelse är skyldig att göra förbehåll om den ursprungliga säljarens rätt. Många gånger föreligger inte en sådan skyldighet. Det förekommer således att köparen får sälja vidare egendom som han har köpt med ägarförbehåll, t.ex. varor som har köpts från en grossist och som skall vidaresäljas i en butik. Ägarförbehållet har då tillkommit för att säljaren skall kunna häva avtalet och återta varorna vid bristande betalning. Ägarförbehållet är i sådant fall giltigt parterna emellan, men det är tveksamt om det gäller mot köparens borgenärer. Om ägarförbehållet är ogiltigt, finns det självfallet ingen anledning att vid en exekutiv försäljning göra förbehåll om att köparen skall överta gäldenärens skyldigheter enligt kontraktet. Detta måste också vara det vanligast förekommande fallet.

Föredraganden. Enligt gällande rätt är avbetalningsgods eller annan egendom som har sålts under förbehåll om rätt för säljaren att återta egendomen, om köparen inte fullgör sina förpliktelser – ofta benämnt äganderättsförbehåll – svåråtkomlig för köparens borgenärer. Om inte säljaren

samtycker till att överlåtelse sker, torde en utmätningssökande knappast kunna komma åt det övervärde som kan finnas i egendomen utan att själv behöva betala säljarens fordran. Han riskerar emellertid i sådant fall att inte få ersättning för kostnaden. Viss oklarhet råder också om hur utmätningsmannen skall gå till väga vid utmätning och exekutiv försäljning av egendomen. Det är därför angeläget att bestämmelser meddelas som reglerar förfarandet och möjliggör för borgenärerna att, med beaktande av säljarens rätt, ta i anspråk det värde som tillkommer köparen.

Sedan beredningen lade fram sitt förslag har en ny konsumentkreditlag (1977:981) antagits på grundval av kreditköpkommitténs betänkande (SOU 1975:63) Konsumentkreditlag m.m. Vidare har regeringen på grundval av betänkandet (SOU 1977:24) Näringsidkares avbetalningsköp m.m. i prop. 1977/78:142 föreslagit en ny lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl., vilken skall ersätta den nuvarande avbetalningsköplagen. Såväl konsumentkreditlagen som den föreslagna avbetalningsköplagen utgår från att en säljare kan förbehålla sig rätt att återta den sålda egendomen under vissa förutsättningar.

Beredningens förslag, som utgår från att utmätningen skall avse köparens rätt enligt kontraktet och inte själva egendomen, innebär att försäljning som regel skall ske av själva egendomen under villkor att köpeskillingen förslår att i första hand täcka säljarens fordran, beräknad enligt vad lagen om avbetalningsköp föreskriver vid förtida betalning. Om gäldenären enligt avtalet är berättigad att överlåta sin rätt eller om säljaren i målet samtycker till överlåtelse, föreslås kronofogdemyndigheten i stället kunna sälja gäldenärens rätt enligt kontraktet med förbehåll för säljarens rätt. Vad nu har sagts skall enligt förslaget i princip gälla även i fall då köpet faller utanför lagen om avbetalningsköp. Beredningens förslag har i huvudsak mottagits positivt av remissinstanserna. I några remissyttranden har emellertid bestämmelsernas utformning kritiserats, särskilt beträffande objektet för utmätning. För egen del vill jag anföra följande.

Den rätt som en säljare vid kreditförsäljning förbehåller sig genom förbehåll om återtaganderätt innebär en säkerhetsrätt, vars syfte är att säljaren skall kunna återta den sålda egendomen och göra sig betald ur denna i fall köparen inte fullgör sina skyldigheter enligt avtalet. Ett återtagandeförbehåll, som i princip gäller även mot köparens borgenärer, företer därför likheter med panträtt, trots att den som har sålt egendom med återtagandeförbehåll inte har egendomen i sin besittning. Vid utmätning hos köparen bör därför återtagandeförbehåll i princip behandlas på samma sätt som panträtt. Vad nu har sagts om återtagandeförbehåll gäller även om förbehållet har uttryckts som äganderättsförbehåll eller på annat sätt. Vad som i fortsättningen sägs om återtagandeförbehåll avser även sådana förbehåll. Vad som sägs tar i första hand sikte på köp som faller under konsumentkreditlagen eller den föreslagna lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl.

Som en remissinstans har påpekat är återtagandeförbehåll ofta inte giltigt mot köparens borgenärer, när köparen enligt avtalet är berättigad att överlåta den köpta egendomen vidare. Återtagandeförbehåll kan även i andra fall sakna sakrättslig giltighet. När det i förevarande paragraf talas om återtagandeförbehåll avses givetvis endast sådana förbehåll som skall respekteras av köparens borgenärer. Frågan i vilken utsträckning återtagandeförbehåll bör frånkännas giltighet mot tredje man kan inte behandlas närmare i detta sammanhang.

När utmätning skall ske hos säljaren, bör utmätningen omfatta såväl säljarens fordran mot köparen som den därtill knutna säkerhetsrätten i den sålda egendomen. Föremålet för utmätning är alltså en fordran, förenad med säkerhetsrätt. Att objektet benämns säljarens rätt på grund av kreditköpsavtalet synes godtagbart, förutsatt att man har klart för sig vad utmätningen i realiteten avser. Är säljarens fordran förfallen till betalning, bör kronofogdemyndigheten om möjligt driva in den hos köparen (se 10–12 §§ i förevarande kapitel). Kan indrivning inte ske, får säljarens rätt enligt kontraktet säljas. Utmätning hos säljaren torde inte föranleda några speciella problem och kräver inte någon särskild reglering i UB.

När det gäller utmätning hos köparen behövs däremot, som framgår av det tidigare sagda, bestämmelser som gör det möjligt för borgenärerna att ta i anspråk det övervärde som egendomen representerar utöver köparens skuld till säljaren. Mot bakgrund av återtagandeförbehållets reella innebörd anser jag i likhet med de kritiska remissinstanserna att utmätningen bör avse själva egendomen, givetvis med förbehåll för säljarens rätt. Utmätningen bör alltså ske som sakutmätning och inte som rättighetsutmätning. Det nu sagda överensstämmer med vad som gäller vid utmätning av egendom som är pantsatt till tredje man.

Jag vill påpeka att det förhållandet att en köpare enligt avtalet inte får överlåta egendomen inte bör hindra utmätning därav (jfr 5 kap. 5 §). Utmätning, som skall ske med förbehåll för säljarens rätt, kränker inte dennes rätt. Exekutiv försäljning skall enligt förslaget ske antingen under villkor att säljaren får betalt för sin fordran eller med säljarens samtycke. Inte heller försäljningen kan därför anses strida mot principen i 5 kap. 5 §.

Bestämmelserna om försäljning efter utmätning hos köparen bör utformas med hänsyn till att egendomens värde skall kunna tillgodogöras av borgenärerna på det mest ändamålsenliga sättet utan skada för säljaren eller köparen. Försäljningen torde i allmänhet ge bäst resultat, om egendomen säljs utan att säljarens rätt skall bestå. Säljarens rätt kan inte anses trädas för när genom att han tvingas ta betalning i målet, eftersom köparen alltid har rätt att betala i förtid (12 § första stycket konsumentkreditlagen och 4 § första stycket i den föreslagna lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl.). Jag delar därför beredningens uppfattning att egendomen skall kunna säljas utan förbehåll för säljarens rätt men under villkor att köpeskillingen förslår till betalning av säljarens

fordran. Det innebär att i första hand säljaren får betalt ur köpeskillingen för sin fordran och att återstoden – frånsett kostnader i målet – går till utmätningssökanden så långt det behövs samt att den som köper egendomen exekutivt förvärvar den utan belastning för någon skuld. Det sagda överensstämmer med vad som f.n. gäller beträffande pantsatt egendom och med departementsförslagets bestämmelser i samma ämne (se 92 § UL och 9 kap. 4 § andra stycket i departementsförslaget). Säljarens fordran bör bestämmas med tillämpning av 13 § konsumentkreditlagen resp. 5 § i förslaget till lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl.

Enligt beredningens förslag skall köparens rätt till avbetalningsgods också kunna säljas med förbehåll för säljarens rätt, under förutsättning att köparen enligt avtalet är berättigad att överlåta sin rätt eller säljaren i målet lämnar sitt samtycke till sådan försäljning. För egen del vill jag först nämna att i fråga om handpantsatt egendom gällde tidigare att egendomen kunde säljas med förbehåll för panträtten. Denna möjlighet upphävdes emellertid genom 1973 års ändringar i UL och numera skall egendom som är föremål för handpanträtt eller retentionsrätt alltid säljas utan bibehållande av pant- eller retentionsrätten men under villkor att köpeskillingen förslår till betalning av panthavarens eller retinentens fordran. Departementsförslaget har samma innebörd.

Mot bakgrund av det sagda kan det ifrågasättas om utmätt egendom som innehas under återtagandeförbehåll över huvud bör kunna säljas med förbehåll för säljarens rätt. En väsentlig skillnad föreligger emellertid mellan de nu nämnda fallen så till vida att om handpantsatt egendom skulle säljas med förbehåll för panträtten, förvärvaren inte skulle få egendomen i sin besittning, vilket skulle inverka menligt på resultatet av försäljningen. När fråga är om egendom som är föremål för återtagande-rätt får däremot förvärvaren överta även köparens besittning till egendomen. Försäljning av sådan egendom utan att säljarens fordran samtidigt skall behöva betalas torde ibland kunna vara till fördel för sakägarna. Den som förvärvar egendomen behöver då inte betala mer än skillnaden mellan själva egendomens värde och skulden till säljaren. Härigenom torde möjligheten att få egendomen såld till ett godtagbart pris ibland kunna öka, t.ex. i fråga om mera värdefull egendom.

Det synes emellertid inte lämpligt att köparens betalningsskyldighet till säljaren kvarstår efter exekutiv försäljning. För att gäldenären skall bli fri från sin betalningsskyldighet mot säljaren bör krävas att säljarens samtycke till försäljningen inhämtas. Jag godtar därför beredningens förslag att kronofogdemyndigheten med säljarens samtycke skall kunna sälja egendomen med förbehåll för säljarens rätt, varefter den som förvärvar egendomen har att ensam svara för köparens skyldigheter enligt avtalet. Däremot bör sådan försäljning inte kunna äga rum enbart på grund av att köparen enligt kontraktet är berättigad att överlåta sin rätt. I sådant

fall skulle nämligen köparen inte lämpligen kunna befrias från sin betalningsskyldighet.

Försäljning med förbehåll för säljarens rätt torde ibland kunna orsaka svårigheter vid auktionsförsäljning, eftersom en säljare kan vilja lämna samtycke till överlåtelse först sedan viss bestämd person har angetts som förvärvare. Förfarandet torde därför passa bättre vid försäljning under hand.

Vad som har sagts i det föregående bör gälla även om varken konsumentkreditlagen eller den föreslagna lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. är tillämplig på avtalet. Säljarens fordran bör i så fall bestämmas enligt 5 § sistnämnda lag, med möjlighet för kronofogdemyndigheten att jämka säljarens fordran efter vad som är skäligt.

Utöver de ändringar i sak i förhållande till beredningens förslag som framgår av det tidigare sagda har paragrafens lydelse i departementsförslaget jämkats även redaktionellt. Bl.a. används i departementsförslaget uttrycket förbehåll om återtaganderätt i stället för termen äganderättsförbehåll. I enlighet härmed anges i första stycket av departementsförslaget att om utmätning har skett av egendom som gäldenären har förvärvat av tredje man under förbehåll om återtaganderätt, egendomen får säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av tredje mannens fordran, såvida inte tredje mannen i målet samtycker till att egendomen säljs med förbehåll för hans rätt. Andra stycket innehåller som första mening att tredje mannens fordran bestäms enligt 13 § konsumentkreditlagen eller, om konsumentkreditlagen inte är tillämplig på avtalet, enligt 5 § i den föreslagna lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. I en andra mening anges att om inte heller lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. är tillämplig på avtalet, tillämpas likväl 5 § samma lag, varvid jämkning får ske efter vad som är skäligt. I tredje stycket slutligen föreskrivs, med tanke på det fallet att egendomen med tredje mannens samtycke säljs med förbehåll för hans rätt, att efter sådan försäljning den som förvärvar egendomen ensam svarar för gäldenärens skyldigheter enligt avtalet.

Beträffande tillämpningen av paragrafen bör understrykas att försäljning under villkor att köpeskillingen i första hand förslår till betalning av säljarens fordran, dvs. utan förbehåll för dennes rätt, avses vara det normala försäljningssättet. Denna försäljningsform får tillämpas även om säljaren skulle samtycka till att egendomen säljs med förbehåll för hans rätt.

De föregående paragraferna i kapitlet är tillämpliga även vid försäljning av egendom som gäldenären innehar under återtagandeförbehåll. Det innebär bl.a. att även om köpeskillingen förslår till betalning av säljarens återstående fordran, inrop resp. anbud inte utan berörda sakägares medgivande får godtas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås (jfr 4 § första och tredje styckena och 8 § andra stycket).

Indrivning av utmätt fordran

10 § Denna paragraf, som motsvarar 10 kap. 10 och 13 §§ i beredningens förslag, reglerar frågan hur utmätt fordran skall realiseras.

Gällande rätt. Beträffande fordran som har utmätts föreskrivs i 88 b § 1 mom. UL att utmätningsmannen skall anmoda den från vilken fordringen skall utgå att betala till honom. Sådan anmodan skall dock inte ske, om hinder möter för det utmättas försäljning eller särskilda skäl eljest föreligger. Sker betalning, skall utmätningsmannen göra anteckning därom på handling som enligt 75 § UL har tagits i förvar och skyndsamt underrätta gäldenären. Beträffande influtet belopp har föreskrifterna om köpeskilling för utmätningsvis såld lös egendom motsvarande tillämpning. Efterkommer inte sekundogäldenären uppmaning att betala, återstår för utmätningsmannen endast att sälja fordringen.

Lagberedningen. Beredningen har ansett det angeläget att den linje på vilken man slog in genom 88 b § UL fullföljs. I 10 kap. 10 § föreslås därför som allmän regel att när fordran har utmätts kronofogdemyndigheten i stället för att sälja fordringen skall söka driva in den hos sekundogäldenären. Närmare bestämmelser om hur det skall gå till finns i 11–13 §§, varjämte kompletterande föreskrifter enligt beredningen bör meddelas i administrativ ordning, t.ex. om anteckningar på skuldebrev. I fråga om influtande belopp blir 14 kap. tillämpligt.

Beredningens förslag innehåller inte någon bestämmelse om indrivning av rättighet, som inte kan betecknas som fordran. Beredningen framhåller att indrivning av rättighet som sådan knappast kan bli aktuell. Däremot kan det, om t.ex. utmätt patenträtt medför fordringsanspråk, vara lämpligt att en sålunda aktualiserad fordran som härrör från den utmätta rättigheten drivs in av kronofogdemyndigheten. Sådana fall omfattas av bestämmelserna i 10–13 §§ och någon särskild föreskrift som understryker nämnda möjlighet har inte synts behövlig.

Indrivning av fordran i den ordning som förutsätts i 10–12 §§ i beredningens förslag kan dra ut på tiden. Även om det är föga önskvärt att då tillgripa försäljning, har det inte synts beredningen lämpligt att helt avstå från en sådan realisationsmöjlighet. I 13 § föreslås därför att om fordran inte kan drivas in inom rimlig tid, den får säljas om det finnes lämpligt och hinder eljest inte möter.

Det förutsätts enligt beredningen inte att allvarligt försök har gjorts att driva in fordringen, utan förhållandet kan t.ex. vara att förfallodagen är avlägsen och överenskommelse om betalning i förtid inte har uppnåtts. Även av andra skäl kan man ibland från början se att indrivning kommer att ta tid, t.ex. om kronofogdemyndigheten har utmätt en fordran på grund av ett byggnadskontrakt och uppgörelse inte kan väntas förrän om ett eller annat år. I sådana fall kan det vara tveksamt, om kronofogdemyndigheten skall vänta så länge eller sälja fordringen i befintligt skick. Enligt bered-

ningens mening bör man iaktta största återhållsamhet med försäljning, när fordringen är oklar av sådan anledning som har nämnts nu. Det är i och för sig konsekvent att om gäldenären själv måste vänta på betalning, även utmätningssökanden kan få vänta. Saken kan emellertid komma att förhalas, t.ex. därför att gäldenären inte är intresserad av att medverka till eller kanske direkt försvårar en uppgörelse. Det måste därför enligt beredningen finnas utrymme att handla efter omständigheterna i syfte att få mesta möjliga valuta för fordringen.

Remissyttrandena. Beredningens förslag att utmätt fordran i första hand skall drivas in i stället för att säljas har inte föranlett erinran från någon remissinstans. *Svea hovrätt* framhåller att det inte torde råda något tvivel om att försäljning av en fordran i allmänhet ger sämre ekonomiskt utbyte än att driva in fordringen.

Föredraganden. Det är enligt min mening uppenbart att försäljning av utmätt fordran som regel ger sämre resultat än indrivning hos den betalningsskyldige. Jag godtar därför förslaget att utmätt fordran om möjligt skall drivas in i stället för att säljas. Det synes lämpligt att en bestämmelse härom får inleda den avdelning i förevarande kapitel som handlar om indrivning av utmätt fordran. I departementsförslaget har emellertid även en bestämmelse om att utmätt fordran i andra hand får säljas tagits upp i förevarande paragraf. Samtidigt har bestämmelserna jämkats redaktionellt.

I 10 § anges sålunda att utmätt fordran skall av kronofogdemyndigheten drivas in hos sekundogäldenären samt att fordringen dock får säljas, om indrivning inte kan ske inom rimlig tid. Det är tydligt att hinder mot försäljning som föreskrivs i 8 kap. gäller även i detta fall.

I detta sammanhang vill jag framhålla att banktillgodohavande bör utmätas såsom en fordran.

11 § I paragrafen, som motsvarar 10 kap. 11 § i beredningens förslag, behandlas förfarandet vid indrivning hos sekundogäldenären.

Gällande rätt. Här kan hänvisas till redogörelsen för gällande rätt under 10 §.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att den åtgärd som ligger närmast till hands när utmätt fordran skall drivas in naturligtvis är att kronofogdemyndigheten anmodar sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten, om den är förfallen till betalning. Bestämmelse härom har tagits upp i första stycket av 10 kap. 11 §. Enligt förslaget skall betalningsanmodan ske utan dröjsmål. Beredningen har inte funnit anledning göra undantag för fall då hinder mot försäljning skulle ha mött. Om betalning flyter in efter skedd anmodan, omfattas medlen givetvis av den redan skedda utmätningen.

Är fordringen förfallen till betalning, torde enligt beredningen solvent sekundogäldenär regelmässigt hörsamma kronofogdemyndighetens

anmodan och betala skulden till myndigheten. Det torde också vara klart att om uppsägningstid gäller, en anmodan från kronofogdemyndigheten till sekundogäldenären att betala har samma verkan som om gäldenären själv hade sagt upp fordringen (jfr 5 kap. 30 § i beredningens förslag). Det kan emellertid enligt beredningen vara olägligt att behöva avvakta uppsägningstidens utgång. Detsamma gäller naturligtvis, om en fordran förfaller viss bestämd dag som ligger mer eller mindre långt fram i tiden. Om kronofogdemyndigheten i sådana fall inte rimligen kan avvakta förfallodagen, är myndigheten f.n. nödsakad att sälja fordringen.

Att sälja en fordran är emellertid, framhåller beredningen, ett realisationssätt som kan ge mycket dåligt resultat, till skada såväl för utmätningssökanden, om han inte själv ropar in fordringen, som för gäldenären. Beredningen har därför övervägt att låta kronofogdemyndigheten bestämma att sekundogäldenären skall betala i förtid, om det kan ske utan kännbar olägenhet för honom. Det kan ibland förhålla sig på det sättet att sekundogäldenären – t.ex. en bank – inte har något emot att tillmötesgå kronofogdemyndigheten men inte anser sig kunna betala före förfallodagen av den anledningen att det innebär ett åsidosättande av de avtalsvillkor som gäller mellan gäldenären och sekundogäldenären.

Beredningen framhåller att de fall av utmätning som rör fordran bunden för lång tid naturligtvis är sällsynta. Den antydda regeln kunde antas få viss användning beträffande fordringar som förfaller efter viss uppsägningstid och då avsevärt underlätta att utmätningsärendet avslutas inom rimlig tid. Det kan emellertid enligt beredningen resas invändningar mot att låta kronofogdemyndigheten ensidigt bestämma om förfallotiden. Även om man kan utgå från att kronofogdemyndigheten skulle handha befogenheten med försiktighet, har beredningen ansett sig böra ta hänsyn därtill. Beredningen föreslår i stället endast en bestämmelse om att kronofogdemyndigheten får med sekundogäldenären avtala om förtida betalning och den nedsättning av fordringens belopp som kan föranledas därav. Denna bestämmelse har tagits upp som andra stycke i 11 §.

I fråga om behövlig rabattering av fordran med låg ränta är det enligt beredningen inte alltid givet att tillämpning av 2 kap. 17 § i beredningens förslag ger sekundogäldenären tillräcklig kompensation. Om det allmänna ränteläget ligger högt, är tillämpning av sistnämnda lagrum inte tillfyllest. Från gäldenärens synpunkt torde inte något vara att erinra mot att kronofogdemyndigheten vid indrivning medger en reduktion till belopp som motsvarar dagsvärdet, eftersom en försäljning inte kan väntas ge bättre resultat. Kronofogdemyndigheten bör därför kunna avtala om en sådan reduktion.

Remissyttrandena. Det ligger enligt *RSV* i sakens natur att anmodan att betala skall göras så snabbt som det någonsin är möjligt. Orden "utan dröjsmål" i paragrafens första stycke bör därför utgå. RSV framhåller att liknande uttryckssätt i UL har utmönstrats under det hittillsvarande reformarbetet.

Beträffande bestämmelsen i andra stycket anser *advokatsamfundet*, som i och för sig inte har något att erinra mot förslaget, att anvisningar bör meddelas för diskontering av fordran till nuvärde vid betalningstillfället, så att inte gäldenärens intresse träds för när.

Länsstyrelsen i Norrbottens län tar upp frågan hur det skall förfaras om sekundogäldenären försätts i konkurs. Länsstyrelsen undrar om kronofogdemyndigheten i sådant fall bör i enskilt mål bevaka den utmätta fordringen i konkursen.

Föredraganden. Som beredningen har föreslagit bör vid indrivning av utmätt fordran kronofogdemyndigheten anmoda sekundogäldenären att betala förfallen skuld till myndigheten. Det är enligt min mening lämpligt att det i bestämmelsen härom, på liknande sätt som beträffande exekutiv försäljning (8 kap. 3 §), anges att sådan anmodan skall ske utan dröjsmål. Jag godtar vidare förslaget att kronofogdemyndigheten skall kunna träffa avtal med sekundogäldenären om betalning av fordran som inte är förfallen och om nedsättning av fordringsbeloppet med anledning av förtida betalning. Jag kan också ansluta mig till beredningens överväganden beträffande principerna för sådan nedsättning. I den mån närmare anvisningar kan anses behövliga i fråga om diskontering av fordran i fall som nu avses får sådana anvisningar meddelas av RSV.

En remissinstans har ställt frågan om kronofogdemyndigheten i enskilt mål bör bevaka utmätt fordran i sekundogäldenärens konkurs. Med anledning härav vill jag framhålla att enligt 4 kap. 31 § i departementsförslaget har kronofogdemyndigheten befogenhet att vidta de åtgärder beträffande utmätt egendom som behövs för att sökandens rätt skall tas till vara. Bestämmelsen innefattar bl.a. befogenhet att bevaka utmätt fordran i sekundogäldenärens konkurs. Har myndigheten fått kännedom om att sekundogäldenären har försatts i konkurs, får det anses åligga myndigheten att bevaka fordringen i konkursen, såvida inte utmätningsgäldenären själv har gjort sådan bevakning.

12 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om det fallet att sekundogäldenären inte betalar frivilligt. Den motsvarar 10 kap. 12 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt nuvarande ordning har utmätningsmannen inte någon befogenhet att vidta exekutiva åtgärder hos sekundogäldenären, när fordran har blivit utmätt (jfr däremot 20 § införsellagen och 67 a § 3 mom. UL).

Lagberedningen. Beredningen har ansett det lämpligt att kronofogdemyndighetens befogenheter efter utmätning av fordran vidgas. I första stycket av 10 kap. 12 § föreslås att om sekundogäldenären inte betalar frivilligt, kronofogdemyndigheten skall utsöka den utmätta fordringen i fall då exekutionstitel finns. Sistnämnda förutsättning gör att den omedelbara betydelsen av bestämmelsen är ganska begränsad.

Beredningen har övervägt, om kronofogdemyndigheten även bör åläggas att söka utverka exekutionstitel, något som ibland kan vara jämförelsevis enkelt t.ex. genom lagsökning eller betalningsföreläggande, men har inte ansett det lämpligt att myndigheten tar en så partsbetonad befattning med saken. Mot rent exekutiva åtgärder från kronofogdemyndighetens sida kan enligt beredningen inte någon principiell erinran göras, men däremot är det vanskligt att låta kronofogdemyndigheten träda in i gäldenärens ställe som part i en process. Även om denna särskilt i fråga om betalningsföreläggande kan till en början synas mycket enkel, kan saken emellanåt kompliceras och kronofogdemyndigheten skulle då antagligen nödgas lägga ned saken, om inte gäldenären – eller utmätningssökanden – vill eller kan fullfölja den. Beredningen har därför stannat för att överlåta åt utmätningssökanden att väcka talan, om han vill driva saken vidare.

Enligt 5 kap. 21 § första stycket i beredningens förslag har kronofogdemyndigheten möjlighet att, om fordran eller rättighet har blivit utmätt och tvist råder om fordringens eller rättighetens bestånd, förelägga sökanden att väcka talan mot sekundogäldenären eller den från vilken rättigheten skall utgå. När det gäller att driva in utmätt fordran kan det, anför beredningen, inträffa att sekundogäldenären inte gör någon invändning mot den utmätta fordringens existens men ändå underlåter att betala. Även för sådant fall krävs en exekutionstitel. Som andra stycke i 12 § har därför tagits upp föreskrift, enligt vilken 5 kap. 21 § första stycket får tillämpas även när sekundogäldenären underlåter att betala utmätt fordran trots att tvist inte råder. Enligt beredningen bör föreläggande vid påföljd att utmätningen hävs inte meddelas, om det skulle vara betungande för sökanden och fordringen utan större olägenhet kan säljas.

Remissyttrandena. Frågan om det bör åvila kronofogdemyndigheten att utverka exekutionstitel beträffande utmätt fordran diskuteras närmare av *RSV*. I fråga om enskilda mål är RSV inte främmande för att sådan skyldighet skulle kunna föreligga i enkla fall. RSV har emellertid tills vidare stannat för uppfattningen att kronofogdemyndigheten bör kunna utverka exekutionstitel endast i allmänna mål. Myndigheten bör i sådana mål kunna väcka talan mot sekundogäldenären, vilket bör ske genom lagsökning eller betalningsföreläggande. Om sekundogäldenären bestrider talan och målet hänskjuts till rättegång, får myndigheten vid behov uppdra åt advokat att föra statens talan. En vansklig fråga är enligt RSV om talan bör väckas eller den utmätta fordringen säljas. Kronofogdemyndigheten får härvid beakta å ena sidan arbetet och kostnaderna med en process och å andra sidan olägenheterna med en försäljning. På motsvarande sätt, anför RSV vidare, uppkommer i enskilda mål fråga huruvida föreläggande att väcka talan skall meddelas utmätningssökanden eller om försäljning skall ske. Det är i dessa fall enklast att låta sökanden själv bestämma om han vill väcka talan. Dessutom är det knappast lämpligt att utmätningen

skall kunna hävas om ett föreläggande inte iakttas. RSV anser därför att kronofogdemyndigheten i dessa fall bör bereda utmätningssökanden tillfälle att inom viss tid väcka talan mot sekundogäldenären. Om sökanden inte väcker talan, bör fordringen säljas.

Även *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* och *kronofogdeföreningen* anser att kronofogdemyndigheten bör kunna utverka exekutionstitel mot sekundogäldenären i allmänt mål. Som skäl anför nämnda utredning att möjligheten att ta ut det allmännas fordringar inte bör göras beroende av utmätningsgäldenärens intresse av att själv driva in sin fordran hos en sekundogäldenär. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* är det oklart om bestämmelsen i 12 § andra stycket innebär att kronofogdemyndigheten i egenskap av representant för staten skall kunna utverka exekutionstitel i allmänt mål.

Svea hovrätt, som menar att den föreslagna möjligheten att meddela föreläggande har goda skäl för sig, anser att uppmärksamhet bör ägnas åt frågan hur partsställningen skall vara beskaffad och hur käranden har att formulera sin talan. Enligt hovrättens mening kan sekundogäldenären inte rimligen åläggas att betala till sökanden, utan betalning bör ske till kronofogdemyndigheten (eller möjligen till utmätningsgäldenären). Vidare bör kanske konstateras att dom i process mellan sökanden och sekundogäldenären inte behöver anses bindande för och emot gäldenären. Skulle emellertid denne väcka talan om betalning för samma fordran, kan sekundogäldenären naturligtvis stödja sig på den tidigare domens bevisverkan, om han vann den processen, eller framställa betalningsinvändning, i den mån han har ålagts betalningsskyldighet genom den första domen och har betalat. Skulle däremot betalning yrkas direkt till sökanden eller utmätningsgäldenären vara bunden av dom mellan sökanden och sekundogäldenären, bör enligt hovrätten sökandens rätt begränsas till storleken av utmätningsfordringen. *Advokatsamfundet* ifrågasätter om inte bestämmelsen om föreläggande måste kompletteras med förbud för sökanden att med sekundogäldenären träffa förlikning som kan lända utmätningsgäldenären till förfång.

Föredraganden. Jag godtar förslaget att kronofogdemyndigheten skall utsöka utmätt fordran, om sekundogäldenären inte betalar frivilligt och exekutionstitel finns. Enligt 4 kap. 1 § andra stycket i departementsförslaget får då utmätning ske.

Beredningen har avvisat möjligheten att ge kronofogdemyndigheten befogenhet att själv väcka talan i saken i fall då sekundogäldenären inte betalar frivilligt. Detta har kritiserats av några remissinstanser, som har ansett att kronofogdemyndigheten bör kunna utverka exekutionstitel i allmänna mål. För egen del anser jag att det inte skulle vara lämpligt om kronofogdemyndigheten i egenskap av exekutiv myndighet skulle ha att föra talan vid domstol. Detta gäller såväl enskilda som allmänna mål. Bl.a. måste beaktas att processen kan bli långvarig och kostsam, även om ford-

ringen till synes är obestridd. Jag vill erinra om att i 4 kap. 31 § i departementsförslaget, som reglerar kronofogdemyndighetens befogenheter beträffande utmätt egendom, har tagits upp en uttrycklig bestämmelse om att kronofogdemyndigheten inte får väcka talan vid domstol eller svara i mål angående egendomen. Jag delar beredningens uppfattning att det i stället bör ankomma på sökanden att vid behov väcka talan angående utmätt fordran. Detta överensstämmer med vad departementsförslaget innehåller för det närliggande fallet att tvist råder om utmätt fordrans bestånd (4 kap. 22 § första stycket). Med sökanden åsyftas i förevarande paragraf, liksom på andra håll i balken, även staten resp. kommun såvitt avser allmänna mål (jfr 1 kap. 7 § första stycket). Till frågan vem som bör företräda staten återkommer jag i det följande.

En remissinstans har kritiserat beredningens förslag att kronofogdemyndigheten skall kunna förelägga sökanden att väcka talan mot sekundogäldenären vid äventyr att utmätningen hävs. Nämnda remissinstans har förordat att sökanden i stället skall beredas tillfälle att väcka talan och att fordringen bör säljas om talan inte väcks. Med anledning härav vill jag till en början framhålla att beredningens förslag innebär att kronofogdemyndigheten skall diskretionärt pröva huruvida föreläggande bör meddelas. Jag vill också erinra om beredningens uttalande att föreläggande inte bör meddelas om det skulle vara betungande för sökanden och fordringen utan större olägenhet kan säljas. Det är vidare enligt min mening lämpligt att samma ordning får gälla för nu förevarande situation som i fall då fordringens existens är tvistig (jfr 4 kap. 22 § första stycket). I detta sammanhang kan påpekas att sökanden torde vara berättigad att även utan stöd av föreläggande väcka talan mot sekundogäldenären om dennes betalningsskyldighet. Har i enlighet härmed talan redan väckts, saknas anledning för kronofogdemyndigheten att meddela föreläggande. Jag godtar sålunda beredningens förslag rörande föreläggande för sökanden.

Jag vill understryka att förslaget ger kronofogdemyndigheten möjlighet att, när sekundogäldenären inte betalar frivilligt trots att tvist inte råder om fordringens existens, välja mellan att meddela sökanden föreläggande och att sälja fordringen. Vilken åtgärd som bör vidtas får bli beroende på omständigheterna i det särskilda fallet.

Som har påpekats i det föregående gäller bestämmelsen om föreläggande även i allmänna mål. En särskild fråga är vem som bör företräda staten resp. kommun i rättegång angående fordran som har utmätts i allmänt mål. Det synes lämpligt att befogenheten liksom i andra liknande fall, bl.a. när tvist råder om utmätt fordrans bestånd, tillkommer RSV (se 2 kap. 30 § andra stycket i departementsförslaget). Verket kan därvid förordna kronofogde som ombud i målet, om det är lämpligt.

I ett par remissyttranden har tagits upp vissa processuella frågor rörande talan som sökanden med stöd av föreläggande enligt förevarande paragraf väcker mot sekundogäldenären. Med anledning härav får jag hänvisa till

vad som har anförts under 4 kap. 21 och 22 §§ samt därutöver framhålla följande. Föremål för talan enligt 4 kap. 22 § första stycket är fordringens existens. Det är emellertid tydligt att föreläggande enligt nu förevarande bestämmelse bör, om syftet skall uppnås, gå ut på att sökanden skall yrka åläggande för sekundogäldenären att utge fordringsbeloppet. Bestämmelsens lydelse har därför jämkats något i departementsförslaget. Huruvida sökanden yrkar åläggande för sekundogäldenären att betala till kronofogdemyndigheten eller till utmätningsgäldenären är av underordnad betydelse. Fordringsbeloppet skall givetvis under alla förhållanden utges till kronofogdemyndigheten. Dom i mål mellan sökanden och sekundogäldenären kan inte anses bindande för eller emot utmätningsgäldenären.

Åtgärder efter utmätning av pantbrev m.m.

13 och 14 §§ Dessa paragrafer innehåller bestämmelser om de åtgärder som utmätning av pantbrev kan leda till. De motsvarar 10 kap. 14–16 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 91 a och 91 b §§ UL finns bestämmelser om utmätning av pantbrev i fast egendom eller i skepp. Reglerna är tillämpliga även beträffande pantbrev i skeppsbygge (62 § 4 mom. UL). 91 a § 1 och 2 mom. innehåller bestämmelser om i vad mån pantbrev får utmätas och om säkerställande av utmätningen. I 3 mom. ges föreskrifter om de två alternativa åtgärder till vilka utmätningen kan leda. Den ena innebär att den intecknade egendom i vilken pantbrevet gäller tas i anspråk. Så skall ske, om borgenären yrkar det inom en månad från utmätningsbeslutet. När utmätningsmannen har meddelat beslut om att egendomen tas i anspråk, skall denna anses utmätt. Den andra åtgärden innebär att pantbrevet pantförskrivs till utmätningssökanden. Sådan pantförskrivning skall ske, om sökanden inte inom nyssnämnda tid har yrkat att den intecknade egendomen tas i anspråk eller om yrkande därom återkallas. 4 mom. första meningen och 5 mom. i 91 a § innehåller bestämmelser om lösandet av tvist huruvida något finns att utmäta av pantbrev. I 4 mom. andra meningen föreskrivs att innan tvisten har blivit avgjord genom dom som har vunnit laga kraft, beslut om egendomens tagande i anspråk får meddelas eller pantförskrivning av pantbrevet ske endast om rätten förklarar att hinder inte möter däremot.

Enligt 91 b § UL sker pantförskrivning av utmätt pantbrev genom att utmätningsmannen utfärdar bevis till borgenären att pantbrevet utgör pant för dennes fordran och överlämnar pantbrevet till honom eller, om annan än den intecknade egendomens ägare innehar detta, underrättar innehavaren om pantförskrivningen. I underrättelsen skall anges att innehavaren inte får lämna ut handlingen till skada för borgenären. Slutligen föreskrivs i paragrafen att andel i pantbrev som tillkommer delägare i den intecknade egendomen inte får pantförskrivas för sig.

Lagberedningen. I första stycket av 10 kap. 14 § i beredningens förslag föreskrivs i saklig överensstämmelse med 91 a § UL att när pantbrev i skepp eller fast egendom har blivit utmätt, den intecknade egendomen får tas i anspråk enligt 15 § eller pantbrevet pantförskrivas till sökanden enligt 16 §. Som andra stycke har tagits upp en uttrycklig bestämmelse om att pantbrev inte får säljas. Beredningen påpekar att bestämmelsen i sak överensstämmer med gällande lag.

15 § i beredningens förslag innehåller en bestämmelse att om sökanden vill att den intecknade egendomen skall tas i anspråk, yrkande därom skall framställas inom en månad från utmätningen. Beredningen påpekar att med "utmätningen" avses beslutet att pantbrevet har utmätts. Framställs inte yrkande eller återkallas framställt yrkande eller vinner det inte bifall, skall pantförskrivning ske enligt 16 §. Någon uttrycklig bestämmelse därom har inte ansetts behövlig, eftersom något tredje alternativ inte finns. Beredningen understryker att utmätning av pantbrev innebär att även tillägg till pantbrevets belopp enligt 264 § sjölagen resp. 6 kap. 3 § JB – eventuellt enbart tillägg – får tas i anspråk, trots att ägarhypoteket inte omfattar sådant tillägg.

En motsvarighet till andra meningen i 91 a § 4 mom. UL – om hinder mot att den intecknade egendomen tas i anspråk eller att pantbrevet pantförskrivs innan tvisten har blivit slutligt avgjord – har såvitt avser beslut om egendomens ianspråktagande tagits upp som andra stycke i 15 §. I tredje stycket av 15 § meddelas bestämmelse om att när kronofogdemyndigheten har meddelat beslut om att den intecknade egendomen tas i anspråk, den skall anses utmätt. Beredningen påpekar att om egendomen skall säljas för annan fordran, utmätningen av pantbrevet i och för sig ger rätt till betalning med förmånsrätt.

Pantförskrivning av utmätt pantbrev skall, anför beredningen, ske när det inte längre kommer i fråga att ta i anspråk den egendom i vilken pantbrevet gäller. Första stycket i 10 kap. 16 § i beredningens förslag, som ger närmare regler om hur pantförskrivningen går till, överensstämmer helt med 91 b § UL. I andra stycket sägs att bestämmelsen i 15 § andra stycket har motsvarande tillämpning beträffande pantförskrivning av pantbrevet.

Remissyttrandena. Enligt *RSV* bör bestämmelserna om åtgärder efter utmätning av pantbrev ses över med beaktande av de synpunkter som RSV har anfört om möjligheten till sådan utmätning efter det att den intecknade egendomen har blivit utmätt och om behovet av att kunna meddela föreläggande när tvist råder om i vad mån utmätt pantbrev utgör säkerhet för fordran (se under 4 kap. 3, 22 och 29 §§ i departementsförslaget). Vid översynen bör enligt RSV iakttas skillnaden mellan enskilda och allmänna mål. I allmänna mål kommer av naturliga skäl aldrig pantförskrivning i fråga. I stället förenas vid behov utmätning av pantbrev i fastighet med omedelbar utmätning av fastigheten. De särskilda förhållandena beträffande allmänna mål bör enligt RSV framgå omedelbart av

lagtexten. Även *hovrätten för Övre Norrland* anser att bestämmelserna bör ses över.

Möjligheten att pantförskriva utmätt pantbrev till utmätningssökanden kritiseras av *hovrätten för Västra Sverige*, som framhåller att genom sådan åtgärd avslutas förfarandet. Sedan kan sökanden behålla fordringen med panträtt i fastigheten hur länge han vill. Här finns alltså ett singulärt fall, då ett utmätningsförfarande inte leder till realiserande av ett objekt utan till att sökanden får en säkerhet för sin fordran. Någon anledning att behålla denna ordning föreligger inte enligt hovrätten. I stället för de alternativa möjligheterna pantförskrivning av pantbrevet eller direkt ianspråktagande av fastigheten bör enligt hovrätten införas ett enhetligt förfarande. Detta kan lagtekniskt genomföras på olika sätt. En möjlighet är att utmätning av pantbrev får medföra att sökanden skall anses ha erhållit panträtt i fastigheten, varefter han har möjlighet att i vanlig ordning inleda exekutivt förfarande. En annan möjlighet är att fastigheten skall anses utmätt i och med att pantbrevet utmäts och att sökanden inträder i fastighetsägarens rätt till utdelning på pantbrevet. Men förfarandet bör inte automatiskt fortgå efter utmätningen, utan det bör fordras en särskild begäran om försäljning och utmätningen bör förfalla om inte sådan begäran framställs inom viss tid. Även *Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution* anser att reglerna om pantförskrivning av utmätt pantbrev bör utgå. Föreningen framhåller att sökandens fordran alltid är förfallen till betalning. Om sökanden inte vill begära försäljning av fastigheten utan nöjer sig med att det utmätta pantbrevet pantsätts till honom, måste detta grundas på en överenskommelse mellan borgenären och gäldenären angående nya betalningsvillkor m.m. Det är naturligt att gäldenären själv gör pantförskrivningen. Något skäl varför kronofogdemyndigheten skulle göra pantförskrivningen föreligger inte enligt föreningen.

Den föreslagna bestämmelsen i 14 § andra stycket om att pantbrev inte får säljas kritiseras av *RSV*, som framhåller att statsmakterna vid 1971 års reform angående fastighetsexekutionen fann att en särskild bestämmelse härom var obehövlig. Enligt RSV har sedan dess inte inträffat något som föranleder annan bedömning.

Föredraganden. I 4 kap. 3 § andra stycket i departementsförslaget meddelas en bestämmelse om utmätning av pantbrev i skepp eller fastighet. Bestämmelsen innebär att pantbrev som är helt eller delvis obelånat kan tas i anspråk genom utmätning hos den intecknade egendomens ägare, varvid utmätningen omfattar även tillägg till pantbrevets belopp. Det förhållandet att den intecknade egendomen är utmätt skall inte inverka på möjligheten att få utmätning av pantbrev i egendomen. 4 kap. 22 § andra stycket i departementsförslaget ger kronofogdemyndigheten möjlighet att i fall då tvist föreligger i vad mån utmätt pantbrev utgör säkerhet för fordran hänvisa tvisten till prövning av domstol. Bestämmelserna i 9 kap.

13 och 14 §§ i departementsförslaget om åtgärder efter utmätning av pantbrev skall ses mot bakgrund av nämnda föreskrifter.

Två remissinstanser har kritiserat beredningens förslag att kronofogdemyndigheten skall kunna pantförskriva utmätt pantbrev till sökanden. För egen del vill jag till en början framhålla att de av beredningen föreslagna bestämmelserna om åtgärder efter utmätning av pantbrev i sak överensstämmer med de regler i ämnet som antogs år 1971 i samband med den nya lagstiftningen om fastighetsexekution och som år 1973 vidgades till att gälla även i fråga om skepp. Det kan inte komma i fråga att nu införa en nyordning på området, om inte de nuvarande reglerna har visat sig medföra olägenheter. Några sådana olägenheter har dock inte påvisats.

I övrigt vill jag nämna att om sökanden nöjer sig med den säkerhet som innehav av pantbrevet innebär, det framstår som onödigt att den intecknade egendomen skall tas i anspråk. Att utmätningen inte leder till annat än pantförskrivning torde också kunna vara till fördel för såväl egendomens ägare som andra borgenärer med förmånsrätt i egendomen. Att utmätt pantbrev pantförskrivs till sökanden av kronofogdemyndigheten och målet avslutas med denna åtgärd skiljer sig från det ordinära förfarandet i mål om utmätning, som ju syftar till att ge sökanden betalning för hans fordran. Anledning att enbart av principiella skäl avstå från nämnda möjlighet torde dock inte föreligga. Departementsförslaget innebär sålunda att utmätning av pantbrev skall leda antingen till att den intecknade egendomen tas i anspråk eller till att pantbrevet pantförskrivs till sökanden.

Även i övrigt godtar jag i sak vad beredningen har föreslagit angående åtgärder efter utmätning av pantbrev.

RSV har ansett att pantförskrivning av utmätt pantbrev inte kan komma i fråga i allmänna mål. De nuvarande bestämmelserna i 91 a och 91 b §§ UL om åtgärder efter utmätning av pantbrev är emellertid i sin helhet tillämpliga även i sådana mål och jag anser inte att skäl föreligger att i UB göra undantag för vad som sägs om pantförskrivning. Enligt min mening kan det i allmänt mål någon gång vara lämpligt att kronofogdemyndigheten, i stället för att ta i anspråk aktuell fastighet och låta anstå med försäljningen, tills vidare nöjer sig med pantförskrivning av utmätt pantbrev, om säkerheten är tillräcklig. Inte heller i övrigt finns det anledning att ta upp särskilda bestämmelser för allmänna mål. När det som förutsättning för att den intecknade egendomen skall tas i anspråk anges att sökanden yrkar det inom viss tid, är det i allmänna mål tillräckligt att frågan inom denna tid väcks vid kronofogdemyndigheten. Detta bör givetvis antecknas i akten.

I formellt hänseende kan mot beredningens förslag anmärkas att det inte framgår med tillräcklig tydlighet under vilka förutsättningar pantbrevet skall pantförskrivas till sökanden. Jag delar vidare den av en remissinstans

anförda meningen att uttrycklig bestämmelse inte behövs om att pantbrev inte får säljas. Att försäljning inte kan komma i fråga följer redan av att pantbrev som sådant inte medför någon betalningsrätt och framgår dessutom indirekt av vad nu förevarande bestämmelser föreskriver om de åtgärder som står till buds. På grund härav har bestämmelsernas lydelse jämkats redaktionellt i departementsförslaget.

I enlighet med det sagda anges i 13 § första stycket att när pantbrev i skepp eller fastighet har blivit utmätt, den intecknade egendomen skall tas i anspråk, om sökanden yrkar det inom en månad från utmätningen. Andra och tredje styckena i 13 § innehåller bestämmelser om hinder mot ianspråktagande av den intecknade egendomen när tvist råder om i vad mån pantbrevet utgör säkerhet för fordran och om utmätningsverkan av beslut om sådant ianspråktagande. De överensstämmer med 15 § andra och tredje styckena i beredningens förslag. I första stycket av 14 § i departementsförslaget föreskrivs att om sökanden inte inom tid som anges i 13 § första stycket har yrkat att den intecknade egendomen skall tas i anspråk, pantbrevet skall pantförskrivas till honom. Andra och tredje styckena i 14 § överensstämmer med 16 § i beredningens förslag.

Bestämmelserna om åtgärder efter utmätning av pantbrev är tillämpliga även på pantbrev i skeppsbygge (se 1 kap. 9 §).

15 § Paragrafen, som motsvarar 10 kap. 17 § i beredningens förslag, behandlar de åtgärder som står till buds efter utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

Gällande rätt. Skuldebrev som är intecknat i luftfartyg och inte är belånat kan utmätas hos luftfartygets ägare och säljas. Även om handlingen är belånad men inte till fulla beloppet kan utmätning ske, nämligen av ägarhypoteket. För detta fall föreskrivs i 91 § 2 mom. UL att om gäldenären tillkommande rätt till andel i inteckning i hans luftfartyg eller därtill hörande reservdelar har utmätts, utmätningsmannen skall låta anskaffa särskild inteckningshandling på det gäldenären tillkommande beloppet, om inte laga hinder möter. Närmare bestämmelser om utbrytning av utmätt ägarhypotek meddelas i 30 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. I 91 § 2 mom. UL ges också vissa föreskrifter om kungörande av auktion samt om friskrivande från personligt betalningsansvar för utmätningsgäldenären, när hel inteckningshandling har tagits i mät. Handlingen får inte utan gäldenärens samtycke säljas med bibehållet betalningsansvar för honom.

Lagberedningen. Anskaffandet av särskild inteckningshandling för utbrytande av ägarhypotek är en relativt omständlig procedur och beredningen kan inte se något praktiskt vägande skäl för att behålla denna ordning beträffande inteckning i luftfartyg och reservdelar. Att inteckning i sådan egendom tills vidare alltjämt meddelas för en fordran utgör enligt beredningen inte något hinder mot att övergå till det system som nu gäller

beträffande pantbrev som är endast ofullständigt belånat. När åter luftfartygets ägare innehar helt obelånad inteckningshandling, är utmätningsförfarandet enligt gällande lag enkelt. Såväl i fråga om ett till särskild inteckningshandling utbrutet ägarhypotek som beträffande inteckningshandling som ägaren själv innehar är det emellertid enligt beredningen tydligt att försäljning av handlingen är en olämplig realisationsform, som kan medföra mer eller mindre betydande förlust för gäldenären. Beredningen anser för sin del att det system som enligt 91 a § UL gäller för pantbrev i skepp och fast egendom bör tillämpas även beträffande skuldebrev som är intecknat i luftfartyg och därtill hörande reservdelar. Bestämmelse härom föreslås i 10 kap. 17 § första stycket.

Beredningen framhåller att bestämmelsen innebär att inteckningshandlingen inte får säljas. I övrigt medför beredningens förslag att utmätningssökanden får möjlighet att välja mellan att redan i det aktuella ärendet låta ta den intecknade egendomen i anspråk eller att nöja sig med att inteckningshandlingen tills vidare pantförskrivs till honom, med rätt för honom att framdeles vidta åtgärder för exekution i den intecknade egendomen. En sådan omreglering synes beredningen inte behöva medföra några komplikationer. Förslaget föranleder att 30 § i 1955 års inskrivningslag bör ändras.

Enligt beredningens förslag skall svaranden i ärendet på motsvarande sätt som enligt 91 § 2 mom. UL befrias från personligt betalningsansvar för inteckningshandling som pantförskrivs enligt 10 kap. 17 §. Vad som pantförskrivs blir alltså, framhåller beredningen, endast det sakrättsliga ansvar som på grund av inteckningen vilar på den intecknade egendomen. Rörde utmätningen ägarens andel i fråga om belånad inteckningshandling, skall inte heller då något personligt betalningsansvar följa med pantförskrivning. Beredningens förslag innehåller sålunda i andra stycket av 17 § att pantförskrivning av inteckningshandlingen inte omfattar personligt betalningsansvar som enligt handlingen åvilar svaranden. Vidare anges att om inteckningshandlingen är obelånad, kronofogdemyndigheten skall anteckna på handlingen att ansvarigheten har upphört.

Föredraganden. I betänkandet (SOU 1976:70) Rätt till luftfartyg m.m. har föreslagits att den nuvarande ordningen med inteckning i luftfartyg för fordran ersätts av bestämmelser om inteckning och pantbrev, vilka bygger på JB:s och sjölagens nya regler. Förslaget övervägs f.n. i justitiedepartementet. I detta läge är det, som har nämnts under 4 kap. 3 §, lämpligast att departementsförslaget får bygga på nu gällande bestämmelser i saken.

Jag godtar i sak vad beredningen har föreslagit om åtgärder efter utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar. En remissinstans har förordat att en uttrycklig föreskrift meddelas om att utmätt inteckningshandling inte får säljas. Redan av hänvisningen till 13 och 14 §§, som reglerar de båda åtgärder som står till buds efter utmätning av pantbrev, följer emellertid att försäljning av utmätt inteckningshandling

inte får ske. En föreskrift om försäljningsförbud i förevarande paragraf kan dessutom skapa oklarhet i fråga om pantbrev.

Den av beredningen föreslagna föreskriften om att kronofogdemyndigheten vid pantförskrivning av obelånad inteckningshandling skall anteckna på handlingen att det personliga betalningsansvaret har upphört saknar motsvarighet i departementsförslaget. En sådan föreskrift bör i stället tas upp i tillämpningsföreskrifter till UB.

10 kap. Försäljning av registrerat skepp

Förevarande kapitel motsvarar 11 kap. i beredningens förslag, vilket i huvudsak överensstämmer med nuvarande bestämmelser i ämnet.

Gällande rätt. Bestämmelser om exekutiv försäljning av registrerat skepp finns i lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. (SfL). Lagen gäller även registrerat skeppsbygge. Den kompletteras av närmare föreskrifter i förordningen (1975:943) om exekution i registrerat skepp m.m. Lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1976, hade samband med ändringar som samtidigt skedde i sjölagen. Den nya lagstiftningen ansluter till två den 27 maj 1967 i Bryssel undertecknade konventioner om sjöpanträtt och fartygshypotek samt om inskrivning av rätt till fartyg under byggnad.

I SfL används, liksom i sjölagen, termen skepp som beteckning för fartyg av den storlek som fordras för registrering i skeppsregistret, dvs. en största längd av minst tolv meter och en största bredd av minst fyra meter. Mindre fartyg benämns båt.

SfL innehåller endast regler om exekutiv försäljning. Övriga bestämmelser om exekution i skepp, dvs. om utmätning, köpeskillingsfördelning, kostnader och klagan m.m., finns i UL. Exekutiv försäljning av registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge) åvilar överexekutor.

Lagberedningen. 11 kap. i beredningens förslag innebär endast mindre avvikelser från SfL, frånsett att överexekutor som försäljningsmyndighet ersätts av kronofogdemyndigheten. Förslaget utgår emellertid från lydelsen av SfL enligt remiss till lagrådet den 26 april 1972.

Föredraganden. Som framgår av vad jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.1) bör de år 1973 antagna bestämmelserna om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. i allt väsentligt utan ändring tas upp i UB. I likhet med beredningens förslag innehåller därför inte departementsförslaget någon närmare motivering till kapitlet. Här kan i stället hänvisas till förarbetena till SfL, se betänkandet (SOU 1971:45) Utsökningsrätt XI, prop. 1973:167, LU 1973:44, rskr 1973:385.

Som har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2) bör exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. i fortsättningen ankomma på kronofogdemyndighet.

Inledande bestämmelser

1 och 2 §§ Dessa paragrafer motsvarar 11 kap. 1 § och 10 § tredje stycket i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 1 § första stycket SfL anges att utmätt skepp, som är infört i skeppsregistret, säljs av överexekutor samt att försäljningen skall ske på offentlig auktion. Enligt andra stycket likställs i SfL skeppsbygge, som är infört i skeppsbyggnadsregistret, med registrerat skepp. I paragrafens tredje stycke föreskrivs att bestämmelserna i SfL är tillämpliga även på egendom som utom riket är införd i register som motsvarar skepps- eller skeppsbyggnadsregistret, om inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

Vad som i SfL sägs om utmätt skepp gäller enligt 2 § i tillämpliga delar även när skepp skall säljas exekutivt under konkurs eller när skepp enligt 10 § andra stycket sjölagen skall säljas exekutivt på begäran av ägaren.

Föredraganden. Att exekutiv försäljning av registrerat skepp i fortsättningen skall ankomma på kronofogdemyndighet följer av 8 kap. 1 § första stycket i departementsförslaget (se även 1 kap. 3 §) och någon särskild föreskrift om behörig försäljningsmyndighet behövs alltså inte i förevarande kapitel. Av 1 kap. 8 och 9 §§ framgår att registrerat skeppsbygge jämställs med registrerat skepp och att bestämmelserna om registrerat skepp (inkl. registrerat skeppsbygge) är tillämpliga även på egendom som utom riket är införd i register som motsvarar skeppsregistret (resp. skeppsbyggnadsregistret). Motsvarighet till 1 § SfL behövs därför endast såvitt avser bestämmelsen om att försäljning av utmätt registrerat skepp skall ske på offentlig auktion. Föreskrift härom har tagits upp som första stycke i 1 § i departementsförslaget.

På grund av den generella regeln i 8 kap. 1 § tredje stycket i departementsförslaget om att bestämmelserna i balken om försäljning av utmätt egendom i tillämpliga delar gäller även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs behövs inte någon motsvarighet till bestämmelsen härom i 2 § SfL. Beträffande det fallet att skepp skall säljas exekutivt enligt 10 § andra stycket sjölagen får jag hänvisa till vad som sägs under 8 kap. 1 §.

Som 2 § i departementsförslaget har i stället tagits upp en uttrycklig bestämmelse om att kapitlet inte gäller försäljning av andel i eller villkorlig rätt till skepp.

Tidsfrist för försäljning

3 § Paragrafen motsvarar 11 kap. 3 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 3 § första stycket SfL bör utmätt skepp säljas inom fyra månader från utmätningen, om inte hinder möter eller anstånd beviljas enligt andra stycket. I paragrafens andra stycke föreskrivs att anstånd med försäljningen får beviljas på begäran av utmätningssökanden

eller ägaren samt att anstånd på begäran av ägaren får beviljas endast om sökanden medger det eller särskilda skäl till anstånd föreligger.

Bestämmelserna i 3 § SfL gäller inte i fråga om uttagande av böter, viten m.m. (punkt 5 övergångsbestämmelserna till SfL). Enligt 60 § 3 mom. uppbördslagen är bestämmelserna i 3 § SfL inte heller tillämpliga vid utmätning för skatter och allmänna avgifter som avses i uppbördslagen.

Föredragandens. Förevarande paragraf i departementsförslaget motsvarar första stycket av 3 § SfL. I förslaget har emellertid tillagts en bestämmelse om utgångspunkt för tidsfristens beräknande i fall då fordran har fastställts till betalning ur skepp och då skepp skall säljas exekutivt under konkurs.

Andra stycket i 3 § SfL angående anstånd med exekutiv försäljning saknar motsvarighet i 10 kap. i departementsförslaget. Nämnda stycke ersätts av 8 kap. 3 §, till vilken förevarande 3 § hänvisar.

Förevarande paragraf bör, i likhet med motsvarande bestämmelse i SfL, inte vara tillämplig i allmänna mål. Föreskrift härom meddelas i 24 §.

Utlösnings- och anslutningsrätt

4 och 5 §§ Dessa paragrafer motsvarar 11 kap. 4 och 5 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 4 § SfL meddelas bestämmelser om rätt för borgenär m.fl. att utlösa sökanden och i 5 § bestämmelser om s.k. anslutningsrätt. I 5 § första stycket anges att om skeppet hör till konkursbo, förvaltaren kan, om arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen skall utgå ur skeppet, begära att skeppet säljs för den fordringen. Enligt andra stycket kan borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen, begära att skepp som hör till konkursbo säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning ur skeppet är ostridig eller styrks. Om borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt, har framställt sådan begäran, får förfarandet inte läggas ned därför att frågan om försäljning för konkursboets räkning förfaller. Borgenär vars fordran är förenad med sjöpanträtt har enligt tredje stycket i paragrafen samma befogenhet som enligt andra stycket i fråga om utmätt skepp som inte hör till konkursbo. Begagnar han sig av denna befogenhet, får förfarandet inte läggas ned därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller. I fjärde stycket föreskrivs att bestämmelserna i 4 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa konkursbo eller borgenär som har begärt att skeppet säljs för fordran som anges i det föregående.

Föredragandens. Orden "sökandens fordran och kostnad för vilken denne svarar" i 4 § andra stycket SfL har i departementsförslaget bytts ut mot "exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader". Med "uppkomna förrättningskostnader" avses all sådan kostnad som har

föranletts av redan vidtagna åtgärder, vare sig sökanden har förskotterat kostnaden eller inte. Om sökanden har förskotterat kostnad, skall kronofogdemyndigheten av medel som betalas av den utlösande tillgodoföra sökanden ersättning för hans utlägg. I övrigt överensstämmer bestämmelserna om utlösningsrätt i 4 § i departementsförslaget med 4 § SfL.

Beträffande anslutningsrätt anges i första stycket i departementsförslaget att borgenär vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet kan begära att detta säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör skeppet till konkursbo, har även borgenär vars fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen sådan befogenhet. I andra stycket föreskrivs att om arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkurs skall utgå ur skeppet, förvaltaren kan begära att det säljs för den fordringen. Om borgenär vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet har begärt att det säljs för hans fordran, får enligt paragrafens tredje stycke förfarandet inte läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller. Enligt fjärde stycket tillämpas bestämmelserna i 4 § i fråga om rätt att utlösa borgenär eller konkursbo som har anslutit sig enligt första eller andra stycket.

En remissinstans har ansett att konkursförvaltare har intresse av att skepp säljs exekutivt under konkurs även då det kan finnas sjöpanträtt. Med anledning härav vill jag först erinra om att konkursförvaltare enligt 71 § femte stycket KL har generell befogenhet att begära att registrerat skepp som finns här i riket skall säljas exekutivt. På grund av reglerna om skyddsbelopp kan emellertid ett skepp ibland förbli osålt. Genom utövande av anslutningsrätt kan emellertid borgenärer som nämns i 5 § i förevarande kapitel få skyddsbeloppet sänkt, varigenom försäljning underlättas. Beträffande fordran som är förenad med sjöpanträtt bör det enligt min mening vara tillräckligt att borgenären själv kan utöva anslutningsrätt för sin fordran.

Åtgärder före auktion

6–8 §§ Dessa paragrafer motsvarar 11 kap. 6–8 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med 6–8 §§ SfL.

Förhandling och sakägarförteckning

9–13 §§ Paragraferna motsvarar 11 kap. 9–13 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Bestämmelsen i 11 § första stycket andra meningen SfL att kostnaden för förfarandet tas upp närmast före exekutionsfordringen

och bestämmelsen i andra stycket att ränta och annan biförpliktelse tas upp före fordringens kapitalbelopp, om inte borgenären yrkar annat, har fått byta plats i departementsförslaget. Anledningen är att det skall framgå tydligare att den senare bestämmelsen är tillämplig inte bara beträffande exekutionsfordringen utan även beträffande andra fordringar som tas upp i sakägarförteckningen.

Bestämmelserna i 12 § fjärde stycket SfL om beräknande av fordran som inte är förfallen och som löper utan ränta eller med låg ränta har med hänsyn till 2 kap. 28 § i departementsförslaget fått utgå i förevarande kapitel. Redan av första stycket i 12 § framgår att beräknandet av fordringen skall ske per dagen för fördelningssammanträde.

I övrigt överensstämmer 9–13 §§ i departementsförslaget med motsvarande paragrafer i SfL. Anledning saknas att som en remissinstans har förordat i 13 § byta ut ordet "skyddad". Detta ord ansluter till termen skyddsbelopp och används redan f.n. (se 13 § SfL, 13 § LfL och 29 § FfL).

Villkor för försäljning

14–17 §§ Dessa paragrafer motsvarar 11 kap. 14–17 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Vad 16 § tredje stycket SfL innehåller om att staten m.fl. inte behöver ställa säkerhet i fall som avses där saknar motsvarighet i departementsförslaget med hänsyn till innehållet i 2 kap. 27 § i förslaget. I övrigt överensstämmer 14–17 §§ i departementsförslaget med 14–17 §§ SfL.

Auktionen

18–23 §§ Paragraferna motsvarar 11 kap. 18–23 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. 23 § SfL, som i fråga om fördelning av köpeskilling och andra tillgängliga medel samt klagan över överexekutors beslut hänvisar till UL, ersätts av bestämmelser i 13 och 18 kap. i departementsförslaget, se även 14 kap. Paragrafen saknar därför motsvarighet i förevarande kapitel. Hänvisningen i 24 § andra stycket SfL till 218 § 3 mom. UL har i departementsförslaget ersatts av hänvisning till 18 kap. 16 § andra stycket. Paragrafen har i förslaget betecknats 23 §. I övrigt överensstämmer paragraferna i departementsförslaget med SfL.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

24 § Denna paragraf, som saknar motsvarighet i beredningens förslag, innehåller föreskrift om undantag från kapitlets tillämpning i allmänna mål.

Föredraganden. I 3 § i kapitlet meddelas bestämmelse om tidsfrist för försäljning av utmätt skepp. Som har framhållits i motiven till den paragrafen bör den inte vara tillämplig i allmänna mål. Föreskrift härom har tagits upp i 24 §.

11 kap. Försäljning av registrerat luftfartyg m.m.

Detta kapitel motsvarar 12 kap. i beredningens förslag, vilket i sak i allt väsentligt överensstämmer med gällande rätt.

Gällande rätt. Bestämmelser om exekutiv försäljning av luftfartyg finns i lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. (LfL). Lagen gäller även intecknade reservdelar till luftfartyg. Den kompletteras av närmare föreskrifter i kungörelsen (1971:1102) om exekution i luftfartyg m. m. Lagen ansluter till en den 19 juni 1948 i Genève ingången konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg.

LfL innehåller endast regler om exekutiv försäljning. Andra bestämmelser om exekution i luftfartyg, dvs. om utmätning, köpeskillingsfördelning, kostnader och klagan m.m., finns i UL. Exekutiv försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar åvilar överexekutor.

Lagberedningen. 12 kap. i beredningens förslag innebär i sak endast mindre avvikelser från LfL, frånsett att överexekutor som försäljningsmyndighet ersätts av kronofogdemyndigheten.

Kapitlet gäller endast luftfartyg som är registrerat och intecknade reservdelar till luftfartyg, medan LfL är tillämplig även vid exekutiv försäljning av oregistrerat luftfartyg. Skillnaden torde enligt beredningen inte ha någon större praktisk betydelse. Beredningen påpekar att varken LfL eller beredningens förslag gäller luftfartyg under byggnad.

Beredningen framhåller att vid utarbetande av SfL användes LfL som förebild. Dessa båda lagar är så nära överensstämmande att det inte gärna kan komma i fråga att i 12 kap. UB upprepa de bestämmelser som nu finns i LfL och har sin motsvarighet i 11 kap. i förslaget. Beredningen har i stället valt att hänvisa till sistnämnda kapitel och därefter ange de avvikelser som måste iakttas.

Remissyttrandena. *RSV* upplyser att erfarenheterna av LfL är mycket begränsade. Exekutiv försäljning av luftfartyg har sedan ikraftträdandet av LfL den 1 januari 1972 förekommit endast i något enstaka fall. Den i förslaget använda tekniken med hänvisningar i kapitlet till 11 kap. berörs av *advokatsamfundet*, som anser detta vara en naturlig konsekvens av den likartade behandlingen av skepp och luftfartyg.

Föredraganden. Som framgår av vad som har anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.1) bör de nuvarande bestämmelserna om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. tas upp i UB i allt väsentligt utan ändring i

sak. I likhet med beredningens förslag innehåller därför inte departementsförslaget någon närmare motivering till kapitlet. Här kan i stället hänvisas till förarbetena till LfL, se betänkandet (SOU 1968:64) Utsökningsrätt VIII s. 77 och 261, prop. 1971:20 s. 360, 565 och 580, LU 1971:11, rskr 1971:126.

Jag godtar förslaget att förevarande kapitel skall avse endast luftfartyg som är registrerade. Som har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2) bör exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg m.m. i fortsättningen ankomma på kronofogdemyndighet.

I lagtekniskt hänseende anser jag i likhet med beredningen att det är lämpligt att i förevarande kapitel hänvisa till bestämmelserna om exekutiv försäljning av registrerat skepp, varjämte avvikande bestämmelser meddelas i den mån det krävs.

Här kan erinras om att i betänkandet (SOU 1976:70) Rätt till luftfartyg m. m. har föreslagits nya bestämmelser om inskrivning av rätt till luftfartyg m. m. Förslaget övervägs f. n. i justitiedepartementet. Om förslaget genomförs, kommer skiljaktigheterna mellan reglerna för exekutiv försäljning av skepp och av luftfartyg att bli ännu färre än f. n.

1 § Paragrafen, som motsvarar 12 kap. 1 § i beredningens förslag, innehåller bl.a. en generell hänvisning till 10 kap.

Föredraganden. Första stycket av paragrafen innehåller en allmän hänvisning till 10 kap., vars bestämmelser om exekutiv försäljning av registrerat skepp skall tillämpas beträffande exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar, om inte annat föreskrivs i kapitlet. Det innebär bl.a. att den reglering av frågan om anslutningsrätt som 10 kap. innehåller och regeln i 10 kap. 19 § om avvisande av för lågt bud skall gälla även i fråga om luftfartyg och reservdelar.

Bestämmelsen i 2 § LfL om att vad som i lagen sägs om utmätt luftfartyg eller utmätta intecknade reservdelar till luftfartyg i tillämpliga delar gäller även när sådan egendom skall säljas exekutivt under konkurs ersätts av föreskriften i 8 kap. 1 § tredje stycket i departementsförslaget. Bestämmelserna i 24 § LfL angående fördelning av köpeskilling m.m. och om klagan ersätts av 13 och 18 kap., jfr även 14 kap.

Andra stycket i 11 kap. 1 § angående vissa främmande luftfartyg eller reservdelar ersätter 1 § andra stycket LfL. Som tredje stycke i 1 § har tagits upp en uttrycklig bestämmelse att kapitlet inte avser försäljning av andel i eller villkorlig rätt till luftfartyg eller reservdelar.

2 § Denna paragraf innehåller vissa särbestämmelser om luftpanträtt samt om kungörande av och underrättelse om auktion. Den motsvarar 12 kap. 2 § i beredningens förslag.

Föredraganden. I 10 kap. i departementsförslaget finns under 5, 7 och 10 §§ bestämmelser som rör sjöpanträtt. Beträffande luftfartyg skall

nämnda bestämmelser i stället avse luftpanträtt. Föreskrift härom har tagits upp som första stycke i 2 §.

I andra stycket föreslås vissa föreskrifter som nu finns i 6 och 7 §§ LfL och som ansluter till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg. Som fjärde mening i nämnda stycke föreslås en uttrycklig föreskrift om att den bestämmelse som 10 kap. 8 § innehåller om verkan av bristfälligt kungörande m.m. skall tillämpas även i fråga om nämnda särskilda föreskrifter rörande försäljning av luftfartyg m.m.

Jag vill erinra om att i 10 kap. 10 § tredje stycket har tagits upp bestämmelse att med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp har tagits i anspråk enligt 9 kap. 13 §, dvs. efter utmätning av pantbrev, samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek. Enligt 9 kap. 15 § i departementsförslaget skall bl.a. 13 § i samma kapitel ha motsvarande tillämpning när skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg har utmätts hos den intecknade egendomens ägare. Tredje stycket i 10 kap. 10 § kan därför tillämpas även vid försäljning av luftfartyg eller reservdelar.

3 § I denna paragraf, som motsvarar 12 kap. 3 § i beredningens förslag, meddelas vissa särbestämmelser om panträtt på grund av inteckning och om försäljning av reservdelar.

Föredraganden. Medan sjölagen numera innehåller samma system med pantbrev som JB, bygger lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg på den äldre ordningen, enligt vilken skuldebrev intecknas och blir bärare av inteckningsrätten. I fråga om skuldebrev som har intecknats i luftfartyg eller reservdelar utgår i stället för tillägg på pantbrev ränta på skuldebrevets belopp enligt 19 a § i 1955 års inskrivningslag, dock högst för tre år före den dag utmätning sker eller konkursansökan görs. Med hänsyn till dessa skiljaktigheter föreskrivs i 3 § första stycket i departementsförslaget att vad som sägs om pantbrev och tillägg i 10 kap. 12 och 15 §§ i stället skall gälla intecknat skuldebrev och ränta som anges i 19 a § i 1955 års inskrivningslag.

I 10 kap. 12 § finns som andra stycke en bestämmelse att om i skepp gäller pantbrev som inte innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet inte har blivit anmäld, pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg skall tas upp. Enligt första stycket andra meningen i förevarande paragraf skall såvitt angår skuldebrev som är intecknat i luftfartyg m.m. i stället tas upp ett års ränta. Detta torde i sak överensstämma med 12 § andra stycket första meningen LfL.

Som andra stycke i 3 § i departementsförslaget har tagits upp en föreskrift som motsvarar 13 § andra stycket LfL. Bestämmelsen innesluter det krav på obligatorisk sakkunnigvärdering av reservdelar som f.n. anges i 73

§ 1 mom. andra meningen UL och som grundas på konventionsbestämmelse. Vidare har som tredje stycke i paragrafen tagits upp bestämmelser som motsvarar 24 § första stycket andra och tredje meningarna LfL.

4 § Paragrafen, som motsvarar 12 kap. 4 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om gemensam försäljning av flera luftfartyg och av luftfartyg jämte reservdelar.

Föredraganden. I paragrafen har tagits upp bestämmelser som med vissa redaktionella jämkningar motsvarar 14 § LfL.

5 § I denna paragraf ges bestämmelser om avräkning på köpeskillingen. Den motsvarar 12 kap. 5 § i beredningens förslag.

Föredraganden. Första stycket i denna paragraf ersätter 16 § första stycket tredje meningen LfL.

I 10 kap. 16 § sista stycket i departementsförslaget regleras det personliga betalningsansvaret när överenskommelse har träffats om avräkning på köpeskillingen. I stället för denna föreskrift bör vid försäljning av luftfartyg eller reservdelar bestämmelserna i 33 § i 1955 års inskrivningslag gälla. Bestämmelse härom föreslås i 5 § andra stycket.

12 kap. Försäljning av fast egendom

Detta kapitel motsvarar 13 kap. i beredningens förslag, vilket i huvudsak överensstämmer med nu gällande regler.

Gällande rätt. Bestämmelser om exekutiv försäljning av fast egendom finns i lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom (FfL). Lagen är tillämplig även på tomträtt. Den kompletteras av närmare föreskrifter i kungörelsen (1971:1097) om exekution i fast egendom. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1972. De hade samband med tillkomsten av JB, som trädde i kraft samtidigt.

FfL innehåller endast bestämmelser om exekutiv försäljning. Övriga regler om exekution i fast egendom, dvs. om utmätning, köpeskillingsfördelning, kostnader och klagan m.m., finns i UL. Exekutiv försäljning av fast egendom (inkl. tomträtt) åvilar överexekutor.

Lagberedningen. 13 kap. i beredningens förslag innebär endast mindre avvikelser från FfL, frånsett att överexekutor som försäljningsmyndighet ersätts av kronofogdemyndigheten.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att de nya reglerna om exekutiv försäljning av fastighet efter vissa initialsvårigheter har visat sig vara mera lättfattliga än tidigare regler. De har också bidragit till att skapa större klarhet på detta komplicerade rättsområde. Hittills vunna erfarenheter av FfL visar enligt *RSV* att de nya reglerna om

fastighetsexekution är mera lättillgängliga och överskådliga än tidigare bestämmelser. Vid lagens tillkomst riktades viss kritik mot reglerna om försäljning av fastighetstillbehör, om försäljnings inverkan på särskilda rättigheter och om försäljning av gemensamt intecknade fastigheter. Dessa bestämmelser ansågs svårtillgängliga. RSV framhåller att reglerna om tillbehörsförsäljning och försäljning av gemensamt intecknade fastigheter tillämpas ytterst sällan och därför inte föranleder några större problem. Reglerna om gemensamma inteckningar är dessutom av övergångsnatur. Bestämmelserna om exekutiv försäljnings inverkan på rättigheter har större betydelse. RSV återkommer till sistnämnda fråga vid 33 §. I övrigt har RSV inte något att erinra mot förslaget till 13 kap.

Mot bestämmelserna i stort är *länsstyrelsen i Jämtlands län* kritisk och framhåller att tillämpningen av FfL under den tid lagen har varit i kraft har i högsta grad besannat länsstyrelsens tidigare farhågor att förfarandet skulle vara komplicerat och krävande. Som exempel på svårigheter nämner länsstyrelsen bestämmelserna i 6 kap. 11 § andra stycket JB om avstyckat områdes ansvar för inteckningar i stamfastigheten. Länsstyrelsen framhåller att hänsyn måste tas till eventuella avstyckningar som har fastställts ända fram till auktionsdagen. Det hade enligt länsstyrelsen varit önskvärt om en något mera ingående översyn av reglerna om fastighetsauktion hade skett innan de förs in i UB.

Ett par remissinstanser tar upp frågan hur sämjelott skall behandlas vid exekutiv försäljning. *Jordbrukskasseförbundet* diskuterar det fallet att sämjelotten är intecknad för sig eller gemensamt med annan (hel) fastighet. Förbundet framhåller att utmätt sämjelott skall enligt reglerna för försäljning av andel i fastighet säljas som utmätt rättighet, såvida yrkande om indragning av övriga sämjelotter inte framställs eller bifalls. En sådan ordning kan lätt medföra försäljning till underpris och verka avskräckande på spekulanter. Därför undviks detta försäljningssätt i praktiken. För en långivare återstår då att begära indragning av övriga sämjelotter. Ägarna till dessa ställer sig emellertid oftast helt oförstående till ett sådant ingrepp. Ägarna till de olika sämjelotterna har som regel inget som helst samröre med varandra. En lösning är att borgenären (banken) anmodar de ägare av sämjelotter som har inteckningslån i banken att legalisera sina sämjelotter. Förfarande kvarstår dock en hel del belånade sämjelotter som inte har legaliserats. En annan utväg är att förmå ägare till övriga sämjelotter att begära legalisering. Detta ses dock oftast som ett omotiverat ingrepp från bankens sida. När en sämjelott är gemensamt intecknad med en hel fastighet, kan det enligt förbundet bli omöjligt att genomföra försäljning, då man inte samtidigt kan sälja sämjelotten som rättighet och fastigheten enligt vanliga regler för exekutiv försäljning. Förbundet anser att den enklaste lösningen skulle vara att sämjelott betraktas som fastighet vid exekutiv försäljning. Om panträtt har upplåtits efter den 1 januari 1972, skulle dock sämjelotten behandlas som andel i fastighet. Härigenom skulle man ändå i

stort uppnå syftet att framtvinga legalisering av sämjelotterna. En annan lösning skulle vara att kronofogdemyndigheten fick rätt att begära legalisering när sämjelott har utmätts.

Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution framhåller att i brist på särskilda regler om exekution i sämjelott risk finns att bestämmelserna om försäljning av ideell andel i fastighet kommer att tillämpas. Detta kan enligt föreningen leda till helt orimliga följder för ägare av återstående delar av fastigheten. Föreningen anser det angeläget att i UB anges att sämjelott skall behandlas som självständig fastighet.

Frågan om behörig kronofogdemyndighet i fråga om försäljning av fast egendom berörs i ett par remissyttranden. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* är kritisk mot att förslaget ger kronofogdemyndighet möjlighet att sälja fastighet som är belägen i annat distrikt. Enligt länsstyrelsen bör, på motsvarande sätt som redan f.n. gäller beträffande överexekutors behörighet, försäljningen ombesörjas av kronofogdemyndigheten i den ort där fastigheten är belägen. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att beredningens förslag i denna fråga är olyckligt. Länsstyrelsen nämner det fallet att viss fastighet dels har blivit föremål för betalningsfastställelse, varefter försäljningsärendet har anhängiggjorts hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där fastigheten är belägen, dels har utmätts av annan kronofogdemyndighet, i vars distrikt gäldenären är bosatt. I sådant fall kan enligt länsstyrelsen förorsakas onödigt dubbelarbete och i olyckliga fall uppkomma rättsförluster.

Föredraganden. Beredningens förslag att de nuvarande bestämmelserna om exekutiv försäljning av fast egendom skall i allt väsentligt utan ändring tas upp i UB har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser. Endast i ett remissyttrande har framförts uppfattningen att en något mera ingående översyn av reglerna bör ske. För egen del vill jag först erinra om att de nuvarande reglerna om exekutiv försäljning av fast egendom tillkom år 1971 och nu har tillämpats i sex år. Erfarenheterna av den nya lagstiftningen torde i huvudsak vara goda, vilket bl.a. bestyrks av vad som har anförts av RSV och av länsstyrelsen i Stockholms län, som handlägger en mycket stor del av försäljningarna i landet. Den nya ordningen innebär bl.a. att försäljningsmyndigheten för sin tillämpning har inte bara utförliga och systematiskt uppställda lagregler utan även verkställighetsföreskrifter som har meddelats av regeringen samt vissa närmare föreskrifter och anvisningar meddelade av RSV.

Det kan emellertid inte bestridas att lagstiftningen om fastighetsförsäljning ställer stora krav på den tillämpande myndigheten och att en försäljning ibland kan ställa myndigheten inför besvärliga frågor. Detta har sin grund främst i att vid exekution i fastighet som regel finns flera sakägare, vilkas intressen skall beaktas och avvägas mot varandra. Bestämmelserna har också nära samband med andra lagregler, i första hand JB som trädde i kraft samtidigt med den nya lagstiftningen om fastighetsexekution.

Mot bakgrund av det sagda finns det enligt min mening inte anledning att nu göra bestämmelserna om exekutiv försäljning av fast egendom till föremål för allmän översyn. Jag godtar sålunda beredningens förslag att FfL:s bestämmelser bör i huvudsak utan ändring tas upp i UB. Detta hindrar naturligtvis inte att ändring bör övervägas beträffande vissa bestämmelser, i den mån särskilda skäl föreligger därtill. I remissyttrandena har förordats ändringar i vissa avseenden. Frågan om sådana ändringar behandlas i anslutning till de olika berörda paragraferna.

Till följd av det sagda innehåller departementsförslaget, i likhet med beredningens förslag, inte någon närmare motivering till bestämmelserna i kapitlet. Här kan i stället hänvisas till förarbetena till FfL, se betänkandet (SOU 1968:64) Utsökningsrätt VIII, prop.1971:20, LU 1971:11, rskr 1971:126. Efter lagens antagande har ett flertal paragrafer i lagen ändrats. Här kan särskilt nämnas de ändringar som skedde genom lagar 1971:1044 och 1971:1213. Beträffande förarbetena härtill se prop. 1971:178, LU 1971:26, rskr 1971:353 samt prop. 1971:179, LU 1971:27, rskr 1971:354.

Som har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2) bör exekutiv försäljning av fast egendom i fortsättningen ankomma på kronofogdemyndighet.

Förevarande kapitel gäller fast egendom. Med fast egendom avses enligt 1 kap. 11 § första stycket i departementsförslaget fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom. Flertalet bestämmelser i kapitlet är emellertid fullt ut tillämpliga endast i fråga om hel fastighet. Att vad som i kapitlet sägs om fast egendom i tillämpliga delar gäller även tomträtt framgår av 1 kap. 11 § andra stycket.

Ett par remissinstanser har tagit upp frågan om exekutiv försäljning av sämjelott och förordat att sämjelott i exekutivt hänseende skall behandlas som fastighet. Med anledning härav vill jag framhålla följande. Enligt 1 kap. 1 § andra stycket JB är sämjedelning som har skett efter JB:s ikraftträdande utan verkan. Detsamma gäller, på grund av tidigare bestämmelser vilka fortfarande är tillämpliga beträffande äldre sämjedelningar, bl.a. sämjedelning som har skett efter den 30 juni 1962 (jfr 15 § lagen om införande av nya jordabalken). När sämjedelning saknar verkan, kan det inte komma i fråga att i exekutivt hänseende behandla sämjelott som fastighet även om sämjelottsinnehavarens andel i fastigheten är intecknad för sig, lika litet som en ideell andel i fastighet i andra fall skall behandlas som hel fastighet.

I fall då sämjedelning inte är utan verkan ligger däremot saken till på annat sätt. Parterna är då bundna av sämjedelningen i förhållande till varandra och även den som förvärvar endera partens rätt är bunden därav. Detta torde gälla även den som exekutivt förvärvar sämjelottsägares del i registerfastighet. Äldre sämjelotter torde ofta vara separat intecknade. Ofta torde inte heller finnas något närmare samröre mellan ägarna till olika

sämjelotter. Det bör vidare beaktas att samäganderättslagen inte är tillämplig på fastighet som är sämjedelad. Härav följer också att vad som föreskrivs i 8 kap. 8 och 9 §§ i departementsförslaget om att egendom kan säljas exekutivt i sin helhet när utmätning har skett av andel i egendomen inte är tillämpligt i fråga om sämjedelad fastighet. Sämjedelning kan visserligen genom s.k. legalisering erkännas som fastighetsbildning (se lagen 1971:1037 om äganderättsutredning och legalisering). Vad som har sagts i det föregående utgör dock skäl för att sämjelott i exekutivt hänseende bör i princip behandlas som fastighet. Vid försäljning av sämjelott som är gemensamt intecknad med annan fastighet torde det vara ogörligt att tillämpa en annan ordning.

Jag förordar sålunda att sämjelott som grundas på en giltig sämjedelning bör vid tillämpning av UB i princip behandlas som fastighet. Detta torde dock inte kunna ske genomgående, t.ex. i fall då sämjelott är särskilt intecknad samtidigt som den sämjedelade fastigheten i dess helhet är intecknad och hela fastigheten skall säljas. Det sagda kan inte anses oförenligt med de regler som förslaget innehåller om exekution i fast egendom. Uttryckliga bestämmelser i saken torde inte vara behövliga.

Departementsförslaget saknar motsvarighet till bestämmelserna i 70–72 §§ FfL. Härom vill jag närmare anföra följande.

I 70 § FfL föreskrivs att i fråga om överexekutors behörighet i ärende som avses i lagen 10 kap. 10 § RB har motsvarande tillämpning samt att om överexekutor finner att han inte får ta upp ärendet, det skall överlämnas till behörig överexekutor. Beredningens förslag utgår från att försäljningen skall ankomma på den kronofogdemyndighet som har utmätt egendomen, även om fastigheten är belägen i annat distrikt. En sådan ordning, som överensstämmer med vad som redan f.n. gäller i fråga om utmätt lös egendom i allmänhet, kan inte väntas medföra några särskilda olägenheter. Vid behov bör den kronofogdemyndighet som har att ombesörja försäljningen kunna anlita biträde av kronofogdemyndigheten i det distrikt där fastigheten finns, t.ex. beträffande beskrivning och värdering. Med anledning av vad en av de kritiska remissinstanserna har anfört bör påpekas att om viss fastighet utmäts av mer än en kronofogdemyndighet, målen enligt 4 kap. 32 § skall föras samman till en kronofogdemyndighet. Som jag har framhållit i motiven till nämnda paragraf bör bestämmelsen anses analogt tillämplig i fall då fastighet m.m. dels har utmätts av en kronofogdemyndighet, dels har blivit föremål för betalningsfastställelse med utmätningsverkan varvid målet om försäljning har anhängiggjorts vid annan kronofogdemyndighet. Jag godtar sålunda beredningens förslag om behörig försäljningsmyndighet. Härav följer att någon särskild forumregel beträffande försäljning inte behövs. Andra meningen i 70 § FfL har fått viss motsvarighet i 2 kap. 4 § i departementsförslaget.

I 71 § första stycket FfL anges att talan mot beslut i fråga som avses i 49 eller 67 § – dvs. rörande indragning av gemensamt intecknad fastighet eller

förordnande om försäljning av fastighet i dess helhet när andel däri har utmätts – skall föras särskilt samt att överexekutor skall delge tappande part beslutet, om detta inte har meddelats i hans närvaro. Enligt departementsförslaget får försäljning efter indragning av gemensamt intecknad fastighet eller efter utvidgning av andelsutmätning inte ske förrän beslutet har vunnit laga kraft (12 kap. 49 § tredje stycket och 8 kap. 9 § första stycket). Bestämmelserna härom förutsätter att talan skall föras särskilt och att tredje mannen skall iaktta viss besvärstid. Uttrycklig föreskrift om att talan skall föras särskilt torde inte behövas, bl.a. med hänsyn till att indragningsbeslutet jämställs med utmätning. Besvärstiden i nu aktuella fall regleras i 18 kap. 9 § andra stycket tredje meningen. Kronofogdemyndighetens beslut bör delges ägare till indragen fastighet eller andel. Föreskrift härom kan meddelas av regeringen.

Andra stycket i 71 § FfL innehåller bestämmelse att om överexekutor har tagit upp ärende enligt samma lag, talan inte får föras om att överexekutor inte var behörig enligt 70 §. Denna föreskrift får viss motsvarighet i 18 kap. 2 § första stycket i departementsförslaget. Tredje stycket i 71 § FfL, som beträffande talan mot överexekutors beslut i övrigt generellt hänvisar till UL, kräver inte någon direkt motsvarighet i departementsförslaget.

72 § FfL slutligen innehåller bestämmelser om handräckning efter exekutiv försäljning av fast egendom. Paragrafen ersätts av den generella regeln om handräckning i 8 kap. 17 § i departementsförslaget.

Inledande bestämmelser

1 och 2 §§ Dessa paragrafer motsvarar 13 kap. 1 och 2 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Att exekutiv försäljning av fast egendom i fortsättningen skall ankomma på kronofogdemyndighet följer av 8 kap. 1 § första stycket i departementsförslaget (se även 1 kap. 3 §) och någon särskild föreskrift om behörig försäljningsmyndighet, motsvarande 1 § första meningen FfL, behövs alltså inte i förevarande kapitel.

Föreskriften i 2 § första stycket FfL om att vad som i FfL sägs om utmätt fast egendom i tillämpliga delar gäller även när fast egendom skall säljas exekutivt under konkurs ersätts av den generella regeln i 8 kap. 1 § tredje stycket i departementsförslaget. På motsvarande sätt ersätts föreskriften i 2 § tredje stycket FfL – att de bestämmelser som meddelas om pantbrev i tillämpliga delar gäller även vilandebevis – av 1 kap. 12 § i departementsförslaget.

I övrigt överensstämmer förevarande paragrafer i departementsförslaget med 1 och 2 §§ FfL.

Förberedande åtgärder

3–5 §§ Dessa paragrafer motsvarar 13 kap. 3–5 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Som tredje stycke i 3 §, som innehåller bestämmelser om beskrivning och värdering av utmätt fastighet, har tagits upp en uttrycklig föreskrift att sakkunnig person vid behov får anlitas för beskrivning och värdering. 5 § FfL, vari ges bestämmelser om det fallet att tredje man gör gällande bättre rätt till utmätt fastighet eller till vad som framstår som tillbehör, ersätts av bestämmelser i 4 kap. 25 §, 8 kap. 5 § och 2 kap. 24 § i departementsförslaget. I följd härav har bestämmelserna i 4 § FfL delats upp på två paragrafer, 4 och 5 §§. I övrigt överensstämmer departementsförslaget med gällande regler.

Beträffande tillämpningen av bestämmelserna i 4 och 5 §§ angående fastighetsägarens skyldighet att tillhandahålla vissa handlingar m.m. och att överlämna pantbrev kan nämnas att tvång får användas vid behov (jfr 2 kap. 17 §).

Förvaltning av utmätt fastighet

6–10 §§ Dessa paragrafer motsvarar 13 kap. 6–10 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Med hänsyn till att kronofogdemyndigheten föreslås överta överexekutors uppgifter beträffande exekutiv försäljning av fast egendom har bestämmelserna i 7 § FfL om omhändertagande av tillbehör till fastighet kunnat förenklas. I övrigt överensstämmer paragraferna i departementsförslaget med FfL.

Tidsfrist för försäljning

11 § Paragrafen motsvarar 13 kap. 11 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 11 § första stycket FfL bör utmätt fastighet säljas inom fyra månader från utmätningen, om inte hinder möter eller anstånd beviljas enligt andra-fjärde styckena. I paragrafens andra stycke föreskrivs att anstånd med försäljningen får beviljas på begäran av sökanden eller fastighetens ägare samt att anstånd på begäran av fastighetens ägare får beviljas endast om sökanden medger det eller särskilda skäl till anstånd föreligger. Anstånd får enligt tredje stycket inte utan synnerliga skäl beviljas utöver ett år från utmätningen. I fjärde stycket slutligen anges att i fall som avses i 77 a § UL eller 70 § KL tid som avses i första och tredje styckena skall räknas från den dag då försäljningen begärdes.

Bestämmelserna i 11 § gäller inte i fråga om uttagande av böter, viten m.m. (punkt 9 övergångsbestämmelserna till FfL). Enligt 60 § 3 mom. uppbördslagen är bestämmelserna i 11 § FfL inte heller tillämpliga vid utmätning för skatter och allmänna avgifter som avses i uppbördslagen.

Föredraganden. Andra stycket i 11 § FfL ersätts av 8 kap. 3 § andra stycket i departementsförslaget. Bestämmelsen i tredje stycket i 11 § FfL har tagits upp som andra mening i 11 § i förslaget. Motsvarighet till fjärde stycket i 11 § FfL har i förslaget infogats i första meningen av paragrafen.

Paragrafen bör, i likhet med motsvarande bestämmelser i gällande lag, inte vara tillämplig i allmänna mål. Föreskrift härom meddelas i 69 §.

Utlösnings- och anslutningsrätt

12 och 13 §§ Förevarande paragrafer motsvarar 13 kap. 12 och 13 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 12 § FfL meddelas bestämmelser om rätt för borgenär m.fl. att utlösa sökanden och i 13 § om s.k. anslutningsrätt. I 13 § första stycket anges att om fastigheten hör till konkursbo, borgenär som i konkursen har bevakat fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten kan begära att fastigheten säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrks. Enligt andra stycket skall borgenär som vill ansluta sig enligt första stycket anmäla detta hos överexekutor senast två veckor före bevakningssammanträdet. I tredje stycket föreskrivs att bestämmelserna i 12 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som har anslutit sig enligt första stycket.

Lagberedningen. Beredningen påpekar att enligt 5 § SfL krävs för anslutningsrätt i fall som avses där inte att fordran har blivit bevakad i konkursen. I överensstämmelse härmed torde kravet på bevakning kunna slopas som förutsättning för anslutningsrätt när fastighet som ingår i konkursbo skall säljas exekutivt. 13 § i 13 kap. i beredningens förslag innehåller därför inte något krav på bevakning. Kvar står emellertid att fordringen – liksom förmånsrätten – skall vara ostridig eller styrkt.

Beträffande skepp och luftfartyg har beredningen i 11 kap. 5 § andra stycket och 12 kap. 1 och 2 §§ jämförda med förstnämnda lagrum uppmärksammat sjö- och luftpanträttshavares behov av att när egendomen hör till konkursbo kunna driva fram försäljning, när initiativ först har tagits från annat håll. Ett motsvarande behov föreligger enligt beredningen, när någon har fordran som enligt lag är förenad med förmånsrätt i fast egendom (resp. tomträtt) och förmånsrätten förfaller, om utmätning eller konkurs inte inträffar inom viss tid (se 6 och 7 §§ förmånsrättslagen samt under 2 och 3 i övergångsbestämmelserna till samma lag). Med hänsyn härtill föreslås att i 13 § första stycket i 13 kap. görs ett tillägg. Det innehåller att om borgenär, vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i fastighet som ingår i konkursbo, har framställt begäran om att fastigheten säljs för hans fordran, förfarandet inte får läggas ned därför att frågan om försäljning för konkursboets eller annan borgenärs räkning förfaller.

Beredningen har i 11 kap. 5 § tredje stycket uppmärksammat en liknande

fråga vid utmätning av skepp som inte hör till konkursbo. Motsvarande gäller enligt 12 kap. 1 och 2 §§ vid utmätning av luftfartyg m.m. Även efter utmätning föreslås sålunda sjö- resp. luftpanträttshavare kunna driva förfarandet vidare. En motsvarande bestämmelse beträffande borgenär med legal förmånsrätt i fast egendom har tagits upp som andra stycke i 13 § i 13 kap.

Beredningen erinrar här om att, när skepp som hör till konkursbo skall säljas exekutivt, förvaltaren kan enligt 5 § SfL liksom enligt 11 kap. 5 § i beredningens förslag begära att skeppet säljs för betalning av arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Motsvarande föreslås enligt 12 kap. 1 § gälla beträffande registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg. I fråga om fast egendom torde enligt beredningen konkursboet regelmässigt kunna få ut motsvarande kostnader ur egendomens avkastning. Det praktiska behovet av möjlighet att få egendomen såld för sådan fordran synes därför ringa. Beredningen har vidare ansett det vanskligt att beträffande fast egendom möjliggöra en sänkning av skyddsbeloppet i det närmaste till noll genom att låta konkursboet få nämnda rätt. I fråga om skepp och luftfartyg gör sig enligt beredningen sistnämnda synpunkt inte gällande med samma styrka. Konkursboets kostnader kan också beträffande sådan egendom bli relativt betydande. Beredningen föreslår sålunda inte någon ändring i vad som nu gäller beträffande fast egendom.

Remissyttrandena. Förslaget att slopa konkursbevakning som förutsättning för att borgenär skall få utöva anslutningsrätt när fastigheten ingår i konkursbo har inte föranlett någon kritik i remissyttrandena. *Advokatsamfundet*, *konkurslagskommittén* och *stadshypotekskassan* tillstyrker uttryckligen förslaget.

Advokatsamfundet ifrågasätter om inte konkursförvaltaren i fråga om fastighet, liksom beträffande skepp och luftfartyg, bör kunna utöva anslutningsrätt för arvode eller annan kostnad för egendomens förvaltning under konkursen. Samfundet medger dock att förhållandena mellan de olika egendomsslagen inte är direkt jämförbara i de hänseenden beredningen har påpekat. Enligt samfundet kan sådan anslutningsrätt i undantagsfall vara av värde för förvaltaren även beträffande fast egendom.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län, som biträder förslaget om anslutningsrätt vid försäljning av utmätt fastighet som inte hör till konkursbo, framhåller att bestämmelsen dock kan befaras medföra att borgenär, för att slippa stå risken för kostnader, avvaktar att annan borgenär begär utmätning och försäljning av fastigheten. Vidare anser länsstyrelsen att det inte klart framgår av bestämmelsen om det för utövande av anslutningsrätt krävs att borgenären har exekutionstitel.

Föredragandén. Enligt 12 § i departementsförslaget, som reglerar utlösningsrätten, skall den utlösande betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader. Med "uppkomna förrättningskostna-

der" avses i förevarande sammanhang kostnader för vilka sökanden svarar, vare sig han har förskotterat dem eller inte. I övrigt överensstämmer 12 § i departementsförslaget med 12 § FfL.

Jag godtar vad beredningen har föreslagit i fråga om anslutningsrätt. På skäl beredningen har anfört anser jag inte att anledning föreligger att ge konkursbo rätt att utöva anslutningsrätt för arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkurs.

I enlighet med det sagda anges i första stycket av departementsförslaget att borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen, kan begära att fastigheten säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör fastigheten till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt i fastigheten, sådan befogenhet. I andra stycket föreskrivs att om borgenär vill ansluta sig enligt första stycket, han skall anmäla det hos kronofogdemyndigheten senast två veckor före bevakningssammanträdet. Om borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen, har begärt att fastigheten säljs för hans fordran, får enligt tredje stycket i paragrafen förfarandet inte läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller. I fjärde stycket slutligen anges att bestämmelserna i 12 § tillämpas i fråga om rätt att utlösa den som har anslutit sig enligt första stycket.

Med anledning av vad en remissinstans har anfört vill jag framhålla att det inte i något fall krävs att den som utövar anslutningsrätt har exekutionstitel för sin fordran. Som framgår av paragrafen krävs endast att fordringen och förmånsrätten är ostridiga eller styrks.

Försäljning av fastighetstillbehör

14–17 §§ Dessa paragrafer motsvarar 13 kap. 14–17 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. I 14 § tredje stycket FfL anges att om tvist om tillbehör som avses i 5 § andra stycket råder, särskild försäljning av tillbehöret inte får ske förrän tvisten har blivit slutligt avgjord eller tiden för väckande av talan har gått ut. I departementsförslaget har bestämmelsen jämkats med hänsyn till reglerna i 8 kap. 5 § och innebär inte som i FfL något ovillkorligt förbud mot försäljning. I departementsförslaget anges sålunda att i fråga om tvist om tillbehör gäller 8 kap. 5 §. Det kan emellertid enligt sakens natur inte gärna komma i fråga att sälja tillbehöret för sig i sådant fall.

I övrigt överensstämmer departementsförslaget med FfL. Bestämmelsen i 15 § första stycket andra meningen FfL om att överexekutor träder i kronofogdemyndighetens ställe har dock inte krävt någon motsvarighet.

Åtgärder före försäljning på auktion

18–22 §§ Paragraferna motsvarar 13 kap. 18–22 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. I 20 § i departementsförslaget har som andra stycke tagits upp en föreskrift om att innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet. Bestämmelse härom finns f.n. i 20 § andra stycket kungörelsen om exekution i fast egendom. I fråga om skepp och luftfartyg finns däremot motsvarande föreskrift i SfL (6 §) och LfL (6 §) och föreskrifter som ersätter dessa har tagits upp i 10 och 11 kap. i departementsförslaget. Även om förhållandena inte är helt lika beträffande fastighet saknas enligt min mening anledning att reglera frågan i annan ordning i fråga om sådan egendom.

I övrigt överensstämmer paragraferna i departementsförslaget med 18–22 §§ FfL.

Beträffande bestämmelsen i 18 § andra stycket, att fastighetens ägare och innehavare av nyttjanderätt till fastigheten är skyldiga att låta fastigheten visas på lämplig tid, vill jag nämna att tvång får användas vid behov (jfr 2 kap. 17 §).

Bevakningssammanträde

23 § Paragrafen motsvarar 13 kap. 23 § i beredningens förslag.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med 23 § FfL.

Sakägarförteckning

24–31 §§ Dessa paragrafer motsvarar 13 kap. 24–31 §§ i beredningens förslag.

Lagberedningen. 13 kap. 24–31 §§ i beredningens förslag överensstämmer, frånsett vissa redaktionella jämkningar, med 24–27 och 29–31 §§ FfL med undantag för andra meningen i 26 § första stycket.

Remissyttrandena. Utformningen av bestämmelserna om vad som skall tas upp i sakägarförteckningen i fråga om panträtt kritiseras av *hovrätten för Västra Sverige*. Hovrätten framhåller att enligt äldre bestämmelser kapitalbeloppet av varje fordringsinteckning skulle tas upp i borgenärsförteckningen, vartill kunde komma ränta. Om det styrktes att inteckningen helt eller delvis tillkom fastighetsägaren, skulle den i motsvarande mån tas upp som ägarhypotek. På grund av panträttskonstruktionen i JB har det i FfL inte kunnat anges att *pantbrev* skall tas upp i sakägarförteckningen. I stället hänförs den aktuella bestämmelsen i 25 § FfL till *fordran* som är förenad med panträtt. Denna bestämmelse har emellertid måst kompletteras med särskilda bestämmelser dels för det fallet att fordringen

överstiger pantbrevets belopp jämte tillägg (27 § första stycket första meningen), dels för det fallet att fordringen understiger pantbrevets belopp (2 § och 27 § första stycket andra meningen), dels ock för det fallet att fast egendom har tagits i anspråk efter utmätning av pantbrev (2 §). Tillsammans leder dessa bestämmelser till att intecknat belopp alltid skall tas upp i sakägarförteckningen. Hovrätten anser att detta har uttryckts på ett ganska invecklat sätt och att det dessutom föreligger en dubblering i förhållande till 6 kap. 3 och 9 §§ JB. Enligt hovrätten bör man ta fasta på att det är inteckningen som är grundläggande för reglerna i 6 kap. JB. I 13 kap. 25 § UB kan anges att varje intecknat belopp skall tas upp i sakägarförteckningen. Av 6 kap. 3 och 9 §§ JB framgår i vad mån beloppet skall tillkomma fastighetsägaren eller borgenär samt i vad mån tillägg skall utgå. I UB behövs endast en hänvisning till dessa bestämmelser. Vidare kan 13 kap. 2 § UB utgå.

Föredraganden. En remissinstans har kritiserat utformningen av bestämmelserna om vad som skall tas upp i sakägarförteckningen i fråga om panträtt och ansett att bestämmelserna bör utformas med utgångspunkt från att det är inteckningen som är grundläggande för reglerna om panträtt. För egen del vill jag understryka att bestämmelserna i förevarande kapitel om panträtt på grund av inteckning i fastighet ansluter till JB:s regler om panträtt. De ifrågasatta jämkningarna av lagtexten, som inte åsyftar någon saklig ändring, skulle dessutom göra bestämmelserna om exekutiv försäljning mera svåröverskådliga. Jag är sålunda inte beredd att föreslå ändringar i ifrågavarande hänseende.

Föreskriften i 26 § första stycket andra meningen FfL angående företrädet mellan inskriven rättighet och fordran med förmånsrätt på grund av utmätning har ersatts av 4 kap. 30 § tredje stycket i departementsförslaget. Bestämmelsen i 26 § första stycket tredje meningen FfL om att kostnaden för förfarandet skall tas upp närmast före exekutionsfordringen och bestämmelsen i andra stycket i samma paragraf om att ränta och annan biförpliktelse skall tas upp före fordringens kapitalbelopp, om inte borgenären yrkar annat, har bytt plats i departementsförslaget. Anledningen är att det tydligare skall framgå att den senare bestämmelsen är tillämplig inte bara beträffande exekutionsfordringen utan även beträffande andra fordringar som skall tas upp i sakägarförteckningen.

28 § FfL, som innehåller regler om beräknande av fordran som inte är förfallen och som löper utan ränta eller med låg ränta, ersätts av den mera generella bestämmelsen i 2 kap. 28 § i förslaget och har därför fått utgå i förevarande kapitel. Av den anledningen har 27 § FfL delats upp så, att sista stycket i paragrafen har tagits upp som 28 § i förslaget. Det kan påpekas att redan av 27 § följer att beräkningen av fordran skall ske per tillträdesdagen.

I övrigt överensstämmer 24–31 §§ i departementsförslaget med motsvarande avsnitt i FfL.

Villkor för försäljning på auktion

32–37 §§ Förevarande paragrafer motsvarar 13 kap. 32–37 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 33 § FfL finns bestämmelser om exekutiv försäljnings inverkan på rättigheter. I första stycket av paragrafen anges att tomträtt som har inskrivits är skyddad vid försäljningen utan särskilt förbehåll samt att annan nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft är skyddade utan särskilt förbehåll, om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen. I andra fall än som avses i första stycket skall enligt andra stycket nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft särskilt förbehållas, om det saknas anledning anta att de belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Härvid skall rätt till betalning på grund av ägarhypotek inte anses som fordran. Tredje stycket i paragrafen innehåller en särskild bestämmelse om talerätt. Rättighet som inte enligt 33 § första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och inte heller har förbehållits enligt andra stycket i paragrafen kan skyddas genom förbehåll vid auktionen enligt 39 §. Fjärde stycket i 33 § innehåller en erinran härom.

Lagberedningen. 32–37 §§ i 13 kap. i beredningens förslag överensstämmer i allt väsentligt med motsvarande avsnitt i FfL.

Remissyttrandena. Reglerna om exekutiv försäljnings inverkan på rättigheter förutsätter enligt *RSV* att auktionsförrättaren gör en ganska ingående prövning vid upprättande av sakägarförteckningen. I tillämpningen torde man begagna sig av schabloner, vilket tyder på att reglerna är för komplicerade. Det är enligt RSV tveksamt om resultatet av schablonerna alltid sammanfaller med lagstiftarens intentioner. RSV anser därför att det finns anledning att se över reglerna om exekutiv försäljnings inverkan på rättigheter. Bestämmelserna i 33 § andra stycket om s.k. oskadlighetsprövning kritiseras även av *länsstyrelsen i Stockholms län*, som anser att prövningen förutsätter ett ingående övervägande av ekonomisk natur. Länsstyrelsen ifrågasätter om kronofogdemyndigheten besitter de nödvändiga förutsättningarna härför. Detsamma gäller f.n. överexekutor. Enligt länsstyrelsens mening bör meddelas mera lättillgängliga regler, gärna schematiska. Den exekutiva myndigheten torde ändå i praktiken tvingas anlägga ett schablonartat betraktelsesätt vid sin bedömning.

Föredraganden. Två remissinstanser har kritiserat de föreslagna reglerna om exekutiv försäljnings inverkan på rättigheter, särskilt bestämmelsen om s.k. oskadlighetsprövning, och ansett att enklare regler bör meddelas. Med anledning härav vill jag framhålla följande. Genom FfL förstärktes rättighetshavares ställning vid exekutiv försäljning av fastighet. Förbättringen innebar bl.a. att andra rättigheter – med vilket uttryck här avses nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft – än de som är

skyddade på grund av vad som gäller om företrädesordningen skall särskilt förbehållas, såvida det saknas anledning anta att de belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Denna prövning torde någon gång kunna ställa försäljningsmyndigheten inför besvärliga avväganden. Om rättigheter inte skall behöva uppoffras i onödan, synes emellertid svårligen kunna undvikas att det i viss utsträckning läggs i försäljningsmyndighetens hand att bedöma huruvida rättigheter bör förbehållas. Det bör emellertid uppmärksammas att bestämmelsen medger att rättighet förbehålls endast under förutsättning att det saknas anledning anta att den belastar fastigheten till beaktansvärd skada för fordran med bättre rätt. Så snart det finns skäl till sådant antagande skall förbehåll alltså inte ske enligt bestämmelsen.

Beträffande den praktiska tillämpningen bör framhållas att det i allmänhet inte kan krävas att kronofogdemyndigheten gör någon mera ingående utredning angående en rättighet. Som regel torde prövningen kunna ske på grundval av tillgängliga handlingar samt upplysningar från fastighetens ägare och rättighetshavaren (jfr 4 §). Vid bevakningssammanträdet bör sakägarna få tillfälle att yttra sig i saken. Motsätter sig inte någon sakägare att rättighet förbehålls, bör prövningen kunna ske mera summariskt. Bestämmelsens tillämpning torde underlättas av att försäljningen enligt departementsförslaget skall ankomma på kronofogdemyndigheten, som redan f.n. brukar ombesörja beskrivning av fastigheten.

Med anledning av de kritiska remissynpunkterna har inom justitiedepartementet år 1976 – då ytterligare ett par års erfarenheter av den nya lagstiftningen om fastighetsexekution hade vunnits – under hand inhämtats vissa upplysningar från ett antal överexekutorer, bl.a. överexekutor i Stockholms län, angående tillämpningen av FfL:s bestämmelser om skyddande av rättigheter. Erfarenheterna var genomgående positiva och bestämmelsen i 33 § andra stycket FfL ansågs inte vålla svårigheter annat än undantagsvis.

På grund av det anförda har jag inte funnit skäl att föranstalta om närmare utredning av frågan om rättigheters ställning vid exekutiv försäljning av fastighet. Jag godtar sålunda beredningens förslag i saken.

I 33 § tredje stycket andra meningen FfL föreskrivs att innehavare av rättighet som inte har förbehållits enligt andra stycket inte får föra talan mot överexekutors beslut i frågan. I departementsförslaget har bestämmelsen jämkats något med hänsyn till att förslaget ger sökande och svarande rätt att klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt (18 kap. 1 § andra stycket). I departementsförslaget anges sålunda mera generellt att talan inte får föras mot beslut varigenom rättighet inte har förbehållits.

Med hänsyn till den generella regeln i 2 kap. 27 § i departementsförslaget saknar bestämmelsen i 35 § tredje stycket FfL om befrielse för

staten m.fl. att ställa säkerhet för handpenning motsvarighet i förevarande kapitel.

I övrigt överensstämmer paragraferna i förevarande underavdelning i departementsförslaget med FfL.

Auktion

38–44 §§ Paragraferna motsvarar 13 kap. 38–44 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 38 § första stycket FfL föreskrivs att i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak det vid auktionen skall anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör inte skall följa den. I samma stycke föreskrivs vidare att vad sålunda har angetts är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen och att i övrigt i försäljningen ingår vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten. Råder tvist om tillbehör, skall det anmälas. Enligt andra stycket skall redogörelse lämnas bl.a. för sakägarförteckningen.

39 § innehåller bestämmelser om behandlingen av rättigheter som inte skyddas enligt 33 §. I 40 § första stycket anges att innan inrop godtas överexekutor skall pröva om det i 32 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt samt att även om detta är förhållandet inropet inte får godtas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås. I paragrafens andra stycke föreskrivs att inrop skall godtas utan hinder av första stycket, om samtliga berörda sakägare medger det, samt att sökanden kan medge att inrop godtas fastän kostnaden för förfarandet inte har blivit täckt. Enligt tredje stycket får inrop inte godtas mot sökandens bestridande, om exekutionsfordringen inte täcks.

I 41–44 §§ ges bestämmelser bl.a. om skyldighet att lämna handpenning, om nytt försäljningsförsök när auktion inte har lett till resultat, om ianspråktagande av handpenning och om utfärdande av köpebrev.

Lagberedningen. 38–44 §§ i 13 kap. i beredningens förslag överensstämmer i allt väsentligt med 38–44 §§ FfL. 43 § i förslaget ansluter dock till 43 § FfL i paragrafens lydelse vid tiden för beredningens förslag.

Remissyttrandena. Bestämmelserna i 38 § i förslaget om behandlingen av tillbehör vid auktion kritiseras av *hovrätten för Västra Sverige*, som anser att den prövning som anförtros auktionsförrättaren är av synnerligen grannlaga natur. Konsekvenserna av en felbedömning kan bli mycket kännbara. Av misstag anges t.ex. att ett fritidshus på annans mark eller en maskin på en industrifastighet tillhör fastighetsägaren. Man kan enligt hovrätten inte bortse från risken för misstag. Auktionsförrättaren kan få felaktiga eller ofullständiga upplysningar och i vissa fall kan det vara mycket tveksamt hur bestämmelserna i 2 kap. JB skall tillämpas. Intressenter har visserligen möjlighet att vinna rättelse genom att överklaga

auktionen, men det är inte säkert att den som berörs av auktionsförrättarens förklaring får kännedom om auktionen i tid. Om han får kännedom om den, är det inte säkert att han observerar förklaringen och förmår bedöma betydelsen därav. Man måste därför räkna med möjligheten av rättsförluster. Hovrätten erinrar om att vid frivillig försäljning av fastighet köparen får på egen risk ta ståndpunkt till frågan vad köpeobjektet enligt lag omfattar. Det kan enligt hovrätten starkt ifrågasättas om någon annan princip behövs vid exekutiv auktion. Hovrätten föreslår därför att bestämmelserna får utgå.

Förslaget i 13 kap. 40 § första stycket att inrop inte får godtas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås, kritiseras av *stadshypotekskassan*, som anser att motsvarande bestämmelse i FfL har medfört vissa nackdelar bl.a. för den som ger kredit mot säkerhet i fastighet. Den osäkerhet som alltid råder om var gränsen för det lägsta godtagbara värdet går försvårar nämligen de ställningstaganden som kreditgivare och andra behöver göra före och under auktionen. Stadshypotekskassan anser önskvärt att någon lägsta gräns för godtagbart bud föreskrivs, helst generellt i UB men eljest för det enskilda fallet i auktionskungörelsen. Härigenom skulle kunna lagfästas den praxis som tillämpas vid flera länsstyrelser, nämligen att särskilda värderingsmän anlitas för ifrågavarande värdering.

Bestämmelsen i tredje stycket av 40 § om att inrop inte får godtas mot sökandens bestridande, om exekutionsfordringen inte täcks, bör enligt *Svea hovrätt* förtydligas så att det framgår att i fall då det finns flera sökande med olika förmånsrätt, befogenheten att bestrida att inrop godtas endast tillkommer den bäst prioriterade.

Länsstyrelsen i Stockholms län uppger att det under senare tid har förekommit fall då fastighetsägaren själv har ropat in fastigheten vid flera auktioner i samma ärende och lämnat handpenning i form av pantbrev i fastigheten, vilka har tillhandahållits honom av någon närstående. Han har sedan brustit i sin betalningsskyldighet och ny auktion har satts ut. Inroparen har inte haft för avsikt att fullfölja inropet. Enligt länsstyrelsen synes bud inte böra antas, om det är uppenbart att inroparen inte ämnar fullfölja köpet.

Föredraganden. Enligt 13 kap. 38 § i beredningens förslag skall vid auktionen, i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak, anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör inte skall följa den. Vad sålunda har angetts är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen. En remissinstans har framhållit risken för felbedömningar och ansett att försäljningen bör omfatta vad som enligt lag hör till fastigheten och att köparen bör på egen risk ta ställning till frågan.

För egen del vill jag först framhålla att med hänsyn särskilt till den vida innebörd som begreppet tillbehör till fastighet numera har det är angeläget

att det, när tveksamhet kan råda, före försäljningen klargörs vad som hör till resp. inte hör till fastigheten. Ovisshet om vad försäljningen omfattar kan i avsevärd mån påverka spekulanternas budgivning. Även i övrigt har sakägarna intresse av att tveksamma frågor tas upp och blir klarlagda. Risken för felbedömningar som inte rättas till före försäljningen torde inte vara särskilt stor. Den som är missnöjd med kronofogdemyndighetens bedömning har möjlighet att under förfarandet lägga fram sina invändningar. Efter försäljning kan han överklaga denna.

Jag vill vidare påpeka att förslaget överensstämmer med bestämmelser som infördes i UL år 1967 och senare togs upp i FfL. Dessa bestämmelser torde inte ha vållat olägenheter. Som framgår av förarbetena till de nuvarande bestämmelserna i saken bestäms genom tillkännagivande enligt paragrafen vad försäljningen omfattar säljare och köpare emellan, medan det inte binder tredje man som gör gällande att visst föremål tillhör honom. Tredje mannens rätt kan emellertid gå förlorad enligt bestämmelserna i 15 kap.

Jag vill också påpeka att huvudregeln enligt förslaget, liksom enligt gällande rätt, är att försäljningen omfattar vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten (38 § första stycket tredje meningen). På grund av det anförda godtar jag vad beredningen har föreslagit.

En remissinstans har vänt sig mot bestämmelsen i 40 § första stycket om att inrop inte får godtas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås, och har förordat att en lägsta gräns för godtagbart bud föreskrivs. En sådan ordning skulle emellertid enligt min mening inte vara lämplig. Den skulle kunna inverka negativt på budgivningen och kanske ibland leda till att en fastighet över huvud inte blir såld. Huruvida ett inrop som täcker skyddsbeloppet bör kunna godtas bör liksom f.n. prövas i målet med hänsyn till förhållandena i det särskilda fallet utan någon på förhand bestämd begränsning.

Bestämmelsen i 13 kap. 40 § tredje stycket i beredningens förslag att inrop inte får godtas mot sökandens bestridande, om exekutionsfordringen inte täcks, innebär, i fall då det finns flera sökande med olika förmånsrätt, att med "exekutionsfordringen" avses den av sökandenas fordringar som har bästa förmånsrätt, såvida inte anslutning eller utlösning har ägt rum (jfr NJA 1973 s. 754). Befogenheten att på angiven grund bestrida godtagande av inrop tillkommer alltså endast den av sökandena som har den bäst prioriterade fordringen. Det är enligt min mening inte behövligt att, som en remissinstans har förordat, meddela uttrycklig bestämmelse härom. Liknande frågor uppkommer vid tillämpning av andra bestämmelser i kapitlet som nämner sökanden eller exekutionsfordringen (se t.ex. 26 § andra stycket och 29 § första stycket 1). Några tillämpningssvårigheter kan inte väntas uppkomma.

I ett remissyttrande har tagits upp frågan huruvida auktionsförrättaren kan avvisa ett bud, om det är uppenbart att inroparen, trots att han är

beredd att lämna handpenning eller ställa säkerhet för beloppet, inte avser att fullfölja köpet genom att betala återstoden av köpeskillingen. För egen del vill jag framhålla att kravet på handpenning eller säkerhet för motsvarande belopp regelmässigt utgör tillräckligt korrektiv mot illojala förfaranden. Betalar inte inroparen återstoden av köpeskillingen inom föreskriven tid, är inropet ogiltigt (41 § tredje stycket). Blir fastigheten inte såld vid ny auktion, är hela handpenningen förverkad och även om fastigheten blir såld eller ny auktion inte hålls riskerar inroparen att helt eller delvis förlora handpenningen (43 §). Det bör också uppmärksammas att om den förste inroparen ropar in fastigheten på nytt vid senare auktion, han inte får som handpenning räkna sig till godo den handpenning som han betalade förra gången utan måste lämna ny sådan för det senare inropet. Inroparens anspråk på att eventuellt återfå del av kontant handpenning kan dessutom utmätas. Motsvarande gäller pant som han har ställt som säkerhet för handpenning, t.ex. pantbrev i fastigheten som ställs som säkerhet av fastighetsägaren i fall då han själv ropar in fastigheten. Utmätning i fall som nu avses torde underlättas av att försäljningen enligt departementsförslaget skall ombesörjas av kronofogdemyndigheten.

På grund av det sagda anser jag inte att det föreligger tillräckligt behov av att auktionsförrättaren skall kunna avvisa inrop från den som är beredd att lämna handpenning eller ställa säkerhet. En sådan befogenhet skulle också vara vansklig att utöva och skulle kunna få till följd att den som har försummat sin betalningsskyldighet förlorar hela handpenningen på grund av misstanke om obstruktionssyfte. Jag kan alltså inte tillstyrka en sådan befogenhet.

I detta sammanhang vill jag framhålla att det kan förekomma att fastighetsägaren eller annan söker sabotera auktionen genom att delta i budgivningen och stanna för det högsta budet trots att han saknar möjlighet att lämna handpenning eller ställa säkerhet. Enligt 41 § första stycket tredje meningen i departementsförslaget skall fastigheten ropas ut på nytt, om handpenning inte lämnas (resp. säkerhet inte ställs). Det är emellertid tydligt att auktionsförrättaren inte är skyldig att beakta bud från den som har visat att han inte förmår fullfölja budet genom att lämna handpenning eller ställa säkerhet. Bud av sådan inropare bör lämnas utan avseende.

Även i övrigt överensstämmer paragraferna i förevarande underavdelning i departementsförslaget med FfL.

Vissa rättsföljder av auktion

45–48 §§ Dessa paragrafer motsvarar 13 kap. 45–48 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 45 § FfL regleras frågan om fastighets betalningsansvar efter exekutiv försäljning och om köparens personliga betalningsskyldighet. I fråga om panträtt föreskrivs i det förra hänseendet i andra stycket att

borgenär som har pantbrev inte kan efter fastighetens försäljning göra gällande panträtt i fastigheten mot köparen för större fordran än som har avräknats på köpeskillingen jämte utfäst ränta därå från tillträdesdagen samt framtida ersättning för indrivningskostnad och annan kostnad som föranleds av fordringsförhållandet. I 46 § meddelas bestämmelser bl.a. om i sakägarförteckningen upptagen arrende- eller hyresrätt som inte är skyddad eller har förbehållits enligt 33 och 39 §§. I 46 § andra stycket anges härom att om köparen vill att sådan rättighet skall upphöra, det åligger honom att inom en månad från tillträdesdagen säga upp avtalet samt att avtalet i annat fall gäller mot honom. Beträffande den tidpunkt vid vilken arrende- eller hyresavtal skall upphöra med anledning av uppsägning hänvisas till vad som är föreskrivet i fråga om uppsägning efter frivillig överlåtelse.

Lagberedningen. I fråga om 45 § andra stycket FfL framhåller beredningen att orden "annan kostnad" enligt förarbetena avses inbegripa även skadestånd t.ex. på grund av förtida betalning. I beredningens förslag har bestämmelsen förtydligats. Där anges att panträtt kan göras gällande bl.a. för framtida skadestånd och kostnad som föranleds av fordringsförhållandet. I övrigt överensstämmer 45–48 §§ i 13 kap. i beredningens förslag i sak med 45–48 §§ FfL.

Remissyttrandena. Uttrycket "framtida skadestånd" i 45 § andra stycket kritiseras av *stadshypotekskassan*, som anser att "skadestånd för förtida betalning" eller möjligen "eventuellt skadestånd" är mera adekvata uttryck.

I anslutning till bestämmelserna i 46 § om uppsägning av arrende- eller hyresavtal framhåller *Hyresgästernas riksförbund* att det inte är ovanligt att den som har ropat in en fastighet säger upp hyresgäst, vars hyresrätt inte har förbehållits, till omedelbar avflyttning. Därefter gör köparen gällande att skyldighet att avflytta i vart fall inträder vid den tidpunkt till vilken avtalet tidigast har kunnat sägas upp. Enligt förbundet kan ett sådant förfarande inte accepteras.

Föredraganden. I den ursprungliga lydelsen av 45 § andra stycket FfL angavs att panträtt efter fastighetens försäljning kunde göras gällande, förutom för fordran som hade avräknats jämte ränta från tillträdesdagen, för framtida skadestånd och ersättning som avsågs i 6 kap. 3 § JB. Bestämmelsen ändrades genom lag 1971:1213 i samband med ändringar i bl.a. 6 kap. 3 § JB och erhöll därvid sin nuvarande lydelse (prop. 1971:179, LU 1971:27, rskr 1971:354). I samband med ändringen, som tillkom på förslag av lagutskottet, angavs att någon ändring i sak inte åsyftades och att orden "annan kostnad" omfattade även skadestånd (LU s. 26).

Jag delar beredningens mening att den nuvarande lydelsen är otillfredsställande och bör jämkas. En remissinstans har förordat annan lydelse än den som beredningen har föreslagit. Jag godtar emellertid beredningens förslag, av vilket klart framgår att fråga inte är om skadestånd med anled-

ning av den redan verkställda försäljningen utan om ett eventuellt framtida skadestånd.

Med anledning av vad en remissinstans har anfört beträffande uppsägning enligt 46 § andra stycket av arrende- eller hyresrätt som inte är skyddad eller har förbehållits vid auktionen vill jag påpeka att i fråga om sättet för sådan uppsägning gäller detsamma som vid uppsägning av sådan rättighet i andra fall.

Frånsett nyssnämnda jämkning av 45 § andra stycket överensstämmer departementsförslaget med FfL. Hänvisningen i 48 § andra stycket FfL till 218 § 3 mom. UL har i departementsförslaget ersatts av hänvisning till 18 kap. 16 § andra stycket.

Gemensamt intecknade fastigheter

49–55 §§ Paragraferna motsvarar 13 kap. 49–55 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. I 49 § andra stycket FfL, som reglerar förfarandet vid indragning av gemensamt intecknad fastighet, föreskrivs i andra meningen att yrkande om indragning skall delges fastighetens ägare med föreläggande för honom att komma in med yttrande inom tid som överexekutor bestämmer. Vad som sägs om delgivning m.m. har utgått i departementsförslaget och motsvarande föreskrifter bör i stället tas upp i tillämpningsbestämmelser. Nämnda mening i departementsförslaget innehåller därför endast att fastighetens ägare skall beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet (jfr 8 kap. 8 § första stycket andra meningen). Tredje meningen i samma stycke har jämkats redaktionellt.

I övrigt överensstämmer förevarande paragrafer i departementsförslaget med FfL.

Fortsatt inteckningsansvar

56 § Paragrafen motsvarar 13 kap. 56 § i beredningens förslag.

Föredraganden. Paragrafen i departementsförslaget överensstämmer med 56 § FfL.

Försäljning under hand

57–61 §§ Dessa paragrafer motsvarar 13 kap. 57–61 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med FfL.

Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet m.m.

62–68 §§ Förevarande paragrafer motsvarar 62–68 §§ i beredningens förslag.

Föredraganden. Bestämmelsen i 62 § FfL om i vad mån lagen är tillämplig på annan fast egendom än hel fastighet har i departementsförslaget jämkats redaktionellt med hänsyn till föreskriften i 1 kap. 11 § första stycket i förslaget om innebörden av termen fast egendom. Reglerna i 67 §, 68 § första stycket och 69 § första stycket FfL om förfarandet efter utmätning av andel i fastighet ersätts av bestämmelser i 8 kap. 8 § första stycket och 9 §. 68 § andra och tredje styckena och 69 § andra stycket FfL motsvaras av 12 kap. 67 och 68 §§ i departementsförslaget.

I övrigt överensstämmer 62–68 §§ i departementsförslaget med motsvarande avsnitt i FfL.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

69 § Denna paragraf, som saknar motsvarighet i beredningens förslag, innehåller föreskrift om undantag från kapitlets tillämpning i allmänna mål.

Föredraganden. I 11 § i kapitlet meddelas bestämmelser om tidsfrist för försäljning av utmätt fastighet. Som har framhållits i motiven till den paragrafen bör den inte vara tillämplig i allmänna mål. Föreskrift härom har tagits upp i 69 §.

13 kap. Redovisning av influtna medel

Detta kapitel, som motsvarar 14 kap. i beredningens förslag, upptar bestämmelser om det sista ledet i utmätningsförfarandet, nämligen redovisning inkl. fördelning och utbetalning av de medel som har influtit efter utmätning. Kapitlet ersätter 6 kap. UL.

Lagberedningen. UL:s regler om redovisning och fördelning av medel som har influtit till följd av utmätning har nyligen blivit föremål för ganska genomgripande ändringar och beredningens förslag innebär inte några större sakliga nyheter.

Beredningen framhåller att fördelningsbeslut avser att i fråga om tillgängliga medel reglera verkningarna av den rättsändring som har skett genom det exekutiva ingripandet men däremot i princip inte att slita tvister om vem som var rätt ägare till såld egendom eller andel däri. Fördelning avser inte heller att slutligt avgöra huruvida äganderättsförbehåll var gällande eller vem som var rätt innehavare av viss fordran. Fördelningsbeslut kan enligt beiedningen inte bli bindande annat än i frågor som i överensstämmelse med kronofogdemyndighetens kompetens skall anses prövade genom beslutet.

Beräkning av borgenärs fordran och fördelningen borgenärerna emellan kan, påpekar beredningen, givetvis överklagas av gäldenären och borgenär

vars rätt är beroende därav. Den som har fått för mycket blir återbetalningsskyldig, om han har lyft beloppet. Med borgenärs fordran bör likställas ägarhypotek.

Remissyttrandena. Beredningens uttalande att beräkning av borgenärs fordran och fördelningen borgenärerna emellan kan överklagas av gäldenären och borgenär vars rätt är beroende därav kritiseras av *Svea hovrätt*, som påpekar att detta inte står i överensstämmelse med vad som anses gälla i konkurs. Inom doktrinen råder enighet om att konkursgäldenär får angripa endast att viss borgenär har föreslagits få mer än han har att fordra, medan han däremot inte får klaga över fördelningen borgenärerna emellan. Oavsett hur utdelningen sker minskas gäldenärens skuld efter konkursen med samma belopp, och detta anses tillräckligt. Hovrätten anser inte att det finns sakliga skäl för en annan ordning vid utmätning.

Föredragandén. I fråga om medel som har influtit på grund av utmätning kan finnas flera intressenter av olika slag, vilkas anspråk skall beaktas. Förutom utmätningssökanden kan panthavare eller retinent, företagsinteckningshavare och annan borgenär med särskild förmånsrätt ha rätt till utdelning. Under konkurs kan tillkomma vissa anspråk från konkursboets sida och fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen. När andel i viss egendom har utmätts och tredje man tillhörig andel har dragits in i det exekutiva förfarandet och hela egendomen sålts, tillkommer del av köpeskillingen den vars andel har dragits in i förfarandet. Om egendom, som har förvärvats under förbehåll om återtaganderätt, har utmätts och sålts, kan medel behöva redovisas till säljaren. Uppkommer överskott, skall det tillfalla gäldenären. Även andra situationer kan förekomma.

Förevarande kapitel reglerar förfarandet när influtna medel skall tilldelas en eller flera sakägare. Det synes något oklart vad som i UL förstås med termen redovisning. I departementsförslaget används termen som en sammanfattande beteckning på de åtgärder som behöver vidtas för att utmätningssökanden och andra borgenärer (resp. gäldenären) samt andra eventuella intressenter skall få lyfta de belopp som tillkommer dem. Om mer än en sakägare har anspråk på betalning i målet, talas i departementsförslaget om fördelning. Sådan fördelning inbegrips i det mera generella begreppet redovisning.

Kronofogdemyndigheten skall vid fördelning av medel i princip endast pröva företrädesordningen mellan olika fordringar. Om t.ex. A och B har anmält olika anspråk och A har tillerkänts betalning framför B, har företrädet mellan dem prövats. B har i princip inte möjlighet att senare få frågan om A:s och B:s ställning prövad i rättegång.

Men om A har anmält viss fordran och C anmäler att fordringen är hans, skall kronofogdemyndigheten inte avgöra detta mellanhavande. En sådan tvist skall slitas i vanlig rättegång, vare sig C har inställt sig vid fördelningssammanträde eller inte. Frågan om bättre rätt står alltså öppen för

C:s del. Om kronofogdemyndigheten trots C:s invändning låter A få den omstridda fordringens belopp, torde den prejudiciella bedömning som därigenom har skett inte bli bindande. En särskild fråga är huruvida C i ett sådant läge skall vara hänvisad enbart till att vända sig mot gäldenären, om denne alltjämt är betalningsskyldig mot honom, eller om C kan själv utkräva beloppet av den som med orätt har lyft detta. Den senare utvägen bör enligt min mening stå till buds utan stöd av uttrycklig bestämmelse. Annars skulle C vara helt utan rätt, om gäldenären inte är betalningsskyldig, och vara alltför illa ställd även i andra fall, eftersom krav mot gäldenären som regel är värdelöst.

Enligt 153 § UL har gäldenären rätt att inom en månad från det att fördelning har vunnit laga kraft väcka talan vid domstol om återvinning i fall då betalning har utan hans medgivande tillerkänts borgenär ur egendom som inte var utmätt för dennes fordran och fordringen inte heller var fastställd genom dom eller utslag. Bestämmelsen saknar motsvarighet i departementsförslaget. Detta utgår från att gäldenären är bunden av fördelning – och utbetalning i enlighet därmed – om han inte överklagar fördelningsbeslutet.

Det bör i detta sammanhang uppmärksammas att skedd utmätning kan ha kränkt tredje mans rätt. Det förefaller som om man i UL inte har räknat med att tredje man, om det har gått så långt att utbetalning har skett till borgenär, skulle kunna genom besvär vinna ändring på grund av bättre rätt till den utmätta egendomen. Departementsförslaget utgår däremot från att tredje man är behörig att anföra besvär över såväl utbetalning som formlig fördelning, om han inte efter föreläggande eller eljest har förlorat sin rätt. Såvitt angår medel som skall tillkomma gäldenären som överskott eller på grund av ägarhypotek är det klart att tredje mannen måste kunna göra anspråk på medlen. Det har då inte synts rimligt att avskära honom från den lättillgängliga vägen att få rättelse genom besvär. Vidare måste tredje mannen – om hans rätt anses styrkt – ha samma befogenhet att angripa beräkningen av borgenärs fordran som eljest tillkommer ägaren. Departementsförslaget skiljer inte mellan dessa fall utan ger över lag tredje man behörighet att anföra besvär över utbetalning resp. fördelning när det är av betydelse för honom (jfr 18 kap. 1 § departementsförslaget).

Tredje man, vars rätt har kränkts genom utmätning, föreslås också under vissa förutsättningar kunna framställa anspråk direkt mot gäldenären resp. borgenär som har fått betalning. Den frågan regleras i 14 kap. i departementsförslaget.

Med anledning av vad en remissinstans har anfört om befogenhet för gäldenären att överklaga fördelning mellan borgenärer vill jag framhålla att det enligt min mening är lämpligt att gäldenären kan föra talan mot ett fördelningsbeslut, även om frågan omedelbart gäller endast företrädet mellan olika borgenärer. Beslutet inverkar ju i vart fall på hur gäldenärens kvarstående skulder fördelar sig. Att sådan befogenhet tillkommer gälde-

nären följer av 18 kap. 1 § andra stycket i departementsförslaget. Där anges att talan mot kronofogdemyndighets beslut får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot, samt att sökande eller svarande får klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

Bestämmelserna i förevarande kapitel överensstämmer i huvudsak med beredningens förslag. Vissa föreskrifter i beredningens förslag saknar dock direkt motsvarighet i departementsförslaget. Detta gäller bl.a. 14 kap. 1 §, som endast innehåller att influtna medel skall redovisas enligt vad som sägs i kapitlet samt att kronofogdemyndigheten fördelar medlen, när två eller flera sakägare finns. Bestämmelserna om fördelningssammanträde i 12 § och 20 § andra stycket i beredningens förslag har med hänsyn till den generella regeln om sådant sammanträde i 4 § i departementsförslaget ansetts onödiga. I kapitlet har tagits upp en uttrycklig bestämmelse angående den avräkningsordning som skall tillämpas mellan en fordrans kapitalbelopp och biförpliktelser. På samma sätt som i andra kapitel har vidare tagits upp en paragraf som reglerar tillämpligheten i allmänna mål. Kapitelrubriken har jämkats något.

Förevarande kapitel gäller även när egendom har sålts exekutivt på begäran av konkursförvaltare. Bestämmelserna skall däremot i princip inte tillämpas i allmänna mål. Den frågan behandlas närmare under 21 §.

Kapitlet inleds med vissa allmänna bestämmelser om redovisning (1–3 §§). Därefter ges föreskrifter om fördelning (4–9 §§) samt särskilda bestämmelser beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg m.m. och fast egendom (10–12 §§). Härefter meddelas bestämmelser om avräkning (13 §). I ett följande avsnitt regleras frågan om utbetalning (14–20 §§). Slutligen ges vissa särskilda föreskrifter beträffande kapitlets tillämpning i allmänna mål (21 §).

Allmänna bestämmelser om redovisning

1 § I paragrafen ges bestämmelser om när redovisning skall äga rum. Bestämmelserna motsvarar 14 kap. 2 § och delvis 3 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 137 § 1 mom. första meningen UL föreskrivs att, när utmätt lös egendom har sålts eller pengar eljest har influtit, utmätningsmannen skall snarast och sist inom två veckor därefter tillhandahålla borgenären betalning för hans fordran så långt medlen förslår. Är beloppet ringa och kan antas att ytterligare medel skall inflyta, får dock enligt andra meningen redovisningen anstå under högst tre månader utöver angiven tid. Bestämmelserna är tillämpliga även när flera borgenärer har gjort anspråk på betalning, om redovisning får ske utan att fördelningssammanträde hålls. Sålunda gäller bl.a. enligt 138 § att när egendom som är föremål för handpanträtt eller retentionsrätt har sålts, panthavaren eller retinenten skall få betalning efter vad som sägs i 137 §.

I 143 § 1 mom. UL föreskrivs att när fastighet har sålts på auktion, sammanträde för fördelning av den kontanta köpeskillingen, behållen avkastning och andra influtna medel skall hållas på den dag som har kungjorts tidigare. Bestämmelsen, som på grund av hänvisning i SfL och LfL är tillämplig även efter exekutiv försäljning av registrerat skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg, förutsätter samtidig fördelning av medlen. Detta hindrar dock inte att särskild fördelning kan komma i fråga när medel har influtit först efter det att fördelningssammanträde har hållits. I 2 mom. av 143 § UL anges att om utmätt fastighet har sålts under hand, den kontanta köpeskillingen och andra tillgängliga medel skall fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning. Även den bestämmelsen förutsätter att medlen fördelas tillsammans.

Lagberedningen. Som första stycke i 14 kap. 2 § föreslår beredningen en allmänt hållen föreskrift att redovisning skall ske så snart som möjligt. Någon bestämd tidsfrist har beredningen inte ansett behövlig. Föreskriften blir enligt beredningen vägledande även när kronofogdemyndigheten skall enligt 11 kap. 6 §, 12 kap. 1 § eller 13 kap. 20 § beredningsförslaget sätta ut tid för fördelningssammanträde. Sådant sammanträde bör dock såvitt angår fast egendom inte sättas ut att hållas innan auktionen kan beräknas ha vunnit laga kraft. Om kronofogdemyndigheten har uppdragit åt auktionsföretag, fondkommissionär, mäklare eller annan att sälja lös egendom, bör kronofogdemyndigheten bestämma viss tid inom vilken vederbörande skall redovisa till myndigheten.

I ett andra stycke av 2 § i 14 kap. anges först att medel, som har influtit innan utmätt egendom har sålts när det skall ske, inte behöver redovisas förrän försäljning har ägt rum eller förfarandet har avbrutits. Det kan enligt beredningen här vara fråga om t.ex. avkastning eller medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör. I mera komplicerade fall – t.ex. vid utmätning av fast egendom – kan någon separat fördelning av successivt influtna medel inte ske eftersom sakägarförteckning för auktion regelmässigt skall läggas till grund för fördelningen, såvida inte försäljning har skett under hand.

Vidare innehåller beredningsförslaget som andra mening i andra stycket av 2 § att om beloppet av influtna medel i annat fall är ringa och det kan antas att ytterligare medel skall inflyta, detta får avvaktas. Bestämmelsen är, liksom paragrafen i övrigt, tillämplig i fråga om såväl lös som fast egendom. Inte heller här har beredningen funnit behövligt att bibehålla den nuvarande fristen för redovisning. Enligt beredningen bör i administrativ ordning meddelas vissa anvisningar om tidsfrister enligt vad som synes praktiskt lämpligt. Det är tydligt att större belopp som skulle kunna betalas ut omedelbart inte får hållas inne. Vid bedömning av vad som kan anses vara ringa belopp får viss hänsyn tas till vem som är borgenär. För en enskild person kan ett måttligt belopp ha viss betydelse, medan det för

ett storföretag kan vara utan intresse om samma belopp redovisas omedelbart eller först något senare.

Första stycket av 14 kap. 3 § i beredningens förslag innehåller bestämmelser om att behållen avkastning av utmätt egendom, ersättning som har influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon vid försäljning av utmätt egendom har betalt för att bevara sin rätt skall fördelas tillsammans med köpeskillingen när egendomen har sålts. I allmänhet är det inte möjligt att göra någon separat fördelning av sådana accessoriska belopp, men även om så skulle kunna ske synes det enligt beredningen bättre att avvakta fördelning av den köpeskilling som kommer att inflyta för den utmätta egendomen. Beredningsförslaget gör emellertid undantag för det fall att annat föreskrivs. Undantag kan sägas följa bl.a. av 10 kap. 7 §, 11 kap. 22 § samt 13 kap. 16 och 43 §§, vilka föreskriver särskild användning av vissa medel.

I andra stycket av 3 § i beredningens förslag anges att medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör till fastighet skall fördelas samtidigt med köpeskillingen för fastigheten.

Remissyttrandena. *Jordbrukskasseförbundet* kritiserar beredningens förslag att slopa den nuvarande tidsfristen om två veckor för redovisning. Förbundet anser inte att det finns något sakligt skäl för ändringen och förordar att nuvarande regler behålls. *Kronofogdeföreningen* delar däremot beredningens uppfattning att bestämd tidsfrist för redovisning inte behöver anges i lagen.

Föredraganden. Beredningens förslag att den nuvarande tidsfristen om två veckor för redovisning av influtna medel skall slopas har, med ett undantag, godtagits av remissinstanserna. Även jag anser det lämpligt att fristen får utgå och ersättas med en bestämmelse om att redovisning skall ske så snart som möjligt.

Utöver vad som erhålls vid realisation av utmätt egendom kan ibland inflyta även andra medel. Det kan t.ex. vara fråga om belopp som gäldenären frivilligt betalar in eller avkastning av utmätt egendom. När sådana medel inflyter innan utmätt egendom har sålts, bör det i allmänhet kunna anstå med redovisningen tills försäljning har ägt rum och även köpeskillingen kan redovisas. Avkastning eller andra medel som inflyter före försäljningen uppgår oftast till mindre belopp och gemensam redovisning med köpeskillingen torde som regel vara till fördel för såväl borgenären som kronofogdemyndigheten. Även i andra fall bör det kunna anstå med redovisningen, om influtet belopp är ringa och ytterligare medel kan antas inflyta i målet. Jag åsyftar bl.a. det fallet att två eller flera objekt har utmätts och endast något har hunnit säljas. Även utmätning av lön eller liknande förmån avses. Vid löneutmätning bör redovisning som regel ske en gång i månaden.

I fråga om registrerat skepp, registrerat luftfartyg m.m. och fastighet bör, liksom i gällande rätt, gemensam fördelning av köpeskilling, av-

kastning och andra liknande medel vara obligatorisk. Föreskrifter härom har i departementsförslaget tagits upp i 10 och 11 §§. Beträffande annan egendom behövs däremot enligt min mening, utöver de bestämmelser som jag har förordat i det föregående, inte någon motsvarande föreskrift.

I enlighet med det anförda har i departementsförslaget som första stycke i 1 § tagits upp bestämmelse om att medel som har influtit till kronofogdemyndigheten i mål om utmätning skall redovisas så snart som möjligt. Som undantag härifrån föreskrivs i andra stycket att när medel har influtit innan utmätt egendom har sålts, redovisning inte behöver ske förrän försäljning har ägt rum samt att om influtet belopp i annat fall är ringa och det kan antas att ytterligare medel kommer att inflyta i målet, detta får avvaktas. Vid bedömande av vad som kan anses som ringa belopp bör viss hänsyn kunna tas till vem beloppet skall tillkomma.

Bestämmelserna i 10 och 11 §§ om gemensam fördelning efter försäljning av fast egendom m.m. innebär för där avsedda fall en skärpning av vad som föreskrivs i andra stycket av förevarande paragraf.

2 § Paragrafen innehåller bestämmelser angående redovisning av ränta på influtna medel. Den motsvarar 14 kap. 5 § beredningens förslag.

Gällande rätt. 160 § 1 mom. UL innehåller föreskrift om insättning av influtna medel i bank mot ränta. Räntan ingår i de medel som redovisas och fördelas, trots att uttrycklig bestämmelse härom saknas. I 160 § 2 mom. sägs att räntan på belopp som innestår för borgenärs räkning tillkommer borgenären.

Lagberedningen. Om influtna medel som har satts in i bank inte är reserverade för viss borgenärs räkning, bör enligt beredningen den ränta som upplöper till dess fördelning skall ske behandlas på samma sätt som det insatta beloppet. Detta gäller t.ex. ränta på handpenning för fast egendom. En sådan regel överensstämmer med sättet för beräkning av anmälda fordringar. Dessa räknas fram t.o.m. den dag då fördelningssammanträde skall äga rum och tas upp med de belopp till vilka de då beräknas uppgå. Om fördelningssammanträde inte skall hållas, beräknas fordringen i stället per den dag då myndighetens beslut om fördelning meddelas. I enlighet härmed har beredningen som första stycke i paragrafen tagit upp en bestämmelse om att vad som i kapitlet sägs om influtna medel också gäller ränta som har upplupit på sådana medel t.o.m. den i 8 § angivna fördelningsdagen.

I fråga om ränta på medel som innestår efter den i 8 § angivna dagen är, framhåller beredningen, läget ett annat. I många fall kan utbetalning inte ske förrän viss tid efter fördelning. Borgenär som får vänta på betalning bör ha rätt till den ränta som faktiskt har upplupit på hans fordran från fördelningsdagen t.o.m. utbetalningsdagen. Vem som är rätt borgenär kan ibland tills vidare vara ovisst, men om t.ex. avsättning har skett av belopp som

avser tvistig fordran skall ränta som upplöper efter fördelningsdagen tillkomma den borgenär som slutligen visar sig ha rätt till beloppet.

Beredningen påpekar att på grund av beslut om inhibition hinder kan möta att verkställa fördelning på avsedd dag. Även då skall enligt beredningen ränta som upplöper efter den först utsatta fördelningsdagen tillkomma de enskilda borgenärerna i förhållande till vad envar skulle ha tillagts av influtna medel, om fördelning hade verkställts nämnda dag.

Det nu sagda bör, framhåller beredningen, även tillämpas på fordringar som har bevakats reservationsvis, t.ex. lönekrav och arvode åt konkursförvaltning. Sådana fordringar blir ofta bestämda först någon tid efter fördelningsdagen. Borgenären bör då erhålla den bankränta som har upplöpt på insatt belopp, i den mån detta motsvarade hans fordran per fördelningsdagen. Har lönekrav, konkurskostnad e.d. reservationsvis bevakats med högre belopp än som slutligen visar sig skola utgå, skall överskottet och upplupen ränta därå gå till borgenärer som genom reservationsbevakningen har blivit nödlidande och i förekommande fall gäldenären.

Beträffande här ifrågavarande ränta på belopp som innestår efter fördelningsdagen föreskrivs i andra stycket av 5 § i beredningens förslag att räntan tillkommer den som finnes berättigad till beloppet.

De nu angivna principerna bör enligt beredningen tillämpas även om någon formlig fördelning inte behövs, dvs. när endast en borgenär finns. I den situationen bör ränta på borgenärens fordran i vanlig ordning beräknas t.o.m. den dag då kronofogdemyndigheten beslutar om utbetalning, varvid myndigheten för betalningen får använda dels till myndigheten influtna belopp dels bankränta som därefter har upplupit. Om dröjsmål beror av borgenären, t.ex. därför att denne inte företer skuldebrev som han innehar, upphör dock ränteberäkningen på hans fordran. När belopp undantagsvis avsätts på grund av tvist om bättre rätt till medlen, bör beslut om avsättning räknas lika som betalning. Beredningen har inte ansett behövligt att meddela någon särskild bestämmelse för dessa fall utan anser utan vidare klart att reglerna i 5 § skall tillämpas.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Det kan erinras om att någon uttrycklig föreskrift om insättning i bank av influtna medel inte har tagits upp i departementsförslaget. Bestämmelser i denna sak kan meddelas av regeringen.

3 § Paragrafen innehåller föreskrift om ianspråktagande av säkerhet för handpenning m.m. Den motsvarar 14 kap. 4 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Har säkerhet för handpenning ställts hos överexekutor och betalas inte ogulden del av köpeskillingen senast på bestämd dag, skall överexekutor enligt 143 a § 1 mom. första meningen UL göra bruk av säkerheten, om det behövs för betalning av vad den försumlige köparen

har att svara för. I 2 mom. samma paragraf föreskrivs att bestämmelserna i 1 mom. har motsvarande tillämpning när säkägare har lämnat säkerhet för belopp som skall fördelas samtidigt med köpeskilling.

Lagberedningen. 14 kap. 4 § första stycket beredningsförslaget överensstämmer i sak med 143 a § 1 mom. första meningen UL, frånsett att överexekutor har ersatts av kronofogdemyndigheten. Andra stycket beredningsförslaget innehåller att motsvarande gäller när annan sakägare än köparen har ställt säkerhet för belopp som skall fördelas. Det är, framhåller beredningen, självfallet att när fråga om försäljning av fastighet förfaller sedan rättighetshavare har ställt säkerhet, denna skall återlämnas, liksom att kontant tillskott som rättighetshavare har lämnat skall betalas tillbaka om fastigheten inte säljs.

Föredragandén. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Paragrafens lydelse har emellertid jämkats något.

Beträffande säkerhet för handpenning vill jag framhålla att av bestämmelsen följer att säkerheten skall tas i anspråk bara om det visar sig att det behövs för att köparens betalningsansvar skall fullgöras. Säkerheten skall sålunda inte automatiskt tas i anspråk genast utan först om och i den mån det under förfarandets fortsatta gång visar sig behövligt. Om sättet för ianspråktagande av säkerhet finns föreskrifter i 2 kap. 26 § i departementsförslaget.

Fördelning

4 § I denna paragraf ges bestämmelser i vilka fall fördelningssammanträde skall hållas och om kallelse till sammanträdet. Den motsvarar 14 kap. 6 § beredningens förslag.

Gällande rätt. När utmätt lös egendom har sålts under hand skall enligt 141 § 1 mom. UL fördelningssammanträde sättas ut om det inte är uppenbart obehövligt. Gäldenären, sökanden och envar annan rättsägare som är känd för utmätningsmannen skall kallas till sammanträdet minst två veckor i förväg. När särskilda skäl föranleder det, skall tid och plats för sammanträdet kungöras i den eller de ortstidningar som utmätningsmannen bestämmer eller på annat lämpligt sätt. Har lös egendom sålts på auktion skall enligt 141 § 2 mom. fördelningssammanträde sättas ut, om annan än sökanden har gjort anspråk på betalning enligt 139 § eller, när det finns flera sökande, någon av dem har påstått bättre förmånsrätt än utmätningen medför. Till sammanträdet skall gäldenären, sökanden och envar annan känd rättsägare kallas. I 141 § 3 mom. anges att fördelningssammanträde enligt 1 eller 2 mom. skall hållas inom två veckor efter utgången av tid som föreskrivs i 137 §, dvs. som regel senast fyra veckor efter det att försäljning har skett.

När fastighet har sålts på auktion, skall enligt 143 § 1 mom. UL fördelningssammanträde hållas på den dag som har kungjorts tidigare. Enligt 20

§ FfL skall auktionskungörelsen innehålla uppgift om fördelningssammanträde. När fastighet har sålts under hand, skall fördelningssammanträde äga rum så snart som möjligt (143 § 4 mom. UL). Sammanträdet skall kungöras på lämpligt sätt minst två veckor i förväg. Har det exekutiva förfarandet avbrutits utan att fastigheten har sålts, behöver något nytt kungörande inte ske, om bevakningssammanträde har hållits och fördelningssammanträdet äger rum på förut kungjord tid (4 mom. tredje meningen). Har däremot bevakningssammanträde inte hållits eller kan fördelningssammanträde inte äga rum på utsatt tid, måste särskilt sammanträde sättas ut och kungöras. Bestämmelserna i 143 § UL har enligt 23 § SfL och 24 § LfL motsvarande tillämpning i fråga om fördelning efter exekutiv försäljning av registrerat skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg.

Lagberedningen. Beredningen anser att de nuvarande bestämmelserna om fördelningssammanträde kan förenklas betydligt. I första stycket av 14 kap. 6 § har beredningen tagit upp föreskrift att sammanträde för fördelning av influtna medel skall hållas när det är föreskrivet eller i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas. Att fördelningssammanträde skall vara obligatoriskt efter försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar samt när fast egendom har sålts på auktion följer av 11 kap. 6 §, 12 kap. 1 § och 13 kap. 20 § i beredningens förslag.

I övrigt torde fördelningssammanträde i allmänhet böra hållas i de fall då sådant sammanträde nu är obligatoriskt. Detta gäller bl.a. när fast egendom har sålts under hand samt då förfarandet har avbrutits före försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom och medel finns tillgängliga. Även då kan emellertid förhållandena ibland vara så enkla och klara att särskilt fördelningssammanträde är överflödigt. För fördelning av medel som har flutit in vid försäljning av vanlig lös egendom kan det ibland behövas sammanträde, om flera borgenärer konkurrerar. Enligt beredningens förslag ankommer det på kronofogdemyndigheten att, när fördelningssammanträde inte är obligatoriskt, bedöma om det är oklart hur medlen skall fördelas.

Andra stycket i paragrafen innehåller bestämmelser om kungörande av sammanträde som inte har blivit utsatt i samband med kungörande av auktion. Bestämmelserna avser närmast fall då det inte är obligatoriskt att hålla fördelningssammanträde. De blir emellertid enligt beredningen också tillämpliga när hinder har mött att vid utsatt sammanträde verkställa fördelning efter försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom och då alltså nytt sammanträde måste sättas ut.

Sammanträde skall enligt andra stycket första meningen kungöras, om det med hänsyn till okända sakägare eller eljest är behövligt. I lagtexten ges inga detaljerade föreskrifter om hur kungörandet skall ske. Där sägs endast att sammanträde skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt.

Bestämmelsen bör enligt beredningen kompletteras i administrativ ordning. Som andra mening i andra stycket har tagits upp föreskrift att sökanden, gäldenären och andra kända sakägare skall kallas till sammanträdet. Även vad som bör iakttas i fråga om sådana kallelser får regleras närmare i administrativ författning. Beredningen anser att när fördelning äger rum utan att sammanträde hålls, det som regel är lämpligt att delgivning av fördelningsbeslutet sker med sakägare.

Remissyttrandena. *Svea hovrätt* anser det tveksamt om fördelningssammanträde bör hållas endast när det är föreskrivet eller i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas. Enligt hovrättens mening bör sammanträde alltid hållas när det finns flera intressenter. Så länge intressenterna inte har hörts kan det ju te sig helt klart hur fördelningen skall ske. Det väsentliga bör dock vara att kallelser utfärdas. Om ingen visar intresse att komma är därmed utrönt att fördelningen var lika klar som den tedde sig från början.

Beredningens uttalande att när fördelning äger rum utan att sammanträde hålls det som regel är lämpligt att delgivning av fördelningsbeslutet sker med sakägare tas upp av *RSV*. Verket ifrågasätter nödvändigheten av att delge borgenär fördelningsbeslutet, eftersom det i sådana fall inte kan råda någon tvekan om hur medlen skall fördelas. F.n. brukar sådana fördelningar ske informellt utan att rättsförlust för någon part har kunnat påvisas. Delgivning innebär ett betydande merarbete för kronofogdemyndigheten. Nuvarande ordning bör därför enligt verkets uppfattning behållas.

Föredraganden. Jag delar beredningens uppfattning att de nuvarande bestämmelserna om när fördelningssammanträde skall hållas kan förenklas betydligt. Beredningens förslag, som innebär att sådant sammanträde skall hållas när det är särskilt föreskrivet eller när det i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas, har i allmänhet lämnats utan erinran av remissinstanserna. En remissinstans har emellertid ansett att fördelningssammanträde alltid bör sättas ut när det finns flera intressenter, eftersom det innan dessa har hörts kan felaktigt te sig klart hur fördelningen skall ske. Huruvida tveksamhet kan råda hur influtna medel skall fördelas torde dock kunna bedömas på handlingarna i målet. Enligt min mening bör man därför inte belasta förfarandet med obligatoriskt sammanträde vid varje fördelning. Jag godtar sålunda vad beredningen har föreslagit i saken. Även i övrigt överensstämmer departementsförslaget i sak med beredningens förslag.

Vad som sägs om att fördelningssammanträde skall äga rum när det är oklart hur medlen skall fördelas gäller även i fall då medel blir tillgängliga efter det att fördelning har ägt rum eller då borgenär, för vilken utdelning har beräknats, inte inom föreskriven tid företer fordringsbevis m.m. och medlen får lyftas av den som är berättigad i andra hand (jfr 18 § i departementsförslaget).

Beredningen har förordat att fördelningsbeslut som har meddelats utan att sammanträde hålls som regel skall delges sakägarna. Jag delar emellertid RSV:s uppfattning att en sådan ordning är onödig och dessutom kan bli alltför betungande för kronofogdemyndigheten. I allmänhet torde det över huvud inte vara behövligt att särskilt underrätta sakägarna om beslutet. En sakägare synes som regel tillräckligt tillgodosedd genom den utbetalning till honom som följer på beslutet. Sakägare kan naturligtvis på begäran få upplysning om fördelningen. Jag vill påpeka att tiden för att anföra besvär över fördelningsbeslut föreslås skola räknas från dagen för beslutet (18 kap. 9 § fjärde stycket). Utbetalning bör därför ske i omedelbart samband med fördelningsbeslutet.

5 § Paragrafen innehåller föreskrift om upplysningar som skall lämnas vid fördelningssammanträde. Den motsvarar 14 kap. 7 § första stycket beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 144 § UL skall förrättningsmannen vid fördelningssammanträde redogöra för den tillgång som skall fördelas och för de fordringar för vilka anspråk på betalning ur köpeskillingen har blivit anmälda eller utdelning ändå skall beräknas.

Lagberedningen. I 14 kap. 7 § första stycket i beredningens förslag har tagits upp motsvarighet till 144 § UL. Beredningen framhåller att bl.a. pant- eller retentionsrätt och ägarhypotek skall beaktas utan att det krävs någon anmälan.

Föredragandens. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med första stycket av 14 kap. 7 § i beredningens förslag.

Som andra stycke i paragrafen har beredningen föreslagit en bestämmelse att vad som i kapitlet sägs om fordran har motsvarande tillämpning beträffande kostnad som får tas ut ur influtna medel. Enligt min mening finns emellertid inte något behov att här särskilt nämna kostnader. Departementsförslaget saknar motsvarighet till vad beredningen har föreslagit om ersättning för parts egna kostnader. Förrättningskostnader skall enligt 17 kap. 6 § tas ut i målet utan särskild begäran. Därav följer att sådan kostnad också skall utan vidare beaktas vid fördelningen.

6 § Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkning av fordringar och om utdelning för fordran som inte har anmälts i tid. Den motsvarar 14 kap. 8 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Vid fördelning efter exekutiv försäljning av registrerat skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar gäller att fordran skall tas upp med det belopp till vilket den beräknas uppgå den dag då fördelningssammanträde skall äga rum (12 § första stycket SfL och 12 § första stycket LfL). Beträffande fastighet beräknas fordrans värde per tillträdesdagen, vilken vid försäljning på auktion normalt sammanfaller med dagen för fördelningssammanträde (27 § första stycket, 36 § första stycket och 46 §

första stycket FfL). Någon uttrycklig bestämmelse om per vilken dag fordran skall beräknas vid fördelning i annat fall finns inte.

Om fordran inte har anmälts inom föreskriven tid, kan borgenären enligt 143 § 1 mom. tredje meningen UL få utdelning ur eventuellt överskott. Bestämmelsen gäller i första hand efter exekutiv försäljning av fastighet men skall enligt hänvisning i SfL och LfL tillämpas även efter försäljning av registrerat skepp, luftfartyg och intecknade reservdelar.

Lagberedningen. För fördelning av influtna medel bör enligt beredningen så långt möjligt fastställas de belopp för vilka borgenärerna är berättigade till utdelning. För ränteberäkning är därvid angeläget att kunna hålla sig till en bestämd och för samtliga fordringar gemensam slutdag. Som första mening i första stycket av 8 § föreslår beredningen en bestämmelse att fordringar som skall beaktas vid fördelning tas upp med de belopp till vilka de uppgår på fördelningsdagen. Beträffande ränta innebär detta att sådan skall beräknas t.o.m. fördelningsdagen.

Beredningen påpekar att det inte alltid är möjligt att på fördelningsdagen ange fordringens storlek. Vid försäljning av egendom som tillhör konkursbo är t.ex. arvode till rättens ombudsman och förvaltaren, som enligt 81 § första stycket KL skall utgå ur egendomen, ännu inte bestämt. För fordringen får då avsättas ett reservationsvis beräknat belopp. Beredningen förutsätter vidare att borgenär som har fordran i utländskt mynt och behöver skydda sig mot kursändring får reservationsvis bevaka högre belopp än som följer av kursen vid tiden för bevakningen. Beloppet får i så fall senare fixeras per fördelningsdagen.

Vid auktion på registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fast egendom skall viss dag för fördelningssammanträde bestämmas redan i auktionskungörelsen. Enligt beredningens förslag skall i andra fall fördelningssammanträde kungöras särskilt, om det med hänsyn till okända sakägare eller eljest är behövligt. I samtliga fall bör enligt beredningen den dag till vilken sammanträde är utsatt räknas som fördelningsdag. Det kan inträffa att fördelningen på grund av inhibitionsbeslut eller av annat skäl inte kan äga rum på den bestämda dagen utan sker först senare. Även i sådana fall bör fordringarna beräknas per den ursprungliga fördelningsdagen. Beredningen framhåller att när sakägarförteckning förutsätts, någon annan ordning knappast är tänkbar, om systemet med skyddsbelopp skall gå i lås. I fall då något särskilt sammanträde inte hålls, bör fordringarnas storlek beräknas per den dag då kronofogdemyndighetens beslut om fördelning meddelas.

I enlighet med det sagda föreslås i första stycket andra meningen av 8 § att som fördelningsdag räknas den dag till vilken sammanträde är utsatt, även om hinder då möter att verkställa fördelningen. I en tredje mening tillfogas att när sammanträde inte hålls, den dag då kronofogdemyndighetens beslut meddelas räknas som fördelningsdag.

Enligt bestämmelser i 9 och 11–13 kap. i beredningens förslag skall

fordran för att beaktas i allmänhet anmälas inom viss tid. Beredningen föreslår som andra stycke i 14 kap. 8 § en generell regel om utdelning för fordran som inte har anmälts i tid. Där föreskrivs att om borgenär begär betalning för fordran som inte har anmälts i tid, utdelning skall utgå av överskott om sådant uppkommer. Om flera borgenärer gör anspråk på utdelning ur överskott, bestäms deras inbördes rätt av förmånsrättslagen. I vilken tidsföljd anmälningar har gjorts saknar alltså betydelse. Beredningen anmärker att om gäldenären tillkommande överskott har blivit utmätt, den som har vunnit sådan utmätning enligt förslaget får stå tillbaka för efteranmäld fordran som har bättre förmånsrätt.

De principer som anges i paragrafen bör enligt beredningen tillämpas även om endast en borgenär finns.

Föredraganden. Beredningens förslag om beräknande av fordringar som skall beaktas vid fördelning innebär att samma princip skall tillämpas oavsett den utmätta egendomens beskaffenhet. Jag anser att den föreslagna ordningen är ändamålsenlig. I 2 kap. 28 § i departementsförslaget finns bestämmelser om beräknande av värdet av fordran, som inte är förfallen och som löper utan ränta eller med låg ränta.

Jag godtar också förslaget att borgenär, som inte har anmält sin fordran i tid, över lag skall vara berättigad till utdelning av överskott, om sådant uppkommer. Denna bestämmelse liksom bestämmelserna om beräkning av fordran överensstämmer med vad som nu gäller beträffande registrerat skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg och fast egendom. Det är tydligt att bestämmelsen i andra stycket skall tillämpas även på konkurskostnader som nämns i 8 kap. 14 § första stycket.

Jag vill påpeka att förrättningskostnad skall beaktas av kronofogdemyndigheten självmant. Sker fördelning innan kostnaden är känd, får kronofogdemyndigheten reservera ett belopp till täckning av förrättningskostnaden.

7 § Paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet när fordran är tvistig eller beroende av villkor. Den motsvarar 14 kap. 9 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 151 § 1 mom. UL sägs att om fordrans eller inteckning giltighet är beroende på särskild prövning eller avgjord genom beslut som inte har vunnit laga kraft, vad som enligt förmånsrättslagen kan belöpa på fordringen eller på inteckningen skall avsättas tills frågan om borgenärens rätt har blivit slutligt avgjord. Samma förfaringssätt skall tillämpas, när inteckning är sökt men ännu inte beviljad. Är fordran i annat fall tvistig skall enligt 2 mom., om annat inte följer av 3 mom., borgenären föreläggas att väcka talan inom en månad efter det att föreläggandet har delgetts honom. Talan skall riktas mot den eller de sakägare som i andra hand är berättigade till medlen. I 2 mom. föreskrivs även att medlen skall avsättas i avvaktan på att nyssnämnda tid går till ända eller, om talan väcks, tvisten

blir slutligt avgjord. Vidare sägs att borgenären förlorar sin rätt till medlen, om han inte efterkommer föreläggandet och talan i saken inte har väckts av motparten.

Enligt 151 § 3 mom. kan överexekutor i vissa fall själv avgöra tvisten. Förutsättning härför är att ärendet handläggs av överexekutor och att medlens fördelning inte utan betydande olägenhet för parterna kan avslutas utan att tvisten har avgjorts. I så fall skall överexekutor själv ta upp tvisten, om det finnes ändamålsenligt. 3 mom. innehåller också föreskrifter om förfarandet vid överexekutors prövning. Enligt 4 mom. i samma paragraf skall, om fordran är beroende av villkor, avsättning ske till dess villkoret har uppfyllts eller förfallit.

Lagberedningen. Beredningen tar som första stycke i 14 kap. 9 § upp en allmän bestämmelse som anger när medel skall avsättas. Där föreskrivs att om fordran eller därmed förenad förmånsrätt är beroende av villkor eller tvistig eller om förmånsrätt för fordran är beroende av att sökt inteckning beviljas, vad som belöper på fordringen skall avsättas i avvaktan på att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Beredningen har ansett att det bör anges uttryckligen att villkoret eller tvisten kan hänföra sig till enbart fordringens förmånsrätt, om fordringen som sådan är ostridig. Vid fartygsexekution kan det t.ex. förekomma att anmäld fordran godtas i och för sig, medan däremot yrkad sjöpanträtt bestrids. För att tvist eller fråga om inteckning skall anses slutligt avgjord förutsätts att avgörande i saken har vunnit laga kraft och alltså inte längre kan angripas med ordinärt rättsmedel.

I andra stycket ges regler om föreläggande för borgenär att väcka talan angående tvistig fordran eller förmånsrätt. Bestämmelserna överensstämmer i sak med 151 § 2 mom. UL utom såtillvida att någon forumbestämmelse inte har tagits upp. Forumfrågan regleras i stället i 19 kap. 21 §. Beredningen erinrar om att borgenär, som har laga förfall för underlåtenhet att efterkomma föreläggande att väcka talan, enligt förslaget kan få ny tid utsatt.

Beredningen framhåller att fordran eller förmånsrätt får anses tvistig, om tillgängligt bevismaterial inte är tillfyllest för att fordringens existens, belopp eller plats i förmånsrättsordningen skall anses styrkt på sådant sätt som måste förutsättas för utbetalning. Att olika meningar kan råda om innebörden av viss rättsregel kan i allmänhet inte anses göra saken tvistig i den mening som åsyftas här. Har t.ex. borgenärerna olika åsikter angående den ordning i vilken deras fordringar skall betalas, får förrättningsmannen inte undandra sig att pröva frågan.

Något tveksamt är enligt beredningen hur man bör förfara, om det är ostridigt att fordran föreligger men ovisst vem som är rätt innehavare av fordringen. Beloppet kan inte betalas ut förrän frågan har blivit avgjord. En möjlighet är att kronofogdemyndigheten låter deponera den utdelning som belöper på fordringen enligt lagen (1927:56) om gälds betalning genom

penningars nedsättande i allmänt förvar. En sådan omväg är emellertid onödigt omständlig. Enligt beredningens mening bör i stället myndigheten behålla beloppet tills frågan har avgjorts. Medlen skall under tiden göras räntebärande. Räntan tillfaller den som visar sig vara innehavare av fordringen. Något föreläggande för sakägare att väcka talan skall inte ges i nu berörda fall.

I tredje stycket ges regler om befogenhet för kronofogdemyndigheten att själv ta upp och pröva tvist i samband med medelsfördelning. Bestämmelserna blir enligt beredningens förslag tillämpliga inte endast i de mål som nu handläggs av överexekutor, dvs. efter försäljning av fast egendom, registrerat skepp samt luftfartyg och intecknade reservdelar, utan bestämmelserna har vidgats till att avse alla mål. Förutsättningarna för att kronofogdemyndighet skall kunna ta upp och avgöra tvisten är desamma som enligt 151 § 3 mom. UL. Bestämmelser om förfarandet vid kronofogdemyndighetens prövning av tvist har i beredningens förslag tagits upp i 19 kap. 19 och 20 §§.

Remissyttrandena. Förslaget att kronofogdemyndigheten själv skall kunna pröva tvist i samband med fördelning möter kritik från några remissinstanser. *Advokatsamfundet* anser att tvister som avses med bestämmelsen undantagslöst bör prövas av domstol. *Svea hovrätt* ställer sig tveksam till den judiciella funktion som har tillagts kronofogdemyndigheten och anser att möjligheten till domstolsprövning bör vara tillräcklig. Enligt *kammarrätten i Stockholm* är det här fråga om en rättskipningsuppgift av många gånger komplicerad och ömtålig natur, som kronofogdemyndigheterna kanske inte utan vidare är lämpade att anförtros inom den närmast överblickbara tiden. Med hänsyn härtill hade det varit av värde med mer ingående motivuttalanden om i vilka situationer den föreslagna befogenheten skulle utövas. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* anser att befogenheten är praktisk men att bestämmelsen är alldeles för vagt utformad. Då inte heller förarbetena ger någon vägledning under vilka förutsättningar som kronofogdemyndigheten skall pröva tvister av ifrågavarande slag, bör bestämmelsen antingen omarbetas på sådant sätt att detta klart framgår eller också utgå.

Föredraganden. Första stycket i 7 § i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag, frånsett att departementsförslaget innehåller ett uttryckligt undantag från skyldigheten att avsätta medel när tvisten skall prövas av kronofogdemyndigheten enligt tredje stycket. I sådant fall finns det inte något behov av att avsätta medlen. Detta överensstämmer också med vad som gäller nu för motsvarande fall.

Andra stycket i departementsförslaget, vari ges bestämmelser om föreläggande att väcka talan vid domstol om tvistig fordran eller förmånsrätt, överensstämmer i sak med beredningens förslag. Påpekas bör att om endast förmånsrätten beträffande viss fordran är tvistig, tvisten kan vara begränsad till en del av det belopp för vilket utdelning har beräknats till

borgenären. Det kan sålunda tänkas att en borgenär åberopar t.ex. förutom förmånsrätt på grund av utmätning även sjöpanträtt. Om sjöpanträtten är tvistig, skall borgenären givetvis under alla förhållanden ha vad som tillkommer honom på grund av utmätningen. Tvisten gäller endast vad som därutöver tillkommer honom, om han visas ha sjöpanträtt. På motsvarande sätt kan en tvist vara begränsad till en del av ett yrkat fordringsbelopp eller till åberopad förmånsrätt såvitt avser en del av fordringen. Även sådana fall omfattas av andra stycket i departementsförslaget.

Beredningen har vidare föreslagit att kronofogdemyndigheten i vissa fall skall själv kunna pröva fördelningstvist. Som förutsättning skall gälla att fördelningen inte utan betydande olägenhet för parterna kan avslutas utan att tvisten har blivit avgjord samt att sådan prövning är ändamålsenlig. Förslaget har mött kritik från några håll. Bl.a. har framhållits att tvister av detta slag bör undantagslöst prövas av domstol. Med anledning härav får jag framhålla följande.

F.n. gäller att överexekutor under motsvarande förutsättningar kan själv pröva fördelningstvist. Denna befogenhet, som infördes i samband med 1973 års lagstiftning angående fartygsexekution, ansågs kunna få särskild betydelse vid exekutiv försäljning av skepp, där anspråk ofta framställs av utländska borgenärer (prop. 1973:167 s. 97). Bestämmelsen gäller dock alla fall då fördelningsfrågan handläggs av överexekutor. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 1976. Befogenheten har alltså gällt så kort tid att någon egentlig erfarenhet därav inte har vunnits.

Det är uppenbarligen angeläget att tvist vid fördelning kan avgöras snabbt och enkelt, särskilt i fall då tvisten rör flera borgenärer. För att avsteg skall göras från principen att tvister som uppkommer i utsökningsmål skall hänskjutas till domstol måste emellertid fordras bl.a. att prövningen tillgodoser rimliga anspråk på rättssäkerhet och att prövningen inte heller i övrigt medför olägenheter. Dessa krav bör kunna uppfyllas beträffande tvist vid fördelning även om tvisten prövas av kronofogdemyndighet. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2) anser jag att kronofogdarna i princip måste anses tillräckligt kvalificerade att handlägga de uppgifter som f.n. ankommer på överexekutor. Jag godtar sålunda förslaget att kronofogdemyndigheten skall få befogenhet att själv avgöra fördelningstvist. Det är då naturligt att bestämmelsen härom, som beredningen har föreslagit, blir tillämplig oavsett den utmätta egendomens beskaffenhet.

Några remissinstanser har ansett att de förutsättningar under vilka befogenheten skall få tillämpas bör preciseras. Med anledning härav vill jag framhålla att en fördelningstvist bör prövas av kronofogdemyndigheten endast om betydande olägenheter eljest skulle uppkomma för borgenärerna. Som exempel kan nämnas att en större del av tillgängliga medel i annat fall skulle behöva avsättas i väntan på domstolsprövning och att

saken berör flera borgenärer. Dessa förutsättningar torde endast undantagsvis vara uppfyllda beträffande fördelning efter exekutiv försäljning av vanlig lös egendom. Enligt min mening bör vad nu har sagts, i enlighet med vad som föreskrivs f.n. i UL, kunna uttryckas på det sättet, att kronofogdemyndigheten får pröva tvist, om fördelningen inte utan betydande olägenhet för parterna kan avslutas utan att tvisten har blivit avgjord och att prövning av kronofogdemyndigheten är ändamålsenlig. Av lydelsen framgår att bestämmelsen inte bör tillämpas annat än undantagsvis. Den åsyftar i första hand fall då försäljningen har avsett skepp. Kronofogdemyndigheten bör fästa stort avseende vid sakägarnas egen mening i saken.

I allmänna mål företräds staten resp. vederbörande kommun i dess egenskap av borgenär av kronofogdemyndigheten. Det är enligt min mening därför inte lämpligt att kronofogdemyndigheten själv prövar fördelningstvist i sådant mål, om statens resp. kommunens fordran berörs av tvisten. Bestämmelsen bör sålunda inte vara tillämplig i sådana fall. Föreskrift härom har tagits upp i 21 § i departementsförslaget.

När föreläggande meddelas i allmänt mål och staten resp. kommun är part i tvisten, bör staten resp. kommunen företrädas av RSV (jfr under 4 kap. 20 §). Föreskrift härom meddelas i 2 kap. 30 § andra stycket.

Bestämmelser om behörig domstol när föreläggande meddelas att väcka talan och om förfarandet i tvist som prövas av kronofogdemyndigheten har tagits upp i 2 kap. 22–24 §§ i departementsförslaget.

8 § Paragrafen innehåller bestämmelse om s.k. sekundärfördelning. Den motsvarar 14 kap. 10 § beredningens förslag.

Gällande rätt. När utdelning för fordran beräknas utan att fordringsbeviset har företetts eller medel avsätts enligt 151 § UL, skall enligt 152 § bestämmas hur beloppet skall fördelas om det sedermera visar sig att beloppet helt eller delvis skall tillkomma annan borgenär än den för vars fordran det har blivit beräknat eller avsatt.

Lagberedningen. Ändamålet med sekundärfördelning är enligt beredningen att man inte skall behöva hålla nytt fördelningssammanträde i fall då belopp slutligen visar sig tillkomma annan borgenär än som först har antagits. Fördelningslängden måste därför avfattas på sådant sätt att det blir fullt tydligt vem som i andra hand är berättigad till avsatt belopp. Det behöver, framhåller beredningen, inte vara närmast efterföljande borgenär. Denne berörs nämligen inte om andra tillgängliga medel täcker hans fordran. Beloppet skall tillfalla borgenär som har blivit nödlidande och i sista hand tillkomma gäldenären eller hans konkursbo. Gäldenären kan f.ö. också ha rätt till betalning med förmånsrätt som följer med ägarhypotek.

Beredningen föreslår i 14 kap. 10 § en bestämmelse om sekundärfördelning av medel som har avsatts enligt 9 §. I paragrafen sägs att beträffande

sådana medel skall anges hur det skall förfaras med dem om fordringen helt eller delvis bortfaller. I motsats till vad som f.n. gäller behöver enligt beredningens förslag någon sekundärfördelning inte göras när utdelning har beräknats för viss borgenär utan att fordringsbevis har företetts. Beredningen erinrar om att sekundärfördelning vid behov bör ske när fordran har bevakats reservationsvis.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

I likhet med beredningens förslag innehåller departementsförslaget inte någon föreskrift om sekundärfördelning i fall då utdelning beräknas för fordran utan att fordringsbeviset har företetts. För rätt att lyfta medel är det inte tillräckligt att fordringsbevis företes en gång i målet. Det är uteslutet att på förhand genom sekundärfördelning reglera alla tänkbara fall. Som regel kan det ändå bedömas vem medlen skall tillkomma, om borgenär inte inom den tid som står till buds inger de handlingar som krävs (jfr 18 § i departementsförslaget). Det finns dock inte något som hindrar att kronofogdemyndigheten vid behov gör sekundärfördelning även i annat fall än som avses i 8 §.

9 § Paragrafen innehåller en föreskrift om det fallet att alla berörda sakägare är ense om hur fördelningen skall ske. Den motsvarar 14 kap. 11 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 145 § UL gäller att om alla borgenärer vilkas rätt är beroende av fördelningen och gäldenären blir ense om hur fördelningen skall ske, förrättningsmannen skall göra upp fördelningslängd i överensstämmelse därmed.

Lagberedningen. Enligt 14 kap. 11 § i beredningens förslag skall, om alla berörda sakägare blir ense, fördelningen ske i enlighet därmed. Beredningen framhåller att även gäldenären regelmässigt är sakägare. Det är inte tillräckligt att de sakägare som är närvarande är överens. Beredningen påpekar att medgivande inte krävs från borgenär vars fordran oavsett överenskommelsen inte kan få del i tillgängliga medel. Överenskommelse ingås muntligen vid fördelningssammanträde, men medgivanden kan också lämnas skriftligen till kronofogdemyndigheten.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

Särskilda bestämmelser beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg m.m. och fast egendom

I 10–12 §§ i departementsförslaget har förts samman de särskilda bestämmelser som är behövliga beträffande fördelning av köpeskilling m.m. efter försäljning av de specialobjekt som behandlas i 10–12 kap. När

registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar eller fastighet har sålts, skall sålunda tillämpas dels de gemensamma bestämmelser som har tagits upp i 1–9 §§, dels de kompletterande föreskrifter som ges i 10–12 §§.

10 § I paragrafen anges hur fördelning skall ske efter försäljning på auktion av egendom som avses i 10–12 kap. Paragrafen motsvarar 14 kap. 13 § och delvis 3 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande fördelning efter det att fastighet har sålts på auktion föreskrivs i 143 § 1 mom. UL att sammanträde för fördelning av den kontanta köpeskillingen, behållen avkastning och andra influtna medel skall hållas på den dag som har kungjorts tidigare samt att fördelningen skall ske i enlighet med sakägarförteckningen, om det inte framgår att fordran understiger vad som har tagits upp i förteckningen. Vidare anges att om fordran eller kostnad, som borde ha tagits upp i förteckningen om den hade anmälts i tid, har anmälts senare, betalning får utgå av återstoden. Bestämmelserna är på grund av hänvisning i 23 § SfL och 24 § LfL tillämpliga även efter försäljning av registrerat skepp samt luftfartyg och intecknade reservdelar.

Lagberedningen. Som har nämnts under 1 § i departementsförslaget föreslår beredningen i 14 kap. 3 § en generell bestämmelse om att behållen avkastning av utmätt egendom skall fördelas tillsammans med köpeskillingen, när egendomen har sålts, och att detsamma gäller ersättning som har influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon vid försäljning har betalat för att bevara sin rätt. I samma paragraf föreslås att medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör till fastighet skall fördelas samtidigt med köpeskillingen för fastigheten.

Första meningen i 14 kap. 13 § första stycket i beredningsförslaget innehåller att när skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar eller fastighet har sålts på auktion enligt vad som sägs i 11, 12 eller 13 kap., fördelningen skall ske i enlighet med sakägarförteckningen, om det inte framgår att fordran understiger vad som anges i förteckningen. Beredningen påpekar att bestämmelsen inte omfattar oregistrerat luftfartyg. I en andra mening erinras om den särskilda regel som enligt 12 kap. 3 § tredje stycket skall gälla beträffande köpeskillingen för intecknade reservdelar till luftfartyg.

I 14 kap. 8 § andra stycket har beredningen tagit upp en bestämmelse att om borgenär begär betalning för fordran som inte har anmälts i tid, utdelning skall utgå av överskott, om sådant uppkommer. Som andra stycke i 13 § föreslår beredningen en bestämmelse om att 8 § andra stycket gäller i fråga om fordran som inte har tagits upp i sakägarförteckningen. Beredningen understryker att regeln hänför sig till sakägarförteckningen och blir tillämplig även i fall då fordran har anmälts i tid men av någon anledning inte har blivit upptagen i förteckningen eller har tagits upp med för lågt belopp.

Föredraganden. Som har behandlats närmare under 1 § i departementsförslaget anser jag att beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar och fastighet bör meddelas bestämmelser om att köpeskilling samt avkastning och andra liknande medel alltid skall fördelas gemensamt. I första stycket av 10 § i departementsförslaget har tagits upp bestämmelser härom såvitt avser fördelning efter försäljning på auktion.

I övrigt överensstämmer 10 § i departementsförslaget med 13 § i beredningens förslag. Påpekas bör att tredje stycket, där det hänvisas till 6 § andra stycket, är tillämpligt även i fall då fordran av någon anledning har tagits upp i sakägarförteckningen med för lågt belopp. På motsvarande sätt gäller föreskriften i 6 § andra stycket även då fordran inte har anmälts i tid beträffande hela fordringsbeloppet.

11 § I paragrafen regleras fördelning efter underhandsförsäljning av fastighet. Den motsvarar 14 kap. 14 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 143 § 2 mom. UL gäller att om utmätt fastighet har sålts under hand, den kontanta köpeskillingen och andra tillgängliga medel skall fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning. Bestämmelsen utgår från att köpeskillingen och andra influtna medel skall fördelas tillsammans. Registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar får inte säljas exekutivt under hand.

Lagberedningen. 14 kap. 14 § i beredningens förslag överensstämmer med 143 § 2 mom. UL. Beredningen erinrar om att inte heller dess förslag medger underhandsförsäljning av registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar (frånsett oregistrerat luftfartyg). Vidare påpekas att någon sakägarförteckning inte upprättas när fastighet skall säljas under hand.

Föredraganden. I enlighet med vad jag har anfört tidigare har som första mening i förevarande paragraf i departementsförslaget tagits upp föreskrift om gemensam fördelning av köpeskilling och andra medel, när fastighet har sålts under hand. Andra meningen i paragrafen överensstämmer i sak med beredningens förslag.

12 § Paragrafen reglerar fördelning i fall då förfarandet har avbrutits innan fastighet m.m. har hunnit säljas. Den motsvarar 14 kap. 15 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 143 § 3 mom. UL sägs att om förfarandet avbryts innan utmätt fastighet har sålts, tillgängliga medel skall fördelas enligt 1 mom., dvs. enligt vad som gäller när fastighet har sålts på auktion, om bevakningssammanträde har hållits och fördelning äger rum på den dag som har kungjorts tidigare, och i annat fall enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning. Vid fördelning av andra medel än behållen köpeskilling för särskilt sålda tillbehör har dock annan borgenär än

sökanden rätt att få betalning endast för ränta och kostnader, om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning. På grund av hänvisning i 23 § SfL och 24 § LfL gäller bestämmelserna även när förfarandet avbryts efter utmätning av registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar.

Lagberedningen. 14 kap. 15 § i beredningens förslag reglerar fördelning efter avbrott i förfarandet beträffande all egendom som avses i 13 § i förslaget. Första stycket första meningen innebär bl.a. den skillnaden i förhållande till vad som föreskrivs f.n. att det inte anges att för tillämpning av sakägarförteckningen skall förutsättas att fördelningen äger rum på den dag som har kungjorts tidigare. Det är enligt beredningen tveksamt om jämkningen innebär någon ändring i sak. Enligt förslaget skall fördelningen i alla fall, i överensstämmelse med grunderna för 8 och 13 §§ beredningsförslaget, ske per den först utsatta fördelningsdagen, även om frågan då måste skjutas upp.

Andra meningen i första stycket, som motsvarar andra meningen i 143 § 3 mom. UL, gör inte något förbehåll beträffande fördelningen av behållen köpeskilling för särskilt sålda tillbehör till fastighet. Denna speciella fråga regleras i stället i andra stycket av paragrafen. Inte heller detta torde enligt beredningen innebära någon ändring i sak.

Remissyttrandena. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* råder viss osäkerhet om hur man skall förfara i det inte ovanliga fallet att fastighet har stått under förvaltning av syssloman och avkastningsmedel finns tillgängliga då utmätningen går åter på grund av betalning. Enligt en sedan gammalt tillämpad praxis inom länsstyrelsen redovisas i sådant fall behållningen till gäldenären. Denne brukar även få använda behållningen till betalning av utmätningsskulden. Någon fördelning av medlen förekommer således inte.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer sålunda i sak med 15 § i beredningens förslag.

En remissinstans har särskilt nämnt det fallet att avkastningsmedel finns tillgängliga, när förfarandet avbryts på grund av att utmätningssökanden får betalt och utmätningen till följd därav hävs. Med anledning härav vill jag framhålla att förevarande paragraf i departementsförslaget är generellt tillämplig när förfarandet har avbrutits, vare sig avbrottet har skett på grund av att försök att sälja fastigheten har misslyckats eller av annan anledning. Även i nyssnämnda fall skall sålunda influtna medel fördelas.

Avräkning

13 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om hur utdelning skall avräknas mellan kapitalfordran och biförpliktelser. Paragrafen saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. I gällande rätt finns inte några bestämmelser om hur utdelade medel skall avräknas efter utmätning av egendom i allmänhet. Frågan om avräkning anses också i viss utsträckning oklar. När enskild borgenär har två eller flera fristående fordringar som får göras gällande, anses borgenären i princip ha rätt att avgöra på vilken fordran han vill avräkna utdelning. I fall då borgenärs fordringsanspråk omfattar förutom fordrans kapitalbelopp även ränta och rättegångskostnader avräknas i tillämpningen medlen i allmänhet först på räntan, därefter på kapitalbeloppet och sist på rättegångskostnaderna inkl. ränta på dessa. I fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp och fastighet gäller enligt 11 § andra stycket SfL och 26 § andra stycket FfI. att ränta och annan biförpliktelse skall tas upp i sakägarförteckningen före fordringens kapitalbelopp, om inte borgenären yrkar annat.

Vid utmätning för skatter avräknas influtna medel i allmänhet i första hand på den äldsta skatteskulden. Beträffande böter gäller enligt 6 § 4 mom. andra stycket förordningen (1917:915) ang. indrivning och redovisning av böter att influtet belopp skall avräknas i första hand på det äldsta bötesstraffet. Motsvarande gäller viten m.m.

Remissyttrandena. Några remissinstanser anser att frågan om avräkning bör regleras i UB. Frågan har enligt *RSV* stor praktisk betydelse, särskilt i de enskilda målen. Vad gäller de allmänna målen anser RSV att frågan inte bör tas upp nu utan i stället få sin lösning i samband med att automatisk databehandling kan komma att införas inom exekutionsväsendet. Verket har inte haft möjlighet att överväga hur bestämmelserna bör vara utformade i detalj. I viss mån synes dock böra gälla en annan krediteringsordning än den som f.n. tillämpas av de flesta kronofogdemyndigheter. Mycket talar för att rättegångskostnader bör krediteras omedelbart efter exekutionskostnader. Detta skulle överensstämma med önskemål som ofta förs fram från borgenärshåll. RSV erinrar härvid om att ersättning för rättegångskostnad i tvistemål numera skall innefatta även ränta. Sådan utgår visserligen inte på kostnadsersättning i mål om lagsökning och betalningsföreläggande, men med hänsyn till att det i sådana mål regelmässigt rör sig om små belopp torde man i detta sammanhang kunna bortse därifrån.

Kronofogdeföreningen framhåller att praxis i fråga om avräkning i enskilda mål är oenhetlig, beroende på att krediteringsordningen regleras endast schematiskt genom 9 kap. 5 § HB. Svårigheterna har ökat genom att ränta numera skall utgå på ersättning för rättegångskostnader. Det är nödvändigt med en regel som skapar fasta normer för krediteringen i utsökningsmål. Föreningen ifrågasätter om inte även nämnda bestämmelse i HB bör modifieras. Även *TCO* förordar att bestämmelser om krediteringsordningen i enskilda mål tas in i UB. Möjlighet bör dock finnas för kronofogdemyndigheten att i särskilda fall avvika från viss bestämd krediteringsordning.

Föredraganden. Frågan hur medel som tilldelas borgenär i utmätningsmål bör avräknas mellan olika fordringsanspråk som tillkommer borgenären är inte reglerad i gällande lag, frånsett avräkningsordningen mellan flera bötesstraff eller viten samt mellan fordrans kapitalbelopp och biförpliktelser vid utmätning av registrerat skepp och fastighet. Inte heller beredningens förslag innehåller någon reglering av frågan i vidare mån än att motsvarighet har tagits upp till nuvarande bestämmelser i saken beträffande registrerat skepp och fastighet och att detsamma föreslås gälla beträffande registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar. Detta har kritiserats av bl.a. RSV och kronofogdeföreningen som har ansett att frågan bör regleras i UB. För egen del vill jag anföra följande.

Som RSV har framhållit bör inte frågan om avräkning i allmänna mål tas upp till behandling nu. Avräkningen mellan det allmännas fordringar innebär särskilda problem, som bl.a. har samband med frågan om ett eventuellt införande av automatisk databehandling inom exekutionsväsendet.

Beträffande enskilda fordringar kan frågan om avräkning uppkomma i två principiellt olika fall. Det ena avser den situationen att en borgenär har två eller flera fristående fordringar som har åberopats i målet. I det andra fallet skall avräkning ske mellan en kapitalfordran och biförpliktelser till denna, t.ex. ränta på kapitalbeloppet och rättegångskostnader. Frågan om avräkning mellan fristående fordringar torde i praktiken inte uppkomma ofta. Sådan avräkning har nära samband med avräkning vid utdelning i konkurs. Den frågan kan inte prövas i detta sammanhang. Avräkning vid exekution mellan fristående fordringar bör också ses i samband med hur avräkning skall ske vid frivillig betalning. Sistnämnda fråga, som f.n. regleras endast delvis i 9 kap. 5 § HB, kan inte heller tas upp till prövning nu. Jag är sålunda inte beredd att föreslå bestämmelser om avräkning mellan fristående fordringar. När frågan någon gång kommer upp, bör enligt min mening avräkning ske enligt vad som anses gälla f.n. Borgenären bör alltså i princip ha rätt att välja vilken fordran tilldelade medel skall avräknas på i första hand (jfr 9 § fjärde stycket andra meningen förmånsrättslagen).

Avräkning mellan en fordran och biförpliktelser till fordringen är däremot ett praktiskt problem, som kronofogdemyndigheterna ofta ställs inför. Av remissyttrandena framgår att viss oklarhet råder hur avräkningen bör ske. Tillämpningen är inte heller enhetlig. Även om frågan har visst samband med avräkning vid konkurs och vid frivillig betalning, anser jag lämpligt att bestämmelser i saken tas upp i UB. Detta ligger också i linje med att saken redan f.n. är reglerad när det gäller exekution i registrerat skepp och fastighet.

F.n. gäller vid exekution i registrerat skepp och fastighet att borgenären i första hand har rätt att bestämma ordningen mellan fordrans kapitalbelopp och biförpliktelser. Detsamma bör uppenbarligen gälla vid

utdelning efter utmätning i andra fall. Till stöd för en sådan princip kan anföras bl.a. att den avräkningsordning som en borgenär kan anse mest förenlig med sina intressen kan han i allmänhet uppnå genom att begränsa sitt yrkande i målet och att han inte bör tvingas till en sådan omväg. För att borgenärens begäran om avräkning skall beaktas, bör yrkande därom framställas före fördelningen eller, när utbetalning sker utan fördelning, före utbetalningen.

När borgenären inte yrkar att medlen skall avräknas på visst sätt, bör ränta och andra biförpliktelser avräknas före kapitalbeloppet. En sådan ordning tillgodoser närmast borgenärens intressen, varför denne som regel inte har anledning att framställa något yrkande om avräkning. Att biförpliktelser avräknas först framstår också i och för sig som naturligt, samtidigt som det överensstämmer med vad som redan f.n. gäller vid exekution i registrerat skepp och fastighet.

Det är enligt min mening inte behövligt att reglera den ordning i vilken olika biförpliktelser inbördes skall avräknas. Rättegångskostnad synes i tillämpningen böra avräknas före ränta på fordringens kapitalbelopp. Eventuell ränta på rättegångskostnad bör givetvis avräknas före själva rättegångskostnaden.

Beträffande förrättningskostnader vill jag nämna att sådan kostnad enligt departementsförslaget skall tas ut ur influtna medel, varvid den tas ut före sökandens fordran. Om sökanden har avkrävts förskott på förrättningskostnad, skall han naturligtvis få tillbaka vad han har erlagt utöver vad som tillkommer honom för hans fordringsanspråk. Detta innebär dock inte att förrättningskostnaden skall beaktas vid avräkning.

I enlighet med det sagda anges i 13 § i departementsförslaget att medel som tillkommer borgenär skall avräknas på ränta och annan biförpliktelse före fordrans kapitalbelopp, om inte borgenären yrkar annat. I en andra mening föreskrivs att sådant yrkande skall framställas före fördelningen eller, om fördelning inte äger rum, före utbetalningen. I paragrafens andra stycke erinras om de bestämmelser i 10, 11 och 12 kap. som reglerar den ordning i vilken fordrans kapitalbelopp och biförpliktelser skall tas upp i sakägarförteckning, när utmätningen avser egendom som säljs med ledning av sådan förteckning (jfr 10 § andra stycket i förevarande kapitel).

Avräkningsregeln tar sikte på det ordinära fallet att borgenärens olika fordringsanspråk är förenade med samma förmånsrätt, vare sig fråga är om förmånsrätt på grund av utmätning eller om annan särskild förmånsrätt. När en borgenär har särskild förmånsrätt på annan grund än utmätningen, kan det någon gång inträffa att denna förmånsrätt inte täcker biförpliktelserna i dess helhet (jfr 2 § andra stycket förmånsrättslagen). Om borgenären i sådant fall konkurrerar med annan borgenär om influtna medel, måste tilldelat belopp i första hand avräknas på fordringsanspråk med den bättre förmånsrätten i den mån det är av betydelse för andra borgenärer. Förmånsrätten kan ju inte få användas flera gånger på bekostnad av andra

borgenärer. Någon uttrycklig reservation för sådant fall torde inte behövas.

Departementsförslaget utgår från att kronofogdemyndigheten alltid skall göra en avräkning, även om det inte är nödvändigt med hänsyn till verkan på intecknings giltighet, anteckning på presentationspapper e.d. Avräkningen ingår som ett led i fördelningen eller utbetalningen. Det innebär att den som berörs av avräkningen kan överklaga denna i samma ordning som klagan över beslut om fördelning mellan flera borgenärer eller om utbetalning. Förs inte klagan över avräkningen inom föreskriven tid, vinner den laga kraft. Den kan inte bli föremål för omprövning vid domstol. Den skall vidare ligga till grund för ny verkställighet beträffande belopp som inte har kunnat tas ut.

Utbetalning

Lagberedningen. I 14 kap. 16–22 §§ i beredningens förslag har tagits upp bestämmelser om utbetalning av influtna medel. Därvid har följts principen att om något särskilt villkor inte anges utbetalning förutsätts få ske, såvida inte hinder följer av annan lag (t.ex. skuldebrevslagen eller KL). Någon uttrycklig bestämmelse härom har beredningen inte ansett behövlig.

Remissyttrandena. RSV anser att principen att utbetalning får ske, om inte något särskilt villkor anges i balken eller hinder följer av annan lag, bör komma till direkt uttryck i lagtexten. Av bestämmelsen bör tydligt framgå att det som regel åligger kronofogdemyndigheten att verkställa utbetalning och att den berättigade endast undantagsvis behöver vara verksam för att få lyfta honom tillkommande belopp.

Konungariket Sveriges stadshypotekskassa anmärker att det inte klart framgår av beredningens förslag när utbetalning av medel skall ske efter auktion. F.n. betalas medlen i regel ut först viss tid efter fördelningssammanträdet, ibland mer än en vecka därefter. Från kreditgivningssynpunkt är det med hänsyn till de stora belopp som det kan bli fråga om angeläget att utbetalning sker helst samma dag som fördelningssammanträdet äger rum. Om administrativa skäl anses utgöra hinder mot en sådan ordning, bör enligt stadshypotekskassan reglerna om ränteberäkning ändras så att kronofogdemyndigheten skall göra medlen räntebärande fram till utbetalningsdagen.

Föredraganden. I förevarande avsnitt i departementsförslaget behandlas slutskedet i utmätningsförfarandet, nämligen utbetalningen av influtna medel. I samband därmed föreslås också en bestämmelse för det fallet att beslut som ligger till grund för utbetalning ändras, t.ex. efter besvär över fördelning. Bestämmelserna är tillämpliga oavsett vad slags egendom som utmätningen har avsett.

Bestämmelserna uppställer villkor för utbetalning i olika fall. Gäller inte

något särskilt villkor för utbetalning, får medlen naturligtvis betalas ut. Någon uttrycklig föreskrift härom är enligt min mening inte behövlig. När utbetalning sålunda får ske, skall, som RSV har framhållit, borgenären normalt inte behöva vara verksam för att få lyfta honom tillkommande belopp. Om säkerhet krävs som villkor för utbetalning, t.ex. när beslut om fördelning som har meddelats vid fördelningssammanträde inte har vunnit laga kraft, bör det emellertid bero på borgenären själv om förtida utbetalning skall ske. När det i andra fall som villkor för utbetalning krävs att löpande skuldebrev, pantbrev eller annan säkerhet inges, bör kronofogdemyndigheten självmant infordra sådan handling eller säkerhet. Inte heller i dessa hänseenden finns anledning att ta upp bestämmelser i balken. Vid behov kan föreskrifter i saken meddelas av regeringen.

En remissinstans har framhållit angelägenheten av att utbetalning efter försäljning på auktion sker helst samma dag som fördelningssammanträde äger rum och att, om utbetalningen dröjer, medlen görs räntebärande fram till utbetalningsdagen. Enligt departementsförslaget får emellertid utbetalning i princip inte ske innan fördelning som har skett vid fördelningssammanträde har vunnit laga kraft, såvida inte borgenären ställer säkerhet. I övrigt gäller att redovisning skall ske så snart som möjligt (1 § första stycket), om inte annat särskilt hinder mot utbetalning föreligger. Departementsförslaget utgår från att kronofogdemyndigheten skall göra influtna medel räntebärande, om inte utbetalning skall ske inom kortare tid. Någon uttrycklig bestämmelse härom har dock inte tagits upp i departementsförslaget utan saken har ansetts böra regleras i tillämpningsföreskrifter. Enligt 2 § i förevarande kapitel tillkommer ränta på belopp som innestår efter fördelningsdagen den som är berättigad till beloppet.

14 § I paragrafen anges de fall då utbetalning inte får ske utan att borgenären ställer säkerhet för återbäring. Paragrafen motsvarar 14 kap. 16 § beredningens förslag.

Gällande rätt. UL innehåller i 137 och 155–157 §§ bestämmelser om villkoren för utbetalning av medel som har influtit efter utmätning, när medlen inte skall avsättas. I 137 § 2 mom. föreskrivs att innan dom eller utslag, på grund varav utmätning har skett, har vunnit laga kraft, betalning inte får lyftas av borgenären annat än mot pant eller borgen. Bestämmelsen torde inte omfatta tredskodom eller lagsökningsutslag. Enligt 155 § 1 mom. får borgenär lyfta utdelning innan utmätningsmannens fördelningsförslag eller överexekutors beslut om fördelning har vunnit laga kraft, om han ställer pant eller borgen. Överexekutor kan dock medge att lyftning får ske utan säkerhet.

När fast egendom har sålts, får enligt 156 § utdelning ur köpeskillingen inte lyftas utan köparens medgivande innan försäljningen har vunnit laga kraft annat än mot pant eller borgen. När tillbehör till fastighet har sålts för sig, har bestämmelsen motsvarande tillämpning beträffande utdelning

ur köpeskillingen för tillbehöret. 156 § UL är enligt 23 § SfL och 24 § LfL tillämplig även efter försäljning av registrerat skepp, luftfartyg och inteckнade reservdelar. När utmätning har skett hos dödsbo gäller enligt 157 § UL att innan en månad har förflutit från det att bouppteckning förrättades eller tiden därför gick ut eller, om boet står under förvaltning av boutredningsman, innan uppgörelse har träffats om borgenärernas förnöjande, betalning inte får ske till borgenär som inte hade panträtt eller retentionsrätt i den utmätta egendomen, om inte dödsboet samtycker till utbetalning.

Beträffande utbetalning av vad som har influtit efter utmätning på grund av växel- eller checkdom som inte har vunnit laga kraft finns särskilda regler i 95 § växellagen och 73 § checklagen. Där föreskrivs att den vinnande inte innan domen äger laga kraft får lyfta vad som har tilldömts honom annat än om han ställer pant eller borgen för återbäring om domen ändras.

Lagberedningen. Beredningsförslaget ger i 14 kap. 16 § bestämmelser som avser både fall då fördelning mellan flera borgenärer inte behövs och fall då sådan fördelning skall äga rum. Därvid sägs att medel i vissa uppräknade fall inte får betalas ut utan att säkerhet ställs. Beträffande de krav som gäller för säkerheten finns bestämmelser i 2 kap. 14 § beredningsförslaget. Säkerheten bör enligt beredningen avse belopp som skall lyftas jämte ränta vid eventuell återbetalning och kostnad för indrivning av det belopp som kan komma att återkrävas.

Under *punkt 1* tas de fall upp då utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 7 § första eller tredje stycket – dvs. växel- eller checkdom och vanlig betalningsdom – om domen inte äger laga kraft eller får verkställas som om den hade vunnit laga kraft, samt då utmätning har skett på grund av betalningsföreläggande, om gäldenären har sökt återvinning. Förslaget förutsätter att 95 § växellagen och 73 § checklagen upphävs. Beredningen framhåller att förslaget i fråga om betalningsföreläggande torde överensstämma med gällande rätt.

Beredningen påpekar att punkt 1 inte har så stor självständig betydelse i de fall som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket. Efter utmätning för dom som avses där får nämligen egendomen i allmänhet inte säljas innan domen har vunnit laga kraft. Om emellertid försäljning undantagsvis har skett, griper punkt 1 in, liksom om utmätningen har gällt pengar eller fordran som har drivits in i stället för att säljas.

Beredningen framhåller att bestämmelsen inte omfattar de fall då utmätning av lös egendom har skett på grund av tredskodom eller lagsökningsutslag. I sådana fall kan både utmätning och försäljning ha ägt rum, trots att domen eller utslaget inte har vunnit laga kraft. Om återvinning har sökts, kan emellertid rätten förordna om inhibition. Det gäller även utbetalning av influtna medel. Denna möjlighet till inhibition har ansetts tillfyllest och beredningens förslag innehåller därför inte någon bestäm-

melse som hindrar utbetalning av influtna medel för det fallet att återvinning har sökts.

Under *punkt 2* har uppmärksammats den situationen att utmätning har skett hos dödsbo i fall som avses i 9 kap. 6 § första stycket beredningsförslaget och att den tid som anges där ännu inte har gått till ända. Det angivna lagrummet i förslaget ställer upp förbud mot försäljning av den utmätta egendomen, såvida inte dödsboet har gett sitt samtycke. Enligt 9 kap. 6 § andra stycket får försäljning ske även utan dödsboets samtycke, om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen eller om det föreligger sådant skäl till försäljning som nämns i 9 kap. 3 § tredje stycket, dvs. om egendomen hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård. Beredningen påpekar att det första fallet inte omfattas av punkt 2 i 14 kap. 16 §. Hade sökanden särskild förmånsrätt i egendomen, får alltså utbetalning ske utan säkerhet. Sådan krävs däremot om försäljning har ägt rum på grund av 9 kap. 6 § andra stycket jämfört med 3 § tredje stycket.

Under *punkt 3* har beredningen tagit upp vissa fall då kronofogdemyndigheten har tagit ut belopp som den själv har bestämt. Enligt 16 kap. 4 § andra stycket i förslaget kan kronofogdemyndigheten, när den skall verkställa exekutionstitel om utgivande av viss vara, fastställa visst värde som svaranden skall betala om han inte utger varan och utsöka beloppet. Vidare kan kronofogdemyndigheten enligt 18 kap. 15–19 §§ i förslaget ålägga sakägare att betala annan sakägares processkostnad. Sådan kostnad får enligt 18 kap. 21 § genast utsökas.

Under *punkt 4* regleras först det fallet att rätten till medlen är beroende av besvär som har anförts över utmätning eller utmätt egendoms försäljning. Beredningen har ansett att influtna medel i princip inte bör få betalas ut till borgenär annat än mot säkerhet innan besvär över utmätningen eller utmätt egendoms försäljning har prövats slutligt. I detta sammanhang erinrar beredningen om att besvär enligt förslaget skall tillställas kronofogdemyndigheten och att denna skall ta viss befattning med ärendet innan handlingarna sänds vidare till hovrätten. Man kan därför inte förlita sig enbart på hovrättens inhibitionsmöjlighet.

Under punkt 4 behandlas vidare det fallet att talan har väckts i behörig ordning enligt 5 kap. 19, 20, 24, 25 eller 26 §. Sådana fall då föreläggande inte har getts men talan om bättre rätt ändå är anhängig omfattas av punkt 6 i paragrafen. Beredningen framhåller att det givetvis kan förekomma att frågan om rätt till medlen är tvistig men föreläggande ännu inte har getts och talan inte heller har väckts. I sådant fall får kronofogdemyndigheten, om fördelningsbeslut inte redan har meddelats, pröva huruvida föreläggande bör ges enligt 5 kap. 25 §.

Under *punkt 5* har tagits upp det fallet att fördelning som har skett vid fördelningssammanträde ännu inte har vunnit laga kraft. När fördelningssammanträde inte är obligatoriskt och inte ändå har ansetts erforderligt, får kronofogdemyndigheten enligt förslaget omedelbart utanordna de

medel som myndigheten har tillagt vederbörande borgenärer, om inte hinder möter enligt någon av de övriga punkterna i paragrafen. Förslaget utgår från att det då inte föreligger någon tvekan och beredningen har ansett det vara av praktisk vikt att utbetalningen inte fördröjs. Har däremot fördelningssammanträde hållits, skall i princip laga kraft avvaktas innan medlen betalas ut, om inte borgenären ställer säkerhet.

Enligt beredningen kan det även av andra anledningar råda tvist om rätt till betalning, t.ex. därför att två intressenter anser sig vara innehavare av en och samma fordran. En sådan tvist är inte något karaktäristiskt för utmätning och bör i princip behandlas på samma sätt som om gäldenären själv skulle betala fordringen och med fog är tveksam om vem som är rätt borgenär. En bestämmelse om sådana och andra tvistiga fall har ansetts böra ges. Enligt *punkt 6* får alltså utbetalning inte ske annat än mot säkerhet, om i annat fall än som har sagts förut tvist råder om vem som är betalningsberättigad.

Föredraganden. Beredningens förslag om i vilka fall medel som inte har avsatts inte skall få betalas ut utan att säkerhet ställs har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Även jag godtar i princip förslaget. Vissa jämkningar har dock gjorts till följd av att andra bestämmelser i departementsförslaget avviker från motsvarande bestämmelser i beredningens förslag.

Vad gäller punkt 1 får medel enligt departementsförslaget inte betalas ut utan säkerhet, om utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 5 § eller 6 § 1, om inte domen äger laga kraft. Jag vill påpeka att bestämmelsen inte gäller tredskodom mot utebliven part eller tingsrätts dom enligt småmålslagen, om hovrätten har vägrat part prövningstillstånd (jfr 3 kap. 6 § 2 och 3). Beträffande tingsrätts dom enligt småmålslagen kan anmärkas att innan hovrätten har tagit ställning till frågan om prövningstillstånd, liksom när prövningstillstånd har beviljats, verkställigheten sker enligt vad som gäller för vanliga betalningsdomar. Har hovrätten avslagit begäran om prövningstillstånd får utbetalning i princip ske utan säkerhet, men högsta domstolen har enligt 3 kap. 6 § 3 möjlighet att förordna om inhibition.

Vidare möter enligt punkt 1 departementsförslaget hinder mot utbetalning utan säkerhet när utmätning har skett på grund av utslag eller beslut i lagsökningsmål, om utmätningsgäldenären har sökt återvinning eller anfört besvär. Regleringen bygger här på det förslag till lagsökningslag som har lagts fram i departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process.

Den av beredningen i 16 kap. 4 § föreslagna möjligheten för kronofogdemyndigheten att i visst fall fastställa en varas värde och utsöka beloppet saknar motsvarighet i departementsförslaget. Detsamma gäller beredningens förslag om ersättning för s.k. processkostnader. Till följd härav har motsvarighet till punkt 3 i beredningens förslag inte tagits upp i departementsförslaget.

Bestämmelser rörande säkerhets beskaffenhet m. m. meddelas i 2 kap. 25–27 §§ i departementsförslaget.

15 § Denna paragraf reglerar utbetalning mot säkerhet av medel som har avsatts. Den motsvarar 14 kap. 17 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 158 § UL gäller att belopp som har avsatts enligt 151 § får, om borgenärens anspråk har godkänts av domstol, lyftas av honom mot pant eller borgen utan hinder av att avgörandet inte har vunnit laga kraft. Överexekutor kan tillåta borgenären att även i annat fall lyfta beloppet mot pant eller borgen utan hinder av att frågan om rätten därtill inte har blivit slutligt avgjord. Om borgenären i sådant fall inte vill lyfta beloppet, kan motsvarande tillstånd ges annan som medlen skall tillfalla i andra hand.

Lagberedningen. Bestämmelserna i 14 kap. 17 § i beredningsförslaget svarar mot regeln i 9 § första stycket om avsättning av medel som belöper på villkorlig eller tvistig fordran m.m. Beredningen föreslår att medel som har avsatts enligt 9 § skall få betalas ut mot säkerhet i tre angivna fall. Säkerheten bör avse lyftat belopp jämte ränta vid eventuell återbetalning och kostnad för indrivning.

Under punkt 1 anges att vinnande borgenär får lyfta avsatta medel mot säkerhet när tvist som har föranlett att medlen avsatts har prövats av domstol. Det är, framhåller beredningen, tillfyllest att första instans har godkänt hans anspråk. Skulle domen redan ha ändrats av högre rätt när borgenären vill lyfta, kan den inte vidare åberopas.

Under punkt 2 ges kronofogdemyndigheten befogenhet att låta borgenär för vilken medel har avsatts lyfta dem mot säkerhet, om myndigheten finner skäl att medge utbetalning. Myndigheten bör enligt beredningen i första rummet pröva huruvida säkerheten är betryggande. Den har emellertid befogenhet att efter omständigheterna skönsmässigt avvisa begäran om att medlen skall lyftas, t.ex. om det är antagligt att tvist avgörs inom kort eller om det kan antas vålla väsentliga praktiska svårigheter att använda erbjuden säkerhet för återfående av beloppet, i fall något sådant skulle bli aktuellt.

Slutligen beaktar förslaget under punkt 3 det fallet att den som medlen skall tillfalla i andra hand vill lyfta avsatt belopp. Detta kan enligt förslaget – mot säkerhet – medges av kronofogdemyndigheten, om den för vilken medlen i första hand har avsatts inte vill lyfta.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer i sak med 14 kap. 17 § i beredningens förslag. Bestämmelserna har dock jämkats redaktionellt.

Det ankommer inte på kronofogdemyndigheten att ta initiativ till utbetalning i fall som avses i paragrafen. Den som vill lyfta får alltså göra särskild framställning därom.

16 § I paragrafen ges bestämmelser om utbetalning av medel som inte berörs av besvär över fördelning. Den motsvarar 14 kap. 18 § första stycket beredningsförslaget.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att gällande lag saknar föreskrift som anger under vilka förutsättningar köpeskillingsfördelning, vilken har överklagats endast i viss del, får tillämpas i övrigt. Beredningen erinrar om bestämmelsen i 19 kap. 31 § i förslaget, som innehåller att om talan mot fördelning bifalls, det gäller till förmån även för den som inte själv har fört sådan talan. Detta innebär enligt beredningen att fördelningen genom besvären kommer under prövning i motsvarande omfattning.

I första stycket av 14 kap. 18 § har beredningen tagit upp en föreskrift om att besvär över verkställd fördelning inte hindrar att belopp som inte berörs av besvären betalas. Betalning kan t.ex. utgå till panthavare, om besvären endast rör belopp som skulle tillkomma utmätningssökanden eller annan som har sämre rätt än panthavaren. Ett annat fall som beredningen nämner är att besvären rör ett av flera belopp som har beräknats utgå med förmånsrätt efter varandra, t.ex. om A, B, C, D och E har bevakat fordringar med förmånsrätt efter varandra men A:s anspråk bestrids av E, som ensam har blivit nödlidande. Tillgängliga medel täcker m.a.o. enligt fördelningsbeslutet inte bara A:s utan även B:s, C:s och D:s fordringar. B, C och D skulle sålunda inte komma i sämre ställning, om A:s anspråk bortfaller. De belopp som har tilldelats B, C och D kan då betalas ut till dem utan hinder av E:s besvär.

I andra stycket av paragrafen uppmärksammar beredningen det fallet att kronofogdemyndigheten skall pröva tvist och fördelningen har skjutits upp. Beredningen erinrar om att kronofogdemyndigheten kan under vissa förutsättningar verkställa partiell fördelning och sålunda låta det uppskov med fördelning som tvisten föranleder gälla endast den del som berörs av tvisten. Enligt beredningen kan det emellertid vara olägligt att dela upp fördelningen på antytt sätt. Förslaget bereder därför i andra stycket av 18 § möjlighet till utbetalning i förskott, om kronofogdemyndigheten finner att tvisten endast kan ha begränsad verkan.

Föredragandens. Beredningens förslag rörande utbetalning av medel som inte berörs av besvär över fördelningen har inte mött någon erinran från remissinstanserna. Även jag ansluter mig till förslaget.

Beredningen har också föreslagit en bestämmelse om utbetalning i förskott av medel som inte berörs av uppkommen tvist, när fördelningen har skjutits upp till följd av att tvisten skall prövas av kronofogdemyndigheten. Som beredningen har framhållit kan kronofogdemyndigheten företa en partiell fördelning av medel som inte berörs av tvisten. Nämnda möjlighet är enligt min mening tillräcklig i fall som nu avses. Andra stycket beredningsförslaget saknar därför motsvarighet i departementsförslaget.

17 § Paragrafen anger vissa ytterligare villkor för utbetalning. Den motsvarar 14 kap. 19 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 161 § 1 mom. UL sägs att när betalning skall lyftas i utsökningsmål, skall iakttas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som har lämnats för fordran. Beträffande fast egendom innehåller 161 § 2 mom. en bestämmelse att om betalning har utfallit på fordran för vilken pantbrev i egendomen har överlämnats som pant, borgenären skall förete pantbrevet även när han inte är skyldig att återställa panten, om undantag inte medges. Detsamma gäller i fråga om skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet inte följer av 1 mom. Vad som i 161 § 2 mom. UL sägs om pantbrev i fast egendom gäller på grund av hänvisning i 23 § SfL också pantbrev i registrerat skepp.

I 161 § 3 mom. UL finns en bestämmelse att när den som har förvärvat fast egendom åberopar överenskommelse med borgenär om avräkning på köpeskillingen, 1 och 2 mom. har motsvarande tillämpning vid överexekutors prövning av överenskommelsen. På grund av hänvisning i 23 § SfL och 24 § LfL är bestämmelsen tillämplig även i fråga om registrerat skepp och luftfartyg m.m.

Lagberedningen. Första och andra styckena i 14 kap. 19 § i beredningens förslag överensstämmer i sak med 161 § 1 och 2 mom. UL. Tredje stycket motsvarar 161 § 3 mom. men har fått en generell avfattning. Där sägs att när köpare av såld egendom åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgett honom avräkning på köpeskillingen, första och andra styckena skall ha motsvarande tillämpning vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen. Av lydelsen framgår att stadgandet kan bli tillämpligt endast när sakägarförteckning har upprättats och bara i den mån avräkning får äga rum.

Remissyttrandena. Svea hovrätt ifrågasätter om inte i första stycket borde nämnas även skyldighet att kvittera fordringsbevis.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Frågan vilka anteckningar som skall göras på fordringsbevis och andra handlingar bör liksom f.n. regleras i verkställighetsförordning (jfr 99 § USK, 20 och 21 §§ förordningen om exekution i registrerat skepp m.m., 19 och 20 §§ kungörelsen om exekution i luftfartyg m.m. och 40 och 41 §§ kungörelsen om exekution i fast egendom).

18 § Paragrafen tar upp bestämmelser för det fallet att den för vilken utdelning har beräknats inte företer fordringsbevis m.m. Den motsvarar 14 kap. 20 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 159 § UL gäller att om utdelning är beräknad utan att fordringsbeviset har företetts och fordringsägaren inte anmäler sig inom ett år efter det att fördelningen har vunnit laga kraft, medlen får lyftas mot

pant eller borgen av annan som de kan tillfalla i andra hand.

Lagberedningen. I 14 kap. 20 § i beredningens förslag meddelas en bestämmelse som tar sikte på de krav som i 19 § ställs upp på företeende av handlingar. Beredningsförslaget innehåller i första stycket en bestämmelse att om borgenär för vilken utdelning har beräknats inte inom ett år från det att fördelningen har vunnit laga kraft företer fordringsbevis eller i övrigt fullgör vad som enligt 19 § krävs för att han skall få lyfta medlen, dessa får mot säkerhet betalas ut till den som i andra hand är berättigad till dem, om inte särskilda skäl föranleder annat.

I fall då handlingar behöver företes för att medel skall få lyftas är det enligt beredningen tydligt att bestämmelsen även omfattar det fallet att borgenär över huvud inte har gett sig till känna men utdelning ändå har beräknats för honom. Säkerheten bör även avse ränta och kostnad för indrivning av återkrav. Särskilt skäl till undantag från utbetalning kan enligt beredningen vara t.ex. att skuldebrev eller annan handling har förkommit och dödningsprocedur har inletts. Även eljest bör utbetalning till andrahandsborgenären inte medges, om borgenären visar att han anstränger sig för att få fram behövliga handlingar. Att utbetalning inte bör ske, om rättegång pågår angående bättre rätt till beloppet är tydligt.

I det fall som avses i första stycket av paragrafen kan man, framhåller beredningen, knappast förutsätta att någon sekundärfördelning har skett. Med hänsyn härtill föreslås i andra stycket av paragrafen att om det är oklart vem medlen skall tillkomma i andra hand, fördelningssammanträde skall hållas.

Föredraganden. Vad beredningen har föreslagit om utbetalning till andrahandsberättigad borgenär, när den som är berättigad i första hand inte företer fordringsbevis m.m. inom ett år, kan jag godta. Däremot behövs, som har nämnts tidigare, enligt min mening inte någon särskild bestämmelse om fördelningssammanträde i fall då det är oklart vem medlen skall tillkomma i andra hand. Den generella regeln i 4 § i departementsförslaget om sådant sammanträde är tillämplig även i detta fall.

19 § Denna paragraf innehåller generellt undantag från kravet på säkerhet när alla berörda sakägare medger det. Den motsvarar 14 kap. 21 § första stycket i beredningens förslag.

Gällande rätt. Om alla borgenärer, vilkas rätt är beroende av fördelningen, samt gäldenären blir ense om hur fördelningen bör ske, gäller enligt 145 § UL inte bara att fördelningen skall äga rum i enlighet därmed utan även att utdelning skall verkställas genast, om inte hinder möter enligt 156 eller 157 §. Vidare ger 155 § 2 mom. viss möjlighet för borgenärer som är närvarande vid fördelningssammanträde att, om gäldenären inte bestrider det, tillåta lyftning av medel utan att säkerhet ställs, trots att fördelningen inte har vunnit laga kraft.

Enligt 155 § 1 mom. kan överexekutor medge undantag från kravet på

säkerhet, när borgenär vill lyfta medel innan utmätningsmannens fördelningsförslag eller överexekutors fördelningsbeslut har vunnit laga kraft.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 14 kap. 21 § att om alla berörda sakägare – alltså även frånvarande sakägare – medger att belopp får betalas ut utan säkerhet när sådan annars krävs, det skall ske. Till sakägare räknas enligt beredningen inte bara borgenärer utan även bl.a. gäldenären och köpare av såld utmätt egendom. Det förutsätts emellertid att de berörs av utbetalningen för att deras medverkan skall krävas.

Som andra stycke i 14 kap. 21 § har beredningen tagit upp en bestämmelse enligt vilken kronofogdemyndigheten i andra fall kan efterge krav på säkerhet, om det är uppenbart att den är obehövlig. Bestämmelsen avser alla i det föregående nämnda fall då säkerhet är föreskriven.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att befogenheten för kronofogdemyndigheten att helt efterge kravet på ställande av säkerhet innebär en besvärlig uppgift för myndigheten. Enligt *Svea hovrätt* är det inte lämpligt att till kronofogdemyndighetens bedömande lämna frågan om befriande från säkerhet när sådan annars krävs, helst som motiven inte ger någon ledning för bedömandet.

Föredraganden. Jag godtar vad beredningen har föreslagit om befogenhet för alla berörda sakägare att avstå från föreskriven säkerhet.

Beträffande den föreslagna bestämmelsen om möjlighet för kronofogdemyndigheten att medge undantag från kravet på säkerhet vill jag erinra om att departementsförslaget i 2 kap. 25–27 §§ innehåller vissa generella bestämmelser om säkerhet. Bl.a. är staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund generellt befriade från skyldighet att ställa säkerhet när sådan annars är föreskriven. För bank och annan jämförbar penninginrättning gäller att som säkerhet får godtas utfästelse att infria den förpliktelse som avses. Vid sidan av dessa bestämmelser samt den i förevarande paragraf i departementsförslaget upptagna bestämmelsen om befrielse från säkerhet när alla berörda sakägare medger det torde utrymmet för undantag från krav på säkerhet för utbetalning vara mycket begränsat. Enligt min mening föreligger därför inte tillräckliga skäl att ta upp en särskild bestämmelse om diskretionär befogenhet för kronofogdemyndigheten att efterge eljest gällande krav på säkerhet för utbetalning. Bestämmelsen saknar alltså motsvarighet i departementsförslaget.

20 § I paragrafen ges kronofogdemyndigheten befogenhet att utsöka utbetalda medel som skall betalas tillbaka. Paragrafen motsvarar 14 kap. 22 § beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att besvär över beslut om fördelning eller utbetalning enligt 19 kap. 27 § fjärde stycket beredningsförslaget skall anföras inom tre veckor från att beslutet meddelades. Bestämmelsen gäller även tredje man som anser att den utmätta egendomen tillhörde honom. Om överinstansen ändrar beslut om för-

delning eller utbetalning, kan den som har uppburit medel bli återbetalningsskyldig. Det synes beredningen onödigt omständligt att kräva särskild exekutionstitel för att belopp som skall återbetalas skall kunna utsökas. Kronofogdemyndigheten bör i fall som nu har nämnts kunna på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Återbetalning av medel som har betalats ut kan, fortsätter beredningen, komma i fråga även i andra fall än när beslut om fördelning eller utbetalning ändras. Om utbetalning har skett i fall som avses i 14 kap. 16 eller 17 §, kan det senare visa sig att beloppet skall tillkomma annan sakägare. Sakägare kan också ha fått lyfta medel, när någon som i första hand hade rätt till dem har underlåtit att förete fordringsbevis eller i övrigt fullgöra vad som krävs för att få lyfta medlen. Om denne senare fullgör vad som förutsätts för betalning till honom, blir återbetalning aktuell. Även i fall som nu har nämnts bör enligt beredningen kronofogdemyndigheten kunna utsöka beloppet utan att särskild exekutionstitel krävs för ändamålet.

På grund av det anförda föreslår beredningen som första mening i 22 § att om beslut om fördelning eller utbetalning ändras, kronofogdemyndigheten skall på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. I andra meningen anges att motsvarande gäller om medel som någon har fått lyfta enligt 16 eller 17 § skall tillkomma annan sakägare eller om borgenär har fått lyfta medel enligt 20 § och den som har bättre rätt till medlen anmäler sig och fullgör vad som krävs för betalning till honom. Beredningen påpekar att av 19 kap. 41 § andra stycket beredningsförslaget följer att när hovrätten har ändrat kronofogdemyndighetens beslut om fördelning eller utbetalning, vad som skall betalas tillbaka får utsökas först sedan hovrättens beslut har vunnit laga kraft, såvida inte hovrätten har förordnat annat.

Beredningens förslag innehåller i 3 kap. 26 § bestämmelser om återgång av verkställighet för det fallet att exekutionstiteln upphävs. Vad som där sägs är enligt beredningen tillämpligt även när redovisning och utbetalning har skett enligt 14 kap.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

Som framgår av paragrafens lydelse avser den flera olika situationer. I vissa fall förutsätts för återbetalningsskyldighet att saken har prövats av domstol. För att bestämmelsen skall bli tillämplig krävs därvid i princip att domstolens avgörande har vunnit laga kraft. I fall då frågan är beroende av hovrättens prövning av besvär över kronofogdemyndighetens beslut följer av 18 kap. 17 § andra stycket i departementsförslaget att utbetalt belopp får utsökas först sedan hovrättens ändringsbeslut har vunnit laga kraft, såvida inte hovrätten har förordnat om omedelbar återbetalning. Motsvarande gäller när exekutionstiteln har upphävts (3 kap. 22 §). Någon särskild föreskrift om det nu sagda kan inte anses behövlig i förevarande paragraf.

I fall då den som har fått lyfta medel är återbetalningsskyldig och utsökning skall ske finns i allmänhet säkerhet som har ställts för eventuell återbetalning. Bestämmelser om hur ställd säkerhet skall tas i anspråk av kronofogdemyndigheten finns i 2 kap. 26 §.

Särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål

21 § I denna paragraf ges föreskrifter beträffande kapitlets tillämpning i allmänna mål. Den saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen föreslår inte några uttryckliga undantag från kapitlets tillämpning i allmänna mål. Beredningens förslag utgår emellertid från att regeringen skall kunna meddela föreskrifter som avviker från balken (1 kap. 8 § i beredningens förslag). Sådana avvikande bestämmelser har förutsatts skola meddelas bl.a. beträffande redovisning.

Remissyttrandena. *RSV* framhåller att det i andra författningar, främst medelsförvaltningskungörelsen (1964:886), finns bestämmelser som reglerar redovisningen i allmänna mål. I sådana mål finns sålunda inte något utrymme för tillämpning av 2 § beredningsförslaget om tidpunkten för redovisning. Bestämmelserna i 5 § om ränta som har upplupit på influtna medel kan endast bli tillämpliga i sådant allmänt mål där fördelning skall ske med enskild borgenär. Detsamma gäller bestämmelserna i 3 och 6–15 §§. Enligt RSV kan inte heller bestämmelserna att säkerhet måste ställas för utbetalning i 16, 17, 20 och 21 §§, liksom ej heller övriga bestämmelser om utbetalning i 18, 19 och 22 §§, bli tillämpliga i allmänna mål. RSV förordar att kapitlet ses över så att bestämmelsernas begränsade tillämplighet i sådana mål framgår klart. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller som önskvärt att bestämmelsernas tillämplighet i allmänna mål förtydligas. *Kronofogdeföreningen* förutsätter att åtskilliga från kapitlet avvikande bestämmelser måste finnas i fråga om allmänna mål.

Föredraganden. Frågan om redovising till staten resp. kommun i allmänna mål är f.n. reglerad i särskilda författningar, bl.a. i medelsförvaltningskungörelsen. Regleringen av denna fråga bör även i fortsättningen hållas utanför utsökningslagstiftningen. Härav följer att förevarande kapitel om redovisning i princip inte bör vara tillämpligt i allmänna mål.

Efter utmätning i allmänt mål kan emellertid ibland finnas enskild borgenär som har anspråk på betalning ur influtna medel, t.ex. då utmätningen har avsett handpantsatt egendom eller egendom som häftar för företagsinteckning eller annan inteckning. Ett annat fall är att den utmätta egendomen har utmätts även för enskild borgenärs fordran. Beträffande enskild borgenär bör kapitlets bestämmelser givetvis tillämpas, även om utmätningen har skett på grund av statens resp. kommuns fordran som drivs in som allmänt mål. Att enskild borgenär kan konkurrera med staten

resp. kommun medför också att vissa bestämmelser i kapitlet i sådant fall bör bli tillämpliga på målet i dess helhet.

Mot bakgrund härav vill jag framhålla följande beträffande de enskilda bestämmelserna i 13 kap. Vad som sägs i 1 § om tidsfrist för redovisning bör inte gälla i allmänt mål såvitt avser staten resp. kommun. Bestämmelserna i 2 och 3 §§ om ränta och om ianspråktagande av säkerhet för handpenning m.m. bör däremot gälla även i allmänna mål. Beträffande 2 § kan nämnas att om enskild borgenär inte har gjort anspråk på betalning i allmänt mål, det i princip inte torde förekomma någon ränta.

Bestämmelserna om fördelning i 4–9 §§ bör i allmänt mål tillämpas, förutom då det är särskilt föreskrivet att fördelningssammanträde skall äga rum, endast då fördelning skall ske med enskild borgenär. Som har nämnts under 7 § bör emellertid befogenheten för kronofogdemyndigheten att själv pröva tvist inte få utnyttjas i allmänt mål, om statens eller kommunens fordran berörs av tvisten. De särskilda reglerna beträffande fast egendom m.m. i 10–12 §§ bör alltid gälla efter utmätning av sådan egendom. Avräkningsregeln i 13 § skall, som har nämnts i motiven till paragrafen, inte tillämpas i allmänna mål såvitt avser staten resp. kommun.

Av bestämmelserna om utbetalning bör 14 § inte gälla i allmänna mål beträffande staten resp. kommun. 15–19 §§ bör däremot gälla även i fråga om staten resp. kommun i allmänt mål i den mån de kan tillämpas. Av 2 kap. 27 § i departementsförslaget följer emellertid att staten och kommun är befriade från att ställa säkerhet. Den avslutande föreskriften i avsnittet om utbetalning, vilken handlar om utsökning av medel som skall betalas tillbaka, synes inte böra gälla i allmänna mål beträffande staten eller kommun (jfr 3 kap. 23 § jfrd med 22 §).

I enlighet med det sagda anges i 13 kap. 21 § i departementsförslaget att bestämmelserna i 1, 13, 14 och 20 §§ inte gäller i allmänt mål såvitt avser staten eller kommun som sökande samt att inte heller 4–9 §§ gäller i sådant mål annat än om fördelning skall ske med enskild borgenär eller det är särskilt föreskrivet att fördelningssammanträde skall hållas. Slutligen föreskrivs att bestämmelsen i 7 § tredje stycket inte får tillämpas, om statens eller kommunens fordran berörs av tvisten.

14 kap. Verkan av exekutiv försäljning m.m.

Detta kapitel, som motsvarar 15 kap. i beredningens förslag, reglerar exekutiv försäljnings verkan mot tredje man som gör anspråk på äganderätt till den sålda egendomen samt köparens rätt i sådana fall. Även tredje mans rätt efter indrivning av utmätt fordran uppmärksammas.

Gällande rätt. F.n. saknas i fråga om egendom i allmänhet uttryckliga bestämmelser om vilken rätt som efter exekutiv försäljning tillkommer

köparen resp. tredje man som var rätt ägare till den sålda egendomen. Som princip torde gälla att exekutiv försäljning inte ger bättre rätt för köparen än frivillig försäljning. Rättsläget är något osäkert i fråga om lösöre. Beträffande sådan egendom blir köparen i vart fall skyddad med tillämpning av vad som gäller om godtrosförvärv. I fråga om registrerat skepp m.m. och fast egendom finns numera särskilda bestämmelser (213 a UL), som innebär att förvärvaren i princip är skyddad när försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts (se närmare under 3 §).

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att den i 5 kap. har tagit upp bestämmelser som beträffande egendom av alla slag tillerkänner kronofogdemyndigheten befogenhet att ge föreläggande för tredje man som påstår bättre rätt att väcka talan vid domstol. När föreläggande inte iakttas, är saken klar. Vad som behöver diskuteras här är enligt beredningen huruvida försäljning som kronofogdemyndigheten gör ovetande om eller utan beaktande av tredje mans rätt skall stå sig mot tredje mannen.

Det skulle enligt beredningen från enbart exekutionsrättslig synpunkt innebära en vinning, om exekutiv försäljning över hela linjen kunde medföra ovillkorligt skydd för köparen, frånsett fall då köparen har förfarit svikligt. Beredningen har emellertid funnit det vanskligt att gå så långt, i allt fall om staten inte ersätter tredje man eventuell förlust. Då det är tveksamt om statsmakterna vill ta på sig ett sådant ansvar för alla exekutiva försäljningar, har beredningen ansett sig böra upprätta sitt förslag från den utgångspunkten att staten i princip inte inträder som garant.

Beredningen framhåller att lösa saker i allmänhet inte är föremål för någon registrering och att i den mån registrering sker, t.ex. av bilar, denna inte är lika kvalificerad som förhållandet är beträffande fast egendom och skepp. Det kungörande som sker när lös sak säljs på auktion ger regelmässigt inte heller samma upplysning om vad försäljningen gäller som kungörandet när fast egendom eller skepp skall säljas. Om misstag äger rum och egendom som kan vara föremål för vanligt godtrosförvärv säljs till köpare som är i god tro, bör emellertid förvärvet vara skyddat. Det torde enligt beredningen saknas bärande skäl till att rätte ägaren skall vara bättre ställd, om lös sak säljs exekutivt till någon godtroende köpare än om den avyttras frivilligt till godtroende.

I fråga om lösa saker, anför beredningen, skulle det med hänsyn till köparens möjlighet att göra exstinktivt godtrosförvärv kanske inte i praktiken betyda så mycket, om lagakraftvunnen försäljning förklaras i och för sig beröva tredje man hans rätt eller om köparen skall anses skyddad endast om han är i god tro. Beträffande löpande skuldebrev och därmed jämförliga fordringar och rättigheter som kan vara föremål för godtrosförvärv ligger saken ungefär lika till. Det kan dock vara förenat med vissa särskilda vanskligheter att beträffande sådan egendom ge lagakraftvunnen försäljning i och för sig prekluderande verkan mot tredje man.

Vad gäller andra fordringar och rättigheter förefaller det beredningen

äventyrligt att låta exekutiv försäljning beröva tredje mannen hans rätt. Särskilt beträffande detta område påpekar beredningen att det kan finnas en rad olika slags upplåtelser som inkräktar på den rätt som en köpare har trott sig förvärva. Om t.ex. patenträtt utmäts, kan tänkas att patenthavaren har upplåtit licenser. Det synes här inte görligt att låta exekutiv försäljning prekludera tredje mans rätt, vare sig denne gör anspråk på äganderätt till patenträtten eller på någon mera begränsad rätt till denna. Enligt beredningen kan det nu behandlade problemet också ha internationell räckvidd, särskilt i fråga om immateriella rättigheter.

Beredningen har på dessa skäl stannat för att som huvudregel föreslå att exekutiv försäljning ger köparen samma rätt som frivillig försäljning. Därvid åsyftas försäljning som har vunnit laga kraft.

Beträffande registrerat skepp och fast egendom framhåller beredningen att de nuvarande bestämmelserna om att förvärvaren i princip är skyddad mot tredje man bygger på det registreringssystem som gäller för sådan egendom. Utmätning skall liksom konkursbeslut antecknas i registren. När försäljning blir aktuell skall den kungöras, frånsett möjligheten att fast egendom säljs under hand i enklare fall. Det synes med hänsyn härtill föreligga betryggande garantier för att egendom av nämnda slag inte skall säljas när den tillhör tredje man. Beredningen föreslår därför inte någon ändring av vad som gäller nu.

Remissyttrandena. *RSV* anser det beklagligt att beredningen utan mera ingående undersökningar har avvisat möjligheten att förbättra exekutivköparens rättsskydd. Att en sådan förbättring i viss mån skulle verka prisstimulerande på exekutiva försäljningar synes uppenbart. Verket är för sin del av uppfattningen att ett eventuellt ekonomiskt ansvar för staten gentemot tredje man för dennes förlust inte skulle behöva bli betungande. Som beredningen har uttalat är det här endast fråga om försäljningar som kronofogdemyndigheten gör ovetande om eller utan beaktande av tredje mans rätt. Verket utgår från att det är tvekan beträffande vissa fordringar och rättigheter som har föranlett beredningens ståndpunkt. Det synes emellertid otillfredsställande att införandet av en generell regel som prekluderar tredje mans rätt skall hindras av hänsyn till de problem som kan uppkomma vid exekution i detta slag av egendom. RSV anhåller därför att frågan övervägs ytterligare och att en preklusionsregel tas upp i UB. Även *domareförbundet* anser att frågan om tredje mans rätt vid exekution i vanlig lös egendom bör övervägas ytterligare.

Föredraganden. Det ligger i sakens natur att tvist ibland uppkommer om äganderätten till utmätt egendom. Om den som anser att egendomen rätteligen tillhör honom och inte gäldenären ger sig till känna innan egendomen har hunnit säljas, blir tvisten som regel löst innan kronofogdemyndigheten skrider till försäljning, eventuellt genom att tvisten hänvisas till domstol. Det kan emellertid förekomma att tredje man framställer sitt anspråk beträffande utmätt egendom först sedan egendomen har sålts. Det

kan också möjligen inträffa någon gång att tredje man som är rätt ägare till utmätt egendom inte kan förebringa ens så mycket skäl för sitt anspråk att föreläggande meddelas honom att väcka talan vid domstol.

I fall då tvist om äganderätten undantagsvis inte har klarats ut före exekutiv försäljning av egendomen uppkommer fråga vilken rätt till egendomen som efter försäljningen tillkommer tredje mannen resp. den som har förvärvat egendomen vid den exekutiva försäljningen. Beredningen har som huvudregel föreslagit att exekutiv försäljning inte skall ge köparen bättre rätt till egendomen än frivillig försäljning. I fråga om registrerat skepp och fast egendom föreslås dock, i enlighet med vad som gäller sedan några år tillbaka, ett starkare skydd för köparen. Beredningens förslag har godtagits av nästan alla remissinstanser. I två remissyttranden har emellertid ifrågasatts om det inte bör föreskrivas ett mera långtgående skydd för köparen. För egen del vill jag anföra följande.

Exekutiv försäljning ombesörjs av en myndighet och utgör led i ett tvångsingripande från myndigheten. Det kan från den utgångspunkten synas naturligt att den som köper egendom vid exekutiv försäljning inte skall behöva riskera att i efterhand tvingas avstå egendomen till annan. En köpare torde också som regel utan vidare utgå från att myndigheten har förfarit riktigt, även materiellt sett, och att det inte efter försäljningen skall visa sig att egendomen i själva verket tillhörde någon utomstående, vars egendom rätteligen inte hade kunnat utmätas och säljas. En ordning som innebär att exekutivköpare över lag, frånsett svikligt förfarande, är skyddad mot anspråk från tredje mans sida kan möjligen också i vissa fall medföra att försäljningen ger bättre resultat. Från nu angivna synpunkter kan sålunda anföras skäl för att tredje mans anspråk i princip skall få vika för köparens rätt.

Å andra sidan måste tillbörlig hänsyn tas även till tredje mannens intressen. Lös egendom i allmänhet är inte föremål för registrering, i vart fall inte någon som motsvarar den kvalificerade registrering som äger rum i fråga om skepp och fastighet. Risken för misstag är därför också något större i fråga om lös egendom i allmänhet. Detta gäller närmast fordringar och rättigheter som inte grundas på presentationspapper. I fråga om sådan egendom synes det vanskligt att över lag låta tredje mannen få stå tillbaka för exekutivköparen. När det gäller lösöre, löpande skuldebrev m.m. bör en godtroende köpare under alla förhållanden bli skyddad enligt vad som gäller om godtrosförvärv, låt vara att han i fråga om lösöre blir skyldig att mot lösen avstå egendomen. Om köparen inte var i god tro, synes det knappast motiverat att tillerkänna honom företräde framför tredje man som var rätt ägare.

En ordning som innebär att köparen i princip är skyddad mot tredje mans anspråk beträffande egendom av alla slag torde dessutom förutsätta att tredje man som förlorar sin rätt får ersättning av staten. Jag är emeller-

tid inte beredd att föreslå ett sådant generellt ersättningsansvar för staten.

På grund av det anförda godtar jag beredningens förslag att exekutiv försäljning som regel inte skall ge köparen bättre rätt än frivillig försäljning. Härigenom uppnås också principiell överensstämmelse med vad som gäller i fall då konkursförvaltare själv säljer egendom som ingår i konkursboet. I fråga om registrerat skepp och fast egendom bör emellertid köparen, i överensstämmelse med vad som gäller redan f.n., ha ett mera långtgående skydd mot anspråk från tredje man.

Som har nämnts i det föregående utgår departementsförslaget från att staten i allmänhet inte skall vara skyldig att utge ersättning till tredje man, vars egendom av misstag har tagits i anspråk genom utmätning och sålts. Detta utesluter naturligtvis inte att staten i visst fall kan vara ersättningsskyldig på skadeståndsrättslig grund. Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207, omtryckt 1975:404) skall sålunda staten ersätta bl.a. sakskada och ren förmögenhetsskada, som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. Sådan ersättningsskyldighet föreligger enligt 3 § i samma kapitel endast om de krav har blivit åsidosatta som med hänsyn till verksamhetens art och ändamål skäligen kan ställas på dess utövning. Det bör påpekas att när tredje man tillhörig egendom har utmätts och sålts, detta i allmänhet inte torde bero på fel eller försummelse från förrättningsmannens sida utan utgöra ett på presumtion eller annat förhållande grundat misstag, som inte kan läggas någon tjänsteman till last.

Jag vill påpeka att bestämmelserna i förevarande kapitel är tillämpliga även när egendom säljs exekutivt under konkurs eller på grund av föreskrift i annan lag som hänvisar till balken (jfr 8 kap. 1 § tredje stycket). I konkursfallet torde det närmast vara bestämmelserna i 3 § om försäljning av registrerat skepp och fast egendom och ersättningsregeln i 5 § som kan bli aktuella.

Förevarande kapitel i departementsförslaget överensstämmer i allt väsentligt med 15 kap. i beredningens förslag. Huvudregeln beträffande exekutiv försäljnings verkan har tagits upp i 1 § i kapitlet. I 2 § behandlas försäljningens verkan när utmätningen konkurrerar med frivillig överlåtelse av egendomen och då föreläggande har meddelats att väcka talan vid domstol. Därefter tas i 3 § upp bestämmelser om registrerat skepp och fast egendom, vilka utgör undantag från huvudregeln i 1 §. Vidare regleras gäldenärens och borgenärs förpliktelser mot köparen i fall då dennes förvärv inte står sig mot tredje man (4 §) samt tredje mans rätt mot gäldenären och borgenär, när tredje mannen har förlorat sin egendom (5 §). Slutligen meddelas bestämmelser om ersättningsskyldighet i visst fall för staten (6 §).

Bestämmelserna i förevarande kapitel skall givetvis gälla även i allmänna mål.

1 § Denna paragraf, som motsvarar 15 kap. 1 § i beredningens förslag, innehåller huvudregeln om exekutiv försäljnings verkan.

Lagberedningen. Som har nämnts under kapitelrubriken föreslår beredningen att exekutiv försäljning i princip inte skall ge köparen bättre rätt än frivillig försäljning. I enlighet härmed anges i 1 § i 15 kap. att exekutiv försäljning som har vunnit laga kraft ger köparen samma rätt till den sålda egendomen som frivillig försäljning, om inte annat följer av vad som sägs i det följande i kapitlet. Beredningen påpekar att bestämmelsen åsyftar försäljningens verkan i sakrättsligt hänseende och inte betalningsvillkor o.d.

Beredningen framhåller att innebörden av exekutiv försäljning i första hand bestäms av vad som enligt kronofogdemyndighetens beslut säljs. När kronofogdemyndigheten vid försäljning av viss egendom gör förbehåll för särskild rätt därtill, skall köparen naturligtvis respektera denna rätt. Å andra sidan gäller att om rättighet måste förbehållas vid exekutiv försäljning för att den skall bestå, egendomen belastas av rättigheten endast om sådant förbehåll har skett. Tvistiga frågor bör enligt beredningen i allmänhet klaras ut innan försäljning sker, men undantag kan vara påkallade. Fastighet kan t.ex. ibland böra säljas med upplysning om att vissa frågor är oklara, såsom beträffande fastighetens gränser eller i fråga om tillbehör. Även när sådan upplysning inte är att betrakta som formligt köpevillkor är den av betydelse för köparens rätt.

Beredningens förslag utgår från att verkställd försäljning skall ha vunnit laga kraft för att den skall få åsyftad verkan. Det är inte avsett att denna ståndpunkt skall hindra att såld egendom, om det är lämpligt, omedelbart överlämnas till köparen när denne har betalt köpeskillingen, trots att försäljningen inte har vunnit laga kraft.

Beredningen framhåller att tredje man kan överklaga verkställd försäljning och få den undanröjd. Försäljningen kan också möjligen bli undanröjd efter anlitande av extraordinära rättsmedel. När lagakraftvunnen försäljning inte medför att tredje man förlorar sin rätt till såld egendom, kan han även vända sig direkt mot köparen och vindicera egendomen resp. i fråga om särskild rätt till egendomen kräva att denna rätt respekteras.

Beträffande tredje mans rätt mot köparen när denne inte är skyddad nämner beredningen den situationen att tredje mannen har hunnit gardera sig vid köpeskillingsfördelningen och därvid har fått ut hela eller en del av köpeskillingen. Han bör givetvis inte både behålla vad han då har mottagit och få egendomen åter från köparen. Beredningen utgår från att tredje mannen måste, mot återfående av egendomen, utge till köparen vad han har lyft av köpeskillingen jämte upplupen ränta. Om åter tredje mannen endast har vänt sig direkt mot köparen och vunnit tillbaka egendomen från denne, har köparen rätt att få gottgörelse för erlagd köpeskilling av gäldenären eller borgenär som är ersättningsskyldig enligt 4 § i 15 kap.

Beredningen anmärker att det vid försäljning av lösöre, löpande skuldebrev o.d. som kan vara föremål för exstinktivt godtrosförvärv eventuellt kan inträffa att köparen har efter försäljningen kommit i ond tro innan han får egendomen i sin besittning. Han kan då överklaga försäljningen, om han med hänsyn till vunna upplysningar inte vill stå fast vid köpet. Har även köpeskillingsfördelning hunnit äga rum, måste också den helt eller delvis gå åter för att syftet skall uppnås. Undanröjande av fördelningen kan givetvis vålla komplikationer, om medlen redan har betalts ut. Det är emellertid ytterligt osannolikt att situationen skall inträffa. Beredningen har därför inte ansett det påkallat att göra något undantag från de allmänna reglerna om godtrosförvärv. Annars kunde det i och för sig vara tänkbart att – med avvikelse från vad som anses gälla vid godtrosförvärv av hithörande egendom – hänföra kravet på god tro till försäljningsögonblicket i stället för besittningstagandet.

I fråga om annan lös egendom än nyss har nämnts blir, anför beredningen, köpare av egendomen inte skyddad, frånsett fall då utmätningen har företräde framför överlåtelse från gäldenären eller då tredje mannen har förlorat sin rätt efter föreläggande (jfr 2 §). Om köparen får kännedom om att egendomen i själva verket inte tillhörde gäldenären, är han inte skyldig att stå fast vid köpet men torde vara hänvisad att anlita ordinärt eller extraordinärt rättsmedel för att få försäljningen hävd. Köparen kan ha intresse därav för att han skall återfå erlagd köpeskilling, om det finns någon praktisk möjlighet därtill. Även här kan tänkas uppkomma sådana komplikationer som nyss har nämnts i fall då köpeskillingsfördelning har hunnit äga rum. Om man i likhet med beredningen inte är beredd att låta lagakraftvunnen exekutiv försäljning ge köparen ovillkorlig rätt till det sålda, kan emellertid inte undvikas att man teoretiskt får räkna med sådana komplikationer.

Beredningen påpekar att bestämmelserna om verkan av försäljning är tillämpliga inte bara vid försäljning på auktion utan även vid underhandsförsäljning, när sådan får äga rum.

Föredraganden. Frågan vilken rätt till exekutivt såld egendom som bör tillkomma köparen resp. tredje man som var rätt ägare till egendomen har behandlats närmare under kapitelrubriken. Som framgår av vad som anförs där delar jag beredningens mening att exekutiv försäljning som regel bör ge köparen samma rätt i förhållande till tredje man som frivillig försäljning. Beredningen har föreslagit en bestämmelse härom i 1 § i 15 kap. Av bestämmelsen framgår att exekutiv försäljning i allmänhet inte ger köparen ett ovillkorligt skydd. Genom en sådan regel undanröjs också den ovisshet som f.n. råder i frågan. Jag godtar sålunda beredningens förslag.

Bestämmelsen förutsätter att försäljningen har vunnit laga kraft. Jag vill påpeka att för klagan över exekutiv försäljning föreslås generellt gälla en tid av tre veckor, räknad från försäljningen (18 kap. 9 § tredje stycket).

2 § I denna paragraf, som motsvarar 15 kap. 2 § i beredningens förslag, anges vissa undantag från huvudregeln i 1 § om köpares rätt till exekutivt såld egendom.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att beträffande överlåtelse av olika slag av egendom gäller enligt uttryckliga bestämmelser eller oskrivna regler att besittningstagande, denuntiation eller annan åtgärd skall ha vidtagits för att överlåtelsen skall gälla mot överlåtarens borgenärer. Utmätning som sker innan sådan åtgärd har vidtagits har företräde framför överlåtelsen. Enligt 5 kap. 27 § i beredningens förslag får gäldenären i allmänhet inte förfoga över utmätt egendom till skada för utmätningssökanden. Utmätningen har alltså i princip företräde framför överlåtelse som sker i strid med nämnda förfogandeförbud. Vad nu har sagts gäller i princip även pantupplåtelse. De problem som kan uppkomma beträffande konkurrens mellan utmätning och överlåtelse (resp. pantsättning) har beredningen behandlat närmare under 5 kap. 28 §.

Beredningen erinrar vidare om att 5 kap. 19 och 24 §§ i förslaget ger möjlighet att vid tvist om äganderätten till utmätt egendom förelägga tredje man att väcka talan i saken vid domstol vid påföljd att han förlorar sin rätt mot sökanden, om han inte iakttar föreläggandet.

Gemensamt för samtliga nu nämnda fall är enligt beredningen att när utmätning ger sökanden företräde framför överlåtelse eller pantutfästelse till tredje man eller tredje man efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden, utmätt egendom får säljas men att tredje man inte har förlorat sin rätt i förhållande till utmätningsgäldenären. Denna rätt har emellertid övergått i rätt till överskott efter skedd försäljning resp. ett mer eller mindre omfattande ersättningsanspråk.

Angående förhållandet mellan utmätning och panträtt på grund av inteckning ges, anför beredningen vidare, bestämmelser i 9 § förmånsrättslagen och 5 kap. 28 § andra stycket i förslaget. Utmätning kan även ge företräde framför annan upplåtelse av rättighet än pantutfästelse. Enligt 5 kap. 28 § tredje stycket i beredningens förslag medför utmätning av fast egendom företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning söks av rättigheten. I fråga om dessa rättigheter gäller, anför beredningen, att försäljningsvillkoren reglerar huruvida de skall bestå efter försäljningen eller falla bort.

Mot bakgrund av det sagda föreslår beredningen i 15 kap. 2 § vissa undantag från huvudregeln i 1 §, vilka enligt beredningen kan tyckas vara självklara men som ändå har synts böra anges uttryckligen, om principen i 1 § blir lagfäst. I första stycket av paragrafen anges sålunda att den som förvärvar egendom vid exekutiv försäljning skall vara skyddad när utmätning enligt lag – skriven eller oskriven – ger företräde framför överlåtelse av egendomen eller upplåtelse av särskild rätt till denna. Under "särskild rätt" inkluderas enligt beredningen i första hand panträtt men

däri ingår även annan begränsad sakrätt. Bl.a. hör nyttjanderätt till fast egendom hit, även om detta f.n. inte synes ha någon praktisk betydelse. I den mån nyttjanderätt till lös egendom över huvud kan bli bindande mot upplåtarens borgenärer faller upplåtelse därav in under bestämmelsen.

I andra stycket av 2 § uppmärksammas det fallet att tredje man efter föreläggande enligt 5 kap. 19 eller 24 § i förslaget har förlorat sin rätt mot sökanden. Bestämmelsen innebär att tredje man därmed även har förlorat sin talan mot den som vid efterföljande exekutiv försäljning förvärvar egendomen. Vad som har sagts nu gäller däremot, framhåller beredningen, inte när föreläggande har meddelats enligt 5 kap. 25 § beträffande influtna medel, trots att tvisten även i sådant fall, åtminstone prejudiciellt, avser frågan vem egendomen tillhörde.

Beredningen påpekar att i fråga om registrerat skepp och fast egendom kompletteras 2 § av bestämmelserna i 3 § i förslaget. När försäljning av sådan egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen har erlagts, blir köparen skyddad under där angivna förutsättningar, även om 2 § inte är tillämplig. Beträffande sambandet mellan 2 och 3 §§ framhåller beredningen att om förutsättning för förvärvares skydd finns redan enligt 2 §, kronofogdemyndigheten kan utan vidare sälja egendomen. Klagan över utmätningen och försäljningen som grundas på påstådd bättre rätt till egendomen kan inte leda till något resultat. Om däremot 2 § inte är tillämplig, kan tredje man eventuellt efter klagan över utmätningen och försäljningen få dem undanröjda. Men om försäljningen vinner laga kraft, går tredje mannens rätt till egendomen förlorad under förutsättningar som anges i 3 §, frånsett att försäljningen eventuellt kan angripas med extraordinärt rättsmedel.

Remissyttrandena. Utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m. tar upp det fallet att utmätning har skett för fordran, som är förenad med panträtt eller retentionsrätt i den utmätta egendomen. Utredningen framhåller att exekutivköparens rätt i sådant fall liksom borgenärens enligt sakens natur gäller mot var och en. Konkurrerande äganderättsanspråk kan inte avse mer än eventuell rätt till utdelning ur köpeskillingen. Enligt utredningen är väl det nu sagda självklart men tillräckligt viktigt för att komma till klart uttryck i lagtexten.

Föredraganden. Beredningen har i 15 kap. 2 § föreslagit bestämmelser om köparens rätt till exekutivt såld egendom dels för det fallet att utmätningen har företräde framför överlåtelse av den utmätta egendomen eller upplåtelse av särskild rätt till egendomen dels för det fallet att tredje man efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Bestämmelserna innebär att i dessa fall även den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning är skyddad mot tredje mannens anspråk. Förslaget har i sak godtagits av samtliga remissinstanser.

För egen del vill jag framhålla att det förhållandet att utmätning har företräde framför tredje mans anspråk innebär att den utmätta egendomen

får tas i anspråk för utmätningssökandens fordran. En nödvändig konsekvens härav är att även den som köper egendomen vid exekutiv försäljning blir skyddad mot tredje mannens anspråk. Även om denna konsekvens får anses självklar, är det enligt min mening lämpligt att en uttrycklig föreskrift i saken tas upp i UB, särskilt mot bakgrund av den i 1 § upptagna huvudregeln om verkan av exekutiv försäljning. Däremot anser jag inte att i paragrafen behöver regleras förhållandet till upplåtelse av särskild rätt till egendom, som säljs exekutivt. Konkurrens mellan förvärv vid exekutiv försäljning och upplåtelse av särskild rätt till egendomen regleras nämligen inte i övrigt i förevarande kapitel.

I övrigt överensstämmer 2 § i departementsförslaget i sak med beredningens förslag. Eftersom bestämmelsen om företräde mellan utmätning och överlåtelse har avseende inte endast på situationer som regleras i lag utan även på fall som saknar uttrycklig lagreglering, har uttrycket "enligt lag" fått utgå i departementsförslaget.

En remissinstans har tagit upp det fallet att utmätning har skett för fordran, som är förenad med panträtt eller retentionsrätt i den utmätta egendomen, och förordat att uttrycklig bestämmelse meddelas om att exekutivköparen i sådant fall är skyddad mot tredje man som var rätt ägare till egendomen. Med anledning härav vill jag påpeka att när bestämmelserna i förevarande kapitel reglerar företrädet mellan den som förvärvar utmätt egendom vid exekutiv försäljning och tredje man som var rätt ägare till egendomen, avses fall då egendomen på grund av tredje mannens äganderätt rätteligen inte hade kunnat tas i anspråk för utmätningssökandens fordran. I det nu berörda fallet tillhörde egendomen visserligen tredje man vid tiden för utmätningen. Borgenären har emellertid på grund av sin säkerhetsrätt varit berättigad att ta i anspråk egendomen oavsett vem som var ägare, låt vara att utmätningsgäldenären inte har varit behörig att representera egendomen. Härav följer också att den som har förvärvat egendomen vid exekutiv försäljning är skyddad mot anspråk från tredje mannen. Någon uttrycklig bestämmelse härom behövs inte enligt min mening. I den mån egendomen har gett överskott skall detta naturligtvis tillkomma tredje mannen och inte utmätningsgäldenären.

3 § Denna paragraf innehåller särskilda bestämmelser beträffande registrerat skepp och fast egendom. Den motsvarar 15 kap. 3 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 201 § 4 mom. UL gäller att sedan utmätt fast egendom eller utmätt skepp, andel däri eller villkorlig äganderätt till sådant skepp eller andel däri har sålts, utmätningen inte får överklagas annat än i samband med klagan över försäljningen. Det innebär att klagan över utmätningen är avskuren sedan försäljningen har vunnit laga kraft.

Bestämmelsen i 201 § 4 mom. UL kompletteras av reglerna i 213 a §. Där anges i 1 mom. första meningen att när exekutiv försäljning av fast

egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen har erlagts, den som åberopar annat förvärv av egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare har förlorat sin rätt mot köparen. Enligt andra meningen i 1 mom. har även den som åberopar att gäldenärens eller någon hans företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl inte gällde mot rätte ägaren förlorat sin rätt mot köparen, om lagfart var beviljad för gäldenären vid den exekutiva försäljningen. I 2 mom. föreskrivs beträffande registrerat skepp, andel däri eller villkorlig äganderätt till sådant skepp eller till andel däri att om exekutiv försäljning av sådan egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen har erlagts, köparens förvärv skall gälla, även om gäldenären inte var rätt ägare, såvida gäldenärens åtkomst var inskriven vid försäljningen.

Lagberedningen. I 3 § i 15 kap. har beredningen tagit upp bestämmelser som överensstämmer med 213 a § 1 och 2 mom. UL. Bestämmelserna ansluter emellertid till paragrafens lydelse enligt remiss till lagrådet den 26 april 1972. Beredningen påpekar att bestämmelserna är begränsade till försäljning av registrerat skepp och fast egendom. Av 2 kap. 9 och 10 §§ i beredningens förslag framgår emellertid att bl.a. även andel i skepp eller fastighet och villkorlig äganderätt till sådan egendom inbegrips.

Beredningen erinrar om att i förarbetena till de nuvarande bestämmelserna har förutsatts att dessa inte skulle kunna med framgång åberopas av köpare som har förfarit svikligt, t.ex. om han som utmätningssökande har anvisat egendomen till utmätning trots att han kände till att gäldenären inte var ägare. Beträffande registrerat skepp tillägger beredningen att redan bestämmelsen i 19 § sjölagen och 15 kap. 2 § i beredningens förslag ger praktiskt sett exekutivköparen det skydd som avses med första stycket av 3 §.

I fråga om talan mot bakomliggande utmätning erinrar beredningen om att enligt beredningens förslag även försäljningen skall handhas av kronofogdemyndigheten. Om verkan av lagakraftvunnen försäljning från sistnämnda utgångspunkt regleras så som sker i beredningens förslag, synes det inte finnas tillräcklig anledning att avskära tredje man från möjligheten att överklaga själva utmätningen sedan försäljningen har vunnit laga kraft. Någon motsvarighet till 201 § 4 mom. UL tas därför inte upp i beredningens förslag. I sak innebär ändringen enligt beredningen inte stor skillnad. Vad frågan gäller är endast huruvida rätt ägare som har försuttit tid att överklaga skedd försäljning skall få lyfta influtna medel som alltjämt finns tillgängliga eller om dessa skall gå till utmätningssökanden eller annan borgenär resp. till den som i ärendet har antagits vara ägare.

I anslutning till 3 § nämner beredningen det fallet att egendom, vilken framstår som tillbehör till fastighet, har sålts för sig. Om sådan försäljning har avsett objekt som kan vara föremål för godtrosförvärv och försäljningen har vunnit laga kraft, kan enligt beredningen tredje man inte göra gällande någon rätt till egendomen, frånsett möjligheten att använda extra-

ordinära rättsmedel mot godtroende köpare. Däremot är han oförhindrad att hos kronofogdemyndigheten göra gällande sin rätt till influtna medel. Denna möjlighet upphör emellertid när medlen har disponerats på bindande sätt.

Om även själva fastigheten har sålts och för tillbehör influtna medel har tagits i beräkning vid bestämmande av villkoren för försäljningen, torde sålunda enligt beredningen denna disposition inte kunna angripas annat än genom klagan över försäljningen av fastigheten, eventuellt med hjälp av extraordinärt rättsmedel. Medlens användning har, anför beredningen, genom 13 kap. 16 § fixerats till vissa fordringar och denna bindning kan inte hävas utan att fastighetsförsäljningen undanröjs (jfr 6 kap. 12 § första stycket andra meningen JB). Skulle försäljning av själva fastigheten inställas och sker fördelning av de influtna tillbehörsmedlen, blir fördelade medel också oåtkomliga för tredje man, sedan fördelningsbeslutet har vunnit laga kraft (jfr 6 kap. 13 § JB), med det förbehåll som följer av 15 kap. 5 § i beredningens förslag.

Föredraganden. Som jag har framhållit i det föregående bör beträffande exekutiv försäljning av registrerat skepp och fast egendom gälla ett mera långtgående skydd för köparen än vid försäljning av annan egendom. Jag godtar sålunda i princip vad beredningen har föreslagit i 15 kap. 3 §. I departementsförslaget har emellertid bestämmelserna avfattats i överensstämmelse med den nu gällande lydelsen av 213 a § UL.

I första stycket av 3 § behandlas registrerat skepp och i andra stycket fast egendom. Att bestämmelsen i första stycket, som uttryckligen nämner endast registrerat skepp, är tillämplig även beträffande andel i registrerat skepp och villkorlig äganderätt till sådant skepp eller till andel däri följer av 1 kap. 10 § i departementsförslaget. Enligt 1 kap. 9 § jämställs skeppsbygge med skepp.

Jag delar beredningens mening att i UB inte bör tas upp motsvarighet till vad som f.n. gäller enligt 201 § 4 mom. UL om att utmätning av skepp m.m. och fast egendom inte får överklagas sedan exekutiv försäljning av egendomen har vunnit laga kraft.

4 § I paragrafen regleras gäldenärens och borgenärs ersättningsskyldighet mot köparen, när dennes förvärv inte står sig mot tredje man. Paragrafen motsvarar 15 kap. 4 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Några uttryckliga regler om ersättningsansvar för utmätningsgäldenären när tredje man tillhörig egendom har tagits i anspråk finns inte i UL. Sådant ansvar har emellertid ansetts åvila gäldenären, om den som vid exekutiv försäljning har förvärvat utmätt egendom tvingas avstå egendomen till tredje man. Hur långt ansvaret sträcker sig torde dock vara ovisst. Bestämmelserna om hemulsansvar i 59 § lagen (1905:38 s. 1) om köp och byte av lös egendom och i 4 kap. 21 § JB torde inte vara fullt ut analogiskt tillämpliga på exekutiv försäljning.

Utmätningssökande, som har fått betalning i följd av exekutiv försäljning av egendom som sedermera frångår köparen, torde inte vara skyldig att utge ersättning till köparen annat än på brottslig grund och möjligen även om han i annat fall inte var i god tro.

Lagberedningen. Beträffande gäldenärens ansvar mot köpare som nödgas avstå exekutivt förvärvad egendom till tredje man anser beredningen att det ligger närmast till hands att inte utan vidare ålägga gäldenären annan förpliktelse än att ersätta köparen dennes skada i den mån gäldenären åvilande skulder har blivit betalda och han har fått uppbära överskott. Dessutom bör gäldenären kunna åläggas att ersätta även annan skada som han har vållat köparen, om han har förfarit vårdslöst. De förpliktelser som nu har nämnts föreslås alltså åvila gäldenären även om han inte själv som säljare har gjort något åtagande. Bestämmelser härom har tagits upp i första stycket av 15 kap. 4 §.

Den ersättning som i första hand bör tillkomma köparen med anledning av att egendomen frångår honom motsvarar, anför beredningen, den köpeskilling som han har erlagt. Gäldenärens strikta ansvar är maximerat på samma sätt. Av köpeskillingen kan emellertid en del ha betalts ut till panthavare eller annan förmånsberättigad borgenär, som var berättigad till betalning ur egendomen oavsett vem som var ägare. I den mån sådan borgenär har fått betalt ur köpeskillingen bör inte gäldenären – lika litet som borgenären – vara skyldig ersätta köparen för dennes skada med anledning av försäljningen.

Vad som har förekommit vid försäljningen och därav föranledd likvid har enligt beredningen betydelse även för den inbördes uppgörelse som måste äga rum mellan köparen och tredje mannen. Om köpeskilling som köparen har erlagt har använts till betalning av sådan borgenärs fordran som har nämnts nyss, bör köparen inte vara skyldig att avträda egendomen till tredje mannen utan att han gottgörs för att köpeskillingen har använts till tredje mannens nytta. Eljest skulle denne kunna göra en obehörig vinst på köparens bekostnad. Beredningen utgår från att detta gäller utan särskild bestämmelse. Att i förevarande sammanhang uttryckligen reglera rättsverkningarna av klander för de speciella fall som här är i fråga har inte synts lämpligt.

Beträffande ränta på det belopp för vilket gäldenären skall svara utgår beredningen från att reglerna i 2 kap. 18 § om skyldighet att utge ränta på uppburna medel som skall betalas tillbaka blir tillämpliga, direkt eller analogiskt.

Beredningen utgår från att kronofogdemyndigheten, frånsett vad som direkt följer av lag, inte kan ådra gäldenären personligen några inomobligatoriska förpliktelser genom försäljning som myndigheten verkställer. Däremot kan gäldenären i samband med exekutiv försäljning tänkas frivilligt åta sig visst ansvar. Ett sådant åtagande regleras inte i förslaget.

I fråga om borgenärs ansvar är det enligt beredningens mening rimligt att

borgenär som har fått betalning åläggs att i motsvarande mån solidariskt med gäldenären gottgöra köparen skada som denne har lidit, om borgenären inte var i god tro när han mottog betalning. Bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av 4 §. Den är avsedd att gälla även beträffande annan borgenär än utmätningssökanden, t.ex. företagsinteckningshavare. Med att borgenären inte var i god tro avses enligt beredningen att borgenären insåg eller hade bort inse att han på grund av tredje mans rätt till egendomen inte hade rätt till betalning ur denna. Om borgenären t.ex. har gjort godtrosförvärv av panträtt, skall han givetvis vara skyddad. Beredningen framhåller att bestämmelsen över huvud inte grundar något ersättningsanspråk mot borgenär, vilken hade panträtt som gällde mot rätte ägaren. Panthavaren kan då inte vara i ond tro beträffande sin rätt till betalning.

Eftersom försäljningen handhas av kronofogdemyndigheten torde enligt beredningen någon undersökningsplikt inte åvila borgenär i fråga om gäldenärens rätt till egendomen. Skadeståndsansvar kan därför praktiskt sett knappast komma i fråga annat än om borgenären ändå kände till omständigheter som tydde på att egendomen inte tillhörde gäldenären. Vad angår den tidpunkt då borgenär måste ha varit i god tro för att bli skyddad mot ersättningsanspråk anser beredningen att borgenär, som före försäljningen eller köpeskillingsfördelning kommer i ond tro, inte har anspråk på att skyddas mot återkrav med anledning av betalning som därefter sker till honom. Det naturliga synes vara att kräva god tro hos borgenären när han får betalning. Med betalning bör likställas att medel har avsatts för borgenärens räkning.

Beredningen framhåller att den föreslagna möjligheten för köparen att, om han går miste om den förvärvade egendomen, vända sig mot borgenär som inte var i god tro är avsedd att omfatta även det fallet att både borgenären och köparen var i ond tro. Det torde i allmänhet även då ligga närmare till hands att borgenären får bära den förlust som det kan medföra för honom att ersätta köparen än att motsvarande förlust skall drabba köparen. Undantag kan emellertid enligt beredningen tänkas då jämkning på grund av köparens medvållande bör ske enligt allmänna regler.

Även i fråga om borgenärs ersättningsskyldighet bör enligt beredningen ränta beräknas enligt reglerna i 2 kap. 18 §.

Om begränsad sakrätt som köparen inte har behövt räkna med finnes belasta den sålda egendomen, bör enligt beredningen åtminstone bestämmelsen om ersättningsskyldighet för culpös gäldenär när exekutivt såld egendom frångår köparen tillämpas analogiskt.

Remissyttrandena. Svea hovrätt ifrågasätter om inte en regel om ansvar för rättsliga fel bör ha en vidare räckvidd än brist i gäldenärens äganderätt och gälla även rådighetsinskränkningar och andra begränsningar i gäldenärens rätt som drabbar köparen. Om emellertid de föreslagna bestämmelserna uppfattas som endast avseende äganderätt som

frångår köparen, kan man enligt hovrätten fråga sig om gäldenärens ansvar bör gälla alltid. När egendomen frångår köparen måste enligt hovrätten situationen ha varit sådan att köparen inte har gjort något godtrosförvärv, vilket kan ha berott på ond tro eller, vid lösöre, att egendomen inte har traderats. Har gäldenären gjort en dubbeldisposition, är det tydligt att han bör svara mot köparen. I andra fall verkar frågan mer tveksam. Läget kan i vart fall inte helt likställas med situationen vid frivillig försäljning. Hovrätten tar också upp frågan vad som över huvud skall gälla om fel i sålt gods och om ansvaret för sådant fel. Motiven klargör visserligen att gäldenären inte personligen åtar sig inomobligatoriska förpliktelser, men man kan då enligt hovrätten fråga sig om kronofogdemyndigheten åtar sig sådana eller om köparen inte har vanliga köprättsliga rättigheter.

Beträffande bestämmelsen i andra stycket förutsätter *jordbrukskasseförbundet* att begreppet god tro när det gäller juridiska personer ges samma innebörd som i JB. Bank bör alltså inte förutsättas vara i ond tro på grund av kunskap hos tjänsteman som inte handlägger själva indrivningsärendet.

Föredraganden. Beredningen har i 15 kap. 4 § föreslagit regler om den situationen att den som har förvärvat egendom vid exekutiv försäljning har fått avstå egendomen till tredje man som var rätt ägare. Bestämmelserna innebär att gäldenären och borgenär är skyldiga att under vissa förutsättningar ersätta den skada som köparen härigenom har lidit. En remissinstans har ifrågasatt om inte även ansvaret för rådighetsinskränkningar och andra begränsningar i gäldenärens rätt som drabbar köparen bör regleras. Med anledning härav vill jag framhålla att i förevarande kapitel regleras över huvud inte annan rättsverkan av exekutiv försäljning än sådan försäljnings verkan mot tredje man som gör anspråk på äganderätten till egendomen och köparens rätt i sådana fall. Bestämmelserna härom har sin grund i att det emellanåt förekommer att tredje man efter exekutiv försäljning gör anspråk på den sålda egendomen. De har också nära samband med reglerna i 4 kap. i departementsförslaget om förhållandet till tredje man och om lösandet av tvist om äganderätten som kan uppkomma under handläggningen av ett utsökningsmål (4 kap. 17–26 §§). Frågan om andra rättsliga fel eller om rådighetsfel i exekutivt såld egendom torde vara av mera teoretiskt än praktiskt intresse. Det skulle dessutom knappast vara möjligt att generellt reglera denna fråga i UB beträffande all slags egendom. Jag anser sålunda att i paragrafen inte bör tas upp bestämmelser angående andra fel i exekutivt såld egendom än sådant som utgörs av att egendomen inte tillhörde gäldenären.

Beredningens förslag om i vad mån den som har förvärvat egendom exekutivt men nödgats avstå egendomen till tredje man skall vara berättigad till ersättning för sin förlust går ut på att gäldenären skall vara ersättningsskyldig i den mån någon hans skuld har blivit betald till följd av

försäljningen eller han själv har fått betalning ur köpeskillingen samt att ondtroende borgenär skall vara ersättningsskyldig i den mån han har fått betalning. Har gäldenären handlat vårdslöst, skall hans ersättningsskyldighet dock inte vara begränsad på sätt har sagts nu. Förslaget har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser. En remissinstans har dock ifrågasatt om gäldenärens ersättningsansvar bör gälla i alla fall då egendomen frångår köparen. Med anledning härav vill jag nämna följande.

Huvudregeln i 1 § om företrädet mellan exekutivköparen och tredje man som var rätt ägare kan sägas innebära att exekutivköparen i princip får vika för tredje mannen. Viktiga undantag härifrån gäller emellertid, i första hand när köparen har gjort godtrosförvärv till lösöre m.m. och i fall som avses i 2 och 3 §§. När tredje man tillhörig egendom har tagits i anspråk genom utmätning och exekutiv försäljning, har gäldenären gjort en oberättigad vinst. Denna består i att honom åvilande skuld har blivit betald och att han eventuellt har fått uppbära överskott av köpeskillingen. Även om gäldenären inte har förtigit omständigheter som kronofogdemyndigheten inte kände till eller på annat sätt medverkat till att egendom som tillhörde tredje man har tagits i anspråk, är det enligt min mening rimligt att gäldenären skall vara skyldig att ersätta köparens skada i den mån den motsvarar sådan vinst. Detta gäller även om köparen undantagsvis har måst avstå egendomen till tredje man på grund av ond tro. Jag godtar därför beredningens förslag om gäldenärens ersättningsansvar. Bestämmelserna har emellertid i departementsförslaget förtydligats så att det framgår klart att de reglerar endast fall då köparen tvingas avstå egendomen på grund av att den tillhörde tredje man. Även ett par andra jämkningar har gjorts i förtydligande syfte.

Även andra stycket i paragrafen, som reglerar borgenärs ersättningsskyldighet, överensstämmer i sak med beredningens förslag. Som en remissinstans har antytt bör god tro hos borgenär som är bank eller annan juridisk person inte vara utesluten enbart därför att annan tjänsteman hos borgenären än den eller de som har haft befattning med indrivningen av borgenärens fordran kände till eller borde ha känt till att den utmätta egendomen inte tillhörde gäldenären, om det vid ett bedömande av omständigheterna inte framstår som rimligt att lägga detta borgenären till last (jfr prop. 1971:179 s. 36).

En remissinstans har tagit upp frågan vad som över huvud skall gälla angående fel i exekutivt såld egendom och om ansvaret för sådana fel. De problem som kan uppkomma när exekutivt såld egendom påstås vara behäftad med fel av olika slag kan emellertid inte behandlas närmare inom ramen för förevarande lagstiftningsärende. Jag vill endast nämna följande. Som beredningen har framhållit ådrar inte kronofogdemyndigheten gäldenären några köprättsliga förpliktelser genom exekutiv försäljning. Exekutiv försäljning får anses avse egendomen i befintligt skick. Detta gäller också vid underhandsförsäljning, även om det inte har angetts

uttryckligen. Köparen bör därför inte kunna åberopa faktiska fel i egendomen annat än under särskilda förutsättningar, t.ex. om egendomen inte motsvarar den beteckning under vilken den har bjudits ut (se beträffande frivillig försäljning av lös egendom på auktion 48 § köplagen; jfr 83 § första stycket 8 USK). Beträffande rättsliga fel som består i att den sålda egendomen visar sig vara belastad med en rättighet som köparen inte har behövt räkna med anser jag i likhet med beredningen att ersättningsskyldighet i vart fall bör åvila gäldenären, om han har förfarit vårdslöst.

Om köparen vill häva köpet, måste beaktas att exekutiv försäljning sker genom beslut av kronofogdemyndigheten. För köpets hävande måste därför krävas att försäljningen undanröjs efter klagan över denna i ordinär eller extraordinär väg. Jag vill påpeka att enligt 18 kap. 21 § tredje stycket i departementsförslaget användande av särskilda rättsmedel inte utan synnerliga skäl får föranleda att exekutiv försäljning hävs.

Den närmare bedömningen av de problem som kan uppkomma när någon som har förvärvat egendom genom exekutiv försäljning undantagsvis gör gällande att egendomen är behäftad med fel torde kunna överlämnas åt rättstillämpningen.

5 § Paragrafen, som motsvarar 15 kap. 5 § i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om tredje mans rätt mot gäldenären och borgenär i fall då tredje mannens äganderätt går förlorad genom exekutiv försäljning eller genom indrivning av utmätt fordran.

Gällande rätt. När exekutiv försäljning medför att tredje man förlorar sin egendom, kan gäldenären vara ersättningsskyldig mot tredje mannen på inomobligatorisk grund. Även i andra fall torde gäldenären kunna bli skyldig utge ersättning. Under vilka förutsättningar sådan ersättningsskyldighet föreligger är emellertid ovisst. Det är också oklart om ersättningsskyldigheten är begränsad till vad som har kommit gäldenären till godo eller om gäldenären är ersättningsskyldig för hela den skada som tredje mannen har lidit.

Utmätningssökanden eller annan borgenär som har fått betalning torde inte vara återbetalningsskyldig mot tredje man som har förlorat sin egendom annat än på skadeståndsrättslig grund.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att när själva utmätningen ger företräde framför överlåtelse av egendomen, det enligt 15 kap. 2 § första stycket skall gälla till förmån även för den som har förvärvat egendomen vid den exekutiva försäljningen. Om föreläggande har meddelats enligt 5 kap. 19 eller 24 § och tredje mannen inte har efterkommit föreläggandet, har han förlorat sin rätt mot sökanden, såvida inte denne själv har väckt talan mot tredje mannen inom föreskriven tid. Säljs egendomen därefter exekutivt, skall enligt 2 § andra stycket i 15 kap. nämnda påföljd gälla till förmån även för den som därvid förvärvar egendomen. Däremot medför, påpekar beredningen, inte reglerna i 2 § att tredje mannen har förlorat sin

rätt i förhållande även till gäldenären. Han kan visserligen inte kräva att egendomen utges till honom in natura men är oförhindrad att göra gällande ersättningsanspråk på inom- eller utomobligatorisk grund. Om t.ex. tredje mannen/ägaren har hyrt ut lös egendom till gäldenären och denna egendom har tagits i mät för fordran mot den senare, är tredje mannen i princip oförhindrad att göra gällande de påföljder som i allmänhet inträder i fall då medkontrahenten inte kan återlämna hyrd egendom. Har tredje mannen genom att inte efterkomma föreläggande visat försummelse att ta till vara sina egna intressen, kan dock gäldenärens skadeståndsförpliktelse komma att påverkas därav och eventuellt falla bort.

Beredningen har inte ansett anledning föreligga att reglera vilka rättsföljder som kan inträda, om gäldenären till följd av exekutiv försäljning inte kan fullgöra sina förpliktelser enligt avtal som rör den utmätta egendomen. Denna fråga lämnas därför helt åt sidan i förslaget. Däremot synes det lämpligt att reglera vilka förpliktelser som oavsett avtal kan uppkomma för gäldenären, om tredje mans egendom tas i mät för den förres skulder och säljs. Enligt beredningens mening kan gäldenärens förpliktelse mot tredje man i detta fall bestämmas på samma sätt som i 4 § första stycket har angetts för det fallet att egendom som tillhörde tredje man har sålts och köparen har förlorat egendomen.

Tillämpade på den situation som avses i 5 § innebär reglerna i 4 §, anför beredningen, att tredje mannen får rätt till skadestånd av gäldenären i den mån fordran mot denne har blivit betald genom försäljningen eller gäldenären själv har fått del av köpeskillingen. Har gäldenären förfarit vårdslöst, får tredje mannen även i övrigt rätt till ersättning för sin förlust, dvs. utan nämnda begränsning. Om betalning har utgått för fordran som annan än gäldenären var personligen betalningsskyldig för, bör första stycket i 4 § kunna tillämpas analogiskt mot den sålunda personligen betalningsskyldige som har befriats från sitt betalningsansvar.

Genom den exekutiva försäljningen kan betalning ha utgått till borgenär som under alla omständigheter var berättigad att få betalning ur egendomen, oavsett om gäldenären eller tredje man var rätt ägare. Genom sådan betalning har enligt beredningen tredje mannen regelmässigt inte lidit någon skada. Det kan inträffa att genom försäljningen betalning, t.ex. på grund av panträtt, har tillfallit någon som inte hade personlig fordran mot utmätningsgäldenären. Om panträtten var giltig även mot rätte ägaren/tredje mannen, har denne regelmässigt inte heller i sådant fall lidit någon skada av att panthavaren har fått betalt vid försäljningen. Det måste alltid för att ersättning skall utgå konstateras att tredje mannen har lidit någon skada genom skedd betalning.

Det bör enligt beredningen uppmärksammas att tredje man kan bli lidande inte bara genom att honom tillhörig egendom säljs utan även genom att en honom tillhörig fordran, som med orätt har blivit utmätt, drivs in och används till betalning av utmätningssökandens fordran. Över-

skott kan även i sådana fall ha överlämnats till utmätningsgäldenären. Tredje mans rätt i den nu berörda situationen bör enligt beredningen regleras på samma sätt som om honom tillhörig egendom har sålts.

Frågan om tredje mans rätt mot utmätningssökanden eller annan borgenär som har fått betalning bör enligt beredningen regleras på samma sätt som i 4 § andra stycket har föreslagits beträffande köparens rätt.

I enlighet med det anförda föreskrivs i 5 § i beredningens förslag att när exekutiv försäljning av egendom eller indrivning av utmätt fordran medför att tredje mans rätt till egendomen går förlorad, vad som i 4 § sägs om köpares rätt till skadestånd av gäldenären och borgenär skall ha motsvarande tillämpning i fråga om skada som tredje mannen har lidit. Beredningen framhåller att 5 § inte är tillämplig mot utmätningssökanden eller annan borgenär i fall som avses i 2 §. Beträffande det fall som nämns i 2 § andra stycket påpekar beredningen att när tredje man efter föreläggande har förlorat sin rätt genom underlåtenhet att efterkomma föreläggandet, han har förlorat sin rätt mot sökanden och försäljningen åsamkar inte honom någon ny förlust i den delen.

Remissyttrandena. Svea hovrätt framhåller att gäldenärens ansvar mot tredje man torde kunna gälla endast i fråga om sådan tredje mans rätt som är upplåten av gäldenären eller eljest har gällt mot honom. Det förefaller tveksamt vad som skall begäras av den som råkar ut för utmätning. Hovrätten nämner det fallet att utmätning sker av gäldenärens fastighet, i vilken finns en bostadsrätt som inte är sakrättsligt skyddad. Hovrätten undrar om gäldenären ådrar sig skadeståndsansvar för att han inte vid utmätningen har sett till att bostadsrätten blev iakttagen och förbehållen.

Föredraganden. I 15 kap. 5 § i beredningens förslag regleras tredje mans rätt mot gäldenären och mot utmätningssökanden och andra borgenärer, när tredje mannen har förlorat sin egendom genom exekutiv försäljning eller genom indrivning av utmätt fordran. Vad beredningen har föreslagit härom har inte föranlett erinran från någon remissinstans. En remissinstans, som synes ha utgått från att den föreslagna bestämmelsen avser begränsade rättigheter som går förlorade för tredje man, har emellertid tagit upp vissa frågor som har samband därmed. Med anledning härav vill jag understryka att förevarande paragraf i departementsförslaget, liksom motsvarande bestämmelse i beredningens förslag, endast reglerar tredje mans förlust av äganderätten till såld egendom resp. indriven fordran. Jag godtar beredningens förslag härom. I departementsförslaget har emellertid paragrafens lydelse jämkats i ett par hänseenden.

I anslutning till vad nyssnämnda remissinstans har anfört om det fallet att bostadsrätt går förlorad vill jag påpeka att enligt 38 § bostadsrättslagen (1971:479) gäller att bostadsrätt upphör, om det hus i vilket bostadsrättshavarens lägenhet finns säljs exekutivt. Bostadsrättsföreningen är därvid skyldig att utge skälig ersättning till bostadsrättshavaren för bostadsrätten. Om föreningen inom viss tid träder i likvidation eller försätts i konkurs,

skall dock ersättningen bestämmas enligt särskilda grunder. Vidare gäller enligt paragrafen att om bostadsrätten upphör på grund av exekutiv försäljning av huset och lägenheten har tillträtts, skriftligt hyresavtal skall anses ingånget. Jag vill också erinra om att i 7 kap. 19 och 20 §§ JB finns bestämmelser om rätt till ersättning för rättighetshavare som avses där av tidigare fastighetsägare, när rättigheten upphör med anledning av fastighetens exekutiva försäljning (jfr 12 kap. 47 § fjärde stycket i departementsförslaget).

6 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om tredje mans rätt till ersättning av staten i vissa fall. Den motsvarar 15 kap. 6 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 213 a § 3 mom. UL föreskrivs att tredje man, vars rätt till fast egendom har gått förlorad enligt 1 mom. andra meningen i samma paragraf, är berättigad till ersättning av staten enligt samma bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt har gått förlorad genom frivillig försäljning. Vidare anges att det sagda har motsvarande tillämpning när tredje man enligt 2 mom. har förlorat sin rätt till skepp som är registrerat här i riket.

Lagberedningen. Första stycket i 15 kap. 6 § i beredningens förslag överensstämmer med 213 a § 3 mom. UL i paragrafens lydelse enligt remiss till lagrådet den 26 april 1972. Beredningen påpekar att bestämmelsen inte gäller luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg.

I andra stycket i beredningens förslag anges att staten inträder i tredje mannens rätt enligt 5 § (jfr 18 kap. 7 § JB och 353 § sjölagen). Beredningen har inte ansett behövligt att ange att statens regressrätt förutsätter att tredje mannen har fått ersättning av staten.

Remissyttrandena. Statens ansvar för skada som har tillfogats tredje man till följd av exekutiv försäljning är enligt *advokatsamfundet* alltför begränsat. Samfundet förordar bestämmelser som innebär generell rätt för tredje man – med undantag för det fall att tredje mannen inte har efterkommit föreläggande – att få all skada ersatt av staten, oavsett om gäldenären, borgenär eller kronofogdemyndigheten kan lastas för skadan. Staten bör därefter inträda i tredje mannens rätt gentemot den som har vållat skadan. Vidare anmärker samfundet att uppdelningen av 6 § på två stycken är missvisande, om statens regressrätt avses vara begränsad till de fall som berörs i 6 § första stycket.

Föredraganden. Enligt beredningens förslag skall statens ansvar för skada som tredje man lider genom exekutiv försäljning vara begränsat till vissa fall som rör registrerat skepp och fast egendom. En remissinstans har ansett att staten bör generellt svara för skada som åsamkas tredje man när dennes rätt går förlorad genom exekutiv försäljning. Som jag har anfört under kapitelrubriken är jag emellertid inte beredd att föreslå ett generellt ersättningsansvar för staten. Jag godtar sålunda att staten skall inträda

endast i de fall som avses med den av beredningen föreslagna regeln. Lydelsen har emellertid i departementsförslaget jämkats till överensstämmelse med den nu gällande lydelsen av 213 a § 3 mom. UL.

Att första meningen i första stycket av paragrafen är tillämplig även i fråga om andel i här i riket registrerat skepp och villkorlig äganderätt till sådant skepp eller till andel däri följer av 1 kap. 10 § i departementsförslaget. Enligt 1 kap. 9 § jämställs registrerat skeppsbygge med registrerat skepp.

De regler om statlig ersättningsskyldighet till vilka hänvisas finns i 18 kap. 4–7 §§ JB och i 349 och 351–353 §§ sjölagen.

Andra stycket i paragrafen har i departementsförslaget jämkats i förtydligande syfte.

15 kap. Införsel

Detta kapitel motsvarar 4 kap. beredningens förslag. Det överensstämmer i huvudsak med nuvarande bestämmelser om införsel men innehåller också vissa föreskrifter som saknar motsvarighet i gällande rätt.

Gällande rätt. Bestämmelser om införsel i lön finns i införsellagen (1968:621). Med lön jämställs vissa andra ersättningar och förmåner. Lagen kompletteras av närmare föreskrifter i USK och förordningen (1969:21) om införsel och utmätning i sjukpenning m.m. 1969 års förordning innehåller även, på grund av bemyndigande i 28 § första stycket införsellagen, vissa föreskrifter beträffande förfarandet vid införsel i sjukpenning m.m. som avviker från införsellagens bestämmelser.

Efter antagandet av införsellagen har flera paragrafer i lagen ändrats, varav de flesta efter det att beredningen avgav sitt förslag till UB.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att införsel i avlöning är en mycket anlitad exekutionsform vars betydelse snarare ökar än minskar. Införsel skall hållas isär från utmätning av avlöning som regleras i 8 kap.

Föreskrifterna i 4 kap. beredningens förslag ersätter bestämmelserna i införsellagen. Beredningen anser sig inte ha anledning att ta upp till förnyad diskussion i vilken omfattning införsel bör få äga rum eller att över huvud ta upp 1968 års lagstiftning till revision. Vissa smärre jämkningar har emellertid varit behövliga. I enlighet härmed har beredningen i sina motiv, utöver redogörelse för jämkningarna, endast gett orienterande upplysningar och angett sambandet med andra bestämmelser i förslaget samt redogjort för vad som har tillkommit under senare tid.

Remissyttrandena. Bestämmelserna om införsel i beredningens förslag lämnas i allmänhet utan erinran i remissyttrandena. Några remissinstanser föreslår emellertid vissa ändringar i syfte bl.a. att införselinstitutet skall göras mera effektivt (se vidare under de särskilda paragraferna).

Föredraganden. Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.1) bör införsellagens bestämmelser i allt väsentligt utan ändring tas upp i UB. Med anledning av att vissa ändringar har förordats i remissyttrandena har jag emellertid övervägt i vad mån skäl föreligger till sådana ändringar. Frågan härom behandlas i anslutning till de olika berörda paragraferna. I övrigt har jag i allmänhet inte ansett det påkallat att lämna någon närmare motivering till bestämmelserna i kapitlet. Här kan i stället hänvisas till förarbetena till införsellagen, se betänkandet (SOU 1964:57) Utsökningsrätt III, prop. 1968:130, 1LU 1968:48 och rskr 1968:362. I fråga om senare ändringar i lagen får också hänvisas till förarbetena.

I departementsförslaget har beaktats de ändringar som har ägt rum i införsellagen efter det att beredningen avgav sitt förslag. Som beredningen har föreslagit bör en del mindre jämkningar göras i samband med att bestämmelserna i införsellagen tas upp i UB. Härutöver innehåller departementsförslaget vissa mindre ändringar av främst redaktionell natur. Bl.a. har till följd av att utmätning av lön behandlas i ett tidigare kapitel i balken vissa bestämmelser i 15 kap. kunnat ersättas av hänvisningar till motsvarande bestämmelser i kapitlet om löneutmätning. Här kan också nämnas att ordet avlöning genomgående har bytts ut mot den kortare termen lön. Vidare saknar departementsförslaget motsvarighet till 7 § (se under rubriken till 5 och 6 §§) och 27 § beredningens förslag.

I 25–27 §§ införsellagen meddelas bestämmelser om talan mot utmätningsmannens beslut angående införsel, om inhibition av införsel som äger rum på grund av skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag m.m. samt om kostnad i införselmål. Förevarande kapitel i departementsförslaget saknar, i likhet med 4 kap. beredningens förslag, motsvarighet till nämnda bestämmelser. Dessa frågor regleras i stället i 3, 17 och 18 kap. departementsförslaget (3 kap. 18 § andra stycket, 17 kap. 1 §, 2 § första stycket och 7 § samt 18 kap. 1 § och 9 § första stycket).

Enligt 28 § första stycket införsellagen får regeringen beträffande införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § andra stycket föreskriva de avvikelser från införsellagens bestämmelser om förfarandet som föranleds av målens beskaffenhet. I förordningen om införsel och utmätning i sjukpenning m.m. har meddelats en del särskilda bestämmelser om införsel i sjukpenning och liknande dagersättningar. Flertalet av dessa bestämmelser utgör verkställighetsföreskrifter till införsellagen. Bestämmelserna i 2 § förordningen får däremot anses vara sådana avvikande bestämmelser som åsyftas i 28 § första stycket införsellagen. Beredningens förslag innehåller i 4 kap. 27 § motsvarighet till bemyndigandet i 28 § första stycket införsellagen. Bestämmelser som avviker från UB:s regler måste emellertid meddelas i lag. På grund härav saknar departementsförslaget motsvarighet till 27 § beredningens förslag. Behövliga bestämmelser angående införsel i sjukpenning m.m. som avviker från reglerna om införsel i andra förmåner har i departementsförslaget

tagits upp i de aktuella paragraferna (5 och 9 §§).

Här kan nämnas att förhållandet mellan införsel och arbetsgivares rätt att kvitta med motfordran hos arbetstagaren regleras i 5 § lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt.

Införsel kan äga rum såväl i enskilt som i allmänt mål. Vissa bestämmelser i kapitlet är emellertid tillämpliga endast i enskilt mål (resp. i allmänt mål). Detta framgår omedelbart av de aktuella bestämmelserna och förevarande kapitel innehåller därför inte, i motsats till flera andra kapitel, någon avslutande föreskrift om att vissa bestämmelser inte gäller i allmänna mål.

Allmänna bestämmelser

1 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 1 § beredningens förslag, anger de fordringar för vilka införsel kan ske.

Gällande rätt. Enligt 1 § införsellagen får införsel äga rum för följande grupper av fordringar, nämligen 1. underhållsbidrag enligt GB eller FB, 2. bidrag som tillkommer kommun för omhändertaget barn enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen om socialhjälp, 3. skatter och allmänna avgifter i fall som särskilt föreskrivs samt 4. böter och viten.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med gällande rätt.

Med underhållsbidrag enligt GB eller FB åsyftas enligt beredningen i första hand underhållsbidrag som någon utger för att fullgöra lagstadgad underhållsskyldighet t.ex. till barn, föräldrar eller den med vilken han är eller har varit gift. Utfästelse att lämna understöd åt en person, mot vilken vederbörande inte är underhållsskyldig enligt vad som stadgas i GB eller FB, kan däremot inte åberopas som grundval för införsel. Beredningen framhåller att underhållsbidrag i vissa fall skall utgå med annat belopp än som anges i exekutionsurkunden. Enligt lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag skall omräkning ske till följd av ändring i penningvärdet. Denna lag torde inte kunna åberopas, när främmande rätt är tillämplig på frågan om skyldighet att utge underhållsbidrag. Däremot torde eventuell lag i främmande stat om automatisk förhöjning av underhållsbidrag böra tillämpas här i riket vid indrivning av underhåll som har fastställts enligt samma stats lag.

Begränsningen till underhållsbidrag enligt GB eller FB är enligt beredningen inte avsedd att utesluta införsel för underhåll enligt utländsk lag i motsvarande fall, när giltig exekutionstitel finns.

Beredningen anför vidare att införsel för underhållsbidrag kan sökas av den underhållsberättigade eller den som får företräda honom. Vidare kan barnavårdsnämnd som har utgett bidragsförskott använda införsel för sin regressfordran. Motsvarande torde gälla vårdnadshavare som har förskot-

terat underhåll. Däremot kan en vanlig överlåtelse av förfallna underhållsbidrag inte grunda rätt till införsel.

Om ansökningsförfarandet finns f.n. särskilda föreskrifter i 9–15 §§ USK. I beredningsförslaget ges vissa allmänna bestämmelser därom i 19 kap. Beredningen påpekar att punkt 2 i 1 §, som nämner vissa bidrag som tillkommer kommun, inte omfattar nyss berörda fall att barnavårdsnämnd återkräver utgivet bidragsförskott av den underhållsskyldige.

Beredningen framhåller att med skatter och allmänna avgifter enligt 1 § 3 avses i första hand endast svenska skatter och avgifter. Beträffande utländsk skatt och allmän avgift ges bestämmelser i lagen (1969:200) om uttagande av utländsk skatt, tull och annan allmän avgift. Denna lag ger regeringen fullmakt att förordna att sådan skatt eller avgift skall uppbäras och drivas in i samma ordning som svensk skatt eller allmän avgift.

Föreskriften i punkt 4 om böter och viten omfattar enligt beredningen böter av alla slag (dagsböter, penningböter och normerade böter), oavsett vilken myndighet som har ålagt dem. Endast här i riket ålagda böter eller viten åsyftas, om inte annat är föreskrivet (jfr 2 och 4 §§ lagen 1963:193 om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge ang. verkställighet av straff m.m.). Vad angår vite påpekar beredningen att införsel inte kan komma i fråga för uttagande av vite som har bestämts genom avtal och alltså närmast har karaktär av skadestånd.

Remissyttrandena. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* ställer sig tveksam till att böter och viten alltjämt skall få tas ut genom införsel.

Frågan om införsel bör få användas för uttagande av skadestånd på grund av brott tas upp av *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, som erinrar om att förbundet redan i sitt remissyttrande över förslag till nu gällande bestämmelser ifrågasatte om inte allvarliga försök borde göras att lösa frågan om införsel för sådant skadestånd. Förbundet finner det angeläget att saken övervägs på nytt.

Med anledning av beredningens påpekande att underhållsbidrag i vissa fall på grund av lagen om ändring av vissa underhållsbidrag skall utgå med annat belopp än som anges i exekutionstiteln hemställer *RSV* att den tveksamhet som f.n. råder om nämnda lags tillämplighet på interimistiska beslut undanröjs genom ett klarläggande uttalande i det nu aktuella lagstiftningsärendet.

Enligt *RSV* råder i rättstillämpningen viss oklarhet om införsel får äga rum hos dödsbodelägare för den del av den avlidnes skatteskuld som belöper på delägarens lott i boet. RSV, som anser införsel möjlig i denna situation, hemställer att detta kommer till uttryck i lagtext eller motiv.

Föredraganden. I samband med tillkomsten av 1968 års införsellag övervägdes närmare vilka fordringar som borde kunna tas ut genom införsel. Att införsel ansågs böra stå till buds för böter och viten motiverades närmast av kriminalpolitiska skäl. Därefter har inte förekommit något som ger anledning att, som en remissinstans har fört på tal, nu ute-

sluta böter och viten ur den privilegierade grupp av fordringar som kan tas ut genom införsel.

Även frågan huruvida införselinstitutet borde öppnas för skadeståndsfordringar, särskilt skadestånd på grund av brott, diskuterades ingående vid tillkomsten av nuvarande införsellag. Förhållandena har inte därefter ändrats så, att anledning finns att nu ompröva den ståndpunkt som intogs då. Jag vill erinra om att skadestånd, liksom fordringar i allmänhet, kan drivas in genom den särskilda form av utmätning som utgörs av utmätning av lön m.m. och som sker i införselliknande former. Departementsförslaget innehåller vissa jämkningar av de nuvarande reglerna om löneutmätning i syfte att sådan utmätning skall bli mera effektiv än f.n. Löneutmätning regleras i 7 kap. departementsförslaget. Här kan också påpekas att i prop. 1977/78:126 har föreslagits att den nuvarande möjligheten till ersättning från staten för skada på grund av brott skall vidgas. Det bör också nämnas att enligt 17 § i förevarande kapitel ges fordran för vilken löneutmätning skall ske ett visst skydd mot införsel för böter och viten. Jag är sålunda inte beredd att föreslå möjlighet till införsel även för skadestånd på grund av brott.

Beträffande skatter och allmänna avgifter innebär beredningens förslag att införsel får ske i fall som föreskrivs i lag eller annan författning. Frågan vilka skatter och allmänna avgifter som får tas ut genom införsel bör emellertid regleras i lag. I departementsförslaget har punkt 3 i 1 § jämkats i enlighet härmed.

I detta sammanhang kan påpekas att disciplinbot för krigsmän inte är att anse som böter (1 kap. 3 § BrB). Enligt 5 § tredje stycket lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän gäller emellertid om verkställigheten av disciplinbot som inte kan tas ut genom löneavdrag, frånsett vissa undantag, vad som är föreskrivet om bötesstraff. På grund härav blir vad som i förevarande kapitel sägs om böter tillämpligt även på disciplinbot.

Med anledning av vad beredningen har anfört om vem som kan söka införsel för underhållsbidrag vill jag påpeka att administrationen av bidragsförskott numera ankommer på försäkringskassorna, varför regressfordran på grund av utgett bidragsförskott drivs in av försäkringskassan.

I detta sammanhang vill jag nämna att i betänkandet (SOU 1977:37) Underhåll till barn och frånskilda har föreslagits åtskilliga ändringar i fråga om den familjerättsliga underhållsskyldigheten. Även frågan om återkrav för utgivna bidragsförskott berörs. Förslaget övervägs f.n. i justitiedepartementet.

I ett remissyttrande har begärts ett klarläggande uttalande i frågan huruvida lagen om ändring av vissa underhållsbidrag är tillämplig beträffande underhållsbidrag som utgår enligt interimistiskt beslut. Med anledning härav vill jag nämna att frågan har prövats av högsta domstolen i ett nyligen avgjort mål (Ö 563/76). Högsta domstolen ansåg därvid att nämnda lag inte är tillämplig på underhållsbidrag som har fastställts genom interimistiskt beslut.

En remissinstans har tagit upp frågan huruvida införsel för avliden persons skatt får äga rum hos dödsbodelägare för vad som belöper på hans lott i boet. Den situation som avses är tydligen den att boet har skiftats och att delägare är betalningsskyldig för skatten (jfr bl.a. 75 § 2 mom. kommunalskattelagen 1928:370). Med anledning härav vill jag framhålla att införsellagen utgår från att skatt eller allmän avgift, som faller under 1 § 3 införsellagen, också kan drivas in genom införsel när skatten eller avgiften på grund av särskild föreskrift får tas ut hos annan än den egentligen skatt- eller avgiftsskyldige (prop. 1968:130 s. 120). Det sagda har bekräftats i ett av högsta domstolen meddelat avgörande (NJA 1975 s. 353). Departementsförslaget har samma innebörd som införsellagen. Frågan huruvida verkställighet för uttagande av skatt eller allmän avgift kan ske hos annan än den egentligen skatt- eller avgiftsskyldige på grundval av exekutionstitel som avser den sist nämnde har berörts under rubriken till 4 kap.

2 § Denna paragraf, som motsvarar 4 kap. 2 § beredningens förslag, innehåller bestämmelser om de förmåner i vilka införsel kan äga rum.

Gällande rätt. Enligt 2 § första stycket införsellagen får genom införsel tas i anspråk 1. arbetstagares avlöning, vare sig den utgår i form av tidlön, ackordsersättning, provision eller annan gottgörelse, 2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning därvid är jämförlig med en arbetstagares, 3. periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av patent, mönsterrätt eller växtförädlarrätt eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse samt 4. vad som utgår såsom pension eller livränta. Med livränta skall enligt andra stycket i paragrafen vid tillämpning av lagen jämställas sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning. Tredje stycket i paragrafen innehåller en erinran om bestämmelserna i 22 § för fall då skälig lön inte utgår för gäldenärens arbete.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer, frånsett vissa redaktionella jämkningar, med 2 § införsellagen i paragrafens lydelse vid tiden för förslaget.

Remissyttrandena. Ett par remissinstanser, bl.a. *RSV*, anser att även arbetslöshetsunderstöd bör kunna tas i anspråk genom införsel.

Föredraganden. Genom lag 1976:175 har 2 § införsellagen ändrats. Ändringen innebar att sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning, numera kan tas i anspråk genom införsel inte endast för underhållsbidrag och kommunala bidragsfordringar utan även för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. I nämnda dagersättningar ingår bl.a. föräldrapenning. Ändringen av 2 § införsellagen har beaktats i departementsförslaget. Jag vill erinra om att vid 1976 års lagändring underströks angelägenheten av att kronofogdemyndigheten vid bestämmande av förbehålls-

beloppet tar hänsyn till de ökade utgifter som sjukdom eller motsvarande tillstånd ofta för med sig för den som är berättigad till sjukpenning m.m. (prop. 1975/76:27 s. 23, se även LU 1975/76:11 s. 7). I fråga om föräldrapenning och sjukpenning vid vård av barn underströks särskilt att hänsyn till de merutgifter som barnsbörden eller motsvarande förhållande föranleder givetvis skall tas vid bestämmande av förbehållsbeloppet samt att utrymme för införsel för skatter, böter o.d. i nämnda ersättningar därför ofta torde saknas (prop. s. 24).

Frågan vem som är arbetstagare i paragrafens mening bör prövas enligt allmänna civilrättsliga grundsatser. I detta sammanhang kan påpekas att innebörden av arbetstagarbegreppet diskuterades närmare i förarbetena till lagen om medbestämmande i arbetslivet (prop. 1975/76:105, bil. 1 s. 307 och 323). Den närmare avgränsningen gentemot fall där något arbetstagarförhållande inte föreligger torde dock inte ha så stor praktisk betydelse med hänsyn till att enligt punkt 2 i första stycket av paragrafen införsel kan äga rum även när en gäldenärs ställning är jämförlig med en arbetstagares.

Några remissinstanser har ansett att även förmåner vid arbetslöshet bör kunna bli föremål för införsel. Sådana förmåner utgörs numera i första hand av ersättning enligt lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring och kontant arbetsmarknadsstöd enligt lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd. Utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1977:141) kan också särskilt nämnas. Vissa förmåner vid arbetslöshet är numera av sådan storlek och karaktär i övrigt att det kan övervägas om de inte bör kunna bli föremål för införsel. Frågan om allmän arbetslöshetsförsäkring och andra frågor som har samband därmed utreds emellertid f.n. av 1974 års utredning (A 1974:08) om en allmän arbetslöshetsförsäkring. Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet har jag funnit lämpligast att låta prövningen av frågan huruvida vissa ersättningar vid arbetslöshet bör kunna tas i anspråk genom införsel anstå i avvaktan på utredningens arbete.

I detta sammanhang vill jag nämna att ersättning från det allmänna som utgår enligt den allmänna läkarvårds- resp. tandvårdsförsäkringen till bl.a. privatpraktiserande läkare resp. tandläkare för utfört arbete får anses falla under vad som i punkt 2 sägs om annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären än lön till arbetstagare. Jag får i övrigt hänvisa till vad som har anförts under 7 kap. 1 § beträffande motsvarande fråga vid utmätning.

Som införselbara förmåner har beredningen under första stycket 3, i överensstämmelse med gällande rätt, tagit upp periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, mönsterrätt eller växtförädlarrätt eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annan sådan rättighet eller för överlåtelse av rörelse. Mönsterrätt och växtförädlarrätt var inte upptagna i paragrafens ursprungliga lydelse utan har tillagts i samband med till-

komsten av mönsterskyddslagen (1970:485) resp. växtförädlarrättslagen (1971:392). Det torde emellertid knappast vara nödvändigt att i lagtexten särskilt ange samtliga dessa rättigheter. Det synes också olämpligt att behöva ändra lagtexten så snart det tillskapas en immateriell rättighet som anses böra kunna tas i anspråk genom införsel. I enlighet härmed anges under punkt 3 i departementsförslaget periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annan sådan rättighet eller för överlåtelse av rörelse. Av lydelsen framgår att bestämmelsen även omfattar immateriella rättigheter som kan jämställas med patent eller med rätt till litterärt eller konstnärligt verk. Härunder faller bl.a. mönsterrätt och växtförädlarrätt.

Sjukpenning och annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning har i beredningens förslag, i likhet med gällande lag, inte tagits upp som en särskild grupp i paragrafen utan har enligt en föreskrift i andra stycket jämställts med livränta, som nämns under punkt 4 i första stycket. De aktuella dagersättningarna kan emellertid knappast numera sägas stå livränta nära. Ersättningarna skall dessutom, i enlighet med 1976 års ändring av 2 § införsellagen, kunna tas i anspråk för samtliga införselbara fordringar. Med hänsyn härtill har ersättningarna tagits upp som en självständig grupp under en ny femte punkt i första stycket.

I övrigt överensstämmer paragrafen i departementsförslaget med beredningens förslag. Andra stycket har emellertid jämkats redaktionellt.

3 § Paragrafen innehåller förbud mot införsel i fall då gäldenären är juridisk person. Den motsvarar 4 kap. 4 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 4 § införsellagen föreskrivs att lagen inte är tillämplig när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person. För att utmätningsmannen snabbt skall bli informerad om gäldenärs dödsfall åligger det enligt 94 § andra stycket USK arbetsgivaren att anmäla detta för utmätningsmannen inom en vecka från det att arbetsgivaren fick kännedom om förhållandet.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer i sak med gällande rätt.

Remissyttrandena. Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen ifrågasätter om det finns tillräcklig anledning att lön, som betalas ut sedan löntagaren har avlidit, skall vara bättre skyddad än om den hade betalats ut dessförinnan. Beträffande andra juridiska personer än dödsbo anser utredningen att det i vissa fall finns ett befogat intresse från det allmännas sida att ta i anspråk ersättning för utfört arbete på samma sätt som en arbetstagares lön. Det förekommer enligt utredningen ofta att personer, som egentligen är att anse som anställda hos en eller ett fåtal arbetsgivare, bildar aktiebolag för att komma i ett bättre beskattningsläge. Vederlaget betalas ut direkt till bolaget och kan därför inte f.n. tas i

anspråk genom införsel eller utmätning i lön.

Föredraganden. Med anledning av vad som har anförts i det nyss återgivna remissyttrandet vill jag beträffande dödsbofallet påpeka att det vid tillkomsten av införsellagen ansågs att förbudet mot införsel när gäldenären är juridisk person inte skulle hindra att pågående införsel fortgår i inkomst som visserligen förfaller till betalning först efter gäldenärens död men som belöper på tiden före dödsfallet (prop. 1968:130 s. 123). Departementsförslaget har samma innebörd. Härutöver synes inte finnas något större utrymme för införsel när gäldenären är dödsbo. Inte heller i fråga om andra juridiska personer torde föreligga något större behov av att kunna företa införsel. Förmåner av det slag som kan bli föremål för införsel torde mera sällan tillkomma juridiska personer. Införselförfarandet passar dessutom mindre väl i fall då gäldenären är juridisk person. För juridisk persons skulder kan naturligtvis vanlig utmätning äga rum. Därvid kan även innestående fordran på arvode för utfört arbete tas i anspråk. Vid utmätning hos juridisk person (frånsett dödsbo) är beneficiereglerna inte tillämpliga (5 kap. 3 §). På grund av det anförda har jag inte funnit skäl att frångå beredningens förslag.

4 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 3 § beredningens förslag, innehåller en föreskrift som gör det möjligt att i följande paragrafer i allmänhet inte nämna andra förmåner än lön.

Gällande rätt. I 3 § införsellagen anges att vad som i det följande i lagen föreskrivs om införsel i avlöning har motsvarande tillämpning vid införsel i annan förmån samt att bestämmelser om arbetsgivare därvid gäller annan som utger förmån, i vilken införsel kan beviljas.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med 3 § införsellagen.

Föredraganden. Förevarande 4 § i departementsförslaget överensstämmer, frånsett en mindre jämkning, med 3 § beredningens förslag.

Särskilda förutsättningar för införsel

Föredraganden. I 5–7 §§ införsellagen finns bestämmelser om vissa förutsättningar för att införsel skall få äga rum. I 5 och 6 §§, som reglerar införsel för underhållsbidrag resp. kommunal bidragsfordran, ges föreskrifter dels angående exekutionstitlar, bl.a. huruvida dom eller beslut skall ha vunnit laga kraft, dels angående andra, särskilda förutsättningar för att införsel skall få äga rum för nämnda slag av fordringar. I 7 §, som behandlar skatter och allmänna avgifter samt böter och viten, föreskrivs att införsel för sådana fordringar får äga rum så snart förutsättningar för indrivning föreligger samt att beträffande böter eller viten som har ålagts genom hovrätts dom införsel dock inte, innan domen har vunnit laga kraft, får ske i annat fall än då domen avser disciplinbot.

I 4 kap. 5 och 6 §§ beredningens förslag, vilka svarar mot 5 och 6 §§ införsellagen, saknas motsvarighet till vad sist nämnda paragrafer innehåller om exekutionstitlar. Föreskrifter därom har i stället tagits upp i kapitlet om exekutionstitlar (3 kap.). På motsvarande sätt har i departementsförslaget bestämmelser om exekutionstitlar tagits upp i 3 kap.

I 4 kap. 7 § beredningens förslag, som svarar mot 7 § införsellagen, anges att införsel för skatter och allmänna avgifter får äga rum så snart förutsättningar för indrivning föreligger enligt vad som föreskrivs därom samt att i fråga om böter och viten 3 kap. 10 § gäller, om inte annat följer av särskilda bestämmelser. Frågan vid vilken tidpunkt införsel får äga rum för skatter och allmänna avgifter samt för böter och viten bör emellertid, liksom motsvarande frågor beträffande övriga införselbara fordringar, i UB behandlas enbart i kapitlet angående exekutionstitlar. I 3 kap. 23 § departementsförslaget har tagits upp bestämmelser i saken. Där anges i andra stycket att dom eller beslut varigenom har ålagts böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet inte får verkställas förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft samt att annan exekutionstitel i allmänt mål får verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt medgivet. Det sist sagda syftar bl.a. på bestämmelser i uppbördslagen. På grund härav saknar 4 kap. 7 § beredningens förslag motsvarighet i departementsförslaget.

5 § I denna paragraf anges särskilda förutsättningar för införsel för underhållsbidrag. Paragrafen motsvarar 4 kap. 5 § i beredningens förslag. Fjärde stycket saknar dock motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 5 § första stycket införsellagen anges som första mening att införsel för underhållsbidrag får äga rum, om bidraget är fastställt genom skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse eller genom lagakraftvunnen dom eller beslut som får verkställas lika med sådan dom. Enligt andra meningen förutsätts vidare att antingen bidragsbelopp, som får tas ut enligt andra stycket, utestår obetalt eller att gäldenären vid två eller flera tillfällen under de två senaste åren före införselbeslutet har underlåtit att betala i rätt tid och det är anledning anta att detta skall upprepas. I andra stycket föreskrivs att genom införsel får tas ut endast bidragsbelopp som har förfallit till betalning tidigast två år före början av den kalendermånad under vilken verkställigheten skall ske. Enligt tredje stycket får genom införsel inte tas ut annat bidragsbelopp än sådant som är förfallet när verkställighet skall ske eller som förfaller näst därefter. Mot bestämmelsen i tredje stycket korresponderar en föreskrift i 102 § USK om att medel som har flutit in till kronofogdemyndighet i införselmål inte får tillhandahållas den underhållsberättigade förrän det bidrag som medlen avser är förfallet.

I 2 § andra stycket förordningen om införsel och utmätning i sjukpenning m.m. föreskrivs beträffande införsel i sjukpenning att vid tillämpning av 5

§ andra och tredje styckena införsellagen innehållandet anses ske varje dag för vilken sjukpenning utgår. Bestämmelsen har enligt 6 § i förordningen motsvarande tillämpning i fråga om annan dagersättning som avses i 2 § andra stycket införsellagen.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med 5 § införsellagen i paragrafens lydelse vid tiden för beredningens förslag. Eftersom regler om exekutionstitlar för all slags verkställighet har tagits upp i 3 kap. i förslaget har emellertid bestämmelsen i 5 § första stycket första meningen införsellagen om exekutionstitlar utgått i förslaget. Beredningen erinrar om att införsel enligt förslaget kan ske även på grund av dom som inte har vunnit laga kraft (3 kap. 7 §, jfr även 4 kap. 24 §).

Remissyttrandena. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* bör den föreslagna ändringen att införsel för underhållsbidrag kan äga rum på grund av dom som inte har vunnit laga kraft komma till tydligare uttryck, t.ex. genom uttalande i propositionen. *RSV*, som gör gällande att tiden för underhållsskyldighet f.n. börjar löpa först den dag då domen på underhållsbidrag vinner laga kraft, anser att förslaget att införsel skall kunna ske på grund av dom som inte är lagakraftvunnen innebär att tingsrätts dom får rättskraft från domsdagen. RSV har i princip inte något att erinra mot förslaget härom men anser att den nya ordningen bör komma till tydligare uttryck.

Föredraganden. Enligt 5 § i 3 kap., vilket är gemensamt för all verkställighet, får dom på betalningsskyldighet verkställas genast, om inte gäldenären nedsätter fordringsbeloppet eller ställer säkerhet enligt de närmare bestämmelser som anges i paragrafen. Härav följer att införsel för underhållsbidrag kan äga rum på grund av dom som inte har vunnit laga kraft. Jag anser inte att detta kräver något ytterligare förtydligande. Med anledning av vad RSV har anfört vill jag påpeka att möjligheten att få införsel på grund av dom som inte har vunnit laga kraft inte – lika lite som motsvarande möjlighet till utmätning – inverkar på underhållsskyldighetens omfattning. Tiden för underhållsskyldighet börjar f.ö. vanligtvis löpa vid annan tidpunkt än då domen angående underhållsskyldighet vinner laga kraft.

Genom lag 1976:624 har 5 § införsellagen ändrats. Ändringen innebar att vad andra stycket tidigare innehöll om bidrag som avsågs i 7 kap. 10 § FB, dvs. underhållsbidrag i samband med förlossning, utgick. Ändringen har beaktats i departementsförslaget. I övrigt överensstämmer första-tredje styckena i förevarande paragraf med beredningens förslag.

I likhet med vad som f.n. gäller enligt 2 § andra stycket förordningen om införsel och utmätning i sjukpenning m.m. bör, när införsel äger rum i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § första stycket 5 i förevarande kapitel, vid tillämpning av 5 § andra och tredje styckena innehållandet anses ske varje dag för vilken ersättning utgår. Som har framhållits under kapitelrubriken bör bestämmelse härom meddelas i balken. Sådan föreskrift har tagits upp som fjärde stycke i 5 §.

6 § Paragrafen innehåller särskilda förutsättningar för införsel för kommunala bidragsfordringar. Den motsvarar 4 kap. 6 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 6 § första stycket första meningen införsellagen anges att införsel för kommuns fordran på bidrag får äga rum, om beloppet har fastställts genom förbindelse eller lagakraftvunnet beslut enligt vad därom är föreskrivet. Enligt andra meningen får införsel inte avse annat bidrag än sådant som belöper på tiden efter fastställelsen eller, när denna har skett på ansökan, efter det att ansökningen gjordes. Bestämmelserna i 5 § första stycket andra meningen samt andra och tredje styckena har enligt andra stycket i 6 § motsvarande tillämpning vid införsel för kommunal bidragsfordran.

Lagberedningen. Bestämmelsen om exekutionstitlar för kommuns fordringar i 6 § första stycket första meningen införsellagen saknar motsvarighet i 4 kap. beredningens förslag. Beredningen framhåller att regler om skriftlig förbindelse angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt barnavårdslagen finns i 3 kap. 21 § första stycket beredningsförslaget. I fråga om införsel för bidrag som har bestämts genom beslut, dvs. av länsstyrelse (72 § andra stycket barnavårdslagen och 40 § lagen om socialhjälp), skall 3 kap. 22 § tillämpas. Detta innebär, påpekar beredningen, den nyheten att införsel kan ske även om beslutet inte har vunnit laga kraft. I övrigt överensstämmer 6 § beredningens förslag med 6 § införsellagen.

Föredraganden. Paragrafen i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Att skriftlig förbindelse angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt barnavårdslagen får föranleda införsel framgår av 3 kap. 1 och 18 §§ departementsförslaget. Villkoren för verkställighet av länsstyrelses beslut regleras i 3 kap. 19 §.

Förfarandet

7 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 8 § beredningens förslag, reglerar frågan om behörig kronofogdemyndighet i införselmål.

Gällande rätt. Enligt 8 § införsellagen tas fråga om införsel upp av utmätningsmannen i den ort där gäldenären är bosatt. Är denne inte bosatt här i landet, tas frågan upp i den ort där arbetsgivaren finns. I anslutning till dessa bestämmelser finns i 31 § USK föreskrifter om överlämnande av införselmål från en kronofogdemyndighet till annan, när ändring sker i de omständigheter som har betingat behörigheten.

Lagberedningen. I 4 kap. 8 § beredningens förslag anges att införsel söks hos kronofogdemyndigheten där gäldenären har sitt hemvist samt att om gäldenären inte har hemvist här i riket ansökningen tas upp där arbetsgivaren finns. Enligt den generella bestämmelsen i 2 kap. 4 § beredningens förslag förstås med svarandens hemvist i fråga om fysisk person den ort där han är bosatt.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Paragrafen har dock jämkats något i redaktionellt hänseende (jfr 4 kap. 8 §). Föreskrift om vad som avses med svarandens hemvist har i departementsförslaget tagits upp i 2 kap. 3 §.

Förevarande paragraf är tillämplig även i allmänna mål, trots att någon egentlig ansökan inte äger rum i sådana mål (jfr 1 kap. 7 § första stycket andra meningen, se även 2 kap. 30 § tredje stycket).

8 § Paragrafen innehåller bestämmelser om gäldenärens hörande. Den motsvarar 4 kap. 9 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 9 § första meningen införsellagen föreskrivs att innan beslut om införsel meddelas utmätningsmannen skall bereda gäldenären tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Enligt andra meningen behöver gäldenären dock inte höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om införsel hos den nya arbetsgivaren.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med gällande rätt. Beträffande allmänna mål erinrar beredningen om att gäldenären under indrivningsförfarandet kan genom kravbrev ha fått besked att införsel kommer att äga rum, om skulden inte betalas. Gäldenären behöver då enligt 39 § andra stycket USK inte underrättas på nytt annat än om det har förflutit lång tid sedan kravet framställdes eller hans hörande är önskvärt av annat skäl.

Beredningen har övervägt huruvida kronofogdemyndigheten borde få befogenhet att kalla gäldenären till förhör i mål angående införsel (jfr angående utmätning 5 kap. 13 §). Något praktiskt behov därav har dock beredningen inte ansett föreligga.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Med anledning av vad beredningen har anfört om gäldenärens underrättande i allmänt mål vill jag erinra om vad jag har framhållit i anslutning till 4 kap. 12 §. Vad som sägs där har tillämpning även på införselmål.

Jag vill tillägga att enligt den generella bestämmelsen i 2 kap. 10 § departementsförslaget kronofogdemyndigheten har möjlighet att även i införselmål hålla förhör med svaranden. En anledning att hålla förhör i sådana mål kan vara att tillförlitlig utredning om gäldenärens ekonomiska förhållanden inte kan vinnas på annat sätt och sådan utredning är nödvändig för målets prövning.

9 § Paragrafen innehåller regler om införselbelopp och förbehållsbelopp. Första stycket motsvarar 4 kap. 10 § första stycket beredningens förslag. Andra och tredje styckena saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. I 10 § första stycket införsellagen anges att utmätningsmannen bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas

gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan, vilken vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne (förbehållsbeloppet). Enligt andra stycket, vilket har tillagts genom lag 1976:90, bestäms förbehållsbeloppet med ledning av bestämmelserna om existensminimum i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen och anvisningarna till nämnda paragraf. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter angående beräkningen av förbehållsbeloppet. Tredje stycket i paragrafen innehåller en föreskrift för det fall att införsel för underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran skall ske för engångsbelopp.

Med stöd av bestämmelsen i 10 § andra stycket införsellagen (se även 3 § 4 instruktionen för riksskatteverket) har RSV senast den 29 november 1977 meddelat föreskrifter om beräknande av förbehållsbeloppet, vilka gäller för år 1978.

Enligt 2 § första stycket första meningen förordningen om införsel och utmätning i sjukpenning m. m. skall vid beslut om införsel i sjukpenning införselbeloppet och förbehållsbeloppet bestämmas per dag. I andra meningen i samma stycke anges att sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring för de fyra första dagarna av en sjukperiod, för vilka sjukpenning utgår, skall förbehållas gäldenären utan avdrag, om inte särskilda skäl föranleder annat. Enligt 6 § har vad som i förordningen sägs om sjukpenning motsvarande tillämpning i fråga om annan dagersättning som avses i 2 § andra stycket införsellagen.

Lagberedningen. Beredningens förslag till 4 kap. 10 § överensstämmer med 10 § införsellagen i paragrafens lydelse före 1976 års ändring.

Remissyttrandena. *Hovrätten för Västra Sverige* framhåller att vid bestämmande av förbehållsbeloppet bör även sammanlevandes – och inte bara familjens – behov beaktas. Enligt hovrätten bör därför lagtexten jämkas.

Föredraganden. Första stycket i 9 § överensstämmer med 10 § första stycket beredningens förslag. Med anledning av vad en remissinstans har anfört om att vid förbehållsbeloppets bestämmande hänsyn bör tas inte endast till familjens utan även till annan sammanlevandes behov vill jag påpeka att i förarbetena till 10 § införsellagen framhölls att om man och kvinna varaktigt sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden de bör kunna anses som en familj, oavsett om de har barn tillsammans eller inte (SOU 1964:57 s. 137, se även prop. 1968:130 s. 130). Departementsförslaget har samma innebörd. Jfr även 5 kap. 2 § och 7 kap. 4 §.

Genom 1976 års tillägg till 10 § införsellagen har införts bestämmelser som innebär att bestämmande av förbehållsbeloppet vid införsel samordnas med reglerna om existensminimum vid beskattning. En motsvarande bestämmelse har tagits upp i andra stycket av 9 § i departementsförslaget. Av skäl som jag har berört vid behandlingen av samma fråga under 7 kap. 4 § har något uttryckligt bemyndigande för regeringen

eller annan myndighet att meddela närmare föreskrifter i saken inte tagits med. Jag utgår från att sådana föreskrifter även i fortsättningen skall meddelas av RSV.

I likhet med vad som f.n. gäller enligt 2 § första stycket förordningen om införsel och utmätning i sjukpenning m.m. bör vid beslut om införsel i sjukpenning eller annan liknande dagersättning införselbeloppet och förbehållsbeloppet bestämmas per dag. Föreskrift härom bör meddelas i UB och har tagits upp i tredje stycket av 9 §.

Som har nämnts i det föregående innehåller 2 § första stycket förordningen om införsel och utmätning i sjukpenning m.m. en ytterligare föreskrift som avviker från införsellagens bestämmelser. Enligt den föreskriften skall sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring för de fyra första dagarna av en sjukperiod, för vilka sjukpenning utgår, förbehållas gäldenären utan avdrag, om inte särskilda skäl föranleder annat. Vid tillkomsten av föreskriften utgick sjukpenningen med förhållandevis låga belopp. I de flesta fall torde sjukpenningen inte ha överstigit förbehållsbeloppet och i fall då utrymme fanns för införsel torde endast mindre belopp ha kunnat tas ut. Numera utgår sjukpenningen med betydligt högre belopp och den företer även i övrigt likheter med lön. Det bör också nämnas att motsvarande föreskrift i den tidigare kungörelsen (1963:517) med vissa bestämmelser om införsel i sjukpenning m.m. – som innebar att antalet införselfria dagar ursprungligen uppgick till tre – hade samband med att sjukpenning inte utgick för de tre första dagarna av varje sjukperiod. Denna karenstid avskaffades emellertid år 1967. Jag vill i sammanhanget erinra om att den införselfria tiden närmast torde ha föranletts av en önskan att inte onödigtvis belasta berörda myndigheter.

Vid övervägande av frågan huruvida sjukpenningen under början av en sjukperiod alltjämt som regel bör vara införselfri och i så fall hur länge (jfr LU 1975/76:11 s. 6) bör även beaktas att kronofogdemyndigheten som regel inte får kännedom om att en gäldenär uppbär sjukpenning förrän viss tid har förflutit av sjukperioden. Jag har därför ansett att övervägande skäl talar för att inte i nu förevarande hänseende föreslå någon särreglering beträffande sjukpenning. Det kan inte antas att försäkringskassorna eller kronofogdemyndigheterna kommer att oskäligt betungas, om den aktuella föreskriften slopas.

Andra stycket i 10 § beredningens förslag har i departementsförslaget tagits upp i nästföljande paragraf.

10 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 10 § andra stycket i beredningens förslag, innehåller en regel om uppdelning av sökandens fordran för det fall att införsel för underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran skall ske för ett engångsbelopp.

Gällande rätt. I 10 § tredje stycket införsellagen föreskrivs att om i fall som avses i 1 § 1 eller 2 – dvs. vid införsel för underhållsbidrag eller

kommunal bidragsfordran – fråga är om införsel för engångsbelopp, utmätningsmannen skall, när det behövs, fördela beloppet på skilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid för vilken beloppet är avsett och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid tillämpning av införseln förfallna efter vad som sålunda har bestämts.

Lagberedningen. 4 kap. 10 § andra stycket beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med 10 § tredje stycket införsellagen.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med 10 § andra stycket beredningens förslag.

11–13 §§ Dessa paragrafer innehåller vissa ytterligare föreskrifter om förfarandet i införselmål, nämligen om skyldighet för arbetsgivaren att i vissa fall ändra sättet för utbetalande av lönen, om ändring och hävande av införsel samt om vissa underrättelser. De motsvarar 4 kap. 11–13 §§ beredningens förslag.

Gällande rätt. I 11 § införsellagen anges att om särskilda skäl föreligger, utmätningsmannen får föreskriva att arbetsgivaren skall anpassa sättet för avlöningens utbetalande så att införseln kan verkställas i därför lämpad ordning. Enligt 12 § första stycket skall beslut om införsel ändras, om anledning förekommer till det. Beslut om införsel för bidrag som avses i 1 § 1 eller 2 – dvs. underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran – skall enligt andra stycket i samma paragraf hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och det är anledning anta att bidragsskyldigheten skall fullgöras för framtiden. I 13 § föreskrivs att utmätningsmannen skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om införsel eller i fråga som avses i 11 eller 12 §.

I USK meddelas föreskrifter om underrättelser i andra fall än som avses i 13 § införsellagen och om sättet för meddelande av underrättelse.

Lagberedningen. 4 kap. 11–13 §§ i beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med motsvarande paragrafer i införsellagen. I anslutning till 12 § framhåller beredningen att fastän beslut om införsel kan ändras eller hävas av kronofogdemyndigheten part även har möjlighet att överklaga kronofogdemyndighetens beslut genom besvär till hovrätten. Besvären, som skall tillställas kronofogdemyndigheten, kan enligt förslaget leda till att kronofogdemyndigheten själv ändrar sitt beslut.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

Företrädesordning

Föredraganden. Detta avsnitt, som omfattar 14–18 §§, kan sägas innehålla en särskild förmånsrättsordning för införsel. Den allmänna

förmånsrättslagen är inte tillämplig, när olika fordringar konkurrerar vid införsel.

14 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 14 § beredningens förslag, reglerar företrädet mellan införselberättigad fordran och skatteavdrag.

Gällande rätt. Enligt 14 § införsellagen har införsel för underhållsbidrag företräde framför skatteavdrag, medan skatteavdraget har företräde vid annan införsel.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med gällande rätt.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

15 § Denna paragraf innehåller bestämmelser om företrädet mellan olika införselbara fordringar. Den motsvarar 4 kap. 15 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Är fråga om införsel för olika slags fordringar, har de enligt 15 § första stycket införsellagen gruppvis företräde i den ordning i vilken de har tagits upp i 1 §. I fråga om samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade föreskrivs i andra stycket att innehållet belopp skall fördelas efter de löpande bidragens storlek samt att om mera har innehållits än som svarar mot de löpande bidragen bidrag som har stått ute längre har företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet. Enligt tredje stycket i paragrafen skall delbetalning, som inflyter på viss underhållsberättigads fordran, i första hand avräknas på det belopp som har stått ute längst och alltjämt kan tas ut genom införsel. Fjärde stycket slutligen innehåller bestämmelse att av fordringar som avses i 1 § 2–4 har inom varje grupp vad som har stått ute längst företräde.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer i sak med 15 § införsellagen i paragrafens lydelse vid tiden för beredningens förslag.

Föredraganden. I departementsförslaget har beaktats den ändring som har skett av 15 § införsellagen efter det att beredningen avgav sitt förslag.

I övrigt överensstämmer departementsförslaget med beredningens förslag.

16 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 16 § beredningens förslag, innehåller bestämmelse om jämkning av underhållsbidrag.

Gällande rätt. Om underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § GB överstiger vad som skäligen bör tillkomma familjen, får enligt 16 § första stycket första meningen införsellagen underhållsbidraget vid tillämpning av 15 § jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel samtidigt äger rum. Enligt andra meningen får, om det är påkallat av särskilda skäl, jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen fordras för den underhållsberättigades försörjning. I andra stycket av paragrafen föreskrivs att första stycket har motsvarande

tillämpning, om skatteavdrag eller utmätning inte kan äga rum till följd av införsel för underhållsbidrag som avses där.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med gällande rätt. Beredningen framhåller att vad som sägs i paragrafen om underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § GB även gäller underhållsbidrag som här i riket eller utomlands har fastställts enligt främmande lags bestämmelser i den mån de svarar mot nämnda lagrum i GB.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

I betänkandet (SOU 1977:37) Underhåll till barn och frånskilda har föreslagits ändringar beträffande den familjerättsliga underhållsskyldigheten som även berör 5 kap. 5 § GB. Om förslaget genomförs bör förevarande paragraf jämkas.

17 § Denna paragraf, som motsvarar 4 kap. 17 § beredningens förslag, reglerar konkurrensen mellan införsel och utmätning.

Gällande rätt. I 17 § första stycket första meningen införsellagen anges att införsel går före utmätning. Enligt andra meningen skall dock införsel för fordran som avses i 1 § 4 – dvs. böter och viten – ändras eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran. Har införsel för viss fordran beviljats i pension, livränta eller vederlagsfordran som avses i 2 § 3 och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har enligt 17 § andra stycket införselfordringen företräde till betalning ur vad som inflyter till följd av utmätningen. I fråga om fordran som avses i 1 § 1 eller 2 – dvs. underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran – gäller vad som har sagts nu bidragsbelopp som har förfallit när utmätningen är fullbordad eller förfaller näst därefter. I paragrafens tredje stycke föreskrivs att belopp som har innehållits enligt införsellagen inte får utmätas för annan gäldenärens skuld.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med gällande rätt. Andra stycket andra meningen i 4 kap. 17 § innebär dock ändring så till vida att tidpunkten för utmätningsbeslutets meddelande och inte för utmätningens fullbordande skall vara avgörande för i vilken utsträckning införselfordringen skall ha företräde.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Den jämkning som andra stycket andra meningen innebär i förhållande till gällande rätt torde inte annat än undantagsvis leda till annat resultat än den nuvarande bestämmelsen i saken.

18 § I paragrafen, som motsvarar 4 kap. 18 § beredningens förslag, ges en bestämmelse om införsel under konkurs.

Gällande rätt. Enligt 18 § införsellagen får införsel äga rum utan hinder

av gäldenärens konkurs, i den mån inte avlöning eller annat som införseln gäller skall ingå i konkursboet enligt 27 § KL.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med gällande rätt.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag.

Arbetsgivares skyldigheter

19 § I denna paragraf, som motsvarar 4 kap. 19–21 §§ beredningens förslag, hänvisas till bestämmelser i 7 kap. angående arbetsgivares skyldigheter.

Gällande rätt. I 19 § första stycket införsellagen föreskrivs att införselbeloppet skall innehållas endast i den mån avlöningen överskjuter förbehållsbeloppet. I andra stycket anges att arbetsgivaren skall tillställa utmätningsmannen innehållet belopp på tid och sätt som denne bestämmer samt att utmätningsmannen, om särskild anledning förekommer, får ålägga arbetsgivaren att omedelbart tillställa honom innehållet belopp. Betalar arbetsgivaren ut avlöning i uppenbar strid mot beslut om införsel eller underlåter han att inom föreskriven tid eller på anfordran tillställa utmätningsmannen innehållet belopp, får enligt 20 § utmätningsmannen omedelbart hos arbetsgivaren genom utmätning ta ut vad som har skolat innehållas eller har innehållits. I 21 § ingår en straffbestämmelse för fall då arbetsgivare underlåter att redovisa belopp som har skolat innehållas.

I 22 § första stycket införsellagen föreskrivs att om gäldenären arbetar i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och till följd därav fordran som avses i 1 § 1 eller 2 – dvs. underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran – inte kan tas ut genom införsel, utmätningsmannen får ålägga arbetsgivaren att, för tid efter det att beslut därom har meddelats och till dess annat förordnas, till utmätningsmannen utge så mycket som hade kunnat tas ut genom införsel om skälig lön hade utgått för arbetet. Innan beslut meddelas skall såväl gäldenären som arbetsgivaren få tillfälle att yttra sig. Enligt andra stycket i 22 § skall det som sålunda utges räknas som genom införsel innehållen lön. Underlåter arbetsgivaren att utge belopp som har bestämts genom beslutet, har 20 § motsvarande tillämpning.

Lagberedningen. Bestämmelserna i 4 kap. 19–21 §§ beredningens förslag överensstämmer, frånsett redaktionella jämkningar, med 19, 20 och 22 §§ införsellagen. Motsvarighet till straffbestämmelsen i 21 § införsellagen har tagits upp som 28 § i 4 kap.

Remissyttrandena. Några remissinstanser anser att kronofogdemyndighetens befogenhet enligt 21 § beredningens förslag bör vidgas till att avse även andra införselbara fordringar än underhållsbidrag och kommunala bidragsfordringar.

Föredraganden. I departementsförslaget har arbetsgivares skyldigheter vid införsel reglerats genom hänvisning till motsvarande bestämmelser vid löneutmätning i 7 kap. 16–18 §§. I sak överensstämmer departementsförslaget med beredningens förslag. Kronofogdemyndighetens befogenhet att ingripa mot gäldenär som arbetar utan skälig lön har emellertid utsträckts till att avse även skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. Det är uppenbart angeläget att illojala förfaranden från gäldenärer kan motverkas även i sådana fall. Jag vill erinra om att enligt departementsförslaget skall motsvarande befogenhet stå till buds även vid löneutmätning. Det förtjänar måhända påpekas att när ingripande i införselmål med tillämpning av förevarande paragraf jämförd med 7 kap. 18 § sker mot gäldenär som arbetar utan skälig lön, åtgärden givetvis skall likställas med införsel och inte med löneutmätning (jfr 7 kap. 18 § andra stycket).

En straffbestämmelse motsvarande 21 § införsellagen har tagits upp i 25 § i departementsförslaget.

Verkan av införsel

20 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 22 § beredningens förslag, innehåller förbud för gäldenären att förfoga över sin rätt i strid mot införseln.

Gällande rätt. När införsel har beviljats, får enligt 23 § införsellagen gäldenären inte förfoga över sin rätt genom överlåtelse eller på annat sätt så att verkställigheten hindras eller försvåras, om inte utmätningsmannen medger det av särskilda skäl.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med 23 § införsellagen. I förslaget har dock tillagts uttrycklig föreskrift om att sökanden skall höras innan kronofogdemyndigheten medger undantag från förfogandeförbudet.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med 4 kap. 22 § i beredningens förslag.

21 § Denna paragraf reglerar gäldenärens betalningsansvar i fall då belopp som har innehållits av arbetsgivaren inte kan tas ut av denne. Paragrafen motsvarar 4 kap. 23 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 24 § införsellagen anges att om medel har innehållits för fordran, gäldenären inte vidare är betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det inte kan tas ut hos arbetsgivaren.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med 24 § införsellagen i paragrafens lydelse vid tiden för beredningens förslag.

Föredraganden. 24 § införsellagen har ändrats genom lag 1975:1265. Ändringen innebar att bestämmelsen, som tidigare inte var tillämplig beträffande underhållsbidrag, har vidgats till att gälla samtliga införselbara fordringar. I departementsförslaget har nämnda ändring beaktats. I övrigt

överensstämmer förevarande paragraf i departementsförslaget med 4 kap. 23 § beredningens förslag. Lydelsen har dock jämkats något.

Redovisning och fördelning

22 § Denna paragraf, vilken motsvarar 4 kap. 24 § beredningsförslaget, innehåller bestämmelser om tid för redovisning.

Gällande rätt. Införsellagen saknar bestämmelser om redovisning till borgenären. En del sådana föreskrifter meddelas däremot i USK. Bl.a. föreskrivs i 102 § USK att medel som har influtit till kronofogdemyndighet i enskilt införselmål skall skyndsamt tillhandahållas den underhållsberättigade, dock inte förrän det bidrag som medlen avser är förfallet.

Lagberedningen. Beredningen har ansett det lämpligt att i 4 kap. ta upp motsvarighet till bestämmelsen i 137 § UL om tid för redovisning i mål om utmätning. I 24 § första stycket anges sålunda att medel som har influtit genom införsel skall redovisas utan dröjsmål.

Som framgår av den tidigare redogörelsen kan enligt beredningsförslaget införsel för underhållsbidrag äga rum på grund av dom som inte har vunnit laga kraft. I så fall bör enligt beredningen medlen inte få betalas ut utan att säkerhet ställs, med undantag för sådana fall då verkställighet får äga rum som om domen hade vunnit laga kraft (jfr 3 kap. 11 §). Om domen ändras så att underhållsskyldigheten helt eller delvis upphävs, skall meddelad införsel i motsvarande mån gå åter. Det följer av 3 kap. 26 § i förslaget och beredningen hänvisar till vad som sägs där. Införsel kan enligt 4 kap. 1 § 2 även äga rum på grund av länsstyrelses beslut om fastställande av bidrag som avses i 72 § andra stycket barnavårdslagen eller 40 § socialhjälpslagen. Enligt 3 kap. 22 § skall i fråga om länsstyrelsens beslut tillämpas vad som gäller om dom.

I enlighet med det sagda har som andra stycke i 24 § i 4 kap. tagits upp en bestämmelse att om införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2 har ägt rum på grund av dom eller beslut som inte äger laga kraft eller får verkställas som dom vilken har vunnit laga kraft medlen inte får betalas ut utan att säkerhet ställs. Vid införsel för fordran som har nämnts nu kan det inte i praktiken – frånsett förbindelse – väntas förekomma annan exekutionstitel än dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket eller därmed jämställda beslut (jfr 3 kap. 3 och 22 §§). Beredningen har därför inte ansett det behövligt att begränsa nämnda regel på sätt som i 14 kap. 16 § 1 har skett beträffande utbetalning efter utmätning.

Enligt 1 § 3 kan införsel även äga rum för skatter och allmänna avgifter. Beredningen framhåller att angående redovisning av indrivna skatter och restitution av vad som har influtit för mycket, t.ex. om debitering ändras, finns bestämmelser bl.a. i uppbördslagen. Sådana fall omfattas alltså inte av andra stycket i förevarande 24 § i förslaget. Andra stycket gäller inte heller införsel för böter och viten enligt 1 § 4.

Remissyttrandena. Enligt *RSV*, som framhåller att paragrafen avser endast enskilda mål, finns inte anledning att ändra vad som f.n. gäller enligt 102 § USK om redovisning i sådana mål. Verket föreslår att motsvarighet till den bestämmelsen tas upp i första stycket av 24 §.

Föredraganden. Jag delar RSV:s mening att redovisning i enskilda införselmål liksom f.n. bör ske skyndsamt, dock inte förrän det bidrag som avses med medlen är förfallet till betalning. Att redovisning sker skyndsamt är naturligtvis särskilt angeläget i fråga om underhållsbidrag, eftersom den underhållsberättigade ofta är beroende av bidraget för sin försörjning. Första stycket i paragrafen har avfattats i enlighet med det sagda. Frågan om redovisning av medel som har influtit genom införsel för skatter och allmänna avgifter eller böter och viten får liksom f.n. regleras i andra författningar.

Beredningens förslag i andra stycket att influtna medel inte får betalas ut utan att säkerhet ställs, när exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft eller får verkställas som lagakraftvunnen dom, avser inte bara införsel för underhållsbidrag utan även införsel för kommuns fordran på bidrag som avses i 1 § 2. Kommun är emellertid befriad från att ställa säkerhet (2 kap. 27 § departementsförslaget). Det skulle därför vara missvisande om fordran som avses i 1 § 2 nämndes i bestämmelsen. På grund härav har bestämmelsen i departementsförslaget begränsats till att gälla införsel för underhållsbidrag. I övrigt överensstämmer andra stycket med beredningens förslag.

23 § Paragrafen, som motsvarar 4 kap. 25 § beredningens förslag, behandlar frågan om tvist angående fördelning av influtna medel.

Gällande rätt. Införsellagen innehåller inte någon reglering av frågan hur det skall förfaras när tvist har uppkommit om fördelning av influtna medel. Vad utmätningsmannen har bestämt om fördelningen går emellertid genast i verkställighet, om inte överexekutor eller högre instans med anledning av besvär förordnar om inhibition.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att det i praktiken knappast har varit några beaktansvärda problem förenade med tvist om fördelning. Beredningen utgår från att kronofogdemyndigheten självmant får fatta beslut i saken och anser att detta beslut som regel bör tillämpas omedelbart. I fråga om underhåll är det angeläget att sökanden snarast får medlen, och man bör inte låta fördelningstvister stoppa upp förfarandet. Vid konkurrens mellan flera underhållsberättigade finns enligt beredningen ofta möjlighet att, om kronofogdemyndighetens fördelningsbeslut skulle ändras efter besvär, åstadkomma rättelse vid fortsatt införsel. Om staten eller kommun har sökt införsel, är det ingen särskild risk förenad med att utbetala medel till dem. Staten och kommun kan förutsättas komma att betala tillbaka vad de eventuellt har fått för mycket. När särskilda omständigheter föranleder det, bör kronofogdemyndigheten höra

parterna innan beslut om fördelningen meddelas.

I undantagsfall kan det enligt beredningen vara olämpligt att genast tillämpa kronofogdemyndighetens beslut när tvist har uppkommit. Kronofogdemyndigheten eller högre myndighet bör därför kunna förordna att kronofogdemyndighetens beslut tills vidare inte skall tillämpas. Beredningen anmärker att om fördelningsbeslut med anledning av införsel inte överklagas, någon återbetalningsskyldighet inte kommer i fråga. Men beslutet har inte någon rättskraft annat än i fråga om de medel som direkt berörs därav. Genom kronofogdemyndighetens beslut har inte heller parterna emellan avgjorts vem som är rätt innehavare av fordran för vilken utdelning har beräknats.

Med anledning av det anförda innehåller förslaget en bestämmelse i 25 § att tvist om fördelningen av influtna medel inte hindrar att utbetalning sker i enlighet med kronofogdemyndighetens beslut, om inte särskilda skäl föreligger. Syftet med uttagande av underhåll bör sålunda i allmänhet tillgodoses genom att influtna medel betalas ut till den underhållsberättigade utan dröjsmål. Kronofogdemyndigheten får då enligt beredningen ta ståndpunkt i uppkommen tvist och omedelbart handla i enlighet därmed. I andra fall kan det, om saken verkligen är tveksam, finnas anledning att avvakta att kronofogdemyndighetens beslut vinner laga kraft.

Beredningen framhåller att kronofogdemyndigheten inte torde vara skyldig att meddela formligt fördelningsbeslut varje gång utbetalning skall ske samtidigt till två eller flera eller om en sökande skall ha företräde framför annan. Den utbetalning som sker utan fördelningsbeslut får då den verkan att medlen, såvida beslutet om utbetalning vinner laga kraft, inte får återkrävas. Det kan enligt beredningen med ett sådant förfaringssätt vara lättare för kronofogdemyndigheten att om någon sökande har blivit missgynnad rätta till felet när det blir aktuellt att disponera senare influtna medel.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer med 4 kap. 25 § beredningens förslag. Som beredningen har anfört bör normalt ett beslut om fördelning av influtna medel tillämpas omedelbart. Om särskilda skäl föreligger bör dock utbetalning kunna anstå i avvaktan på att beslutet vinner laga kraft (jfr även 13 kap. 14 § 5). Jag vill erinra att om besvär anförs över kronofogdemyndighetens beslut, hovrätten enligt 18 kap. 16 § andra stycket kan förordna om inhibition av vidare verkställighet av beslutet.

24 § I paragrafen ges en föreskrift om det fallet att beslut om fördelning eller utbetalning ändras efter överklagande. Den motsvarar 4 kap. 26 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Utmätningsmannen torde inte f.n. ha befogenhet att genom utmätning utsöka vad någon i införselmål har fått uppbära för mycket annat än om det beslut genom vilket fördelningen har ändrats

ålägger återbetalningsskyldighet eller om annan exekutionstitel som går ut på återbetalning har vunnits.

Lagberedningen. Om fördelningsbeslut ändras efter överklagande och medlen redan har betalats ut, kan det enligt beredningen finnas möjlighet att åstadkomma rättelse vid fördelning av senare influtna medel. I andra fall bör enligt beredningen återbetalning äga rum.

Beredningen erinrar om att i 3 kap. 26 § i förslaget meddelas befogenhet för kronofogdemyndigheten att utsöka vad borgenären skall betala tillbaka i fall då exekutionstitel upphävs. Bestämmelserna är tillämpliga även när införsel har ägt rum. Vad som i paragrafen sägs om upphävande av exekutionstitel gäller även om dom t.ex. beträffande underhållsbidrag ändras så att underhållsbidragets belopp sätts ned.

Medel som har influtit genom införsel skall, anför beredningen, i många fall fördelas mellan två eller flera sökande. Kronofogdemyndighetens fördelningsbeslut skall enligt 25 § i förslaget som regel tillämpas omedelbart. Överklagande av fördelningsbeslut i införselärenden torde f.n. knappast förekomma och man har enligt beredningen dessutom anledning anta att överinstansen liksom vid meddelande av beslut om upphävande av underhållsskyldighet beaktar svårigheten för den som har uppburit införselmedel för sådant ändamål att betala tillbaka vad han har uppburit. Rättelse bör helst ske genom kvittning i samband med fördelning av senare inflytande belopp. Denna form av rättelse kan dock inte tillämpas beträffande underhåll för någon längre tid tillbaka eftersom underhållsberättigad därigenom skulle kunna ställas utan erforderligt underhåll. I den mån återbetalning skall äga rum bör enligt beredningen principen vara att vad som har betalats ut för mycket skall kunna återkrävas och vid behov utmätas.

Enligt 19 kap. 27 § första stycket beredningens förslag är talan mot beslut om införsel inte begränsad till viss tid. Däremot gäller enligt fjärde stycket i samma paragraf att besvär över beslut om fördelning av influtna medel måste anföras inom tre veckor. Besvär över införsel som har kommit in innan beslut om fördelning av influtna medel har vunnit laga kraft kan enligt 19 kap. 30 § i förslaget föranleda att det senare beslutet hävs. När det sker, bör enligt beredningen kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Beredningen framhåller att vad som har sagts nu om beslut om fördelning mellan flera sökande har motsvarande tillämpning beträffande beslut om utbetalning av influtna medel, när fördelningsbeslut inte har meddelats. Även beslut om utbetalning vinner enligt 19 kap. 27 § fjärde stycket laga kraft efter tre veckor.

I 4 kap. 26 § har beredningen tagit upp en bestämmelse med tanke på nämnda fall. Paragrafen innehåller att om beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel ändras, kronofogdemyndigheten på begäran skall utsöka vad som skall betalas tillbaka. Av 19 kap. 41 § andra stycket i

förslaget följer att när hovrätten har ändrat kronofogdemyndighetens beslut om fördelning eller utbetalning, vad som skall betalas tillbaka får utsökas först sedan hovrättens beslut har vunnit laga kraft, såvida inte hovrätten har förordnat annat.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag på förevarande punkt. Det kan erinras om att i 13 kap. 20 § har tagits upp en liknande bestämmelse beträffande medel som har flutit in i mål om utmätning.

Ansvar

25 § Denna paragraf, som motsvarar 4 kap. 28 § beredningens förslag, innehåller en bestämmelse om straffansvar för arbetsgivare eller motsvarande.

Gällande rätt. I 21 § införsellagen anges att arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa utmätningsmannen belopp som har skolat innehållas enligt beslut om införsel döms till böter. På grund av bestämmelserna i 3 § torde straffbestämmelsen vara tillämplig även på den som utger annan förmån än lön, i vilken införsel kan beviljas.

Lagberedningen. Beredningens förslag överensstämmer med gällande rätt. I förslaget har emellertid som andra stycke i paragrafen tagits upp en uttrycklig bestämmelse om att vid införsel i annan förmån än avlöning första stycket har motsvarande tillämpning beträffande den som utger förmånen.

Remissyttrandena. *Utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* anser att i straffsatsen bör ingå även fängelse högst ett år. Därvid hänvisas till 81 § uppbördslagen, som enligt utredningen i stort sett rör samma förhållanden.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer i sak med beredningens förslag. Uttrycklig motsvarighet till andra stycket i beredningens förslag har dock inte tagits upp (jfr 7 kap. 21 §). Av 4 § i kapitlet följer emellertid att straffbestämmelsen är tillämplig även på annan än arbetsgivare som utger förmån i vilken införsel kan meddelas.

Skäl att skärpa straffsatsen föreligger inte enligt min mening. Jag har därvid bl.a. beaktat att vad som skall innehållas enligt införselbeslut som regel inte uppgår till så stora belopp samt att något behov av straffskärpning inte har gjort sig gällande i tillämpningen.

16 kap. Annan verkställighet

Kapitlet innehåller bestämmelser om annan verkställighet än utmätning och införsel. Det motsvarar 16 kap. samt de delar av 17 kap. beredningens förslag som rör genomförandet av beslut om handräckning. Som har nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.4) utgår departementsförslaget från att domstol och inte, såsom beredningen har föreslagit, kronofogdemyndigheten skall överta överexekutors nuvarande befogenhet enligt UL att besluta om handräckning.

Gällande rätt. Verkställighet av förpliktelse som inte avser betalningsskyldighet brukar efter förpliktelsens art indelas i följande grupper: 1) uttagande av viss lös egendom (exhibition), 2) verkställighet av leveransskyldighet, dvs. av förpliktelse att utge vara av viss art och myckenhet, 3) avhysning av den som besitter fastighet eller del av fastighet, t. ex. hyresgäst, arrendator eller tidigare ägare, 4) verkställighet av annan förpliktelse till positiv prestation än de nu nämnda, t. ex. rivning av byggnad eller borttagande av stängsel, samt 5) verkställighet av förpliktelse till negativ prestation, såsom förbud att driva viss verksamhet e. d.

En grupp för sig utgör överexekutors eller domstols beslut om säkerhetsåtgärd. Säkerhetsåtgärderna består av kvarstad, skingringsförbud, reseförbud och föreläggande eller annat förordnande som avses i 15 kap. 3 § RB.

Beträffande frågan hur de olika verkställighetsformerna gestaltar sig i praktiken kan följande nämnas. När fråga är om *uttagande av viss lös egendom*, brukar utmätningsmannen inställa sig hos svaranden, ofta åtföljd av sökanden eller ombud för denne. Påträffas egendomen, överlämnas den omedelbart till sökanden, om denne är representerad vid förrättningen. Det anses i princip åligga sökanden att ta hand om egendomen så snart svaranden har skilts från besittningen därav. Föremål som lätt kan transporteras brukar dock utmätningsmannen ta med sig. Sökanden får sedan hämta egendomen på kronofogdemyndighetens kontor. Någon skyldighet att kalla parterna till förrättningen anses inte föreligga. Svaranden brukar emellertid regelmässigt underrättas om tid och plats för att han skall få tillfälle att närvara, och sökanden kallas i mån av behov. Anträffas inte egendomen hos svaranden, kan sökanden vända sig till överexekutor med begäran att överexekutor förelägger vite enligt 38 § 2 mom. UL. Visar svaranden att han inte innehar egendomen, får vitesföreläggande inte användas. Egendomen kan t.ex. ha överlåtits till tredje man. Även om överlåtelsen inte gäller mot sökanden får verkställighet som regel inte äga rum utan att exekutionstitel mot tredje mannen har anskaffats.

De vanligaste fallen av exhibition är återtagande av egendom som sålts med förbehåll om återtaganderätt. I allmänhet sker emellertid återtagandet handräckningsvis utan föregående exekutionstitel. Vare sig återtagandet

sker i form av handräckning eller efter föregående dom skall därvid vissa bestämmelser i lagen (1915:219) om avbetalningsköp tillämpas. I prop. 1977/78:142 har föreslagits att nämnda lag skall ersättas av en lag om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Bestämmelser om handräckning för återtagande av vara som sålts med förbehåll om återtaganderätt finns också i den nyligen antagna konsumentkreditlagen (1977:981).

När *verkställighet av leveransskyldighet* har sökts, kan överexekutor med stöd av 38 § 1 mom. UL uppdra åt utmätningsmannen att hos svaranden söka ta ut den vara som skall levereras. Överexekutor kan också förordna att varan skall anskaffas på svarandens bekostnad, t.ex. genom upphandling på offentlig auktion. Som regel torde vitesföreläggande enligt 38 § 2 mom. vara den lämpligaste metoden. När skyldighet att utge viss vara skall anses ha karaktären av betalningsskyldighet, kan kronofogdemyndigheten utmäta föreskriven kvantitet av varan eller, om svaranden inte innehar sådan vara, enligt 61 § UL utmäta dess värde.

Avhysning från fast egendom eller "ur hus" får enligt 193 § UL inte verkställas utan att underrättelse om att verkställighet blivit sökt meddelats den som ansökningen avser sist fyra dagar före verkställighetens genomförande. Utmätningsmannen har dessutom möjlighet att medge särskilt anstånd med avhysningen under högst en vecka. Föreligger synnerliga skäl, får utmätningsmannen utsträcka anståndet till sammanlagt högst fyra veckor, under förutsättning att skälig ersättning erläggs för hela anståndstiden och att otillbörligt intrång inte vållas i sökandens eller annans rätt.

I fråga om det praktiska tillvägagångssättet i övrigt vid avhysning har inte meddelats några bestämmelser i UL. Gången brukar i fråga om förhyrd bostadslägenhet vara att utmätningsmannen jämte vittne och behövligt handräckningsmanskap inställer sig i den lägenhet varifrån svaranden skall avhysas samt avlägsnar dennes tillhörigheter och eventuellt honom själv och hans familjemedlemmar. Avhysning brukar verkställas även mot den som härleder sin rätt från svaranden (subkonduktor), om denne inte gör gällande en självständig rätt till lägenheten som sökanden är skyldig att respektera eller invändning därom kan lämnas utan avseende. Är saken tvistig, kan avhysning sålunda inte äga rum utan att saken har blivit vederbörligen prövad. Tillhörigheterna placeras på plats som sökanden anvisar, om inte någon annan lokal står till buds. På åtskilliga håll transporteras svarandens tillhörigheter till kommunalt magasin. Det är i princip svarandens sak att ta hand om egendomen. Ofta befinner sig svaranden i sådana omständigheter att de sociala myndigheterna måste bistå honom. Efter det att lägenheten har utrymts låses dörrarna och nycklarna överlämnas till sökanden. Avhysning från annat än bostadslägenhet är ofta mer komplicerad.

När fråga är om *förpliktelse till annan positiv prestation* än som har nämnts i det föregående, skiljer man mellan förpliktelse till prestation som

kan utföras även av annan än svaranden samt förpliktelse som är av personlig art. I förra fallet kan utmätningsmannen enligt 37 § 1 mom. 4 UL utan särskilt bemyndigande verkställa dom i saken, förutsatt att denna innehåller föreskrift att vad som har ålagts svaranden får utföras genom motpartens försorg, om svaranden "tredskas". Utmätningsmannen ger i sådana fall först ett föreläggande för svaranden att utföra vad som har ålagts denne. Om svaranden inte fullgör detta, får utmätningsmannen lämna sökanden tillfälle att utföra arbetet och vid behov undanröja hinder däremot. Eventuellt kan arbetet på begäran av sökanden och på dennes bekostnad utföras helt genom utmätningsmannens egna åtgärder. Innehåller domen inte föreskrift om att arbetet får utföras genom den vinnandes försorg, ankommer det på överexekutor att enligt 38 § förordna om verkställigheten. I allmänhet förordnar överexekutor att arbetet får utföras av sökanden. Överexekutor kan också förelägga vite.

Om den förpliktelse som skall verkställas är av personlig art, dvs. arbetet kan inte utföras av annan än svaranden, torde vitesföreläggande enligt 38 § 2 mom. vara den enda verkställighetsform som står till buds. Hinder kan föreligga även mot vitesföreläggande, om förpliktelsen är av konstnärlig eller liknande art.

I fråga om verkställighet av *förpliktelse till negativ prestation* är man hänvisad enbart till att tillämpa 38 § UL, dvs. att överexekutor skall förordna om verkställigheten. I allmänhet blir det aktuellt att överexekutor vid vite tillhåller svaranden att avhålla sig från verksamhet som det genom domen har ålagts honom att underlåta eller att ställa sig till efterrättelse annat i domen meddelat förbud. Överexekutor kan även föreskriva fysiska ingripanden som behövs för att återställa ett rubbat förhållande eller förebygga nya överträdelser. Hur långt överexekutor kan gå i det hänseendet är något ovisst. Det ankommer på utmätningsmannen att på begäran verkställa överexekutors förordnande.

Vid verkställighet av beslut om *kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd* gäller följande vare sig beslutet har meddelats av rätten eller överexekutor. Verkställigheten sker efter framställning av sökanden genom utmätningsmannens försorg. I fråga om verkställighet av beslut om kvarstad skall enligt 183 § UL med egendomen förfaras på samma sätt som när sådan egendom utmäts. Om kvarstaden inte sker till säkerhet för fordran behövs dock inte någon värdering av egendomen. Underrättelse till gäldenären anses inte erforderlig. Om beslutet om kvarstad inte avser viss egendom ankommer det på utmätningsmannen att avgöra vilken egendom som skall kvarstadsbeläggas. Sker kvarstaden till säkerhet för fordran får egendom som är utmätningsfri inte tas i anspråk. I övrigt gäller att egendomen efter omständigheterna kan tas om hand eller kvarlämnas hos svaranden under försegling eller märkning. Finns egendomen hos tredje man, meddelas denne förbud att utge egendomen. Har kvarstad lagts på arrendeavgift, hyra eller annan avkastning av fast egendom förordnas

sysslomän att uppbära medlen. Verkställigheten sker därutöver genom att den betalningsskyldige delges förbud att utge något till annan än sysslomannen.

Skingringsförbud verkställs genom delgivning av förbudet. Delgivning kan ske med svaranden och annan person, t.ex. en sekundogäldenär när skingringsförbudet avser fordran. I fråga om bl.a. behörig utmätningsman hänvisas i 185 § UL till 56 §. Beträffande åtgärd enligt 187 a § UL eller reseförbud gäller att delgivning av förbud eller föreläggande är den verkställighetsform som kan ifrågakomma. Om reseförbud överträds, kan rätten resp. överexekutor förordna att svaranden skall återhämtas och hållas i häkte under den tid förbudet gäller.

Lagberedningen. De verkställighetsformer som kan bli aktuella i fråga om domar och andra avgöranden som inte rör betalningsskyldighet är, framhåller beredningen, mycket skiftande. Det låter sig därför knappast göra att i detalj reglera förfarandet i lag. Detta måste inom ganska vida gränser anpassas efter vad som i det särskilda fallet är ändamålsenligt. Kronofogdemyndigheten får enligt förslaget större valfrihet när det gäller att bestämma sättet för verkställigheten än som nu tillkommer kronofogdemyndigheten resp. överexekutor. Det är därför av särskild betydelse att parterna får göra sina synpunkter gällande om det är fråga om mera komplicerade ärenden liksom när verkställigheten kan dra avsevärda kostnader.

Beredningen erinrar om att bestämmelserna i 3 kap. 26 § om återgång av verkställighet, när exekutionstiteln upphävs, är tillämpliga även när sådan verkställighet har ägt rum som avses i 16 kap. Beträffande införsel och utmätning innehåller beredningens förslag i 4 kap. 26 § och 14 kap. 22 § bestämmelser, som anger hur kronofogdemyndigheten skall förfara om dess beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel ändras, och för vissa andra situationer då betalning skall sökas åter. Beredningen påpekar att kronofogdemyndighetens beslut i ärende om verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet kan ändras av högre instans. Beredningen förutsätter att den högre instansen i så fall föreskriver i vad mån verkställighet skall återgå. Hovrätts beslut härom skall enligt 19 kap. 41 § beredningsförslaget omedelbart lända till efterrättelse. Någon regel, som anger hur myndigheten skall förfara om den högre instansen inte har gett någon föreskrift i nämnda hänseende, har med hänsyn bl.a. till ärendenas skiftande beskaffenhet inte ansetts böra meddelas.

Beredningen tar vidare upp frågan mot vem verkställighet som avses i 16 kap. beredningsförslaget får äga rum. Enligt vad beredningen framhåller anses verkställighet som regel endast kunna ske mot den som exekutionstiteln utpekar. Som undantag från denna huvudregel nämner beredningen vissa fall av universalsuccession. Verkställighet torde sålunda få ske mot svarandens dödsbo, förutsatt att förpliktelsen inte har upphört genom dödsfallet utan övergått på dödsboet. Ett annat fall är att svaranden råkar i

konkurs. Enligt vad beredningen påpekar har också antagits att en utgivningsdom kan verkställas hos den som besitter egendomen för svarandens räkning utan att kunna åberopa egen rättstitel. Skentransaktioner torde enligt beredningen inte heller hindra verkställighet hos den som har fått egendomen i besittning. Vidare förekommer i praxis att förordnande om avhysning verkställs även mot den till vilken nyttjanderättshavaren i sin tur har upplåtit nyttjanderätt till egendomen.

Enligt beredningens uppfattning torde den nuvarande ordningen i huvudsak ha fungerat tillfredsställande, men den kan ibland tänkas leda till onödig omgång. Beredningen har därför ingående övervägt att finna en ny reglering som ger ökade möjligheter till verkställighet även mot annan än den som direkt anges i exekutionstiteln, närmast i anknytning till vad som gäller om den materiella rättskraften hos olika avgöranden och reglerna om handräckning i 17 kap. av beredningens förslag. Beredningen har emellertid avstått från en sådan lösning, bl.a. därför att frågan vad som omfattas av doms rättskraft hör till de mera omstridda ämnena inom processrätten och man därför inte har någon säker utgångspunkt att lita till. Enligt beredningen saknar likväl frågan om rättskraften mot tredje man inte enligt förslaget betydelse för möjligheten att genomföra verkställighet. Om t.ex. i det särskilda fallet tredje man som innehar en sak uppenbart är bunden av ett avgörande om äganderätten till saken och eventuell invändning från hans sida som rör något annat förhållande inte heller förtjänar avseende, bör verkställigheten fortgå. Någon särskild verkställighetsansökan mot tredje mannen bör enligt beredningen inte krävas, men denne skall naturligtvis få tillfälle att yttra sig. Han kan också överklaga verkställighetsbeslutet, om han anser sin rätt kränkt.

I fråga om avhysning har beredningen ansett att hithörande spörsmål om tredje mans ställning har så stor praktisk betydelse, att en uttrycklig reglering därav är önskvärd. Bestämmelser härom har tagits upp under 7 § i beredningens förslag.

Remissyttrandena. Förslaget att i ett särskilt kapitel föra samman bestämmelser om andra verkställighetsformer än utmätning och införsel har i allmänhet inte föranlett någon erinran. *RSV* och *länsstyrelsen i Norrbottens län* framhåller i likhet med beredningen att det knappast kan ges några detaljerade bestämmelser för alla de verkställighetsproblem som uppkommer i praktiken. RSV påpekar också att framtida erfarenheter kan tänkas framtvinga kompletterande eller ändrade bestämmelser.

Vad gäller förfarandet vid avhysning anför *Svea hovrätt* att förslaget innebär en förbättring i förhållande till gällande lag, där förfarandet till stor del är oreglerat. Hovrätten anser emellertid, med tanke på att avhysning är en för den enskilde så ingripande verkställighet, att man bör gå ännu längre än beredningen och utforma ett särskilt kapitel om avhysning med mer detaljerade regler än som nu föreslås. Hovrätten anser att det finns goda skäl att tillsätta en särskild utredning med uppgift att utforma nya

regler på detta område. Därvid skulle särskilt beaktas behovet av samordning med sociala myndigheter och andra kommunala organ. Enligt hovrättens mening förefaller avhysningsinstitutet varken i sin nuvarande eller föreslagna form helt förenligt med de värderingar som präglar modern socialpolitik.

Föredraganden. Gällande rätt saknar i stort sett bestämmelser angående verkställighet av dom eller annan exekutionstitel som inte avser fullgörande av betalningsförpliktelse. Endast i fråga om avhysning finns vissa regler. Dessa tar närmast sikte på sådana frågor som underrättelse och anstånd men reglerar inte närmare hur avhysning skall gå till. För att råda bot på bl.a. denna brist förordar beredningen en något utförligare reglering av de frågor som rör verkställighet av annat än betalningsdomar o.d. (16 kap.). Förslaget har fått ett i huvudsak gynnsamt mottagande. De föreslagna bestämmelserna om verkställighet av avhysning har dock gett anledning till erinringar från några håll.

I 17 kap. beredningens förslag ges regler om handräckning. Dessa reglerar dels förutsättningarna för beviljande av säkerhetsåtgärd eller annan handräckning, dels verkställandet av kvarstad och rättsverkningarna av kvarstad, dels när säkerhetsåtgärd skall återgå eller hävas. Förslaget i denna del bygger som tidigare nämnts på att handräckning skall beviljas av kronofogdemyndighet i stället för som nu av överexekutor.

Som jag har anfört i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.4) har jag ansett att det inte finns organisatoriska förutsättningar för att flytta handräckningsmålen till kronofogdemyndighet i samband med att överexekutor avskaffas. Även av andra skäl har en sådan överflyttning bedömts som mindre lämplig. I stället förordas att handräckningsmålen flyttas till domstol. Mål om avhysning och återställande av besittning m.m. avses föras samman med mål om lagsökning och betalningsföreläggande till en ny enhetlig summarisk process, benämnd lagsökning. Frågor om kvarstad och andra säkerhetsåtgärder avses däremot bli reglerade i RB. Avsikten är därvid att säkerhetsåtgärd enligt RB skall kunna beviljas även om talan inte har väckts i huvudsaken eller om talan över huvud taget inte är avsedd att väckas vid domstol.

Till följd av att handräckning inte skall beslutas av kronofogdemyndigheten kan vissa delar av bl.a. 17 kap. beredningsförslaget utgå ur UB. Kvar att reglera i balken blir i första hand genomförandet av beslut som har nämnts nyss. Genomförandet är därvid att betrakta som en form av verkställighet i den betydelse detta begrepp har tagits i departementsförslaget, dvs. verkställighetsåtgärderna företas på grundval av en exekutionstitel. Mot den bakgrunden är det naturligt att föra samman bestämmelserna i 16 kap. och återstående del av 17 kap. beredningsförslaget till ett enda kapitel, som får avse all annan verkställighet än sådan som avser

uppfyllande av en betalningsförpliktelse. Förevarande 16 kap. i departementsförslaget har utformats i enlighet härmed.

Bland de verkställighetsformer som avses i departementsförslaget intar avhysning en särställning. År 1973 inkom till kronofogdemyndigheterna något mer än 10.000 ansökningar om avhysning. Knappt en tredjedel av dessa ledde dock fram till verkställighet. Ansökningarna avser både fall då överexekutor har förordnat om avhysning och då beslutet meddelats av domstol. Enbart överexekutor beviljade det året avhysning i drygt 7.640 fall. Sammanlagda antalet slutligt handlagda avhysningsmål hos överexekutor (dvs. inkl. återkallade ansökningar o.d.) var då nära 12.500. För år 1976 var motsvarande siffror ca 9.300 och 18.200.

Det är emellertid inte bara med hänsyn till frekvensen som avhysningsmålen särskilt måste uppmärksammas. Avhysning är en för den enskilde mycket ingripande åtgärd, där behovet av skyddsregler är påtagligt. Reglerna om verkställighet av avhysning måste vara utformade på ett sätt som möjliggör för de sociala myndigheterna att ge svaranden den hjälp han behöver. Samtidigt måste sökandens intressen beaktas. Jag vill erinra om att särskilt bostadshyresgästerna under senare år har fått sin ställning starkt förbättrad i olika hänseenden. Har saken ändå gått så långt som till förordnande om avhysning, har sökanden i allmänhet starka skäl för sin begäran om verkställighet. Denna bör då behandlas utan alltför stor tidsutdräkt. Det måste vidare finnas bestämmelser som underlättar för kronofogdemyndigheten att på ett smidigt sätt bemästra de olika praktiska svårigheter som ibland uppkommer vid verkställigheten. Som exempel kan nämnas frågan hur det skall förfaras med avhyst egendom som svaranden inte kan eller vill ta hand om själv. Ett annat exempel är frågan hur verkställigheten skall genomföras när den berör tredje man.

De bestämmelser om avhysning som beredningen har föreslagit innebär i och för sig viss förbättring i förhållande till nuläget. Enligt min mening bör man emellertid gå vidare på den väg beredningen har slagit in på. Beredningens förslag bygger väsentligen på den nuvarande regleringen i 193 § UL, som går tillbaka ända till 1925 års ändringar i UL. De nuvarande bestämmelserna om underrättelse och anstånd är enligt min mening föråldrade och bör ersättas med en mer tidsenlig reglering. Beredningens förslag tillgodoser inte helt detta önskemål.

Svea hovrätt har i sitt remissyttrande ifrågasatt om inte ett särskilt kapitel om avhysning borde utformas, med mer detaljerade regler än vad beredningen har föreslagit. Enligt min mening behöver man inte gå så långt. Avhysningsinstitutet bör emellertid ges en mer framträdande plats än vad det har fått i beredningens förslag. Vidare bör den nuvarande underrättelsefristen förlängas och anståndsmöjligheten utvidgas så att sociala myndigheter får bättre möjligheter att ingripa när det finns behov av det. Jag återkommer till dessa frågor i specialmotiveringen till 2–4 §§.

Svenska kommunförbundet har på begäran av justitiedepartementet

gjort en undersökning av hur olika kommuner löser de praktiska frågor som har samband med avhysningar. Undersökningen har berört tio kommuner med varierande folkmängd och struktur (Malmö, Borås, Luleå, Nacka, Östersund, Trollhättan, Borlänge, Kristinehamn, Gislaved och Partille) och avser förhållandena år 1976. Av undersökningen framgår bl.a. att det hos flera av de tillfrågade kommunerna praktiseras olika former av samarbete mellan de allmännyttiga bostadsföretagen och kommunen. Det förekom sålunda i en region att flera kommuner inom regionen träffat överenskommelse med de allmännyttiga bostadsföretagen där om att socialförvaltningarna rutinmässigt skulle få en kopia av aktuella uppsägningar av hyresgäster. En annan samarbetsform som praktiserades var att bostadsföretaget sände en kopia av avhysningsdom till socialmyndigheten så snart domen förelåg. Kommunen hade då förhållandevis lång tid på sig att utreda frågan och vidta åtgärder. Att underrättelse lämnades först sedan verkställighet sökts ansågs av flera kommuner som otillfredsställande, eftersom man då bara hade drygt en vecka på sig för utredning och eventuella åtgärder. En av de större kommunerna med stor erfarenhet av avhysningar ansåg dock att systemet med att vänta tills kronofogdemyndigheten hörde av sig till kommunen var bra och att det inte fanns någon anledning att se kritiskt på den korta tid som då stod till buds. Samtliga tillfrågade kommuner uppgav att det vanligaste sättet att lösa problemen i samband med avhysning var att bevilja socialhjälp till hyresskulden eller att hjälpa till att ordna en avbetalningsplan för denna.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till de uttalanden som beredningen har gjort beträffande frågan mot vem verkställighet får äga rum. Den av beredningen förordade tillämpningen torde åtminstone i ett fall innebära en utvidgning i förhållande till vad som f.n. får anses gälla. Enligt beredningen bör sålunda verkställighet av en utgivningsdom kunna ske hos tredje man, om denne uppenbart är bunden av ett avgörande om äganderätten till saken och eventuell invändning från hans sida som rör något annat förhållande inte förtjänar avseende. Ett exempel på en situation då en tredje man är rättskraftigt bunden av ett avgörande om äganderätten till viss egendom är att den förlorande parten efter domen har överlåtit egendomen till tredje mannen utan att denne kan åberopa godtrosförvärv. Är omständigheterna sådana att tredje mannen inte kan ha framgång i process mellan honom och exekutionssökanden angående bättre rätt till egendomen talar onekligen praktiska skäl för att verkställighet skall få äga rum mot tredje mannen utan särskild exekutionstitel mot honom. Stor försiktighet är emellertid tillrådlig om tredje mannen bestrider att verkställighet får ske. Om kronofogdemyndigheten inte bedömer saken som alldeles klar bör myndigheten avstå från verkställighet.

Bestämmelserna om avhysning har tagits upp i första avsnittet av 16 kap. departementsförslaget (1–9 §§). Härefter följer vissa bestämmelser som gäller verkställighet av förpliktelse i annat fall som inte innefattar

betalningsskyldighet (10–12 §§). Bestämmelserna avser bl.a. verkställighet av dom på utgivande av lös egendom eller annan förpliktelse till positiv eller negativ prestation. De gäller även verkställighet av utslag enligt den nya lagsökningslagen i fall motsvarande 191 § UL samt verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärd. Beträffande verkställighet av beslut om kvarstad har därutöver tagits upp vissa särbestämmelser i ett särskilt avsnitt (13–16 §§). I detta regleras utöver själva verkställigheten även kvarstadens rättsverkningar.

Kapitlet är av naturliga skäl inte tillämpligt i allmänna mål, frånsett att kvarstad kan avse anspråk på böter m.m. Någon uttrycklig föreskrift härom har inte ansetts behövlig.

Någon motsvarighet till 16 kap. 8 § beredningsförslaget, vilken innehåller en erinran om det hinder mot avhysning som föreligger enligt lagen (1936:320) om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter, har inte ansetts behövlig i departementsförslaget.

Avhysning

1 § I paragrafen anges dels vad som är att förstå med avhysning, dels vilken kronofogdemyndighet som är behörig att uppta ansökan om avhysning. Den motsvarar 16 kap. 2 § beredningens förslag (delvis).

Gällande rätt. Termen "avhysning" förekommer inte i UL. I 192 och 193 §§ används ordet "vräkning", men lagen anger inte vad som är att förstå därmed. Det får antas att vräkningen avser ett förfarande som går ut på att skilja svaranden från besittningen av fast egendom, hus eller lägenhet i hus, vare sig det är fråga om bostadslägenhet eller annan lokal, och att det är utan betydelse vilken rättsgrund svaranden åberopar för sin besittning. Vräkning avser också det fallet att svaranden över huvud taget inte har någon rättsgrund för sin besittning.

I UL finns inte några bestämmelser om utmätningsmannens lokala kompetens vid verkställighet av beslut om avhysning. Som huvudregel torde gälla att verkställighet söks hos den kronofogdemyndighet inom vars distrikt avhysningen skall äga rum. Bestämmelsen i 56 § 1 mom. UL att vid utmätning gäldenärens hemvist är generellt kompetensgrundande faktum torde kunna tillämpas analogiskt i vissa fall.

Lagberedningen. Beredningen föreslår att svarandens hemvist blir generellt kompetensgrundande även beträffande all sådan verkställighet som avses i 16 kap. Ansökan om verkställighet skall emellertid också kunna göras hos kronofogdemyndigheten i den ort där egendom som avses med verkställighetsåtgärden finns. I vissa fall kan behov föreligga att anlita annan kronofogdemyndighet. Ansökan skall därför också kunna göras hos kronofogdemyndighet där verkställigheten eljest med fördel kan äga rum. Beredningen påpekar att i administrativ ordning kan ges föreskrift om befogenhet för kronofogdemyndighet att överlämna ett ärende till annan kronofogdemyndighet.

Föredraganden. Med det ökade hänsynstagande till svaranden vid avhysning som departementsförslaget innebär är det angeläget att klart ange i vilka fall dessa för svaranden förmånliga regler skall få tillämpas. Enligt min mening kan svaranden inte göra anspråk på att verkställigheten skall genomföras enligt bestämmelserna i förevarande avsnitt annat än när han för sin besittning kan åberopa en giltig rättsgrund. Har svaranden egenmäktigt tagit t.ex. en rivningslägenhet i besittning, bör han kunna avlägsnas därifrån utan den särskilda omgång som avhysningsreglerna föreskriver. I ett sådant fall följer verkställigheten i stället bestämmelserna i 10–12 §§, om inte brott har begåtts och besittningsförhållandet kan återställas med polismyndighetens hjälp. En annan sak är att det även i sådana fall kan finnas anledning för kronofogdemyndigheten att gå försiktigt fram.

Den rättsgrund svaranden ursprungligen har haft för sin besittning kan vara antingen äganderätt eller nyttjanderätt. Vissa nyttjanderätter regleras utförligt i JB, nämligen arrende, hyra och tomträtt. JB räknar därutöver med vissa andra nyttjanderätter, vilka följer de allmänna bestämmelserna i 7 kap. Utanför JB:s reglering faller en del upplåtelser som är att anse som nyttjanderätter. Viktigast bland dessa är bostadsrätt.

I den mån nu nämnda nyttjanderätter är förenade med besittning och det när nyttjanderätten upphört kan bli aktuellt att avlägsna den tidigare nyttjanderättshavaren med tillhörigheter från egendomen i fråga, skall vid verkställigheten tillämpas bestämmelserna i förevarande avsnitt. Lagtekniskt har detta beaktats på så sätt att förevarande 1 § inleds med en beskrivning av vad som i departementsförslagets mening är att anse som avhysning. Med avhysning avses sålunda verkställighet av förpliktelse för tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad. Denna definition har sin motsvarighet i 15 § förslaget till ny lagsökningslag.

Med tidigare ägare avses även t.ex. den som har besuttit fast egendom såsom förment ägare men som förlorat mål angående bättre rätt till egendomen. Det är också tydligt att den som i egenskap av familjemedlem eller anställd hos tidigare ägare eller nyttjanderättshavare rent faktiskt besuttit egendomen eller lägenheten är i förevarande hänseende att jämställa med ägaren resp. nyttjanderättshavaren själv. Beträffande sublokation föreslås en särskild bestämmelse i 8 §.

Paragrafen anger vidare vilken kronofogdemyndighet som får verkställa förordnande om avhysning. Liksom när det gäller utmätning och införsel bör kronofogdemyndigheten i det distrikt där svaranden har sitt hemvist vara behörig (beträffande begreppet hemvist se 2 kap. 3 § andra stycket departementsförslaget). Behörig bör självfallet också vara kronofogdemyndigheten i den ort där avhysningen skall äga rum.

När ansökan har gjorts i svarandens hemvist i fall då avhysningen skall äga rum på annan ort bör kronofogdemyndigheten i svarandens hemvist ha viss möjlighet att överlämna målet till den andra kronofogdemyndigheten. Bestämmelser i detta hänseende kan meddelas av regeringen.

2–4 §§ I dessa paragrafer ges bestämmelser om bl.a. den tid inom vilken avhysning normalt bör genomföras (2 §), underrättelse till svaranden (3 §) och anstånd vid avhysning (4 §). Bestämmelserna i 2 § saknar motsvarighet i beredningens förslag medan 3 och 4 §§ närmast motsvarar 16 kap. 6 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 193 § 1 mom. UL gäller att förordnande om avhysning enligt 192 § inte får verkställas om inte underrättelse om att verkställighet är sökt har sist fyra dagar före avhysningen blivit genom utmätningsmannen meddelad den som ansökningen avser. Underrättelsen kan ske muntligen eller skriftligen. Om utmätningsmannen inte själv lämnar underrättelsen skall underrättelseskyldigheten anses fullgjord, när skriftligt utfärdad underrättelse bevisligen har kommit den som ansökningen avser till handa eller, om denne har sökts men inte anträffats i sitt hemvist, meddelats hans make eller husfolk eller, om inte heller de har anträffats, i slutet kuvert avlämnats i hans hemvist eller blivit fäst på hans husdörr. Har svaranden inte stadigt hemvist i riket och inte heller känt ombud i orten, är underrättelse inte nödvändig.

Enligt 193 § 2 mom. UL får utmätningsmannen medge särskilt anstånd med avhysningen under högst en vecka, om förhållandena föranleder det. Finns synnerliga skäl, får anståndet utsträckas att gälla högst fyra veckor, om skälig gottgörelse erläggs för hela den tid som anstånd sålunda medges utöver den i 1 mom. angivna tiden och otillbörligt intrång inte i övrigt vållas i sökandens eller annans rätt. I 3 mom. av 193 § UL föreskrivs att bestämmelserna i 1 och 2 mom. skall gälla även när eljest enligt UL avhysning skall äga rum från fast egendom eller ur hus.

I praxis anses sökanden kunna ge anstånd med avhysning, även om en sådan befogenhet kan tänkas medföra vissa olägenheter för kronofogdemyndigheten.

Lagberedningen. Bestämmelser som i huvudsak motsvarar 193 § UL har i beredningens förslag tagits upp som första och andra stycke av 16 kap. 6 §. Beredningen påpekar att enligt beredningens förslag i 16 kap. 3 § svaranden före all sådan verkställighet som avses i kapitlet skall beredas tillfälle att yttra sig. Med hänsyn till denna bestämmelse kunde ifrågasättas om det finns behov av att särskilt underrätta svaranden före avhysning på det sätt som nu föreskrivs i 193 § UL. Det har dock inte synts beredningen rådligt att avstå från föreskrift om en bestämd tidsfrist. I likhet med vad som nu gäller bör emellertid finnas utrymme att vid behov i vissa fall göra undantag från underrättelseskyldigheten.

Beredningen erinrar om att det tidigare fanns bestämmelse om undantag från underrättelseskyldigheten även vid utmätning, om svaranden inte hade stadigt hemvist i riket och inte heller känt ombud i orten. Vid 1963 års ändringar i UL ändrades bestämmelsen så att undantag från underrättelseskyldigheten nu endast gäller om gäldenären saknar känt hemvist och det inte är veterligt var han uppehåller sig eller ombud för honom

finns. Motsvarande bör enligt beredningen gälla även i fråga om underrättelse vid avhysning.

I fråga om själva underrättelseförfarandet vid avhysning torde enligt beredningen den nuvarande möjligheten att lämna underrättelsen muntligt böra behållas. Om svaranden skall underrättas skriftligen, är det som regel naturligt att bestämmelserna i delgivningslagen tillämpas.

Enligt 15 § första stycket delgivningslagen får delgivning ske genom kungörelse, om den sökte inte har känt hemvist – inom eller utom riket – och det inte kan klarläggas var han uppehåller sig. Kungörelsedelgivning får enligt andra stycket i paragrafen även användas, när den sökte visserligen har känt hemvist inom riket men inte har kunnat anträffas där och handlingen inte heller har kunnat lämnas till annan som enligt 12 § är behörig att motta delgivningen samt det inte kan klargöras var den sökte uppehåller sig, allt under förutsättning att det finns anledning anta att den sökte har avvikit eller på annat sätt håller sig undan. Under samma förutsättning kan handlingen i stället lämnas i slutet kuvert i den söktes hemvist eller, om detta inte kan ske, fästas på dörren till hans bostad (s.k. spikning).

Enligt beredningens mening skulle det i hithörande ärenden vara för restriktivt, om möjligheten till delgivning genom att lämna handlingen i slutet kuvert i den söktes hemvist eller verkställa s.k. spikning skulle göras beroende av att det finns anledning anta att den sökte har avvikit eller håller sig undan. I den delen bör sålunda delgivningslagens bestämmelser inte tillämpas på underrättelseförfarandet vid avhysning (jfr prop. 1970:13 s. 29, 229 och 232). Beredningen anser att frågan bör lösas på det sättet att delgivningslagen görs tillämplig vid skriftlig underrättelse, med den avvikelse som enligt det nyss anförda är påkallad beträffande möjligheten att lämna handlingen i kuvert i den söktes hemvist eller verkställa s.k. spikning. I administrativ ordning bör i enlighet med anförda synpunkter närmare bestämmas på vilket sätt underrättelseplikten skall fullgöras.

I första stycket av 16 kap. 6 § anges – i överensstämmelse med 5 kap. 12 § andra stycket beredningsförslaget – att underrättelse inte behövs om svaranden saknar känt hemvist och det inte har kunnat klarläggas var han uppehåller sig. Om känt ombud finns, skall naturligtvis ombudet underrättas. Beredningen påpekar att om tiden för genomförandet av avhysning kan förutses när svaranden skall höras enligt 3 § i 16 kap., kan kronofogdemyndigheten ta in uppgift därom i den anmodan till svaranden som skall ges. Detta bör dock inte ske annat än om saken synes alldeles klar.

Vidare framhåller beredningen att det, utöver den formella underrättelsen, ofta är önskvärt att kronofogdemyndigheten tar personlig kontakt med svaranden inför en förestående avhysning. Upplysning måste vinnas om hans familjeförhållanden och hans möjlighet att få ny bostad m.m. Svaranden kan vidare behöva anvisningar t.ex. om vart han skall vända sig för att få hjälp från det allmänna. Hithörande frågor bör så långt möjligt klarläggas innan förrättningen äger rum.

De regler om anstånd som nu finns i 193 § UL har, efter överläggning med representanter för hyresvärds- och hyresgästorganisationer, i sak oförändrade tagits upp i andra stycket av 16 kap. 6 §, men till dessa regler har som ett tredje stycke fogats en tilläggsbestämmelse för det fallet att ansökan om verkställighet görs relativt lång tid efter det att exekutionstiteln meddelades. Det kan då vara motiverat att kronofogdemyndigheten får medge ett extra anstånd under förutsättning att svaranden, eventuellt med hjälp av socialmyndighet, gör rätt för sig. Beredningen föreslår att kronofogdemyndigheten vid behov får medge ytterligare anstånd i fall då mer än tre månader förflutit från att exekutionstiteln vann laga kraft till dess ansökan om verkställighet gjordes. Anståndstiden har bestämts till högst fyra veckor utöver vad som kan medges enligt andra stycket i paragrafen. Beredningen har däremot inte ansett det ändamålsenligt att, när ansökan om verkställighet görs inom sagda tid men sökanden medger anstånd i verkställighetsärendet, ge någon särskild regel om ytterligare anstånd.

Remissyttrandena. Enligt *länsstyrelsen i Gävleborgs län* är fyradagarsfristen i första stycket av 16 kap. 6 § beredningens förslag för snävt tilltagen. Fristen bör enligt länsstyrelsen förlängas till en vecka.

Beträffande den i första stycket andra meningen upptagna bestämmelsen om undantag från underrättelseskyldighet framhåller *kronofogdeföreningen* att den ändring som förslaget innebär i förhållande till gällande rätt i förening med av beredningen förordat krav på bevislig delgivning kommer att medföra en förhalning av verkställigheten i fall då svaranden vistas på känd utrikes ort. Erfarenheten har visat att delgivning i t.ex. de nordiska länderna tar cirka tre månader. Med hänsyn till att avhysningsmålen är av brådskande karaktär anser föreningen att den föreslagna lydelsen bör godtas endast om avsteg görs beträffande krav på delgivning. Om svaranden vistas på känd utrikes ort bör sålunda vara tillfyllest att underrättelse tillställs honom i lösbrev. Bestämmelse härom bör meddelas i administrativ ordning.

Även *länsstyrelsen i Stockholms län* förordar undantag från delgivningslagens bestämmelser. Länsstyrelsen anför också att det dubbla underrättelsesystemet enligt 3 och 6 §§ givetvis är ägnat att fördröja verkställigheten. Samtidigt påpekas emellertid den av beredningen anvisade möjligheten att i vissa fall lämna underrättelse enligt 6 § i samband med att svaranden bereds tillfälle att yttra sig enligt 3 §.

Enligt *kronofogdeföreningen* kan tvekan råda om utgångspunkten för beräkning av anstånd som kronofogdemyndigheten – i överensstämmelse med gällande lag – får medge enligt andra stycket. Möjligen bör bestämmelserna tolkas så att anstånd skall räknas från den dag då svaranden har delgivits underrättelse om avhysningen. En sådan tolkning har i distrikt med ett stort antal pågående avhysningsmål inte varit möjlig att tillämpa i praktiken. Sedan ansökan har kommit in kan på grund av svårigheter att

delge svaranden underrättelse och arbetsbelastning hos verkställande personal förrättning komma att sättas ut till omkring en månad därefter. Föreligger på förrättningsdagen anledning att meddela anstånd utsätts förrättningen att äga rum efter ytterligare en vecka. Den ursprungligen utsatta förrättningsdagen har således i dessa fall utgjort utgångspunkten för anståndstidens beräkning. Föreningen efterlyser en klarare formulering av bestämmelsen så att det klart framgår hur anståndstiden skall beräknas.

Kronofogdeföreningen framhåller vidare att det i praktiken har visat sig att anstånd på en vecka efter utsatt förrättningsdag inte alltid är tillräckligt för att socialmyndighet skall hinna ge svaranden den hjälp han är i behov av. Med hänsyn till det stora antalet fall då regeln tillämpas och till de praktiska svårigheterna vid många myndigheter att planera och förbereda avhysningsmålen föreslår föreningen att bestämmelsen ges den innebörden att myndigheten får medge särskilt anstånd med avhysningen under högst två veckor efter utsatt förrättningsdag.

Även *RSV* förordar att det nuvarande anståndet på en vecka utsträcks till åtminstone två veckor. Även om sökanden många gånger lämnar anstånd förekommer inte sällan situationer där denne påfordrar verkställighet innan socialmyndigheten har hunnit vidta åtgärder för att bistå svaranden. Verket anmärker i detta sammanhang att kommuns beslut om ekonomiskt bistånd till svaranden är förenat med tidsutdräkt. Som regel fattas beslut om t.ex. betalning av svarandens hyresskuld vid sammanträde som hålls en gång i månaden. Verket utgår för sin del från att anståndstiden skall räknas från den dag verkställighet tidigast får ske.

RSV tar också upp den nuvarande regeln om visst längre anstånd under villkor bl.a. att skälig gottgörelse utgår. Enligt verkets mening är bestämmelsen oklar till sin innebörd. Det torde sålunda ofta vara tveksamt vad som i det särskilda fallet skall läggas i begreppet skälig gottgörelse. Enligt vad verket har sig bekant har regeln tillämpats i så få fall att den knappast kan betecknas som praktiskt användbar. RSV anser att det skulle stå i bättre överensstämmelse med nutida sociala synsätt om kronofogdemyndigheten fick bevilja ett par veckors anstånd i ömmande fall utan villkor om ekonomisk gottgörelse från svarandens sida. Får myndigheten en sådan möjlighet genom utökning av den nuvarande anståndstiden på en vecka har verket emellertid inte något att erinra mot att nuvarande bestämmelser om anstånd förbundet med gottgörelse får kvarstå i enlighet med beredningens förslag.

Den i 16 kap. 6 § tredje stycket beredningsförslaget upptagna bestämmelsen om möjlighet för kronofogdemyndigheten att medge ytterligare anstånd i fall då mer än tre månader har förflutit från det att exekutionstiteln vann laga kraft när ansökan görs har i allmänhet inte föranlett någon erinran. Till dem som uttryckligen tillstyrker förslaget hör *länsstyrelsen i Älvsborgs län* och *Hyresgästernas riksförbund. Hovrätten för Västra Sverige* är dock kritisk mot bestämmelsen. Hovrätten framhåller att innan

lagakraftvunnen exekutionstitel på avhysning föreligger har i allmänhet avsevärd tid förflutit sedan skyldighet att avflytta inträdde. Ytterligare tid förflyter innan kronofogdemyndigheten tar upp ansökan om verkställighet till behandling, varefter svaranden skall beredas tillfälle att yttra sig över framställningen. Verkställighet kan sedan ske tidigast på fjärde dagen efter underrättelse och myndigheten kan dessutom ge anstånd under ytterligare fyra veckor. En misskötsam hyresgäst torde inte kunna göra berättigat anspråk på ytterligare anstånd. Den föreslagna bestämmelsen skulle kunna leda till att en hyresvärd alltid ser till att avhysningen genomförs före tremånaderstidens utgång. En sådan inställning kan befaras snarare försvåra än förbättra svarandens situation. Även *kronofogdeföreningen* och *TCO* finner bestämmelsen mindre ändamålsenlig och förordar att den utgår.

RSV påpekar, i likhet med *länsstyrelsen i Stockholms län*, att den tidpunkt då exekutionstiteln vunnit laga kraft inte bör tas som utgångspunkt för beräkning av tremånaderstiden. De flesta exekutionstitlar rörande avhysning utgörs av lagsökningsutslag och tredskodomar, vilka mera sällan vinner laga kraft. Tremånaderstiden bör i stället räknas från exekutionstitelns datum.

Föredraganden. Som jag har anfört under kapitelrubriken framstår nuvarande regler om underrättelse och anstånd vid avhysning som föråldrade. Bestämmelserna har också kritiserats av flera remissinstanser. Bl.a. har framhållits att anståndstiden en vecka många gånger är för kort för att social myndighet skall hinna vidta åtgärder för att bistå svaranden. Det har också påtalats att bestämmelsen om utsträckt anstånd under villkor av skälig gottgörelse inte har kommit att tillämpas i avsedd omfattning. Svårigheter har vidare ansetts möta att tillämpa anståndsreglerna efter deras ordalydelse, i synnerhet när det gäller kronofogdedistrikt med många avhysningsmål samtidigt.

Vidare har lagutskottet i sitt betänkande 1975:22 med anledning av en motion om översyn av bestämmelserna om vräkning av hyresgäster tagit upp några problem som hänger samman med verkställighet av avhysning och som bör beaktas vid utarbetandet av balkens bestämmelser på området. Bl.a. berörs frågan huruvida ett avhysningsbeslut bör få verkställas innan de sociala myndigheterna haft tillfälle att fullgöra sina uppgifter. I flertalet remissyttranden över motionen vitsordades att det redan förekom ett långtgående samarbete mellan exekutiva och sociala myndigheter inför en förestående avhysning. Sålunda förekom praktiskt taget aldrig att ett beslut om avhysning av t.ex. en barnfamilj verkställdes förrän vederbörande socialvårdsmyndighet fått underrättelse om den förestående förrättningen.

Enligt utskottet bör det vidare göras möjligt för den exekutiva myndigheten att medge anstånd med avhysningsförrättningar under längre tid än f.n. Sådant längre anstånd krävs enligt utskottet ofta för att de sociala myndigheterna skall få rådrum att planera och genomföra sådana

stödjande och rådgivande åtgärder som kan vara påkallade för att hindra att mänskliga tragedier och social utslagning uppstår till följd av beslut om avhysning.

Det är givetvis angeläget att socialmyndigheten i fall då det kan bli aktuellt för myndigheten att ingripa så tidigt som möjligt får kännedom om en förestående avhysning. Den mest effektiva hjälpen är emellertid den som kan lämnas på ett ännu tidigare stadium, nämligen innan verkställighet ännu har begärts. Boende- och bostadsfinansieringsutredningen har varit inne på dessa frågor i sitt betänkande (SOU 1975:51) Bostadsförsörjning och bostadsbidrag. På grundval av utredningens förslag har i remiss till lagrådet den 23 februari 1978 angående hyresförhandlingslag m.m. föreslagits att underrättelseskyldigheten enligt 12 kap. 44 § JB utvidgas till att omfatta skyldighet för hyresvärd att viss tid före avhysning underrätta socialnämnden om uppsägning på grund av dröjsmål med hyresbetalning.

På verkställighetsstadiet finns redan nu ett samarbete mellan kronofogdemyndighet och sociala myndigheter som fungerar smidigt. Någon uttrycklig lagbestämmelse som ålägger kronofogdemyndigheten underrättelseskyldighet eller i övrigt reglerar detta samarbete är knappast behövlig. Det kan erinras om att de flesta ansökningar inte leder fram till verkställighet därför att svaranden antingen flyttar frivilligt eller, eventuellt efter ingripande av socialmyndighet, träffar uppgörelse med sökanden. Det är därför i allmänhet bäst att kronofogdemyndigheten genom kontakt med parterna skaffar sig en bild av situationen i det aktuella fallet innan de sociala myndigheterna kopplas in.

De önskemål om bättre möjligheter för de sociala myndigheterna att gripa in bör emellertid beaktas vid utformningen av bestämmelserna i UB om underrättelse och anstånd vid avhysning. Jag vill till en början erinra om att gällande lag – liksom beredningsförslaget – utgår från att avhysning skall genomföras skyndsamt, dock tidigast fyra dagar efter det att svaranden har underrättats. Någon bestämmelse om när underrättelsen skall lämnas eller när avhysningen senast skall vara genomförd finns inte. I praktiken genomförs avhysningar vanligen mot slutet av den första anståndsveckan, dvs. omkring tio dagar efter underrättelsen. Att tala om att kronofogdemyndigheten i sådana fall medger "anstånd" med avhysningen är knappast träffande. Snarare anger den särskilda anståndsveckan den tid inom vilken avhysningen normalt skall vara genomförd.

Enligt vad som har kommit fram vid remissbehandlingen förekommer i distrikt med ett stort antal pågående avhysningsmål att utsatt förrättningsdag tas till utgångspunkt för beräkning av anstånd. En sådan tillämpning är knappast förenlig med 193 § UL. Det är emellertid tydligt att anståndsbestämmelserna med en korrekt tillämpning kan bli illusoriska när det på grund av arbetsbelastning eller av annat skäl inte går att sätta ut förrättning senast elva dagar efter underrättelse. Även när förrättning sätts ut t.ex. en vecka efter underrättelsen är det anstånd som kronofogde-

myndigheten kan medge utan särskilda villkor till stor del konsumerat, om det vid förrättningen framkommer behov av ytterligare anstånd. I allmänhet torde frågan ändå kunna lösas genom att sökanden ger anstånd. Det är emellertid inte tillfredsställande att kronofogdemyndigheten inte själv skall kunna vid behov medge visst ytterligare anstånd utan krav på gottgörelse från svarandens sida.

För att komma till rätta med nuvarande olägenheter är det enligt min mening inte tillräckligt att justera underrättelsefristen och utsträcka anståndstiderna. Bestämmelserna bör i stället konstrueras på ett annat sätt än f.n. Det bör sålunda uttryckligen anges såväl när förrättning tidigast får äga rum som när den normalt bör vara genomförd. Först om den tid som normalt står till buds visar sig otillräcklig bör det bli aktuellt att tillämpa särskilda regler om anstånd med avhysning.

Vad först angår den tid då avhysning tidigast får äga rum anser jag att den nuvarande fyradagarsfristen är för snävt tilltagen. Denna frist bör förlängas till en vecka för att ge svaranden tillräckligt rådrum att ta kontakt med kronofogdemyndigheten och vid behov även med sociala myndigheter eller sökanden. För de fall då svaranden är bosatt utomlands kan han emellertid behöva längre rådrum att ordna sina angelägenheter. I sådana fall bör underrättelseskyldigheten vidare få fullgöras genom att underrättelsen sänds i lösbrev till svaranden under hans utländska adress. Något krav på att svaranden bevisligen skall ha fått del av underrättelsen bör alltså inte ställas upp i dessa fall. Fristen bör lämpligen räknas från det att underrättelsen avlämnades för postbefordran. Med hänsyn till dessa förhållanden förordas att underrättelsefristen i sådana fall skall utgöra två veckor.

Vad därefter gäller den tid inom vilken avhysningen normalt bör vara genomförd torde denna lämpligen böra bestämmas till fyra veckor från det att utmätningsmannen mottog exekutionstitel och andra handlingar som behövs för verkställigheten. I allmänhet torde avhysningen kunna genomföras två till tre veckor efter det att behövliga handlingar kommit in till kronofogdemyndigheten. Det kan påpekas att enligt inhämtade uppgifter verkställs i de flesta kronofogdedistrikt avhysning inom 15 dagar från det att ansökningen gjordes. Längre tid behövs emellertid i vissa fall. Sätts tiden till fyra veckor får kronofogdemyndigheten större möjlighet att redan vid utsättande av förrättning ta hänsyn till svarandens behov av rådrum, något som kan vara till fördel även för arbetsplaneringen.

Fyraveckorsfristen bör emellertid inte göras absolut. Tiden måste få överskridas, om det är nödvändigt med hänsyn till arbetsläget hos myndigheten. Detsamma bör gälla t.ex. om behövligt förvaringsutrymme för avhyst egendom inte kan uppbringas inom fyraveckorstiden. Några särskilda villkor för rätten att överskrida tiden torde inte böra ställas upp, men ett överskridande bör vara undantag. Det bör understrykas att det sagda inte tar sikte på situationer då svarandens förhållanden gör det nöd-

vändigt att tiden överskrids. I sådana fall får kronofogdemyndigheten i stället ge anstånd med förrättningen.

Med den sålunda föreslagna regleringen torde behovet av formligt anstånd med avhysning minska. Det kommer dock alltjämt att finnas fall då sådant behov föreligger. För dessa fall bör kronofogdemyndigheten ha möjlighet att, utan krav på att sökanden får gottgörelse, medge anstånd under något längre tid än f.n. Det synes lämpligt att tiden för sådant anstånd utsträcks till högst två veckor. Denna tid skall räknas från utgången av den nyss nämnda fyraveckorsfristen.

Enligt vad RSV framhåller i sitt remissyttrande har bestämmelsen i 193 § 2 mom. andra meningen UL om utsträckt anstånd till högst fyra veckor under villkor av skälig gottgörelse inte kommit att tillämpas i någon nämnvärd omfattning. Uppgifter som har inhämtats från landets kronofogdemyndigheter ger vid handen att antalet fall då bestämmelsen har tillämpats kan uppskattas till 12 för år 1972 och 25 för år 1973. Det kan med hänsyn härtill övervägas att ta bort nämnda anståndsmöjlighet som, om bestämmelserna i övrigt utformas på sätt här har föreslagits, torde komma att förlora än mer av sin betydelse. Några olägenheter av att anståndsmöjligheten finns kvar följer dock knappast. Jag förordar därför att den tas upp även i departementsförslaget. Eftersom möjligheten att ge anstånd utan krav på gottgörelse för anståndstiden föreslås bli utökad från en till två veckor bör emellertid motsvarande inskränkning göras beträffande anstånd enligt andra meningen. Liksom hittills bör således den sammanlagda anståndstiden få uppgå till högst fyra veckor.

Jag anser inte att det finns tillräckliga skäl för en bestämmelse om extra anstånd i fall då exekutionstiteln är av äldre datum. Jag skall återkomma till den frågan i anslutning till 5 §.

De nu angivna riktlinjerna för lagstiftningen på området har lagtekniskt kommit till uttryck på följande sätt. Som första stycke i *2 §* har tagits upp en allmänt hållen bestämmelse att avhysning skall genomföras så att skälig hänsyn tas till såväl sökandens intresse som svarandens situation. Avsikten är att understryka att vid avhysningens genomförande båda parters önskemål och behov måste beaktas.

I andra stycket av 2 § ges en bestämmelse om när avhysningen normalt skall vara genomförd. Där sägs att avhysning om möjligt skall ske inom fyra veckor från det att behövliga handlingar kom in till kronofogdemyndigheten. Av 3 § följer att avhysningen tidigast får genomföras en vecka efter det att svaranden har underrättats eller, om han är bosatt utomlands, två veckor.

Bestämmelser om underrättelse om förestående avhysning har tagits upp i *3 §*. Underrättelsen kan liksom enligt gällande rätt ske muntligen eller skriftligen. I underrättelsen skall svaranden beredas tillfälle att inom viss kortare tid yttra sig över ansökningen. I princip krävs att svaranden, när underrättelsen sker skriftligen, bevisligen har fått del av denna. För det fall

att svaranden har hemvist utomlands görs emellertid i andra stycket undantag från detta krav. Underrättelseskyldigheten får då fullgöras genom att underrättelsen sänds i brev under hans utländska adress. Tredje stycket innehåller undantag från underrättelseskyldigheten när svaranden saknar känt hemvist – inom eller utom landet – och det inte har kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

Beredningen har ingående diskuterat frågan i vad mån delgivningslagen bör tillämpas vid underrättelse om avhysning. Jag kan i huvudsak ansluta mig till vad beredningen har anfört härom. När det gäller underrättelse av den som är bosatt utomlands förordar jag emellertid, som jag nyss framhållit, att underrättelseskyldigheten bör få fullgöras på ett enklare sätt. På ytterligare en punkt vill jag förorda en annan tillämpning än beredningen, nämligen såvitt avser möjligheten att lämna underrättelse i slutet kuvert i svarandens hemvist eller fästa den på dörren till hans bostad. Enligt 15 § delgivningslagen krävs för att sådant förfarande skall få användas, förutom att surrogatdelgivning enligt 12 § inte är möjlig, att det finns anledning anta att den sökte har avvikit eller på annat sätt håller sig undan. Enligt beredningen skulle det vara för restriktivt att upprätthålla sist nämnda krav vid avhysning. För egen del menar jag att den ingripande verkställighetsåtgärd som avhysning utgör motiverar att nämnda bestämmelser i 15 § delgivningslagen följs.

I 16 kap. 3 § beredningsförslaget finns en bestämmelse om förhör i bl.a. avhysningsmål. Departementsförslaget upptar i 2 kap. 10 § en för all verkställighet gemensam bestämmelse om förhör.

I *4 §* finns bestämmelser om anstånd som beviljas av kronofogdemyndigheten. Enligt första meningen i första stycket får kronofogdemyndigheten medge anstånd med avhysning under högst två veckor från utgången av den tid som anges i 2 § andra stycket, dvs. när fyra veckor har förflutit från det att handlingarna kom in. Som villkor för att anstånd skall få beviljas föreskrivs endast att det behövs av hänsyn till svaranden. Anledning till anstånd kan vara att de sociala myndigheterna behöver denna ytterligare tid på sig för att lösa svarandens bostadsfråga eller att svaranden inom anståndstiden får tillträda en ny bostad som han själv ordnat eller att han då på annat sätt blir i tillfälle att själv ta hand om den egendom som skall avhysas. Andra omständigheter kan vara sjukdom e.d. Kronofogdemyndigheten bör kunna göra en tämligen fri bedömning av behovet, men någon slentrianmässig anståndsgivning bör inte förekomma.

Andra meningen i första stycket innehåller en bestämmelse om extra anstånd under villkor av skälig ersättning. Denna överensstämmer i huvudsak med vad som nu gäller. Den förlängning som kan komma i fråga är dock endast två veckor i stället för nuvarande tre. Det krävs alltjämt synnerliga skäl för att det extra anståndet skall få medges. Däremot har den ytterligare förutsättning som nu gäller, nämligen att i övrigt otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt inte vållas, fått utgå i departements-

förslaget. Av 2 § första stycket framgår att skälig hänsyn skall tas till sökandens intresse. Frågan i vad mån sökanden kommer att lida förfång genom ett utsträckt anstånd får vägas in i bedömningen av om synnerliga skäl skall anses föreligga. Vid den bedömningen får också beaktas den eventuella förpliktelse sökanden har i förhållande till en tredje man.

I andra stycket av 4 § har tagits upp en bestämmelse om att anstånd i vissa fall skall räknas från den dag då förrättning tidigast hade kunnat äga rum i stället för från utgången av den tid som anges i 2 § andra stycket. Här åsyftas fall då svaranden har fått del av underrättelsen senare än en vecka före utgången av nämnda tid. Funnes inte en sådan bestämmelse skulle kronofogdemyndighetens möjlighet att medge anstånd vara beskuren i dessa fall.

5 § Paragrafen innehåller en bestämmelse om att ansökan om avhysning kan förklaras förfallen när anstånd har lämnats av sökanden under längre tid. Den saknar motsvarighet såväl i gällande rätt som i beredningens förslag.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att det i motion (1972:18) till 1972 års riksdag begärdes att den tid inom vilken verkställighet av avhysning får ske skulle begränsas till förslagsvis sex månader från det att exekutionstiteln meddelades. Därvid anfördes att det kunde inträffa att en hyresgäst bodde kvar i åratal efter beslut om avhysning utan att ha någon hyresrätt och under ständigt hot om att bli avhyst. Motionen har av riksdagen överlämnats till beredningen för övervägande (LU 1972:22, rskr 1972:277).

Enligt vad beredningen framhåller är det inte endast vid avhysning som det kan förekomma att verkställighet påkallas först efter lång tid. De sociala olägenheterna av att frågan om verkställighets genomförande hålls svävande är emellertid särskilt framträdande när det gäller bostaden. Om en hyresgäst som enligt dom har förverkat sin hyresrätt inte lyckas ordna sin situation genom uppgörelse med hyresvärden eller genom att anskaffa ny bostad, blir han tills vidare beroende av hyresvärdens välvilja. Motsvarande kan uppkomma i fråga om avhysning från bostadsrättslägenhet eller arrende m.m.

Beredningen påpekar att det i sådana fall som här har berörts inte sällan görs gällande att hyresförhållandet skall fortsätta enligt överenskommelse mellan parterna. En sådan invändning skall prövas enligt 3 kap. 24 § andra stycket beredningsförslaget. Undantagsvis kan det ha förflutit så lång tid efter domens meddelande att redan de yttre förhållandena utgör stöd för invändningen, t.ex. om svaranden har fått sitta kvar i lägenheten och betalt sin hyra under något år efter domen. Om sökanden i sådant fall inte kan visa att det har förelegat någon alldeles särskild omständighet som har föranlett att verkställighet inte påkallats, kan enligt beredningen förmodas att ett nytt hyresförhållande på obestämd tid har uppkommit, och

sökanden får då hänvisas att väcka talan vid domstol om han vill driva saken vidare.

Även om endast kortare tid har förflutit efter domens meddelande kan det enligt beredningen tänkas att hyresgästens invändning om att ett nytt hyresförhållande uppstått har skäl för sig. Den omständigheten att hyresvärden har visat tillmötesgående och inte gått så bryskt till väga eller att han mottagit hyra i avvaktan på domens verkställande är emellertid inte tillräcklig för att invändningen skall anses beaktansvärd. Beredningen anser att man in dubio får anta att hyresvärden någon tid har hållit fast vid sin ståndpunkt i avhysningsmålet. Det måste alltså, när inte längre tid har förflutit, finnas något positivt som stöder ett påstående att värden ändrat ståndpunkt. Å andra sidan förutsätter 3 kap. 24 § andra stycket i förslaget inte att svaranden skall till fullo styrka en invändning av hithörande slag för att den skall beaktas. Verkställighet får inte äga rum annat än om invändningen kan lämnas utan avseende.

Beredningen framhåller att det för en hyresgäst naturligtvis kan vara irriterande, om han inte vet huruvida hyresvärden ämnar fullfölja saken genom att begära verkställighet. Han kan naturligtvis begära besked hos värden, men det drar han sig ofta för på grund av farhågan att hyresvärden då går till aktion.

Det sagda gäller enligt beredningen i tillämpliga delar även i fall då verkställighet har sökts relativt snart men sökanden lämnat anstånd med avhysningens genomförande.

Beredningen har likväl inte för sin del ansett det lämpligt att föreslå någon fix tid inom vilken verkställighet av dom på avhysning skall genomföras. En föreskrift härom skulle tvinga hyresvärden att under alla omständigheter söka genomföra avhysning inom fristen och kan därför befaras snarare försvåra än förbättra hyresgästens situation. Den hyresgäst som är angelägen om att få osäkerheten ur världen har enligt vad beredningen påpekar möjlighet att begära hjälp av hyresgästförening som kan råda honom till vad som bör göras i det uppkomna läget. De fall då svaranden sitter kvar efter sex månader från domens meddelande utan att uppgörelse har skett eller nytt hyresavtal skall anses ha uppkommit är också antagligen ganska få. Beredningen har likväl, efter överläggning med representanter för hyresvärds- och hyresgästorganisationer, ansett skäl föreligga att i de situationer som här avses skall kunna ges längre anstånd med verkställigheten än eljest. Bestämmelser härom har tagits upp som tredje stycke i 6 § i 16 kap.

Remissyttrandena. Några remissinstanser anser att möjligheten att få verkställighet av dom på avhysning bör begränsas till viss tid från det exekutionstiteln meddelades. Till dem hör *Svea hovrätt*, *länsstyrelsen i Jämtlands län* och *kronofogdeföreningen*. Hovrätten beaktar därvid främst att sökanden, sedan han har utverkat exekutionstitel, kan hålla hyresgästen under konstant press och att gäldenärens fortsatta hyresbetal-

ning på ett onyanserat sätt, som synes strida mot intentionerna i hyreslagen, blir avgörande för rätten att bo kvar. Kronofogdeföreningen anför liknande skäl och åberopar därjämte arbetstekniska hänsyn för sitt ställningstagande. Föreningen förordar, i likhet med länsstyrelsen, att gränsen sätts vid sex månader från exekutionstitelns datum.

Till dem som i likhet med beredningen är negativa till en fix tidsgräns inom vilken avhysningen måste ske hör *hovrätten för Västra Sverige*, *RSV*, *Hyresgästernas riksförbund* och *fastighetsägareförbundet*. RSV anser att en bestämmelse om en sådan gräns skulle kunna bli alltför drastisk och otänjbar samt leda till oacceptabla följder i vissa fall, t.ex. om sökanden av hänsyn till svaranden har dröjt med att söka verkställighet eller efter ansökan lämnat anstånd. Hyresgästernas riksförbund håller visserligen med om att det ofta kan uppfattas som en besvärande olägenhet att frågan om verkställighet av ett avhysningsbeslut hålls svävande under en längre tid. Å andra sidan bör emellertid, som beredningen har påpekat, utsikterna att ett nytt hyresavtal skall anses ha uppstått öka ju längre tiden går utan att avhysning påkallas. En föreskrift att avhysning måste begäras inom exempelvis sex månader skulle därför möjligen kunna få en för hyresgästen negativ effekt.

Fastighetsägareförbundet menar att en bestämmelse av ifrågasatt slag sannolikt skulle vara mera till skada än till gagn för hyresgästen. Enligt förbundet tar hyresvärdarna all rimlig hänsyn i verkställighetsärenden. I regel lämnas anstånd, när detta är befogat, och landets fastighetsägareföreningar har i hithörande fall ett nära och förtroendefullt samarbete med kronofogdarna. En ansvarskännande hyresvärd torde inte år efter år lämna anstånd i ett verkställighetsärende och låta hyresgästen sväva i ovisshet om sina planer. I sådana fall är det vanligt att man kommer överens om att hyrestiden och uppsägningstiden skall förkortas i väntan på att hyresgästen får annan bostad.

RSV förordar emellertid regler om att ansökan kan förklaras förfallen när anstånd lämnats, i likhet med vad beredningen föreslår beträffande utmätning i 5 kap. 10 § andra och tredje styckena. Lagtekniskt skulle detta kunna beaktas genom en hänvisning i 16 kap. 6 § till nämnda bestämmelser i 5 kap. Regler av liknande innehåll förordas också av *hovrätten för Västra Sverige*, *länsstyrelserna i Stockholms* och *Gävleborgs län* och *TCO*. Även *Svea hovrätt* och *kronofogdeföreningen* anser att skäl kan anföras för en sådan begränsning.

Den av beredningen berörda frågan huruvida nytt hyresförhållande skall anses ha uppkommit i fall då hyresgästen fått sitta kvar i lägenheten efter domen tas upp av bl.a. *RSV*. Verket bemöter beredningens uttalande att nytt hyresavtal kan anses föreligga om svaranden har fått sitta kvar i lägenheten och betalt sin hyra under något år efter domen. RSV anser för sin del att ett nytt hyresförhållande måste anses ha uppkommit redan om svaranden vid den tidpunkt då verkställighet påkallas har erlagt den hyres-

skuld som han förpliktats utge samt därutöver betalat full hyra några månader. Om sökanden har låtit svaranden sitta kvar så lång tid kan sökanden inte anses lida någon rättsförlust om han senare tvingas inleda ett nytt rättsligt förfarande för att få svaranden avhyst. Vidare påpekar RSV att företrädare finns för den uppfattningen att spörsmålet huruvida nytt hyresförhållande har uppkommit inte kan prövas av kronofogdemyndigheten annat än efter invändning från svaranden. Enligt verkets mening måste myndigheten anses kunna ex officio pröva denna fråga.

Föredraganden. Som framgår av redogörelsen för beredningens förslag har en motion rörande frågan om preskription av vräkningsutslag till 1972 års riksdag överlämnats till beredningen för övervägande. Saken har vidare tagits upp i lagutskottets förut nämnda betänkande 1975:22. Med anledning av vad kronofogdeföreningen anförde i yttrande över motionen ansåg utskottet det behövligt att bestämmelser om preskription av vräkningsutslag tas upp i balken.

Frågan om preskription av vräkningsutslag rör två olika situationer. Den ena föreligger när sökanden begär verkställighet av sin exekutionstitel först efter lång tid. Det är i första hand den situationen som beredningen har haft i tankarna och som den föreslagna bestämmelsen om extra anstånd (16 kap. 6 § tredje stycket beredningsförslaget) avser att träffa. Vanligare är emellertid att sökanden först begär verkställighet men sedan lämnar anstånd med verkställigheten, som regel för korta perioder i taget. Den situationen är inte bara besvärande för den vräkningshotade utan förorsakar också åtskilligt merarbete för kronofogdemyndigheten, som gång på gång får sätta ut och ställa in förrättning.

När verkställighet söks först lång tid efter exekutionstitelns dag är, som beredningen framhåller, omständigheterna ofta sådana att ett nytt hyresförhållande får anses ha uppkommit. Om sökanden inte bryr sig om att söka verkställighet beror detta antagligen på att han räknar med att situationen skall reda upp sig. De sociala myndigheterna kan ha trätt emellan eller svarandens ekonomi stabiliserats på annat sätt. Hur lång tid som skall förflyta innan ett nytt hyresförhållande skall anses ha uppkommit beror naturligtvis på omständigheterna i det enskilda fallet. Beredningen har som en riktpunkt uttalat att om svaranden har fått sitta kvar och betalat hyra under något år utgör redan dessa omständigheter stöd för invändning om nytt hyresförhållande. För egen del menar jag att om hyran betalas månadsvis, vilket numera är det vanliga, får en avsevärt kortare tid anses tillräcklig i det hänseendet. Har sökanden dröjt med att begära verkställighet så länge som sex månader och mottagit hyra för den tiden bör detta normalt innebära att svaranden har godtagits som hyresgäst igen. För att kronofogdemyndigheten skall kunna pröva frågan huruvida ett nytt hyresförhållande har uppkommit måste förutsättas att svaranden gör påstående härom.

Med den angivna utgångspunkten torde behovet av en bestämd preskriptionstid inte vara särskilt påtagligt i nu aktuella fall. En bestämd frist inom vilken verkställighet måste sökas har också obestridliga nackdelar, främst därför att den försvårar tillfälliga uppgörelser som skulle kunna vara till fördel för svaranden. Skulle en sådan frist tas in i utsökningslagstiftningen bör den vidare göras generell så att den täcker även annan avhysning än från bostadslägenhet. Där är emellertid förhållandena mycket växlande och det finns risk för att tillämpningen skulle bli alltför stelbent. Jag är därför inte beredd att föreslå någon bestämd frist inom vilken verkställighet av avhysning under alla omständigheter måste sökas.

Vad jag sagt nu kan i viss utsträckning anföras även mot den av beredningen i 16 kap. 6 § tredje stycket föreslagna bestämmelsen om extra anstånd när exekutionstiteln är av äldre datum. Med hänsyn härtill och till den i departementsförslaget vidgade generella anståndsmöjligheten anser jag, som tidigare nämnts, inte att det finns tillräckliga skäl att i balken ta upp någon motsvarighet till beredningens förslag på den punkten.

I den andra situationen, dvs. då verkställighet har sökts men sökanden därefter lämnar anstånd, är situationen delvis en annan. Den press sökanden kan utöva på svaranden är här mer omedelbar och hårdare. Som jag nyss har antytt uppkommer åtskilligt merarbete för kronofogdemyndigheten om anstånd lämnas vid upprepade tillfällen för en kort tid i taget. Myndigheten kommer då också i praktiken att fungera som indrivare av den löpande hyran, vilket inte är meningen. Dessa olägenheter torde emellertid kunna minskas genom att myndigheten ges befogenhet att efter diskretionär prövning förklara ansökan förfallen när anstånd har lämnats under viss tid. Myndigheten kan därigenom komma till rätta med sökande som missbrukar anståndsmöjligheten och utnyttjar kronofogdemyndigheten för indrivning av hyran. Svarandens ställning torde med en sådan bestämmelse inte komma att försämras.

I enlighet härmed sägs i förevarande paragraf att om sökanden lämnar anstånd med avhysningen och anståndet fortfar över sex månader, kan ansökningen förklaras förfallen. Ansökningen förfaller alltså inte automatiskt vid sexmånaderstidens utgång. Enligt förslaget får kronofogdemyndigheten från fall till fall pröva om ansökningen skall förklaras förfallen. Normalt bör detta ske, men sökanden kan undantagsvis ha haft fog för att medge anstånd som sträcker sig över sex månader.

Det bör påpekas att kronofogdemyndighetens beslut enligt 5 § att ansökan om avhysning är förfallen inte i och för sig inverkar på hyresförhållandet eller på exekutionstitelns giltighet. Sökanden kan sålunda återkomma med ny ansökan om avhysning, grundad på samma exekutionstitel. När så lång tid har förflutit som anges i bestämmelsen utan att avflyttning har ägt rum, torde emellertid som har nämnts tidigare nytt hyresförhållande ofta ha uppkommit.

6 § Paragrafen innehåller bestämmelser om rätt för kronofogdemyndigheten att vidta vissa praktiska åtgärder som föranleds av avhysningen. Den motsvarar delvis 16 kap. 5 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I UL finns inte några bestämmelser om vad som åligger utmätningsmannen resp. sökanden vid avhysning. På åtskilliga håll torde kronofogdemyndigheten kräva att sökanden själv ombesörjer att behövlig flyttningshjälp finns till hands, ibland också att sökanden tillhandahåller lämpligt utrymme för placering av egendomen. I 199 § UL finns vissa bestämmelser om kostnaderna vid bl.a. avhysning. Kostnad som inte kan tas ut av svaranden skall betalas av sökanden, som också är skyldig att förskottera kostnaden om det begärs av utmätningsmannen.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att frågan hur långt kronofogdemyndighetens befogenhet sträcker sig när det gäller att anlita utomstående för verkställighetsåtgärder, som inte kan utföras av kronofogdemyndighetens egen personal, hänger samman med frågan vilka åtgärder som innefattas i själva verkställigheten. Vid uttagande av lös egendom är sålunda kronofogdemyndighetens primära uppgift att skilja svaranden från besittningen av det han innehar samt överlämna egendomen till sökanden. Kronofogdemyndigheten har inte någon skyldighet att vårda godset för sökandens räkning. I princip ankommer det på sökanden att själv omhänderta sin egendom så snart svaranden har skilts från besittningen. På liknande sätt ankommer det vid avhysning i princip på svaranden att själv ta vara på sin egendom. Förrättningen gäller i allmänhet avhysning av hyresgäst och går då ut på att avlägsna svarandens tillhörigheter – och eventuellt honom själv m.fl. – från den förhyrda lägenheten och fastigheten. Förrättningsmannen anses inte skyldig att därefter ta vård om egendomen för svarandens räkning. Det är dennes sak att sörja för sina tillhörigheter så att de inte kommer bort eller skadas.

Beredningen påpekar att frågan hur det skall förfaras med egendomen efter avhysningen många gånger är praktiskt svårlöst. Den som har avhysts från en lägenhet har kanske ingenstans att ta vägen eller saknar medel till borttransport av sitt bohag m.m. Att hans tillhörigheter blir stående t.ex. på trottoar utanför fastigheten är inte lämpligt. Enligt 2 § allmänna ordningsstadgan (1956:617) får över huvud allmän plats som avses där inte utan tillstånd begagnas för upplag eller avstjälpning. Och sökanden torde knappast vara skyldig att ställa utrymme till förfogande.

Enligt beredningen får det i princip åvila de sociala myndigheterna att, under de förutsättningar som eljest gäller för socialhjälp, ekonomiskt bistå svaranden med borttransport och eventuell förvaring av egendomen, i den mån han inte kan ordna den saken själv. Detta torde i allt fall gälla vid avhysning från bostadslägenhet. Enligt vad beredningen har inhämtat förekommer det också på sina håll att kommunal myndighet medverkar, bl.a. med behövlig förvaring i magasin under viss tid. Så är t.ex. fallet i Stockholm där emellertid sökanden brukar få förskottera kostnaden för

transport till kommunens förvaringslokal och för viss kortare tids förvaring där. Kostnaderna för fortsatt förvaring debiteras ägaren. Om denne inte har avhämtat sina tillhörigheter när viss frist har gått ut, säljs dessa. Behållen köpeskilling används i första hand till att betala de kostnader som debiterats ägaren. Förfarandet har utvecklat sig utan stöd av författningsbestämmelser och det har satts i fråga huruvida försäljning i angiven ordning är lagligen tillåten. Beredningen erinrar i sammanhanget om att i 12 kap. 27 a § JB finns bestämmelse angående egendom som hyresgäst har lämnat kvar i lägenheten efter att själv ha flyttat därifrån.

Beredningen framhåller att det allmänna inte kan anses skyldigt att biträda en insolvent svarande i alla fall av avhysning. Sådan skyldighet kan t.ex. knappast tänkas föreligga när svaranden är juridisk person eller näringsidkare och han skall avhysas med inventarier och lager från en fabriksfastighet. I fall då det allmänna inte ingriper och hjälper svaranden torde på sina håll förekomma att kronofogdemyndigheten vägrar att genomföra avhysning om inte sökanden förskotterar kostnaden för transport till förvaringslokal och viss tids förvaring. Ett sådant krav bygger på tankegången att egendomen inte kan placeras på gatan och att transport till annan plats därför är ett nödvändigt led i verkställigheten.

Beredningen betonar vikten av att skilja mellan kronofogdemyndighetens befogenhet att vidta nödvändiga eller önskvärda åtgärder, på ena, samt skyldigheten för sökanden att förskottera kostnaden, på andra sidan. I första stycket av 16 kap. 5 § av beredningens förslag fastslås kronofogdemyndighetens befogenhet att vid olika former av verkställighet, inkl. avhysning, i mån av behov anskaffa transportmedel, hyra utrymmen för förvaring och vidta andra åtgärder som föranleds av verkställigheten. Bestämmelsen avser att ge kronofogdemyndighet de praktiska hjälpmedel som behövs för att verkställigheten skall kunna ske på ett sätt som vid nutida förhållanden kan anses godtagbart inte bara från rent exekutiva utan även från vidare synpunkter. Även försäkring skall kunna tecknas, om det anses behövligt.

Beredningen framhåller att en del av nu nämnda åtgärder inte är nödvändiga för att själva verkställigheten skall kunna genomföras utan väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust vid avhysning. Det gäller förhyrandet av och transport till förvaringslokal samt försäkring. Enligt beredningens mening är det inte rimligt att sökanden skall vara skyldig att svara för kostnaden för alla åtgärder som här kan vara i och för sig välmotiverade. Han har ju inte någon förpliktelse att sörja för svarandens tillhörigheter. Om sökanden åläggs att anvisa utrymme för lagring inom den egna fastigheten, uppnår han inte vad avhysningen skall leda till, nämligen att avlägsna svarandens tillhörigheter därifrån. Att sökandens förpliktelse beträffande kostnaderna begränsas får emellertid inte hindra att andra av sociala skäl behövliga åtgärder vidtas genom kronofogdemyndighetens försorg. I den mån kommunen inte är skyldig att ingripa bör

kronofogdemyndigheten få vidta sådana åtgärder på statens bekostnad, med rätt för statsverket att söka åter kostnaden av svaranden. Oftast saknar svaranden tillgångar som kan användas till betalning av kostnaden. Denna får i så fall stanna på statsverket i den mån åtgärderna har gått utöver vad sökanden varit skyldig att svara för.

Enligt beredningen kan i fråga om avhysning från förhyrd lägenhet verkställigheten från sökandens synpunkt betraktas som avslutad när den förhyrda lägenheten och därtill hörande biutrymmen har blivit tömda och befintlig egendom avlägsnad från fastigheten. Eftersom man av andra skäl inte kan nöja sig med att ställa egendomen på gatan kan man göra gällande att det, om sökanden inte frivilligt erbjuder utrymme för uppställning inom fastigheten, är en praktiskt sett ofrånkomlig åtgärd för verkställighetens genomförande att egendomen förs till annan plats som står till buds, eventuellt till ny lägenhet som kommunen har erbjudit svaranden eller denne själv förhyrt. Oavsett om denna transport av nämnda skäl är ofrånkomlig eller inte anser beredningen inte tillräckligt motiverat att sökanden skall svara för kostnaden och på det sättet i praktiken nödgas slutligt bekosta inte bara själva utrymningen ur lägenheten utan även svarandens flyttning till annan lägenhet resp. transporten till särskild förvaringsplats. Sökanden har ju i allmänhet inte någon utsikt att återfå sitt utlägg av svaranden (och än mindre av kommunen).

En rimlig ordning synes enligt beredningen vara att kronofogdemyndigheten på förhand tar kontakt med vederbörande sociala myndighet och påkallar dess ingripande. Om det anses praktiskt behövligt, kan det övervägas att genom författningsändring ge kronofogdemyndigheten uttrycklig befogenhet att göra framställning om socialhjälp på svarandens vägnar. Socialhjälp bör under vanliga förutsättningar kunna utgå för transportkostnaden och eventuellt behövlig särskild förvaring av svarandens egendom. Ofta får kommunen ordna en ny bostad. Om detta redan skett, kan egendomen föras direkt till den nya lägenheten. I andra fall får egendomen, om kommunen har ordnat med förvaringslokal för hithörande ändamål, föras till den lokalen. Om annan lokal behöver hyras, kan även kostnaden därför tänkas böra utgå i form av socialhjälp. Vare sig egendomen förs till ny bostadslägenhet eller till förvaringslokal bör kronofogdemyndigheten lämpligen förskottera kostnaden för åtgärden. Detta gäller inte bara fall då socialhjälp kan påräknas utan även när sådan hjälp av den ena eller andra anledningen är utesluten. Däremot bör det enligt beredningen inte åligga sökanden att förskottsvis eller i annan ordning svara för mer än kostnaden för själva utrymningen av den förhyrda lägenheten.

Beredningen, som påpekar att det nyss anförda främst haft avseende på avhysning från bostadslägenhet, behandlar härefter avhysning från industrilokal e.d. eller från arrenderad fastighet. Sådan avhysning är, framhåller beredningen, mindre vanlig men erbjuder liknande och i före-

kommande fall ibland svårare problem, t.ex. om djurbesättning ingår i den egendom som skall avlägsnas. Någon gång kan även här socialhjälp vara påkallad, t.ex. om avhyst arrendator måste få hjälp till ny bostad. Att sådan avhysning som här nämnts kan vara väsentligt mera komplicerad än avhysning från bostadslägenhet synes inte utgöra något skäl att, utöver kostnaden för själva utrymningen av lokalen eller fastigheten, belasta sökanden med transport- eller förvaringskostnader. Man kan här tänka sig att kronofogdemyndigheten, om inte något bättre alternativ står till buds, sluter depositionsavtal med sökanden om att maskiner m.m. får stanna i dennes förvar mot lämplig ersättning.

När svarandens egendom förs till särskild förvaringslokal eller deponeras hos sökanden, får depositarien (dvs. lokalens innehavare) retentionsrätt för depositionsavgiften (jfr 12 kap. 8 § HB). Beredningen ämnar föreslå att i 12 kap. HB införs bestämmelse som, i fall då 12 kap. 27 a § andra stycket JB inte griper in, ger retinenten befogenhet att om depositionsavgiften inte betalas sälja egendomen i samma ordning som gäller när hantverkare har retentionsrätt (se numera Utsökningsrätt XIII s. 48 och 172). Retentionsrätten medför förmånsrätt enligt 4 § 2 förmånsrättslagen. Reglerna om beneficium hindrar enligt 6 kap. 12 § i förslaget inte att egendomen utmäts för retinentens fordran.

Frågan i vad mån sökanden skall vara skyldig att vidkännas kostnader som nu avses regleras i 18 kap. beredningsförslaget. Enligt 18 kap. 5 § är sökanden inte skyldig att svara för kostnad för transport från fastigheten eller för hyra av förvaringslokal eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust.

Beredningen framhåller att sättet för genomförande av åtgärder som avses i 16 kap. 5 § är av vikt inte bara från kostnadssynpunkt. Innan kronofogdemyndigheten fattar beslut i frågan bör därför parterna höras när det kan vara av betydelse för dem. En bestämmelse härom har tagits upp i andra stycket av paragrafen.

Remissyttrandena. *Svea hovrätt* påpekar i fråga om första stycket att det inte klart framgår huruvida den befogenhet som tillerkänns kronofogdemyndighet samtidigt innebär en motsvarande skyldighet att ta till vara svarandens intressen.

Flera remissinstanser erinrar om de svårlösta praktiska problem som ofta är förknippade med avhysning. *RSV* anför sålunda att det endast i större distrikt torde förekomma att svarandens tillhörigheter kan transporteras till kommunalt magasin. När det gäller mindre distrikt torde man i nuläget inte kunna påräkna kommunens medverkan i annan omfattning än att socialmyndigheten i vissa fall anskaffar ny lägenhet eller eljest något tillfälligt förvaringsrum för svarandens egendom. Rutinerna inom distrikten för att genomföra avhysning har också gestaltat sig olika. De flesta kronofogdemyndigheter lär fordra att sökanden själv ombesörjer att manskap och transportmedel anskaffas för utflyttning av svarandens till-

höriglieter samt transport av dessa till förvaringsutrymme som sökanden får tillhandahålla. Sökanden får i regel förskottera samtliga kostnader. Kan tillhörigheterna inte placeras någonstans, blir det omöjligt för kronofogdemyndigheten att verkställa avhysningen. Även i de större distrikten där kommunen bistår med att tillhandahålla förvaringsrum lär sökanden få förskottera kostnaden för avhysning och transport samt, t.ex. i Stockholm, kostnaden för viss tids magasinshyra. RSV ansluter sig till beredningens mening att sökanden inte bör anses skyldig att bekosta annat än själva utrymningen av lägenheten eller fastigheten. En ovillkorlig förutsättning för att beredningens syften skall kunna realiseras är att kommunerna genom lagstiftning åläggs att i samtliga förekommande fall omhänderta och förvara egendomen samt att kommunerna svarar för transport- och förvaringskostnaderna i den mån dessa inte kan tas ut av svaranden. Detta bör givetvis i första hand gälla det stora flertalet fall av avhysning från bostadslägenhet där kommunen har plikt att handla enligt socialhjälpsnormerna men bör tillämpas också i flertalet övriga fall av avhysning.

Även *TCO*, *kronofogdeföreningen* och *länsstyrelsen i Jämtlands län* är inne på att kommunerna lagstiftningsvägen bör åläggas att ta hand om avhyst egendom. Länsstyrelsen anser dock att sådan skyldighet inte torde kunna åläggas kommun när det gäller t.ex. avhysning från industrifastighet. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* förordar att kostnaderna för de åtgärder som kronofogdemyndigheten vidtar under vissa förhållanden skall kunna stanna på statsverket. Föreningen instämmer helt i beredningens intention att föreslå ändring i 12 kap. HB så att depositarien får rätt att för ogulden depositionsavgift sälja omhändertagen egendom. *TCO* menar att denna fråga bör regleras efter förebild av bestämmelserna i 12 kap. 27 a § andra stycket JB.

Vad gäller omfattningen av kronofogdemyndighetens åliggande i samband med avhysning ställer sig flera remissinstanser tveksamma till den föreslagna bestämmelsen i första stycket och de uttalanden beredningen har gjort i anslutning till denna. *RSV* anser att det bör kunna åligga kronofogdemyndigheten att i samarbete med kommunerna anskaffa handräckningsmanskap och transportmedel, men myndigheterna bör inte belastas med någon annan form av "speditionsverksamhet" beträffande göromål som efter avhysningsförrättning kan anses nödvändiga för att ta till vara svarandens intressen och som följaktligen faller utom ramen för den exekutiva verksamheten. Verket understryker att kronofogdemyndigheten inte får göras ansvarig för transport och förvaring efter verkställd avhysning. *Kronofogdeföreningen* har i stort sett samma uppfattning. Föreningen ställer sig i likhet med *länsstyrelsen i Älvsborgs län* avvisande till beredningens tanke att kronofogdemyndigheten skulle ges befogenhet att göra framställning om socialhjälp på svarandens vägnar.

Länsstyrelsen i Norrbottens län ifrågasätter om inte kronofogde-

myndighetens åtgärder för att skydda svaranden mot förlust vid avhysning bör inskränka sig till att underrätta vederbörande sociala myndighet och kommunala bostadsförmedling om förestående avhysning. *TCO* anser att kronofogdemyndigheten inte bör belastas med att hyra utrymmen för förvaring och vidta andra åtgärder som föranleds av verkställigheten eller att teckna försäkring. Endast anskaffande av transportmedel och rapportering till socialmyndigheterna bör ankomma på kronofogdemyndigheten.

Advokatsamfundet godtar beredningens förslag och anser att det i förening med kostnadsbestämmelserna i 18 kap. 5 § innebär en tillfredsställande lösning av problem som i praktiken har vållat stora praktiska svårigheter.

Föredraganden. I förevarande paragraf ges kronofogdemyndigheten befogenhet att vidta sådana för verkställigheten behövliga åtgärder som det i princip ankommer på svaranden att betala. Paragrafen bör ses i samband med kostnadsbestämmelserna i 17 kap. Där anges bl.a. i vad mån sökanden skall vara skyldig att förskottera sådana kostnader. Paragrafen ger också en, låt vara indirekt, beskrivning av hur verkställigheten i praktiken kan gå till.

Som har påpekats tidigare föranleder många vräkningsutslag inte några åtgärder från kronofogdemyndighetens sida. Ofta flyttar svaranden självmant. Kommunen har också ytterst ett ansvar för att svarandens bostadsfråga löses, om han inte kan ordna saken själv. Särskilt om kommunen kopplas in på ett tidigt stadium brukar saken kunna ordnas under hand på ett tillfredsställande sätt. Många vräkningsdrabbade är f.ö. redan föremål för kommunens omsorg.

Det finns emellertid fall då verkställighet av olika skäl måste ske innan svarandens bostadsfråga har fått någon definitiv lösning. Så kan vara fallet om svaranden inte vill medverka eller han inte vill godta en erbjuden ersättningslägenhet. Hänsynen till andra hyresgäster kan också motivera en snabb verkställighet, t. ex. om nyttjanderätten har förverkats på grund av störande levnadssätt e. d. Vidare finns den kategori av avhysningar som inte avser bostad och där kommunen i allmänhet inte har någon skyldighet att hjälpa till. I alla dessa fall uppkommer frågan vad som skall ske med svarandens tillhörigheter när han inte kan eller vill ta hand om dem själv.

Frågan har behandlats av beredningen i anslutning till 16 kap. 5 §. Jag kan på de flesta punkter ansluta mig till vad beredningen anfört härom. Det är tydligt att det av flera skäl inte kan godtas att avhyst egendom ställs upp på gårdsplan, gata, gångbana eller annan liknande plats på eller utanför fastigheten. Egendomen måste i stället tas om hand på lämpligt sätt. Det kan emellertid inte anses rimligt att sökanden skall behöva ställa förvaringsutrymme till förfogande för att avhysningen skall kunna genomföras.

Flera remissinstanser har framhållit att en förutsättning för att beredningens syften skall kunna realiseras är att kommunerna åläggs skyldighet

att omhänderta och förvara avhyst egendom. I första hand skulle detta gälla avhysning från bostadslägenhet. Bl.a. RSV förordar dock att samma ordning får gälla även flertalet övriga fall av avhysning.

Kommunförbundets tidigare berörda undersökning (se under kapitelrubriken) omfattade bl.a. frågor huruvida kommunerna hade särskilda lägenheter för tillfällig hjälp åt vräkningsdrabbade och i vad mån det fanns kommunala magasin att tillgå för förvaring av avhyst egendom. Det framkom att en del kommuner hade egna fastigheter där enskilda personer eller familjer kunde placeras när ingen annan ville upplåta bostad. I en kommun hade det allmännyttiga bostadsföretaget åtagit sig att svara för att kommunens vräkningsdrabbade hade någonstans att bo. En del kommuner hade tillgång till "hotellhem", dvs. bostäder med viss service och tillsyn. Tillfälliga lösningar i form av inhysning på hotell eller pensionat förekom också. Fyra av de tio tillfrågade kommunerna kunde magasinera bohag i egna lokaler. Ingen av dem hade dock särskilda lokaler för ändamålet utan använde sig av t.ex. källar- och vindsutrymmen i skolor och ålderdomshem. I övrigt använde sig kommunerna av flyttfirmors eller bostadsföretags magasin. I sådana fall kunde det inträffa att svaranden krävdes på magasinshyra, som han i sin tur sökte socialhjälp för.

När avhysning sker från bostadslägenhet får det anses ingå i kommunens allmänna skyldigheter enligt lagen (1956:2) om socialhjälp att vid behov biträda med magasinering av egendom som svaranden inte kan ta hand om själv. Kommunförbundets undersökning visar att kommunerna också i hög grad känner sitt ansvar i dessa fall. Tanken att kommunerna skulle ta ansvar för egendomen även när avhysning sker från annat än bostad är emellertid knappast realistisk. En sådan uppgift torde endast undantagsvis falla inom ramen för kommunernas verksamhet.

Enligt min mening kan verkställigheten inte anses avslutad förrän egendomen har omhändertagits på lämpligt sätt. Ansvaret för att så sker måste ytterst vila på kronofogdemyndigheten. Det bör alltså ankomma på myndigheten att ombesörja att det finns handräckningsmanskap och transportmedel till förfogande när förrättningen skall äga rum samt att det då också är klart vart egendomen skall föras. I sist nämnda hänseende måste kronofogdemyndigheten försöka få ett så nära samarbete med kommunen som möjligt. I första hand bör egendomen föras till ny bostad eller lokal som står till buds. Skulle denna bli tillgänglig först någon tid efter det att verkställighet har påkallats, bör kronofogdemyndigheten i första hand ge anstånd med verkställigheten enligt 4 § departementsförslaget. Endast om anståndstiden inte räcker till och sökanden inte är villig att ge ytterligare anstånd, bör alternativet med magasinering av egendomen väljas. Egendomen bör också magasineras om det kan antas att någon ny bostad eller lokal inte blir aktuell.

Det förekommer emellanåt att svaranden inte har något intresse av att

behålla egendomen. Bedöms egendomen sakna värde bör den med svarandens medgivande kunna transporteras direkt till avstjälpningsplats. Lämnas inte sådant medgivande eller bedöms egendomen ha ett värde som kan täcka förvaringskostnaderna, bör den magasineras. I fall då kommunen inte åtar sig magasineringen får kronofogdemyndigheten söka finna någon annan för den uppgiften. I enlighet med vad beredningen förordat ämnar jag senare föreslå bestämmelser som ger depositarie befogenhet att efter viss tid sälja egendomen till täckning av depositionsavgiften. Eventuellt underskott skall i första hand svaranden stå för. I andra hand får staten träda till.

Principen att verkställigheten inte skall anses avslutad förrän egendomen har omhändertagits på lämpligt sätt bör slå igenom inte bara när det gäller kronofogdemyndighetens ansvar för transport och magasinering utan även i fråga om sökandens ansvar i kostnadshänseende. I motsats till beredningen anser jag att sökanden i förhållande till statsverket bör svara även för kostnad för transport till ny lägenhet eller till magasin eller annat lämpligt förvaringsutrymme. Däremot bör sökanden inte vara skyldig att svara för magasinshyra eller annan avgift för förvaring av egendomen (se vidare under 17 kap. 3 §).

Det kan tänkas att svaranden har skaffat ny bostad på annan ort än den där verkställigheten äger rum. Den avhysta egendomen bör då företrädesvis transporteras direkt till den nya orten. Det synes rimligt att sökanden får ansvara för transportkostnaden om transporten äger rum inom en normalt stor kommun. I andra fall bör sökandens ansvar begränsas (se under 17 kap. 3 §).

Några remissinstanser har ställt sig kritiska till att kronofogdemyndigheten belastas med göromål som anses nödvändiga för att ta till vara svarandens intressen men som faller utom ramen för den exekutiva verksamheten. Departementsförslaget utgår emellertid som jag tidigare anfört från att sökanden inte skall behöva vara verksam t.ex. genom att tillhandahålla transportmedel eller förvaringsutrymme. Det är i stället kronofogdemyndigheten som har det yttersta ansvaret för att de praktiska förutsättningarna för avhysningens genomförande föreligger. Det finns emellertid inte någonting som hindrar att sökanden ombesörjer något eller några av de praktiska momenten om han hellre vill det och kronofogdemyndigheten anser det lämpligt. Sökanden kan sålunda ha intresse av att själv tillhandahålla transportmedel, eftersom han löper stor risk att slutligt få stå för kostnaden.

Som beredningen framhåller uppkommer ibland särskilda svårigheter vid avhysning av näringsidkare. Inte minst komplicerad kan verkställigheten vara när i egendom ingår en djurbesättning. Även här måste emellertid utgångspunkten vara att sökanden har rätt att få verkställigheten genomförd utan att behöva anvisa någon plats dit egendomen kan föras. I viss utsträckning kan möjligheten att magasinera egendomen

komma till användning. Man kan också tänka sig att levande djur deponeras hos en lantbrukare i trakten, om det finns utsikter att svaranden senare kan ta hand om dem. Finns inte någon annan utväg måste emellertid kronofogdemyndigheten ha rätt att sälja egendomen eller, om den saknar försäljningsvärde, skaffa undan den. Bestämmelser härom har tagits upp i 7 §. Bestämmelserna föreslås gälla endast när avhysning skall ske från annat än bostad.

Departementsförslaget innebär att ökade förpliktelser läggs på kronofogdemyndigheten när det gäller att organisera genomförandet av avhysningsförrättning. Myndigheten får emellertid inte något ökat ansvar för den egendom som omfattas av avhysningen. Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen svarar staten för bl.a. sakskada och ren förmögenhetsskada som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. I vad mån det därutöver finns ett längre gående ansvar för skada på egendom som har omhändertagits vid exekutiv förrättning är något ovisst (jfr prop. 1972:5 s. 267 och 358 samt justitieombudsmännens ämbetsberättelse år 1973 s. 350). Statsverkets ansvar för egendomen torde som regel upphöra när avhysningsförrättningen är avslutad. Det kan dock inte uteslutas att ansvaret någon gång skulle kunna utsträckas till magasinerad egendom, nämligen om vårdslöshet med avseende på valet av förvaringsutrymme eller förvaringsmetod kan läggas kronofogdemyndigheten till last.

I beredningens förslag ingår en uttrycklig bestämmelse om att kronofogdemyndigheten får teckna försäkring. Denna bestämmelse har utgått i departementsförslaget. Det finns enligt min mening inte tillräckliga skäl för kronofogdemyndigheten att ta något ansvar för att egendom som är föremål för avhysning är försäkrad mot skada.

7 § Paragrafen ger kronofogdemyndigheten befogenhet att vid avhysning från annat än bostad sälja eller förstöra egendom, om inte svaranden kan ta hand om den eller lämpligt förvaringsutrymme kan anskaffas. Någon motsvarighet finns inte i beredningens förslag.

Föredraganden. Frågan hur det skall förfaras med den avhysta egendomen är ofta särskilt svårlöst vid avhysning från annat än bostad. I sådana fall torde endast undantagsvis inträffa att svaranden kan få hjälp med en ersättningslokal genom socialmyndighets försorg. Magasinering av t.ex. maskiner som har använts i industriell verksamhet är inte så lätt att ordna. I vissa kommunala magasin, såsom i Stockholm, mottas inte egendom som har nämnts nu. Som har framhållits tidigare är problemen särskilt framträdande i fall då en djurbesättning ingår i den avhysta egendomen. Att deponera ett större antal levande djur hos annan är som regel mycket kostsamt, om det över huvud taget är möjligt.

Det torde få godtas att de särskilda svårigheter som kan föreligga i nu avsedda fall kan medföra en viss fördröjning av verkställigheten. Denna

måste emellertid förr eller senare få ha sin gång. Står inte någon annan lösning till buds bör egendomen därför få säljas eller, om den saknar försäljningsvärde, förstöras. Redan nu torde ett sådant förfarande tillämpas någon enstaka gång, även om uttryckligt lagstöd saknas (jfr Svensk juristtidning 1975 s. 69, se även justitieombudsmännens ämbetsberättelse 1969 s. 325).

I första stycket första meningen av 7 § sägs att om avhysning skall ske från annat än bostad och svaranden inte kan omhänderta egendomen eller lämpligt förvaringsutrymme anskaffas, får kronofogdemyndigheten förordna att egendomen skall säljas. Förordnande bör meddelas så snart det står klart att de angivna förutsättningarna föreligger och senast när tid för anstånd som kronofogdemyndigheten har beviljat enligt 4 § gått till ända. Beslutet om försäljning får överklagas, men försäljningen äger rum utan hinder härav såvida inte överinstansen förordnar om inhibition, se 2 kap. 19 § och 18 kap. 17 §. Kan egendomen antas sakna försäljningsvärde, får kronofogdemyndigheten enligt andra meningen i första stycket i stället förordna att egendomen skall förstöras.

Enligt andra stycket skall svaranden underrättas innan beslut enligt första stycket meddelas. Han skall givetvis också få tillfälle att framföra sina synpunkter i frågan.

Försäljningen skall enligt tredje stycket i paragrafen äga rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet. Bestämmelserna i 8 och 9 kap. i balken skall sålunda tillämpas i den mån det låter sig göra. Undantag har emellertid föreskrivits från tillämpning av bestämmelsen i 9 kap. 4 § första stycket, enligt vilken inrop vid auktion inte får godtas om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås. Försäljning som nu avses skall alltså inte hindras av att vid auktionen avges bud som understiger vad som kan anses som varans marknadsvärde.

I övrigt innebär förevarande tredje stycke följande. Försäljningen skall ske genom kronofogdemyndighetens försorg (8 kap. 1 § första stycket) och i allmänhet på offentlig auktion (9 kap. 1 § första stycket). Auktion kan hållas av kronofogdemyndigheten, men myndigheten får också anlita annan (9 kap. 1 § andra stycket). Egendomen får också säljas under hand under vissa förutsättningar (9 kap. 8 § första stycket). Försäljningen skall ske utan onödigt dröjsmål, men anstånd får beviljas (8 kap. 3 §). Tredje mans rätt i egendomen skall beaktas (8 kap. 10–13 §§). Säljs egendomen på auktion, skall denna kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Svaranden och annan känd sakägare skall underrättas särskilt (9 kap. 2 §) men någon anledning att underrätta sökanden torde inte föreligga. Inropad egendom skall betalas genast, men anstånd kan ges om handpenning lämnas (9 kap. 5 § första stycket). Nytt utrop kan komma att äga rum och inrop bli ogiltigt under vissa förutsättningar (9 kap. 5 § andra och tredje styckena). När inrop har blivit ogiltigt skall handpenningen tas i anspråk för vissa ändamål (9 kap. 7 § första stycket). Egendom som innehas under förbehåll om åter-

taganderätt får säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av tredje mannens fordran eller denne samtycker till försäljning med förbehåll för hans återtaganderätt (9 kap. 9 §).

Egendom som tillhör annan än svaranden får inte säljas enligt förevarande paragraf. Ägaren skall givetvis underrättas och beredas tillfälle att hämta ut egendomen. Motsvarande bör gälla annan delägare när fråga är om samägd egendom. Det kan tänkas att svaranden såsom handpant innehar egendom som han i fortsättningen inte kan ta hand om, t.ex. en ridhäst. Egendomen kan i sådant fall inte återlämnas till ägaren utan att panträtten går förlorad. Denne bör förmås att lämna annan säkerhet i stället.

När egendom har sålts enligt förevarande paragraf bör av influtna medel tas ut kostnaden för försäljningen. Enligt 17 kap. 3 § andra stycket svarar sökanden inte gentemot statsverket för vissa där angivna förrättningskostnader. Sådan kostnad bör utgå före övriga förrättningskostnader. En bestämmelse härom finns i 17 kap. 8 § tredje stycket. Uppkommer överskott skall det givetvis redovisas till svaranden.

8 § Paragrafen innehåller bestämmelser rörande verkställighet av avhysning i förhållande till inneboende eller annan tredje man. Den motsvarar 16 kap. 7 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Förordnande om avhysning av nyttjanderättshavare verkställs enligt praxis även mot den till vilken nyttjanderättshavaren i sin tur har upplåtit nyttjanderätt till egendomen (subkonduktor), såvida inte denne kan åberopa en självständig rätt. Subkonduktorn är dock regelmässigt beroende av att andrahandsupplåtaren (sublokator) har en rättsligt sanktionerad rätt mot fastighetsägaren. Särskild vräkningsansökan mot subkonduktorn krävs inte.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att frågan i vad mån exekutionstitel kan verkställas även mot tredje man har stor praktisk betydelse beträffande avhysning. Beredningen föreslår i 16 kap. 7 § första stycket en bestämmelse i ämnet som nära ansluter till rådande praxis beträffande avhysning. Bestämmelsen innebär att avhysning får genomföras även mot tredje man som hindrar sökanden i utövningen av hans rätt – dvs. att komma i besittning av lägenheten eller fastigheten – men endast under förutsättning att det är uppenbart att tredje mannen saknar fog för att motsätta sig verkställighetens genomförande.

Till dem som enligt regeln kan avhysas hör enligt beredningen i första rummet svarandens familj och anställda. De måste givetvis lämna lägenheten, om de inte kan åberopa någon särskild rättsgrund som ger dem rätt att sitta kvar. Detsamma gäller inackorderade personer och andra som av en hyresgäst hyr möblerat rum. Dessa fall är regelmässigt klara. I andra situationer kan verkställighetsfrågan vara mer oviss.

Enligt beredningen är det inte ovanligt att hyresgäst av någon anledning

lämnar lägenheten och att någon samboende stannar kvar och svarar för hyran. Den kvarboende gör i sådana situationer ofta gällande att han har fått en självständig rätt mot hyresvärden, och detta kan också ibland vara riktigt. En vräkningsdom mot den ursprungliga hyresgästen kan då sakna laga verkan mot den som har fått bo kvar i lägenheten. Beredningsförslaget skiljer här – i likhet med rådande praxis – mellan fall då subkonduktorn inte kan visa något fog för sin ståndpunkt och då han lyckas göra detta. Enligt förslaget får den kvarboendes invändning om självständig rätt lämnas därhän, om det är uppenbart att invändningen saknar fog. I motsatt fall skall verkställigheten inställas såvitt angår subkonduktorn. Beredningen framhåller att det tillkommer kronofogdemyndigheten att söka rättsligt pröva befogenheten av framställd invändning. De faktiska förhållandena kan emellertid vara så ovissa att någon sådan prövning inte lämpligen kan genomföras i verkställighetsärendet. Och även den rättsliga prövningen kan undantagsvis vara alltför vansklig för att verkställighet skall kunna beviljas. När invändningen för den skull inte kan lämnas utan avseende, blir följden att tredje man får sitta kvar tills vidare.

De spörsmål som har nämnts här kan enligt beredningen undantagsvis uppkomma också när det har blivit dömt om bättre rätt till fast egendom och den förlorande parten har upplåtit nyttjanderätt till egendomen.

Beredningen påpekar att invändning som tredje man framställer skall enligt angivna grunder prövas i det redan anhängiga verkställighetsärendet. Det behövs alltså inte att särskild ansökan görs om avhysning av tredje mannen. Däremot skall han enligt andra stycket i 16 kap. 7 § höras i ärendet när anledning föreligger. Sökanden bör lämpligen själv innan han gör ansökan om verkställighet ta reda på hur besittningsförhållandena gestaltar sig och upplysa därom. Härigenom kan han bidra till att ärendet inte drar ut på tiden. Det kanske ändå inte förrän när verkställighet skall genomföras blir känt att tredje man sitter i lägenheten eller på fastigheten. När denne bör höras och sökanden bör beredas tillfälle att i sin tur uttala sig med anledning av invändning som tredje mannen eventuellt framställer mot ansökningen, kan det inte undgås att visst uppskov ibland vållas.

Enligt vad beredningen framhåller avser bestämmelserna om underrättelse i 16 kap. 6 § beredningsförslaget att ge svaranden i verkställighetsärendet tillfälle att förbereda sig och eventuellt flytta frivilligt. En tredje man som bor i lägenheten eller på fastigheten i fråga eller använder den för annat ändamål har också intresse av att bli förberedd på genomförandet av avhysning. Man kan dock inte begära att förberedelseförfarandet i 6 § beredningens förslag skall i alla delar iakttas även för hans del. Han har, när hinder mot verkställighet inte föreligger, ingen annan rätt än den han kan härleda från den egentliga hyresgästen eller arrendatorn och det är i första hand denne som bör hålla honom underrättad om vad som väntas ske. Beredningens förslag i 7 § andra stycket inkluderar likväl skyldighet för kronofogdemyndigheten att i god tid förbereda även tredje mannen när

anledning föreligger. I föreskriften ligger att tredje mannen inte bör avhysas alltför brådstörtat utan att kronofogdemyndigheten efter omständigheterna får bedöma i vad mån anstånd är påkallat. Kronofogdemyndigheten får dock av naturliga skäl inte ge tredje mannen längre respit än myndigheten enligt 6 § hade kunnat göra om tredje mannen själv varit svarande i ärendet.

Remissyttrandena. *Kronofogdeföreningen* anser i likhet med beredningen att tredje mans ställning vid avhysning har så stor praktisk betydelse att en specialreglering härom är erforderlig. Den föreslagna paragrafen får enligt föreningen anses ägnad att väsentligt underlätta kronofogdemyndighetens arbete. *Fastighetsägareförbundet* anför att såvitt förbundet har sig bekant brukar visserligen inte några speciella svårigheter vara förknippade med avhysning av inneboende som härleder sin rätt från nyttjanderättshavaren. Enligt förbundet händer det dock att en inneboende grundlöst gör gällande att han har en självständig rätt till lägenheten på grund av att han under en längre tid har betalat hyra i eget namn eller att hyresvärden visat passivitet genom att inte säga till hyresgästen att iaktta rättelse inom två månader från erhållen vetskap om att lägenheten har överlåtits. Förbundet anser därför den föreslagna regeln tillfredsställande. Enligt förbundets mening har emellertid beredningen gjort en alltför snäv begränsning då det föreslås att det skall vara "uppenbart" att tredje man saknar fog för att motsätta sig verkställighetens genomförande. Detta kan leda till att kronofogdemyndigheten känner sig tvingad att ta hänsyn även till argument som har föga bärkraft. Det har ofta visat sig att inneboende i sin strävan att hålla sig kvar i lägenheten kommer med allehanda invändningar till stöd för en självständig hyresrätt. Med beredningens formulering kan kronofogdemyndigheten inte utan vidare avvisa invändningarna. Sökanden får då i stället väcka talan vid fastighetsdomstolen med därav följande tidsutdräkt och onödiga kostnader. Avhysningen bör få genomföras gentemot den inneboende om denne inte förmår visa "sannolika skäl" att kvarsitta i lägenheten. Härigenom skulle åtskilliga obefogade invändningar kunna sållas bort.

Beträffande den i andra stycket upptagna bestämmelsen om skyldighet för kronofogdemyndigheten att höra och i god tid förbereda även tredje mannen anser fastighetsägareförbundet att det inte är befogat att föreskriva en sådan skyldighet. Det måste anses vara nyttjanderättshavarens sak att underrätta den inneboende om förestående avhysning. Bestämmelsen kommer sannolikt endast att försena verkställighetsärendet utan att motsvarande säkerhet uppnås. Om den inneboende anser sig ha en självständig rätt till lägenheten, vilket är mera ovanligt, bör han framföra detta till nyttjanderättshavaren, som i sin tur har möjlighet att enligt 3 kap. 24 § beredningens förslag göra gällande att hinder föreligger mot verkställighet.

Föredragandens. Frågan om andrahandshyresgästs ställning vid för-

hyrning av bostadslägenhet ses f.n. över av hyresrättsutredningen (Ju 1975:06). Bestämmelser om verkställighet mot tredje man av förordnande om avhysning kan delvis komma att påverkas av resultatet av utredningens arbete. Jag anser emellertid att bestämmelser i ämnet bör med utgångspunkt från vad som nu gäller tas upp i balken. Eventuella justeringar får göras sedan hyresrättsutredningens kommande förslag har övervägts i departementet.

Första meningen i första stycket departementsförslaget motsvarar, med vissa redaktionella justeringar, 16 kap. 7 § första stycket i beredningens förslag. Som en andra mening i första stycket har tagits upp en föreskrift motsvarande 16 kap. 7 § andra stycket i beredningens förslag. Departementsförslaget innebär att kronofogdemyndigheten inte behöver göra mer än att underrätta tredje mannen och detta endast när det är möjligt, dvs. när tredje mannens existens och vistelseort är kända i så god tid att han kan beräknas få del av underrättelsen innan förrättningen skall äga rum. Att tredje mannen inte har underrättats utgör således inte i och för sig hinder mot verkställighet eller anledning till uppskov. Vidare behöver underrättelse lämnas endast när anledning föreligger. Det är sålunda tydligt att särskild underrättelse enligt förevarande paragraf normalt inte skall behöva lämnas till svarandens familjemedlemmar eller anställda. Om emellertid svaranden har lämnat sin familj, som ensam bor kvar i den lägenhet varifrån avhysning skall ske, kan särskild underrättelse till de kvarboende behövas.

Ofta torde det först i samband med förrättningen visa sig att även en tredje man kommer att beröras av avhysningen. Beredningen utgår för sin del från att tredje mannen inte bör avhysas alltför brådstörtat och att kronofogdemyndigheten får bedöma i vad mån anstånd är påkallat. Även jag anser att kronofogdemyndigheten bör ha möjlighet att meddela anstånd av hänsyn till tredje mannen. Befogenheten härtill bör emellertid uttryckligen anges i lagtexten. Bestämmelser om sådant anstånd har tagits upp i andra stycket av paragrafen.

Tredje mannen har möjlighet att överklaga kronofogdemyndighetens beslut i den mån det rör hans rätt (18 kap. 1 §). Klagan medför emellertid inte att verkställigheten inställs, såvida inte överinstansen förordnar om inhibition. Någon särskild erinran i paragrafen om tredje mannens fullföljdsrätt är enligt min mening inte behövlig.

9 § Enligt förevarande paragraf får kronofogdemyndigheten under vissa förutsättningar, i stället för att iaktta det vanliga avhysningsförfarandet, förelägga svaranden att själv fullgöra sin förpliktelse att flytta. Paragrafen har viss motsvarighet i 16 kap. 4 § första stycket beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 38 § 2 mom. UL kan överexekutor, om någon skall tillhållas att fullgöra leveransavtal eller att eljest göra eller underlåta något, förelägga den tredskande vite, om det finnes lämpligt, samt utdöma vitet.

En förutsättning för att vitesföreläggande skall få komma till användning är att tvångsmedel eller äventyr inte är utsatt i domen eller föreskrivet i lag. Bestämmelsen är enligt sin ordalydelse tillämplig vid verkställighet av bl.a. domstols dom avseende förpliktelse till positiv prestation, således även avhysning. Den gäller också vid verkställighet av överexekutors utslag i utsökningsmål (NJA 1965 s. 321).

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 16 kap. 4 § bestämmelser om hur kronofogdemyndigheten skall sörja för verkställighet som avses i kapitlet. I första stycket av nämnda paragraf föreslås sålunda en bestämmelse om att verkställigheten sker genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att myndigheten själv vidtar behövlig åtgärd. När det finnes lämpligt kan det överlämnas åt svaranden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd (se vidare vad som sägs i anslutning till 12 § i förevarande kapitel i departementsförslaget).

Föredraganden. I vissa situationer kan vitesföreläggande vara en lämpligare verkställighetsåtgärd än det sedvanliga avhysningsförfarandet, t.ex. om svaranden har möjlighet att själv ombesörja flyttningen. Vitesföreläggande är, om det är effektivt, att föredra inte minst från arbetssynpunkt. Sökanden behöver heller inte förskottera några flyttningskostnader som han riskerar att slutligt få svara för. Föreläggande som verkställighetsform bör därför finnas kvar vid avhysning.

Som villkor för att föreläggande skall få användas anges i departementsförslaget att det skall befinnas lämpligare än det sedvanliga avhysningsförfarandet. I lämplighetskravet ligger att det skall finnas goda utsikter till att ett föreläggande kommer att ge resultat. Om föreläggande används riskerar man emellertid att förfarandet drar ut på tiden. Utan sökandens medgivande bör därför inte föreläggande användas.

Används vitesföreläggande som verkställighetsform, saknas utrymme för tillämpning av vissa av bestämmelserna i förevarande avsnitt. Detta gäller bestämmelserna i 4 § om anstånd och i 6 och 7 §§ om vissa åtgärder som får vidtas när verkställigheten sker på vanligt sätt. Vidare bör inte den tidsfrist om fyra veckor för genomförande av avhysningen som anges i 2 § andra stycket gälla när avhysningen skall verkställas genom vitesföreläggande. Övriga bestämmelser i 1–8 §§ bör emellertid tillämpas. Om sökanden lämnar anstånd sedan kronofogdemyndigheten har förelagt vite, bör myndigheten upphäva föreläggandet. Hinder möter emellertid inte mot att kronofogdemyndigheten sedan anståndet har gått ut meddelar nytt föreläggande eller verkställer avhysningen på vanligt sätt. Även när inneboende eller annan tredje man berörs av avhysningen (8 §) skall föreläggandet riktas till svaranden i målet.

I enlighet härmed klargörs i en andra mening i 9 § att föreskrifterna i 2 § första stycket, 3, 5 och 8 §§ gäller även vid verkställighet enligt första meningen.

Beträffande vite såsom tvångsmedel i nu avsett fall finns bestämmelser i 2 kap. 15 och 16 §§.

Verkställighet i annat fall

Under denna rubrik har tagits upp bestämmelser som rör verkställighet i annat fall än som har nämnts förut i balken, dvs. verkställighet som inte skall ske genom utmätning eller införsel och som inte heller skall följa de särskilda reglerna om avhysning. Bestämmelserna ingår i 10–12 §§.

Bland de exekutionstitlar som kan komma i fråga i detta avsnitt intar beslut om kvarstad en särställning så till vida som verkställigheten till viss del skall följa bestämmelserna angående utmätning. Verkställighet av kvarstadsbeslut får också speciella rättsverkningar. Det har därför synts lämpligt att under särskild rubrik ta upp vissa bestämmelser som endast rör verkställighet av beslut om kvarstad. Dessa föreskrifter ingår i 13–16 §§.

10 § Paragrafen anger vilken kronofogdemyndighet som är behörig att ta upp ansökan om sådan verkställighet som avses med de följande bestämmelserna. Den motsvarar i huvudsak 16 kap. 2 § och 17 kap. 2 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 183 § 1 mom. andra meningen UL gäller att bestämmelserna i 56 § om utmätningsmans lokala kompetens vid utmätning har motsvarande tillämpning med avseende på verkställighet av kvarstad. Detsamma gäller enligt 185 § 2 mom. första meningen vid verkställighet av skingringsförbud. I övrigt saknas bestämmelser om behörig utmätningsman vid verkställighet som inte avser betalningsförpliktelse. Behörighet torde emellertid tillkomma utmätningsmannen i det distrikt där verkställigheten med hänsyn till befintlig egendom eller av annan anledning skall äga rum. Också utmätningsmannen i svarandens hemvist torde vara behörig (jfr 72 § USK).

Lagberedningen. I 16 kap. 2 § beredningsförslaget regleras kronofogdemyndighetens lokala kompetens vid verkställighet enligt kapitlet. Där föreslås att svarandens hemvist blir generellt kompetensgrundande. Ansökan om verkställighet skall emellertid också kunna göras hos kronofogdemyndigheten i den ort där egendom som avses med verkställighetsåtgärden finns.

I vissa fall kan enligt beredningen behov föreligga att anlita annan kronofogdemyndighet än den som är behörig enligt det nyss anförda, t.ex. när ingripande skall ske mot fartyg, luftfartyg eller markfordon som väntas till en viss ort. Ansökan bör då kunna göras på den orten och kronofogdemyndigheten förbli behörig även om objektet förs till annan plats än där man har väntat det. Beredningen föreslår därför att ansökan alltid kan få göras där verkställigheten med fördel kan äga rum.

Enligt 17 kap. 2 § beredningsförslaget har bl.a. 16 kap. 2 § motsvarande tillämpning beträffande handräckning. Eftersom handräckning kan gå ut på åtgärder av ganska skilda slag har det inte synts beredningen lämpligt att binda kronofogdemyndighetens lokala kompetens vid alltför strikta regler. När handräckning, såsom ofta är fallet vid kvarstad för fordran, inte riktar sig mot någon på förhand bestämd egendom eller när handräckningen endast går ut på att förbud eller annat föreläggande skall meddelas bör ansökan lämpligen kunna göras hos kronofogdemyndigheten i svarandens hemvist.

Föredraganden. Förevarande avsnitt upptar bestämmelser om verkställighet av förpliktelse som inte innefattar betalningsskyldighet – frånsett avhysning – och om verkställighet av beslut om kvarstad och annan säkerhetsåtgärd i den mån undantag inte föreskrivs. Bestämmelserna gäller bl.a. förpliktelse att utge lös egendom, utföra visst arbete, avstå från viss verksamhet eller tåla visst intrång. Bestämmelserna kan bli tillämpliga även då svaranden skall skiljas från besittningen av fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad, nämligen om han inte kan åberopa någon rättsgrund för sin besittning.

Verkställighet av dom eller annan exekutionstitel på sakförverkande sker enligt bestämmelserna i förevarande avsnitt när sådan verkställighet undantagsvis blir aktuell. Detta är fallet om egendomen inte har tagits i beslag eller vid beslag kvarlämnats i innehavarens besittning. Beträffande förfarandet med sådan egendom finns bestämmelser i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m. Verkställighet sker på begäran av polismyndighet. Egendomen lämnas till den polismyndighet som begärt verkställighet.

Förevarande paragraf innehåller en bestämmelse om forum vid verkställighet som nu avses. Bestämmelsen överensstämmer – med ändringar föranledda av departementsförslagets disposition av lagtexten i kapitlet – i sak med beredningens förslag.

11 § I paragrafen föreskrivs skyldighet för kronofogdemyndigheten att låta svaranden få del av och yttra sig över ansökan om verkställighet innan åtgärden genomförs. Paragrafen motsvarar i huvudsak 16 kap. 3 § och 17 kap. 2 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Beträffande annan verkställighet än utmätning och införsel finns inte f.n. någon allmän föreskrift om skyldighet för utmätningsmannen att underrätta svaranden före verkställigheten. Sådan skyldighet föreskrivs dock i vissa speciella fall. Enligt 193 § UL skall sålunda som har nämnts tidigare svaranden underrättas före avhysning. Svaranden brukar inte underrättas före verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att svarandens intresse av att i förväg bli underrättad inte är mindre vid verkställighet enligt 16 kap.

beredningsförslaget än vid utmätning. Ett meddelande om att verkställighet är aktuell kan också medverka till att uppfyllelse sker frivilligt. Därtill kommer att verkställigheten stundom kan vara komplicerad. Ibland kan det vara nödvändigt att höra svaranden av den anledningen att han bör få tillfälle att välja mellan alternativa prestationer. Svaranden bör också få möjlighet att på ett tidigt stadium åberopa de hinder mot verkställighet som kan föreligga (jfr 3 kap. 24 § i förslaget).

Med hänsyn härtill föreslår beredningen i första stycket av 16 kap. 3 § att svaranden skall beredas tillfälle att yttra sig innan verkställigheten genomförs. Anmodan till svaranden att yttra sig bör lämpligen ges skriftligen. Det kan enligt beredningen vara lämpligt att kronofogdemyndigheten dessutom per telefon tar kontakt med honom för att orientera om saken. Givetvis skall anges inom vilken tid yttrande bör inkomma. I allmänhet måste tiden sättas kort så att inte verkställigheten förhalas. Om svaranden befinner sig utomlands eller verkställigheten bedöms bli komplicerad, kan han behöva visst rådrum.

Angående underrättelsens befordran till svaranden torde enligt beredningen som regel delgivningslagen böra tillämpas. Föreskrift härom kan meddelas i administrativ ordning. Eftersom verkställighetsfrågor ibland kan vara både enkla och brådskande, synes viss lättnad i det förfarande som nämnda lag föreskriver kunna vara motiverad.

Regeln att svaranden skall få tillfälle att yttra sig innan verkställighet enligt 16 kap. genomförs kan enligt vad beredningen anför inte göras ovillkorlig. Kronofogdemyndigheten måste ha möjlighet att ingripa omedelbart när fara är att egendom sticks undan eller saken eljest inte tål dröjsmål, t.ex. om verkställigheten avser luftfartyg. Om saken är brådskande, får kronofogdemyndigheten därför enligt andra stycket av 16 kap. 3 § genast vidta åtgärd som finnes behövlig. Åtgärden kan t.ex. bestå i omhändertagande av egendomen eller, om den finns hos tredje man, i meddelande av förbud för denne att utlämna egendomen. Svaranden skall därefter i vanlig ordning få tillfälle att yttra sig. Senast när yttrande har inkommit eller förelagd tid gått ut bör åtgärdens befogenhet prövas. En andra mening i andra stycket innehåller att kronofogdemyndigheten så snart som möjligt skall pröva om åtgärden skall bestå.

Beredningen föreslår i 17 kap. 2 § en bestämmelse enligt vilken 16 kap. 3 § skall ha motsvarande tillämpning vid handräckning.

Remissyttrandena. Enligt *RSV* bör undantag från underrättelseskyldigheten medges inte endast i fall då saken är brådskande utan även då svaranden kan antas vilja försvåra verkställigheten. Verket förordar därför en lydelse som nära ansluter till den föreslagna bestämmelsen i 5 kap. 12 § andra stycket. *Kronofogdeföreningen* förordar för sin del att undantag görs även för fall då svaranden söker skaffa sig otillbörligt uppskov genom att hålla sig undan.

RSV framhåller i detta sammanhang också att den tendens till skärpning

av formerna för befordran av underrättelse som kan läsas ut på sina håll i förslaget knappast kan godtas med hänsyn till kravet på snabbhet och effektivitet inom exekutionsverksamheten och till att denna bör ske med rimliga personalinsatser. Enligt verkets mening bör inte ställas högre krav på formen för befordran än att underrättelsen sänds med tjänstebrev, som i händelse av obeställbarhet återställs till kronofogdemyndigheten.

Föredraganden. Paragrafen innehåller regler om skyldighet för kronofogdemyndigheten att kommunicera ansökan om verkställighet med svaranden, innan åtgärd för verkställighet vidtas mot denne. Bestämmelserna överensstämmer i huvudsak med beredningens förslag. Det kan påpekas att enligt den generella bestämmelsen i 2 kap. 10 § i departementsförslaget kan förhör med svaranden hållas även i mål om verkställighet som avses i förevarande kapitel.

I fråga om innebörden av kommunikationskravet i första stycket första meningen får jag hänvisa till vad som har anförts beträffande motsvarande regel i 3 § första stycket, i den mån vad som sägs där har aktualitet vid annan verkställighet än avhysning.

Att verkställigheten i brådskande fall inte behöver föregås av underrättelse innebär inte i och för sig något undantag från underrättelseskyldigheten. Sedan den brådskande åtgärden har vidtagits skall, som beredningen framhåller, svaranden i vanlig ordning beredas tillfälle att yttra sig och det befogade i åtgärden prövas. Om åtgärden vidtas i svarandens närvaro är det i allmänhet tillräckligt att svarandens synpunkter inhämtas vid det tillfället.

I departementsförslaget har som ett andra stycke tagits upp en hänvisning till andra och tredje styckena i 3 §. Hänvisningen till andra stycket i nämnda paragraf innebär att underrättelseskyldigheten i fall då svaranden är bosatt utomlands får fullgöras genom att underrättelsen sänds i brev till svaranden under hans utländska adress. Något krav på bevisligt delfående upprätthålls alltså inte i detta fall. Hänvisningen till tredje stycket i 3 § innebär att underrättelse inte behövs om svaranden saknar känt hemvist och det inte har kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

RSV och kronofogdeföreningen har i sina remissyttranden föreslagit att undantag från underrättelseskyldigheten görs när svaranden kan antas vilja försvåra verkställigheten resp. när han försöker skaffa sig otillbörligt uppskov genom att hålla sig undan. Jag tror emellertid inte att det vid sådan verkställighet som avses i förevarande avsnitt skall behöva uppkomma några särskilda svårigheter att nå svaranden med underrättelse. Möjligheten att i brådskande fall genast vidta behövlig åtgärd torde vara tillräcklig för att motverka att svaranden förhalar verkställigheten genom att hålla sig undan.

Undantag bör emellertid göras för verkställighet av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd. Sådan åtgärd är ofta mycket brådskande och sökanden kan inte anses tillräckligt tillgodosedd genom möjligheten till interimistisk

åtgärd. På grund härav är förevarande paragraf inte tillämplig vid verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärd. Om det någon gång skulle finnas anledning att underrätta svaranden innan beslut om säkerhetsåtgärd verkställs, är kronofogdemyndigheten oförhindrad att lämna sådan underrättelse.

12 § Paragrafen anger sättet för verkställighet i fall som avses nu. Den motsvarar delvis 16 kap. 4 och 5 §§ samt 17 kap. 18 § beredningsförslaget. Paragrafen gäller inte vid verkställighet av beslut om kvarstad.

Gällande rätt. UL innehåller inte någon bestämmelse om hur verkställighet av annat än betalningsskyldighet skall genomföras, frånsett vad som i 38 § UL sägs om möjlighet för överexekutor att förelägga vite. Beträffande det praktiska tillvägagångssättet vid olika verkställighetsformer hänvisas till vad som sägs under kapitelrubriken.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 16 kap. 4 § bestämmelser som anger de sätt för verkställighetens genomförande som i allmänhet står till buds. I första meningen sägs att verkställigheten sker genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller genom att myndigheten själv vidtar behövlig åtgärd. Enligt andra meningen kan, när det finnes lämpligt, överlämnas åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd.

Föreläggande enligt första meningen kan förenas med vite. Enligt förslaget skall vite i detta fall inte dömas ut av kronofogdemyndigheten utan av allmän underrätt. Föreläggande kan även ske vid annat äventyr än vite. Kronofogdemyndigheten kan sålunda ange att myndigheten kan komma att tvångsvis vidta behövlig åtgärd eller överlämna åt sökanden att vidta åtgärden.

Enligt förslaget är kronofogdemyndigheten oförhindrad att vid behov vidta annan åtgärd för verkställighet än exekutionstiteln anger. Innehåller denna vitesföreläggande, är vitet antagligen redan försuttet när verkställighet söks. Kronofogdemyndigheten kan då förelägga nytt vite eller med stöd av tredje stycket i paragrafen välja annan verkställighetsform. Myndigheten bör däremot inte själv förelägga vite så länge exekutionstitelns vitesföreläggande inte är försuttet.

Kronofogdemyndigheten skall, anför beredningen vidare, förfara på det sätt som synes bäst för att syftet skall uppnås. Vitesföreläggande bör inte användas annat än när det kan väntas ge resultat. Kan med skäl antas att svaranden inte efterkommer ett vitesföreläggande, får enligt beredningen andra möjligheter övervägas. Vitesföreläggande får inte heller användas i fall då det kan antas vara omöjligt för svaranden att fullgöra prestationen. Om egendom som skall utges finns hos tredje man, är det ibland uteslutet för svaranden att skaffa fram den (jfr NJA 1928 s. 1). Ingripande kan då under vissa förutsättningar ske hos innehavaren. Vitesföreläggande bör inte heller användas om svaranden inte har ekonomisk möjlighet att fullgöra den ålagda prestationen.

Om tvångsmedel eller äventyr finns föreskrivet i lag, får överexekutor enligt 38 § 2 mom. UL inte ge föreläggande vid vite. Motsvarande gäller utan särskild föreskrift i fråga om kronofogdemyndighetens befogenhet enligt förslaget. I samband med utarbetandet av övergångsbestämmelser bör övervägas att avskaffa sådana lagbestämmelser där de undantagsvis förekommer.

Beredningen framhåller att användning av vitesföreläggande i hithörande fall ibland kan innebära ett band på den personliga friheten som inte bör förekomma. Visserligen behöver det inte vara olämpligt att ålägga t.ex. en hantverkare att – i stället för att ägna sig åt andra uppdrag – avsluta ett åtaget arbete. Däremot bör man enligt beredningens mening inte ålägga någon att utföra en konstnärlig prestation, t.ex. en författare att skriva en roman eller en musiker att utföra en komposition. I avtal om sådana prestationer bör motparten tänka sig för och vid behov i avtalet sätta ut på lämpligt sätt bestämd skadeståndspåföljd till den verkan det kan ha. I fråga om arbete som endast går ut på avslutande åtgärder sedan huvudparten av ett åtagande är utfört behöver man dock knappast iaktta samma försiktighet. Svårbedömda gränsfall kan förekomma. När vitesföreläggande inte kan användas, får man i brist på annan verkställighetsform avstå från verkställighet.

Vad angår föreläggande för juridiska personer torde man inte enligt beredningen ha särskild anledning att tveka inför föreläggande vid vite för vederbörande att fullgöra vad den juridiska personen har åtagit sig. Föreläggande kan riktas antingen mot den juridiska personen som sådan eller mot företrädare eller mot bådadera.

Att föreläggande som verkställighetsåtgärd nämns först bland de olika möjligheterna som står till buds innebär inte att föreläggande alltid skall tillgripas i första hand. Enligt beredningen bör emellertid beaktas att sökanden kan få vidkännas förrättningskostnaden. Föreläggande är, om det ger resultat, den för sökanden billigaste verkställighetsformen.

Som alternativ till föreläggande innehåller första stycket av 16 kap. 4 § i beredningsförslaget att kronofogdemyndigheten själv vidtar behövlig åtgärd. Avser verkställighet t.ex. uttagande av viss lös egendom är det enligt beredningen ofta onödigt att först ge föreläggande. I enkla fall bör kronofogdemyndigheten direkt kunna vidta de åtgärder som fordras, liksom när saken är brådskande.

Vidare sägs i en andra mening av första stycket att kronofogdemyndigheten när det finnes lämpligt kan överlämna åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd. Arbetet utförs i princip på svarandens bekostnad. Om saken inte är särskilt brådskande eller kostnaden är betydande, bör svaranden höras rörande de alternativ som finns att välja på. Verkställigheten skall om möjligt ge sökanden hans rätt men får inte medföra större kostnader eller obehag för svaranden än som följer av dess ändamålsenliga genomförande. Om kronofogdemyndigheten

har gjort ett väl övervägt val men detta av någon oförutsedd anledning slår illa ut, kan kronofogdemyndigheten givetvis inte lastas därför.

Bestämmelserna kan enligt beredningen kombineras så att föreläggande förenas med äventyr att kronofogdemyndigheten själv vidtar behövlig åtgärd eller överlämnar åt sökanden att göra detta efter myndighetens anvisning. Innan föreläggande ges bör kronofogdemyndigheten givetvis söka göra klart för sig att hinder inte möter att vid behov genomföra aktuell åtgärd på nämnt sätt.

I andra stycket av 16 kap. 4 § föreslår beredningen en bestämmelse för det fallet att verkställigheten avser utgivande av viss vara. Kronofogdemyndigheten får ta ut den kvantitet av varan som har föreskrivits, om den finns tillgänglig hos svaranden. I annat fall torde det enligt beredningen vara lämpligast att kronofogdemyndigheten först ger svaranden föreläggande att utge varan. Efterkommes inte föreläggandet, har kronofogdemyndigheten enligt andra stycket befogenhet att på begäran av sökanden fastställa varans värde och genast utsöka beloppet. Härigenom undviks uppskov och extra kostnader för anskaffande av en ny exekutionstitel.

Beredningen påpekar att exekutionstiteln kan innehålla förordnande om sättet för verkställighet, ehuru det i allmänhet inte är lämpligt att föreskrift därom meddelas. En sådan föreskrift anses f.n. vara bindande för de exekutiva myndigheterna. Efter det att dom har meddelats kan det emellertid ha inträffat omständigheter som gör att verkställighet inte kan ske på det sätt som domstolen förutsatt. Det kan också visa sig att annat sätt för verkställighetens genomförande skulle medföra mindre kostnader och besvär för parterna. Enligt beredningen bör därför kronofogdemyndigheten ha möjlighet att låta verkställighet ske på det sätt som bedöms lämpligast. I enlighet härmed har i tredje stycket av paragrafen tagits upp en bestämmelse om att föreskrift i exekutionstiteln som avser verkställigheten inte hindrar att denna genomförs på annat sätt om det behövs. Naturligtvis får kronofogdemyndigheten inte ändra en föreskrift som har materiell innebörd.

Föreskrift som kronofogdemyndigheten meddelar om verkställighetens genomförande kan överklagas särskilt. Beredningen förutsätter att kronofogdemyndigheten självmant kan ändra egen föreskrift om verkställigheten som finnes inte vara ändamålsenlig.

Remissyttrandena. Advokatsamfundet anser att bestämmelsen i andra meningen av första stycket att kronofogdemyndigheten "när det finnes lämpligt" kan överlämna åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd är alltför allmänt hållen. Bestämmelsen borde ges en formulering som bättre återspeglar de uttalanden angående tillämpningen som beredningen har gjort i betänkandet, vilka uttalanden samfundet oreserverat instämmer i.

Svea hovrätt är kritisk mot bestämmelsen i tredje stycket och föreslår

att den utgår. Även *länsstyrelsen i Älvsborgs län* är kritisk och frågar sig om inte bestämmelsen antingen leder till att det blir ännu en process om verkställigheten eller att svaranden inte får någon möjlighet att göra invändningar mot en verkställighetsform, som inte har föreskrivits i domen. *Kronofogdeföreningen* uttrycker däremot en positiv inställning till förslaget i denna del. Föreningen delar beredningens bedömning att det i allmänhet inte är lämpligt att exekutionstiteln innehåller sådana förordnanden om verkställighet som kan vålla praktiska svårigheter vid genomförandet. Det framstår därför som värdefullt med en regel enligt vilken kronofogdemyndigheten inte behöver vara bunden av sådana föreskrifter.

Föredraganden. I förevarande paragraf har som första stycke tagits upp bestämmelser motsvarande 16 kap. 4 § första stycket beredningsförslaget. Därvid har i första meningen gjorts ett tillägg så att det tydligare framgår att bestämmelsen även tar sikte på negativ prestation. Bestämmelser om vite och om tvångsmedel i övrigt har tagits upp i 2 kap. 15–17 §§.

Bestämmelsen om befogenhet för kronofogdemyndigheten att överlämna åt sökanden att utföra behövlig åtgärd har i departementsförslaget fått ett delvis annat innehåll än i beredningsförslaget. Bl.a. har jag inte ansett det lämpligt att svaranden kan få vidkännas kostnader för en verkställighetsåtgärd som sökanden själv ombesörjer. Följden skulle kunna bli att svaranden belastades med högre kostnader än om åtgärden hade utförts genom kronofogdemyndighetens försorg. En sökande som själv ombesörjer verkställighetsåtgärd bör alltså själv svara för kostnaden. En förutsättning för att kronofogdemyndigheten skall kunna överlämna åt sökanden att själv utföra behövlig åtgärd bör därför vara att sökanden gör framställning därom.

I beredningsförslaget har som andra stycke i 16 kap. 4 § tagits upp en bestämmelse om rätt för kronofogdemyndigheten att vid bristande fullgörelse av leveransavtal och efter resultatlöst föreläggande att utge varan i stället fastställa varans värde och utsöka beloppet hos svaranden. Något påtagligt behov av en sådan bestämmelse torde dock inte finnas. Vidare bör i allmänhet tvist om påföljden för underlåten naturauppfyllelse slitas av domstol. I departementsförslaget har bestämmelsen därför fått utgå.

I departementsförslaget har som andra stycke i paragrafen i stället tagits upp en bestämmelse att 6 § skall tillämpas vid genomförande av verkställigheten. Enligt den paragrafen har kronofogdemyndigheten befogenhet att anskaffa transportmedel, hyra utrymme för förvaring och vidta andra liknande åtgärder som föranleds av verkställigheten. Vidare sägs att parterna skall underrättas innan sådan åtgärd vidtas, om det kan ha betydelse för dem. Jag får här hänvisa till vad som har anförts i anslutning till 6 §.

Tredje stycket i 12 § motsvarar 16 kap. 4 § tredje stycket beredningsförslaget. Med anledning av vad ett par remissinstanser har anmärkt vill jag framhålla att vad domstolen har föreskrivit skall gälla i första hand.

Kronofogdemyndigheten bör dock få frångå föreskriften om det finns behov av det, t.ex. om uppfyllelse i enlighet med föreskriften på grund av ändrade förhållanden har blivit omöjlig eller åtminstone klart oförmånlig för parterna. Som beredningen framhåller bör domstol eller annan myndighet som ålägger en förpliktelse inte lämpligen ge föreskrift som rör själva verkställigheten.

Särskilda bestämmelser om kvarstad

Som har nämnts tidigare skall det ankomma på domstol att förordna om kvarstad och annan säkerhetsåtgärd. I departementsförslaget förutsätts att de nuvarande bestämmelserna härom i RB kompletteras för det fallet att talan ännu inte har väckts i saken. Frågan härom bör tas upp i samband med annan följdlagstiftning till UB.

Departementsförslaget utgår från att säkerhetsåtgärderna kvarstad och skingringsförbud, i enlighet med vad beredningen har föreslagit, skall föras samman till ett institut, benämnt kvarstad. Detta gäller såväl i fall då fordringsanspråk skall säkerställas som i fall då åtgärd skall beviljas till säkerhet för bättre rätt till viss egendom. Jag utgår från att för beviljande av kvarstad skall i princip gälla samma förutsättningar som f.n.

I detta avsnitt föreslås en del särskilda bestämmelser om verkställighet av beslut om kvarstad för fordran (13–15 §§). Även kvarstad till säkerhet för bättre rätt uppmärksammas (16 §).

Beträffande rättsverkningarna av kvarstad kan det vara något tveksamt om bestämmelser därom bör tas upp i UB eller i samband med reglerna i RB om förordnande om kvarstad. Enligt min mening är det emellertid lämpligast att även den frågan regleras i UB. Ett skäl för denna ordning är att rättsverkningarna i de flesta fall inträder först sedan domstolens beslut har verkställts av kronofogdemyndigheten. Ett annat skäl är att bestämmelser om rättsverkningarna bör hänvisa till motsvarande föreskrifter vid utmätning eller i vart fall bygga på dessa föreskrifter. Förevarande underavdelning i departementsförslaget innehåller alltså även bestämmelser om rättsverkningarna av kvarstad.

13 § Paragrafen innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om kvarstad för fordran. Den motsvarar 17 kap. 5 § andra och tredje styckena och del av 6 § andra stycket beredningens förslag.

Gällande rätt. Vid verkställighet av kvarstad för fordran skall enligt 183 § 1 mom. UL förfaras med egendomen som när lös egendom utmäts. Det innebär att de följdåtgärder som anges i 73–76 §§ UL skall vidtas. Vad som är föreskrivet i 60 a § om interimistisk åtgärd i mål om utmätning har motsvarande tillämpning beträffande verkställighet av kvarstad. Enligt 183 § 2 mom. får kvarstad för fordran inte läggas på egendom som inte får tas i mät.

När skingringsförbud till säkerhet för fordran meddelas beträffande lös egendom, förblir denna under innehavarens vård och nyttjande (185 § 1 mom.). Egendomen skall värderas på samma sätt som vid utmätning. Beslut om skingringsförbud skall delges svaranden. Beträffande fast egendom som har belagts med skingringsförbud gäller enligt 181 § att överexekutor kan förordna syssloman att omhänderta och förvalta egendomen, om synnerlig fara föreligger att den försämras i större mån genom vanvård eller på annat sätt. Även andra regler om utmätning än som nyss har nämnts torde i viss utsträckning ha motsvarande tillämpning vid verkställighet av beslut om kvarstad eller skingringsförbud.

UL:s bestämmelser om verkställighet av beslut om kvarstad eller skingringsförbud är tillämpliga inte endast beträffande överexekutors beslut utan, med vissa förbehåll, även när domstol har beviljat sådan åtgärd (se 15 kap. 7 § tredje stycket och 26 kap. 8 § tredje stycket RB).

Lagberedningen. Vid genomförande av beslut om kvarstad för fordran är det enligt beredningen naturligt att i princip samma regler som för utmätning skall tillämpas. Hänsyn måste emellertid tas bl.a. till att kvarstad som sådan inte leder till försäljning av egendomen eller till betalning av sökandens fordringsanspråk. I andra stycket av 17 kap. 5 § föreslås att ett antal bestämmelser i 5 kap. i förslaget skall ha motsvarande tillämpning på kvarstad för fordran. De bestämmelser till vilka hänvisas är 3–7, 11, 13, 14 och 16–18 §§, 20 § första stycket samt 22 och 23 §§. Därjämte hänvisas till 6 kap.

Hänvisningarna innebär att vid kvarstad för fordran skall tillämpas vad som vid utmätning gäller om upplysningsplikt för gäldenären och tredje man, om utmätningsordningen och samtidig utmätning, om gäldenärens frånvaro och om förutsättningarna för att egendom skall få tas i anspråk hos gäldenären. Tillämpning av jämkningsregeln i 5 kap. 11 § andra stycket kan enligt beredningen knappast bli aktuell annat än om även utmätning följer men har i tydlighetens intresse fått omfattas av skedd hänvisning. Även bestämmelserna om beneficium och andra undantag från utmätning skall tillämpas.

Beredningen framhåller att det enligt gällande lag är i viss mån tveksamt i vilken utsträckning överlåtelse av egendom som inte är sakrättsligt skyddad mot överlåtarens borgenärer hindrar att egendomen beläggs med kvarstad för fordran som riktar sig mot överlåtaren. I andra stycket av 17 kap. 5 § beredningsförslaget hänvisas bl.a. till 16–18 §§ i 5 kap. Därmed avses att i nämnda hänseende likställa kvarstad med utmätning. Kvarstad för fordran hos överlåtaren skall alltså kunna läggas på den överlåtna egendomen, om denna inte har blivit sakrättsligt skyddad mot överlåtarens borgenärer. Kvarstaden skall hindra att den ofullgångna överlåtelsen fullbordas och får sakrättslig verkan mot överlåtarens borgenärer.

Även i fråga om kvarstad skall enligt beredningsförslaget i princip gälla att lösa saker liksom löpande skuldebrev o.d. måste finnas tillgängliga för

att kvarstad skall kunna läggas på egendomen. Här i riket registrerat skepp eller luftfartyg kan däremot bli föremål för kvarstad även om det inte är tillgängligt (jfr 7 kap. 5 §).

Beredningen erinrar om att det i några författningar finns bestämmelser som beträffande viss egendom innehåller förbud mot eller inskränker möjligheten att få kvarstad eller skingringsförbud, så t.ex. i 2 kap. 14 § lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, lagen (1939:6) om frihet från kvarstad och skingringsförbud för vissa luftfartyg och 345 § sjölagen.

I 17 kap. 6 § andra stycket beredningsförslaget hänvisas beträffande säkerställande av kvarstad för fordran och verkan av sådan kvarstad bl.a. till 7 kap. och 13 kap. 3–10 §§. Beredningen framhåller att ärende angående kvarstad ofta är särskilt brådskande så att varje uppskov måste undvikas. Vid behov kan provisorisk åtgärd vidtas, t.ex. om det är tveksamt huruvida visst objekt tillhör gäldenären (7 kap. 12 § i förslaget).

Beträffande hänvisningen till 13 kap. 3–10 §§ framhåller beredningen att det i fråga om genomförande av kvarstad på fast egendom regelmässigt inte behövs annan åtgärd än att beslutet delges svaranden och att inskrivningsmyndigheten underrättas. Enligt förslaget får kronofogdemyndigheten befogenhet att vid behov låta ta vård om fastigheten eller tillbehör och pantbrev och att uppbära civil avkastning. Beträffande svarandens rätt att nyttja kvarstadsbelagd fastighet kommer också att gälla samma regler som vid utmätning. Vad som i 7 kap. beredningsförslaget föreskrivs om säkerställande av utmätning av villkorlig rätt till fast egendom och därmed förenade anspråk blir även tillämpligt.

Beredningen erinrar om att enligt 8 kap. i förslaget utmätning får under vissa villkor och i begränsad utsträckning beslutas beträffande lön och vissa andra förmåner medan de ännu innestår hos arbetsgivaren eller annan som skall betala ut förmånen, även om beloppet inte ännu får lyftas. Det är enligt beredningen inte lämpligt att dessa bestämmelser får motsvarande tillämpning på kvarstad. Lön och liknande förmåner bör sålunda inte få beläggas med kvarstad innan beloppet har betalats ut och kan utmätas. Beredningen föreslår en bestämmelse härom som tredje stycke i 17 kap. 5 §. Bestämmelsen innebär att medlen inte får beläggas med kvarstad förrän tidigast dagen efter utbetalningen och att bestämmelserna i 6 kap. om undantag från utmätning skall tillämpas.

Föredraganden. I departementsförslaget har bestämmelser om själva verkställandet av beslut om kvarstad för fordran förts samman i förevarande paragraf. Hit får anses höra även regler om säkerställande av kvarstaden och vad som har samband därmed.

Departementsförslaget utgår från att domstol som förordnar om kvarstad för fordran inte skall behöva ange om kvarstaden skall läggas på lös eller på fast egendom (jfr 15 kap. 1 § och 26 kap. 1 § RB, se även 179–181 §§ UL). Domstolen bör visserligen undantagsvis, när särskilda

skäl föreligger, kunna ange den egendom som kvarstaden skall avse. I allmänhet bör emellertid i domstolens beslut föreskrivas endast att egendom till så stort värde att visst angivet fordringsbelopp kan antas bli täckt skall beläggas med kvarstad. Det skall därefter ankomma på kronofogdemyndigheten att vid verkställighet av beslutet bestämma vilken egendom som skall tas i anspråk. Därvid bör kronofogdemyndigheten också ha att avgöra om lös eller fast egendom bör bli föremål för åtgärden.

Jag godtar beredningens mening att verkställighet av beslut om kvarstad för fordran bör ske efter i princip samma bestämmelser som gäller för utmätning. I första stycket av 16 kap. 13 § i departementsförslaget anges att vissa bestämmelser angående utmätningsförfarandet har motsvarande tillämpning vid verkställighet av beslut om kvarstad för fordran. Hänvisningarna till 4 kap. överensstämmer i sak väsentligen med beredningens förslag.

Beredningen har inte hänvisat till bestämmelserna om självrättelse av utmätning, vilket hänger samman med att det enligt 17 kap. 14 § beredningsförslaget skulle åligga kronofogdemyndigheten så länge talan inte hade väckts i saken att häva kvarstad bl.a. om det på grund av upplysta omständigheter visade sig att åtgärden inte hade bort äga rum. Eftersom befogenhet att häva själva kvarstadsbeslutet enligt departementsförslaget skall tillkomma domstolen, bör kronofogdemyndigheten under samma förutsättningar som vid utmätning kunna själv rätta sin verkställighetsåtgärd. Departementsförslaget innehåller i enlighet härmed en hänvisning även till 33–35 §§ i 4 kap.

Det har också synts lämpligt att hänvisa till reglerna i 4 kap. 7 och 9 §§ om viss förutsättning för utmätning och om kronofogdemyndighetens efterforskningsplikt. Å andra sidan hänvisas i departementsförslaget inte till bestämmelserna om samtidig utmätning och om jämkning i 4 kap. 11 §, vilket har samband med att kvarstad enligt departementsförslaget bl.a. inte utgör hinder mot att egendomen beläggs med kvarstad för annan fordran samt att det ankommer på domstolen att besluta för vilket belopp kvarstad skall äga rum.

I första stycket av 16 kap. 13 § hänvisas vidare till 5 kap., som innehåller bestämmelser om undantag från utmätning, och till 6 kap. som rör säkerställande av utmätning. Även till 12 kap. 3–5 §§, vari anges vissa åtgärder som kronofogdemyndigheten skall vidta efter utmätning av fast egendom, hänvisas i förevarande bestämmelse.

Hänvisningen till 4 kap. 7 § och till bestämmelserna i 6 kap. om säkerställande av utmätning innebär bl.a. att lösöre som beläggs med kvarstad inte behöver vara tillgängligt för förrättningsmannen vid verkställighetsbeslutet och att beslutet inte alltid behöver följas av att någon åtgärd vidtas beträffande själva egendomen (jfr 6 kap. 4 §). Kvarstadsinstitutet innesluter sålunda en viss motsvarighet till det nuvarande skingringsförbudet. Det ankommer enligt förslaget på kronofogdemyndigheten att

vid verkställighet av domstolens kvarstadsbeslut avgöra huruvida den egendom som beläggs med kvarstad bör tas i förvar, förseglas eller utmärkas som utmätt eller om sådan åtgärd kan underlåtas. I princip bör domstolen inte ge föreskrift härom. Departementsförslaget utgår emellertid från att domstolen undantagsvis bör kunna meddela sådan föreskrift.

Andra stycket i paragrafen, som innehåller en särskild föreskrift rörande lön och liknande förmåner, överensstämmer med 17 kap. 5 § tredje stycket beredningsförslaget.

14 § I paragrafen regleras rättsverkningarna av kvarstad för fordran. Paragrafen motsvarar 17 kap. 6 och 7 §§ beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 17 kap. 13 § BrB föreskrivs straffansvar för bl.a. den som bryter mot förbud att sälja eller skingra gods eller att utge annans gods eller som rubbar gods som har blivit satt i kvarstad. Gällande lag saknar däremot uttryckliga bestämmelser om de civilrättsliga verkningarna av kvarstad. Det torde emellertid vara klart att kvarstad innebär förbud för gäldenären att överlåta egendomen eller, genom faktiska eller rättsliga åtgärder, förfoga över den på annat sätt till skada för sökanden. Kvarstaden innebär därjämte förbud att rubba egendomen. Beträffande skingringsförbud anges i lagen att åtgärden består i förbud att sälja eller skingra egendomen. Om kvarstad eller skingringsförbud går åter, torde emellertid skedd överlåtelse kunna åberopas av förvärvaren. Det är beträffande inteckningsbar egendom ovisst om kvarstad eller skingringsförbud utgör hinder mot att inteckna egendomen eller vilken rätt en eventuell ny inteckning ger. Beträffande registrerat skepp gäller dock enligt 283 § sjölagen att ansökan om inteckning inte får beviljas efter kvarstad eller skingringsförbud.

Har kvarstad lagts på lös egendom som är underkastad förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i värde eller kräver alltför kostsam vård, kan överexekutor enligt 183 § 3 mom. UL, om part yrkar det och synnerliga skäl är därtill, efter motpartens hörande förordna om egendomens försäljning i den ordning som föreskrivs om utmätt lös egendom. Detsamma gäller i fråga om lös egendom som har ställts under skingringsförbud (185 § 2 mom. andra meningen). Försäljning får dock inte medges utan att sökanden har ställt pant eller borgen för den skada som kan tillskyndas motparten (194 §).

Lagberedningen. I 17 kap. 6 § första stycket föreslås en grundläggande bestämmelse om den rådighetsinskränkning som följer av kvarstad för fordran. Beredningen erinrar om att i 5 kap. 27 § första stycket har föreslagits att utmätning skall innebära förbud för gäldenären att till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om inte kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl. Efter utmätning anses överlåtelse av egendomen kunna ske utan skada för utmätningssökanden, eftersom sökanden har vunnit

förmånsrätt som frånsett godtrosförvärv skall gälla utan hinder av överlåtelsen. De åtgärder som har vidtagits för utmätningens säkerställande skall dock bestå och därav följer bl.a. i allmänhet att lös sak inte får lämnas ut till förvärvaren.

Nämnda bestämmelse torde enligt beredningen inte utan vidare kunna göras tillämplig på kvarstad för fordran. Denna åsyftar enligt förslaget att bevara egendomen som en gäldenärens tillgång. I princip skall den kvarstadsbelagda egendomen alltjämt vara tillgänglig även för övriga borgenärer, även om beredningens förslag gör vissa begränsningar i denna regel. Det är svårt att förena en sådan ordning med rätt för gäldenären att överlåta egendomen, med endast den reservationen att överlåtelse inte får vara till skada för just kvarstadsborgenären. Ett sådant förbehåll skulle innebära att denne kunde i sinom tid få utmätning av egendomen men att övriga överlåtarens borgenärer inte skulle kunna komma åt egendomen genom vare sig utmätning eller konkurs. Att på så sätt skapa ett slags ofullgången panträtt som i den aktuella situationen gynnar kvarstadsborgenären framför överlåtarens övriga borgenärer synes inte lämpligt.

Beredningen anser därför att kvarstad för fordran bör innebära förbud för gäldenären att överlåta egendomen utan annan reservation än att kronofogdemyndigheten kan medge undantag. Möjligheten att medge undantag kan begagnas t.ex. om det befinns att mer egendom har belagts med kvarstad än som är nödvändigt eller om viss egendom lämpligen bör säljas och bytas ut mot annan egendom som i stället får ingå under kvarstaden. Vidare kan gäldenären, om han vill, tillgodose kvarstadsborgenären genom att pantförskriva egendomen till honom. I så fall saknar kvarstadsborgenären och kronofogdemyndigheten anledning att motsätta sig att överlåtelse sker. I övrigt synes den reglering som ges i 5 kap. 27 § första stycket lämpligen böra gälla även vid kvarstad för fordran.

I enlighet med det sagda föreslår beredningen att när beslut om kvarstad för fordran har meddelats, svaranden inte får överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om inte kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

Inskränkningarna i gäldenärens rådighet inträder enligt förslaget i och med att beslut meddelas om kvarstad på viss egendom. Det förutsätts alltså inte att kvarstaden har hunnit säkerställas. Gäldenären bör enligt beredningen genast underrättas om beslutet och erinras om den närmare innebörden därav. Om han därefter bryter mot förbudet, kan han straffas enligt 17 kap. 13 § första stycket BrB för överträdelse av myndighets bud.

Beträffande verkan i övrigt av kvarstad för fordran och kvarstadens säkerställande föreslås i andra stycket av 17 kap. 6 § att 5 kap. 27 § andra stycket och 30 § samt 7 kap. och 13 kap. 3–10 §§ skall ha motsvarande tillämpning. Beredningen erinrar om att förbudet i första stycket av 5 kap. 27 § mot förfogande över utmätt egendom enligt andra stycket i samma

paragraf inte innebär hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om inteckningshandling som gäller i utmätt egendom har tagits om hand av kronofogdemyndigheten enligt 7 kap. 6 § eller 13 kap. 5 § i förslaget, får den emellertid inte pantsättas utan kronofogdemyndighetens tillstånd. Motsvarande skall enligt förslaget gälla vid kvarstad.

Beredningen berör också frågan om ny inteckning skall kunna meddelas i kvarstadsbelagd egendom som är inteckningsbar. Beträffande fast egendom och luftfartyg förordar beredningen att inskrivningsmyndigheten skall underrättas om kvarstaden och att denna skall utgöra hinder mot ny inteckning i egendomen. I fråga om egendom som kan vara föremål för företagsinteckning anser beredningen att kvarstaden inte bör hindra att sådan inteckning beviljas i rörelsen men att ny företagsinteckning inte bör gälla i den kvarstadsbelagda egendomen. Förslag till lagändringar i enlighet med det nu sagda har av beredningen senare lagts fram i betänkandet Utsökningsrätt XIII.

I fråga om kvarstad på fordran framhåller beredningen att man får räkna med att sekundogäldenären inte självmant erlägger förfallen betalning till kronofogdemyndigheten. Även om svaranden vill medverka genom att uppmana sekundogäldenären att betala är det inte säkert att denne rättar sig därefter. Kronofogdemyndigheten bör då enligt beredningen lämpligen kunna vidta åtgärder för att söka driva in vad som är förfallet till betalning. Bestämmelse härom föreslås i 17 kap. 7 § första stycket. Kronofogdemyndigheten skall i första hand anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten. Betalar sekundogäldenären inte frivilligt och finns exekutionstitel, bör kronofogdemyndigheten utsöka fordringen. I likhet med vad som föreslås gälla vid utmätning skall kronofogdemyndigheten däremot inte själv väcka talan mot sekundogäldenären angående fordringen.

Beredningen framhåller att även om kvarstad normalt inte skall leda till att egendomen säljs, det regelmässigt är i båda parternas intresse att försäljning sker om värdet av egendomen kan befaras minska. I andra stycket av 17 kap. 7 § anges att om lös egendom som har belagts med kvarstad hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, den får på begäran av part säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Det är enligt beredningen utan särskild föreskrift tydligt att om försäljning begärs av kvarstadsborgenären, svaranden skall höras innan försäljning äger rum. Han får då också tillfälle att betala sin eventuella skuld eller ställa säkerhet, om han hellre vill förfoga över egendomen på annat sätt. Likaså bör sökanden höras, om svaranden begär att egendomen skall säljas. Befogenheten att sälja kvarstadsbelagd egendom bör utövas med försiktighet. Om särskilda skäl talar mot försäljning, bör sådan inte äga rum. Sökanden behöver inte ställa särskild säkerhet för att försäljning skall få ske. Det är enligt beredningen tillräckligt med den säkerhet som

skall ställas för att kvarstad skall kunna beviljas. När försäljning har skett, omfattar kvarstaden vad som efter avdrag för kostnader har influtit genom försäljningen.

Remissyttrandena. Beredningens förslag att kvarstad för fordran skall medföra förbud för svaranden att överlåta egendomen diskuteras närmare av *utredningen angående inskrivning av rätt till luftfartyg m.m.* Utredningen framhåller att förslaget, liksom gällande rätt, utgår från att kvarstad för fordran syftar till att bevara egendomen som utmätningsbar hos gäldenären till förmån för dennes samtliga borgenärer. Enligt utredningen är det dock inte självklart att kvarstaden bör ha en sådan generell verkan. Det förtjänar övervägas att ge kvarstaden verkan endast till förmån för kvarstadsborgenären och alltså tillåta att egendomen, även med sakrättslig verkan, överlåts till annan. Kvarstadsborgenären skulle då vara bevarad vid sin rätt att fullfölja sin aktion med utmätning och exekutiv försäljning av egendomen i den mån överlåtelsen inte har medfört godtrosförvärv med exstinktion av kvarstaden. I så fall är det konsekvent att kvarstaden liksom utmätning får konkurrera på grundval av registeranteckning. Att kvarstaden inte i och för sig medför förmånsrätt behöver inte hindra en sådan ordning som har nämnts nu. Borgenären vinner slutligen förmånsrätt genom utmätningen i den mån han inte hade förmånsrätt för sin fordran ändå.

Angående förslaget att kvarstad på inteckningsbar egendom inte skall i och för sig hindra pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen ifrågasätter *advokatsamfundet*, i likhet med vad samfundet har gjort beträffande motsvarande fråga vid utmätning, om inte kvarstaden bör medföra förbud mot sådan pantsättning.

Länsstyrelsen i Stockholms län ifrågasätter om inte förslaget att kronofogdemyndigheten under vissa förutsättningar skall vara skyldig att driva in kvarstadsbelagd fordran går för långt, även om åtgärden skall bestå endast i en anmodan att betala.

Föredraganden. Enligt 4 kap. 29 § första stycket departementsförslaget är överlåtelse av utmätt egendom i princip tillåten, under förutsättning dock att överlåtelsen inte är till skada för utmätningssökanden. När det gäller kvarstad för fordran har beredningen föreslagit ett generellt överlåtelseförbud, dock att kronofogdemyndigheten skall kunna medge undantag. För egen del vill jag framhålla att mot beredningens förslag kan visserligen invändas att kvarstad medför ett längre gående förfogandeförbud än utmätning, trots att utmätning är mera ingripande så till vida att den även skall leda till försäljning och redovisning. Från den synpunkten kan det, som en remissinstans har varit inne på, vara tilltalande att söka finna en lösning som medger överlåtelse men samtidigt bibehåller kvarstadssökanden vid hans rätt att fullfölja sin aktion med utmätning.

Enligt min mening talar emellertid övervägande skäl för den lösning som beredningen har valt. Detta har sin grund i att kvarstaden inte utan

vidare medför förmånsrätt. Jag delar sålunda beredningens uppfattning att kvarstad för fordran i princip bör syfta till att bevara egendomen till förmån för samtliga borgenärer. Även enligt departementsförslaget medför alltså kvarstad generellt förbud mot överlåtelse. Kvarstaden skall vidare medföra förbud mot att svaranden till skada för sökanden förfogar över egendomen på annat sätt. Kronofogdemyndigheten kan dock medge undantag, om det föreligger särskilda skäl. Bestämmelser i enlighet med det sagda har tagits upp i första stycket av 16 kap. 14 § i departementsförslaget.

Förfogandeförbudet inträder i och med att kronofogdemyndigheten har lagt kvarstad på viss egendom. När domstolen undantagsvis har angett viss egendom i sitt kvarstadsbeslut, inträder verkan i och med domstolens beslut.

Enligt 4 kap. 29 § andra stycket departementsförslaget utgör det förfogandeförbud som följer av utmätning inte hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i den utmätta egendomen. De skäl som kan åberopas för att tillåta pantsättning av redan uttaget pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i utmätt egendom har sin giltighet även vid kvarstad för fordran. Jag kan här hänvisa till vad som har anförts i anslutning till 4 kap. 29 §. Särskilt bör erinras om att inteckningshandling kan, i den mån den inte utgör säkerhet för fordran, vid behov beläggas med kvarstad. På grund härav anges i andra stycket av 16 kap. 14 § i departementsförslaget att vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap. 29 § andra stycket också gäller vid kvarstad för fordran.

Att obelånat pantbrev som gäller i kvarstadsbelagt skepp eller fastighet eller obelånad inteckningshandling som gäller i kvarstadsbelagt luftfartyg kan tas om hand av kronofogdemyndigheten och därefter inte får pantförskrivas följer av 13 § i departementsförslaget, som hänvisar till 6 kap. (jfr 6 kap. 5 §) och 12 kap. 5 §.

I andra stycket av 14 § i departementsförslaget anges vidare att även bestämmelserna i 4 kap. 31 § (om kronofogdemyndighetens befogenheter i fråga om utmätt egendom) och 12 kap. 6–10 §§ (om ägares befogenheter beträffande utmätt fastighet, sysslomannaskap m.m.) gäller i fråga om kvarstad för fordran. Det synes lämpligt att befogenheten att förordna syssloman m.m. beträffande kvarstadsbelagd fastighet tillkommer kronofogdemyndigheten, trots att sådana frågor har nära samband med själva kvarstadsbeslutet.

Jag ansluter mig i princip till beredningens uttalanden rörande förhållandet mellan kvarstad för fordran i inteckningsbar egendom och ansökan om ny inteckning i egendomen. När det gäller luftfartyg har förslag om inteckningsförbud efter kvarstad eller skingringsförbud lagts fram i betänkandet (SOU 1976:70) Rätt till luftfartyg m.m. I övrigt avser jag att ta upp frågan i samband med övriga följdändringar till UB.

I tredje stycket av 14 § i departementsförslaget har tagits upp en bestämmelse om att lös egendom som har belagts med kvarstad för fordran får säljas under vissa förutsättningar. Bestämmelsen överensstämmer med 17 kap. 7 § andra stycket i beredningens förslag.

Departementsförslaget saknar motsvarighet till den av beredningen i 17 kap. 7 § första stycket föreslagna bestämmelsen om att kronofogdemyndigheten på begäran av part skall söka driva in kvarstadsbelagd fordran som är förfallen till betalning. Om det någon gång skulle finnas behov av att söka driva in en kvarstadsbelagd fordran, torde kronofogdemyndigheten ha befogenhet därtill med stöd av den generella bestämmelsen i 4 kap. 31 §, vilken enligt andra stycket i förevarande paragraf är tillämplig även vid kvarstad.

15 § I denna paragraf regleras förhållandet mellan å ena sidan kvarstad för fordran och å andra sidan utmätning eller kvarstad för annan fordran. Den motsvarar 17 kap. 8 och 9 §§ beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 72 § 2 mom. UL utgör kvarstad inte hinder mot utmätning av egendomen. Om annan egendom finns att tillgå, bör dock denna företrädesvis utmätas, om det är lämpligt och kan ske utan förfång för utmätningssökanden. Motsvarande gäller när skingringsförbud har meddelats. Kvarstad eller skingringsförbud för fordran medför inte förmånsrätt.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att frånvaron av förmånsrätt vid kvarstad kan medföra otillfredsställande resultat. Det lär ha inträffat att den som har blivit bestulen på pengar har fått kvarstad på ett tillgängligt belopp, som emellertid senare utmäts för annan fordran, t.ex. skatt. När målsäganden senare har fått dom på sitt ersättningskrav, har gäldenären saknat utmätningsbar egendom.

Från kvarstadsborgenärens synpunkt kan det enligt beredningen förefalla naturligt att kvarstad ger förmånsrätt. Han ser gärna att den möjlighet till betalning som kvarstad avser att skydda blir garderad mot övriga borgenärer. Eftersom i regel exekutionstitel inte föreligger skulle då förmånsrättens bestånd bli beroende av att fordringen senare fastställs.

Mot bakgrund av förutsättningarna för kvarstad måste man emellertid enligt beredningen fråga sig vilka sakliga skäl som kan anföras till stöd för att sökanden skall genom kvarstaden vinna förmånsrätt och därmed få en mera gynnad ställning än andra borgenärer. Farhågan att gäldenären av en eller annan anledning underlåter att betala sin skuld kan knappast i och för sig åberopas som grund för att kvarstadssökandens fordran skall gå före andra fordringar. Detsamma kan visserligen med visst fog sägas om utmätning, men denna aktualiserar på ett annat sätt försäljning och måste nödvändigtvis i något skede precisera vilka som skall få betalt ur den utmätta egendomen. Om förutsättningarna för kvarstad sålunda inte kan motivera förmånsrätt, kan man enligt beredningen knappast finna annat

motiv att ge ett sådant företräde åt kvarstadssökandens fordran än att sökanden har varit på sin vakt och lagt ned arbete och kostnader på att få kvarstad till stånd samt att vidtagna åtgärder framstår som meningslösa om kvarstaden får vika för utmätning för annans fordran eller vid konkurs. Det kan även anföras att om förmånsrätt medges på grund av kvarstad, inträdet av förmånsrätt skulle bli mindre avhängigt än nu av processuella omständigheter, såsom att den ena borgenären snabbt har fått exekutionstitel genom betalningsföreläggande medan den andre får vänta på dom i en mer eller mindre utdragen rättegång.

Att av sådan anledning eventuellt vidga förutsättningarna för eller syftet med kvarstad som säkerhetsåtgärd till att den skulle generellt trygga sökanden även mot att egendomen tas i anspråk av andra oprioriterade borgenärer finner beredningen inte välbetänkt. Beredningen framhåller i det sammanhanget att kvarstad i motsats till utmätning inte förutsätter att fordringen är förfallen till betalning. Att ge förmånsrätt för kvarstadsfordran enbart på grund av borgenärens förmåga att hålla sig framme i så god tid som möjligt skulle ganska väsentligt vidga säkerhetsåtgärdens funktion och kanske i en del fall ge upphov till en inte önskvärd kapplöpning om kvarstad från de borgenärers sida som inte har någon exekutionstitel.

En tänkbar utväg vore enligt beredningen att låta utmätning för annan fordran medföra förmånsrätt först i och med att kvarstaden hävs. Om då kvarstadsfordringen har hunnit bli utmätningsgill, skulle beslut om utmätning för fordringen kunna meddelas och de båda fordringarna få rätt i egendomen i proportion till fordringarnas storlek. Ett sådant system skulle vara i huvudsak förenligt med kvarstadens begränsade syfte såvitt angår borgenärernas inbördes förhållanden, nämligen att kvarstadsborgenären skall skyddas mot att bli sämre ställd än andra borgenärer. Enligt beredningens mening skulle emellertid den skisserade ordningen bli alltför komplicerad.

Beredningen har i stället övervägt huruvida man skulle kunna låta kvarstaden medföra förmånsrätt i samma stund som egendomen utmäts för annan fordran. När ändå egendomen kan förutsättas bli såld, kan det synas motiverat att av köpeskillingen reservera medel även för kvarstadsfordringen. Även ett sådant system är enligt beredningen förenat med vissa komplikationer men låter sig ändå lättare förena med förmånsrättsordningen och andra exekutiva regler. För att systemet skall få något praktiskt värde bör det emellertid kombineras med en regel om att utmätning inte får äga rum för fordringar som har uppkommit först efter det att kvarstaden beviljades. En sådan regel drar i sin tur även med sig viss begränsning av möjligheten att få kvarstad för annan fordran på samma egendom. Beredningen föreslår att en ordning i enlighet med det nu sagda införs.

Om kvarstad äger rum för fordran som är förenad med särskild förmåns-

rätt i egendomen medför förmånsrätten, anför beredningen, att kvarstadsborgenären inte kan bli lidande av konkurrens från borgenär som inte har särskild förmånsrätt i egendomen. Däremot kan det tänkas en konfliktsituation om kvarstad blir aktuell för fordran som är förenad med lika eller bättre särskild förmånsrätt. I den situationen bör förmånsrättsordningen tillämpas mellan borgenärerna inbördes, om endera fordringen eller båda sedermera leder till utmätning. I enlighet härmed bör också kvarstad få äga rum för den konkurrerande förmånsberättigade fordringen. Om den borgenär som först har vunnit kvarstad inte har särskild förmånsrätt i egendomen, bör den kvarstaden givetvis inte heller hindra att kvarstad på egendomen senare beviljas för fordran som är förenad med sådan förmånsrätt.

Som tidigare har nämnts anser beredningen att kvarstad inte i och för sig skall medföra förmånsrätt. Kvarstad som har meddelats för fordran utan särskild förmånsrätt i egendomen bör enligt beredningen inte heller i övrigt utan vidare ge borgenären något företräde framför annan oprioriterad fordran för vilken gäldenären svarar. Beredningen anser emellertid att denna princip inte bör drivas så långt att ny kvarstad för oprioriterad fordran skall kunna beviljas även om denna har uppkommit efter det att den första kvarstaden beviljades. En gräns bör sålunda dras efter tidpunkten för kvarstadsbeslutet. Av 17 kap. 6 § beredningsförslaget följer att gäldenären inte har rätt att avhända sig den kvarstadsbelagda egendomen. Han bör då inte heller kunna uppnå samma resultat genom att ådra sig ny skuld, för vilken kvarstad därefter beviljas i samma egendom till skada för den förra borgenären. Det sagda gäller ny fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt. Om nytillkommen fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, bör kvarstad kunna beviljas för den nya fordringen. Kvarstad för denna förmånsberättigade fordran är som regel inte till skada för den förra kvarstadsborgenären.

Beredningen framhåller att tidpunkten för en fordrans uppkomst ibland kan vara föremål för tvekan. Risken för hithörande intressekollisioner torde dock enligt beredningens mening inte vara så stor att den svårigheten bör tillmätas utslagsgivande betydelse. Beredningen föreslår därför i första stycket av 17 kap. 8 § förbud mot att egendom som har belagts med kvarstad därefter beläggs med kvarstad för annan fordran än sådan som har uppkommit innan kvarstaden beviljades, om det skadar den som har vunnit kvarstaden.

Fordran utan särskild förmånsrätt i egendomen som har tillkommit före kvarstaden skall alltså vara likställd med kvarstadsfordringen, medan den som begär kvarstad för nytillkommen fordran utan sådan förmånsrätt skall avvisas. Det bör emellertid enligt beredningen även i förhållandet mellan de likställda borgenärerna inbördes undvikas att den säkerhet som en borgenär redan har vunnit genom kvarstad onödigtvis försämras genom att annan borgenär får kvarstad på samma egendom. Om annan egendom

finns att tillgå, bör denna sålunda tas i anspråk i första hand. Föreskrift härom har tagits upp i första stycket av 8 §. Att så sker kan med hänsyn till vad som föreslås i fall då egendomen utmäts för annan fordran vara av värde för den som först har vunnit kvarstad, även om egendomen kan synas förslå för båda fordringarna.

Som andra stycke i 8 § har tagits upp principen att kvarstad inte skall utgöra hinder mot att samma egendom blir föremål för kvarstad för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

Bestämmelserna i 8 § bör enligt beredningen ha motsvarande tillämpning, när borgenär söker utmätning. En bestämmelse härom har tagits upp i första stycket av 9 §. Detta innebär att kvarstadsborgenär, vars fordran är oprioriterad, skall vara skyddad mot utmätning för fordran som har uppkommit efter det att kvarstaden beviljades, om inte utmätningsfordringen är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Om kvarstadsborgenären men inte utmätningssökanden har särskild förmånsrätt i egendomen, är utmätningen inte till skada för kvarstadsborgenären. I sådant fall kan utmätning äga rum även om utmätningsfordringen inte har uppkommit innan kvarstaden beviljades. Vidare skall när båda fordringarna är oprioriterade iakttas att om annan egendom finns att tillgå, den bör tas i anspråk i första hand. De angivna reglerna utgör inte i något fall hinder mot att egendomen tas i anspråk genom utmätning för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

Som andra stycke i 17 kap. 9 § föreslår beredningen att om den med kvarstad belagda egendomen utmäts för fordran som har uppkommit innan kvarstaden beviljades och inte är förenad med särskild förmånsrätt i samma egendom, denna skall anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Är utmätningsfordringen förenad med särskild förmånsrätt, saknas enligt beredningen tillräckliga skäl att ge kvarstadsborgenären den förmån som utmätningsverkan medför. Om även kvarstadsfordringen är förenad med särskild förmånsrätt, blir han ändå skyddad i fall utmätningen leder till att egendomen säljs eller realiseras på annat sätt. I annat fall får kvarstadsborgenären hålla sig till eventuellt överskott. Bestämmelsen i andra stycket omfattar även det fallet att kvarstadsborgenären har särskild förmånsrätt för sin fordran.

När egendomen skall anses utmätt även för kvarstadsborgenärs oprioriterade fordran, skall fordringarna konkurrera på lika fot på samma sätt som när utmätning sker samtidigt för oprioriterade utmätningssökandes fordringar. Utmätning kan i den angivna situationen tänkas leda till att gäldenären söks i konkurs. KL:s regler om återvinning av utmätning blir då tillämpliga även mot kvarstadsborgenären och återvinningsfristen räknas även för hans del från det ögonblick då utmätning ägde rum för utmätningssökandens fordran.

Beredningen påpekar att kvarstaden kan gå åter till följd av att kvarstadsborgenären inte väcker talan inom föreskriven tid. Därmed förfaller även här aktuell utmätningsverkan.

Nämnda utmätningsverkan bör enligt beredningen bestå även om den egentliga utmätningen går åter därför att utmätningssökanden återkallar sin ansökan eller gäldenären betalar utmätningssökandens fordran. Sådana dispositioner bör sålunda inte inverka på kvarstadsborgenärens rätt. Det torde emellertid följa av sakens beskaffenhet att hinder bör anses möta mot exekutiv försäljning av egendomen i detta skede. Om utmätningsbeslutet befinns ogrundat och därför upphävs, bör däremot den utmätningsverkan som beslutet har medfört för kvarstadsborgenären förfalla.

Det bör enligt beredningen undvikas att kvarstad och utmätning samtidigt beviljas i en och samma egendom. Om det av någon anledning skulle ske, får enligt förslaget utmätningen företräde.

Remissyttrandena. Vad beredningen har föreslagit om förhållandet mellan meddelad kvarstad för fordran och ny kvarstad eller utmätning för annan fordran har fått ett något blandat mottagande vid remissbehandlingen. Enligt *länsstyrelsen i Stockholms län* talar mycket för det berättigade i den föreslagna förstärkningen av kvarstad, även om tillämpningen av bestämmelserna torde vålla åtskilliga svårigheter. *Kronofogdeföreningen* anser att den lösning som beredningen har föreslagit är praktisk men att den erbjuder vissa problem. Enligt föreningen råder stor osäkerhet i frågan när skattefordran skall anses ha uppkommit, varför frågan bör bli föremål för särskild utredning. Även *utredningen om säkerhetsåtgärder m.m. i skatteprocessen* påpekar att förslaget aktualiserar frågan om fordrans uppkomst. Mycket talar enligt utredningen för att lagstiftning krävs härom såvitt avser det allmännas anspråk på skatter, tullar och avgifter.

RSV tror att de konkurrenssituationer som regleras i förslaget kan bli ganska vanliga framdeles som följd av att kvarstadsinstitutet enligt förslaget blir mera attraktivt än f.n. Konkurrensfrågorna är komplicerade och det är svårt att se om de föreslagna reglerna är lämpliga för alla de situationer som avses. RSV har emellertid inte någon avgörande invändning mot bestämmelserna men vill framhålla att tillämpningsproblem kan uppkomma. Som exempel nämner RSV att kvarstad för en mindre, oprioriterad fordran har lagts på gäldenärens enda men ganska värdefulla utmätningsbara tillgång och att det sålunda finns ett stort övervärde. Enligt RSV är det oklart om förslaget medger att egendomen beläggs med ny kvarstad eller utmäts för annan, likaledes oprioriterad fordran, som har uppkommit efter kvarstadsbeslutet. I ett sådant läge blir storleken på övervärdet avgörande för frågan om ny kvarstad eller utmätning är till skada för kvarstadsborgenären. Kronofogdemyndigheten torde som regel böra vara försiktig i bedömningen av övervärdet och i tveksamma fall avstå från ny kvarstad eller utmätning. Å andra sidan kan underlåtenhet att belägga egendomen med ny kvarstad eller utmäta den innebära att det blir nödvändigt att begära gäldenären i konkurs för att övervärdet skall bli åtkomligt.

RSV påpekar vidare att avgörande rättsverkningar enligt de föreslagna bestämmelserna är knutna till tidpunkten för fordrans uppkomst. Problemet när en fordran uppkommer torde främst vara aktuellt beträffande skattefordringar, särskilt inkomstskatter. Frågan när olika skatte- och avgiftsfordringar skall anses uppkomna kan enligt RSV lösas endast genom särskild lagstiftning.

Svea hovrätt, som påpekar att frågor om tidpunkten för fordrans uppkomst kommer att prövas i utsökningsmål i större utsträckning än som nu är fallet, anser att kronofogdemyndigheten inte bör erhålla judiciella uppgifter i den omfattning som beredningen har föreslagit. Det kan vidare enligt hovrätten befaras att de föreslagna reglerna leder till en kraftig ökning av antalet ansökningar om kvarstad. Åtminstone borgenärer som kan ställa säkerhet kommer sannolikt att regelmässigt ansöka om kvarstad för att försäkra sig om den, visserligen begränsade, förmånsrätt som har föreslagits. Man kan vidare befara att antalet konkurser ökar, en utveckling som det inte förefaller finnas skäl att främja. Bestämmelserna kan också medföra vissa tillämpningssvårigheter. Hovrätten anser att tillräckliga skäl inte föreligger att införa förmånsrätt för kvarstad. Om överexekutor skulle behållas eller uppgifterna föras över till endast vissa kronofogdemyndigheter, minskar dock hovrättens betänkligheter.

De föreslagna bestämmelserna om skydd för kvarstadsborgenär avstyrks i några remissyttranden. Att vidga kvarstadsinstitutets funktion på sätt som beredningen har föreslagit skulle enligt *hovrätten för Västra Sverige* sannolikt ge upphov till en kapplöpning om kvarstad mellan de borgenärer som inte har exekutionstitel. Risk föreligger också att borgenärer söker gäldenären i konkurs för att undanröja det hinder som en beviljad kvarstad utgör. Dessa konsekvenser är inte önskvärda. De konsekvenser i fråga om inträdd utmätningsverkan, som enligt beredningens motivuttalanden skulle inträda om den egentliga utmätningen går åter, förefaller också hovrätten anmärkningsvärda. Vidare skulle reglerna säkerligen erbjuda problem i tillämpningen. Hovrätten nämner det fallet att kvarstad för en oprioriterad fordran har erhållits i gäldenärens enda utmätningsbara tillgång, i vilken ett större övervärde finns, och att utmätning därefter söks för en likaledes oprioriterad fordran, som har uppkommit efter det att kvarstaden beviljades. Utmätningsborgenären skall då tydligen avvisas. Det skulle tvinga denne att söka gäldenären i konkurs. Om övervärdet bedöms vara så stort att utmätningen inte påverkar kvarstadsborgenärens rätt, synes emellertid det riktiga vara att utmätning beviljas i egendomen. Då uppkommer frågan om egendomen skall anses utmätt även för kvarstadsfordringen. Enligt förslaget skall så inte vara fallet, men hovrätten anser inte att något sakligt skäl kan åberopas mot att kvarstaden medför utmätningsverkan.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser det i första hand anmärkningsvärt att kvarstadsborgenär, vars fordran är oprioriterad, skall vara skyddad

mot utmätning för oprioriterad fordran som har uppkommit efter kvarstaden. Detta är enligt länsstyrelsen inte förenligt med principen att en tidigare utmätning inte hindrar en senare. Det skulle innebära att utmätningssökanden inte skulle kunna erhålla utmätning även om egendomens värde väsentligt överstiger kvarstadsfordringen. Länsstyrelsen anser inte heller beredningens motivering i övrigt helt övertygande. Det kan visserligen vara riktigt att det är obilligt att en borgenär, som har varit på sin vakt och lagt ned arbete och kostnader för att få till stånd kvarstad, skall få vika för utmätning för annans fordran. Huvudfrågan måste emellertid enligt länsstyrelsen vara reglernas mera generella verkningar. Länsstyrelsen påpekar att beredningen själv nämner risken för en inte önskvärd kapplöpning om kvarstad mellan de borgenärer som inte har exekutionstitel. Länsstyrelsen har svårt att se att förslaget skulle vara till större gagn för borgenärer i allmänhet. Om kvarstad skall få sådan betydelse som har föreslagits, synes åtgärden böra beslutas av domstol. Liknande synpunkter anförs av *länsstyrelsen i Älvsborgs län*.

Föredraganden. Kvarstad (eller skingringsförbud) till säkerhet för fordran medför inte förmånsrätt enligt gällande rätt. Beredningen har övervägt huruvida kvarstad i och för sig bör förenas med förmånsrätt men har avvisat en sådan lösning. Detta har inte mött erinran från någon remissinstans.

För egen del vill jag först understryka att kvarstad för fordran enligt departementsförslaget liksom f.n. är en säkerhetsåtgärd som avser att om möjligt säkerställa att egendom senare finns tillgänglig för utmätning. En ordning enligt vilken kvarstad i och för sig medför förmånsrätt skulle väsentligt ändra kvarstadens funktion och syfte. Härigenom skulle kvarstaden inte bara rikta sig till gäldenären för att hindra denne från att förfoga över egendomen utan även skydda kvarstadsborgenären mot gäldenärens övriga borgenärer. Detta skulle möjligen kunna i viss omfattning leda till en kapplöpning mellan borgenärerna om att först erhålla kvarstad, något som inte är önskvärt. Nämnda ordning skulle också påkalla ändring av förutsättningarna för kvarstads beviljande. Även en del andra problem skulle uppkomma. Av det sagda framgår att inte heller jag är beredd att förorda att kvarstad skall i och för sig medföra förmånsrätt.

Kvarstad bör sålunda enligt min mening i princip syfta endast till att hindra gäldenären från att förfoga över den kvarstadsbelagda egendomen. Detta hindrar dock inte att det bör tillses att obilliga verkningar för kvarstadsborgenären i förhållande till andra borgenärer undviks. För detta ändamål har beredningen föreslagit att om kvarstadsbelagd egendom utmäts för annan fordran som har uppkommit före kvarstaden och inte är förenad med särskild förmånsrätt, egendomen skall anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran, dvs. även kvarstadsborgenären får i och med utmätningen förmånsrätt för sin fordran. Därjämte föreslås att kvarstaden skall i viss utsträckning hindra utmätning eller kvarstad för annan fordran.

Med anledning av vad som sålunda har föreslagits om förmånsrätt vid utmätning för annan fordran vill jag framhålla att det förhållandet att viss egendom har belagts med kvarstad ofta kan vara till fördel för en annan borgenär som söker utmätning. Hade kvarstaden inte ägt rum, är det mycket möjligt att egendomen inte skulle ha funnits i behåll vid tiden för utmätningen. Det framstår då som obilligt mot kvarstadsborgenären, om han måste vika helt för utmätningssökanden. Ett sådant resultat är särskilt otillfredsställande om kvarstadsborgenären har anvisat egendomen vid kvarstadsbeslutets verkställande eller om kvarstadsfordringen utgörs av ett målsägandeanspråk och kvarstad har lagts på ett penningbelopp eller ett banktillgodohavande som härrör från brottet. En ordning som innebär att kvarstad inte medför något skydd mot andra borgenärer kan också missbrukas av gäldenären. Det kan sålunda inträffa att efter kvarstaden utmätning söks på grund av en exekutionstitel, som har meddelats efter det att talan har medgetts av gäldenären trots att någon verklig skuld inte existerade.

För att sådana obilliga verkningar skall undvikas synes det lämpligt att, om den kvarstadsbelagda egendomen utmäts för annan fordran, kvarstaden får medföra förmånsrätt i och med utmätningen och att kvarstadsborgenären och utmätningsborgenären sålunda får dela på egendomens värde i förhållande till fordringarnas storlek. Enligt min mening behöver man inte befara att en sådan ordning skall medföra att kvarstad begärs i nämnvärt större omfattning än f.n. eller att borgenärer får större anledning att söka gäldenärer i konkurs.

Nyssnämnda syfte kan uppnås genom att egendomen skall anses utmätt även för kvarstadsborgenärens fordran i och med att utmätning äger rum för annan fordran. En sådan ordning bör dock inte gälla i fall då utmätningssökandens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. I sådant fall får ju kvarstadsborgenären under alla förhållanden hålla sig till överskottet. Strängt taget finns det inte heller anledning att låta regleringen avse fall då kvarstadsborgenärens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. I enkelhetens intresse förordar jag dock att undantag inte görs för det fallet.

Beredningen har emellertid gått längre och föreslagit att kvarstad även skall utgöra hinder mot att egendomen utmäts för fordran, som har uppkommit efter det att kvarstaden ägde rum. Om kvarstadsborgenärens fordran eller utmätningssökandens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, föreslås utmätning dock få ske eftersom utmätningen då inte är till skada för kvarstadsborgenären. Som en följd härav föreslås att kvarstad skall på motsvarande sätt utgöra hinder mot att egendomen beläggs med ny kvarstad för annan fordran. Förslaget har kritiserats av flera remissinstanser.

För egen del vill jag medge att utmätningsförbud i enlighet med vad beredningen har föreslagit kan vara av värde för att syftet med nyss-

nämnda ordning med förmånsrätt skall till fullo uppnås. Å andra sidan kan det inte anses nödvändigt att föreskriva att kvarstadsbelagd egendom inte skall få utmätas för fordran som har uppkommit efter kvarstaden, trots att gäldenären inte själv får förfoga över egendomen till skada för kvarstadsborgenären. Risken för att utmätning söks för skenfordringar bör enligt min mening inte överdrivas. En regel av det slag som beredningen har föreslagit skulle också vålla stora svårigheter i tillämpningen. Jag tänker närmast på att tidpunkten för fordrans uppkomst tilläggs avgörande betydelse. Det torde ofta vara svårt att avgöra när en fordran har uppkommit. I fråga om skatter och andra allmänna avgifter synes det nästan ogörligt att utan närmare utredning och reglering fastställa vad som i olika fall skall anses vara avgörande för anspråkets uppkomst. I praktiken torde det också vara just i fråga om det allmännas fordringar som frågan oftast skulle bli aktuell.

På grund av det sagda är jag inte beredd att föreslå att kvarstad skall medföra hinder mot utmätning eller kvarstad för annan fordran. Kvarstad bör emellertid så till vida innebära skydd mot utmätning eller kvarstad för annan fordran att annan egendom som finns att tillgå bör tas i anspråk i första hand.

I enlighet med det anförda föreskrivs i första stycket av 15 § i departementsförslaget att kvarstad för fordran inte hindrar att egendomen utmäts eller beläggs med kvarstad för annan fordran samt att, om annan egendom finns att tillgå, denna skall tas i anspråk i första hand, om inte den fordran för vilken utmätning eller kvarstad sökes är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen. I paragrafens andra stycke föreskrivs att om egendom som har belagts med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, denna skall anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran.

Beträffande bestämmelsen i andra stycket vill jag påpeka att om egendomen har belagts med kvarstad för två eller flera fordringar, dessa får lika rätt dvs. i förhållande till fordringarnas storlek, om inte någon av dem är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Kvarstadsborgenär får också samma rätt som utmätningssökanden. Beståndet av förmånsrätten för kvarstadsborgenärens fordran är, liksom själva kvarstaden, beroende av att han inom föreskriven tid väcker talan angående sin fordran om det inte redan har skett och att han får bifall till sin talan. Beträffande förmånsrättens bestånd i fall då den egentliga utmätningen går åter eller upphävs ansluter jag mig till de uttalanden som beredningen har gjort.

Avslutningsvis vill jag nämna följande. I betänkandet (SOU 1975:104) Betalningssäkringslag för skatte- och avgiftsprocessen har föreslagits att möjlighet skall införas att säkerställa betalningen av skatt, tull eller avgift av viss beskaffenhet till det allmänna innan utmätning får äga rum. Beslut

om säkerställande, s.k. betalningssäkring, skall kunna meddelas om särskild risk föreligger att gäldenären inte kommer att betala fordringen. Betalningssäkring skall verkställas av kronofogdemyndigheten, i princip enligt vad som gäller om utmätning. Åtgärden föreslås medföra förmånsrätt. Förslaget bör ses mot bakgrund av att utmätning för skatter och andra allmänna avgifter i allmänhet inte kan äga rum förrän relativt lång tid efter det att de förhållanden har inträffat som utgör grund för det allmännas anspråk.

Förslaget övervägs f.n. i budgetdepartementet. Om förslaget genomförs, bör det beaktas i förevarande paragraf. Bl.a. bör tillses att kvarstadsborgenären inte kommer i sämre ställning än om utmätning hade ägt rum för det allmännas fordran.

16 § Denna paragraf, som motsvarar 17 kap. 10 § andra stycket i beredningens förslag, innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om kvarstad till säkerhet för bättre rätt och om rättsverkningarna av sådan kvarstad.

Gällande rätt. Beträffande verkställighet av kvarstad eller skingringsförbud som har meddelats till säkerhet för bättre rätt gäller enligt 183 och 185 §§ UL i huvudsak samma regler som för kvarstad eller skingringsförbud för fordran. Här kan därför hänvisas till redogörelsen under 13 § i detta kapitel. Bestämmelsen om att kvarstad inte får läggas på egendom som inte kan utmätas gäller dock inte kvarstad till säkerhet för bättre rätt och vid sådan kvarstad skall värdering av egendomen inte äga rum (183 § 1 och 2 mom. och 185 § 1 mom.). Även i fråga om rättsverkningarna av kvarstad eller skingringsförbud till säkerhet för bättre rätt torde i princip detsamma gälla som rörande kvarstad eller skingringsförbud för fordran. I denna sak kan därför hänvisas till redogörelsen under 14 §.

Lagberedningen. Enligt beredningen bör genomförandet av kvarstad till säkerhet för bättre rätt och verkningarna av sådan kvarstad regleras på i princip samma sätt som har föreslagits beträffande kvarstad för fordran. I enlighet härmed föreslås i andra stycket av 17 kap. 10 § att bestämmelserna i 6 och 7 §§ om kvarstad för fordran i tillämpliga delar skall gälla även när kvarstad har beviljats till säkerhet för bättre rätt. Beredningen framhåller att i tillämpningen självfallet måste beaktas att kvarstad till säkerhet för bättre rätt har ett annat syfte än kvarstad för fordran. Härav följer bl.a. att någon värdering av egendomen inte behöver ske vid kvarstad till säkerhet för bättre rätt.

De problem som kan uppkomma vid kvarstad för anspråk på bättre rätt är enligt beredningen inte heller i andra avseenden helt desamma som vid kvarstad för fordran. Detta gäller bl.a. i fråga om överlåtelse av egendomen. Beredningen har dock inte ansett det lämpligt att differentiera förfogandeförbudet på den punkten. Beträffande pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling framhåller beredningen att kvarstad till

säkerhet för bättre rätt kan medföra att tredje man kommer i ond tro. När inteckningshandling har omhändertagits av kronofogdemyndigheten, följer av 5 kap. 27 § andra stycket samt 7 kap. 6 § och 13 kap. 5 § i förslaget att pantsättning inte kan äga rum.

Remissyttrandena. Advokatsamfundet anser att svaranden i mål om kvarstad till säkerhet för bättre rätt, på motsvarande sätt som vid kvarstad för fordran, bör vara skyldig att underlätta förrättningen genom att lämna upplysningar om den egendom som avses och att bekräfta uppgifterna på heder och samvete. Samfundet föreslår att 17 kap. 10 § kompletteras med föreskrifter härom.

Föredragandens. Jag delar beredningens mening att genomförandet av kvarstad till säkerhet för bättre rätt och rättsverkningarna av sådan kvarstad bör regleras på liknande sätt som i fråga om kvarstad för fordran. Det synes emellertid i tydlighetens intresse lämpligt att något mera preciserat än vad beredningen har gjort ange de bestämmelser som skall tillämpas. Vid verkställighet av beslut om kvarstad till säkerhet för bättre rätt finns det sålunda inte utrymme för tillämpning av de bestämmelser i 4 kap. som avser själva verkställandet av utmätning.

I detta sammanhang vill jag nämna att det enligt min mening inte finns anledning att införa skyldighet för svaranden vid verkställighet av kvarstad till säkerhet för bättre rätt att lämna upplysningar under straffansvar, vilket har förordats av en remissinstans. Sådan skyldighet har inte heller tagits upp i fråga om annan verkställighet som avses i förevarande kapitel.

I enlighet med vad nu har sagts anges i första stycket av 16 § i departementsförslaget att beträffande verkställighet av beslut om kvarstad till säkerhet för bättre rätt 6 kap. (om säkerställande) och 12 kap. 5 § (om omhändertagande av pantbrev och pantsättningsförbud) har motsvarande tillämpning. Det ligger emellertid i sakens natur att egendom som har belagts med kvarstad till säkerhet för bättre rätt inte skall värderas (jfr 6 kap. 9 §). Vidare föreskrivs i paragrafens andra stycke att i fråga om verkan av kvarstaden tillämpas vad som sägs i 14 § i förevarande kapitel beträffande kvarstad för fordran.

I fråga om pantsättning av pantbrev i skepp eller fastighet eller av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg, när den intecknade egendomen har belagts med kvarstad till säkerhet för bättre rätt, vill jag framhålla följande. Visas sökanden vara rätt ägare till egendomen, är han även berättigad att erhålla obelånade inteckningshandlingar. En pantsättning skulle därför kunna vara till skada för sökanden. Även om en pantsättning inte kan åberopas av den som var i ond tro beträffande sökandens äganderättsanspråk, är det enligt min mening lämpligast att föreskriva förbud mot pantsättning. Ett sådant förbud bör emellertid förenas med befogenhet för kronofogdemyndigheten att medge undantag, när särskilda skäl föreligger. Bestämmelser i enlighet med det nu sagda har tagits upp i andra och tredje meningarna i andra stycket av 16 §. Beträffande skuldebrev som är

intecknat i luftfartyg åsyftar pantsättningsförbudet givetvis endast det fallet att inteckningshandlingen tillkommer luftfartygets ägare (jfr 4 kap. 3 § andra stycket).

Om pantsättning sker i strid mot förfogandeförbudet, är i fråga om fast egendom pantborgenären skyddad, om han var i god tro. Den omständigheten att kvarstaden har antecknats i fastighetsboken är inte i och för sig tillräcklig för att rubba den goda tron. Motsvarande torde gälla i fråga om luftfartyg. Annorlunda förhåller det sig om panträtt har upplåtits i skepp i strid mot förbudet. Sedan kvarstaden har antecknats skall den enligt 23 § sjölagen anses känd för var och en vars rätt till skepp (eller skeppsbygge) beror av god tro rörande omständighet som införingen avser.

17 kap. Kostnader

Detta kapitel, som motsvarar 18 kap. i beredningens förslag, tar upp bestämmelser om kostnader i mål hos kronofogdemyndigheten. Bestämmelserna motsvarar i gällande rätt närmast 9 kap. UL.

Gällande rätt. I 9 kap. UL ges bestämmelser om kostnader i utsökningsmål frånsett mål om införsel. Kapitlet reglerar dock endast kostnadsfrågan såvitt angår förfarandet hos utmätningsmannen och överexekutor. Beträffande förfarandet i hovrätt och högsta domstolen gäller enligt 21 § Rp att RB:s regler om kostnader i besvärsmål skall tillämpas. I fråga om införsel finns en särskild bestämmelse i 27 § införsellagen, enligt vilken införsel sker utan avgift.

De kostnader som kan uppkomma i exekutiva mål är av två slag. Handläggningen drar direkta kostnader hos utmätningsmannen eller överexekutor. Ersättning till staten för dessa förrättningskostnader utgår enligt exekutionsavgiftskungörelsen (1971:1027) i form av avgifter: utsökningsavgift, försäljningsavgift och tilläggsavgift. Av exekutionsavgifterna utgår utsöknings- och försäljningsavgifterna enligt taxa. Tilläggsavgift utgår när särskild kostnad uppkommer för åtgärd i målet. Den motsvarar kostnaden för åtgärden. Exekutionsavgifter i mål om utmätning skall tas ut ur utmätt egendom. Vid annan verkställighet får kostnaden tas ut endast under viss förutsättning. Sökanden svarar mot staten för kostnad som avses nu. Han är skyldig att på begäran förskottera kostnaden.

Det andra slaget av kostnader är sådana som parterna har för anlitande av advokat och för inställelser, förlust av arbetsförtjänst m.m. UL ger inte utmätningsmannen befogenhet att tillerkänna part ersättning för sådan s.k. processkostnad. Däremot har överexekutor enligt 197 § UL befogenhet att i utsökningsmål bestämma efter vad som finnes skäligt om och till vilket belopp förlorande part bör ersätta motpart hans kostnad i målet. Bestäm-

melsen torde förutsätta att det är fråga om mål med typisk partsställning, t.ex. mål om handräckning eller besvärsmål. Däremot torde överexekutor knappast ha befogenhet att i fråga om försäljning av utmätt egendom eller köpeskillingsfördelning tillerkänna sökanden eller annan sakägare ersättning för kostnader i samband med själva försäljningen eller fördelningen.

Lagberedningen. Beredningen framhåller till en början att den inte har funnit anledning att föreslå någon ändring av kostnadsreglerna beträffande införsel. Nuvarande ordning att det vid införsel över huvud inte tas ut någon kostnadsersättning bör enligt beredningen lämpligen bestå.

Beträffande andra mål om verkställighet och mål om handräckning skiljer beredningen mellan förrättningskostnader och parts processkostnader. I fråga om förrättningskostnader anser beredningen att några större ändringar i nuvarande regler inte är påkallade.

Beredningen utgår från att avgifter liksom f.n. kommer att tas ut för det allmännas medverkan i utsökningsmål. Enligt beredningens mening är de nuvarande avgifterna betungande i många fall för såväl sökande som svarande. Avgifterna kan visserligen sägas medföra den fördelen att den som har fordran eller annat anspråk avstår från att söka verkställighet i en del fall då resultat inte kan väntas, men avgifterna torde även i andra fall verka avhållande på borgenärer m.fl. som inte vill riskera att själva få stå för kostnaden. Beredningen anser för sin del önskvärt att avgifterna sänks avsevärt och att staten i huvudsak svarar för kostnaderna för hithörande rättsvård på samma sätt som för domstolsväsendet.

När det gäller parts processkostnad hos kronofogdemyndigheten krävs enligt beredningen över lag nya överväganden. Det kan, framhåller beredningen, från rättsskyddssynpunkt sägas att den som har vunnit bifall till sin talan i rättegång eller som eljest innehar en exekutionstitel bör få ersättning för alla kostnader som är påkallade för att han skall komma till sin rätt. Å andra sidan bör även en svarande kunna få ersättning för sin processkostnad i ärendet, när verkställighet eller handräckning vägras. Motsvarande gäller sakägare som oförskyllt har blivit inblandad i utsökningsmål på ett eller annat sätt. Den ersättning till sökanden som enligt beredningen bör utgå i första hand gäller upprättandet av ansökningen om verkställighet och kostnader som har samband därmed.

Enligt beredningen bör verkställighet av betalningsskyldighet i allmänhet kunna handhas av kronofogdemyndigheten på egen hand utan egentlig processföring från parternas sida. De åtgärder som krävs från sökandens sida kan därför förutsättas vara relativt enkla. Man torde vid sådant förhållande kunna hålla kostnaderna nere genom restriktiva regler utan att träda sökandens rätt för när. För det ändamålet synes enligt beredningen lämpligt att låta regeringen eller centralmyndigheten för rättshjälp utfärda taxa för normala fall. Även på annat sätt kan rätten till ersättning för processkostnad begränsas. Beredningen har sålunda funnit det rimligt att som förutsättning för att sökanden skall få ersättning för

processkostnad i allmänhet bör gälla att han viss tid före verkställighetsansökan har uppmanat svaranden att fullgöra vad som har ålagts honom. Regeln har dock inte gjorts undantagslös. Det kan även i andra fall vara motiverat att ersättning för processkostnad döms ut.

I fråga om annan verkställighet än sådan som gäller betalningsskyldighet torde, enligt vad beredningen vidare anför, frågan om ersättning för processkostnad delvis ligga annorlunda till. Svarandens förmåga att prestera vad som har ålagts honom är inte lika ofta beroende av hans ekonomiska situation. Om svaranden t.ex. har ålagts att utge viss egendom, bör han regelmässigt utan vidare kunna överlämna den till sökanden. Och om svaranden har ålagts att avflytta från fastighet eller viss lägenhet, kan det rimligen begäras att han självmant ger sig därifrån, åtminstone sedan domen har vunnit laga kraft, såvida han har någonstans att ta vägen. Det kunde av dessa skäl synas obehövligt att ställa upp något särskilt villkor för att sökanden skall få ersättning för sin processkostnad. Beredningen vill dock i enkelhetens intresse förorda att enhetliga regler ges.

Vad härefter angår handräckning som går ut på säkerhetsåtgärd anser beredningen att kronofogdemyndigheten som regel inte bör ålägga svaranden i målet att utge kostnadsersättning. Däremot bör domstol, som skall pröva själva saken, kunna tillerkänna sökanden ersättning för hans kostnader hos kronofogdemyndigheten. Beträffande handräckning för avhysning, återställande av besittning e.d. bör däremot kronofogdemyndigheten som regel ålägga svaranden att ersätta sökanden hans kostnader när denne vinner bifall till sin talan i målet.

Om kronofogdemyndigheten får befogenhet att tillerkänna sökanden ersättning för processkostnad, bör enligt beredningen en liknande befogenhet finnas till förmån för svaranden när sökandens talan finnes ogrundad. I särskilda fall bör part även kunna åläggas att betala processkostnad oavsett målets utgång, om hans processföring föranleder därtill.

Beredningen berör också det fallet att tredje man för talan i mål om verkställighet. Saken torde då som regel komma att hänvisas till domstol, om den inte är klar. Det blir då inte aktuellt att tillerkänna tredje mannen kostnadsersättning i utsökningsmålet. Ibland kan emellertid saken bli klarlagd hos kronofogdemyndigheten. Om sökanden i sådant fall har bestritt tredje mannens rätt och denne har nödgats anskaffa utredning för att styrka den, kan det finnas särskild anledning att ge tredje mannen ersättning för hans processkostnad. Tredje man kan också ha intressen att bevaka efter utmätning av egendom vari han har pant- eller retentionsrätt.

Remissyttrandena. Några remissinstanser anser att regleringen av kostnadsfrågorna har blivit alltför omfattande. *Svea hovrätt* påpekar att kapitlet, som f.n. motsvaras av ett par bestämmelser i UL, har blivit mer omfattande än motsvarande kapitel i RB, trots att kostnadsregler endast ges för förfarandet i första instans. Hovrätten förordar att möjligheterna

att begränsa och förenkla reglerna undersöks. Även *hovrätten för Västra Sverige* pekar på skillnaden i omfång mellan nu gällande bestämmelser i UL och den föreslagna regleringen. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* anser att bestämmelserna är alltför detaljerade och även invecklade. *Länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att bestämmelserna med hänsyn till det digra och ofta rätt invecklade innehållet måste komma att förorsaka kronofogdemyndigheterna avsevärda svårigheter.

Flera remissinstanser tar upp beredningens uttalande att avgifterna i utsökningsmål i många fall är betungande och att de bör sänkas avsevärt. *Svea hovrätt* förordar att möjligheten av en radikal sänkning av avgifterna undersöks. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* instämmer i beredningens uppfattning angående avgifterna och anser att statsmakterna bör ge avkall på principen att avgifterna om möjligt skall täcka statsverkets kostnader för förfarandet.

RSV instämmer i princip i beredningens uttalande att avgifterna bör sänkas, så att staten i huvudsak svarar för kostnaderna för exekutionsväsendet på samma sätt som för domstolsväsendet. Mot detta önskemål talar emellertid att inom statsförvaltningen i allt större utsträckning har införts avgifter som syftar till att täcka statens kostnader för dess verksamhet. Vidare bör beaktas att avgifterna inom exekutionsväsendet genom differentiering har kunnat användas för att i någon mån rikta borgenärernas intresse mot verkställighetsformer som är praktiska för kronofogdemyndigheten. RSV anser det för sin del inte möjligt att nu ta slutlig ställning till avgiftsfrågan. Denna bör göras till föremål för särskild prövning vid tiden för balkens ikraftträdande.

En mera kritisk uppfattning redovisas av *RRV*, som pekar på risken att exekutionsväsendets resurser tas i anspråk utan att behov därav kan anses föreligga. Verket framhåller också att verkställighet i enskilda mål i stor utsträckning avser fordringar eller andra anspråk som uppkommer i affärslivet eller som har samband med förmögenhetstransaktioner mellan enskilda. Kostnaderna i sådana mål avser tillvaratagandet av enskildas ekonomiska intressen och bör enligt verkets mening liksom hittills täckas genom avgifter enligt självkostnadsprincipen. Av sociala skäl kan det dock vara befogat att avgift inte utgår i vissa fall. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* framhåller faran av en ökning av antalet mål om avgifterna sätts alltför lågt.

Beträffande förslaget att ersättning skall kunna utgå för parts eget arbete eller kostnader hos kronofogdemyndigheten är meningarna delade hos remissinstanserna. Till dem som tillstyrker förslaget härom eller förklarar sig inte ha någon erinran mot att möjlighet till sådan ersättning införs hör *hovrätten för Övre Norrland*, *länsstyrelsen i Kopparbergs län*, *advokatsamfundet* och *jordbrukskasseförbundet*.

Tveksamma till förslaget i denna del är bl.a. *Svea hovrätt* och *RSV*. Svea hovrätt anser sig sakna underlag för att bedöma behovet av den

föreslagna reformen. Enligt hovrätten är det emellertid tydligt att de nya kostnadsreglerna till en del är en konsekvens av – och i betydande mån bidrar till – den av hovrätten kritiserade ansvällningen av förfarandet hos kronofogdemyndigheten. Om exekutionsavgifterna sänks kraftigt, skulle man enligt hovrätten kanske kunna avstå från att införa rätt till ersättning för processkostnader på det sätt som beredningen föreslår. RSV förordar att behovet av ersättning för processkostnader undersöks närmare innan ställning tas till de föreslagna bestämmelserna.

Hovrätten för Västra Sverige anser att kronofogdemyndighetens verksamhet skulle bli enklare och en del överklaganden kunna undvikas, om ersättning för processkostnader skulle utgå endast i fall då verklig tvist råder mellan parterna hos kronofogdemyndigheten eller då ansökan görs om handräckning som avses i 17 kap. 17 § i förslaget. Utdömande av processkostnader bör enligt hovrätten vara undantag. *Kronofogdeföreningen* betvivlar starkt behovet av en arbetskrävande omgång med utdömande av processkostnader, särskilt med hänsyn till rättshjälpslagen. Föreningen ställer sig direkt avvisande till förslaget i denna del.

De föreslagna bestämmelserna i kapitlet torde enligt *RSV* ha avsetts gälla endast enskilda mål. Enligt RSV:s uppfattning bör de olika paragraferna direkt utvisa huruvida de är tillämpliga på enskilda resp. allmänna mål. Kapitlet bör sålunda ses över i detta hänseende. Anledning synes därvid inte föreligga att göra någon ändring av betydelse beträffande vad som nu gäller i fråga om förrättnings- och processkostnad i allmänna mål. I samband med översynen bör även bestämmelserna i exekutionsavgiftskungörelsen beaktas. Verket är inte främmande för att motsvarighet till någon eller några av de bestämmelser som nu finns i nämnda kungörelse i stället tas upp i UB. Vidare anser verket, i likhet med *domareförbundet*, att det bör övervägas om möjligen behov föreligger av en undantagsbestämmelse beträffande rättegångskostnader i hovrätt eller högsta domstolen såvitt avser allmänna mål.

Föredraganden. Enligt nuvarande ordning utgår i utsökningsmål frånsett mål om införsel ersättning till staten för dess kostnader för förfarandet. Beträffande sådana kostnader – i beredningens förslag benämnda förrättningskostnader – har beredningen inte föreslagit några större nyheter i förhållande till vad som gäller nu. Inte heller jag anser att det finns något behov av mera genomgripande ändringar av de nuvarande bestämmelserna på området. Dessa reformerades år 1971 i samband med den nya lagstiftningen om exekution i fast egendom och i ett par avseenden även år 1973 i samband med ändringarna rörande fartygsexekution.

Beredningens förslag rörande förrättningskostnader utgår från att ersättning för statens kostnader skall liksom f.n. tas ut genom avgifter, i allmänhet efter taxa. Beredningen har emellertid ansett att de nuvarande avgifterna är alltför betungande för parterna och förordat att de sänks avsevärt. Detta har tillstyrkts i ett par remissyttranden men vissa andra remissinstanser har avstyrkt förslaget.

För egen del vill jag först framhålla att även jag anser att ersättning för statens kostnader för förfarandet hos kronofogdemyndigheten bör tas ut genom särskilda avgifter i målet. Enligt exekutionsavgiftskungörelsen utgår exekutionsavgift i form av utsökningsavgift, försäljningsavgift och tilläggsavgift. Det synes i första hand vara utsökningsavgiften som beredningen har åsyftat, när den har förordat en sänkning av avgifterna. Om utsökningsavgiften är alltför låg, kommer emellertid kronofogdemyndigheternas kapacitet att i viss utsträckning tas i anspråk i onödan. Man måste nämligen då räkna med att verkställighet ofta söks, trots att möjligheten till positivt resultat är mycket liten eller utesluten. Detta gäller särskilt mål om utmätning, där det kan befaras att borgenären ofta skulle komma igen med ny ansökan, när tidigare ansökan inte har lett till resultat. Exekutionsavgifterna bör, på motsvarande sätt som f.n., regleras i en förordning vid sidan av UB. I samband med att andra verkställighetsföreskrifter till UB meddelas kommer också frågan om exekutionsavgifternas storlek att tas upp till prövning. Jag vill emellertid redan nu nämna att jag inte är beredd att förorda någon sänkning av de nuvarande avgifterna.

Kostnadskapitlet i beredningens förslag innehåller också bestämmelser som medger kronofogdemyndigheten att över lag ålägga svaranden att ersätta sökanden för dennes eget arbete och kostnader i målet. Även svaranden och tredje man föreslås kunna tillerkännas ersättning i vissa fall. Förslaget har fått ett blandat mottagande av remissinstanserna. Till de remissinstanser som har avstyrkt förslaget eller ställt sig tveksamma hör kronofogdeföreningen och RSV.

För egen del vill jag först framhålla att beredningens förslag om ersättning för s.k. processkostnader hos kronofogdemyndigheten torde ha sitt största berättigande i mål om handräckning som avses i 17 kap. 17 § i beredningens förslag, dvs. handräckning för avhysning, återställande av rubbad besittning o.d. Enligt departementsförslaget skall emellertid ansökan om handräckning inte prövas av kronofogdemyndigheten. Departementsförslaget utgår sålunda från att det skall ankomma på domstol att förordna om handräckning, medan kronofogdemyndigheten endast skall ha att vid behov verkställa domstolens beslut. Härigenom har frågan om införande av möjlighet till ersättning för parts eget arbete och kostnader i mål hos kronofogdemyndigheten kommit i ett annat läge.

Frågan om möjlighet bör införas till ersättning för s.k. processkostnader hos kronofogdemyndigheten skall alltså ses mot bakgrund av att endast verkställighet regleras i UB. Verkställighet förutsätter att förpliktelsen har prövats av domstol eller i annan ordning. Härav följer att den som söker verkställighet i allmänhet inte behöver anlita biträde eller vidta annan kostnadskrävande åtgärd för att bevaka sin rätt. Ansökan om verkställighet får enligt departementsförslaget ske muntligen eller skriftligen och behöver som regel endast innehålla begäran om önskad verkställighetsåtgärd. Inte heller svaranden behöver i allmänhet företa särskilda åtgärder för att ta till vara sin rätt.

I likhet med beredningen anser jag visserligen att det i och för sig är rimligt att den som söker verkställighet får ersättning för kostnader som krävs för att han skall komma till sin rätt. Som framgår av det föregående föreligger det emellertid i allmänhet inte något egentligt behov av kostnadsersättning i utsökningsmål. Vidare bör beaktas att i fråga om utmätning gäldenärens ursprungliga skuld som regel har ökat med rättegångskostnader. Härtill kommer förrättningskostnader i utsökningsmålet, vilka också skall tas ut av gäldenären. Motsvarande gäller i princip beträffande verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet. Det är därför enligt min mening angeläget att verkställigheten inte utan starka skäl belastas med ytterligare kostnader.

I fråga om mål om utmätning bör erinras om att gäldenären i en mycket stor del av målen saknar utmätningsbar egendom eller i vart fall inte har egendom som räcker till full betalning av borgenärens fordran. I sådana fall skulle åläggande av skyldighet för gäldenären att utge kostnadsersättning i praktiken bli utan betydelse.

Med hänsyn till det nu sagda synes det inte böra komma i fråga att kostnadsersättning generellt skall kunna utgå till den som söker verkställighet. Vad som enligt min mening kan övervägas är om ersättning bör kunna utgå under vissa särskilda förhållanden. Jag åsyftar t.ex. fall då svaranden gör invändning mot sökt verkställighet och sökanden måste förebringa utredning för att bemöta invändningen eller då tvist uppkommer beträffande annan fråga. De viktigaste typerna av tvister i utsökningsmål skall emellertid hänskjutas till domstol och i sådant hänskjutet mål blir RB:s kostnadsregler tillämpliga. I detta sammanhang vill jag också påpeka att panthavare ofta har i samband med panträttsupplåtelsen betingat sig ersättning för indrivningskostnader.

Vid övervägande av skälen för och emot en ordning med möjlighet för kronofogdemyndigheten att under särskilda förutsättningar tillerkänna sökanden ersättning av svaranden för eget arbete och kostnader har jag stannat för att inte föreslå några sådana bestämmelser. I så fall bör inte heller svaranden eller tredje man kunna tillerkännas ersättning.

Departementsförslaget innehåller alltså inte några bestämmelser om ersättning för s.k. processkostnad hos kronofogdemyndigheten. Även vissa andra bestämmelser i beredningens förslag saknar motsvarighet i departementsförslaget. Detta gäller bl.a. de föreskrifter som beredningen har tagit upp om solidariskt ansvar för kostnader. Beredningen har föreslagit att när två eller flera är skyldiga att svara för förrättnings- eller processkostnad, de skall svara solidariskt, om inte särskilda skäl föranleder annat (18 kap. 22 §). Vidare har föreslagits att den som träder i sökandens, svarandens eller tredje mans ställe medan målet är anhängigt hos kronofogdemyndigheten skall kunna åläggas att svara för redan uppkommen förrättnings- eller processkostnad solidariskt med företrädaren, om inte särskilda skäl föranleder annat (23 §). Enligt min mening

saknas emellertid anledning att uttryckligen reglera dessa fall. Detta gäller särskilt successionsfallet, som torde förekomma endast undantagsvis. Det förhållandet att departementsförslaget inte innehåller bestämmelser om processkostnad i utsökningsmål minskar ytterligare behovet av föreskrifter i ämnet. När frågan någon gång uppkommer bör principen vara solidariskt kostnadsansvar. Vid tillämpningen bör bestämmelserna i 18 kap. 9 och 10 §§ RB tjäna till ledning. Det nu sagda torde i sak inte nämnvärt avvika från vad beredningen har föreslagit.

Eftersom det enligt departementsförslaget inte skall ankomma på kronofogdemyndighet att förordna om handräckning, saknas också motsvarighet till bestämmelsen i 18 kap. 14 § i beredningens förslag om förrättningskostnad för handräckning. Som andra stycke i 1 § har beredningen tagit upp en bestämmelse om att vad som föreskrivs i kapitlet om kostnaderna vid handräckning inte utgör hinder för domstolen att i mål om huvudsaken pröva vem som skall slutligt svara för kostnaderna. Med hänsyn till att kronofogdemyndigheten inte skall bevilja handräckning och till att departementsförslaget inte innehåller bestämmelser om s.k. processkostnad tas någon motsvarande föreskrift inte upp i departementsförslaget. Liknande frågor kan emellertid uppkomma beträffande förrättningskostnad vid verkställighet av beslut om handräckning. Det är utan vidare tydligt att om sökanden eller svaranden har åsamkats förrättningskostnad för verkställighet av säkerhetsåtgärd, han kan yrka ersättning för kostnaden i den rättegång där anspråket prövas. Motsvarande gäller förrättningskostnad för verkställighet av annat handräckningsbeslut, om svaranden väcker talan i saken vid domstol.

Bestämmelsen i 18 kap. 28 § i beredningens förslag om att kronofogdemyndigheten i fördelningstvist som prövas av myndigheten skall räknas som domstol vid tillämpning av rättshjälpslagen (1972:429) har inte heller fått någon motsvarighet i departementsförslaget. Angående anledningen härtill får jag hänvisa till vad som anförs i anslutning till 12 § i departementsförslaget.

I övrigt överensstämmer förevarande kapitel i departementsförslaget i huvudsak med beredningens förslag. Bestämmelserna gäller endast kostnaderna hos kronofogdemyndigheten. De blir dock tillämpliga även i den mån fråga om kostnader hos kronofogdemyndigheten efter besvär prövas av högre instans. Däremot blir bestämmelserna inte tillämpliga i fråga om kostnader som uppkommer först i hovrätten eller i högsta domstolen. I fråga om sådana kostnader gäller RB:s regler (se 21 § Rp). Någon särskild erinran härom torde inte behövas.

En särskild fråga är i vilken utsträckning UB:s bestämmelser om kostnader i utsökningsmål skall tillämpas i allmänna mål. F.n. gäller enligt exekutionsavgiftskungörelsen att utsökningsavgift inte utgår i sådana mål men väl andra exekutionsavgifter samt att staten är befriad från att förskottera avgifter och att betala avgift som inte har kunnat tas ut av mot-

parten. På motsvarande sätt bör även i fortsättningen vissa undantag gälla beträffande allmänna mål. Frågan i vad mån ersättning för förrättningskostnader skall utgå i allmänna mål bör liksom f.n. regleras av regeringen. I departementsförslaget har däremot tagits upp en föreskrift om att staten resp. kommun som sökande i allmänt mål inte svarar för förrättningskostnader i målet (13 §).

Enligt expeditionskungörelsen (1964:618, omtryckt 1976:383) utgår expeditionsavgift till staten för vissa expeditioner som överexekutor resp. utmätningsmannen utfärdar i utsökningsmål. Sådana avgifter berörs inte av kostnadsreglerna i departementsförslaget. Föreskrifterna om expeditionsavgift i utsökningsmål bör emellertid ses över i samband med ikraftträdandet av UB.

Departementsförslaget inleds med en allmän föreskrift om förrättningskostnader. Därefter ges bestämmelser om sökandens ansvar för förrättningskostnad (2–5 §§). I ett följande avsnitt regleras frågan om uttagande av förrättningskostnad (6–11 §§). Härefter meddelas vissa föreskrifter beträffande kostnader i tvist vid fördelning som prövas av kronofogdemyndigheten (12 §). Sist i kapitlet meddelas en föreskrift beträffande kapitlets tillämpning i allmänna mål (13 §).

Inledande bestämmelse

1 § I paragrafen meddelas en allmän bestämmelse om ersättning till staten för kostnader för förfarandet hos kronofogdemyndigheten, s.k. förrättningskostnader. Paragrafen motsvarar närmast 18 kap. 1 § tredje stycket och 2 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. I 9 kap. UL talas utan närmare precisering om "kostnaden" för utmätning och det fortsatta förfarandet, för åtgärd i målet o.d. (198 §) resp. om "kostnaden" för annan verkställighet (199 §). Av exekutionsavgiftskungörelsen framgår att sådana kostnader skall ersättas genom uttagande av exekutionsavgift. Sådan avgift utgår i form av utsökningsavgift, försäljningsavgift och tilläggsavgift. Enligt 27 § första stycket införsellagen sker införsel utan avgift. Detsamma gäller åtgärd som avses i 22 § införsellagen, dvs. ingripande mot arbetsgivaren när gäldenär arbetar utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning. I exekutionsavgiftskungörelsen föreskrivs flera andra undantag från uttagande av exekutionsavgift.

Lagberedningen. Första stycket i 18 kap. 2 § beredningsförslaget innehåller en bestämmelse om att för förrättningskostnader utgår ersättning till staten. Beredningen framhåller att förslaget förutsätter ett avgiftssystem av den typ som nu gäller enligt exekutionsavgiftskungörelsen. I beredningens förslag används inte termen avgift. I stället talas om ersättning enligt taxa som regeringen utfärdar och om särskild ersättning för kostnad som inte skall anses täckt genom ersättning enligt taxan.

Enligt beredningen kan det tänkas att särskild kostnad har blivit större

än som strängt taget var behövligt. I första stycket av paragrafen tillfogas därför att särskild ersättning kan jämkas av kronofogdemyndigheten, om anledning föreligger. Det är inte avsett att ersättningen skall jämkas av hänsyn till sökandens eller svarandens betalningsförmåga utan endast att den skall nedsättas till belopp som finnes rimligt med hänsyn till den åtgärd som har vidtagits.

I 1 § tredje stycket föreslår beredningen en uttrycklig bestämmelse om att kostnadsersättning inte utgår vid införsel.

Beredningen påpekar att befrielse från utsökningsavgift enligt exekutionsavgiftskungörelsen gäller bl.a. i allmänna mål och i mål om vad enskild har att utge på grund av underhållsskyldighet. Det innebär att utsökningsavgift inte tas ut vare sig av sökanden eller av svaranden. När befrielse från skyldighet att betala förrättningskostnad är medgiven vissa sökande, skall emellertid avgiften tas ut av svaranden. I tydlighetens intresse bör enligt beredningen uttryckligen anges att regeringen kan bestämma att förrättningskostnad inte utgår i vissa slags mål. En sådan bestämmelse har tagits upp som andra stycke i 18 kap. 2 §.

Föredraganden. Som jag har framhållit under kapitelrubriken utgår departementsförslaget, i likhet med beredningens förslag, från att ersättning för statens kostnader för den exekutiva verksamheten skall liksom f.n. tas ut i form av exekutionsavgifter. Det bör ankomma på regeringen att meddela föreskrifter rörande sådana avgifter. I förevarande paragraf bör, som bakgrund till de följande bestämmelserna om sökandens ansvar för förrättningskostnad och om uttagande av ersättning för sådan kostnad, endast meddelas en allmän bestämmelse om att ersättning tas ut för förrättningskostnad.

Jag delar beredningens mening att införsel liksom f.n. bör ske utan avgift. Bestämmelse härom bör tas upp i UB. De föreskrifter rörande exekutionsavgifter som regeringen förutsätts meddela torde komma att innehålla vissa andra undantag från att avgifter skall tas ut.

Med utgångspunkt från det sagda innehåller förevarande paragraf en bestämmelse att ersättning för statens kostnader för förfarandet hos kronofogdemyndigheten tas ut enligt vad regeringen föreskriver, varjämte termen förrättningskostnader tas upp som beteckning för sådana kostnader. Därjämte anges i en andra mening att kostnadsersättning inte tas ut vid införsel.

Jag har inte någon erinran mot förslaget att kronofogdemyndigheten medges rätt att jämka ersättning för sådan kostnad som nu utgår i form av tilläggsavgift. Bestämmelse härom kan lämpligen meddelas av regeringen.

Sökandens ansvar för förrättningskostnader

2 § Paragrafen tar upp bestämmelser om sökandens ansvar gentemot staten för förrättningskostnaderna. Den motsvarar 18 kap. 3 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. UL:s kostnadsregler bygger på principen att sökanden är skyldig att svara för förrättningskostnaderna, om de inte får eller kan tas ut hos svaranden. Beträffande mål om utmätning föreskrivs i 198 § 1 mom. andra meningen UL att om kostnad inte kan tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel, den skall betalas av sökanden eller, om den avser åtgärd som annan har begärt, av denne och att kostnaden får utmätas omedelbart. Tredje meningen i 198 § 1 mom. innehåller en specialbestämmelse för det fall att fråga är om försäljning av fastighet som besväras av gemensam inteckning och annan fastighet har dragits in i förfarandet men försäljning inte kommer till stånd. Den som har inlett förfarandet skall då svara för hela kostnaden, om han har sämre rätt än den som har begärt indragningen.

Beträffande annan verkställighet än utmätning gäller enligt 199 § 2 mom. UL att kostnad, som inte har kunnat tas ut av svaranden när det får ske eller, i fråga om kostnad för försäljning av egendom som är belagd med kvarstad eller skingringsförbud, ur köpeskillingen, skall betalas av sökanden och att den får omedelbart utmätas hos honom.

Enligt exekutionsavgiftskungörelsen är sökanden i vissa fall befriad från skyldighet att betala exekutionsavgift som inte kan tas ut i målet av motparten. Sådan befrielse tillkommer enligt 6 § andra stycket staten samt den som har sökt verkställighet enligt lagen (1965:723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn eller enligt lagen (1976:108) om erkännande och verkställighet av utländskt avgörande angående underhållsskyldighet. Vidare är enligt 6 § tredje stycket kommun eller annan sådan menighet och den som har begärt förrättning för att utfå vad som har tilldömts honom på talan om enskilt anspråk på grund av brott befriade från skyldighet att betala utsökningsavgift eller försäljningsavgift, däremot inte tilläggsavgift. Den som har åtnjutit subventionerad rättshjälp i angelägenhet som har lett fram till verkställbart avgörande åtnjuter enligt 6 a § befrielse i fråga om alla exekutionsavgifter.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 18 kap. 3 § en generell bestämmelse om att sökanden svarar mot staten för förrättningskostnaderna, om inte annat följer av 4, 5 eller 26 §. I 4 § föreskrivs undantag för visst fall i mål om införsel eller löneutmätning och för handräckning efter exekutiv försäljning. 5 § innehåller en begränsning av kostnadsansvaret vid avhysning. 26 § ger kronofogdemyndigheten befogenhet att under viss förutsättning befria sökanden från kostnadsansvar.

I 3 § andra stycket första meningen sägs att i fråga om kostnad för åtgärd som har begärts av annan än sökanden i målet den som har begärt åtgärden skall anses som sökande till denna. Beredningen påpekar att bestämmelsen enligt ordalagen gäller även andra mål än utmätning men

knappast torde ha praktisk betydelse utöver utmätningsmål. Någon ändring av vad som gäller nu är inte åsyftad i övrigt.

Som andra mening i andra stycket tar beredningen upp en bestämmelse motsvarande 198 § 1 mom. tredje meningen UL. Någon anledning att begränsa stadgandet till fall då försäljning inte kommer till stånd föreligger inte enligt beredningen. Förslaget innebär att det skall åvila den som har tagit initiativ till utmätningsmålet att svara även för kostnad för indragen fastighet som han i och för sig inte har intresse av, om han har sämre förmånsrätt än den som har begärt indragningen.

Föredraganden. Beträffande ansvaret mot staten för förrättningskostnader bör, såsom beredningen har föreslagit, som huvudregel gälla att sökanden svarar för kostnaderna. Från denna princip bör emellertid föreskrivas vissa undantag i huvudsaklig överensstämmelse med beredningens förslag. Jag återkommer till dessa undantag under 3 och 4 §§.

Utöver de undantag från kostnadsansvar som tas upp i UB bör liksom f.n. sökanden i vissa andra fall vara befriad från skyldighet att svara för förrättningskostnaderna eller vissa av dem. Föreskrifter härom bör meddelas av regeringen.

I enlighet med det anförda anges i första stycket av 2 § i departementsförslaget att sökanden ansvarar mot staten för förrättningskostnaderna i målet, om inte annat följer av 3 eller 4 §, samt att ytterligare undantag kan föreskrivas av regeringen. Påpekas bör att 13 § i departementsförslaget tar upp en särskild föreskrift beträffande allmänna mål, som innebär att staten resp. kommun som sökande i sådant mål inte svarar för förrättningskostnader i målet.

Paragrafens andra stycke överensstämmer med beredningens förslag.

3 § Paragrafen innehåller undantag från huvudregeln i 2 § att sökanden svarar gentemot staten för förrättningskostnaderna. Den motsvarar 18 kap. 4 och 5 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 20 § införsellagen kan utmätningsmannen omedelbart verkställa utmätning hos arbetsgivare som inte har ställt sig beslut om införsel till efterrättelse. Kostnaden för utmätningen skall enligt 27 § andra stycket bestridas av allmänna medel, om den inte har kunnat tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen. Bestämmelsen i 20 § införsellagen är enligt 67 a § UL tillämplig även vid utmätning i lön. Någon uttrycklig föreskrift om kostnadsfrågan motsvarande 27 § andra stycket införsellagen finns däremot inte.

Lagberedningen. Bestämmelsen i 20 § införsellagen ersätts i beredningens förslag av 4 kap. 20 §, som enligt 8 kap. 5 § skall tillämpas även vid utmätning i lön. Beredningen föreslår i 18 kap. 4 § en bestämmelse om att sökanden inte skall vara skyldig att svara för förrättningskostnaderna i mål om verkställighet som avses i 4 kap. 20 § eller i 8 kap. 5 § jämförd med nyssnämnda paragraf. Enligt beredningen är det ovisst om detta utgör någon utvidgning i förhållande till gällande rätt.

9 kap. 18 § beredningsförslaget innehåller en bestämmelse om handräckning efter exekutiv försäljning. Den syftar till att köparen skall komma i besittning av vad kronofogdemyndigheten har sålt till honom. Beredningen anser att köparen inte rimligen bör belastas med kostnad för ändamålet, eftersom åtgärden ingår i fullbordandet av försäljningen. I enlighet härmed sägs i 18 kap. 4 § att sökanden inte är skyldig att svara för förrättningskostnaderna i sådant mål.

Under 16 kap. 5 § har beredningen behandlat frågan i vilken utsträckning sökanden skall vara skyldig att svara för kostnad i anledning av avhysning. I enlighet med vad som sägs där har i 18 kap. 5 § tagits upp en föreskrift som avser att avgränsa sökandens skyldighet i den delen till vad som behövs för att svaranden skall anses avhyst från fastigheten. Sökanden skall sålunda inte vara skyldig att svara för kostnad för transport från fastigheten eller för hyra av förvaringslokal eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Däri inbegrips enligt beredningen bl.a. försäkring av svaranden tillhörig egendom under transport från fastigheten eller under förvaring i förhyrd lokal.

Remissyttrandena. *RSV* anser det välmotiverat med den i 18 kap. 5 § föreslagna begränsningen av sökandens skyldighet att svara för kostnader vid avhysning. Enligt verkets mening måste emellertid bestämmelsen kompletteras med en regel om vem som skall svara för de kostnader som avses i paragrafen. Verket anser för sin del att kommun, som enligt verkets mening bör åläggas att tillhandahålla utrymmen för förvaring av avhyst egendom, även bör svara för transport- och förvaringskostnaderna i den mån de inte kan tas ut av svaranden. *Fastighetsägareförbundet* finner det naturligt att det allmänna svarar för de kostnader som nämns i paragrafen. Dessa uppgår ofta till betydande belopp, särskilt då fråga är om avhysning av rörelseidkare. Enligt förbundet får med nuvarande ordning sökanden regelmässigt inte någon ersättning av hyresgästen, eftersom denne brukar sakna utmätningsbara tillgångar.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag att sökanden inte skall ansvara för förrättningskostnaderna för utmätning hos arbetsgivare, som inte har rättat sig efter beslut om löneutmätning eller införsel, eller för handräckning efter exekutiv försäljning. Bestämmelse härom har i departementsförslaget tagits upp i första stycket av 3 §.

I andra stycket av 3 § regleras sökandens kostnadsansvar vid avhysning. Den frågan har behandlats närmare under 16 kap. 6 § i departementsförslaget. Som framgår av vad som anförs där anser jag att sökanden bör svara mot staten, förutom för kostnad för utrymningen av aktuell lägenhet e.d., även för kostnad för borttransport av den avhysta egendomen till ny lägenhet eller magasin eller till annat lämpligt förvaringsutrymme. Däremot bör sökanden inte stå något ansvar för kostnader för egendomens fortsatta förvaring eller för annan åtgärd som väsentligen avser att

skydda svaranden mot förlust. Första meningen i andra stycket har utformats i enlighet härmed.

Principen att sökanden skall svara mot staten för kostnaden för transport av avhyst egendom till ny lägenhet eller annat lämpligt förvaringsutrymme bör dock inte gälla undantagslöst. Skall egendomen t.ex. transporteras till ny lägenhet, som svaranden har fått på annan ort, bör sökanden inte svara för hela kostnaden. Normalt får det anses åligga sökanden att ansvara för kostnad för transport till ny bostad inom en normalt stor kommun, även om kostnaden för transport till kommunalt magasin skulle ha blivit mindre. Transportkostnad som går därutöver får i princip anses som kostnad för sådan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust.

I övrigt bör till sådana åtgärder som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust hänföras t.ex. utfodring och skötsel av en avhyst djurbesättning eller nödvändigt underhåll av maskiner och fordon. Det kan tänkas att särskilda åtgärder måste vidtas med avhyst egendom för att den skall kunna tåla en längre tids förvaring. Inte heller kostnaden för sådana åtgärder skall belasta sökanden. Med anledning av vad beredningen har anfört om kostnad för försäkring av svarandens egendom under transport eller förvaring vill jag erinra om att departementsförslaget utgår från att det ankommer på parterna att i mån av behov själva teckna försäkring.

I 16 kap. 7 § departementsförslaget föreslås kronofogdemyndigheten få befogenhet att i samband med avhysning från annat än bostad sälja avhyst egendom, om svaranden inte kan omhänderta den och det inte heller går att anskaffa lämpligt förvaringsutrymme. Kostnad för sådan försäljning bör inte belasta sökanden. En bestämmelse härom har tagits upp som andra mening i andra stycket av 17 kap. 3 §.

Förrättningskostnader som sökanden inte svarar för och som inte kan tas ut av svaranden får det allmänna stå för. I vissa fall vid avhysning kan ersättning tänkas utgå i form av socialhjälp. När förrättningskostnader för avhysning tas ut i målet av svaranden och hela kostnaden inte blir täckt, bör staten ha företräde för sådan kostnad som avses i andra stycket i 3 §. Bestämmelse härom har tagits upp i 8 § tredje stycket.

4 § Paragrafen, som motsvarar 18 kap. 26 § i beredningens förslag, ger kronofogdemyndigheten befogenhet att befria sökanden från ansvar för förrättningskostnad.

Gällande rätt. Enligt rättshjälpslagen kan fysisk person och dödsbo under vissa förutsättningar beviljas allmän rättshjälp i rättslig angelägenhet. Vid allmän rättshjälp betalar staten kostnaderna i den angelägenhet som rättshjälpen avser (9 § första stycket). Den rättssökande skall dock i allmänhet erlägga kostnadsbidrag. Som kostnad för rättshjälpen anses bl.a. avgift som utgår enligt exekutionsavgiftskungörelsen (9 § andra stycket 5). Detta gäller dock endast om allmän rättshjälp har beviljats i

verkställighetsärendet. Rättshjälp som har beviljats för angelägenhet som kan leda fram till dom eller annan exekutionstitel omfattar nämligen inte efterföljande verkställighet (frånsett verkställighet av säkerhetsåtgärd). I fall då allmän rättshjälp har beviljats av rättshjälpsnämnden i angelägenhet som har lett till verkställbart avgörande av saken gäller emellertid enligt 6 a § exekutionsavgiftskungörelsen att om kostnaderna för rättshjälpen har överstigit maximibeloppet för kostnadsbidraget, den som har åtnjutit rättshjälpen är vid verkställighet av avgörandet befriad från skyldighet att förskottera avgifter enligt kungörelsen och att betala sådana avgifter, om de inte kan tas ut i målet av motparten.

Lagberedningen. Enligt beredningens mening bör sökandens ekonomiska svårigheter beaktas enligt något generösare grunder än som gäller f.n. Det är här fråga om rättssökande som har fått bifall till sin talan i själva saken. Exekutionsavgifterna är enligt beredningen ganska kännbara för den som har begränsade tillgångar. Beredningen anser att kronofogdemyndigheten bör få möjlighet att befria sökanden från skyldighet att svara för förrättningskostnad, om verkställighet begärs av någon som enligt 6–8 §§ rättshjälpslagen kan få allmän rättshjälp. I övrigt bör krävas att skyldigheten att betala avgifterna skulle bli betungande för sökanden. En bestämmelse av denna innebörd har tagits upp i 18 kap. 26 §.

Beredningen framhåller att antalet ärenden i vilka sökanden befrias från betalningsskyldighet under alla omständigheter blir begränsat. Kostnaden skall dessutom i princip alltid tas ut av svaranden. Den föreslagna möjligheten kan därför enligt beredningen inte inverka mycket på statens intäkter för exekutionsavgifter.

Remissyttrandena. Förslaget att kronofogdemyndigheten skall kunna befria sökanden från att svara för förrättningskostnad har lämnats utan erinran av remissinstanserna. *DON* anser emellertid att hänvisningen till rättshjälpslagen är olämplig. Nämnden framhåller att praxis vid tillämpningen av berörda bestämmelser i rättshjälpslagen kan utvecklas i olika riktningar mellan rättshjälpsorganen och kronofogdemyndigheterna. Därtill kommer enligt DON att den föreslagna ordningen inte kan inverka mycket på de intäkter som statsverket får genom exekutionsavgifter. Enligt DON:s mening bör i stället kronofogdemyndigheternas tillämpning av bestämmelsen regleras genom föreskrifter meddelade av RSV. *Hovrätten för Övre Norrland* och *RSV* anser av liknande skäl att hänvisningen till rättshjälpslagen bör utgå. Hovrätten ifrågasätter om inte kronofogdemyndighet i stället kunde ges en allmän diskretionär rätt att efterge eller jämka sökandens skyldighet att svara för förrättningskostnad, om skäl föreligger med hänsyn till sökandens villkor eller övriga förhållanden.

Föredraganden. I likhet med beredningen anser jag det lämpligt att kronofogdemyndigheten skall kunna befria en sökande från ansvar för förrättningskostnader i målet, om betalningsskyldigheten skulle vara betungande. Enligt min mening bör emellertid en bestämmelse härom inte

anknytas till rättshjälpslagens regler om tillämpningsområdet för allmän rättshjälp.

I enlighet härmed anges i 4 § i departementsförslaget att kronofogdemyndigheten får helt eller delvis befria sökanden från att ansvara för förrättningskostnaderna, om skyldigheten skulle vara betungande. Tillämpningen bör vara restriktiv. Som framgår av lydelsen kan befrielse från kostnadsansvaret begränsas till viss del av kostnaderna i målet. Jag vill understryka vad beredningen har framhållit om att den föreslagna befogenheten inte kan antas inverka nämnvärt på statens inkomster genom exekutionsavgifter.

När befrielse från kostnadsansvaret har meddelats, följer av 5 § i departementsförslaget att sökanden inte heller är skyldig att förskottera kostnaden. Befrielsen inverkar däremot inte på svarandens skyldighet att betala kostnaden.

5 § I paragrafen ges bestämmelser om skyldighet för sökanden att förskottera förrättningskostnad och om verkan av att förskott inte lämnas. Den motsvarar 18 kap. 6 § och 2 kap. 16 § första stycket (delvis) beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 198 § 3 mom. UL är den som begär utmätning eller annan åtgärd i sådant mål skyldig att förskottera kostnaden för åtgärden, om utmätningsmannen eller överexekutor påkallar det. I fråga om annan verkställighet gäller enligt 199 § 3 mom. första meningen UL att sökanden är skyldig att förskottera kostnaden, om utmätningsmannen begär det. Betalas inte förskott inom förelagd tid, får enligt 198 § 4 mom. och 199 § 3 mom. andra meningen verkställigheten inställas. Enligt förstnämnda lagrum gäller dessutom att om försäljning av utmätt egendom inställs därför att förskott inte betalas, utmätningsmannen eller överexekutor kan besluta att utmätningen skall gå åter.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i första stycket av 18 kap. 6 § en generell bestämmelse att förrättningskostnad för vilken sökanden svarar skall förskotteras av honom, om kronofogdemyndigheten begär det. Enligt beredningen kan i administrativ ordning ges närmare instruktioner för kronofogdemyndigheten om när förskott skall begäras.

Paragrafens andra stycke reglerar verkan av att förskott inte betalas inom förelagd tid. Där anges att verkställigheten (eller handräckningen) får inställas i sådant fall samt att kronofogdemyndigheten även kan häva redan vidtagen åtgärd.

Beträffande det i 18 kap. 3 § andra stycket andra meningen i beredningsförslaget behandlade fallet att gemensamt intecknad fastighet har dragits in i förfarandet på begäran av annan än sökanden anmärker beredningen att om sökanden är skyldig att förskottera försäljningskostnad m.m. även för den indragna fastigheten men underlåter att göra detta, hela förfarandet får inställas i fall kronofogdemyndigheten inte anser sig kunna avstå från

förskott. Om kronofogdemyndigheten kräver förskott, kan sökanden sålunda inte nöja sig med att förskottera kostnaden för försäljning av den fastighet som han vill ha såld, i förhoppning att indragningen av den andra fastigheten skall gå om intet.

Remissyttrandena. Bankföreningen utgår från att tillämpningsföreskrifter rörande förskottering av förrättningskostnader kommer att innehålla att bank inte skall vara skyldig att lämna förskott. Även *jordbrukskasseförbundet* anser att förskott inte behöver krävas av bank, eftersom någon tvekan om betalningsförmågan inte torde råda.

Lydelsen av paragrafens andra stycke kritiseras av *kronofogdeföreningen*, som anser att bestämmelsen bör innehålla att ansökningen skall avvisas om förskott inte betalas inom förelagd tid samt att kronofogdemyndigheten i sådant fall skall häva redan vidtagen åtgärd.

Föredraganden. Första stycket i 5 § i departementsförslaget överensstämmer med första stycket i 18 kap. 6 § i beredningens förslag. I samma stycke har emellertid tillagts en föreskrift om att staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund inte är skyldiga att förskottera förrättningskostnad (jfr 2 kap. 16 § första stycket i beredningens förslag). I allmänna mål är staten resp. kommun som sökande enligt 13 § generellt befriad från att betala förrättningskostnad. Vid meddelande av verkställighetsföreskrifter får övervägas om kronofogdemyndigheten bör avstå från att avkräva bl.a. bank förskott på förrättningskostnad.

En remissinstans har kritiserat beredningens förslag om verkan av att begärt förskott inte betalas och ansett att i sådant fall verkställigheten alltid skall inställas och vidtagen åtgärd hävas. Med anledning härav vill jag påpeka att begäran om förskott kan avse en begränsad åtgärd i målet, som kan underlåtas utan att inverka på förfarandet i övrigt, t.ex. förordnande av syssloman. Verkan av försummelse att erlägga begärt förskott bör därför bli beroende av omständigheterna i det särskilda fallet. Jag godtar sålunda vad beredningen har föreslagit.

Uttagande av förrättningskostnader

Förevarande avsnitt i departementsförslaget innehåller bestämmelser om uttagande av förrättningskostnader hos svaranden. Till avsnittet har också förts bestämmelse motsvarande 18 kap. 7 § beredningsförslaget om uttagande av förrättningskostnad hos sökanden.

6 § I denna paragraf, som motsvarar 18 kap. 8 § beredningsförslaget, meddelas en allmän föreskrift att förrättningskostnad skall tas ut utan särskild begäran.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att förrättningskostnaderna kan antas vara kända för kronofogdemyndigheten. De bör utan särskilt yrkande tas ut som normala omkostnader. Härigenom tillgodoses också

bäst det allmännas intresse av att få betalt för dessa kostnader. I 18 kap. 8 § föreslås därför en föreskrift att kronofogdemyndigheten skall självmant ta ut förrättningskostnad hos svaranden enligt vad som sägs i följande paragrafer. Beredningen påpekar att detta gäller även förrättningskostnad för säkerhetsåtgärd i fall som avses i 11 och 12 §§. Givetvis skall kronofogdemyndigheten iaktta vad som kan vara föreskrivet i exekutionstiteln.

Beredningen påpekar att någon formlig förmånsrätt för förrättningskostnad inte gäller annat än om den skulle omfattas av pantförskrivning. Av andra regler i förslaget följer att förrättningskostnad i mål om utmätning som regel inte får inkräkta på fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen utan skall utgå näst före denna. Fordran med förmånsrätt i lös egendom som inte är förenad med besittning kan dock få vika för förrättningskostnader, om egendomen säljs utan att nämnda fordran blir täckt.

I detta sammanhang anmärker beredningen att uttagandet av förrättningskostnad enligt förslaget inte förutsätter att kronofogdemyndigheten genom särskilt beslut har ålagt svaranden att svara för kostnaden. Myndigheten skall i allmänhet i stället t.ex. i samband med utmätning direkt ta ut kostnaderna i målet. När målet väl är avslutat föreligger enligt förslaget inte någon exekutionstitel som kan ge sökanden möjlighet att begära utmätning för förrättningskostnader som inte har kunnat tas ut av svaranden. Detta gäller även mål om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet. Beträffande sådana mål förutsätts för att målet skall få avslutas att även försök har gjorts att ta ut förrättningskostnaderna.

Enligt beredningens förslag föreligger inte något hinder att sökanden vid domstol väcker talan om skyldighet för svaranden att på grund av det materiella rättsförhållandet mellan parterna ersätta förrättningskostnad som inte har kunnat tas ut i verkställighetsmålet.

Föredraganden. Jag delar beredningens mening att kronofogdemyndigheten bör utan särskild begäran ta ut förrättningskostnaden av svaranden, när denne är skyldig att betala kostnaden. Målet bör sålunda inte avslutas förrän försök har gjorts att ta ut förrättningskostnaderna. Detta gäller vare sig målet avser utmätning eller annan verkställighet. 6 § i departementsförslaget överensstämmer alltså med 18 kap. 8 § i beredningens förslag. I departementsförslaget har emellertid bestämmelsen vidgats till att avse även uttagande av förrättningskostnader hos sökanden. Där anges sålunda att kronofogdemyndigheten skall ta ut förrättningskostnader utan särskild begäran.

I likhet med beredningens förslag utgår departementsförslaget från att sökanden, i fall då förrättningskostnaden inte har kunnat tas ut av svaranden på grund av dennes betalningsoförmåga, kan vända sig till domstol och skaffa sig en exekutionstitel mot svaranden på dennes betalningsskyldighet.

7 § Paragrafen innehåller bestämmelser om uttagande hos svaranden av förrättningskostnader i mål om utmätning och kostnad för handräckning efter exekutiv försäljning. Den motsvarar i det för- hänseendet 18 kap. 9 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 198 § 1 mom. första meningen UL skall kostnaden för utmätning och det fortsatta förfarandet utgå ur köpeskillingen för den utmätta egendomen, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel.

Lagberedningen. I 18 kap. 9 § första meningen i beredningens förslag föreskrivs i saklig överensstämmelse med 198 § 1 mom. första meningen UL att förrättningskostnad för utmätning och senare åtgärd i utmätningsärende tas ut ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel. I förslaget anges vidare i en andra mening att förrättningskostnaden vid behov får genast utsökas hos svaranden. Beredningen påpekar att om sökanden har förskotterat kostnad och denna tas ut ur köpeskillingen för såld egendom eller andra medel, kronofogdemyndigheten givetvis skall redovisa motsvarande belopp till sökanden.

Beredningen framhåller att förslaget inte ger sökande, som har tvingats betala kostnad för misslyckat utmätningsförsök, rätt att få kostnaden uttagen hos gäldenären som förrättningskostnad i ett senare mål.

Vidare erinrar beredningen om att departementschefen i samband med 1971 års ändringar i UL uttalade sig om förrättningskostnaderna i det fallet att utmätning av samma egendom har skett för flera oprioriterade borgenärers räkning (prop. 1971:20 s. 329). Om utmätningarna hade skett samtidigt, borde sökandenas sammanlagda förrättningskostnader först tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen och andra tillgängliga medel. Vad som återstod fick fördelas mellan sökandena. Beredningen framhåller att uttalandet är tillämpligt även på beredningens förslag. Om egendomen däremot hade utmätts successivt, borde enligt departementschefen sökandena, i mån av tillgång på medel, få täckning för sina kostnader liksom för sina fordringar i den ordning som utmätningarna hade skett. Beredningen, som ansluter sig till uttalandet, påpekar att detta torde innebära att den som först har fått utmätning skall få betalt såväl för kostnaderna som för sin fordran innan den som därnäst har fått utmätning får betalning för sina kostnader och sin fordran osv. Beredningen erinrar om att departementschefen har tillagt att kostnader som fick anses vara gemensamma, t.ex. kostnad för försäljning och vård av egendomen, fick tas ut först.

Tillräckliga skäl att reglera hithörande konkurrensspörsmål i lagtexten föreligger inte enligt beredningen.

Remissyttrandena. *RSV* tar upp frågan hur kostnaderna skall tas ut ur utmätt egendom i fall då utmätning av samma egendom har skett samtidigt för flera borgenärers oprioriterade fordringar. Enligt verkets mening har effekterna av den av departementschefen i prop. 1971:20 förordade metoden inte beaktats tillräckligt Metoden innebär att borgenär med mindre fordran gynnas framför borgenär med större fordran därigenom att

alla borgenärer har större utsikter att, oavsett fordringens storlek, få sina utsökningsavgifter betalda. Så blir emellertid inte fallet om köpeskillingen fördelas proportionellt i förhållande till fordringsbeloppen inkl. vars och ens exekutionskostnader. Denna metod innebär att sökande med mindre fordran får i större utsträckning själv betala utsökningsavgiften. I de mål i vilka utsökningsavgift inte skall tas ut, t.ex. allmänna mål och mål om uttagande av underhållsbidrag, ger sistnämnda metod otvivelaktigt en mer rättvis utdelning. RSV anser för sin del riktigast att fördelningen sker enligt denna metod men medger att den av departementschefen förordade metoden kan vara något mera praktisk i enstaka fall.

Föredraganden. Första stycket av 7 § i departementsförslaget överensstämmer med 18 kap. 9 § i beredningens förslag. Bestämmelsen om att förrättningskostnader i utmätningsmål vid behov får utsökas hos gäldenären torde inte behöva tillämpas ofta, eftersom kostnaderna i allmänhet kan beräknas när utmätning sker för sökandens fordran. Om t.ex. kostnaden blir större än som har antagits eller om gäldenären betalar sin skuld till sökanden men däremot inte uppkommen förrättningskostnad, kan emellertid utmätning behöva ske enbart för uttagande av förrättningskostnaden.

Beträffande det fallet att viss egendom samtidigt har utmätts för två eller flera borgenärers oprioriterade fordringar torde f.n., i enlighet med vad som förordades i samband med 1971 års lagstiftning, gälla att sökandenas sammanlagda kostnader skall tas ut först oberoende av fordringarnas storlek. Detta har kritiserats av RSV, som har menat att man uppnår ett mera rättvist resultat om medlen fördelas proportionellt efter varje sökandes fordran inkl. förrättningskostnad. För egen del anser jag emellertid riktigast att alla förrättningskostnader tas ut först, oberoende av fordringarnas storlek. Så bör under alla förhållanden ske beträffande försäljningsavgift eller annan förrättningskostnad som är gemensam för sökandena. Det framstår enligt min mening som naturligt att även övriga omkostnader tas ut först, innan återstoden fördelas mellan borgenärernas fordringar. Jag godtar sålunda beredningens mening.

När utmätt egendom har sålts, har köparen enligt 8 kap. 17 § i departementsförslaget rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. Handräckningen ges utan kostnad för köparen (3 § första stycket ovan). Kostnaden skall emellertid tas ut av gäldenären eller annan som har underlåtit att lämna ut eller avträda egendomen. Andra meningen i förevarande paragraf innehåller i enlighet härmed en bestämmelse om att förrättningskostnad för handräckning enligt 8 kap. 17 § får genast utsökas hos svaranden.

8 § Paragrafen innehåller bestämmelser om uttagande hos svaranden av förrättningskostnader för annan verkställighet. Första stycket motsvarar 18 kap. 10 § i beredningsförslaget. Andra och tredje styckena i paragrafen saknar motsvarighet i beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande beslut som skall verkställas på annat sätt än genom utmätning gäller enligt 199 § 1 mom. första meningen UL att kostnaden för verkställigheten får utmätas hos svaranden endast om beslutet innehåller föreskrift om att verkställigheten skall ske på den förlorande partens bekostnad. Bestämmelsen gäller även utslag av överexekutor i handräckningsmål.

Lagberedningen. Enligt beredningen måste det även beträffande annan verkställighet än utmätning vara det naturliga att en vinnande part är berättigad till verkställighet på den förlorande partens bekostnad. Det synes inte heller motiverat att en kärande skall behöva framställa yrkande därom i rättegången för att regeln skall komma i tillämpning på verkställighetsstadiet. Däremot kan det enligt beredningen möjligen tänkas att domstolen i något undantagsfall kan finna att verkställighet inte bör ske på svarandens bekostnad, t.ex. om ett hus skall rivas eller bortföras och det materiella rättsläget inte innebär att svaranden skall betala detta. Någon ändring i denna del bör inte inträda därför att svaranden har bestritt begäran om rivning eller bortförande. Dessa frågor bör vid behov redas ut i rättegången och i domslutet bör i förekommande fall anges att svaranden inte skall betala viss kostnad.

I enlighet med det sagda innehåller beredningens förslag i 18 kap. 10 § att förrättningskostnad för verkställigheten får genast utsökas hos svaranden, om inte annat följer av exekutionstiteln. Beredningen framhåller att om exekutionstitelns innebörd i något fall skulle vara oklar, kronofogdemyndigheten får söka tolka vad som skall anses vara avsett. Att hänvisa frågan till särskild rättegång anser beredningen inte vara motiverat.

Beredningen påpekar att av förslaget följer att domstol inte har anledning att ge föreskrift om verkställighet på svarandens bekostnad.

Föredraganden. Första stycket i förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer i sak med 18 kap. 10 § i beredningens förslag.

Eftersom departementsförslaget utgår från att det skall ankomma på domstol att förordna om handräckning (frånsett det fall som avses i 8 kap. 17 §), utgör genomförande av handräckningsbeslut verkställighet i UB:s mening. På grund härav har i första stycket undantag föreskrivits beträffande verkställighet av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd. Då det på detta stadium inte är klarlagt om sökanden har något anspråk, bör nämligen förrättningskostnaden för åtgärden inte tas ut av svaranden. I stället bör sökanden kunna begära ersättning för kostnaden av svaranden som en rättegångskostnad i det mål vari anspråket prövas. Någon särskild föreskrift om denna möjlighet har, som jag har anfört under kapitelrubriken, inte ansetts behövlig. Jag vill understryka att bestämmelsen i första stycket av förevarande paragraf däremot är tillämplig på verkställighet av annat handräckningsbeslut, t.ex. angående avhysning eller förpliktelse att återställa visst föremål.

Som andra stycke i 8 § i departementsförslaget har tagits upp en bestämmelse som avser det fallet att egendom som berörs av avhysning inte kan tas om hand för förvaring och därför säljs med stöd av 16 kap. 7 §. Av köpeskillingen för egendomen bör då tas ut kostnaden för försäljningen. Betalar inte svaranden övriga förrättningskostnader i målet, finns ingenting som hindrar kronofogdemyndigheten att utmäta svarandens fordran på behållningen efter avdrag för försäljningskostnaden.

Enligt 3 § andra stycket svarar sökanden inte mot staten för alla förrättningskostnader i samband med avhysning. Under 3 § har jag framhållit att staten bör ha företräde framför sökanden, om endast en del av kostnaderna i sådant mål kan tas ut av svaranden. I enlighet härmed anges i tredje stycket av 8 § att när förrättningskostnader för avhysning tas ut hos svaranden, kostnad som avses i 3 § andra stycket har företräde framför annan förrättningskostnad.

9 § Paragrafen innehåller bestämmelser att förrättningskostnad för säkerhetsåtgärd i vissa fall får tas ut i ett senare mål om verkställighet. Den motsvarar 18 kap. 11 och 12 §§ i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 198 § 5 mom. UL gäller i fråga om egendom som var belagd med kvarstad när den utmättes att även kostnad för kvarstaden räknas som kostnad för utmätningen.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i 18 kap. 11 § en bestämmelse som generellt anger att förrättningskostnad för säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt består när verkställighet äger rum för fordran eller annat anspråk som sökanden har åberopat för säkerhetsåtgärden, räknas som förrättningskostnad för verkställigheten.

Beträffande kvarstad för fordran framhåller beredningen önskvärdheten av att kvarstadsborgenärens ställning förbättras såvitt gäller kostnaderna för kvarstaden. Om annan borgenär får utmätning av egendomen, bör sålunda kvarstadsborgenärens kostnad kunna utgå ur denna. Kvarstaden kan, enligt vad beredningen påpekar, ibland ha räddat egendomen åt borgenärerna. Även i andra fall synes det beredningen rimligt att kvarstadsborgenären gottgörs för sina utgifter.

Bestämmelse i enlighet med det anförda har beredningen tagit upp i 18 kap. 12 §. Enligt denna paragraf skall förrättningskostnad för kvarstaden räknas som förrättningskostnad i utmätningsmålet, trots att utmätningen äger rum för annan fordran. Härav följer att kostnaden skall tas ut hos svaranden och beloppet redovisas till kvarstadssökanden, om denne har förskotterat kostnaden.

Beredningen påpekar i detta sammanhang att utmätning kan enligt 17 kap. 9 § i förslaget föranleda att utmätning anses ha ägt rum även för kvarstadssökandens fordran. Kvarstadssökanden och utmätningssökanden skall då behandlas som två utmätningssökande. Har kvarstadssökanden förskotterat kvarstadskostnaden, skall kronofogdemyndigheten förfara på

samma sätt som när en av flera utmätningssökande har förskotterat kostnad och utmätning sker samtidigt för deras fordringar.

Föredraganden. Jag godtar beredningens förslag att den som har fått kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd skall kunna ta ut förrättningskostnaden för verkställighet av åtgärden av svaranden i samband med verkställighet av dom eller annan exekutionstitel varigenom anspråket har fastställts. Vidare bör i enlighet med beredningens förslag förrättningskostnaden för kvarstad för fordran få tas ut i senare utmätningsmål, även om utmätningen äger rum för annan fordran än kvarstadssökandens.

De bestämmelser i ämnet som beredningen har föreslagit i 18 kap. 11 och 12 §§ har i departementsförslaget förts samman till en paragraf. Samtidigt har lydelsen jämkats något bl.a. med hänsyn till att även genomförande av kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd utgör verkställighet i departementsförslagets mening.

Som jag har framhållit i det föregående kan den som har sökt verkställighet av säkerhetsåtgärd yrka ersättning för förrättningskostnaden i mål angående huvudsaken. Denna möjlighet står till buds vid sidan av vad som sägs i förevarande paragraf.

10 § Denna paragraf, som motsvarar 18 kap. 13 § i beredningens förslag, innehåller föreskrifter om uttagande av vissa kostnader i mål om kvarstad.

Gällande rätt. Enligt 183 § 3 mom. och 185 § 2 mom. andra meningen UL kan överexekutor under vissa förutsättningar förordna att lös egendom som är föremål för kvarstad eller skingringsförbud skall säljas. I 199 § 1 mom. andra meningen föreskrivs att kostnad för sådan försäljning skall utgå ur behållningen.

Enligt 15 kap. 7 § andra stycket RB kan domstol, som har meddelat skingringsförbud på fast egendom, under vissa villkor förordna god man att förvalta egendomen. För sådant fall föreskrivs i samma stycke att den part som har begärt åtgärden är skyldig att till bestridande av nödig kostnad för egendomens förvaltning erlägga förskott med belopp som bestäms av domstolen. Motsvarande befogenhet att förordna syssloman att förvalta fast egendom som är föremål för skingringsförbud tillkommer enligt 181 § UL överexekutor. Även i detta fall torde sökanden vara skyldig att på begäran förskottera kostnaden (jfr 199 § 3 mom. UL). Någon bestämmelse om att gode mannen resp. sysslomannen får ta ut arvode och omkostnader ur avkastningen finns inte. I vad mån sådan befogenhet ändå föreligger synes oklart.

Lagberedningen. Beredningen erinrar om att kvarstad och skingringsförbud enligt beredningens förslag ersätts av ett gemensamt institut, benämnt kvarstad. Förslaget innehåller i 17 kap. 7 § andra stycket och 10 § andra stycket bestämmelser om försäljning av kvarstadsbelagd lös egendom i visst fall. I saklig överensstämmelse med 199 § 1 mom. andra meningen UL innehåller 18 kap. 13 § första stycket en bestämmelse att om

lös egendom som har belagts med kvarstad säljs enligt nyssnämnda lagrum i 17 kap., förrättningskostnaden för försäljningen skall tas ut ur behållningen. Enligt beredningen är det inte påkallat att, om det är en fordran som har belagts med kvarstad och betalning för fordringen har influtit, medge att kostnad för indrivningen får tas ur ur influtna medel. Frågan har så ringa praktisk betydelse att någon bestämmelse inte kan anses behövlig.

I fråga om kvarstad på fast egendom följer av 17 kap. 6 § andra stycket beredningsförslaget att förordnande enligt 13 kap. 8 eller 9 § kan meddelas rörande omhändertagande av avkastning eller vård om själva fastigheten. Däremot kan sådan kvarstad inte leda till att egendomen säljs. Beträffande kostnaden för nämnda mer eller mindre omfattande förvaltning föreslås i andra stycket av 18 kap. 13 § en bestämmelse enligt vilken kostnaden får tas ut ur den behållna avkastningen. Beredningen påpekar att om förvaltningskostnaden medför att svaranden åsamkas en onödig utgift, denna omfattas av skadeståndsskyldighet som åvilar sökanden bl.a. om hans talan mot svaranden inte vinner bifall.

Föredraganden. Även departementsförslaget ger kronofogdemyndigheten befogenhet att under vissa förutsättningar sälja lös egendom som är föremål för kvarstad (16 kap. 14 § tredje stycket och 16 § andra stycket). Vidare föreslås att kronofogdemyndigheten i fråga om kvarstadsbelagd fastighet vid behov skall kunna förordna om sysslomannaskap som avses i 12 kap. 8 och 9 §§ (16 kap. 14 § andra stycket och 16 § andra stycket).

I likhet med beredningen anser jag att kostnaden för försäljning av kvarstadsbelagd lös egendom och kostnaden för sysslomannaskap beträffande kvarstadsbelagd fast egendom bör tas ut ur köpeskillingen resp. ur behållen avkastning. Jag godtar sålunda vad beredningen har föreslagit.

11 § Paragrafen innehåller bestämmelse om uttagande av förrättningskostnad hos sökanden. Den motsvarar 18 kap. 7 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 198 § 1 mom. andra meningen UL gäller att förrättningskostnad i mål om utmätning, som inte kan tas ut ur köpeskillingen för den utmätta egendomen, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel, skall betalas av utmätningssökanden eller, om den avser åtgärd som annan har begärt, av denne och får omedelbart utmätas. I fråga om annan verkställighet än utmätning gäller enligt 199 § 2 mom. att kostnad som inte har kunnat tas ut enligt 1 mom., dvs. hos den förlorande parten eller ur behållningen när egendom under kvarstad eller skingringsförbud har sålts, skall betalas av sökanden och får omedelbart utmätas hos honom.

Lagberedningen. I saklig överensstämmelse med gällande lag innehåller 18 kap. 7 § beredningsförslaget en bestämmelse att om sökanden inte har förskotterat förrättningskostnad för vilken han svarar och kostnaden inte

får eller har kunnat tas ut i målet hos svaranden, den får genast utsökas hos sökanden. Beredningen påpekar att bestämmelsen självfallet är tillämplig även om förskott har lämnats för viss åtgärd men annan åtgärd i målet har vidtagits utan att kostnaden för den åtgärden har förskotterats.

Föredraganden. 11 § i departementsförslaget överensstämmer, frånsett ett par mindre redaktionella jämkningar, med beredningens förslag.

Kostnader i tvist vid fördelning

12 § Paragrafen innehåller bestämmelser om kostnader vid sådan tvist vid fördelning av medel som kronofogdemyndigheten själv prövar. Den motsvarar 18 kap. 24 och 25 §§ beredningsförslaget.

Gällande rätt. Vid överexekutors prövning av fördelningstvist enligt 151 § 3 mom. UL gäller i fråga om kostnaderna den allmänna bestämmelsen i 197 § UL. Enligt denna paragraf bestämmer överexekutor efter vad som är skäligt om och till vad belopp den förlorande parten skall ersätta motparten för hans kostnad i målet.

Lagberedningen. Enligt 14 kap. 9 § tredje stycket beredningsförslaget skall kronofogdemyndigheten under vissa förutsättningar kunna själv pröva tvist rörande fordran vid fördelning av medel som har influtit i mål om utmätning. Enligt beredningen bör i sådan tvist reglerna i 18 kap. RB tillämpas i fråga om rättegångskostnaderna. En regel härom har tagits in i 18 kap. 24 § i beredningens förslag.

När kronofogdemyndigheten prövar tvist som nu har sagts kan myndigheten alltefter partsställningen och utgången av målet komma att ålägga sökanden, svaranden eller tredje man skyldighet att ersätta processkostnad. Det är enligt beredningen mest konsekvent att verkställigheten av sådan betalningsskyldighet får följa reglerna för dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket i förslaget. Tvist som här är i fråga rör inte så mycket själva fördelningsreglerna som befogenheten av de fordringsanspråk som har framställts. Kostnadsersättningarna kan också komma att uppgå till förhållandevis höga belopp. I enlighet härmed föreslår beredningen i 18 kap. 25 § att beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har ålagt ersättningsskyldighet enligt 24 §, verkställs lika med dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket.

Remissyttrandena. *RSV* föreslår att tillämpligheten av 18 kap. RB begränsas så att ränta inte utgår på rättegångskostnad i tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket i förslaget. Verket framhåller att sådan ersättning kommer att uppgå till måttligt belopp och att den ränta som skulle bli aktuell är blygsam.

Föredraganden. Bestämmelserna i förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer i sak med 18 kap. 24 och 25 §§ beredningsförslaget. Det har emellertid synts lämpligt att föra samman bestämmelserna till en paragraf.

En remissinstans har ansett att ränta inte bör utgå på rättegångskostnad i tvist som nu avses. Enligt min mening är det dock inte tillräckligt motiverat att göra undantag från RB:s regler beträffande ränta på kostnaderna. Tvist vid fördelning skall i allmänhet prövas av domstol och i fall som avses i 13 kap. 7 § tredje stycket i departementsförslaget träder kronofogdemyndigheten i domstolens ställe. Man torde dessutom kunna utgå från att kronofogdemyndigheterna inte kommer att själva pröva fördelningstvist i någon större omfattning.

I fråga om fördelningstvist som kronofogdemyndigheten själv prövar har beredningen också föreslagit att myndigheten vid tillämpning av rättshjälpslagen skall räknas som allmän domstol (18 kap. 28 §). Förslaget innebär att kronofogdemyndigheten i sådan tvist bl.a. skall kunna fastställa ersättning till biträde åt part som åtnjuter rättshjälp. För egen del vill jag framhålla att eftersom kronofogdemyndigheten vid prövning av fördelningstvist träder i domstols ställe, det kan sägas vara följdriktigt att myndigheten även skall ha domstols befogenheter i fråga om rättshjälp. Man kan emellertid utgå från att fördelningstvist endast undantagsvis kommer att prövas av kronofogdemyndighet. Att fråga om rättshjälp uppkommer i sådan tvist blir naturligtvis ännu mera sällsynt. Härav följer att något egentligt behov av den föreslagna befogenheten för kronofogdemyndighet inte föreligger. Härtill kommer att förslaget inte är väl förenligt med den fördelning av befogenheter som gäller enligt rättshjälpslagen.

I detta sammanhang vill jag nämna att i betänkandet (SOU 1977:49) Översyn av rättshjälpssystemet har föreslagits en ny rättshjälpslag. Betänkandet innehåller bl.a. nya regler om i vilken ordning ersättning till offentligt biträde fastställs. Bl.a. föreslås att överexekutor skall kunna fastställa sådan ersättning. En sådan befogenhet blir tillämplig bl.a. i fall då överexekutor enligt 151 § 3 mom. UL själv prövar fördelningstvist. Förslaget övervägs f.n. i justitiedepartementet.

Med hänsyn till det anförda har i departementsförslaget inte tagits upp någon bestämmelse som ger kronofogdemyndigheten domstols befogenheter vid tillämpning av rättshjälpslagen. Frågan om eventuellt vidgade befogenheter för kronofogdemyndigheten på detta område får tas upp i anslutning till det pågående arbetet med reformering av rättshjälpssystemet.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

13 § Paragrafen, som saknar motsvarighet i beredningens förslag, tar upp en bestämmelse om kapitlets tillämpning i allmänna mål.

Föredraganden. Liksom f.n. bör staten i egenskap av sökande i allmänna mål vara befriad från att betala förrättningskostnad när den inte kan tas ut av motparten samt att erlägga förskott (jfr 6 § andra stycket

exekutionsavgiftskungörelsen). Motsvarande befrielse bör gälla när kommun är sökande i allmänt mål. I enlighet härmed anges i 13 § i departementsförslaget att bestämmelserna i 2–5 §§ om sökandens ansvar för förrättningskostnader inte gäller i allmänt mål.

Jag vill påpeka att bestämmelsen inte inverkar på annan sakägares ansvar för förrättningskostnad. Den som har begärt indragning av gemensamt intecknad fastighet svarar alltså i fall som avses i 2 § andra stycket andra meningen inte för kostnad som föranleds av indragningen, även om indragningen sker vid försäljning i allmänt mål.

18 kap. Besvär

Förevarande kapitel innehåller bestämmelser om talan mot kronofogdemyndighets beslut och om klagan i övrigt i utsökningsmål. Kapitlet motsvarar 19 kap. 22–45 §§ i beredningens förslag. I gällande rätt motsvaras bestämmelserna av 10 och 11 kap. UL samt av vissa föreskrifter i införsellagen, SfL, LfL och FfL.

Gällande rätt. Talan mot utmätningsmans beslut eller åtgärd i utsökningsmål skall enligt 200 § UI. och 25 § införsellagen föras hos överexekutor. Den som är missnöjd med överexekutors beslut kan anföra besvär i hovrätten (211 § UI.). Talan mot hovrättens beslut fullföljs genom besvär till högsta domstolen. 10 och 11 kap. UL innehåller åtskilliga bestämmelser rörande klagan över utmätningsmannens och överexekutors beslut och beträffande förfarandet hos överexekutor i överklagade mål. I fråga om fullföljd av talan i utsökningsmål till hovrätten och högsta domstolen och rättegången i sådana fullföljda mål har enligt 21 § Rp bestämmelserna i RB motsvarande tillämpning, i den mån inte särskilda föreskrifter är meddelade. I UL meddelas vissa sådana särskilda föreskrifter.

Lagberedningen. Som tidigare har nämnts föreslår beredningen att överexekutor avskaffas som överinstans och att talan mot kronofogdemyndighetens beslut skall föras direkt i hovrätten. Mot hovrättens beslut skall besvär kunna anföras i högsta domstolen. Vid övervägande av den nyreglering som påkallas av överexekutors avskaffande har beredningen beaktat bestämmelserna i RB om fullföljd av talan till hovrätt mot underrätts beslut och i förvaltningsprocesslagen om fullföljd av talan till kammarrätt. Även förvaltningslagens regler har uppmärksammats.

Mot bakgrund härav föreslår beredningen i 19 kap. ett flertal bestämmelser rörande klagan över kronofogdemyndighets beslut, bl.a. om talerätt, förbud mot talan eller mot särskild talan, besvärstid, besvärsinlaga m.m. I fråga om förfarandet i hovrätten i överklagat utsökningsmål samt om talans fullföljd till högsta domstolen och rättegången där utgår

förslaget från att RB:s bestämmelser på grund av 21 § Rp är tillämpliga. Beredningen föreslår emellertid en del avvikande eller kompletterande föreskrifter.

Remissyttrandena. Trots att RB:s tillämplighet vid fullföljd av talan i utsökningsmål till hovrätten följer av 21 § Rp anser *Svea hovrätt* att en bestämmelse härom bör föras in i UB. Enligt *domareförbundet* är det med hänsyn till de många olika typer av fullföljda utsökningsmål som kan förekomma i hovrätten inte alldeles självklart om RB, förvaltningslagen eller förvaltningsprocesslagen skall tillämpas analogiskt i oreglerade frågor beträffande förfarandet i hovrätten. Förbundet anser att saken bör övervägas under det fortsatta arbetet på UB. Enligt *DON* råder f.n. i vissa avseenden osäkerhet om vilka regler som gäller vid handläggningen av utsökningsmål i hovrätten. DON anser att i blivande proposition bör närmare behandlas vilka processuella bestämmelser som skall gälla i hovrätten. *Hovrätten för Västra Sverige* anser för sin del att bestämmelserna om klagan i beredningens förslag i stor utsträckning kan ersättas av hänvisningar till RB. Detta gäller särskilt 19 kap. 32–44 §§.

Föredraganden. I förevarande kapitel i departementsförslaget har samlats bestämmelserna om klagan i utsökningsmål. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 5.2.5) innebär även departementsförslaget att överexekutor avskaffas och att klagan över kronofogdemyndighets beslut skall anföras direkt i hovrätten. Detta har påkallat en i flera avseenden ny reglering beträffande talan mot kronofogdemyndighets beslut. Den nuvarande regleringen i ämnet är dessutom ålderdomlig, även om den på senare tid har reformerats på vissa punkter.

Beträffande talan mot kronofogdemyndighetens beslut innehåller departementsförslaget ett flertal bestämmelser, vilka i princip avser att vara uttömmande. Vid bestämmelsernas utformande har i första hand beaktats RB:s föreskrifter om fullföljd av talan, men även förvaltningslagens och förvaltningsprocesslagens regler har uppmärksammats. Klagan i utsökningsmål föranleder emellertid särskilda problem, som inte har sin direkta motsvarighet på andra områden.

När det gäller förfarandet i hovrätten i överklagade utsökningsmål samt talan mot hovrättens beslut och förfarandet i högsta domstolen utgår departementsförslaget, liksom beredningens förslag, från att RB:s bestämmelser härom i princip skall ha motsvarande tillämpning. Detta följer av 21 § Rp och i likhet med beredningen har jag ansett att någon bestämmelse i saken inte behövs i UB. Från RB:s regler behövs emellertid en del avvikande eller kompletterande bestämmelser. Sådana särskilda föreskrifter har också tagits upp i departementsförslaget. Av det nu sagda följer att förvaltningsprocesslagen eller förvaltningslagen inte skall tillämpas beträffande förfarandet i hovrätten, vilket har ifrågasatts i ett remissyttrande.

18 kap. i departementsförslaget överensstämmer i huvudsak med vad

beredningen har föreslagit i ämnet. Några bestämmelser i beredningens förslag saknar dock motsvarighet i departementsförslaget. Härom vill jag nämna följande. Beredningen har föreslagit att kronofogdemyndighetens beslut rörande gäldenärens beneficium vid sakutmätning eller kvarstad för fordran och om vad som skall undantas vid löneutmätning eller införsel inte skall få överklagas av sökanden (19 kap. 24 §). Enligt beredningen kan anvisningar för en enhetlig bedömning meddelas i administrativ ordning och inom varje särskild kronofogdemyndighet bör kvalificerad tjänsteman verka för en enhetlig tillämpning och vid behov vidta självrättelse. Förslaget har kritiserats av flera remissinstanser, varvid bl.a. har framhållits att saken kan gälla viktiga frågor som inte bör undandras hovrättens prövning. För egen del vill jag framhålla att jag i likhet med beredningen visserligen anser det angeläget att begränsa måltillströmningen till hovrätten. Frågor rörande beneficium kan emellertid ibland vara av stor praktisk eller principiell betydelse. Det kan därför vara av värde att sådana frågor kan prövas av högre instans. Jag vill särskilt peka på att vad som vid sakutmätning och kvarstad för fordran skall anses ingå i beneficiet inte är någonting en gång för alla bestämt utan i viss mån följer den allmänna ekonomiska och sociala utvecklingen i samhället. Samtidigt är frågan vad som skall undantas i viss utsträckning beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Det är inte heller önskvärt att omprövning i högre instans skall kunna ske endast på begäran av den ena parten. En enhetlig tillämpning kan vidare inte helt uppnås genom centralt meddelade anvisningar. Då dessutom inskränkningen i sökandens klagomöjlighet knappast torde ha någon större betydelse för hovrätternas arbetsbelastning, har jag stannat för att inte föreslå någon bestämmelse om fullföljdsförbud i fråga om beslut rörande beneficium.

Enligt beredningens förslag skall kronofogdemyndigheten vid behov anmoda klaganden att avhjälpa brister i ingiven besvärsinlaga (19 kap. 33 §). Myndigheten skall också bereda motparten tillfälle att inkomma med förklaring, om skäl föreligger och det inte föranleder oskäligt dröjsmål (34 §). Föreskrifter föreslås även om vad sådan förklaring skall innehålla (35 §). Nämnda bestämmelser har samband bl.a. med att enligt beredningens förslag kronofogdemyndigheten skall kunna vidta självrättelse med anledning av anförda besvär och att besvärshandlingarna inte skall vidarebefordras till hovrätten, om klaganden blir tillgodosedd genom självrättelse (36 och 37 §§).

Även departementsförslaget utgår från att självrättelse skall kunna vidtas med anledning av vad som anförs i samband med besvär över aktuellt beslut. Däremot skall enligt departementsförslaget kronofogdemyndigheten alltid sända besvärshandlingarna till hovrätten, även om klaganden kan anses ha blivit tillgodosedd genom självrättelse. En ordning, enligt vilken det skall ankomma i första hand på kronofogdemyndigheten att avhjälpa brister i besvärsinlaga och att bereda motparten

tillfälle att yttra sig, kan vidare föranleda praktiska olägenheter, t.ex. om hovrätten anser att sådan åtgärd inte borde ha vidtagits. På grund härav saknar departementsförslaget motsvarighet till nämnda bestämmelser i beredningens förslag. Även bestämmelsen i 19 kap. 36 § andra stycket i beredningens förslag om att kronofogdemyndigheten kan, när skäl föreligger, förordna att överklagat ärende skall vila tills vidare i avvaktan på hovrättens beslut saknar motsvarighet i departementsförslaget. Jag vill påpeka att förslaget ger hovrätten befogenhet att inhibera verkställigheten.

Bestämmelserna i kapitlet bör över lag gälla även i allmänna mål. Vissa föreskrifter torde dock i praktiken knappast kunna få någon tillämpning i sådana mål.

I 18 kap. i departementsförslaget meddelas först allmänna bestämmelser om talan mot kronofogdemyndighets beslut (1–7 §§) och härefter närmare bestämmelser om talan i hovrätten (8–13 §§). Därefter ges vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten i överklagade utsökningsmål (14–17 §§) och beträffande klagan till högsta domstolen (18–20 §§). I ett avslutande avsnitt behandlas frågan om särskilda rättsmedel i utsökningsmål (21 §).

Allmänna bestämmelser om talan mot kronofogdemyndighets beslut

1 § Paragrafen tar upp bestämmelser om hos vilken myndighet talan skall föras mot kronofogdemyndighets beslut och om vem som får föra talan. Paragrafen motsvarar 19 kap. 22 § och del av 26 § första stycket i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 200 § UL skall klagan över utmätningsmans förfarande i mål som avses i UL ske hos överexekutor. Talan mot utmätningsmans beslut enligt införsellagen föres enligt 25 § införsellagen också hos överexekutor. Mot överexekutors beslut förs enligt 211 § UL talan i hovrätten.

Någon uttrycklig bestämmelse om vem som är berättigad att föra talan finns inte. Som princip torde gälla vad som anges i 33 § andra stycket förvaltningsprocesslagen och 11 § förvaltningslagen, nämligen att talan får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot.

Lagberedningen. Som har nämnts tidigare föreslår beredningen att talan mot kronofogdemyndighets beslut skall föras i hovrätten. Bestämmelse härom har tagits upp i 19 kap. 26 § första meningen.

Vad gäller talerätten föreslår beredningen en uttrycklig regel därom i enlighet med vad som anges i 33 § förvaltningsprocesslagen och 11 § förvaltningslagen, även om bestämmelsen inte i och för sig ger mycket ledning. Berättigad att överklaga kronofogdemyndighetens beslut är enligt beredningen givetvis envar som har fört talan i saken om beslutet har gått honom emot, vare sig han är sökande, svarande eller tredje man. Tale-

berättigad bör vara bl.a. annan sökande vilken har blivit tillbakasatt genom kronofogdemyndighetens beslut, t.ex. den som påstår att hans fordran hade bort föranleda utmätning före eller samtidigt med utmätning för fordran som har tillgodosetts genom överklagad utmätning. Talleberättigad är även varje innehavare av sakrättsligt skyddat anspråk som kan bli lidande av meddelat beslut.

Enligt beredningens mening bör man även erkänna talerätt för den som enligt gängse terminologi endast har ett obligationsrättsligt anspråk som rör utmätt objekt, t.ex. den som har nyttjanderätt till en med orätt utmätt lös sak och genom utmätning därav riskerar att hans nyttjanderätt går förlorad. Hyresvärd eller jordägare som har förmånsrätt enligt 5 § första stycket 1 förmånsrättslagen och företagsinteckningshavare bör också anses behöriga att överklaga utmätning av objekt som omfattas av deras förmånsrätt. Självfallet är enligt beredningen att företagsinteckningshavare som har yrkat att få betalning ur såld egendom kan föra talan mot beslut varigenom hans yrkande har ogillats. Däremot kan talerätt inte anses tillkomma borgenär enbart därför att han anser att gäldenärens ekonomi försvagas genom utmätning eller försäljning till eventuellt underpris. Detta gäller även om fordringen är förenad med allmän förmånsrätt.

Spekulanter vid exekutiv auktion, vilka inte är sakägare, bör enligt beredningen knappast vara behöriga att överklaga auktionen enbart därför att de genom någon brist i kungörandet har gått miste om möjlighet att bjuda på egendomen. De blir inte genom en sådan brist i förfarandet sämre ställda än om gäldenären själv hade sålt egendomen. Beredningen anser att en behövlig begränsning möjligen kan vinnas genom en jämförelse med den situationen att gäldenären själv hade företagit en viss åtgärd som kronofogdemyndigheten i det aktuella fallet har tvångsvis företagit i gäldenärens ställe. Det bör i allmänhet tillkomma gäldenären och dem som har någon rätt knuten till egendomen att själva bestämma huruvida ett begånget fel bör få passera eller inte.

Make bör enligt beredningen anses behörig att överklaga en enligt hans mening oriktig utmätning av andra makens giftorättsgods, om sistnämnda make enligt GB inte får sälja egendomen utan andra makens samtycke. Andra gränsfall är mera svårbedömda. Man får enligt beredningen beakta dels syftet med den speciella bestämmelse som klaganden har åberopat, dels arten av den skada som klaganden säger sig ha lidit.

Beredningen har ansett det önskvärt att i ett hänseende genom en särskild bestämmelse klargöra behörigheten att klaga i fall då tredje mans rätt är i fråga. Part har hittills inte ansetts behörig att i utsökningsmål föra talan mot beslut som inte anses angå hans egen rätt. Yrkande av utmätningsgäldenär om upphävande av utmätning på den grunden att den utmätta egendomen tillhör tredje man har sålunda inte tagits upp till prövning. Även om tredje man underrättas om utmätningen, framstår nämnda ordning enligt beredningen som alltför formalistisk. Gäldenären

bör kunna överklaga utmätningen på angiven grund. Detta kan f.ö. ligga i hans eget intresse, eftersom han i vissa fall kan bli skadeståndsskyldig om han inte tillvaratar tredje mannens rätt. Även i andra fall finns behov av att part kan föra talan mot beslut som visserligen inte omedelbart rör hans egen rätt men som förnärmar tredje mans rätt. Sökanden kan t.ex. ha ekonomiskt intresse av att inte tredje mans egendom utmäts.

På grund härav föreslår beredningen att sökande och svarande får klaga över att beslut gör intrång i tredje mans rätt. Några praktiska olägenheter av att de taleberättigades krets vidgas på detta sätt behöver enligt beredningen inte befaras. Bestämmelsen gäller fullföljd av talan till högre instans. Principen bör dock tillämpas även i fråga om begäran om rättelse hos kronofogdemyndigheten o.d. Med beslut jämställs åtgärd som företas utan särskilt beslut eller som följer på beslut.

Remissyttrandena. Bestämmelsen att sökande eller svarande får klaga även över beslut som gör intrång i tredje mans rätt hälsas med tillfredsställelse av *domareförbundet*. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser bestämmelsen riktig och rättvis. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* uttalar sig också positivt om den. Även *Svea hovrätt* anser att parterna bör kunna överklaga beslut som gör intrång i tredje mans rätt men framhåller att detta då bör ske på grund av beslutets betydelse för den överklagandes egen rättsställning. Enligt hovrättens mening förefaller det egendomligt att talerätt, enligt vad beredningen har anfört, skulle tillkomma borgenär som har ekonomiskt intresse av att inte tredje mans egendom utmäts, medan talerätt inte skulle tillkomma borgenär enbart därför att han anser att hans gäldenärs ekonomi försvagas genom utmätning eller försäljning till eventuellt underpris.

Föredraganden. I 1 § i departementsförslaget har förts samman bestämmelser om var talan skall föras mot kronofogdemyndighets beslut och om vem som får föra talan.

Som har framhållits i det föregående utgår departementsförslaget från att överexekutor skall avskaffas och att talan mot kronofogdemyndighets beslut skall föras direkt i hovrätten. I första stycket av paragrafen anges att mot kronofogdemyndighets beslut får talan föras i hovrätten.

Andra stycket i paragrafen tar upp bestämmelser om vem som får föra talan mot kronofogdemyndighetens beslut. Den av beredningen föreslagna bestämmelsen att talan får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot, ger uttryck för en princip som får antas överensstämma med gällande rätt på området. Motsvarande bestämmelse finns i den förvaltningsrättsliga lagstiftningen. Även om bestämmelsen i och för sig inte ger någon närmare ledning framgår bl.a. att talerätten inte är begränsad till parterna i målet. Enligt min mening är det en fördel att en sådan bestämmelse tas upp även i UB. Det får överlämnas åt rättstillämpningen att bestämma de närmare gränserna för talerätten. Jag ansluter mig till de uttalanden angående bestämmelsens innebörd som beredningen har

gjort. Dessa torde kunna vara till god ledning vid tillämpningen.

Beträffande förslaget att sökande eller svarande även får klaga över beslut som gör intrång i tredje mans rätt vill jag först nämna att denna fråga har behandlats av riksdagen år 1972, i första hand beträffande utmätning. I sitt betänkande (LU 1972:4) framhöll lagutskottet att skäl talade för att part borde få överklaga utmätning även om hans rätt inte var omedelbart berörd. Eftersom lagberedningen kunde förväntas föreslå bestämmelser som reglerade frågan ansågs dock något initiativ från riksdagens sida inte erforderligt.

Beredningens förslag i frågan har mottagits positivt av remissinstanserna. Även jag anser att parternas talerätt bör vidgas till att avse beslut som rör tredje mans rätt. Det kan framhållas att praktiskt taget varje beslut som fattas i ett utsökningsmål berör parterna på ett eller annat sätt, även om beslutet närmast har avseende på tredje man. I praktiken torde en bestämmelse enligt vad beredningen har föreslagit få sin största betydelse när tredje mans äganderätt berörs, främst vid utmätning.

I enlighet härmed sägs i andra stycket av 1 § att talan får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot, samt att sökande eller svarande får klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

2 § Paragrafen innehåller bl.a. visst förbud mot klagan rörande kronofogdemyndighets lokala behörighet. Den motsvarar 19 kap. 23 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 208 a § 1 mom. UL får klagan i fråga om utmätningsmans behörighet inte föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om den som åtgärden rör skäligen har kunnat ta till vara sin rätt hos utmätningsmannen eller hos överexekutor samt åtgärden i övrigt finnes ha varit ändamålsenlig och höra till utmätningsmannens åligganden. När åtgärd av obehörig utmätningsman undanröjs, kan enligt 2 mom. överexekutor bestämma vilken utmätningsman som skall företa målet till ny behandling. Finnes åtgärden böra bestå trots att målet hade bort handläggas av annan utmätningsman, får överexekutor flytta över den fortsatta handläggningen till denne, om skäl är därtill.

Enligt 218 a § gäller att vad som föreskrivs i 208 a § med avseende på klagan i fråga om utmätningsmans behörighet har motsvarande tillämpning beträffande klagan över att mål har tagits upp av överexekutor. I 71 § andra stycket FfL anges att om överexekutor har tagit upp ärende enligt samma lag, talan inte får föras om att överexekutor inte var behörig enligt reglerna om lokal kompetens. Enligt 211 § 3 mom. UL gäller vidare att klagan inte får föras över beslut varigenom överexekutor har funnit utmätningsman behörig.

Lagberedningen. Beredningen föreslår som första stycke i 19 kap. 23 § en föreskrift att klagan inte får föras över att kronofogdemyndighet har tagit upp ärende som hör till sådan myndighets åligganden. Beredningen

påpekar att kronofogdemyndigheten kan i viss utsträckning själv genom kvalificerad befattningshavare förordna om överflyttning av ett ärende, om praktiska skäl talar därför. I övrigt utgår förslaget från att det som regel är av relativt underordnad betydelse vilken kronofogdemyndighet som handlägger ett ärende som hör till kronofogdemyndighets tjänsteåligganden. Kronofogdemyndigheten kan vid behov påkalla biträde av annan kronofogdemyndighet.

Beredningen framhåller att förslaget inte avser att hindra klagan över att kronofogdemyndighet har tagit upp ärende i fall då enligt klagandens mening svensk exekutiv myndighet inte är behörig enligt tillämpliga internationellrättsliga regler. Beredningen har inte gått in på den internationellrättsliga kompetensregleringen. Förslaget rör alltså endast kompetenskonflikter av det slag som regleras i balken.

Har kronofogdemyndigheten ansett sig vara obehörig att ta upp ett ärende, synes enligt beredningen ändamålsenligt att hovrätten efter besvär kan bestämma vilken kronofogdemyndighet som skall ta upp ärendet och hänvisa det till den myndigheten (jfr 10 kap. 20 § RB). Föreskrift härom har tagits upp som andra stycke i 19 kap. 23 §. Det är enligt beredningen utan särskild föreskrift tydligt att hovrätten inte får gå utöver de forumbestämmelser som meddelas i balken, när den bestämmer vilken kronofogdemyndighet som skall handlägga ärendet.

När ett ärende hänvisas till behörig kronofogdemyndighet bör enligt beredningen ansökningen i ärendet anses inkommen den dag då det kom in till den kronofogdemyndighet som har meddelat det överklagade beslutet.

Remissyttrandena. Svea hovrätt anser att bestämmelsen om förbud mot klagan är oklar och kan ge intrycket att talan aldrig får föras mot att avvisning inte har skett. Vad som avses är endast kronofogdemyndighetens ställningstagande till sin egen behörighet, däremot inte det fallet att myndigheten har tagit upp ärende trots att sökanden inte är processbehörig.

Enligt *RSV* bör uttrycklig bestämmelse tas upp om att ansökan anses gjord när den kom in till den kronofogdemyndighet som har meddelat det överklagade beslutet.

Föredraganden. Jag godtar i sak vad beredningen har föreslagit. För att det skall framgå tydligare att förbudet mot klagan gäller endast det fallet att kronofogdemyndigheten har ansett sig behörig enligt reglerna om den lokala kompetensen har bestämmelsen om sådant förbud jämkats i departementsförslaget. Av bestämmelsen följer att hovrätten inte heller skall i ett överklagat utsökningsmål självmant pröva frågan om kronofogdemyndigheten har varit lokalt behörig.

Även lydelsen av andra stycket i paragrafen har jämkats något i departementsförslaget. I fall som avses där bör, som beredningen har anfört, ansökan anses gjord när ansökan ägde rum hos den första krono-

fogdemyndigheten. Denna princip har kommit till uttryck i 2 kap. 4 § i departementsförslaget för det fall som avses där. Någon uttrycklig bestämmelse i saken behövs enligt min mening inte i förevarande paragraf.

3 och 4 §§ I paragraferna anges fall då talan resp. särskild talan inte får föras mot kronofogdemyndighets beslut. De motsvarar 19 kap. 25 § och 27 § tredje stycket andra meningen i beredningens förslag.

Gällande rätt. UL utgår från att i princip varje beslut eller åtgärd av utmätningsmannen får överklagas särskilt. Undantag torde emellertid gälla i fråga om beslut eller åtgärd som inte har någon självständig betydelse utan är av förberedande karaktär.

Enligt 212 § UL får beträffande särskilt beslut, varigenom överexekutor har utlåtit sig angående omständighet som angår målets behandling, besvär inte anföras annat än i sammanhang med huvudsaken. Part får dock föra talan mot beslut som rör interimistiskt förordnande om handräckning och beslut om inhibition. Klagan får också föras över att mål uppehålls onödigt av överexekutor. Enligt 213 § 2 mom. andra meningen får besvär över sakägarförteckning som inte avser upphävande av auktion inte anföras annat än i sammanhang med klagan över överexekutors utslag angående fördelning av medel.

Lagberedningen. I första stycket av 19 kap. 25 § föreslår beredningen till en början en bestämmelse att särskild talan inte får föras mot beslut varigenom begäran om hävande av utmätning eller annan rättelse enligt 5 kap. 33 eller 34 § har lämnats utan bifall. Den frihet som dessa lagrum ger kronofogdemyndigheten att häva utmätning eller vidta annan rättelse i utmätningsärende har inte synts lämpligen böra kombineras med befogenhet för intressent att klaga över beslut varigenom kronofogdemyndigheten har avslagit begäran om sådan åtgärd. Vederbörande sakägare bör alltså inom föreskriven tid anföra besvär över det ursprungliga beslutet, om han vill få saken prövad i hovrätten. Beredningen påpekar att tredje man som regel kan föra talan mot utmätning utan begränsning till viss tid.

Beredningen har inte ansett anledning föreligga att förbjuda särskild talan mot beslut varigenom begäran om ändring enligt 4 kap. 12 § första stycket eller 8 kap. 5 § av beslut om införsel resp. utmätning i lön m.m. har ogillats. Klagan över beslut om införsel eller löneutmätning är inte inskränkt till viss tid. I fråga om provisorisk åtgärd enligt 7 kap. 12 § kan det enligt beredningen vara tveksamt om talan bör få föras särskilt. Beredningen har dock inte ansett det praktiskt behövligt att här uppställa förbud mot särskild talan. Detsamma gäller beslut om interimistisk åtgärd enligt 16 kap. 3 § andra stycket vid annan verkställighet.

Enligt beredningens förslag skall särskild talan inte få föras med anledning av förelägganden som avses i 19 kap. 8 och 9 §§, dvs. i fråga om inställelse till förhör, oavsett om någon påföljd har satts ut i föreläggandet eller inte. Beredningen påpekar att om kronofogdemyndigheten i fall då

vite har satts ut dömer ut detta, talan givetvis får föras mot att vitet har tillämpats. Därvid skall även lagligheten av föreläggandet prövas. Motsvarande gäller om kronofogdemyndigheten vid föreläggande för sökanden har som påföljd satt ut att hans ansökan avvisas.

I fråga om föreläggande som avses i 19 kap. 13 § beredningsförslaget, dvs. föreläggande som rör själva förpliktelsen, är enligt beredningen läget ett annat. Enligt andra stycket i nämnda paragraf tillkommer det inte kronofogdemyndigheten att döma ut vite, om föreläggande enligt första stycket i paragrafen inte efterkommes. Frågan om föreläggandets berättigande blir sålunda inte föremål för senare prövning av kronofogdemyndigheten och särskild talan mot själva föreläggandet bör därför kunna föras i hovrätten. Även andra skäl gör det enligt beredningen påkallat att den mot vilken föreläggandet riktas kan omedelbart överklaga detta, t.ex. om part har förelagts att vid högt vite vidta viss kostsam åtgärd. Han är inte tillgodosedd med att klaga först sedan vite har dömts ut, om han anser föreläggandet oberättigat.

Åtskilliga beslut av kronofogdemyndigheten innefattar endast förberedelse till senare åtgärd, t.ex. värdering av utmätt egendom eller utfärdande av kungörelse om auktion. Enligt beredningen är det som regel inte lämpligt att tillåta särskild talan mot sådana förberedande beslut. I allmänhet bör det vara tillfyllest att talan kan föras mot de beslut eller åtgärder som skall följa. Om en förberedande åtgärd har varit ofullständig eller felaktig, kan det t.ex. medföra att auktion, köpeskillingsfördelning eller annan förrättning hävs efter besvär över den förrättningen. Beredningen föreslår därför att särskild talan som regel inte skall få föras mot beslut som endast innefattar förberedelse till senare åtgärd.

Det kan emellertid förekomma att förberedande beslut rör tredje mans rätt, t.ex. omhändertagande av egendom i tredje mans besittning. Denne bör då vara oförhindrad att överklaga åtgärden, om han anser den oriktig. Samma befogenhet bör tillkomma sökanden eller svaranden. Särskild talan skall alltså enligt förslaget få föras, om beslutet rör tredje man. Om beslutet inkluderar även frågor som inte rör tredje man, är det inte avsett att talan i den delen skall få föras särskilt.

Beträffande innebörden av förbudet mot särskild klagan över beslut som enbart rör förberedande åtgärd framhåller beredningen att till sådana beslut inte skall räknas beslut varigenom anstånd med försäljning medges eller vägras. Om anstånd beviljas t.ex. sedan auktion har satts ut, måste det givetvis också medföra att denna inhiberas och därmed bl.a. att redan beslutade förberedande åtgärder för auktionen inställs. Vidare påpekar beredningen att om kronofogdemyndigheten överlämnar utmätt egendom till auktionsföretag för försäljning, part inte får särskilt överklaga beslutet av den anledningen att en sådan försäljningsform synes honom olämplig. Klagan får däremot föras över försäljningen när denna har ägt rum. Dessutom står det part fritt att hos kronofogdemyndigheten begära att

myndigheten återkallar försäljningsuppdraget. Kronofogdemyndigheten är oförhindrad att göra detta, om den efter förnyat övervägande finner att försäljningssättet inte är lämpligt. Förslaget avser inte att hindra part att föra talan över att exekutivt ärende onödigt uppehålls, t.ex. genom onödigt omständliga åtgärder för värdering.

I andra och tredje styckena av 25 § beredningsförslaget görs efter mönster av 49 kap. 8 § RB vissa avsteg från första stycket i paragrafen. I andra stycket sägs att den som är missnöjd med beslut varigenom föreläggande har meddelats enligt 8 eller 9 § kan begära prövning av föreläggandet i samband med talan mot beslut varigenom det har tillämpats. Beredningen framhåller att vare sig vite har förelagts enligt 19 kap. 8 eller 9 §, då särskild talan mot beslutet inte är tillåten, eller enligt 19 kap. 13 §, då talan mot beslutet skall föras särskilt, vitet får jämkas när fråga uppkommer om utdömandet. I tredje stycket föreskrivs att part, trots att han inte själv har fullföljt talan, får till bemötande av motparts ändringsyrkande påkalla prövning av beslut mot vilket särskild talan inte får föras.

Föredraganden. Departementsförslaget utgår, liksom beredningens förslag och gällande rätt, från principen att varje beslut eller åtgärd under det exekutiva förfarandet kan överklagas särskilt. Denna princip är betingad av de särskilda förhållandena i utsökningsmål. I sådana mål meddelas ofta flera särskilda beslut eller vidtas flera särskilda åtgärder, som var för sig är av omedelbar betydelse för part eller tredje man. I 3 och 4 §§ i departementsförslaget meddelas de undantag från nämnda huvudregel som har ansetts böra uppställas. Även 2 § kan sägas utgöra undantag från huvudregeln.

I likhet med beredningen anser jag att beslut varigenom begäran om självrättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 eller 34 § har lämnats utan bifall inte bör kunna överklagas för sig. Gäldenären resp. tredje man är tillräckligt tillgodosedd genom möjligheten att föra talan mot själva utmätningsbeslutet. Med denna ståndpunkt har beslut att lämna begäran om självrättelse utan bifall förlorat sin betydelse när utmätningen överklagas. På grund härav bör föreskrivas ett generellt förbud mot att föra talan mot beslut varigenom begäran om självrättelse av utmätning har lämnats utan bifall. En sådan bestämmelse har tagits upp i 3 § i departementsförslaget. Den avser även motsvarande självrättelse beträffande kvarstad för fordran.

I 4 § i departementsförslaget har som första stycke tagits upp en bestämmelse som rör talan mot beslut varigenom föreläggande har meddelats enligt 2 kap. 10 eller 11 §, dvs. angående inställelse till förhör. Mot sådant beslut får talan föras endast i samband med talan mot beslut varigenom föreläggandet har tillämpats. Bestämmelsen motsvarar 19 kap. 25 § första stycket andra ledet och andra stycket i beredningens förslag.

Andra stycket i 4 § i departementsförslaget rör beslut som endast innefattar förberedelse till senare beslut och inte rör tredje man. I huvudsaklig

överensstämmelse med vad beredningen har föreslagit anges i departementsförslaget att talan mot sådant beslut får föras endast i samband med talan mot det senare beslutet.

Som andra mening i andra stycket i 4 § har tagits upp en föreskrift om att klagan över sakägarförteckning får föras endast i samband med talan mot auktion eller, om klagan inte avser upphävande av auktion, endast i samband med talan mot beslut om fördelning av influtna medel. Bestämmelsen motsvarar 19 kap. 27 § tredje stycket andra meningen i beredningens förslag.

Departementsförslaget saknar motsvarighet till bestämmelsen i 19 kap. 25 § tredje stycket i beredningens förslag, att part, som inte själv har fullföljt talan, får till bemötande av motparts ändringsyrkande påkalla prövning av beslut mot vilket särskild talan inte får föras. Något behov av en sådan bestämmelse för överklagade utsökningsmål torde inte föreligga.

5 § I denna paragraf, som motsvarar 19 kap. 29 § i beredningens förslag, ges en bestämmelse för det fall att klagan avser fråga om jäv.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag får talan föras mot beslut varigenom jäv har ogillats. Av 19 kap. 7 § framgår att jävig förrättningsman får vidta åtgärd som inte kan skjutas upp utan olägenhet. Huruvida denna bestämmelse har varit tillämplig i ett visst fall kan bli föremål för delade meningar. Vidare kan förekomma att jäv förbises.

Med tanke på sådana fall föreslår beredningen i 19 kap. 29 § att klagan över att förrättningsman har handlagt ärende trots att han var jävig inte får föranleda hävande av åtgärd som han har vidtagit, om klaganden får anses tillgodosedd genom utförandet av talan i hovrätten. Undanröjande av kronofogdemyndighetens beslut skall alltså inte ske annat än om det finnes praktiskt motiverat. Om part lämpligen kan utföra sin talan i hovrätten, bör han enligt beredningen få nöja sig därmed.

Föredraganden. I likhet med remissinstanserna biträder jag i sak vad beredningen har föreslagit. Enligt min mening kan den föreslagna lydelsen godtas med någon mindre jämkning. Med uttrycket att klaganden får anses tillgodosedd genom talans utförande i hovrätten avses att klagandens sakliga invändningar mot kronofogdemyndighetens beslut har prövats av hovrätten och att klaganden skäligen bör få nöja sig därmed.

6 § Paragrafen reglerar frågan i vad mån besvär över visst beslut kan leda till att även annat beslut i målet hävs. Paragrafen motsvarar 19 kap. 30 § i beredningens förslag.

Lagberedningen. Enligt beredningens förslag fortgår verkställighet utan hinder av klagan, om inte annat är särskilt föreskrivet eller förordnas. Det kan därför inträffa att kronofogdemyndigheten har vidtagit ytterligare åtgärd i ärendet, när talan mot visst beslut prövas av hovrätten. Det är enligt beredningen inte nödvändigt att den som har klagat över t.ex.

utmätning skall behöva särskilt klaga över senare åtgärd som har hunnit vidtas innan saken prövas av högre instans. I 19 kap. 30 § föreslås därför att vid bifall till besvär över viss åtgärd även senare åtgärd i ärendet, som inte har vunnit laga kraft mot klaganden när besvärsinlagan kom in, får hävas när det kan ske.

Beredningen framhåller att det inte är obligatoriskt att varje senare åtgärd som har berört klagandens rätt undanröjs. I första hand är avgörande om klaganden önskar att senare åtgärd skall hävas. Dessutom måste prövas huruvida det med hänsyn till annans rätt är möjligt att häva vidtagen åtgärd. Om tredje man t.ex. skulle bli skyldig att återlämna egendom som han har köpt, måste som regel också erlagd köpeskilling återställas till honom. Behövliga medel måste då finnas tillgängliga för ändamålet.

Föredraganden. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer i sak med 19 kap. 30 § i beredningens förslag. Lydelsen har emellertid jämkats något. Med beslut som nämns i bestämmelsen jämställs enligt 2 kap. 21 § sådan åtgärd som inverkar på parts eller tredje mans rätt.

7 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 31 § i beredningens förslag, reglerar verkan av bifall till talan mot fördelningsbeslut.

Gällande rätt. I 154 § UL föreskrivs att bifall till talan mot utmätningsmans fördelningsförslag eller överexekutors beslut i fördelningsfrågan gäller till förmån även för den som inte själv har väckt sådan talan.

Lagberedningen. I 19 kap. 31 § i beredningens förslag anges, i saklig överensstämmelse med 154 § UL, att om talan mot fördelning bifalls, det gäller till förmån även för den som inte själv har fört talan.

Föredraganden. 7 § i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag i 19 kap. 31 §. Bestämmelsen innebär att klaganden inte erhåller mera än vad han skulle ha fått om fördelningen hade varit riktig från början.

Närmare bestämmelser om talan i hovrätten

8 § I denna paragraf ges bestämmelser om rättsmedlet vid talan mot kronofogdemyndighets beslut (besvär) och om till vilken myndighet besvärsinlagan skall ges in. Paragrafen motsvarar 19 kap. 26 § i beredningens förslag (delvis).

Gällande rätt. Den som vill klaga över utmätningsmannens förfarande i mål som avses i UL skall enligt 200 § UL göra det skriftligen hos överexekutor. Rättsmedlet benämns i UL endast klagan. Klagoskriften skall ges in direkt till överexekutor. Mot överexekutors beslut förs enligt 211 § talan i hovrätten genom besvär. Besvärsinlagan skall ges in till överexekutor (213, 214 och 216 §§).

Lagberedningen. Enligt förslaget skall rättsmedlet för klagan över kronofogdemyndighetens beslut vara besvär. Rättsmedlet vad har sålunda inte tagits upp i förslaget. Någon anledning att genom krav på vadeanmälan förkorta den tid inom vilken fullföljd står öppen för att på så sätt ge möjlighet till snabbare verkställighet finns knappast enligt beredningen, eftersom kronofogdemyndighetens beslut enligt förslaget i allmänhet länder till efterrättelse omedelbart. Dessutom är det angeläget att fullföljdsreglerna är så enhetliga som möjligt.

Beredningen anser att rättsmedlet bör vara besvär även när saken gäller kronofogdemyndighetens avgörande i fördelningstvist som myndigheten själv prövar. Sådant avgörande blir som regel kombinerat med beslut om köpeskillingsfördelning och rättsmedlet bör vara detsamma i båda hänseendena. Förfarandet i hovrätten blir med den intagna ståndpunkten ett annat än i vademål, men beredningen förutsätter att hovrätten, när muntlig förhandling är påkallad, också begagnar sig av den möjlighet därtill som enligt RB föreligger i besvärsmål.

Beredningen framhåller att bestämmelsen avser att inbegripa även sådana fall som att utmätt egendom på kronofogdemyndighetens uppdrag har sålts av företag för auktionsverksamhet, fondkommissionär eller mäklare. Enligt 19 kap. 16 § skall vad som i kapitlet sägs om beslut i tillämpliga delar gälla även åtgärd som företas utan särskilt beslut eller följer på beslut och som är av betydelse för part eller tredje man. Däri inbegrips enligt beredningen även försäljning efter kronofogdemyndighetens uppdrag.

I 26 § föreslår beredningen också en bestämmelse om att besvärsinlagan skall tillställas kronofogdemyndigheten. Förslaget sammanhänger med att kronofogdemyndigheten skall granska ärendet, komplettera det och pröva huruvida anledning finns till självrättelse. Genom anförda besvär tillförs ärendet inte sällan nytt material för bedömningen av ärendet.

Beredningen påpekar i detta sammanhang att en besvärsinlaga givetvis inte skall avvisas därför att den är ställd till kronofogdemyndigheten i stället för till hovrätten. En till kronofogdemyndigheten ställd inlaga kan emellertid åsyfta att myndigheten skall själv rätta sitt beslut. Föreligger tvekan huruvida sakägaren har velat besvära sig i hovrätten, bör kronofogdemyndigheten höra efter vad som åsyftas.

Föredraganden. I likhet med beredningen anser jag att talan mot kronofogdemyndighets beslut bör genomgående föras genom besvär. Bestämmelse om att rättsmedlet är besvär har tagits upp i första meningen av 8 §.

Befogenheten för kronofogdemyndigheten att vidta självrättelse, när anledning föreligger därtill, fyller en viktig funktion. Även enligt departementsförslaget skall kronofogdemyndigheten kunna vidta sådan rättelse med anledning av anförda besvär. Bl.a. med hänsyn härtill bör, som beredningen har föreslagit, besvärsinlagan ges in till kronofogdemyndigheten.

Föreskrift härom meddelas i andra meningen av 8 § i departementsförslaget.

9 § I paragrafen anges de frister inom vilka besvär i olika fall skall anföras. Paragrafen motsvarar 19 kap. 27 § i beredningens förslag.

Gällande rätt. Klagan över beslut om utmätning av lön o.d. är enligt 201 § 3 mom. UL inte inskränkt till viss tid. Detsamma gäller enligt 25 § införsellagen klagan över beslut enligt den lagen. Klagan över annan utmätning än löneutmätning skall enligt 201 § 1 mom. UL anföras av gäldenären eller borgenären inom tre veckor från den dag då klaganden erhöll del av beslutet. Detsamma gäller beslut om att fastighet eller registrerat skepp tas i anspråk enligt 91 a § UL. För tredje man gäller i dessa fall inte någon bestämd besvärstid.

Enligt 201 § 2 mom. får borgenären föra talan mot beslut om rättelse av utmätning enligt 77 § 3 mom. inom tre veckor från den dag då han erhöll del av protokoll eller underrättelse om åtgärden. Klagan över utmätningsmannens förslag till fördelning av köpeskilling skall enligt 203 § ske inom tre veckor från den dag då förslaget avgavs. I övrigt gäller inte någon bestämd tid för klagan över utmätningsmannens beslut.

Den som vill klaga över auktion som överexekutor har hållit eller försäljning som överexekutor har verkställt i annan ordning skall enligt 213 § 2 mom. UL göra detta inom tre veckor från försäljningsdagen. Talan mot överexekutors utslag i fråga om fördelning av medel som avses i 143 §, dvs. alla de fall då överexekutor som första instans fördelar medel enligt UL, skall enligt 213 § 3 mom. föras inom tre veckor från den dag då utslaget meddelades. För andra fall då överexekutor har meddelat beslut som första instans gäller enligt 214 § en besvärstid av tre veckor från det att klaganden fick del av beslutet.

Lagberedningen. Beredningen föreslår i *första stycket* av 19 kap. 27 § en bestämmelse att besvär över beslut om införsel eller om utmätning av lön o.d. skall få anföras utan inskränkning till viss tid. Till sådan utmätning är även att hänföra s.k. säkerhetsutmätning enligt 8 kap. 8 §. Beredningen erinrar om att beslut om införsel enligt 4 kap. 12 § första stycket i förslaget skall ändras om anledning föreligger. Motsvarande gäller enligt 8 kap. 5 § utmätning i lön. Besvär och begäran om ändring kan i realiteten ha samma syfte.

Under bestämmelsen i första stycket inbegriper beredningen alla beslut om själva införseln resp. rörande själva utmätningen (även ändringsbeslut), medan fördelningsbeslut skall falla utanför och hänföras under fjärde stycket i paragrafen. Likaså skall, efter s.k. säkerhetsutmätning, beslut om försäljning av det utmätta falla utanför regelns tillämpningsområde och hänföras under tredje stycket i paragrafen.

I *andra stycket* föreslår beredningen i fråga om annan utmätning än utmätning av lön o.d. att sökande eller svarande får anföra besvär inom

tre veckor från det att beslutet har delgetts klaganden. Att förkorta den nuvarande besvärstiden i utsökningsärenden har inte synts beredningen tillrådligt. Besvär hindrar inte att verkställigheten fortgår, om inte beslut om inhibition meddelas. Enligt beredningen torde det utan särskild föreskrift vara tydligt att beslut enligt 10 kap. 15 § att intecknad egendom tas i anspråk, vilket innebär att den intecknade egendomen anses utmätt, skall räknas som beslut om utmätning.

Som andra mening i andra stycket av 19 kap. 27 § föreslår beredningen att tredje man får anföra besvär över sådan utmätning som avses i första meningen utan inskränkning till viss tid. Beredningen understryker att detta inte innebär att efter utmätningen vidtagna åtgärder generellt kan undanröjas. Skedd försäljning skall i princip stå sig, om den inte överklagas inom den tid som föreskrivs för klagan över försäljning. Verkställd köpeskillingsfördelning behåller också i princip sin verkan, om den inte överklagas inom den tid som föreskrivs för klagan över sådan fördelning. Om tredje man på grund av bättre rätt till utmätt egendom anför besvär över själva utmätningen inom tid för överklagande av försäljningen, bör besvären anses innefatta klagan även över försäljningen (jfr 30 § i beredningens förslag). Motsvarande gäller om besvär har anförts över utmätningen innan beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel har vunnit laga kraft.

Beredningen har särskilt övervägt huruvida besvärstiden för klagan över utmätning borde begränsas för gäldenärens make och den som sammanbor med gäldenären i äktenskapsliknande förhållande. Beredningen har emellertid inte ansett det lämpligt att komplicera regelsystemet med särbestämmelser för make eller annan samboende.

Enligt 9 kap. 8 § beredningsförslaget kan kronofogdemyndigheten, efter utmätning av andel i viss lös eller fast egendom, förordna att hela egendomen skall säljas. Försäljning får enligt 9 kap. 9 § första stycket inte äga rum förrän beslutet har vunnit laga kraft. Ett liknande fall behandlas i 13 kap. 49 §, som rör indragning av gemensamt intecknad fastighet. När beslut om sådan indragning har meddelats, får försäljning inte äga rum förrän beslutet har vunnit laga kraft. Den som vill klaga skall föra särskild talan mot beslutet. Det är här inte fråga om utmätningsbeslut i egentlig mening, men i båda nämnda fall anges att beslutet medför utmätningsverkan. Då viss besvärstid här måste gälla även för tredje man, har i tydlighetens intresse som tredje mening i andra stycket av 19 kap. 27 § beredningsförslaget tagits upp föreskrift enligt vilken han har att anföra besvär inom tre veckor från det att beslutet har delgetts honom.

I paragrafens *tredje stycke* första meningen föreslår beredningen en bestämmelse om att besvär över exekutiv försäljning skall anföras inom tre veckor från försäljningen. Denna besvärstid föreslås gälla såväl för sökanden och svaranden som för tredje man. Det förutsätts inte att beslut om försäljningen har delgetts klaganden. Att besvärstiden löper från

försäljningen innebär att den räknas från dagen för försäljningen och alltså inte från visst klockslag på dagen.

Beträffande försäljning av lös egendom i allmänhet påpekar beredningen att enligt gällande lag den som har förvärvat egendomen torde kunna åberopa godtrosförvärv, om egendomen är sådan som i andra fall förutsätts för sådant förvärv. Förslaget innebär att försäljning av sådan egendom kan överklagas och undanröjas mot att köpeskillingen återbetalas, även om förvärvaren var i god tro. För att denna ordning skall kunna godtas måste förutsättas att besvärstiden löper från försäljningen även om tredje man var okunnig om utmätningsärendet. Över huvud är det enligt beredningen angeläget att enhetlig besvärstid gäller för klagan över skedd försäljning.

Den föreslagna besvärstiden beträffande exekutiv försäljning gäller även i det fallet att kronofogdemyndigheten har låtit försälja utmätt lös egendom genom auktionsföretag, fondkommissionär eller mäklare.

Beredningen tar upp frågan i vad mån den sakägare som vill ha rättelse i skedd försäljning kan inskränka sin talan till en begäran om rättelse på viss punkt eller om han måste yrka att försäljningen i sin helhet undanröjs. Beredningen anser det tämligen självklart att om klaganden är missnöjd endast på viss punkt, t.ex. att en honom tillkommande nyttjanderätt inte har blivit skyddad, rättelse kan ske med köparens godkännande. Är klaganden missnöjd med priset, kan rättelse tänkas ske genom att köparen medger tillägg som klaganden godtar. Om rättelse inte rör köparens rätt eller, när denne medger rättelse, inte enbart rör honom utan även annan sakägare, bör rättelse kunna ske mellan berörda sakägare inbördes utan att försäljningen rivs upp.

Ett vanskligare problem i detta sammanhang, som enligt beredningen kan tänkas få successivt ökande betydelse, är om den som anser att utmätt egendom har sålts för billigt kan begära att egendomen bjuds ut på nytt på oförändrade villkor, med det förbehållet att den överklagade försäljningen skall gälla om högre pris inte uppnås. Om köparen godtar att så får ske, är enligt beredningen inte något att invända från rättslig synpunkt. Och man synes lämpligen böra medge att tillvägagångssättet praktiseras även utan köparens samtycke, om hovrätten i det särskilda fallet finner att köparen endast har obetydlig olägenhet av att frågan hålls svävande en kort tid, t.ex. i fall då en värdefull antikvitet eller frimärkssamling har sålts till pris som klaganden anser otillåtligt lågt.

Saken kan bli komplicerad i fråga om fast egendom, skepp och luftfartyg. Åtminstone i fråga om fast egendom bör dock enligt beredningen ett visst anstånd med köpets fullbordan kunna tolereras. Om uppskovet med tillträde av egendomen inte överskrider den tid som i 13 kap. 48 § andra stycket anges för där åsyftade fall, anser beredningen det praktiskt välgrundat att hovrätten kan föreskriva att ny auktion skall äga rum på förut angivna villkor – med korrigering av sakägarförteckningen i fråga om

fordringars beräkning per ny dag för fördelningssammanträde – och med förbehåll att det skall förbli vid den första auktionen om den nya inte ger bättre ekonomiskt resultat.

Beredningen berör också det fallet att utmätt fast egendom har sålts under hand och gäldenären, som inte har godkänt försäljningen, klagar över att priset har satts för lågt. Frånsett tidsfaktorn är det då inte förenat med några större betänkligheter om hovrätten föreskriver att ett nytt försök skall göras att sälja egendomen under hand till bättre pris med förbehåll att, om bättre pris inte uppnås, den överklagade försäljningen skall stå fast.

I *fjärde stycket* av 19 kap. 27 § beredningsförslaget föreslås att besvär över beslut om fördelning av influtna medel skall anföras inom tre veckor från beslutet. Tiden skall alltså räknas från beslutets dag. Motsvarande föreslås beträffande klagan över beslut om utbetalning av influtna medel. Bestämmelsen gäller även besvär över beslut om fördelning eller utbetalning av medel som har influtit vid införsel eller efter utmätning av lön o.d. Likaså gäller besvärstiden mot tredje man i fråga om medel som har flutit in efter annan utmätning.

Femte stycket i 27 § innehåller att i andra fall än som har nämnts förut besvär skall anföras inom tre veckor från det att beslutet har delgetts klaganden. Bestämmelsen innebär bl.a. att även klagan över att ärende onödigt uppehålls genom visst beslut skall föras inom nämnda tid. Den som är missnöjd med att ett ärende har blivit liggande kan emellertid enligt beredningen påkalla att det tas upp till behandling och klaga över ett eventuellt avslag på denna begäran. Femte stycket omfattar även det fallet att borgenär vill klaga över beslut om hävande eller annan rättelse av utmätning som har meddelats enligt 5 kap. 33 eller 34 § i förslaget.

När beslut har meddelats utan att parterna är närvarande, bör enligt beredningen beslutet delges dem på lämpligt sätt, om det är av betydelse för det fortsatta förfarandet. Härmed vinns bl.a. att klagotiden börjar löpa i fall då besvärstiden räknas från delfåendet. Beslut om utmätning av annan egendom än lön o.d. bör t.ex. delges gäldenären. Vidare bör, när kronofogdemyndigheten efter utmätning av andel i viss egendom meddelar beslut om att hela egendomen skall säljas eller kronofogdemyndigheten meddelar beslut om indragning av gemensamt intecknad fastighet, beslutet delges den indragna egendomens ägare. Detta är nödvändigt för att försäljning skall kunna ske. Som ytterligare exempel nämner beredningen beslut om avvisande av besvärstalan som inte har anförts i rätt tid.

Enligt beredningen är det tydligt att delgivning inte kan göras obligatorisk i fråga om alla beslut beträffande vilka besvärstiden skall räknas från delgivning. Beslut bör delges endast i fall då det är motiverat av praktiska skäl. Beredningen erinrar om att verkställighet som regel fortgår utan hinder av att beslut inte har vunnit laga kraft. Föreskrifter som anger de fall då delgivning skall ske kan enligt beredningen lämpligen meddelas i

administrativ ordning. Det bör åvila kronofogdemyndigheten att självmant ombesörja att delgivning sker.

Remissyttrandena. Beredningens förslag om besvärstider har godtagits av remissinstanserna. Beträffance bestämmelsen om besvär över beslut om fördelning eller utbetalning av medel anser emellertid *RSV* och *kronofogdeföreningen* att det inte klart framgår att utbetalning, som inte föregås av formligt beslut därom, skall följa samma regler som beslut om fördelning eller beslut om utbetalning.

Svea hovrätt anmärker att det varken av lagtext eller motiv framgår huruvida i fall då talan inte är inskränkt till viss tid inte ens de frister som är föreskrivna för extraordinära rättsmedel avses skola gälla. Enligt hovrätten synes sådana frister böra tillämpas även i utsökningsmål.

Länsstyrelserna i Malmöhus och *Älvsborgs län* tar upp frågan huruvida den som anser att utmätt egendom har sålts till för lågt pris kan begära att egendomen bjuds ut på nytt under förbehåll att den överklagade försäljningen gäller om högre pris inte uppnås. Nämnda länsstyrelser tar bestämt avstånd från att en sådan möjlighet skall finnas. Det framhålls att det inte kan begäras av en inropare att han längre eller kortare tid skall behöva sväva i ovisshet om hans inrop kommer att stå sig.

Enligt *länsstyrelsen i Älvsborgs län* är det tillfredsställande att kronofogdemyndigheten enligt vad beredningen har uttalat skall självmant ombesörja att delgivning sker av beslut. Länsstyrelsen anser emellertid att även sådana beslut som får verkställas utan hinder av att de inte har vunnit laga kraft bör delges svaranden av kronofogdemyndigheten. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser det lämpligt att skyldighet för kronofogdemyndigheten att ombesörja delgivning av beslut skrivs in i lagtexten.

Föredraganden. Beredningens förslag rörande tidsfrist för klagan över kronofogdemyndighets beslut innebär att talan i allmänhet skall föras inom tre veckor, räknat i fråga om exekutiv försäljning och fördelning eller utbetalning av medel från själva beslutet och i andra fall från delgivning av beslutet. I några fall skall emellertid talan inte vara begränsad till viss tid. Förslaget har inte mött någon erinran under remissbehandlingen. Även jag ansluter mig till förslaget.

Med anledning av vad två remissinstanser har anfört om det fallet att medel betalas ut utan att formligt beslut först meddelas vill jag framhålla att med beslut jämställs enligt 2 kap. 21 § i departementsförslaget även åtgärder av kronofogdemyndigheten som inverkar på parts eller tredje mans rätt. För talan mot utbetalning gäller alltså enligt fjärde stycket i 9 § en tid av tre veckor från utbetalningen. I detta sammanhang vill jag påpeka att bestämmelsen i fjärde stycket är tillämplig även på klagan över beslut om avräkning som kronofogdemyndigheten kan ha meddelat (se 13 kap. 13 §).

En remissinstans har ifrågasatt om de föreskrifter som medger att talan i vissa fall får föras utan begränsning till viss tid skall medföra att frister som

gäller för särskilda rättsmedel inte skall tillämpas i fall då sådant rättsmedel begagnas. Med anledning härav vill jag understryka att bestämmelserna i förevarande paragraf i departementsförslaget gäller ordinär talan mot kronofogdemyndighetens beslut, dvs. besvär. I fråga om användande av särskilda rättsmedel i utsökningsmål har enligt 21 § RB:s regler om sådana rättsmedel i rättegång motsvarande tillämpning. Det innebär att även tidsfrister som är föreskrivna i RB skall tillämpas. Vad nu har sagts synes emellertid i praktiken sakna betydelse i fall då besvär enligt förevarande paragraf får anföras utan tidsbegränsning.

En särskild fråga är om hovrätten på yrkande av den som anser att utmätt egendom har sålts till för lågt belopp kan förordna att egendomen skall bjudas ut på nytt, med förbehåll att den överklagade försäljningen skall gälla om högre pris inte uppnås. Enligt beredningen bör ett sådant förfarande kunna användas med köparens samtycke och även i vissa andra fall. Detta har kritiserats av två remissinstanser. För egen del vill jag först framhålla att den av beredningen förordade möjligheten för hovrätten torde syfta bl.a. till att förebygga att hovrättens ändringsbeslut leder till att, om högre pris inte kan uppnås, egendomen måste säljas till lägre pris än om försäljningen inte hade överklagats eller att egendomen rent av blir osåld. Befogenheten är alltså till fördel för gäldenären och för utmätningsborgenären, om denne inte ändå får fullt betalt för sin fordran. Å andra sidan kan en sådan ordning vara till nackdel för köparen. Denne tvingas att under viss tid vara i ovisshet huruvida han får behålla egendomen. Det kan erinras om att kronofogdemyndigheten själv, när den med hänsyn till sannolikheten av att avsevärt högre köpeskilling än den bjudna kan uppnås har att bedöma om ett inrop skall godtas, inte kan hålla frågan öppen tills nytt försäljningsförsök har gjorts.

Vid övervägande av det sagda anser jag att man inte bör avvisa den förordade möjligheten. Den bör emellertid tillämpas med stor försiktighet. Har köparen samtyckt till att frågan om beståndet av hans köp får stå öppen tills nytt försäljningsförsök har gjorts, bör hovrätten kunna förordna på antytt sätt, om anledning därtill i övrigt föreligger. I andra fall synes möjligheten böra begagnas endast om det klart framgår att köparen utan beaktansvärd olägenhet kan avvakta nytt försäljningsförsök. Frågan om beståndet av den överklagade försäljningen bör kunna hållas öppen endast under kort tid. Några uttryckliga bestämmelser rörande den nu berörda befogenheten kan inte anses behövliga.

Beredningen har förordat att delgivning av kronofogdemyndighets beslut skall ombesörjas av myndigheten självmant samt att beslut, beträffande vilka besvärstiden räknas från delgivning, bör delges endast i fall då det är praktiskt motiverat. Detta har i allmänhet godtagits under remissbehandlingen. En remissinstans har emellertid ansett att kronofogdemyndigheten bör mera generellt delge sina beslut. För egen del vill jag framhålla att en ordning som innebär obligatorisk delgivning av samtliga beslut, beträf-

fande vilka klagotiden räknas från delgivning, inte skulle tillgodose något praktiskt syfte. En sådan ordning skulle inte heller vara praktiskt genomförbar. Jag godtar sålunda beredningens mening. Frågan om delgivning bör inte, som en remissinstans har ansett, regleras i UB. I tillämpningsförordning bör anges fall då delgivning skall vara obligatorisk.

10 § I paragrafen regleras verkan av att besvär inte har anförts i rätt tid. Den motsvarar 19 kap. 28 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Beträffande klagan över utmätningsmans förfarande gäller enligt 204 § 1 mom. UL att om bestämd klagotid försitts och laga förfall inte visas inom klagotiden, klagan inte skall tas upp till prövning såvitt den åsyftar att vinna ändring i utmätningsmannens åtgärd. Om klagoskriften har kommit in till utmätningsmannen före klagotidens utgång, skall dock den omständigheten att den kommer in till överexekutor först därefter inte föranleda att den inte tas upp till prövning. Om laga förfall visas före klagotidens utgång, skall överexekutor sätta ut ny tid för klaganden att fullfölja målet.

Enligt 217 § 1 mom. UL skall besvär över överexekutors beslut som inte har fullföljts på föreskrivet sätt eller inom rätt tid avvisas av överexekutor. Har besvärsinlagan kommit in till hovrätten före besvärstidens utgång, skall dock den omständigheten att den har kommit in till överexekutor först därefter inte föranleda att den avvisas. Om laga förfall visas före besvärstidens utgång torde överexekutor kunna sätta ut ny tid för anförande av besvär (jfr 32 kap. 7 § RB).

Lagberedningen. I 19 kap. 28 § första stycket föreslår beredningen en bestämmelse om att besvärstalan som inte har fullföljts inom rätt tid skall avvisas av kronofogdemyndigheten. Vidare föreslås att om besvärsinlaga har kommit in till hovrätten före besvärstidens utgång, den omständigheten att inlagan har kommit in till kronofogdemyndigheten först därefter inte skall föranleda att den avvisas.

Beredningen påpekar att kronofogdemyndigheten skall självmant pröva huruvida besvären har anförts i rätt tid. Enligt beredningsförslaget räknas besvärstiden i vissa fall från det att beslutet delgavs klaganden. Delgivning skall ha skett i enlighet med delgivningslagens bestämmelser, i den mån inte avvikande föreskrifter har meddelats (1 § nämnda lag). Den ombesörjs av kronofogdemyndigheten som emellertid på begäran kan medge part eller annan sakägare att själv få ombesörja delgivning, om det kan ske utan olägenhet (2 § delgivningslagen). Kronofogdemyndigheten skall i så fall förelägga honom att inom viss tid inge bevis om delgivningen till kronofogdemyndigheten. På grund härav, anför beredningen, torde i akten hos kronofogdemyndigheten finnas bevis eller uppgift om delgivning som har skett i ärendet. Kronofogdemyndigheten torde därför genast kunna konstatera huruvida besvären har anförts i rätt tid.

Som andra stycke i 19 kap. 28 § föreslås en bestämmelse att krono-

fogdemyndigheten skall sätta ut ny tid, om laga förfall visas före utgången av besvärstiden.

Föredraganden. Vad beredningen har föreslagit i 19 kap. 28 § innebär att de principer som redan nu gäller när klagan i utsökningsmål inte anförs inom föreskriven tid anpassas till den nya instansordningen. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer, frånsett ett par redaktionella jämkningar, med beredningens förslag.

11 § I denna paragraf, som motsvarar 19 kap. 32 § i beredningens förslag, regleras vad besvärsinlagan skall innehålla.

Gällande rätt. I UL finns inte någon föreskrift om vad en inlaga, som avser klagan över utmätningsmannens förfarande, skall innehålla. Inte heller beträffande innehållet i besvärsinlaga, som innefattar klagan över överexekutors beslut, meddelas någon föreskrift i UL. I fråga om sådan besvärsinlaga torde emellertid gälla vad som föreskrivs i RB om besvär (se 52 kap. 3 §).

Lagberedningen. I 19 kap. 32 § har beredningen tagit upp bestämmelser om innehållet i besvärsinlaga. Bestämmelserna överensstämmer med vad som krävs enligt 52 kap. 3 § RB.

Föredraganden. 18 kap. 11 § i departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. I paragrafens första stycke föreskrivs att klaganden skall i besvärsinlagan ange det överklagade beslutet, den ändring som yrkas däri och grunderna för besvärstalan. Enligt andra stycket gäller att klaganden skall i inlagan lämna uppgift om de bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis samt att skriftligt bevis som inte har getts in tidigare skall fogas vid inlagan i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Slutligen anges i paragrafens tredje stycke att besvärsinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

12 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 36 § första stycket i beredningens förslag, innehåller föreskrift om prövning av fråga om självrättelse m.m. med anledning av besvär.

Lagberedningen. Enligt 19 kap. 18 § i beredningens förslag skall kronofogdemyndigheten självmant pröva fråga om ändring eller rättelse av beslut, när sådan åtgärd är tillåten och anledning föreligger. Även fråga om verkställighets avbrytande eller hävande skall prövas självmant av kronofogdemyndigheten, om inte annat är föreskrivet. I 36 § föreslår beredningen att vad som sålunda sägs i 18 § skall gälla även när anförda besvär ger anledning till sådan åtgärd. Det innebär att ärendet efter det att besvär har anförts kan återupplivas hos kronofogdemyndigheten. Beredningen påpekar att om kronofogdemyndigheten vidtar åtgärd som avses här, klagan regelmässigt kan föras över beslutet.

Föredraganden. Frågan om självrättelse har behandlats närmare i den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4). Som framgår av vad som anförs där delar jag beredningens mening att kronofogdemyndigheten bör kunna vidta självrättelse med anledning av vad som framkommer i samband med besvär. Frågan om självrättelse bör då liksom i andra fall prövas självmant av kronofogdemyndigheten. Detsamma gäller avbrytande eller hävande av verkställighet i annat fall. 12 § i departementsförslaget överensstämmer sålunda med beredningens förslag i första stycket av 19 kap. 36 §.

13 § Paragrafen innehåller föreskrifter om insändande till hovrätten av besvärsinlagan m.m. och om yttrande av kronofogdemyndigheten. Den motsvarar 19 kap. 37 § första stycket beredningens förslag.

Gällande rätt. Som har nämnts tidigare skall den som vill anföra klagan över utmätningsmans förfarande ge in klagoskriften direkt till överexekutor. Beträffande besvär över överexekutors beslut föreskrivs i 217 § 2 mom. UL att om besvärstalan inte avvisas på grund av att den inte är fullföljd på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, överexekutor skall utan dröjsmål till hovrätten sända in besvärsinlagan med därvid fogade handlingar. Även överexekutors protokoll och utslag samt, i huvudskrift eller styrkt avskrift såvitt angår den fullföljda frågan, utmätningsmannens protokoll och andra hos överexekutor förvarade handlingar i målet skall sändas in till hovrätten.

Lagberedningen. Beredningen framhåller att klaganden eventuellt kan bli fullt tillfredsställd genom beslut som kronofogdemyndigheten meddelar i anledning av anförda besvär. I andra fall kan han avstå från fullföljd trots att beslutet i någon del har gått honom emot. Slutligen kan han av svarandens förklaring bli övertygad om att han bör återkalla sina besvär. Om han inte återkallar besvären, skall akten sändas till hovrätten. I enlighet härmed föreslår beredningen i 19 kap. 37 § första stycket första meningen att besvärsinlagan och andra handlingar i ärendet skall sändas till hovrätten så snart som möjligt, om inte klaganden blir tillgodosedd genom tillämpning av 36 § första stycket eller återkallar sin talan.

Enligt andra meningen skall kronofogdemyndigheten vid insändandet till hovrätten bifoga eget yttrande. Den befattningshavare hos kronofogdemyndigheten som handlägger besvärsärendet kan enligt beredningen förutsättas ha införskaffat yttrande från befattningshavare som förut har handlagt ärendet och kan då vid behov göra eget tillägg.

Som ett andra stycke i 37 § föreslår beredningen, för det fall att anförda besvär inte fullföljs och akten alltså inte skall sändas vidare, en bestämmelse om att kronofogdemyndigheten då skall pröva fråga om kostnaderna enligt vad som sägs i 18 kap. beredningsförslaget.

Remissyttrandena. Enligt *Svea hovrätt* bör det inte åvila kronofogdemyndigheten att alltid bifoga eget yttrande vid besvär till hovrätten. Till hovrätten kan överlåtas att i varje enskilt fall avgöra när yttrande bör

inhämtas. Den fördröjning som bestämmelsen skulle medföra kan då undvikas i det övervägande antalet ärenden. Enligt *hovrätten för Västra Sverige* bör skyldigheten för kronofogdemyndigheten att bifoga eget yttrande inskränkas till fall då det överklagade beslutet inte anger de skäl på vilka det grundas. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* framhåller att yttrande inte sällan måste anses onödigt, såsom när saken är uppenbar eller besvären måste anses gagnlösa eller då det överklagade beslutet är utförligt motiverat. Detta gäller dock inte allmänna mål, där kronofogdemyndigheten i vart fall bör avge yttrande som företrädare för det allmännas intressen.

Föredraganden. Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 5.4) har jag inte ansett det lämpligt att besvär över kronofogdemyndighets beslut i vissa fall över huvud inte skulle underställas hovrättens prövning. Departementsförslaget utgår sålunda från att anförda besvär alltid skall komma under hovrättens prövning, även om klaganden kan anses ha blivit tillgodosedd genom självrättelse eller om han har återkallat sin talan.

13 § i departementsförslaget har utformats med utgångspunkt från det nu sagda. I paragrafen anges sålunda att kronofogdemyndigheten, om besvärstalan inte avvisas, skall så snart som möjligt sända besvärsinlagan och övriga handlingar i målet till hovrätten. Av bestämmelsens lydelse jämförd med närmast föregående paragraf följer att kronofogdemyndigheten kan dröja något med insändandet, om det behövs med hänsyn till ifrågasatt självrättelse. Innan sådan rättelse sker skall kronofogdemyndigheten som regel bereda motparten tillfälle att yttra sig, vilket medför viss fördröjning. Har klaganden yrkat inhibition bör kronofogdemyndigheten inte dröja med att sända handlingarna till hovrätten, såvida inte förhållandena är sådana att någon ytterligare verkställighetsåtgärd inte är aktuell f.n.

Som jag har framhållit i den allmänna motiveringen bör kronofogdemyndigheten inte vidta självrättelse sedan handlingarna har vidarebefordrats till hovrätten och saken alltså har kommit under hovrättens prövning.

Hovrätten torde som regel i överklagade utsökningsmål ha behov av yttrande från kronofogdemyndigheten. Ibland kan emellertid, som några remissinstanser har framhållit, sådant yttrande vara onödigt, t.ex. om det överklagade beslutet är utförligt motiverat eller skälen för beslutet på annat sätt framgår av akten i målet eller om besvärstalan är uppenbart ogrundad. I enlighet härmed anges i andra meningen av 13 § att kronofogdemyndigheten, när den sänder handlingarna i målet till hovrätten, skall bifoga eget yttrande, om det inte kan anses obehövligt.

Jag vill understryka att yttrandet inte bör vara mera omfattande än vad saken kräver. Det bör innehålla de upplysningar om sakförhållandena som hovrätten behöver vid sin prövning, om inte uppgifterna framgår av handlingarna i akten. Om inte skälen för det överklagade beslutet framgår av

handlingarna, bör även de redovisas i yttrandet. Ibland kan också anledning finnas för kronofogdemyndigheten att närmare utveckla sin ståndpunkt i en tveksam fråga. Har yttrande inte bifogats handlingarna i målet, är hovrätten naturligtvis oförhindrad att begära yttrande om anledning därtill skulle föreligga.

Har kronofogdemyndigheten vidtagit självrättelse med anledning av anförda besvär, skall myndigheten givetvis underrätta hovrätten om detta. Föreskrift härom kan meddelas av regeringen.

Med anledning av vad en remissinstans har anfört om yttrande av kronofogdemyndigheten i allmänna mål vill jag framhålla att enligt departementsförslaget kronofogdemyndigheten inte företräder staten resp. kommun i överklagade sådana mål. Enligt 2 kap. 30 § företräds borgenären i allmänna mål av riksskatteverket, när målet har överklagats till hovrätten eller högsta domstolen.

Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten

Beträffande förfarandet i hovrätten i överklagade utsökningsmål har i princip RB:s bestämmelser om besvärsmål motsvarande tillämpning. Detta följer av 21 § Rp. Vissa avvikande eller kompletterande föreskrifter meddelas emellertid i 14–17 §§ i förevarande kapitel. Av bestämmelserna i 52 kap. RB torde det sålunda endast bli aktuellt att tillämpa 7 § första stycket samt 8–12 §§.

14 § Paragrafen, som motsvarar 19 kap. 38 § i beredningens förslag, innehåller en bestämmelse om avvisande av besvärstalan.

Gällande rätt. I fråga om andra hinder mot upptagande av besvär över överexekutors beslut än som avses i 217 § UL torde på grund av 21 § Rp bestämmelsen i 52 kap. 5 § RB ha motsvarande tillämpning. Där anges att om mot besvärstalans upptagande föreligger annat hinder än som sägs i 2 §, dvs. att besvärstalan inte har fullföljts på föreskrivet sätt eller inom rätt tid, talan får omedelbart avvisas av hovrätten.

Föredraganden. I 14 § i departementsförslaget har tagits upp en bestämmelse om befogenhet för hovrätten att avvisa besvärstalan, när det föreligger annat hinder mot talans upptagande än att besvären har anförts för sent. Bestämmelsen överensstämmer med 19 kap. 38 § i beredningens förslag.

15 § Paragrafen tar upp bestämmelser om komplettering av bristfällig besvärsinlaga. Den motsvarar 19 kap. 39 § beredningsförslaget.

Lagberedningen. Första stycket i 19 kap. 39 § i beredningens förslag tar upp en bestämmelse om föreläggande att avhjälpa brist i besvärsinlagan. I andra stycket regleras i överensstämmelse med 52 kap. 6 § andra stycket RB det fallet att klaganden inte efterkommer föreläggandet. Förslaget bör

enligt beredningen ses mot bakgrund av att kronofogdemyndigheten enligt 19 kap. 33–35 §§ bl.a. skall vid behov anmoda klaganden att avhjälpa brister i besvärsinlagan och höra motparten innan handlingarna sänds till hovrätten. Denna bör emellertid göra en överprövning och tillse att vidtagna åtgärder är tillfyllest.

Föredraganden. Departementsförslaget ger inte kronofogdemyndigheten befogenhet att begära komplettering av en bristfällig besvärsinlaga. Till följd härav är det i och för sig inte nödvändigt att ta upp bestämmelser i UB om hovrättens befogenhet i sådant hänseende. I stället skulle 52 kap. 6 § RB få motsvarande tillämpning. I departementsförslaget har likväl tagits upp bestämmelser i saken. Detta sammanhänger med att det enligt min mening finns anledning att i fråga om eventuell avvisning av en besvärsinlaga som inte till fullo uppfyller föreskrifterna i 11 § vara mera liberal än vad lydelsen av 52 kap. 6 § RB utvisar. Den omständigheten att inlagan inte innehåller bestämt yrkande bör sålunda inte föranleda avvisning, om yrkandet ändå kan anses framgå av sammanhanget. På motsvarande sätt bör man betrakta brist som består i att grunderna för besvärstalan inte är tydligt angivna.

I första stycket av 15 § i departementsförslaget föreskrivs att om besvärsinlagan inte uppfyller föreskrifterna i 11 § eller om den eljest är ofullständig, hovrätten skall förelägga klaganden att avhjälpa bristen. I andra stycket anges, i enlighet med det nyss sagda, endast att besvärstalan skall avvisas, om klaganden inte efterkommer föreläggandet och bristen är så väsentlig att inlagan är otjänlig som grund för prövning i sak.

16 § Paragrafen tar upp förbud mot ändring av överklagat beslut utan att motparten har fått tillfälle att yttra sig. Vidare behandlas inhibition m.m. Paragrafen motsvarar 19 kap. 40 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 208 § UL gäller att när klagan över utmätningsmans åtgärd har anförts, överexekutor kan tills vidare i avbidan på det slutliga utslaget inställa vidare fortgång av åtgärden eller meddela den rättelse däri som omständigheterna föranleder till, om skäl finns och saken inte tål uppskov.

Beträffande besvär över överexekutors utslag föreskrivs i 218 § 1 mom. UL att hovrätten, om skäl är därtill, får innan ändringssökandet slutligen prövas förordna att utslaget inte får verkställas eller att, om verkställighet redan har följt, ytterligare åtgärd inte får vidtas. Har besvär anförts över försäljning som överexekutor har verkställt, kan hovrätten enligt 218 § 3 mom. förordna att fortsatt verkställighet tills vidare inte får äga rum innan slutligt utslag meddelas.

Lagberedningen. I 19 kap. 40 § första stycket beredningsförslaget sägs att hovrätten inte utan att antingen kronofogdemyndigheten eller hovrätten har givit motparten tillfälle att inkomma med förklaring får göra ändring i kronofogdemyndighetens beslut såvitt rör motpartens rätt.

Man kan, framhåller beredningen, även frånsett interimistiska ingripanden vara tveksam om denna princip kan upprätthållas fullt ut i exekutiva ärenden. Särskilt gäller detta klagan över auktion på fast egendom, då det kan finnas många intressenter som berörs av ett eventuellt undanröjande av försäljningen. Ett sådant beslut kan på ett eller annat sätt angå inte bara sökanden, gäldenären och köpare av egendomen utan även andra fordringsägare än sökanden, vilka helt eller delvis skulle få betalning genom försäljningen. Även rättighetshavare, vilkas rättigheter har bevarats vid försäljningen men som kan komma att offras vid eventuell ny auktion, kan beröras.

Hithörande fall är dock så sällsynta att beredningen inte har ansett tillräckliga skäl föreligga att göra avsteg från principen. Beredningen utgår härvid från att frågan vilkas rätt som berörs av auktions undanröjande får bedömas från praktiska utgångspunkter. Om t.ex. hovrätten vill bestämma att ny auktion skall ske på oförändrade villkor frånsett viss punkt som har föranlett undanröjande, finns enligt beredningen inte anledning att innan beslut meddelas först höra rättighetshavare som är skyddade. Såvitt angår rättighetshavare bör hovrätten över lag vid prövning av frågan om behovet av kommunikation bedöma huruvida auktions undanröjande medför en risk för vederbörande som man inte kan bortse från.

I andra stycket av paragrafen föreslås en bestämmelse att hovrätten kan omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet tills vidare inte skall äga rum eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. I sistnämnda hänseende åsyftas sådana situationer då kronofogdemyndigheten inte har ansett sig kunna bifalla begäran om verkställighet, t.ex. därför att erbjuden säkerhet inte har ansetts tillfyllest.

Beredningen har emellertid ansett att man inte bör stanna härvid. Man kan inte bortse från att saken ibland kan vara så brådskande att hävande av kronofogdemyndighetens åtgärd bör ske omedelbart. Beredningen föreslår därför att som en andra mening i andra stycket av 40 § förs in en bestämmelse att hovrätten får omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas, om synnerliga skäl föreligger. Det är enligt beredningen uppenbart att denna befogenhet måste handhas med försiktighet eftersom all möjlighet att på nytt genomföra åtgärden ibland kan vara utesluten.

Föredraganden. I likhet med beredningen anser jag att hovrätten inte bör kunna ändra ett överklagat beslut såvitt angår en motparts rätt utan att denne har fått tillfälle att yttra sig i målet. Det torde visserligen någon gång kunna vara tveksamt hur en sådan bestämmelse skall tillämpas när det finns ett flertal intressenter som i större eller mindre mån berörs av en eventuell ändring. Detta gäller närmast vid klagan över exekutiv fastighetsförsäljning. En närmare reglering av den frågan synes dock knappast möjlig. I likhet med beredningen anser jag att saken bör bedömas från praktiska utgångspunkter. De uttalanden som beredningen har gjort angående tillämpningen kan därvid tjäna till ledning.

Första stycket i 16 § i departementsförslaget överensstämmer sålunda med beredningens förslag. Lydelsen har emellertid jämkats något med hänsyn till att det enligt departementsförslaget skall ankomma endast på hovrätten att bereda motpart tillfälle att inkomma med förklaring.

Även andra stycket i 16 § överensstämmer med beredningsförslaget.

17 § Paragrafen innehåller bestämmelser om från vilken tidpunkt hovrätts beslut i utsökningsmål skall tillämpas. Den motsvarar 19 kap. 41 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Beträffande beslut av överexekutor föreskrivs i 53 § UL att annat beslut än som nämns i 51 och 52 §§ (rörande betalningsskyldighet resp. böter eller vite) skall gå i verkställighet även om det överklagas, såvida inte annat har förordnats eller är särskilt stadgat. I 210 § 2 mom. UL sägs att utslag varigenom överexekutor föreskriver ändring med avseende på utmätningsmans åtgärd skall lända till efterrättelse omedelbart, om inte annorlunda förordnas. I mål om utmätning skall dock redan verkställd åtgärd inte gå åter innan utslaget har vunnit laga kraft annat än om överexekutor har förordnat därom. Enligt 218 § 2 mom. gäller att vad som sägs i 53 och 210 §§ har motsvarande tillämpning i fråga om verkställighet av hovrätts utslag eller beslut.

Lagberedningen. Enligt 19 kap. 17 § i beredningens förslag skall kronofogdemyndighetens beslut i princip lända till efterrättelse omedelbart. Visst undantag skall emellertid gälla. Denna princip bör enligt beredningens mening gälla även hovrättens beslut. I första stycket av 19 kap. 41 § föreslår beredningen därför en bestämmelse om att hovrättens beslut skall lända till efterrättelse lika som kronofogdemyndighets beslut. Undantag följer av andra stycket i paragrafen.

Hovrätts beslut kan numera endast sällan komma att dras under högsta domstolens prövning. Beredningen anser likväl att en bestämmelse motsvarande 210 § 2 mom. jämförd med 218 § 2 mom. UL bör tas in i UB. Den bör enligt beredningen gälla även införsel. I andra stycket av 19 kap. 41 § sägs därför att redan vidtagen åtgärd i ärende om införsel eller utmätning inte skall gå åter innan hovrättens beslut har vunnit laga kraft annat än om hovrätten särskilt har förordnat härom.

Föredraganden. Bestämmelse om att kronofogdemyndighetens egna beslut i princip länder till efterrättelse omedelbart har i departementsförslaget tagits upp i 2 kap. 19 §. Där anges också visst undantag från regeln.

I överensstämmelse med vad beredningen har föreslagit hänvisas i första stycket av förevarande paragraf i departementsförslaget beträffande tillämpligheten av hovrättens beslut till vad som gäller om kronofogdemyndighetens egna beslut. Även det undantag som anges i andra stycket av departementsförslaget överensstämmer med beredningens förslag. Beträffande andra stycket vill jag påpeka att en liknande bestämmelse föreslås i 3 kap. 22 § för det fallet att exekutionstitel upphävs.

Fullföljd av talan till högsta domstolen

Som har nämnts i det föregående utgår departementsförslaget från att talan mot hovrättens beslut i utsökningsmål skall kunna föras i högsta domstolen. Beträffande fullföljd av talan mot hovrättens beslut och i fråga om förfarandet i högsta domstolen bör i princip RB:s bestämmelser tillämpas (jfr 21 § Rp). Vissa avvikelser följer emellertid av bestämmelserna i förevarande avsnitt. Dessa ersätter 54 kap. 1–8 §§ RB. Övriga bestämmelser i 54 kap. liksom hela 56 kap. RB skall däremot gälla i fråga om fullföljd till högsta domstolen och förfarandet där.

18 § I paragrafen meddelas en bestämmelse om var talan mot hovrättens beslut skall föras och om rättsmedlet för sådan talan. Paragrafen motsvarar 19 kap. 42 § beredningens förslag.

Gällande rätt. I 219 § 1 mom. UL föreskrivs att talan mot hovrätts utslag eller beslut i utsökningsmål skall fullföljas genom besvär till högsta domstolen.

Lagberedningen. I 19 kap. 42 § första stycket föreslår beredningen en uttrycklig bestämmelse att talan mot hovrätts beslut förs genom besvär till högsta domstolen. Beredningen påpekar att en särskild föreskrift härom strängt taget inte är behövlig. Andra stycket innehåller att beträffande sådan talan skall i stället för 54 kap. 1–8 §§ RB iakttas vissa särskilda bestämmelser som anges i de närmast följande paragraferna.

Föredraganden. Som beredningen har påpekat är det egentligen inte behövligt att i UB ange att talan mot hovrättens beslut i utsökningsmål skall fullföljas i högsta domstolen och att sådan talan skall föras genom besvär. Detta följer nämligen redan av 21 § Rp. I likhet med beredningen anser jag emellertid lämpligt att en sådan bestämmelse tas upp i UB. Förevarande paragraf i departementsförslaget överensstämmer även i övrigt med vad beredningen har föreslagit. Bestämmelserna har dock jämkats något redaktionellt.

19 § Paragrafen reglerar frågan i vad mån särskild talan får föras mot hovrättens beslut i utsökningsmål. Den motsvarar 19 kap. 43 § beredningens förslag.

Gällande rätt. Enligt 219 § 3 mom. UL får särskild talan föras mot beslut varigenom hovrätten, innan ändringssökandet har slutligen prövats, har förordnat att överexekutors utslag inte får verkställas eller att, om verkställighet redan har följt, ytterligare åtgärd inte får vidtas. Detsamma gäller interimistiskt förordnande om handräckning. Har hovrätten i annat fall genom särskilt beslut utlåtit sig över omständighet som angår målets behandling, får talan mot det beslutet inte föras annat än i sammanhang med huvudsaken.

Lagberedningen. Beredningen anser att den nuvarande regleringen av

fullföljd från hovrätt till högsta domstolen i stort sett bör behållas. Visserligen har frågan om fullföljd till högsta domstolen fått väsentligt minskad betydelse genom 1971 års fullföljdsreform. Beredningen framhåller emellertid att frågor av prejudiciellt intresse kan komma upp även i utsökningsmål och att det saknas anledning att behandla sådana mål på annat sätt än vanliga mål.

I 19 kap. 43 § uppmärksammar beredningen först de fall som regleras i 19 kap. 25 § första stycket. I sistnämnda bestämmelse föreslås att särskild talan inte får föras mot vissa beslut av kronofogdemyndighet som inte är slutliga. Motsvarande bör enligt beredningen gälla när hovrätten under handläggningen har meddelat beslut i där uppkommen eller dit fullföljd fråga som avses i nämnda lagrum.

I ett andra stycke av 43 § anges i vilka fall särskild talan får föras mot beslut som hovrätten har meddelat under rättegången. Det föreslås att särskild talan får föras mot beslut varigenom hovrätten, innan ändringsyrkandet prövas slutligt, har utlåtit sig i fråga som avses i 40 § andra stycket, dvs. beträffande inhibition m.m., eller angående föreläggande som avses i 13 § eller har dömt ut vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången. Beredningen anmärker att bestämmelsen kanske ger möjlighet till särskild talan i något vidare omfattning än gällande rätt.

Som tredje stycke i 43 § föreslår beredningen att om hovrätten i annat fall har utlåtit sig över omständighet som gäller målets behandling och beslutet inte rör tredje man, talan mot beslutet inte får föras annat än i samband med huvudsaken. Beträffande sådant beslut föreslås som andra mening i samma stycke att 25 § tredje stycket skall ha motsvarande tillämpning. Undantaget beträffande tredje man avser endast att talan får föras särskilt såvitt rör honom. Även denna bestämmelse innebär enligt beredningen möjligen att talan får föras särskilt i något vidare omfattning än enligt gällande lag.

Remissyttrandena. Svea hovrätt anser att det inte finns tillräckliga skäl att vitesföreläggande i utsökningsmål skall kunna överklagas särskilt i den omfattning som beredningen föreslår. Så vittgående möjligheter till särskilda överklaganden kan fördröja handläggningen av själva saken.

Föredraganden. Beredningens förslag rörande talan mot beslut av hovrätten som inte rör huvudsaken innebär att som huvudregel skall gälla att sådant beslut får överklagas endast i samband med talan i huvudsaken. Från denna huvudregel föreslås emellertid en del undantag. Särskild talan skall sålunda föras över beslut som rör tredje man. Detsamma gäller beslut i fråga om inhibition o.d. och beslut rörande föreläggande som avser själva saken. Undantag från huvudregeln föreslås också för det fallet att hovrätten genom särskilt beslut har dömt ut vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången.

Den föreslagna regleringen innebär att samma principer skall tillämpas som gäller för talan mot hovrättens beslut i mål som direkt faller under RB,

men att de särskilda förhållanden som råder i utsökningsmål har beaktats vid reglernas utformning. Förslaget har, frånsett en särskild punkt, genomgående godtagits av remissinstanserna. Även jag ansluter mig i princip till vad beredningen har föreslagit.

När det gäller den närmare utformningen av lagtexten vill jag framhålla följande. I första stycket av 19 kap. 43 § har beredningen tagit upp en bestämmelse om att särskild talan inte får föras mot beslut av hovrätten som inte är slutligt och som gäller fråga som avses i 25 § första stycket, dvs. självrättelse av utmätning, föreläggande att inställa sig till förhör eller förberedande beslut som inte rör tredje man. Enligt departementsförslaget gäller förbud mot talan, och inte endast mot särskild talan, beträffande kronofogdemyndighetens beslut varigenom begäran om självrättelse har lämnats utan bifall (3 §). I den mån bestämmelsen i första stycket av 19 kap. 43 § i beredningens förslag har någon självständig betydelse vid sidan av huvudregeln i tredje stycket torde man inte behöva räkna med att där nämnd fråga skall prövas av hovrätten genom beslut som inte är slutligt. På grund härav saknar departementsförslaget motsvarighet till första stycket i beredningens förslag.

Enligt min mening behövs inte heller någon bestämmelse om att part, som inte själv har fullföljt talan, får till bemötande av motparts ändringsyrkande påkalla prövning av beslut mot vilket särskild talan inte får föras (jfr andra meningen i 19 kap. 43 § tredje stycket i beredningens förslag).

En remissinstans har kritiserat beredningens förslag att särskild talan skall föras mot hovrättens beslut under rättegången angående föreläggande som avser själva saken. Med anledning härav vill jag erinra om vad som har anförts i det föregående (under 3 och 4 §§) som skäl för att talan bör föras särskilt när sådant föreläggande meddelas av kronofogdemyndigheten. Vad som sägs där har också tillämpning på beslut av hovrätten i sådan fråga, om sådant beslut någon gång skulle meddelas under rättegången i hovrätten. Härav följer att jag biträder beredningens mening.

I enlighet med det sagda anges i första stycket av 19 § i departementsförslaget att talan skall föras särskilt, om hovrätten innan ändringsyrkandet prövas slutligt har utlåtit sig i fråga som avses i 16 § andra stycket eller angående föreläggande som avses i 2 kap. 15 § eller har dömt ut vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången. I paragrafens andra stycke föreskrivs att när hovrätten i annat fall har utlåtit sig över omständighet som gäller målets behandling och beslutet inte rör tredje man, talan mot beslutet inte får föras annat än i samband med talan i huvudsaken.

20 § Paragrafen innehåller förbud mot klagan över vissa beslut av hovrätten. Den motsvarar 19 kap. 44 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Enligt 6 § 3 mom. UL får talan mot beslut, varigenom utmätningsman har avvisat framställt jäv, fullföljas hos överexekutor. Över överexekutors beslut får klagan inte föras. Har hovrätt meddelat

beslut varigenom utsökningsmål har visats åter till överexekutor eller utmätningsman, får enligt 219 § 2 mom. talan inte föras mot beslutet. Om hovrättens prövning innefattar avgörande av fråga som inverkar på målets utgång, får dock part fullfölja talan mot beslutet. Enligt 219 § 4 mom. får klagan inte föras över utslag, varigenom hovrätten har undanröjt förordnande om inhibition som överexekutor har meddelat.

Lagberedningen. Som första mening i första stycket av 19 kap. 44 § föreslås att talan inte får föras mot beslut, varigenom hovrätten har funnit kronofogdemyndigheten behörig i ärende som hör till kronofogdemyndighets åligganden eller hänvisat ärende till kronofogdemyndighet som hovrätten har funnit behörig. Beredningen framhåller att med bestämmelsen inte åsyftas frågan om svensk myndighet över huvud enligt internationellrättsliga regler är behörig att pröva saken. Som andra mening i samma stycke föreslås att talan inte får föras mot beslut varigenom hovrätten har visat ärende åter till kronofogdemyndigheten. Innefattar hovrättens prövning avgörande av fråga som inverkar på målets utgång, får dock enligt en tredje mening i stycket talan föras mot beslutet.

Andra stycket tar upp ett generellt förbud mot klagan över hovrätts beslut i fråga om jäv mot förrättningsman. Beredningen påpekar att om framställt jäv mot ledamot av hovrätten har ogillats, part enligt 19 kap. 43 § tredje stycket beredningsförslaget får anföra besvär mot beslutet endast i samband med huvudsaken.

Föredraganden. Departementsförslaget överensstämmer, frånsett några redaktionella jämkningar, med beredningens förslag.

Särskilda rättsmedel

21 § Paragrafen innehåller bestämmelser om särskilda rättsmedel i utsökningsmål. Den motsvarar 19 kap. 45 § beredningsförslaget.

Gällande rätt. Av 21 § Rp anses följa att de särskilda rättsmedel som anges i 58 och 59 kap. RB (resning, återställande av försutten tid och besvär över domvilla) är tillämpliga även i utsökningsmål. Detta torde gälla även beträffande försäljning av utmätt lös egendom som auktionsföretag, fondkommissionär eller mäklare ombesörjer på uppdrag av utmätningsmannen. I rättspraxis (NJA 1967 s. 303) har ansetts att återställande av försutten tid inte kan äga rum när tredje man inte har iakttagit tid att väcka talan vid domstol, vilket har förelagts honom enligt 69 § UL.

Lagberedningen. Som *första stycke* i 19 kap. 45 § föreslås som allmän princip att bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. RB får tillämpas även på kronofogdemyndighets beslut. Såvitt angår återställande av försutten tid, som enligt 58 kap. 11 § RB endast avser tid för fullföljd av talan och liknande, korresponderar bestämmelsen mot 19 kap. 28 § andra stycket om att kronofogdemyndigheten skall sätta ut ny tid för besvär över myndighetens beslut, om laga förfall visas före utgången av besvärstiden.

Beträffande hovrättens och högsta domstolens beslut i utsökningsmål är 58 och 59 kap. RB direkt tillämpliga.

Beträffande tillämpningen erinrar beredningen om att hänsyn i hithörande fall måste tas till de exekutiva förrättningarnas särskilda karaktär. I fråga om utlysande av auktion framhåller beredningen att om kallelser till kända sakägare inte har sänts när det borde ha skett, det kan tänkas grunda laga förfall och föranleda återställande av försutten tid. Sakägarna bör kunna lita på att kallelse till auktion sänds när detta är föreskrivet. Visserligen kan det vara praktiskt olägligt om i så fall auktionen skulle behöva undanröjas, men denna olägenhet kan åtminstone i viss utsträckning förebyggas genom tillämpning av de villkor som enligt tredje stycket i paragrafen skall gälla för bifall till yrkande om auktionens undanröjande. Att avsänd individuell kallelse inte har nått vederbörande sakägare på grund av att denne har uppgett ofullständig adress bör inte medföra att laga förfall anses föreligga, om föreskrivet kungörande i tidningarna har skett. I andra fall då kallelse inte har nått vederbörande kan särskilda omständigheter föranleda att laga förfall anses föreligga.

Vad angår okända sakägare kan de enligt beredningen, om kungörande har skett i föreskrivna tidningar, som regel inte framställa någon anmärkning mot att de inte har fått särskild underrättelse som skulle ha sänts till dem om de hade varit kända. Det kan visserligen vara förklarligt att de inte har observerat kungörelsen, men avsikten med kungörandet är bl.a. just att bringa auktionen till okända sakägares kännedom. Enligt beredningen gäller det över lag att bedöma, huruvida det kungörande som har skett i laga ordning får skäligen anses tillfyllest för att vederbörande sakägare som uteblir skall ha förlorat sin talan.

Andra stycket i 19 kap. 45 § beredningsförslaget reglerar frågan om återställande av försutten tid när föreläggande att väcka talan har meddelats någon enligt 5 kap. 19, 24 eller 25 § eller enligt 14 kap. 9 § andra stycket i förslaget. Beredningen anser att det måste finnas möjlighet för tredje man att få försutten frist för väckande av talan återställd, om laga förfall förelåg.

Bestämmelsen bör enligt beredningen jämföras med 19 kap. 6 § andra stycket. Där sägs att om den som enligt meddelat föreläggande skall väcka talan inom viss tid visar laga förfall före utgången av den tiden, kronofogdemyndigheten skall sätta ut ny tid. Beredningen påpekar att sistnämnda bestämmelse kan åberopas även av sökanden, om föreläggande har getts honom enligt 5 kap. 20 § andra stycket, 21 § eller 26 § eller enligt 10 kap. 12 § andra stycket.

Bestämmelsen i 19 kap. 45 § andra stycket ger däremot inte sökanden möjlighet att få försutten tid för väckande av talan återställd med hjälp av 58 kap. RB, när föreläggande har riktats mot honom. Anledningen härtill är att enligt tidigare nämnda lagrum utmätningen hävs, om inte sökanden har väckt talan i saken inom den aktuella tiden. Det är enligt beredningen inte lämpligt att, sedan utmätning har hävts av sådan anledning, återuppliva

utmätningen genom återställande av försutten tid. Man måste också i så fall ta ståndpunkt till verkningarna av vad som kan ha skett under mellantiden. Sökanden synes här få anses tillräckligt tillgodosedd med möjligheten att få ny utmätning, även om det kan inträffa att det objekt som den förra utmätningen gällde har under tiden sålts eller belastats med panträtt e.d. Beträffande denna risk framhåller beredningen att det över huvud är föga antagligt att sökanden, som ju är den som främst agerar i ärendet, skall på grund av laga förfall underlåta att väcka talan i tid.

Den grupp av exekutiva åtgärder som försäljningarna representerar intar enligt beredningen en särskild ställning på det sättet att en skedd försäljning inte utan vidare kan undanröjas med verkan att rättsläget före försäljningen blir återställt. Den som har förvärvat egendomen är inte skyldig att återlämna den utan att själv återfå sin prestation. Om influtna medel redan har fördelats, kan det emellertid vara mycket svårt, kanske ekonomiskt ogenomförbart, att få åter vad som har betalts ut. Dessa svårigheter växer naturligtvis ju längre tid som har förflutit från försäljningen. Extraordinära rättsmedel kan komma att anlitas relativt lång tid efter det att försäljning har ägt rum. Vidare kan, framhåller beredningen, den sålda egendomen ha undergått betydande förändringar efter försäljningen. Köparen kan ha helt förbrukat eller förslitit den eller värdet kan utan konsumtion eller slitage ha sjunkit till en obetydlighet. Han kan å andra sidan ha gjort den köpta egendomen mycket värdefullare, t.ex. genom att bebygga en på exekutiv auktion inköpt tomt.

Sambandet mellan exekutiv försäljning och åtföljande köpeskillingsfördelning är enligt beredningen av särskild betydelse, om exekutiv försäljning undanröjs efter anlitande av extraordinärt rättsmedel. Den som med sådant rättsmedel vill angripa exekutiv försäljning bör göra klart för sig i vad mån även köpeskillingsfördelningen bör bringas ur världen. Beredningen påpekar att återställande av försutten tid för klagan över exekutiv försäljning inte i och för sig innebär även ett återställande av försutten tid för klagan över köpeskillingsfördelning. Om den förra tiden återställs, kan dock i samband därmed möjligheten att klaga över köpeskillingsfördelningen återställas i den mån skäl därtill föreligger. Det är emellertid klart att undanröjande av försäljning i allmänhet inte kan genomföras utan att medel som har betalts ut i enlighet med köpeskillingsfördelningen betalas tillbaka till större eller mindre del. Denna fråga måste beaktas innan beslut om undanröjande av försäljningen meddelas.

Särskilt i fråga om fast egendom, skepp eller luftfartyg kan det enligt beredningen finnas ett flertal intressenter som är inblandade. Man bör inte annat än på mycket vägande skäl rygga den rättsliga disposition som en lagakraftvunnen försäljning med åtföljande likvid utgör. Bl.a. bör den som förvärvar egendomen kunna lita på sitt lagakraftvunna förvärv.

Beredningen föreslår därför i *tredje stycket* av 19 kap. 45 § att användning av särskilda rättsmedel inte får utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs. Avsikten är att det skall ske en samlad

värdering av de skäl som kan göra det motiverat att undanröja förrättningen, med hänsyn tagen även till de olägenheter som i det aktuella fallet skulle följa därav. I det förra hänseendet bör enligt beredningen beaktas såväl de omständigheter som har gjort att klaganden inte med anlitande av ordinärt rättsmedel har kunnat komma till sin rätt som de materiella omständigheter han åberopar till stöd för sin talan om undanröjande av försäljningen. Det kan t.ex. ha förekommit en brist i kungörandet av auktion på fast egendom som inte kan betecknas som alltför grov men ändå i det aktuella fallet måste antas ha lett till stor ekonomisk förlust för klaganden. Skälen för att häva en exekutiv försäljning behöver inte heller vara lika starka när följderna därav är mycket begränsade som när ett flertal svårreglerade konsekvenser uppkommer.

Den föreslagna regeln är avsedd att tillämpas även när det inte är fråga om att helt undanröja försäljning utan klaganden har begränsat sin talan. Den som efter laga förfall vill föra talan mot exekutiv försäljning kan t.ex. inskränka sig till att begära nytt utrop för att bättre pris skall uppnås men förklara sig godta den redan skedda försäljningen, om bättre pris inte uppnås. Beredningen utgår som har nämnts förut från att beslut kan, med tillbörligt beaktande av köparens intresse att snabbt få besked, meddelas i enlighet med ett sådant yrkande. Även på annat sätt kan talan mot exekutiv försäljning avgränsas. Ju mer begränsad den åsyftade ändringen är desto mindre krav behöver enligt beredningen ställas på de omständigheter som skall kunna föranleda ändring.

Föredraganden. I likhet med beredningen anser jag att RB:s regler om särskilda rättsmedel bör i princip tillämpas på kronofogdemyndighetens beslut i utsökningsmål. Även när det gäller de närmare bestämmelserna beträffande tillämpningen av särskilda rättsmedel i utsökningsmål kan jag biträda vad beredningen har föreslagit.

Användning av särskilda rättsmedel i utsökningsmål måste, som beredningen har framhållit, ske med beaktande av de exekutiva åtgärdernas särskilda beskaffenhet. I synnerhet måste uppmärksammas att ett undanröjande av en lagakraftvunnen exekutiv försäljning kan komma att medföra åtskilliga komplikationer även för andra än parterna i utsökningsmålet. Jag ansluter mig till de uttalanden som beredningen har gjort rörande tillämpningen av bestämmelserna.

7 Hemställan

I enlighet med vad som har anförts i det föregående föreligger förslag till *utsökningsbalk*.

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslaget.

8 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1979–06–28

Närvarande: statsministern Ullsten, ordförande, och statsråden Sven Romanus, Mundebo, Huss, Rodhe, Wahlberg, Hansson, Enlund, Lindahl, De Geer, Gabriel Romanus

Föredragande: statsrådet Sven Romanus

Lagrådsremiss med förslag till ändring i tidigare remitterat förslag till utsökningsbalk

---

1 Allmänna synpunkter

Den 16 mars 1978 beslöt regeringen att inhämta lagrådets yttrande över ett inom justitiedepartementet upprättat förslag till utsökningsbalk (UB). Det remitterade förslaget innehåller inte övergångsbestämmelser till UB eller följdändringar i annan lagstiftning. Förslag härom avses bli framlagda i en senare lagrådsremiss. Den nya utsökningslagstiftningen beräknas kunna träda i kraft tidigast under år 1981.

UB skall ersätta i första hand utsökningslagen (1877:31 s. 1) – UL – men även vissa andra lagar som ansluter till UL, bl.a. införsellagen (1968:621), lagen (1971:494) om exekutiv försäljning av fast egendom (FfL), lagen (1971:500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m.m. (LfL) och lagen (1973:1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m.m. (SfL).

Efter det att UB remitterades till lagrådet har nya lagregler tillkommit, vilka har betydelse även för UB. I samband med lagar (1978:853 och 854) om ändring i föräldrabalken (FB) och giftermålsbalken (GB) har sålunda UL och införsellagen ändrats i ett par hänseenden genom lagar 1978:856 och 860. Genom lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter har införts en säkerhetsåtgärd på det offentligrättsliga området – betalningssäkring – vilken medför förmånsrätt. För att betalningssäkring skall beaktas när ianspråktagen egendom utmäts för annan fordran har UL, FfL, LfL och SfL samtidigt ändrats genom lagar 1978:887 och 889–891. Betalningssäkring bör också beaktas i UB i ett par andra avseenden. En ny bötesverkställighetslag har införts genom lag 1979:189. I

samband härmed har genom lag 1979:194 skett flera ändringar i införsellagen i syfte att stärka böters ställning vid indrivning. Genom lag 1979:240 har rättshjälpslagen (1972:429) ändrats. I anslutning därtill gjordes också ett par ändringar i UL:s regler om besvär i utsökningsmål.

I en denna dag beslutad proposition har föreslagits en ny sekretesslag. I denna har tagits upp en särskild regel om sekretess hos kronofogdemyndighet, vilken har betydelse för en bestämmelse i UB om förordnande om tystnadsplikt.

I fråga om exekutionstitlar utgår UB när det gäller summarisk process från det förslag till ny lagsökningslag som har lagts fram i departementspromemorian (Ds Ju 1977:5) Summarisk process. Nämnda förslag till lagsökningslag innehåller bestämmelser inte bara om summarisk betalningsprocess utan även om förordnande om avhysning och återställande av besittning m.m. Avsikten var att förslag till en ny sådan lagsökningslag skulle remitteras till lagrådet senare under år 1978 (remissprotokollet s. 217 och 245).

Efter det att förslaget till UB remitterades till lagrådet har det emellertid bedömts som lämpligare att frågan om en ny lagsökningslag får anstå tills vidare i avvaktan på rättegångsutredningens (Ju 1977:06) pågående arbete. Någon ny lagstiftning om summarisk betalningsprocess är därför inte aktuell f.n. Däremot har regeringen tidigare i dag beslutat att förslag till en handräckningslag, som avser andra förpliktelser än betalningsskyldighet, skall remitteras till lagrådet utan avvaktan på övrig följdlagstiftning till UB. På grund av det sagda bör UB:s regler om exekutionstitlar ändras på så sätt att balken i fråga om summarisk betalningsprocess utgår från den nuvarande lagsökningslagen (1946:808) och i fråga om annan summarisk process från den föreslagna handräckningslagen.

Det remitterade förslaget till UB granskas f.n. av lagrådet. Granskningen beräknas vara avslutad under hösten 1979. Det synes lämpligt att nu ta upp frågan om de ändringar i UB som föranleds av den nya lagstiftning som jag har nämnt i det föregående.

Innan jag går in på de enskilda bestämmelserna i förslaget vill jag ta upp en lagteknisk fråga som rör betalningssäkring. Betalningssäkringslagen innehåller bestämmelser inte bara angående beslutande om betalningssäkring — vilket ankommer på länsskatterätten (från den 1 juli 1979 länsrätten) — och vad som har samband därmed utan också om verkställighet av beslut om betalningssäkring, däri inräknat rättsverkan därav m.m. (9–15 §§, se även 18 §). Verkställigheten ankommer på kronofogdemyndigheten och sker i princip enligt vad som gäller om utmätning. En del avvikande bestämmelser meddelas dock. Beträffande kvarstad och andra liknande säkerhetsåtgärder — som efter UB:s ikraftträdande förutsätts skola beslutas av allmän domstol även när talan i saken inte har väckts — har behövliga bestämmelser om verkställighet tagits upp i UB (16 kap. 10–16 §§ i det remitterade förslaget). Mot bakgrund härav kan det göras

gällande att även verkställighet av betalningssäkring bör regleras i UB. Mot en sådan ordning talar emellertid flera skäl.

Betalningssäkringslagen antogs av riksdagen i slutet av 1978 och trädde i kraft den 1 januari 1979. I lagstiftningsärendet ifrågasattes inte från något håll att frågan om verkställighet av betalningssäkring skulle regleras för sig i utsökningslagstiftningen, och det torde inte heller ha avsetts att bestämmelserna härom senare skulle föras över till UB. Att bestämmelserna får stå kvar i betalningssäkringslagen strider inte mot systematiken i UB. UB är visserligen tillämplig även på indrivning av skatter, böter m.m. — allmänna mål — men det är förutsatt att åtskilliga bestämmelser rörande sådana mål liksom f.n. skall finnas i särskilda lagar vid sidan av UB, t.ex. angående måls anhängiggörande, exekutionstitlar och redovisning (jfr 2 kap. 30 §, 3 kap. 23 § och 13 kap. 21 § i det remitterade förslaget). Även i övrigt skall UB kompletteras med bestämmelser av exekutiv natur i andra lagar. Som exempel kan nämnas de bestämmelser om handräckning och verkställighet för återtagande av såld egendom som meddelas i konsumentkreditlagen (1977:981) och lagen (1978:599) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Från praktisk synpunkt är också vissa fördelar förenade med att ha samtliga bestämmelser rörande betalningssäkring samlade på ett ställe.

Bestämmelserna om verkställighet av betalningssäkring bör sålunda inte tas upp i UB utan få stå kvar i betalningssäkringslagen. En annan sak är att bestämmelserna bör jämkas med anledning av att UL ersätts av UB. Den frågan får tas upp i samband med övrig följdlagstiftning till UB. Jag vill särskilt påpeka att om, i enlighet med vad jag har förordat i remissen beträffande UB (s. 346), lagen (1921:244) om utmätningsed upphävs, det är naturligt att man då också upphäver bestämmelserna om betalningssäkringsed i 15 § betalningssäkringslagen.

På grund av det anförda har inom justitiedepartementet utarbetats förslag till ändring i UB. Förslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.[1]

2 Motivering till de särskilda bestämmelserna

2 kap.

I 2 kap. *14 §* i det remitterade förslaget har tagits upp en bestämmelse som ger kronofogdemyndigheten möjlighet att i ett visst avseende förordna om tystnadsplikt. Enligt paragrafen kan sålunda kronofogdemyndigheten förordna att vad som vid förhör har förekommit angående enskilds personliga förhållanden eller näringsidkares affärs- eller driftförhållanden inte får röjas obehörigen. Sådant förbud avses rikta sig till var och en som var närvarande vid förhöret eller annars får ta del av vad som har förekommit vid detta, även tjänsteman vid kronofogdemyndigheten.

[1] Bilagan här intagen som bilaga 3.

I propositionen med förslag till ny sekretesslag har beträffande exekutionsväsendet tagits upp en särskild bestämmelse om sekretess i mål eller ärende angående exekutiv verksamhet (9 kap. 19 §). Enligt bestämmelsen gäller sekretessen för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider avsevärd skada eller betydande men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller dock inte uppgift om förpliktelse som avses med den sökta verkställigheten och inte heller beslut i målet eller ärendet. Som jag har framhållit i nämnda proposition bör bestämmelsen medföra att 2 kap. 14 § UB jämkas. Lydelsen av sistnämnda bestämmelse bör sålunda anpassas till 9 kap. 19 § nya sekretesslagen.

I enlighet härmed föreslås att kronofogdemyndigheten skall kunna förordna att uppgift som vid förhör har förebringats om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden inte får röjas obehörigen, om röjande av uppgiften kan antas medföra att den enskilde eller någon honom närstående lider avsevärd skada eller betydande men. Termerna "skada" och "men" har i bestämmelsen samma innebörd som i sekretesslagen. Den förra termen avser alltså ekonomisk skada, medan den senare i första hand åsyftar integritetskränkningar. Med uttrycket enskild förstås, liksom i sekretesslagen, både fysiska och juridiska personer. Förbud enligt bestämmelsen gäller även tjänstemän vid kronofogdemyndigheten. För dessa gäller emellertid tystnadsplikt redan enligt 9 kap. 19 § sekretesslagen.

3 kap.

Som jag har nämnt i det föregående bör UB:s bestämmelser om exekutionstitlar beträffande summarisk process utgå från den nuvarande lagsökningslagen resp. det förslag till handräckningslag som i dag har remitterats till lagrådet. 3 kap. UB, som i det tidigare remitterade förslaget utgår från en ny lagsökningslag, bör ändras i enlighet härmed. Ändringarna berör 1, 13 och 14 §§. Rubriken före 13 § bör också jämkas.

I *1 § första stycket* bör under punkt 3 såsom exekutionstitlar tas upp utslag och beslut i lagsökningsmål, bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum samt utslag och beslut i handräckningsmål.

I *13 §* första stycket föreslås som första mening att utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om inte annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. I andra meningen anges att utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall, dvs. i fråga om avhysning eller kvarstad, verkställs såsom lagakraftägande dom, om inte annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. Den föreslagna regleringen överensstämmer i huvudsak med vad som nu gäller (se 49 § 1 mom. och 51 § 1 mom. UL samt 16 § lagsökningslagen jfrd med 53 § UL och 17 kap. 14 § andra stycket andra meningen rättegångsbalken). Beträffande beslut — t.ex. efter åter-

kallelse -- varigenom betalningsskyldighet har ålagts torde förslaget dock skilja sig något från vad som gäller f.n. Det kan påpekas att 16 § lagsökningslagen, som innehåller bestämmelser angående handräckning i lagsökningsmål, föreslås bli ändrad i samband med förslaget till handräckningslag.

Enligt andra stycket i förslaget till ny lydelse av 13 § får bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum – s.k. slutbevis -- verkställas såsom lagakraftägande dom, om inte gäldenären har sökt återvinning. Har återvinning sökts, skall gälla vad som sägs i 5 § om verkställighet av underrätts dom, dvs. verkställighet får i princip ske men gäldenären kan avvärja verkställigheten genom att nedsätta beloppet eller ställa säkerhet. Domstolen skall dock kunna förordna om inhibition. Förslaget överensstämmer i huvudsak med vad som nu gäller enligt 51 § 3 mom. UL. Påstår gäldenären att han har sökt återvinning, måste kronofogdemyndigheten vid behov ta reda på hur det förhåller sig härmed.

I *14 §* har tagits upp bestämmelser om verkställighet av utslag eller beslut enligt den föreslagna handräckningslagen. Beträffande denna lag kan nämnas följande. Lagen, som behandlar en summarisk och skriftlig process för fall då saken är uppenbar, är tillämplig på förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet. Sökt handräckning kan med visst undantag beviljas interimistiskt. Rättens avgörande av saken sker genom utslag. Handräckningsmål kan också avslutas genom beslut, t.ex. om ansökan avvisas eller om målet avskrivs på grund av återkallelse. I handräckningsmål kan part åläggas att ersätta motpartens kostnader i målet. Rättsmedlet mot utslag är för båda parter återvinning. Är en part missnöjd med utslag endast beträffande beslut om kostnadsersättning, skall talan dock föras genom besvär. Talan mot särskilt beslut i handräckningsmål förs genom besvär. Handräckningslagens bestämmelser skall också tillämpas i fråga om handräckning som enligt särskild föreskrift i annan lag skall tas upp av tingsrätt. Mot utslag i sådant mål skall dock talan föras genom besvär.

Utslag eller beslut enligt handräckningslagen bör få verkställas såsom lagakraftägande dom, med möjlighet för domstolen i återvinningsmålet resp. besvärsmålet att förordna om inhibition. I fråga om skyldighet att betala kostnadsersättning bör dock gälla att utslaget eller beslutet får verkställas genast. Även i detta fall bör emellertid, om återvinning har sökts eller besvär anförts, domstolen kunna förordna om inhibition. De bestämmelser som föreslås i enlighet härmed överensstämmer i huvudsak med vad som nu gäller om överexekutors utslag och beslut (51 § 4 mom. och 53 § UL). En viss olikhet föreligger dock i fråga om ålagd betalningsskyldighet. Det kan anmärkas att bestämmelserna i 14 § blir tillämpliga även i fråga om handräckning som får beslutas av tingsrätt med stöd av särskild föreskrift i annan lag.

4 kap.

I 4 kap. *2 §* i det remitterade förslaget föreskrivs vissa begränsningar i möjligheten att få utmätning för underhållsbidrag och vissa kommunala bidragsfordringar. I första stycket har tagits upp bestämmelser om det fallet att utmätning söks för bidrag, som har förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan om utmätning gjordes, och gäldenären gör gällande att bidraget är betalt. Om invändningen inte med hänsyn till omständigheterna kan lämnas utan avseende, får enligt förslaget utmätning inte äga rum. Bestämmelsen har motsvarighet i 54 a § 2 mom. UL i paragrafens tidigare lydelse. Denna bestämmelse har emellertid upphävts genom lag 1978:856 i samband med att det i GB och FB har införts en treårig preskriptionstid för underhållsbidrag. På grund härav bör även bestämmelserna i 4 kap. 2 § första stycket UB utgå.

Jag vill påpeka att den treåriga preskriptionstiden inte avser bidrag enligt barnavårdslagen (1960:97) eller lagen (1956:2) om socialhjälp. Beträffande sådana bidrag torde den allmänna tioåriga preskriptionstiden vara tillämplig. Det kan emellertid inte komma i fråga att ta upp en bestämmelse om hinder mot utmätning enbart för dessa bidrag. Man torde dessutom kunna utgå från att kommunerna inte söker utmätning för bidrag som redan är betalda. Skulle tvist huruvida äldre bidrag har betalts någon gång komma upp, får frågan prövas i utsökningsmålet (jfr 3 kap. 21 § UB).

I andra stycket av 4 kap. 2 § i det remitterade förslaget anges att utmätning för underhållsbidrag till make inte får ske på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 §, om makarna inte under den tid som bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda. Bestämmelsen motsvarar, med någon mindre ändring, 54 a § 1 mom. andra meningen UL i paragrafens tidigare lydelse. Denna bestämmelse har emellertid jämkats i samband med de tidigare nämnda ändringarna i GB och FB. I den nya lydelsen av 54 a § 1 mom. UL föreskrivs att utmätning på grund av skriftlig förbindelse får beträffande underhållsbidrag som skall utges till gäldenärens make för makens egen del eller för makarnas barn ske endast om makarna under den tid bidraget avser inte varaktigt bodde tillsammans och alltjämt inte gör det. Bestämmelsen i 4 kap. 2 § andra stycket i det remitterade förslaget har ändrats på motsvarande sätt.

5 kap.

Enligt 5 kap. *13 § andra stycket* i det remitterade förslaget hindrar inte bestämmelserna i 1–9 §§ i samma kapitel om undantag från utmätning att utmätning sker av egendom som har belagts med kvarstad för fordran. Bestämmelsen har sin grund i att beneficieprövning skall ske även vid verkställighet av kvarstadsbeslut (16 kap. 13 §).

Efter tillkomsten av betalningssäkringslagen bör också säkerhets-

åtgärden betalningssäkring beaktas i paragrafen. Vid verkställighet av sådan åtgärd skall beneficieprövning äga rum enligt samma regler som gäller vid utmätning (jfr 10 § betalningssäkringslagen). Det synes därför lämpligt att även egendom som har tagits i anspråk genom betalningssäkring undantas från ny beneficieprövning. I enlighet härmed föreslås att nyssnämnda bestämmelse vidgas till att gälla också detta fall.

8 kap.

I 8 kap. *4 § första stycket* i det remitterade förslaget ges bestämmelser om hinder mot exekutiv försäljning i vissa fall när exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft. Andra meningen anknyter till det förslag till ny lagsökningslag som tidigare var aktuellt. I bestämmelsen bör i stället, i överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 51 § 3 mom. tredje meningen jämförd med 40 § UL, tas upp det fallet att utmätning har skett på grund av slutbevis i mål om betalningsföreläggande och gäldenären har sökt återvinning.

Det kan påpekas att något motsvarande generellt försäljningsförbud inte föreslås gälla när utmätning har skett på grund av utslag eller beslut i lagsöknings- eller handräckningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts. I sådana fall bör det anses tillräckligt med den möjlighet att förordna om inhibition som har tagits upp i 3 kap. 13 § första stycket och 14 §. I dessa fall möter emellertid enligt andra stycket i 8 kap. 4 § hinder mot försäljning av lös egendom som har betydande värde och av fast egendom innan utslaget eller beslutet har vunnit laga kraft, om inte gäldenären har samtyckt till försäljning.

I samband med tillkomsten av betalningssäkringslagen har i utsökningslagstiftningen förts in bestämmelser som under vissa villkor ger borgenär för vars fordran betalningssäkring har ägt rum, dvs. staten, rätt till betalning ur egendomen när den utmäts för annan fordran (SFS 1978:887 och 889–891). Beträffande lös egendom i allmänhet föreskrivs sålunda i 139 § 3 mom. UL att om utmätt lös egendom är föremål för betalningssäkring, borgenär för vars fordran betalningssäkringen har ägt rum har rätt till betalning ur köpeskillingen, i den mån fordringen är eller blir fastställd och förutsättningar för indrivning inträder. Därjämte hänvisas i fråga om rätt till betalning ur registrerat skepp, luftfartyg eller intecknade reservdelar till särskilda bestämmelser i SfL (se 10 § första stycket) och LfL (se 10 § första stycket). Beträffande fast egendom se 25 § FfL.

På motsvarande sätt bör i UB meddelas bestämmelser som ger borgenär, vars fordran på grund av betalningssäkring är förenad med förmånsrätt i viss egendom, rätt att få betalning ur egendomen, när den har utmätts för annan fordran. I fråga om lös egendom i allmänhet föreslås att en bestämmelse härom tas upp i 8 kap., närmast efter 13 § i det remitterade förslaget. I den föreslagna bestämmelsen, *14 §*, anges att fordringen skall anmälas

enligt vad som i princip gäller för andra fall då tredje man har rätt till betalning.

Till följd av förslaget bör de hittillsvarande 14–18 §§ betecknas 15–19 §§.

10 kap.

10 kap. *7 §* i det remitterade förslaget innehåller föreskrifter angående underrättelser till sakägarna om exekutiv försäljning av registrerat skepp. I motsvarande paragraf i SfL (7 §) nämns bland sakägarna numera även borgenär som har förmånsrätt på grund av betalningssäkring. 7 § i det remitterade förslaget bör kompletteras på motsvarande sätt.

I *10 §* i det remitterade förslaget regleras vilka fordringar som skall tas upp i sakägarförteckningen. I motsvarande bestämmelse i SfL (10 § första stycket) nämns numera även fordran som är förenad med förmånsrätt i skeppet på grund av betalningssäkring. Motsvarande tillägg bör göras i första stycket av det remitterade förslaget.

I 10 § andra stycket andra meningen i det remitterade förslaget anges, beträffande det fallet att skepp som skall säljas exekutivt hör till konkursbo, att om skeppet är utmätt, även fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979) skall tas upp i sakägarförteckningen. Bestämmelsen har sin grund i att fordran med sådan allmän förmånsrätt skall enligt 15 § förmånsrättslagen vid behov tas ut före fordran med förmånsrätt på grund av utmätning. Efter tillkomsten av lagstiftningen om betalningssäkring gäller samma företrädesordning mellan fordran med allmän förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen och fordran med förmånsrätt på grund av betalningssäkring. På grund härav bör bestämmelsen i 10 § andra stycket andra meningen i det remitterade förslaget vidgas till att avse även det fallet att skeppet är ianspråktaget genom betalningssäkring.

På grund av att 11 kap. i det remitterade förslaget, som behandlar exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg, hänvisar till bestämmelserna i 10 kap. blir de föreslagna ändringarna i 10 kap. tillämpliga även beträffande sådan egendom (jfr 7 och 10 §§ LfL).

12 kap.

I 12 kap. *25 §* i det remitterade förslaget anges vilka fordringar och rättigheter som skall tas upp i sakägarförteckningen vid exekutiv försäljning av fastighet. Uppräkningen har, i likhet med vad som har skett i 25 § FfL, kompletterats med fordran som är förenad med förmånsrätt i fastigheten på grund av betalningssäkring.

13 kap.

I 13 kap. *7 §* i det remitterade förslaget meddelas bestämmelser om förfarandet då en fordran som skall beaktas vid fördelning är oklar. I paragrafens första stycke anges att om fordran eller därmed förenad förmånsrätt är beroende av villkor eller tvistig eller om förmånsrätt är beroende av att sökt inteckning beviljas, kronofogdemyndigheten skall avsätta vad som belöper på fordringen i avvaktan på att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Enligt andra stycket skall tvist angående fordran eller förmånsrätt genom föreläggande hänskjutas till domstol, om tvisten inte redan är föremål för prövning. Föreläggandet skall gå ut på att den borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall väcka talan mot den som medlen skall tillkomma om anspråket bortfaller. Enligt tredje stycket i paragrafen kan kronofogdemyndigheten under vissa förutsättningar själv pröva tvist i stället för att hänskjuta den till domstol. Bestämmelserna ersätter 151 § UL.

De nu angivna reglerna lämpar sig inte för det fallet att medel belöper på fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring. I sådant fall bör medlen avsättas i avvaktan på att fordringen fastställs enligt vad som gäller därom och förutsättningar för indrivning inträder eller att beslutet om betalningssäkring hävs. Något föreläggande bör inte ges. En särskild bestämmelse om avsättning i enlighet med vad nu har sagts har tagits upp som ett fjärde stycke i 13 kap. 7 §. Bestämmelsen överensstämmer i sak med vad som föreskrivs i 151 § 5 mom. UL i paragrafens lydelse enligt lag 1978:887.

I *14 §* i det remitterade förslaget föreskrivs hinder i vissa fall mot att medel som har influtit i mål om utmätning betalas ut utan att säkerhet ställs. Punkt 1, som avser fall då exekutionstiteln inte har vunnit laga kraft, nämner bl.a. utslag eller beslut i lagsökningsmål, dvs. enligt det förslag till ny lagsökningslag som tidigare var aktuellt. I bestämmelsen bör i stället tas upp det fallet att utmätning har skett på grund av slutbevis i mål om betalningsföreläggande och gäldenären har sökt återvinning. Detta torde överensstämma med vad som nu gäller (51 § 3 mom. och 137 § 2 mom. UL). Det kan påpekas att bestämmelsen inte föreslås gälla i fråga om utmätning på grund av utslag eller beslut i lagsöknings- eller handräckningsmål (jfr vad som har anförts vid 8 kap. 4 §).

15 § i det remitterade förslaget innehåller bestämmelser om lyftning av avsatta medel. Bestämmelserna innebär att medlen, i vissa fall efter särskild prövning av kronofogdemyndigheten, får mot säkerhet betalas ut till den borgenär som medlen skall tillkomma i första hand eller i andra hand. Dessa bestämmelser bör inte tillämpas i fråga om avsatta medel som belöper på fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring. Sådana medel bör innestå i avvaktan på att nämnda fordran fastställs och förutsättningar för indrivning inträder. Avsättningen skall då

upphöra och medlen betalas ut till staten/borgenären. Skulle beslutet om betalningssäkring hävas dessförinnan, skall avsättningen också hävas och medlen betalas ut till den som i andra hand var berättigad till dem.

I enlighet härmed föreslås att 15 § begränsas till att avse medel som har avsatts enligt 7 § första stycket.

I *21 §* i det remitterade förslaget, som innehåller särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål, anges i andra meningen att 4–9 §§ inte gäller i sådana mål annat än under vissa förutsättningar. Från denna hänvisning har i förslaget undantagits den nya bestämmelsen i 7 § fjärde stycket angående fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring.

15 kap.

I samband med införandet av den nya bötesverkställighetslagen har 1 § införsellagen, som under olika punkter anger vilka fordringar som kan föranleda införsel, ändrats på så sätt att skatter och allmänna avgifter samt böter och viten förts samman under en punkt (SFS 1979:194). 15 kap. *1 §* i det remitterade förslaget, som motsvarar 1 § införsellagen, har ändrats på motsvarande sätt.

I 15 § införsellagen regleras konkurrensen mellan olika införselbara fordringar. I fjärde stycket angavs tidigare att av fordringar som avses i 1 § 2–4 – dvs. kommunala bidragsfordringar, skatter och allmänna avgifter samt böter och viten – har inom varje grupp vad som har stått ute längst företräde. Genom lag 1979:194 har bestämmelsen begränsats till att gälla fordringar som avses i 1 § 2, dvs. kommunala bidragsfordringar. Frågan om avräkning mellan det allmännas fordringar i övrigt har ansetts inte behöva regleras i lag. Motsvarande ändring har gjorts i 15 kap. *15 §* i det remitterade förslaget, som motsvarar 15 § införsellagen.

I 16 § första stycket införsellagen ges bestämmelser om jämkning vid införsel av otillbörligt högt underhållsbidrag, när införsel samtidigt äger rum för annan fordran. Första meningen gällde tidigare det fallet att underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § GB överstiger vad som skäligen bör tillkomma familjen. Genom lag 1978:860 har bestämmelsen, i samband med de samtidigt gjorda ändringarna i GB och FB rörande underhållsbidrag, ändrats till att avse den situationen att gäldenären bor varaktigt tillsammans med sin make och underhållsbidrag till maken eller till makarnas barn överstiger vad som skäligen bör tillkomma den underhållsberättigade.

16 § införsellagen motsvaras i det remitterade förslaget av 15 kap. *16 §*. Första stycket i denna paragraf har ändrats på samma sätt som 16 § första stycket införsellagen.

Genom lag 1978:860 har införts en ny paragraf i införsellagen, 15 a §. Bestämmelsen har samband med den samtidigt införda rätten för förälder, som skall betala underhållsbidrag till barn, att vid fullgörande av sin

bidragsskyldighet tillgodoräkna sig avdrag enligt de närmare bestämmelser som anges i 7 kap. 4 § FB, när föräldern har haft barnet hos sig under viss tid. I 15 a § införsellagen anges sålunda att om gäldenären har rätt till avdrag på underhållsbidrag enligt 7 kap. 4 § FB, belopp som på grund härav tillgodoräknas honom inte får tas i anspråk genom införsel för fordran som tillkommer annan än den underhållsberättigade eller någon som har inträtt i dennes rätt.

En motsvarande bestämmelse bör tas upp i 15 kap. UB. Den har förts in som ett tredje stycke i 16 § i det remitterade förslaget.

I 15 kap. *17 § första stycket* i det remitterade förslaget anges att införsel går före utmätning samt, i andra meningen, att införsel för fordran som avses i 1 § 4 — dvs. böter och viten — dock skall jämkas eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran. Bestämmelserna överensstämmer med 17 § första stycket införsellagen i paragrafens tidigare lydelse. Genom lag 1979:194 har emellertid andra meningen ändrats. Enligt den nya lydelsen skall införsel för fordran som avses i 1 § 3 — dvs. skatter och allmänna avgifter samt böter och viten — ändras eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för sådan fordran för vilken utmätning av innestående lön enligt 67 b § 4 UL får utan gäldenärens medgivande ske sammanlagt sex månader under ett kalenderår. Enligt sistnämnda lagrum gäller sexmånaderstiden när fordringens art ger särskild anledning till det. Bestämmelsen åsyftar i första hand ersättning för person- eller egendomsskada på grund av brott samt skadeståndsrättslig ersättning för förlust av underhåll (prop. 1968:130 s. 106, jfr prop. 1978/79:40 s. 45).

En bestämmelse om att införsel för skatter, böter m.m. skall stå tillbaka för vissa fordringar som tas ut genom löneutmätning torde sannolikt få ganska liten praktisk betydelse. Det torde inte förekomma ofta att löneutmätning äger rum för skadestånd på grund av brott eller annan därmed jämställd fordran samtidigt som införsel skall ske för skatter, böter e.d. Det kan erinras om att den som har lidit skada till följd av brott numera kan i viss utsträckning få ersättning av staten enligt brottsskadelagen (1978:413).

I de fall då den ifrågavarande konkurrensregeln verkligen behöver tillämpas torde emellertid en del praktiska problem kunna uppstå. Fordringar som konkurrerar vid löneutmätning har nämligen inbördes lika rätt (jfr 4 kap. 30 § första stycket och 7 kap. 13 § i det remitterade förslaget), vilket också gäller i fråga om skadestånd på grund av brott och andra fordringar som avses i 17 § första stycket andra meningen införsellagen i paragrafens nya lydelse. Det synes därför tveksamt vilken företrädesordning som skall gälla mellan införselfordringen och en fordran, t.ex. på grund av köp, för vilken löneutmätning skall äga rum samtidigt med att sådan utmätning sker för t.ex. skadestånd på grund av brott. Att ge även köpefordringen företräde framför införselfordringen är inte sakligt motiverat och inte heller konsekvent. Sådan fordran går ju annars, när den

ensam skall föranleda löneutmätning, efter införsel. Mot att köpefordringen skall gå efter införselfordringen kan riktas liknande kritik. Bl.a. kan invändas att det inte är motiverat att köpefordringen skall gå efter skadeståndsfordringen endast därför att införsel samtidigt har sökts för skatt, böter e.d. Det förhållandet att olika förbehållsbelopp gäller vid införsel och löneutmätning medför också vissa problem vid tillämpningen.

Till vad nu har sagts kommer att det rent principiellt synes riktigast att, när böter och viten nu har jämställts med skatter, införsel över lag får gå före löneutmätning.

På grund av det anförda föreslås att bestämmelsen i 17 § första stycket andra meningen i det remitterade förslaget utgår utan att ersättas av någon annan liknande föreskrift.

Det kan nämnas att genom lag 1979:194 även 7 och 22 §§ införsellagen har ändrats. I 7 § regleras frågan i vad mån införsel för skatter och allmänna avgifter samt böter och viten får ske före laga kraft. Lagrummet saknar emellertid direkt motsvarighet i det remitterade förslaget. Där gäller i stället de generella bestämmelserna om exekutionstitlar i 3 kap. Dessa överensstämmer i sak med vad som gäller efter införande av den nya lagstiftningen om bötesverkställighet (se 3 kap. 23 §). Ändringen av 22 § införsellagen innebär att möjligheten att genom ett införselliknande förfarande ingripa när en gäldenär arbetar utan lön eller mot alltför låg ersättning har vidgats till att gälla, utöver underhållsbidrag och kommunala bidragsfordringar, även skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. Det remitterade förslaget till UB har emellertid redan denna innebörd (15 kap. 19 § jfrd med 7 kap. 18 §).

16 kap.

Enligt 16 kap. *15 §* första stycket i det remitterade förslaget hindrar inte kvarstad för fordran att den kvarstadsbelagda egendomen utmäts eller beläggs med kvarstad för annan fordran. Finns annan egendom att tillgå, skall dock denna tas i anspråk i första hand, om inte den fordran för vilken utmätning eller kvarstad söks är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen. I paragrafens andra stycke anges att om egendom som har belagts med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran, vilken inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, denna skall anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Sistnämnda bestämmelse innebär att fordringarna får lika rätt i egendomen, dvs. i förhållande till fordringarnas storlek. Det kan erinras om att enligt det remitterade förslaget kvarstad inte i och för sig medför förmånsrätt.

Efter tillkomsten av betalningssäkringslagen bör i fråga om rättsverkan av kvarstad även säkerhetsåtgärden betalningssäkring beaktas. Betalningssäkring ger enligt 8 § förmånsrättslagen förmånsrätt i den ianspråktagna egendomen.

I lagrådsremissen beträffande UB framhöll jag att om förslaget angående betalningssäkring, som då övervägdes i budgetdepartementet, genomfördes, det borde beaktas i UB. Det borde därvid bl.a. tillses att en kvarstadsborgenär inte kom i sämre ställning än om utmätning hade ägt rum för det allmännas fordran. Frågan huruvida kvarstad bör medföra förmånsrätt berördes också i propositionen angående betalningssäkring. I några remissyttranden över utredningsförslaget hävdades sålunda att om betalningssäkring förenades med förmånsrätt, samma rättsverkan borde tilläggas kvarstad (prop. 1978/79:28 s. 79 f och 103 f). Chefen för budgetdepartementet framhöll (prop. s. 116) att det kunde övervägas om inte även kvarstad (och skingringsförbud) borde utrustas med förmånsrätt. Frågan om eventuell förstärkning av kvarstads (och skingringsförbuds) rättsverkan borde emellertid inte tas upp i ärendet angående betalningssäkring utan i samband med den pågående reformeringen av utsökningslagstiftningen (se även skatteutskottets betänkande 1978/79:13 s. 38 och 41).

I anslutning till 16 kap. 15 § i det remitterade förslaget har frågan om eventuell förmånsrätt på grund av kvarstad behandlats närmare (remissprotokollet s. 746 ff). På skäl som anges där ansåg jag att kvarstad inte i och för sig borde medföra förmånsrätt. Frågan är om det finns anledning att frångå den bedömningen i och med att det numera finns en säkerhetsåtgärd på det offentligrättsliga området — betalningssäkring — som medför förmånsrätt.

I fråga om skatter och allmänna avgifter dröjer det i allmänhet lång tid från det att den omständighet har inträffat som grundar skyldighet att betala skatten eller avgiften till dess att denna är debiterad och förfallen till betalning och, om betalning inte sker, ytterligare ganska lång tid till dess att en exekutionstitel föreligger som kan föranleda utmätning. Det allmänna har till följd härav en sämre ställning som borgenär än enskilda borgenärer. Det är därför motiverat att inte bara säkerställande kan ske utan också förmånsrätt inträder innan utmätning kan äga rum.

Vidare gäller vissa särskilda begränsningar i möjligheten att få till stånd beslut om betalningssäkring. Om en aktuell fordran på skatt m.m. är att hänföra till viss tidsperiod, får sålunda betalningssäkring beslutas endast om perioden har gått till ända eller fordringen dessförinnan har förfallit till betalning (4 § andra meningen betalningssäkringslagen). En ytterligare förutsättning för att beslut om betalningssäkring skall meddelas är — utöver att påtaglig risk föreligger att gäldenären inte kommer att betala fordringen — att denna eller, om flera fordringar föreligger mot samma gäldenär, dessa tillhopa uppgår till betydande belopp (4 § första meningen). Motsvarande begränsningar gäller inte i fråga om kvarstad.

När frågan om eventuell förmånsrätt på grund av kvarstad bedöms mot bakgrund av att betalningssäkring medför förmånsrätt, bör man också beakta att en bestämmelse om att kvarstad i och för sig medför förmånsrätt

skulle få betydelse inte endast för förhållandet mellan kvarstadsborgenärens fordran och det allmännas fordringar på skatter och allmänna avgifter utan även för företrädesordningen mellan kvarstadsborgenärens fordran och andra enskilda borgenärers fordringar. Beträffande denna fråga vill jag hänvisa till vad som har anförts i motiven till 16 kap. 15 § UB. En generell regel om förmånsrätt på grund av kvarstad skulle dessutom omfatta också böter, värdeförverkande m.m. (jfr 26 kap. rättegångsbalken).

På grund av det anförda anser jag att det inte finns tillräckliga skäl att frångå ståndpunkten i det remitterade förslaget att kvarstad inte bör i och för sig medföra förmånsrätt. Andra stycket i 16 kap. 15 § i det remitterade förslaget bör emellertid kompletteras på sådant sätt att en kvarstadsborgenär inte behöver helt stå tillbaka när egendomen tas i anspråk genom betalningssäkring. Det allmännas fordringar bör uppenbarligen inte ges en bättre ställning vid betalningssäkring än vid utmätning. I enlighet härmed föreslås som en andra mening i andra stycket att vad som sägs i första meningen också gäller, om den kvarstadsbelagda egendomen tas i anspråk genom betalningssäkring för fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Egendomen skall alltså även då anses utmätt. Det är utan särskild bestämmelse tydligt att denna utmätningsverkan inte skall på detta stadium leda till exekutiv försäljning och redovisning (jfr vad som för en liknande situation sägs i remissprotokollet s. 750).

Det kan påpekas att någon särskild bestämmelse om i vad mån kvarstadsbelagd egendom får tas i anspråk genom betalningssäkring inte torde behövas. Enligt 10 § betalningssäkringslagen gäller nämligen i fråga om verkställigheten av beslut om betalningssäkring, med vissa undantag, vad som är föreskrivet om utmätning för fordringen. Denna hänvisning får anses omfatta även bestämmelserna i första stycket av 16 kap. 15 § UB.

17 kap.

I 17 kap. *3 § första stycket* och *7 § andra stycket* i det remitterade förslaget meddelas vissa kostnadsbestämmelser som rör handräckning som avses i 8 kap. 17 §. På grund av den ändrade paragrafnumreringen i 8 kap. bör hänvisningen avse 8 kap. 18 §.

18 kap.

I samband med ändringar i rättshjälpslagen har 212 och 219 §§ UL ändrats på sådant sätt att särskild talan får föras mot beslut varigenom överexekutor eller hovrätten under målets handläggning har utlåtit sig i fråga som gäller allmän rättshjälp (SFS 1979:246). 18 kap. *19 §* i det remitterade förslaget, som reglerar frågan i vad mån särskild talan får föras mot beslut som hovrätten meddelar innan ändringsyrkandet prövas slutligt, har kompletterats på motsvarande sätt.

3 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslaget till utsökningsbalk i de delar som jag har tagit upp här.

4 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Bilaga 1
Lagberedningens förslag

Förslag till
Utsökningsbalk

Härigenom förordnas, att i Sveriges rikes lag skall efter rättegångsbalken införas en ny balk, benämnd utsökningsbalk, av följande lydelse.

1 KAP.

Exekutionsväsendet

1 § Denna balk är tillämplig i fråga om verkställighet som gäller betalningsskyldighet eller annan förpliktelse samt beträffande handräckning som rör lös eller fast egendom eller eljest anges i balken.

2 § Verkställighet och handräckning åvilar kronofogdemyndighet.
Om indelning i kronofogdedistrikt förordnar Konungen.

3 § Hos kronofogdemyndigheten handläggs ärendena av kronofogde och andra hos myndigheten anställda tjänstemän enligt bestämmelser som Konungen meddelar.

Konungen äger meddela föreskrifter om överlämnande av ärende från en kronofogdemyndighet till annan och om kronofogdemyndighetens handläggning i övrigt av ärenden som avses i denna balk.

4 § Mot förrättningsman gäller samma jäv som i 4 kap. rättegångsbalken föreskrivs i fråga om domare. Han skall dock ej anses jävig därför att han på tjänstens vägnar har tagit befattning med saken eller att gärning förövats mot honom i eller för hans tjänst.

5 § Vissa frågor som uppkommer i ärenden om verkställighet får hänskjutas till rättegång enligt vad som anges i denna balk.

6 § Talan i exekutiva ärenden fullföljs från kronofogdemyndigheten till hovrätt.

Högsta domstolen är överrätt i exekutiva ärenden som fullföljs från hovrätt.

7 § Konungen bestämmer i vilken omfattning åtgärd eller beslut som endast avser ärendes beredning får vidtagas eller meddelas av en ledamot i hovrätten eller av tjänsteman vid denna samt, när ärende fullföljts till högsta domstolen, av tjänsteman vid denna.

Detsamma gäller förordnande att åtgärd för verkställighet eller handräckning ej skall äga rum tills vidare.

8 § Beträffande ärenden som rör böter, viten, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott och ärenden som gäller skatter

eller allmänna avgifter äger Konungen meddela bestämmelser som avviker från denna balk.

9 § Finns andra särskilda bestämmelser om verkställighet eller handräckning, skall de tillämpas.

2 KAP.

Vissa gemensamma bestämmelser

Inledande föreskrift

1 § För tillämpningen av denna balk gäller följande gemensamma bestämmelser.

Parter

2 § Den som begär verkställighet eller handräckning hos kronofogdemyndigheten kallas sökande.

3 § Sökandens motpart hos kronofogdemyndigheten kallas svarande eller, i ärende som rör fordran mot honom, gäldenär.

När viss egendom svarar för fordran, skall vad som sägs om gäldenär i tillämpliga delar gälla ägaren även om han ej är personligen betalningsskyldig.

4 § Med svarandens hemvist förstås den ort där han är bosatt samt, beträffande dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

5 § Den som ej är sökande eller svarande kallas tredje man.

Tredje man mot vilken gäldenär själv har fordran kallas sekundogäldenär.

6 § Beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part har 11 och 12 kap. rättegångsbalken motsvarande tillämpning, om ej annat föreskrivs.

Kronofogdemyndigheten får vid behov anlita tolk. Kostnaden betalas av allmänna medel.

Skepp, luftfartyg och fast egendom

7 § Bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg är tillämpliga även på dylik egendom vilken är införd i register utom riket som motsvarar skepps- eller luftfartygsregistret eller är intecknad utom riket, om ej annat följer av särskilda föreskrifter.

De bestämmelser som i 5 kap. 28 § andra stycket meddelas om skepp, luftfartyg och reservdelar samt i 7 kap. 5 § om skepp och luftfartyg är dock ej tillämpliga på egendom som avses i första stycket ovan.

8 § Med skepp likställs skeppsbygge. Härvid skall vad som sägs om skeppsregistret i stället avse skeppsbyggnadsregistret.

9 § Bestämmelser om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg gäller i tillämpliga delar även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om ej annat föreskrivs.

10 § Med fast egendom avses fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom.

Vad som i denna balk sägs om fast egendom gäller i tillämpliga delar även tomträtt.

Pant- och retentionsrätt

11 § Med panträtt i fartyg avses, såvitt angår skepp, sådan panträtt som behandlas i 261—293 §§[1] sjölagen (1891:35 s. 1) och, beträffande andra fartyg, handpanträtt.

12 § Med panträtt i fast egendom avses sådan panträtt som behandlas i 6 kap. jordabalken.

Bestämmelser som meddelas om pantbrev i fast egendom gäller i tillämpliga delar även vilandebevis.

13 § Med retentionsrätt avses rätt att kvarhålla annan tillhörig lös egendom till säkerhet för fordran.

Ställande av säkerhet m.m.

14 § När säkerhet föreskrivs, skall den bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld och, om den ställs av mer än en person, vara solidarisk. Är säkerheten ej godkänd av den till vars förmån säkerheten skall gälla, skall den prövas av kronofogdemyndigheten.

Om bank skall ställa säkerhet, får godtagas utfästelse av banken att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse. Med bank likställs annan penninginrättning som Konungen bestämmer.

Säkerheten skall tagas i förvar av kronofogdemyndigheten.

15 § När säkerhet skall tagas i anspråk av kronofogdemyndigheten, får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom. Borgen får genast utsökas.

16 § Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet eller förskottera förrättningskostnad, när det annars är föreskrivet.

Vite får ej föreläggas staten.

Beräkning av fordran som ej är förfallen och ränta

17 § Fordran, som ej är förfallen till betalning och icke löper med ränta före förfallodagen, beräknas till det belopp som efter fem procent årlig

[1] Hänvisningen avser det förslag till lag om ändring i sjölagen som remitterats till lagrådet den 26 april 1972.

ränta utgör fordringens värde. Motsvarande gäller, om utfäst ränta är lägre än fem procent.

18 § När medel som sökanden eller annan sakägare fått lyfta skall återbäras, utgår sex procent årlig ränta.

Detta gäller dock ej i den mån det beror på den som är berättigad till medlen att de ej har återburits.

3 KAP.

Exekutionstitlar

Inledande bestämmelser

1 § Verkställighet enligt denna balk får äga rum på grund av handling som nedan anges som exekutionstitel.

2 § Exekutionstitlar är med de begränsningar som anges i det följande

1. domstols dom och beslut,
2. förlikning som är stadfäst av domstol,
3. lagsökningsutslag och betalningsföreläggande,
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild bestämmelse eller vad som eljest gäller får verkställas,
7. annan handling som enligt särskild bestämmelse får användas för verkställighet.

Vad som sägs om verkställighet av domstols dom eller beslut gäller i tillämpliga delar även förvaltningsdomstols avgöranden. Härvid räknas länsrätt eller skatterätt som underrätt och kammarrätt som hovrätt.

3 § Vad som i det följande sägs om dom gäller, om ej annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols avgörande som betecknats utslag eller beslut.

Med betalningsföreläggande avses domstols bevis enligt lagsökningslagen (1946:808) att utmätning får äga rum.

4 § I vad mån verkställighet på grund av utländska exekutionstitlar får äga rum här i riket framgår av särskilda bestämmelser.

Dom

5 § Dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft.

Har talan fullföljts endast mot viss del av dom, får domen i övrigt, när det kan ske, verkställas utan särskilda villkor, om ej annat förordnas med anledning av nämnda talan.

6 § Dom som ej har vunnit laga kraft får verkställas i fall och under villkor som anges i 7—11 §§.

Om hinder mot att utmätt egendom i sådant fall säljs eller influtna medel betalas ut finns bestämmelser i 9 kap. 3 § samt 4 kap. 24 § och 14 kap. 16 §.

7 § Dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts i mål angående växel eller check får verkställas genast.

Tredskodom får verkställas genast i fråga om betalningsskyldighet som har ålagts den uteblivna parten, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning.

Annan dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om gäldenären ej

nedsätter pengar som svarar mot fordringen jämte förrättningskostnader eller som pant ställer motsvarande tillgodohavande hos bank jämte ränta eller

i fråga om underrätts dom ställer annan säkerhet för fordringen jämte förrättningskostnader och ränta.

Fullgör gäldenären vad som sägs i tredje stycket först sedan åtgärd vidtagits för verkställighet av domen, skall åtgärden återgå, om det kan ske.

8 § Dom varigenom någon förpliktats att utge viss lös egendom får verkställas genast, om säkerhet ställs för återbäring av egendomen jämte avkastning.

9 § När högre rätt förklarat talan mot dom förfallen, får domen, utan hinder av ansökan om målets återupptagande, verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av ansökningen.

10 § Dom varigenom dömts till böter, vite, förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av brott får ej på grund av 7—9 §§ verkställas förrän den har vunnit laga kraft.

11 § Är i lag föreskrivet att dom får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft, sker verkställigheten enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om ej annat följer av samma lag.

Dom som enligt särskilt förordnande får verkställas utan hinder av att den ej äger laga kraft verkställs också enligt vad som gäller om dom som vunnit laga kraft, om ej rätten föreskrivit särskilt villkor.

12 § Ansökan om resning eller återställande av försutten tid, beslut varigenom sådan ansökan har beviljats eller besvär över domvilla utgör ej hinder mot verkställighet, om ej annat förordnas med anledning av ansökningen eller besvären.

13 § Är dom så otydlig eller ofullständig att därav ej framgår hur det har dömts i saken, skall sökanden hänvisas att anföra besvär över domvilla.

Om dom synes innehålla uppenbar oriktighet till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende, skall part föreläggas att söka rättelse i domen.

Förlikning

14 § Förlikning som är stadfäst av domstol verkställs lika som dom vilken har vunnit laga kraft, om ej annat förordnas med anledning av fullföljd talan.

Lagsökningsutslag och betalningsföreläggande

15 § I fråga om verkställighet av utslag i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts gäller vad som i 7 § sägs om tredskodom.

16 § Betalningsföreläggande verkställs lika som dom vilken har vunnit laga kraft, om gäldenären ej sökt återvinning.

När återvinning har sökts, gäller vad som i 7 § tredje och fjärde styckena sägs om underrätts dom, om det ej i målet förordnas att verkställighet icke får äga rum.

Skiljedom

17 § Skiljedom som grundas på skiljeavtal får verkställas i vad därigenom dömts mellan parterna, om

1. skiljeavtalet ej innehåller förbehåll om rätt för part att klandra domen och
2. omständighet ej föreligger som gör domen ogill även om talan icke förs mot domen samt
3. det ej heller görs sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § lagen (1929:145) om skiljemän.

I fråga om ersättning till skiljeman får skiljedomen verkställas, om tiden för parts talan mot domen i denna del har gått till ända utan att sådan talan blivit väckt och det ej föreligger omständighet som avses i första stycket under 2.

18 § Beträffande skiljedom som, utan att skiljeavtal föreligger, har med stöd av bestämmelse i lag eller annan författning meddelats enligt lagen (1929:145) om skiljemän har 17 § motsvarande tillämpning.

19 § Annan skiljedom som enligt lag eller annan författning skall lända till efterrättelse får verkställas, om det ej föreligger omständighet som gör domen ogill även om talan icke förs mot domen.

20 § Har talan mot skiljedom väckts vid domstol när det får ske, kan rätten förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Förbindelse angående underhållsbidrag

21 § Skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt barnavårdslagen (1960:97) får, om den har bevittnats av två personer, verkställas i den mån ej annat följer av särskilda föreskrifter.

Har talan om förbindelsen väckts vid domstol, kan rätten förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Annan exekutionstitel

22 § När beslut av förvaltningsmyndighet får verkställas, tillämpas vad som gäller om dom, om ej annat är föreskrivet. Om saken ej blivit slutligt prövad, anses beslutet lika som underrätts dom.

Har talan mot beslutet väckts vid domstol när det får ske, kan rätten förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

23 § När verkställighet får äga rum på grund av annan handling, tillämpas vad som särskilt föreskrivs i tillämplig lag eller annan författning.

Invändningar mot verkställighet

24 § Visar svaranden att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse för vilken verkställighet söks, får verkställighet ej äga rum. Kvittningsförklaring gäller som betalning, om motfordringen är ostridig eller eljest klar och i övrigt allmänna förutsättningar för kvittning föreligger.

Gör svaranden gällande att annat särskilt förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen ej lämnas utan avseende, får verkställighet ej heller äga rum.

Åtgärd som redan vidtagits i ärendet skall återgå, om det kan ske.

Kronofogdemyndighetens beslut med anledning av invändning som avses i första eller andra stycket hindrar ej att saken prövas i rättegång.

25 § Om särskilda villkor med hänsyn till förfallotiden för underhållsbidrag m.m. finns bestämmelser i 4 kap. 5 och 6 §§ samt 5 kap. 2 §.

Upphävande av exekutionstitel

26 § Upphävs exekutionstitel, skall sökt verkställighet omedelbart inställas.

Har åtgärd för verkställighet vidtagits i ärendet, skall den, om ej annat förordnats, såvitt möjligt återgå utan avvaktan att det avgörande varigenom exekutionstiteln upphävts har vunnit laga kraft. I ärende om införsel eller utmätning skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande hävas innan avgörandet äger laga kraft. Kronofogdemyndigheten skall på begäran utsöka vad borgenären i sådant ärende skall betala tillbaka och i annat ärende, om hinder ej möter, återställa besittning eller annat förhållande som rubbats.

Den som har fått verkställighet är även skyldig att ersätta skada som svaranden lidit genom verkställigheten.

4 KAP.

Införsel

Allmänna bestämmelser

1 § Införsel får äga rum för

1. underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken,
2. bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp,
3. skatter och allmänna avgifter i fall som föreskrivs i lag eller annan författning,
4. böter och viten.

2 § Genom införsel får tagas i anspråk

1. arbetstagares avlöning, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares,
3. periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, mönsterrätt eller växtförädlarrätt eller av rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant eller för överlåtelse av rörelse,
4. vad som utgår såsom pension eller livränta.

Med livränta skall, såvitt angår införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2, jämställas sjukpenning och annan dagersättning som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

För vissa fall när gäldenären ej har skälig lön finns särskilda bestämmelser i 21 §.

3 § Vad som föreskrivs om införsel i avlöning har motsvarande tillämpning vid införsel i annan förmån. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen.

4 § Införsel äger ej rum när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

Särskilda förutsättningar för införsel

5 § Införsel för underhållsbidrag förutsätter att bidragsbelopp som får uttagas enligt andra stycket utestår obetalt eller att gäldenären vid två eller flera tillfällen under de två senaste åren före införselbeslutet har underlåtit att betala i rätt tid och det är anledning antaga att detta skall upprepas.

Genom införsel får endast uttagas bidragsbelopp som har förfallit till betalning tidigast två år före början av den kalendermånad under vilken verkställigheten skall ske. Vid tillämpning härav anses bidrag som avses i 7 kap. 10 § föräldrabalken ej ha förfallit till betalning innan det blivit bestämt till beloppet.

Genom införsel får ej uttagas annat bidragsbelopp än sådant som är förfallet när verkställighet skall ske eller som förfaller näst därefter.

6 § Införsel för kommuns fordran på bidrag får ej avse annat bidrag än sådant som belöper på tid efter att beloppet har fastställts eller, när fastställelsen skett på ansökan, efter att ansökningen gjordes.

Bestämmelserna i 5 § har motsvarande tillämpning.

7 § Införsel för skatter och allmänna avgifter får äga rum så snart förutsättningar för indrivning föreligger enligt vad som föreskrivs därom.

I fråga om böter och viten gäller 3 kap. 10 §, om ej annat följer av särskilda bestämmelser.

Förfarandet

8 § Införsel söks hos kronofogdemyndigheten där gäldenären har sitt hemvist. Har gäldenären ej hemvist här i riket, upptages ansökningen där arbetsgivaren finns.

9 § Innan beslut om införsel meddelas skall gäldenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Gäldenären behöver dock ej höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om införsel hos den nya arbetsgivaren.

10 § Kronofogdemyndigheten bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne (förbehållsbeloppet).

Vid införsel för engångsbelopp i fall som avses i 1 § 1 eller 2 skall kronofogdemyndigheten vid behov fördela beloppet på skilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid för vilken beloppet är avsett och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid tillämpning av införseln förfallna enligt vad som sålunda har bestämts.

11 § Om särskilda skäl föreligger, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för avlöningens utbetalande så att införsel kan verkställas i därför lämpad ordning.

12 § Beslut om införsel skall ändras, om anledning föreligger.

Införsel för bidrag som avses i 1 § 1 eller 2 skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och det är anledning antaga att bidragsskyldigheten skall fullgöras för framtiden.

13 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om införsel och i fråga som avses i 11 eller 12 §.

Företrädesordning

14 § Införsel för underhållsbidrag har företräde framför skatteavdrag. Vid annan införsel har skatteavdraget företräde.

15 § Är fråga om införsel för fordringar som är upptagna under skilda nummer i 1 §, har de inbördes företräde efter nummerordningen.

Vid samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade fördelas innehållet belopp efter de löpande bidragens storlek. Bidrag som avses i 7

kap. 10 § föräldrabalken räknas härvid som löpande på sex månader. Om mera innehållits än som svarar mot de löpande bidragen, har bidrag som stått ute längre företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet.

Delbetalning som inflyter på viss underhållsberättigads fordran avräknas i första hand på det belopp som stått ute längst och alltjämt kan uttagas genom införsel.

Av fordringar som avses i 1 § 2—4 har under varje nummer vad som stått ute längst företräde.

16 § Om underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § giftermålsbalken överstiger vad som skäligen bör tillkomma familjen, får bidraget vid tillämpning av 15 § jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel äger rum samtidigt. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.

Första stycket har motsvarande tillämpning, om skatteavdrag eller utmätning ej kan äga rum till följd av införsel för underhållsbidrag som avses där.

17 § Införsel går före utmätning. Införsel för fordran som avses i 1 § 4 skall dock jämkas eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran.

Har införsel för viss fordran beviljats i vederlag som avses i 2 § första stycket 3 eller i pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har införselfordringen företräde till betalning ur vad som inflyter till följd av utmätningen. I fråga om fordran som avses i 1 § 1 eller 2 gäller det nu sagda bidragsbelopp som har förfallit till betalning när beslut om utmätning meddelas eller förfaller näst därefter.

Belopp som har innehållits genom införsel får ej utmätas för annan fordran hos gäldenären.

18 § Införsel får äga rum utan hinder av att gäldenären är i konkurs, i den mån avlöning eller annat som införseln gäller ej skall ingå i konkursboet enligt 27 § konkurslagen (1921:225).

Arbetsgivares skyldigheter

19 § Införselbeloppet skall innehållas endast i den mån avlöningen överskjuter förbehållsbeloppet.

Arbetsgivaren skall tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp på tid och sätt som myndigheten bestämmer. Om särskild anledning föreligger, får arbetsgivaren åläggas att omedelbart tillställa myndigheten innehållet belopp.

20 § Betalar arbetsgivaren avlöning i uppenbar strid mot beslut om införsel eller underlåter han att inom föreskriven tid eller på anfordran tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp, får genast hos arbetsgivaren utsökas vad denne skolat innehålla eller har innehållit.

21 § Arbetar gäldenären i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och kan till följd därav fordran som avses i

1 § 1 eller 2 ej uttagas genom införsel, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att, för tid efter att beslut därom meddelats och till dess annat förordnas, till myndigheten utge så mycket som kunnat uttagas genom införsel om skälig lön utgått för arbetet. Innan beslut meddelas skall gäldenären och arbetsgivaren beredas tillfälle att yttra sig.

Åtgärd som avses i första stycket räknas lika som införsel. Underlåter arbetsgivaren att utge belopp som har bestämts genom beslutet, har 20 § motsvarande tillämpning.

Verkan av införsel

22 § När införsel har beviljats, får gäldenären ej förfoga över sin rätt genom överlåtelse eller på annat sätt så att verkställigheten hindras eller försvåras, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

23 § Har medel innehållits för fordran som avses i 1 § 2, 3 eller 4, är gäldenären ej längre betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det icke kan tagas ut hos arbetsgivaren.

Redovisning och fördelning

24 § Medel som har influtit genom införsel skall redovisas utan dröjsmål.

Har införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2 ägt rum på grund av dom eller beslut som ej äger laga kraft eller får verkställas som dom vilken vunnit laga kraft, får medlen icke utbetalas utan att säkerhet ställs.

25 § Tvist om fördelningen av influtna medel hindrar ej att utbetalning sker i enlighet med kronofogdemyndighetens beslut, om ej särskilda skäl föreligger.

26 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning av influtna medel, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Införsel i sjukpenning m.m.

27 § Beträffande införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § andra stycket kan Konungen föreskriva de avvikelser i fråga om förfarandet som föranleds av ärendenas beskaffenhet.

Påföljd

28 § Arbetsgivare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skolat innehållas enligt beslut om införsel, döms till böter.

Vid införsel i annan förmån än avlöning har första stycket motsvarande tillämpning beträffande den som utger förmånen.

5 KAP.

Utmätning

Inledande bestämmelser

1 § Utmätning får äga rum i fall då verkställighet av betalningsskyldighet är medgiven enligt 3 kap., om ej annat följer av 2 § nedan.

I fall då kronofogdemyndigheten enligt särskild föreskrift i denna balk får utsöka fordran eller kostnad får också utmätning ske.

2 § Utmätning på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 21 § får ej ske för bidrag som har förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, om gäldenären gör gällande att bidraget är betalt och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna lämnas utan avseende. Härvid anses bidrag som avses i 7 kap. 10 § föräldrabalken ej ha förfallit till betalning innan det blivit bestämt till beloppet.

Utmätning för underhållsbidrag till make får ej heller ske på grund av sådan förbindelse, om makarna icke under den tid som bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda på grund av söndring eller efter hemskillnad.

3 § Genom utmätning får tagas i anspråk egendom som ej är undantagen enligt 6 kap. eller särskild föreskrift.

I den mån pantbrev i skepp eller fast egendom ej utgör säkerhet för fordran får det utmätas hos den intecknade egendomens ägare. Motsvarande gäller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

För utmätning av avlöning m.m. gäller enligt 8 kap. särskilda villkor.

Upplysningsplikt

4 § Gäldenären är skyldig att noggrant uppge sina tillgångar.

Tredje man är skyldig att lämna upplysningar om fordran som gäldenären har eller kan förmodas ha hos honom eller om annat mellanhavande med gäldenären.

Utmätningsordningen

5 § Av utmätningsbar egendom bör i första hand tagas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären.

Borgenär vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt har dock rätt att i första hand få utmätning av egendom vari förmånsrätten gäller. Han äger ej få utmätning av annan tillgång, om det är till skada för annan sökande. Detta hindrar ej att, när det behövs, annan tillgång får utmätas för fordringen, om det sker på villkor att betalning skall i första hand utgå ur den egendom vari borgenären har förmånsrätt.

6 § Registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom får ej utan särskild begäran av sökanden

utmätas för annan fordran än sådan som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

7 § Tillgångar som hör samman bör såvitt möjligt ej skiljas.

Vad som är tillbehör till fartyg, luftfartyg eller fast egendom får ej utmätas särskilt för sig.

Omfattar inteckning i luftfartyg även reservdelar, får ej någon av de på viss plats förvarade reservdelarna utmätas särskilt för sig utan inteckningshavarens samtycke.

8 § Beträffande utmätning av egendom som är belagd med kvarstad för fordran finns bestämmelser i 17 kap. 9 §.

Förfarandet

9 § Utmätning söks hos kronofogdemyndigheten där gäldenären har sitt hemvist.

Utmätning av egendom som finns på annan ort får även sökas där egendomen finns eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, där det väntas. Utmätning av fartyg får även sökas på fartygets hemort. Utmätning av fordran får också sökas där sekundogäldenären finns, även om fordringen skall anses finnas på annan ort.

Kronofogdemyndighet som ej är behörig enligt första eller andra stycket kan utan hinder därav i brådskande fall vidtaga åtgärd som avses i 7 kap. 12 § innan ärendet överlämnas till kronofogdemyndighet som är behörig.

10 § Utmätningsförrättning skall hållas utan dröjsmål och om möjligt inom fyra veckor från att behövliga handlingar har inkommit.

Lämnar sökanden anstånd med utmätning och fortfar anståndet över sex månader från dagen för ansökningen, kan denna förklaras förfallen.

Om sökanden två eller flera gånger ger anstånd sedan förrättning blivit utsatt, kan ansökningen också förklaras förfallen.

11 § Har två eller flera sökt utmätning hos samma gäldenär, skall utmätning för fordringarna ske samtidigt, om ej någon av sökandena därigenom uppehålls oskäligt.

Vad som i 4 kap. 16 § första stycket sägs om jämkning av underhållsbidrag vid införsel har motsvarande tillämpning vid utmätning.

12 § Innan utmätning sker skall gäldenären underrättas om ärendet så tidigt att han kan beräknas få rådrum att bevaka sin rätt.

Föreligger risk att gäldenären skaffar undan eller förstör egendom eller är saken eljest brådskande, behöver gäldenären ej underrättas. Underrättelse behövs ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

13 § Om skälig anledning föreligger, kan gäldenären åläggas att inställa sig till förhör.

Kronofogdemyndigheten kan även ålägga gäldenären att inge förteckning över sina tillgångar. Vid behov kan myndigheten förordna lämplig person att biträda gäldenären vid upprättande av förteckningen.

Gäldenären är skyldig att på heder och samvete skriftligen bekräfta de

uppgifter om sina tillgångar som han lämnat vid förhör eller i förteckning.

14 § Gäldenärens frånvaro hindrar ej att utmätning sker, om det icke behövs att gäldenären får tillfälle att yttra sig vid förrättningen.

Är gäldenären ej närvarande men anträffas hans make, någon anställd eller annan som har hand om egendomen, skall denne anmodas att närvara.

Fordran som fastställts till betalning ur viss egendom

15 § Har domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, skall egendomen anses utmätt.

Denna verkan förfaller, om ej begäran om försäljning görs hos kronofogdemyndigheten inom två månader från att avgörandet vunnit laga kraft.

Förhållandet till tredje man

16 § Egendom får utmätas hos gäldenären, om denne enligt vad som sägs nedan får antagas vara ägare eller egendomen eljest på grund av vad som blivit upplyst kan antagas tillhöra honom.

17 § Gäldenären antages vara ägare till lös egendom som är i hans besittning, om det ej framgår att den tillhör tredje man och egendomen ej utgörs av registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

Registrerat skepp eller registrerat luftfartyg antages tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det ej framgår att egendomen tillhör tredje man.

Överlåtelse av skepp på vilken 19 §[1] sjölagen (1891: 35 s. 1) är tillämplig utgör, även om förvärvaren fått skeppet i sin besittning, ej hinder mot att det utmäts hos överlåtaren innan förvärvaren sökt inskrivning av sitt förvärv eller skeppet anmälts för avregistrering.

18 § Om gäldenären och hans make eller annan som sammanbor med honom har lös egendom i sin gemensamma besittning, antages de vara samägare, såvida det ej görs sannolikt att egendomen tillhör endera och det ej heller framgår att den tillhör någon annan.

19 § Sker utmätning av lös egendom enligt 16—18 §§ oaktat tredje man har gjort gällande bättre rätt, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga tredje mannen att väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären inom en månad från att föreläggandet har delgivits honom. Detsamma gäller, om tredje man gör gällande bättre rätt först sedan utmätning har skett.

Första stycket har motsvarande tillämpning, om tredje man gör gällande att han äger utrustning eller annat som framstår såsom tillbehör till utmätt egendom.

Väcker tredje man ej talan i enlighet med föreläggande enligt första eller andra stycket, har han förlorat sin rätt mot sökanden, om ej denne har väckt

[1] Hänvisningen avser SjöLförslaget i lagrådsremissen.

talan i saken mot tredje mannen inom den nämnda tiden.

20 § Om det finns anledning antaga att gäldenären är ägare till annan lös egendom än registrerat skepp eller registrerat luftfartyg utan att sådant fall som avses i 16—18 §§ föreligger, får egendomen utmätas med förbehåll för tredje mans rätt.

Kronofogdemyndigheten skall, om det finnes ändamålsenligt, förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje mannen inom en månad från att föreläggandet delgivits honom. Väcker sökanden ej talan i enlighet med föreläggandet, skall utmätningen hävas, om icke tredje mannen har väckt talan i saken mot sökanden inom den nämnda tiden.

21 § Har fordran eller annan rättighet blivit utmätt och råder tvist om fordringens eller rättighetens bestånd, har 20 § andra stycket motsvarande tillämpning.

Detta gäller även när tvisten i fall som avses i 3 § andra stycket rör i vad mån pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran.

22 § Gäldenären antages vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart, om det ej framgår att den tillhör tredje man.

23 § När överlåtelse av fast egendom beror av villkor som ännu ej är uppfyllt, utgör överlåtelsen ej hinder mot utmätning av egendomen för fordran hos överlåtaren. Utmätningen omfattar i sådant fall även överlåtarens rätt mot den som har förvärvat egendomen. Uppfylls villkoret, gäller utmätningen därefter endast överlåtarens rätt mot förvärvaren.

Utmätning av fast egendom får även äga rum för fordran hos den som förvärvat egendomen, fastän hans förvärv beror av villkor. Återgår hans förvärv, omfattar utmätningen därefter endast den rätt som han i sådant fall har mot den som överlät egendomen.

24 § Sker utmätning av fast egendom och gör tredje man gällande bättre rätt till egendomen eller vad som framstår som tillbehör, har 19 § motsvarande tillämpning.

25 § Sedan utmätt egendom har sålts eller utmätt fordran indrivits har 19 och 24 §§ motsvarande tillämpning beträffande rätten till influtna medel, om ej tredje mannen efter meddelat föreläggande förlorat sin rätt mot sökanden.

Om tredje mans rätt i övrigt sedan utmätt egendom har sålts finns bestämmelser i 15 kap.

Återvinning

26 § Har gäldenären bortgivit egendom eller har hans ekonomiska ställning försämrats genom annan rättshandling som kan vara föremål för återvinning vid konkurs och saknar han utmätningsbara tillgångar som förslår till betalning av sökandens fordran, har 28—34 och 36—38 §§[1]

[1] Hänvisningen avser det förslag till lag om ändring i konkurslagen som framlagts i Utsökningsrätt X. Betr. alternativ text se s. 273.

konkurslagen (1921:225) motsvarande tillämpning. Härvid skall dagen för ansökan om utmätning räknas som fristdag.

Finner kronofogdemyndigheten att rätt till återvinning föreligger, får egendom som är föremål för återvinning eller fordran som följer av rätt till återvinning utmätas för sökandens fordran.

Bestrider tredje man att rätt till återvinning föreligger och kan invändningen ej lämnas utan avseende, har 20 § andra stycket motsvarande tillämpning.

Uppkommer efter återvinning överskott i utmätningsärendet, skall det redovisas till tredje mannen.

Verkan av utmätning eller betalning

27 § När beslut om utmätning har meddelats, får gäldenären ej till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

Första stycket utgör ej hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om förbud mot pantsättning av sådan handling när den tagits om hand av kronofogdemyndigheten finns bestämmelser i 7 kap. 6 § och 13 kap. 5 §.

Om nyttjandet av utmätt egendom m.m. finns bestämmelser i 7 kap. 4 § andra stycket och 13 kap. 6—10 §§.

28 § Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om ej annat följer av andra stycket eller 8 kap. 6 §.

Utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför ej förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen upptages på inskrivningsdag. Antecknas samma dag mer än en utmätning, skall den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i främmande stat innan det tagits om hand av kronofogdemyndigheten, skall den rätt som vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom medför företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen upptages senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

29 § Medel som gäldenären i anhängigt ärende inbetalar till kronofogdemyndigheten anses omedelbart utmätta i ärendet, om betalningen ej har skett med villkor som strider häremot.

30 § Utmätning medför befogenhet för kronofogdemyndigheten att bevaka gäldenärens rätt mot sekundogäldenär eller annan tredje man eller söka dödning av skuldebrev eller annan handling.

När andel i dödsbo har utmätts, kan myndigheten begära att boets egendom avträds till förvaltning av boutredningsman eller att skiftesman förordnas. För skifte som innefattar eftergift av gäldenärens rätt fordras myndighetens samtycke enligt 27 §.

Sammanträffande av utmätningar

31 § Om viss egendom utmäts av mer än en kronofogdemyndighet, skall ärendena i fortsättningen handläggas gemensamt av den som de i samråd beslutar eller kronofogdemyndigheten i gäldenärens hemvist bestämmer.

32 § Innan kronofogdemyndighet enligt 31 § överlämnar ärende skall den vidtaga sådana i 7 kap. föreskrivna åtgärder som ej bör anstå.

Hävande av utmätning och annan rättelse

33 § Om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man, skall utmätningen hävas, såvida ej tredje mannen efter meddelat föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Har egendomen sålts, gäller hävandet av utmätningen endast rätten till influtna medel.

Utmätning skall också hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran ej kan antagas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

Om villkor för att försäljning skall få ske finns bestämmelser i 9—13 kap.

34 § Finner kronofogdemyndigheten av annat skäl att utmätt egendom ej bort utmätas, skall rättelse ske.

Sådan rättelse får dock ej vidtagas senare än två veckor från utmätningen annat än om talan har fullföljts mot denna.

35 § Kronofogdemyndigheten skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, höra sökanden innan utmätning hävs enligt 33 § eller annan rättelse sker enligt 34 §.

6 KAP.

Undantag från utmätning

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov

1 § Från utmätning undantages

1. kläder och andra föremål som tjänar uteslutande till gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde,

2. möbler, husgeråd och annan utrustning, i den mån egendomen är nödvändig för ett hem och dess skötsel,

3. arbetsredskap och annan utrustning som behövs för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning samt djur, foder och sådant som i övrigt behövs för hans försörjning, allt till skäligt värde,

4. föremål med sådant övervägande personligt värde för gäldenären att det måste anses uppenbart obilligt att taga egendomen i anspråk,

5. hyresrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad eller behövs för hans förvärvsverksamhet, även om hyresrätten får överlåtas,

6. bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad, om gäldenären ej vid förvärv av bostadsrätten åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer och det ej med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att bostadsrätten undantages från utmätning,

7. pengar, banktillgodohavande, annan fordran och förnödenheter, i den mån annat ej är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock icke utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

2 § När gäldenären har familj, bestäms vad som får undantagas enligt 1 § med skälig hänsyn även till vad familjen brukar eller behöver.

Om gäldenären eller någon som tillhör hans familj lider av lyte eller allvarlig sjukdom, skall det beaktas.

Undantag enligt 1 § 7 bestäms med skälig hänsyn även till gäldenärens underhållsbörda.

3 § Vid utmätning hos dödsbo har 1 och 2 §§ motsvarande tillämpning i fråga om dödsboet tillhörig egendom som den dödes efterlevande familj brukar eller behöver. I stället för 1 § 7 gäller dock 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

I övrigt är 1 och 2 §§ ej tillämpliga vid utmätning hos juridisk person.

4 § Om egendom som avses i 1 § 1—3 har sådant värde att den ej kan undantagas enligt vad som sägs där, får utmätning ske med förbehåll att gäldenären efter egendomens försäljning skall av den behållna köpeskillingen utfå visst skäligt belopp för att kunna anskaffa vad han behöver i den sålda egendomens ställe.

Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift

5 § Egendom, som till följd av sin beskaffenhet eller enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot borgenärerna ej får överlåtas, får ej heller utmätas, om ej annat följer av lag eller annan författning.

6 § Medel, som för särskilt angivet ändamål har anvisats gäldenären av staten, kommun eller annan menighet eller av samfund, stiftelse eller inrättning med allmännyttigt syfte eller har insamlats bland allmänheten, får ej utmätas, om det strider mot det angivna ändamålet.

Sedan medlen har betalats ut gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda.

7 § Skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, får ej utmätas medan skadeståndet innestår hos den som skall utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå såsom livränta, gäller det sagda rätten till livräntan.

Sedan skadeståndet har betalats ut får vad som hålls avskilt ej utmätas, om skadeståndet skulle tillgodose försörjningsbehov som alltjämt kvarstår eller, i annat fall, mindre än två år förflutit från att medlen betalades ut.

8 § Rätt till pension eller till annan livränta än som avses i 7 § får ej utmätas i den mån rättigheten behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom. Detta gäller dock ej, om gäldenären vid förvärv av rättigheten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer.

9 § När rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant ej får utmätas, får ej heller rätt till vederlag för utnyttjande av rättigheten utmätas innan denna har utnyttjats så som förutsätts för att vederlag skall utgå och vederlaget kan beräknas.

10 § Beträffande utmätning av avlöning eller därmed jämställd ersättning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta meddelas föreskrifter i 8 kap.

Om förbud mot utmätning i vissa andra fall gäller särskilda bestämmelser.

11 § Medel som ej får utmätas medan de innestår hos annan får ej heller sedan de utbetalats utmätas förrän nästa dag.

Pantsatt egendom m.m.

12 § Bestämmelserna i 1—9 §§ hindrar ej, att utmätning äger rum för fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egendomen.

Nämnda bestämmelser hindrar ej heller utmätning av egendom som har belagts med kvarstad för fordran, i den mån utmätning är tillåten enligt 17 kap. 9 §.

Förfarandet vid prövningen

13 § Gäldenären skall lämna de uppgifter som är tillgängliga för honom och som behövs för kronofogdemyndighetens prövning av vad som bör undantagas från utmätning. Myndigheten skall förfara efter vad som är känt eller kan utrönas utan omgång.

14 § Anvisar gäldenären viss egendom till utmätning, hindrar bestämmelserna i 1—11 §§ ej att egendomen utmäts, om den kan överlåtas och utmätning ej uppenbart strider mot vad som är påkallat av hänsyn till gäldenärens eller hans familjs behov.

7 KAP.

Säkerställande av utmätning

Åtgärder beträffande lös egendom

1 § Utmätning av lös egendom skall omedelbart säkerställas genom åtgärder som föreskrivs nedan.

I fall som avses i 5 kap. 15 § skall dock åtgärd för säkerställande av utmätningen ej utan särskilt yrkande vidtagas innan försäljning begärts.

Utöver vad som sägs nedan skall kronofogdemyndigheten vidtaga de åtgärder som behövs i varje särskilt fall.

2 § Pengar samt löpande skuldebrev och annat bevis vars företeende utgör villkor för fordrans utkrävande eller rättighets utövning skall tagas i förvar.

Detsamma gäller, om pantbrev i skepp eller fast egendom eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg utmäts hos den intecknade egendomens ägare.

Anträffas ej bevis som nämns i första eller andra stycket, utgör det icke hinder mot utmätning, om det kan antagas att beviset undanhålls eller förkommit. I sådant fall skall sekundogäldenär eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

3 § Utmäts annan fordran eller rättighet än som avses i 2 §, skall sekundogäldenär eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Vid utmätning av rättighet som avses i 7 kap. jordabalken eller av byggnad på ofri grund skall fastighetens ägare underrättas. Om utmätning av bostadsrätt underrättas bostadsrättsföreningen.

4 § Annan lös egendom än som avses i 2 och 3 §§ skall tagas i förvar eller utmärkas som utmätt och, om det är lämpligt, förseglas.

Kronofogdemyndigheten bestämmer i vad mån egendom som ej tages i förvar eller förseglas får nyttjas.

5 § Bestämmelsen i 4 § första stycket hindrar ej utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg som ej är tillgängligt.

6 § Pantbrev eller inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmätta reservdelar till luftfartyg och ej har belånats, skall på anmodan överlämnas till kronofogdemyndigheten och får därefter ej pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

7 § Äganderättsförbehåll hindrar ej att egendomen tages i förvar, utmärks eller förseglas, om förvärvarens rätt utmäts.

Överlåtaren skall underrättas om utmätningen.

8 § Även egendom som är i tredje mans besittning får tagas i förvar, utmärkas och förseglas, när sådan åtgärd föreskrivs i 2—6 §§. Tages

egendomen ej i förvar, skall förbud meddelas innehavaren att utan kronofogdemyndighetens tillstånd utge egendomen eller vidtaga annan åtgärd därmed till skada för sökanden.

Om tredje man har pant- eller retentionsrätt till egendom som tages i förvar, innehar kronofogdemyndigheten egendomen för hans räkning.

9 § Även andra handlingar än som nämnts ovan får tagas i förvar, om de visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller behövs vid nyttjande av egendomen. 8 § har motsvarande tillämpning.

10 § Kronofogdemyndigheten skall förteckna utmätt lös egendom och uppskatta dess värde. Vid behov får sakkunnig person anlitas för värderingen.

Även handlingar som tages i förvar skall förtecknas.

Myndigheten får försäkra utmätt lös egendom.

11 § Utmäts egendom som redan är utmätt för annan fordran eller belagd med kvarstad, anpassas förfarandet därefter.

Provisorisk åtgärd

12 § Kan utmätning av viss lös egendom ej verkställas genast, får kronofogdemyndigheten likväl vid behov taga egendomen i förvar eller vidtaga annan åtgärd som anges i 1—10 §§.

När sådan åtgärd vidtagits, har 5 kap. 27 § motsvarande tillämpning.

Åtgärden får ej upprätthållas längre än som är nödvändigt. Har utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden hävas. Är tvist om sökandens fordran anhängig vid domstol, kan dock denna förordna att åtgärden skall bestå tills vidare.

Åtgärder beträffande fast egendom

13 § Om åtgärder beträffande utmätt fast egendom och om dess nyttjande finns föreskrifter i 13 kap. 3—10 §§.

14 § I fall som avses i 5 kap. 23 § skall tredje mannen underrättas och förbud meddelas honom att till annan än kronofogdemyndigheten eller den myndigheten anvisar betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären.

15 § Kronofogdemyndigheten får försäkra utmätt fast egendom.

Anmälan till register

16 § Angående anmälan för anteckning i register finns särskilda bestämmelser.

8 KAP.

Utmätning av avlöning m. m.

Inledande bestämmelser

1 § I fråga om utmätning av avlöning eller belopp vilka utgår som pension eller livränta gäller de särskilda bestämmelser som meddelas nedan.

Med avlöning jämställs annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares.

Bestämmelserna i detta kapitel är ej tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

Avlöning

2 § Avlöning som innestår hos arbetsgivaren får ej utan gäldenärens medgivande i ärendet tagas i anspråk, om det med skäl kan antagas att gäldenären gjort vad han förmått för att betala skulden.

Första stycket gäller dock ej i fråga om ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad.

Ersättning som utgår i stället för semester och innestår hos arbetsgivaren får ej i något fall utmätas utan gäldenärens medgivande i ärendet. Detta gäller även semestermedel som av arbetsgivaren har betalats till särskild kassa och innestår hos denna.

3 § När hinder ej möter enligt 2 §, får förordnande om utmätning meddelas beträffande avlöning som förfaller under viss i förordnandet angiven tid eller beträffande viss avlöningspost.

Förordnandet får endast omfatta belopp som uppenbart överstiger vad som åtgår för gäldenärens och hans familjs försörjning samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Om förordnandet avser ersättning som nämns i 2 § andra stycket, skall särskild hänsyn tagas till detta förhållande.

Skatteavdrag har företräde framför utmätning. Om förhållandet mellan införsel och utmätning finns bestämmelser i 4 kap. 17 §.

4 § Utan gäldenärens medgivande i ärendet får utmätning ej under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än tre månader eller, om fordringens art ger särskild anledning till det, sex månader. Utmätning får ej heller under två kalenderår efter varandra ske så att avlöningen kommer att i en följd eller utan större uppehåll tagas i anspråk under längre tid än som nyss sagts. Det bör om möjligt undvikas, att avlöningen tages i anspråk under gäldenärens semester eller i omedelbar anknytning till denna. Gäldenären kan återkalla sitt medgivande när utmätning har tillämpats sex månader eller förhållandena ändrats väsentligt.

Bestämmelserna i första stycket är ej tillämpliga i fall som avses i 2 § andra stycket. Meddelas i annat fall förordnande om utmätning beträffande viss avlöningspost, skall det vid tillämpning av första stycket anses gälla den tid på vilken den posten belöper.

5 § I ärende om utmätning av avlöning har bestämmelserna om införsel i

4 kap. 9, 11—13, 19, 20 och 22 §§ motsvarande tillämpning.

6 § Utmätningen skall vid tillämpning av förmånsrättslagen (1970:979) anses verkställd när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning.

7 § Sedan avlöning har betalats ut gäller om utmätning av medlen vad som sägs i 6 kap.

8 § Samtidigt som avlöning utmäts i den ordning som sägs här ovan får även annan tillgång utmätas till säkerhet för sökandens fordran. Med vidare åtgärd i den delen får anstå under högst ett år i avvaktan att avlöning innehålls till betalning av fordringen.

9 § Försätts gäldenären i konkurs, får förordnande om utmätning ej tillämpas beträffande avlöning som förfaller under konkursen.

Pension eller livränta

10 § Bestämmelserna i 2—9 §§ gäller i tillämpliga delar även beträffande utmätning av belopp vilka utgår som pension eller livränta. Om beloppen förfaller med längre mellanrum än en månad, skall vid tillämpning av 4 § iakttagas att utmätning ej får ske i vidare mån än om de förfallit månadsvis.

11 § Har enligt 10 § förordnande om utmätning för viss fordran meddelats beträffande belopp vilka utgår som pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, skall den senare utmätningen anses ha skett även för obetald del av den förra fordringen.

Påföljd

12 § Vad som i 4 kap. 28 § föreskrivs om påföljd när beslut om införsel ej iakttages har motsvarande tillämpning i fråga om utmätning enligt detta kapitel.

9 KAP.

Vissa gemensamma bestämmelser om exekutiv försäljning m. m.

Allmänna föreskrifter

1 § Utmätt egendom säljs genom kronofogdemyndighetens försorg enligt vad som sägs nedan och i 10—13 kap.

I 10 kap. finns föreskrifter om indrivning av utmätt fordran och åtgärder beträffande utmätt pantbrev eller annan inteckningshandling.

Bestämmelser om försäljning av utmätt egendom gäller i tillämpliga delar även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs.

2 § Visar sökanden att hans fordran är förenad med bättre förmånsrätt än som följer av utmätningen, kan han begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till förstnämnda förmånsrätt. Såvitt angår egendom för vilken enligt 11—13 kap. skyddsbelopp skall bestämmas gäller om sådan begäran vad som föreskrivs om utövning av borgenärs anslutningsrätt.

3 § När utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke, om domen ej äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft. Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av betalningsföreläggande och gäldenären sökt återvinning.

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård bör utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

4 § Har tredje man eller sökanden enligt 5 kap. 19, 20, 24 eller 26 § förelagts att väcka talan och är tvisten av väsentlig betydelse, får den utmätta egendomen ej utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten blivit slutligt avgjord eller, om föreläggandet givits tredje mannen, tiden för väckande av talan utgått. Egendom som avses i 3 § tredje stycket ovan får dock säljas utan tredje mannens samtycke. Rör tvisten utmätt pantbrev eller annan inteckningshandling, gäller 10 kap. 15—17 §§.

Pågår i annat fall rättegång om utmätt egendom, får kronofogdemyndigheten ge det anstånd som är påkallat av omständigheterna.

5 § I övrigt gäller att försäljning av utmätt egendom skall ske utan onödigt dröjsmål. I 11—13 kap. finns särskilda tidsfrister beträffande sådan egendom som avses där.

Kronofogdemyndigheten får bevilja anstånd på begäran av utmätningssökanden eller gäldenären. På begäran av gäldenären får dock anstånd beviljas endast om utmätningssökanden medger det eller särskilda skäl föreligger.

6 § När utmätning skett hos dödsbo, får egendomen ej utan dödsboets samtycke säljas innan en månad förflutit från att bouppteckning förrättades eller tiden därför gick ut eller, om boet förvaltas av boutredningsman, innan uppgörelse skett med borgenärerna.

Försäljning får dock ske, om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen på annan grund än utmätningen eller om det föreligger sådant skäl till försäljning som nämns i 3 § tredje stycket.

När andel i dödsbo har utmätts, bör skifte avvaktas, om det ej medför oskäligt dröjsmål.

7 § I fråga om fast egendom anges särskilda hinder mot försäljning i 13 kap.

Andel i egendom

8 § Om andel i viss lös eller fast egendom har utmätts, kan kronofogdemyndigheten på yrkande av sökanden, gäldenären eller annan delägare

förordna att hela egendomen skall säljas. Yrkande som någon av nämnda sakägare framställer skall delges de övriga med föreläggande att inkomma med yttrande inom viss tid. I fråga om hinder mot försäljningen har 6 och 7 §§ lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt motsvarande tillämpning.

Första stycket får ej utan synnerliga skäl tillämpas i fråga om egendom som ingår i enkelt bolag eller partrederi.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller ej andel i fordran, om andelen med fördel kan indrivas för sig. I annat fall har bestämmelserna motsvarande tillämpning i fråga om såväl indrivning som försäljning av fordringen.

9 § Bifalles yrkande om försäljning som avses i 8 §, anses hela egendomen utmätt. Försäljning får ej äga rum innan beslutet har vunnit laga kraft.

Framställs ej yrkande som avses i 8 § eller vinner sådant yrkande ej bifall, skall den utmätta andelen bjudas ut till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet eller, i fråga om andel i fordran, drivas in när det kan ske. Detsamma gäller, om yrkande som avses i 8 § har bifallits men försäljning av hela egendomen ej kommer till stånd.

Tredje mans rätt till betalning

10 § Den som har sjöpanträtt i annat fartyg än registrerat skepp eller i gods i fartyg eller har luftpanträtt i luftfartyg som ej är registrerat eller i gods i luftfartyg skall för att få betalning anmäla sin fordran innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall äga rum.

Om sådan borgenärs rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrks, kan han även begära att denna säljs för fordringen. Har sådan begäran framställts, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller.

11 § Borgenär som innehar utmätt egendom med pant- eller retentionsrätt är skyldig att taga betalning i förtid i den ordning som anges i 14 kap. men är icke pliktig att avstå från sin rätt utan att hans fordran blir betald, om ej försäljning sker för fordran med lika eller bättre rätt.

12 § Den som har förmånsrätt enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979) och anmäler sin fordran enligt vad som anges i 10 § ovan har rätt att få betalning, om det ej är obehövligt för att trygga honom eller dem som har sämre förmånsrätt i egendomen enligt förstnämnda lagrum.

Vid prövningen skall hänsyn tagas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i gäldenären tillhörig egendom.

13 § För konkursbos kostnader, vilka enligt 81 § konkurslagen (1921:225) får uttagas ur egendom som säljs exekutivt under konkurs, utgår betalning, om de anmäls enligt vad som anges i 10 § ovan.

Skall fartyg eller luftfartyg som ej är infört i skepps- eller luftfartygsregistret eller gods i fartyg eller i luftfartyg säljas exekutivt under konkurs, äger även borgenär som för sin fordran har förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979) rätt att erhålla betalning, om fordringen anmäls i nämnd ordning.

14 § Om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom utmätts finns särskilda bestämmelser i 11—13 kap.

15 § Angående rätt till betalning ur överskott när fordran eller kostnad ej anmälts i tid finns bestämmelse i 14 kap. 8 § andra stycket.

Insättning av influtna medel

16 § Medel som influtit i utmätningsärende skall utan dröjsmål insättas i bank mot ränta. Finns anledning antaga att utbetalning kommer att ske inom två veckor från att medlen influtit, behöver dock insättning i bank ej ske.

Avbrytande av verkställigheten

17 § Verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall uttagas i ärendet.

Undantag från första stycket kan följa av 10 § andra stycket ovan, 11 kap. 5 §, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 13 §.

Handräckning efter försäljning

18 § När utmätt egendom sålts, har köparen rätt att vid behov få handräckning enligt 17 kap. 17 § för att komma i besittning av vad han förvärvat.

10 KAP.

Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m.

Försäljning

1 § Utmätt lös egendom säljs på offentlig auktion enligt vad som sägs nedan, om ej annat bestäms med stöd av 8 §.

Auktion hålls av kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anlitar.

Detta kapitel gäller ej sådan lös egendom som avses i 11 och 12 kap.

2 § Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kan det förutses att sammanträde behöver hållas för fördelning av köpeskillingen, skall kungörelsen innehålla uppgift om sammanträdet.

Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall i god tid underrättas särskilt.

3 § I den mån anledning föreligger skall kronofogdemyndigheten vid auktionen lämna en kortfattad redogörelse för vad som förekommit i ärendet och ange villkoren för försäljningen.

4 § Inrop får ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Innehar tredje man egendomen med pant- eller retentionsrätt och är han ej enligt 9 kap. 11 § pliktig att avstå från pant- eller retentionsrätten utan att hans fordran blir betald, får egendomen säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av fordringen.

Utan hinder av första och andra styckena skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det.

5 § Köpeskillingen för inropad egendom skall betalas genast. Kronofogdemyndigheten kan dock ge anstånd med undantag för handpenning som myndigheten bestämmer. Egendomen skall hållas inne till dess full betalning sker.

Om köpeskillingen eller handpenningen ej betalas genast efter inropet, skall egendomen ropas ut på nytt.

Har anstånd givits, blir inropet ogiltigt, om full betalning ej sker inom föreskriven tid.

6 § Sker ej inrop som godtages och fullföljs, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att egendomen blivit såld och saknas anledning antaga att den kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, har 2—5 §§ motsvarande tillämpning. Anmälan av fordran som skett för en auktion gäller även för senare försäljningsförsök.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

7 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk för bestridande av förrättningskostnaderna för den förra auktionen samt för vård och förvaltning av egendomen under tiden mellan försäljningarna. Om köpeskillingen vid den nya auktionen understiger det bud som antagits vid den förra, skall återstoden av handpenningen användas för att så långt den förslår täcka skillnaden. Vad som ej behöver tagas i anspråk härtill skall återlämnas. Blir egendomen ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som blivit onyttiga och ersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

8 § Utmätt egendom, som ej kan antagas vara föremål för okänd sjö- eller luftpanträtt, får säljas under hand, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås. Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall om möjligt beredas tillfälle att yttra sig i frågan.

Innan egendom säljs under hand skall anbud infordras. Lämnas ej anbud som godtages, skall auktion utsättas.

I fråga om försäljningsvillkoren tillämpas 4 och 5 §§.

Fullföljs ej köpet, har 7 § motsvarande tillämpning. Vad som i 7 § första stycket sägs om auktion gäller även försäljning under hand.

Egendom som innehas under äganderättsförbehåll

9 § Har utmätning skett av gäldenärs rätt till egendom som han förvärvat av tredje man under äganderättsförbehåll och är lagen (1915:219) om avbetalningsköp tillämplig på avtalet, får försäljning ej äga rum utan att betalningsskyldighet som åvilar gäldenären fullgörs enligt 6 § tredje stycket nämnda lag, om ej gäldenären enligt avtalet är berättigad att överlåta sin rätt utan tredje mannens samtycke eller denne samtycker.

Har tredje mannens samtycke inhämtats, skall den som förvärvar gäldenärens rätt ensam svara för dennes skyldigheter enligt avtalet.

Första och andra styckena har motsvarande tillämpning i fråga om egendom som har förvärvats under äganderättsförbehåll utan att lagen om avbetalningsköp är tillämplig. Om gäldenärens betalningsskyldighet i avtalet bestämts på ett från avbetalningsköp avvikande sätt, får vid försäljning tillämpningen av 6 § tredje stycket nämnda lag jämkas till vad som finnes skäligt.

Indrivning av utmätt fordran

10 § Har fordran utmätts, skall kronofogdemyndigheten söka driva in fordringen hos sekundogäldenären i stället för att sälja den.

11 § Kronofogdemyndigheten skall utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att till myndigheten betala sin skuld, om den är förfallen till betalning.

Myndigheten får med sekundogäldenären avtala om förtida betalning och den nedsättning av fordringens belopp som kan föranledas därav.

12 § Betalar sekundogäldenären ej frivilligt, skall kronofogdemyndigheten utsöka fordringen, om exekutionstitel finns.

Vad som i 5 kap. 21 § första stycket föreskrivs om föreläggande för sökanden att väcka talan när tvist råder om fordrans bestånd får tillämpas även när sekundogäldenären underlåter att betala utmätt fordran ehuru tvist ej råder.

13 § Fordran som ej kan indrivas inom rimlig tid får säljas, om det finnes lämpligt och ej eljest hinder möter.

Åtgärder efter utmätning av pantbrev m.m.

14 § När pantbrev i skepp eller fast egendom blivit utmätt, får antingen den intecknade egendomen tagas i anspråk enligt 15 § eller pantbrevet pantförskrivas till sökanden enligt 16 §.

Pantbrev får ej säljas.

15 § Om sökanden vill att den intecknade egendomen skall tagas i anspråk, skall yrkande därom framställas inom en månad från utmätningen.

Har föreläggande givits enligt 5 kap. 21 § andra stycket, får beslut att egendomen tages i anspråk ej meddelas innan tvisten blivit slutligt avgjord, om ej rätten finner att hinder icke möter.

När kronofogdemyndigheten meddelat beslut om att den intecknade egendomen tages i anspråk, anses den utmätt.

16 § Pantförskrivning av pantbrevet sker genom att kronofogdemyndigheten till sökanden utfärdar bevis att det utgör pant för dennes fordran och överlämnar pantbrevet eller, om annan än den intecknade egendomens ägare innehar detta, underrättar innehavaren om pantförskrivningen. I underrättelsen skall anges att innehavaren ej får utlämna handlingen till skada för sökanden. Andel i pantbrev som tillkommer delägare i intecknad egendom får ej pantförskrivas för sig.

Bestämmelsen i 15 § andra stycket har motsvarande tillämpning beträffande pantförskrivning av pantbrevet.

17 § Bestämmelserna i 14—16 §§ har motsvarande tillämpning efter utmätning av skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

Pantförskrivning av inteckningshandlingen omfattar ej personligt betalningsansvar som enligt handlingen åvilar svaranden. Är inteckningshandlingen obelånad, skall kronofogdemyndigheten anteckna på handlingen att ansvarigheten upphört.

11 KAP.

Försäljning av registrerat skepp

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt skepp som är infört i skeppsregistret säljs på offentlig auktion enligt vad som sägs nedan.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till skepp.

2 § I fall då skepp skall säljas exekutivt under konkurs eller enligt 10 § andra stycket[1] sjölagen (1891:35 s. 1) på begäran av ägaren räknas det som utmätt, när begäran om försäljning inkommit till kronofogdemyndigheten och skeppet tagits ur drift.

Tidsfrist för försäljning

3 § Utmätt skepp bör säljas inom fyra månader från att beslut om utmätning meddelades eller, i fall som avses i 5 kap. 15 § eller 2 § ovan,

[1] Hänvisningen avser SjöL.förslaget i lagrådsremissen.

begäran om försäljning inkom till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 9 kap. 5 §.

Utlösnings- och anslutningsrätt

4 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av skeppets försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan skeppet har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

5 § Hör skeppet till konkursbo, kan förvaltaren, om arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen skall utgå ur skeppet, begära att skeppet säljs för den fordringen.

Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt eller panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979), kan begära att skepp som hör till konkursbo säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning ur skeppet är ostridig eller styrks. Om borgenär vars fordran är förenad med sjöpanträtt har framställt sådan begäran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för konkursboets eller annan borgenärs räkning förfaller.

Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i utmätt skepp som ej hör till konkursbo, har samma befogenhet som enligt andra stycket. Begagnar han sig därav, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för exekutionsfordringen förfaller.

Bestämmelserna i 4 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa konkursbo eller borgenär som begärt att skeppet säljs för fordran som anges ovan.[1]

Åtgärder före auktion

6 § Auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid auktionen.

7 § Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

8 § Har auktionen ej blivit utlyst så som angivits i 6 och 7 §§, skall den inställas och ny tid utsättas, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Förhandling och sakägarförteckning

9 § Vid början av auktionen skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna

[1] Ang. alternativ text se s. 370.

åtgärder. Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran anmälts hos kronofogdemyndigheten före auktionen, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

När förhandlingen har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

10 § I sakägarförteckningen upptages, förutom exekutionsfordringen, fordran för vilken skeppet svarar på grund av sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt samt förrättningskostnader.

Om skeppet hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptages fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10, 11 eller 12 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp tagits i anspråk enligt 10 kap. 15 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

11 § Fordringarna upptages efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptages före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptages närmast före exekutionsfordringen.

Fordran upptages i förteckningen även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas, upptages fordringen med det företräde som tillkommer den om inteckningen beviljas.

När försäljning begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej annat följer av 5 §.

12 § Fordran upptages med det belopp till vilket den beräknas uppgå den dag då fördelningssammanträde skall äga rum. Beträffande fordran med sjöpanträtt skall iakttagas vad som föreskrivs i 249 § andra stycket andra punkten[1] sjölagen (1891:35 s. 1). Panträtt på grund av inteckning får ej åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 264 §[1] sjölagen. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptages återstoden som ägarhypotek.

Om i skeppet gäller pantbrev som ej innehaves av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej blivit anmäld, upptages pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptages utan tillägg enligt 264 §[1] sjölagen.

13 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. det lägsta bud som måste avges för att skeppet enligt 14 § skall få säljas,

3. betalningsvillkoren.

[1] Hänvisningen avser SjöL.förslaget i lagrådsremissen.

Villkor för försäljning

14 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för skeppet och andra medel som finns att tillgå.

15 § Köpeskillingen skall betalas kontant. Efter medgivande av borgenär vars fordran enligt sakägarförteckningen är förenad med panträtt på grund av inteckning får dock vad som faller inom köpeskillingen och pantbrevets belopp innestå i avräkning på köpeskillingen, om det ej är fråga om sådan fordran som avses i 11 § tredje stycket.

I sakägarförteckningen skall anmärkas, om fordran ej får innestå.

16 § Den som ropar in skeppet är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en sjättedel av köpeskillingen, dock ej mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur skeppet.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning i skeppet, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 22 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Ogulden del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 6 § kungjorts för köpeskillingens fördelning.

När köpeskillingen till fullo betalats, får köparen komma i besittning av skeppet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på köpeskillingen och den förra ägaren blir fri från ansvar härför.

17 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt köparens rätt att komma i besittning av skeppet, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv begärt försäljning motsätter sig det.

Auktionen

18 § Innan skeppet ropas ut skall redogörelse lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att skeppet ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 19 §.

19 § Innan inrop godtages skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 14 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtages fastän förrättningskostnaderna ej blivit täckta.

Inrop får icke mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

20 § Sedan inrop godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall skeppet ropas ut på nytt.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

21 § Sker ej inrop som godtages och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att skeppet blivit sålt och saknas anledning antaga att skeppet kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, har 6—20 §§ motsvarande tillämpning. Anmälan som skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

22 § När ny auktion hålls sedan inrop blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte sex procent årlig ränta därå från utsatt dag för köpeskillingens fördelning till och med den nya dagen för sådan fördelning och för att även förrättningskostnad och ersättning enligt 18 kap. 15 § med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om ändrade förhållanden inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nya inroparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir skeppet ej sålt vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som blivit onyttiga och ersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

23 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen komma i besittning av skeppet, om ej annat har förordnats enligt 19 kap. 40 § andra stycket innan han blivit berättigad därtill. Får han på grund av sådant förordnande ej komma i besittning av skeppet och är hindret ej hävt inom tre månader från utsatt dag för köpeskillingens fördelning, får han frånträda köpet och återfå vad han betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

12 KAP.

Försäljning av registrerat luftfartyg m. m.

1 § Beträffande exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg har bestämmelserna i 11 kap. motsvarande tillämpning, om ej annat föreskrivs nedan.

I fråga om vissa främmande luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådana luftfartyg skall även tillämpas lagen (1955:229) i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till luftfartyg eller reservdelar.

2 § Vad som i 11 kap. 5, 7 och 10 §§ sägs om sjöpanträtt skall i stället gälla luftpanträtt.

Kungörandet av auktion enligt 11 kap. 6 § skall ske minst sex veckor i förväg. Underrättelser enligt 11 kap. 7 § skall sändas i rekommenderade brev minst en månad före auktionen. Innehåller inskrivningsboken uppgift om adress, skall den användas. Bestämmelsen i 11 kap. 8 § är tillämplig även beträffande dessa föreskrifter.

3 § Vad som i 11 kap. 12 och 15 §§ sägs om pantbrev och tillägg skall i stället gälla intecknat skuldebrev och ränta som anges i 19 a § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. I fall som avses i 11 kap. 12 § andra stycket upptages, i stället för tio procents tillägg, ett års ränta enligt det intecknade skuldebrevet.

Om reservdelar skall säljas på begäran av borgenär som icke har inteckning för sin fordran, får skyddsbelopp enligt 11 kap. 13 § 1 ej i något fall bestämmas högre än till två tredjedelar av det värde som i ärendet har åsatts reservdelarna av sakkunniga som kronofogdemyndigheten anlitat.

I fall som avses i andra stycket får ej heller den som har inteckning i reservdelarna, sedan de sålts, till skada för borgenär som icke har inteckning göra sin rätt gällande till högre belopp än som svarar mot två tredjedelar av köpeskillingen minskad med förrättningskostnaderna. Därvid skall i fall som avses i 11 kap. 22 § handpenning för reservdelarna läggas till köpeskillingen, i den mån den ej skall tillkomma inroparen.

4 § Vid försäljning av flera luftfartyg skall varje luftfartyg utropas för sig. Luftfartyg som är i samma ägares hand och svarar för samma fordringar skall dock utropas gemensamt, om ägaren eller borgenär ej begär särskild försäljning av visst eller vissa luftfartyg. Särskild sakägarförteckning skall upprättas för egendom som utropas för sig. Beträffande fordran för vilken flera luftfartyg svarar skall i förteckningen anmärkas, att mindre belopp än som anges i förteckningen kan komma att falla på egendomen till följd av att köpeskillingen för annan egendom lämnar tillgång till betalning av fordringen eller del därav.

Första stycket har motsvarande tillämpning vid försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar. Luftfartyg och reservdelar får dock ej utropas gemensamt, om fordran bevakats av borgenär som ej har inteckning i reservdelarna.

Reservdelar som ej utropas gemensamt med luftfartyg kan på begäran av ägaren eller borgenär utropas i skilda poster, med förbehåll att försäljning av sådan post sker endast om försäljningen med hänsyn även till de bud som avges för andra poster kan godtas enligt 11 kap. 19 §.

5 § Omfattar inteckning flera luftfartyg eller luftfartyg och reservdelar, får fordringen innestå enligt 11 kap. 15 § endast om all den intecknade egendomen blivit utmätt och säljs vid gemensamt utrop.

I stället för 11 kap. 16 § sjätte stycket gäller 33 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

13 KAP.

Försäljning av fast egendom

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt fast egendom säljs på offentlig auktion enligt vad som sägs nedan, om ej annat följer av 15 eller 57 §.

2 § Vad som i detta kapitel sägs om fordran som är förenad med panträtt gäller även fordran för vilken fast egendom tagits i anspråk enligt 10 kap. 15 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek, om ej annat följer av särskilda bestämmelser nedan.

Förberedande åtgärder

3 § Utmätt fastighet skall beskrivas och värderas så snart det är lämpligt med hänsyn till det fortsatta förfarandet. Tillbehör skall anges i beskrivningen och värderas för sig i den mån det är påkallat med hänsyn till deras värde eller av annan orsak.

Om fastighet som är intecknad gemensamt med annan fastighet skall säljas och särskilt taxeringsvärde saknas för någon av fastigheterna, skall var och en av dem värderas.

Vid behov får sakkunnig person anlitas för beskrivning och värdering.

4 § Fastighetens ägare skall på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar hans äganderätt eller tjänar till upplysning om rättigheter som besvärar fastigheten eller om tillbehör till denna och uppge vilka som har fordran eller rättighet som bör iakttagas vid egendomens försäljning. Kronofogdemyndigheten skall även på annat sätt söka införskaffa utredning i dessa hänseenden samt om den belastning som rättighet utgör och det vederlag som utgår.

5 § Pantbrev som gäller i fastigheten och ej är belånat skall på anmodan överlämnas till kronofogdemyndigheten och får därefter ej pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

Förvaltning av utmätt fastighet

6 § Ägare till utmätt fastighet får ej minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller genom att annat än till husbehov avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångarna eller förändra fastigheten. Om ej annat följer av 8 eller 9 §, får han i övrigt tillgodogöra sig vanlig avkastning till dess fastigheten sålts och skall tillträdas av köparen. Sådan rätt föreligger dock ej i fråga om växande gröda eller annan avkastning som förklarats ingå i försäljningen.

Ägaren får ej upplåta rättighet som går utöver vad som är medgivet enligt första stycket. Kronofogdemyndigheten kan förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning.

På begäran av ägaren kan kronofogdemyndigheten medge undantag från första eller andra stycket i den mån det kan ske utan intrång i utmätningssökandens rätt och i övrigt är lämpligt.

7 § På begäran av borgenär kan kronofogdemyndigheten vid behov taga vård om tillbehör till fastigheten.

8 § Arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som förfaller till betalning under förfarandets gång skall, om borgenär begär det och skäl föreligger, uppbäras av kronofogdemyndigheten eller syssloman som myndigheten förordnar. Kronofogdemyndigheten skall i sådant fall utan dröjsmål meddela den betalningsskyldige förbud att betala till annan än myndigheten eller sysslomannen.

9 § Kan det befaras att ägaren vanvårdar fastigheten eller förfogar över den i strid mot 6 § eller att egendomen på annat sätt försämras i större mån, kan kronofogdemyndigheten på begäran av borgenär förordna syssloman att omhändertaga och förvalta fastigheten.

10 § Arrendeavgift, hyra och annan avkastning som syssloman uppbär skall redovisas till kronofogdemyndigheten vid tidpunkt som myndigheten bestämmer.

Tidsfrist för försäljning

11 § Utmätt fastighet bör säljas inom fyra månader från att beslut om utmätning meddelades eller, i fall som avses i 5 kap. 15 § eller 9 kap. 1 § tredje stycket, begäran om försäljning inkom till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 9 kap. 5 §. Anstånd får ej utan synnerliga skäl medges utöver ett år från nämnda tidpunkt.

Utlösnings- och anslutningsrätt

12 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av fastighetens försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan fastigheten har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

13 § Hör fastigheten till konkursbo, kan borgenär som har fordran med panträtt eller bättre förmånsrätt i fastigheten begära att denna säljs för

hans fordran, om hans rätt till betalning ur fastigheten är ostridig eller styrks. Om borgenär vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten har framställt sådan begäran, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för konkursboets eller annan borgenärs räkning förfaller.

Borgenär, vars fordran enligt lag är förenad med särskild förmånsrätt i utmätt fastighet som ej hör till konkursbo, har samma befogenhet som enligt första stycket. Begagnar han sig därav, får förfarandet ej nedläggas därför att frågan om försäljning för exekutionsfordringen förfaller.

Vill borgenär ansluta sig enligt första eller andra stycket, skall han anmäla det hos kronofogdemyndigheten senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Bestämmelserna i 12 § har motsvarande tillämpning i fråga om rätt att utlösa den som har anslutit sig enligt första eller andra stycket.[1]

Försäljning av fastighetstillbehör

14 § Är det sannolikt att tillbehör kan med fördel säljas för sig utan samtidig försäljning av fastigheten i övrigt, skall kronofogdemyndigheten utsätta sammanträde för prövning av frågan. Till sammanträdet skall myndigheten kalla sökanden, fastighetens ägare och envar för myndigheten känd innehavare av panträtt i fastigheten eller av annan rättighet som kan påverkas av försäljningen.

Blir vid sammanträdet närvarande sakägare ense om att tillbehör bör säljas för sig, förordnar kronofogdemyndigheten i enlighet därmed, om ej särskilda skäl föranleder annat. Uppnås ej enighet om särskild försäljning, får myndigheten förordna därom endast om synnerliga skäl föreligger.

Råder tvist om tillbehör, har 9 § p. 4 § motsvarande tillämpning.

15 § Särskild försäljning av tillbehör sker enligt bestämmelserna om försäljning av utmätt lösöre.

Tillbehör som säljs för sig upphör att höra till fastigheten, även om det ej skils från denna.

16 § Vad som influtit genom särskild försäljning av tillbehör tillkommer dem som har fordringar med rätt i fastigheten med det företräde mellan dem som gäller enligt lag. Den som har fordran med panträtt i fastigheten kan avstå från betalning utan att det minskar hans rätt i fastigheten i övrigt. Innehavare av fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får dock ej avstå från betalning ur tillbehörsmedel under annan förutsättning än att samtycke till avståendet lämnats av såväl ägare till övriga av inteckningen besvärade fastigheter som innehavare av panträtt vilken gäller i en eller flera av fastigheterna med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen.

Avstående som inverkar på villkoren vid fastighetens försäljning på auktion skall ske senast vid bevakningssammanträdet och kan därefter ej återkallas.

17 § Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör

[1] Ang. alternativ text se s. 376.

förslar att förnöja sökanden samt dem som har bättre rätt och ej avstått från betalning, skall förfarandet avbrytas, såvida ej egendomen är avträdd till konkurs och förvaltaren begär att förfarandet skall fortgå.

Åtgärder före försäljning på auktion

18 § Tid och plats för auktion på fastighet bestäms av kronofogdemyndigheten.

Fastighetens ägare och innehavare av nyttjanderätt till fastigheten är skyldiga att låta fastigheten visas på lämplig tid.

19 § För förhandling om försäljningen skall bevakningssammanträde hållas antingen samma dag som auktionen eller lämplig dag före denna.

20 § Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Har kronofogdemyndigheten förordnat om särskild försäljning av tillbehör, får kungörelsen ej utfärdas förrän försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen betalats eller frågan om sådan försäljning förfallit.

21 § Sökanden, ägaren samt kända innehavare av fordringar och rättigheter som bör iakttagas vid auktionen skall i god tid särskilt underrättas om denna.

Har anslutning enligt 13 § ägt rum, skall underrättelse därom ske enligt första stycket.

22 § Har auktionen och sammanträdena ej blivit utlysta så som angivits i 20 och 21 §§, skall de inställas och nya tider utsättas, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Bevakningssammanträde

23 § Vid bevakningssammanträdet skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran eller rättighet anmälts hos kronofogdemyndigheten före sammanträdet, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

Om tillbehör har sålts för sig, behandlas särskilt hur den behållna köpeskillingen för tillbehöret skall användas, i den mån det inverkar på villkoren för fastighetens försäljning.

Sakägarförteckning

24 § När förhandlingen vid bevakningssammanträdet har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

25 § I sakägarförteckningen upptages förutom exekutionsfordringen

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,

3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej sådan rättighet som skall bestå oavsett fastighetens försäljning,

4. förrättningskostnaderna.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptages även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

26 § Fordringar och rättigheter upptages efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptages före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptages närmast före exekutionsfordringen.

Fordran eller rättighet upptages i förteckningen även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas eller är inskrivning av rättighet sökt men ännu ej beviljad, upptages fordringen eller rättigheten med det företräde som tillkommer den om inteckningen eller inskrivningen beviljas.

När försäljning begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning skett enligt 13 §.

27 § Fordran upptages med det belopp till vilket den beräknas uppgå på tillträdesdagen, dock med den begränsning som kan följa av att panträtt ej får åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptages återstoden som ägarhypotek.

Om i fastigheten gäller pantbrev som ej innehaves av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej blivit anmäld, upptages pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptages utan tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken.

28 § Rättighet upptages utan att något belopp anges.

29 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. i vad mån behållen köpeskilling för tillbehör skall användas för betalning av fordringar som upptagits i förteckningen,

3. det lägsta bud som måste avges för att fastigheten enligt 32 § skall få säljas,

4. vilka rättigheter som enligt 33 § första stycket är skyddade utan förbehåll eller enligt 33 § andra stycket skall förbehållas vid försäljningen,

5. betalningsvillkoren och tillträdesdag.

Av fordran som gäller endast i andel i fastigheten skall vid tillämpning av första stycket 1 medräknas så mycket som med hänsyn till andelens storlek och fordringens läge täcks, när övriga fordringar med bättre rätt än

exekutionsfordringen samt förrättningskostnaderna är fullt täckta.

Köpeskilling för tillbehör får ej tagas i anspråk för betalning av fordran inom skyddsbeloppet i vidare mån än som har angivits i sakägarförteckningen.

30 § I sakägarförteckningen skall i förekommande fall erinras om

1. verkan av underlåten uppsägning av arrende- eller hyresavtal i fall som avses i 46 § andra stycket samt rätt till förlängt avtal eller skadestånd som enligt lag tillkommer arrendator eller hyresgäst om han blir uppsagd med anledning av fastighetens försäljning,

2. rätt att bo kvar såsom hyresgäst som enligt lag tillkommer bostadsrättshavare,

3. rätt att bo kvar på fastigheten som kronofogdemyndigheten enligt 36 § tredje stycket har medgivit ägaren.

31 § Om försäljningen enligt 37 § skall ske på avvikande villkor, upprättas sakägarförteckningen i enlighet därmed.

Villkor för försäljning på auktion

32 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för fastigheten, behållen köpeskilling för tillbehör i den mån den enligt sakägarförteckningen skall användas till betalning av fordringar inom skyddsbeloppet, behållen avkastning och andra medel som finns att tillgå.

33 § Tomträtt som inskrivits är vid försäljningen skyddad utan särskilt förbehåll. Annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft är skyddade utan särskilt förbehåll, om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen.

I andra fall än som avses i första stycket skall nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft särskilt förbehållas, om det saknas anledning antaga att de belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Härvid skall rätt till betalning på grund av ägarhypotek ej anses som fordran.

Talan mot beslut varigenom rättighet förbehållits enligt andra stycket får föras endast av den som bestritt att förbehållet görs. Innehavare av rättighet som ej sålunda förbehållits får icke föra talan mot beslut i denna fråga.

Rättighet som ej enligt första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och icke heller förbehållits enligt andra stycket kan skyddas genom förbehåll vid auktionen enligt 39 §.

34 § I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall innestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och icke enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskilling för tillbehör. Detta gäller dock ej, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären yrkat kontant betalning,

2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket eller

3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.

I den mån avräkning ej skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

35 § Den som ropar in fastigheten är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en tiondel av köpeskillingen, dock ej mer än som enligt 34 § skall betalas kontant eller mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur fastigheten.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt i fastigheten, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 43 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Ogulden del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 20 § kungjorts för köpeskillingens fördelning.

36 § Som tillträdesdag räknas den dag då enligt kungörelse fördelningssammanträdet skall äga rum. Kronofogdemyndigheten kan dock medge inroparen att taga vård om fastigheten eller del därav före tillträdesdagen.

Kronofogdemyndigheten får förordna att ogulden avkastning av fastigheten, som enligt 8 eller 9 § skolat betalas till myndigheten eller sysslоman och som har förfallit under tiden till och med den dag köparen tillträtt fastigheten, skall tillkomma denne. Om sådan avkastning i annat fall betalas till köparen, skall denne redovisa därför till myndigheten.

Har förra ägaren ej annan bostad, kan kronofogdemyndigheten tillåta honom att bo kvar på fastigheten högst tre månader efter tillträdesdagen.

37 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt tiden för tillträde, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv begärt försäljning motsätter sig det.

Begäran som avses i första stycket skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

Auktion på fastighet

38 § Vid auktionen skall, i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak, anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör ej skall följa den. Vad sålunda angivits är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen. I övrigt ingår i försäljningen vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten. Råder tvist om tillbehör, skall det anmälas.

Redogörelse skall lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att fastigheten ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 40 §.

39 § Om sakägarförteckningen upptager rättighet som ej enligt 33 § första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt 33 § andra stycket, skall fastigheten först utropas utan förbehåll om rättighetens bestånd och därefter med sådant förbehåll. Uppnås vid det senare utropet bud som täcker fordringar med bättre rätt än rättigheten eller som, utan att täcka dem, är lika högt som eller högre än budet vid det föregående utropet, har budet vid det senare utropet företräde. Att ägarhypotek icke täcks utgör ej hinder mot att bud med förbehåll för rättigheten godtages.

Upptager sakägarförteckningen två eller flera sådana rättigheter som avses i första stycket, skall fastigheten först utropas utan förbehåll för någon av rättigheterna och därefter med förbehåll först endast för den rättighet som har bästa rätt och efter hand för ökat antal rättigheter enligt deras inbördes ordning. Bud som skyddar flera rättigheter än annat bud har företräde framför detta, om det ej leder till sämre täckning av fordran som har bättre rätt än någon av rättigheterna.

När bud med förbehåll för rättighet ej täcker fordringar med bättre rätt, kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan det budet och bud utan förbehåll för rättigheten eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt.

Om rättighetshavare i fall som avses i andra stycket är villig att betala enligt vad som sagts i tredje stycket men det sålunda erbjudna beloppet, till följd av att flera tillskott behövs, ej ensamt eller i förening med annat tillskott som bjuds är tillräckligt för att hans rättighet skall skyddas, skall fastigheten utropas med förbehåll för rättigheten och den eller de rättigheter som är skyddade genom tidigare bud och annat tillskott som bjuds.

Om borgenär vars fordran ej blivit täckt genom visst bud godtager budet, skall fordringen vid tillämpning av första — fjärde styckena anses täckt.

Om rättighetshavare i stället för att betala ställer säkerhet, skall det gälla.

40 § Innan inrop godtages skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 32 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtages fastän förrättningskostnaderna ej blivit täckta.

Inrop får icke mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

41 § Sedan inrop godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall fastigheten ropas ut på nytt.

I fall som avses i 39 § skall handpenning lämnas för varje inrop, även om fastigheten skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

42 § Sker ej inrop som godtages och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att fastigheten blivit såld och saknas anledning antaga att fastigheten kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, har 18—41 §§ motsvarande tillämpning. Anmälan av fordran eller rättighet som skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

43 § När ny auktion hålls sedan inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte sex procent årlig ränta därå från tillträdesdagen till och med den nya tillträdesdagen och för att även förrättningskostnad och ersättning enligt 18 kap. 15 § med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om fastigheten säljs med förbehåll för rättighet som ej förbehållits vid den förra auktionen eller ändrade förhållanden inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nya inroparen fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir fastigheten ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som blivit onyttiga och ersättning enligt 18 kap. 15 §. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

44 § Sedan auktion som lett till försäljning av fastigheten har vunnit laga kraft och köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Visar inroparen att han bjudit för annans räkning, skall köpebrev utfärdas till denne.

Vissa rättsföljder av auktion

45 § Sedan fastigheten har sålts svarar den ej för fordran som avses i 25 § första stycket 1.

Borgenär som har pantbrev kan ej efter fastighetens försäljning mot köparen göra gällande panträtt i fastigheten för större fordran än som avräknats på köpeskillingen jämte utfäst ränta därå från tillträdesdagen samt framtida skadestånd och kostnad som föranleds av fordringsförhållandet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på den kontanta köpeskillingen och den förra ägaren blir fri från ansvar härför. I fall som avses i 44 § andra stycket blir även den som gjort inropet betalningsskyldig.

46 § Köpare som fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket får tillträda fastigheten på den dag som bestämts för köpeskillingens fördelning. Han svarar därefter för ägares skyldigheter i den mån de skall fullgöras efter tillträdesdagen.

Vill köparen att i sakägarförteckningen upptagen arrende- eller hyresrätt, som ej är skyddad enligt 33 § första stycket eller förbehållits enligt 33 § andra stycket eller vid auktionen, skall upphöra, åligger det honom att inom en månad från tillträdesdagen säga upp avtalet. I annat fall gäller avtalet mot honom. Beträffande den tidpunkt vid vilken arrende- eller hyresavtal skall upphöra med anledning av uppsägning gäller vad som är föreskrivet i fråga om uppsägning efter frivillig överlåtelse av fastighet.

Om rätt i vissa fall för arrendator eller hyresgäst att begära förlängning av avtalet eller att få ersättning vid uppsägning finns särskilda bestämmelser.

47 § I fråga om rättighet som ej skall upphöra omedelbart efter fastighetens försäljning gäller följande bestämmelser.

På arrendeavgift, hyra eller annat vederlag för rättigheten som förfaller till betalning mer än sex månader eller, i fråga om arrende, mer än ett år efter tillträdesdagen får rättighetshavaren ej avräkna fordran hos den förra ägaren. I fråga om sådant belopp gäller ej heller betalning som rättighetshavaren erlagt till den förra ägaren eller annan uppgörelse med denne.

Fordran som rättighetshavare förvärvat eller förskottsbetalning eller uppgörelse som skett efter att fastigheten utmätts får ej åberopas mot köparen, om rättighetshavaren ägde eller bort äga kännedom om utmätningen.

Angående rättighetshavares rätt till ersättning av tidigare ägare om rättigheten upphör med anledning av fastighetens försäljning finns bestämmelser i 7 kap. 19 och 20 §§ jordabalken.

Underlåter köpare att fullgöra tidigare ägares skyldigheter mot rättighetshavare enligt 46 § första stycket, har 7 kap. 20 § första och tredje styckena jordabalken motsvarande tillämpning.

48 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen tillträda fastigheten på den bestämda dagen, om ej dessförinnan annat har förordnats enligt 19 kap. 40 § andra stycket. Får han på grund av sådant förordnande ej tillträda fastigheten och är hindret ej hävt inom tre månader från den bestämda tillträdesdagen, får han frånträda köpet och återfå vad han betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Gemensamt intecknade fastigheter

49 § När någon av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, har den som har fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen rätt att indraga annan av de intecknade fastigheterna i försäljningen, om den svarar för det intecknade beloppet eller del av detta före den fastighet som skall säljas. Skall denna säljas för panträttshavarens fordran eller för fordran som har lika eller bättre rätt, får

han även indraga fastighet som svarar för inteckningen först efter den fastighet som skall säljas.

Yrkande om indragning skall framställas hos kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet. Det skall delges fastighetens ägare med föreläggande för honom att inkomma med yttrande inom tid som myndigheten bestämmer. Bevakningssammanträde och auktion skall inställas, om det behövs för att yrkandet skall hinna prövas. Härvid har 22 § motsvarande tillämpning.

Bifalles yrkandet, anses den indragna fastigheten utmätt när beslutet meddelas. Den får ej säljas innan beslutet vunnit laga kraft.

50 § Om en av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, skall fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen upptagas i sakägarförteckningen med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Beloppet skall betalas kontant, om ej annat avtalas mellan köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad.

51 § Om samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas på auktion och förhållande som anges i 52 § andra stycket ej föreligger, upprättas gemensam sakägarförteckning för fastigheterna. Rättighet i någon av fastigheterna skall härvid anses upplåten i dem alla. Vid auktionen utropas fastigheterna gemensamt.

52 § Skall flera av gemensamt intecknade fastigheter men ej alla säljas på auktion, gäller 53—55 §§.

När samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas, gäller likaledes 53—55 §§, om

1. fastigheterna har olika ägare,
2. någon av fastigheterna med stöd av 49 § indragits i försäljningen,
3. någon av fastigheterna endast i andra hand svarar för gemensam inteckning,
4. någon av fastigheterna besväras av särskild inteckning,
5. någon fastighets ansvar för gemensam inteckning ej avser inteckningens hela belopp,
6. det yrkas av innehavare av sådan rättighet i någon av fastigheterna som ej skall bestå oavsett om fastigheten säljs eller
7. det i annat fall yrkas av ägare eller borgenär vars rätt kan bero därav.

Yrkande som avses i andra stycket 6 eller 7 skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

53 § Särskild sakägarförteckning skall upprättas för varje fastighet som skall säljas. Förteckningen upprättas som om försäljningen begärts på grund av den bästa gemensamma inteckningen, om ej exekutionsfordringen har bättre rätt. Fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning upptages för varje fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Kan ansvaret komma att vid försäljningen vidgas härutöver, skall det anmärkas. Beträffande fastighet som svarar endast i andra hand anges om sådant ansvar kan ifrågakomma.

När fastighet har indragits i försäljningen enligt 49 §, skall vid beräkning

av tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken anses som om fastigheten blivit utmätt samtidigt med den ursprungligen utmätta fastigheten.

54 § Vid auktionen skall fastigheterna utropas var för sig. Därefter skall de utropas gemensamt, om de har samma ägare. Efterföljande gemensamt utrop skall även eljest äga rum, om full betalning ej uppnåtts för fordran för vilken samtliga fastigheter svarar eller fastigheternas ägare är ense om att de skall utropas gemensamt.

Uppnås vid gemensamt utrop högre bud än summan av buden vid de särskilda utropen, skall budet vid det gemensamma utropet ha företräde. Den köpeskilling som bjudits vid det gemensamma utropet skall fördelas på fastigheterna efter de värden som åsatts dem i ärendet. Fastighets andel i den gemensamma köpeskillingen utgör dock minst vad som bjudits för den fastigheten vid särskilt utrop. Har någon av fastigheterna utropats med tillbehör som ej ingick i det värde efter vilket dess andel i köpeskillingen skall beräknas eller utropats utan tillbehör som omfattades av nämnda värde, skall den fastighetens värde vid tillämpningen av det sagda jämkas efter vad som påkallas av nämnda förhållande. Uppgår i fråga om någon av fastigheterna dess andel i köpeskillingen och andra tillgängliga medel ej till skyddsbeloppet och skall därför frågan om den fastighetens försäljning förfalla, skall de övriga fastigheterna utropas gemensamt.

Uppnås ej bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får ej någon av fastigheterna säljas.

Har fastighet indragits i försäljningen med stöd av 49 §, skall den ursprungligen utmätta fastigheten utropas först. Om därvid ej uppnås bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får fastigheten ej säljas. Blir den ej såld, skall ej heller den indragna fastigheten säljas.

Fastighet som endast i andra hand svarar för fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får ej säljas för den fordringen innan det visat sig att betalning ej kan utgå ur den fastighet som svarar i första hand. I andra hand ansvarig fastighet får ej heller säljas, om dess ägare eller annan sakägare betalar den brist för vilken fastigheten skall svara eller ställer säkerhet för beloppet. Gemensamt utrop av fastigheterna behöver ej ske annat än om särskilda skäl föreligger.

55 § Om rättighet har förbehållits vid särskilt utrop, skall förbehållet gälla även vid efterföljande gemensamt utrop. Har rättigheten ej förbehållits vid det särskilda utropet, tillämpas 39 § även vid det gemensamma utropet.

Vid tillämpning av 40 § skall prövningen huruvida avsevärt högre köpeskilling kan uppnås avse den sammanlagda köpeskillingen för samtliga fastigheter som inropats vid auktionen.

Handpenning skall lämnas efter varje inrop, även om inropad fastighet skall utropas på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fordran som på grund av gemensam inteckning är förenad med panträtt i såld fastighet betalas kontant, om ej köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad avtalar annat.

Fortsatt inteckningsansvar

56 § Sådant förordnande av kronofogdemyndigheten om fortsatt inteckningsansvar som avses i 6 kap. 12 § jordabalken får meddelas på begäran av köparen.

Har fastighet sålts i fall som avses i 6 kap. 12 § andra stycket andra eller tredje punkten jordabalken, får förordnande om fortsatt inteckningsansvar meddelas beträffande gemensam inteckning som besvärar fastigheten endast om fastigheten i förhållande till de andra gemensamt intecknade fastigheterna svarar för hela inteckningen och den fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckningen har blivit täckt. Om medel som influtit genom särskild försäljning av tillbehör utfaller på pantbrevets belopp, får förordnande ej meddelas beträffande motsvarande del av inteckningen.

Begäran om förordnande enligt denna paragraf skall framställas senast vid sammanträdet för köpeskillingens fördelning. Därvid skall pantbrevet inges, om det ej förut är tillgängligt för kronofogdemyndigheten.

Försäljning under hand av fastighet

57 § Utmätt fastighet får säljas under hand, om försäljning i sådan ordning finnes mera ändamålsenlig än försäljning på auktion och det är tillförlitligt utrett vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten.

Innan fastigheten utbjuds till försäljning under hand skall ägaren och sökanden beredas tillfälle att yttra sig.

58 § Vid försäljning under hand skall köparen åläggas att svara för alla fordringar som på grund av panträtt, utmätning eller eljest är förenade med förmånsrätt i fastigheten och förrättningskostnaderna, i den mån ej borgenär kan erhålla betalning ur andra tillgängliga medel eller avstår från förmånsrätt i fastigheten eller sökanden medger att försäljning får ske utan att förrättningskostnaderna blir täckta. Rätt på grund av ägarhypotek anses icke som fordran.

Fordran som är förfallen till betalning skall betalas kontant, om ej köparen visar att han avtalat annat med borgenären eller betalning skall utgå ur särskilt tillgängliga medel. Om ej sökanden avstått från täckning av förrättningskostnaderna, skall vad som behövs för sådan täckning betalas kontant.

Före försäljningen upplåten rättighet som grundas på skriftlig handling skall förbehållas. Härvid har 47 § motsvarande tillämpning.

Köparen skall lämna handpenning enligt vad som i 35 § föreskrivs i fråga om inrop på auktion. Återstoden av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast fyra veckor efter att köpehandling upprättats. Försummas det, är köpet ogiltigt.

Blir köpet ogiltigt, har bestämmelserna i 43 § om handpenning motsvarande tillämpning. Vad som i 43 § första stycket sägs om auktion gäller även försäljning under hand.

I övrigt bestämmer kronofogdemyndigheten köpevillkoren.

59 § Försäljningen sker genom upprättande av köpehandling som underskrivs av kronofogdemyndigheten och köparen.

Försäljningsvillkoren skall godkännas av ägaren. Har försäljningen

föregåtts av auktion utan att därvid godtagbart inrop skett, behövs dock ej godkännande, om försäljningen sker på gynnsammare villkor.

Om ägaren ej godkänt försäljningsvillkoren, skall han genast underrättas om skedd försäljning.

60 § Har köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 58 § fjärde stycket och försäljningen vunnit laga kraft, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Överklagas försäljningen, har 48 § motsvarande tillämpning.

61 § Säljs ej egendomen under hand, skall den utbjudas till försäljning på auktion, om ej sökanden avstår därifrån.

Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet m. m.

62 § Bestämmelserna i 3—61 §§ gäller i tillämpliga delar även när utmätning skett medan gäldenärens rätt är villkorlig eller när utmätning av fast egendom icke avsett hel fastighet, om ej annat följer av 63—68 §§.

63 § Har i fall då överlåtelse av fastighet är beroende av villkor fastigheten blivit utmätt för fordran hos överlåtaren, får försäljning icke ske förrän det visar sig om villkoret uppfylls.

Om del av fastighet genom överlåtelse kommit i särskild ägares hand och fastigheten blivit utmätt för fordran hos överlåtaren innan fastighetsbildning som enligt lag utgör villkor för överlåtelsens giltighet kommit till stånd, har första stycket motsvarande tillämpning. Skulle det medföra betydande tidsutdräkt att avvakta huruvida fastighetsbildningen kommer till stånd, får dock fastigheten säljas med förbehåll för den rätt som tillkommer förvärvaren. Försäljningen omfattar då även gäldenärens rätt mot förvärvaren. Köparen svarar för gäldenärens skyldigheter mot förvärvaren.

64 § Har i fall då förvärv av fastighet eller del av fastighet är beroende av villkor egendomen blivit utmätt för fordran hos förvärvaren, skall kronofogdemyndigheten utbjuda gäldenärens rätt till egendomen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Kommer försäljning till stånd, svarar köparen för gäldenärens skyldigheter mot sin fångesman. Ansökan om inteckning, som gjorts samma dag som utmätningen eller senare, förfaller genom försäljningen, om ej kronofogdemyndigheten på begäran av köparen förordnar annat.

Kan utan betydande tidsutdräkt avvaktas om det för förvärvet gällande villkoret uppfylls, kan anstånd med försäljningen medges tills det visar sig om så blir fallet. Uppfylls villkoret, sker försäljning i den ordning som i allmänhet gäller för exekutiv försäljning av fast egendom.

När försäljning som skett enligt första stycket har vunnit laga kraft och köparen fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpehandling.

65 § Bestämmelserna i 63 och 64 §§ gäller ej, om den fordran för vilken utmätning skett var förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten.

66 § Om villkoret uppfylls i fall som avses i 63 § eller förvärvet går åter i fall som avses i 64 § andra stycket, skall kronofogdemyndigheten driva in eller bjuda ut till försäljning vad som därefter tillkommer gäldenären och omfattas av utmätningen. Härvid tillämpas den ordning som enligt 9 och 10 kap. gäller i fråga om utmätt fordran eller rättighet.

67 § Har endast andel i fastighet blivit utmätt men skall enligt 9 kap. 8 § hela fastigheten säljas på auktion, skall av sakägarförteckningen framgå vilka fordringar och rättigheter som belastar varje särskild andel. Skyddsbeloppet skall bestämmas så att fordringar, som gäller i den först utmätta andelen enbart eller i nämnda andel jämte annan andel och som har bättre rätt än exekutionsfordringen, samt förrättningskostnaderna blir fullt täckta.

Är någon av delägarna i konkurs, får borgenär utöva anslutningsrätt enligt 13 § även om han har förmånsrätt endast i andel av fastigheten.

68 § När andel i fastighet sålts enligt 9 kap. 9 § andra stycket och försäljningen har vunnit laga kraft samt köparen fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

14 KAP.

Redovisning och fördelning av influtna medel

Tid för redovisning m. m.

1 § Medel som har utmätts eller efter utmätning influtit till kronofogdemyndigheten skall redovisas enligt vad som sägs nedan.

När två eller flera sakägare finns, fördelar kronofogdemyndigheten medlen.

2 § Redovisning skall ske så snart som möjligt.

Medel, som har influtit innan utmätt egendom sålts när det skall ske, behöver dock ej redovisas förrän försäljning ägt rum eller förfarandet har avbrutits. Om det influtna beloppet i annat fall är ringa och det kan antagas att ytterligare medel skall inflyta, får det avvaktas.

3 § Om annat ej föreskrivs, skall behållen avkastning av utmätt egendom fördelas tillsammans med köpeskillingen, när egendomen har sålts. Detsamma gäller ersättning som har influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon vid försäljning av utmätt egendom har betalat för att bevara sin rätt.

Medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör till fastighet skall fördelas samtidigt med köpeskillingen för fastigheten.

4 § När vid auktion eller försäljning under hand säkerhet för handpenning har ställts av köparen och köpeskillingen ej betalas senast på bestämd dag,

skall kronofogdemyndigheten taga säkerheten i anspråk, om det behövs för betalning av vad nämnda köpare har att svara för.

Motsvarande gäller när annan sakägare har ställt säkerhet för belopp som skall fördelas.

5 § Vad som i detta kapitel sägs om influtna medel gäller även ränta som upplupit på sådana medel till och med den i 8 § angivna fördelningsdagen.

Ränta på belopp som därefter innestår tillkommer den som finnes berättigad till beloppet.

Fördelning

6 § För fördelning av influtna medel hålls fördelningssammanträde, när det är föreskrivet eller i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas.

Sammanträde som ej blivit utsatt i samband med kungörande av auktion skall, om det med hänsyn till okända sakägare eller eljest är behövligt, särskilt kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Sökanden, gäldenären och andra kända sakägare skall kallas till sammanträdet.

7 § Vid sammanträdet skall kronofogdemyndigheten redogöra för vad som skall fördelas och för de fordringar som har anmälts eller skall beaktas utan anmälan.

Vad som i detta kapitel sägs om fordran har motsvarande tillämpning beträffande kostnad som får uttagas ur influtna medel.

8 § De fordringar som skall beaktas upptages med de belopp till vilka de uppgår på fördelningsdagen. Som fördelningsdag räknas härvid den dag till vilken sammanträde är utsatt, även om hinder då möter att verkställa fördelningen. När sammanträde ej hålls, räknas den dag då kronofogdemyndighetens beslut meddelas som fördelningsdag.

Begär borgenär betalning för fordran som ej har anmälts i tid, skall utdelning utgå av överskott, om sådant uppkommer.

9 § Är fordran eller därmed förenad förmånsrätt beroende av villkor eller tvistig eller är förmånsrätt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas, skall vad som belöper på fordringen avsättas i avvaktan att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord.

Borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall, om tvisten ej redan är föremål för prövning, föreläggas att inom en månad från att föreläggandet har delgivits honom väcka talan mot sakägare som medlen skall tillkomma om borgenärens anspråk bortfaller. Väcker borgenären ej talan i enlighet med föreläggandet, har han förlorat sin rätt till medlen, om ej motparten har väckt talan i saken inom den nämnda tiden.

Kan fördelningen av tillgängliga medel ej utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten blivit avgjord, skall kronofogdemyndigheten, om det finnes ändamålsenligt, själv pröva tvisten enligt vad som sägs i 19 kap. 19 och 20 §§.

10 § När medel avsätts enligt 9 § första stycket, skall anges hur det skall förfaras med dem om fordringen helt eller delvis bortfaller.

11 § Om alla berörda sakägare är ense, skall fördelningen ske i enlighet därmed.

12 § Blir medel tillgängliga efter att fördelning ägt rum, skall sammanträde utsättas, om det är oklart vem som har rätt till medlen.

Särskilda bestämmelser beträffande skepp, luftfartyg m. m. och fast egendom

13 § När skepp, luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har sålts på auktion enligt vad som sägs i 11, 12 eller 13 kap., skall fördelningen ske i enlighet med sakägarförteckningen, om det ej framgår att fordran understiger vad som anges i förteckningen. Angående begränsning av inteckningshavares rätt vid försäljning av intecknade reservdelar till luftfartyg finns föreskrift i 12 kap. 3 § tredje stycket.

I fråga om fordran som ej har upptagits i förteckningen gäller 8 § andra stycket.

14 § Har utmätt fastighet sålts under hand, skall köpeskillingen och andra tillgängliga medel fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning.

15 § Om förfarandet har avbrutits utan att utmätt egendom som avses i 13 § blivit såld, skall influtna medel fördelas enligt vad som sägs där, om sakägarförteckning upprättats, och i annat fall enligt de grunder som gäller för upprättande av sådan förteckning. Annan borgenär än sökanden har dock ej rätt att ur medlen få betalning för annat än ränta och kostnader, om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning.

När tillbehör till fastighet har sålts särskilt för sig, skall borgenär, som icke avstått från betalning, få utdelning med tillämpning av 13 kap. 16 § även om fastigheten ej säljs.

Utbetalning av medel

16 § Medel får ej utbetalas utan att säkerhet ställs, om

1. utmätning skett på grund av dom som avses i 3 kap. 7 § första eller tredje stycket, om ej domen äger laga kraft eller får verkställas som om den vunnit laga kraft, eller på grund av betalningsföreläggande, om gäldenären har sökt återvinning,
2. utmätning skett hos dödsbo för fordran som ej var förenad med särskild förmånsrätt i egendomen och den tid som anges i 9 kap. 6 § första stycket ej har gått till ända,
3. utmätning skett för belopp som kronofogdemyndigheten har fastställt enligt 16 kap. 4 § andra stycket eller ålagt enligt 18 kap. 15—19 §§ och beslutet ej har vunnit laga kraft,
4. rätten till medlen är beroende av besvär som anförts över utmätning eller utmätt egendoms försäljning eller av talan som avses i 5 kap. 19, 20, 24, 25 eller 26 §,
5. fördelning som skett vid fördelningssammanträde ej har vunnit laga kraft,
6. i annat fall tvist råder om vem som är betalningsberättigad.

17 § Medel som har avsatts enligt 9 § får mot säkerhet utbetalas till

1. vinnande borgenär, när tvist som föranlett att medlen avsatts har prövats av domstol,
2. den för vilken medlen har avsatts, om kronofogdemyndigheten finner skäl att medge utbetalning,
3. den som medlen skall tillkomma i andra hand, om den för vilken medlen har avsatts ej vill lyfta dem och kronofogdemyndigheten finner skäl att medge utbetalning.

18 § Besvär över verkställd fördelning hindrar icke att belopp som ej berörs av besvären betalas.

Om tvist enligt 9 § tredje stycket skall prövas av kronofogdemyndigheten och fördelningen uppskjuts, får belopp som ej berörs av tvisten betalas i förskott.

19 § När medel skall utbetalas, skall iakttagas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fast egendom, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning utfallit, skall företes även om borgenären icke är skyldig att återställa pantbrevet, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köpare av såld egendom åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på köpeskillingen, har första och andra styckena motsvarande tillämpning vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen.

20 § Om borgenär för vilken utdelning har beräknats ej inom ett år från att fördelningen vunnit laga kraft företer fordringsbevis eller i övrigt fullgör vad som enligt 19 § krävs för att han skall få lyfta medlen, får dessa mot säkerhet betalas ut till den som i andra hand är berättigad till dem, om ej särskilda skäl föranleder till annat.

Är det oklart vem medlen skall tillkomma i andra hand, skall fördelningssammanträde hållas.

21 § Om alla berörda sakägare medger att belopp får utbetalas utan säkerhet när sådan annars krävs, skall det ske.

Kronofogdemyndigheten kan i andra fall avstå från att kräva säkerhet för utbetalning, om det är uppenbart att den är obehövlig.

22 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. Motsvarande gäller, om medel som någon fått lyfta enligt 16 eller 17 § skall tillkomma annan sakägare eller om borgenär fått lyfta medel enligt 20 § och den som har bättre rätt till medlen anmäler sig och fullgör vad som krävs för betalning till honom.

15 KAP.

Verkan av exekutiv försäljning m. m.

1 § Exekutiv försäljning som har vunnit laga kraft ger köparen samma rätt till den sålda egendomen som frivillig försäljning, om ej annat följer av vad som sägs nedan.

2 § När utmätning enligt lag ger företräde framför överlåtelse av egendomen eller upplåtelse av särskild rätt till denna, gäller det även till förmån för den som vid exekutiv försäljning förvärvar egendomen.

Detsamma är förhållandet, om tredje man efter föreläggande enligt 5 kap. 19 eller 24 § har förlorat sin rätt mot sökanden.

3 § När försäljning av registrerat skepp eller fast egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts, har den som på annat sätt förvärvat egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen.

Även den som åberopar att gäldenärens eller någon företrädares åtkomst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätta ägaren har förlorat sin rätt mot köparen, om gäldenärens åtkomst var inskriven eller, i fråga om fast egendom, lagfart var beviljad för honom när försäljningen ägde rum.

4 § Om exekutivt såld egendom frångår köparen, är gäldenären skyldig att i den mån fordran mot honom blivit betald genom försäljningen eller han själv fått del av köpeskillingen ersätta köparen skada som denne lidit. Har gäldenären förfarit vårdslöst i ärendet, är han skyldig att ersätta även annan skada som han vållat köparen.

Borgenär är, i den mån han fått betalning, skyldig att solidariskt med gäldenären ersätta köparen skada som denne lidit, om borgenären ej var i god tro när han mottog betalningen.

5 § När exekutiv försäljning av egendom eller indrivning av utmätt fordran medför att tredje mans rätt till egendomen går förlorad, skall vad som i 4 § sägs om köpares rätt till skadestånd av gäldenären och borgenär ha motsvarande tillämpning i fråga om skada som tredje mannen lidit.

6 § Tredje man vars rätt gått förlorad enligt 3 § andra stycket har rätt till ersättning av staten enligt de bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt gått förlorad genom frivillig försäljning.

Staten inträder i tredje mannens rätt enligt 5 §.

16 KAP.

Annan verkställighet

1 § Verkställighet som avser annan förpliktelse än betalningsskyldighet meddelas enligt vad som sägs nedan.

2 § Verkställighet söks hos kronofogdemyndigheten där svaranden har sitt hemvist eller egendom som är i fråga finns eller där verkställigheten eljest med fördel kan äga rum.

3 § Innan verkställigheten genomförs skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig. Om skälig anledning föreligger, kan svaranden åläggas att inställa sig till förhör.

Om saken är brådskande, får kronofogdemyndigheten genast vidtaga behövlig åtgärd. Så snart som möjligt skall prövas om åtgärden skall bestå.

4 § Verkställigheten sker genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att myndigheten själv vidtager behövlig åtgärd. När det finnes lämpligt, kan överlämnas åt sökanden att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd.

Om verkställigheten avser utgivande av viss vara och svaranden ej efterkommer föreläggande att utge varan, får kronofogdemyndigheten på begäran av sökanden fastställa varans värde och genast utsöka beloppet.

Föreskrift i exekutionstiteln som avser verkställigheten hindrar ej att denna genomförs på annat sätt, om det behövs.

5 § Kronofogdemyndigheten får vid behov anskaffa transportmedel, hyra utrymmen för förvaring och vidtaga andra åtgärder som föranleds av verkställigheten samt teckna försäkring.

Innan sådana åtgärder vidtages bör parterna höras, om det kan ha betydelse för dem.

6 § Avhysning får verkställas tidigast fjärde dagen efter att kronofogdemyndigheten underrättat svaranden. Underrättelse behövs ej, om svaranden saknar känt hemvist och det ej kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

Om anledning föreligger, får kronofogdemyndigheten medge särskilt anstånd med avhysningen under högst en vecka. Föreligger synnerliga skäl, får tiden för sådant anstånd utsträckas till högst fyra veckor, om skälig ersättning betalas för hela den anståndstid som medgivits av myndigheten och i övrigt ej vållas otillbörligt intrång i sökandens eller annans rätt.

I fall då mer än tre månader förflutit från att exekutionstiteln vann laga kraft till dess ansökan om verkställighet gjordes får kronofogdemyndigheten vid behov ge anstånd ytterligare högst fyra veckor, om skälig ersättning betalas även för den tiden.

7 § Avhysning får genomföras även mot tredje man som hindrar sökanden i utövningen av hans rätt, om det är uppenbart att tredje mannen saknar fog för att motsätta sig verkställighetens genomförande.

Kronofogdemyndigheten skall höra och i god tid förbereda tredje mannen när anledning föreligger.

8 § Om hinder mot avhysning finns särskilda bestämmelser i lagen (1936:320) om skydd mot vräkning vid arbetskonflikter.

9 § Handräckning som rätten beviljat enligt 15 eller 26 kap. rättegångsbalken genomförs enligt 17 kap. i denna balk.

17 KAP.

Handräckning

Allmänna bestämmelser

1 § Handräckning får meddelas i fall som anges i detta kapitel eller när det särskilt föreskrivs.

2 § De bestämmelser som i 16 kap. 2 och 3 §§ meddelas i fråga om verkställighet av annan förpliktelse än betalningsskyldighet har motsvarande tillämpning beträffande handräckning.

3 § Handräckning får ej beviljas utan att sökanden ställt säkerhet för skada som kan tillfogas svaranden.

Säkerhet behöver dock ej ställas, när handräckning söks enligt 17 eller 21 § eller om sökanden i annat fall ej förmår ställa säkerhet och har visat synnerliga skäl för sin rätt.

4 § Är talan väckt vid domstol, får ansökan om handräckning som rör målet ej upptagas av kronofogdemyndighet utan särskilda skäl.

Om handräckning enligt 15 eller 26 kap. rättegångsbalken beviljas av rätten, skall kronofogdemyndigheten på begäran genomföra den. Härvid gäller vad som sägs nedan, om rätten ej har meddelat särskild föreskrift.

Kvarstad för fordran

5 § Kvarstad för fordran får beviljas, om sökanden visar sannolika skäl för sin rätt och det skäligen kan befaras att svaranden undandrager sig att betala sin skuld. Kvarstaden skall läggas på så mycket av svarandens egendom att fordringen kan antagas bli täckt.

Vad som i 5 kap. 3—7, 11, 13, 14 och 16—18 §§, 20 § första stycket, 22 och 23 §§ samt 6 kap. föreskrivs om utmätning har motsvarande tillämpning när fråga är om kvarstad för fordran.

Kvarstad för fordran får ej läggas på avlöning eller annan förmån som avses i 8 kap. innan den har betalats ut och kan utmätas.

6 § När beslut om kvarstad för fordran har meddelats, får svaranden ej överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

I fråga om verkan av kvarstaden i övrigt och dess säkerställande har 5 kap. 27 § andra stycket och 30 § samt 7 kap. och 13 kap. 3—10 §§ motsvarande tillämpning.

7 § Har kvarstad lagts på fordran, skall kronofogdemyndigheten på begäran av part söka hos sekundogäldenären driva in vad som är förfallet till betalning.

Om lös egendom, som har belagts med kvarstad, hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, får den på begäran av part säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom, om ej särskilda skäl föranleder annat.

8 § Egendom som är belagd med kvarstad får ej till skada för borgenären beläggas med ny kvarstad för annan fordran än sådan som uppkommit innan kvarstaden beviljades. Därjämte skall iakttagas, att om annan egendom finns att tillgå, denna bör tagas i anspråk i första hand.

Första stycket utgör ej hinder mot kvarstad för fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

9 § Vad som i 8 § sägs om hinder mot ny kvarstad har motsvarande tillämpning när utmätning söks för annan fordran.

Om med kvarstad belagd egendom utmäts för fordran som uppkommit innan kvarstaden beviljades och ej är förenad med särskild förmånsrätt i samma egendom, skall denna anses utmätt samtidigt för kvarstadsborgenärens fordran.

Kvarstad till säkerhet för bättre rätt

10 § Kvarstad till säkerhet för bättre rätt till egendom får beviljas, om sökanden visar sannolika skäl för sin rätt och det skäligen kan befaras att svaranden skaffar undan, väsentligt försämrar eller på annat sätt förfogar över egendomen till skada för sökanden.

Bestämmelserna i 6 och 7 §§ gäller i tillämpliga delar även när kvarstad beviljats till säkerhet för bättre rätt till egendom.

Annan säkerhetsåtgärd

11 § Om någon i annat fall än som avses i 5 eller 10 § visar sannolika skäl för anspråk som han gör gällande och det skäligen kan befaras att svaranden genom att utöva viss verksamhet eller företaga eller underlåta viss handling hindrar eller försvårar utövningen av sökandens rätt eller väsentligt förringar dess värde, får kronofogdemyndigheten förordna om lämplig åtgärd för att säkerställa sökandens rätt.

12 § Åtgärd enligt 11 § kan innebära förbud för svaranden att utöva viss verksamhet eller annat föreläggande att beakta sökandens anspråk, förordnande av syssloman eller meddelande av föreskrift som är ägnad att på annat sätt förebygga intrång i sökandens rätt.

Återgång eller hävande av säkerhetsåtgärd

13 § Kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd som beviljats av kronofogdemyndigheten återgår, om ej talan har inom en månad från beslutet väckts vid domstol eller, i fall talan skall prövas i annan ordning, enligt vad som gäller därom.

Talan som ej skall prövas av domstol eller annan myndighet anses väckt när prövning har påkallats hos motparten eller förfarandet inletts i annan ordning.

14 § Säkerhetsåtgärd skall genast hävas, om svaranden ställer säkerhet som tillgodoser ändamålet med åtgärden eller om det på grund av upplysta omständigheter finnes att åtgärden ej bort äga rum eller eljest skäl till åtgärden ej längre föreligger.

15 § Återkallas eller förfaller talan som har väckts i saken, skall säkerhetsåtgärden också hävas.

16 § Är rättegång anhängig vid domstol, skall fråga om hävande av säkerhetsåtgärd som kronofogdemyndigheten har beviljat prövas av rätten.

I annat fall prövas frågan av kronofogdemyndigheten.

Återställande av besittning, avhysning m. m.

17 § Har någon egenmäktigt rubbat annans besittning eller vidtagit annan olovlig åtgärd beträffande lös eller fast egendom eller hindrar någon på annat sätt olovligen utövningen av rätt till viss egendom, får kronofogdemyndigheten bevilja handräckning för återställande av besittning eller annan rättelse, om saken är uppenbar.

18 § Vad som i 16 kap. 4 och 5 §§ sägs om verkställighet gäller i tillämpliga delar även när handräckning som avses i 17 § ovan skall genomföras.

19 § När handräckning enligt 17 § gäller avhysning, skall vid dess genomförande iakttagas vad som sägs i 16 kap. 6 §.

Om avhysningens genomförande rör annan än svaranden, har 16 kap. 7 § motsvarande tillämpning.

20 § Om handräckning har beviljats enligt 17 §, är svaranden oförhindrad att väcka talan vid domstol.

Handräckning när exekutionstitel finns

21 § Om skäl föreligger, får handräckning beviljas även om sökanden har exekutionstitel som ger rätt till verkställighet.

Säkerhetsåtgärd som beviljats i sådant fall skall hävas, om sökanden underlåter att begära verkställighet inom skälig tid.

18 KAP.

Kostnader vid verkställighet eller handräckning

Inledande bestämmelser

1 § I fråga om kostnaderna vid annan verkställighet än införsel och vid handräckning gäller vad som sägs nedan.

Vad där föreskrivs om kostnaderna vid handräckning utgör ej hinder för rätten att i mål om huvudsaken pröva vem som skall slutligt svara för kostnaderna.

Vid införsel utgår ej kostnadsersättning.

Förrättningskostnader

2 § För förrättningskostnader utgår ersättning till staten enligt taxa som Konungen utfärdar och särskild ersättning för kostnad som ej skall anses täckt genom ersättning enligt taxan. Särskild ersättning kan jämkas av kronofogdemyndigheten, om anledning föreligger.

I ärenden som Konungen bestämmer utgår ej ersättning för förrättningskostnad.

3 § Sökanden svarar mot staten för förrättningskostnaderna, om ej annat följer av 4, 5 eller 26 §.

I fråga om kostnad för åtgärd som begärts av annan än sökanden i ärendet skall den som begärt åtgärden anses som sökande till denna. När enligt 13 kap. 49 § fastighet har dragits in i försäljning av gemensamt intecknad fastighet, skall dock sökanden i ärendet svara även för kostnad som föranleds av indragningen, om han har sämre rätt än den som begärt indragning.

4 § Sökanden är ej skyldig att svara för förrättningskostnaderna i ärende om verkställighet som avses i 4 kap. 20 § eller 8 kap. 5 § jämförd med 4 kap. 20 § eller om handräckning i fall som avses i 9 kap. 18 §.

5 § Vid avhysning är sökanden ej skyldig att svara för kostnad för transport från fastigheten eller för hyra av förvaringslokal eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust.

6 § Förrättningskostnad för vilken sökanden svarar skall förskotteras av honom, om kronofogdemyndigheten begär det.

Betalas ej förskott inom förelagd tid, får verkställigheten eller handräckningen inställas. Kronofogdemyndigheten kan i sådant fall även häva redan vidtagen åtgärd.

7 § Om sökanden ej har förskotterat förrättningskostnad för vilken han svarar och kostnaden ej får eller kunnat i ärendet uttagas hos svaranden, får den genast utsökas hos sökanden.

Uttagande av förrättningskostnad hos svaranden

8 § Kronofogdemyndigheten skall självmant uttaga förrättningskostnad hos svaranden enligt vad som anges nedan.

9 § Förrättningskostnad för utmätning och senare åtgärd i sådant ärende uttages ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning eller andra tillgängliga medel. Den får vid behov genast utsökas hos svaranden.

10 § Förrättningskostnad för annan verkställighet får genast utsökas hos svaranden, om ej annat följer av exekutionstiteln.

11 § Förrättningskostnad för säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt består när verkställighet äger rum för fordran eller annat anspråk som sökanden åberopat för säkerhetsåtgärden, räknas som förrättningskostnad för verkställigheten.

12 § Om egendom som är belagd med kvarstad för fordran blir utmätt för annan fordran, skall förrättningskostnad för kvarstaden räknas som förrättningskostnad i ärendet om utmätning.

13 § Om lös egendom som belagts med kvarstad säljs enligt 17 kap. 7 § andra stycket eller 10 § andra stycket, uttages förrättningskostnad för försäljningen ur behållningen.

Har med anledning av kvarstad på fast egendom förordnats om åtgärd som avses i 13 kap. 8 eller 9 §, uttages kostnad för åtgärden ur behållen avkastning.

14 § Förrättningskostnad för handräckning enligt 17 kap. 17 § får genast utsökas hos svaranden, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Andra kostnader

15 § Om den som söker verkställighet har i god tid och minst två veckor förut uppmanat svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller eljest särskilda skäl föreligger, kan kronofogdemyndigheten ålägga svaranden att utge skälig ersättning till sökanden för arbete och kostnader som hänför sig till ansökningens upprättande och bevakning av sökandens rätt i ärendet. Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, centralmyndigheten för rättshjälpen äger fastställa taxa som skall tillämpas vid bestämmande av sådan ersättning.

Har försök till verkställighet föregått ansökningen, kan kronofogdemyndigheten även ålägga svaranden att till sökanden utge ersättning för förrättningskostnad som hänför sig till det ärendet.

16 § Om sökanden i fall som anges i 16 kap. 4 § första stycket efter anvisning av kronofogdemyndigheten själv utför åtgärd som ingår i verkställigheten, kan myndigheten ålägga svaranden att utge ersättning till sökanden för åtgärden, såvida förrättningskostnad i ärendet enligt 10 § ovan får utsökas hos svaranden.

17 § Ogillas eller avvisas ansökan om verkställighet, kan kronofogdemyndigheten ålägga sökanden att utge skälig ersättning till svaranden för arbete och kostnader som vållats denne.

18 § Den som i ärende om verkställighet vållat part eller tredje man kostnad genom påstående eller invändning som uppenbart saknade fog kan av kronofogdemyndigheten åläggas att ersätta kostnaden, oavsett hur ärendet avgörs i övrigt.

19 § Bestämmelserna i 17 och 18 §§ har motsvarande tillämpning vid handräckning.

I fråga om handräckning enligt 17 kap. 17 § gäller även 15 och 16 §§ ovan i tillämpliga delar.

20 § Den som vill få ersättning enligt 15—19 §§ skall framställa yrkande därom i ärendet och uppge vari kostnaden består. Den mot vilken yrkandet riktas skall beredas tillfälle att yttra sig, om det ej är uppenbart obehövligt.

Framställs yrkandet utan giltig anledning först efter att utmätning,

annan verkställighet eller handräckning ägt rum, får det avvisas även om ärendet ännu ej har avslutats.

21 § Ersättning som enligt 15—19 §§ har ålagts part eller tredje man får genast utsökas.

Ersättning som enligt 15 § tillkommer sökanden i ärende om utmätning uttages i ärendet utan särskild begäran och utgår därvid med samma rätt som exekutionsfordringen i övrigt.

Solidariskt ansvar

22 § När två eller flera är skyldiga att svara för kostnad som avses i 2—21 §§, skall de svara solidariskt, om ej särskilda skäl föranleder annat.

23 § Den som medan ärende är anhängigt hos kronofogdemyndigheten träder i sökandens, svarandens eller tredje mans ställe kan åläggas att solidariskt med företrädaren svara för redan uppkommen kostnad som avses i 2—21 §§, om ej särskilda skäl föranleder annat.

Tvist vid fördelning av medel

24 § I fråga om kostnader i tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket tillämpas 18 kap. rättegångsbalken.

25 § Beslut, varigenom kronofogdemyndigheten ålagt ersättningsskyldighet enligt 24 §, verkställs lika med dom som avses i 3 kap. 7 § tredje stycket.

Särskilda bestämmelser

26 § Kronofogdemyndigheten får befria sökanden från att svara för förrättningskostnad, om skyldigheten skulle vara betungande. Härvid har 6—8 §§ rättshjälpslagen (1972:429) motsvarande tillämpning.

27 § Om part åtnjuter allmän rättshjälp i ärende hos kronofogdemyndigheten, skall myndigheten vid tillämpning av 15—19 §§ ovan och 31 § tredje stycket rättshjälpslagen (1972:429) fastställa vilket belopp som part skall betala till statsverket. Om saken är brådskande, får myndigheten, utan hinder av 22 § tredje stycket andra punkten rättshjälpslagen, även bestämma biträdesersättning.

28 § I tvist som avses i 14 kap. 9 § tredje stycket skall kronofogdemyndigheten vid tillämpning av rättshjälpslagen (1972:429) räknas som allmän domstol.

19 KAP.

Gemensamma bestämmelser om förfarandet

Parts ansökan m. m.

1 § Ansökan om verkställighet eller handräckning görs skriftligen eller muntligen. Skriftlig ansökan skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud. Muntlig ansökan skall upptecknas av kronofogdemyndigheten och, om myndigheten begär det, bestyrkas av sökanden.

Exekutionstitel och andra handlingar som sökanden vill åberopa skall inges i huvudskrift eller styrkt avskrift. Om endast avskrift inges, får myndigheten infordra huvudskriften när det behövs.

2 § Har ansökan gjorts hos kronofogdemyndighet som ej är behörig enligt 4 kap. 8 §, 5 kap. 9 §, 16 kap. 2 § eller 17 kap. 2 §, skall ärendet genast överlämnas till kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Ansökan anses gjord när den inkom till den förra myndigheten.

3 § Är ansökan så ofullständig att den ej kan läggas till grund för prövning i sak, skall kronofogdemyndigheten förelägga sökanden att inom viss tid avhjälpa bristen vid påföljd att ansökningen annars ej upptages till prövning.

4 § Bevis eller fullmakt som visar att den som uppger sig vara ställföreträdare eller ombud är behörig skall företes, om kronofogdemyndigheten finner det behövligt.

Visar ombud eller biträde oskicklighet eller oförstånd eller är han eljest olämplig, får kronofogdemyndigheten avvisa honom som ombud eller biträde i ärendet.

5 § Beträffande inkommande handlingar har 33 kap. 3 § rättegångsbalken motsvarande tillämpning.

Anmälan eller annan åtgärd som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas kommer dock ej i betraktande, om den ej hunnit bli känd dessförinnan.

6 § Underlåter part eller tredje man att fullgöra något som åligger honom i ärende hos kronofogdemyndigheten och finns anledning antaga att han har laga förfall, skall underlåtenheten ej leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i ärendet. Auktion eller bevakningssammanträde behöver dock ej uppskjutas eller inställas annat än om synnerliga skäl föreligger.

Om den som enligt meddelat föreläggande skall väcka talan inom viss tid visar laga förfall före utgången av den tiden, skall kronofogdemyndigheten utsätta ny tid.

I frågan när laga förfall skall anses föreligga tillämpas 32 kap. 8 § rättegångsbalken.

7 § Framställs enligt 1 kap. 4 § jäv mot förrättningsman, skall beslut i frågan meddelas genast. Motsvarande gäller, om han själv finner sig vara jävig.

Utan hinder av jäv får förrättningsmannen vidtaga åtgärd som ej kan uppskjutas utan olägenhet.

Förhör

8 § När förhör med svaranden skall äga rum i ärende om utmätning, verkställighet enligt 16 kap. eller handräckning, kallar kronofogdemyndigheten parterna.

Part får föreläggas att inställa sig personligen vid vite, högst ettusen kronor.

Sökanden kan även föreläggas att inställa sig vid påföljd att hans ansökan annars avvisas.

9 § I ärende som anges i 8 § får, om det behövs, även tredje man, som är sakägare eller enligt denna balk är skyldig lämna upplysningar, åläggas att inställa sig till förhör. Därvid har första och andra styckena i 8 § motsvarande tillämpning.

10 § Kronofogdemyndigheten får utdöma vite som har förelagts enligt 8 eller 9 §. Har ändamålet med vite förfallit, får vitet ej utdömas.

Uteblir svaranden och har vite förelagts honom, får han hämtas.

11 § Part eller annan som inställt sig till förhör får tillerkännas ersättning av allmänna medel för resa och uppehälle, om kronofogdemyndigheten finner att han skäligen bör ersättas för inställelsen. Myndigheten får bevilja förskott på ersättningen.

Den som ej är part kan även tillerkännas ersättning för tidsspillan.

12 § Kronofogdemyndigheten kan förordna att vad som förekommit vid förhör ej får yppas obehörigen. Den som uppsåtligen bryter häremot döms till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Tvångsmedel

13 § Om kronofogdemyndigheten enligt 5 kap. 4 § eller 13 § andra eller tredje stycket, 16 kap. 4 § eller 17 kap. 5, 12 eller 18 § förelägger svaranden eller tredje man att fullgöra något, får föreskrivas det vite i pengar som finnes behövligt. Om synnerliga skäl föreligger, får som vite sättas fängelse, högst tre månader.

Fråga om utdömande av vite som har utsatts enligt första stycket skall på talan av allmän åklagare eller sökanden prövas av den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns. Har ändamålet med vite förfallit, får vitet ej utdömas.

Om föreläggande ej iakttages, kan kronofogdemyndigheten ge nytt föreläggande utan hinder av att det förra ej har vunnit laga kraft.

14 § Kronofogdemyndigheten får i övrigt använda tvång för genomförande av förrättning enligt denna balk i den mån det med hänsyn till förrättningens ändamål och omständigheterna i övrigt framstår som befogat.

Myndigheten får dock ej bereda sig tillträde till bostad i innehavarens

frånvaro annat än om denne underrättats om tiden för förrättningen och håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Kronofogdemyndighetens beslut

15 § Beslut meddelas skriftligen eller muntligen. Muntligt beslut skall uppteckнas.

Beslut skall i den mån det behövs ange de skäl på vilka det grundas.

När beslut får överklagas och talan är inskränkt till viss tid, skall beslutet innehålla vad den som vill fullfölja talan skall iakttaga. Den som vill klaga i annat fall får hos kronofogdemyndigheten begära underrättelse om vad han skall iakttaga.

16 § Vad som i detta kapitel sägs om beslut gäller i tillämpliga delar även åtgärd som företages utan särskilt beslut eller följer på beslut och som är av betydelse för part eller tredje man.

17 § Kronofogdemyndighetens beslut länder till efterrättelse omedelbart. Verkställighet eller handräckning fortgår även om klagan förs, såvida ej annat är särskilt föreskrivet eller förordnas.

Vite får dock ej utsökas innan beslut varigenom kronofogdemyndigheten utdömt vitet har vunnit laga kraft.

18 § Kronofogdemyndigheten skall självmant pröva fråga om ändring eller rättelse av beslut när sådan åtgärd är tillåten och anledning föreligger. Även fråga om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller hävande prövas självmant av kronofogdemyndigheten, om ej annat är föreskrivet.

Beslut som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet får rättas av kronofogdemyndigheten även sedan ärendet avslutats. Om det ej är obehövligt, skall part och annan sakägare beredas tillfälle att yttra sig innan rättelse sker.

Prövning av tvist

19 § I tvist som enligt 14 kap. 9 § tredje stycket skall prövas av kronofogdemyndigheten anses talan väckt när part framställde sitt yrkande.

Om väckt talan ej uppfyller de krav som ställs på stämningsansökan i tvistemål, skall myndigheten anmoda parten att avhjälpa bristen.

20 § Kronofogdemyndigheten skall utsätta muntlig förhandling i tvisten. Härvid gäller i tillämpliga delar vad som i 8 § första och andra styckena, 9 § såvitt angår tredje man som är sakägare, 10 § första stycket samt 11 och 12 §§ sägs om förhör. Uteblir part från förhandling, utgör det ej hinder för handläggning och avgörande av tvisten.

Om bevisning i tvisten gäller vad som i rättegångsbalken föreskrivs för tvistemål.

Tvisten avgörs i samband med fördelning av de medel som tvisten rör. Avgörandet upptages i beslutet om medelsfördelningen. Om synnerliga skäl föreligger, får dock tvisten avgöras för sig.

21 § Har enligt 5 kap. 19, 20, 25 eller 26 § eller 14 kap. 9 § andra stycket föreläggande meddelats att väcka talan vid domstol, är den allmänna

underrätt behörig där kronofogdemyndigheten finns, om ej annat följer av andra stycket.

Om föreläggande har meddelats enligt 5 kap. 19, 20, 24, 25 eller 26 § i fall då tvisten rör egendom som avses i 10 kap. 10 eller 12 § rättegångsbalken, gäller om domstols behörighet vad som sägs där.

Har föreläggande meddelats enligt 5 kap. 21 § första stycket eller 10 kap 12 § andra stycket, gäller om domstols behörighet vad som i allmänhet är föreskrivet därom. I fall som avses i 5 kap. 21 § andra stycket skall tvisten upptagas, när fråga är huruvida något finns att utmäta på grund av pantbrev i fast egendom, vid den domstol som anges i 10 kap. 10 § rättegångsbalken och eljest vid den allmänna underrätt där kronofogdemyndigheten finns.

I föreläggande skall anges domstol vid vilken talan skall väckas.

Klagan över kronofogdemyndighets beslut

22 § Talan mot kronofogdemyndighets beslut får föras av den som beslutet angår, om det gått honom emot. Sökande eller svarande får även klaga över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

23 § Klagan får ej föras över att kronofogdemyndighet har upptagit ärende som hör till sådan myndighets åligganden.

Om kronofogdemyndighet har förklarat sig obehörig, kan hovrätten efter besvär bestämma vilken kronofogdemyndighet som skall upptaga ärendet och hänvisa det till den myndigheten.

24 § Beslut om vad som enligt 4 kap. 10 §, 6 kap. 1—4 §§, 8 kap. 3 eller 10 § eller 17 kap. 5 § skall undantagas från införsel, utmätning eller kvarstad för fordran får ej överklagas av sökanden.

Om förbud mot klagan i viss fråga som rör försäljning av fastighet finns bestämmelse i 13 kap. 33 § tredje stycket.

25 § Särskild talan får ej föras mot

beslut varigenom begäran om hävande av utmätning eller annan rättelse enligt 5 kap. 33 eller 34 § har lämnats utan bifall,

beslut varigenom föreläggande har meddelats enligt 8 eller 9 § ovan eller

beslut som endast innefattar förberedelse till senare åtgärd och ej rör tredje man.

Den som är missnöjd med beslut varigenom föreläggande har meddelats enligt 8 eller 9 § kan begära prövning av föreläggandet i samband med talan mot beslut varigenom det har tillämpats.

Till bemötande av motparts ändringsyrkande får part, ehuru han ej själv har fullföljt talan, påkalla prövning av beslut mot vilket särskild talan ej får föras.

26 § Klagan förs genom besvär till hovrätten. Besvärsinlagan skall tillställas kronofogdemyndigheten.

27 § Besvär över beslut om införsel eller om utmätning som avses i 8 kap. får anföras utan inskränkning till viss tid.

I fråga om annan utmätning får sökande eller svarande anföra besvär inom tre veckor från att beslutet har delgivits honom. Tredje man får anföra besvär över sådan utmätning utan inskränkning till viss tid. För

besvär över beslut som avses i 9 kap. 9 § första stycket eller 13 kap. 49 § tredje stycket gäller dock nyssnämnda tid.

Besvär över exekutiv försäljning skall anföras inom tre veckor från försäljningen. Klagan över sakägarförteckning som ej avser upphävande av auktion får dock ej föras annat än genom besvär över köpeskillingsfördelning.

Besvär över beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall anföras inom tre veckor från beslutet.

Besvär över kronofogdemyndighets beslut i andra fall skall anföras inom tre veckor från att beslutet har delgivits klaganden.

28 § Besvärstalan som ej har fullföljts inom rätt tid skall avvisas av kronofogdemyndigheten, om ej annat följer av andra stycket. Har besvärsinlaga inkommit till hovrätten före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagan inkommit till kronofogdemyndigheten först därefter ej föranleda att den avvisas.

Om laga förfall visas före utgången av besvärstiden, skall kronofogdemyndigheten utsätta ny tid.

29 § Klagan över att förrättningsman handlagt ärende oaktat han var jävig får ej föranleda hävande av åtgärd som han har vidtagit, om klaganden får anses tillgodosedd genom utförandet av talan i hovrätten.

30 § Vid bifall till besvär över viss åtgärd får även senare åtgärd i ärendet, som ej vunnit laga kraft mot klaganden när besvärsinlagan inkom, hävas när det kan ske.

31 § Bifalles talan mot fördelning, gäller det till förmån även för den som ej själv har fört talan.

Besvärsinlaga och förklaring m. m.

32 § I besvärsinlaga skall klaganden uppge

1. det beslut mot vilket talan förs,
2. grunderna för besvärstalan,
3. den ändring i beslutet som yrkas.

Klaganden skall i inlagan uppge de bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis som ej har ingetts tidigare skall i huvudskrift eller styrkt avskrift fogas vid inlagan.

Besvärsinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

33 § Kronofogdemyndigheten skall anmoda klaganden att skyndsamt avhjälpa brister i besvärsinlagan, om det behövs.

34 § Kronofogdemyndigheten skall bereda motpart tillfälle att inkomma med förklaring, om skäl föreligger och det ej föranleder oskäligt dröjsmål.

35 § Förklaring skall innehålla yttrande rörande de grunder som klaganden har anfört för sin besvärstalan och ange de omständigheter som förklaranden vill anföra.

Vad som i 32 § andra och tredje styckena sägs om besvärsinlaga har motsvarande tillämpning på förklaring.

36 § Vad som i 18 § sägs om kronofogdemyndighetens prövning av fråga om ändring eller rättelse av beslut eller om verkställighets eller handräcknings avbrytande eller hävande gäller även när anförda besvär ger anledning därtill.

När skäl föreligger, kan myndigheten förordna att ärendet skall vila tills vidare i avvaktan på hovrättens beslut.

37 § Besvärsinlagan och andra handlingar i ärendet skall, om ej klaganden blir tillgodosedd genom tillämpning av 36 § första stycket eller återkallar sin talan, sändas till hovrätten så snart som möjligt. Därvid skall kronofogdemyndigheten bifoga eget yttrande.

Om klaganden har blivit tillgodosedd eller återkallat sin talan innan ärendet överlämnats till hovrätten, prövar kronofogdemyndigheten frågan om kostnaderna enligt vad som sägs i 18 kap.

Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten

38 § Föreligger mot besvärstalans upptagande annat hinder än som avses i 28 §, får den omedelbart avvisas av hovrätten.

39 § Uppfyller besvärsinlagan ej föreskrifterna i 32 § eller är den eljest ofullständig, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Efterkommer klaganden ej föreläggandet och består bristen i att inlagan ej innehåller bestämt yrkande eller att grunderna för klagandens talan ej är tydligt angivna eller är bristen eljest så väsentlig att inlagan är otjänlig för prövning i sak, skall hans talan avvisas.

40 § Hovrätten får ej utan att kronofogdemyndigheten eller hovrätten har givit motpart tillfälle att inkomma med förklaring göra ändring i det överklagade beslutet såvitt rör dennes rätt.

Hovrätten kan dock omedelbart förordna, att åtgärd för verkställighet eller handräckning ej skall äga rum tills vidare eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. Om synnerliga skäl föreligger, får hovrätten också omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas.

41 § Hovrättens beslut länder till efterrättelse lika som kronofogdemyndighets beslut.

I ärende om införsel eller utmätning skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande återgå innan hovrättens beslut vunnit laga kraft.

Fullföljd till högsta domstolen

42 § Talan mot hovrätts beslut förs genom besvär till högsta domstolen.

Beträffande sådan talan skall i stället för 54 kap. 1—8 §§ rättegångsbalken iakttagas följande.

43 § Har hovrätten i där uppkommen eller dit fullföljd fråga som avses i 25 § första stycket meddelat beslut som ej är slutligt, har 25 § motsvarande tillämpning.

Om hovrätten innan ändringsyrkandet prövas slutligt har utlåtit sig i fråga som avses i 40 § andra stycket eller angående föreläggande som

avses i 13 § eller har utdömt vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången, skall talan mot beslutet föras särskilt.

Har hovrätten i annat fall utlåtit sig över omständighet som gäller målets behandling och rör beslutet ej tredje man, får talan mot beslutet ej föras annat än i samband med huvudsaken. Beträffande sådant beslut har 25 § tredje stycket motsvarande tillämpning.

44 § Mot beslut, varigenom hovrätten har funnit kronofogdemyndigheten behörig i ärende som hör till kronofogdemyndighets åligganden eller hänvisat ärende till kronofogdemyndighet som hovrätten funnit behörig, får talan ej föras. Detsamma gäller beslut varigenom hovrätten har återförvisat ärende till kronofogdemyndigheten. Om hovrättens prövning innefattar avgörande av fråga som inverkar på målets utgång, får dock talan föras mot beslutet.

Över hovrätts beslut i fråga om jäv mot förrättningsman får klagan ej föras.

Särskilda rättsmedel

45 § Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken får tillämpas även på kronofogdemyndighetens beslut i ärenden som avses i denna balk.

Vad som i 58 kap. 11 och 12 §§ rättegångsbalken sägs om återställande av försutten tid skall även gälla när föreläggande har meddelats enligt 5 kap. 19, 24 eller 25 § eller 14 kap. 9 § andra stycket ovan.

Användning av särskilda rättsmedel får ej utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs.

Bilaga 2
Förslag remitterat den 16 mars 1978

Förslag till Utsökningsbalk

Härigenom föreskrivs att i Sveriges rikes lag skall efter rättegångsbalken införas en ny balk, benämnd utsökningsbalk, av följande lydelse.

1 kap. Inledande bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna balk är tillämplig i fråga om verkställighet av dom eller annan exekutionstitel, som innefattar betalningsskyldighet eller annan förpliktelse, samt beträffande verkställighet av beslut om kvarstad eller annan liknande säkerhetsåtgärd.

Verkställighet rörande betalningsskyldighet sker genom utmätning eller införsel. Verkställighet som avser annan förpliktelse eller säkerhetsåtgärd äger rum enligt vad som sägs i 16 kap.

2 § Har i annan lag meddelats bestämmelse som avviker från denna balk, gäller den bestämmelsen.

Exekutiv myndighet

3 § Verkställighet åvilar kronofogdemyndighet.

Mål om verkställighet (*utsökningsmål*) handläggs hos kronofogdemyndigheten av kronofogde eller annan tjänsteman (*förrättningsmannen*).

4 § Mot förrättningsman gäller samma jäv som i 4 kap. rättegångsbalken föreskrivs i fråga om domare. Förrättningsman skall dock ej anses jävig därför att han tidigare har tagit befattning med saken i tjänsten eller därför att gärning har förövats mot honom i eller för hans tjänst.

5 § Känner förrättningsman till omständighet som kan antagas utgöra jäv mot honom, skall han självmant ge det till känna.

Har fråga om jäv mot förrättningsman uppkommit och har ej annan trätt i hans ställe, skall kronofogdemyndigheten snarast besluta i jävsfrågan.

Utan hinder av jäv får förrättningsman vidtaga åtgärd som ej kan uppskjutas utan olägenhet.

Vissa föreskrifter om mål och parter m.m.

6 § Utsökningsmål handläggs som enskilt mål eller allmänt mål.

Med allmänt mål avses mål om uttagande av böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet eller av skatt, tull eller staten tillkommande avgift som får utsökas utan föregående dom eller, enligt vad regeringen närmare föreskriver, av andra liknande medel som tillkommer staten eller kommun. Annat mål är enskilt mål.

7 § Den som begär verkställighet hos kronofogdemyndigheten kallas sökande. I allmänt mål anses staten eller kommun som sökande.

Sökandens motpart hos kronofogdemyndigheten benämns svarande eller, i mål som rör betalningsskyldighet, gäldenär. När viss egendom svarar för fordran, skall vad som sägs om gäldenär i tillämpliga delar gälla ägaren, även om han ej är personligen betalningsskyldig.

Den som ej är sökande eller svarande kallas tredje man. Tredje man hos vilken gäldenär själv har fordran kallas sekundogäldenär.

Tillämpning av bestämmelser som rör fartyg, luftfartyg och fast egendom

8 § Vad som sägs i denna balk om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg gäller även egendom som utom riket är införd i register som motsvarar skepps- eller luftfartygsregistret eller, beträffande reservdelar, som är intecknad utom riket, om ej annat följer av vad som är särskilt föreskrivet.

Bestämmelserna i 4 kap. 7 § andra stycket och 30 § andra stycket är dock ej tillämpliga på utländsk egendom som avses i första stycket.

9 § Med fartyg jämställs fartyg under byggnad. I fråga om skeppsbygge skall härvid vad som sägs om skeppsregistret i stället avse skeppsbyggnadsregistret.

10 § Vad som sägs om registrerat skepp, registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg gäller i tillämpliga delar även andel i och villkorlig rätt till sådan egendom, om ej annat föreskrivs.

11 § Med fast egendom avses fastighet, visst område av fastighet, samfälld mark samt andel i och villkorlig rätt till sådan egendom.

Vad som sägs om fast egendom gäller i tillämpliga delar även tomträtt.

12 § Vad som sägs om pantbrev i fastighet gäller i tillämpliga delar även vilandebevis.

2 kap. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten

Ansökan m.m.

1 § Ansökan om verkställighet får göras muntligen eller skriftligen.

Ansökningshandling skall vara egenhändigt undertecknad av sökanden eller hans ombud.

2 § Sökanden skall ange den åtgärd som han yrkar.

Vid ansökan skall inges den exekutionstitel på grund varav verkställighet söks. Avser ansökningen anspråk som grundas på löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, skall även den handlingen inges.

Handling som avses i andra stycket andra meningen skall inges i huvudskrift. Exekutionstitel samt annan handling som kronofogdemyndigheten finner böra företes av sökanden eller som denne vill åberopa skall inges i huvudskrift eller, om kronofogdemyndigheten anser det tillräckligt, i bestyrkt avskrift.

3 § Om behörig kronofogdemyndighet finns bestämmelser i 4 kap. 8 §, 15 kap. 7 § samt 16 kap. 1 och 10 §§.

Vid tillämpning av bestämmelse som avses i första stycket skall med svarandens hemvist förstås den ort där han är bosatt samt, beträffande dödsbo, den ort där den döde senast var bosatt och, beträffande annan juridisk person, den ort som enligt 10 kap. rättegångsbalken grundar domstols behörighet i tvistemål i allmänhet.

4 § Har ansökan gjorts hos kronofogdemyndighet som ej är behörig, skall handlingarna i målet genast överlämnas till den kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Ansökan anses gjord, när ansökningshandlingen kom in till den förra myndigheten eller, i fråga om muntlig ansökan, när sådan ansökan gjordes där.

5 § Är ansökan så bristfällig att den ej kan läggas till grund för prövning i sak och efterkommer sökanden ej föreläggande att avhjälpa bristen, skall ansökningen avvisas.

6 § Beträffande parts behörighet samt ställföreträdare eller ombud för och biträde åt part tillämpas 11 och 12 kap. rättegångsbalken, i den mån ej annat föreskrivs i denna paragraf.

Ombud behöver ej styrka sin behörighet genom fullmakt annat än om kronofogdemyndigheten finner det behövligt.

Visar ombud eller biträde oskicklighet eller oförstånd eller är han eljest olämplig, får kronofogdemyndigheten avvisa honom som ombud eller biträde i målet.

7 § I fråga om handling som kommer in till kronofogdemyndigheten tillämpas 33 kap. 3 § rättegångsbalken.

Rör handlingen anmälan eller annan åtgärd som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas, beaktas åtgärden dock endast om den dessförinnan har blivit känd för förrättningsmannen.

8 § Kronofogdemyndigheten får vid behov anlita tolk. Tolk som ej fullgör uppdraget i tjänsten har rätt till ersättning av allmänna medel.

I fråga om översättning av ansökan eller annan handling som ej är avfattad på svenska språket tillämpas 33 kap. 9 § rättegångsbalken.

9 § Underlåter part eller tredje man att fullgöra något som åligger honom i utsökningsmål och finns anledning antaga att han har laga förfall, skall underlåtenheten ej leda till påföljd eller eljest läggas honom till last i målet. Auktion eller bevakningssammanträde skall dock ej inställas annat än om synnerliga skäl föreligger.

Om den som enligt föreläggande skall väcka talan inom viss tid visar laga förfall före utgången av den tiden, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid.

I fråga om vad som skall räknas som laga förfall tillämpas 32 kap. 8 § rättegångsbalken.

Förhör

10 § Kronofogdemyndigheten får hålla förhör med svaranden, om det behövs.

Till sådant förhör skall vid behov även sökanden kallas.

Part får föreläggas att inställa sig personligen vid vite av högst ettusen kronor. Sökanden kan även föreläggas att inställa sig vid påföljd av att hans ansökan annars avvisas.

11 § Förhör får vid behov hållas även med tredje man, som är sakägare eller som enligt denna balk är skyldig lämna upplysningar.

Tredje mannen får föreläggas att inställa sig personligen vid vite av högst ettusen kronor.

12 § Fråga om utdömande av vite som har förelagts enligt 10 eller 11 § prövas självmant av kronofogdemyndigheten. Har ändamålet med vite förfallit, får vitet ej dömas ut.

Uteblir svaranden från förhör och har vite förelagts honom, får han hämtas.

13 § Tredje man som har inställt sig till förhör kan tillerkännas skälig ersättning av allmänna medel för inställelsen.

14 § Kronofogdemyndigheten kan förordna att vad som vid förhör har förekommit angående enskilds personliga förhållanden eller näringsidkares affärs- eller driftförhållanden ej får röjas obehörigen.

Tvångsmedel

15 § När kronofogdemyndigheten enligt 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 9 eller 12 § eller 13 § jämförd med 4 kap. 14 och 15 §§ förelägger svaranden eller tredje man att fullgöra eller underlåta något, får föreskrivas vite till belopp som finnes behövligt.

Fråga om utdömande av vite som har förelagts enligt första stycket prövas, på talan av allmän åklagare eller sökanden, av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns. Har ändamålet med vite förfallit, får vitet ej dömas ut.

Om föreläggande vid vite ej iakttas, kan kronofogdemyndigheten ge nytt vitesföreläggande utan hinder av att det förra ej har vunnit laga kraft.

16 § Efterkommer ej gäldenären eller tredje man föreläggande enligt 4 kap. 14 eller 15 § eller 16 kap. 13 § jämförd med nämnda lagrum, får han häktas, om synnerliga skäl föreligger. Fråga om häktning prövas, efter framställning av kronofogdemyndigheten, av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns.

När framställning om häktning har gjorts, skall förhandling äga rum inför rätten. Till förhandlingen skall kronofogdemyndigheten och, om hinder ej möter, den som avses med yrkandet kallas. Denne får hämtas, om skäl föreligger därtill. Har han kallats till förhandlingen eller kan det antagas att han har avvikit eller eljest håller sig undan, utgör hans utevaro ej hinder för prövning av yrkandet.

Rätten skall med högst två veckors mellanrum hålla förhandling för att pröva om den som är insatt i häkte fortfarande skall vara häktad. Föreligger ej längre skäl för häktning, skall rätten omedelbart förordna att den häktade skall friges.

17 § Vid förrättning får hus, rum eller förvaringsställe genomsökas, om det behövs för att verkställighet skall kunna ske.

Behöver förrättningsmannen ha tillträde till utrymme som är tillslutet, får han låta öppna lås eller bereda sig tillträde på annat sätt. Han får dock ej bereda sig tillträde till bostad i innehavarens frånvaro annat än om underrättelse om tiden för förrättningen har sänts till innehavaren med posten eller lämnats på annat lämpligt sätt och det kan antagas att denne håller sig undan eller om eljest särskilda skäl föreligger.

För att genomföra förrättning får förrättningsmannen i övrigt använda tvång i den mån det kan anses befogat med hänsyn till omständigheterna. Våld mot person får dock brukas endast om förrättningsmannen möter motstånd och i den mån det med hänsyn till förrättningens ändamål kan anses försvarligt.

Beslut

18 § Beslut skall, i den mån det behövs, ange de skäl på vilka det grundas.

Beslut som får överklagas skall innehålla upplysning om vad den som vill föra talan mot beslutet skall iakttaga. Sådan upplysning får dock utelämnas när den är uppenbart obehövlig.

19 § Kronofogdemyndighetens beslut länder till efterrättelse omedelbart. Vite får dock ej utsökas innan det beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har dömt ut vitet, har vunnit laga kraft.

Verkställigheten fortgår även om talan förs mot kronofogdemyndighetens beslut, såvida ej annat är särskilt föreskrivet eller förordnas.

20 § Kronofogdemyndigheten skall självmant pröva fråga om ändring eller rättelse av beslut, när sådan åtgärd är tillåten enligt bestämmelse i balken eller utan stöd av särskild bestämmelse och anledning föreligger därtill. Även fråga om avbrytande eller hävande av verkställighet i annat fall prövas självmant av kronofogdemyndigheten, om ej annat är föreskrivet.

Beslut, som till följd av skrivfel, räknefel eller annat sådant förbiseende innehåller uppenbar oriktighet, får rättas av kronofogdemyndigheten. Om det ej är obehövligt, skall part och annan sakägare beredas tillfälle att yttra sig innan rättelse sker.

21 § Vad som i balken sägs om beslut gäller i tillämpliga delar även sådan åtgärd av kronofogdemyndigheten som inverkar på parts eller tredje mans rätt.

Prövning av tvist

22 § I tvist vid fördelning av medel som enligt 13 kap. 7 § tredje stycket prövas av kronofogdemyndigheten anses talan väckt när borgenären anmälde sitt anspråk.

Om talan ej uppfyller vad som gäller för stämningsansökan i tvistemål, skall kronofogdemyndigheten anmoda borgenären att avhjälpa bristen.

23 § Kronofogdemyndigheten skall sätta ut muntlig förhandling i tvisten och kalla parterna till förhandlingen. I fråga om sådan förhandling gäller bestämmelserna om förhör i 10 § tredje stycket första meningen, 12 § första stycket och 14 §. Parts utevaro från förhandlingen utgör ej hinder för prövning av tvisten.

Om bevisning gäller vad som föreskrivs i rättegångsbalken för tvistemål.

Tvisten avgörs i samband med fördelning av de medel som tvisten rör. Avgörandet tas upp i beslutet om fördelningen.

24 § Har enligt 4 kap. 20, 21 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket föreläggande meddelats att väcka talan vid domstol, skall tvisten prövas av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns, om ej annat följer av andra stycket.

Om föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 21, 25 eller 26 § i fall då tvisten rör egendom som avses i 10 kap. 10 eller 12 § rättegångsbalken, gäller om domstols behörighet vad som sägs där.

Har föreläggande meddelats enligt 4 kap. 22 § första stycket eller 9 kap. 12 § andra stycket, gäller om domstols behörighet vad som i allmänhet är föreskrivet därom. I fall som avses i 4 kap. 22 § andra stycket skall tvisten prövas, när fråga är om pantbrev i fastighet, av den tingsrätt som anges i 10 kap. 10 § rättegångsbalken och eljest av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns.

I föreläggande skall anges domstol vid vilken talan skall väckas.

Ställande av säkerhet m.m.

25 § Säkerhet som skall ställas enligt bestämmelse i denna balk skall bestå av pant eller borgen. Borgen skall ställas såsom för egen skuld och, om den ingås av två eller flera personer gemensamt, vara solidarisk. Är säkerheten ej godkänd av den till vars förmån säkerheten skall gälla, skall den prövas av kronofogdemyndigheten.

Om bank eller annan jämförbar penninginrättning skall ställa säkerhet, får godtagas utfästelse av penninginrättningen att infria den förpliktelse som säkerheten skall avse.

Säkerheten skall tagas i förvar av kronofogdemyndigheten.

26 § När säkerhet skall tagas i anspråk av kronofogdemyndigheten, får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom. Borgen får genast utsökas.

27 § Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej ställa säkerhet.

Vite får ej föreläggas staten.

Fordran som ej är förfallen och ränta

28 § Fordran, som ej är förfallen till betalning och ej löper med ränta före förfallodagen, beräknas till det belopp som efter fem procent årlig ränta utgör fordringens värde. Motsvarande gäller, om utfäst ränta är lägre än fem procent.

29 § När medel som sökanden eller annan sakägare har fått lyfta skall betalas tillbaka, utgår ränta enligt 5 § räntelagen (1975:635) från den dag medlen utbetalades till den dag återbetalning skall ske och enligt 6 § räntelagen för tiden därefter.

Ränta utgår dock ej i den mån det beror på den som är berättigad till medlen att de ej har betalats tillbaka.

Särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål

30 § Bestämmelserna i 1, 2, 4 och 5 §§ gäller ej i allmänt mål. I sådant mål gäller ej heller 6 § och 10 § andra och tredje styckena i fråga om sökanden. Vad som sägs i 29 § gäller ej heller beträffande sökanden i allmänt mål i fall då exekutionstiteln upphävs.

Sökanden i allmänt mål företräds av kronofogdemyndigheten. I tvist som avses i 4 kap. 20–22, 25 och 26 §§, 9 kap. 12 § andra stycket och 13 kap. 7 § andra stycket samt vid utförande av talan i överklagat utsökningsmål företräds dock sådan sökande av riksskatteverket.

I allmänt mål anses ansökan gjord, när indrivningshandlingarna kom in till kronofogdemyndigheten.

3 kap. Exekutionstitlar

Inledande bestämmelser

1 § Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. dom,
2. förlikning som är stadfäst av domstol,
3. utslag och beslut i mål enligt lagsökningslagen (1978:000),
4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild bestämmelse får verkställas,
7. handling som enligt särskild bestämmelse får läggas till grund för verkställighet.

Vad som sägs om dom gäller, om ej annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut. Godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot gäller som lagakraftägande dom.

2 § I vad mån verkställighet på grund av utländsk exekutionstitel får äga rum här i riket framgår av särskilda bestämmelser.

Dom

3 § Dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft.

Har talan fullföljts endast mot viss del av dom, får domen i övrigt, när det kan ske, verkställas såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av den fullföljda talan.

4 § Dom som ej har vunnit laga kraft får verkställas i fall och under villkor som anges i 5–10 §§.

Om hinder mot att utmätt egendom i sådant fall säljs eller influtna medel betalas ut finns bestämmelser i 8 kap. 4 § samt 13 kap. 14 § och 15 kap. 22 §.

5 § Dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om gäldenären ej hos kronofogdemyndighet

nedsätter pengar som svarar mot fordringen jämte förrättningskostnader eller som pant ställer motsvarande tillgodohavande hos bank jämte den ränta som belöper därpå eller

i fråga om underrätts dom ställer annan säkerhet för fordringen jämte ränta och förrättningskostnader.

Fullgör gäldenären vad som har sagts nu först sedan åtgärd har vidtagits för verkställighet av domen, skall åtgärden återgå, om det kan ske.

6 § Utan hinder av 5 § får verkställighet genast ske av

1. dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts i mål angående växel eller check,

2. tredskodom varigenom betalningsskyldighet har ålagts den uteblivna parten, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning,

3. tingsrätts dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts i mål som har handlagts enligt lagen (1974:8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, om hovrätten vid talan mot domen har vägrat part prövningstillstånd. Detta gäller dock ej om högsta domstolen förordnar annat med anledning av talan mot hovrättens beslut.

7 § Dom varigenom någon har förpliktats att utge viss lös egendom får verkställas genast, om säkerhet ställs för återbäring av egendomen jämte avkastning.

8 § Har högre rätt förklarat talan mot dom förfallen, får domen verkställas genast utan hinder av ansökan om målets återupptagande, om ej annat förordnas med anledning av ansökningen.

9 § Bestämmelserna i 7 och 8 §§ gäller ej dom varigenom har ådömts sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar skyldighet att utge viss egendom.

10 § Dom som enligt annan lag eller enligt förordnande av domstolen får verkställas innan den har vunnit laga kraft verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat följer av lagen eller förordnandet.

11 § Ansökan om resning eller återställande av försutten tid, beslut varigenom sådan ansökan har beviljats eller besvär över domvilla hindrar ej verkställighet, om ej annat förordnas med anledning av ansökningen eller besvären.

Förlikning

12 § Förlikning som är stadfäst av domstol verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan mot domen eller annan talan rörande förlikningen.

Utslag och beslut i lagsökningsmål

13 § Utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast. Har utmätningsgäldenären sökt återvinning eller anfört besvär, gäller om verkställigheten vad som sägs i 5 § om underrätts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

14 § Utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall än som avses i 13 § får verkställas såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Skiljedom

15 § Skiljedom som grundas på skiljeavtal får verkställas, om

1. skiljeavtalet ej innehåller förbehåll om rätt för part att klandra domen,
2. omständighet ej föreligger som gör domen ogiltig, även om talan ej förs mot domen, och
3. det ej heller görs sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § lagen (1929:145) om skiljemän.

I fråga om ersättning till skiljeman får skiljedomen verkställas, om tiden för parts talan mot domen i denna del har gått till ända utan att sådan talan har väckts och det ej föreligger omständighet som avses i första stycket 2.

16 § Bestämmelserna i 15 § tillämpas också på skiljedom som, utan att skiljeavtal föreligger, med stöd av bestämmelse i lag har meddelats enligt lagen (1929:145) om skiljemän.

Annan skiljedom som enligt lag skall lända till efterrättelse får verkställas, om det ej föreligger omständighet som gör domen ogiltig, även om talan ej förs mot domen.

17 § Har talan mot skiljedom väckts vid domstol, kan denna förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Förbindelse angående underhållsbidrag

18 § Skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt barnavårdslagen (1960:97) får, om den har bevittnats av två personer, verkställas i den mån ej annat följer av särskilda föreskrifter.

Har talan rörande förbindelse väckts vid domstol, kan denna förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Annan exekutionstitel

19 § När beslut av förvaltningsmyndighet får verkställas, tillämpas vad som gäller om dom, om ej annat är föreskrivet. Om saken ej har blivit slutligt prövad, räknas beslutet som underrätts dom.

20 § I fråga om handling som avses i 1 § första stycket 7 sker verkställighet enligt vad som är särskilt föreskrivet.

Invändningar mot verkställighet

21 § Visar svaranden att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse på grund varav verkställighet söks, får verkställighet ej äga rum. Detsamma gäller om svaranden till kvittning åberopar fordran, som har fastställts genom exekutionstitel vilken får verkställas eller som grundar sig på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, och allmänna förutsättningar för kvittning föreligger.

Gör svaranden gällande att annat förhållande som rör parternas mellanhavande utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen ej lämnas utan avseende, får verkställighet ej heller äga rum.

Föreligger fall som avses i första eller andra stycket och har åtgärd för verkställighet redan vidtagits i målet, skall åtgärden återgå, om det kan ske.

Kronofogdemyndighetens beslut med anledning av invändning som avses i första eller andra stycket hindrar ej att saken prövas i rättegång.

Upphävande av exekutionstitel

22 § Upphävs exekutionstitel, skall sökt verkställighet omedelbart inställas. Redan vidtagen åtgärd för verkställighet skall såvitt möjligt återgå. Sådan återgång skall ske genast, om ej annat har förordnats. I mål om utmätning eller införsel skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande hävas förrän det avgörande varigenom exekutionstiteln har upphävts äger laga kraft.

I mål om utmätning eller införsel skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad borgenären skall betala tillbaka. I annat mål skall myndigheten återställa besittning eller annat förhållande som har rubbats, om hinder ej möter.

Den som har fått verkställighet är även skyldig att ersätta skada som svaranden har lidit genom verkställigheten.

Särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål

23 § Bestämmelserna i 3–20 och 22 §§ gäller ej i allmänt mål.

Dom eller beslut varigenom har ålagts böter, vite eller sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet får ej verkställas förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft. Annan exekutionstitel i allmänt mål får verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt medgivet.

Verkställighet av exekutionstitel i allmänt mål sker enligt vad som gäller om lagakraftägande dom.

24 § Har saköreslängd, restlängd eller annan sådan handling upprättats för indrivning av fordran i allmänt mål, äger verkställighet rum med stöd av sådan handling.

4 kap. Utmätning

Inledande bestämmelser

1 § Utmätning får äga rum när verkställighet rörande betalningsskyldighet är medgiven enligt 3 kap., om ej annat följer av 2 §.

När kronofogdemyndigheten enligt särskild föreskrift i denna balk får utsöka fordran eller kostnad, får utmätning också ske.

2 § Utmätning på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 § får ej ske för bidrag som har förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, om gäldenären gör gällande att bidraget är betalt och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna lämnas utan avseende. Motsvarande gäller i fråga om dom eller beslut angående underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp, i den mån bidragsskyldigheten avser tid efter domens eller beslutets meddelande.

Utmätning för underhållsbidrag till make får ej heller ske på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 §, om makarna ej under den tid som bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda.

3 § Genom utmätning får tagas i anspråk egendom som ej är undantagen enligt 5 kap. eller på grund av särskild föreskrift.

I den mån pantbrev i skepp eller fastighet ej utgör säkerhet för fordran får det utmätas hos den intecknade egendomens ägare. Motsvarande gäller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

För utmätning av lön och vissa andra förmåner gäller enligt 7 kap. särskilda villkor.

Utmätningsordningen

4 § Av utmätningsbar egendom bör i första hand tagas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären.

Borgenär vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt har dock rätt att i första hand få utmätning av egendom vari förmånsrätten gäller. Han har ej rätt att få utmätning av annan tillgång, om det är till skada för annan sökande. Detta hindrar dock ej att, när det behövs, annan tillgång utmäts för fordringen, om det sker på villkor att betalning i första hand skall utgå ur den egendom vari borgenären har förmånsrätt.

5 § Registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom får endast om sökanden begär det utmätas för fordran som ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen.

6 § Tillgångar som hör samman bör ej skiljas utan särskilda skäl.

Vad som är tillbehör till fartyg, luftfartyg eller fastighet får ej utmätas särskilt för sig.

Omfattar inteckning i luftfartyg även reservdelar, får ej någon av de på viss plats förvarade reservdelarna utmätas särskilt för sig utan inteckningshavarens samtycke.

7 § Lös egendom får utmätas endast om egendomen är tillgänglig vid förrättning eller om egendomen ändå på grund av registrering, upplysningar vid förhör eller annan utredning kan identifieras och hinder ej kan antagas möta mot säkerställande av utmätningen enligt vad som sägs i 6 kap.

Här i riket registrerat skepp eller luftfartyg får dock utmätas även om hinder mot säkerställande av utmätningen kan antagas föreligga.

Förfarandet

8 § Utmätning söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären har sitt hemvist.

Utmätning av egendom som finns i annat distrikt får även sökas hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där egendomen finns eller, i fråga om fartyg eller luftfartyg, dit det väntas. Utmätning av fartyg får även sökas där fartyget har sin hemort. Utmätning av fordran får också sökas där sekundogäldenären finns, även om fordringen skall anses finnas i annat distrikt.

Kronofogdemyndighet som ej är behörig enligt första eller andra stycket får utan hinder därav i brådskande fall vidtaga åtgärd som avses i 6 kap. 12 § innan målet enligt 2 kap. 4 § överlämnas till kronofogdemyndighet som är behörig.

9 § Kronofogdemyndigheten skall i den utsträckning som påkallas av ansökningens innehåll, gäldenärens förhållanden och övriga omständigheter undersöka huruvida gäldenären har utmätningsbar egendom.

10 § Utmätning skall ske så snart som möjligt efter det att behövliga handlingar har kommit in till kronofogdemyndigheten.

Lämnar sökanden anstånd med utmätning och varar anståndet längre än sex månader från dagen för ansökningen, är denna förfallen.

Om sökanden ger anstånd fler än två gånger, är ansökningen också förfallen.

11 § Har två eller flera sökt utmätning mot samma gäldenär, skall utmätning för fordringarna ske samtidigt, om ej utmätning för någon av fordringarna därigenom fördröjs oskäligt.

Bestämmelserna i 15 kap. 16 § första stycket om jämkning av underhållsbidrag vid införsel tillämpas också vid utmätning.

12 § Innan utmätning sker skall underrättelse om målet sändas till gäldenären med posten eller lämnas på annat lämpligt sätt. Underrättelsen skall ske så tidigt att gäldenären kan beräknas få tillräcklig tid att bevaka sin rätt.

Föreligger risk att gäldenären skaffar undan eller förstör egendom eller är saken eljest brådskande, behöver gäldenären ej underrättas. Underrättelse behövs ej heller, om gäldenären saknar känt hemvist och det ej har kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

13 § Utmätning får ske utan hinder av att gäldenären ej är närvarande, om det ej behövs att han får tillfälle att yttra sig vid förrättningen.

Upplysningsplikt

14 § Gäldenären är skyldig att lämna de uppgifter om sina tillgångar som kronofogdemyndigheten behöver.

Kronofogdemyndigheten kan ålägga gäldenären att inge förteckning över sina tillgångar. Vid behov kan myndigheten förordna lämplig person att biträda gäldenären vid upprättande av förteckningen.

Gäldenären kan också åläggas att på heder och samvete skriftligen bekräfta de uppgifter om sina tillgångar som han har lämnat vid förhör eller i förteckning.

15 § Tredje man är skyldig att uppge huruvida gäldenären har fordran hos honom eller annat mellanhavande med honom av ekonomisk betydelse samt att ange den närmare beskaffenheten av sådant mellanhavande.

16 § Beträffande förhör med gäldenären eller tredje man och i fråga om tvångsmedel i samband med att upplysningar begärs av gäldenären eller tredje man finns bestämmelser i 2 kap. 10–16 §§.

Förhållandet till tredje man

17 § Egendom får utmätas, om det på grund av vad som har blivit upplyst kan anses framgå att egendomen tillhör gäldenären eller om han enligt vad som sägs nedan får antagas vara ägare.

18 § Gäldenären antas vara ägare till lös egendom som är i hans besittning, om det ej framgår att den tillhör tredje man.

I fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg gäller dock att egendomen antas tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det ej framgår att egendomen tillhör tredje man.

19 § Om gäldenären och hans make eller annan som varaktigt sammanbor med honom har lös egendom i sin gemensamma besittning, antas de vara samägare, såvida det ej görs sannolikt att egendomen tillhör endera och det ej heller framgår att den tillhör någon annan. Vad som har sagts nu gäller ej registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

20 § Utmäts lös egendom enligt 17–19 §§ trots att tredje man har gjort gällande bättre rätt till egendomen, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga tredje mannen att väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären inom en månad från det att föreläggandet har delgivits honom. Detsamma gäller, om tredje man gör gällande bättre rätt först sedan utmätning har skett.

Första stycket gäller också när tredje man gör gällande att han äger utrustning eller annat som framstår som tillbehör till utmätt lös egendom.

Väcker tredje man ej talan i enlighet med föreläggande enligt första eller andra stycket, har han förlorat sin rätt mot sökanden, om ej denne har väckt talan i saken mot tredje mannen inom den nämnda tiden.

21 § Kan lös egendom ej utmätas enligt 17–19 §§ men föreligger sannolika skäl att egendomen tillhör gäldenären, får den utmätas med förbehåll för tredje mans rätt. Vad som har sagts nu gäller ej registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

Kronofogdemyndigheten skall, om det ej av särskilda skäl är obehövligt, förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje mannen inom en månad från det att föreläggandet har delgivits honom. Väcker sökanden ej talan i enlighet med föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen har väckt talan i saken mot sökanden inom den nämnda tiden.

22 § Har fordran eller annan rättighet blivit utmätt och råder tvist om fordringens eller rättighetens bestånd, skall kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, förelägga sökanden att väcka talan i saken mot tredje mannen inom en månad från det att föreläggandet har delgivits honom. Väcker sökanden ej talan i enlighet med föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje mannen har väckt talan i saken mot sökanden inom den nämnda tiden.

Första stycket gäller även när tvisten i fall som avses i 3 § andra stycket rör i vad mån utmätt pantbrev eller annan inteckningshandling utgör säkerhet för fordran.

23 § Gäldenären antas vara ägare till fast egendom på vilken han har lagfart, om det ej framgår att den tillhör tredje man.

24 § När överlåtelse av fast egendom beror av villkor som ännu ej är uppfyllt, hindrar ej överlåtelsen att egendomen utmäts för fordran hos överlåtaren. Utmätningen omfattar i sådant fall även överlåtarens rätt mot den som har förvärvat egendomen. Uppfylls villkoret, gäller utmätningen därefter endast överlåtarens rätt mot förvärvaren.

Utmätning av fast egendom får även äga rum för fordran hos den som har förvärvat egendomen, fastän hans förvärv beror av villkor. Återgår hans förvärv, omfattar utmätningen därefter endast den rätt som han i sådant fall har mot den som överlät egendomen.

25 § Utmäts fast egendom och gör tredje man gällande bättre rätt till egendomen eller vad som framstår som tillbehör till fastigheten, gäller vad som sägs i 20 §.

26 § Sedan utmätt egendom har sålts eller utmätt fordran har drivits in, gäller beträffande rätten till influtna medel vad som sägs i 20 och 25 §§, om ej tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden.

Om tredje mans rätt i övrigt sedan utmätt egendom har sålts eller utmätt fordran har drivits in finns bestämmelser i 14 kap.

Utmätningsverkan av domstols beslut eller av betalning till kronofogdemyndigheten

27 § Har domstol fastställt att förfallen fordran skall utgå med särskild förmånsrätt i registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom, skall egendomen omedelbart anses utmätt.

Denna verkan förfaller, om ej försäljning begärs hos kronofogdemyndigheten inom två månader från det att domstolens beslut vann laga kraft.

28 § Medel vilka gäldenären betalar till kronofogdemyndigheten i anhängigt mål anses omedelbart utmätta i målet, om betalningen ej har skett med villkor som strider häremot.

Verkan av utmätning

29 § När utmätning har beslutats, får gäldenären ej till skada för sökanden förfoga över egendomen genom överlåtelse eller på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

Första stycket utgör ej hinder mot pantsättning av pantbrev eller annan inteckningshandling som gäller i egendomen. Om förbud mot pantsättning av sådan handling när den har tagits om hand av kronofogdemyndigheten finns bestämmelser i 6 kap. 5 § och 12 kap. 5 §.

Om nyttjandet av utmätt egendom m.m. finns bestämmelser i 6 kap. 4 § andra stycket och 12 kap. 6–10 §§.

30 § Utmätning medför förmånsrätt i och med beslutet, om ej annat följer av andra stycket eller 7 kap. 13 §.

Utmätning av här i riket registrerat skepp eller luftfartyg, intecknade reservdelar till sådant luftfartyg eller fast egendom medför ej förmånsrätt förrän ärende angående anteckning om utmätningen tas upp på inskrivningsdag. Upptas på samma inskrivningsdag mer än ett sådant ärende, skall den utmätning som skedde först ha företräde. Om här i riket registre-

rat skepp eller luftfartyg som har utmätts här blir utmätt i främmande stat innan det har tagits om hand av kronofogdemyndigheten, skall den rätt som har vunnits genom den förra utmätningen gälla som panträtt.

Utmätning av fast egendom medför företräde framför rättighet i egendomen, om ärende angående anteckning om utmätningen tas upp senast på den inskrivningsdag då inskrivning av rättigheten söks.

31 § Utmätning ger kronofogdemyndigheten rätt att vidtaga de åtgärder beträffande egendomen som behövs för att sökandens rätt skall tagas till vara. Kronofogdemyndigheten har härvid samma befogenheter som annars tillkommer egendomens ägare. Myndigheten får dock ej väcka talan vid domstol eller svara i mål angående egendomen.

Sammanträffande av utmätningar

32 § Om viss egendom utmäts av mer än en kronofogdemyndighet, skall målen i fortsättningen handläggas gemensamt av den kronofogdemyndighet som myndigheterna i samråd beslutar om eller som utses av den kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären har sitt hemvist.

Innan kronofogdemyndighet enligt första stycket överlämnar mål skall den vidtaga sådana i 6 kap. föreskrivna åtgärder som ej bör anstå.

Hävande av utmätning och annan rättelse

33 § Om det genom rättegång eller på annat sätt blir utrett att utmätt egendom tillhörde tredje man, skall utmätningen hävas, såvida ej tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Har egendomen sålts, gäller hävandet av utmätningen endast rätten till influtna medel.

Utmätning skall också hävas, om försäljning av egendomen eller indrivning av utmätt fordran ej kan antagas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig.

34 § Finner kronofogdemyndigheten av annat skäl än som anges i 33 § att viss egendom ej borde ha utmätts, skall rättelse ske. Sådan rättelse får dock ej vidtagas senare än två veckor från utmätningsbeslutet.

35 § Kronofogdemyndigheten skall, om ej särskilda skäl föranleder annat, höra sökanden innan rättelse sker enligt 33 eller 34 §.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

36 § Bestämmelserna i 10 § gäller ej i allmänt mål.

5 kap. Undantag från utmätning

Undantag med hänsyn till gäldenärens behov

1 § Från utmätning undantas

1. kläder och andra föremål som tjänar uteslutande till gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde,

2. möbler, husgeråd och annan utrustning, i den mån egendomen är nödvändig för ett hem och dess skötsel,

3. arbetsredskap och annan utrustning som behövs för gäldenärens förvärvsverksamhet eller yrkesutbildning samt djur, foder och sådant som i övrigt behövs för hans försörjning, allt till skäligt värde,

4. föremål med sådant övervägande personligt värde för gäldenären att det måste anses uppenbart obilligt att taga egendomen i anspråk,

5. hyresrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad eller behövs för hans förvärvsverksamhet, även om hyresrätten får överlåtas,

6. bostadsrätt till lägenhet som tjänar gäldenären till stadigvarande bostad, såvida ej gäldenären vid förvärv av bostadsrätten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer eller det med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att bostadsrätten undantas från utmätning,

7. pengar, banktillgodohavande, annan fordran och förnödenheter, i den mån annat ej är föreskrivet och tillgången skäligen fordras för underhåll åt gäldenären till dess inkomst som täcker behovet är att vänta, dock ej utan synnerliga skäl för längre tid än en månad.

2 § När gäldenären har familj, bestäms vad som får undantagas enligt 1 § med skälig hänsyn även till vad familjen brukar eller behöver.

Om gäldenären eller någon som tillhör hans familj lider av lyte eller allvarlig sjukdom, skall det beaktas.

Undantag enligt 1 § 7 bestäms med skälig hänsyn även till gäldenärens underhållsbörda.

3 § Vid utmätning hos dödsbo gäller 1 och 2 §§ i fråga om dödsboet tillhörig egendom som den dödes efterlevande familj brukar eller behöver. I stället för 1 § 7 gäller dock 18 kap. 5 § andra stycket ärvdabalken.

I övrigt är 1 och 2 §§ ej tillämpliga vid utmätning hos juridisk person.

4 § Om egendom som avses i 1 § 1–3 har sådant värde att den ej kan undantagas enligt vad som sägs där, får utmätning ske med förbehåll att gäldenären efter egendomens försäljning skall av den behållna köpeskillingen utfå visst skäligt belopp för att kunna anskaffa vad han behöver i den sålda egendomens ställe.

Undantag på grund av egendomens beskaffenhet eller särskild föreskrift

5 § Egendom, som ej får överlåtas till följd av sin beskaffenhet, enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan grund som gäller mot borgenärerna, får ej heller utmätas, om ej annat följer av lag.

6 § Medel, som för särskilt angivet ändamål har anvisats gäldenären av staten, kommun eller annan menighet eller av samfund, stiftelse eller inrättning med allmännyttigt syfte eller har samlats in bland allmänheten, får ej utmätas, om det strider mot det angivna ändamålet.

Sedan medlen har betalats ut, gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda.

7 § Skadestånd, som tillkommer gäldenären med anledning av personskada, frihetsberövande, falskt åtal, ärekränkning eller annat sådant, får ej utmätas medan skadeståndet innestår hos den som skall utge det. Har skadeståndet bestämts att utgå som livränta, gäller vad som har sagts nu rätten till livräntan.

Sedan skadeståndet har betalats ut, får vad som hålls avskilt ej utmätas, om skadeståndet skall tillgodose försörjningsbehov som alltjämt kvarstår eller, i annat fall, om mindre än två år har förflutit från det att medlen betalades ut.

8 § Rätt till pension eller till annan livränta än som avses i 7 § får ej utmätas i den mån rättigheten behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom. Detta gäller dock ej, om gäldenären vid förvärv av rättigheten har åsidosatt tillbörlig hänsyn mot sina borgenärer.

9 § När rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annat sådant ej får utmätas, får ej heller rätt till vederlag för utnyttjande av rättigheten utmätas innan denna har utnyttjats så som förutsätts för att vederlag skall utgå och vederlaget kan beräknas.

10 § *Om förbud mot utmätning i vissa andra fall gäller särskilda bestämmelser.*

11 § Beträffande utmätning av lön och vissa andra förmåner finns bestämmelser i 7 kap.

12 § Medel som ej får utmätas medan de innestår hos annan får ej heller sedan de har betalats ut utmätas förrän dagen efter utbetalningen.

Pantsatt egendom m.m.

13 § Bestämmelserna i 1–9 §§ hindrar ej att utmätning äger rum för fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egendomen.

Nämnda bestämmelser hindrar ej heller utmätning av egendom som har belagts med kvarstad för fordran.

Förfarandet vid prövningen

14 § Gäldenären skall lämna de uppgifter som är tillgängliga för honom och som behövs för kronofogdemyndighetens prövning av vad som bör undantagas från utmätning. Myndigheten skall förfara efter vad som är känt eller kan utrönas utan omgång.

15 § Anvisar gäldenären viss egendom till utmätning, hindrar bestämmelserna i 1–12 §§ ej att egendomen utmäts, om den kan överlåtas och utmätning ej uppenbart strider mot vad som är påkallat av hänsyn till gäldenärens eller hans familjs behov.

6 kap. Säkerställande av utmätning

Åtgärder beträffande lös egendom

1 § Utmätning av lös egendom skall utan dröjsmål säkerställas enligt vad som sägs i 2–8 §§, om ej annat följer av vad som föreskrivs nedan.

Utmäts här i riket registrerat skepp eller luftfartyg trots att hinder föreligger mot att säkerställa utmätningen, skall säkerställande ske utan dröjsmål sedan hindret har bortfallit.

När registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller intecknade reservdelar till luftfartyg enligt 4 kap. 27 § skall anses utmätta, skall åtgärd för säkerställande ej utan särskilt yrkande vidtagas innan försäljning har begärts.

2 § Pengar samt löpande skuldebrev och annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller påkalla fullgörande av annan förpliktelse, skall tagas i förvar.

Detsamma gäller, om pantbrev i skepp eller fastighet eller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg utmäts hos den intecknade egendomens ägare.

Kan det antagas att handling som avses i första eller andra stycket undanhålls eller har förkommit, skall i stället sekundogäldenär eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

3 § Utmäts annan fordran eller rättighet än som avses i 2 §, skall sekundogäldenär eller annan förpliktad meddelas förbud att fullgöra sin förpliktelse till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar.

Vid utmätning av rättighet som avses i 7 kap. jordabalken eller av byggnad på ofri grund skall fastighetens ägare underrättas. Om utmätning av bostadsrätt underrättas bostadsrättsföreningen.

4 § Annan lös egendom än som avses i 2 och 3 §§ skall tagas i förvar eller, om den lämnas i gäldenärens besittning, förseglas eller märkas som utmätt, såvida det ej framstår som obehövligt.

Utmätt egendom som ej tas i förvar eller förseglas får nyttjas av gäldenären, om ej kronofogdemyndigheten beslutar annat.

5 § Pantbrev eller annan inteckningshandling, som gäller i utmätt skepp eller luftfartyg eller i utmätta reservdelar till luftfartyg och ej har belånats, skall på anmodan överlämnas till kronofogdemyndigheten och får därefter ej pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

6 § Förbehåll om återtaganderätt hindrar ej att egendomen tas i förvar, förseglas eller märks, om den har utmätts hos förvärvaren.

Överlåtaren skall underrättas om utmätningen.

7 § Egendom som är i tredje mans besittning får tagas i förvar, förseglas eller märkas, när sådan åtgärd föreskrivs i 2–5 §§. I fråga om pantbrev eller annan inteckningshandling som är belånad tillämpas detta dock endast om särskilda skäl föreligger. Tas egendomen ej i förvar, skall förbud meddelas innehavaren att utan kronofogdemyndighetens tillstånd utge egendomen eller vidtaga annan åtgärd med den till skada för sökanden.

Om tredje man har handpanträtt eller retentionsrätt i egendom som tas i förvar, innehar kronofogdemyndigheten egendomen för hans räkning.

8 § Även annan handling än som har nämnts ovan får tagas i förvar, om handlingen visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller behövs vid nyttjande av egendomen. I fråga om sådan handling gäller vad som sägs i 7 §.

9 § Kronofogdemyndigheten skall så snart som möjligt förteckna och värdera utmätt lös egendom. Vid behov får sakkunnig person anlitas för värderingen.

Även handlingar som tas i förvar skall förtecknas.

10 § Utöver vad som följer av 1–9 §§ skall kronofogdemyndigheten vidtaga de åtgärder som i varje särskilt fall behövs för att utmätning skall säkerställas.

11 § Utmäts egendom som redan är utmätt för annan fordran eller belagd med kvarstad, skall åtgärderna för säkerställande av utmätningen anpassas därefter.

Provisorisk åtgärd

12 § Kan utmätning av viss lös egendom ej ske genast, får kronofogdemyndigheten likväl vid behov taga egendomen i förvar eller vidtaga annan åtgärd som anges i 1–10 §§.

När sådan åtgärd har vidtagits, gäller vad som sägs i 4 kap. 29 §.

Åtgärden får ej bestå längre än som är nödvändigt. Har utmätning ej följt inom två veckor, skall åtgärden hävas. Är tvist om sökandens fordran anhängig vid domstol, kan dock denna förordna att åtgärden skall bestå tills vidare.

Åtgärder beträffande fast egendom

13 § Om åtgärder beträffande utmätt fast egendom och om dess nyttjande finns föreskrifter i 12 kap. 3–10 §§.

14 § I fall som avses i 4 kap. 24 § skall tredje mannen underrättas och förbud meddelas honom att till annan än kronofogdemyndigheten eller den som myndigheten anvisar betala eller återbetala köpeskilling eller utge annat som på grund av avtalet kan tillkomma gäldenären.

7 kap. Utmätning av lön m.m.

Allmänna bestämmelser

1 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller i fråga om utmätning av

1. arbetstagares lön, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,
2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares,
3. vad som utgår som pension eller livränta,
4. sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

Bestämmelserna i detta kapitel är ej tillämpliga när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

För vissa fall när skälig lön ej utgår för gäldenärens arbete finns särskilda bestämmelser i 18 §.

2 § Vad som föreskrivs om utmätning av lön gäller också vid utmätning av annan förmån som avses i 1 §, om ej annat anges. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen.

Villkor för utmätning

3 § Lön som innestår hos arbetsgivaren får utmätas genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och tillställa kronofogdemyndigheten viss del. Beslut om utmätning får meddelas beträffande lön som förfaller under viss i beslutet angiven tid eller beträffande viss lönepost.

4 § Lön får tagas i anspråk genom utmätning endast i den mån lönen uppenbart överstiger vad som behövs för gäldenärens och hans familjs underhåll samt till fullgörande av underhållsskyldighet som i övrigt åvilar honom. Om utmätningen avser ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad, skall särskild hänsyn tagas till detta förhållande.

5 § Utan gäldenärens medgivande i målet får utmätning ej under ett och samma kalenderår tillämpas sammanlagt längre tid än sex månader. Utmätning får ej heller under två kalenderår efter varandra ske så att lönen i en följd eller utan större uppehåll tas i anspråk under längre tid än sex månader. Det bör om möjligt undvikas att lönen tas i anspråk under gäldenärens semester eller i omedelbar anknytning till denna. Medgivande som anges ovan kan återkallas av gäldenären.

Första stycket är ej tillämpligt vid utmätning av ackordslön, provision eller annan ersättning som innestår för längre tid än en månad. Meddelas i annat fall beslut om utmätning beträffande viss lönepost, skall beslutet vid tillämpning av första stycket anses gälla den tid på vilken den posten belöper.

Om belopp som utgår som pension eller livränta förfaller med längre mellanrum än en månad, får utmätning därav ej ske i vidare mån än om de hade förfallit månadsvis.

6 § Ersättning som utgår i stället för semester och innestår hos arbetsgivaren får ej i något fall utmätas utan gäldenärens medgivande i målet. Detta gäller även semestermedel som av arbetsgivaren har betalats till särskild kassa och innestår hos denna.

Förfarandet

7 § Innan beslut om utmätning meddelas skall gäldenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Gäldenären behöver dock ej höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om utmätning hos den nya arbetsgivaren.

8 § Kronofogdemyndigheten bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (utmätningsbeloppet), dels det belopp som enligt 4 § skall förbehållas gäldenären (det utmätningsfria beloppet).

Vid beslut om utmätning av sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 1 § första stycket 4 skall utmätningsbeloppet och det utmätningsfria beloppet bestämmas per dag.

9 § Om särskilda skäl föreligger, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för lönens utbetalande så att utmätning kan verkställas i därför lämpad ordning.

10 § Beslut om utmätning skall ändras, om anledning föreligger.

11 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om utmätning och i fråga som avses i 9 eller 10 §.

Företrädesordning

12 § Skatteavdrag har företräde framför utmätning. Om förhållandet mellan införsel och utmätning finns bestämmelser i 15 kap. 17 §.

13 § Utmätningen medför förmånsrätt när det belopp som skall innehållas har förfallit till betalning.

14 § Har beslut om utmätning för viss fordran meddelats beträffande belopp som utgår som pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, skall den senare utmätningen anses ha skett även för obetald del av den förra fordringen.

15 § Försätts gäldenären i konkurs, får beslut om utmätning ej tillämpas beträffande lön som förfaller under konkursen.

Arbetsgivares skyldigheter

16 § Utmätningsbeloppet skall innehållas endast i den mån lönen överskjuter det utmätningsfria beloppet.

Arbetsgivaren skall tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp på tid och sätt som myndigheten bestämmer. Om särskild anledning föreligger, får arbetsgivaren åläggas att omedelbart tillställa myndigheten innehållet belopp.

17 § Betalar arbetsgivaren ut lön i uppenbar strid mot beslut om utmätning eller underlåter han att inom föreskriven tid eller på anfordran tillställa kronofogdemyndigheten innehållet belopp, får hos arbetsgivaren genast utsökas vad denne skulle ha innehållit eller har innehållit.

18 § Arbetar gäldenären i annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning och kan till följd därav utmätning ej äga rum, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att, för tid efter det att beslut därom har meddelats och till dess annat förordnas, till myndigheten utge så mycket som hade kunnat tagas ut genom utmätning om skälig lön hade utgått för arbetet. Innan beslut meddelas skall gäldenären och arbetsgivaren beredas tillfälle att yttra sig.

Åtgärd som avses i första stycket räknas som utmätning av lön. Underlåter arbetsgivaren att utge belopp som har bestämts genom beslutet, gäller vad som sägs i 17 §.

Särskilda bestämmelser

19 § Samtidigt som utmätning sker av lön får även annan tillgång utmätas till säkerhet för sökandens fordran. Med vidare åtgärd i den delen får anstå under högst ett år i avvaktan på att lön innehålls till betalning av fordringen.

20 § Sedan lön har betalats ut, gäller om utmätning av medlen vad som sägs i 5 kap.

Ansvar

21 § Arbetsgivare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skulle ha innehållits enligt beslut om utmätning, döms till böter.

8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m.m.

Inledande föreskrifter

1 § Utmätt egendom säljs genom kronofogdemyndighetens försorg.

I 9 kap. finns föreskrifter om indrivning av utmätt fordran och om åtgärder efter utmätning av pantbrev eller intecknat skuldebrev.

Bestämmelser om försäljning av utmätt egendom gäller i tillämpliga delar även när egendom skall säljas exekutivt under konkurs.

2 § Visar sökanden att hans fordran är förenad med bättre särskild förmånsrätt än som följer av utmätningen, kan han begära att försäljningsvillkoren bestäms med hänsyn till förstnämnda förmånsrätt. Beträffande egendom för vilken enligt 10–12 kap. skyddsbelopp skall bestämmas gäller om sådan begäran vad som föreskrivs om utövande av borgenärs anslutningsrätt.

Tidsfrist för försäljning och hinder mot försäljning

3 § Försäljning av utmätt egendom skall ske utan onödigt dröjsmål, om ej hinder möter. I 10–12 kap. föreskrivs särskilda tidsfrister beträffande egendom som avses där.

Kronofogdemyndigheten får bevilja anstånd med försäljningen på begäran av utmätningssökanden eller gäldenären. På begäran av gäldenären får anstånd beviljas endast om utmätningssökanden medger det eller särskilda skäl föreligger.

4 § När utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 5 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke, om ej domen äger laga kraft. Motsvarande gäller, om utmätning har skett på grund av utslag eller beslut i lagsökningsmål och utmätningsgäldenären har sökt återvinning eller anfört besvär.

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln äger laga kraft eller får verkställas såsom lagakraftägande dom.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård bör utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

5 § Har tredje man eller sökanden enligt 4 kap. 20, 21 eller 25 § förelagts att väcka talan och är tvisten av väsentlig betydelse, får den utmätta egendomen ej utan tredje mannens samtycke säljas innan tvisten har blivit slutligt avgjord eller, när föreläggandet har givits tredje mannen, tiden för väckande av talan har gått ut. Egendom som avses i 4 § tredje stycket ovan får dock säljas utan hinder av vad som har sagts nu.

Pågår i annat fall rättegång om utmätt egendom, får kronofogdemyndigheten ge det anstånd med försäljningen som är påkallat av omständigheterna.

6 § När utmätning har skett hos dödsbo, får egendomen ej utan dödsboets samtycke säljas innan en månad har förflutit från det att bouppteckning förrättades eller tiden för förrättandet gick ut eller, om boet

förvaltas av boutredningsman, innan uppgörelse har skett med borgenärerna. Försäljning får dock ske, om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen på annan grund än utmätningen eller om egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket.

När andel i dödsbo har utmätts, bör skifte avvaktas, om det ej medför oskäligt dröjsmål.

7 § I fråga om fast egendom föreskrivs särskilda hinder mot försäljning i 12 kap.

Andel i egendom

8 § Har utmätning skett av andel i viss egendom som tillhör två eller flera och är lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt tillämplig, kan kronofogdemyndigheten på yrkande av sökanden, gäldenären eller annan delägare förordna att hela egendomen skall säljas. När någon av nämnda sakägare har framställt sådant yrkande, skall de övriga beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. I fråga om hinder mot försäljningen gäller 6 och 7 §§ lagen om samäganderätt.

Första stycket gäller ej andel i fordran, om andelen utan olägenhet kan drivas in för sig. Är så ej fallet, gäller första stycket i fråga om såväl indrivning som försäljning av hela fordringen.

9 § Bifalls yrkande om försäljning som avses i 8 §, anses hela egendomen utmätt. Försäljning får ej äga rum innan beslutet har vunnit laga kraft, såvida ej egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket.

Framställs ej yrkande som avses i 8 § eller vinner sådant yrkande ej bifall, skall den utmätta andelen bjudas ut till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet eller, i fråga om andel i fordran, drivas in när det kan ske. Detsamma gäller, om yrkande som avses i 8 § har bifallits men försäljning av hela egendomen eller indrivning av hela fordringen ej kommer till stånd.

Tredje mans rätt till betalning

10 § När utmätning har skett av annat fartyg än registrerat skepp eller gods i fartyg eller av luftfartyg som ej är registrerat eller gods i luftfartyg, har borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt eller luftpanträtt i egendomen, rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand, senast när fördelning skall äga rum.

Om sådan borgenärs rätt till betalning ur egendomen är ostridig eller styrks, kan han begära att egendomen säljs för hans fordran. Har sådan begäran framställts, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för utmätningssökandens fordran förfaller.

11 § Borgenär, vars fordran är förenad med handpanträtt eller retentionsrätt i utmätt egendom, är skyldig att taga betalning i förtid i den ordning som anges i 13 kap. Han är dock ej pliktig att avstå från sin pant- eller retentionsrätt utan att hans fordran blir betald, om ej försäljning eller, i fråga om utmätt fordran, indrivning sker för fordran med lika eller bättre rätt.

12 § Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i utmätt egendom på grund av registrering av båtbyggnadsförskott, har rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

13 § Borgenär, vars fordran är förenad med företagsinteckning eller annars med förmånsrätt i utmätt egendom enligt 5 § förmånsrättslagen (1970:979), har rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran hos kronofogdemyndigheten innan egendomen säljs eller, om försäljning sker under hand eller utmätt fordran drivs in, senast när fördelning skall äga rum.

Sökanden har dock företräde i den mån betalning till borgenär som avses i första stycket är obehövlig för att trygga borgenären och dem som har sämre förmånsrätt i egendomen enligt 5 § förmånsrättslagen. Vid prövningen skall hänsyn tagas även till säkerhet som borgenären på annan grund har i gäldenären tillhörig egendom.

14 § Skall egendom säljas exekutivt under konkurs, utgår betalning för konkursboets kostnader som enligt 81 § konkurslagen (1921:225) får tagas ut ur egendomen, om de anmäls enligt vad som sägs i 10 § första stycket.

När egendom skall säljas exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivas in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran enligt vad som sägs i 13 § första stycket.

15 § Om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom har utmätts finns särskilda bestämmelser i 10–12 kap.

Angående rätt till betalning ur överskott, när fordran ej har anmälts i tid, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 6 § andra stycket.

Avbrytande av verkställigheten

16 § Verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall tagas ut i målet.

Undantag från första stycket följer av 10 § andra stycket ovan, 10 kap. 5 §, 11 kap. 1 och 2 §§ och 12 kap. 13 §.

Handräckning efter försäljning

17 § När utmätt egendom har sålts, har köparen rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 16 kap. 2–9, 11 och 12 §§.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

18 § Bestämmelserna i 3 § gäller ej i allmänt mål.

9 kap. Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m.m.

Allmänna bestämmelser om försäljning

1 § Utmätt lös egendom säljs på offentlig auktion eller under hand. För försäljning under hand gäller särskilda villkor enligt 8 §.

Kronofogdemyndigheten får uppdraga åt annan att hålla auktion.

Detta kapitel gäller ej sådan lös egendom som avses i 10 och 11 kap.

Försäljning på auktion

2 § Auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kan det förutses att sammanträde behöver hållas för fördelning av köpeskillingen, skall kungörelsen innehålla uppgift om sammanträdet.

Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall i god tid underrättas särskilt.

3 § När anledning föreligger skall kronofogdemyndigheten vid auktionen lämna en kortfattad redogörelse för vad som har förekommit i målet, uppmana borgenär som har rätt till betalning ur egendomen att anmäla sin fordran samt ange villkoren för försäljningen.

4 § Inrop får ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Har tredje man handpanträtt eller retentionsrätt i utmätt egendom och är han ej enligt 8 kap. 11 § pliktig att avstå från pant- eller retentionsrätten utan att hans fordran blir betald, får egendomen säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av fordringen.

Utan hinder av första och andra styckena skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det.

5 § Köpeskillingen för inropad egendom skall betalas genast. Kronofogdemyndigheten kan dock ge anstånd med undantag för handpenning som myndigheten bestämmer. Egendomen skall hållas inne till dess full betalning sker.

Om köpeskillingen eller handpenning ej betalas genast efter inropet, skall egendomen ropas ut på nytt.

Har anstånd givits, blir inropet ogiltigt, om full betalning ej sker inom föreskriven tid.

6 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att köpeskillingen eller handpenning betalas genast, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån. Detsamma gäller, om inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket.

Har två auktioner hållits utan att egendomen har blivit såld och saknas anledning antaga att egendomen kan säljas inom rimlig tid, skall nytt försäljningsförsök ej göras.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 2–5 §§. Anmälan av fordran som har skett för en auktion gäller även för senare försäljningsförsök.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

7 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk för bestridande av förrättningskostnaderna för den förra auktionen samt för vård och förvaltning av egendomen under tiden mellan försäljningarna. Om köpeskillingen vid den nya auktionen understiger det bud som har antagits vid den förra, skall återstoden av handpenningen användas för att så långt den förslår täcka skillnaden. Vad som ej behöver tagas i anspråk härtill skall återlämnas. Blir egendomen ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

Försäljning under hand

8 § Utmätt egendom, som ej kan antagas vara föremål för okänd sjö- eller luftpanträtt, bör säljas under hand, om det är sannolikt att högre köpeskilling kan uppnås genom sådan försäljning än genom försäljning på

auktion och om försäljning under hand även i övrigt är ändamålsenlig. Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall beredas tillfälle att yttra sig i frågan, om anledning föreligger därtill.

Innan egendom säljs under hand skall anbud fordras in. I fråga om försäljningsvillkoren tillämpas 4 och 5 §§.

Lämnas ej anbud som godtas skall auktion sättas ut, om ej auktion har hållits tidigare och anledning saknas antaga att egendomen kan säljas inom rimlig tid. Skall nytt försäljningsförsök ej göras, gäller 6 § fjärde stycket.

Blir köpet ogiltigt till följd av att full betalning ej sker inom föreskriven tid, gäller bestämmelserna i 7 §. Vad som sägs om auktion i 7 § första stycket gäller även försäljning under hand.

Försäljning av egendom som innehas under förbehåll om återtaganderätt

9 § Har utmätning skett av egendom som gäldenären har förvärvat av tredje man under förbehåll om återtaganderätt, får egendomen säljas endast om köpeskillingen förslår till betalning av tredje mannens fordran, såvida ej tredje mannen i målet samtycker till att egendomen säljs med förbehåll för hans rätt.

Tredje mannens fordran bestäms enligt 13 § konsumentkreditlagen (1977:981) eller, om konsumentkreditlagen ej är tillämplig på avtalet, enligt 5 § lagen (1978:000) om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. Är ej heller lagen om avbetalningsköp mellan näringsidkare m.fl. tillämplig på avtalet, tillämpas likväl 5 § nämnda lag, varvid jämkning får ske efter vad som är skäligt.

Sker försäljningen med förbehåll för tredje mannens rätt, svarar därefter den som förvärvar egendomen ensam för gäldenärens skyldigheter enligt avtalet.

Indrivning av utmätt fordran

10 § Utmätt fordran skall av kronofogdemyndigheten drivas in hos sekundogäldenären.

Kan indrivning ej ske inom rimlig tid, får dock fordringen säljas.

11 § Om fordran är förfallen till betalning, skall kronofogdemyndigheten utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld till myndigheten.

Kronofogdemyndigheten får avtala med sekundogäldenären om betalning av fordran som ej är förfallen och om den nedsättning av fordringens belopp som kan föranledas därav.

12 § Betalar sekundogäldenären ej frivilligt, skall kronofogdemyndigheten utsöka fordringen, om exekutionstitel finns.

Vad som föreskrivs i 4 kap. 22 § första stycket om föreläggande för sökanden att väcka talan när tvist råder om fordrans bestånd gäller även när sekundogäldenären underlåter att betala utmätt fordran utan att tvist råder.

Åtgärder efter utmätning av pantbrev m.m.

13 § När pantbrev i skepp eller fastighet har blivit utmätt, skall den intecknade egendomen tagas i anspråk, om sökanden yrkar det inom en månad från utmätningen.

Har föreläggande meddelats enligt 4 kap. 22 § andra stycket, får beslut att egendomen tas i anspråk ej meddelas innan tvisten har blivit slutligt avgjord, om ej domstolen finner att hinder ej möter.

När kronofogdemyndigheten har beslutat att den intecknade egendomen tas i anspråk, anses den utmätt.

14 § Har sökanden ej inom tid som anges i 13 § första stycket yrkat att den intecknade egendomen skall tagas i anspråk, skall pantbrevet pantförskrivas till honom.

Pantförskrivning sker genom att kronofogdemyndigheten utfärdar bevis till sökanden att pantbrevet utgör pant för hans fordran och överlämnar pantbrevet eller, om annan än den intecknade egendomens ägare innehar detta, underrättar innehavaren om pantförskrivningen. I underrättelsen skall anges att innehavaren ej får lämna ut handlingen till skada för sökanden. Andel i pantbrev som tillkommer delägare i intecknad egendom får ej pantförskrivas för sig.

Bestämmelsen i 13 § andra stycket gäller även beträffande pantförskrivning av pantbrevet.

15 § Bestämmelserna i 13 och 14 §§ gäller även när skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg har utmätts hos den intecknade egendomens ägare.

Pantförskrivning av inteckningshandlingen omfattar ej personligt betalningsansvar som enligt handlingen åvilar utmätningsgäldenären.

10 kap. Försäljning av registrerat skepp

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt skepp som är infört i skeppsregistret säljs på offentlig auktion.

2 § Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till skepp.

Tidsfrist för försäljning

3 § Utmätt skepp bör säljas inom fyra månader från det att beslut om utmätning meddelades eller, i fall som avses i 4 kap. 27 § eller 8 kap. 1 § tredje stycket, från det att begäran om försäljning kom in till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 8 kap. 3 §.

Utlösnings- och anslutningsrätt

4 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av skeppets försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan skeppet har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

5 § Borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet, kan begära att detta säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör skeppet till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt eller förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979), sådan befogenhet.

Skall arvode eller annan kostnad för skeppets förvaltning under konkurs utgå ur skeppet, kan förvaltaren begära att det säljs för den fordringen.

Om borgenär, vars fordran är förenad med sjöpanträtt i skeppet, har begärt att det säljs för hans fordran, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

I fråga om rätt att utlösa borgenär eller konkursbo som har anslutit sig enligt första eller andra stycket tillämpas bestämmelserna i 4 §.

Åtgärder före auktion

6 § Auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid auktionen.

7 § Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har

sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.

8 § Har auktionen ej blivit utlyst så som anges i 6 och 7 §§, skall den inställas och ny tid sättas ut, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Förhandling och sakägarförteckning

9 § Vid början av auktionen skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran anmälts hos kronofogdemyndigheten före auktionen, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

När förhandlingen har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

10 § I sakägarförteckningen upptas, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning eller retentionsrätt samt förrättningskostnaderna.

Om skeppet hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptas fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979).

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp har tagits i anspråk enligt 9 kap. 13 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

11 § Fordringarna upptas efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptas före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptas närmast före exekutionsfordringen.

Fordran upptas i förteckningen även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas, upptas fordringen med det företräde som tillkommer den om inteckningen beviljas.

När försäljning har begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning har skett enligt 5 §.

12 § Fordran upptas med det belopp till vilket den beräknas uppgå den dag då fördelningssammanträde skall äga rum. Beträffande fordran med

sjöpanträtt skall iakttagas vad som föreskrivs i 249 § andra stycket andra meningen sjölagen (1891:35 s. 1). Panträtt på grund av inteckning får ej åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 264 § sjölagen. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptas återstoden som ägarhypotek.

Om i skeppet gäller pantbrev som ej innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej har blivit anmäld, upptas pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptas utan tillägg enligt 264 § sjölagen.

13 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. det lägsta bud som måste avges för att skeppet enligt 14 § skall få säljas,

3. betalningsvillkoren.

Villkor för försäljning

14 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för skeppet och andra medel som finns att tillgå.

15 § Köpeskillingen skall betalas kontant. Efter medgivande av borgenär, vars fordran enligt sakägarförteckningen är förenad med panträtt på grund av inteckning, får dock vad som faller inom köpeskillingen och pantbrevets belopp innestå i avräkning på köpeskillingen, om det ej är fråga om sådan fordran som avses i 11 § tredje stycket.

I sakägarförteckningen skall anmärkas, om fordran ej får innestå.

16 § Den som ropar in skeppet är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en sjättedel av köpeskillingen, dock ej mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur skeppet.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning i skeppet, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 22 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Obetald del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 6 § har kungjorts för köpeskillingens fördelning.

När köpeskillingen till fullo har betalats, får köparen komma i besittning av skeppet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på köpeskillingen och den förre ägaren blir fri från ansvar härför.

17 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt köparens rätt att komma i besittning av skeppet, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv har begärt försäljning motsätter sig det.

Auktionen

18 § Innan skeppet ropas ut skall redogörelse lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att skeppet ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 19 §.

19 § Innan inrop godtas skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 14 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna ej har blivit täckta.

Inrop får ej mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

20 § *Sedan inrop har godtagits skall inroparen omedelbart lämna* föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall skeppet ropas ut på nytt.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

21 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att skeppet har blivit sålt och saknas anledning antaga att skeppet kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 6–20 §§. Anmälan av fordran som har skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

22 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 20 § andra stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte ränta därå, beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635), från utsatt dag för köpeskillingens fördelning till och med den nya dagen för sådan fördelning och för att även förrättningskostnaderna med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om ändrade förhållanden har inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nye inroparen har fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir skeppet ej sålt vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

23 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 16 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen komma i besittning av skeppet, om ej annat har förordnats enligt 18 kap. 16 § andra stycket innan han har blivit berättigad därtill. Får han på grund av sådant förordnande ej komma i besittning av skeppet och är hindret ej hävt inom tre månader från utsatt dag för köpeskillingens fördelning, får han frånträda köpet och återfå vad han har betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

24 § Bestämmelsen i 3 § gäller ej i allmänt mål.

11 kap. Försäljning av registrerat luftfartyg m.m.

1 § Beträffande exekutiv försäljning av registrerat luftfartyg och intecknade reservdelar till luftfartyg tillämpas 10 kap., om ej annat föreskrivs nedan.

I fråga om vissa främmande luftfartyg eller intecknade reservdelar till sådana luftfartyg skall även tillämpas lagen (1955:229) i anledning av Sveriges tillträde till 1948 års konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller ej försäljning av andel i eller villkorlig rätt till luftfartyg eller reservdelar.

2 § Vad som sägs om sjöpanträtt i 10 kap. 5, 7 och 10 §§ skall i stället gälla luftpanträtt.

Kungörandet av auktion enligt 10 kap. 6 § skall ske minst sex veckor i förväg. Underrättelser enligt 10 kap. 7 § skall sändas i rekommenderade brev minst en månad före auktionen. Innehåller inskrivningsboken uppgift om adress, skall den användas. Bestämmelsen i 10 kap. 8 § är tillämplig även beträffande dessa föreskrifter.

3 § Vad som sägs om pantbrev och tillägg i 10 kap. 12 och 15 §§ skall i stället gälla intecknat skuldebrev och ränta som anges i 19 a § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg. I fall som avses i 10 kap. 12 § andra stycket upptas, i stället för tio procents tillägg, ett års ränta enligt det intecknade skuldebrevet.

Om reservdelar skall säljas på begäran av borgenär som ej har inteckning för sin fordran, får skyddsbelopp enligt 10 kap. 13 § 1 ej i något fall bestämmas högre än till två tredjedelar av det värde som i målet har åsatts reservdelarna av sakkunniga som kronofogdemyndigheten har anlitat.

I fall som avses i andra stycket får vid fördelning av influtna medel den som har inteckning i reservdelarna ej till skada för borgenär som ej har inteckning göra sin rätt gällande till högre belopp än som svarar mot två tredjedelar av köpeskillingen minskad med förrättningskostnaderna. Därvid skall i fall som avses i 10 kap. 22 § handpenning för reservdelarna läggas till köpeskillingen, i den mån den ej skall tillkomma inroparen.

4 § Vid försäljning av flera luftfartyg skall varje luftfartyg ropas ut för sig. Luftfartyg som är i samma ägares hand och svarar för samma fordringar skall dock ropas ut gemensamt, om ägaren eller borgenär ej begär särskild försäljning av visst eller vissa luftfartyg. Särskild sakägarförteckning skall upprättas för egendom som ropas ut för sig. Beträffande fordran för vilken flera luftfartyg svarar skall i förteckningen anmärkas att mindre belopp än som anges i förteckningen kan komma att falla på egendomen till följd av att köpeskillingen för annan egendom lämnar tillgång till betalning av fordringen eller del därav.

Bestämmelserna i första stycket gäller också i fråga om försäljning av luftfartyg och intecknade reservdelar. Luftfartyg och reservdelar får dock ej ropas ut gemensamt, om fordran har bevakats av borgenär som ej har inteckning i reservdelarna.

Reservdelar som ej ropas ut gemensamt med luftfartyg kan på begäran av ägaren eller borgenär ropas ut i skilda poster, med förbehåll att försäljning av sådan post sker endast om försäljningen med hänsyn även till de bud som avges för andra poster kan godtagas enligt 10 kap. 19 §.

5 § Omfattar inteckning flera luftfartyg eller luftfartyg och reservdelar, får fordringen innestå enligt 10 kap. 15 § endast om all den intecknade egendomen har blivit utmätt och säljs vid gemensamt utrop.

I stället för 10 kap. 16 § sjätte stycket gäller 33 § lagen (1955:227) om inskrivning av rätt till luftfartyg.

12 kap. Försäljning av fast egendom

Inledande bestämmelser

1 § Utmätt fast egendom säljs på offentlig auktion, om ej annat följer av 15 eller 57 §.

2 § Vad som i detta kapitel sägs om fordran som är förenad med panträtt gäller även fordran för vilken fast egendom har tagits i anspråk enligt 9 kap. 13 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek, om ej annat följer av särskilda bestämmelser nedan.

Förberedande åtgärder

3 § Utmätt fastighet skall beskrivas och värderas så snart det är lämpligt med hänsyn till det fortsatta förfarandet. Tillbehör skall anges i beskrivningen och värderas för sig i den mån det är påkallat med hänsyn till deras värde eller av annan orsak.

Om fastighet som är intecknad gemensamt med annan fastighet skall säljas och särskilt taxeringsvärde saknas för någon av fastigheterna, skall var och en av dem värderas.

Vid behov får sakkunnig person anlitas för beskrivning och värdering.

4 § Fastighetens ägare skall på anmodan tillhandahålla de handlingar som visar hans äganderätt eller tjänar till upplysning om rättigheter som besvärar fastigheten eller om tillbehör till denna och uppge vilka som har fordran eller rättighet som bör iakttagas vid egendomens försäljning. Kronofogdemyndigheten skall även på annat sätt söka införskaffa utredning i dessa hänseenden samt om den belastning som rättighet utgör och det vederlag som utgår.

5 § Pantbrev som gäller i fastigheten och ej är belånat skall på anmodan överlämnas till kronofogdemyndigheten och får därefter ej pantförskrivas utan myndighetens tillstånd.

Förvaltning av utmätt fastighet

6 § Ägare till utmätt fastighet får ej minska dess värde genom att överlåta tillbehör eller genom att annat än till husbehov avverka skog, bedriva grus- eller stentäkt eller på annat sätt utnyttja naturtillgångarna eller förändra fastigheten. Om ej annat följer av 8 eller 9 §, får han i övrigt tillgodogöra sig vanlig avkastning till dess fastigheten har sålts och skall tillträdas av köparen. Sådan rätt föreligger dock ej i fråga om växande gröda eller annan avkastning som har förklarats ingå i försäljningen.

Ägaren får ej upplåta rättighet som går utöver vad som är medgivet enligt första stycket. Kronofogdemyndigheten kan förbjuda honom att upplåta rättighet som kan försvåra fastighetens försäljning.

På begäran av ägaren kan kronofogdemyndigheten medge undantag från första eller andra stycket i den mån det kan ske utan intrång i utmätningssökandens rätt och i övrigt är lämpligt.

7 § På begäran av borgenär kan kronofogdemyndigheten vid behov taga vård om tillbehör till fastigheten.

8 § Arrendeavgift, hyra eller annan avkastning som förfaller till betalning under förfarandets gång skall, om borgenär begär det och skäl föreligger, uppbäras av kronofogdemyndigheten eller syssloman som myndigheten förordnar. Kronofogdemyndigheten skall i sådant fall utan dröjsmål meddela den betalningsskyldige förbud att betala till annan än myndigheten eller sysslomannen.

9 § Kan det befaras att ägaren vanvårdar fastigheten eller förfogar över den i strid med 6 § eller att egendomen på annat sätt försämras i större mån, kan kronofogdemyndigheten på begäran av borgenär förordna syssloman att omhändertaga och förvalta fastigheten.

10 § Arrendeavgift, hyra och annan avkastning som syssloman uppbär skall redovisas till kronofogdemyndigheten vid tidpunkt som myndigheten bestämmer.

Tidsfrist för försäljning

11 § Utmätt fastighet bör säljas inom fyra månader från det att beslut om utmätning meddelades eller, i fall som avses i 4 kap. 27 § eller 8 kap. 1 § tredje stycket, från det att begäran om försäljning kom in till kronofogdemyndigheten, om ej hinder möter eller anstånd beviljas enligt 8 kap. 3 §. Anstånd får ej utan synnerliga skäl medges utöver ett år från nämnda tidpunkt.

Utlösnings- och anslutningsrätt

12 § Borgenär eller annan vars rätt kan vara beroende av fastighetens försäljning får utlösa sökanden. Han träder därigenom i sökandens ställe.

Den som vill utlösa sökanden skall, innan fastigheten har sålts, till kronofogdemyndigheten betala exekutionsfordringen och uppkomna förrättningskostnader.

13 § Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979), kan begära att fastigheten säljs för hans fordran, om hans rätt till betalning är ostridig eller styrks. Hör fastigheten till konkursbo, har även borgenär, vars fordran är förenad med panträtt i fastigheten, sådan befogenhet.

Vill borgenär ansluta sig enligt första stycket, skall han anmäla det hos kronofogdemyndigheten senast två veckor före bevakningssammanträdet.

Om borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i fastigheten enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen, har begärt att fastigheten säljs för hans fordran, får förfarandet ej läggas ned därför att frågan om försäljning för annan borgenärs eller konkursboets räkning förfaller.

I fråga om rätt att utlösa den som har anslutit sig enligt första stycket tillämpas bestämmelserna i 12 §.

Försäljning av fastighetstillbehör

14 § Är det sannolikt att tillbehör kan med fördel säljas för sig utan samtidig försäljning av fastigheten i övrigt, skall kronofogdemyndigheten sätta ut sammanträde för prövning av frågan. Till sammanträdet skall kronofogdemyndigheten kalla sökanden, fastighetens ägare och envar för myndigheten känd innehavare av panträtt i fastigheten eller av annan rättighet som kan påverkas av försäljningen.

Blir vid sammanträdet närvarande sakägare ense om att tillbehör bör säljas för sig, förordnar kronofogdemyndigheten i enlighet därmed, om ej särskilda skäl föranleder annat. Uppnås ej enighet om särskild försäljning, får kronofogdemyndigheten förordna därom endast om synnerliga skäl föreligger.

I fråga om tvist om tillbehör gäller 8 kap. 5 §.

15 § Särskild försäljning av tillbehör sker enligt bestämmelserna om försäljning av utmätt lösöre.

Tillbehör som säljs för sig upphör att höra till fastigheten, även om det ej skils från denna.

16 § Vad som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör tillkommer dem som har fordringar med rätt i fastigheten med det företräde

mellan dem som gäller enligt lag. Den som har fordran med panträtt i fastigheten kan avstå från betalning utan att det minskar hans rätt i fastigheten i övrigt. Innehavare av fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får dock ej avstå från betalning ur tillbehörsmedel under annan förutsättning än att samtycke till avståendet har lämnats av såväl ägare till övriga av inteckningen besvärade fastigheter som innehavare av panträtt vilken gäller i en eller flera av fastigheterna med lika rätt som eller sämre rätt än inteckningen.

Avstående som inverkar på villkoren vid fastighetens försäljning på auktion skall ske senast vid bevakningssammanträdet och kan därefter ej återkallas.

17 § Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör förslår att förnöja sökanden samt dem som har bättre rätt och ej har avstått från betalning, skall förfarandet avbrytas, såvida ej egendomen är avträdd till konkurs och förvaltaren begär att förfarandet skall fortgå.

Åtgärder före försäljning på auktion

18 § Tid och plats för auktion på fastighet bestäms av kronofogdemyndigheten.

Fastighetens ägare och innehavare av nyttjanderätt till fastigheten är skyldiga att låta fastigheten visas på lämplig tid.

19 § För förhandling om försäljningen skall bevakningssammanträde hållas antingen samma dag som auktionen eller lämplig dag före denna.

20 § Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Kungörelsen skall innehålla uppgift om bevakningssammanträde och sammanträde för fördelning av köpeskillingen.

Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall i kungörelsen uppmanas att anmäla sin rätt till kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet.

Har kronofogdemyndigheten förordnat om särskild försäljning av tillbehör, får kungörelsen ej utfärdas förrän försäljningen har vunnit laga kraft och köpeskillingen har betalats eller frågan om sådan försäljning har förfallit.

21 § Sökanden, ägaren samt kända innehavare av fordringar och rättigheter som bör iakttagas vid auktionen skall i god tid särskilt underrättas om denna.

Har anslutning enligt 13 § ägt rum, skall underrättelse därom ske enligt första stycket.

22 § Har auktionen och sammanträdena ej blivit utlysta så som anges i 20 och 21 §§, skall de inställas och nya tider sättas ut, om bristen är väsentlig och ej kan avhjälpas på annat sätt.

Bevakningssammanträde

23 § Vid bevakningssammanträdet skall kronofogdemyndigheten lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i handlingarna och för vidtagna åtgärder. Innehavare av fordran eller rättighet som bör iakttagas vid auktionen skall uppmanas att anmäla den. Har sådan fordran eller rättighet anmälts hos kronofogdemyndigheten före sammanträdet, skall det meddelas.

Närvarande sakägare skall beredas tillfälle att yttra sig om anmälda anspråk och de villkor som skall gälla för försäljningen.

Om tillbehör har sålts för sig, behandlas särskilt hur den behållna köpeskillingen för tillbehöret skall användas, i den mån det inverkar på villkoren för fastighetens försäljning.

Sakägarförteckning

24 § När förhandlingen vid bevakningssammanträdet har avslutats, upprättas sakägarförteckning.

25 § I sakägarförteckningen upptas förutom exekutionsfordringen

1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970:979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,

2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,

3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej sådan rättighet som skall bestå oavsett fastighetens försäljning,

4. förrättningskostnaderna.

Om fastigheten hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

26 § Fordringar och rättigheter upptas efter det företräde som gäller enligt lag. Ränta och annan biförpliktelse upptas före fordringens kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat.

Förrättningskostnaderna upptas närmast före exekutionsfordringen.

Fordran eller rättighet upptas i förteckningen även om den är beroende av villkor eller tvistig. Är panträtt för fordran beroende av att sökt inteckning beviljas eller är inskrivning av rättighet sökt men ännu ej beviljad, upptas fordringen eller rättigheten med det företräde som tillkommer den

om inteckningen eller inskrivningen beviljas.

När försäljning har begärts av förvaltaren i konkurs, anses konkursboet som sökande utan förmånsrätt, om ej anslutning har skett enligt 13 §.

27 § Fordran upptas med det belopp till vilket den beräknas uppgå på tillträdesdagen, dock med den begränsning som kan följa av att panträtt ej får åtnjutas för mer än pantbrevets belopp jämte tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken. Understiger fordringen pantbrevets belopp, upptas återstoden som ägarhypotek.

Om i fastigheten gäller pantbrev som ej innehas av ägaren och någon fordran för vilken pantbrevet utgör säkerhet ej har blivit anmäld, upptas pantbrevets belopp och ett till tio procent av detta belopp beräknat tillägg.

Ägarhypotek upptas utan tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken.

28 § Rättighet upptas utan att något belopp anges.

29 § I övrigt anges i sakägarförteckningen

1. sammanlagda beloppet av fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen och förrättningskostnaderna (skyddsbeloppet) samt vilka fordringar som är skyddade,

2. i vad mån behållen köpeskilling för tillbehör skall användas för betalning av fordringar som har upptagits i förteckningen,

3. det lägsta bud som måste avges för att fastigheten enligt 32 § skall få säljas,

4. vilka rättigheter som enligt 33 § första stycket är skyddade utan förbehåll eller enligt 33 § andra stycket skall förbehållas vid försäljningen,

5. betalningsvillkoren och tillträdesdag.

Av fordran som gäller endast i andel i fastigheten skall vid tillämpning av första stycket 1 medräknas så mycket som med hänsyn till andelens storlek och fordringens läge täcks, när övriga fordringar med bättre rätt än exekutionsfordringen samt förrättningskostnaderna är fullt täckta.

Köpeskilling för tillbehör får ej tagas i anspråk för betalning av fordran inom skyddsbeloppet i vidare mån än som har angivits i sakägarförteckningen.

30 § I sakägarförteckningen skall i förekommande fall erinras om

1. verkan av underlåten uppsägning av arrende- eller hyresavtal i fall som avses i 46 § andra stycket samt rätt till förlängt avtal eller skadestånd som enligt lag tillkommer arrendator eller hyresgäst om han blir uppsagd med anledning av fastighetens försäljning,

2. rätt att bo kvar såsom hyresgäst som enligt lag tillkommer bostadsrättshavare,

3. rätt att bo kvar på fastigheten som kronofogdemyndigheten enligt 36 § tredje stycket har medgivit ägaren.

31 § Om försäljningen enligt 37 § skall ske på avvikande villkor, upprättas sakägarförteckningen i enlighet därmed.

Villkor för försäljning på auktion

32 § Vid försäljningen skall skyddsbeloppet täckas av köpeskillingen för fastigheten, behållen köpeskilling för tillbehör i den mån den enligt sakägarförteckningen skall användas till betalning av fordringar inom skyddsbeloppet, behållen avkastning och andra medel som finns att tillgå.

33 § Tomträtt som har inskrivits är vid försäljningen skyddad utan särskilt förbehåll. Annan nyttjanderätt samt servitut och rätt till elektrisk kraft är skyddade utan särskilt förbehåll, om rättigheten har bättre rätt än exekutionsfordringen.

I andra fall än som avses i första stycket skall nyttjanderätt, servitut och rätt till elektrisk kraft särskilt förbehållas, om det saknas anledning antaga att rättigheten belastar fastigheten till beaktansvärd skada för innehavare av fordran med bättre rätt. Härvid skall rätt till betalning på grund av ägarhypotek ej anses som fordran.

Talan mot beslut varigenom rättighet har förbehållits enligt andra stycket får föras endast av den som har bestritt att förbehållet görs. Mot beslut varigenom rättighet ej sålunda har förbehållits får talan ej föras.

Rättighet som ej enligt första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt andra stycket kan skyddas genom förbehåll vid auktionen enligt 39 §.

34 § I avräkning på köpeskillingen för fastigheten skall innestå kapitalbeloppet av sådan fordran inom skyddsbeloppet som är förenad med panträtt och ej enligt sakägarförteckningen skall betalas med köpeskilling för tillbehör. Detta gäller dock ej, om

1. fordringen är förfallen till betalning senast på tillträdesdagen och borgenären har yrkat kontant betalning,

2. fordringen är sådan som avses i 26 § tredje stycket eller

3. fordringen är förenad med panträtt endast i andel i fastigheten.

För ägarhypotek skall, även om det faller inom skyddsbeloppet, kontant betalning alltid erläggas.

I den mån avräkning ej skall ske enligt första stycket skall köpeskillingen för fastigheten betalas kontant, om ej inroparen visar att han har avtalat annat med den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad. Om det enligt förteckningen är ovisst vem ett belopp tillkommer, får det ej avräknas.

35 § Den som ropar in fastigheten är skyldig att efter inropet lämna handpenning som motsvarar en tiondel av köpeskillingen, dock ej mer än som

enligt 34 § skall betalas kontant eller mindre än de förrättningskostnader som skall utgå ur fastigheten.

Handpenningen skall betalas kontant, om ej inroparen ställer säkerhet för beloppet. Som säkerhet får godtagas även fordran som är förenad med panträtt i fastigheten, om den täcks av köpeskillingen och kan anses betryggande.

Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund behöver ej lämna handpenning men blir i fall som avses i 43 § ersättningsskyldiga intill motsvarande belopp.

Obetald del av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast vid det sammanträde som enligt 20 § har kungjorts för köpeskillingens fördelning.

36 § Som tillträdesdag räknas den dag då enligt kungörelse fördelningssammanträdet skall äga rum. Kronofogdemyndigheten kan dock medge inroparen att taga vård om fastigheten eller del därav före tillträdesdagen.

Kronofogdemyndigheten får förordna att obetald avkastning av fastigheten, som enligt 8 eller 9 § har skolat betalas till myndigheten eller syssloman och som har förfallit under tiden till och med den dag köparen har tillträtt fastigheten, skall tillkomma denne. Om sådan avkastning i annat fall betalas till köparen, skall denne redovisa därför till kronofogdemyndigheten.

Har förre ägaren ej annan bostad, kan kronofogdemyndigheten tillåta honom att bo kvar på fastigheten högst tre månader efter tillträdesdagen.

37 § På begäran av de sakägare vilkas rätt beror därav kan försäljningen, såvitt avser annat än erläggande av handpenning och den återstående kontanta köpeskillingen samt tiden för tillträde, ske på andra villkor än som anges i detta kapitel. Skyddsbeloppet får höjas även om borgenär som ej själv har begärt försäljning motsätter sig det.

Begäran som avses i första stycket skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

Auktion

38 § Vid auktionen skall, i den mån det är påkallat med hänsyn till värdet av fastighetens tillbehör eller av annan orsak, anges vilken egendom som skall följa fastigheten och i vad mån egendom som framstår som tillbehör ej skall följa den. Vad sålunda har angivits är avgörande för vad försäljningen omfattar i den delen. I övrigt ingår i försäljningen vad som enligt lag utgör tillbehör till fastigheten. Råder tvist om tillbehör, skall det anmälas.

Redogörelse skall lämnas för innehållet i sakägarförteckningen. Upplysning skall lämnas om att fastigheten ropas ut med förbehåll att inrop skall prövas enligt 40 §.

39 § Om sakägarförteckningen upptager rättighet som ej enligt 33 § första stycket är skyddad utan särskilt förbehåll och ej heller har förbehållits enligt 33 § andra stycket, skall fastigheten först ropas ut utan förbehåll om rättighetens bestånd och därefter med sådant förbehåll. Uppnås vid det senare utropet bud som täcker fordringar med bättre rätt än rättigheten eller som, utan att täcka dem, är lika högt som eller högre än budet vid det föregående utropet, har budet vid det senare utropet företräde. Att ägarhypotek ej täcks utgör ej hinder mot att bud med förbehåll för rättigheten godtas.

Upptager sakägarförteckningen två eller flera sådana rättigheter som avses i första stycket, skall fastigheten först ropas ut utan förbehåll för någon av rättigheterna och därefter med förbehåll först endast för den rättighet som har bästa rätt och efter hand för ökat antal rättigheter enligt deras inbördes ordning. Bud som skyddar flera rättigheter än annat bud har företräde framför detta, om det ej leder till sämre täckning av fordran som har bättre rätt än någon av rättigheterna.

När bud med förbehåll för rättighet ej täcker fordringar med bättre rätt, kan rättighetshavaren skydda sin rättighet genom att betala skillnaden mellan det budet och bud utan förbehåll för rättigheten eller så stor del av skillnaden som behövs för att täcka fordringar med bättre rätt.

Om rättighetshavare i fall som avses i andra stycket är villig att betala enligt vad som sägs i tredje stycket men det sålunda erbjudna beloppet, till följd av att flera tillskott behövs, ej ensamt eller i förening med annat tillskott som bjuds är tillräckligt för att hans rättighet skall skyddas, skall fastigheten ropas ut med förbehåll för rättigheten och den eller de rättigheter som är skyddade genom tidigare bud och annat tillskott som bjuds.

Om borgenär vars fordran ej har blivit täckt genom visst bud godtager budet, skall fordringen vid tillämpning av första – fjärde styckena anses täckt.

Om rättighetshavare i stället för att betala ställer säkerhet, skall det gälla.

40 § Innan inrop godtas skall kronofogdemyndigheten pröva, om det i 32 § angivna villkoret för försäljning är uppfyllt. Även om detta är förhållandet får inropet ej godtagas, om det är sannolikt att avsevärt högre köpeskilling kan uppnås.

Utan hinder av första stycket skall inrop godtagas, om samtliga berörda sakägare medger det. Sökanden kan medge att inrop godtas fastän förrättningskostnaderna ej har blivit täckta.

Inrop får ej mot sökandens bestridande godtagas, om exekutionsfordringen ej täcks.

41 § Sedan inrop har godtagits skall inroparen omedelbart lämna föreskriven handpenning. Kronofogdemyndigheten kan dock på begäran göra

ett kort uppehåll i handläggningen för att bereda inroparen tillfälle att anskaffa handpenning, om uppehållet ej kan antagas medföra beaktansvärd olägenhet. Lämnas ej handpenning, skall fastigheten ropas ut på nytt.

I fall som avses i 39 § skall handpenning lämnas för varje inrop, även om fastigheten skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fullgör ej inroparen sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, är inropet ogiltigt.

42 § Sker ej inrop som godtas och fullföljs genom att handpenning lämnas, skall nytt försäljningsförsök göras, om sökanden begär det inom en vecka från auktionen. Har inrop blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall nytt försäljningsförsök göras, om ej sökanden avstår därifrån.

Har två auktioner hållits utan att fastigheten har blivit såld och saknas anledning antaga att fastigheten kan säljas inom rimlig tid, får kronofogdemyndigheten avvisa begäran om nytt försäljningsförsök.

Om ny auktion skall hållas, gäller vad som sägs i 18–41 §§. Anmälan av fordran eller rättighet som har skett för en auktion gäller även för senare auktion.

Skall nytt försäljningsförsök ej göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock ej medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder.

43 § När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 41 § tredje stycket, skall handpenningen tagas i anspråk i den mån det behövs för att sammanlagt samma belopp skall uppnås som vid den förra auktionen jämte ränta däråt, beräknad enligt 5 § räntelagen (1975:635), från tillträdesdagen till och med den nya tillträdesdagen och för att även förrättningskostnaderna med anledning av den nya auktionen skall täckas. Detta gäller även om fastigheten säljs med förbehåll för rättighet som ej har förbehållits vid den förra auktionen eller ändrade förhållanden har inträtt. Vad som ej behöver tagas i anspråk skall återlämnas när den nye inroparen har fullgjort sin betalningsskyldighet. Blir fastigheten ej såld vid den nya auktionen, är hela handpenningen förverkad.

Hålls ej ny auktion, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga. Vad som ej behöver tagas i anspråk återlämnas.

44 § Sedan auktion som har lett till försäljning av fastigheten har vunnit laga kraft och köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Visar inroparen att han har bjudit för annans räkning, skall köpebrev utfärdas till denne.

Vissa rättsföljder av auktion

45 § Sedan fastigheten har sålts svarar den ej för fordran som avses i 25 § första stycket 1.

Borgenär som har pantbrev kan ej efter fastighetens försäljning mot köparen göra gällande panträtt i fastigheten för större fordran än som har avräknats på köpeskillingen jämte utfäst ränta därå från tillträdesdagen samt framtida skadestånd och kostnad som föranleds av fordringsförhållandet.

Köparen blir personligen betalningsskyldig för vad som enligt överenskommelse har avräknats på den kontanta köpeskillingen och den förre ägaren blir fri från ansvar härför. I fall som avses i 44 § andra stycket blir även den som har gjort inropet betalningsskyldig.

46 § Köpare som har fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket får tillträda fastigheten på den dag som har bestämts för köpeskillingens fördelning. Han svarar därefter för ägares skyldigheter i den mån de skall fullgöras efter tillträdesdagen.

Vill köparen att i sakägarförteckningen upptagen arrende- eller hyresrätt, som ej är skyddad enligt 33 § första stycket eller har förbehållits enligt 33 § andra stycket eller vid auktionen, skall upphöra, åligger det honom att inom en månad från tillträdesdagen säga upp avtalet. I annat fall gäller avtalet mot honom. Beträffande den tidpunkt vid vilken arrende- eller hyresavtal skall upphöra med anledning av uppsägning gäller vad som är föreskrivet i fråga om uppsägning efter frivillig överlåtelse av fastighet.

Om rätt i vissa fall för arrendator eller hyresgäst att begära förlängning av avtalet eller att få ersättning vid uppsägning finns särskilda bestämmelser.

47 § I fråga om rättighet som ej skall upphöra omedelbart efter fastighetens försäljning gäller följande bestämmelser.

På arrendeavgift, hyra eller annat vederlag för rättigheten som förfaller till betalning mer än sex månader eller, i fråga om arrende, mer än ett år efter tillträdesdagen får rättighetshavaren ej avräkna fordran hos den förre ägaren. I fråga om sådant belopp gäller ej heller betalning som rättighetshavaren har erlagt till den förre ägaren eller annan uppgörelse med denne.

Fordran som rättighetshavare har förvärvat eller förskottsbetalning eller uppgörelse som har skett efter det att fastigheten har utmätts får ej åberopas mot köparen, om rättighetshavaren ägde eller hade bort äga kännedom om utmätningen.

Angående rättighetshavares rätt till ersättning av tidigare ägare, om rättigheten upphör med anledning av fastighetens försäljning, finns bestämmelser i 7 kap. 19 och 20 §§ jordabalken.

Underlåter köpare att fullgöra tidigare ägares skyldigheter mot rättig-

hetshavare enligt 46 § första stycket, gäller i fråga om skyldighet för tidigare ägare att ersätta rättighetshavaren dennes skada vad som sägs i 7 kap. 20 § första och tredje styckena jordabalken.

48 § Köparen skall fullgöra sin betalningsskyldighet enligt 35 § fjärde stycket även om auktionen överklagas.

Utan hinder av att auktionen överklagas får köparen tillträda fastigheten på den bestämda dagen, om ej dessförinnan annat har förordnats enligt 18 kap. 16 § andra stycket. Får han på grund av sådant förordnande ej tillträda fastigheten och är hindret ej hävt inom tre månader från den bestämda tillträdesdagen, får han frånträda köpet och återfå vad han har betalat jämte upplupen ränta, om han gör anmälan därom hos kronofogdemyndigheten medan hindret alltjämt består.

Gemensamt intecknade fastigheter

49 § När någon av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, har den som har fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen rätt att indraga annan av de intecknade fastigheterna i försäljningen, om den svarar för det intecknade beloppet eller del av detta före den fastighet som skall säljas. Skall denna säljas för panträttshavarens fordran eller för fordran som har lika eller bättre rätt, får han även indraga fastighet som svarar för inteckningen först efter den fastighet som skall säljas.

Yrkande om indragning skall framställas hos kronofogdemyndigheten senast vid bevakningssammanträdet. Fastighetens ägare skall beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Bevakningssammanträde och auktion skall inställas och nya tider sättas ut, om det behövs för att yrkandet skall hinna prövas.

Bifalls yrkandet, anses den indragna fastigheten utmätt när beslutet meddelas. Den får ej säljas innan beslutet har vunnit laga kraft.

50 § Om en av flera gemensamt intecknade fastigheter skall säljas på auktion, skall fordran med panträtt på grund av den gemensamma inteckningen upptagas i sakägarförteckningen med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Beloppet skall betalas kontant, om ej annat avtalas mellan köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad.

51 § Om samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas på auktion och förhållande som anges i 52 § andra stycket ej föreligger, upprättas gemensam sakägarförteckning för fastigheterna. Rättighet i någon av fastigheterna skall härvid anses upplåten i dem alla. Vid auktionen ropas fastigheterna ut gemensamt.

52 § Skall flera av gemensamt intecknade fastigheter men ej alla säljas på auktion, gäller 53–55 §§.

När samtliga fastigheter som besväras av gemensam inteckning skall säljas, gäller likaledes 53–55 §§, om

1. fastigheterna har olika ägare,
2. någon av fastigheterna med stöd av 49 § har indragits i försäljningen,
3. någon av fastigheterna endast i andra hand svarar för gemensam inteckning,
4. någon av fastigheterna besväras av särskild inteckning,
5. någon fastighets ansvar för gemensam inteckning ej avser inteckningens hela belopp,
6. det yrkas av innehavare av sådan rättighet i någon av fastigheterna som ej skall bestå oavsett om fastigheten säljs, eller
7. det i annat fall yrkas av ägare eller borgenär vars rätt kan bero därav.

Yrkande som avses i andra stycket 6 eller 7 skall framställas senast vid bevakningssammanträdet.

53 § Särskild sakägarförteckning skall upprättas för varje fastighet som skall säljas. Förteckningen upprättas som om försäljningen hade begärts på grund av den bästa gemensamma inteckningen, om ej exekutionsfordringen har bättre rätt. Fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning upptas för varje fastighet med det belopp för vilket fastigheten svarar i förhållande till de andra fastigheterna. Kan ansvaret komma att vid försäljningen vidgas härutöver, skall det anmärkas. Beträffande fastighet som svarar endast i andra hand anges om sådant ansvar kan ifrågakomma.

När fastighet har indragits i försäljningen enligt 49 §, skall vid beräkning av tillägg enligt 6 kap. 3 § jordabalken anses som om fastigheten hade utmätts samtidigt med den ursprungligen utmätta fastigheten.

54 § Vid auktionen skall fastigheterna ropas ut var för sig. Därefter skall de ropas ut gemensamt, om de har samma ägare. Efterföljande gemensamt utrop skall även eljest äga rum, om full betalning ej har uppnåtts för fordran för vilken samtliga fastigheter svarar eller fastigheternas ägare är ense om att de skall ropas ut gemensamt.

Uppnås vid gemensamt utrop högre bud än summan av buden vid de särskilda utropen, skall budet vid det gemensamma utropet ha företräde. Den köpeskilling som har bjudits vid det gemensamma utropet skall fördelas på fastigheterna efter de värden som har åsatts dem i målet. Fastighets andel i den gemensamma köpeskillingen utgör dock minst vad som har bjudits för den fastigheten vid särskilt utrop. Har någon av fastigheterna ropats ut med tillbehör som ej ingick i det värde efter vilket dess andel i köpeskillingen skall beräknas eller ropats ut utan tillbehör som omfattades av nämnda värde, skall den fastighetens värde vid tillämpningen av det sagda jämkas efter vad som påkallas av nämnda förhållande.

Uppgår i fråga om någon av fastigheterna dess andel i köpeskillingen och andra tillgängliga medel ej till skyddsbeloppet och skall därför frågan om den fastighetens försäljning förfalla, skall de övriga fastigheterna ropas ut gemensamt.

Uppnås ej bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får ej någon av fastigheterna säljas.

Har fastighet indragits i försäljningen med stöd av 49 §, skall den ursprungligen utmätta fastigheten ropas ut först. Om därvid ej uppnås bud som förslår till betalning av någon del av exekutionsfordringen, får fastigheten ej säljas. Blir den ej såld, skall ej heller den indragna fastigheten säljas.

Fastighet som endast i andra hand svarar för fordran med panträtt på grund av gemensam inteckning får ej säljas för den fordringen innan det har visat sig att betalning ej kan utgå ur den fastighet som svarar i första hand. I andra hand ansvarig fastighet får ej heller säljas, om dess ägare eller annan sakägare betalar den brist för vilken fastigheten skall svara eller ställer säkerhet för beloppet. Gemensamt utrop av fastigheterna behöver ej ske annat än om särskilda skäl föreligger.

55 § Om rättighet har förbehållits vid särskilt utrop, skall förbehållet gälla även vid efterföljande gemensamt utrop. Har rättigheten ej förbehållits vid det särskilda utropet, tillämpas 39 § även vid det gemensamma utropet.

Vid tillämpning av 40 § skall prövningen huruvida avsevärt högre köpeskilling kan uppnås avse den sammanlagda köpeskillingen för samtliga fastigheter som har ropats in vid auktionen.

Handpenning skall lämnas efter varje inrop, även om inropad fastighet skall ropas ut på nytt. Om inropet ej skall bestå, återlämnas handpenningen.

Fordran som på grund av gemensam inteckning är förenad med panträtt i såld fastighet betalas kontant, om ej köparen och den som enligt sakägarförteckningen är betalningsberättigad avtalar annat.

Fortsatt inteckningsansvar

56 § Sådant förordnande av kronofogdemyndigheten om fortsatt inteckningsansvar som avses i 6 kap. 12 § jordabalken får meddelas på begäran av köparen.

Har fastighet sålts i fall som avses i 6 kap. 12 § andra stycket andra eller tredje meningen jordabalken, får förordnande om fortsatt inteckningsansvar meddelas beträffande gemensam inteckning som besvärar fastigheten endast om fastigheten i förhållande till de andra gemensamt intecknade fastigheterna svarar för hela inteckningen och den fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckningen har blivit täckt. Om medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör utfaller på pant-

brevets belopp, får förordnande ej meddelas beträffande motsvarande del av inteckningen.

Begäran om förordnande enligt denna paragraf skall framställas senast vid sammanträdet för köpeskillingens fördelning. Därvid skall pantbrevet inges, om det ej förut är tillgängligt för kronofogdemyndigheten.

Försäljning under hand

57 § Utmätt fastighet får säljas under hand, om försäljning i sådan ordning finnes mera ändamålsenlig än försäljning på auktion och det är tillförlitligt utrett vilka fordringar och rättigheter som belastar fastigheten.

Innan fastigheten bjuds ut till försäljning under hand skall ägaren och sökanden beredas tillfälle att yttra sig.

58 § Vid försäljning under hand skall köparen åläggas att svara för alla fordringar som på grund av panträtt, utmätning eller eljest är förenade med förmånsrätt i fastigheten och förrättningskostnaderna, i den mån ej borgenär kan erhålla betalning ur andra tillgängliga medel eller avstår från förmånsrätt i fastigheten eller sökanden medger att försäljning får ske utan att förrättningskostnaderna blir täckta. Rätt på grund av ägarhypotek anses ej som fordran.

Fordran som är förfallen till betalning skall betalas kontant, om ej köparen visar att han har avtalat annat med borgenären eller betalning skall utgå ur särskilt tillgängliga medel. Om ej sökanden har avstått från täckning av förrättningskostnaderna, skall vad som behövs för sådan täckning betalas kontant.

Före försäljningen upplåten rättighet som grundas på skriftlig handling skall förbehållas. I fråga om sådan rättighet gäller vad som sägs i 47 §.

Köparen skall lämna handpenning enligt vad som föreskrivs i 35 § i fråga om inrop på auktion. Återstoden av den kontanta köpeskillingen skall betalas senast fyra veckor efter det att köpehandling har upprättats. Försummas det, är köpet ogiltigt.

Blir köpet ogiltigt, gäller bestämmelserna i 43 § om handpenning. Vad som sägs om auktion i 43 § första stycket gäller även försäljning under hand.

I övrigt bestämmer kronofogdemyndigheten köpevillkoren.

59 § Försäljningen sker genom upprättande av köpehandling som underskrivs av kronofogdemyndigheten och köparen.

Försäljningsvillkoren skall godkännas av ägaren. Har försäljningen föregåtts av auktion utan att därvid godtagbart inrop har skett, behövs dock ej godkännande, om försäljningen sker på gynnsammare villkor.

Om ägaren ej har godkänt försäljningsvillkoren, skall han genast underrättas om försäljningen.

60 § Har köparen fullgjort sin betalningsskyldighet enligt 58 § fjärde stycket och har försäljningen vunnit laga kraft, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Bestämmelserna i 48 § gäller också i fråga om försäljning under hand.

61 § Säljs ej egendomen under hand, skall den bjudas ut till försäljning på auktion, om ej sökanden avstår därifrån.

Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet m.m.

62 § Bestämmelserna i 3–61 §§ gäller i tillämpliga delar även när utmätning har skett medan gäldenärens rätt är villkorlig och när utmätning av fast egendom ej har avsett hel fastighet, om ej annat följer av 63–68 §§.

63 § Har, i fall då överlåtelse av fastighet är beroende av villkor, fastigheten blivit utmätt för fordran hos överlåtaren, får försäljning ej ske förrän det visar sig om villkoret uppfylls.

Vad som sägs i första stycket gäller också om del av fastighet genom överlåtelse har kommit i särskild ägares hand och fastigheten har blivit utmätt för fordran hos överlåtaren innan fastighetsbildning som enligt lag utgör villkor för överlåtelsens giltighet har kommit till stånd. Skulle det medföra betydande tidsutdräkt att avvakta huruvida fastighetsbildningen kommer till stånd, får dock fastigheten säljas med förbehåll för den rätt som tillkommer förvärvaren. Försäljningen omfattar då även gäldenärens rätt mot förvärvaren. Köparen svarar för gäldenärens skyldigheter mot förvärvaren.

64 § Har, i fall då förvärv av fastighet eller del av fastighet är beroende av villkor, egendomen blivit utmätt för fordran hos förvärvaren, skall kronofogdemyndigheten bjuda ut gäldenärens rätt till egendomen till försäljning i den ordning som gäller för exekutiv försäljning av utmätt rättighet. Kommer försäljning till stånd, svarar köparen för gäldenärens skyldigheter mot sin fångesman. Ansökan om inteckning, som har gjorts samma dag som utmätningen eller senare, förfaller genom försäljningen, om ej kronofogdemyndigheten på begäran av köparen förordnar annat.

Kan det utan betydande tidsutdräkt avvaktas om det för förvärvet gällande villkoret uppfylls, kan anstånd med försäljningen medges tills det visar sig om så blir fallet. Uppfylls villkoret, sker försäljning i den ordning som i allmänhet gäller för exekutiv försäljning av fast egendom.

När försäljning som har skett enligt första stycket har vunnit laga kraft och köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpehandling.

65 § Bestämmelserna i 63 och 64 §§ gäller ej, om den fordran för vilken utmätning har skett var förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten.

66 § Om villkoret uppfylls i fall som avses i 63 § eller om förvärvet går åter i fall som avses i 64 § andra stycket, skall kronofogdemyndigheten driva in eller bjuda ut till försäljning vad som därefter tillkommer gäldenären och omfattas av utmätningen. Härvid tillämpas den ordning som enligt 8 och 9 kap. gäller i fråga om utmätt fordran eller rättighet.

67 § Har endast andel i fastighet blivit utmätt men skall enligt 8 kap. 8 § hela fastigheten säljas på auktion, skall av sakägarförteckningen framgå vilka fordringar och rättigheter som belastar varje särskild andel. Skyddsbeloppet skall bestämmas så att fordringar, som gäller i den först utmätta andelen enbart eller i nämnda andel jämte annan andel och som har bättre rätt än exekutionsfordringen, samt förrättningskostnaderna blir fullt täckta.

Är någon av delägarna i konkurs, får borgenär utöva anslutningsrätt enligt 13 § även om han har förmånsrätt endast i andel av fastigheten.

68 § När andel i fastighet har sålts enligt 8 kap. 9 § andra stycket och försäljningen har vunnit laga kraft samt köparen har fullgjort sin betalningsskyldighet, utfärdar kronofogdemyndigheten köpebrev.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

69 § Bestämmelserna i 11 § gäller ej i allmänt mål.

13 kap. Redovisning av influtna medel

Allmänna bestämmelser om redovisning

1 § Medel som har influtit till kronofogdemyndigheten i mål om utmätning skall redovisas så snart som möjligt.

När medel har influtit innan utmätt egendom har sålts, behöver redovisning dock ej ske förrän försäljning har ägt rum. Om influtet belopp i annat fall är ringa och det kan antagas att ytterligare medel kommer att inflyta i målet, får det avvaktas.

2 § Vad som sägs i detta kapitel om influtna medel gäller även ränta som utgår på medlen till och med den i 6 § angivna fördelningsdagen. Ränta på belopp som innestår därefter tillkommer den som är berättigad till beloppet.

3 § När köpare har ställt säkerhet för handpenning och köpeskillingen ej betalas inom föreskriven tid, skall kronofogdemyndigheten taga säkerheten i anspråk, om det behövs för betalning av vad köparen har att svara för. Motsvarande gäller, när annan sakägare har ställt säkerhet för belopp som skall redovisas.

Fördelning

4 § För fördelning av influtna medel skall kronofogdemyndigheten hålla fördelningssammanträde, när det är föreskrivet i balken eller när det i annat fall är oklart hur medlen skall fördelas.

Sammanträde som ej har blivit utsatt i samband med kungörande av auktion skall kungöras särskilt, om det är behövligt med hänsyn till okända sakägare eller av annat skäl. Kungörande skall ske i god tid och på lämpligt sätt. Sökanden, gäldenären och andra kända sakägare skall kallas till sammanträdet.

5 § Vid fördelningssammanträde skall kronofogdemyndigheten redogöra för vad som skall fördelas och för de fordringar som har anmälts eller skall beaktas utan anmälan.

6 § Fordran som skall beaktas upptas med det belopp till vilket den uppgår på fördelningsdagen. Som fördelningsdag anses härvid den dag till vilken fördelningssammanträde är utsatt, även om hinder möter att då verkställa fördelningen. När sammanträde ej hålls, anses den dag då kronofogdemyndighetens beslut meddelas som fördelningsdag.

Begär borgenär betalning för fordran som ej har anmälts i tid, skall utdelning utgå av överskott, om sådant uppkommer.

7 § Är fordran eller därmed förenad förmånsrätt beroende av villkor eller tvistig eller är förmånsrätt beroende av att sökt inteckning beviljas, skall kronofogdemyndigheten avsätta vad som belöper på fordringen i avvaktan på att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Avsättning skall dock ej ske i fall då tvist skall prövas enligt tredje stycket.

Borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall, om tvisten ej redan är föremål för prövning, föreläggas att inom en månad från det att föreläggandet har delgivits honom väcka talan mot sakägare som medlen skall tillkomma om borgenärens anspråk faller bort. Väcker borgenären ej talan i enlighet med föreläggandet, har han förlorat sin rätt till medlen, om ej motparten har väckt talan i saken inom den nämnda tiden.

Kan fördelningen ej utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten har blivit avgjord, skall kronofogdemyndigheten själv pröva tvisten, om det är ändamålsenligt. Därvid gäller vad som sägs i 2 kap. 22 och 23 §§.

8 § När medel avsätts enligt 7 §, skall kronofogdemyndigheten ange hur det skall förfaras med dem om fordringen faller bort helt eller delvis.

9 § Om alla berörda sakägare är ense, skall fördelningen ske i enlighet därmed.

Särskilda bestämmelser beträffande registrerat skepp, registrerat luftfartyg m.m. och fast egendom

10 § När registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har sålts på auktion, skall behållen avkastning av egendomen, ersättning som har influtit med anledning av misslyckat försök att sälja egendomen och tillskott som någon har betalat för att bevara sin rätt vid försäljningen fördelas tillsammans med köpeskillingen för egendomen. Medel som har influtit genom särskild försäljning av tillbehör till fastighet skall fördelas samtidigt med köpeskillingen för fastigheten.

Fördelningen skall ske i enlighet med sakägarförteckningen, om det ej framgår att fordran understiger vad som anges i förteckningen. Angående begränsning av inteckningshavares rätt vid försäljning av intecknade reservdelar till luftfartyg finns föreskrift i 11 kap. 3 § tredje stycket.

I fråga om fordran som ej har tagits upp i förteckningen gäller 6 § andra stycket.

11 § Bestämmelserna i 10 § första stycket gäller också när fastighet har sålts under hand. Medlen skall fördelas i första hand enligt köpevillkoren och i övrigt enligt de grunder som gäller för upprättande av sakägarförteckning.

12 § Om förfarandet har avbrutits utan att egendom som avses i 10 § har blivit såld, skall influtna medel fördelas enligt vad som sägs där, om sakägarförteckning har upprättats, och i annat fall enligt de grunder som gäller för upprättande av sådan förteckning. Annan borgenär än sökanden har dock ej rätt att få betalning ur medlen för annat än ränta och kostnader, om hans fordran är förenad med panträtt på grund av inteckning.

När tillbehör till fastighet har sålts för sig, skall borgenär, som ej har avstått från betalning, få utdelning med tillämpning av 12 kap. 16 §, även om fastigheten ej säljs.

Avräkning

13 § Medel som tillkommer borgenär skall avräknas på ränta och annan biförpliktelse före fordrans kapitalbelopp, om ej borgenären yrkar annat. Sådant yrkande skall framställas före fördelningen eller, om fördelning ej äger rum, före utbetalningen.

Om ordningen mellan fordrans kapitalbelopp och biförpliktelser när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fastighet har utmätts finns bestämmelser i 10 kap. 11 § första stycket, 11 kap. 1 § och 12 kap. 26 § första stycket.

Utbetalning

14 § Medel får ej betalas ut utan att säkerhet ställs, om

1. utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 5 § eller 6 § 1, om ej domen äger laga kraft, eller utmätning har ägt rum på grund av utslag eller beslut i lagsökningsmål och utmätningsgäldenären har sökt återvinning eller anfört besvär,

2. utmätning har skett hos dödsbo för fordran som ej var förenad med särskild förmånsrätt i egendomen och den tid som anges i 8 kap. 6 § första stycket ej har gått till ända,

3. rätten till medlen är beroende av besvär som har anförts över utmätningen eller den utmätta egendomens försäljning eller av talan som avses i 4 kap. 20, 21, 25 eller 26 §,

4. fördelning som har skett vid fördelningssammanträde ej har vunnit laga kraft,

5. i annat fall tvist råder om vem som är betalningsberättigad.

15 § Medel som har avsatts enligt 7 § får, när tvist som har föranlett avsättningen har prövats av domstol, betalas ut till den vinnande borgenären utan hinder av att avgörandet ej har vunnit laga kraft, om han ställer säkerhet. Även i annat fall kan kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, mot säkerhet betala ut medlen till den borgenär för vilken de har avsatts eller, om denne ej vill lyfta medlen, till den som i andra hand är berättigad till dem.

16 § Besvär över verkställd fördelning hindrar ej att belopp som ej berörs av besvären betalas.

17 § När medel betalas ut, skall iakttagas vad som i allmänhet gäller om skyldighet för borgenär att förete eller återställa fordringsbevis eller säkerhet som har lämnats för fordran.

Pantbrev i skepp eller fastighet, vilket utgör säkerhet för fordran på vilken betalning har utfallit, skall företes även om borgenären ej är skyldig att återställa pantbrevet, om ej kronofogdemyndigheten finner skäl att medge undantag. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i annan egendom, när skyldighet att förete eller återställa skuldebrevet ej följer redan av första stycket.

När köparen åberopar att den som enligt sakägarförteckning är berättigad till betalning har medgivit honom avräkning på köpeskillingen, gäller vid kronofogdemyndighetens prövning av överenskommelsen vad som föreskrivs i första och andra styckena.

18 § Om borgenär för vilken utdelning har beräknats ej inom ett år från det att fördelningen har vunnit laga kraft företer fordringsbevis eller i

övrigt fullgör vad som krävs enligt 17 § för att han skall få lyfta medlen, får dessa mot säkerhet betalas ut till den som i andra hand är berättigad till dem, om ej särskilda skäl föreligger.

19 § Om alla berörda sakägare medger att belopp betalas ut utan säkerhet när sådan annars krävs, skall det ske.

20 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka. Motsvarande gäller, om medel som någon har fått lyfta enligt 14 eller 15 § skall tillkomma annan sakägare eller om borgenär har fått lyfta medel enligt 18 § och den som har bättre rätt till medlen anmäler sig och fullgör vad som krävs för betalning till honom.

Särskilda föreskrifter beträffande allmänna mål

21 § Bestämmelserna i 1, 13, 14 och 20 §§ gäller ej i allmänt mål i fråga om staten eller kommun som sökande. I sådant mål gäller ej heller 4–9 §§ annat än om fördelning skall ske med enskild borgenär eller om det är särskilt föreskrivet att fördelningssammanträde skall hållas. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket får ej tillämpas, om statens eller kommunens fordran berörs av tvisten.

14 kap. Verkan av exekutiv försäljning m.m.

1 § Exekutiv försäljning som har vunnit laga kraft ger köparen samma rätt till den sålda egendomen som frivillig försäljning, om ej annat följer av vad som sägs i detta kapitel.

2 § När utmätning av viss egendom ger företräde framför överlåtelse av egendomen, gäller det till förmån även för den som förvärvar egendomen vid exekutiv försäljning. Detsamma gäller, när tredje man efter föreläggande enligt 4 kap. 20 eller 25 § har förlorat sin rätt mot sökanden.

3 § Har exekutiv försäljning av registrerat skepp vunnit laga kraft och köpeskillingen erlagts skall, om gäldenären ej var rätt ägare, köparens förvärv dock gälla, såvida gäldenärens åtkomst var inskriven när försäljningen ägde rum.

När exekutiv försäljning av fast egendom har vunnit laga kraft och köpeskillingen har erlagts, har den som åberopar annat förvärv av egendomen från gäldenären eller någon hans företrädare förlorat sin rätt mot köparen. Även den som åberopar att gäldenärens eller någon hans företrädares åt-

komst var ogiltig eller av annat skäl ej gällde mot rätte ägaren har förlorat sin rätt mot köparen, om lagfart var beviljad för gäldenären när den exekutiva försäljningen ägde rum.

4 § Om exekutivt såld egendom frångår köparen därför att gäldenären ej var rätt ägare, är gäldenären skyldig att ersätta köparen skada som denne har lidit i den mån försäljningen har lett till att fordran mot gäldenären har blivit betald eller att gäldenären själv har fått del av köpeskillingen. Har gäldenären förfarit vårdslöst i målet, skall han även i övrigt ersätta skada som han har vållat köparen.

Borgenär är skyldig att i den mån han har fått betalning solidariskt med gäldenären ersätta köparen dennes skada, om borgenären ej var i god tro när han mottog betalningen.

5 § När exekutiv försäljning medför att tredje man förlorar sin äganderätt till den sålda egendomen, gäller i fråga om ersättning för skada som tredje mannen har lidit vad som sägs i 4 § om köpares rätt till ersättning av gäldenären och borgenär. Detsamma gäller, när indrivning av utmätt fordran medför att tredje man förlorar sin rätt till fordringen.

6 § Har tredje man enligt 3 § första stycket förlorat sin rätt till här i riket registrerat skepp, är han berättigad till ersättning av staten enligt samma bestämmelser som gäller när sådan ersättning skall utgå med anledning av att ägarens rätt har gått förlorad genom frivillig försäljning. Motsvarande gäller, när tredje man enligt 3 § andra stycket andra meningen har förlorat sin rätt till fast egendom.

Har staten utgivit ersättning enligt första stycket, inträder staten i tredje mannens rätt enligt 5 §.

15 kap. Införsel

Allmänna bestämmelser

1 § Införsel får äga rum för

1. underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken,
2. bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp,
3. skatter och allmänna avgifter i fall som särskilt föreskrivs,
4. böter och viten.

2 § Genom införsel får tagas i anspråk

1. arbetstagares lön, vare sig den utgår som tidlön, ackordslön, provision eller annan gottgörelse,

2. annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares,

3. periodiskt vederlag för utnyttjande av patent, rätt till litterärt eller konstnärligt verk eller annan sådan rättighet eller för överlåtelse av rörelse,

4. vad som utgår som pension eller livränta,

5. sjukpenning och annan dagersättning, som utgår på grund av sjukdom eller olycksfall eller av annan sådan anledning.

För vissa fall när skälig lön ej utgår för gäldenärens arbete finns särskilda bestämmelser i 19 §.

3 § Införsel äger ej rum när gäldenären är dödsbo eller annan juridisk person.

4 § Vad som föreskrivs om införsel i lön gäller även vid införsel i annan förmån, om ej annat anges. Bestämmelser om arbetsgivare gäller därvid den som utger förmånen.

Särskilda förutsättningar för införsel

5 § Införsel för underhållsbidrag förutsätter att bidragsbelopp som får tagas ut enligt andra stycket utestår obetalt eller att gäldenären vid två eller flera tillfällen under de två senaste åren före införselbeslutet har underlåtit att betala i rätt tid och det finns anledning antaga att detta skall upprepas.

Genom införsel får tagas ut endast bidragsbelopp som har förfallit till betalning tidigast två år före början av den kalendermånad under vilken verkställigheten skall ske.

Genom införsel får ej tagas ut annat bidragsbelopp än sådant som är förfallet när verkställighet skall ske eller som förfaller näst därefter.

I fråga om införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § första stycket 5 skall vid tillämpning av andra och tredje styckena ovan innehållandet anses ske varje dag för vilken ersättning utgår.

6 § Införsel för kommuns fordran på bidrag får ej avse annat bidrag än sådant som belöper på tid efter det att beloppet har fastställts eller, när fastställelsen har skett på ansökan, efter det att ansökningen gjordes.

Vid införsel för kommuns fordran på bidrag tillämpas bestämmelserna i 5 §.

Förfarandet

7 § Införsel söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären har sitt hemvist. Har gäldenären ej hemvist här i riket, upptas ansökningen där arbetsgivaren finns.

8 § Innan beslut om införsel meddelas skall gäldenären beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt. Gäldenären behöver dock ej höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om införsel hos den nya arbetsgivaren.

9 § Kronofogdemyndigheten bestämmer dels hur mycket som högst får innehållas vid varje avlöningstillfälle (införselbeloppet), dels ett belopp som skall förbehållas gäldenären för eget underhåll och familjens behov samt till fullgörande av betalningsskyldighet till annan som vid införsel har lika rätt som sökanden eller bättre rätt än denne (förbehållsbeloppet).

Förbehållsbeloppet bestäms med ledning av bestämmelserna om existensminimum i 50 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370) och anvisningarna till nämnda paragraf.

Vid beslut om införsel i sjukpenning eller annan dagersättning som avses i 2 § första stycket 5 bestäms införselbeloppet och förbehållsbeloppet per dag.

10 § Vid införsel för engångsbelopp i fall som avses i 1 § 1 eller 2 skall kronofogdemyndigheten vid behov fördela beloppet på skilda poster efter vad som är skäligt med hänsyn till den tid för vilken beloppet är avsett och övriga omständigheter. De särskilda posterna anses vid tillämpning av införseln förfallna enligt vad som sålunda har bestämts.

11 § Om särskilda skäl föreligger, får kronofogdemyndigheten ålägga arbetsgivaren att anpassa sättet för lönens utbetalande så att införsel kan verkställas i därför lämpad ordning.

12 § Beslut om införsel skall ändras, om anledning föreligger.

Införsel för bidrag som avses i 1 § 1 eller 2 skall hävas, om gäldenären betalar förfallna bidrag och det finns anledning antaga att bidragsskyldigheten skall fullgöras för framtiden.

13 § Kronofogdemyndigheten skall underrätta arbetsgivaren angående beslut om införsel och i fråga som avses i 11 eller 12 §.

Företrädesordning

14 § Införsel för underhållsbidrag har företräde framför skatteavdrag. Vid annan införsel har skatteavdraget företräde.

15 § Är fråga om införsel för fordringar som är upptagna under skilda punkter i 1 §, har de inbördes företräde efter nummerordningen.

Vid samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade fördelas innehållet belopp efter de löpande bidragens storlek. Om mera har inne-

hållits än som svarar mot de löpande bidragen, har bidrag som har stått ute längre företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet.

Delbetalning, som inflyter på viss underhållsberättigads fordran, avräknas i första hand på det belopp som har stått ute längst och alltjämt kan tagas ut genom införsel.

Av fordringar som avses i 1 § 2–4 har inom varje grupp vad som har stått ute längst företräde.

16 § Om underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § giftermålsbalken överstiger vad som skäligen bör tillkomma familjen, får bidraget vid tillämpning av 15 § jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel äger rum samtidigt. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.

Bestämmelserna i första stycket gäller också när skatteavdrag eller utmätning ej kan äga rum till följd av införsel för underhållsbidrag som avses där.

17 § Införsel går före utmätning. Införsel för fordran som avses i 1 § 4 skall dock jämkas eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran.

Har införsel för viss fordran beviljats i vederlag som avses i 2 § första stycket 3 eller i pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har införselfordringen företräde till betalning ur vad som inflyter till följd av utmätningen. I fråga om fordran som avses i 1 § 1 eller 2 gäller det nu sagda bidragsbelopp som har förfallit till betalning när beslut om utmätning meddelas eller förfaller näst därefter.

Belopp som har innehållits genom införsel får ej utmätas för annan fordran hos gäldenären.

18 § Införsel får äga rum utan hinder av att gäldenären är i konkurs, i den mån lön eller annat som införseln gäller ej skall ingå i konkursboet enligt 27 § konkurslagen (1921:225).

Arbetsgivares skyldigheter

19 § I fråga om arbetsgivares skyldigheter vid införsel tillämpas bestämmelserna i 7 kap. 16–18 §§.

Verkan av införsel

20 § När införsel har beviljats, får gäldenären ej förfoga över sin rätt genom överlåtelse eller på annat sätt så att verkställigheten hindras eller försvåras, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

21 § Har medel innehållits enligt beslut om införsel, är gäldenären ej längre betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av innehållet belopp, även om det ej kan tagas ut hos arbetsgivaren.

Redovisning och fördelning

22 § Medel som har influtit genom införsel för fordran som avses i 1 § 1 eller 2 skall redovisas skyndsamt, dock ej förrän det bidrag som medlen avser är förfallet.

Har införsel för fordran som avses i 1 § 1 ägt rum på grund av dom eller beslut som ej äger laga kraft eller får verkställas som lagakraftägande dom, får medlen ej betalas ut utan att säkerhet ställs.

23 § Tvist om fördelningen av influtna medel hindrar ej att utbetalning sker i enlighet med kronofogdemyndighetens beslut, om ej särskilda skäl föreligger.

24 § Ändras beslut om fördelning eller utbetalning, skall kronofogdemyndigheten på begäran utsöka vad som skall betalas tillbaka.

Ansvar

25 § Arbetsgivare, som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att inom föreskriven tid tillställa kronofogdemyndigheten belopp som skulle ha innehållits enligt beslut om införsel, döms till böter.

16 kap. Annan verkställighet

Avhysning

1 § Verkställighet av förpliktelse för tidigare ägare eller nyttjanderättshavare att flytta från fast egendom, bostadslägenhet eller annat utrymme i byggnad (avhysning) söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt svaranden har sitt hemvist. Avhysning får även sökas hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där verkställigheten skall ske.

2 § Avhysning skall genomföras så att skälig hänsyn tas till såväl sökandens intresse som svarandens situation.

Om möjligt skall avhysning ske inom fyra veckor från det att behövliga handlingar kom in till kronofogdemyndigheten.

3 § Avhysning får genomföras tidigast en vecka eller, om svaranden är bosatt utomlands, två veckor från det att kronofogdemyndigheten har

underrättat svaranden om den sökta åtgärden och berett honom tillfälle att yttra sig.

Är svaranden bosatt utomlands får underrättelseskyldigheten fullgöras genom att underrättelsen sänds i brev till svaranden under hans utländska adress.

Underrättelse behövs ej, om svaranden saknar känt hemvist och det ej har kunnat klarläggas var han uppehåller sig.

4 § Om det behövs av hänsyn till svaranden får kronofogdemyndigheten medge anstånd med avhysningen under högst två veckor från utgången av den tid som anges i 2 § andra stycket. Föreligger synnerliga skäl får anståndet utsträckas till högst fyra veckor, om skälig ersättning betalas för hela den anståndstid som har medgivits av myndigheten.

Har på grund av 3 § hinder mött att genomföra avhysningen inom den tid som anges i 2 § andra stycket, skall anstånd räknas från den dag då förrättningen tidigast hade kunnat äga rum.

5 § Lämnar sökanden anstånd med avhysningen och varar anståndet längre än sex månader från dagen för ansökningen, kan denna förklaras förfallen.

6 § Kronofogdemyndigheten får vid behov anskaffa transportmedel, hyra utrymme för förvaring och vidtaga andra liknande åtgärder som föranleds av avhysningen.

Innan åtgärd enligt första stycket vidtas, skall parterna underrättas, om det kan ha betydelse för dem.

7 § Skall avhysning ske från annat än bostad och kan ej svaranden omhändertaga egendomen eller lämpligt förvaringsutrymme anskaffas, får kronofogdemyndigheten förordna att egendomen skall säljas. Kan egendomen antagas sakna försäljningsvärde, får i stället förordnas att den skall förstöras.

Innan förordnande enligt första stycket meddelas, skall svaranden underrättas.

Försäljning äger rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet. Föreskriften i 9 kap. 4 § första stycket tillämpas dock ej.

8 § Avhysning får genomföras även mot inneboende eller annan tredje man som hindrar sökanden i utövningen av hans rätt, om det är uppenbart att tredje mannen saknar fog att motsätta sig verkställigheten. När anledning föreligger skall kronofogdemyndigheten om möjligt i förväg underrätta tredje mannen om avhysningen.

Anstånd som sägs i 4 § får meddelas, om det behövs av hänsyn till tredje mannen.

9 § Om det anses lämpligare och sökanden medger det, får kronofogdemyndigheten förelägga svaranden att själv fullgöra sin förpliktelse att flytta. Därvid gäller föreskrifterna i 2 § första stycket, 3, 5 och 8 §§.

Verkställighet i annat fall

10 § Verkställighet i annat fall än som avses i 1 § av förpliktelse som ej avser betalningsskyldighet samt verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt svaranden har sitt hemvist eller egendom som är i fråga finns eller där verkställigheten annars med fördel kan äga rum.

11 § Verkställighet som ej avser kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd får ej äga rum innan svaranden har underrättats om ansökningen och fått tillfälle att yttra sig. Om saken är brådskande, får kronofogdemyndigheten dock genast vidtaga behövlig åtgärd. Så snart som möjligt skall prövas om åtgärden skall bestå.

Vid verkställighet som avses i första stycket tillämpas föreskrifterna i 3 § andra och tredje styckena.

12 § Verkställighet som ej avser kvarstad sker genom att kronofogdemyndigheten förelägger svaranden att fullgöra vad som åligger honom eller att iakttaga förbud eller annan föreskrift eller genom att myndigheten själv vidtager behövlig åtgärd. När det finnes lämpligare, kan kronofogdemyndigheten på framställning av sökanden överlämna åt denne att efter myndighetens anvisning utföra behövlig åtgärd.

Beträffande genomförandet av verkställigheten tillämpas 6 §.

Föreskrift i exekutionstiteln som avser verkställigheten hindrar ej att denna genomförs på annat sätt, om det behövs.

Särskilda bestämmelser om kvarstad

13 § Beträffande verkställighet av beslut om kvarstad för fordran tillämpas vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap. 3–7, 9 och 13–19 §§, 21 § första stycket, 23, 24 och 33–35 §§, 5 och 6 kap. samt 12 kap. 3–5 §§.

Kvarstad för fordran får ej läggas på lön eller annan förmån som avses i 7 kap. innan den har betalats ut och kan utmätas.

14 § När egendom har belagts med kvarstad för fordran, får svaranden ej överlåta egendomen eller till skada för sökanden förfoga över den på annat sätt, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl.

I fråga om verkan av kvarstaden i övrigt gäller vad som föreskrivs om utmätning i 4 kap. 29 § andra stycket och 31 § samt 12 kap. 6–10 §§.

Om lös egendom, som har belagts med kvarstad för fordran, hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård, får den på begäran av part säljas i den ordning som gäller för utmätt egendom.

15 § Kvarstad för fordran hindrar ej att egendomen utmäts eller beläggs med kvarstad för annan fordran. Finns annan egendom att tillgå, skall dock denna tagas i anspråk i första hand, om ej den fordran för vilken utmätning eller kvarstad söks är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen.

Om egendom som har belagts med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran vilken ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall denna anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran.

16 § Beträffande verkställighet av beslut om kvarstad till säkerhet för bättre rätt tillämpas 6 kap. och 12 kap. 5 §.

I fråga om verkan av sådan kvarstad tillämpas vad som sägs i 14 § i detta kapitel. Pantbrev som gäller i egendomen får dock ej pantsättas, om ej kronofogdemyndigheten efter hörande av sökanden medger det av särskilda skäl. Detsamma gäller skuldebrev som är intecknat i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg.

17 kap. Kostnader

Inledande bestämmelse

1 § I utsökningsmål tas ut ersättning för statens kostnader för förfarandet hos kronofogdemyndigheten enligt vad regeringen föreskriver (förrättningskostnader). Vid införsel tas dock ej ut kostnadsersättning.

Sökandens ansvar för förrättningskostnader

2 § Sökanden ansvarar mot staten för förrättningskostnaderna i målet, om ej annat följer av 3 eller 4 §. Ytterligare undantag kan föreskrivas av regeringen.

I fråga om kostnad för åtgärd som har begärts av annan än sökanden i målet skall den som har begärt åtgärden anses som sökande. När fastighet enligt 12 kap. 49 § har dragits in i försäljning av gemensamt intecknad fastighet, skall dock sökanden i målet ansvara även för kostnad som föranleds av indragningen, om han har sämre rätt än den som har begärt indragning.

3 § Sökanden ansvarar ej för förrättningskostnaderna i mål om utmätning som avses i 7 kap. 17 § eller 15 kap. 19 § jämförd med 7 kap. 17 § eller för handräckning enligt 8 kap. 17 §.

Vid avhysning ansvarar sökanden ej för kostnad för förvaring av svarandens egendom eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Detsamma gäller kostnad för försäljning enligt 16 kap. 7 §.

4 § Kronofogdemyndigheten får helt eller delvis befria sökanden från att ansvara för förrättningskostnaderna, om skyldigheten skulle vara betungande.

5 § Förrättningskostnader för vilka sökanden ansvarar skall förskotteras av honom, om kronofogdemyndigheten begär det. Staten, kommun, landstingskommun och kommunalförbund är dock ej skyldiga att lämna sådant förskott.

Betalas ej förskott inom förelagd tid, får verkställigheten inställas. Kronofogdemyndigheten kan i sådant fall även häva redan vidtagen åtgärd.

Uttagande av förrättningskostnader

6 § Kronofogdemyndigheten skall uttaga förrättningskostnader utan särskild begäran.

7 § Förrättningskostnader i mål om utmätning tas ut ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning och andra tillgängliga medel. De får vid behov genast utsökas hos gäldenären.

Förrättningskostnad för handräckning enligt 8 kap. 17 § får genast utsökas hos svaranden.

8 § Förrättningskostnader för verkställighet som avses i 16 kap. får genast utsökas hos svaranden, om ej annat följer av exekutionstiteln. Detta gäller dock ej verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd.

Om egendom i samband med avhysning säljs enligt 16 kap. 7 §, tas förrättningskostnad för försäljningen ut ur köpeskillingen.

När förrättningskostnader för avhysning tas ut hos svaranden, har kostnad som avses i 3 § andra stycket företräde framför annan förrättningskostnad.

9 § Förrättningskostnad för verkställighet av beslut om kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt består när verkställighet äger rum för det anspråk som har föranlett åtgärden, anses som förrättningskostnad för sistnämnda verkställighet.

Om egendom som är belagd med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran, anses förrättningskostnad för verkställighet av kvarstaden som förrättningskostnad i målet om utmätning.

10 § Om lös egendom som har belagts med kvarstad säljs enligt 16 kap. 14 § tredje stycket eller 16 § andra stycket, tas förrättningskostnad för försäljningen ut ur köpeskillingen.

Har kronofogdemyndigheten med anledning av kvarstad på fast egendom förordnat om åtgärd som avses i 12 kap. 8 eller 9 §, tas kostnad för åtgärden ut ur behållen avkastning.

11 § Om sökanden ej har förskotterat förrättningskostnad för vilken han ansvarar och kostnaden ej får eller har kunnat i målet uttagas hos svaranden, får den genast utsökas hos sökanden.

Kostnader i tvist vid fördelning

12 § I fråga om kostnader i tvist vid fördelning av medel som enligt 13 kap. 7 § tredje stycket prövas av kronofogdemyndigheten tillämpas 18 kap. rättegångsbalken.

Beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har ålagt ersättningsskyldighet enligt första stycket, verkställs såsom dom som avses i 3 kap. 5 §.

Särskild föreskrift beträffande allmänna mål

13 § Bestämmelserna i 2–5 §§ om sökandens ansvar för förrättningskostnader gäller ej i allmänt mål.

18 kap. Besvär

Allmänna bestämmelser om talan mot kronofogdemyndighetens beslut

1 § Mot kronofogdemyndighetens beslut får talan föras i hovrätten.

Talan får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Sökande eller svarande får klaga även över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

2 § Klagan får ej föras över att kronofogdemyndigheten har funnit sig behörig att upptaga ansökan om verkställighet.

Har kronofogdemyndigheten funnit sig obehörig att upptaga ansökan, kan hovrätten efter klagan bestämma vilken kronofogdemyndighet som skall handlägga målet och hänvisa det till den myndigheten.

3 § Talan får ej föras mot beslut, varigenom begäran om rättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 eller 34 § eller om rättelse av kvarstad för fordran enligt 16 kap. 13 § har lämnats utan bifall.

4 § Talan mot beslut, varigenom föreläggande har meddelats enligt 2 kap. 10 eller 11 §, får föras endast i samband med talan mot beslut, varigenom föreläggandet har tillämpats.

Mot beslut som innefattar endast förberedelse till senare beslut och ej rör tredje man får talan föras endast i samband med talan mot det senare beslutet. Klagan över sakägarförteckning får föras endast i samband med talan mot auktion eller, om klagan ej avser upphävande av auktion, endast i sambånd med talan mot beslut om fördelning av influtna medel.

5 § Klagan över att förrättningsman har handlagt mål fastän han var jävig får ej föranleda att beslut som han har meddelat hävs, om klaganden får anses tillgodosedd genom utförandet av talan i hovrätten.

6 § Vid bifall till talan mot visst beslut får även senare beslut i målet, som ej hade vunnit laga kraft mot klaganden när talan anfördes, hävas när det kan ske.

7 § Bifalls talan mot beslut om fördelning av medel, gäller det till förmån även för den som ej själv har fört talan.

Närmare bestämmelser om talan i hovrätten

8 § Talan mot kronofogdemyndighetens beslut förs genom besvär. Besvärsinlagan skall inges till kronofogdemyndigheten.

9 § Besvär över beslut om utmätning som avses i 7 kap. eller om införsel får anföras utan inskränkning till viss tid.

I fråga om annan utmätning skall besvär av sökanden eller svaranden anföras inom tre veckor från det att beslutet har delgivits honom. Tredje man får anföra besvär över sådan utmätning utan inskränkning till viss tid. Besvär över beslut som avses i 8 kap. 9 § första stycket eller 12 kap. 49 § tredje stycket skall dock anföras inom tre veckor från delgivning av beslutet.

Besvär över exekutiv försäljning skall anföras inom tre veckor från försäljningen.

Över beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall besvär anföras inom tre veckor från beslutet.

Besvär över kronofogdemyndighetens beslut i andra fall skall anföras inom tre veckor från det att beslutet har delgivits klaganden.

10 § Besvär som ej har anförts i rätt tid skall avvisas av kronofogdemyndigheten. Har besvärsinlagan kommit in till hovrätten före besvärstidens utgång, skall den omständigheten att inlagan har kommit in till kronofogdemyndigheten först därefter ej föranleda att besvären avvisas.

Visas laga förfall före utgången av besvärstiden, skall kronofogdemyndigheten sätta ut ny tid.

11 § I besvärsinlagan skall klaganden ange det överklagade beslutet, den ändring som yrkas däri och grunderna för besvärstalan.

Klaganden skall i inlagan lämna uppgift om de bevis som han vill åberopa och vad han vill styrka med varje särskilt bevis. Skriftligt bevis som ej har ingivits tidigare skall fogas vid inlagan i huvudskrift eller bestyrkt avskrift.

Besvärsinlagan skall vara egenhändigt undertecknad av klaganden eller hans ombud.

12 § Vad som sägs i 2 kap. 20 § om kronofogdemyndighetens prövning av fråga om ändring eller rättelse av beslut och om avbrytande eller hävande av verkställighet i annat fall gäller även när anförda besvär ger anledning till sådan åtgärd.

13 § Avvisas ej besvärstalan, skall kronofogdemyndigheten så snart som möjligt sända besvärsinlagan och övriga handlingar i målet till hovrätten. Kronofogdemyndigheten skall därvid bifoga eget yttrande, om det ej kan anses obehövligt.

Vissa bestämmelser om förfarandet i hovrätten

14 § Föreligger annat hinder mot besvärstalans upptagande än som avses i 10 §, skall talan omedelbart avvisas av hovrätten.

15 § Uppfyller besvärsinlagan ej föreskrifterna i 11 § eller är den annars ofullständig, skall hovrätten förelägga klaganden att avhjälpa bristen.

Efterkommer klaganden ej föreläggandet och är bristen så väsentlig att inlagan är otjänlig som grund för prövning i sak, skall besvärstalan avvisas.

16 § Hovrätten får ej utan att motparten har beretts tillfälle att inkomma med förklaring göra ändring i det överklagade beslutet såvitt angår motpartens rätt.

Hovrätten får dock omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet ej skall vidtagas tills vidare eller att sådan åtgärd skall genomföras och bestå till dess annat förordnas. Om synnerliga skäl föreligger, får hovrätten även omedelbart förordna att vidtagen åtgärd skall hävas.

17 § Hovrättens beslut länder till efterrättelse lika som kronofogdemyndighetens beslut.

I mål om utmätning eller införsel skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande återgå innan hovrättens beslut har vunnit laga kraft.

Fullföljd av talan till högsta domstolen

18 § Talan mot hovrättens beslut förs i högsta domstolen genom besvär.

Beträffande sådan talan skall i stället för 54 kap. 1–8 §§ rättegångsbalken tillämpas vad som föreskrivs i 19 och 20 §§ nedan.

19 § Om hovrätten innan ändringsyrkandet prövas slutligt har utlåtit sig i fråga som avses i 16 § andra stycket eller angående föreläggande som avses i 2 kap. 15 § eller dömt ut vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången, skall talan mot beslutet föras särskilt.

När hovrätten i annat fall har utlåtit sig över omständighet som gäller målets behandling och beslutet ej rör tredje man, får talan mot beslutet ej föras annat än i samband med talan i huvudsaken.

20 § Mot beslut, varigenom hovrätten har funnit kronofogdemyndigheten behörig att upptaga ansökan om verkställighet eller hänvisat mål till viss kronofogdemyndighet, får talan ej föras. Detsamma gäller beslut varigenom hovrätten har återförvisat mål till kronofogdemyndigheten. Innefattar hovrättens prövning avgörande av fråga som inverkar på målets utgång, får dock talan föras mot beslutet.

Mot hovrättens beslut i fråga om jäv mot förrättningsman får talan ej föras.

Särskilda rättsmedel

21 § Bestämmelserna om särskilda rättsmedel i 58 och 59 kap. rättegångsbalken skall tillämpas i fråga om kronofogdemyndighetens beslut i utsökningsmål.

Vad som sägs i 58 kap. 11 och 12 §§ rättegångsbalken om återställande av försutten tid gäller även när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 25 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket i denna balk.

Användning av särskilt rättsmedel får ej utan synnerliga skäl föranleda att exekutiv försäljning hävs.

Bilaga 3
Förslag remitterat den 28 juni 1979

Förslag till

Utsökningsbalk

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*

2 kap. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten

14 §

Kronofogdemyndigheten kan förordna att vad som vid förhör har förekommit angående enskilds personliga förhållanden eller näringsidkares affärs- eller driftförhållanden ej får röjas obehörigen.	*Har vid förhör förebringats uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, vars röjande kan antagas medföra att den enskilde eller någon honom närstående lider avsevärd skada eller betydande men, kan kronofogdemyndigheten förordna att uppgiften ej får röjas obehörigen.*

3 kap. Exekutionstitlar

1 §

Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. dom,
2. förlikning som är stadfäst av domstol,

3. *utslag och beslut i mål enligt lagsökningslagen (1978:000),*	3. *utslag och beslut i lagsökningsmål, bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum samt utslag och beslut i handräckningsmål,*

4. skiljedom,
5. förbindelse angående underhållsbidrag,
6. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild bestämmelse får verkställas,
7. handling som enligt särskild bestämmelse får läggas till grund för verkställighet.

Vad som sägs om dom gäller, om ej annat föreskrivs, i tillämpliga delar även domstols utslag eller beslut. Godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot gäller som lagakraftägande dom.

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*
Utslag och beslut i lagsökningsmål	**Utslag och beslut i lagsökningsmål m. m.**
	13 §
Utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast. Har utmätningsgäldenären sökt återvinning eller anfört besvär, gäller om verkställigheten vad som sägs i 5 § om underrätts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.	*Utslag eller beslut i lagsökningsmål varigenom betalningsskyldighet har ålagts får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. Utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.* *Bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej gäldenären har sökt återvinning. Har återvinning sökts, gäller vad som sägs i 5 § om underrätts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.*
	14 §
Utslag eller beslut i lagsökningsmål i annat fall än som avses i 13 § får verkställas såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.	*Utslag eller beslut i mål enligt handräckningslagen (1980:000) verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. I fråga om betalningsskyldighet gäller dock att utslaget eller beslutet får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.*

4 kap. Utmätning

2 §

Utmätning på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 § får ej ske för bidrag som har förfallit till betalning tidigare än tre år innan ansökan gjordes, om gäldenären gör gällande att bidraget är betalt

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*
och invändningen ej kan med hänsyn till omständigheterna lämnas utan avseende. Motsvarande gäller i fråga om dom eller beslut angående underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller angående bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960:97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956:2) om socialhjälp, i den mån bidragsskyldigheten avser tid efter domens eller beslutets meddelande.	
Utmätning för underhållsbidrag till make får ej heller ske på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 §, om makarna ej under den tid som bidraget avser levde och alltjämt lever åtskilda.	*Utmätning för underhållsbidrag, som skall utges till gäldenärens make för makens egen del eller för makarnas barn, får äga rum på grund av förbindelse som avses i 3 kap. 18 § endast om makarna under den tid som bidraget avser ej varaktigt bodde tillsammans och alltjämt ej gör det.*

5 kap. Undantag från utmätning

13 §

Bestämmelserna i 1–9 §§ hindrar ej att utmätning äger rum för fordran som är förenad med pant- eller retentionsrätt i egendomen.

Nämnda bestämmelser hindrar ej heller utmätning av egendom som har belagts med kvarstad för fordran.	Nämnda bestämmelser hindrar ej heller utmätning av egendom som har belagts med kvarstad för fordran *eller tagits i anspråk genom betalningssäkring.*

8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m. m.

4 §

När utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 5 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke, om ej domen äger laga kraft. Motsvarande gäller, om	När utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 5 §, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke, om ej domen äger laga kraft. Motsvarande gäller, om

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*
utmätning har skett på grund av *utslag eller beslut i lagsökningsmål och utmätningsgäldenären har sökt återvinning eller anfört besvär.*	utmätning har skett på grund av *bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum och gäldenären har sökt återvinning.*

Lös egendom som har betydande värde eller fast egendom får ej heller i annat fall säljas utan gäldenärens samtycke, om ej exekutionstiteln äger laga kraft eller får verkställas såsom lagakraftägande dom.

Lös egendom som hastigt faller i värde eller kräver alltför kostsam vård bör utan hinder av första eller andra stycket säljas så snart som möjligt.

---

	14 §
	Borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt i utmätt egendom på grund av betalningssäkring, har, i den mån fordringen är eller blir fastställd och förutsättningar för indrivning inträder, rätt att få betalning ur egendomen, om fordringen anmäls enligt vad som sägs i 13 § första stycket.
14 §	*15 §*
Skall egendom säljas exekutivt under konkurs, utgår betalning för konkursboets kostnader som enligt 81 § konkurslagen (1921: 225) får tagas ut ur egendomen, om de anmäls enligt vad som sägs i 10 § första stycket.	Skall egendom säljas exekutivt under konkurs, utgår betalning för konkursboets kostnader som enligt 81 § konkurslagen (1921: 225) får tagas ut ur egendomen, om de anmäls enligt vad som sägs i 10 § första stycket.
När egendom skall säljas exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivas in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970: 979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran enligt vad som sägs i 13 § första stycket.	När egendom skall säljas exekutivt under konkurs eller utmätt fordran drivas in under konkurs, har även borgenär, vars fordran är förenad med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970: 979), rätt att få betalning ur egendomen, om han anmäler sin fordran enligt vad som sägs i 13 § första stycket.
15 §	*16 §*
Om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom har utmätts finns särskilda bestämmelser i 10–12 kap.	Om rätt till betalning när registrerat skepp, registrerat luftfartyg, intecknade reservdelar till luftfartyg eller fast egendom har utmätts finns särskilda bestämmelser i 10–12 kap.
Angående rätt till betalning ur överskott, när fordran ej har anmälts i tid, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 6 § andra stycket.	Angående rätt till betalning ur överskott, när fordran ej har anmälts i tid, gäller vad som föreskrivs i 13 kap. 6 § andra stycket.

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*
Avbrytande av verkställigheten	**Avbrytande av verkställigheten**
16 §	*17 §*
Verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall tagas ut i målet.	Verkställigheten skall avbrytas, om influtna medel förslår att täcka sökandens fordran och fordringar med lika eller bättre rätt till betalning ur medlen samt kostnad som skall tagas ut i målet.
Undantag från första stycket följer av 10 § andra stycket ovan, 10 kap. 5 §, 11 kap. 1 och 2 §§ och 12 kap. 13 §.	Undantag från första stycket följer av 10 § andra stycket ovan, 10 kap. 5 §, 11 kap. 1 och 2 §§ och 12 kap. 13 §.
Handräckning efter försäljning	**Handräckning efter försäljning**
17 §	*18 §*
När utmätt egendom har sålts, har köparen rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 16 kap. 2–9, 11 och 12 §§.	När utmätt egendom har sålts, har köparen rätt att vid behov få handräckning av kronofogdemyndigheten för att komma i besittning av vad han har förvärvat. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som sägs i 16 kap. 2–9, 11 och 12 §§.
Särskild föreskrift beträffande allmänna mål	**Särskild föreskrift beträffande allmänna mål**
18 §	*19 §*
Bestämmelserna i 3 § gäller ej i allmänt mål.	Bestämmelserna i 3 § gäller ej i allmänt mål.

10 kap. Försäljning av registrerat skepp

7 §

Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning *eller* retentionsrätt. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse till utrikes ort skall om möjligt sän-	Minst trettio dagar före auktionen skall underrättelser om försäljningen sändas till sökanden och ägaren samt till kända borgenärer som har sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt *eller förmånsrätt på grund av betalningssäkring*. Blir sådan borgenär känd senare, skall underrättelse genast sändas till honom. Har registermyndigheten uppgift om adress, skall den användas. Underrättelse

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*
das med flygpost.	till utrikes ort skall om möjligt sändas med flygpost.
	10 §
I sakägarförteckningen upptas, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning *eller* retentionsrätt samt förrättningskostnaderna.	I sakägarförteckningen upptas, förutom exekutionsfordringen, fordran som är förenad med sjöpanträtt, panträtt på grund av inteckning, retentionsrätt *eller förmånsrätt på grund av betalningssäkring* samt förrättningskostnaderna.
Om skeppet hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt, upptas fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970: 979).	Om skeppet hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för skeppets förvaltning under konkursen. Är skeppet därjämte utmätt *eller taget i anspråk genom betalningssäkring*, upptas fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970: 979).

Med fordran som är förenad med panträtt på grund av inteckning avses även fordran för vilken skepp har tagits i anspråk enligt 9 kap. 13 § samt rätt till betalning på grund av ägarhypotek.

12 kap. Försäljning av fast egendom

	25 §
I sakägarförteckningen upptas förutom exekutionsfordringen	
1. fordran som skall utgå med förmånsrätt enligt 6 § 1 eller 7 § 1 eller 2 förmånsrättslagen (1970: 979) och som förfaller till betalning senast den tillträdesdag som anges i 36 §,	
2. fordran som är förenad med panträtt i fastigheten,	
	3. fordran som är förenad med förmånsrätt i fastigheten på grund av betalningssäkring,
3. nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej sådan rättighet som skall bestå oavsett fastighetens försäljning,	*4.* nyttjanderätt, servitut eller rätt till elektrisk kraft som besvärar fastigheten, om rättigheten är inskriven eller grundar sig på skriftlig handling som är tillgänglig, dock ej sådan rättighet som skall bestå oavsett fastighetens försäljning,
4. förrättningskostnaderna.	*5.* förrättningskostnaderna.

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag *Föreslagen lydelse*

Om fastigheten hör till konkursbo, upptas även arvode och annan kostnad för fastighetens förvaltning under konkursen.

---

13 kap. Redovisning av influtna medel

---

7 §

Är fordran eller därmed förenad förmånsrätt beroende av villkor eller tvistig eller är förmånsrätt beroende av att sökt inteckning beviljas, skall kronofogdemyndigheten avsätta vad som belöper på fordringen i avvaktan på att villkoret uppfylls eller förfaller eller att tvisten eller frågan om inteckning blir slutligt avgjord. Avsättning skall dock ej ske i fall då tvist skall prövas enligt tredje stycket.

Borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall, om tvisten ej redan är föremål för prövning, föreläggas att inom en månad från det att föreläggandet har delgivits honom väcka talan mot sakägare som medlen skall tillkomma om borgenärens anspråk faller bort. Väcker borgenären ej talan i enlighet med föreläggandet, har han förlorat sin rätt till medlen, om ej motparten har väckt talan i saken inom den nämnda tiden.

Kan fördelningen ej utan betydande olägenhet för parterna avslutas utan att tvisten har blivit avgjord, skall kronofogdemyndigheten själv pröva tvisten, om det är ändamålsenligt. Därvid gäller vad som sägs i 2 kap. 22 och 23 §§.

Vad som belöper på fordran som är förenad med förmånsrätt på grund av betalningssäkring skall avsättas i avvaktan på att fordringen fastställs och förutsättningar för indrivning inträder eller att beslutet om betalningssäkring hävs.

---

14 §

Medel får ej betalas ut utan att säkerhet ställs, om

1. utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 5 § eller 6 § 1, om ej domen äger laga kraft, eller utmätning har ägt rum på grund av *utslag eller beslut i lagsökningsmål och utmätningsgäldenären har sökt återvinning eller anfört besvär,*

1. utmätning har skett på grund av dom som avses i 3 kap. 5 § eller 6 § 1, om ej domen äger laga kraft, eller utmätning har ägt rum på grund av *bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum och gäldenären har sökt återvinning,*

2. utmätning har skett hos dödsbo för fordran som ej var förenad med särskild förmånsrätt i egendomen och den tid som anges i 8 kap. 6 § första stycket ej har gått till ända,

3. rätten till medlen är beroende av besvär som har anförts över utmät-

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*

ningen eller den utmätta egendomens försäljning eller av talan som avses i 4 kap. 20, 21, 25 eller 26 §,

4. fördelning som har skett vid fördelningssammanträde ej har vunnit laga kraft,

5. i annat fall tvist råder om vem som är betalningsberättigad.

15 §

Medel som har avsatts enligt *7 §* får, när tvist som har föranlett avsättningen har prövats av domstol, betalas ut till den vinnande borgenären utan hinder av att avgörandet ej har vunnit laga kraft, om han ställer säkerhet. Även i annat fall kan kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, mot säkerhet betala ut medlen till den borgenär för vilken de har avsatts eller, om denne ej vill lyfta medlen, till den som i andra hand är berättigad till dem.

Medel som har avsatts enligt *7 § första stycket* får, när tvist som har föranlett avsättningen har prövats av domstol, betalas ut till den vinnande borgenären utan hinder av att avgörandet ej har vunnit laga kraft, om han ställer säkerhet. Även i annat fall kan kronofogdemyndigheten, om skäl föreligger, mot säkerhet betala ut medlen till den borgenär för vilken de har avsatts eller, om denne ej vill lyfta medlen, till den som i andra hand är berättigad till dem.

---

21 §

Bestämmelserna i 1, 13, 14 och 20 §§ gäller ej i allmänt mål i fråga om staten eller kommun som sökande. I sådant mål gäller ej heller *4–9 §§* annat än om fördelning skall ske med enskild borgenär eller om det är särskilt föreskrivet att fördelningssammanträde skall hållas. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket får ej tillämpas, om statens eller kommunens fordran berörs av tvisten.

Bestämmelserna i 1, 13, 14 och 20 §§ gäller ej i allmänt mål i fråga om staten eller kommun som sökande. I sådant mål gäller ej heller *4–6 §§, 7 § första–tredje styckena, 8 och 9 §§* annat än om fördelning skall ske med enskild borgenär eller om det är särskilt föreskrivet att fördelningssammanträde skall hållas. Bestämmelsen i 7 § tredje stycket får ej tillämpas, om statens eller kommunens fordran berörs av tvisten.

---

15 kap. Införsel

1 §

Införsel får äga rum för

1. underhållsbidrag enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken,

2. bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960: 97) eller till hjälptagares försörjning enligt 40 § lagen (1956: 2) om socialhjälp,

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*
3. skatter och allmänna avgifter i fall som särskilt föreskrivs,	3. skatter och allmänna avgifter i fall som särskilt föreskrivs *samt böter och viten.*
4. böter och viten.	

15 §

Är fråga om införsel för fordringar som är upptagna under skilda punkter i 1 §, har de inbördes företräde efter nummerordningen.

Vid samtidig införsel för två eller flera underhållsberättigade fördelas innehållet belopp efter de löpande bidragens storlek. Om mera har innehållits än som svarar mot de löpande bidragen, har bidrag som har stått ute längre företräde vid fördelningen av det överskjutande beloppet.

Delbetalning, som inflyter på viss underhållsberättigads fordran, avräknas i första hand på det belopp som har stått ute längst och alltjämt kan tagas ut genom införsel.

Av fordringar som avses i 1 § *2–4* har *inom varje grupp* vad som har stått ute längst företräde.	Av fordringar som avses i 1 § *2* har vad som har stått ute längst företräde.

16 §

Om underhållsbidrag som avses i 5 kap. 5 § giftermålsbalken överstiger vad som skäligen bör tillkomma *familjen,* får bidraget vid tillämpning av 15 § jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel äger rum samtidigt. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.	*Bor gäldenären varaktigt tillsammans med sin make och överstiger underhållsbidrag till maken eller till makarnas barn* vad som skäligen bör tillkomma *den underhållsberättigade,* får bidraget vid tillämpning av 15 § jämkas med hänsyn till annan fordran för vilken införsel äger rum samtidigt. Föreligger särskilda skäl, får sådan jämkning ske även av annat underhållsbidrag, om detta uppenbart överstiger vad som skäligen behövs för den underhållsberättigades försörjning.

Bestämmelserna i första stycket gäller också när skatteavdrag eller utmätning ej kan äga rum till följd av införsel för underhållsbidrag som avses där.

Har gäldenären rätt till avdrag på underhållsbidrag enligt 7 kap. 4 § föräldrabalken, får belopp som på grund härav tillgodoräknas honom ej tagas i anspråk genom införsel för fordran, som tillkommer annan än den underhållsberättigade eller någon som har inträtt i dennes rätt.

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag	*Föreslagen lydelse*
17 §	
Införsel går före utmätning. *Införsel för fordran som avses i 1 § 4 skall dock jämkas eller hävas, om utmätning därigenom kan äga rum för annan fordran.*	Införsel går före utmätning.

Har införsel för viss fordran beviljats i vederlag som avses i 2 § första stycket 3 eller i pension eller livränta och blir därefter rättigheten som sådan utmätt för annan fordran, har införselfordringen företräde till betalning ur vad som inflyter till följd av utmätningen. I fråga om fordran som avses i 1 § 1 eller 2 gäller det nu sagda bidragsbelopp som har förfallit till betalning när beslut om utmätning meddelas eller förfaller näst därefter.

Belopp som har innehållits genom införsel får ej utmätas för annan fordran hos gäldenären.

16 kap. Annan verkställighet

15 §

Kvarstad för fordran hindrar ej att egendomen utmäts eller beläggs med kvarstad för annan fordran. Finns annan egendom att tillgå, skall dock denna tagas i anspråk i första hand, om ej den fordran för vilken utmätning eller kvarstad söks är förenad med särskild förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen.

Om egendom som har belagts med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran vilken ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall denna anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran.	Om egendom som har belagts med kvarstad för fordran utmäts för annan fordran vilken ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, skall denna anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. *Detsamma gäller, om egendomen tas i anspråk genom betalningssäkring för sådan fordran som har sagts nu.*

17 kap. Kostnader

3 §

Sökanden ansvarar ej för förrättningskostnaderna i mål om utmätning som avses i 7 kap. 17 § eller 15 kap. 19 § jämförd med 7 kap. 17 § eller för handräckning enligt 8 kap. *17 §.*	Sökanden ansvarar ej för förrättningskostnaderna i mål om utmätning som avses i 7 kap. 17 § eller 15 kap. 19 § jämförd med 7 kap. 17 § eller för handräckning enligt 8 kap. *18 §.*

Lydelse enligt tidigare remitterat förslag | *Föreslagen lydelse*

Vid avhysning ansvarar sökanden ej för kostnad för förvaring av svarandens egendom eller för annan åtgärd som väsentligen avser att skydda svaranden mot förlust. Detsamma gäller kostnad för försäljning enligt 16 kap. 7 §.

---

7 §

Förrättningskostnader i mål om utmätning tas ut ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning och andra tillgängliga medel. De får vid behov genast utsökas hos gäldenären.

Förrättningskostnad för handräckning enligt 8 kap. *17 §* får genast utsökas hos svaranden.

Förrättningskostnad för handräckning enligt 8 kap. *18 §* får genast utsökas hos svaranden.

---

18 kap. Besvär

---

19 §

Om hovrätten innan ändringsyrkandet prövas slutligt har utlåtit sig i fråga som avses i 16 § andra stycket eller angående föreläggande som avses i 2 kap. 15 § eller dömt ut vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången, skall talan mot beslutet föras särskilt.

Om hovrätten innan ändringsyrkandet prövas slutligt har utlåtit sig i fråga som avses i 16 § andra stycket eller angående föreläggande som avses i 2 kap. 15 § eller dömt ut vite eller ålagt ansvar för förseelse i rättegången *eller utlåtit sig i fråga som gäller allmän rättshjälp*, skall talan mot beslutet föras särskilt.

När hovrätten i annat fall har utlåtit sig över omständighet som gäller målets behandling och beslutet ej rör tredje man, får talan mot beslutet ej föras annat än i samband med talan i huvudsaken.

Bilaga 4

Statistiska uppgifter

I denna bilaga lämnas en del statistiska uppgifter angående mål som f. n. handläggs av överexekutor, klagan i utsökningsmål och självrättelse.

I. Av överexekutorerna år 1976 slutligt handlagda mål efter innebörden av överexekutors beslut

	Antal mål i vilka ansökningen (klagan) ej upptagits	Antal mål förfallna på grund av underlåten fullföljd	Antal mål i vilka ansökningen (klagan) helt eller delvis bifallits resp. begärd åtgärd vidtagits och för vilka tiden från det målen inkommit till deras slutliga handläggning utgjort				Antal mål i vilka ansökningen (klagan) ej bifallits	Summa
			T.o.m. 1 mån.	Över 1—3 mån.	Över 3—6 mån.	Över 6 mån.		
Verkställighet av								
Dom eller beslut	—	14	118	19	6	2	8	167
Skiljedom	1	10	8	12	5	—	3	39
Exekutiv fastighetsauktion	95	3 312	33	90	215	446	9	4 200[1]
Försäljning under hand av fastighet enligt 57 § FfL	—	—	—	—	—	1	—	1
Försäljning av fastighetstillbehör enligt 14 § FfL	—	—	—	—	—	1	—	1
Försäljning av villkorlig rätt till fastighet eller av andel i fastighet	30	59	—	—	6	1	—	96
Beviljande av kvarstad, skingrings- eller reseförbud eller åtgärd som avses i 187 a § UL	1	32	61	24	3	3	27	151
Handräckning för								
Rubbat besittningsförhållandes återställande	47	447	236	501	120	32	221	1 604[2]
Arrendators eller hyresgästs vräkande	29	8 665	2 717	5 912	605	66	176	18 170
Klagan över utmätningsmans förfarande	325	176	191	384	150	45	1 450	2 721[3]
Utseende eller entledigande av skiljeman	2	16	8	16	—	—	4	46
Nedsättning enligt 12 kap. 21 § JB eller 1927 års lag om betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar	3	36	938	13	2	1	12	1 005
Tillämpning av bulvanlagarna	1	4	—	—	—	—	—	5
Anstånd med försäljning enl. 11 § FfL eller 88 c § UL	1	1	515	22	8	9	22	578
Förordnande enligt 8 § eller 9 § FfL	6	2	12	3	—	—	1	24
Inkomna beslut med utmätningsverkan enligt 77 a § UL	—	1 236	90	785	182	25	—	2 318
Fördelning av medel enligt vattenlagen, expropriationslagen, väglagen, ensittarlagen och naturvårdslagen	7	—	58	92	57	40	2	256
Annan åtgärd	32	27	549	61	27	14	24	734
Summa	580	14 037	5 534	7 934	1 386	686	1 959	32 116

[1] I 138 av dessa fall har beslut enligt 67 § FfL meddelats.
[2] I 23 av dessa fall har interimistiskt beslut enligt 195 § UL meddelats.
[3] I 775 av dessa fall har inhibitionsbeslut enligt 208 § UL meddelats.

Anm. Uppgifterna är hämtade från publikationen Rättsstatistisk årsbok 1976. Att inkomna beslut med utmätningsverkan enligt 77 a § UL har tagits upp särskilt utöver uppgifter om exekutiv auktion och underhandsförsäljning av fastighet enligt FfL innebär att mål om exekutiv försäljning av fast egendom i viss utsträckning har redovisats två gånger. Även uppgiften om anstånd med försäljning enligt 11 § FfL eller 88 c § UL innebär en dubbelredovisning, eftersom handläggningen av sådan fråga utgör åtgärd i ett anhängigt försäljningsmål. Detsamma torde gälla uppgiften om förordnande enligt 8 eller 9 § FfL.

Som framgår av tabellen ledde av antalet mål om exekutiv försäljning (4 201) endast 785 till försäljning. I de mål som inte ledde till försäljning återkallade emellertid sökanden ofta sin ansökan först sedan överexekutor hade vidtagit förberedande åtgärder för försäljning, ibland så sent som på dagen för utsatt auktion.

Uppgifterna angående "annan åtgärd" torde främst avse handläggningen av framställningar enligt 2 § tredje och fjärde styckena lagen (1962: 512) om indrivning i Sverige av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge (jfr 4 § kungörelsen 1962: 513 med vissa föreskrifter om indrivning och redovisning av underhållsbidrag, fastställda i Danmark, Finland, Island eller Norge) och enligt 1 § kungörelsen (1962: 514) angående indrivning i Danmark, Finland, Island eller Norge av underhållsbidrag (jfr 3 § i samma kungörelse).

II. Överexekutorernas verksamhet år 1972—1976

Mål	1972	1973	1974	1975	1976
Balanserade från föregående år	8 061	8 000	7 938	7 631	6 978
Inkomna under året	29 575	28 002	28 698	29 433	31 857
Summa	37 636	36 002	36 636	37 064	38 835
Slutligt handlagda under året	29 635	28 045	28 995	30 077	31 571
Balanserade till följande år[1]	8 001	7 957	7 641	6 987	7 264

[1] Antalet utbalanserade mål överensstämmer inte med till följande år inbalanserade på grund av rättelse i redovisningen.

Anm. Uppgifterna är hämtade från publikationen Rättsstatistisk årsbok 1976.

III. Utsökningsmål hos överexekutorerna budgetåret 1975/76

Län	Exekutiv försäljning		Fördelning av vissa medel		Handräckning		Klagan över utmätningsmans beslut och åtgärder m. m.		Utslag i lagsökningsmål		Indrivning av underhållsbidrag		Övriga ärenden om utsökning	
	Ink.	Avg.	Ink.	Avg.	Ink.	Avg.	Ink.	Avg.	Ink.	Avg.	Ink.	Avg.	Ink.	Avg.
AB	926	933	54	56	6 032	5 772	734	740	266	278	354	354	423	424
C	77	55	3		338	350	66	105	51	21	32	30	37	22
D	92	146	3	3	93	96	84	87	60	58	113	115	52	51
E	154	189	4	5	1 420	1 365	132	136	56	63	46	39	19	19
F	130	97	3	3	137	129	76	72	86	87	76	75	17	17
G	51	39	2	3	151	138	20	19	67	58	52	52	34	34
H	208	213	12	7	163	144	69	68	88	99	40	39	15	16
I	78	77	3	3	8	6	8	8	53	48	6	6	2	2
K	103	94	9	15	99	87	32	30	77	77	43	43	20	21
L	238	245	17	20	212	211	129	126	127	122	66	69	42	44
M	296	373	10	12	4 041	3 915	281	260	194	225	104	99	230	232
N	205	252	7	6	237	253	74	82	89	94	92	91	51	48
O	168	347	53	58	4 614	4 452	361	363	119	120	321	320	105	105
P	423	180	6	4	805	719	136	122	93	74	226	226	50	42
R	126	99	5	4	83	83	83	87	84	71	68	68	24	23
S	116	104	11	6	122	130	74	72	123	122	39	39	15	17
T	137	47	4	4	85	84	83	86	51	51	69	69	29	29
U	64	81	2	1	155	175	72	79	54	62	71	70	10	12
W	303	142	13	4	123	97	58	47	109	69	48	47	51	49
X	124	139	15	25	107	105	95	95	85	84	55	55	27	37
Y	176	135	21	11	105	109	84	58	132	122	8	8	1	
Z	117	178	21	17	231	234	58	56	72	86	7	7	12	13
AC	105	82	13	9	39	36	60	56	61	51	19	19	22	22
BD	126	116	8	7	100	92	73	77	81	90	28	25	45	41
Summa	4 543	4 363	299	283	19 500	18 782	2 942	2 931	2 278	2 232	1 983	1 965	1 333	1 320

Anm. Uppgifterna är hämtade från den av länsstyrelsernas organisationsnämnd ombesörjda ärendestatistiken avseende länsstyrelserna i dess helhet. Tabellerna omfattar, liksom tabellen under I, även vissa arbetsuppgifter som ankommer på länsstyrelsen som sådan men handläggs på avdelningen för överexekutorsmål.

IV. Omfattningen av arbetskraft som den 30 april 1975 krävdes för handläggning av samtliga överexekutorsgöromål

Län	Antal helårsarbetskrafter för			
	jurist-personal	personal ur lands-kanslist-karriären	personal i kontors-karriären	Summa
	fr. o. m. 1975-07-01 12,00			
AB	11,00	5,00	6,00	22,00
C	1,70	1,00	1,20	3,90
D	1,20	0,90	1,10	3,20
E	2,00	1,00	1,00	4,00
F	1,10	0,90	0,80	2,80
G	1,00	0,50	0,50	2,00
H	1,00	1,00	1,25	3,25
I	0,60	0,30	0,50	1,40
K	2,00	1,00	0,50	3,50
L	1,00	1,00	1,00	3,00
M	3,60	2,00	4,67	10,27
N	1,20	0,50	0,70	2,40
O	3,00	1,00	4,00	8,00
P	3,50	1,00	2,75	7,25
R	0,50	0,50	0,50	1,50
S	1,10	0,70	1,10	2,90
T	1,00	1,00	0,80	2,80
U	1,20	1,00	2,00	4,20
W	1,55	0,85	0,60	3,00
X	1,75	0,50	0,50	2,75
Y	1,75	1,00	0,50	3,25
Z	1,25	0,75	0,50	2,50
AC	1,00	0,70	1,00	2,70
BD	1,50	1,50	0,75	3,75
Summa eller medeltal	46,50	25,60	34,22	106,32

V. Antal mål om klagan över utmätningsmans beslut eller åtgärd som inkom till överexekutorerna år 1973 och 1974 samt antal mål härav i vilka utmätningsmannen tillstyrkte klagan och överexekutor biföll klagan

	Antal klagomål som anhängiggjordes nedan nämnda år		Antal mål av de under år 1973 och 1974 anhängiggjorda i vilka utmätningsmannen tillstyrkte klagan		Antal mål av de under år 1973 och 1974 anhängiggjorda i vilka överexekutor biföll klagan	
	1973	1974	1973	1974	1973	1974
1) Utmätning (frånsett utmätning av lön o. d.)	2 007	1 862	330	329	457	409
a) varav beslut om utmätning	1 887	1 748	321	326	436	396
därav klagan av gäldenären	1 182	1 097				
därav klagan av tredje man	705	651				
b) exekutiv försäljning	12	11	3	1	3	1
c) fördelning eller utbetalning av medel	12	4	—	1	2	1
d) annat beslut eller åtgärd	96	99	6	1	16	11
2) Utmätning av lön o. d.	79	55	7	3	9	6
därav klagan av gäldenären	73	50				
därav klagan av borgenären	6	4				
därav klagan av tredje man	—	1				
3) Införsel	391	311	17	11	30	20
a) varav beslut om införsel	382	305	17	11	29	19
därav besvär av gäldenären	372	293				
därav besvär av borgenären	10	10				
därav beslut av tredje man	—	2				
b) annat beslut	9	6	—	—	1	1
4) Annan verkställighet	117	86	8	8	26	10
5) Andra frågor	106	79	4	1	19	6
Summa	2 700	2 393	366	352	541	451

Anm. Tabell V grundas på uppgifter som justitiedepartementet under år 1975 infordrade från överexekutorerna. Mål som har avskrivits utan prövning i sak, bl. a. efter återkallelse, har i viss utsträckning lämnats utanför redovisningen. Vid tidpunkten för uppgifternas lämnande var ungefär 200 mål inte avgjorda av överexekutor. Härav har 60 mål inte tagits upp i redovisningen.

Uppgifter om antal mål i vilka utmätningsmannen tillstyrkte bifall till klagan resp. överexekutor biföll klagan avser i allmänhet tillstyrkande av resp. bifall till klagan i dess helhet. Det övervägande antalet mål i vilka utmätningsmannen tillstyrkte och överexekutor biföll klagan över beslut om utmätning avsåg mål i vilka klagan hade förts av tredje man. Att antalet fall av tillstyrkande av och bifall till besvär över beslut om införsel är så ringa i förhållande till antalet sådana besvärsmål har samband med att utmätningsmannen sedan besvär har anförts ofta har använt sin befogenhet att själv ändra beslutet. Detsamma torde gälla klagan över beslut om utmätning av lön o. d.

Av det sagda följer att uppgifterna i tabellen inte är exakta. De ger dock en ungefärlig bild i de hänseenden som avses.

VI. Vissa uppgifter angående självrättelse m. m. avseende år 1973 och 1974

	1973	1974
1) Utmätning (frånsett utmätning av lön o. d.)[1]		
a) antal mål vari rättelse har skett enligt 77 § UL	265	294
därav p. g. a. att egendomen tillhörde tredje man	225	243
därav av annan anledning	40	51
b) antal mål vari rättelse har begärts efter tvåveckorstidens utgång i fall då förutsättningar i övrigt förelåg för rättelse	178	183
därav fall då egendomen tillhörde tredje man	159	163
därav av annan anledning	19	20
c) antal mål vari klagan över utmätningsbeslutet har anförts hos överexekutor	1 000	883
d) antal mål av de under c) upptagna vari utmätningsmannen har tillstyrkt bifall till klagan i dess helhet	249	248
därav fall då egendomen tillhörde tredje man	210	208
därav av annan anledning	39	40
2) Utmätning av lön o. d.[2]		
a) antal beslut om ändring av utmätningsbeslutet enligt 67 a § 3 mom. UL jfrt med 12 § införsellagen		1 031
därav i enskilda mål		935
därav i allmänna mål		96
b) antal mål vari part har anfört klagan över utmätningsbeslutet beträffande utmätningsbelopp eller utmätningsfritt belopp utan att först begära ändring hos utmätningsmannen	46	45
därav enskilda mål	40	38
därav allmänna mål	6	7
c) antal till överexekutor överklagade mål vari klagan har tillstyrkts av utmätningsmannen eller föranlett ändring av utmätningsmannen	39	41
därav enskilda mål	32	39
därav allmänna mål	7	2
3) Införsel[2]		
a) antal beslut om ändring av införselbeslutet enligt 12 § införsellagen		18 769
därav enskilda mål		13 921
därav allmänna mål		4 848
b) antal mål vari part har anfört besvär över införselbeslutet beträffande införselbelopp eller förbehållsbelopp utan att först begära ändring hos utmätningsmannen	403	361
därav enskilda mål	239	189
därav allmänna mål	164	172
c) antal till överexekutor överklagade mål vari besvären har tillstyrkts av utmätningsmannen eller föranlett ändring av utmätningsmannen	369	400
därav enskilda mål	176	174
därav allmänna mål	193	226

[1] Uppgifterna avser enskilda mål som inkom år 1973 resp. 1974.

[2] Uppgifterna avser i fråga om enskilda mål de som inkom år 1973 resp. 1974 och i fråga om allmänna mål de med årsbeteckning 1973 resp. 1974. Beträffande antal beslut om ändring har uppgifter infordrats endast för år 1974.

Anm. Denna tabell grundas på uppgifter som RSV på begäran av justitiedepartementet år 1975 infordrade från kronofogdemyndigheterna. Uppgifterna under 1 b, 2 b och c samt 3 b och c har lämnats efter en uppskattning av kronofogdemyndigheterna.

Den vanligaste anledningen till självrättelse enligt 77 § UL i annat fall än då utmätt egendom tillhörde tredje man har varit att egendomen har befunnits ingå i gäldenärens beneficium. En annan ofta förekommande anledning var att utmätt egendom (i allmänhet fordran eller rättighet) i efterhand har befunnits sakna värde.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1980-03-28

Närvarande: f. d. justitieråden Edling, justitierådet Brundin, regeringsrådet Ericsson och justitierådet Nordenson.

Enligt utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 16 mars 1978 har regeringen på hemställan av statsrådet Sven Romanus beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till utsökningsbalk (UB).

Därefter har regeringen enligt utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 28 juni 1979 på hemställan av statsrådet Sven Romanus beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till ändring i det tidigare förslaget.

Förslagen, huvudremissen och tilläggsremissen, har inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Torkel Gregow (1, 2, 4, 5, 7–12, 14 och 15 kap.) och hovrättsassessorn Peter Löfmarck (3, 6, 13 och 16–18 kap.).

I anslutning till sin granskning av dessa förslag har lagrådet även granskat ett av regeringen den 28 juni 1979 till lagrådet remitterat förslag till handräckningslag, m. m. Över sistnämnda förslag kommer lagrådet att senare avge särskilt yttrande. Därvid kan ändringar komma att föreslås i de bestämmelser i UB som är avhängiga av den föreslagna handräckningslagen.

Förslaget till UB föranleder följande yttrande av lagrådet:

Inledande synpunkter

Vår gällande utsökningslagstiftning är av gammalt datum. Den grundläggande regleringen innefattas i utsökningslagen (UL), som trädde i kraft år 1879. Till denna ansluter ett flertal fristående författningar. I utsökningsrätten har visserligen vid skilda tillfällen företagits betydelsefulla reformer, men till sina grunddrag är UL fortfarande bestående.

År 1960 fick lagberedningen i uppdrag att verkställa en fullständig omarbetning av utsökningslagstiftningen och att föra samman de väsentliga delarna i en balk. I betänkande år 1973 redovisade beredningen sitt uppdrag. Det förslag till utsökningsbalk, som har remitterats till lagrådet, bygger på beredningens förslag.

Den föreslagna balken är avsedd att ingå i 1734 års lag. Därmed fullföljs det sedan länge uppställda programmet att enligt traditionen från denna lag föra samman de viktigaste rättsreglerna inom civilrätten samt straff- och processrätten till systematiskt avgränsade avsnitt eller balkar. Lagrådet ansluter sig till tanken att detta program nu fullföljs genom att till de gällande balkarna fogas en utsökningsbalk.

Den föreslagna balken avses reglera hela den egentliga utsökningsrätten. I balken ges regler för i princip all verkställighet för att utkräva förpliktelse eller vidta säkerhetsåtgärd. I motsats till UL blir UB härigenom direkt tillämplig i fråga om all den verkställighet som gäller betalningsskyldighet, dvs. även beträffande böter, skatter, tullar och allmänna avgifter.

UB har ingen motsvarighet till de nu i 191 och 192 §§ UL upptagna reglerna, som innebär att ansökan om handräckning och vräkning prövas av exekutiv myndighet. Sådana ansökningar avses enligt den föreslagna handräckningslagen skola prövas av domstol. Verkställighet av utslag enligt den lagen regleras dock i UB.

Inte heller innehåller UB motsvarighet till de bestämmelser i UL, enligt vilka kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd kan beslutas av exekutiv myndighet. Sådana åtgärder avses framdeles skola undantagslöst beslutas av domstol. Förslag till erforderliga bestämmelser i ämnet torde senare komma att läggas fram i samband med förslag till följdlagstiftning till UB. Verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärder skall dock regleras i UB.

I organisatoriskt hänseende innebär förslaget, att överexekutors uppgifter i utsökningsmål överflyttas på kronofogdemyndigheterna och att besvär över kronofogdemyndighets beslut förs direkt i hovrätten, mot vars beslut talan kan fullföljas till högsta domstolen. Förslaget utgår från att överexekutorsinstitutionen helt avskaffas.

Mot den angivna allmänna ramen för UB:s omfattning har lagrådet inte någon erinran. Lagrådet ansluter sig alltså till uppfattningen att balken bör omfatta även verkställighet i fråga om böter, skatter, tullar och allmänna avgifter. Detta är motiverat redan av att de utsökningsmål som avser sådan verkställighet utgör merparten eller c:a 80 procent (år 1976) av alla mål hos kronofogdemyndigheterna och är helt dominerande även i fråga om det belopp som skall drivas in. Det skulle, såsom föredragande statsrådet framhåller, uppenbarligen vara föga tillfredsställande, om bestämmelserna i en ny UB blir direkt tillämpliga endast på en mindre del av kronofogdemyndigheternas verksamhet.

Sedan gammalt kan påförda skatter och allmänna avgifter tvångsvis tas ut av den enskilde, utan att hans betalningsskyldighet har fastslagits i domstols dom. Själva det beslut varigenom myndigheten påför skatt eller allmän avgift får med andra ord exigibilitet. De exekutiva åtgärderna för att genomföra beslutet kommer vidare till direkt användning i förfarandet för uppbörd av skattefordringar. Detta kommer till formellt uttryck bl. a. därigenom att lagbestämmelserna om användning av exekutiva åtgärder med avseende på beslutade debiteringar är upptagna i uppbördsförfattningar. Med stöd av dessa bestämmelser tillämpas för de exekutiva åtgärderna en ordning vid "indrivning av skatt" som i viktiga hänseenden avviker från den som enligt UL gäller för enskilda fordringar.

Verkställighet enligt UB förutsätter att det finns en exekutionstitel av

något slag. Till de exekutionstitlar som får läggas till grund för verkställighet hänför UB de olika förekommande urkunder varigenom nu avsedda allmänna fordringar regelmässigt fastställs. Härigenom blir – i enlighet med vad som nyss har nämnts – UB direkt tillämplig på exekutionen med avseende på dessa fordringar. En följd härav blir att de exekutiva åtgärderna i varje särskilt fall kommer att prövas och genomföras inom ramen för ett självständigt utsökningsmål enligt balken, varvid det exekutiva förfarandet visserligen i princip hålls skilt från uppbördsförfarandet men bör samordnas med detta. I utsökningsmålet får staten – eller i förekommande fall kommunen – ställning som sökande. Den verkställighet som kommer i fråga i målet avses enligt förslaget – liksom hittills i motsvarande fall – följa delvis andra regler än som skall gälla med avseende på enskilda fordringar. Härvid skall tillämpas lagbestämmelser som får karaktären av särregler i förhållande till balkens generellt hållna reglering. Detsamma gäller mål om verkställighet av böter. Mål för vilka sådana särregler skall gälla benämns i balken "allmänna mål" till skillnad från övriga mål som benämns "enskilda mål".

Enligt den lagteknik som används i UB förutsätts där upptagna lagbestämmelser vinna tillämpning i såväl allmänna som enskilda mål. Av särskilda paragrafer i balken framgår i vilken utsträckning avvikande regler skall tillämpas i de allmänna målen. I dessa paragrafer förklaras sålunda, att vissa där angivna bestämmelser i balken inte skall gälla i allmänna mål. Vilken särregel som skall träda i stället kan i en del fall utläsas av innehållet i själva undantagsparagrafen. I andra fall förutsätts eller anges i paragrafen, att någon supplerande regel finns i lagstiftningen vid sidan av balken. Vad som därvid skall träda i stället för balkens bestämmelser framgår inte i alla hänseenden av remissen.

Utmärkande för sådana fordringar som skatter och vissa allmänna avgifter är att betalningsskyldigheten i princip inträder redan i och med debiteringsbeslutet – således även om debiteringen eller den till grund för denna liggande taxeringen överklagas. Åtgärder för verkställighet får också vidtas utan att man behöver avvakta att beslutet vinner laga kraft. Även i övrigt intar de allmänna fordringarna en gynnad ställning i exekutionshänseende. Avsikten torde vara att gällande principer för indrivning och exekution med avseende på dessa fordringar skall såvitt möjligt behållas. Det hade självfallet varit önskvärt att, då den exekutionsrättsliga regleringen inte har ansetts böra i dess helhet ske i UB, de utelämnade delarna dock nu – i samband med den genomgripande reformeringen av vårt exekutionssystem – hade tagits upp till omprövning i belysning av de motsvarande reglerna för enskilda fordringar.

Eftersom UB avses gälla även för de allmänna målen, bör innehållet i den särskilda regleringen för dessa mål givetvis i möjligaste mån framgå av själva balken. Främst lagtekniska skäl kan dock göra det nödvändigt att särregler undantagsvis meddelas i lag vid sidan av balken. Det är därvid –

även enligt lagrådets bedömande – en i och för sig riktig teknik att i själva balken ange vilken eller vilka av dess bestämmelser som inte skall vinna tillämpning i allmänna mål. Med denna teknik är det emellertid i lagstiftningsärendet om balken som ställning skall tas till huruvida ett undantag i varje särskilt fall är motiverat och, ifall en viss särregel därvid bedöms böra gälla, huruvida den bör tas upp i balken eller ej. Remissprotokollet redovisar i anslutning till föreslagna undantag från balken i allmänhet inte någon närmare analys från dessa synpunkter som kan tjäna som underlag för prövningen i ärendet; den reglering som behövs vid sidan av balken torde komma att övervägas i samband med att förslag läggs fram till följdlagstiftning till UB. Vid angivna förhållanden har lagrådet ej kunnat fullt ut bedöma, vare sig om tillräckliga skäl finns för samtliga i UB gjorda undantag – till ett betydelsefullt sådant återkommer lagrådet vid 3 kap. 22 § – eller om behov föreligger av ytterligare undantag för de allmänna målens del.

Även i andra avseenden än som här har berörts intar de allmänna fordringarna en särställning. Den exekutionssökande parten – staten eller kommun – företräds nämligen här av kronofogdemyndigheten såsom indrivningsmyndighet, vilken i denna egenskap har beslutande och verkställande befogenheter. I de allmänna målen intar alltså kronofogdemyndigheten en dubbelställning genom att samtidigt vara både partsrepresentant och exekutiv myndighet, ett förhållande som i andra likartade sammanhang skulle ha inneburit ett uppenbart jäv. De risker från rättssäkerhetssynpunkt som detta system kan tänkas medföra har påpekats från flera håll under remissbehandlingen. De yppade farhågorna avser väl inte i första hand, att kronofogdemyndigheterna skulle komma att på ett otillbörligt sätt tillgodose det allmännas intressen på enskilda intressenters bekostnad. Farhågorna har närmast bottnat i att misstankar om bristande objektivitet lätt kunde sprida sig hos allmänheten. Men detta är illa nog. Föredragande statsrådet har framhållit, att det enligt hans mening inte finns tillräcklig anledning att i sammanhang med genomförandet av UB, ehuru den tillägger kronofogdemyndigheterna ytterligare uppgifter i allmänna mål, ta upp frågan om kronofogdemyndigheternas ställning i allmänna mål till omprövning. Enligt lagrådets mening kan man dock inte bortse från att kronofogdemyndighets dubbelställning i allmänna mål utgör en i systemet inbyggd svaghet, som är ägnad att väcka betänkligheter. Dessa ökar självfallet om och i den mån de allmänna målens dominerande ställning tilltar och det allmännas fordringar i exekutionslagstiftningen ges en mer gynnad ställning än enskilda fordringar. Lagrådet inser väl, att en annan ordning, som förutsätter vittgående organisatoriska förändringar, inte är genomförbar i nuvarande läge. Enligt lagrådets mening är det emellertid av största vikt att alla de åtgärder vidtas som är möjliga för att hindra intressekonflikter. Lagrådet pekar i fortsättningen på några situationer där kronofogdemyndighetens funktioner lämpligen bör inskränkas eller överflyttas på domstol.

Tanken att sammanföra reglerna inom den egentliga utsökningsrätten i en balk har i ett betydelsefullt hänseende inte fullföljts i förslaget. Undantaget avser verkställighet av den särskilda säkerhetsåtgärd, betalningssäkring, som nyligen har tillförts skatte- och avgiftsprocessen och som i princip svarar mot kvarstad inom civil- och straffprocessen. Verkställigheten av beslut om betalningssäkring – vilka fattas av länsrätt – ankommer på kronofogdemyndigheterna och skall i princip ske i samma ordning som gäller för utmätning. I tilläggsremissen har berörts frågan huruvida inte bestämmelserna om verkställighet och rättsverkan av betalningssäkring borde – i likhet med motsvarande regler i fråga om kvarstad – ingå i UB. Denna tanke avvisas emellertid på skäl som lagrådet inte anser bärande. Enligt lagrådets mening bör bestämmelserna ha sin plats i UB, vilken ju är avsedd att vara en sammanhållen enhet för i princip alla exekutionsrättsliga bestämmelser. Till denna fråga återkommer lagrådet vid behandlingen av 16 kap.

Kronofogdemyndigheternas övertagande av överexekutorsgöromålen innebär, att de kvalificerade och ofta mer judiciellt betonade uppgifter som nu fullgörs av överexekutor fördelas på ett stort antal kronofogdemyndigheter. Som framgår av remissyttrandena råder viss tvekan om den föreslagna organisationsändringen. Betänkligheterna gäller främst huruvida exekutiv försäljning av fast egendom samt fartyg och luftfartyg, där ofta särskilt komplicerade frågor möter, bör anförtros kronofogdemyndigheterna. Lagrådet anser för sin del, att det inte möter något avgörande hinder mot reformen från rättssäkerhetssynpunkt; lagrådet utgår då från att överexekutors befattning med fördelningstvister, på sätt lagrådet utvecklar vid behandlingen av 7 kap., flyttas till domstol och inte till kronofogdemyndighet. Vissa fördelar skulle obestridligen vara förenade med att koncentrera handläggningen av nyss nämnda försäljningsärenden till ett mindre antal kronofogdemyndigheter, som därmed skulle få större förtrogenhet med dem. Från de synpunkter lagrådet har att beakta vill lagrådet dock inte motsätta sig den föreslagna ordningen, enligt vilken alla kronofogdemyndigheter skall ha samma kompetens. Emellertid vill lagrådet betona angelägenheten av att, såsom även föredragande statsrådet förutsatt, de svårigheter som kan möta motverkas genom lämpliga personalorganisatoriska åtgärder.

Mot den föreslagna instansordningen för överprövning av beslut i utsökningsmål har lagrådet inte någon erinran.

UB är slutresultatet av ett omfattande utrednings- och lagstiftningsarbete. Reformeringen av utsökningsrätten har bedrivits i etapper, och på grundval av delbetänkanden av lagberedningen har en rad viktiga delreformer genomförts under 1960- och 1970-talen. Detta gäller bl. a. reglerna om införsel och löneutmätning samt bestämmelserna om exekution i fast

egendom, fartyg och luftfartyg. Uppdelningen av lagstiftningsarbetet har föranletts av olika skäl. Delvis torde den ha betingats av att vissa reformer ansetts särskilt angelägna och delvis har den nödvändiggjorts av reformer på andra rättsområden: det senare är fallet med reglerna om exekution i fast egendom, fartyg och luftfartyg. Lagstiftningen i de ämnen som omfattas av delreformerna har, i stort sett utan omprövning i sak, fogats in som särskilda kapitel i UB.

Även i övriga delar bygger förslaget till UB i sina huvuddrag på samma principer som gällande rätt. I vissa hänseenden innehåller dock förslaget nyheter av väsentlig betydelse. Beträffande skyddet mot att verkställighet sker till förfång för tredje mans rätt innebär sålunda UB en i stora delar ny reglering, och bestämmelserna om verkan av exekutiv försäljning innefattar nyskapelser. Även i fråga om själva förfaranderegleрna innehåller UB betydelsefulla nyheter.

Utsökningsrätten är – med sin nära anknytning till civilrätten, processrätten och den offentliga rätten – ett omfattande och komplicerat rättsområde. Inom den juridiska litteraturen har exekutionsrätten ej rönt samma uppmärksamhet som andra centrala rättsområden. Genom det etappvis bedrivna lagstiftningsarbete som har lett fram till det föreliggande förslaget till utsökningsbalk har utsökningsrätten fått en mer ingående belysning. Lagmotiven är dock inte på alla punkter så klargörande som önskvärt vore. Överväganden som ligger till grund för föreslagna ändringar i gällande rätt är ibland ytterst knapphändigt redovisade. Vissa motivuttalanden har kommit att stämma mindre väl överens med andra. De grundlagsfrågor som förslaget aktualiserar har inte närmare analyserats. Allt detta har medfört, att lagrådet måste undersöka vissa frågor från grunden och därvid utföra arbete av utredande karaktär, något som har bidragit till att granskningen i lagrådet har blivit tidsödande.

De regler i förslaget som överensstämmer med bestämmelser vilka redan har införts genom de olika delreformerna har lagrådet inte underkastat granskning i vidare mån än som varit påkallat med hänsyn till deras infogande i balken. På ett par punkter föreslår lagrådet dock, att lagstiftningen omprövas och ändras så att den bringas i bättre överensstämmelse med regelsystemet i UB eller rättsordningen i övrigt. Lagrådet förordar också, att det framdeles i lämpligt sammanhang företas en översyn av vissa bestämmelser i denna del av lagstiftningen.

När det gäller det i UB upptagna lagmaterialet i övrigt framställer lagrådet i det följande åtskilliga erinringar. I betydande utsträckning avser erinringarna detaljfrågor eller spörsmål av mindre principiell räckvidd, och lagrådets ändringsförslag rubbar inte regelsystemets grunder. I vissa hänseenden föreslår dock lagrådet väsentliga ändringar i sak. Sålunda förordar lagrådet en omläggning av det regelsystem som har uppställts till skydd mot att en persons egendom tas i anspråk för betalning av en annan persons gäld. I fråga om den rättsliga innebörden av det exekutiva köpet

anser lagrådet, att man bör anlägga ett delvis annat betraktelsesätt än det som ligger till grund för förslaget. Även beträffande de tvångsmedel som skall få användas i verkställighetsförfarandet föreslår lagrådet ändringar som syftar till att stärka rättssäkerheten.

Mot lagverkets allmänna disposition har lagrådet ingen anmärkning. Från systematisk synpunkt bör däremot enligt lagrådets mening några kapitel omarbetas.

Såsom framgår av det redan anförda utgör UB till stor del en kodifiering av gällande rätt. Balkens största betydelse torde ligga i att den systematiserar och till en enhet sammanför det omfattande och nu på skilda håll upptagna lagmaterialet samt i samband därmed moderniserar det och fyller ut luckor i lagstiftningen. Genom balken vinner utsökningslagstiftningen i stadga och klarhet. Lagrådet tillstyrker, att förslaget till UB, efter överarbetning i de av lagrådet angivna hänseendena, läggs till grund för lagstiftning.

Till en av de grundlagsfrågor som förslaget aktualiserar hör spörsmålet vilken statsrättslig form som krävs för exekutionsrättsliga regler eller med andra ord frågan om normgivningskompetensen med avseende på sådana regler.

Balken upptar på åtskilliga ställen bestämmelse av innebörd att i visst hänseende skall gälla vad som är föreskrivet vid sidan om balken. Dessa hänvisningar har utformats på olika sätt. Utformningen är emellertid i allmänhet neutral i den meningen att det av hänvisningen inte framgår, om det avsedda undantaget från eller tillägget till balkens regel är avsett att ges i form av lag eller i annan ordning.

Enligt hittills vedertagen åsikt innebär en författningsbestämmelse, som förklarar att i visst fall skall gälla vad som särskilt är föreskrivet, att särregleringen skall ges i samma statsrättsliga ordning som huvudbestämmelsen. Av allt att döma har också föredragande statsrådet utgått från denna åsikt vid utformningen av 15 kap. 1 § 3 i förslaget (se huvudremissen s. 669). För förslagets del skulle detta medföra, att regleringen vid sidan av UB alltid måste ske i form av lag. Detta har dock uppenbarligen inte varit avsett. I regel torde nämligen en hänvisning av detta slag avses innebära, att det vid särregleringen får avgöras om denna enligt RF måste ske i form av lag eller kan genomföras i annan ordning.

De stadganden i 8 kap. RF som fördelar normgivningsmakten för där angivna olika ämnesområdena mellan riksdag och regering eller annan myndighet ger inga särskilda regler som direkt avser utsökningsrätten utan ämnesområdena beskrivs endast i allmänna ordalag. Så mycket torde dock till en början stå klart, att huvuddelen av de exekutionsrättsliga reglerna – som ju förutsätter ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden – på grund av kompetensreglerna i 8 kap. faller inom det s. k. primära lagområdet. Till viss del går de även in under det s. k. obligatoriska lagområdet, där normgivningsmakten inte kan delegeras av riksdagen. I

fråga om en del av de regler som anger förutsättningarna för verkställighet kan tvekan råda om normgivningskompetensen. Detta gäller på de rättsområden, där den materiella regleringen kan av riksdagen överlåtas till regeringen eller kommun eller där regleringen i enlighet med 8 kap. 13 § 2 RF direkt tillkommer regeringen. De åsyftade reglerna gäller frågan om exigibilitet av förvaltningsmyndighets beslut eller, närmare bestämt, frågan om och under vilka förutsättningar ett sådant beslut skall utgöra en självständig exekutionstitel och därmed kunna verkställas utan att den skyldighet för den enskilde som beslutet ålägger har blivit prövad av domstol. Sådana regler är i förslaget till UB upptagna i 3 kap. 1 1 § första stycket 6 nämns sålunda som en särskild exekutionstitel förvaltningsmyndighets beslut som "enligt särskild bestämmelse får verkställas". Till detta stadgande ansluter bestämmelserna i 19 §, enligt vilka vad som gäller om dom skall tillämpas "om ej annat är föreskrivet", när beslut av förvaltningsmyndighet får verkställas i enskilt mål, samt bestämmelserna i 23 §, enligt vilka exekutionstitel i allmänt mål får verkställas innan den har vunnit laga kraft, "om det är särskilt medgivet".

Berörda bestämmelser i UB, vilka sålunda hänvisar till reglering vid sidan av balken, tar främst sikte på skatter och allmänna avgifter. Den särskilda regleringen blir av synnerligen stor betydelse. Den kommer att utgöra den rättsliga grundvalen för att vissa allmänna fordringar, i motsats till enskilda fordringar, skall kunna tas ut utan att de blivit domfästa, dvs. redan på grund av förvaltningsmyndighets beslut om debitering. Den kan dessutom innebära, att sådant beslut får, ehuru det inte vunnit laga kraft, verkställas på sätt som UB föreskriver för lagakraftägande dom.

Denna reglering vid sidan av UB kommer sålunda att bestämma exigibiliteten hos vissa beslut av förvaltningsmyndighet. Frågan gäller i vilken statsrättslig form föreskrifter om exigibilitet skall ges, när den materiella regleringen på grund av delegation från riksdagens sida ankommer på regeringen eller kommun eller direkt på grund av RF tillkommer regeringen. Enligt lagrådets mening ligger det, bl. a. mot bakgrund av vad som hittills gällt, nära till hands att besvara denna fråga så, att i den mån det tillkommer regeringen eller kommun att meddela de materiella föreskrifterna inom ett visst ämnesområde regeringen eller kommunen också kan ge föreskrifter om exigibilitet; exigibilitetsreglerna kan nämligen ses som ett så nödvändigt komplement till den materiella rätten att det är naturligt att normgivningskompetensen ligger hos ett och samma organ. Detta innebär, att om regeringen eller kommun äger kompetens att ålägga en viss avgift, den också äger förordna att ett förvaltningsbeslut om sådan avgift kan, även om det är överklagat, verkställas på samma sätt som en lagakraftägande dom. Och vidare innebär det sagda, att om regeringen i enlighet med RF överlåter den materiella regleringen åt underordnad myndighet, denna också äger normgivningskompetens i vad angår exigibilitet, dvs. kan förordna att tillämpande myndighets beslut skall kunna genast verkställas.

Tolkningen för alltså långt. Självfallet torde emellertid hinder inte möta att vid delegation av normgivningskompetens – av riksdagen till regering eller kommun eller av regeringen till underordnad myndighet – det delegerande organet gör de inskränkningar i delegationens omfattning som i det särskilda fallet kan anses erforderliga eller lämpliga.

Av det anförda framgår, att t. ex. hänvisningen i 3 kap. 1 § första stycket 6 till bestämmelser vid sidan av balken innebär, att dessa bestämmelser – beroende på vilket ämnesområde de reglerar – kan tänkas meddelade antingen genom lag eller i annan ordning. Motsvarande gäller beträffande hänvisningen i 3 kap. 23 §. Detsamma kan möjligen vara fallet med liknande hänvisningar på andra ställen i balken. I andra fall kan däremot en hänvisning till en tilltänkt reglering endast avse en reglering som sker genom lag. Så torde t. ex. vara fallet med stadgandet i 3 kap. 1 § första stycket 7 att handling, som enligt "särskild bestämmelse" får läggas till grund för verkställighet, är en exekutionstitel. Sådan enskild exekutionstitel torde nämligen alltid falla inom ämnesområde där normgivningsmakten måste utövas av riksdagen och där utrymme att meddela föreskrift om exigibilitet i annan form än genom lag inte finns.

Med hänsyn till den nya RF:s kompetensregler kan det mången gång vara svårt att vid genomförandet av en lag avgöra i vilken statsrättslig form en tilltänkt särreglering, utanför den aktuella lagen, kan ske. Tillräckligt underlag för ett sådant avgörande föreligger ofta inte heller förrän man har full kännedom om innehållet i särregleringen. Under sådana förhållanden ligger det närmast till hands att genomgående låta lagen själv lämna frågan om den statsrättsliga formen öppen.

Lagrådet vill för sin del förorda, att en sådan lagstiftningsteknik framdeles används och att alltså, när en lag skall hänvisa till särreglering vid sidan av lagen, detta sker i neutrala ordalag. Hänvisning till särreglering bör ske med ett ordval som överensstämmer med det i 8 kap. RF brukade, dvs. med olika former av orden "föreskrift" eller "föreskriva". En hänvisning inom lagen bör avse "bestämmelse" eller "bestämmelser" i lagen.

Det förordade tillvägagångssättet innebär, att lagstiftaren överger den hittills tillämpade tekniken att när en lag hänvisar till vad som är "särskilt föreskrivet" därmed avses en reglering som även den är given i lag. Den nya principen hindrar självfallet inte, att lagstiftaren, om det i visst fall anses angeläget att inskränka möjligheten till särreglering till sådan som sker genom lag, låter detta komma till uttryck genom att lagen själv anger att undantag, tillägg eller annan särreglering måste ske genom lag.

Vad angår UB bör lagtexten på ett flertal ställen jämkas för att nå överensstämmelse med det anförda; endast i ett par fall finner lagrådet det påkallat att i fortsättningen särskilt uppmärksamma frågan.

Innan lagrådet övergår till att behandla de särskilda bestämmelserna i förslaget, vill lagrådet anmärka, att när lagrådets förslag till ändring i visst lagrum medför ändring i paragrafnumreringen i kapitlet eller i hänvisningar som görs till bestämmelse i kapitlet, detta inte alltid har särskilt angetts.

1 kap.

5 § Enligt paragrafen skall kronofogdemyndigheten besluta i uppkommen jävsfråga. Lagtexten hindrar inte, att i instruktion för kronofogdemyndigheterna meddelas bestämmelser som medger att den förrättningsman som jävet gäller själv beslutar i jävsfrågan. Enligt lagrådets mening bör om möjligt den principen upprätthållas att annan än den som jävats skall besluta i frågan, och denna princip bör komma till uttryck i lag. Lagrådet föreslår alltså att, efter förebild av 5 § förvaltningslagen, den föreslagna paragrafen kompletteras med en bestämmelse av innebörd att förrättningsmannen själv får pröva jävsfrågan endast om annan ej kan träda i hans ställe utan olägligt uppskov.

6 § Som lagrådet har antytt inledningsvis skall exekutionen beträffande vissa allmänna fordringar till en del ske enligt särskilda regler i en typ av utsökningsmål som i balken kallas allmänna mål. I förevarande paragraf definieras vad som avses med allmänt mål. Mål som inte är allmänt mål enligt den angivna definitionen benämns enskilt mål.

Såsom framgår av vad föredragande statsrådet har anfört (huvudremissen s. 89) kräver nu gällande RF, att de särregler enligt vilka verkställighet skall ske för allmänna fordringar – liksom de allmänna verkställighetsreglerna – ges i lagens form. Självfallet gäller detta också – såsom här är i fråga – beträffande sådana föreskrifter som anger tillämpningsområdet för särreglerna. Av stadgande i lag skall således kunna utläsas vilka slag av allmänna fordringar som omfattas av de särskilda verkställighetsreglerna. Regeringen kan ej bemyndigas att bestämma härom.

Ett lagstadgande som definierar begreppet allmänt mål måste utgå från att det, såsom framgår redan av den inledande paragrafen i UB, skall föreligga en exekutionstitel för att verkställighet skall kunna ske. Vilka exekutionstitlarna är redovisas uttömmande i 3 kap. 1 och 2 §§; dessa stadganden anger härigenom den ram inom vilken UB vinner tillämpning. Bland de exekutionstitlar som är av intresse i detta sammanhang ingår domstols dom, utslag eller beslut. Hit räknas avgöranden av såväl allmän domstol som t. ex. allmän förvaltningsdomstol. En stor och viktig grupp utgör vidare myndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas (jfr 3 kap. 1 § första stycket 6 i förslaget).

Inledningsvis har lagrådet också nämnt, att sådana mål som avser verkställighet av böter, skatter eller allmänna avgifter typiskt sett är att hänföra till allmänna mål. Med allmän avgift, också kallad offentligrättslig avgift,

brukar vanligen förstås en penningprestation som betalas för en specificerad motprestation från det allmänna – i motsats till skatt vilken karakteriseras som ett tvångsbidrag till det allmänna utan direkt motprestation (prop. 1973: 90 s. 213).

En definition av begreppet allmänt mål, varigenom gränsen alltså dras mellan allmänt och enskilt mål, bör enligt motiven ske med utgångspunkt i att den fordran som verkställigheten i målet avser skall vara av offentligrättslig natur. Lagrådet ansluter sig till denna uppfattning.

Från angivna utgångspunkter är det tydligt, att till allmänt mål skall – såsom skett i det föreslagna stadgandet – hänföras mål vari verkställigheten avser böter, vite, skatt eller tull.

I frågan vilka slag av mål som, utöver de nyss nämnda, bör handläggas såsom allmänna mål grundas förslaget på nu gällande ordning för indrivning av allmänna fordringar. I motiven uttalas att allmänna mål enligt UB i huvudsak bör omfatta samma fordringar som för närvarande "drivs in i allmänna mål" hos kronofogdemyndigheterna. Av de allmänna avgifter som nu drivs in på detta sätt – och därmed särbehandlas i exekutivt hänseende – utgörs huvuddelen av sådana avgifter som står skatterna nära i den meningen att de har karaktären av pålagor. Även en del avgifter som inte är av denna art har kommit att ingå, t. ex. vissa förrättningskostnader vid fastighetsbildning. I fråga om vissa fordringar, som också ingår, ehuru de inte kan betraktas som pålagor, är det tveksamt, om de ens är att hänföra till kategorien "avgift". Några fordringar, som otvetydigt inte är avgift, drivs också in i allmänt mål; hit hör förpliktelse att återgälda rättshjälpskostnad i rättegång.

Det nuvarande systemet för indrivning av allmänna fordringar bygger på en utveckling sedan lång tid tillbaka. Vilka fordringar som har kunnat tas ut i – helt eller delvis – samma ordning som gäller för skatt har bestämts av regler som huvudsakligen varit meddelade i administrativ väg eller kommit att utbildas i praxis. De bakomliggande motiven har därvid växlat från tid till annan.

Den i förslaget till lagtext upptagna bestämningen "staten tillkommande avgift som får utsökas utan föregående dom" ger ej någon klar avgränsning. Den säger egentligen – frånsett att det skall vara fråga om en statlig avgift – ingenting mer än att statens fordran skall vara fastställd genom beslut som utgör exekutionstitel enligt balken, men därmed är ej något sagt om naturen av den statliga fordringen. Vad som avses med uttrycket "andra liknande medel som tillkommer staten eller kommun" i den föreslagna bestämmelsen är ej heller klart; måhända leder lydelsen till en utvidgning utöver det i strikt mening offentligrättsliga området.

Enligt lagrådets mening bör avgränsningen av tillämpningsområdet för de allmänna målen enligt UB ske med beaktande främst av att verkställighetsreglerna i dessa mål är allmänt sett förmånligare för borgenären än de som gäller i enskilda mål. Enligt denna bedömning bör området för de

allmänna målen i princip omfatta endast sådana allmänna fordringar som har karaktär av pålagor. När det gäller att i lagtext ange denna begränsning synes man kunna knyta an till stadgandet i 8 kap. 3 § RF, som ger uttryck för vad som enligt grundlagen är att anse som offentligrättsliga skyldigheter för den enskilde mot det allmänna.

I enlighet med det anförda vill lagrådet föreslå, att en grundläggande definition i lagtexten av allmänt mål ges lydelsen: "Allmänt mål är mål, vari verkställighet sker för böter, vite, skatt, tull eller annan betalningsförpliktelse som avses i 8 kap. 3 § regeringsformen."

I remissprotokollet har inte lämnats någon fullständig redogörelse för vilka mål som avses skola ingå under begreppet allmänt mål i balkens mening. Det får ankomma på regeringen att inom den nu föreslagna definitionens ram genom verkställighetsföreskrifter ange vilka slag av mål som skall handläggas som allmänna mål enligt UB. Sådana föreskrifter har regeringen enligt 8 kap. 13 § RF att meddela utan att någon bestämmelse därom ges i lag.

Om visst slag av utsökningsmål, som enligt det anförda blir att hänföra till allmänna mål, anses av särskilda skäl ändå inte böra tillhöra denna målgrupp, krävs att erforderlig undantagsregel härom också ges i lag. En sådan regel bör ha sin plats i balken och där lämpligen tas upp i förevarande paragraf.

Med den av lagrådet förordade avgränsningen kommer vissa av de mål som nu handläggs som allmänna mål hos kronofogdemyndigheterna att falla utanför begreppet allmänt mål enligt UB. Om det av särskilda skäl befinns, att något slag av mål som faller utanför begreppet men har stark offentligrättslig anstrykning bör handläggas som allmänt mål, måste också detta föreskrivas genom lag, lämpligen i en kompletterande bestämmelse i förevarande paragraf.

8 § Bestämmelsen i andra stycket är måhända överflödig med hänsyn till att de lagrum som nämns i stadgandet är uttryckligen begränsade till att gälla här i riket registrerad egendom. Den tillgodoser därför närmast ett pedagogiskt syfte. Formellt sett skulle den möjligen kunna tolkas så att den avser också det visserligen närmast teoretiska fallet att ett skepp eller ett luftfartyg är registrerat i Sverige men till följd av ett misstag har blivit registrerat också i en främmande stat eller att motsvarande förhållande föreligger beträffande inteckning i reservdelar till luftfartyg. Det torde emellertid inte vara avsikten att undantagsregeln skall gälla i sådana fall. Stadgandena i 4 kap. 7 § andra stycket och 30 § andra stycket synes sålunda vara tillämpliga så snart egendomen i fråga är i vederbörlig ordning registrerad resp. intecknad i Sverige, oavsett om registrering eller inteckning råkar ha meddelats eller alltjämt vara gällande också i en främmande stat. Att så är förhållandet får anses ligga i sakens natur, och något förtydligande av bestämmelsen i detta hänseende anser lagrådet därför inte vara påkallat.

2 kap.

3 § Lagrådet föreslår under 7 kap., att en särskild forumregel för löneutmätning tas upp där. Följs detta förslag, bör i förevarande paragrafs första stycke erinras även om denna forumregel.

4 § Lagrådet kommer under 18 kap. 2 § att föreslå ändrad lydelse av nu förevarande paragraf.

7 § Genom bestämmelserna i denna paragraf anges när en ansökan eller annan handling i utsökningsmål skall anses ha kommit in till kronofogdemyndigheten. Enligt en hänvisning i första stycket av paragrafen tillämpas de regler som gäller för allmän domstol och är upptagna i 33 kap. 3 § RB. I andra stycket ges en särregel för de fall då en handling i utsökningsmål rör anmälan eller annan åtgärd som skall ske innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas. Denna särregel innebär, att avsteg görs från den för domstolar – och förvaltningsmyndigheter – gällande huvudprincipen, att handling anses ha kommit in den dag då handlingen eller avi om betald postförsändelse har anlänt till myndigheten eller kommit behörig tjänsteman till handa. Genom särregeln föreskrivs, att den åtgärd som företas genom handlingen skall beaktas endast om åtgärden dessförinnan har blivit känd för förrättningsmannen.

Bestämmelsen i paragrafens andra stycke är hämtad från lagberedningens förslag. I motiven har beredningen anmärkt, att tillämpningen kan vålla svårigheter men att sådana svårigheter över huvud inte kan förebyggas, om man så långt som möjligt vill följa den liberala linje som lagstiftaren har slagit in på i 33 kap. RB liksom i förvaltningsprocesslagen och förvaltningslagen. Enligt lagrådets mening bör man kunna gå längre än beredningen då det gäller att i lagstiftningen följa berörda liberala linje, som innebär bl. a. att alla tillgängliga möjligheter för enskild att iaktta honom förelagd tidsfrist i förfarandet inför myndighet skall tillgodoses. Praktiska hinder bör inte möta mot att den avgörande tidpunkten, då handling som här avses skall anses ha kommit in, bestäms i nära anslutning till vad enligt paragrafens första stycke skall gälla för övriga handlingar hos myndigheten. Rutinerna för arbetet inom kronofogdemyndigheterna torde kunna anpassas till en sådan ordning. I enlighet härmed föreslår lagrådet, att andra stycket i paragrafen får följande lydelse:

"I fall då anmälan eller annan åtgärd, som enligt denna balk skall företagas innan utmätt egendom säljs, sammanträde avslutas eller beslut meddelas, sker genom att skriftlig handling ges in, anses åtgärden ej gjord förrän handlingen eller avi om betald postförsändelse, i vilken handlingen är innesluten, har anlänt till kronofogdemyndigheten eller kommit behörig tjänsteman till handa."

12 § Stadgandet i andra stycket av förevarande paragraf om möjlighet till hämtning i vissa fall av svaranden i utsökningsmål till förhör har getts en utformning som något avviker från den bestämmelse i 44 kap. 3 § andra stycket RB som för rättegångsmål utgör stadgandets närmaste motsvarighet. I sistnämnda lagrum föreskrivs, att om svaranden i ett indispositivt tvistemål uteblir från sammanträde för muntlig förberedelse till vilket han kallats att inställa sig vid vite, rätten kan förordna att han skall hämtas till rätten "antingen omedelbart eller till senare dag". De citerade orden saknar motsvarighet i den nu föreslagna bestämmelsen. Detta torde sammanhänga med att det enligt förslaget är avsikten att förrättningsmannen i de fall då han inte anser sig böra förordna om omedelbar hämtning skall kunna besluta om framtida hämtning utan angivande av viss dag då förhöret skall äga rum; i ett sådant fall skall alltså hämtningsbeslutet gälla fortlöpande och förhöret äga rum så snart svaranden anträffats och hämtningsbeslutet verkställts. I sak finns inte anledning till erinringar mot en sådan ordning, och det torde med erforderlig tydlighet framgå av den föreslagna lydelsen att stadgandet har denna innebörd, i all synnerhet om det sammanställs med den nyss citerade bestämmelsen i RB.

En fråga som inte har berörts i remissprotokollet rör möjligheterna att föra särskild talan mot ett beslut enligt förevarande lagrum om hämtning. Eftersom hämtning innebär en så långtgående frihetsinskränkning att åtgärden måste likställas med ett frihetsberövande, bör denna fråga ses i belysning av föreskriften i 2 kap. 9 § andra stycket RF. I denna grundlagsbestämmelse föreskrivs, att om en medborgare av annan anledning än brott eller misstanke om brott har blivit omhändertagen tvångsvis, han skall kunna få saken prövad av domstol – eller en på visst sätt sammansatt nämnd – utan oskäligt dröjsmål. Hämtning är uppenbarligen att anse som ett sådant omhändertagande som avses i detta stadgande, och svaranden i ett utsökningsmål måste alltså i princip ha möjlighet att få ett hämtningsbeslut enligt den aktuella bestämmelsen i förslaget prövat av domstol.

Den grundlagsfästa rätten till domstolsprövning inträder emellertid först sedan själva omhändertagandet ägt rum, dvs. i detta fall när hämtningsbeslutet har verkställts. Någon på RF grundad rätt att föra talan mot själva hämtningsbeslutet föreligger däremot inte.

I förslaget har bestämmelser om bl. a. rätt till talan mot kronofogdemyndighetens beslut tagits upp i 18 kap. Bestämmelserna innebär i huvudsak, att talan mot kronofogdemyndighetens beslut får föras i hovrätten (1 § första stycket). Från denna regel görs ett antal specificerade undantag utan intresse i detta sammanhang. Men därjämte föreskrivs bl. a., att part får föra talan mot beslut som innefattar endast förberedelse till senare beslut bara i samband med talan mot det senare beslutet (4 § andra stycket första meningen). Det synes bäst förenligt med grunderna för detta stadgande att anse ett icke verkställt beslut om hämtning utgöra ett sådant förberedande beslut som avses i lagrummet. Rätt till talan mot ett sådant beslut skulle

alltså inte föreligga. Som framgår av det förut anförda är en sådan ordning förenlig med det berörda grundlagsstadgandet, och sakligt sett synes knappast heller föreligga behov av någon talerätt i dessa fall.

Sedan ett hämtningsbeslut väl verkställts, synes det däremot främmande att anse det endast innefatta förberedelse till ett senare beslut. De föreslagna talerättsreglerna får därför anses innebära, att svaranden i de aktuella fallen har rätt att föra talan i hovrätten mot hämtningsbeslutet så snart detta verkställts eller verkställighet har påbörjats genom att svaranden har omhändertagits för att föras till förhör. Därmed får den grundlagsfästa rätten att få hämtningsbeslut prövat av domstol anses ha blivit tillgodosedd genom förslaget.

15 och 16 §§ I förevarande paragrafer av förslaget har tagits upp bestämmelser om tvångsmedel i form av vite eller häktning i vissa närmare angivna fall då svaranden eller tredje man i utsökningsmål föreläggs att fullgöra eller underlåta något. Såvitt gäller karaktären av de tvångsmedel som skall kunn . användas samt förutsättningarna för åläggande eller utdömande av vite resp. för beslut om häktning ger förslaget inte anledning till några principiella erinringar. Lagrådet vill emellertid ifrågasätta dels om de föreslagna reglerna om förfarandet har fått en lämplig och ändamålsenlig utformning och om inte tillämpningsområdet bör något vidgas dels om inte den tid under vilken häktning kan bestå bör på visst sätt begränsas.

Att allmän åklagare är behörig att föra talan vid domstol om utdömande av sådant vite som avses i 15 § följer redan av hänvisningen i 18 § rättegångsbalkens promulgationslag (RP) till vad som är föreskrivet i RB angående åtal för brott, varpå inte kan följa svårare straff än böter, och behöver således strängt taget inte särskilt utsägas i UB. Med hänsyn till att en sådan ordning enligt sistnämnda lagrum generellt gäller för motsvarande fall på andra områden är det också sakligt sett naturligt att talerätt i hithörande fall skall tillkomma åklagare. För fall då talan om utdömande av vite förs av åklagare krävs inte heller vid sidan av berörda stadgande i RP någon särskild reglering av förfarandet.

Enligt förslaget skall emellertid sådan talerätt också tillkomma sökanden i utsökningsmålet, dvs. borgenären eller annan enskild sökande i enskilt mål och kronofogdemyndigheten i allmänt mål. Förslaget synes ha föranstavats av praktiska skäl och – särskilt när det gäller allmänna mål – av effektivitetshänsyn. Sådana synpunkter kan helt visst inte frånkännas betydelse, även om olägenheterna av en ordning som innebär att man måste gå vägen över allmän åklagare inte bör överdrivas. Men bortsett från att den föreslagna ordningen torde utgöra en nyhet och sakna motsvarighet på andra områden, där fråga på samma sätt är om vite som har karaktär av processuellt tvångsmedel och är av renodlat offentligrättslig karaktär – till skillnad från t. ex. sådant vite som avses i 15 kap. 11 § första stycket GB eller i 15 § firmalagen (jfr 35 § varumärkeslagen) – måste även frågans

principiella aspekter beaktas. Visserligen kan en part när vitesföreläggande har meddelats här liksom i åtskilliga liknande fall på andra områden rent praktiskt ha ett intresse av att vitesföreläggandet efterkoms. Utdömandet av vitet är dock i första rummet ett led i samhällsorganens verksamhet för upprätthållande av effektivitet i den offentliga förvaltningen och av medborgarnas respekt för myndigheternas beslut. Förfarandet inför domstolen i dessa ärenden har sålunda en judiciell karaktär med framträdande straffrättsliga inslag. Redan dessa omständigheter motiverar att talan om utdömande av vite endast bör kunna föras av allmän åklagare.

Den enskilde har berättigade krav på att ett beslut om utdömande av vite vilar på ett utredningsunderlag som präglas av objektivitet och opartiskhet. Det finns visserligen ingen anledning räkna med annat än att av kronofogdemyndigheterna tillhandahållet utredningsmaterial skall fylla dessa anspråk och i förening med domstolens officialprövning skall erbjuda tillräckliga garantier för den enskildes rättssäkerhet. Psykologiskt sett är det dock ofrånkomligt, att det i vissa fall kan vara ägnat att inge den enskilde en känsla av osäkerhet, om talan om utdömande av vite förs mot honom av någon som är eller som han själv uppfattar som sin motpart i själva utsökningsmålet.

De skäl som sålunda kan anföras mot att i fråga om utdömande av vite ge talerätt även åt sökanden väger enligt lagrådets mening tyngre än de praktiska fördelar som kan stå att vinna med den föreslagna ordningen. Lagrådet förordar därför, att den föreslagna bestämmelsen i 15 § andra stycket om talerätt för sökanden får utgå.

De praktiska synpunkter och effektivitetshänsyn som har motiverat förslaget om talerätt för sökanden skulle i och för sig tillgodoses, om kronofogdemyndigheten i denna sin egenskap och vid sidan av allmän åklagare gavs talerätt i såväl enskilda som allmänna mål. De skäl som enligt det föregående har föranlett lagrådet att avstyrka den föreslagna regeln om talerätt för sökanden föranleder emellertid med hänsyn till kronofogdemyndighetens dubbla ställning som handläggande myndighet och företrädare för staten i de allmänna målen, att även en sådan lösning måste avvisas.

Lagrådet vill tillägga, att förslaget inte innehåller några bestämmelser om förfarandet inför tingsrätten i mål om utdömande av vite, när talan härom förs av sökanden. Om sökanden är ett enskilt rättssubjekt, kan rätten inte med stöd av 18 § RP tillämpa RB:s bestämmelser om allmänt åtal. Men det ter sig också främmande att i ett mål där talan förs på det allmännas vägnar och rör rent offentligrättsliga förhållanden förfarandet skulle regleras av RB:s bestämmelser om enskilt åtal – bortsett från att det kan ifrågasättas om en sådan tolkning av detta stadgande i RP är förenlig med grunderna för bestämmelsen. RB:s regler om enskilt åtal har utformats med utgångspunkt i att kärandeparten har ställning som måls-

ägande, sådant detta begrepp definieras i 20 kap. 8 § RB, men en enskild sökande i ett utsökningsmål intar i ett mål om utdömande av vite av här förevarande art inte i något hänseende en ställning som är jämförlig med en målsägandes. Att lagen om domstolsärenden inte blir tillämplig i mål av detta slag ligger i öppen dag. För att en enskild sökande skall kunna ges talerätt i sådant mål torde det således vara nödvändigt att det i UB införs bestämmelser – eventuellt i form av hänvisningar till RB – om förfarandet i sådana mål.

Om det återigen är fråga om ett allmänt mål och således kronofogdemyndigheten är att anse som sökande, blir bestämmelserna i 20 § RP tillämpliga. Dessa bestämmelser vilar på den allmänna grundsatsen att mål inför domstol handläggs enligt de regler som gäller för tvistemål, om annat inte har föreskrivits. Några särskilda föreskrifter om förfarandet i hithörande fall har inte tagits upp i förslaget till UB. Förslaget innebär således att – med de avvikelser i fråga om rättegångskostnader och rättsmedel som anges i 20 § RP – mål om utdömande av vite skall handläggas som tvistemål, om talan förs av kronofogdemyndigheten såsom sökande i utsökningsmålet. Lagrådet vill ifrågasätta om detta är en lämplig ordning. I alla händelser synes det, när som i detta fall talerätten inte för någon av de taleberättigade är subsidiär i förhållande till de övrigas talerätt – i motsats till vad som gäller i fråga om förhållandet mellan åklagares och målsägandes åtalsrätt enligt RB – inte vara motiverat att skilda förfaranderegler skall tillämpas, allteftersom talan förs av åklagare, enskild sökande eller kronofogdemyndigheten såsom sökande i allmänt mål. Förfarandet synes böra vara enhetligt, och detta torde kunna åstadkommas endast genom att uttryckliga förfaranderegler meddelas i UB.

Enligt 16 § i förslaget skall i vissa fall häktning kunna tillgripas som tvångsmedel. Fråga om häktning skall prövas av allmän domstol. Talan skall väckas och utföras av kronofogdemyndigheten. Detta gäller oavsett om utsökningsmålet är ett enskilt eller ett allmänt mål.

Häktning såsom tvångsmedel förekommer främst i brottmålsprocessen mot den som misstänks för brott (24 kap. RB). Prövningen av häktningsfrågan ingår som ett led i ett inlett brottmål, och rättens avgörande utgör tekniskt sett ett beslut under rättegången. Vid handläggningen företräds det allmänna av åklagaren eller förundersökningsledaren; detta gäller även om häktningsfrågan sedan åtal har väckts tas upp på yrkande av målsäganden eller av rätten självmant.

Förfarandet inför domstolen är således kontradiktoriskt. Det regleras av jämförelsevis utförliga bestämmelser i RB, som till stor del är tillkomna av hänsyn till den enskildes rättssäkerhet. Det må framhållas, att bl. a. bestämmelserna om offentlig försvarare och de allmänna rättegångskostnadsreglerna i 31 kap. RB är tillämpliga också i den del av brottmålsprocessen som avser prövning av häktningsfrågor.

I rättegång kan häktning också användas som tvångsmedel mot vittne,

som vägrar att avlägga ed eller att yttra sig (36 kap. 21 § RB). Sådan häktningsåtgärd vidtas av rätten ex officio och föregås inte av något kontradiktoriskt förfarande, vilket givetvis sammanhänger med att domstolens beslut uteslutande grundas på omständigheter som domstolen själv har kunnat iaktta. Häktning enligt detta lagrum i RB får inte i något fall bestå under längre tid än tre månader.

I vissa fall kan konkursdomare meddela beslut om häktning, t. ex. av konkursgäldenär som underlåter att fullgöra edgång (94–96 §§ KL i lydelse enligt lag 1979: 340); bestämmelser av motsvarande innebörd finns i 8 och 9 §§ lagen (1921: 244) om utmätningsed. Enligt de aktuella bestämmelserna i KL kan i fall då konkursgäldenären är juridisk person häktning tillgripas också mot vissa av den juridiska personens ställföreträdare. Fråga om häktning enligt de angivna lagrummen prövas på framställning av förvaltaren eller av kronofogdemyndigheten i dennas egenskap av tillsynsmyndighet. Förhandling kan hållas inför konkursdomaren men är inte obligatorisk. Ingen får med stöd av dessa bestämmelser hållas häktad "under konkursen" under mer än tre månader. Kronofogdemyndigheten har i nyssnämnda egenskap rätt att föra talan mot konkursdomarens beslut (210 a § KL). Några detaljbestämmelser i övrigt rörande förfarandet vid handläggning av häktningsfrågor inför konkursdomare finns inte.

I nära anslutning till dessa bestämmelser i KL har i 8 § av 1970 års lag om statlig lönegaranti vid konkurs meddelats vissa bestämmelser om möjlighet för konkursdomare att meddela beslut om häktning av arbetsgivare som underlåter att fullgöra viss uppgiftsskyldighet. Fråga om häktning enligt dessa bestämmelser tas upp på framställning av kronofogdemyndigheten. I övrigt hänvisas beträffande sådan häktningsåtgärd till 95 § KL.

Som framgår av det sagda tillämpas ett rent kontradiktoriskt förfarande i de fall då fråga om häktning kommer upp vid allmän domstol såsom ett led i brottmålsprocessen och företräds därvid det allmänna av åklagare eller högre polismyndighet. Också i övriga här berörda fall kommer fråga om häktning upp i ett redan pågående förfarande inför judiciell myndighet. I dessa fall har visserligen förfarandet en något mer inkvisitorisk karaktär. Det bör emellertid betonas att häktningsreglerna i KL är av gammalt datum och tillkom långt före den nya rättegångsbalken och att den översyn av konkurslagstiftningen som resulterade i 1979 års lagstiftning om ändringar i bl. a. KL inte enligt utredningsdirektiven omfattade de här berörda häktningsreglerna. Reglerna behölls väsentligen oförändrade och kan därför inte anses som uttryck för en modern syn på hur bestämmelser om häktning som tvångsmedel bör vara utformade.

När såsom enligt det nu föreliggande förslaget helt nya bestämmelser om häktning som tvångsmedel skall införas på utsökningsrättens område bör mot den angivna bakgrunden förfaranderegleria i 24 kap. RB snarare än konkurslagens motsvarande bestämmelser utgöra förebild. I fråga om ändamålet med häktning som tvångsmedel råder emellertid nära släktskap

mellan de nu aktuella nya bestämmelserna i UB och de förut berörda häktningsreglerna i 36 kap. RB resp. i KL och vissa närliggande författningar. UB bör därför erbjuda samma möjligheter som KL att i fall då gäldenären är juridisk person häkta dennas ställföreträdare – en fråga som saknar aktualitet vid tillämpning av 36 kap. 21 § RB. Vidare bör häktningstidens längd underkastas samma begränsning här som i nämnda lagrum i RB och i författningarna på konkursrättens område, dvs. att häktning inte skall kunna bestå under mer än tre månader.

En anpassning av förfaranderegleрna till bestämmelserna i 24 kap. RB innebär inte bara att häktningsfrågan bör prövas av domstol, att det allmänna bör företrädas av särskild myndighet utanför domstolen och att förfarandet bör vara kontradiktoriskt. Det innebär enligt lagrådets mening också, att avsteg från regeln att det allmänna i sådana ärenden skall företrädas av åklagare bör frångås bara om särskilda skäl föreligger. I remissprotokollet har inte anförts annat skäl för att uppgiften skall läggas på kronofogdemyndigheten än att "häktning utgör en direkt åtgärd i utsökningsmålet för att få till stånd verkställighet". Argumentet är knappast övertygande – det kan i själva verket användas om varje tvångsmedel som används i vilket som helst förvaltningsärende. Däremot gör sig de skäl som i det föregående har anförts för att talan om utdömande av vite skall kunna föras endast av åklagare gällande med än större styrka i fråga om häktning, främst med hänsyn till detta tvångsmedels ingripande karaktär. Betänkligheterna mot att låta kronofogdemyndigheten föra talan är visserligen mindre framträdande i enskilda mål, men det kan knappast komma i fråga att fördela uppgifterna på skilda myndigheter i olika slags mål. De praktiska fördelar som skulle stå att vinna i de enskilda fallen med den i remissprotokollet föreslagna ordningen torde för övrigt vara så obetydliga att de inte kan tillmätas avgörande betydelse i detta sammanhang, i all synnerhet som möjligheten till häktning främst kommer att fylla en preventiv funktion och kan antas bli utnyttjad endast i undantagsfall.

I enlighet med det anförda bör enligt lagrådets mening häktning ske på framställning av åklagare efter anmälan av kronofogdemyndigheten och häktningsfrågan prövas av tingsrätten i den ort där kronofogdemyndigheten finns.

När begäran om häktning görs vid tingsrätten, kommer häktningsfrågan att handläggas utan anknytning till något vid domstolen redan inlett judiciellt förfarande. I det avseendet föreligger en betydelsefull skillnad i förhållande till de tidigare berörda häktningsreglerna i 36 kap. RB samt häktningsbestämmelserna i KL och därtill anslutande författningar. Oavsett om man utgår från det remitterade förslaget eller från lagrådets ståndpunkt att talan skall föras av åklagare, blir 20 § RP tillämplig, vilket som förut framhållits innebär, att RB:s tvistemålsregler med endast vissa undantag kommer att gälla. Detta kan knappast anses vara en lämplig ordning. En särskild reglering av förfarandet är därför påkallad. De kort-

fattade bestämmelserna i 16 § andra och tredje styckena i förslaget är otillräckliga. Så t. ex. krävs bestämmelser om domförhet, om rättegångskostnader, om den enskildes möjligheter att få offentlig försvarare, om påföljd för utevaro, om formen för rättens avgörande av saken och om omedelbar verkställighet av avgörandet.

Det ter sig naturligt att häktningsbestämmelserna i 24 kap. RB tas till utgångspunkt för en reglering. I vilken omfattning det fordras avvikande eller kompletterande föreskrifter är emellertid en fråga till vilken lagrådet i avsaknad av behövligt utredningsunderlag ej anser sig kunna ta ställning. Lagrådet förutsätter, att dessa frågor kommer att ytterligare övervägas inom regeringskansliet.

20 § Vad paragrafens första stycke innehåller gäller även utan särskilt stadgande. Anses dock en bestämmelse önskvärd av pedagogiska skäl, kan en sådan tas upp i verkställighetsföreskrifter till UB. Lagrådet föreslår alltså, att första stycket utgår.

22 och 23 §§ Beträffande dessa paragrafer hänvisar lagrådet till vad lagrådet anför under 13 kap. 7 §. Följs vad lagrådet där föreslår, förfaller behovet av nu förevarande lagrum.

26 § I 25 § föreskrivs att säkerhet som har ställts enligt bestämmelse i UB skall bestå av pant eller borgen. I 26 § ges bestämmelser om hur kronofogdemyndighet skall förfara, när myndigheten skall ta ställd säkerhet i anspråk. Enligt dessa bestämmelser får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom och får borgen genast utsökas. Bestämmelserna utgår från att det under ett utsökningsförfarande kan uppkomma fall då kronofogdemyndighet har att ta ställd säkerhet i anspråk. Vilka dessa fall är regleras inte här. Motiven hänvisar till 13 kap. 3 §, vilket stadgande ger uttryckliga regler om att kronofogdemyndigheten i vissa fall skall ta i anspråk säkerhet som har ställts av köpare eller säkägare vid exekutiv försäljning.

I motiven till 2 kap. 26 § omnämns också de regler som i förslaget är upptagna i 3 kap. 22 § andra stycket, 13 kap. 20 § och 15 kap. 24 §. Enligt dessa regler kan kronofogdemyndighet genast utsöka belopp som i vissa fall har betalts ut men som mottagaren har blivit skyldig att betala tillbaka i mål om utmätning eller införsel. I här aktuella fall har mottagaren regelmässigt ställt säkerhet för återbetalning. Befogenheten att genast utsöka innebär bl. a., att kronofogdemyndigheten får, då säkerheten består av pant, ta den pantsatta egendomen i anspråk bara om den tillhör den betalningsskyldige eller eljest kan utmätas för hans gäld. Förslagets ståndpunkt torde emellertid vara att den ställda säkerheten i förevarande fall alltid skall kunna tas i anspråk – således även när den består av t. ex. pant som är ställd av en tredje man. Detta synes böra komma till tydligare

uttryck i lagtexten i 3 kap. 22 § andra stycket – tredje stycket i lagrådets förslag till jämkad lydelse av paragrafen – 13 kap. 20 § och 15 kap. 24 §. I detta syfte bör lämpligen i vart och ett av de berörda lagrummen uttryckligen anges, att ställd säkerhet får tas i anspråk.

Bestämmelserna i 2 kap. 26 § torde ej avses skola vinna tillämpning i andra fall än dem som regleras i 13 kap. 3 § och i nyss nämnda tre lagrum. Lagrådet förordar, att 26 § avfattas så att därav också framgår vad som är paragrafens tillämpningsområde. Detta kan ske genom att paragrafens första mening – med beaktande av lagrådets förslag till ändrad lydelse av 3 kap. 22 § (23 § i lagrådets förslag) – ges följande lydelse: "När kronofogdemyndigheten skall taga säkerhet i anspråk enligt 3 kap. 23 § tredje stycket, 13 kap. 3 eller 20 § eller 15 kap. 24 §, får pant tillgodogöras i den ordning som gäller för utmätt egendom."

3 kap.

Förevarande kapitel innehåller i 1 § en förteckning över förekommande exekutionstitlar. I de följande paragraferna i kapitlet ges vissa bestämmelser om hur verkställighet på grund av de olika exekutionstitlarna skall ske. Dessa paragrafer är inordnade under rubriker enligt den systematik som den inledande förteckningen använder. Genom denna lagstiftningsteknik blir regleringen i kapitlet utan tvivel överskådlig. Lagrådet vill dock förorda, att vissa ändringar, främst av systematisk art, görs i förslaget.

1 § I första stycket redovisas som exekutionstitlar under punkten 1 dom och under punkten 3 utslag och beslut i lagsökningsmål, bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum samt utslag och beslut i handräckningsmål. Enligt en bestämmelse i paragrafens andra stycke skall vad som gäller om dom, om ej annat föreskrivs, i tillämpliga delar gälla även domstols utslag eller beslut. Enligt lagrådets mening synes nu berörda regler lämpligen kunna ersättas av en föreskrift under punkten 1, vilken i förteckningen över exekutionstitlar anger "domstols dom, utslag eller beslut".

I 17 kap. 6 § RB föreskrivs, att stadfästelse av förlikning skall ske genom dom. I remissen föreslås emellertid att en sådan dom, i motsats till vad som skall gälla dom i allmänhet, inte skall vara exekutionstitel. I stället avses den genom domen stadfästa förlikningen skola läggas till grund för verkställighet. I överensstämmelse härmed tar 1 § första stycket 2 såsom exekutionstitel upp förlikning som är stadfäst av domstol. I detta avseende överensstämmer förslaget med vad som nu gäller enligt 45 § UL, där det föreskrivs att förlikning, som har blivit fastställd av domstol, skall verkställas i den ordning som är stadgad för lagakraftägande dom.

I sist angivna hänseende har ej innehållet i de föreslagna bestämmelserna, vilka i sak motsvarar lagberedningens förslag, närmare kommenterats i remissprotokollet eller i beredningens betänkande. Lagrådet anser sig emellertid böra ta upp frågan om det alltjämt föreligger tillräckliga skäl att vid exekution göra den angivna principiella åtskillnaden mellan dom, varigenom förlikning har stadfästs, och annan dom.

Lydelsen av 45 § UL är ej ändrad sedan UL:s tillkomst år 1877. Paragrafens innehåll återspeglar det synsätt som man vid den tiden hade på förlikning i rättegång. De processuella reglerna angående sådan förlikning utgick från att det var själva förlikningen som, när den fastställdes av rätten, blev exigibel. Ett uttryck härför var att rättens fastställelse inte betraktades som en dom i vanlig mening. Dessa processuella regler upphävdes emellertid i och med att RB trädde i kraft år 1948. De kom att ersättas av ett enda stadgande i RB, nämligen berörda bestämmelse i 17 kap. 6 §. Införandet av RB föranledde, att vissa bestämmelser i UL ändrades. Stadgandet i 45 § UL lämnades dock orubbat. Förarbetena till RB och gjorda följdändringar i annan lagstiftning utvisar ej i vad mån behovet av ändring i 45 § UL övervägdes i samband med rättegångsreformen. Följdlagstiftningen begränsades dock självfallet till vad som ansågs nödvändigt med hänsyn till de nya rättegångsreglerna. Några principiella ändringar i det exekutionsrättsliga systemet kom därvid ej att aktualiseras. Läget är ett annat när, som i detta lagstiftningsärende, en ny exekutionsrättslig lagstiftning skall tillskapas.

I fråga om dom, varigenom förlikning med stöd av 17 kap. 6 § RB har stadfästs, är övriga regler i RB angående dom tillämpliga. Sålunda gäller de allmänna föreskrifterna om fullföljd av talan. Möjligheten att begagna extraordinära rättsmedel står också till buds (jfr NJA 1974 s. 295). För domsbegreppet är i dag främmande, att en dom skulle sakna eller ha bara begränsad verkan i exekutivt hänseende. Väl har skilda uppfattningar kommit till uttryck i doktrin och praxis om hur långt rättskraften hos en dom, varigenom förlikning har stadfästs, sträcker sig. I ett avgörande av högsta domstolen har en lagakraftvunnen sådan dom ej ansetts utgöra hinder mot att talan om ogiltigförklaring av förlikningen tas upp till prövning (NJA 1975 s. 507). Att rättskraftsverkan inte är i allo densamma som för domar i allmänhet torde emellertid ej ge anledning till att dom varom här är fråga särbehandlas i exekutionsrättsligt avseende. Ej heller synes det föreligga andra omständigheter, som utgör tillräckliga skäl för en särbehandling som innebär att en dom frånkänns egenskapen av exekutionstitel.

Lagrådet förordar således att dom, varigenom förlikning har stadfästs, i det nya exekutionsrättsliga systemet jämställs med annan dom i det hänseendet att den såsom exekutionstitel kan läggas till grund för verkställighet. Den i 1 § första stycket upptagna punkten 2 torde således böra utgå. I redovisningen av exekutionstitlar under punkten 1 kommer därigenom

"dom" att innefatta alla slag av fullgörelsedomar. Det nu anförda leder också till att den föreslagna bestämmelsen i 12 § bör jämkas.

I 1 § andra stycket innehåller förslaget en bestämmelse om att godkänt strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot gäller som lagakraftägande dom. En föreskrift med detta innehåll finns emellertid redan i 48 kap. 3 § RB. I exekutionsrättsligt hänseende har denna föreskrift tydligen bl. a. den verkan att de godkända förelägganden skall, liksom domar, behandlas såsom exekutionstitlar. Det synes riktigast, att de också nämns i den föreslagna förteckningen över exekutionstitlar i 1 § första stycket. I denna förteckning bör därför, lämpligen i en ny punkt 2, tas upp "godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot". Den föreslagna bestämmelsen angående sådana förelägganden i paragrafens andra stycke bör därvid utgå.

En följd av de av lagrådet föreslagna ändringarna i 1 § första stycket, vilka alltså innebär att lydelsen under 1 och 2 ändras och att punkten 3 utgår, blir att punkterna 4–7 erhåller beteckningarna 3–6. Vidare utgår paragrafens andra stycke.

2 § I enlighet med vad lagrådet inledningsvis anfört bör här hänvisas till "särskilda föreskrifter". Såvitt lagrådet kan bedöma ger dock RF i detta fall ej utrymme för föreskrifter i annan form än lag.

3 § I gällande rätt finns inte någon bestämmelse som reglerar i vad mån dom, som endast delvis har vunnit laga kraft, får verkställas, och rättsläget på denna punkt är oklart. Förslaget torde innebära, att dom i ej överklagad del i princip skall få verkställas såsom lagakraftvunnen. Regeln härom i andra stycket är emellertid inte ovillkorlig. Enligt bestämmelsen skall sådan verkställighet få äga rum "när det kan ske".

Innebörden av detta villkor – som enligt ordalagen närmast tar sikte på att verkställighetshinder av faktisk art kan föreligga – är något oklar. Som motivering har endast anförts, att "när det kan ske" avser den situationen att "inte de olika delarna hör så nära samman att den ena delen inte i verkställighetshänseende kan skiljas från den andra". Ordalagen i lagtexten synes emellertid föra längre; lagtexten ger inte någon anvisning om vilka kriterier som skall vara avgörande vid prövningen huruvida partiell verkställighet kan ske. Enligt lagrådets mening bör huvudregeln vara, att dom som i viss del vunnit laga kraft skall i den delen – liksom dom som i sin helhet vunnit laga kraft – få verkställas utan villkor men att undantag från huvudregeln stadgas för den situation som lagberedningen haft för ögonen eller den då en partiell verkställighet skulle föregripa högre rätts prövning av den mot domen i övrigt fullföljda talan.

Självfallet kan det ibland erbjuda svårigheter att avgöra i vilken del en dom skall anses överklagad och därmed också huruvida den återstående delen kan anses vara lagakraftvunnen. Endast i den mån det med rimlig

grad av säkerhet kan fastställas att viss del av domen ej omfattas av den fullföljda talan, kan tydligen villkorslös verkställighet få äga rum. Det måste ankomma på verkställighetsmyndigheten att självständigt pröva om och i vad mån förutsättningar för verkställighet föreligger. Den omständigheten att motsvarande spörsmål samtidigt är föremål för domstols prövning kan inte få utgöra hinder mot att verkställighetsmyndigheten för sin del tar ställning i saken. En annan sak är, att myndigheten självfallet har att ta hänsyn till vad som i utsökningsmålet har blivit upplyst om resultatet av den prövning domstolen kan ha företagit.

I fråga om de fall då partsflerhet föreligger på den förlorande svarandesidan och endast en eller några, men inte alla, förlorande medparter har överklagat har föredragande statsrådet uttalat, att det överklagade avgörandet får verkställas som lagakraftvunnet mot förlorande part som inte har klagat. Lagrådet vill framhålla, att uttalandet självfallet inte kan avse de fall då det råder s. k. nödvändig processgemenskap mellan de förlorande medparterna (jfr 14 kap. 8 § andra stycket RB).

I andra stycket av den nu föreslagna paragrafen har tagits upp föreskrift av innebörd att i fall då en dom endast delvis har överklagats, den överprövande instansen kan förordna om inhibition av den verkställighet som har inletts eller kan komma att äga rum med stöd av verkställighetsreglerna i paragrafen. Denna inhibitionsbestämmelse har av lagberedningen motiverats med att "det finns en möjlighet att hela domen måste undanröjas i anledning av den talan som fullföljts". Ett sådant undanröjande av domen även i ej överklagad del torde kunna ifrågakomma endast när domvilla eller annat grovt rättegångsfel har förelupit vid underinstansen. Den föreslagna bestämmelsen har emellertid getts en utformning som lämnar utrymme för tvekan, huruvida avsikten varit att den även skall ge högre rätt möjlighet att inhibera en redan inledd verkställighet av den del av underinstansens avgörande som enligt överinstansens bedömning omfattas av den fullföljda talan och som denna instans följaktligen inte anser som lagakraftvunnen. En situation av detta slag kan uppkomma, om verkställighetsmyndigheten för sin del har tolkat fullföljdsinlagan mera restriktivt än överinstansen eller med andra ord har ansett underinstansens avgörande vara lagakraftvunnet och följaktligen ovillkorligt verkställbart även i någon del som överinstansen har ansett vara överklagad. I en sådan situation bör emellertid enligt lagrådets mening frågan huruvida verkställighetsmyndighetens bedömning är riktig eller inte prövas i den ordning som är föreskriven för överprövning av verkställighetsmyndighetens beslut i allmänhet. Under sådana förhållanden framstår det inte som behövligt eller ens lämpligt att öppna möjlighet för den domstol som överprövar själva exekutionstiteln att ingripa med inhibitionsbeslut. Den föreslagna inhibitionsbestämmelsen bör utformas så att den får den begränsade räckvidd som här har angetts.

Även om lagrådet sålunda med denna reservation inte har någon saklig erinran mot den föreslagna bestämmelsen, vill lagrådet ifrågasätta, om

stadgandet har sin plats i UB. Inhibitionsbestämmelser av detta slag utgör handlingsregler för domstolarna och riktar sig inte till verkställighetsmyndigheterna. Från den synpunkten ter det sig naturligare, att sådana bestämmelser tas upp i den processrättsliga lagstiftningen. Gällande lagstiftning uppvisar visserligen åtskilliga exempel på att inhibitionsbestämmelser har tagits upp i lagar utanför RB. Den nu aktuella regeln intar emellertid såtillvida en särställning att den i fråga om förutsättningarna för sin tillämpning direkt knyter an till de rent processrättsliga reglerna i 50 kap. 26 § RB (jfr 51 kap. 26 § och 55 kap. 15 § andra stycket RB). Den har på det sättet – men också sakligt sett – nära släktskap med inhibitionsbestämmelserna i 58 kap. 6 § tredje stycket och 59 kap. 3 § andra stycket RB.

På nu anförda skäl vill lagrådet förorda, att inhibitionsbestämmelsen i andra stycket av förevarande paragraf i förslaget får utgå. Lagrådet förutsätter härvid att inhibitionsfrågan i samband med följdändringarna till den nya balken regleras inom ramen för den processrättsliga lagstiftningen och i saklig överensstämmelse med vad som nu har föreslagits.

I konsekvens med den ståndpunkt lagrådet sålunda har intagit i denna fråga vill lagrådet förorda, att de i 11 § av förevarande kapitel av förslaget till UB upptagna inhibitionsbestämmelserna – vilka i sak motsvarar de nyss anmärkta stadgandena i RB – utgår.

Lagrådet föreslår, att 3 § får lyda:

"*Dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft.*

Har talan fullföljts endast mot viss del av dom, får domen i övrigt verkställas utan särskilda villkor i den mån ej högre rätts prövning med anledning av den fullföljda talan härigenom föregrips."

4–6 §§ Stadgandena i 4 § inleder det avsnitt av kapitlet som handlar om verkställighet av icke lagakraftvunna domar. Godtas lagrådets förslag att dom, varigenom förlikning har stadfästs, skall i verkställighetshänseende jämställas med annan dom, bör motsvarighet till regeln i förslagets 12 § – enligt vilken förlikning i princip skall verkställas såsom lagakraftägande dom – få sin plats före bestämmelserna om icke lagakraftvunna domar. Före dessa bestämmelser torde också böra upptas regeln i förslagets 10 § om att dom – ehuru ej lagakraftvunnen – kan verkställas som sådan på grund av lag eller domstols förordnande. Av systematiska skäl bör vidare bestämmelsen i 6 § 3 i förslaget brytas ut och sammanföras med bestämmelsen i förslagets 8 § samt återstående bestämmelser under 6 § och bestämmelserna i 5 § byta plats.

Lagrådet föreslår alltså, *att* motsvarighet till förslagets 12 § tas upp under 4 § och ges innehållet att dom, varigenom förlikning har stadfästs, får redan innan domen har vunnit laga kraft verkställas såsom lagakraftägande, om ej annat förordnas med anledning av talan mot domen eller

talan om ogiltigförklaring av förlikningen, *att* som 5 § tas upp bestämmelsen i förslagets 10 § *samt att* förslagets 4 §, 5 § samt 6 § 1 och 2 får beteckningarna 6, 8 resp. 7 §.

7—9 §§ Enligt 6 § 2 kan tredskodom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts den uteblivna parten, verkställas genast. Detsamma gäller för närvarande enligt 49 § 1 mom. UL. När denna princip infördes i lagstiftningen, anfördes motiv som gick ut på att det var alltför strängt mot den uteblivna parten att alltid tillåta verkställighet av tredskodom såsom lagakraftvunnen, varför sådan verkställighet ansågs kunna medges endast beträffande tredskodom som innefattade betalningsskyldighet (NJA II 1947 s. 181).

I 8 § ges en bestämmelse av innebörd att dom, i fall då högre rätt har förklarat talan mot domen förfallen, får verkställas genast. Bestämmelsen skall jämföras med gällande stadgande i 49 § 2 mom. UL, enligt vilket dom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts, i motsvarande fall kan verkställas.

En förklaring, att talan mot dom är förfallen, ges av högre rätt, om fullföljande part i tvistemål uteblir från rättegångstillfälle för huvudförhandling inför den högre rätten. Sådan förklaring innebär, att domen skall stå fast, om inte parten inom viss föreskriven tid ansöker om målets återupptagande. Uteblir parten ånyo, är hans rätt till målets återupptagande förfallen. De lagregler som här närmast är av intresse återfinns i 50 kap. 19 och 20 §§ samt 55 kap. 15 § RB. Reglerna om talans förfallande och rätt till målets återupptagande utgör en motsvarighet till stadgandena i RB om tredskodom i underrätt och återvinning med anledning av sådan dom. I fråga om verkställighet av den lägre rättens dom i de här avsedda fallen har samma grundsatser som beträffande tredskodom ansetts böra tillämpas. I överensstämmelse härmed medger gällande lag, att verkställighet av lägre rätts dom i dessa fall får ske bara då, såsom gäller för verkställighet av ej lagakraftvunnen tredskodom, domen innefattar betalningsskyldighet. De processuella reglerna rörande talans förfallande, liksom beträffande tredskodom, är i dag desamma som gällde när nuvarande verkställighetsregler antogs. Någon omständighet som föranleder att ett ändrat synsätt ändå bör anläggas i nu förevarande hänseenden har enligt lagrådets mening ej förekommit. I fråga om verkställighet av dom i fall då talan mot domen har förklarats förfallen finns det sålunda alltjämt fog att göra en begränsning till domar som ålägger betalningsskyldighet.

I enlighet med det anförda förordar lagrådet, att lydelsen av 8 § ändras så, att vad som där föreskrivs kommer att avse enbart dom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts. Godtas den nu föreslagna ändringen, blir det klart att, i fall då domen avser skyldighet att utge egendom, bestämmelsen i 7 § i förslaget skall tillämpas även i den situationen att talan mot domen har förklarats förfallen.

Beträffande 7 § i förslaget vill lagrådet slutligen framhålla, att uttrycket "viss lös egendom" i lagtexten torde ha använts främst för att utesluta domar som ålägger betalningsskyldighet. Uttrycket får däremot inte ges den innebörden att paragrafen ej skall tillämpas på domar om generiska prestationer.

Bestämmelsen i 9 § i förslaget avser visst slag av domar, varigenom förpliktelse att utge viss egendom har ålagts. Enligt den av lagrådet förordade ändringen av 8 § i förslaget kommer den paragrafen inte att gälla något slag av domar som innefattar sådan förpliktelse. Hänvisningen i 9 § till 8 § bör således utgå. Den kvarstående undantagsregeln i 9 § bör lämpligen samtidigt föras över till 7 § och där tas upp som en andra mening.

I systematiskt hänseende föreslår lagrådet, *att* 7 § i förslaget jämte den i enlighet med vad nyss sagts från 9 § i förslaget överförda bestämmelsen får beteckningen 10 § *samt att* 8 § jämte den därmed sammanförda bestämmelsen i förslagets 6 § 3 betecknas 9 §.

10—12 §§ Som framgår av vad tidigare anförts skall enligt lagrådet 10 § i förslaget betecknas 5 §, 11 § helt utgå och 12 § betecknas 4 §.

13 och 14 §§ Lagrådet förordar, *att* 13 och 14 §§ i det remitterade förslaget får beteckningarna 11 och 12 §§, *att* i en ny såsom 13 § betecknad paragraf stadgas att 3—10 §§ gäller i tillämpliga delar i fråga om verkställighet av annat utslag eller beslut än som avses i 11 och 12 §§ *samt att* 11—13 §§ i lagrådets förslag får rubriken "Utslag och beslut".

Vidare föreslår lagrådet *att* i en ny såsom 14 § betecknad paragraf föreskrivs, att godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot får verkställas såsom lagakraftägande dom *samt att* denna paragraf får rubriken "Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot".

15—17 §§ I exekutionsrättsligt hänseende jämställs skiljedom enligt gällande lag i princip med domstols lagakraftägande dom. Den vinnande parten kan omedelbart erhålla exekution. Han behöver inte ställa säkerhet för återbäring av vad han mottar. Den förlorande parten kan inte genom att nedsätta pengar eller ställa säkerhet avvärja exekution. I motsats till vad som gäller om domstols dom krävs dock enligt 46 § UL, där lagreglerna om verkställighet av skiljedom är upptagna, att exekutiv myndighet genom särskilt beslut, som kan överklagas, förordnar om verkställighet, innan några exekutiva åtgärder kan vidtas. Sådant förordnande får meddelas på vissa i lagen föreskrivna villkor. Detta innebär att viss prövning alltid sker, huruvida den åberopade skiljedomen kan godtas såsom sådan enligt skiljemannalagens bestämmelser. I några hänseenden företas denna prövning ex officio. Myndigheten skall sålunda tillse att skiljeavtalet ej innehåller förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen. Den skall också självmant beakta sådan omständighet som gör skiljedomen ogiltig enligt 20 §

skiljemannalagen. Däremot beaktas ogiltighetsgrund, som anges i 21 § samma lag, bara om den förlorande parten gör sannolikt att skiljedomen efter klander kan hävas på sådan grund. Tilläggas bör att en motsvarande prövning krävs i det fall att skiljeman söker verkställighet för att av part få ut sin ersättning för uppdraget.

Uppgiften att förordna om verkställighet av skiljedom ankommer enligt gällande lag på överexekutor. Lagen föreskriver att ansökan inte får bifallas utan att den mot vilken verkställighet söks har lämnats tillfälle att svara.

Även föreliggande lagförslag innebär, att skiljedom skall kunna verkställas såsom lagakraftägande dom. För verkställighet föreskrivs i sak samma villkor som nu gäller med avseende på skiljemannalagens bestämmelser. De föreslagna lagreglerna uppställer emellertid inte något krav på att det, för att verkställighet skall få ske, föreligger ett särskilt förordnande därom.

Att ändring nu görs i fråga om verkställighet av skiljedom sammanhänger med att överexekutorsinstitutionen avskaffas. Föreslagna ändringar överensstämmer i sak med lagberedningens förslag. Enligt förslaget skall fråga om verkställighet av skiljedom prövas av kronofogdemyndighet som första instans. Beredningen, som anser det ligga i sakens natur att kronofogdemyndigheten inte annat än i uppenbara fall kan medge verkställighet utan att svaranden blivit hörd, antyder att vissa anvisningar bör meddelas i administrativ ordning. Vidare uttalar beredningen – närmast som en rekommendation för tillämpningen – att kronofogdemyndigheten bör, när hinder föreligger mot verkställighet, meddela särskilt beslut härom, som kan överklagas.

Lagrådet biträder förslaget att de i gällande lag föreskrivna villkoren för verkställighet skall behållas i sak oförändrade. Lagrådet har inte något att erinra mot att den prövning av villkoren som för närvarande ankommer på överexekutor i fortsättningen anförtros kronofogdemyndigheten. Erforderliga regler rörande denna prövning bör emellertid, särskilt med hänsyn till att de avser att trygga enskilds rätt, liksom hittills vara givna i lag. De bör således tas upp i UB.

Reglerna torde i huvudsak böra utformas i enlighet med de riktlinjer för prövningen som lagberedningen har angett. På en punkt har emellertid beredningen tänkt sig en ordning som något avviker från den nu gällande. Under det att 46 § 1 mom. UL ställer upp som ett oeftergivligt villkor för bifall till en ansökan om verkställighet av skiljedom, att svaranden har beretts tillfälle att svara på ansökningen, skall enligt vad beredningen anfört kronofogdemyndigheten i "uppenbara fall" kunna medge verkställighet utan att svaranden har blivit hörd.

Eftersom emellertid kronofogdemyndighetens prövning av verkställighetsförutsättningarna enligt förslaget skall – i överensstämmelse med vad som nu gäller i fråga om överexekutors motsvarande prövning – avse bl. a. frågan huruvida det gjorts sannolikt att skiljedomen kan hävas enligt 21 §

skiljemannalagen, är det tydligt att det inte kan ifrågakomma att kronofogdemyndigheten bifaller en ansökan om verkställighet utan att svaranden haft tillfälle att yttra sig, bl. a. just i frågan om det föreligger omständighet som kan föranleda att skiljedomen hävs. Även enligt den nya lagstiftningen bör därför gälla såsom en ovillkorlig verkställighetsförutsättning att ansökningen har kommunicerats med svaranden.

Det anförda, som gäller skiljedomar enligt skiljemannalagen grundade på skiljeavtal, bör äga tillämpning också på sådana legala skiljedomar som med stöd av bestämmelser i lag har meddelats enligt skiljemannalagen. Villkoren för verkställighet av de båda slagen av skiljedomar enligt skiljemannalagen är i förslaget upptagna i 15 § resp. 16 § första stycket. Innehållet i dessa stadganden ger lagrådet endast anledning framhålla, att lydelsen av det sistnämnda stadgandet bör jämkas så att därav framgår att hänvisningen till 15 § ej innefattar punkten 1 i första stycket av den paragrafen.

Utöver skiljedomar som här har berörts finns det skiljedomar som har tillkommit enligt föreskrifter i annan lag än skiljemannalagen. I fråga om verkställighet av legala skiljedomar av detta slag ger förslaget en regel i 16 § andra stycket. För närvarande är dessa skiljedomar att hänföra under bestämmelsen i 46 § UL, vilken föreskriver att skiljedom, om den eljest enligt lag eller författning skall lända till efterrättelse, efter överexekutors förordnande verkställs som domstols lagakraftägande dom. Även i fråga om sådan skiljedom bör verkställighet enligt lagrådets mening alltjämt kunna ske först efter särskilt förordnande och föreskrift därom ges i lag. Det är emellertid skäl att överväga en annan lagteknisk lösning än den som har föreslagits beträffande övriga skiljedomar.

Längre tillbaka i tiden fanns regler av skiljedomsrättslig karaktär på åtskilliga håll i lagstiftningen. Allteftersom den allmänna skiljedomsrätten utvecklades genom ny lagstiftning kom de skiljedomsrättsliga särreglerna att bli allt färre. Under årtiondena före tillkomsten av gällande skiljemannalag förekom det ännu att bestämmelser, som föreskrev visst skiljeförfarande, togs in i lagar på vissa rättsområden. Under den tid som har gått sedan skiljemannalagen blev antagen har man i ny eller ändrad lagstiftning, då avsikten varit att skiljeförfarande skall leda till skiljedom som skall kunna bli föremål för verkställighet, i regel föreskrivit eller förutsatt att skiljemannalagen skall vinna tillämpning. Förut gällande olika särregler har under samma tid kommit att i allt väsentligt utmönstras ur lagstiftningen. Utvecklingen visar en klar strävan att göra skiljemannalagen allmänt tillämplig. För detta finns också starka skäl. Antalet nu gällande särbestämmelser torde vara mycket begränsat, och de torde komma att mönstras ut. Något stadgande om verkställighet av skiljedom meddelad enligt dessa bestämmelser torde därför ej böra tas upp i UB. Eftersom en omprövning av bestämmelserna inte kan beräknas ske redan innan UB träder i kraft, bör de verkställighetsregler som alltjämt behövs ingå i övergångslagstiftningen till balken.

I enlighet med vad sålunda har anförts vill lagrådet förorda, att 16 § andra stycket i förslaget får utgå. Vidare bör bestämmelsen i 17 § i förslaget sammanföras med de kompletterande bestämmelser som lagrådet har funnit böra föras in i UB. Dessa bestämmelser torde lämpligen böra tas upp i två paragrafer närmast efter 16 § i förslaget. Som följd av de av lagrådet förut föreslagna ändringarna i paragrafföljden i kapitlet kommer de fyra paragraferna under rubriken Skiljedom att få beteckningarna 15–18 §§. Lagrådet föreslår att inledningsorden i den nya 16 §, som motsvarar 16 § första stycket i förslaget, får lyda "Bestämmelserna i 15 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket tillämpas också . . .". De nya 17 och 18 §§ föreslås få följande lydelse:

"17 § Möter ej på grund av föreskrifterna i 15 eller 16 § hinder mot sökt verkställighet av skiljedom, skall kronofogdemyndigheten ge detta till känna genom särskilt beslut. Innan sådant beslut meddelas, skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig.

18 § Sedan beslut som avses i 17 § har meddelats, verkställs skiljedom såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas av domstol där talan mot skiljedomen är anhängig."

18 § I första stycket bör i förtydligande syfte orden "bidrag som tillkommer kommun för barns vård enligt barnavårdslagen (1960: 97)" bytas ut mot "bidrag som tillkommer kommun enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960: 97)".

Avsikten är uppenbarligen att verkställighet på grund av skriftlig förbindelse skall ske enligt vad som gäller om lagakraftägande dom. Detta bör komma till uttryck i lagtexten.

Förbehållet i slutet av första stycket för vad som kan följa av "särskilda föreskrifter" avser, enligt vad som framgår av motiven till stadgandet, bestämmelserna i 4 kap. 2 § samt 15 kap. 5 och 6 §§ av det remitterade förslaget. Enligt lagrådets förslag skall 4 kap. 2 § helt utgå. Lagrådet förordar, att förbehållet utformas så, att det tar direkt sikte på 15 kap. 5 och 6 §§.

Lagrådet föreslår, att första stycket i paragrafen, som med lagrådets tidigare ändringsförslag får beteckningen 19 §, ges lydelsen:

"Skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse angående underhållsbidrag, som har ingåtts enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller avser bidrag som tillkommer kommun enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960: 97), får verkställas såsom lagakraftägande dom, i den mån ej annat följer av 15 kap. 5 eller 6 §."

21 § Den i paragrafens första stycke upptagna regeln angående kvittning föranleder ej någon erinran i sak från lagrådets sida. Lagrådet finner det således befogat, att kvittning får ske bara när åberopad motfordran är fastställd genom exekutionstitel som får verkställas eller grundas på skul-

debrev eller annat skriftligt fordringsbevis. För att kvittning skall kunna komma i fråga i sådant fall måste självfallet krävas att förutsättningarna för kvittning över huvud taget är uppfyllda. Av remissprotokollet framgår att den föreslagna regeln också avser att föreskriva detta. Enligt lagrådets mening skulle denna innebörd komma till klarare uttryck, om den föreslagna lagtexten jämkas till att ange att "i övrigt förutsättningar" för kvittning föreligger.

Inte heller den i andra stycket av förevarande paragraf upptagna bestämmelsen om verkan av att svaranden gör gällande att annat förhållande som rör parternas mellanhavande – dvs. som hänför sig till det materiella rättsförhållandet mellan parterna – utgör hinder mot verkställighet föranleder någon saklig erinran från lagrådets sida.

I motiven till detta stadgande har emellertid föredragande statsrådet särskilt behandlat frågan huruvida kronofogdemyndigheten skall självmant eller endast efter invändning av svaranden beakta preskription enligt de allmänna preskriptionsreglerna såsom hinder mot verkställighet. Lagberedningen ansåg för sin del, att preskriptionsfrågan inte bör tas upp av kronofogdemyndigheten annat än efter invändning. Föredraganden däremot har intagit motsatt ståndpunkt. Enligt hans mening talar övervägande skäl för att kronofogdemyndigheten får självmant beakta den vanliga fordringspreskriptionen och avvisa begäran om verkställighet, om borgenären inte kan styrka att preskriptionsavbrott har skett. Föredragandens ståndpunkt torde innebära, att verkställighet för en preskriberad fordran skall vägras, även om gäldenären har gjort klart att han inte önskar göra preskriptionsinvändning. Svensk rätt intar den principiella ståndpunkten att i rättegång fordringspreskription beaktas endast om svaranden gjort invändning härom. Åsikten i det remitterade förslaget – att preskription skulle självmant beaktas av verkställighetsmyndigheten – skulle alltså innebära, att det med avseende på ett och samma rättsförhållande skulle tillämpas olika regler, en vid förfarandet inför domstol och en annan vid förfarandet inför kronofogdemyndigheten. En sådan ordning bör enligt lagrådets mening undvikas.

Föredraganden har som avgörande argument för sin ståndpunkt anfört, att det inte "finns någon anledning för kronofogdemyndigheten att medverka vid indrivningen av preskriberade fordringar om det kan undvikas". Detta argument saknar tydligen självständig bärkraft, så länge den grundsatsen upprätthålls att preskription i rättegång beaktas endast efter invändning. Argumentet kan ju lika väl åberopas mot att domstol skall medverka till att genom en fullgörelsedom ge rättsordningens sanktion åt ett preskriberat fordringsanspråk.

På nu anförda skäl anser lagrådet, att preskription enligt de allmänna reglerna om tioårspreskription bör beaktas såsom hinder mot verkställighet endast efter invändning från svarandens sida.

Den i remissprotokollet intagna ståndpunkten har inte återspeglats i den

föreslagna lagtexten, som är likalydande med den text lagberedningen från motsatt utgångspunkt föreslog och som också synes vara väl förenlig med den ståndpunkt i den aktuella frågan som beredningen och lagrådet företräder. Lagrådet har därför inte funnit anledning att förorda någon ändrad lydelse av lagtexten.

Med det hittills sagda har lagrådet inte tagit ställning till frågan, i vad mån kronofogdemyndigheten bör verka för att det bringas klarhet i preskriptionsfrågan. Föredragandens ståndpunkt synes vara, att verkställighetsmyndigheten bör självmant söka få frågan utredd och i det hänseendet bör vara mer aktiv än vad som anses förenligt med förhandlingsprincipen i dispositiva rättegångsmål. Det finns enligt lagrådet goda skäl för den ståndpunkten, och lagrådet kan i allt väsentligt instämma i de synpunkter som föredraganden har anfört.

Bestämmelsen i paragrafens fjärde stycke föranleder lagrådet att framhålla, att kronofogdemyndighetens beslut med anledning av invändning som avses i paragrafen kan överklagas (jfr 18 kap.).

Enligt lagrådets förslag får förevarande paragraf beteckningen 22 §.

22 § Enligt den inledande bestämmelsen i denna paragraf skall sökt verkställighet omedelbart inställas, när exekutionstitel upphävs. Paragrafen innehåller därjämte föreskrifter om återgång av redan vidtagna åtgärder.

Innehållet i paragrafen överensstämmer i sak med bestämmelser som har föreslagits av lagberedningen. Beredningen framhåller i sina motiv, att bestämmelserna avses vara direkt tillämpliga på alla slag av exekutionstitlar. Enligt beredningen inbegriper paragrafen alltså förvaltningsmyndighets beslut, skiljedom, förbindelse och annan exekutionstitel som efter klandertalan upphävs av domstol. Beredningen uttalar vidare bl. a., att bestämmelserna avser inte bara sådana fall då domstols eller annan myndighets avgörande upphävs efter överklagande i ordinär väg utan också fall då avgörande upphävs efter anlitande av särskilt rättsmedel. Vad som i förslaget sägs om upphävande av exekutionstitel gäller, fortsätter beredningen, även partiell ändring, och i sådant fall skall verkställighetens inställande och återgång anpassas till ändringens omfattning.

Begreppet "upphäva" avses alltså här ha en vidsträckt betydelse. Åtskilliga fall låter sig utan svårighet inordnas härunder. Hit hör exempelvis det fallet att en dom undanröjs antingen av en överinstans, utan att denna har ingått på prövning i sak, eller i extraordinär väg. Innebörden av begreppet synes dock med hänsyn till de gjorda motivuttalandena oklar. Dessa uttalanden skall tydligen tolkas så att en underrättsdom, när den har blivit fastställd av en överinstans, inte skall anses upphävd. Vid partiell ändring av underrättsdomen skulle detta inte heller vara fallet till den del den har fastställts. Ett sådant synsätt tar emellertid inte hänsyn till att överinstansen, när den omprövat målet i sak, ersätter underrättens dom

med en ny dom i målet. Detta gäller vare sig överinstansen i sin dom förklarar sig fastställa, ändra eller upphäva underrättens dom. En fastställelse av underrättens dom – eller domslut – får den verkan att den genom domen ålagda förpliktelsen står fast. Genom ändring av domen kan förpliktelsen ha begränsats. När domen upphävs, upphör förpliktelsen. Den nya domen träder emellertid i samtliga fall i stället för underrättsdomen. Rättsförhållandet mellan parterna regleras – även till den del den nya domen hämtar sitt innehåll från underrättsdomen – på grundval av den nya domen. Sådan rättsverkan tilläggs den fullt ut först när den har vunnit laga kraft. Det är emellertid tydligt, att verkan i exekutionsrättsligt hänseende avses skola inträda genast.

Lagrådet kan inte finna annat än att en underrättsdom, när den såsom exekutionstitel enligt det sagda ersätts av en dom meddelad av överinstans, blir att betrakta som upphävd. I detta sammanhang bör också en exekutionstitel av annat slag uppmärksammas, nämligen förbindelse angående underhållsbidrag. När underhållsskyldigheten enligt en sådan förbindelse ändras genom att en ny förbindelse upprättas, kan detta göras så att den nya förbindelsen kommer att ersätta den äldre förbindelsen, vilken därigenom "upphävs".

Gällande förfaranderegler i UL synes vara utformade med sikte på att det är en viss ålagd förpliktelse som skall exekveras. I den mån samma förpliktelse står kvar, ehuru exekutionstiteln kommit att ersättas av annan, fortsätter förfarandet. Någon regel som direkt föreskriver detta finns ej i UL. Ett uttryck för angivna princip anses vara stadgandet i 50 § UL vilket, för det fall att verkställighet sker på grundval av dom, ger föreskrifter angående återgång av verkställigheten, när domen "ändras eller upphävs".

Lagberedningens motivuttalanden ger vid handen, att omnämnda princip för det exekutiva förfarandet nu ej avses skola överges. Meningen är således uppenbarligen att, i den mån samma förpliktelse står kvar, redan vidtagna åtgärder skall bestå och förfarandet fortsätta, ehuru ny exekutionstitel utgör grund för verkställigheten. Enligt lagrådets mening bör bestämmelserna i förevarande paragraf utformas så att detta klargörs. Det kan emellertid vara lämpligt att, såsom har skett i förslaget, därvid knyta an till fall då exekutionstitel upphävs. Lagrådet förutsätter att "upphäva", när det gäller dom, här tilläggs den innebörd som enligt det anförda anses följa av den rättsliga karaktären hos dom i fullföljda rättegångsmål.

I enlighet med det anförda föreslår lagrådet, att i förevarande paragraf tas in en bestämmelse, lämpligen i ett nytt inledande stycke, av följande lydelse: "Upphävs exekutionstitel och ersätts den av ny exekutionstitel, som ålägger samma förpliktelse eller föreskriver samma säkerhetsåtgärd, får sökt verkställighet fortsätta på grund av den nya exekutionstiteln." Vidare bör första meningen i första stycket av paragrafen, vilket som följd av det nu anförda blir paragrafens andra stycke, jämkas till att lyda:

"Upphävs exekutionstitel i annat fall, skall verkställigheten omedelbart inställas."

Lagrådet förordar slutligen, att andra stycket av paragrafen, vilket som följd av lagrådets nu föreslagna ändringar blir paragrafens tredje stycke, jämkas i enlighet med vad lagrådet har anfört därom under 2 kap. 26 §.

Enligt lagrådets förslag får förevarande paragraf beteckningen 23 §.

23 § Enligt 22 § första stycket gäller principen att, om exekutionstitel upphävs, sökt verkställighet omedelbart skall inställas. I detta hänseende överensstämmer förslaget med vad som nu gäller enligt 50 § UL. Av detta lagrum i UL följer vidare att, om exekutionstitel upphävs, redan vidtagen verkställighetsåtgärd genast skall gå åter. I den delen innebär förslaget till UB vissa betydelsefulla ändringar. I samband med att exekutionstiteln hävs skall det sålunda enligt 22 § kunna förordnas att med återgång skall anstå. Och i mål om utmätning eller införsel skall vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande gå åter, förrän det avgörande varigenom exekutionstiteln har upphävts äger laga kraft.

Lagrådet har ej funnit anledning till erinran i sak mot vad sålunda har föreslagits. Enligt 23 § första stycket skall emellertid 22 § ej gälla i allmänt mål, och verkan av att exekutionstitel i sådant mål upphävs kommer alltså inte att regleras i UB. I remissprotokollet uttalas, att beträffande skatt som anges i 1 § uppbördslagen gäller 87 § nämnda lag, samt tilläggs, att principen är att utmätning och andra åtgärder fortgår som vanligt "så länge beslutet om skatten är föremål för prövning". Detta uttalande kan tolkas på det sättet att, när exekutionstitel upphävs, verkställighetsåtgärderna likväl skall fortsätta ända fram till dess frågan om den betalningsskyldighet som den upphävda exekutionstiteln avser har blivit slutligt avgjord. Så torde det dock inte förhålla sig. Innebörden av uppbördssystemet är, att ogulden debiterad skatt skall avkortas i den mån skattskyldig har vunnit befrielse från honom påförd taxering eller debitering, och att avkortning skall äga rum oavsett att beslutet om befrielse ej har vunnit laga kraft (65 och 87 §§ uppbördslagen). Så snart avkortning har skett skall verkställighet, som har inletts på grund av det upphävda debiteringsbeslutet, dvs. exekutionstiteln, inställas och redan vidtagen verkställighetsåtgärd gå åter. (Jfr SOU 1965: 23 s. 144–147 och 150 samt prop. 1967: 130 s. 126).

Enligt gällande rätt är alltså läget i allt väsentligt detsamma för skatter och allmänna avgifter som för enskilda fordringar. Som nämnts skall däremot de föreslagna nya reglerna om verkan av att exekutionstitel hävs ej gälla i allmänt mål. Uttalanden i remissprotokollet ger närmast intryck av att avsikten är att det nuvarande systemet i fråga om skatter och avgifter ej skall på någon väsentlig punkt omprövas med anledning av den nya exekutionslagstiftningen. Emellertid redovisas inte några överväganden huruvida de nya reglerna om verkan av att exekutionstitel upphävs sakligt sett bör gälla i allmänna mål eller inte. Följaktligen redovisas

inte heller hur sådana regler skulle låta sig infogas i en lagstiftning utanför UB. Tänkbart är emellertid att hithörande frågor är avsedda att tas upp till närmare prövning i samband med följdlagstiftningen till UB. Såvitt lagrådet nu kan bedöma saknas anledning att inte också framdeles låta en och samma ordning gälla i enskilda och allmänna mål. I avsaknad av erforderligt utredningsunderlag finner lagrådet det likväl vanskligt att ta en bestämd ståndpunkt. Därmed är också sagt, att lagrådet inte kan vare sig tillstyrka förslaget att de i 22 § upptagna reglerna ej skall gälla i allmänt mål eller föreslå att de skall gälla även i sådant mål.

24 § I 1 § av detta kapitel anges de inhemska exekutionstitlar som kan komma i fråga för verkställighet. Förteckningen är avsedd att vara uttömmande. Bestämmelserna i förevarande paragraf, enligt vilka verkställighet kan äga rum med stöd av saköreslängd, restlängd eller annan liknande handling, torde inte innebära att sådan handling skall betraktas som en exekutionstitel vid sidan av de i 1 § nämnda. Meningen med bestämmelserna torde vara att sådan handling – som ju endast utgör en sammanställning av ett antal exekutionstitlar – skall, om anledning till annat ej förekommer, betraktas som bevis om exekutionstitlarnas innehåll men att det, vid bristande överensstämmelse mellan sammanställningen och själva exekutionstiteln, är den senare som äger vitsord. En bestämmelse av denna innebörd är närmast av administrativ karaktär och bör därför få sin plats i verkställighetsföreskrifter till balken. Bestämmelsen bör utformas så att dess begränsade innebörd framgår. Bestämmelsen kan förslagsvis ges innehållet att, om exekutionstitel i allmänt mål har upptagits i saköreslängd, restlängd eller annan liknande handling, denna får godtas såsom bevis för exekutionstitelns innehåll, om ej annat visas.

Med hänsyn till de förhållandevis omfattande ändringar i kapitlets uppbyggnad som lagrådet har föreslagit redovisas här kapitlet i dess helhet i den lydelse lagrådet förordar; 24 § (23 § i det remitterade förslaget) har därvid återgivits i enlighet med förslaget, ehuru lagrådet såsom tidigare anförts ej tagit ställning till lagrummet i vad detta undantar 23 § (22 §) från tillämpning i allmänt mål. Lagtexten innefattar även vissa redaktionella jämkningar som inte har särskilt berörts i det föregående.

3 kap. Exekutionstitlar

Inledande bestämmelser

1 § Verkställighet får under de förutsättningar som anges i detta kapitel äga rum på grund av följande exekutionstitlar:

1. domstols dom, utslag eller beslut,
2. godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot,
3. skiljedom,

4. förbindelse angående underhållsbidrag,

5. förvaltningsmyndighets beslut som enligt särskild föreskrift får verkställas,

6. handling som enligt särskild föreskrift får läggas till grund för verkställighet.

2 § I vad mån verkställighet på grund av utländsk exekutionstitel får äga rum här i riket framgår av särskilda föreskrifter.

Dom

3 § Dom får verkställas utan särskilda villkor, när den har vunnit laga kraft.

Har talan fullföljts endast mot viss del av dom, får domen i övrigt verkställas utan särskilda villkor i den mån ej högre rätts prövning av den fullföljda talan härigenom föregrips.

4 § Dom, varigenom förlikning har stadfästs, får redan innan den har vunnit laga kraft verkställas såsom lagakraftägande, om ej annat förordnas med anledning av talan mot domen eller talan om ogiltigförklaring av förlikningen.

5 § Dom, som enligt annan lag eller enligt förordnande av domstolen får verkställas innan den har vunnit laga kraft, verkställs såsom lagakraftägande, om ej annat följer av lagen eller förordnandet.

6 § Dom, som ej kan verkställas enligt 3–5 §§, får verkställas i fall och under villkor som anges i 7–10 §§.

Om hinder mot att utmätt egendom säljs eller influtna medel betalas ut finns bestämmelser i 8 kap. 4 §, 13 kap. 14 § och 15 kap. 22 §.

7 § Verkställighet får genast ske av

1. dom i växelmål eller checkmål,

2. tredskodom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts den uteblivna parten, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning.

8 § Annan dom varigenom betalningsskyldighet har ålagts än som avses i 7 § får verkställas genast, om ej gäldenären hos kronofogdemyndighet

nedsätter pengar till belopp som svarar mot betalningsskyldigheten den dag nedsättningen sker jämte förrättningskostnader eller

som pant ställer ett motsvarande tillgodohavande hos bank jämte den ränta som belöper på tillgodohavandet för tiden därefter eller

när domen har meddelats av underrätt ställer annan säkerhet för betalningsskyldigheten jämte förrättningskostnader.

Fullgör gäldenären vad som nu har sagts först sedan åtgärd har vidtagits för verkställighet av domen, skall åtgärden gå åter, om det kan ske.

9 § Har högre rätt förklarat talan mot dom, varigenom betalningsskyldighet har ålagts, förfallen, får domen verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av ansökan om målets återupptagande.

Har hovrätt vägrat part prövningstillstånd med anledning av talan mot tingsrätts dom, varigenom betalningsskyldighet ålagts parten i mål som har handlagts enligt lagen (1974: 8) om rättegången i tvistemål om mindre värden, får domen verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan mot hovrättens beslut.

10 § Dom, varigenom någon har förpliktats att utge viss lös egendom, får verkställas genast, om säkerhet ställs för återbäring av egendomen jämte avkastning. Detta gäller dock ej, om förpliktelsen har ålagts såsom särskild rättsverkan av brott.

Utslag och beslut

11 § Utslag eller beslut i lagsökningsmål, varigenom betalningsskyldighet har ålagts, får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. Annat utslag eller beslut i lagsökningsmål får verkställas såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

Bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej gäldenären har sökt återvinning. Har återvinning sökts, tillämpas vad som enligt 8 § gäller om verkställighet av underrätts dom, om ej domstolen förordnar att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

12 § Utslag eller beslut i mål enligt handräckningslagen (1981: 000) verkställs såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär. I fråga om betalningsskyldighet gäller dock att utslaget eller beslutet får verkställas genast, om ej annat förordnas med anledning av talan om återvinning eller besvär.

13 § I fråga om verkställighet av annat utslag eller beslut än som avses i 11 och 12 §§ gäller i tillämpliga delar 3–10 §§.

Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

14 § Godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot får verkställas såsom lagakraftägande dom.

Skiljedom

15 § Skiljedom som grundas på skiljeavtal får verkställas, om

1. skiljeavtalet ej innehåller förbehåll om rätt för part att klandra domen,

2. omständighet ej föreligger som gör domen ogiltig, även om talan ej förs mot domen, och

3. det ej görs sannolikt att domen kan hävas enligt 21 § lagen (1929: 145) om skiljemän.

I fråga om ersättning till skiljeman får skiljedomen verkställas, om tiden för parts talan mot domen i denna del har gått till ända utan att sådan talan har väckts och det ej föreligger omständighet som avses i första stycket 2.

16 § Bestämmelserna i 15 § första stycket 2 och 3 samt andra stycket tillämpas också på skiljedom som, utan att skiljeavtal föreligger, med stöd av lag har meddelats enligt lagen (1929: 145) om skiljemän.

17 § Möter ej på grund av bestämmelserna i 15 eller 16 § hinder mot sökt verkställighet av skiljedom, skall kronofogdemyndigheten ge detta till känna genom särskilt beslut. Innan sådant beslut meddelas, skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig.

18 § Sedan beslut som avses i 17 § har meddelats, verkställs skiljedom såsom lagakraftägande dom, om ej annat förordnas av domstol där talan mot skiljedomen är anhängig.

Förbindelse angående underhållsbidrag

19 § Skriftlig, av två personer bevittnad förbindelse angående underhållsbidrag, som har ingåtts enligt giftermålsbalken eller föräldrabalken eller avser bidrag som tillkommer kommun enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen (1960: 97), får verkställas såsom lagakraftägande dom, i den mån ej annat följer av 15 kap. 5 eller 6 §.

Har talan rörande förbindelsen väckts vid domstol, kan denna förordna att verkställighet ej får äga rum tills vidare.

Annan exekutionstitel

20 § I fråga om verkställighet av förvaltningsmyndighets beslut tillämpas vad som gäller om dom, om ej annat är särskilt föreskrivet. Innan saken har blivit slutligt prövad, räknas beslutet som underrätts dom.

21 § I fråga om verkställighet på grund av handling som avses i 1 § 6 gäller vad som är särskilt föreskrivet.

Invändningar mot verkställighet

22 § Visar svaranden att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse som ansökningen om verkställighet avser, får verkställighet ej äga rum. Detsamma gäller om svaranden till kvittning åberopar fordran, som har fastställts genom exekutionstitel vilken får verkställas eller som grundas på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, och i övrigt förutsättningar för kvittning föreligger.

Gör svaranden gällande att annat förhållande som rör parternas mellan-

havande utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen ej lämnas utan avseende, får verkställighet ej heller äga rum.

Föreligger fall som avses i första eller andra stycket och har åtgärd för verkställighet redan vidtagits i målet, skall åtgärden gå åter, om det kan ske.

Kronofogdemyndighetens beslut med anledning av invändning som avses i första eller andra stycket hindrar ej att saken prövas i rättegång.

Upphävande av exekutionstitel

23 § Upphävs exekutionstitel och ersätts den av ny exekutionstitel, som ålägger samma förpliktelse eller föreskriver samma säkerhetsåtgärd, får sökt verkställighet fortsätta på grund av den nya exekutionstiteln.

Upphävs exekutionstitel i annat fall, skall verkställigheten omedelbart inställas. Redan vidtagen åtgärd för verkställighet skall såvitt möjligt gå åter. Sådan återgång skall ske genast, om ej annat har förordnats. I mål om utmätning eller införsel skall dock vidtagen åtgärd ej utan särskilt förordnande gå åter förrän det avgörande, varigenom exekutionstiteln har upphävts, har vunnit laga kraft.

När återgång skall ske, skall kronofogdemyndigheten i mål om utmätning eller införsel på begäran utsöka vad borgenären skall betala tillbaka, varvid ställd säkerhet får tagas i anspråk, och i annat mål på begäran återställa besittning eller annat förhållande som har rubbats.

I fall som avses i andra stycket är sökanden även skyldig att ersätta skada som svaranden har lidit genom verkställigheten.

Särskilda bestämmelser beträffande allmänna mål

24 § Bestämmelserna i 3–13, 15–21 och 23 §§ gäller ej i allmänt mål.

Dom eller beslut, varigenom någon har dömts att utge böter eller vite eller har ålagts sådan särskild rättsverkan av brott som innefattar betalningsskyldighet, får ej verkställas förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft. Annan exekutionstitel i allmänt mål får verkställas innan den har vunnit laga kraft, om det är särskilt föreskrivet.

Exekutionstitel i allmänt mål verkställs såsom lagakraftägande dom.

4 kap.

1 § Denna paragraf bör jämkas redaktionellt och ges följande lydelse:

"Utmätning får äga rum på grund av exekutionstitel som ålägger betalningsskyldighet. Utmätning får också ske för fordran eller kostnad som kronofogdemyndigheten får utsöka enligt särskild bestämmelse i denna balk."

2 § Möjlighet att göra utmätning för sådant underhållsbidrag enligt GB eller FB som grundas på skriftligt avtal infördes år 1963 i 54 a § 1 mom.

UL. Därvid undantogs dock vissa avtal om underhållsbidrag enligt 5 kap. 5 § GB. Skälet härtill var att man befarade, att makar som inte levde åtskilda skulle tillskapa skenfordringar och söka verkställighet för att skydda någondera makens egendom mot utmätning för utomståendes fordringar.

I samband med tillkomsten av nya InfL upptogs frågan om skäl kunde föreligga att även begränsa möjligheten att få införsel för underhållsbidrag. I InfL infördes en regel, enligt vilken familjerättsligt underhållsbidrag, vare sig det grundas på dom eller avtal, under vissa förutsättningar kan jämkas när införsel – numera även löneutmätning – samtidigt skall ske för annan fordran.

Förevarande paragraf av förslaget innehåller en regel som i sak överensstämmer med 54 a § 1 mom. UL. Därjämte föreslås genom en bestämmelse i 11 § andra stycket, att samma jämkningsmöjlighet som finns vid införsel skall gälla också vid utmätning. Förslaget innebär alltså, att det vid utmätning skall finnas dels en undantagsregel, som i vissa fall av underhållsskyldighet makar emellan uppställer ett absolut hinder mot utmätning, dels en jämkningsregel för familjerättsliga underhållsbidrag över huvud, medan det vid införsel skall finnas endast en sådan jämkningsregel. Denna skillnad finner lagrådet knappast motiverad. Enligt lagrådets mening är det även vid utmätning tillfyllest för att undvika stötande resultat vid konkurrens mellan underhållsfordran och annan fordran med en regel, som lämnar möjlighet till jämkning av underhållsfordringen. I och för sig måste det också vara en fördel att det villkorslösa förbudet mot utmätning utgår. Det kan nämligen inte bortses från att det i vissa fall kan vara befogat att utmätning får ske på grund av underhållsförbindelse, trots att makarna varken under den tid bidraget avser eller vid utmätningen levde åtskilda. Som exempel kan nämnas, att makar nödgas leva samman under betänketid och har reglerat frågan om familjens underhåll för denna tid genom avtal.

Under hänvisning till det sagda föreslår lagrådet, att 2 § i förslaget utgår.

3 § Förutom 5 kap. kan exempelvis 15 kap. 17 § tredje stycket i balken innebära undantag från huvudregeln att all gäldenärens egendom får tas i anspråk genom utmätning. Sistnämnda undantag torde ej inrymmas under uttrycket "särskild föreskrift", om detta i enlighet med vad lagrådet tidigare har förordat förbehålls föreskrift vid sidan om balken. Lagrådet föreslår, att första stycket får lyda: "Genom utmätning får tagas i anspråk egendom som ej är undantagen på grund av bestämmelse i denna balk eller på grund av särskild föreskrift."

4–7 §§ I andra stycket av 4 § föreskrivs vissa undantag från den huvudregel av generell natur rörande utmätningsordningen som har tagits upp i paragrafens första stycke. Även om bestämmelserna i de närmast följande

paragraferna delvis är av annan karaktär och har en annan räckvidd, kommer också dessa bestämmelser praktiskt sett att innefatta undantag i vissa fall från den angivna huvudregeln. Med hänsyn härtill synes det från systematisk synpunkt lämpligast, att 4 § andra stycket i förslaget bryts ut till en särskild paragraf. Härmed vinns för övrigt den lagtekniska fördelen att lagrådets förslag att 2 § i kapitlet får utgå inte behöver föranleda omnumrering av andra paragrafer i kapitlet än 3 och 4 §§. Med lagrådets förslag kommer 3 § i förslaget att betecknas 2 §, 4 § första stycket 3 § och den nya paragraf, som i sak skall motsvara 4 § andra stycket, 4 §. I samband med en sådan omgruppering av bestämmelserna bör i den nya 3 § göras en hänvisning till undantagsreglerna i 4–7 §§.

8 § I denna paragraf ges bestämmelser om kronofogdemyndigheternas lokala kompetens i mål om utmätning. Bestämmelserna motsvarar föreskrifterna i 56 § UL, vilka fick sin nu gällande lydelse år 1963 genom lagstiftning på grundval av förslag av lagberedningen.

I ett hänseende avviker de föreslagna reglerna formellt från de nu gällande på ett sätt som kan ge anledning till tvekan om de nya reglernas sakliga innebörd. Enligt 56 § 2 mom. andra meningen UL får utmätning av "fordran i penningar" sökas där den förpliktade är, även om fordringen skall anses finnas på annan ort. I den häremot svarande bestämmelsen i andra stycket tredje meningen av förevarande paragraf i förslaget talas endast om utmätning av "fordran". Borttagandet av den precisering som ligger i orden "i penningar" i nu gällande lag har inte kommenterats av vare sig lagberedningen eller föredragande statsrådet under förarbetena till UB. Någon saklig ändring torde sålunda inte vara åsyftad.

För den händelse den ifrågavarande behörighetsregeln anses alltjämt böra begränsas till att avse penningfordringar – en fråga som lagrådet behandlar närmare i det följande – bör detta komma till uttryck i lagtexten. Ett förtydligande på denna punkt är påkallat inte minst till undvikande av motsatsslut vid jämförelse med annan lagstiftning, exempelvis 1975 års räntelag.

En mer betydelsefull fråga är emellertid om det är sakligt berättigat att begränsa den aktuella behörighetsregeln till att gälla endast vid utmätning av penningfordringar. I det betänkande från år 1961 som låg till grund för 1963 års lagstiftning i ämnet uttalade lagberedningen, att skäl kunde anföras för att utsträcka behörighetsregeln till att gälla fordringar och rättigheter i allmänhet. Enligt beredningen var det emellertid beträffande penningfordringar som behovet av en bestämmelse av detta slag hade gjort sig praktiskt kännbart, och konsekvenserna i fråga om andra fordringar och rättigheter var enligt beredningen svåröverskådliga. Beredningen ansåg det emellertid tänkbart, att man vid den allmänna reformen av utsökningsrätten kunde finna det lämpligt att låta denna alternativa kompetensregel gälla fordringar och rättigheter av alla slag. Lagberedningen återkom emel-

lertid inte till denna tanke under sitt fortsatta arbete på utsökningsrättens reformering, och frågan har inte heller berörts i något senare skede av förarbetena till UB.

De skäl som lagberedningen år 1961 anförde mot en utvidgning av behörighetsregeln till att gälla fordringar och rättigheter i allmänhet är enligt lagrådets mening knappast övertygande. Även om en behörighetsregel av detta slag får sin största praktiska betydelse vid utmätning av penningfordringar, kan man inte bortse från att också fordringar och rättigheter av annat slag är vanligt förekommande i det moderna samhället och kan utgöra betydande förmögenhetstillgångar vilka kan tjäna som utmätningsobjekt. Som exempel kan nämnas bostadsrätter, vissa immaterialrättigheter och på avtal grundade rättigheter, exempelvis att utfå viss egendom.

Även om konsekvenserna av en utvidgning av kompetensregeln till att gälla fordringar och rättigheter i allmänhet inte kan helt överblickas, har lagrådet svårt att föreställa sig att problemen blir särskilt komplicerade. Det kan allmänt sett inte antas vara svårare att identifiera sekundogäldenären och avgöra var denne finns när det gäller en rättighet av här åsyftat slag än när utmätningsobjektet är en penningfordran. Möjligen kan det ibland erbjuda svårigheter att avgöra var en sådan rättighet skall anses finnas, men den frågan måste kronofogdemyndigheten besvara oberoende av hur den nu aktuella behörighetsregeln utformas. En regel som tillåter utmätning av en rättighet där den förpliktade finns torde i själva verket många gånger göra det obehövligt att avgöra spörsmålet om själva rättighetens lokalisering (jfr högsta domstolens utslag den 10 mars 1980 nr UÖ 431). Både när det gäller att göra nödvändig utredning rörande en rättighets innehåll och under själva förfarandet synes det vara en fördel att ha en lokal anknytning till den ort där sekundogäldenären finns. I fall då utmätningsgäldenären och sekundogäldenären finns på inbördes avlägsna orter kan det ofta vara förenat med olägenheter och kostnader att tvingas genomföra utmätningen på den ort där utmätningsgäldenären och/eller rättigheten finns i stället för på den ort där sekundogäldenären är.

Under hänvisning till det anförda vill lagrådet förorda, att regeln om behörighet för den kronofogdemyndighet inom vars distrikt sekundogäldenären finns att företa utmätning av fordran utvidgas till att gälla fordringar och rättigheter i allmänhet. Lagtekniskt synes detta kunna åstadkommas genom att lagregeln får avse "fordran eller annan rättighet" (jfr 4 kap. 22 § i förslaget).

Till frågan om behörig kronofogdemyndighet i mål om löneutmätning återkommer lagrådet vid 7 kap.

11 § Enligt 58 § UL gäller, att om två eller flera utmätningsansökningar på en gång är anhängiga hos samma verkställighetsmyndighet, utmätning skall verkställas på en gång för samtliga fordringar, om det kan ske utan att någon borgenär uppehålls i sin rätt på grund av hinder, som kan föreligga

mot att annan borgenärs fordran uttas. Bestämmelsen måste anses innebära, att oavsett beskaffenheten av det hinder som föreligger mot uttagande av någon av exekutionsfordringarna, detta hinder inte får medföra uppskov med handläggningen av annat utmätningsärende. Att bestämmelsen har denna innebörd bestyrks av lagmotiven.

Första stycket av nu förevarande paragraf i förslaget stadgar, att när flera ansökningar är anhängiga, utmätning för fordringarna skall ske samtidigt, om inte utmätning för någon av fordringarna därigenom fördröjs oskäligt. Anledningen till denna ändring i vad som gäller nu har inte direkt motiverats, och innebörden av den nya regeln framgår ej heller klart av motiven. Föredragande statsrådet uttalar, att frågan huruvida en ansökan bör medföra att utmätning för annan sökandes fordran skjuts upp får avgöras efter vad som kan anses skäligt av hänsyn till sist nämnda sökande, samt tillägger, att ett kortare uppskov ofta inte bör anses oskäligt. Avslutningsvis nämner föredraganden, att vid bedömningen naturligen får beaktas en rad olika omständigheter, såsom risken för att gäldenären skaffar undan egendom och gäldenärens ekonomiska läge i allmänhet. Däremot sägs i motiven ingenting som tyder på att de konsekvenser i förmånsrättshänseende som ett uppskov med utmätning för med sig skall tas i betraktande vid skälighetsprövningen; denna skall – såvitt av motiven kan utläsas – ta sikte på de olägenheter som själva fördröjningen av ärendets avgörande kan medföra. En sådan ståndpunkt är dock knappast förenlig med föredragandens uttalanden i motiven till 10 §, där det som ett skäl för att utmätning skall ske så snart som möjligt anges, att sökanden har intresse av att snarast få den förmånsrätt som följer med utmätning och att detta är av betydelse med hänsyn till konkurrensen med andra borgenärer som kan vilja söka utmätning hos gäldenären eller göra ansökan om konkurs.

Med den angivna innebörden av den föreslagna regeln är det tydligt, att regeln medför större risk än gällande rätt för en borgenär att utmätning för hans fordran fördröjs och att han därmed går miste om den prioritet framför övriga utmätningsborgenärer som han skulle ha vunnit, om utmätning först skett enbart för hans fordran. Detta kan uppenbarligen leda till ekonomiska förluster för denne borgenär; den omständigheten att, om gäldenären till äventyrs inom viss tid efter utmätningen försätts i konkurs, den genom utmätningen vunna förmånsrätten går förlorad, måste i detta sammanhang betraktas som ovidkommande.

Såsom redan antytts innebär gällande rätt, att borgenär som vinner utmätning i viss egendom får förmånsrätt i denna och att förmånsrätten viker endast om gäldenären försätts i konkurs inom viss tid från utmätningen. Vidare gäller, att det är dagen då utmätning sker och inte dagen för ansökningen som är den avgörande tidpunkten för förmånsrättens uppkomst. I detta regelsystem avser förslaget inte att göra någon principiell ändring. Med ett sådant system synes det emellertid inte vara förenligt att

låta tidpunkten för utmätning bli beroende av en skälighetsbedömning från fall till fall, åtminstone inte om vid den bedömningen hänsyn ej skall tas till att ett uppskov kan lända till skada för borgenären i förmånsrättshänseende. Den nuvarande regeln, enligt vilken i princip utmätning för en borgenärs fordran inte får uppskjutas i avvaktan på utmätning för annan borgenärs fordran, om därigenom den förres rättsställning påverkas, ingår däremot som ett följdriktigt led i det nuvaranda – och tilltänkta – systemet.

En ordning som den nu gällande framtvingar måhända ett antal konkursansökningar. Och det kan naturligtvis sägas vara ett önskemål både från allmän och enskild synpunkt att antalet konkurser hålls på lägsta möjliga nivå. Sådana önskemål kan tänkas motivera att regelsystemet ändras – det finns i utländska rättssystem exempel på andra lösningar av hithörande problem. Däremot får det anses uteslutet att man tillgodoser önskemålen genom att i viss omfattning sätta detta regelsystem ur spel med rena förfaranderegler.

Under hänvisning till det anförda vill lagrådet förorda, att den nu enligt 58 § UL rådande ordningen får bestå i sak oförändrad. Ett villkor för att, när två eller flera har sökt utmätning mot samma gäldenär, utmätning för fordringarna skall ske samtidigt bör således vara, att samtidig utmätning kan ske utan att någon sökande uppehålls i sin rätt på grund av att hinder föreligger mot utmätning för annan sökandes fordran. Stadgandet i första stycket av förevarande paragraf i förslaget bör utformas i enlighet härmed.

I remissprotokollet har vid behandlingen av bestämmelsen i andra stycket av 11 § om jämkning av underhållsbidrag även berörts den frågan, om möjlighet bör finnas att vid konkurrens jämka även andra fordringar än underhållsfordringar. Föredraganden avvisar dock en sådan tanke; det skulle, framhåller han, vara alltför vanskligt att införa en generell möjlighet att jämka en vanlig fordran, för vilken sökanden kan åberopa exekutionstitel. Men samtidigt uttalar föredraganden, att "som beredningen har påpekat skall emellertid utmätning inte medges i fall då det framgår att någon verklig fordran inte föreligger". Förslaget synes alltså utgå från att verkställighetsmyndigheten i princip skulle ha rätt att överpröva en exekutionstitels materiella innehåll, låt vara att en sådan överprövningsrätt i praktiken skulle få betydelse endast i ytterst begränsad utsträckning. Enligt lagrådets mening kan emellertid någon allmän prövningsrätt av detta slag inte anses tillkomma kronofogdemyndigheten. En sådan prövningsrätt förutsätter uttryckligt stöd i lag, som närmare anger gränserna för prövningsrätten. En annan sak är, att det självfallet ankommer på verkställighetsmyndigheten att pröva om en åberopad handling verkligen är en exekutionstitel i lagens mening. Uppenbarligen får en sådan prövningsrätt praktisk betydelse främst i fråga om förbindelser om underhållsbidrag och sådana enskilda handlingar som avses i 3 kap. 1 § första stycket 7 i förslaget. Om t. ex. en underhållsförbindelse uppenbarligen tillkommit för

skens skull, utgör den inte någon exekutionstitel och kan följaktligen inte läggas till grund för verkställighet.

Förhållandet till tredje man De under denna rubrik upptagna reglerna intar en central plats bland utmätningsbestämmelserna. De bildar ett enhetligt system, och lagrådet granskar i det följande deras huvudinnehåll i ett sammanhang.

Liksom gällande rätt utgår förslaget från den förutsättningen att endast egendom till vilken gäldenären är ägare får utmätas för hans gäld. Men lagstiftningen kan uppenbarligen inte stanna med en lagregel av denna innebörd. Med hänsyn till bevissvårigheterna måste hjälpregler i form av presumtioner uppställas. Förslaget vilar på den grunden att den som har lös egendom i sin besittning i princip förutsätts vara ägare till egendomen. I överensstämmelse härmed stadgas, att lös egendom som gäldenären har i sin besittning antas tillhöra honom, om det ej framgår att den tillhör tredje man. När det gäller registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller fast egendom tillmäts emellertid inskrivningen av äganderätten den betydelse som i fråga om annan lös egendom tilläggs besittningen.

Regler av nu angivet innehåll har upptagits i 17–19 och 23 §§ av förslaget. Dessa regler, enligt vilka utmätning får ske när det är utrett att gäldenären är ägare eller när han under vissa förhållanden skall anses som ägare, vilar på samma principiella grund som gällande rätt. Och detsamma är fallet när förslaget i 20 och 25–26 §§ ger bestämmelser som syftar till att, om de angivna reglerna lett till utmätning trots att tvekan råder huruvida egendomen tillhörde tredje man, denne skall ha möjlighet att få sin sak prövad av domstol innan utmätningsförfarandet fortsätter.

En principiell nyhet innehåller däremot förslaget i 21 §, som i viss mån vidgar möjligheterna att erhålla utmätning. Enligt lagrummet skall nämligen lös egendom i vissa fall kunna utmätas redan när sannolika skäl talar för att egendomen tillhör gäldenären. I sådant fall skall utmätningen ske med förbehåll för tredje mans rätt och utmätningens bestånd i princip vara beroende av domstols prövning av äganderättsfrågan.

Det angivna regelsystemet syftar till att å ena sidan göra det praktiskt möjligt att ta i anspråk i princip all gäldenärens egendom för betalning av hans gäld men att å andra sidan skapa skydd mot att tredje mans egendom tillgrips. Lagrådet vill i några hänseenden föreslå ändringar av saklig betydelse; härtill återkommer lagrådet i det följande. Redan inledningsvis vill emellertid lagrådet peka på ett par punkter där jämkningar – delvis av endast terminologisk natur – synes påkallade.

Grundregeln att endast gäldenären tillhörig egendom får tas i anspråk för hans skulder uttrycks i 17 § av förslaget så, att egendom får utmätas, om det "på grund av vad som har blivit upplyst kan anses framgå att egendomen tillhör gäldenären". De använda ordalagen i förening med vissa uttalanden i motiven ger intrycket att det, för att gäldenären skall anses vara

ägare, krävs ett mindre mått av bevisning än vad i allmänhet är fallet då man för att ett visst sakförhållande skall anses föreligga säger att detta skall framgå av utredningen. Enligt lagrådets mening bör vanliga beviskrav gälla. Är gäldenären inte genom besittning eller inskrivning legitimerad som ägare, bör utmätning ej få äga rum med mindre övertygande utredning föreligger att egendomen tillhör gäldenären. Anledning att jämka på vanliga beviskrav föreligger så mycket mindre som den nya 21 § öppnar möjlighet till utmätning med förbehåll för tredje mans rätt i lägen då gäldenärens äganderätt väl ej kan anses helt styrkt men dock har sannolika skäl för sig. En annan sak är att prövningen, på grund av utmätningsförfarandets summariska natur – här liksom inom utsökningsprocessen över huvud – måste grundas på en utredning som inte kan vara lika omfattande och grundlig som en utredning i rättegång. Denna omständighet bör emellertid ej medföra att lagstiftaren begagnar andra och mer svävande uttryckssätt än annars är brukligt. Lagrådet föreslår, att lagregeln utformas så, att utmätning får ske av egendom till vilken gäldenären "enligt vad som framgår i målet" är ägare. Vidare bör det fall att gäldenären presumeras vara ägare uttryckas så, att gäldenären "anses vara ägare".

I 21 § av förslaget uppställs som nämnts det kravet för utmätning med den där avsedda mera begränsade innebörden, att det föreligger "sannolika skäl" att egendomen tillhör gäldenären. Lagrådet anser, att detta uttryck på ett tillfredsställande sätt anger måttet av den bevisning som bör krävas för att utmätning över huvud skall få komma till stånd; är skälen svagare bör egendomen vara fredad mot varje form av utmätning. Enligt lagrådets mening bör motsvarande krav uppställas för att utmätning skall få äga rum i den speciella situationen som avses i 22 § av förslaget; lagrådet återkommer härtill senare. Vidare anser lagrådet, att förutsättningen för att tredje man enligt 20 § skall kunna angripa en skedd utmätning genom talan vid domstol bör skärpas. Förslaget tillåter sådan talan så snart "skäl föreligger". Även här bör gälla, att det skall föreligga sannolika skäl för tredje mans rätt.

Genom lagrådets förslag – som innebär att det sakförhållande som skall beaktas måste antingen "framgå i målet" eller ha "sannolika skäl" för sig – torde systemet få ett större mått av stadga och enhetlighet än enligt det remitterade förslaget.

Lagberedningen uttalar (huvudremissen s. 353), att syftet med bestämmelserna rörande förhållandet till tredje man i främsta rummet är att ange under vilka förutsättningar egendom får tas i mät för oprioriterad fordran hos gäldenären. I anslutning härtill framhåller beredningen, att om fordran är förenad t. ex. med pant- eller retentionsrätt i viss egendom, denna får tas i anspråk för fordringen oavsett vem som vid den aktuella tidpunkten är ägare, och att nämnda bestämmelser då inte har någon större praktisk betydelse. Egendomen kan enligt beredningen även säljas utan risk för köparen oavsett tvist om äganderätten, men det kan av andra skäl vara

önskvärt att sådan tvist slits innan försäljning sker. En sak för sig är, fortsätter beredningen, vem som är behörig att vara svarande i det exekutiva ärendet när egendomen skall tas i anspråk, samt tillägger, att bestämmelserna kan vara till ledning även i denna fråga men att särskilda föreskrifter finns för vissa praktiskt viktiga fall; beredningen pekar härvid på 18 kap. 10 § JB och 22 § sjölagen.

Dessa uttalanden antyder, att det enligt beredningens mening i vissa lägen skulle vara möjligt att för en fordran, som är förenad med t. ex. panträtt i viss egendom, ta denna egendom i mät, trots att gäldenären inte äger och inte heller skall anses äga egendomen. Hur långt dessa uttalanden för är dock oklart. En bedömning försvåras av att beredningen i annat sammanhang yttrar sig på sätt som mindre väl stämmer med den redovisade tankegången. I inledningen till kapitlet om utmätning framhåller nämligen beredningen (betänkandet s. 205 och 206) – efter att ha anfört att möjlighet torde föreligga att med stöd av exekutionstitel, enligt vilken viss person såsom ägare ålagts att "med" viss egendom betala fordran med panträtt i egendomen, få exekution i egendomen även sedan den överlåtits – att därmed inte åsyftas det fallet att endast fordran mot gäldenären personligen ålagts; i sådant fall borde exekutionstiteln enligt beredningen inte få användas för utmätning av panten, sedan denna har överlåtits till tredje man.

I remissprotokollet tar föredragande statsrådet inte direkt ställning till de av beredningen gjorda uttalandena. Vid behandlingen av de lagrum i förevarande kapitel som anger förutsättningarna för att viss egendom skall få tas i anspråk genom utmätning förekommer emellertid ingen antydan om att något avsteg från dessa skulle kunna ske, när utmätningsfordringen är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Lagrådet utgår vid sådant förhållande från att frågan huruvida enligt dessa lagrum viss egendom får utmätas för gäldenärens skuld skall bedömas utan hänsyn till om utmätningsfordringen är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen eller ej.

Det torde aldrig kunna helt undvikas att egendom som i verkligheten inte tillhör gäldenären utan tredje man tas i anspråk genom utmätning. För att i görlig mån hindra att sådana misstag blir bestående och föranleder rättsförlust för tredje man innehåller förslaget ett system av skyddsregler. Blir det efter utmätningen utrett, att den utmätta egendomen tillhörde tredje man, skall kronofogdemyndigheten enligt 4 kap. 33 § självmant häva utmätningen. Den möjligheten står givetvis också tredje man till buds att söka vinna rättelse genom att överklaga utmätningen i vanlig ordning. Råder ovisshet om äganderätten, skall enligt förslaget rättsläget såvitt möjligt klarläggas innan utmätningsförfarandet fortskrider. Enligt 20 § skall tredje man, "om skäl föreligger", hänvisas att låta frågan bli prövad av domstol. Och har med stöd av 21 § utmätning kommit till stånd fast endast sannolika skäl talar för gäldenärens äganderätt, skall utmätningsborgenären i regel föreläggas att väcka talan mot tredje man vid äventyr att utmätningen hävs.

Förslaget utgår från att äganderättsfrågan bör klarläggas så snart som möjligt och i vart fall innan försäljning av egendomen sker. I 8 kap. 5 § meddelas sålunda ett principiellt förbud mot försäljning så länge äganderättstvisten inte är avgjord. Denna ståndpunkt är naturlig. Har egendomen väl sålts, riskerar tredje man att förlora sin äganderätt och få hålla sig till de influtna medlen. Och är dessa redan utbetalda till utmätningsborgenären och eventuellt överskott lämnat till gäldenären, återstår för tredje man normalt endast att vända sig mot dem med ersättningskrav; härom innehåller 14 kap. 4 och 5 §§ regler.

Detta väl utmejslade system av regler till skydd för tredje man, vars egendom råkar ha tagits i mät för annans gäld, är emellertid enligt förslaget ej avsett att fullt ut tillämpas i ett betydelsefullt fall. Det är när utmätningsborgenärens fordran är förenad med en mot envar gällande särskild förmånsrätt i den utmätta egendomen. Några lagregler, som tar direkt sikte på att för detta fall sätta regelsystemet åt sidan, finns visserligen ej, men ett flertal motivuttalanden ger bestämda anvisningar om hur förefintliga lagrum skall tillämpas för att detta syfte skall nås. Vid behandlingen av 20 § – som ju reglerar förfarandet när tredje man påstår att utmätt lös egendom tillhör honom – framhåller sålunda föredragande statsrådet, att fastän äganderättsfrågan är oklar föreläggande om domstolsprövning bör kunna underlåtas, om sökandens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Och motiven till 26 § – som innehåller bestämmelser om lösande av tvist om influtna medel – ger uttryck för samma synsätt. Motiven till 8 kap. 5 § – som innehåller ett principiellt förbud mot försäljning av utmätt egendom innan en efter föreläggande enligt 4 kap. 20, 21 eller 25 § väckt talan slutligt prövats – ger vidare vid handen, att rättegången inte hindrar försäljning i fall då utmätningssökanden har pant- eller retentionsrätt i egendomen. Än vidare sägs i motiven till 8 kap. 2 §, att om egendom med tillämpning av 4 kap. 21 § har utmätts med förbehåll för tredje mans rätt och sökanden därefter visar att hans fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, denna bör säljas utan förbehåll för tredje mans rätt.

Förslaget går dock inte så långt att det i dessa skeden av förfarandet – dvs. före egendomens försäljning – betraktar frågan om tredje mans äganderätt som helt ovidkommande. Blir det tillförlitligen utrett – genom rättegång eller på annat sätt – att den utmätta egendomen tillhör tredje man, torde enligt 4 kap. 33 § utmätningen skola hävas, även om utmätningssökanden skulle ha t. ex. panträtt i det utmätta (jfr dock huvudremissen s. 654). Har däremot utmätt egendom redan sålts, skall influtna medel enligt förslaget betalas ut till en utmätningssökande intill det belopp för vilket han har särskild förmånsrätt i det utmätta, även om tredje man har styrkt sig vara ägare till egendomen; endast ett eventuellt överskott tillkommer då denne.

Skälet till att förslaget sålunda vill bereda fordringar med särskild, mot

envar gällande förmånsrätt i den utmätta egendomen en särställning är, att i detta fall egendomen svarar för fordringen i vems hand egendomen än är. Materiellt sett har visserligen utmätningsborgenären rätt till betalning ur egendomen oavsett äganderätten till denna. Men denna materiella rätt bör självfallet inte få förverkligas vid sidan av eller i strid mot de förfaranderegler som lagstiftningen anvisar för att han skall komma till sin rätt.

Med förslagets ståndpunkt att, när utmätningsfordringen har särskild förmånsrätt i den utmätta egendomen, i vissa skeden av förfarandet bortse från en tvist om äganderätten till denna ökar riskerna för att även sådana utmätningar blir bestående som står i strid med den lagfästa principen att endast gäldenären tillhörig egendom får utmätas. Ett exempel kan anföras: Utmätning av viss egendom bedöms ej kunna ske enligt reglerna i 4 kap. 17–19 §§, eftersom tvivel föreligger om gäldenärens äganderätt till egendomen. Då emellertid sannolika skäl talar för att han är ägare, kan utmätningen genomföras enligt 21 §. En sådan utmätning är avsedd att vara endast provisorisk i så måtto att utmätningens bestånd är beroende av att gäldenärens äganderätt blir styrkt genom domstols dom. Förslagets ståndpunkt är emellertid att, om utmätningsfordringen visas vara förenad med t. ex. panträtt i det utmätta, de särskilda villkor som är förenade med denna form av utmätning inte behöver iakttas; domstolsprövning behöver inte avvaktas och egendomen kan säljas utan förbehåll för tredje mans rätt. Utmätningen enligt 21 § tilläggs genom en sådan tillämpning samma innebörd som en "fullvärdig" utmätning enligt 17–19 §§, dvs. just en sådan utmätning som ej kunde komma till stånd med hänsyn till tvivel om gäldenärens äganderätt till egendomen. Ett sådant resultat kan inte godtas.

Såsom redan anförts innebär förslaget, att när utmätt egendom har sålts, borgenär med särskild förmånsrätt i egendomen – utmätningssökanden eller annan borgenär – skall njuta betalning ur de influtna medlen, även om det visas att egendomen vid utmätningstillfället inte tillhörde gäldenären utan tredje man. Att tredje man i detta läge får vika för borgenären måste accepteras med hänsyn till att borgenären genom försäljningen gått förlustig sin säkerhet i den sålda egendomen. Det är emellertid en sak för sig att rättsordningen i vissa lägen nödgas godta följder av ett förfarande som vilar på en felaktig grund. En annan sak är att öka risken för sådana rättsföljder genom att medvetet avskärma förfarandet från att misstag i fråga om förutsättningarna för utmätning i tid blir upptäckta och rättade.

Lagrådets kritik mot förslagets ståndpunkt i angivna hänseende riktar sig inte mot tanken som sådan att fordran förenad med särskild förmånsrätt i viss egendom bör inta en särställning i utmätningshänseende. Härför kan säkerligen goda skäl anföras; egendomen är ju, materiellt sett, förutbestämd att vid behov tas i anspråk för fordringens betalning och frågan om äganderätten har en mer underordnad betydelse. Vad lagrådet vänder sig mot är, att en sådan särställning skulle kunna beredas inom ramen av ett regelsystem som beträffande förutsättningarna för utmätning lämnar

frågan om fordringen är förenad med särskild förmånsrätt eller ej åt sidan. För att komma till rätta med problemet måste man alltså enligt lagrådets mening, vid sidan av de grundläggande reglerna i 17–19 §§, införa särskilda lagregler som tar direkt sikte på att kunna ta i anspråk själva egendomen i vems hand den vara må. Dessa regler måste dock utformas så att i fall då egendomen tillhör annan än gäldenären ägaren tillförsäkras möjlighet att i utmätningsmålet tillvarata sin rätt. Att utforma lagregler med detta syfte fordrar emellertid en mer ingående utredning än som kan genomföras i lagstiftningsärendets nuvarande läge.

Till undvikande av varje missförstånd vill lagrådet tillägga att, när lagrådet efterlyser särskilda lagregler, därmed avses regler rörande förutsättningarna för utmätning och ej regler som uttryckligt lagfäster förslagets tanke att sedan väl utmätning skett bereda fordringar med särskild förmånsrätt en särställning, som de inte har redan vid själva utmätningen.

Lagrådet vill i detta sammanhang peka på hur ett med det nu behandlade likartat spörsmål erhållit sin lösning i förslaget. Enligt 12 kap. 63 och 64 §§ – som överensstämmer med 63 och 64 §§ FfL – skall, när utmätning av fast egendom har skett medan gäldenärens rätt är villkorlig, särskilda regler iakttas vid försäljningen. Dessa innebär i korthet, att försäljning som sker innan det har visat sig huruvida villkoret uppfylls skall omfatta, ifall fastigheten har blivit utmätt för fordran hos överlåtaren, fastigheten med förbehåll för förvärvarens rätt och, om fastigheten är utmätt för fordran hos förvärvaren, gäldenärens rätt till egendomen. De särskilda bestämmelserna i 63 och 64 §§ skall dock enligt 65 § ej gälla, om den fordran för vilken utmätning har skett var förenad med särskild förmånsrätt i fastigheten; i detta fall skall försäljningen avse fastigheten som sådan och ske i den ordning som i allmänhet gäller för exekutiv försäljning av fast egendom. Här har alltså utmätningsfordringar med särskild förmånsrätt i det utmätta i ett visst hänseende genom direkt reglering i lag beretts en särställning som för utmätningssökanden är mer förmånlig än den som tillkommer andra borgenärer.

Även om förslaget liksom gällande rätt låter gäldenärens besittning eller därmed likställt förhållande grunda en presumtion för hans äganderätt, intar dock förslaget i fråga om besittningens betydelse i vissa särskilda situationer en delvis annan ståndpunkt än gällande rätt.

En presumtion att gäldenären äger den egendom han har i sin besittning tar självfallet i första hand sikte på den situationen att det är gäldenären ensam som har besittningen. De fall där gäldenären och någon annan har egendomen i sin gemensamma besittning regleras i gällande rätt olika beroende på vilka sambesittarna är. När det är samboende makar som har egendomen i sin besittning – det kanske vanligaste fallet av sambesittning – gäller en särregel. Den innebär, att gäldenären på grund av sin besittning anses som ensam ägare till egendomen och att den andra maken, trots att även han har egendomen i sin besittning, måste styrka sin rätt till egendo-

men för att freda den från utmätning. Gäldenärens make likställs härigenom med en utomstående tredje man, när det gäller möjligheten att avvärja utmätning av egendom i en gäldenärs besittning till vilken han menar sig vara ägare. När andra än samboende makar har egendom i sin gemensamma besittning tillämpas en annan ordning. Enligt denna har den som jämte gäldenären är sambesittare en förmånligare ställning än gäldenärens make. För att freda egendomen från utmätning behöver han nämligen inte styrka sin rätt; det ankommer i stället på sökanden att styrka gäldenärens rätt. I princip gäller detta även i det fallet att gäldenären och sambesittaren varaktigt lever samman under äktenskapsliknande förhållanden. Undantag har dock skett i rättspraxis. Sålunda har högsta domstolen år 1979 i två fall (NJA 1979 s. 302 I och II) likställt den samboende med äkta make och förelagt den samboende – som ansågs ha visat sannolika skäl för sin äganderätt – att väcka talan vid domstol för att freda egendomen.

Beträffande besittningens betydelse vid vissa fall av sambesittning innebär förslaget nyheter av stor vikt. När besittningen till den egendom vars utmätning är i fråga tillkommer gäldenären gemensamt med hans make eller annan som varaktigt sammanbor med honom, uppställer förslaget den presumtionen att samäganderätt skall anses föreligga. Enligt förslaget skall denna presumtion brytas, om det är sannolikt att egendomen tillhör någon av sambesittarna ensam. Förslaget medför, att om presumtionen inte bryts, endast en gäldenärens andel i egendomen kan tillgripas för hans gäld.

För den som jämte gäldenären besitter egendomen innebär förslaget, när sambesittaren är gäldenärens make, den ändringen i förhållande till gällande rätt att han för att freda egendomen i dess helhet endast behöver göra sannolikt att han är ensam ägare, medan han enligt vad som nu gäller måste styrka sin rätt till egendomen.

I det fall åter att sambesittaren inte är gift med gäldenären innebär förslaget däremot en försämring av rättsläget för sambesittaren. För att värja egendomen fullt ut måste sambesittaren göra sin rätt till egendomen sannolik, och han kan ej genom sitt blotta påstående om äganderätt lägga bevisbördan på sökanden.

I de fall slutligen då de som har egendomen i sin gemensamma besittning inte varaktigt sammanbor intar förslaget – som dock inte ger någon uttrycklig lagregel härom – samma ståndpunkt som gällande rätt. Besittningen medför sålunda endast den fördelen i bevisningshänseende för utmätningssökanden att en utomstående tredje man som påstår sig äga egendomen måste styrka sin rätt för att freda den från utmätning, medan sökanden, om gäldenärens medbesittare gör gällande rätt till egedomen, för att vinna utmätning måste styrka att gäldenären äger bättre rätt än medbesittaren till egendomen.

Rättsläget är sålunda för närvarande, att den sambesittare som är gift med gäldenären har begränsade möjligheter att värja sin egendom mot

utmätning för gäldenärens skuld, medan den sambesittare som ej är gift med gäldenären har bättre möjligheter härtill. Den föreslagna presumtionsregeln medför i de skilda fallen ändringar i rättsläget i motsatta riktningar; när de samboende sambesittarna är gifta vidgar regeln möjligheterna för den icke gäldbundne att freda sin egendom och minskar i samma mån borgenärens möjligheter att vinna utmätning, medan regeln får motsatt verkan när de samboende sambesittarna ej är gifta med varandra. Motivet till ändringen i det förra hänseendet framstår klart. Några egentliga skäl till ändringen i det senare hänseendet har däremot inte anförts. Förslaget utgår från såsom i och för sig önskvärt att alla samboende sambesittare – gifta såväl som andra – behandlas lika men beaktar knappast att effekten härigenom blir att den sambesittare som ej är gift med gäldenären kommer i ett sämre bevisläge än gällande lag ger honom. Åtminstone upptar förslaget inte som ett självständigt skäl att bevisläget för utmätningsborgenären behöver förbättras på bekostnad av den icke gäldbundne sambesittarens möjlighet att freda sin egendom.

Såsom nu utvecklats innebär metoden att uppställa en presumtion om samäganderätt ett sätt att påverka en sambesittares möjligheter att freda sin egendom från utmätning för den andre sambesittarens gäld men därmed också – som en spegelbild – ett sätt att påverka borgenärens möjligheter att få utmätning i egendomen. Att tillämpa en sådan metod är försvarligt endast under den förutsättningen att tillämpningsområdet begränsas till fall då det regelmässigt förhåller sig så att gäldenären och sambesittaren enligt gällande civilrättsliga regler verkligen äger egendomen tillsammans. En presumtion om att besittarna innehar egendomen under samäganderätt innebär ju, att vad som utgör den enes eller den andres egendom skall bedömas enligt andra regler när det gäller utmätning än eljest är fallet och att – även om presumtionen kan brytas i vissa lägen – det på grund av bevissvårigheterna inte kan undvikas att det i ett visst antal fall kommer att genom utmätning tillgripas sådan egendom som enligt civilrättens regler tillhör den inte gäldbundne sambesittaren. Om sådana fall blir vanliga, kan tydligen metoden inte godtas. I vilken utsträckning den angivna förutsättningen föreligger kan vara vanskligt att bedöma; längre än till mer eller mindre osäkra antaganden torde man inte kunna komma.

Presumtionen om samäganderätt tar i första hand sikte på fall då egendomen är i äkta makars gemensamma besittning. I dessa fall har tydligen också presumtionen en stark verklighetsförankring. Vår äktenskapslagstiftning utgår visserligen från principen att vardera maken är ägare till den egendom han vid äktenskapets ingående hade eller sedermera förvärvat. Det ligger emellertid i sakens natur, att det i förhållandet mellan makar, vilka ju båda har skyldighet att bidra till familjens underhåll, ofta är vanskligt att avgöra vilkendera som skall anses ha förvärvat viss egendom. Härvidlag kan uppenbarligen inte en sådan omständighet som att den ene, formellt sett, slutit avtalet om förvärv av föremålet i fråga eller tillhanda-

hållit medel för betalningen vara ensamt utslagsgivande. Redan vid GB:s tillkomst uttalades också, att båda makarna i viss utsträckning måste antas bli gemensamt ägare till den egendom som förvärvas under äktenskapet. I och med den samhällsutveckling som därefter ägt rum – särskilt den omständigheten att det numera är mycket vanligare än förr att båda makarna har arbetsinkomst – har förutsättningarna för samäganderätt i makars egendomsförhållanden ökat. Enligt lagrådets mening är det i dag försvarligt att uppställa den presumtionen att lös egendom som befinner sig i samboende makars gemensamma besittning tillhör makarna med samäganderätt.

Enligt förslaget omfattar emellertid presumtionen om samäganderätt ej bara de fall då egendomen befinner sig i gäldenärens och hans makes gemensamma besittning utan samtliga fall då gäldenären delar besittningen med någon med vilken han varaktigt sammanbor. Det är tydligt, att inom ett sålunda bestämt tillämpningsområde kommer att rymmas, förutom samboende mellan man och kvinna under äktenskapsliknande former, samboendeförhållanden av de mest skiftande slag, t. ex. mellan syskon, mellan föräldrar och vuxna barn eller mellan dem som bor samman i s. k. storfamilj. Enligt lagrådets mening är det emellertid vanskligt att utgå från att inom hela detta område, där förhållandena enligt sakens natur måste vara mycket skiftande, samäganderätt till egendom i de samboendes gemensamma besittning är så vanlig att en allmän presumtion kan uppställas. Det nu sagda utesluter inte, att presumtionen skulle kunna tilläggas giltighet inom ett bestämt mindre område, där äganderättsförhållandena kan antas vara likartade med dem som råder i äktenskap. Det tillämpningsområde som från denna synpunkt närmast skulle kunna komma i fråga avser de fall då man och kvinna lever stadigvarande samman under äktenskapsliknande förhållanden.

Enligt lagrådets uppfattning är det emellertid även inom detta område osäkert om samäganderätt till egendom förekommer i någon mer betydande utsträckning, åtminstone när det gäller annat än bohag och andra bruksföremål av begränsat värde. Man torde i vart fall kunna utgå från att samäganderätt är mindre vanlig än mellan makar, som ju är bundna av bl. a. GB:s regler om ömsesidig underhållsskyldighet. Härtill kommer, att frågan om att lagstiftningsvägen reglera ekonomiska förhållanden mellan dem som varaktigt lever samman utan att vara gifta för närvarande är under utredning av familjelagssakkunniga. Det är inte lämpligt att i ett läge, då den materiella lagstiftningen är under utredning, uppställa en till utsökningslagstiftningen begränsad presumtion om samäganderätt. Detta gäller särskilt med hänsyn till att betydande svårigheter möter att avgränsa den grupp för vilken en presumtion bör gälla; svårigheterna belyses av yttranden i prop. 1978/79: 12 om underhåll till barn och frånskilda, m. m. (s. 142). Oavsett hur avgränsningen sker i lag, måste stora vanskligheter möta för kronofogdemyndigheten att avgöra om lagens kriterier är uppfyllda i det

enskilda fallet. Man måste nämligen räkna med att de båda kontrahenterna, för att freda egendomen, lämnar motstridiga uppgifter eller samstämmigt bestrider att "äktenskapsliknande samlevnad" föreligger.

Av det anförda framgår, att en presumtion om samäganderätt kan uppställas endast för de fall då det är samboende makar som har egendomen i sin gemensamma besittning. Eftersom den icke gäldbundne makens möjligheter att freda sin egendom från att tas i anspråk för den andres gäld enligt gällande lag är alltför begränsade, vill lagrådet tillstyrka förslaget att genom en sådan presumtionsregel förbättra rättsläget för gäldenärens make.

Skulle lagstiftaren önska i utmätningshänseende likställa icke gifta samboende med dem som är gifta, måste andra vägar prövas än att utsträcka samäganderättspresumtionen till ett område där den saknar erforderlig verklighetsförankring. Måhända kan frågan om en sådan lagstiftning åtminstone delvis komma i ett ändrat läge, om familjelagssakkunnigas utredningsarbete skulle resultera i en reglering som återverkar på de samboendes inbördes ekonomiska förhållanden.

Som förut nämnts har samboende som lever under äktenskapsliknande förhållanden i ett par rättsfall från senare tid likställts med gifta på så sätt att den icke gäldbundne ansetts vara skyldig att enligt 69 § UL styrka sin rätt till egendom, som han menar vara sin, för att freda den från att tas i mät för den andres gäld. En sak är emellertid att på grund av förhållandena i det särskilda fallet låta samboende bli underkastade samma rättsliga reglering som äkta makar, en annan att bygga en ny lagstiftning på antagandet att samboendes äganderättsförhållanden skulle generellt sett vara så lika dem som råder inom äktenskapet att de skulle kunna bära upp en presumtion om gemensam äganderätt.

Enligt förslaget skall presumtionen om samäganderätt brytas, om det görs sannolikt att egendomen tillhör endera av sambesittarna. Regeln innebär, att egendomen, om det är sannolikt att den tillhör gäldenären, i sin helhet kan tas i mät för hans gäld, medan egendomen i sin helhet är fredad från utmätning, om det är sannolikt att den tillhör den andre sambesittaren. Frågan huruvida en sannolikhetsbedömning är tillräcklig eller om ett större mått av bevisning bör krävas för att kullkasta presumtionen om samäganderätt beror i viss mån på hur starkt förankrad i verkligheten presumtionen allmänt sett är. Motsvarar den i flertalet fall det civilrättsliga läget, bör självfallet ganska mycket fordras för att presumtionen skall hävas, medan motsatsen bör gälla, om presumtionen kan antas i ett större antal fall avvika från de verkliga förhållandena.

Lagrådets förslag begränsar tillämpningsområdet för samäganderättspresumtionen på sådant sätt att den kan antas mera regelmässigt återspegla de faktiska äganderättsförhållandena. Att låta en presumtion om samäganderätt inom ett sålunda begränsat område brytas till förmån för utmätningssökanden redan när sannolika skäl talar för gäldenärens ägan-

derätt till egendomen i dess helhet skulle innebära, att i ett jämförelsevis stort antal fall hela egendomen skulle kunna tas i mät trots att den andra maken i verkligheten har del i egendomen. Denna make skulle därigenom normalt gå helt förlustig sin egendom och det värde den representerar. Från den icke gäldbundna makens synpunkt är därför en skärpning av beviskravet – på sökandesidan – påkallad. För utmätningssökanden skulle däremot en sådan skärpning inte få så långtgående följder. Det högre beviskravet skulle visserligen i en del fall medföra, att egendom, som i verkligheten tillhör gäldenären, blev undandragen utmätning, men sökandens fordran består ju och möjligheten att få annan egendom utmätt eller att på nytt söka utmätning står sökanden till buds. Enligt lagrådets mening bör under dessa förhållanden presumtionen kunna brytas till förmån för utmätningssökanden endast om det framgår i målet att egendomen tillhör gäldenären.

Vad därefter angår frågan vilket beviskrav som bör ställas för att presumtionen skall brytas till förmån för gäldenärens make anser lagrådet det tänkbart att låta sannolika skäl för dennes exklusiva äganderätt vara tillfyllest. Med ett sådant beviskrav skulle risken för att gäldenärens make tillhörig egendom utmäts för den andres gäld bli mindre än med ett krav på full bevisning. Det lägre beviskravet skulle visserligen medföra större risk att, till förfång för utmätningssökanden, egendom som i verkligheten tillhör gäldenären blir undandragen utmätning, men såsom lagrådet förut utvecklat medför den omständigheten att gäldenärens egendom går fri från utmätning ej så långtgående följder för utmätningssökanden som följderna blir för den vars egendom med orätt utmäts för annans skuld.

Den sist anförda synpunkten kan emellertid knappast tillerkännas avgörande betydelse, om samäganderättspresumtionen begränsas till ett område där den regelmässigt återspeglar det civilrättsliga läget. Härtill kommer, att det finns omständigheter som talar emot att nu införa en regel, enligt vilken presumtionen bryts till förmån för gäldenärens make redan när sannolika skäl talar för hans äganderätt. Frågan huruvida presumtionens bestånd skall vara beroende av en sannolikhetsbedömning är nämligen nära förknippad med frågan om andelarnas beräkning, och en regel med angivet innehåll får därför återverkningar på systemet i övrigt, vilka kräver en lösning.

Enligt lagen om samäganderätt gäller, att om två personer innehar egendom med samäganderätt, vardera delägaren anses äga hälften, om ej annat visas. Lagberedningen framhåller, att denna princip skall tillämpas också då samäganderätt är presumerad enligt förslaget, samt tillägger, att om det framgår att de samboende har bidragit till förvärv av viss egendom i annan proportion, de bör anses ha andelar i samma proportion. Dessa uttalanden synes innebära, att presumtionen om samäganderätt till viss egendom skall brytas efter skilda regler beroende på om presumtionens riktighet ifrågasätts beträffande egendomen i dess helhet eller en del därav: egendomen

blir helt fredad så snart det är sannolikt att den i sin helhet tillhör den icke gäldbundne sambesittaren, medan hans rätt till andel, i den mån den är större än hälften, måste vara styrkt för att den skall undgå utmätning för gäldenärens skuld. Förslaget medför alltså, att det krävs ett mindre mått av bevisning för att skydda egendomen i dess helhet än för att skydda en del. Detta är knappast godtagbart.

Det låter sig självfallet göra att undgå denna inkonsekvens genom att även andelarnas storlek får bli beroende av en sannolikhetsbedömning. Men då uppkommer i sin tur den följden att beräkningen av andelarna kommer att ske efter andra regler i fall då det är ostridigt eller fullt klarlagt att viss egendom är samägd – ett fall som ju ligger utanför den föreslagna presumtionsregeln. Det är visserligen möjligt att även här införa en utjämnande lagregel, men den frågan inställer sig då om en sådan bör begränsas till lös egendom, vilken de sambodde har i sin gemensamma besittning, eller bör gälla all deras med samäganderätt innehavda lösa egendom. Men om man vid samäganderätt till i princip all lös egendom – vare sig samäganderätten är styrkt eller grundas på en presumtion – vill låta en sannolikhetsbedömning vara avgörande för andelarnas beräkning, vidgas frågeställningen ytterligare.

Presumtionen för samäganderätt har enligt förslaget avseende på lös egendom med undantag av registrerat skepp och registrerat luftfartyg. Beträffande sistnämnda slag av egendom – liksom beträffande fast egendom – tillmäts inskrivningen samma legitimerande verkan som i fråga om annan egendom följer av besittningen. Och liksom besittningen kan tillkomma gäldenären och annan gemensamt kan självfallet inskrivningen vara gemensam för gäldenären och annan; ett vanligt fall torde t. ex. vara att man och hustru har gemensam lagfart på fast egendom utan att någon viss kvotdel är angiven (jfr 4 kap. 8 § JB). Den gemensamma inskrivningen utgör självfallet som regel bevis för att egendomen med samäganderätt tillhör dem som vunnit inskrivning. I fråga om andelarnas beräkning gäller samäganderättslagens regel, att dessa skall beräknas efter huvudtalet, om ej annat visas. Om presumtionen om samäganderätt skall brytas redan när sannolika skäl föreligger att gäldenärens sambesittare är ensam ägare och samma beviskrav uppställs för andelsberäkningen, kan skillnaden i fråga om andelsberäkningen leda till egendomliga resultat. Antag t. ex. att man och hustru har gemensam lagfart på sitt fritidshus och har gemensam besittning till inventarierna. Den icke gäldbundne maken, som menar sig äga större andel än hälften till såväl fastigheten som inventarierna, måste då styrka sin rätt till fastigheten för att freda också den överskjutande delen från att tas i anspråk för den andres gäld, medan det, när det gäller inventarierna, skulle räcka med att hans rätt till den överskjutande delen framstår som sannolik.

Förslagets regel att samäganderättspresumtionen faller så snart gäldenärens medbesittare gör sin exklusiva äganderätt sannolik aktualiserar

alltså ett flertal problem såväl inom som utom den föreslagna presumtionsregelns ram. Att genom lagregler bringa dessa till en lösning skulle kräva en mer ingående utredning än som kan verkställas i lagstiftningsärendets nuvarande läge. Enligt lagrådets mening bör man under dessa förhållanden, med det begränsade tillämpningsområde för presumtionsregeln som lagrådet förordar, stanna för att presumtionen inte heller skall kunna brytas till förmån för gäldenärens make, med mindre det av utredningen framgår att denne är ensam ägare till egendomen.

En sådan lösning ställer visserligen gäldenärens make när det gäller att bryta presumtionen till den makens förmån i ett något sämre läge än förslaget. Detta kompenseras dock av att det med lagrådets förslag krävs, att det skall framgå att gäldenären äger egendomen i dess helhet för att samäganderättspresumtionen skall brytas till förmån för utmätningssökanden. I vart fall blir den icke gäldbundna makens ställning även med lagrådets förslag avsevärt starkare än enligt gällande rätt.

I anslutning till det anförda vill lagrådet slutligen framhålla, att i de fall då endast sannolika skäl föreligger för att endera maken äger hela eller mer än hälften av egendomen, möjligheten står öppen att efter föreläggande enligt 20 eller 21 § få äganderättsfrågan prövad av domstol.

Såsom tidigare har antytts reglerar förslaget genom uttryckliga lagregler endast sådana fall av sambesittning då det är makar eller andra med varandra varaktigt samboende som delar besittningen. Enligt motiven avses i andra fall av sambesittning skola gälla, att om gäldenärens äganderätt till egendomen ifrågasätts av annan tredje man än den med vilken gäldenären delar besittningen, tredje man har att styrka sin rätt till egendomen för att freda den från utmätning, medan däremot, om det är medbesittaren som bestrider gäldenärens äganderätt, egendomen ej får tas i mät med mindre det framgår att gäldenären har bättre rätt till egendomen än sambesittaren. Lagrådet har i sak ingen erinran mot dessa principer, vilka självfallet med lagrådets begränsning av presumtionen om samboendes samäganderätt till att gälla endast för äkta makar får ett i motsvarande mån vidgat tillämpningsområde. Principerna bör emellertid enligt lagrådets mening komma till uttryck i lagtexten, lämpligen genom en bestämmelse som fogas till huvudregeln för besittningsfallen i 18 § första stycket av förslaget.

Vanligen riktar sig utmätning mot egendom som på grund av någon presumtion anses tillhöra gäldenären. Presumtionen grundas då regelmässigt på gäldenärens besittning, när fråga är om lös egendom, och på gäldenärens lagfart i fall då utmätningen avser fast egendom. För att en presumtion skall brytas fordras enligt förslagets huvudregler, att det framgår att det inte är gäldenären utan någon annan som är ägare. Tredje man, som menar att egendomen tillhör honom, har alltså att förebringa ett betydande mått av bevisning för att freda egendomen från att tillgripas för gäldenärens skuld. Det ligger i sakens natur att svårigheter ofta möter att fullgöra en sådan bevisskyldighet i ett utsökningsmål med dess summa-

riska handläggningsform. Detta brydsamma läge för tredje man har sedan gammalt beaktats i lagstiftningen; genom särskilda regler har sörjts för att i de fall tredje man kan visa sannolika skäl för sin rätt han skall kunna få till stånd uppskov i utsökningsmålet i avvaktan på resultatet av en domstolsprövning av äganderättsfrågan. Även förslaget uppställer sådana regler.

Förslagets bestämmelser i ämnet, vilka har tagits upp i 20 §, är utformade efter mönster av 69 § UL. Förutsättningen för att tredje man skall hänvisas till rättegång anges emellertid i den föreslagna lagtexten med att "skäl" föreligger, medan 69 § UL föreskriver att tredje man skall ha visat "sannolika skäl för sitt påstående" om bättre rätt till egendomen. I det hänseendet överensstämmer förslaget med vad som gäller enligt 5 § FfL. Vid tillkomsten av sistnämnda stadgande anfördes för dess utformning motiv, som inte direkt avsåg frågan om vilket krav på bevisning som borde uppställas (prop. 1971: 20 s. 199). Inte heller motiven i förevarande lagstiftningsärende ger entydigt besked om i vad mån avsikten är att godta ett lägre beviskrav än som gäller enligt 69 § UL. Nu, liksom vid tillkomsten av 5 § FfL, betingas formuleringen av lagtexten enligt motiven främst av att därunder skall inrymmas omständigheter som inte har att göra med bärkraften i tredje mans anspråk, såsom att rättegång redan pågår eller att sökandens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Enligt lagrådets mening bör man emellertid hålla isär å ena sidan frågan vilken grad av sannolikhet som bör krävas för tredje mans anspråk och å andra sidan de faktorer som – i fall då det kravet är uppfyllt – likväl skall kunna föranleda att kronofogdemyndigheten underlåter att ge föreläggande.

I fråga om beviskravet är det såsom lagrådet tidigare anfört ej anledning att beträffande lös egendom frångå vad som gäller enligt 69 § UL, dvs. att sannolika skäl skall föreligga för tredje mans rätt. Avser utmätningen fast egendom, torde det med hänsyn till de särskilda formkrav som gäller för överlåtelse vara av mindre betydelse för tillämpningen vilken sannolikhetsgrad som lagen anger för sådana fall. Det är under dessa förhållanden förklarligt att bestämmelsen i 5 § FfL, såsom påpekas i remissprotokollet, inte synes ha vållat problem i tillämpningen. Krav på sannolika skäl kan därför, utan att det innebär någon saklig ändring av betydelse, föreskrivas som villkor även för de fall då tredje mans anspråk avser bättre rätt till fast egendom. Härigenom erhålls önskvärd enhetlighet i regleringen i fråga om lös och fast egendom.

Att kronofogdemyndigheten skall kunna underlåta att ge föreläggande under hänsynstagande till andra faktorer än sådana som avser enbart sannolikhetsbedömningen av tredje mans rätt bör komma till särskilt uttryck i lagtexten i 20 §. Lämpligen kan detta ske genom att där anges att, då sannolika skäl föreligger för tredje mans påstående, föreläggande skall meddelas, om det ej av särskilda skäl är obehövligt (jfr 21 § andra stycket i förslaget).

I övrigt ansluter förslagets 20 § nära till motsvarande regler i 69 § UL. Enligt paragrafen skall sålunda kronofogdemyndigheten förelägga tredje man, som gjort gällande bättre rätt till egendomen, att inom viss tid väcka talan i saken mot utmätningssökanden och gäldenären. Efterkoms ej föreläggandet, blir följden att tredje man förlorar sin rätt mot borgenären, om ej denne väckt talan i saken mot tredje man inom den angivna tiden.

Avsikten med den valda konstruktionen torde vara att söka få till stånd ett avgörande av själva äganderättsfrågan – eller med andra ord vilkendera av gäldenären och tredje man som är rätt ägare till den utmätta egendomen – och ej endast ett avgörande mellan utmätningssökanden och tredje man med verkan blott för utmätningens bestånd. En nödvändig förutsättning härför är tydligen, att gäldenären är part i rättegången; endast härigenom kan ett i förhållandet mellan honom och tredje man rättskraftigt avgörande av äganderättsfrågan komma till stånd.

Den föreslagna ordningen för domstolsprövning av tredje mans anspråk ansluter såsom nämnts nära till vad som gäller enligt 69 § i 1877 års utsökningslag. Ordningen har alltså gammal hävd. Förarbetena till UL är mycket knapphändiga och där redovisas inte de överväganden som kan ha legat bakom valet av den angivna ordningen, enligt vilken tredje man har att öppna rättegång mot både utmätningssökanden och gäldenären. Det kan emellertid tänkas ha stått främmande för en äldre tids synsätt och då rådande rättegångsordning att låta rättegången avse ej själva äganderättsfrågan utan endast frågan huruvida tredje mans angrepp mot utmätningen var befogat eller ej – en rättegång i vilken gäldenären ej var part och såsom sådan kunde bidra till utredningen och ej heller mot äldre rättegångsbalkens bestämmelser om jäv kunde höras som vittne. Då nu fråga är om en ny utsökningslagstiftning, som har en modern rättegångsordning som bakgrund, torde emellertid anledning saknas att låta historiska skäl påverka en bedömning hur rättegången rörande tredje mans anspråk bör anordnas.

Självfallet innebär det vissa fördelar att i enlighet med förslaget anordna rättegången som en verklig äganderättsprocess, i vilken även gäldenären måste vara part. Avgörandet får då verkningar som sträcker sig utöver själva utmätningsförfarandet. Utrymme för en ny rättegång mellan gäldenären och tredje man kommer att saknas och tredje man torde, om han förlorar sin talan, också sakna möjlighet att göra sin förmenta rätt till egendomen gällande mot den som vid den exekutiva försäljningen har förvärvat egendomen. Dessa fördelar inträder emellertid endast om föreläggandet efterkoms och den tilltänkta rättegången verkligen kommer till stånd; äventyret för tredje man, om han åsidosätter föreläggandet, kan rimligen inte vara helt detsamma som om han förlorat rättegången. Enligt 20 § gäller också som påföljd att tredje man förlorar sin rätt mot sökanden, ej mot gäldenären. Som en ytterligare följd av att tredje man ej iakttar föreläggandet stadgar emellertid förslaget i 14 kap. 2 § – måhända mot bakgrund av att den eftersatta skyldigheten avsåg att väcka talan ej endast

mot sökanden utan även mot gäldenären – att han förlorar sin talan även mot den som vid efterföljande exekutiv försäljning förvärvar egendomen. Enligt motiven (huvudremissen s. 373) skall denna verkan inträda även i fall då sökanden inom den i föreläggandet angivna tiden väckt talan mot tredje man och den senare förlorat processen.

Det kan dock inte bortses från att betydande nackdelar är förbundna med det föreslagna systemet. Tredje mans intresse är i första hand inte att genom ett domstolsavgörande få i förhållande till gäldenären fastslaget att han har bättre rätt till egendomen utan endast att få utmätningen hävd eller, annorlunda uttryckt, att försättas i samma läge som om utmätningen aldrig kommit till stånd därför att redan kronofogdemyndigheten godtagit hans påstående om bättre rätt. För att tillgodose detta tredje mans primära intresse fordras endast ett domstolsavgörande mellan honom och utmätningsborgenären liksom det, från borgenärens sida sett, endast behövs en rättegång mellan dem för att hans primära intresse av att utmätningen står fast skall bli tillgodosett. Visserligen kan tredje man vinna sitt syfte genom en av honom vunnen rättegång om själva äganderätten – i vilken rättegång då även gäldenären måste vara part – men en sådan rättegång får en annan och mer vittsyftande karaktär och medför ökade risker för kostnader än en process mot endast borgenären. Att tvinga tredje man att öppna en sådan rättegång för att hans intresse av att utmätningen hävs skall bli tillgodosett synes inte påkallat eller ens lämpligt, bl. a. med hänsyn till de komplikationer som med nuvarande rättegångsordning kan inträda i en dylik rättegång, t. ex. om gäldenären – som ofta nog inte står i någon motsatsställning till tredje man – men inte sökanden medger tredje mans talan.

I en rättegång, som endast tar sikte på frågan om utmätningen skall bestå eller hävas, behöver sålunda endast utmätningssökanden och tredje man men ej gäldenären vara parter. Det kan visserligen vid ett första betraktande synas egendomligt, att en rättegång, vari ställning – låt vara endast prejudiciellt – tas till gäldenärens rätt, skall kunna föras utan att gäldenären själv är part. Emellertid vill lagrådet erinra om att gäldenären, om han skulle finna det förenligt med sina intressen, enligt RB alltid kan inträda i rättegången som intervenient. I annat fall kan han, om någon part önskar det, höras som vittne.

Lagrådet föreslår sålunda, att det föreläggande som skall meddelas tredje man får avse endast en skyldighet att väcka talan mot sökanden rörande frågan huruvida tredje mans anspråk utgör hinder mot utmätning. Äventyret för underlåtenhet bör vara att tredje man förlorar sin talan mot borgenären, om ej denne väckt motsvarande talan mot tredje man inom den angivna tiden. Har tredje man ej efterkommit föreläggandet blir följden, liksom när han har förlorat sin talan mot sökanden, att han saknar möjlighet att senare under utmätningsförfarandet göra sin rätt gällande, t. ex. genom att överklaga utmätningen. Underlåtenhet att efterkomma föreläggandet bör däremot med lagrådets förslag – enligt vilket ju tredje

man har att väcka talan endast mot sökanden och ej även mot gäldenären – ej medföra att tredje man förlorar sina möjligheter att vindicera egendomen från den som förvärvat denna vid exekutiv försäljning; till hithörande spörsmål återkommer lagrådet vid behandlingen av 14 kap.

Med den av lagrådet förordade ordningen blir rättegången inte, såsom enligt förslaget, en från utmätningen fristående äganderättsprocess med återverkningar på utmätningen utan ett medel att i själva utmätningsförfarandet skapa klarhet huruvida förutsättningarna för utmätning är för handen eller ej. Det kan göras gällande, att det överhuvud är onödigt att öppna möjlighet för tredje man att föra en rättegång med detta mera begränsade syfte; han kan ju överklaga kronofogdemyndighetens utmätningsbeslut till hovrätten och på så sätt åstadkomma en judiciell överprövning av frågan om utmätningens bestånd. En sådan överprövning torde dock aldrig kunna ersätta den prövning som kommer till stånd i särskild rättegång i den för tvistemål stadgade ordningen, där andra bevismedel står till buds och där bevisupptagning sker i första instans.

Lagrådet har här utvecklat hurusom dess förslag skiljer sig från det remitterade förslaget i fråga om den rättegång tredje man har att föra. Det kan emellertid framhållas, att det remitterade förslaget inte är främmande för en rättegång med det begränsade syfte som lagrådets förslag innebär. Det remitterade förslaget medger sålunda, att tredje mans anspråk på den utmätta egendomen kan prövas i en av sökanden mot tredje man anhängiggjord rättegång, i vilken kan avgöras endast huruvida utmätningen skall bestå eller hävas. Och beträffande rättegången enligt 21 § – som ju har till uppgift bara att lösa frågan huruvida tredje mans anspråk utgör hinder mot utmätning eller ej – gäller i princip detsamma; sökanden skall väcka talan mot tredje man och frågan om äganderätten till den utmätta egendomen prövas endast prejudiciellt. Vidare må erinras om den talan som en borgenär, vars fordran eller förmånsrätt är tvistig, skall väcka enligt 13 kap. 7 § andra stycket rörande rätten till tillgängliga medel. Domstolens prövning av tvisten gäller endast rätten till de avsatta medlen och är sålunda endast ett led i det exekutiva förfarandet; någon rättskraft får avgörandet inte utanför detta.

Den förut berörda 21 § i förslaget innefattar såsom inledningsvis nämnts en principiell nyhet. Den möjliggör att egendom under viss förutsättning kan utmätas, trots att det inte framgår av utredningen att egendomen tillhör gäldenären och denne ej heller till följd av presumtionsreglerna skall anses som ägare. Förutsättningen är att det föreligger sannolika skäl att egendomen tillhör gäldenären. Utmätning med stöd av denna paragraf får dock inte lika omfattande verkningar som annan utmätning. Den sker med förbehåll för tredje mans rätt och det ankommer sedan på utmätningssökanden att i rättegång styrka sin rätt till utmätning. Såsom lagrådet tidigare anfört har lagrådet inte någon principiell erinran mot bestämmelsen.

Trots bestämmelsens generella utformning torde den i följd av regelsystemet i övrigt ha ett ganska begränsat tillämpningsområde. Den torde i första hand få tillämpning i fall då egendomen är sådan att den över huvud ej kan vara föremål för besittning. Vidare kan den få tillämpning i fall då egendomen befinner sig i tredje mans besittning men det ej framgår att egendomen tillhör gäldenären. Med lagrådets förslag rörande förutsättningarna för brytande av presumtionen om samäganderätt för makar till egendom i deras gemensamma besittning får bestämmelsen också tillämpning i fall då gäldenärens ensamrätt till egendomen ej är styrkt men väl framstår som sannolik. Tydligt är att den kan tillämpas även i andra fall då gäldenären och annan har egendom i gemensam besittning och utmätningssökanden ej kan styrka utan endast göra sannolikt att gäldenären har bättre rätt än den andra sambesittaren till egendomen. Däremot får paragrafen ej tillämpning då gäldenären ensam har besittning till lös sak; i detta fall skall ju enligt regelsystemet i övrigt egendomen antingen utmätas eller, om det framgår att den tillhör tredje man, vara fredad från utmätning. Lagberedningens uttalande, att bestämmelsen "knappast" blir tillämplig i praktiken beträffande lös sak som finns i gäldenärens besittning, får antas vara betingat av att bestämmelsen kan få tillämpning i sambesittningsfall.

Reglerna i 22 § av förslaget har som utgångspunkt, att fordran eller annan rättighet redan har blivit utmätt, oaktat tvist råder om fordringens eller rättighetens bestånd. I följd av tvisten är det alltså ovisst, i vad mån det, rättsligt sett, överhuvudtaget finns någon fordran eller rättighet. Lagberedningen uttalar, att enligt förslaget tvist om fordrans eller rättighets existens inte utgör hinder mot utmätning men att det för att utmätning skall kunna äga rum dock måste föreligga skäl till antagande att gäldenären har en fordran eller rättighet. Stöd för att utmätning får ske av en tvistig fordran eller rättighet kan inte hämtas från de föregående paragraferna, vilka tar sikte på frågan om obestridligen förefintlig tillgång skall anses tillkomma gäldenären eller någon annan men ej på frågan om ett obligationsrättsligt anspråk verkligen föreligger.

Även enligt lagrådets mening bör i vissa fall en fordran eller annan rättighet om vars bestånd osäkerhet råder kunna utmätas och osäkerheten sedan undanröjas genom rättegång vid domstol. Lagrummet bör emellertid utformas så att det ger ett direkt stöd för att utmätning i detta läge får äga rum. Härvid torde 21 § kunna tjäna som förebild. Liksom enligt denna paragraf är det nämligen också enligt nu förevarande lagrum fråga om att tillåta utmätning, trots att ovisshet råder huruvida den egendom varemot utmätningen riktar sig representerar en tillgång för gäldenären: skillnaden består i att ovissheten i det ena fallet avser om gäldenären eller någon annan är ägare till det utmätta men i det andra om det utmätta över huvud utgör en tillgång.

Enligt förslaget är det en förutsättning för tillämpning av 22 § att tvist om fordringens eller rättighetens bestånd råder mellan utmätningsgäldenären

och sekundogäldenären eller den från vilken rättigheten skall utgå. Det kan emellertid förekomma, att kontrahenterna, för att hindra att fordringen eller rättigheten tas i anspråk av utomstående, vid en ifrågasatt utmätning samstämmigt förnekar dess existens. Eftersom det i sådana fall inte i utsökningsmålet råder någon tvist mellan kontrahenterna i fordrings- eller rättighetsförhållandet, synes det bättre att i stället för "tvist" använda det neutrala ordet "ovisshet".

Det är tydligt, att ett mer eller mindre grundat antagande att en fordran eller rättighet tillkommer gäldenären inte kan vara tillfyllest för att utmätning skall få ske. Som lagrådet redan inledningsvis har framhållit bör som förutsättning för utmätning här – liksom i fall som avses i 21 § – gälla att det, trots invändning, föreligger sannolika skäl för att en fordran eller rättighet tillkommer gäldenären eller med andra ord att det verkligen finns något att utmäta. Kommer utmätning till stånd, bör förbehåll göras i fråga om fordringens eller rättighetens bestånd. Vad angår förutsättningarna i övrigt för meddelande av föreläggande, föreläggandets innehåll och påföljden av att det ej efterkoms bör gälla samma regler som 21 § uppställer för där avsett fall.

Vad som enligt lagrådets förslag bör gälla för utmätning av fordran eller annan rättighet, om vars bestånd ovisshet råder, bör ges motsvarande tillämpning i vissa fall då fråga är om utmätning av pantbrev i skepp eller fastighet eller inteckning i luftfartyg eller reservdelar till luftfartyg och ovisshet råder huruvida pantbrevet eller inteckningshandlingen är lämnad till säkerhet för fordran.

Av de under rubriken "Förhållandet till tredje man" upptagna 17–26 §§ gäller 17 och 26 §§ såväl lös som fast egendom, under det att 18–22 §§ har avseende uteslutande på lös egendom och 23–25 §§ gäller enbart fast egendom. Den valda systematiken har gjort bestämmelserna delvis svåröverskådliga. Regelsystemet vinner enligt lagrådets mening i tydlighet och överskådlighet, om det delas upp i två avsnitt under särskilda rubriker, det ena omfattande endast bestämmelser avseende utmätning av lös egendom och det andra innehållande bestämmelser om utmätning av fast egendom. En sådan systematik ter sig så mycket mera naturlig som det – av uppenbara skäl – råder betydande sakliga skillnader mellan de regler som föreslås gälla vid utmätning av lös resp. fast egendom.

En omgruppering av bestämmelserna kan genomföras utan mera betydande ingrepp i förslaget. Det torde vara tillräckligt, *att* 17–22 §§ sammanförs under en rubrik, som lämpligen kan få lyda "Förhållandet till tredje man vid utmätning av lös egendom", och att i samband därmed 17 § begränsas till att gälla endast lös egendom, *att* 23 § utformas så, att den utöver den i förslaget upptagna bestämmelsen kommer att inrymma även den nu i 17 § meddelade föreskriften av innebörd att fast egendom på vilken gäldenären inte har lagfart kan utmätas för dennes gäld, om det framgår att egendomen tillhör gäldenären, *samt att* före 23 § en ny rubrik

sätts in med lydelsen "Förhållandet till tredje man vid utmätning av fast egendom".

I nu förevarande kapitel regleras de rättsliga spörsmål som kan uppstå i förhållande till tredje man ej endast när utmätningsbeslut är aktuellt eller utmätning har skett men försäljning ännu ej ägt rum utan även under tiden därefter. Hänvisningen i 26 § första stycket till 20 och 25 §§ tar nämligen sikte på det fall att tvist uppstår om rätten till de vid exekutiv försäljning influtna medlen. Med lagrådets disposition av lagreglerna kan, i stället för denna hänvisning, som ett andra stycke i 20 § upptas en bestämmelse av innehåll att dess första stycke även gäller sedan utmätt egendom sålts eller utmätt fordran drivits in och fråga är om rätten till influtna medel.

Andra stycket av 26 § anser lagrådet kunna utgå som obehövligt.

Lagrådet förordar, att förevarande avsnitt av kapitlet i systematiskt hänseende omarbetas i enlighet med det anförda. Med iakttagande härav och av vad lagrådet tidigare har anfört rörande lagreglernas materiella innehåll föreslår lagrådet, att 26 § utgår samt att 17–25 §§ jämte rubriker, efter vissa redaktionella jämkningar, ges följande lydelse:

Förhållandet till tredje man vid utmätning av lös egendom.

17 § Utmätning får ske av lös egendom till vilken gäldenären enligt vad som framgår i målet är ägare eller enligt 18 eller 19 § skall anses vara ägare.

18 § Gäldenären anses vara ägare till lös egendom som han har i sin besittning, om det ej framgår i målet att egendomen tillhör annan. Har gäldenären besittning till egendomen gemensamt med annan, anses dock egendomen, om ej annat följer av 19 §, tillhöra gäldenären endast om det framgår att han har bättre rätt till egendomen än den andre.

I fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg skall i stället för vad som sägs i första stycket gälla, att egendomen anses tillhöra gäldenären, om denne är inskriven som ägare och det ej framgår i målet att egendomen tillhör annan.

19 § Har gäldenären och hans make, med vilken han varaktigt sammanbor, lös egendom i sin gemensamma besittning och framgår ej i målet vem egendomen tillhör, anses makarna inneha egendomen med samäganderätt.

Första stycket gäller ej i fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

20 § Har lös egendom utmätts enligt bestämmelse i 18 eller 19 § och har tredje man påstått bättre rätt till egendomen samt föreligger sannolika skäl för hans påstående, skall kronofogdemyndigheten, om det ej av särskilda skäl är obehövligt, förelägga honom att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan mot sökanden huruvida tredje mans

anspråk utgör hinder mot utmätning. Efterkommer tredje man ej föreläggandet, har han i målet förlorat sin rätt mot sökanden, om ej denne har väckt talan mot tredje man inom den angivna tiden.

Första stycket gäller även sedan utmätt egendom har sålts eller utmätt fordran har drivits in och fråga är om rätten till influtna medel.

21 § Möter hinder mot utmätning enligt 17–19 §§ av viss lös egendom på den grund att tredje man kan ha bättre rätt till egendomen men föreligger sannolika skäl att egendomen tillhör gäldenären, får egendomen utmätas med förbehåll för tredje mans rätt. Kronofogdemyndigheten skall, om det ej av särskilda skäl är obehövligt, förelägga sökanden att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan mot tredje man huruvida dennes anspråk utgör hinder mot utmätning. Efterkommer sökanden ej föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje man har väckt talan mot sökanden inom den angivna tiden.

Första stycket gäller ej i fråga om registrerat skepp eller registrerat luftfartyg.

22 § Är fråga om utmätning av fordran eller annan rättighet och råder ovisshet om dess bestånd på den grund att sekundogäldenären eller den från vilken rättigheten skall utgå gör invändning därom, får utmätning likväl ske, om det föreligger sannolika skäl att fordran eller rättighet tillkommer gäldenären. Härvid skall dock förbehåll göras i fråga om fordringens eller rättighetens bestånd.

Råder ovisshet i vad mån pantbrev eller inteckningshandling som avses i 2 § andra stycket och som innehas av tredje man utgör säkerhet för fordran men föreligger sannolika skäl att någon panträtt ej består, får utmätning av pantbrevet eller inteckningshandlingen ske med förbehåll för tredje mans rätt.

Sker utmätning enligt första eller andra stycket, skall kronofogdemyndigheten, om det ej av särskilda skäl är obehövligt, förelägga sökanden att inom en månad från det att föreläggandet delgavs honom väcka talan mot tredje man huruvida dennes invändning eller anspråk utgör hinder mot utmätning. Efterkommer sökanden ej föreläggandet, skall utmätningen hävas, om ej tredje man har väckt talan mot sökanden inom den angivna tiden.

Förhållandet till tredje man vid utmätning av fast egendom

23 § Utmätning får ske av fast egendom till vilken gäldenären enligt vad som framgår i målet är ägare. Har gäldenären lagfart på egendomen, anses han vara ägare, om det ej framgår att egendomen tillhör annan.

24 § Lika med 24 § i förslaget.

25 § Har fast egendom utmätts och har tredje man påstått bättre rätt till egendomen samt föreligger sannolika skäl för hans påstående, gäller vad som sägs i 20 §.

Beträffande innebörden på ett par punkter av den av lagrådet föreslagna lagtexten vill lagrådet anföra följande.

Med formuleringen "framgår ej i målet vem egendomen tillhör" i 19 § första stycket avses att äganderättsfrågan är oklar i den meningen att det ej framgår att någon av makarna och ej heller någon annan är ägare till egendomen.

Tilläggas bör att av samäganderättslagen följer, att samägare anses ha lika del i egendomen, om ej annat visas. Även denna presumtion beträffande andelsfördelningen bryts alltså bara om det framgår att andelarna inte är lika stora.

Vad angår 20 § avser den enligt sin lydelse i det remitterade förslaget fall då lös egendom utmäts "enligt 17–19 §§" och tredje man har gjort gällande bättre rätt till egendomen. För att utmätning skall få ske enligt huvudregeln i 17 § – dvs. när inte någon av presumtionsreglerna i 18 eller 19 § är tillämplig – förutsätts enligt lagrådets förslag att det framgår i målet att gäldenären är ägare till egendomen. Men detta är liktydigt med att kronofogdemyndigheten på grundval av utredningen har funnit sig kunna tillbakavisa ett eventuellt av tredje man framställt påstående om bättre rätt till egendomen. Och i ett sådant fall föreligger uppenbarligen inte något utrymme för att meddela tredje man sådant föreläggande som avses i nu förevarande paragraf. Bestämmelserna i 20 § kan således bli tillämpliga endast i fall då någon av presumtionsreglerna i 18 och 19 §§ är tillämplig. Till undvikande av missförstånd rörande paragrafens innebörd och räckvidd har lagrådet gett uttryck åt detta i sin lagtext.

I lagrådets förslag har de inledande orden i 20 § första stycket utformats så, att de även innefattar det fall att tredje man gör gällande bättre rätt först sedan utmätning har skett (jfr 20 § första stycket andra meningen i det remitterade förslaget).

Även utan särskilt stadgande är det tydligt, att 20 § i lagrådets förslag gäller också när tredje mans påstående om bättre rätt avser något som framstår som tillbehör till lös egendom. Motsvarighet till andra stycket i 20 § i det remitterade förslaget saknas därför i lagrådets text. I 25 § i lagrådets förslag har motsvarande ändring gjorts.

33 § Bestämmelserna i första stycket av förevarande paragraf i förslaget innebär, att utmätning i princip skall hävas, om det blir utrett i målet att den utmätta egendomen tillhör tredje man. Kronofogdemyndigheten skall i en sådan situation självmant besluta om hävande av utmätningen. I gällande rätt finns motsvarande föreskrifter om s. k. självrättelse i 77 § 3 mom.

UL. Enligt detta lagrum får emellertid självrättelse inte i något fall vidtas senare än två veckor från det utmätningsförrättningen ägde rum. Det nu remitterade förslaget innebär, att denna tidsbegränsning slopas, när fråga är om självrättelse på den grund att utmätt egendom befinnes tillhöra tredje man.

Lagrådet har inte någon erinran mot att möjligheterna till självrättelse i nu angivna situation vidgas på det sätt som föreslås.

Förslaget innebär emellertid den begränsningen av möjligheterna till självrättelse i förevarande fall, att utmätning av egendom som senare visar sig tillhöra tredje man inte skall eller ens får ske, om tredje man efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden. Härmed åsyftas den situation som inträder, när kronofogdemyndigheten med stöd av 4 kap. 20 § i förslaget har förelagt en tredje man, som påstått bättre rätt till utmätt egendom, att inom en månad väcka talan i saken mot sökanden och gäldenären men tredje man har underlåtit att efterkomma föreläggandet och därmed har "förlorat sin rätt mot sökanden". I gällande lag finns inte någon uttrycklig regel om en sådan begränsning. Detta sammanhänger med att självrättelse enligt 77 § 3 mom. UL över huvud taget inte kan ske senare än två veckor efter utmätningsförrättningen, en tidsfrist som ju alltid löper ut innan den i 69 § UL – som utgör motsvarighet till 4 kap. 20 § i förslaget – föreskrivna tiden av en månad, inom vilken tredje man har att väcka talan, går till ända.

Den sålunda föreslagna ordningen skall ses mot bakgrund av den reglering av frågan om den rättsliga betydelsen av att tredje man inte efterkommer ett enligt sistnämnda lagrum meddelat föreläggande som det remitterade förslaget innefattar. Denna reglering leder till att tredje man inte bara "förlorar sin rätt mot sökanden" utan också blir betagen möjligheten att efter egendomens exekutiva försäljning vindicera den från förvärvaren; denna rättsföljd inträder enligt 14 kap. 2 § i förslaget även i förhållande till den som vid sitt förvärv var i ond tro beträffande tredje mans äganderätts-anspråk.

Den nu aktuella frågan om självrättelse kommer i ett annat läge, om man på de nyss berörda spörsmålen i stället anlägger det synsätt som lagrådet har gett uttryck åt i det föregående vid sin behandling av 20 § i kapitlet. Lagrådet har därvid intagit den ståndpunkten, att underlåtenhet från en tredje mans sida att efterkomma ett enligt nämnda paragraf meddelat föreläggande inte bör medföra några materiellträttsliga verkningar utan endast få den konsekvensen att tredje man förlorar rätten att i utsökningsmålet föra talan i frågan huruvida hans påstådda äganderätt utgör hinder mot utmätningen. Han förlorar således rätten att överklaga utmätningen på sådan grund liksom också rätten att såsom part i målet hos kronofogdemyndigheten påkalla prövning av den angivna frågan. Med lagrådets ståndpunkt har däremot underlåtenheten i princip inte någon inverkan på tredje mans möjligheter att under åberopande av allmänna civilrättsliga regler

hävda sin äganderätt till den utmätta egendomen. Detta innebär, att tredje man – i motsats till vad som för närvarande antas gälla, när tredje man har underlåtit att efterkomma ett enligt 69 § UL meddelat föreläggande att väcka talan vid domstol – efter egendomens försäljning kan vindicera egendomen från förvärvaren, om denne var i ond tro beträffande tredje mans rätt till egendomen. Utgjordes det utmätta av rättighet som inte kan bli föremål för godtrosförvärv, kan en vindikationstalan riktas även mot godtroende förvärvare. Till de jämkningar i förslaget i övrigt som föranleds av denna ståndpunkt återkommer lagrådet vid behandlingen av 14 kap.

Med de mera begränsade verkningar av en underlåtenhet att iaktta föreläggande enligt 20 § som lagrådets förslag innebär är det uppenbarligen nödvändigt, att kronofogdemyndigheten skall kunna vidta självrättelse, dvs. självmant häva en utmätning, i fall då tredje man visserligen har underlåtit att efterkomma föreläggandet men det därefter – med eller utan tredje mans medverkan – blir utrett i målet att egendomen tillhör denne tredje man.

Om tredje man har gjort gällande bättre rätt till utmätt egendom, innan egendomen har sålts, men det varken genom rättegång eller på annat sätt blir utrett, att egendomen tillhör tredje man, och denne inte heller överklagar utmätningen eller av honom anförda besvär över utmätningen ogillas, kan och bör egendomen säljas utan avseende på tredje mans anspråk. Kronofogdemyndigheten kan i ett sådant läge inte anses skyldig att vid försäljningen upplysa presumtiva köpare om att tredje man har gjort anspråk på egendomen. Detta gäller också i fall då tredje man underlåter att iaktta ett enligt 20 § meddelat föreläggande och det inte före försäljningen på annat sätt blir klarlagt att egendomen tillhör honom. Tredje mans underlåtenhet att efterkomma föreläggandet bör med andra ord i utsökningsmålet tolkas som om han hade frånträtt sitt äganderättsanspråk.

Under hänvisning till det anförda förordar lagrådet, att i första stycket första meningen av förevarande paragraf orden ”såvida ej tredje mannen efter föreläggande har förlorat sin rätt mot sökanden” utgår.

Med lagrådets disposition av lagreglerna i förevarande kapitel får 27–36 §§ beteckningarna 26–35 §§.

5 kap.

5 § Bestämmelserna i 9 kap. 9 § förutsätter, att egendom, som förvärvats på kredit under förbehåll om återtaganderätt vid bristande betalning, kan utmätas, även om egendomen enligt avtalet ej får överlåtas. I motiven till detta lagrum påpekas att, eftersom försäljning av egendomen inte får ske utan att kreditgivarens rätt blir tillgodosedd, utmätningen inte kränker dennes rätt och därmed inte heller står i strid mot principen i 5 kap. 5 §. Förslaget utgår från att vid sådant förhållande något uttryckligt undantag från denna princip ej behöver göras. Enligt lagrådets mening står emeller-

tid utmätning i nu avsedda fall i direkt strid mot principen i detta lagrum att egendom som ej får överlåtas ej heller får utmätas. Lagrådet – som inte har någon erinran mot att utmätning får ske i nu avsett fall under förutsättning att kreditgivarens rätt blir tillgodosedd på sätt som anges i 9 kap. 9 § – förordar därför, att som ett andra stycke i nu förevarande paragraf tas upp ett uttryckligt undantag för detta fall.

Lagrådet föreslår, att paragrafen med vissa redaktionella jämkningar får lydelsen:

"Egendom, som till följd av sin beskaffenhet, enligt föreskrift vid gåva eller i testamente eller på annan mot envar gällande grund ej får överlåtas, får ej heller utmätas, om ej annat följer av andra stycket eller av särskild föreskrift.

Egendom, som gäldenären har förvärvat på kredit under förbehåll om återtaganderätt för kreditgivaren, får utmätas utan hinder av att egendomen ej får överlåtas."

Lagrådet vill framhålla, att undantagsregeln i andra stycket givetvis tar sikte endast på fall då ett överlåtelseförbud har ställts upp enbart till säkerställande av återtaganderätten.

I likhet med föredragande statsrådet kan lagrådet ej finna att undantagen i förevarande paragraf kan ges i annan form än lag. Med hänsyn till vad lagrådet har anfört om hur hänvisningar skall ske till särskilda författningsregler vid sidan av balken bör emellertid ordet föreskrift användas.

7 § Bestämmelserna i första stycket om att vissa skadeståndsfordringar är utmätningsfria så länge de innestår hos den skadeståndsskyldige överensstämmer i sak med de nu gällande föreskrifterna i 66 § 3 mom. UL. Dessa föreskrifter fick sitt nuvarande innehåll år 1968. Någon översyn av 1968 års lagstiftning har inte företagits. När bestämmelserna nu utan ändring tas upp i UB vill lagrådet likväl – närmast som en bakgrund till lagrådets ställningstagande till de nya bestämmelser om utmätningsfrihet i vissa fall för utbetalt skadestånd som har tagits upp i andra stycket – framföra vissa synpunkter och göra vissa påpekanden.

Enligt 66 § 3 mom. UL gäller villkorslös utmätningsfrihet för bl. a. fordran på skadestånd med anledning av personskada. Under förarbetena till 1968 års lagstiftning angavs motivet till utmätningsfriheten vara, att de skadestånd som de föreslagna bestämmelserna skulle avse hade en starkt personlig prägel (NJA II 1968 s. 552). Det är oklart vad som närmare åsyftades, och det synes tveksamt i vilken omfattning det anförda skälet verkligen motiverar utmätningsfrihet för fordran på skadestånd med anledning av personskada.

Det kan väl hävdas, att sådant skadestånd till den del det avser gottgörelse för icke-ekonomisk (ideell) skada, dvs. ersättning för sveda och värk, lyte eller annat stadigvarande men och för olägenheter i övrigt till följd av skadan (5 kap. 1 § 3 SkL), har en specifikt personlig prägel; det saknas

också i stort sett motsvarighet till ersättningar av detta slag i icke skadeståndsrättsliga sammanhang. Detsamma gäller sådan ersättning för (psykiskt) lidande som avses i 1 kap. 3 § SkL och som utgår vid vissa där angivna typer av brottsliga handlingar. Det rör sig i alla dessa fall om gottgörelse för den kränkning som ett angrepp på en persons kroppsliga eller personliga integritet i övrigt har inneburit. Den personliga karaktären av en sådan gottgörelse kan enligt lagrådets mening väl motivera att själva rätten till ersättning för ideell skada fredas från utmätning.

Enligt 66 § 3 mom. andra meningen UL skall utmätningsfriheten i fall då skadeståndet har bestämts att utgå som livränta gälla rätten till livräntan. I sistnämnda hänseende låter sig utmätningsfriheten motivera utan någon hänvisning till skadeståndets personliga prägel. En skadeståndslivränta – i detta sammanhang bortses från s. k. besvärslivräntor – utgör ett substitut för den inkomst som den skadelidande i framtiden skulle ha kunnat förvärva genom eget arbete, därest han inte till följd av skadefallet hade blivit helt eller delvis arbetsoförmögen. En arbetsoförmögen skadelidandes rätt till en skadeståndslivränta svarar således mot den arbetsföres rätt till inkomst av framtida arbete. Det råder inte tvivel om att en rätt av det senare slaget inte kan utmätas. Som en direkt konsekvens härav bör det substitut för denna rätt som rätten till livränta utgör inte heller kunna utmätas.

Fordran på skadestånd avseende ersättning för framtida inkomstförlust bör av nyss anförda skäl vara utmätningsfri också när skadeståndet skall utgå i form av engångsbelopp. Det är också den ståndpunkt som gällande lag intar. Men inte heller i det hänseendet synes det vara skadeståndets personliga prägel som utgör det avgörande motivet för utmätningsfrihet.

Frågan om utmätningsfrihet ställer sig annorlunda, när det gäller den del av skadestånd för personskada som utgör gottgörelse för förlorad arbetsinkomst i förfluten tid. Denna del av skadeståndet är att likställa med t. ex. en arbets- eller uppdragstagares fordran på lön eller motsvarande gottgörelse för redan utfört arbete. Genom 1968 års lagstiftning infördes möjligheter att ta lön eller liknande gottgörelse för utfört arbete i anspråk genom s. k. löneutmätning. Den som till följd av ett skadefall, vilket har medfört skadeståndsansvar för annan person, har blivit oförmögen att genom eget arbete förvärva rätt till lön eller annan gottgörelse får i stället en rätt till ett motsvarande skadestånd. En fordran på sådant skadestånd kan knappast anses ha en mera personlig prägel än en fordran på innestående lön och bör därför i princip inte vara fredad från utmätning i större omfattning än en sådan lönefordran.

Den som har lidit en personskada och med anledning därav har blivit berättigad till skadestånd har rätt till gottgörelse för "sjukvårdskostnad och andra utgifter" (5 kap. 1 § 1 SkL). Hans fordran på sådan gottgörelse kan jämställas med det anspråk som t. ex. en arbetstagare kan ha enligt kollektivavtal eller tjänsteavtal att i händelse av sjukdom eller olycksfall få

ersättning av sin arbetsgivare för motsvarande utgifter. En sådan fordran är inte utmätningsfri.

En med de nu behandlade spörsmålen närbesläktad fråga gäller i vad mån de regler om total utmätningsfrihet för fordringar på ersättning från socialförsäkringen som sedan lång tid tillbaka gäller bör behållas oförändrade. I det avseendet finns anledning särskilt uppmärksamma, att betingelserna för denna utmätningsfrihet väsentligt förändrats genom att ersättningarna inom socialförsäkringen successivt har höjts, så att de numera – framför allt inom arbetsskadeförsäkringen – i många fall vida överstiger det ekonomiska grundskydd som de olika socialförsäkringsanordningarna ursprungligen avsåg att ge.

Utformningen av bestämmelserna i 66 § 3 mom. UL ger utrymme för viss tvekan om utmätningsfrihetens omfattning. Det särskilda omnämnandet av frihetsberövande väcker sålunda frågan, huruvida och i vad mån fordran på sådan ersättning med anledning av oriktigt frihetsberövande som numera utgår enligt 1974 års lag om ersättning vid frihetsinskränkning omfattas av utmätningsfriheten.

Också innebörden av uttrycket "annat sådant" är något oklar. Ordalydelsen ger vid handen, att utmätningsfrihet skall åtnjutas så snart den skada som har gett upphov till skadeståndsansvar kan på något sätt jämställas med personskada eller skada till följd av frihetsberövande, falskt åtal eller ärekränkning. Vad som närmare åsyftas är emellertid ovisst. Motiven till 1968 års lagstiftning ger inte besked i vidare mån än att där talas om "brott mot person som är jämförligt med någon av de särskilt uppräknade kränkningarna". Om en begränsning till fall då personangreppet har innefattat brottslig handling är avsedd, hade detta enligt lagrådets mening bort komma till klart uttryck i lagtexten – t. ex. på sätt som har skett i 1 kap. 3 § SkL – i all synnerhet som den föregående uppräkningen inte är underkastad någon motsvarande begränsning utom såvitt avser falskt åtal och ärekränkning. Även bortsett från det sist sagda är det enligt lagrådets mening påkallat, för att en korrekt tillämpning av stadgandet skall kunna ske, att det närmare preciseras vilka slags skadeorsakande förfaranden som åsyftas med "annat sådant".

Mot bakgrunden av vad som här anförts synes det angeläget, att lagstiftningen om utmätningsfrihet för fordran på skadestånd och för fordran på ersättning från socialförsäkringen i en nära framtid blir föremål för översyn. I avvaktan härpå torde de nu gällande bestämmelserna i ämnet få behållas i sak oförändrade.

I detta läge kan det emellertid enligt lagrådets mening ifrågasättas om det är välbetänkt att i den omfattning som har skett genom andra stycket av förevarande paragraf i förslaget utvidga utmätningsfriheten till att gälla även efter det skadeståndet har betalts ut. Å andra sidan framstår en sådan utvidgning som sakligt välmotiverad beträffande vissa slag av skadestånd,

och en kommande allmän översyn av lagstiftningen bör inte utgöra något hinder mot att en partiell reform genomförs redan nu.

I fråga om det föreliggande förslaget om utmätningsfrihet i vissa fall för belopp som har betalts ut som skadestånd gäller enligt lagrådets mening denna bedömning i två hänseenden: dels när det gäller skadestånd som avser ersättning för framtida förlust av arbetsinkomst och som har bestämts i form av engångsbelopp dels beträffande sådant i paragrafens första stycket angivet skadestånd som avser ersättning för ideell skada.

Skadestånd i form av engångsbelopp med anledning av nedsatt arbetsförmåga bör sålunda vara skyddat mot utmätning i vidare omfattning än som följer av beneficiereglerna i 1–4 §§ av förevarande kapitel. Det är emellertid oklart hur långt det föreslagna skyddet sträcker sig. Kravet att skadeståndet skall tillgodose ett försörjningsbehov är inte entydigt till sin innebörd. Det kan hävdas att skadestånd av detta slag, som utgör ett substitut för viss del av arbetsinkomsten, alltid i sin helhet och oberoende av hur stor inkomsten är tillgodoser den skadelidandes och hans familjs försörjningsbehov. Men "försörjningsbehov" kan också tolkas såsom ungefärligen motsvarande vad som behövs för gäldenärens och hans familjs nödvändiga underhåll. Motiven ger inte något klart besked på denna punkt.

Enligt lagrådets mening bör gäldenären i hithörande fall i princip inte ha ett mer vittgående skydd mot utmätning än han skulle ha åtnjutit om skadeståndet i stället hade utgått i form av livränta och fråga varit om ianspråktagande av utfallande livräntebelopp genom löneutmätning. Det skulle dock med denna principiella utgångspunkt bereda stora svårigheter att beräkna den utmätningsfria delen av engångsersättningen. Under dessa förhållanden ligger det närmast till hands att knyta an till den reglering av utmätningsfriheten för rätt till pension eller annan livränta än skadeståndslivränta som har skett i 66 § 4 mom. UL och i 8 § av förevarande kapitel i förslaget. Där föreskrivs förbud mot utmätning av rätt till pension eller livränta i den mån rättigheten "behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom". Värdet av en rätt till pension eller livränta av det slag som avses här beräknas såsom kapitalvärdet av en periodiskt utgående förmån, dvs. enligt i princip samma metod som den vilken kommer till användning vid beräkning enligt skadeståndsrättsliga regler av en engångsersättning för nedsatt arbetsförmåga. Också sakligt sett talar goda skäl för att man skall ha enhetliga regler om utmätningsfrihet i båda dessa fall.

Till den del den i andra stycket föreslagna bestämmelsen om utmätningsfrihet gäller utbetalt skadestånd avseende ersättning för ideell skada föranleder förslaget inte någon erinran från lagrådets sida.

Lagrådet vill under hänvisning till det anförda förorda, att andra stycket av paragrafen ges följande lydelse:

"Avser skadeståndet ersättning för framtida inkomstförlust och har ersättningen fastställts i form av engångsbelopp, får ej heller, sedan skadeståndet har betalts ut, utmätning ske av vad som hålls avskilt av utbetalda medel, i den mån medlen behövs för gäldenärens försörjning och fullgörande av underhållsskyldighet som åvilar honom. Utgör skadeståndet ersättning för skada av annan än ekonomisk art, får vad som hålls avskilt av utbetalda medel ej utmätas förrän två år har förflutit från det skadeståndet betalades ut."

6 kap.

De i detta kapitel av förslaget upptagna bestämmelserna om säkerställande av utmätning överensstämmer i allt väsentligt med vad som för närvarande gäller eller tillämpas i praxis. I ett hänseende vill lagrådet framföra vissa synpunkter av mer allmän natur.

Lagberedningen föreslog bestämmelser om att kronofogdemyndigheten skulle få försäkra utmätt lös eller fast egendom. Föredragande statsrådet finner att detta förslag går för långt och anser, att något påtagligt behov av att hålla utmätt egendom eller i övrigt egendom som är omhändertagen av myndighet försäkrad inte har framkommit. Med beaktande också av kostnadsaspekterna förklarar sig föredraganden därför inte beredd att biträda beredningens förslag i denna del. Föredraganden erinrar om att befogenhet för kronofogdemyndigheten att i särskilda fall teckna eller vidmakthålla försäkring följer redan av bestämmelsen i 4 kap. 31 § i det remitterade förslaget, där det föreskrivs att kronofogdemyndigheten har rätt att vidta de åtgärder beträffande utmätt egendom som behövs för att sökandens rätt skall tas till vara och att myndigheten härvid i princip har de befogenheter som tillkommer egendomens ägare. Kostnad för försäkring som kronofogdemyndigheten ombesörjer blir enligt föredraganden att anse som en förrättningskostnad.

Lagrådet har förståelse för tanken att medborgarna skall beredas ett fullgott ekonomiskt skydd mot att deras egendom går förlorad eller skadas medan den tvångsvis är omhändertagen av offentlig myndighet. Som föredragande statsrådet har påpekat ger numera bestämmelserna i 3 kap. SkL ett tillfredsställande sådant skydd i fall då förlusten eller skadan har orsakats genom fel eller försummelse i den offentliga myndighetsutövningen. Frågan i vad mån skyddet bör genom lagstiftning sträckas än längre har principiell räckvidd och aktualiseras även utanför det utsökningsrättsliga området. Hithörande problem bör därför lösas i ett vidare sammanhang och på grundval av ett mer omfattande utredningsmaterial. Lagrådet biträder därför uppfattningen att några sådana bestämmelser om försäkring som lagberedningen föreslog inte nu bör tas upp i UB.

I detta sammanhang vill emellertid lagrådet erinra om att det allmänna i vissa situationer, som är likartade med dem som föreligger när kronofogdemyndighet i mål om utmätning har omhändertagit enskild tillhörig egen-

dom, i rättspraxis har ålagts skadeståndsansvar med analogisk tillämpning av de regler som gäller i fråga om depositaries ansvar för skada på deponerad egendom och som innebär, att depositarien bär bevisbördan för att skadan har uppkommit på annat sätt än genom vållande på depositariens sida. I det hänseendet kan här hänvisas till rättsfallet NJA 1950 s. 5 och där anmärkta äldre rättsfall. Det kan enligt lagrådets mening inte uteslutas att domstolarna skulle anlägga ett motsvarande betraktelsesätt, när fråga uppkommer om statens ansvarighet för skada på utmätt egendom som har omhändertagits av kronofogdemyndighet. Här bör beaktas, att myndigheten inte bara har egendomen om hand för den betalningsförsumlige utmätningsgäldenärens räkning utan också har att tillgodose sökandens intressen och att förlust av eller skada på egendomen kan medföra ekonomisk skada också för sökanden.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i kapitlet får lagrådet anföra följande.

1 § Med lagrådets förslag till lydelse av 4 kap. kommer hänvisningen i 1 § tredje stycket att avse 4 kap. 26 §.

8 § Enligt 10 § skall kronofogdemyndigheten, utöver vad som följer av 1–9 §§, vidta de åtgärder som i varje särskilt fall behövs för att utmätning skall bli säkerställd. Bestämmelsen torde närmast vara att fatta som en instruktion till kronofogdemyndigheterna och hade som sådan kunnat upptas i verkställighetsföreskrifter till UB. Även om innebörden av regeln är ganska svävande och enligt orden vittgående, kan den inte ge stöd för vidtagande av sådana åtgärder som kronofogdemyndigheten eljest är lagligen förhindrad att genomföra. Egendom torde sålunda inte kunna tas i förvar med stöd av denna paragraf; i detta hänseende måste 1–9 §§ vara uttömmande. Eftersom också andra handlingar än där sägs, t. ex. checkhäfte, kan behöva tas i förvar för att utmätning skall bli säkerställd, vill lagrådet förorda, att 8 § utvidgas så att den omfattar sådana handlingar. Lagrådet föreslår, att 8 § får lydelsen:

"Handling som ej är nämnd i 2 eller 5 § men som visar gäldenärens rätt till utmätt egendom eller vars omhändertagande är påkallat för att utmätningen skall bli säkerställd eller som behövs vid nyttjande av egendomen får tagas i förvar. Detta gäller även om handlingen innehas av tredje man."

12 § I första stycket av denna paragraf föreskrivs, att om utmätning av viss lös egendom inte kan ske genast, kronofogdemyndigheten likväl vid behov får provisoriskt vidta åtgärd som anges i 1–10 §§. När sådan åtgärd har vidtagits, gäller enligt andra stycket i princip det förbud för gäldenären att förfoga över egendomen som har föreskrivits i 4 kap. 29 § av förslaget

beträffande utmätt egendom (jfr 60 a § 1 mom. andra meningen UL). I överensstämmelse med vad som nu gäller enligt 60 a § 2 mom. UL i fråga om provisorisk åtgärd enligt 1 mom. i samma paragraf skall enligt tredje stycket första meningen av den föreslagna paragrafen åtgärden hävas, om utmätning inte har följt inom två veckor. En nyhet är bestämmelsen i tredje meningen i paragrafens tredje stycke av innebörd att domstol, där tvist angående utmätningsfordringen är anhängig, kan förordna att provisorisk åtgärd skall bestå tills vidare, dvs. längre än två veckor.

De hinder mot omedelbar utmätning som avses i första stycket av paragrafen och som föranleder att åtgärd för säkerställande av en blivande utmätning bara kan få provisorisk karaktär hänför sig inte till det materiella rättsförhållandet mellan parterna eller över huvud taget till beskaffenheten av den exekutionstitel sökanden åberopar. Hindren består i stället i att de i UB angivna förutsättningarna för utmätning av viss egendom inte är uppfyllda, och sådana frågor är ej underkastade prövning av den domstol som handlägger tvisten om utmätningsfordringen. Vad den domstolen har att bedöma är huruvida utmätningssökanden har fog för sitt fordringsanspråk. Finner domstolen före sitt slutliga avgörande anledning att inhibera verkställigheten, bör givetvis en redan vidtagen provisorisk åtgärd ej få bestå; åtgärden är ju då ej längre nödvändig och skall följaktligen hävas. Om däremot inhibition ej meddelas, består åtgärden till dess den blir hävd av kronofogdemyndigheten – senast vid tvåveckortidens utgång. Anledning saknas att i något av dessa fall tillägga domstolen befogenhet att besluta huruvida provisorisk åtgärd skall vidtas eller bestå.

Under hänvisning till det anförda förordar lagrådet, att tredje meningen i tredje stycket av förevarande paragraf utgår.

Med lagrådets paragrafnumrering av 4 kap. kommer hänvisningen i paragrafens andra stycke till 4 kap. 29 § att i stället avse 4 kap. 28 §.

7 kap.

Detta kapitel innehåller särskilda bestämmelser om löneutmätning. I den mån bestämmelserna inte innefattar avvikelse från vad som enligt 4 kap. gäller beträffande s. k. sakutmätning, tillämpas bestämmelserna i sistnämnda kapitel också i fråga om löneutmätning. Eftersom det i 7 kap. inte har tagits upp någon bestämmelse om behörig kronofogdemyndighet i mål om löneutmätning, blir i enlighet med det sagda behörighetsreglerna i 4 kap. 8 § i förslaget tillämpliga i sådana mål. Detta överensstämmer med vad som för närvarande gäller enligt 56 § UL.

Då löneutmätning knappast kan anses avse utmätning av en bestående fordran – i likhet med införsel syftar ju denna exekutionsform väsentligen till ett ianspråktagande av framdeles successivt uppkommande fordringar på lön eller liknande – kan det ifrågasättas, om föreskriften i 4 kap. 8 § andra stycket sista punkten i förslaget, att utmätning av fordran får sökas

där sekundogäldenären finns (jfr 56 § 2 mom. sista punkten UL) blir tillämplig i fråga om löneutmätning. Det skulle innebära, att kronofogdemyndigheten i det distrikt där gäldenären har sitt hemvist blir exklusivt behörig att pröva ansökningar avseende löneutmätning och att sådan utmätning inte kan sökas i det distrikt där arbetsgivaren finns, om inte gäldenären är bosatt i det distriktet.

Vissa motivuttalanden till de år 1968 införda, nu gällande bestämmelserna om löneutmätning ger också närmast vid handen att en sådan ordning var åsyftad (prop. 1968:170 s. 98 f). Det leder emellertid till att löneutmätning över huvud taget inte kan ske, om gäldenären är bosatt utomlands, och detta trots att det på intet sätt är något opraktiskt fall att en utomlands bosatt person här i landet uppbär lön, pension eller annan förmån, som i och för sig är av beskaffenhet att kunna tas i anspråk genom löneutmätning. I det avseendet skullle en viktig skillnad föreligga i förhållande till den löneutmätning närstående exekutionsformen införsel, som enligt 15 kap. 7 § i förslaget (jfr 8 § InfL) skall sökas hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där arbetsgivaren finns, om gäldenären saknar hemvist i Sverige.

Möjligen har, trots lagreglernas utformning och de gjorda motivuttalandena, avsikten varit att i fall av nyss angiven art löneutmätning skall kunna sökas i det distrikt där arbetsgivaren finns (se t. ex. Allenmark, Utsökningsrätt, 1971 s. 100, och Beck-Friis-Wieselgren-Wilhelmsson, Införsel och utmätning i lön, 2. uppl. 1971, s. 45), och det är inte uteslutet att behörighetsreglerna i gällande lagstiftning faktiskt har tillämpats på detta sätt.

Oavsett hur de gällande och nu föreslagna behörighetsreglerna skall tolkas synes det lagrådet uppenbart att för mål om löneutmätning bör gälla samma behörighetsregler som för införselmål. Detta bör komma till tydligt uttryck i lagtexten. Så kan lämpligen ske genom att såsom ett nytt första stycke i 7 kap. 7 § UB – eller i anslutning till övriga behörighetsregler i 4 kap. 8 § – tas upp en bestämmelse av innebörd, att löneutmätning söks hos den kronofogdemyndighet i vars distrikt gäldenären har sitt hemvist eller, om gäldenären inte har hemvist här i riket, hos den myndighet i vars distrikt arbetsgivaren finns (jfr 15 kap. 7 § i förslaget).

7 och 10 §§ I 7 § av detta kapitel föreskrivs, att innan beslut om löneutmätning meddelas, gäldenären skall beredas tillfälle att yttra sig, om det kan ske utan avsevärd tidsutdräkt, men att gäldenären inte behöver höras när han byter anställning och beslut skall meddelas om utmätning hos den nya arbetsgivaren. Enligt 10 § skall beslut om löneutmätning ändras, om anledning föreligger. Dessa bestämmelser överensstämmer med vad som för närvarande gäller enligt 67 a § 3 mom. UL jämfört med 9 och 12 §§ Infl, vilka stadganden fick sin nu gällande lydelse år 1968.

Enligt lagrådets mening bör de förvaltningsrättsliga grundsatser på vilka bestämmelserna i 15 § i 1971 års förvaltningslag vilar vara gällande också i mål om löneutmätning. Beslut om sådan utmätning bör således som regel inte kunna meddelas utan att gäldenären har beretts tillfälle att yttra sig i målet. Undantag från denna huvudregel bör kunna göras endast om gäldenärens hörande är uppenbart obehövligt eller om beslutet inte kan uppskjutas (jfr 15 § första stycket 1 och 4 förvaltningslagen; något behov av motsvarighet till undantagsbestämmelserna i punkterna 2 och 3 i sistnämnda lagrum finns uppenbarligen inte). Att anse gäldenärens hörande uppenbart obehövligt torde visserligen knappast kunna komma i fråga i annat fall än då nytt beslut skall meddelas med anledning av byte av anställning och det nya beslutet avses få samma innehåll som det gamla. Men att uttryckligen inskränka undantagsregeln till detta fall synes mindre lämpligt. Det kan för övrigt anmärkas, att den gällande och föreslagna särregeln för fall av anställningsbyte är alltför vidsträckt, eftersom den undantagslöst medger att gäldenären inte hörs.

Beslut enligt 10 § i förslaget om ändring av ett beslut om löneutmätning bör från nu aktuella synpunkter likställas med ett nytt utmätningsbeslut. Ett ändringsbeslut bör således få meddelas utan att gäldenären dessförinnan har beretts tillfälle att yttra sig bara om beslutet uppenbarligen inte är till gäldenärens nackdel och hans hörande därför är uppenbart obehövligt – t. ex. därför att beslutet, utan att gäldenärens löneförhållanden har ändrats, innebär endast att utmätningsbeloppet sänks eller att det utmätningsfria beloppet höjs – eller om beslutet inte kan uppskjutas. Så snart ett ändringsbeslut kan vara till gäldenärens nackdel och beslutet inte på grund av särskilda omständigheter är brådskande bör däremot gäldenärens hörande vara obligatoriskt. Detta gäller i princip även i fall då ändringen ter sig som en automatisk följd av sådana ändringar i gäldenärens löneförhållanden som betingas av kollektivavtalsbestämda lönehöjningar.

För närvarande finns inte några lagbestämmelser om att gäldenären normalt skall beredas tillfälle att yttra sig, innan ett beslut om löneutmätning ändras. Att gäldenären i princip skall höras i sådana fall synes emellertid ha förutsatts vid tillkomsten av 1968 års lagstiftning om införsel och löneutmätning (se NJA II 1968 s. 492; jfr NJA II 1917 s. 537). De bestämmelser i ämnet som har tagits upp i den i 51 § utsökningskungörelsen nämnda bilagan till kungörelsen innebär emellertid endast skyldighet för utmätningsmannen att underrätta gäldenären, om fråga uppkommer om ändring av beslut om löneutmätning, "när det behövs och lämpligen kan ske"; någon uttrycklig bestämmelse om att gäldenären åtminstone som regel skall beredas tillfälle att yttra sig, innan beslut fattas, har inte meddelats.

Enligt lagrådets mening bör skyldigheten att höra gäldenären, innan beslut om löneutmätning meddelas eller ändras, uttömmande regleras i UB, liksom motsvarande frågor inom den allmänna förvaltningsrätten har

reglerats i lag genom bestämmelserna i 15 § förvaltningslagen. Föreskrifterna i ämnet i UB bör utformas efter mönster av sistnämnda lagrum.

Under hänvisning till det anförda förordar lagrådet, att 7 och 10 §§ ges följande lydelse:

"7 § Innan beslut om utmätning meddelas skall gäldenären beredas tillfälle att yttra sig. Så behöver dock ej ske, om åtgärden är uppenbart obehövlig eller beslutet ej kan uppskjutas."

"10 § Beslut om utmätning skall ändras, om anledning föreligger. Härvid har 7 § motsvarande tillämpning."

Om den av lagrådets föreslagna behörighetsregeln i fråga om löneutmätning tas upp som ett första stycke i 7 §, blir de här ovan under denna paragraf föreslagna bestämmelserna paragrafens andra stycke.

18 § I samband med att införselinstitutet reformerades 1968 infördes också möjlighet att, när införsel ej kan ske därför att arbetstagaren arbetar utan lön eller mot för låg ersättning, ålägga arbetsgivaren att utge vad som skulle ha kunnat tas ut genom införsel, om skälig lön utgått. Denna möjlighet stod ursprungligen till buds endast vid införsel för underhållsbidrag eller kommunal bidragsfordran men vidgades genom lag (1979: 194) till att gälla alla införselbara fordringar, dvs. även skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. I remissen föreslås att det, samtidigt som regler överensstämmande med de nu gällande tas upp i kapitlet om införsel, i förevarande kapitel öppnas en motsvarande möjlighet att vid löneutmätning vända sig mot arbetsgivaren.

Det huvudsakliga syftet med bestämmelserna i ämnet har angetts vara att komma till rätta med fall då gäldenärer genom skentransaktioner eller liknande illojala förfaranden söker dra undan sina inkomster från exekution. Enligt 1968 års lagmotiv avses emellertid tydligen möjlighet föreligga att vända sig mot arbetsgivaren även i fall då i verkligheten ingen lön eller endast uppenbart för låg sådan utgår. Som förutsättning för exekution mot arbetsgivaren upptar bestämmelserna också endast, att arbetstagaren arbetar utan lön eller mot uppenbart för låg ersättning.

Blir det i mål om införsel eller löneutmätning klarlagt, att skälig ersättning faktiskt utgår, ehuru man sökt dölja detta genom skenavtal, kan självfallet vanliga regler om införsel eller löneutmätning tillgripas. Detta är ett utflöde av den allmänna grundsatsen att rättsliga transaktioner skall, oavsett den yttre klädnaden, bedömas efter sitt verkliga innehåll. Men ofta är bevisläget sådant att det inte går att klarlägga hur det förhåller sig. En tillämpning av ifrågavarande bestämmelser kan då leda till, att arbetsgivaren tvingas att själv betala arbetstagarens skuld. Detsamma blir självfallet resultatet, när bestämmelserna tillämpas fast det inte är fråga om några skentransaktioner utan är till fullo styrkt att ingen ersättning eller endast obetydlig sådan skall utgå.

Enligt lagrådets mening ger bestämmelserna anledning till betänklighe-

ter. Huvudsyftet med bestämmelserna, dvs. att komma till rätta med illojala förfaranden, är visserligen högst beaktansvärt. Men i sin strävan att nå detta syfte går lagstiftaren därutöver: bestämmelserna tillåter sålunda exekution mot arbetsgivaren trots att det för honom inte föreligger någon betalningsskyldighet på civilrättslig grund mot gäldenären. Såsom påpekades vid lagrådsgranskningen av 1968 års införsellagstiftning innebär bestämmelserna i detta hänseende ett avsteg från gällande rättsgrundsatser.

Värdet av bestämmelser som gör det möjligt att, när – i vårt fall till det yttre – ingen eller endast ringa ersättning skall utgå till arbetstagaren, kunna vända sig mot arbetsgivaren torde närmast vara av prohibitiv natur: blotta förefintligheten av sådana bestämmelser kan tänkas avhålla avtalsparterna från att genom skentransaktioner el. dyl. söka göra arbetstagaren oåtkomlig för exekution. Häremot måste emellertid vägas att det från rättssäkerhetssynpunkt är betänkligt med ett system, som tillåter att till och med i fall, då i verkligheten ingen ersättning alls utgår och arbetstagaren alltså inte har något att fordra av arbetsgivaren, denne får svara för arbetstagarens skuld. I detta hänseende står de ifrågavarande bestämmelserna i direkt strid mot den ordning om vilken UB i övrigt slår vakt eller att i möjligaste mån – genom ett nät av skyddsregler – söka hindra att annan egendom än utsökningsgäldenärens tillgrips för hans skuld. Då vår utsökningslagstiftning nu är föremål för en samlad bedömning är det därför naturligt att de angivna bestämmelserna, trots att de godtagits i tidigare lagstiftningsärenden, tas upp till omprövning mot bakgrund av UB:s regelsystem i övrigt. Vid en sådan omprövning bör rättssäkerhetssynpunkter bli avgörande.

Lagrådet förordar, att 18 § i förslaget utgår.

8 kap.

2 § Under remissbehandlingen av lagberedningens förslag ifrågasattes om bestämmelsen i förevarande paragraf över huvud taget kan få någon självständig betydelse i fråga om annan lös egendom än sådan för vilken skyddsbelopp skall bestämmas enligt 10–12 kap. UB. Föredragande statsrådet har emellertid med angivande av två exempel gjort gällande, att bestämmelsen kan få betydelse i fråga om lös egendom i allmänhet och har under hänvisning härtill hävdat, att bestämmelsen bör ha generell giltighet.

Det första exemplet avser det fallet att egendom med tillämpning av 4 kap. 21 § i förslaget har utmätts med förbehåll för tredje mans rätt och att sökanden därefter visar att hans fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. Föredraganden framhåller att, eftersom sökanden i sådant fall är berättigad att ta egendomen i anspråk oavsett vem den tillhör, egendomen bör säljas utan förbehåll för tredje mans rätt. Detta uttalande står i överensstämmelse med den flerstädes i remissen uttryckta

uppfattningen att, om fordran för vilken utmätning skett därefter visar sig vara förenad med särskild förmånsrätt i det utmätta, frågan om äganderätten till det utmätta i vissa skeden av förfarandet kan lämnas åt sidan. Av skäl som framgår av vad lagrådet yttrat vid sin granskning av 4 kap. delar inte lagrådet denna uppfattning. Lagrådets ståndpunkt innebär, att det skydd som ett förbehåll avses ge tredje man inte kan sättas åt sidan genom att sökanden visar att hans fordran är förenad med särskild förmånsrätt i det utmätta. Enligt lagrådets mening utgör den omständigheten att sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen inte något skäl att underlåta att meddela sökanden föreläggande med stöd av 4 kap. 21 § andra stycket, och intill dess äganderättstvisten har blivit avgjord bör det principiella förbudet i 8 kap. 5 § i förslaget mot försäljning av egendomen gälla, oberoende av om sökanden har särskild förmånsrätt i egendomen. I de situationer som åsyftas i exemplet blir det följaktligen inte fråga om att sälja egendomen under några särskilda, av sökandens förmånsrätt betingade villkor.

Som ett andra exempel tar föredraganden upp det fallet att tredje man har handpanträtt i utmätt egendom och att sökanden visar sig också ha sådan panträtt men med företräde framför tredje man. Inte heller i ett sådant fall föranleder sökandens förmånsrätt att försäljningen skall ske under villkor som bestäms med hänsyn till denna förmånsrätt. Att i denna situation försäljning får ske utan att tredje man ens till någon del får betalt för sin fordran följer redan av bestämmelserna i 8 kap. 11 § (jfr 9 kap. 4 §) i förslaget.

Det kan tilläggas att, när sökanden har handpanträtt med sämre rätt än den handpanträtt som tillkommer tredje man, av 8 kap. 11 § följer att försäljning får ske endast om köpeskillingen också förslår till full betalning av tredje mans fordran. Försäljningsvillkoren skall således i detta fall bestämmas med hänsyn till tredje mans förmånsrätt och inte till sökandens förmånsrätt.

Inte heller torde några andra fall kunna tänkas då den föreslagna bestämmelsen får tillämpning i fråga om lös egendom i allmänhet. Det är därför tydligt att bestämmelsen, till den del den enligt sin lydelse har avseende på försäljning av annan utmätt lös egendom än sådan för vilken skyddsbelopp skall bestämmas, saknar reellt innehåll och närmast är ägnad att vilseleda i fråga om paragrafens sakliga innebörd. Lagrådet förordar därför, att bestämmelsen begränsas till att uteslutande avse de situationer då enligt 10–12 kap. skyddsbelopp skall bestämmas.

4 § Godtas lagrådets förslag till disposition av 3 kap., bör första styckets första mening i denna paragraf lyda: "Har utmätning skett med stöd av 3 kap. 8 § på grund av dom, utslag eller beslut, får egendomen ej säljas utan gäldenärens samtycke, förrän exekutionstiteln har vunnit laga kraft."

5 § I princip gäller enligt paragrafen att, om tvist råder om äganderätten till den utmätta egendomen och denna tvist är av väsentlig betydelse, egendomen inte får säljas förrän tvisten har blivit avgjord. Enligt vad som uttalas i motiven till lagrummet bör emellertid egendom i vilken utmätningssökanden har pant- eller retentionsrätt kunna säljas trots att tvist ännu råder angående äganderätten till egendomen; i sådant fall anses tydligen tvisten alltid sakna väsentlig betydelse. Här kommer, liksom på flera andra håll i remissen, den uppfattningen till uttryck att, om fordran för vilken utmätning skett är förenad med särskild förmånsrätt i det utmätta, frågan om äganderätten till det utmätta i princip är ovidkommande. Som framgår av vad lagrådet tidigare yttrat delar inte lagrådet denna uppfattning. Lagrådet anser, att utmätningsfordringar med särskild förmånsrätt i det utmätta ej utan stöd i lag kan beredas någon särställning. Vid en bedömning från denna utgångspunkt av frågan huruvida försäljning kan ske trots att tvist råder om äganderätten till det utmätta måste den omständigheten att utmätningssökanden har pant- eller retentionsrätt i egendomen frånkännas självständig betydelse.

Såsom nyss nämnts skall tvisten, för att utgöra hinder mot försäljning, enligt förslaget vara "av väsentlig betydelse". I vilket avseende tvisten skall ha sådan betydelse framgår ej direkt av lagtexten. I detta hänseende överensstämmer lagrummet med 5 § FfL. Den föreslagna bestämmelsen blir emellertid tillämplig på ett betydligt större område, eftersom den skall omfatta ej endast fast utan även lös egendom. Av motiven framgår, att i första hand sådana tvister avses som är ägnade att i väsentlig mån påverka försäljningsresultatet; tvister som inte kan antas väsentligt inverka på köpeskillingen skall med andra ord inte få fördröja en försäljning. Lagrådet har inte någon erinran mot att bestämmelsen tilläggs denna innebörd men anser, att den bör komma till tydligare uttryck i lagtexten. I detta syfte föreslår lagrådet, att första stycket i paragrafen får lydelsen:

"Har tredje man eller sökanden enligt 4 kap. 20, 21 eller 25 § förelagts att väcka talan, får den utmätta egendomen ej utan samtycke av tredje man säljas innan tvisten har blivit slutligt avgjord eller, när föreläggande har givits tredje man, tiden för väckande av talan har gått ut. Utan hinder av vad nu har sagts får dock försäljning ske, om tvisten kan antagas ej i väsentlig mån påverka köpeskillingen eller om egendomen är sådan som avses i 4 § tredje stycket."

9 kap.

7 § I första stycket av förevarande paragraf har tagits upp regler om hur erlagd handpenning skall disponeras i fall då köparen inte fullföljer köpet genom att erlägga resterande köpeskilling inom föreskriven tid. Bestämmelserna överensstämmer i sak med motsvarande föreskrifter i 96 § 3 mom. UL, vilka tillkom år 1967.

Utgångspunkten vid utformningen av dessa bestämmelser i UL torde ha varit, att en köpare, som har erlagt handpenning men därefter inte fullföljer köpet, i princip bör ersätta den skada som genom avtalsbrottet tillfogas berörda sakägare. Av främst praktiska skäl ansågs emellertid köparens ansvarighet böra begränsas till handpenningens belopp (NJA II 1967 s. 289). Det finns å andra sidan ingenting i förarbetena till 1967 års lagstiftning som antyder att avsikten varit att köparens ansvarighet i något fall skall omfatta annat eller mera än den skada som har tillskyndats sakägarna genom avtalsbrottet. Vissa uttalanden av lagrådet och föredragande departementschefen rörande innebörden av det i lagrummet använda uttrycket "handpenning" tyder snarast på att handpenningen skall få användas endast till täckande av vad en köpare i en motsvarande situation i rent privaträttsliga förhållanden kan åläggas att utge som skadestånd till säljaren (NJA II 1967 s. 290 f). Det synes lagrådet inte heller kunna anföras några sakliga skäl att sträcka ansvarigheten längre än så.

Såväl de nu gällande som de här föreslagna bestämmelsernas lydelse synes emellertid medge en tillämpning som i ett hänseende ålägger köparen en längre gående ansvarighet. Bestämmelserna innebär, att handpenningen kan tas i anspråk för täckande av bl. a. "förrättningskostnaderna – – – för vård och förvaltning av egendomen under tiden mellan försäljningarna". Härmed torde avses de vård- och förvaltningskostnader som kan ha uppkommit under tiden från det att det aktuella köpeavtalet slöts – vare sig köpet skedde vid auktion eller köpeavtalet ingicks under hand (jfr 8 § fjärde stycket i det remitterade förslaget) – till dess att ett nytt försök att sälja egendomen gjordes, vid auktion eller under hand. Vård- och förvaltningskostnaderna under den tid den förste köparen åtnjöt anstånd med betalning av resterande köpeskilling motsvaras emellertid inte av någon skada för sakägarna, eftersom dessa kostnader skolat bestridas ur köpeskillingen, om köpet hade fullföljts på föreskrivet sätt.

Bestämmelserna bör på denna punkt ges en utformning som bringar dem i överensstämmelse med det principiella synsätt som måste antas ha varit vägledande vid de nu gällande bestämmelsernas tillkomst. Lagrådet förordar därför, att första meningen i första stycket av förevarande paragraf ges följande lydelse.

"När ny auktion hålls sedan inrop har blivit ogiltigt enligt 5 § tredje stycket, skall handpenningen användas till betalning av förrättningskostnaderna för den förra auktionen och för vård och förvaltning av egendomen under tiden från det inropet blev ogiltigt till dess den nya auktionen ägde rum."

För det fall att någon ny auktion inte hålls – kanske av den anledningen att sökanden utnyttjar sin möjlighet att enligt 6 § första stycket i förslaget avstå från nytt försäljningsförsök eller därför att 6 § andra stycket är tillämpligt – föreskrivs i andra stycket av nu förevarande paragraf, att handpenningen skall användas till betalning av "förrättningskostnader

som har blivit onyttiga". Bestämmelsen föranleder endast det påpekandet från lagrådets sida, att här självfallet avses uteslutande sådana kostnader som har blivit onyttiga som en direkt följd av att den som har erlagt handpenningen inte har fullföljt sitt köp. Det ligger i sakens natur att ett krav på sådant orsakssammanhang måste upprätthållas, och något behov av förtydligande av lagtexten på denna punkt synes inte föreligga.

8 § Lagrådet föreslår, att innehållet i denna paragraf av redaktionella skäl uppdelas i två paragrafer med beteckningen 8 § resp. 9 § av nedan angivna lydelse och att i följd därav 9 § i förslaget får beteckningen 10 §.

"8 § Utmätt egendom bör säljas under hand, om det är sannolikt att högre köpeskilling kan uppnås därigenom och sådan försäljning även i övrigt är ändamålsenlig. Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall beredas tillfälle att yttra sig i frågan, om anledning föreligger därtill.

Försäljning får dock ej ske under hand, om egendomen häftar för sjö- eller luftpanträtt eller ovisshet råder härom samt det ej är känt vem som gör anspråk på sådan panträtt eller var han uppehåller sig.

9 § Innan egendom säljs under hand skall anbud fordras in. I fråga om försäljningsvillkoren tillämpas 4 och 5 §§.

Lämnas ej anbud som godtas, skall auktion sättas ut, om ej sökanden avstår därifrån eller auktion har hållits tidigare och anledning därjämte saknas att egendomen kan säljas inom rimlig tid. Skall nytt försäljningsförsök ej göras, gäller 6 § fjärde stycket.

Blir köpet ogiltigt till följd av att full betalning ej sker inom föreskriven tid, gäller bestämmelserna i 7 §. Vad som sägs om auktion i 7 § första stycket gäller även försäljning under hand."

10—12 §§ Bestämmelserna i förevarande paragrafer om förfarandet när utmätt fordran skall förvandlas till likvida medel vinner enligt lagrådets mening i överskådlighet, om åtskillnad görs mellan den situation som föreligger när den utmätta fordringen ännu inte har förfallit till betalning och den som är för handen när fordringen är förfallen till betalning. Det synes bl. a. både oegentligt och mindre lämpligt att i den förstnämnda situationen tala om indrivning av fordringen. Eftersom det finns ett praktiskt behov att på andra håll i balken — exempelvis i 8 kap. 1 § andra stycket och 14 kap. 5 § — och i andra sammanhang kunna använda en gemensam beteckning för de förfaranden som syftar till att erhålla betalning från sekundogäldenären för en utmätt fordran, vill lagrådet likväl inte motsätta sig att för detta ändamål termen "indrivning" används i såväl kapitelrubriken som rubriken till nu förevarande avsnitt av kapitlet. Sistnämnda rubrik bör lämpligen lyda: "Åtgärder för indrivning av utmätt fordran."

I fall då utmätning sker av en ännu inte förfallen fordran och förfallodagen inte inträder inom rimlig tid samt fordringen inte heller genom uppsägning eller på annat sätt kan bringas att förfalla inom sådan tid bör det i princip åligga kronofogdemyndigheten att söka få till stånd avtal med sekundogäldenären om förtida betalning. Uteslutet är dock inte att det i ett enskilt fall på grund av de civilrättsliga förhållandena kan möta hinder att träffa ett sådant avtal eller att det av andra särskilda skäl – som t. ex. att det är notoriskt att sekundogäldenären är insolvent eller inte vill gå med på förtida betalning – är meningslöst att försöka träffa en sådan uppgörelse med sekundogäldenären. En bestämmelse i ämnet bör utformas med beaktande av vad som nu har sagts.

När en utmätt fordran har förfallit till betalning – vare sig fråga är om en fordran som var förfallen redan vid tiden för utmätningen eller fordringen har förfallit en kortare tid därefter – skall kronofogdemyndigheten enligt förslaget utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att betala sin skuld. Uppenbart är, att för den händelse den utmätta fordringen avser belopp som överstiger exekutionsfordringen jämte kostnaderna i målet, betalningsanmaningen i princip inte skall avse större belopp än som behövs för att sökanden skall bli förnöjd och kostnaderna bli täckta. Från denna huvudregel kan möjligen få göras undantag för fall då sekundogäldenären på grund av fordringsförhållandets natur eller särskilda villkor i det rättsförhållande på vilket fordringen grundas inte har skyldighet eller ens rätt att erlägga delbetalning. Under nu angivna förhållanden synes det i 88 b § UL för motsvarande situation använda, mer neutrala uttrycket "erlägga betalning" vara att föredra framför uttrycket "betala sin skuld". Av motsvarande skäl bör bestämmelsen i 12 § första stycket i förslaget om att kronofogdemyndigheten vid utebliven frivillig betalning skall "utsöka fordringen", när det finns en exekutionstitel, ersättas av en regel om att myndigheten i sådana fall skall "ombesörja utsökning".

Det angivna önskemålet att undvika termen indrivning med avseende på fall då en utmätt fordran inte är förfallen till betalning bör föranleda att den i 10 § andra stycket av förslaget upptagna bestämmelsen om försäljning av utmätt fordran utformas så, att den tar sikte på fall då betalning för utmätt fordran ej kan erhållas inom rimlig tid efter utmätningen.

I samband med de ändringar i den föreslagna lagtexten som föranleds av det nu anförda bör även vissa ytterligare redaktionella jämkningar göras.

Lagrådet förordar, att de nu förevarande bestämmelserna tas upp i två paragrafer – vilka med anledning av att enligt lagrådets tidigare framförda förslag 9 § i förslaget får beteckningen 10 § bör betecknas resp. 11 § och 12 § – samt ges följande lydelse:

"11 § Är utmätt fordran ej förfallen till betalning och förfaller den ej inom rimlig tid, skall kronofogdemyndigheten, där så kan ske, söka träffa avtal med sekundogäldenären om förtida betalning och om den nedsättning av fordringen som kan föranledas därav.

När utmätt fordran är förfallen till betalning, skall kronofogdemyndigheten utan dröjsmål anmoda sekundogäldenären att erlägga betalning till myndigheten. Betalar ej sekundogäldenären, skall kronofogdemyndigheten, om exekutionstitel finns, ombesörja utsökning. Underlåter sekundogäldenären i annat fall att betala trots att det ej råder tvist om fordringen, tillämpas vad som sägs i 4 kap. 22 §.

12 § Kan betalning för utmätt fordran ej erhållas inom rimlig tid efter utmätningen, får fordringen säljas."

12 kap.

33 § I tredje stycket av denna paragraf ges bestämmelser som begränsar rätten att föra talan mot kronofogdemyndighets beslut angående förbehåll för nyttjanderätt, servitut eller elektrisk kraft vid exekutiv försäljning av fastighet. Lagrådet har ej någon erinran mot bestämmelserna i sak. Enligt lagrådets mening är det dock lämpligare att de får sin plats i 18 kap., där balkens övriga regler som rör fullföljd mot kronofogdemyndighets beslut är samlade. Lagrådet förordar därför, att bestämmelserna flyttas till 18 kap. enligt vad som i det följande redovisas under detta kapitel.

Genom en ny bestämmelse i förevarande paragraf bör erinras om att särskilda fullföljdsregler gäller i fråga om beslut angående förbehåll som avses i paragrafen. Denna bestämmelse synes kunna tas in som ett tredje stycke och ges följande lydelse: "Bestämmelser om begränsning i rätten till talan mot beslut angående förbehåll som avses i denna paragraf finns i 18 kap."

13 kap.

1 § Enligt lagrådets mening är reglerna i andra stycket alltför detaljerade. Det torde vara tillfyllest att som undantag från huvudregeln om att influtna medel skall redovisas så snart som möjligt ta upp en bestämmelse av innehåll att, om influtet belopp är ringa och det kan antas att ytterligare medel kommer att inflyta i målet, redovisningen får anstå. En sådan regel överensstämmer – frånsett att någon bestämd tidsfrist för redovisning ej anges – med vad som gäller enligt 137 § 1 mom. UL. Något bärande skäl att frångå gällande rätt har ej anförts.

3 § Av den inledande bestämmelsen i denna paragraf följer, att kronofogdemyndigheten i vissa fall har att ta i anspråk säkerhet som har ställts för handpenning vid exekutiv försäljning; om sättet för ianspråktagandet föreskrivs i 2 kap. 26 §. Säkerheten skall enligt bestämmelsen tas i anspråk, när köpeskillingen ej betalas inom föreskriven tid och ianspråktagandet

behövs för betalning av vad köparen i en sådan situation har att svara för. Köparens ansvar bestäms därvid av skilda regler i 10–12 kap. av förslaget. En tillämpning av bestämmelsen aktualiseras av att auktionsinrop blir ogiltigt på grund av att köpeskillingen inte har betalts. I ett sådant läge kan handpenningen komma att tas i anspråk på visst sätt vid ny auktion eller, om sådan inte hålls, för betalning av förrättningskostnader som har blivit onyttiga.

Ifrågavarande bestämmelse om ianspråktagande av säkerhet motsvarar i sak vad som nu gäller enligt 143 a § UL. Av förarbetena vid tillkomsten av detta lagrum framgår, att det därvid förutsattes att ställd säkerhet skulle vara betryggande, eftersom den i varje särskilt fall hade varit föremål för noggrann prövning (prop. 1971: 20 s. 316). Man utgick alltså från att säkerheten alltid skulle räcka till för betalning av hela handpenningen. Det kan dock i undantagsfall tänkas förekomma att säkerheten, när den tas i anspråk med stöd av förevarande bestämmelse, inte förslår till den betalning för vilken handpenningen skulle användas. Lagrådet finner i detta sammanhang anledning framhålla, att den omständigheten att bara delbetalning därvid erhålls genom ianspråktagandet av säkerheten inte i och för sig torde befria köparen från ansvar för vad som brister av handpenningen.

Vad som nu har anförts gäller även då säkerhet under motsvarande omständigheter tas i anspråk med stöd av bestämmelsen i sista meningen av ifrågavarande paragraf. Lagrådet vill vidare anmärka, att denna bestämmelse torde vinna tillämpning endast i fråga om säkerhet som enligt 12 kap. 39 eller 54 § har ställts av annan säkägare än köparen. Detta bör göras klart genom att i sista meningen "enligt 12 kap. 39 eller 54 §" skjuts in mellan orden "säkerhet" och "för".

7 § Bestämmelserna i denna paragraf om förfarandet när fordran är tvistig eller beroende av villkor ansluter till vad som nu gäller enligt 151 § UL. Detta lagrum fick sin nuvarande lydelse år 1973 i samband med att nya regler infördes rörande exekution i fartyg. Ändringarna i 151 § UL innebar bl. a., att överexekutor tillerkändes befogenhet att under vissa förutsättningar i domstols ställe avgöra tvister om fördelning av medel i sådana mål som är omedelbart anhängiga hos överexekutor, dvs. mål om fördelning av medel som influtit vid försäljning av fast egendom, registrerat skepp samt luftfartyg och intecknade reservdelar. Enligt tredje stycket i nu förevarande paragraf i förslaget tillerkänns kronofogdemyndighet en motsvarande befogenhet att avgöra tvister av detta slag samtidigt som möjligheten till prövning i sådan ordning vidgas till att avse tvister i mål rörande all slags egendom.

Liksom UL utgår UB från den principen att rättstvister i utsökningsmål, åtminstone mera komplicerade sådana, skall hänskjutas till domstol för avgörande i judiciell väg. Denna princip gäller också fördelningstvister och kommer beträffande dem till uttryck i andra stycket av förevarande para-

graf, enligt vilket borgenär vars fordran eller förmånsrätt är tvistig skall föreläggas att väcka talan vid domstol. Befogenheten för kronofogdemyndigheten enligt tredje stycket att under vissa förutsättningar själv avgöra fördelningstvister är alltså ett avsteg från principen att rättstvister skall slitas av domstol.

Enligt lagrådets mening bör ett sådant avsteg inte göras utan att starka skäl talar därför. När befogenhet för överexekutor att pröva fördelningstvister infördes 1973, anfördes som huvudsakligt skäl att fördelningen av medel när det gällde fartygsexekution ofta kunde vara komplicerad med flera, kanske utländska, borgenärer inblandade, varför det vore av värde att ha tillgång till ett förfarande, enligt vilket tvist om köpeskillingsfördelning kunde avgöras snabbt och enkelt. Bärkraften av detta skäl har dock ej prövats i verkligheten; föredragande statsrådet framhåller i remissprotokollet att bestämmelsen om överexekutors befogenhet att pröva fördelningstvister gällt så kort tid – sedan den 1 januari 1976 – att någon egentlig erfarenhet av befogenheten inte vunnits. Som motiv för att nu tillägga kronofogdemyndighet befogenhet att avgöra fördelningstvister anförs i remissprotokollet, att det uppenbarligen är angeläget att sådan tvist kan avgöras snabbt och enkelt, särskilt i fall då tvisten rör flera borgenärer, samt att det är naturligt att en bestämmelse härom blir tillämplig, oavsett den utmätta egendomens beskaffenhet.

Enligt förslaget skall överexekutorsinstitutionen upphöra och dess uppgifter överföras till kronofogdemyndigheten. Lagrådet har som nämnts inte någon principiell erinran mot förslaget i den delen. Enligt lagrådets mening är dock betänkligheterna mot att tillägga exekutiv myndighet rättsskipande befogenhet större när det gäller kronofogdemyndighet än när fråga är om överexekutor. Detta gäller desto mer som, enligt vad som förutsätts i motiven, befogenheten är avsedd att utnyttjas främst i komplicerade fall av fartygsexekution.

I 2 kap. 22 och 23 §§ av förslaget föreslås vissa bestämmelser om förfarandet i tvister som kronofogdemyndighet själv handlägger. Dessa innebär bl. a., att kronofogdemyndighet tillerkänns rätt att ta upp bevisning genom att höra vittne på ed eller part under sanningsförsäkran. Att kronofogdemyndigheterna får möjlighet att införskaffa all erforderlig bevisning kan sägas vara en förutsättning för att de skall kunna anförtros dömande uppgifter. Å andra sidan möter det starka betänkligheter att tillerkänna kronofogdemyndighet befogenheter som eljest är förbehållna domstol, något som från flera håll också framhållits under remissbehandlingen.

Vid en samlad bedömning finner lagrådet ej tillräckliga skäl föreligga för att här göra avsteg från grundsatsen att tvister i utsökningsmål skall avgöras av domstol. Lagrådet förordar alltså, att tredje stycket jämte första stycket andra meningen i förevarande paragraf utgår. Som följd härav bortfaller behovet av 2 kap. 22 och 23 §§.

Lagrådet vill tillägga, att det även med förslagets ståndpunkt skulle vara erforderligt att begränsa tillämpligheten av RB:s regler om bevisning. Det synes t. ex. knappast kunna komma i fråga att kronofogdemyndighet skulle ha befogenhet att ådöma böter enligt 36 kap. 20 § RB eller förordna om häktning av vittne med tillämpning av 21 § i samma kapitel. Liknande begränsningar har brukat iakttas när bestämmelser i RB om bevisning gjorts tillämpliga på förfarandet inför annan domstol än allmän domstol: se t. ex. 11 § lagen (1977: 729) om patentbesvärsrätten.

Mot innehållet i övrigt av 7 § i förslaget har lagrådet inte någon principiell erinran. Emellertid vill lagrådet ifrågasätta om icke villkoret i andra stycket "om tvisten ej redan är föremål för prövning" bör, efter förebild i 4 kap. 21 § i det remitterade förslaget, uttryckas med "om det ej av särskilda skäl är obehövligt". Det kan nämligen inte uteslutas att fall kan uppkomma då föreläggande bör kunna underlåtas trots att judiciell prövning inte redan pågår.

Vid tillkomsten av gällande bestämmelser i 151 § UL gjorde lagrådet vissa uttalanden angående innebörden av bestämmelserna (prop. 1973: 167 s. 226 och s. 238). Av dessa uttalanden framgår, att den talan som skall väckas avser rätten till avsatta medel. För att detta skall komma till tydligt uttryck i lagtexten föreslår lagrådet, att i andra stycket av nu förevarande paragraf i förslaget efter orden "väcka talan" inskjuts "om rätten till medlen".

14 § Med lagrådets förslag till disposition av 3 kap. bör första ledet i punkten 1 i denna paragraf lyda: "utmätning har skett med stöd av 3 kap. 7 § 1 eller 8 § på grund av dom, utslag eller beslut och exekutionstiteln ej har vunnit laga kraft".

20 § Lagrådet föreslår, att denna paragraf jämkas i enlighet med vad lagrådet har anfört därom under 2 kap. 26 §.

21 § Om i enlighet med lagrådets förslag bestämmelsen i tredje stycket av 7 § utgår, förfaller behovet av undantagsregeln i nu förevarande paragrafs andra mening.

14 kap.

1 och 3 §§ När utmätt egendom säljs exekutivt, uppkommer frågan vilken rättsställning exekutivköparen intar. Problemet har skilda aspekter. Av intresse är i första hand i vad mån den exekutiva försäljningen har avtalsrättsliga verkningar och betydelsen i det hänseendet av att här är fråga om en försäljning som sker tvångsvis av myndighet i en särskild, av offentligrättsliga regler bestämd ordning. En annan sida av problemet rör den exekutiva försäljningens sakrättsliga verkningar, dvs. här frågan i vad mån

eller under vilka betingelser exekutivköparen skall åtnjuta skydd mot tredje mans anspråk på äganderätt eller begränsad sakrätt till den försålda egendomen.

Gällande lagstiftning om exekutiv försäljning av fast egendom, registrerat skepp (varmed i det följande avses även registrerat skeppsbygge) och registrerat luftfartyg (reservdelar) innehåller vissa regler av betydelse för exekutivköparens ställning i det förra avseendet; angående de sakrättsliga verkningarna finns beträffande fast egendom och skepp bestämmelser i 213 a § UL. I fråga om lös egendom i allmänhet finns däremot ej – med ett par speciella undantag – någon direkt reglering i lag i något av angivna avseenden.

Lagrådet bortser till en början från fast egendom, skepp och luftfartyg och riktar uppmärksamheten först på lös egendom i allmänhet.

De uttalanden som har gjorts i den juridiska litteraturen synes närmast ge vid handen, att man har haft som utgångspunkt att en exekutiv försäljning leder till ett köpeavtal som åtminstone i princip är underkastat allmänna avtals- och köprättsliga regler (se t. ex. Almén: Auktion II s. 175–176 och Almén-Eklund: Om köp och byte av lös egendom, 4. uppl. 1960 s. 13 vid not 49; jfr JO:s ämbetsberättelse 1970 s. 321 f och där anmärkt litteratur). Frågan om de obligationsrättsliga verkningarna av en exekutiv försäljning har emellertid inte behandlats mera utförligt. Någon ingående uppmärksamhet har inte ägnats det förhållandet att det här är fråga om ett köpeavtal som är tillkommet genom ingripande av offentlig myndighet och att det inte är godsets ägare, utmätningsgäldenären, som är den handlande på säljarsidan. De särskilda problem som uppstår till följd av att den exekutiva försäljningen – betraktad som ett led i det exekutiva förfarandet – kan överklagas och hävas i exekutiv ordning har sålunda i stort sett lämnats åt sidan.

Rättspraxis lämnar ej något entydigt besked hur de antydda frågorna är att lösa. Motiveringen till vissa domstolsavgöranden ger visserligen anledning till antagande, att man där utgått från att ett beslut, varigenom högre instans upphäver en exekutiv försäljning, får verkan i förhållande till köparen, dvs. att själva köpet, sett som ett avtal, bringas om intet (se t. ex. NJA 1922 s. 57 och s. 464 samt 1977 s. 353). Mer bestämda slutsatser kan dock inte dras av föreliggande domstolsavgöranden – måhända kan verkan för köparen av ett undanröjande vara att bedöma olika beroende på grunden till undanröjandet och köparens vetskap om denna. Än mindre kan det utläsas, att ett beslut om hävande av en exekutiv försäljning i och för sig utgör underlag för ett tvångsingripande mot köparen för att få godset åter.

Det remitterade förslaget tar inte upp några lagregler i ämnet och ägnar inte heller någon ingående uppmärksamhet åt de angivna problemen. Förslaget innehåller sålunda inte någon analys av gällande rätt eller någon

samlad redogörelse för förslagets ståndpunkt. I olika sammanhang gjorda motivuttalanden måste därför tjäna till ledning för förståelsen av förslaget.

Lagberedningen torde i ett tidigare skede av sitt arbete ha utgått från att det köp som kommer till stånd genom en exekutiv försäljning åtminstone i vissa hänseenden är underkastat vanliga köprättsliga regler (se Utsökningsrätt IV, SOU 1966: 7, s. 92 f). Uttalanden av beredningen och föredragande statsrådet i motiven till UB tyder däremot på att man nu anser köpet och dess verkningar vara att bedöma från enbart offentligrättsliga synpunkter. Enligt detta betraktelsesätt skulle alltså köpet vara beroende av huruvida försäljningen överklagas – vilket skall ske inom tre veckor – och, i fall så sker, huruvida beslutet härom blir slutligt fastställt av högre instans. Detta innebär att, om försäljningen efter klagan blir upphävd, avgörandet i sig självt innefattar ett hävande av köpet och detta helt oavsett huruvida ett hävande kunnat grundas på avtals- eller köprättsliga regler. Det exekutiva köpet skulle med andra ord vara villkorat och bli slutgiltigt bindande först i och med att försäljningen, betraktad som ett beslut av offentlig myndighet, vinner laga kraft. I motiven uttalas, att såld egendom skall kunna omedelbart överlämnas till köparen när denne har betalt köpeskillingen. Beträffande köparens ställning under den tid köpet är svävande sägs ingenting uttryckligt, men innebörden torde vara att en köpare som fått godset i sin besittning skall vara oförhindrad att t. ex. avhända sig godset utan att ådra sig några förpliktelser. Om han däremot, när beslutet om hävande av försäljningen tar åt sig laga kraft, fortfarande förfogar över godset, skulle beslutet i sig innefatta grund för godsets tvångsvisa återtagande. Å andra sidan skulle med förslagets grundsyn möjligheten att angripa köpet efter det försäljningen vunnit laga kraft vara utesluten. Så t. ex. skulle köparen i detta läge vara avskuren från möjligheten att på köprättsliga grunder få köpet hävt eller köpeskillingen nedsatt.

Att förslaget har den angivna innebörden bestyrks i viss mån av den föreslagna regeln i 1 § av förevarande kapitel om exekutivköparens ställning i förhållande till tredje man, som gör anspråk på godset. Enligt regeln skall köparen i detta hänseende få samma skydd som tillkommer köparen vid en frivillig försäljning, men skyddet skall inträda först i och med att försäljningen vinner laga kraft. Skyddet mot tredje man skall alltså enligt uttrycklig bestämmelse i förslaget vara helt beroende av att försäljningen står fast, och det ligger vid sådant förhållande nära till hands att utgå från att även själva köpet avses vara svävande till denna tidpunkt.

Förslaget, sålunda fattat, innebär å ena sidan, att det exekutiva köpet av lös egendom i allmänhet skulle vara helt beroende av att försäljningen vinner laga kraft och, å andra sidan, att köpet när så har skett inte ens på köprättsliga grunder skulle kunna angripas. Att köpets bestånd på detta sätt görs beroende av huruvida en myndighetsåtgärd är giltig från offentligrättsliga synpunkter överensstämmer ej med vad som får antas vara gällan-

de rätt. Mot införandet av en ordning, som ger det exekutiva köpet denna rättsliga innebörd, kan vägande invändningar riktas.

Samtliga de i ett mål om utmätning berörda intressenterna har ett gemensamt intresse: att verkställigheten ger bästa möjliga ekonomiska utbyte, dvs. att den utmätta egendomen säljs till högsta möjliga pris. I vad mån det ändamålet blir tillgodosett är uppenbarligen till väsentlig del beroende av i vad mån de regler och villkor som skall gälla för avyttringen av egendomen ger den tilltänkte köparen trygghet i hans förvärv resp. under vilka betingelser de ger honom möjligheter att frånträda förvärvet.

Man har anledning utgå från att en försäljningsordning, som innebär att beståndet av köparens förvärv görs beroende av giltigheten av en myndighetsåtgärd, skulle inverka i hög grad menligt på köpbenägenheten eller i varje fall på möjligheterna att vid exekutiv försäljning uppnå priser i paritet med de allmänna marknadsvärdena. Härtill kommer, att den tilltänkta ordningen, fullt ut genomförd, torde förutsätta att de enskilda köparnas namn och adress alltid antecknas. Även en sådan åtgärd torde inverka negativt på köpbenägenheten och dessutom medföra ett administrativt merarbete. Likaså torde köpbenägenheten påverkas ogynnsamt av att köparen blir avskuren från möjligheten att angripa köpet på avtals- eller köprättsliga grunder.

En annan komplikation ligger i, att den tilltänkta ordningen förutsätter en reglering av hur en återgång av en exekutiv försäljning av lösöre, som har lämnats ut till köparen redan vid försäljningen, skall kunna genomföras i fall då den exekutiva försäljningen hävs men köparen inte frivilligt återlämnar egendomen. Det är av uppenbara skäl uteslutet att låta den överdomstol som i utsökningsmålet prövar försäljningsbeslutet därvid också – som första instans – ta ställning till de civilrättsliga frågor som en återgång av köpet aktualiserar och träffa ett avgörande som kan tjäna som exekutionstitel för ett tvångsvis återtagande av egendomen. Än mindre kan det komma i fråga att tillägga kronofogdemyndigheten befogenhet att enbart på grundval av utslaget i målet om försäljningens upphävande handräckningsvis återta egendomen utan att köparen har någon möjlighet att få de civilrättsliga frågorna – exempelvis rörande betydelsen av omständigheter som har inträffat under det att han haft egendomen i sin besittning – prövade av domstol. I fall då myndigheten inte kan nå en uppgörelse med köparen skulle det således bli nödvändigt att en exekutionstitel för egendomens återtagande utverkas vid domstol. En sådan ordning skulle självfallet komplicera och fördröja förfarandet.

Vad som nu har anförts leder lagrådet till den bestämda slutsatsen att den enligt remissprotokollet tilltänkta ordningen – när det gäller lös egendom i allmänhet – skulle i avsevärd mån äventyra omsättningstryggheten och inverka menligt på det exekutiva förfarandets effektivitet. En sådan ordning bör därför inte genomföras.

Utgångspunkten bör enligt lagrådets uppfattning alltjämt vara, att en

exekutiv försäljning leder till ett köpeavtal och att exekutivköparens rättigheter och skyldigheter på grund av avtalet bestäms av allmänna avtals- och köprättsliga regler; det exekutiva köpet blir alltså ej – utan att särskild överenskommelse därom träffats – för sin fullbordan eller sitt bestånd avhängigt av att den exekutiva försäljningen, som myndighetsåtgärd betraktad, står fast. En annan sak är, att även från denna utgångspunkt köpeavtalets innebörd i det särskilda fallet kan röna inverkan av att avtalet på säljarsidan inte har ingåtts frivilligt av den försålda egendomens ägare utan har slutits under medverkan av offentlig myndighet som ett led i ett tvångsförfarande och i en av särskilda offentligrättsliga regler bestämd ordning. I vad mån den exekutiva försäljningens offentligrättsliga karaktär kan komma att influera på den civilrättsliga bedömningen kan inte besvaras generellt. Det är en fråga som får avgöras i rättstillämpningen under hänsynstagande till omständigheterna i det särskilda fallet.

Den grundsyn som lagrådet sålunda vill anlägga på det exekutiva köpet strider inte mot lagtexten i det remitterade förslaget, som i fråga om lös egendom ger endast ett fåtal regler av obligationsrättslig karaktär. Lagrådet utgår från att, om lagförslaget i oförändrat skick upphöjs till lag, denna grundsyn blir ledande för rättstillämpningen. Ett genomförande av den i remissen tilltänkta ordningen skulle däremot kräva särskilda lagregler i flera hänseenden.

Regler av obligationsrättslig karaktär i den meningen, att de i vissa hänseenden bestämmer de rättigheter och skyldigheter som följer av en exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet, finns i t. ex. 9 kap. 5 §. Av dessa regler följer bl. a., att handpenning skall betalas genast och godset hållas inne tills full betalning sker. Självfallet möter det inte hinder att det i andra hänseenden än dem lagen uttryckligen reglerar träffas överenskommelse om särskilda avtalsvillkor. Detta kan vara befogat med hänsyn till att egendomen är särskilt värdefull eller av speciell beskaffenhet. En annan fråga är, i vad mån en kronofogdemyndighet skall ha befogenhet att avtala speciella villkor. Denna fråga torde kunna närmare regleras genom verkställighetsföreskrifter.

I 1 § av förevarande kapitel ges, såsom redan nämnts, en grundläggande bestämmelse om det sakrättsliga skydd som en exekutiv försäljning ger köparen. Bestämmelsen blir som följd av de särskilda reglerna i 3 § i kapitlet tillämplig endast beträffande annan lös egendom än registrerat skepp. Den innebär i princip, att en exekutivköpare åtnjuter samma skydd som tillkommer köparen vid en frivillig försäljning. Skyddet avses dock inträda endast under förutsättning att den exekutiva försäljningen vinner laga kraft.

Som förut har nämnts innehåller gällande lag inte någon bestämmelse om under vilka förutsättningar den som vid exekutiv försäljning förvärvar lös egendom i allmänhet blir skyddad mot tredje mans anspråk på egendomen. Visserligen torde, som har anförts i remissprotokollet, som princip

gälla att exekutiv försäljning inte ger köparen bättre rätt än frivillig försäljning. Lagberedningen har emellertid uttalat, att rättsläget är något osäkert i fråga om lösöre. Enligt vissa uttalanden i doktrinen, till vilka beredningen i detta sammanhang hänvisar (Utsökningsrätt XII, SOU 1973:22, s. 407 not 1), kan det ifrågasättas om inte exekutiv försäljning av lösöre åtminstone i vissa situationer ger en köpare sakrättsligt skydd oberoende av god tro.

Oavsett hur det förhåller sig i sistnämnda hänseende kan man enligt lagrådets mening i alla händelser utgå från att en exekutivköpare av lösöre enligt gällande rätt blir skyddad mot tredje mans anspråk på egendomen, om han har fått denna i sin besittning och därvid var i god tro. Enligt gällande lag är talan mot exekutiv försäljning inte inskränkt till viss tid, och sådan försäljning vinner följaktligen över huvud taget inte laga kraft. Det är sålunda tydligt, att exekutivköparens skydd inträder oberoende av huruvida försäljningen överklagas och måhända sedermera upphävs. Rättsläget torde i princip vara detsamma i fråga om annan lös egendom än lösöre, under förutsättning att egendomen enligt allmänna regler över huvud taget kan bli föremål för exstinktivt godtrosförvärv.

Lagberedningen övervägde en reglering som skulle innebära, att exekutiv försäljning av annan lös egendom än registrerat skepp över hela linjen skulle medföra ovillkorligt skydd för köparen utom i fall då denne "förfarit svikligt". Enligt beredningen skulle emellertid en sådan lösning förutsätta att staten iklädde sig ett ersättningsansvar gentemot den tredje man som till följd av regleringen kunde tillfogas rättsförlust, och beredningen ansåg sig inte kunna utgå från att statsmakterna skulle vara beredda att ikläda staten ett sådant ansvar. Beredningen utformade därför sitt förslag från den utgångspunkten att staten inte inträder som garant. Föredragande statsrådet har anslutit sig till beredningens uppfattning och har i princip godtagit beredningens förslag.

Lagrådet har för sin del inte någon erinran mot föredragandens ståndpunkt att exekutivköparen i sakrättsligt hänseende inte skall ges en bättre ställning än den som förvärvar egendom genom ett frivilligt köpeavtal. Som en följd av den föreslagna bestämmelsen i 1 § skulle emellertid exekutivköparen i regel komma i en ställning som är från hans synpunkt sämre än den han skulle ha fått vid ett frivilligt köp. Så skulle bli fallet då han redan i samband med den exekutiva försäljningen får egendomen utlämnad till sig och därvid är i god tro. Det sakrättsliga skyddet skulle nämligen inträda endast under förutsättning att den exekutiva försäljningen, betraktad som en myndighetsåtgärd, därefter vinner laga kraft.

Lagrådet ställer sig ytterst tveksam till tanken att i vår lagstiftning införa en regel med verkan att det sakrättsliga skyddet blir villkorat på detta sätt. Motivet till att godtroende förvärvare vid frivillig försäljning kommer i åtnjutande av ett sakrättsligt skydd vid besittningsövergången är att söka i intresset av säkerhet och snabbhet i omsättningen. Detta intresse gör sig

lika starkt gällande när fråga är om exekutiv försäljning och måste här, lika väl som vid frivillig försäljning, tillerkännas avgörande betydelse.

Lagrådet föreslår alltså, att orden "som har vunnit laga kraft" i den föreslagna lagtexten utgår.

Vad lagrådet hittills har anfört under detta kapitel har tagit sikte på lös egendom i allmänhet. I fråga om fast egendom, registrerat skepp och registrerat luftfartyg är gällande regler om exekutiv försäljning i allt väsentligt i sak oförändrade överförda till UB. Detsamma gäller reglerna om exekutivköparens skydd mot anspråk från tredje man, när köpet avser fast egendom eller skepp. De sistnämnda reglerna, som är upptagna i 3 § av förevarande kapitel, föreskriver – i likhet med den av lagrådet nyss behandlade bestämmelsen i 1 § – att sakrättsligt skydd inträder under förutsättning att den exekutiva försäljningen vinner laga kraft. I fråga om det sakrättsliga skyddet för exekutivköpare av luftfartyg gäller, i avsaknad av särregler härom, vad som förut har anförts med avseende på lös egendom i allmänhet.

Även i fråga om exekutiv försäljning av fast egendom, skepp och luftfartyg bör utgångspunkten vara att exekutivköparens rättigheter och skyldigheter i förhållande till säljarsidan bestäms av allmänna avtals- och köprättsliga regler enligt den grundsyn som lagrådet här har anlagt på exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet.

Att märka är att regleringen – i gällande lagstiftning och i förslaget – av den exekutiva försäljningen av fast egendom innehåller ett flertal bestämmelser av obligationsrättslig innebörd i den meningen att de blir bestämmande för köpevillkoren. Som följd av dessa bestämmelser (se bl. a. 12 kap. 44 § UB; jfr 4 kap. 5 § JB) blir köpet otvivelaktigt beroende av att den exekutiva försäljningen, betraktad som myndighetsåtgärd, står sig. Att köpevillkoren får sitt innehåll på detta sätt är inte något som strider mot nämnda grundsyn angående det exekutiva köpets natur.

Gällande lagstiftning angående det exekutiva fastighetsköpet innebär alltså i anmärkta hänseenden, att såväl köpets bestånd som köparens skydd mot anspråk från tredje man knyts till det rättsfaktum att den exekutiva försäljningen som myndighetsåtgärd står fast. Att det här tillämpas principer som avviker från dem som gäller – och enligt lagrådets mening alltjämt bör gälla – i fråga om exekutiv försäljning av lös egendom i allmänhet är naturligt, eftersom det även vid frivillig överlåtelse av fast egendom gäller särskilda regler.

I fråga om exekutivt köp av skepp eller luftfartyg innehåller inte gällande lag – och således inte heller UB – några uttryckliga bestämmelser av obligationsrättslig karaktär, varigenom köpet för sin fullbordan eller bestånd görs beroende av att försäljningsbeslutet står fast. Regler i gällande lagstiftning vid sidan av UB har emellertid den innebörden att de otvivelaktigt återverkar på villkoren för det exekutiva köpet. När det gäller skepp

måste det sålunda på grund av innehållet i lagstiftningen om skeppsregistrering samt om sjöpanträtt och skeppshypotek – vilken delvis är utformad med motsvarande regler för fast egendom som förebild – anses ingå som en avtalsrättslig förutsättning för det exekutiva köpet att detta för sitt bestånd är beroende av att den exekutiva försäljningen såsom myndighetsåtgärd består. Samma förutsättning får anses gälla vid exekutivt köp av luftfartyg på grund av innehållet i den särskilda lagregleringen om inskrivning av rätt till luftfartyg och om panträtt i luftfartygsegendom.

Det stadgande i lag, enligt vilket också det sakrättsliga skyddet vid exekutivt köp av skepp knyts till det rättsfaktum att försäljningsbeslutet står fast, infördes år 1973 i samband med tillkomsten av nyss berörda lagstiftning om skepp, vilken föranleddes av Sveriges tillträde till en internationell konvention om sjöpanträtt och fartygshypotek. Den ordning som nu gäller i fråga om exekutivköparens sakrättsliga skydd ingår här således som ett led i ett vidare regelsystem med sjörättslig anknytning. I förevarande lagstiftningsärende föreligger inte tillräckligt underlag för en omprövning av detta regelsystem.

Som lagrådet har anfört i inledningen till sitt yttrande har lagrådet ansett sig i princip inte böra ingå i någon saklig granskning av de delar av balken som grundar sig på och i sak i allt väsentligt överensstämmer med lagstiftning som på grundval av förslag av lagberedningen har genomförts under 1960- och 1970-talen. Detta gäller bl. a. bestämmelserna i 10–12 kap. om exekutiv försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg resp. fast egendom samt i anslutning därtill även de nu berörda bestämmelserna i 3 § av förevarande kapitel. Det innebär bl. a., att lagrådet inte från sakliga synpunkter har tagit närmare ställning till huruvida den i det föregående beskrivna ordning som innebär, att exekutivt köp av egendom av nu angiven art för sin fullbordan eller sitt bestånd görs beroende av att den exekutiva försäljningen vinner laga kraft, är i allo ändamålsenlig eller lämplig.

Lagrådet utgår således från att denna ordning – som med hänsyn till den särskilda beskaffenheten av egendomen och de speciella och komplicerade panträttsliga reglerna kan ha goda skäl för sig – kommer att bestå. Lagrådet vill emellertid från denna utgångspunkt fästa uppmärksamheten på att exekutivköparen i hithörande fall till följd av vissa av de regler i 10, 11 resp. 12 kap. som gäller hans rättigheter och skyldigheter kommer att inta en svag och osäker ställning. Dessa regler innebär nämligen att köparen, även om den exekutiva försäljningen överklagas och köparen alltså riskerar att köpet inte fullbordas, är ovillkorligen skyldig att betala hela den kontanta delen av köpeskillingen, som i vissa fall kan belöpa sig till stora belopp, och att han, vare sig han har tillträtt den fasta egendomen resp. fått skeppet eller luftfartyget i sin besittning eller ej, är bunden under hela den tid frågan om köpets bestånd står öppen; det kan här komma att röra sig om lång tid. Endast i fall då köparen på grund av ett inhibitionsbeslut

hindras att tillträda resp. få besittning till egendomen har han möjlighet att frånträda köpet, och den rätten inträder först efter tre månader. Denna ordning kan uppenbarligen leda till ekonomiskt avbräck för köparen. Härtill kommer, att köparen i samtliga fall torde ha att stå för kostnaderna för egendomens vård och förvaltning från det han har betalt köpeskillingen och till dess besvären har slutligt prövats.

Exekutivköparen riskerar alltså att göra ekonomiska förluster i händelse den exekutiva försäljningen överklagas. Förhandenvaron av denna risk är ägnad att allmänt sett minska köpbenägenheten och i varje fall att pressa priserna vid exekutiva försäljningar.

Mot denna bakgrund vill lagrådet förorda, att det i lämpligt sammanhang företas en översyn av hithörande bestämmelser i UB i syfte att förbättra köparens ställning och därmed stärka effektiviteten i det exekutiva förfarandet.

2 § Såsom lagrådet har anfört vid behandlingen av 4 kap. bör den omständigheten att tredje man ej har efterkommit föreläggande enligt 4 kap. 20 eller 25 § ej påverka tredje mans möjligheter att vindicera egendomen från exekutivköparen. I konsekvens härmed bör paragrafens andra mening utgå.

Under förevarande paragraf har föredragande statsrådet med anledning av ett remissyttrande uttalat sig i frågan om exekutivköparens skydd mot tredje mans äganderättsanspråk i det fall att utmätningsfordringen är förenad med pant- eller retentionsrätt i den utmätta egendomen. Statsrådet anser att, eftersom borgenären på grund av sin säkerhetsrätt varit berättigad att ta egendomen i anspråk oavsett vem som var ägare, exekutivköparen är skyddad mot anspråk från tredje man fastän egendomen vid tiden för utmätningen tillhörde denne.

Såsom framgår av vad lagrådet tidigare yttrat kan inte enbart den omständigheten att utmätningsfordringen är förenad med pant- eller retentionsrätt i viss egendom medföra, att en utmätning av egendomen, som eljest ej skulle ha fått ske, blir berättigad. Härav följer också, att den som har förvärvat egendomen vid exekutiv försäljning inte är skyddad mot tredje mans anspråk endast på den grund att fordringen har särskild förmånsrätt i det utmätta.

4 och 5 §§ Skadeståndsbestämmelserna i dessa paragrafer saknar motsvarighet i gällande lag. Enligt förslaget skall gäldenären på strikt grund ersätta köparen resp. rätte ägaren av det utmätta dennes skada, i den mån försäljningen har lett till att fordran mot gäldenären har blivit betald eller att gäldenären själv har fått del av köpeskillingen. En sådan ansvarsregel låter sig väl förena med allmänna grundsatser om obehörig vinst, och det är inte osannolikt att gäldenären även utan särskilt lagstöd skulle under hänvisning till sådana grundsatser kunna åläggas ersättningsskyldighet.

Det är dock en fördel att frågan blir uttryckligt reglerad, och förslaget föranleder i denna del inte någon erinran från lagrådets sida. I redaktionellt hänseende bör emellertid 4 § första stycket första meningen jämkas, så att därav klarare framgår att gäldenärens ansvarighet är underkastad en begränsning till de belopp varmed hans förmögenhetsställning har förbättrats.

Om gäldenären har "förfarit vårdslöst i målet", skall han enligt förslaget bära ett obegränsat ansvar för den skada han därigenom har tillskyndat exekutivköparen eller rätte ägaren. Det är således fråga om ett culpaansvar för ren förmögenhetsskada. Här torde främst åsyftas de situationer då gäldenären känt till eller bort känna till att den utmätta egendomen inte tillhörde honom eller att en utmätt fordran av löpande karaktär inte tillkom honom.

Lagrådet har inte någon erinran i sak mot denna ansvarsregel. Det synes emellertid inte finnas något skäl att formellt begränsa de fall då obegränsat ansvar skall inträda till situationer då gäldenären har förfarit vårdslöst. Självfallet skall ett obegränsat ansvar inträda även i fall då gäldenären haft full insikt om rätta förhållandet beträffande äganderätten men underlåtit att upplysa kronofogdemyndigheten därom och alltså uppsåtligen har vållat den uppkomna skadan. Detta bör enligt lagrådets mening på sätt som är brukligt i skadeståndsrättslig lagstiftning komma till uttryck i lagtexten. Av lagtexten bör för fullständighetens skull också framgå, att ersättningsskyldighet inträder bara under förutsättning att det råder orsakssammanhang mellan gäldenärens vållande och den uppkomna skadan.

Goda skäl talar enligt lagrådets mening för att också en borgenär – vare sig fråga är om sökanden eller annan borgenär – skall vara skyldig att ersätta exekutivköparen resp. rätte ägaren skada som borgenären har vållat den andre. Lagrådet vill emellertid ifrågasätta om den föreslagna bestämmelsen i ämnet i 4 § andra stycket har fått en ändamålsenlig utformning. Det är för övrigt inte helt klart vilken saklig innebörd bestämmelsen har.

Av motiven synes till en början framgå, att borgenärens ansvarighet alltid skall vara begränsad till det belopp han har uppburit ur köpeskillingen som betalning för sin fordran. Detta avses följa av att borgenären enligt lagtexten är ersättningsskyldig "i den mån han har fått betalning". Vidare skall enligt motiven borgenärens onda tro hänföra sig till frågan huruvida borgenären ägde rätt till betalning ur köpeskillingen. Tanken synes vara, att en borgenär, som har särskild förmånsrätt i den utmätta egendomen och därför – materiellt sett – har rätt till betalning ur egendomen, alltid undgår skadeståndsskyldighet, alltså även om han före egendomens försäljning kände till eller bort känna till att den utmätta egendomen inte tillhörde gäldenären, under det att en sökande som inte hade sådan förmånsrätt – annan borgenär än sökanden kan inte utan att vara förmånsberättigad uppbära någon betalning – blir skadeståndsskyldig, om

han, när han mottog betalningen, insåg eller borde ha insett att egendomen tillhörde tredje man och följaktligen också att han inte hade rätt att uppbära betalning.

Lagrådet kan för sin del inte godta en sådan reglering. En borgenär som för sin fordran har t. ex. panträtt i lös egendom har visserligen en materiell rätt att i den ordning rättsordningen anvisar göra sig betald ur panten, om gäldenären inte frivilligt betalar fordringen. Den rätten har borgenären även om panten tillhör annan än gäldenären. Men om inte borgenären enligt avtal med pantens ägare har rätt att själv realisera panten och om han inte vill använda sig av det speciella förfarande för pantrealisation som regleras i 10 kap. 2 § handelsbalken, måste han söka utmätning. Härför krävs en exekutionstitel. Med en exekutionstitel mot gäldenären kan han få utmätning i panten, om denna tillhör gäldenären. Om däremot panten tillhör en tredje man, måste borgenären skaffa sig en exekutionstitel mot pantens ägare, och detta även om han själv har panten i sin besittning.

Om borgenären i tro att gäldenären är ägare till panten söker utmätning i denna med stöd uteslutande av en exekutionstitel mot gäldenären och rätta förhållandet beträffande äganderätten inte uppdagas i utmätningsmålet samt panten blir exekutivt såld till en godtroende förvärvare, får borgenärens panträtt anses ha övergått till en rätt till betalning ur köpeskillingen. I det fall däremot då borgenären vet eller har skälig anledning misstänka att panten tillhör annan än gäldenären och likväl söker utmätning i panten med stöd av en exekutionstitel mot gäldenären samt underlåter att upplysa kronofogdemyndigheten om vad han känner till, får det anses uteslutet, att borgenären, sedan panten har försålts exekutivt, skulle mot den skadelidande rätte ägarens eller, om ägaren lyckats vindicera egendomen från köparen, dennes ersättningsanspråk kunna åberopa att han ägde rätt till betalning ur egendomen. Borgenären har ju i ett sådant fall genom att uppsåtligen eller av vårdslöshet vilseleda kronofogdemyndigheten – och därmed också exekutivköparen – vållat rätte ägaren resp. köparen en ekonomisk förlust, och han bör då i princip, lika väl som en i motsvarande hänseende culpös gäldenär, vara skyldig att ersätta den uppkomna skadan.

Motsvarande gäller i princip den borgenär som inte själv är utmätningssökande men som har särskild förmånsrätt i utmätt egendom. Om en sådan borgenär med vetskap eller skälig misstanke om att egendomen inte tillhör utmätningsgäldenären gör anspråk på betalning utan att upplysa om vad han vet eller misstänker och panten försäljs samt rätte ägaren eller exekutivköparen lider en förlust, bör denne borgenär på samma sätt vara skyldig att ersätta skadan. Han har ju vållat skadan, uppsåtligen eller av vårdslöshet. En sak för sig är, att en sådan borgenär, till skillnad från sökanden, som kan och bör återkalla sin utmätningsansökan eller i varje fall anvisa annan egendom till utmätning om han kommer i ond tro beträffande äganderätten, inte kan hindra att utmätningsförfarandet fortsätter. Man kan därför inte ställa annat krav på en icke utmätningssökande borgenär än att

han, i samband med att han anmäler sin fordran, försöker medverka till rättelse av den felaktiga utmätningen genom att upplysa kronofogdemyndigheten om vad han känner till i äganderättsfrågan. Om egendomen likväl säljs – eller kanske redan är såld – kan något vållande till uppkommen skada för rätte ägaren eller köparen uppenbarligen inte läggas denne borgenär till last. Huruvida en underlåtenhet från hans sida att före försäljningen vara verksam för att det bringas klarhet i äganderättsfrågan skall medföra skadeståndsskyldighet blir beroende dels av vilka krav man i olika situationer anser sig böra ställa på honom att vara aktiv i detta hänseende – dvs. av själva culpabedömningen – dels av huruvida det kan anses ha förelegat adekvat kausalitet mellan hans försummelse och skadan, dvs. huruvida det kan antas att ett ingripande från denne borgenärs sida verkligen skulle ha hindrat en försäljning. I båda dessa hänseenden får det överlämnas åt rättstillämpningen att träffa avgörandena i de enskilda fallen med tillämpning av allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser.

Av det anförda följer, att det avgörande för om en borgenär skall ådra sig skadeståndsskyldighet mot rätte ägaren resp. exekutivköparen inte bör vara huruvida borgenären var i ond tro när han mottog betalningen – vare sig i själva äganderättsfrågan eller i fråga om rätten till betalning – utan huruvida han vållat skadan, uppsåtligen eller av vårdslöshet, vilket i hithörande fall i praktiken regelmässigt torde vara liktydigt med att han vid tiden för egendomens försäljning kände till eller borde ha känt till att den utmätta egendomen inte tillhörde gäldenären men likväl underlät att söka få rättelse till stånd.

Den föreslagna begränsningen av en culpös – enligt förslaget "ondtroende" – borgenärs ersättningsskyldighet till det belopp varmed han har uppburit betalning i förening med föreskriften att borgenären svarar "solidariskt med gäldenären" avses sannolikt innebära, att om gäldenären svarar oberoende av vållande och även har betalt skadestånd motsvarande vad som har tillgodoförts honom, borgenären inte kan åläggas något skadeståndsansvar alls, även om skadan överstiger detta belopp. Ehuru det inte klart framgår av vare sig lagtext eller motiv avser förslaget möjligen också, att borgenären, om han nödgas utge skadestånd, alltid skall ha en återkravsrätt mot gäldenären, alltså även i fall då denne inte har varit vållande till skadan. En sådan återkravsrätt skulle vara liktydig med att borgenärens ursprungliga fordran mot gäldenären "återuppstår" i samma mån som borgenären utger ersättning till den skadelidande.

Men om detta är förslagets innebörd, är det trots lagtextens lydelse sakligt sett inte fråga om något skadeståndsansvar för borgenären utan endast om en skyldighet för denne att låta den betalning han har mottagit återgå mot att han får behålla sitt fordringsanspråk mot gäldenären. En tillämpning av den ifrågavarande ansvarsregeln medför då i verkligheten bara att borgenären försätts i exakt samma ekonomiska läge som han befann sig i före utmätningen, däremot inte att – såsom är fallet när

skadestånd utgår – den förlust tredje man har lidit till någon del överflyttas från tredje man till borgenären.

Lagrådet kan emellertid för sin del inte finna något skäl att i skadeståndshänseende behandla en borgenär, som uppsåtligen eller av vårdslöshet har tillfogat rätt ägare av den utmätta egendomen eller exekutivköparen en skada, förmånligare än en gäldenär som på motsvarande sätt har varit vållande till skadan. Anser man det över huvud taget motiverat att i fall av denna art ingripa med ett på culpa grundat skadeståndsansvar, bör ansvarigheten i förhållande till den skadelidande ha samma omfattning för var och en av skadevållarna. Det saknas följaktligen enligt lagrådets mening anledning att på sätt som har föreslagits begränsa en skadevållande borgenärs ansvarighet till det belopp borgenären har uppburit som betalning för sin fordran. Några skäl för denna begränsning har för övrigt inte heller anförts i remissprotokollet.

Att en skadevållande borgenär och gäldenären skall svara solidariskt för skadeståndet – i den mån inte annat föranleds av den begränsning av gäldenärens ansvarighet som även med lagrådets ståndpunkt skall gälla, när gäldenären inte har förfarit culpöst – följer redan av stadgandet i 6 kap. 3 § SkL och behöver därför inte särskilt anges här.

Frågan hur ansvarigheten bör slutligt fördelas mellan borgenären och gäldenären inbördes bör bedömas med tillämpning av allmänna grundsatser om ansvarighetens fördelning mellan flera solidariskt skadeståndsskyldiga, varvid sådana omständigheter som grunden för envars ansvarighet och graden av vållande kommer i betraktande. I hithörande fall föranleder allmänna grundsatser om obehörig vinst sannolikt, att gäldenären alltid skall i förhållande till en skadeståndsskyldig borgenär slutligt bära skadeståndet intill sammanlagda beloppet av vad som har använts av köpeskillingen till betalning av fordran mot gäldenären och vad som har betalts ut till gäldenären själv; detta torde gälla även om gäldenären inte har varit culpös utan svarar på strikt grund.

Lagrådet vill under hänvisning till det anförda förorda, att 4 § i förevarande kapitel ges följande lydelse:

"4 § Om exekutivt såld egendom frångår köparen därför att gäldenären ej var rätt ägare, är gäldenären skyldig att ersätta köparen dennes skada. Ansvarigheten är dock begränsad till sammanlagda beloppet av vad som har utgått till betalning av fordran mot gäldenären och vad som har betalts ut till denne, såvida ej gäldenären har vållat skadan uppsåtligen eller av vårdslöshet.

Borgenär, som uppsåtligen eller av vårdslöshet har vållat köparen skada, är skyldig att ersätta skadan."

Som en direkt följd av de föreslagna ändringarna i 4 § kommer bestämmelserna i 5 § att få ett ändrat sakligt innehåll som överensstämmer med vad lagrådet har anfört i det föregående. Härutöver vill lagrådet endast

föreslå den redaktionella jämkningen i 5 §, att orden "ersättning för skada som tredje mannen har lidit" ersätts med "tredje mans rätt till ersättning för liden skada" och att i andra meningen ordet "Detsamma" byts ut mot "Motsvarande".

15 kap.

1 § Bland de fordringar för vilka införsel får äga rum anges i denna paragraf "skatter och allmänna avgifter i fall som särskilt föreskrivs". Ordalagen är här desamma som i motsvarande stadgande i 1 § InfL.

I anslutning till 1 kap. 6 § UB har lagrådet angett vad som brukar förstås med skatt och med allmän avgift. Möjligheten till införsel för allmänna fordringar av detta slag fanns redan enligt 1917 års införsellag. I samband med tillkomsten av InfL konstaterades i lagmotiven (prop. 1968: 130 s. 119–20) att uttrycket "allmän avgift" är obestämt till sitt innehåll. Uttrycket kom dock att behållas i InfL. Kompletterande föreskrifter utanför InfL avsågs kunna skapa klarhet om vilka skatter och avgifter som skulle kunna tas ut genom införsel.

När det gällde att genom särskilda föreskrifter bestämma på vilka skatter och avgifter InfL skulle vara tillämplig förutsattes i lagens förarbeten att återhållsamhet skulle iakttas. Så har också skett. Spörsmålet har inte närmare berörts i nu förevarande lagstiftningsärende, men samma princip torde avses skola gälla vid bestämmandet av motsvarande tillämpningsområde för införsel enligt UB. Det är också goda skäl att restriktivt pröva, i vilken utsträckning det allmänna skall få använda sig av institutet införsel. I fråga om allmänna avgifter bör enligt lagrådets mening införsel i princip få äga rum bara för sådana avgifter som står skatterna nära i den meningen att de har karaktären av pålagor. Denna avgränsning skulle alltså här kunna anges genom en anknytning till stadgandet i 8 kap. 3 § RF på samma sätt som lagrådet har föreslagit beträffande definitionen av "allmänt mål" i 1 kap. 6 § UB. Området för användningen av exekutionsformen införsel måste emellertid bestämmas genom lag, och sådana föreskrifter som avses i den föreslagna lagtexten skall alltså meddelas i lagens form. Med hänsyn härtill är det inte påkallat att i UB ta upp någon begränsande regel av antytt innehåll.

2 § Andra stycket i denna paragraf kan utgå, om lagrådets förslag i fråga om 7 kap. 18 § och beträffande hänvisningen i 15 kap. 19 § till sistnämnda paragraf följs.

7 § Denna paragraf bör i redaktionellt hänseende utformas i enlighet med den forumregel som lagrådet har föreslagit beträffande löneutmätning i 7 kap.

8 och 12 §§ Förstnämnda paragraf och första stycket av 12 § bör ges en lydelse svarande mot den lagrådet föreslagit i fråga om löneutmätning i 7 kap. 7 och 10 §§.

21 § Bestämmelsen i denna paragraf om införselgäldenärs betalningsansvar för belopp som har innehållits hos arbetsgivaren överensstämmer i sak med motsvarande stadgande i 24 § InfL. Detta stadgande hade sin motsvarighet i 21 § 5 i 1917 års införsellag. Bestämmelsen i sistnämnda lagrum av innebörd att införselgäldenär ej vidare skulle hållas för den del av införselfordringen som motsvarades av innehållet belopp, även om det innehållna beloppet inte kunde tas ut hos arbetsgivaren, infördes år 1925 i fråga om införsel för skatter och allmänna avgifter. Bestämmelsen motiverades av billighetsskäl. Under förarbetena uttalades, att den förlust som kunde uppkomma genom att en arbetsgivare inte förmådde redovisa medel som hade innehållits till gäldande av skatt bedömdes vara utan nämnvärd betydelse för det allmänna, under det att förlusten kunde drabba den skattskyldige synnerligen hårt (NJA II 1925 s. 622).

När möjlighet att använda införsel för uttagande av böter och viten infördes år 1937, fick bestämmelsen tillämpning också i fråga om fordran på böter eller vite.

I samband med att bestämmelsen i 21 § 5 i 1917 års införsellag överfördes till 24 § InfL, utvidgades stadgandets tillämpningsområde till att omfatta även vad som enligt beslut om införsel innehållits till gäldande av kommuns fordran enligt 72 § andra stycket barnavårdslagen resp. 40 § socialhjälpslagen. Enligt lagmotiven talade samma skäl som år 1925 hade anförts för att det allmänna borde bära risken för arbetsgivarens insolvens vid införsel för skatt också för denna utvidgning av tillämpningsområdet. Lagberedningen, vars förslag låg till grund för lagstiftningen, framhöll att förlusten var utan nämnvärd betydelse för en kommun, medan den skulle kunna drabba den bidragspliktige hårt.

Beredningen övervägde i detta sammanhang om bestämmelsen borde gälla också när medel har innehållits till betalning av familjerättsligt underhållsbidrag. Enligt beredningens mening skulle det dock knappast vara tillfredsställande att låta enskild underhållsberättigad bära följden av arbetsgivarens insolvens. Visserligen, uttalade beredningen, skulle denna synpunkt inte göra sig gällande, när medlen skolat tillkomma kommun som ersättning för utgivet bidragsförskott, men det skulle enligt beredningen medföra komplikationer att skilja dessa fall från andra då underhållsbidrag tas ut genom införsel. Föredragande departementschefen anslöt sig utan någon särskild kommentar till beredningens ståndpunkt.

År 1975 vidtogs bl. a. den ändringen i 1970 års lag om statlig lönegaranti vid konkurs, att rätt till garantibelopp enligt lagen tillades underhållsberättigad för underhållsbidrag som har innehållits genom införsel; sådan rätt tillades däremot inte kommun som utgett bidragsförskott för underhållsbi-

drag (11 § andra stycket). I anslutning till denna lagändring utvidgades tillämpningsområdet för 24 § InfL till att omfatta även belopp som enligt beslut om införsel innehållits för fordran på underhållsbidrag enligt GB eller FB.

I den departementspromemoria som låg till grund för 1975 års lagändringar (DsA 1975: 4) uttalas, att i fall då beslut om införsel för underhållsbidrag har meddelats och arbetsgivaren går i konkurs utan att ha redovisat innehållet införselbelopp, arbetstagaren riskerar att få betala underhållsbidraget två gånger. Risken hade enligt promemorian ansetts i stort sett föreligga endast när det varit fråga om s. k. fattigkonkurs, eftersom den underhållsberättigade i ordinär konkurs haft goda möjligheter att – under åberopande av förmånsrätt enligt 3 och 11 §§ förmånsrättslagen – få utdelning i konkursen för sin bidragsfordran. Om emellertid förmånsrätten för lönefordran försämrades på sätt som tidigare föreslagits, skulle den underhållsberättigades möjligheter att få utdelning bli mindre och samtidigt riskerna för arbetstagaren att få betala samma bidrag två gånger öka. Denna "skönhetsfläck" i lagstiftningen kunde enligt promemorian utplånas med hjälp av den statliga lönegarantin, nämligen genom att den underhållsberättigade gavs rätt att få betalt enligt lönegarantilagen för innehållna men inte utgivna bidragsbelopp: efter utbetalningen skulle staten på vanligt sätt överta fordringen hos arbetsgivaren-konkursgäldenären. Med en sådan ordning skulle enligt promemorian arbetstagaren kunna befrias från sin betalningsskyldighet för det innehållna bidragsbeloppet. Kommun, som utgivit bidragsförskott och fått införsel för sin regressfordran, borde enligt promemorian kunna stå den begränsade ekonomiska risken för arbetsgivarens insolvens och borde därför inte ges rätt till betalning enligt lönegarantilagen för innehållet men ej redovisat belopp.

De förslag till ändringar i 11 § lönegarantilagen och i 24 § InfL som i enlighet med det sagda fördes fram i promemorian lades i sak oförändrade till grund för lagstiftning. Proposition i ämnet förelades riksdagen utan att lagrådets yttrande dessförinnan hade inhämtats.

De år 1975 genomförda lagändringar för vilka här har redogjorts ger anledning till erinringar från synpunkter som inte synes ha beaktats under lagstiftningens förarbeten.

Till en början är att märka, att en förutsättning för att den underhållsberättigade skall få betalt enligt den statliga garantin är att arbetsgivaren blivit försatt i konkurs. För att få betalt kan alltså den underhållsberättigade bli nödsakad att själv vidta åtgärder för att få arbetsgivaren i konkurstillstånd. Men även om konkurs kommer till stånd, är den underhållsberättigade betagen möjligheten att få ut sitt underhållsbidrag under hela den tid som kan förflyta från det att beloppen har innehållits och till dess att beslut om arbetsgivarens försättande i konkurs har meddelats samt utbetalning kan äga rum enligt lönegarantilagen. Detta gäller även om införselgäldenären skulle ha utmätningsbara tillgångar, ja, till och med om han fått

anställning hos annan arbetsgivare mot en lön som i och för sig skulle medge att beslut om införsel för de aktuella bidragsbeloppen meddelades.

Men till de olägenheter för den underhållsberättigade som följer av den angivna ordningen kommer, att i vissa situationer den statliga lönegarantin inte täcker den underhållsberättigades bidragsfordran. I detta hänseende må till en början anmärkas, att det sammanlagda beloppet av de av arbetsgivaren enligt införselbeslutet innehållna men inte redovisade medlen samt de konkurskostnader för vilka den underhållsberättigade kan komma att såsom konkurssökande bli ansvarig kan överstiga det belopp vartill gottgörelse enligt lönegarantilagen utgår till den underhållsberättigade (2 § tredje stycket lönegarantilagen). Denna situation torde dock kunna uppkomma endast sällan, och det är inte heller ett sådant undantagsfall som lagrådet i första hand har i tankarna. Av större betydelse är att införselinstitutet i flera hänseenden har ett vidsträcktare tillämpningsområde än den statliga lönegarantin.

Lönegarantin omfattar arbetstagares fordran hos arbetsgivaren på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen samt på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § förmånsrättslagen. Genom införsel kan emellertid även andra slag av fordringar tas i anspråk. Enligt 2 § i förevarande kapitel – vilket lagrum i stort sett överensstämmer med gällande lag – kan sålunda införsel äga rum även i annan ersättning för arbetsinsats av gäldenären än lön, om dennes ställning är jämförlig med en arbetstagares (första stycket 2), och i periodiskt utgående vederlag för utnyttjande av immaterialrättigheter eller för överlåtelse av rörelse (första stycket 3). Förmåner av sist angivna båda slag torde i allmänhet falla utanför den statliga garantin. Har en underhållsberättigad erhållit införsel i sådan förmån och har den som skall utge förmånen – vilken likställs med en arbetsgivare – innehållit införselbeloppet men underlåtit att redovisa medlen, kommer alltså den underhållsberättigade att helt sakna möjlighet att få sin underhållsfordran täckt genom den statliga lönegarantin men likväl enligt 15 kap. 21 § i förslaget (24 § InfL) förlora sin rätt att göra underhållsfordringen gällande mot den underhållsskyldige.

Vad nu sagts gäller i princip även när införsel har beviljats i förmån som avses i 15 kap. 2 § första stycket 4 eller 5 UB och den som skall utge förmånen inte är den underhållsskyldige införselgäldenärens arbetsgivare i lönegarantilagens mening.

Enligt lagrådets åsikt saknas det anledning att över huvud taget låta den införda möjligheten att genom den statliga lönegarantin få ut underhållsbidrag i arbetsgivarens konkurs inverka på den underhållsskyldiges betalningsansvar gentemot den underhållsberättigade. I fall då belopp som har innehållits enligt ett beslut om införsel för underhållsbidrag omfattas av den statliga lönegarantin och underhållsfordringen infrias genom utbetalning från lönegarantin, bör emellertid den underhållsskyldige beredas skydd mot risken att tvingas betala underhållsbidraget två gånger. Det kan

lämpligen ske genom en lagbestämmelse som uttryckligen hindrar staten från att av den underhållsskyldige återkräva vad som har betalts till den underhållsberättigade enligt lönegarantilagen. Det blir härigenom staten som i stället för den underhållsskyldige kommer att stå risken för arbetsgivarens fortsatta insolvens. En sådan bestämmelse kan lämpligen tas in i 11 § lönegarantilagen som ett nytt tredje stycke.

Den nu förordade ordningen innebär visserligen, att en underhållsskyldig införselgäldenär i vissa fall löper risken att få betala underhållsbidraget två gånger. Detta gäller i första hand i de i det föregående berörda fall då det innehållna men av arbetsgivaren inte redovisade beloppet ej omfattas av den statliga lönegarantin. Det synes emellertid lagrådet vara en rimlig avvägning mellan den underhållsskyldiges och den underhållsberättigades intressen att det, i fall då den förres betalningsförsummelse har föranlett införsel, blir den underhållsskyldige och inte den underhållsberättigade som får stå risken för arbetsgivarens insolvens. Också i fall då det innehållna beloppet omfattas av lönegarantin kan med lagrådets förslag den underhållsskyldige i och för sig komma att tvingas till dubbelbetalning av det bidrag för vilket införsel har skett. Om arbetsgivaren underlåter att redovisa det innehållna beloppet, kan nämligen den underhållsberättigade i stället för att söka arbetsgivaren i konkurs och göra gällande sin rätt enligt lönegarantilagen vända sig mot den underhållsskyldige och avkräva denne betalning. I en sådan situation är emellertid den underhållsskyldige säkerställd mot risken att behöva slutligt svara för mer än det underhållsbidrag han är skyldig att betala. I och med att han betalar underhållsbidraget förfaller ju nämligen införselbeslutet och den underhållsskyldige återinträder som borgenär i förhållande till arbetsgivaren med avseende på det innehållna beloppet. Hans fordran mot arbetsgivaren utgör då en lönefordran som omfattas av lönegarantilagen och han kan begära arbetsgivaren i konkurs och göra gällande sin rätt enligt lönegarantilagen. Att bördan av att aktualisera lönegarantisystemet genom arbetsgivarens försättande i konkurs faller på den underhållsskyldige och inte på den underhållsberättigade utgör enligt lagrådets mening en rimlig avvägning mellan den underhållsberättigades och den underhållsskyldiges intressen.

I en speciell situation bör dock den underhållsskyldige befrias från sin betalningsskyldighet redan i och med att ett belopp motsvarande underhållsbidraget har innehållits av hans arbetsgivare enligt ett beslut om införsel. Detta gäller när allmän försäkringskassa har utgett bidragsförskott enligt lagen (1964: 143) om bidragsförskott och har sökt införsel för sin återkravsfordran mot den underhållsskyldige enligt 15 § nämnda lag. De skäl som har motiverat att betalningsskyldighet till staten för skatter, allmänna avgifter, böter eller viten upphör när den betalningsskyldiges arbetsgivare enligt beslut om införsel har innehållit den betalningsskyldige tillkommande lön till betalning av dennes skuld till det allmänna talar med samma styrka för att en underhållsskyldig befrias från sitt regressansvar

mot allmän försäkringskassa för utgivet bidragsförskott. Föreskrift om befrielse från betalningsskyldighet i sådana fall bör lämpligen tas upp i en andra mening av 15 kap. 21 § UB.

Lagrådet förordar i enlighet med det anförda, att förevarande paragraf får följande lydelse:

"Har medel innehållits enligt beslut om införsel för fordran som avses i 1 § 2, 3 eller 4, är gäldenären, oavsett huruvida det innehållna beloppet kan tagas ut av arbetsgivaren, ej längre betalningsskyldig för den del av fordringen som motsvaras av nämnda belopp. Detsamma gäller när medel har innehållits enligt beslut om införsel för fordran som avses i 1 § 1 och som tillkommer allmän försäkringskassa enligt 15 § lagen (1964: 143) om bidragsförskott."

Samtidigt förordar lagrådet, att i 11 § lagen (1970: 741) om statlig lönegaranti vid konkurs införs ett nytt tredje stycke av följande lydelse:

"Belopp som staten har utgivit på grund av vad som sägs i andra stycket får staten ej kräva åter av den underhållsskyldige."

22 § Enligt den föreslagna bestämmelsen i paragrafens andra stycke får influtna medel ej betalas ut utan att säkerhet ställs, om införsel för underhållsbidrag har ägt rum på grund av dom eller beslut som ej äger laga kraft eller får verkställas som lagakraftägande dom. Bestämmelsen vinner inte tillämpning när fråga är om dom varigenom förlikning har stadfästs. I sådant fall utgörs exekutionstiteln, enligt bestämmelse i 3 kap. i förslaget, inte av domen utan av den genom domen fastställda förlikningen, vilken verkställs såsom lagakraftägande dom.

Det är uppenbarligen inte anledning att kräva att säkerhet ställs enligt vad som sägs i förevarande bestämmelse, när fråga är om dom varigenom förlikning har fastställts. Lagrådet har emellertid – vid sin behandling av 3 kap. UB – förordat att dom, varigenom förlikning har stadfästs, jämställs med annan dom i det hänseendet att den kan läggas till grund för verkställighet. Med lagrådets förslag till lydelse av regeln i 3 kap. 4 § om förlikningsdom kommer sådan dom att falla utanför bestämmelsen i andra stycket av förevarande paragraf om ställande av säkerhet.

24 § Lagrådet föreslår, att denna paragraf jämkas i enlighet med vad lagrådet har anfört under 2 kap. 26 §.

16 kap.

Såsom lagrådet inledningsvis påpekat avvisas i tilläggsremissen tanken att bestämmelserna om betalningssäkring i vad avser verkställighet och rättsverkan skall – i likhet med motsvarande regler i fråga om kvarstad – ingå i UB. Härvid anför föredragande statsrådet som huvudsakligt skäl, att det inte strider mot systematiken i UB att låta verkställighetsbestämmel-

serna stå kvar i betalningssäkringslagen, eftersom systematiken utgår från att åtskilliga bestämmelser rörande allmänna mål skall finnas i särskilda lagar vid sidan av UB och att UB även i övrigt skall kompletteras med bestämmelser av exekutiv natur i andra lagar.

En ledande tanke vid arbetet på UB har varit, att i denna samla de nu i UL och andra lagar spridda bestämmelserna om verkställighet. Av särskild vikt har därvid ansetts vara, att UB blir direkt tillämplig även på de allmänna målen. I huvudremissen betonar föredragande statsrådet särskilt denna synpunkt och framhåller bl. a., att bestämmelserna i UB i allmänhet passar även för allmänna mål och att en genomgång av balken visar att undantag för allmänna mål behöver göras endast beträffande ett mindre antal paragrafer och endast i vissa kapitel.

Vägledande har alltså varit att UB i princip skall reglera all verkställighet i både allmänna och enskilda mål. I enlighet med denna tankegång bör undantag inte göras i mera centrala frågor, om inte tvingande skäl föreligger.

Bestämmelserna om verkställighet och rättsverkan av betalningssäkring berör ett centralt och praktiskt sett betydelsefullt område. De utgör på den offentligrättsliga sidan motsvarigheten till bestämmelserna om kvarstad på den enskilda sidan. Från systematisk synpunkt hör de förra bestämmelserna lika mycket som de senare till det rättsområde som bör direkt regleras i UB, i all synnerhet som bestämmelserna skall ha i stort sett samma innehåll. Att låta regleringen i vad angår betalningssäkring kvarstå i betalningssäkringslagen strider alltså mot den målsättning som ursprungligen angetts för UB:s tillämpningsområde.

I tilläggsremissen har föredragande statsrådet som ytterligare skäl för sin ståndpunkt anfört, dels att det i lagstiftningsärendet om betalningssäkring inte från något håll ifrågasatts att frågan om verkställighet av betalningssäkring skulle regleras för sig i utsökningslagstiftningen och ej heller avsetts att bestämmelserna härom senare skulle föras över till UB dels att från praktisk synpunkt vissa fördelar är förenade med att ha samtliga bestämmelser rörande betalningssäkring samlade på ett ställe. Ej heller dessa skäl anser lagrådet bärande. Även om det vid tillkomsten av betalningssäkringslagen inte skulle ha avsetts, att verkställighetsreglerna slutligen skulle få sin plats i UB – en fråga som i det sammanhanget saknade varje aktualitet – är detta inte något sakligt skäl mot att reglerna placeras där. Och vari de praktiska fördelarna av att ha alla reglerna om betalningssäkringsinstitutet samlade på ett ställe består har inte angetts. Reglerna om verkställighet skall ju tillämpas av annat organ – kronofogdemyndigheten – än lagen om betalningssäkring i övrigt, och för kronofogdemyndigheterna måste det vara till fördel att ha reglerna om verkställighet av såväl betalningssäkring som kvarstad tillgängliga i ett och samma lagverk.

Enligt lagrådets mening bör alltså reglerna om verkställighet och rättsverkan av betalningssäkring få sin plats i UB. Några större lagtekniska

svårigheter möter inte att infoga dessa regler i balkförslaget. Det torde dock inte ankomma på lagrådet att i första hand utarbeta och lägga fram förslag till erforderliga lagändringar.

2—4 §§ I remissprotokollet har föredragande statsrådet utförligt behandlat de frågor som hänger samman med svarandens underrättande om sökt avhysning, de tider inom vilka förrättningen bör äga rum samt svarandens möjligheter att få anstånd. Lagrådet biträder föredragandens synpunkter. Av det tänkta systemets uppbyggnad följer emellertid, att fristerna kan förskjutas allteftersom svaranden har fått del av ansökningen. Lagrådet anser, att de viktiga reglerna om svarandens underrättande bör föras samman i en paragraf. Härefter kan, med utgångspunkt i att svaranden fått del av ansökningen, de för avhysningsförrättningen gällande tidsfristerna anges i en följande paragraf, till vilken också förs den i förslagets 2 § första stycket upptagna allmänna regeln. Förslagets 4 § bör justeras med hänsyn till den nu föreslagna omdispositionen.

Kapitlets 2 och 3 §§ kan enligt lagrådets mening lyda sålunda:

"2 § Innan avhysning sker skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig. Är han bosatt utomlands, får så ske genom att brev sänds till honom under hans utländska adress.

Saknar svaranden känt hemvist och kan det ej klarläggas var han uppehåller sig, får avhysning ske utan hinder av att han ej har underrättats om den sökta åtgärden.

3 § Avhysning skall genomföras så att skälig hänsyn tas till såväl sökandens intresse som svarandens situation.

Om möjligt skall avhysning ske inom fyra veckor från det att behövliga handlingar kom in till kronofogdemyndigheten.

Avhysning får genomföras tidigast en vecka från det svaranden beredds tillfälle att yttra sig eller, om svaranden är bosatt utomlands, två veckor från det underrättelse sändes till honom."

5 § Enligt förslaget skall kronofogdemyndigheten ha befogenhet att – i motsats till vad som gäller i fråga om anstånd med utmätning – diskretionärt pröva huruvida en ansökan om avhysning skall förklaras förfallen, när den maximalt medgivna anståndstiden har gått ut utan att sökanden dessförinnan har begärt verkställighet.

De skäl som har anförts för en sådan diskretionär prövningsrätt som nyss nämnts finner lagrådet i och för sig vara övertygande. Av föredragande statsrådets motivuttalanden framgår emellertid, att en avhysningsansökan normalt skall förklaras förfallen, när anstånd har varat under sex månader efter ansökningsdagen, och att sökanden endast undantagsvis kan tänkas ha fog för att medge ytterligare anstånd. Den åsyftade innebörden av anståndsbestämmelsen skulle enligt lagrådet på ett tydligare sätt återspeglas i lagtexten, om det som huvudregel föreskrivs att ansökningen

skall förklaras förfallen, när anstånd har varat i sex månader, om ej särskilda skäl föranleder annat.

6 § Vid behandlingen av 6 kap. i det remitterade förslaget har lagrådet framfört vissa synpunkter på frågan om statens skadeståndsansvar i fall då av kronofogdemyndighet omhändertagen utmätt egendom kommer till skada. Motsvarande problem kan uppenbarligen aktualiseras när myndigheten i ett avhysningsmål blir tvungen att med stöd av nu förevarande paragraf sörja för borttransport och förvaring av egendom som finns på den fasta egendom eller i den lokal från vilken avhysning skall ske. Vad lagrådet har anfört rörande frågan om statens ansvarighet för skada på utmätt egendom torde i princip äga giltighet också när egendom kommer till skada i ett avhysningsmål i samband med att den genom kronofogdemyndighetens försorg transporteras bort och förvaras. Lagrådet finner inte anledning att inta någon annan ståndpunkt än föredragande statsrådet i frågan, huruvida kronofogdemyndigheten bör ges befogenhet att försäkra sådan egendom.

I praktiken torde det mera sällan kunna ifrågakomma att ålägga staten ansvarighet i förevarande fall. Normalt kommer myndigheten att anlita utomstående företag eller kommunala inrättningar för transporter och för förvaring. Under förutsättning att myndigheten har iakttagit normal aktsamhet vid sitt val av företag eller inrättning, torde staten knappast kunna åläggas något skadeståndsansvar. Detta gäller även om man analogiskt tillämpar allmänna regler om depositaries skadeståndsansvar, eftersom det regelmässigt inte torde bereda några svårigheter att utreda huruvida myndigheten träffat sitt val av medhjälpare med tillbörlig omsorg. Och uppenbart är att det inte kan komma i fråga att ålägga staten något ansvar för det vållande till en uppkommen skada som kan ligga det anlitade företaget eller dess anställda till last.

7 § Paragrafen tar sikte på egendom som tillhör svaranden. Undantagsvis kan emellertid förekomma, att egendom i svarandens besittning tillhör tredje man. Tredje mans rätt skyddas endast på det sättet att paragrafens sista stycke, som hänvisar till de allmänna reglerna om försäljning av utmätt egendom, ger visst utrymme för beaktande av tredje mans rätt (8 kap. 10–13 §§). Detta skydd avser dock inte de olika situationer som uppstår vid själva omhändertagandet av egendomen.

Lagrådet förordar, att en bestämmelse införs av innebörd att tredje man skall underrättas om avhysningen. Tredje man bereds då tillfälle att, innan avhysningen sker eller i samband med den, forsla bort sin egendom själv. Att ett visst uppskov kan bli nödvändigt får man finna sig i, något som för övrigt förutses för andra situationer när avhysning skall ske av annans egendom. Visar tredje man inget intresse av att medverka för att skydda

sin egendom, bör kronofogdemyndigheten få sälja eller förstöra egendomen.

Lagrådet föreslår, att paragrafen ges följande lydelse:

"Skall avhysning ske från annat än bostad och underlåter svaranden att omhändertaga egendomen och kan ej heller lämpligt förvaringsutrymme anskaffas, får kronofogdemyndigheten förordna att egendomen skall säljas. Kan egendomen antagas sakna försäljningsvärde, får i stället förordnas att den skall förstöras. Egendom som tillhör tredje man får säljas eller förstöras endast om denne underlåter att själv omhändertaga egendomen.

Innan förordnande enligt första stycket meddelas skall svaranden och, om egendomen tillhör tredje man, denne beredas tillfälle att yttra sig. Härvid har 2 § motsvarande tillämpning.

Försäljning äger rum i den ordning som gäller för utmätt lös egendom i allmänhet. Bestämmelsen i 9 kap. 4 § första stycket gäller dock ej."

11 § Paragrafen bör lagtekniskt byggas upp på samma sätt som den av lagrådet föreslagna 2 § och efter viss redaktionell jämkning ges följande lydelse:

"Innan verkställighet som ej avser kvarstad eller annan säkerhetsåtgärd sker, skall svaranden beredas tillfälle att yttra sig. Om saken är brådskande, får dock kronofogdemyndigheten genast vidtaga behövlig åtgärd. Så snart anledning föreligger skall prövas om åtgärden skall bestå.

Vid verkställighet som avses i första stycket har 2 § motsvarande tillämpning."

15 § Kvarstad medför enligt gällande rätt inte förmånsrätt i den kvarstadsbelagda egendomen. Samma principiella ståndpunkt intas i huvudremissen. Efter det att denna remiss avlämnades har lagen (1978: 880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter tillkommit. Genom lagen har införts en särskild säkerhetsåtgärd, betalningssäkring, som i fråga om skatte- och avgiftsprocessen motsvarar kvarstadsinstitutet i civil- och straffprocessen. Betalningssäkring medför förmånsrätt.

Under remissbehandlingen av förslaget till betalningssäkringslag riktades åtskillig kritik mot tanken att utrusta betalningssäkring med förmånsrätt. Från flera håll framhölls särskilt, att så länge säkerhetsåtgärderna enligt UL och RB inte är förenade med förmånsrätt, det får anses uteslutet att någon särskild förmånsrätt ges åt betalningssäkring, eller omvänt, att om betalningssäkring förenas med förmånsrätt, även kvarstad bör tilläggas denna rättsverkan.

Vid föredragning i regeringen av förslaget till lagstiftning om betalningssäkring framhöll chefen för budgetdepartementet, att eftersom betalningssäkringen enligt förslaget var utrustad med förmånsrätt, denna skulle medföra ett mer långtgående skydd för det allmänna än vad kvarstad och skingringsförbud erbjuder civila borgenärer och att det på grund därav

kunde övervägas om inte även dessa säkerhetsåtgärder borde utrustas med förmånsrätt. Föredraganden tillade, att han, i samråd med chefen för justitiedepartementet, beslutat att frågan om en eventuell förstärkning av kvarstads- och skingringsförbuds rättsverkan inte borde tas upp i ärendet om betalningssäkring utan i samband med den pågående reformeringen av utsökningsrätten.

Sedan under riksdagsbehandlingen av propositionen skatteutskottet berett lagutskottet tillfälle att yttra sig, anförde lagutskottet bl. a., att förslaget om förmånsrätt på grund av verkställd betalningssäkring innebar att enskild borgenär, som fått kvarstad för sin fordran, kom att få ett sämre skydd för fordringen än tidigare och att den angivna effekten kunde synas betänklig men enligt utskottets mening fick accepteras med hänsyn till det allmänna intresset av att förbättra uppbörden och indrivningen av skatter och andra avgifter till det allmänna. Lagutskottet tillade emellertid, att utskottet förutsatte att frågorna om lagstiftningens inverkan på enskilda borgenärers intresse kom att särskilt beaktas under det fortsatta arbetet med UB. I sitt betänkande instämde skatteutskottet i detta lagutskottets uttalande. Propositionen i ämnet bifölls av riksdagen utan debatt.

I tilläggsremissen avvisas tanken att i förmånsrättshänseende likställa kvarstad med betalningssäkring. Som huvudsakligt skäl anförs, att det i fråga om skatter och allmänna avgifter i allmänhet dröjer mycket lång tid från det att den omständighet inträffat som grundar skyldighet att betala skatt eller avgift till dess att en exekutionstitel föreligger som kan föranleda utmätning, och att det allmänna till följd därav har en sämre ställning vid utmätning eller införsel än enskilda borgenärer. Utöver detta skäl – som redan i lagstiftningsärendet om betalningssäkring framfördes som argument för att betalningssäkringen borde utrustas med förmånsrätt – redovisas emellertid inte några principiella överväganden varför enskilda fordringar, som samlad grupp betraktad, i exekutionshänseende skall ha en sämre ställning än det allmännas fordringar på skatt eller avgift. Visserligen hänvisas i tilläggsremissen också till de skäl som i huvudremissen anförts till stöd för att kvarstad ej bör medföra förmånsrätt. Dessa skäl har emellertid sin egentliga betydelse i förhållandet mellan enskilda borgenärer inbördes och kan knappast tas till intäkt för att enskilda fordringar över lag skall i vad avser förmånsrätt ha en sämre ställning än allmänna.

Vid vilken tidpunkt en fordran på skatt eller allmän avgift skall anses ha uppkommit är en omstridd fråga. Under remissbehandlingen av förslaget till UB framhölls från flera håll, att frågan krävde lagreglering för sin lösning. I samband med lagstiftningen om betalningssäkring löstes dock inte frågan i vidare mån än att betalningssäkring för en fordran på skatt eller avgift som är att hänföra till viss tidsperiod inte ansågs böra få ske förrän perioden gått till ända eller fordringen dessförinnan förfallit till betalning. Det är emellertid tydligt, att även om fordringen anses uppkomma först vid sålunda angiven tidpunkt ganska lång tid kan förflyta – olika

för olika slag av skatter och avgifter – innan skatten eller avgiften blir debiterad eller på annan grund indrivningsbar. Att tidrymden mellan det en fordran uppkommer – eller förfaller till betalning – och en exekutionstitel föreligger kan bli ganska lång gäller emellertid inte endast det allmännas fordringar utan även åtskilliga enskilda fordringar, t. ex. skadeståndsfordringar. Över huvud är det enligt lagrådets mening svårt att i det avseende varom nu är fråga dra en klar gräns med generell giltighet mellan å ena sidan allmänna och å den andra enskilda fordringar. I vart fall motiverar inte de olikheter mellan de båda fordringsslagen som må finnas i detta hänseende en så vittgående skillnad i fråga om verkan av en vidtagen säkerhetsåtgärd att betalningssäkring men inte kvarstad medför förmånsrätt. Om i enlighet med förslaget kvarstad i motsats till betalningssäkring inte skall medföra förmånsrätt, måste alltså detta enligt lagrådets mening grundas på huvudsakligen något annat skäl än det i tilläggsremissen uttryckligen anförda. Något sådant skäl med avgörande betydelse torde knappast stå att finna i annat än att uppbörden av skatter och allmänna avgifter underlättas, om enskilda fordringar får sämre ställning än de förra. Från de synpunkter lagrådet har att företräda är detta skäl inte bärande.

Lagrådet anser sålunda, att allmänna fordringar och enskilda fordringar i princip bör så långt möjligt behandlas lika i förmånsrättshänseende. Därmed är emellertid inte sagt att kvarstad skall ge förmånsrätt i alla lägen. En önskvärd utjämning mellan fordringsslagen torde kunna komma till stånd även genom andra lösningar, som stärker kvarstadens ställning utan att medföra alltför stora risker för en icke önskvärd kapplöpning mellan borgenärerna. Lagberedningens motiv ger vid handen att olika möjligheter härvid kan stå till buds. Frågan torde emellertid inte kunna lösas utan en mer ingående utredning än som kan verkställas i lagstiftningsärendets nuvarande läge. Lagrådet finner en sådan utredning påkallad. I avvaktan på resultatet av utredningsarbetet får det godtas att det rådande rättsläget behålls oförändrat.

Enligt andra stycket i nu förevarande paragraf skall kvarstadsbelagd egendom, om den utmäts för annan fordran som inte är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. I paragrafen regleras emellertid inte frågan i vad mån berörda utmätningsverkan förfaller för den händelse den egentliga utmätningen hävs. Frågan berörs däremot i motiven. Lagberedningen uttalade, att utmätningsverkan till förmån för kvarstadsborgenären bör bestå, även om den egentliga utmätningen går åter därför att utmätningssökanden återkallar sin ansökan eller gäldenären betalar utmätningssökandens fordran men att, om utmätningsbeslutet befinns ogrundat och därför upphävs, den utmätningsverkan som beslutet har medfört för kvarstadsborgenären bör förfalla. Det torde dock enligt beredningens mening följa av sakens beskaffenhet att det i fall av det först angivna slaget bör anses möta hinder

mot exekutiv försäljning av egendomen i detta skede. Föredragande statsrådet har anslutit sig till dessa uttalanden av lagberedningen.

Lagrådet kan inte biträda den uppfattning åt vilken lagmotiven sålunda ger uttryck. Som skäl för den föreslagna lagregeln har föredragande statsrådet anfört, att kvarstadsborgenären kan drabbas av obilliga verkningar till följd av att egendomen utmäts för annan fordran. Risken för sådana verkningar bortfaller uppenbarligen helt i och med att den sökta utmätningen går åter, och detta gäller oavsett på vilket sätt så sker och alltså oberoende av om utmätningsansökningen var från början ogrundad och därför upphävs eller den återkallas eller upphävs med anledning av omständigheter som har inträffat efter det att ansökningen gjordes. Det finns så mycket mindre skäl att göra någon skillnad mellan de fall då utmätningsansökningen återkallas och de fall då utmätningsbeslutet befinns ogrundat och därför upphävs, som ett återkallande kan föranledas just av att sökanden själv har kommit till insikt om att hans ansökan var ogrundad.

Ett helt avgörande skäl mot att i något fall låta kvarstadsborgenärens förmånsrätt bestå efter det att den egentliga utmätningen har gått åter är emellertid att kvarstadsborgenären därigenom skulle, trots att hans säkerhetsrätt inte längre hotas av den en gång beviljade men sedermera återkallade eller upphävda utmätningen, få absolut företräde framför de borgenärer som senare kan komma att söka och få utmätning i egendomen. Den föreslagna ordningen skulle i själva verket innebära, att man i vissa fall och på grund av omständigheter som från efterföljande utmätningsborgenärers synpunkt är helt ovidkommande skulle tillägga ett kvarstadsbeslut samma verkan i förmånsrättshänseende som en utmätning. Några sakliga skäl för en sådan ordning inom ramen för ett regelsystem som i princip tar avstånd från tanken att förbinda kvarstadsbeslut med förmånsrätt kan inte anföras.

Enligt lagrådets mening bör sålunda gälla, att den utmätningsverkan till förmån för en kvarstadsborgenär som enligt den föreslagna bestämmelsen i vissa fall inträder när den kvarstadsbelagda egendomen blir utmätt för annan fordran, undantagslöst upphör, om den sökta utmätningen går åter. I tydlighetens intresse bör detta komma till uttryck i lagtexten.

I tilläggsremissen har föreslagits ett tillägg till förevarande lagrum av innebörd att sådan utmätningsverkan som här avses skall inträda också när kvarstadsbelagd egendom tas i anspråk genom betalningssäkring. Vad lagrådet har anfört i det föregående har givetvis giltighet även för sådana fall.

Lagrådet förordar, att paragrafens andra stycke ges följande lydelse:

"Om egendom, som har belagts med kvarstad för fordran, utmäts för annan fordran, vilken ej är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen, eller tas i anspråk genom betalningssäkring för sådan fordran, skall egendomen anses samtidigt utmätt för kvarstadsborgenärens fordran. Sådan utmätningsverkan upphör, om den sökta utmätningen eller betalningssäkringen hävs."

17 kap.

7 § I förevarande kapitel har tagits upp ett flertal stadganden rörande sökandens ansvar för statens kostnader för förfarandet hos kronofogdemyndigheten, s. k. förrättningskostnader. De föreslagna bestämmelserna överensstämmer i sak i allt väsentligt med motsvarande bestämmelser i UL, och lagrådet har inte funnit anledning till erinran mot den tilltänkta regleringen.

Första stycket av nu förevarande paragraf innehåller bestämmelser av innebörd att förrättningskostnader i mål om utmätning – för vilka således sökanden primärt svarar – skall kunna tas ut av gäldenären. Enligt första meningen skall detta i första hand ske genom att kostnaderna tas ut ur köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning och andra tillgängliga medel. Enligt andra meningen får kostnaderna vid behov genast utsökas hos gäldenären.

Den förstnämnda bestämmelsen har sin motsvarighet i 198 § 1 mom. UL, där det dock talas om "kostnaden för utmätning och det fortsatta förfarandet". Det är något ovisst huruvida detta uttryck omfattar också de kostnader som har uppkommit i ett mål om utmätning innan själva utmätningen skedde. I praxis torde dock bestämmelsen tillämpas så, att om verkställigheten fullbordas genom den utmätta egendomens försäljning och de influtna medlens fördelning mellan sökanden och övriga sakägare, i de förrättningskostnader som skall utgå ur köpeskillingen inräknas också kostnader som har uppkommit före själva utmätningen och som omfattas av den s. k. utsökningsavgiften om för närvarande 100 kronor.

Bestämmelsen i första stycket andra meningen saknar däremot egentlig motsvarighet i UL. I 198 § 2 mom. UL finns visserligen en regel för det fall att utmätning söks på grund av dom eller utslag som inte har vunnit laga kraft. Om det vid utmätningsförrättningen blir upplyst, att gäldenären enligt 39 § UL – som i förslaget till UB har sin motsvarighet i 3 kap. 5 § – har hos länsstyrelsen nedsatt ett belopp som svarar mot det utdömda beloppet, skall vad som fordras till täckande av kostnaden för utmätningsförrättningen tas i mät, såvida inte gäldenären styrker att bevis om nedsättningen har blivit uppvisat för hans motpart så tidigt, att denne har kunnat underrätta utmätningsmannen om nedsättningen. Denna regel innebär dock inte, att gäldenären i alla lägen har att slutligt bära denna kostnad. Den egendom som har tagits i mät torde sålunda i princip inte få säljas, innan lagakraftägande dom föreligger i målet, och om exekutionstiteln upphävs eller utmätningsansökningen återkallas eller förfarandet på annan grund läggs ned, torde den verkställda utmätningen för förrättningskostnaden skola hävas och kostnaden slutligt bäras av sökanden; undantag gäller möjligen för det fall att en återkallelse eller ett nedläggande av förfarandet föranleds av att gäldenären betalar exekutionsfordringen. Föreskriften att utmätning skall ske för förrättningskostnaden är med andra ord inte liktydig med att kostnaden får "genast utsökas" hos gäldenären.

Det bör i detta sammanhang påpekas, att bestämmelsen i 39 § 1 mom. UL av innebörd, att en utmätning som har skett på grund av en icke lagakraftvunnen dom om möjligt skall gå åter, om gäldenären efter utmätningen visar att nedsättning av det utdömda beloppet har skett och tillika "gäldar – – – kostnaden för utmätningen och godsets vård", trots användningen av uttrycket "gälda" inte torde innebära att gäldenären alltid skall slutligt svara för sistnämnda kostnader. Om sedermera exekutionstiteln upphävs eller utmätningen går åter på annan grund än att gäldenären har fullgjort betalning enligt domen, torde sålunda gäldenären vara berättigad att återfå inte bara det nedsatta beloppet utan också vad han har "gäldat" för täckande av de angivna förrättningskostnaderna. Såväl lagberedningen som föredragande statsrådet synes ansluta sig till denna tolkning av lagrummet. Enligt 3 kap. 5 § i det remitterade förslaget skall i hithörande fall nedsättningen avse såväl det utdömda beloppet som förrättningskostnaderna, och denna reglering avses enligt lagmotiven inte innefatta någon ändring av nu gällande ordning.

Enligt lagrådets mening är det önskvärt, att frågan under vilka betingelser förrättningskostnaderna i ett mål om utmätning skall kunna tas ut av gäldenären regleras i UB på ett mer klargörande sätt än som har skett i UL.

Den principiella utgångspunkten synes härvid böra vara, att kostnaderna skall kunna tas ut av gäldenären i fall då verkställigheten fullbordas och gäldenären således är att anse som "tappande part". Huvudregeln bör härvid – i överensstämmelse med vad som nu gäller – vara, att förrättningskostnaderna tas ut ur köpeskillingen för försåld egendom eller andra tillgängliga medel, t. ex. behållen avkastning av utmätt egendom. I den mån några sådana medel inte finns eller tillgängliga medel inte förslår till täckande av kostnaderna bör dessa kunna genast utsökas hos gäldenären. Gäldenären bör dock på detta sätt svara för kostnaderna endast i den mån dessa hänför sig till sådana åtgärder i målet som har varit nödvändiga för verkställighetens fullbordande.

I fall då förfarandet inte leder till att verkställigheten fullbordas bör det som regel inte komma ifråga att ta ut uppkomna förrättningskostnader av gäldenären. Det gäller de fall då sökanden återkallar sin ansökan eller utmätningen hävs, t. ex. därför att exekutionstiteln har upphävts. Gäldenären torde visserligen i princip böra svara för förrättningskostnaderna i fall då någon utmätning över huvud taget inte kommer till stånd och anledningen härtill är, att gäldenären saknar utmätningsbara tillgångar till så stort värde att förrättningskostnaderna kan beräknas bli täckta och överskott kan antas uppkomma. Eftersom ett försök att företa utmätning i sådana fall inte kan förväntas ge något resultat, är det knappast meningsfullt att något kostnadsansvar för gäldenären föreskrivs för dessa fall.

Principen att kostnaderna inte skall tas ut av gäldenären, när en utmätningsansökan återkallas, innan utmätning har skett, eller en utmätning går åter, kan inte upprätthållas undantagslöst. I de sannolikt ganska vanliga

fall då anledningen till att verkställigheten inställs är, att gäldenären – efter det att ansökan om utmätning gjordes – har betalt exekutionsfordringen men icke kostnaderna direkt till sökanden, bör uppenbarligen kostnaderna kunna på sökandens begäran genast tas ut av gäldenären.

Lagrådet har inte i sak någon erinran mot bestämmelsen i andra stycket av paragrafen men vill förorda att i förtydligande syfte ordet "svaranden" ersätts med "den mot vilken åtgärden har vidtagits".

Under hänvisning till det anförda föreslår lagrådet, att paragrafen ges följande lydelse:

"I mål om utmätning skall förrättningskostnad som har varit påkallad för genomförandet av verkställigheten tas ut av köpeskillingen för såld egendom, behållen avkastning och andra tillgängliga medel. I den mån tillgängliga medel inte förslår till täckande av sådan kostnad får vad som brister genast utsökas hos gäldenären.

Om verkställigheten inställs på den grund att gäldenären efter det att ansökningen gjordes har betalt exekutionsfordringen, skall kostnad som har uppkommit innan verkställigheten inställdes på sökandens begäran tas ut eller utsökas enligt vad som sägs i första stycket.

Förrättningskostnad för handräckning enligt 8 kap. 18 § får genast utsökas hos den mot vilken åtgärder har vidtagits."

Andra stycket i den av lagrådet föreslagna lagtexten avser uteslutande det fallet att betalningen skett direkt till sökanden. Om gäldenären i stället betalar till kronofogdemyndigheten, inställs nämligen inte verkställigheten utan de inbetalda medlen anses enligt 4 kap. 28 § i förslaget omedelbart utmätta i målet och myndigheten har att ta ut kostnaderna ur medlen.

Det bör betonas, att i fall då gäldenären avvärjer verkställighet av en icke lagakraftvunnen exekutionstitel genom att enligt 3 kap. 5 § i förslaget hos kronofogdemyndigheten nedsätta ett belopp som motsvarar det utdömda beloppet jämte förrättningskostnaderna, frågan huruvida kostnaderna slutligt skall tas ut av gäldenären inte kan avgöras förrän det genom ett lagakraftägande avgörande blir klarlagt om betalningsskyldigheten består. Blir så fallet och fullföljer sökanden sin utmätningsansökan, blir frågan om ansvaret för kostnaderna att bedöma enligt de nu föreslagna reglerna, varvid kostnaderna – om de skall bäras av gäldenären – i första hand tas ut ur det nedsatta belopppet, dvs. ur "tillgängliga medel". Om däremot exekutionstiteln upphävs och det avgörande varigenom så skett vinner laga kraft – eller avgörandet innehåller förordnande om att vidtagen verkställighetsåtgärd omedelbart skall återgå (3 kap. 22 § andra stycket i förslaget) – blir gäldenären berättigad att återfå det nedsatta beloppet, och det blir sökanden som får stå för de kostnader som kan ha uppkommit.

9 § Paragrafen innehåller i första stycket en bestämmelse som generellt anger att förrättningskostnad för säkerhetsåtgärd, vilken alltjämt be-

står när verkställighet äger rum för det anspråk som har föranlett åtgärden, anses som förrättningskostnad för sistnämnda verkställighet. En motsvarighet till denna bestämmelse finns nu i 198 § 5 mom. UL. Detta stadgande gäller dock inte på samma sätt generellt beträffande förrättningskostnader för säkerhetsåtgärder utan föreskriver att i fråga om egendom, som var belagd med kvarstad när den utmättes, även kostnaden för kvarstaden räknas som kostnad för utmätningen. Denna kostnadsregel infördes i vår lagstiftning år 1973 och föranleddes av en bestämmelse i den internationella konvention om sjöpanträtt och fartygshypotek som Sverige då tillträdde (prop. 1973: 167 s. 151).

I praxis har parts kostnad för verkställighet av beslut om säkerhetsåtgärd i tvistemål betraktats som rättegångskostnad i målet. I fråga om rättegångskostnad gäller bl. a. att part, som vill att domstolen skall förplikta motparten att ersätta sådan kostnad, har att framställa yrkande därom innan handläggningen vid domstolen avslutas. Gör parten ej det, får han enligt 31 kap. 14 § första stycket RB inte därefter "tala å" denna kostnad. Vinnande part, som har försummat att yrka ersättning för viss rättegångskostnad, går således förlustig möjligheten att erhålla den exekutionstitel som krävs för att kostnaden skall kunna tas ut av motparten.

Stadgandet i 198 § 5 mom. UL innebär, att i fråga om kvarstadskostnad ett visst avsteg görs från vad som sålunda allmänt gäller för rättegångskostnad enligt nämnda lagrum i RB. Part, som inte tar upp sin kostnad för verkställigheten av ett kvarstadsbeslut i yrkandena om ersättning för rättegångskostnader i målet, ges härigenom möjlighet att ändå få kvarstadskostnaden ersatt i det fall att domstolens avgörande i målet läggs till grund för verkställighet enligt UL. Enligt lagrådets mening föreligger inte anledning att, såsom här har föreslagits, nu vidga detta avsteg till att omfatta även kostnaden för verkställighet av andra säkerhetsåtgärder än kvarstad.

Under hänvisning till det anförda föreslår lagrådet, att orden "eller annan säkerhetsåtgärd" i första stycket av förevarande paragraf får utgå.

12 § Beträffande denna paragraf hänvisar lagrådet till vad lagrådet har anfört under 13 kap. 7 §. Följs vad lagrådet har föreslagit där, förfaller behovet av nu förevarande lagrum.

18 kap.

I detta avslutande kapitel har under rubriken Besvär tagits upp bestämmelser om fullföljd av talan i utsökningsmål. Enligt den inledande bestämmelsen i 1 § första stycket skall talan mot kronofogdemyndighets beslut föras i hovrätten. Talan mot hovrätts beslut i utsökningsmål skall enligt 18 § första stycket föras i högsta domstolen. Lagrådet har i sak inte någon erinran mot den sålunda föreslagna ordningen.

I 21 § RP föreskrivs, att vad som är stadgat i RB om fullföljd av talan till

hovrätt och högsta domstolen samt rättegången där i mål som har väckts vid underrätt skall, om inte särskild föreskrift därom är meddelad, ha motsvarande tillämpning i fråga om fullföljd i högre rätt av mål, som har upptagits av annan världslig domstol eller myndighet och enligt lag eller författning får fullföljas i hovrätt, dock att talan skall föras genom besvär.

Till följd av den nyss angivna inledande bestämmelsen i 18 kap. 1 § i förslaget blir 21 § RP tillämplig i utsökningsmål. Det betyder, att i den mån det inte meddelas avvikande eller kompletterande föreskrifter i UB eller därtill anslutande lagstiftning, bestämmelserna i 49 och 52 kap. RB blir tillämpliga i fråga om fullföljd av talan mot kronofogdemyndighets beslut i utsökningsmål och beträffande rättegången i hovrätt i sådana mål samt att 54 och 56 kap. RB blir att tillämpa beträffande fullföljd av talan mot hovrätts beslut i utsökningsmål och rättegången i högsta domstolen i sådana mål.

I förevarande kapitel av UB behöver således inte tas upp några andra fullföljds- eller rättegångsbestämmelser än sådana som innefattar avvikelse från eller utgör komplettering till de berörda bestämmelserna i RB och som påkallas av de speciella förhållandena i utsökningsmålen.

I förslaget har emellertid delvis använts en annan teknik. Av motiven framgår, att bestämmelserna i 1–7 §§ av förevarande kapitel avses skola ersätta samtliga bestämmelser i 49 kap. RB och alltså uttömmande reglera sådana frågor som behandlas i sistnämnda kapitel. Detta har dock inte ansetts behöva komma till direkt uttryck i lagtexten. De i 8–17 §§ upptagna bestämmelserna om talan i hovrätten – som till vissa delar i sak helt överensstämmer med motsvarande stadganden i 52 kap. RB – har däremot utformats med den utgångspunkten att, i den mån särskilda föreskrifter inte har meddelats i de nämnda paragraferna, bestämmelserna i 52 kap. RB skall tillämpas. När det återigen gäller talan mot hovrättens beslut och rättegången i högsta domstolen har i 18 § andra stycket uttryckligen föreskrivits, att bestämmelserna i 54 kap. 1–8 §§ RB i sin helhet skall ersättas av de i 19 och 20 §§ i förslaget upptagna bestämmelserna; motsättningsvis skall av denna föreskrift utläsas, att övriga bestämmelser i 54 kap. RB och samtliga bestämmelser i 56 kap. samma balk i princip skall tillämpas i utsökningsmål.

Genom att på detta sätt skilda lagtekniska metoder har använts vid utformningen av fullföljds- och rättegångsreglerna för de båda överinstanserna har förståelsen av den föreslagna regleringens rätta innebörd försvårats. Särskilt mot bakgrund av bestämmelserna i 21 § RP ter sig det föreslagna regelsystemet förvillande. Läsaren av lagtexten lämnas i flera hänseenden i ovisshet, huruvida sådana bestämmelser i de berörda kapitlen i RB som saknar motsvarighet i UB skall gälla eller inte. Den ovissheten är så mycket mer besvärande som det i fråga om vissa av dessa bestämmelser i RB ingalunda är självklart vare sig att bestämmelserna skall gälla eller att de inte är tillämpliga. Det gäller föreskrifterna i 49 kap. 4

§ andra stycket RB om skyldighet i vissa fall att anmäla missnöje, bestämmelsen i 6 § samma kapitel om klagan över att ett mål onödigt uppehålls (t. ex. genom ett sådant förberedande beslut av kronofogdemyndigheten som avses i 18 kap. 4 § andra stycket i förslaget), föreskriften i 49 kap. 7 § RB av innebörd, att om underrätt (dvs. här kronofogdemyndighet) har förklarat domare (förrättningsman) jävig, talan mot beslutet inte får föras, bestämmelsen i 8 § andra stycket samma kapitel om rätt för part att såsom svarande i överinstans påkalla prövning av beslut, mot vilket parten inte får föra särskild talan, samt föreskriften i 49 kap. 9 § andra meningen av innebörd att hovrätten endast med anledning av besvär över avvisningsbeslut får pröva huruvida besvär har anförts i rätt tid.

Enligt lagrådets mening bör 18 kap. UB, med utgångspunkt i att RB:s regelsystem enligt 21 § RP blir tillämpligt i utsökningsmål i den mån särskilda föreskrifter inte meddelas, i stället utformas så, att däri i princip tas upp endast sådana av utsökningsmålens speciella karaktär betingade bestämmelser som avviker från eller kompletterar RB:s regler.

Vid sidan av 21 § RP behövs i och för sig inte i UB någon uttrycklig erinran om att RB:s fullföljds- och rättegångsregler blir tillämpliga. Det synes emellertid mindre tillfredsställande att låta ett regelsystem i en ny balk vila uteslutande på en promulgationsbestämmelse till en annan balk. Detta talar för att en särskild bestämmelse om RB:s tillämpning i utsökningsmål tas upp i UB. För en sådan lösning talar även en annan omständighet. Enligt 21 § första stycket i förslaget skall bestämmelserna i 58 och 59 kap. RB om särskilda rättsmedel tillämpas i fråga om kronofogdemyndighets beslut i utsökningsmål, och dessa bestämmelser omfattas knappast av hänvisningen i 21 § RP. Den i 21 § första stycket i förslaget upptagna bestämmelsen är alltså nödvändig. Det är naturligt att i en sådan bestämmelse också erinras om att även fullföljds- och rättegångsreglerna i RB blir tillämpliga. Ett stadgande av detta innehåll bör lämpligen inleda kapitlet under en särskild rubrik. De särskilda föreskrifter beträffande fullföljd av talan i utsökningsmål som i övrigt behövs kan tas upp i två särskilda avsnitt under rubrikerna "Talan mot kronofogdemyndighets beslut" resp. "Talan mot hovrätts beslut".

Ges kapitlet den nu föreslagna utformningen, kan de i det remitterade förslaget upptagna bestämmelser som i sak helt överensstämmer med motsvarande föreskrifter i RB helt utgå. Det gäller bestämmelserna i 8, 10 och 11 §§, 13 § första meningen, 14 §, 15 § första stycket, 16 § första stycket och 18 § första stycket. Även andra stycket i sistnämnda paragraf kan utgå. Det synes dock av pedagogiska skäl lämpligt att i lagtexten ta in de rättegångsbestämmelser som inte återfinns i de avdelningar av RB som särskilt reglerar rättegången i hovrätt resp. högsta domstolen. Detta gäller förslagets bestämmelser i 8 § första meningen (21 § RP) och i 10 § andra stycket (33 kap. 7 § RB).

Som förut har nämnts torde avsikten vara att inte någon av bestämmel-

serna i 49 kap. RB skall gälla i utsökningsmål. Vissa av de frågor som regleras i nämnda kapitel har blivit föremål för särskild reglering i 18 kap. i förslaget. Till hithörande bestämmelser i förslaget återkommer lagrådet i det följande. I övrigt innebär förslaget i denna del till en början, att de nyss särskilt omnämnda bestämmelserna i 49 kap. 4 § andra stycket (missnöjesanmälan i vissa fall), 6 § (klagan över onödigt uppehållande av mål), 7 § (talan mot beslut varigenom domare förklarats jävig), 8 § andra stycket (rätt för förklaranden i hovrätten att påkalla prövning av icke särskilt överklagbart beslut) och 9 § andra meningen (prövning huruvida besvär anförts i rätt tid) inte skall bli tillämpliga i utsökningsmål.

Med hänsyn till de särskilda förhållanden som råder i samband med kronofogdemyndighets handläggning av utsökningsmål kan det försvaras, att man avstår från kravet på missnöjesanmälan i det fåtal fall då frågan härom skulle med en tillämpning av 49 kap. 4 § andra stycket RB kunna aktualiseras i fråga om beslut av kronofogdemyndighet. Däremot bör förbudet i 18 kap. 4 § andra stycket i förslaget mot att föra särskild talan mot förberedande beslut underkastas den inskränkningen att sådan talan på sätt som föreskrivs i 49 kap. 6 § RB också i utsökningsmål blir tillåten, när den grundas på att målet onödigt uppehålls genom beslutet. Detta bör komma till uttryck i en särskild bestämmelse i 18 kap. UB.

Vidare bör gälla, att beslut varigenom förrättningsman har förklarats jävig inte skall kunna överklagas, och även detta bör framgå av UB. Vad angår bestämmelsen i 49 kap. 8 § andra stycket RB torde det, med hänsyn till att kronofogdemyndighets beslut med endast mycket begränsade undantag alltid kan överklagas för sig, inte finnas något utrymme för en tillämpning av detta stadgande för utsökningsmålens del. Slutligen bör i UB tas upp en motsvarighet till 49 kap. 9 § andra meningen RB.

I fråga om de bestämmelser i övrigt i 49 kap. RB som helt saknar motsvarighet i 18 kap. av det remitterade förslaget biträder lagrådet föredragandens ståndpunkt att bestämmelserna inte kan eller bör tillämpas i utsökningsmål.

Bestämmelserna i 54 kap. 1–8 §§ RB om fullföljd av talan mot hovrätts beslut i utsökningsmål och om rättegången i högsta domstolen skall enligt förslaget ersättas av de särskilda föreskrifterna i 19–20 §§ i förslaget. Till viss del överensstämmer dessa föreskrifter i sak med motsvarande bestämmelser i RB. Det gäller stadgandet i 19 § första stycket, såvitt det därigenom föreskrivs att talan skall föras särskilt mot beslut varigenom hovrätten har dömt ut vite eller har ålagt ansvar för förseelse i rättegången (54 kap. 3 § jämförd med 49 kap. 4 § första stycket 4 RB), bestämmelsen i 19 § andra stycket (54 kap. 3 § jämförd med 49 kap. 4 § och 8 § första stycket RB) samt bestämmelserna i 20 § första stycket andra och tredje meningarna och andra stycket (54 kap. 6 och 8 §§ RB). Med den lagtekniska lösning lagrådet förordar kan och bör följaktligen dessa bestämmelser utgå ur 18 kap. UB.

De från regleringen i 54 kap. 7 § RB avvikande föreskrifter eller kompletterande bestämmelser som i övrigt innefattas i 19 och 20 §§ av förevarande kapitel behandlar lagrådet närmare i det följande.

Vad angår återstående bestämmelser i 54 kap. 1–8 §§ RB innebär förslaget, att bestämmelserna inte skall tillämpas i utsökningsmål. Att vissa av dessa bestämmelser såsom hänförliga enbart till revisionsmål inte kan bli tillämpliga i utsökningsmål torde inte särskilt behöva anges i UB (54 kap. 1 §, 2 § första stycket andra meningen och andra stycket samt 5 §). Bestämmelserna i 54 kap. 2 § första stycket första meningen, 3 § (i de delar som paragrafen inte har berörts redan i det föregående) och 4 § bör i princip tillämpas även i utsökningsmål. I fråga om den del av 54 kap. 8 § RB som inte avser jäv finns behov av en motsvarande reglering i UB endast såvitt gäller rätt att fullfölja talan mot hovrätts beslut i dit fullföljd fråga om onödigt uppehållande av mål, och en föreskrift härom bör tas upp i förevarande kapitel; frågor som avses i 49 kap. 4 § första stycket 7 RB torde över huvud taget inte kunna genom fullföljd aktualiseras i hovrätten.

Av det nu anförda följer, att något uttryckligt undantag från tillämpligheten av bestämmelserna i 54 kap. RB inte bör föreskrivas i UB.

Lagrådet övergår härefter till att behandla i 18 kap. upptagna särskilda bestämmelser som avviker från eller kompletterar RB:s fullföljds- och rättegångsregler.

1 och 3 §§ Som lagrådet har anfört under 12 kap. 33 § bör bestämmelserna om talerätt i tredje stycket av sistnämnda paragraf flyttas till 18 kap. Den i styckets första mening upptagna regeln om begränsning av kretsen talelegitimerade kan lämpligen anslutas till bestämmelserna i 18 kap. 1 § andra stycket. Den i 12 kap. 33 § tredje stycket andra meningen upptagna regeln om taleförbud bör föras samman med bestämmelserna i 18 kap. 3 §.

2 § Överklagningsförbudet i första stycket är generellt och gäller alltså för både sökanden och svaranden. Har den kronofogdemyndighet hos vilken sökanden gjort framställning om verkställighet, churu obehörig, upptagit framställningen, har tydligen sökanden som regel inget intresse av att klaga. Däremot kan svaranden ha ett sådant intresse. Och har den kronofogdemyndighet hos vilken ansökningen gjorts funnit sig obehörig och därför med stöd av 2 kap. 4 § överlämnat handlingarna till annan kronofogdemyndighet och denna, trots obehörighet, upptagit målet, kan såväl sökanden som svaranden ha intresse av klagorätt.

Förslaget synes vila på den uppfattningen att reglerna om kronofogdemyndigheternas lokala kompetens i första hand syftar till att åstadkomma en rationell arbetsfördelning mellan de olika myndigheterna, men att hänsynen till enskilda parters intresse av att behörighetsreglerna verkligen iakttas inte motiverar en klagorätt i andra fall än då myndighet vägrat att ta

upp en ansökan om verkställighet. Det kan emellertid inte bortses från att det kan vara förenat med både besvär och kostnader för enskild part att utsökningsmål handläggs av annan myndighet än den som enligt balkens bestämmelser är behörig. Att såsom förslaget helt beskära den enskilda parten talerätt, så snart en ansökan faktiskt upptagits synes lagrådet knappast vara motiverat.

Till det anförda kommer, att de praktiska konsekvenserna av den föreslagna regleringen i vissa fall blir motsägelsefulla. Om en kronofogdemyndighet, som har funnit sig inte vara behörig att ta upp en viss ansökan, därför har överlämnat målet till en annan kronofogdemyndighet och denna finner sig vara behörig, torde den sistnämnda myndigheten ha att omedelbart gå in i saklig prövning av målet. Myndigheten får därmed anses ha "tagit upp" ansökningen. Mot den förstnämnda myndighetens beslut kan enligt förslaget såväl sökanden som svaranden föra talan. Om hovrätten finner att besvären skall bifallas med det resultatet att målet skall återlämnas till den första myndigheten – eller till annan behörig myndighet – innebär det att hovrätten i själva verket också omprövar den andra kronofogdemyndighetens ställningstagande i behörighetsfrågan. En sådan omprövning är emellertid inte förenlig med förbudet mot klagan över att kronofogdemyndighet har tagit upp en verkställighetsansökan.

Den föreslagna regleringen avviker från vad som nu gäller enligt 208 a § UL (jfr 218 a §), utan att några skäl till ändringen har angetts. Enligt 208 a § första stycket – som infördes år 1963 efter förslag av lagberedningen – får klagan i fråga om utmätningsmans behörighet inte föranleda upphävande av redan vidtagen åtgärd, om den som åtgärden rör skäligen kunnat tillvarata sin rätt hos utmätningsmannen eller hos överexekutor samt åtgärden i övrigt finnes ha varit ändamålsenlig och höra till utmätningsmans åligganden. I andra stycket sägs, att när åtgärd av obehörig utmätningsman undanröjs, överexekutor kan bestämma vilken utmätningsman som skall företa målet till ny behandling. Om återigen överexekutor med tillämpning av första stycket finner att vidtagen åtgärd bör bestå, trots att målet hade bort tas upp av annan utmätningsman, kan överexekutor, om skäl därtill föreligger, överflytta målets fortsatta handläggning till den utmätningsman som är behörig.

Veterligt har denna reglering inte gett upphov till några olägenheter i den praktiska tillämpningen; något sådant har inte heller påståtts i motiven till det remitterade förslaget.

Också ett annat skäl talar för en reglering i anslutning till gällande rätt. Om en kronofogdemyndighet har funnit sig obehörig och därför överlämnat målet till annan kronofogdemyndighet, men hovrätten efter klagan finner den förra behörig och därför hänvisar målet till denna, uppstår frågan om därmed också av den senare myndigheten vidtagna åtgärder måste hävas. Saken är inte reglerad i förslaget och är inte heller berörd i motiven. Vid sådant förhållande utgår lagrådet från att förslagets innebörd

är att åtgärderna alltid måste gå åter. Detta kan inte anses vara en lämplig ordning. Med en reglering lika med den nuvarande undviks dessa olägenheter.

Lagrådet förordar, att bestämmelserna i 208 a § UL förs över till UB utan några väsentliga sakliga ändringar. Innebörden av de i paragrafen angivna förutsättningarna för att åtgärd som har vidtagits av obehörig utmätningsman skall få bestå, trots att klagan har förts i behörighetsfrågan, nämligen att den som åtgärden rör skäligen har kunnat tillvarata sin rätt och att åtgärden varit ändamålsenlig och hör till utmätningsmans åligganden, synes dock ej helt klar till sin innebörd. Å andra sidan möter det svårigheter att i lagtext precisera förutsättningarna på ett entydigt sätt. Lagrådet föreslår därför, att i UB i stället föreskrivs att redan vidtagen åtgärd i dessa situationer får upphävas endast om det föreligger särskilda skäl. Vidare synes stadgandet i 2 kap. 4 § första meningen i det remitterade förslaget böra föranleda att om hovrätten – eller högsta domstolen – finner att den kronofogdemyndighet som har tagit upp en ansökan var obehörig att handlägga målet, domstolen i princip skall överflytta målet till behörig myndighet. Beslut om sådan hänvisning bör dock inte meddelas ex officio utan endast på yrkande av part (jfr 10 kap. 20 § RB).

En lösning enligt nu angivna riktlinjer innebär, att rätten att föra talan i fråga om kronofogdemyndighets behörighet inte blir på något sätt begränsad. Behörighetsfrågan bör då enligt lagrådets mening vara underkastad officialprövning i samtliga instanser.

Behörighetsreglerna i förslaget måste – i likhet med behörighetsregler i annan lagstiftning – anses innebära, å ena sidan att en enskild sökande kan få sin ansökan prövad endast av kronofogdemyndighet som enligt dessa regler är behörig, men å andra sidan också att den sökande som vänder sig till en behörig myndighet har rätt att påkalla att den myndigheten prövar ansökningen i sak.

De föreslagna reglerna överensstämmer i allt väsentligt med de motsvarande bestämmelser i fråga om utmätning som för närvarande finns i 56 § 1–3 mom. UL. I 4 mom. av sistnämnda paragraf finns emellertid en bestämmelse av innebörd att regeringen kan förordna om befogenhet för utmätningsman att i vissa fall överlämna mål om utmätning till annan behörig utmätningsman. Med stöd av detta stadgande har i 68–70 §§ utsökningskungörelsen meddelats närmare bestämmelser i ämnet.

Nyss berörda stadgande i 56 § 4 mom. UL har inte någon motsvarighet i det remitterade förslaget. I motiven till 2 kap. 4 § har emellertid uttalats, att kronofogdemyndighet som är behörig att pröva en verkställighetsansökan liksom för närvarande bör ha befogenhet att i vissa fall överlämna målet till annan behörig kronofogdemyndighet samt att föreskrifter härom kan meddelas av regeringen.

Med hänsyn till den innebörd de föreslagna behörighetsreglerna enligt det nyss anförda har kan inte regeringen genom verkställighetsföreskrifter

ge kronofogdemyndighet, som enligt reglerna är behörig att pröva en hos myndigheten gjord ansökan, befogenhet att överlämna målet till annan behörig sådan myndighet, åtminstone inte för andra fall än då sökanden samtyckt till åtgärden. I den mån det av arbetstekniska eller andra administrativa skäl anses påkallat, att kronofogdemyndigheterna ges mera långtgående befogenheter i detta hänseende, torde en lagbestämmelse i ämnet vara nödvändig. En sådan bestämmelse kan ges ett innehåll som närmare preciseras i verkställighetsföreskrifter till UB.

Lagrådet – som för sin del inte har någon erinran mot att kronofogdemyndigheterna också framdeles får vissa befogenheter att oberoende av sökandens samtycke överlämna mål till annan behörig myndighet – förordar att en lagbestämmelse i ämnet tas upp i UB. Lagrådet utgår från att befogenheterna kommer att få samma räckvidd som de nyss berörda föreskrifterna i utsökningskungörelsen har.

På grund av vad sålunda har anförts rörande kronofogdemyndigheternas behörighet föreslår lagrådet följande lagtekniska lösning. Bestämmelsen i 18 kap. 2 § första stycket utgår. De av lagrådet föreslagna föreskrifterna om överlämnande av utsökningsmål från en behörig kronofogdemyndighet till en annan sådan samordnas med den i remissen föreslagna överflyttningsregeln i 2 kap. 4 §. Regeln i 18 kap. 2 § andra stycket, som systematiskt sett har nära anknytning till dessa regler, förs också över till 2 kap. 4 §. Den bestämmelse som lagrådet har förordat rörande beståndet av redan vidtagen åtgärd, när mål överflyttas från en myndighet till annan, bör få sin plats i 18 kap. under en särskild paragraf.

Lagrådet föreslår, att 2 kap. 4 § får följande lydelse:

"4 § Har ansökan gjorts hos kronofogdemyndighet som ej är behörig, skall målet genast överlämnas till den kronofogdemyndighet som enligt vad handlingarna visar är behörig. Har ansökan gjorts hos behörig kronofogdemyndighet och är även annan sådan myndighet behörig, får målet överlämnas till den myndigheten, om detta uppenbart främjar målets fortgång eller målet inte utan avsevärd olägenhet kan handläggas vid den förra myndigheten.

Meddelar hovrätten eller högsta domstolen beslut, varigenom kronofogdemyndighet förklaras ej vara behörig att upptaga viss ansökan, skall domstolen på yrkande av part hänvisa målet till myndighet som är behörig.

I mål som överlämnas eller hänvisas till viss kronofogdemyndighet anses ansökningen gjord när målet först blev anhängigt hos sådan myndighet."

5 § Reglerna om jäv i svensk rätt uppbärs av det allmänna intresset att såvitt möjligt hindra att domstolars och andra myndigheters avgöranden påverkas av ovidkommande hänsyn eller att misstankar härom uppstår. Som följd härav gäller som princip, att ett beslut vilket fattats av den som är jävig efter klagan skall undanröjas av högre instans (jfr 50 kap. 27 § RB). Inom förvaltningen upprätthålls dock inte principen fullt ut (jfr t. ex. RÅ 1969 ref. 7, prop. 1971: 30 s. 344 och 4 kap. 6 § fastighetsbildningslagen).

Utsökningsförfarandet står i många hänseenden det judiciella förfarandet nära. I utsökningsmål råder undantagslöst ett tvåpartsförhållande. Mot denna bakgrund är det naturligt, att jävsgrunderna i förslaget har utformats med föreskrifterna om domarjäv i RB som förebild. Det skulle med denna utgångspunkt ha varit mest följdriktigt, att UB hade intagit samma restriktiva ståndpunkt som RB när det gäller beståndet av en av jävig förrättningsman vidtagen åtgärd. Det kan emellertid inte bortses från att det för domstolsprocessens del – med dess väl sammanhållna förfarande – varit möjligt att till tiden begränsa parts rätt att göra invändning om jäv så att frågan om att undanröja ett avgörande på grund av jäv uppkommer endast i undantagsfall (4 kap. 15 § samt 49 kap. 3 och 11 §§ RB), medan för utsökningsprocessen – där ett flertal fristående och ofta brådskande åtgärder måste vidtas i varje mål – samma noggranna reglering av praktiska skäl knappast kan genomföras. Så har ej heller skett i UB, som inte på motsvarande sätt inskränker parts rätt att göra invändning om jäv. I utsökningsmål skulle man därför oftare än i rättegångsmål hamna i det läget att man måste undanröja åtgärd eller beslut på grund av jäv. Trots att det möter betänkligheter mot att göra avsteg från den inledningsvis angivna principen anser lagrådet starka praktiska skäl göra det nödvändigt att i viss utsträckning låta åtgärd eller beslut av jävig förrättningsman bestå.

Den i förevarande paragraf av förslaget givna regeln är avsedd att tillgodose detta syfte. I paragrafen stadgas, att klagan över att förrättningsman har handlagt mål fastän han var jävig ej får föranleda att beslut som han har meddelat hävs, om klaganden får anses tillgodosedd genom utförandet av talan i hovrätten. Bestämmelsen – som uppenbarligen blir tillämplig endast när jäv åberopas som grund för klagan över beslut eller åtgärd – låter alltså frågan om beståndet av beslutet eller åtgärden bli beroende av en bedömning av själva saken. Den närmare innebörden av bestämmelsen är emellertid oklar och någon tydlig ledning ger inte föredragande statsrådets uttalande att med bestämmelsen avses, att "klagandens sakliga invändningar mot kronofogdemyndighetens beslut har prövats av hovrätten och att klaganden skäligen bör få nöja sig därmed".

Lagrådet föreslår, att paragrafen i stället ges det innehållet att beslut som fattats av jävig förrättningsman ej behöver hävas, om jävet uppenbarligen inte inverkat på beslutet.

6 § Enligt paragrafen gäller, att vid bifall till talan mot visst beslut även senare beslut i målet skall kunna hävas. Bestämmelsen medger, att beslut av kronofogdemyndighet, ehuru det ej särskilt överklagats inom angiven besvärstid och alltså har vunnit laga kraft, skall kunna upphävas av hovrätten. Bestämmelsen blir tillämplig på beslut som regelmässigt rör även annans rätt än klagandens. Att öppna möjlighet att inom det ordinära fullföljdsförfarandets ram överpröva redan lagakraftvunna beslut av detta slag strider mot grundläggande principer inom process- och förvaltnings-

rätten. Lagrådet avstyrker, att bestämmelsen, till vilken motsvarighet saknas i gällande lag, upptas i balken.

Av motiven att döma avser bestämmelsen främst att möjliggöra, att den tredje man, som vinner bifall till sin talan om hävande av utmätning av lös egendom på den grund att den tillhör honom, också skall kunna återfå egendomen trots att den försålts och försäljningsbeslutet vunnit laga kraft. Såsom lagrådet utvecklat under 14 kap. är emellertid enligt lagrådets mening tredje mans möjlighet att återfå exekutivt såld lös egendom inte beroende av om själva försäljningsbeslutet står fast.

12 § Lagrådet har föreslagit, att 2 kap. 20 § första stycket utgår ur balken. Redan med hänsyn härtill bör även förevarande paragraf utgå. Anses en bestämmelse i ämnet ändå önskvärd av pedagogiska skäl, bör den i likhet med vad som föreslagits i fråga om 2 kap. 20 § första stycket tas upp i verkställighetsföreskrifter till UB.

13 § Enligt andra meningen i denna paragraf skall kronofogdemyndigheten, när den insänder besvärshandlingarna till hovrätten, bifoga eget yttrande, om det ej kan anses obehövligt. Denna bestämmelse, som endast innebär en instruktion för kronofogdemyndigheterna, torde lämpligen kunna utgå ur balken och i stället tas upp i verkställighetsföreskrifterna.

15 § Med den för klaganden förmånliga tolkning som i praxis ges åt regeln i 52 kap. 6 § andra stycket RB synes den därifrån – för övrigt endast i obetydlig mån – avvikande särregeln i andra stycket av nu förevarande paragraf överflödig.

16 § Enligt den inledande bestämmelsen i paragrafens andra stycke får hovrätten omedelbart – dvs. innan inkomna besvär har kommunicerats med klagandens motpart – inhibera vidare verkställighet. En motsvarande ordning gäller för närvarande för överexekutor och hovrätt enligt 208 och 218 §§ UL. Bestämmelsen i förslaget ger därtill hovrätten en ny befogenhet, nämligen att omedelbart förordna att åtgärd för verkställighet skall "genomföras och bestå till dess annat förordnas". Enligt motiven avses sådant interimistiskt förordnande kunna meddelas i situationer då kronofogdemyndigheten inte har ansett sig kunna bifalla en begäran om verkställighet, t. ex. därför att erbjuden säkerhet inte har ansetts tillfyllest. Exemplet synes åsyfta bl. a. fall då fråga är om verkställighet enligt 3 kap. 7 § i förslaget av dom, varigenom någon har förpliktats att utge lös egendom. I sådant fall ges hovrätten alltså möjlighet att, om den finner sig kunna godta erbjuden säkerhet och fara är i dröjsmål, interimistiskt förordna om den sökta verkställigheten. Framhålles bör att hovrättens befogenhet enligt förevarande bestämmelse inte är inskränkt till åtgärder av mera begränsad räckvidd i avbidan på att den fullföljda talan prövas av hovrätten. Förord-

nandet kan tydligen – såsom i det anförda exemplet – avse själva saken i målet. Det får därvid karaktären av ett provisoriskt avgörande i den fullföljda saken. Av särskilt intresse synes vara att genom bestämmelsen införs möjlighet att efter klagan besluta om utmätning, som får provisorisk karaktär i den meningen att dess bestånd är beroende av en kommande slutlig prövning i samma instans.

Lagrådet har inte funnit anledning till erinran i sak mot den sålunda föreslagna ordningen eller mot innehållet i övrigt i andra stycket av förevarande paragraf. Enligt lagrådets mening bör emellertid lydelsen jämkas på så sätt att bestämmelsen om interimistiskt förordnande bryts ut till ett särskilt stycke.

Vid fullföljd av talan till högsta domstolen i utsökningsmål enligt UL anses domstolen kunna inhibera verkställighet i samma utsträckning som gäller för hovrätt jämlikt 218 § UL. Någon bestämmelse härom är ej meddelad i lag. Även i den nya utsökningsprocessen enligt UB skall högsta domstolen självfallet kunna besluta om inhibition. Också de möjligheter att interimistiskt förordna om verkställighet – liksom att omedelbart häva vidtagen åtgärd – som enligt nu förevarande paragraf i UB lämnas hovrätt måste rimligen stå högsta domstolen till buds. Domstolens befogenhet i nu berörda hänseenden bör uttryckligen anges i UB, lämpligen genom en regel som hänvisar till den föreskrift i balken som ger hovrätten sådan befogenhet.

17 § Bestämmelsen i paragrafens första stycke anger, att hovrättens beslut länder till efterrättelse lika som kronofogdemyndighetens beslut. Innebörden av bestämmelsen, i den föreslagna lydelsen, blir att hovrätts alla beslut i utsökningsmål, med vissa undantag som följer av andra stycket i paragrafen och av 2 kap. 19 §, skall lända till efterrättelse omedelbart. Detta bör otvivelaktigt gälla såsom regel för de beslut av hovrätt som direkt rör verkställighet enligt UB. I fråga om andra beslut som hovrätt meddelar i utsökningsmål, t. ex. angående rättegångskostnad i hovrättsprocessen, torde anledning saknas att frångå vad som eljest gäller.

Tillämpningsområdet för den nu aktuella bestämmelsen synes kunna få en lämplig avgränsning, om den ändras till att omfatta "hovrättens beslut i dit fullföljd fråga".

19 § I paragrafens första stycke stadgas bl. a., att om hovrätten innan ändringssökandet slutligt prövas har utlåtit sig i fråga som avses i 16 § andra stycket, talan mot beslutet skall föras särskilt. Bestämmelsen innebär, att särskild talan skall föras mot hovrättens beslut under rättegången med anledning av yrkande att verkställigheten skall inhiberas eller att interimistiskt förordnande om verkställighet skall meddelas. Bestämmelsen gäller oavsett om hovrätten genom beslutet har bifallit eller ogillat yrkandet i fråga.

I förhållande till gällande rätt innebär förslaget att möjligheterna till särskild talan i inhibitionsfrågor vidgas. Enligt 219 § 3 mom. UL skall talan föras särskilt mot beslut under rättegången i hovrätt bara om verkställighet därigenom inhiberas. Något motiv till den föreslagna utvidgningen har inte anförts i remissprotokollet. Enligt lagrådets mening finns ej anledning att frångå hittillsvarande ordning. Sålunda bör alltjämt den principen upprätthållas att hovrättens beslut får överklagas särskilt endast när beslutet ingriper i verkställighetens normala förlopp. Av denna princip följer, att talan ej bör få föras särskilt mot beslut under rättegången, varigenom yrkande att hovrätten skall interimistiskt förordna om verkställighet avslås.

21 § Den föreslagna bestämmelsen i paragrafens andra stycke om återställande av försutten tid föranleder lagrådet att först erinra om att huvudstadgandet i vår lagstiftning om detta institut är upptaget i 11 kap. 11 § RF, som föreskriver att återställande av försutten tid beviljas av regeringsrätten när fråga är om ärende för vilket regeringen, förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet är högsta instans samt i annat fall av högsta domstolen. Detta stadgande kom att ersätta 19 § i 1809 års RF, enligt vilket lagrum – i dess senast gällande lydelse – det tillkom regeringsrätten att i mål av beskaffenhet att tillhöra dess eller kammarrätts slutliga prövning upptaga och avgöra ansökningar om återställande av försutten tid medan övriga sådana ansökningar skulle avgöras av högsta domstolen.

Dessa grundlagsstadganden framträder närmast som kompetensregler, vilka anger den myndighet som har att pröva frågor om återställande av försutten tid. Detta torde förklaras av stadgandenas tillkomsthistoria. Enligt 31 kap. 1 § gamla rättegångsbalken i 1734 års lag tillkom det allenast konungen att återställa laga tid som är försutten. När högsta domstolen inrättades år 1789 bestämdes, att det skulle ankomma på domstolen att pröva alla ansökningar och frågor om återställande av försuttna fatalier. I 1809 års RF upptogs ett uttryckligt stadgande av innehåll att det tillkom högsta domstolen att avgöra alla ansökningar att konungen må återställa laga tid som är försutten. Detta lagrum – ursprungligen betecknat 18 § – undergick sedermera vissa ändringar med anledning av regeringsrättens tillkomst.

Omfattningen av institutet återställande av försutten tid enligt RF har blivit närmare preciserad genom ett flertal avgöranden av högsta domstolen och regeringsrätten. Återställande har ansetts kunna ske endast av s. k. processuella frister, dvs. frister för vidtagande av åtgärd i anhängig rättegång eller anhängigt förvaltningsförfarande. I fråga om återställande av fatalietider i rättegång finns närmare reglering i lag, nämligen i 58 kap. RB.

Angivna avgränsning av tillämpningsområdet för institutet innebär att frister, som med en samlande beteckning brukar benämnas materiella frister, inte kan återställas. Detta gäller frister för väckande av talan eller

företagande av civilrättslig handling eller eljest annan åtgärd än processhandling i ett inlett processuellt förfarande.

I fråga om rättsverkan av underlåtenhet att iaktta en frist råder en principiellt betydelsefull skillnad mellan processuella och materiella frister. Att en processuell frist inte iakttas påverkar endast gången av ett inlett processuellt förfarande. När en materiell frist löper ut – och den åtgärd varom fråga är ej dessförinnan har vidtagits – inträder omedelbart på grund av lag en ändring i det materiella rättsläget. I privaträttsliga förhållanden, som här närmast är av intresse, är det ett rättsläge mellan enskilda som ändras. Om t. ex. ett testamente ej bevakas inom den därför bestämda tiden, förlorar testamentstagaren sin rätt på grund av testamentet gentemot vissa andra intressenter. Utgången av en frist är ett rättsfaktum, vilket, liksom andra rättsfakta såsom t. ex. betalning, rättsordningen har att iaktta. Ett "återställande" av en frist i det särskilda fallet genom beslut av myndighet skulle innebära, att rättsläget ånyo ändrades; testamentstagaren t. ex. skulle åter få en rätt på grund av testamentet etc. Myndighetens beslut skulle – även om förutsättningarna för åtgärdens vidtagande anges i lag – få en rättsgestaltande karaktär till fördel för en och till nackdel för en annan part. Att "återställa" en materiell frist har alltså en vidare innebörd än uttrycket självt anger.

Sedan gammalt upprätthålls den ordningen att enskild i privaträttsliga förhållanden ges en rättslig ställning som avses vara definitiv i den meningen att han därefter kan i alla lägen försvara den med rättsordningens hjälp. Den rättighet som har denna karaktär skall alltså respekteras av såväl andra enskilda som samhällets myndigheter. Att enskild på detta sätt blir tryggad i sin rätt kan sägas vara en grundläggande princip som ger stadga åt vår rättsordning. Regleringen av privaträttsliga förhållanden har länge ansetts skola ske i lagens form. I gällande RF kommer denna princip till uttryck genom stadgandet i 8 kap. 2 §, som säger att föreskrifter om enskildas personliga ställning samt om deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes skall meddelas genom lag. En sådan rättighet för enskild som här är i fråga skall alltså för att bli gällande vara tillskapad genom lag. Detta betyder också att ändring i en sålunda tillskapad rättighet, dvs. i ett materiellt rättsläge mellan enskilda, inte kan ske på annat sätt än genom lag.

Mot denna bakgrund låter det sig väl förklaras varför ett materiellt rättsläge mellan enskilda inte har ansetts kunna ändras med anlitande av institutet återställande av försutten tid. Tillämpningsområdet för detta institut enligt RF har med andra ord en given avgränsning.

I överensstämmelse härmed har också i rättspraxis slagits fast, att ansökan om återställande av försutten tid för väckande av talan som avses i 69 § UL ej utgör fall, varom stadgas i 19 § 1809 års RF (NJA 1967 s. 303). Lagberedningen uttalade emellertid, att den ansåg att det i motsvarande situationer enligt UB måste finnas möjlighet för tredje man att få försutten

tid återställd, om han haft laga förfall. I anslutning till beredningens förslag tas i det remitterade förslaget upp en bestämmelse, enligt vilken vad som sägs i 58 kap. 11 och 12 §§ RB skall gälla när föreläggande har meddelats enligt 4 kap. 20, 25 eller 26 § eller 13 kap. 7 § andra stycket UB.

Innebörden av den föreslagna bestämmelsen i UB är enligt det förut anförda bl. a., att det överlämnas åt myndighet att ändra ett materiellt rättsförhållande mellan enskilda. Såsom också har framhållits får en sådan ändring enligt grundlagsfästa principer inte ske på annat sätt än genom lag. Om en myndighet tilläggs den uppgift som här är i fråga, förs således normgivningskompetensen rörande förhållanden mellan enskilda därigenom över till myndigheten.

Den föreslagna regleringen synes alltså inte stå i överensstämmelse med principer som är antagna i vår grundlag – och i vart fall får anses gälla under ordinära samhällsförhållanden. I vad mån det numera får anses möjligt att i s. k. beredskapslagstiftning, avsedd att gälla i krig eller krigsfara, göra avsteg från dessa principer har lagrådet ej anledning att gå in på; jfr 10 § lagen (1957: 132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången där vid krig eller krigsfara m. m. Här är inte fråga om lagstiftning av sådan undantagskaraktär.

Rättigheter på det privaträttsliga området kan självfallet vara i lag begränsade i skilda hänseenden till innehåll och omfattning. Det kan ske på så sätt att redan inträdet av en bestämd rättighet blir beroende av vissa i lag angivna rättsfakta. Av intresse här är att lagstiftningen kan ges den utformningen att den som försitter en frist förlorar sin rätt till förmån för annan, om han inte inom viss ytterligare tid visar laga förfall för sin underlåtenhet att iaktta fristen. Innebörden av tidsbestämmelserna blir i ett sådant fall, att rättsläget mellan berörda parter är fram till en yttersta tidpunkt beroende av huruvida laga förfall visas. Mot en sådan lagstiftning – enligt vilken något rättsläge ej först betraktas som definitivt och sedan ändras – möter inga betänkligheter från rent konstitutionell synpunkt.

Att utforma tidsbestämmelserna i lagstiftningen på sist angivna sätt torde emellertid vara ägnat att åstadkomma rättsosäkerhet. Detta synes särskilt gälla i fråga om talefristerna på ett område som utsökningsrätten, där snabbhet i förfarandet ofta är av nöden. Det torde även vara sådana hänsyn som har föranlett att förslaget inte bereder också en sökande, som förelagts att väcka talan, möjlighet till förlängning av tiden. Liknande skäl talar emellertid i själva verket även mot att tredje man bereds möjlighet till sådan förlängning.

Oavsett nu anförda skäl mot att de ifrågavarande talefristerna skall kunna förlängas föreligger enligt lagrådets mening inte något egentligt behov härav. Den bestämda tidrymden av en månad synes väl avvägd, och nackdelen av att rättsförlust någon gång kan uppstå på grund av hinder att iaktta fristen måste anses uppvägas av en större fasthet i regelsystemet.

På grund av det anförda förordar lagrådet, att 21 § andra stycket utgår.

Lagberedningen uppehöll sig ingående vid de vanskligheter som möter när fråga är om att efter klagan undanröja en exekutiv försäljning. Därvid påpekade beredningen, att dessa är särskilt framträdande när klagan förs med anlitande av extraordinärt rättsmedel, eftersom då ofta lång tid har förflutit efter det försäljningen ägde rum. Med hänsyn härtill föreslog beredningen en regel – i det remitterade förslaget upptagen som ett tredje stycke i förevarande paragraf – av innehåll att användning av särskilt rättsmedel ej utan synnerliga skäl får föranleda att exekutiv försäljning hävs. En sådan regel bryter emellertid mot principen att den som fullföljer en talan efter att ha anlitat extraordinärt rättsmedel inte skall vara i annat eller sämre läge än den som klagar i ordinär väg. Ett övergivande av denna inom både rättegångsväsendet och förvaltningen gällande grundsats förutsätter ingående överväganden i frågan om de extraordinära rättsmedlens ställning i rättssystemet. Det kan uppenbarligen inte komma i fråga att nu på ett isolerat rättsområde införa en lagregel sådan som den föreslagna.

Av vissa uttalanden i remissprotokollet kan man få det intrycket att vid prövningen av en talan som förs efter anlitande av extraordinärt rättsmedel hänsyn borde tas till arten av de omständigheter som föranlett användningen av detta rättsmedel. Med anledning härav vill lagrådet framhålla, att bedömningen av frågan huruvida särskilt rättsmedel skall få anlitas och bedömningen av den därefter upptagna talan självfallet måste ske fristående från varandra. Lika litet som avgörandet av den förstnämnda frågan bör röna inflytande av i vad mån talan i saken bör vinna bifall eller ej får denna talan påverkas av att den skett efter anlitande av särskilt rättsmedel.

Under hänvisning till vad lagrådet sålunda har anfört rörande förevarande kapitel föreslår lagrådet, att kapitlet ges följande lydelse:

18 kap. Besvär

Inledande bestämmelser

1 § Mot kronofogdemyndighets beslut förs talan i hovrätten genom besvär.

I den mån ej annat föreskrivs i detta kapitel har bestämmelserna i rättegångsbalken om fullföljd av talan i hovrätt och högsta domstolen och om rättegången där samt om särskilda rättsmedel motsvarande tillämpning i utsökningsmål.

Talan mot kronofogdemyndighets beslut

2 § Talan mot kronofogdemyndighets beslut får föras av den som beslutet angår, om det har gått honom emot. Sökande eller svarande får även klaga över att beslut gör intrång i tredje mans rätt.

Talan mot beslut, varigenom rättighet har förbehållits enligt 12 kap. 33 § andra stycket, får föras endast av den som har bestritt att förbehåll görs.

3 § I stället för bestämmelserna i 49 kap. rättegångsbalken tillämpas vad som föreskrivs i 4 och 5 §§ nedan.

4 § Talan får ej föras mot beslut, varigenom begäran om rättelse av utmätning enligt 4 kap. 33 eller 34 § eller begäran om rättelse av kvarstad enligt 16 kap. 13 § har lämnats utan bifall. Detsamma gäller beträffande beslut att rättighet ej skall förbehållas enligt 12 kap. 33 § andra stycket.

Klagan får ej heller föras över beslut, varigenom förrättningsman har förklarats jävig.

5 § Mot beslut i fråga som avses i 2 kap. 10 eller 11 § får talan ej föras. I samband med klagan över beslut, varigenom föreläggande av vite eller annan påföljd har tillämpats, får dock prövning av föreläggandets giltighet påkallas.

Mot beslut som innefattar endast förberedelse till senare beslut och ej rör tredje man får talan föras endast i samband med talan mot det senare beslutet. Talan får dock föras särskilt på den grund att målet onödigt uppehålls genom beslutet.

Klagan över sakägarförteckning får föras endast i samband med talan om upphävande av auktion eller talan mot beslut om fördelning av influtna medel.

6 § Talan mot beslut om utmätning som avses i 7 kap. eller mot beslut om införsel får föras utan inskränkning till viss tid. Detsamma gäller talan av tredje man mot beslut om annan utmätning samt talan mot beslut på den grund att målet onödigt uppehålls genom beslutet.

Besvär över exekutiv försäljning skall anföras inom tre veckor från försäljningen. Över beslut om fördelning eller utbetalning av medel skall besvär anföras inom tre veckor från beslutet.

Talan mot kronofogdemyndighets beslut i andra fall skall föras inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden.

7 § Visar den som vill anföra besvär över kronofogdemyndighets beslut laga förfall före besvärstidens utgång, skall myndigheten sätta ut ny tid.

8 § Fråga huruvida besvär har anförts i rätt tid får ej komma under hovrättens bedömande annat än i samband med prövning av besvär över beslut, varigenom kronofogdemyndigheten har avvisat besvären.

9 § Hovrätten får, utan att motparten dessförinnan har beretts tillfälle att inkomma med förklaring, förordna, att åtgärd för verkställighet ej skall vidtagas eller, om synnerliga skäl föreligger, att redan vidtagen sådan åtgärd skall hävas.

Hovrätten får också omedelbart förordna, att åtgärd för verkställighet skall genomföras och bestå till dess annat förordnas.

10 § Den omständigheten att förrättningsmannen finnes vara jävig skall ej föranleda att beslut som han har meddelat skall hävas, om jävet uppenbarligen ej har inverkat på beslutet.

11 § I samband med beslut om hänvisning enligt 2 kap. 4 § andra stycket får hovrätten endast om särskilda skäl föreligger förordna, att i målet redan vidtagen åtgärd för verkställighet skall hävas.

12 § Bifalls talan mot beslut om fördelning av medel, gäller det till förmån även för den som ej själv har fört talan mot beslutet.

13 § Vad som sägs i 2 kap. 19 § om kronofogdemyndighets beslut har motsvarande tillämpning beträffande hovrätts beslut i dit fullföljd fråga.

Innebär hovrättens beslut att vidtagen åtgärd i mål om utmätning eller införsel skall gå åter, skall åtgärden dock bestå tills beslutet har vunnit laga kraft, om ej hovrätten förordnar annat.

Talan mot hovrätts beslut

14 § Mot beslut, varigenom hovrätten har funnit viss kronofogdemyndighet behörig att upptaga ansökan om verkställighet eller har hänvisat mål till viss kronofogdemyndighet, får talan ej föras. Detsamma gäller hovrättens beslut med anledning av dit fullföljd talan på den grund att målet onödigt uppehålls genom beslut av kronofogdemyndigheten.

15 § Talan mot beslut, varigenom hovrätten, innan ändringsyrkandet prövas slutligt, har meddelat förordnande som avses i 9 § eller har utlåtit sig angående föreläggande som avses i 2 kap. 15 §, skall föras särskilt.

16 § Vad som sägs i 9, 11 och 12 §§ har motsvarande tillämpning i högsta domstolen.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-06-05

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Mundebo, Wikström, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Burenstam Linder, Johansson, Holm, Andersson, Boo, Winberg, Adelsohn, Danell, Petri

Föredragande: statsrådet Winberg

Proposition med förslag till utsökningsbalk

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande[1] över förslag till utsökningsbalk.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Inledning

Lagrådet har anslutit sig till förslagets ståndpunkt att utsökningsbalken (UB) skall vara direkt tillämplig även på verkställighet i fråga om skatter, böter o.d., dvs. allmänna mål. Lagrådet anser också att det i och för sig är en riktig teknik att, när det behövs särregler för de allmänna målen, ange i själva balken vilken eller vilka av dess bestämmelser som inte skall tillämpas i sådana mål. I samband härmed har emellertid lagrådet framhållit att det inte i alla hänseenden framgår av förslaget vad som skall träda i stället för de bestämmelser i UB som inte skall gälla i allmänna mål. Enligt lagrådet hade det varit önskvärt att även de exekutionsrättsliga bestämmelser som inte skall finnas i UB hade tagits upp till omprövning i detta sammanhang. Eftersom en sådan översyn inte har gjorts, har lagrådet inte kunnat fullt ut bedöma om det finns tillräckliga skäl för samtliga undantag beträffande allmänna mål som har gjorts i UB eller om ytterligare sådana undantag behövs.

Med anledning härav vill jag först understryka att i UB regleras endast exekutiv verkställighet. Bestämmelser som gäller andra åtgärder vid indrivning av skatter, böter m.m., t.ex. föreskrifter om anmaning att betala skulden, uppskov med betalning och kvittning, har alltså inte sin plats i UB.

[1] Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 16 mars 1978.

De bestämmelser i UB för vilka undantag har gjorts i allmänna mål rör i första hand frågor om måls anhängiggörande och om redovisning (se 2 kap. 30 § första stycket, 13 kap. 21 § och 15 kap. 22 §). Motsvarande föreskrifter i fråga om skatter, böter m.m. finns i andra författningar och de torde inte behöva ändras med anledning av UB. I 3 kap. har flertalet paragrafer undantagits från tillämpning i allmänna mål (3 kap. 23 § första stycket). De flesta bestämmelserna i detta kapitel skulle emellertid på grund av sakens natur även utan ett uttryckligt undantag vara omöjliga att tillämpa i sådana mål. Beträffande skatter m.m. utgår 3 kap. 23 § andra stycket UB från att det i andra författningar kan finnas bestämmelser om att verkställighet får ske innan exekutionstiteln har vunnit laga kraft. Sådana bestämmelser torde i allmänhet inte heller behöva ändras med anledning av UB (jfr 87 § uppbördslagen 1953:272, omtryckt 1972:75). Till frågan om tillämpligheten i allmänna mål av 3 kap. 22 § återkommer jag i det följande.

I övrigt görs i UB undantag i fråga om allmänna mål endast för bestämmelser om tidsfristen för utmätning resp. exekutiv försäljning samt om sökandens ansvar för förrättningskostnader (4 kap. 36 §, 8 kap. 19 §, 10 kap. 24 §, 12 kap. 69 § och 17 kap. 13 §). Några bestämmelser i dessa ämnen är inte aktuella när det gäller allmänna mål.

Av det sagda följer att UB, utöver de särregler för allmänna mål som har tagits upp där (2 kap. 30 § och 3 kap. 23 och 24 §§), i princip inte påkallar några nya särregler för sådana mål i andra författningar. I den mån nyssnämnda bestämmelser angående anhängiggörande av allmänna mål och redovisning m.m. i sådana mål kan anses vara i behov av översyn får den frågan tas upp i ett annat sammanhang. Det kan påpekas att en översyn av olika författningar rörande indrivning av skatter och allmänna avgifter f.n. övervägs i budgetdepartementet.

Lagrådet har också berört det förhållandet att kronofogdemyndigheten i allmänna mål, vid sidan av sin uppgift som exekutiv myndighet, företräder staten eller vederbörande kommun som borgenär. Enligt lagrådets mening kan man inte bortse från att denna dubbelställning utgör en i systemet inbyggd svaghet, som är ägnad att väcka betänkligheter. Lagrådet framhåller dock att en annan ordning förutsätter vittgående organisatoriska förändringar och inte är genomförbar i nuvarande läge. Enligt lagrådet är det emellertid av största vikt att alla de åtgärder vidtas som är möjliga för att hindra intressekonflikter.

Med anledning härav vill jag, i samråd med chefen för budgetdepartementet och chefen för kommundepartementet, anföra följande. Förslagets ståndpunkt att staten (resp. vederbörande kommun) som borgenär i allmänna mål företräds av den exekutiva myndigheten överensstämmer med den ordning som gäller nu. En motsvarande ordning har också gällt sedan mycket lång tid. Den hänger bl.a. samman med att det ankommer på kronofogdemyndigheten att över huvud svara för indrivningen av obetalda skatter, böter m.m., dvs. oavsett om det krävs exekutiva åtgärder eller

inte (se t.ex. 59 § uppbördslagen och 6 § bötesverkställighetslagen 1979:189). Denna uppgift har sedan gammalt åvilat utmätningsmännen och torde ha utgjort ett väsentligt förhållande vid tillskapandet år 1965 av de nuvarande kronofogdemyndigheterna. I fråga om indrivningen av böter och viten bekräftades nämnda ordning senast vid tillkomsten av 1979 års bötesverkställighetslag (se 6–14 §§ denna lag).

En sådan ändring beträffande kronofogdemyndigheternas ställning som lagrådet har berört skulle tydligen innebära att en eller flera andra myndigheter skulle i stället för kronofogdemyndigheterna svara för indrivningen av skatter, böter m.m. och att kronofogdemyndigheterna i allmänna mål, i likhet med enskilda mål, enbart skulle ha rent exekutiva uppgifter. En sådan ordning förutsätter, som lagrådet självt har påpekat, omfattande organisatoriska ändringar. Den skulle också göra indrivningen av det allmännas fordringar betydligt mera omständlig och kostsam, samtidigt som effektiviteten skulle minska. Det bör erinras om att de skatter m.m. som årligen överlämnas för indrivning uppgår till mycket betydande belopp.

Det förtjänar också nämnas att det inte från något håll under remissbehandlingen har gjorts gällande att kronofogdemyndigheternas ställning i allmänna mål skulle innebära risk för att tjänstemän hos myndigheterna skulle otillbörligt gynna staten som borgenär på bekostnad av enskilda borgenärers rätt. Någon grund för en sådan misstanke torde inte heller finnas.

Jag delar emellertid lagrådets mening att det inom ramen för den aktuella organisatoriska ordningen bör vidtas åtgärder för att så långt möjligt undvika intressekonflikter. I fråga om exekutiv försäljning av fast egendom (inkl. köpeskillingsfördelningen) har i remissprotokollet nämnts att kronofogdemyndighetens borgenärsfunktioner kan, när det anses lämpligt, utövas av någon annan tjänsteman vid myndigheten än den som håller sammanträdet. Denna fråga får övervägas närmare i samband med utarbetande av verkställighetsföreskrifter till UB. Kronofogdemyndighetens befogenhet att under vissa förutsättningar själv pröva en fördelningstvist (13 kap. 7 § tredje stycket) gäller inte i allmänna mål, om statens eller vederbörande kommuns fordran berörs av tvisten (13 kap. 21 §). Vidare kan det tänkas att uppgiften att värdera utmätt fast egendom bör i större utsträckning än hittills uppdras åt någon sakkunnig utanför kronofogdemyndigheten (jfr 12 kap. 3 § tredje stycket). Vid utarbetandet av verkställighetsföreskrifter kan även andra åtgärder i samma syfte övervägas.

I detta sammanhang vill jag något närmare beröra uppgiften att ombesörja exekutiv försäljning av fast egendom, däri inräknat fördelning av köpeskillingen och andra influtna medel. I en skrivelse som kom in till justitiedepartementet den 22 november 1979 har Föreningen mellan ombudsmännen hos Sveriges landshypoteksinstitution, Konungariket

Sveriges stadshypotekskassa, Post- och Kreditbanken, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen och Sveriges föreningsbankers förbund vänt sig mot förslaget att exekutiv försäljning av fast egendom skall åvila alla kronofogdemyndigheter. Om nuvarande ordning med länsstyrelsen som försäljningsmyndighet inte kan behållas, bör uppgiften enligt nämnda kreditorganisationer anförtros endast en kronofogdemyndighet i varje län. Som skäl för denna uppfattning åberopas *att* det med hänsyn till rådande arbetsbelastning hos kronofogdemyndigheterna kan antas att de inte kan ombesörja försäljning av fast egendom med den skyndsamhet som krävs, *att* kronofogdemyndigheterna inte kan avdela särskild personal för dessa ärenden *och att* de med det begränsade antal mål som det blir fråga om inte kan förvärva den rutin och kunnighet som krävs. Vidare framhålls att det i allmänna mål uppkommer en intressekonflikt och att staten också får en fördel framför andra borgenärer genom sin information om utmätningsbara ägarhypotek.

Frågan om överexekutors avskaffande har behandlats utförligt i remissprotokollet (avsnitt 5.2, särskilt 5.2.3), och jag vill i första hand hänvisa till vad som har anförts där. Här vill jag endast i korthet framhålla följande. Den nuvarande uppdelningen av bl.a. fastighetsexekutionen på två myndigheter i första instans har sin grund i äldre förhållanden, då det bl.a. ställdes lägre krav beträffande utmätningsmännens kvalifikationer. Förhållandena är numera väsentligt annorlunda, särskilt efter inrättandet av kronofogdemyndigheterna. Att låta två myndigheter ta befattning med olika led i ett och samma försäljningsärende innebär en onödigt omständlig och kostsam handläggning. Vidare uppkommer vid överklagande vissa problem, som sammanhänger med att de olika leden i utmätningsförfarandet har ett nära samband med varandra. Det bör enligt min mening inte komma i fråga att i en ny utsökningslagstiftning behålla en så ålderdomlig ordning som den nuvarande.

Om uppgiften att ombesörja exekutiv försäljning av fast egendom anförtros endast vissa kronofogdemyndigheter, undgår man en del av de nackdelar som är förenade med den nuvarande ordningen. Vissa av de nuvarande olägenheterna kommer emellertid att finnas kvar, främst i fall då utmätning beslutas av en kronofogdemyndighet som saknar behörighet att ombesörja försäljningen. Med denna ordning kommer alltså ofta två kronofogdemyndigheter att ta befattning med ett och samma mål. Den nu diskuterade organisatoriska lösningen har behandlats i remissprotokollet (avsnitt 5.2.1) men ansetts mindre lämplig. Även företrädare för exekutionsväsendet har ställt sig avvisande.

Härtill kommer att riksdagen, efter förslag i prop. 1977/78:129 (se bl.a. s. 26), år 1978 har godkänt vissa riktlinjer för en ny arbetsorganisation för kronofogdemyndigheterna. Med stöd av riksdagens beslut har regeringen meddelat föreskrifter, som innebär att länsstyrelsen skall besluta om behövliga stödåtgärder beträffande mindre kronofogdemyndigheter. Stöd-

åtgärder skall bl.a. kunna vidtas när det gäller exekutiv försäljning av fast egendom. Detta innebär att det i vissa större distrikt kommer att finnas en eller flera kronofogdar, som i första hand ägnar sig åt försäljning av fast egendom och som ombesörjer fastighetsförsäljning även för andra, mindre distrikt. Man kan därför räkna med att de kronofogdar som skall ombesörja försäljning av fast egendom över lag kommer att få tillräcklig erfarenhet av sådana mål.

Till följd av vad nu har sagts kommer den föreslagna ordningen med lika behörighet för alla kronofogdemyndigheter i praktiken inte att skilja sig mycket från vad som förordas av kreditorganisationerna, samtidigt som man undgår de tidigare berörda olägenheterna. Att alla kronofogdemyndigheter skall ha samma kompetens har också godtagits av lagrådet.

Det är enligt min mening av väsentlig betydelse för fastighetskrediten att försäljning av utmätt fastighet äger rum utan dröjsmål, såvida inte anstånd beviljas eller något annat hinder möter. Dröjsmål medför flera olägenheter för sakägarna, bl.a. att fordringsräntor skjuter i höjden. Jag vill understryka att förslaget utgår från att kronofogdemyndigheterna erhåller de personalresurser som de nya uppgifterna kräver. Det finns därför inte någon anledning att befara att handläggningen av mål om fastighetsförsäljning skall bli eftersatt.

Med anledning av vad kreditorganisationerna har anfört om kronofogdemyndigheternas ställning i allmänna mål får jag hänvisa till vad jag har anfört i det föregående. Beträffande det allmännas möjlighet att genom kronofogdemyndigheten få kännedom före andra borgenärer om ett eventuellt utrymme för utmätning av pantbrev kan påpekas att gemensam utmätning i princip skall ske för alla borgenärer som har sökt utmätning mot samma gäldenär (4 kap. 11 § UB).

Jag kan ansluta mig till vad lagrådet har uttalat i frågan huruvida regler om verkställbarheten av en förvaltningsmyndighets beslut kan ges i annan ordning än i lag.

De nya uppgifter som åläggs kronofogdemyndigheterna genom UB — främst exekutiv försäljning av fast egendom, däri inräknat fördelning av influtna medel — förutsätter en viss förstärkning av kronofogdemyndigheternas resurser. Den frågan kommer att anmälas senare av chefen för kommundepartementet.

Även domstolarna får fler arbetsuppgifter genom den nya utsökningslagstiftningen. Tingsrätterna skall sålunda överta överexekutors uppgift att förordna om handräckning. Vidare skall talan mot kronofogdemyndighetens beslut föras direkt i hovrätten, vilket kommer att öka antalet besvärsmål i hovrätterna. På grund härav bör också domstolarna tillföras ett antal nya tjänster. Den frågan avser jag att ta upp i ett senare sammanhang.

Ett syfte med UB är att få till stånd en mera rationell handläggning av de

uppgifter som nu åvilar de exekutiva myndigheterna. Reformen torde därför inte sammantaget komma att leda till merkostnader för statsverket. Jag räknar i stället med att det totalt kommer att krävas något färre nya tjänster vid kronofogdemyndigheterna och domstolarna än vad överexekutorerna i dag förfogar över.

I detta sammanhang vill jag slutligen något beröra frågan om de nuvarande överexekutorstjänstemännens arbetsuppgifter efter överexekutors avskaffande. För handläggningen av samtliga överexekutorsgöromål i hela landet krävs f.n. drygt 100 årsarbetskrafter. Härav utgör knappt hälften juristpersonal, ungefär en fjärdedel personal ur landskanslistkarriären och återstoden personal i kontorskarriären. Åtskilliga av de tjänstemän som handlägger överexekutorsuppgifter sysslar endast till en del med dessa göromål och handlägger i övrigt andra ärenden hos länsstyrelsen.

Överexekutorstjänstemännen är anställda hos vederbörande länsstyrelse. Det förhållandet att överexekutorsinstitutionen avskaffas inverkar därför i och för sig inte på deras anställningsförhållande. En del av överexekutorstjänstemännen, bl.a. av juristpersonalen, har emellertid under flera år handlagt överexekutorsuppgifter och därigenom förvärvat stor kunnighet och erfarenhet på området. För exekutionsväsendet är det naturligtvis en fördel om sådana tjänstemän fortsätter med motsvarande göromål inom kronofogdeorganisationen. Jag tänker härvid särskilt på dem som har skaffat sig ingående kännedom om exekutiv försäljning av fast egendom. Nu berörda tjänstemän bör därför beredas tillfälle att söka lämplig tjänst inom kronofogdeorganisationen. I fråga om juristpersonalen är avsikten att tjänstemän som under viss tid har tjänstgjort som överexekutor skall erhålla dispens från de villkor som annars gäller för behörighet till kronofogdetjänst.

Överexekutorstjänstemän som inte vill eller inte kan erhålla en lämplig tjänst hos en kronofogdemyndighet torde kunna erbjudas andra arbetsuppgifter inom länsstyrelsen.

Frågan om överexekutorstjänstemännens framtida arbetsuppgifter kommer senare att tas upp närmare av chefen för kommundepartementet.

1 kap.

Jag godtar vad lagrådet har föreslagit beträffande prövningen av jävsfrågor. I *5 § andra stycket* bör alltså tas upp en bestämmelse om att den förrättningsman som jävet gäller får pröva jävsfrågan endast om en annan tjänsteman inte kan träda i hans ställe utan olägligt uppskov.

Enligt lagrådet bör området för allmänna mål i princip omfatta endast sådana offentligrättsliga fordringar som har karaktär av pålagor. Lagrådet anser därför att bestämmelsen i *6 § andra stycket* om innebörden av

termen "allmänt mål" bör knytas an till regeln i 8 kap. 3 § regeringsformen (RF) om krav på lagform beträffande offentligrättsliga föreskrifter. Det föreslås sålunda att allmänna mål skall definieras som mål vari verkställighet sker för en betalningsförpliktelse som avses i 8 kap. 3 § RF. Om det av särskilda skäl anses att mål beträffande ett visst slag av fordran som omfattas av nämnda bestämmelse inte bör handläggas som allmänt mål krävs det en undantagsregel, som enligt lagrådet bör tas upp i förevarande paragraf. Detsamma gäller enligt lagrådet, om det av särskilda skäl anses att mål angående något slag av fordran som faller utanför nyssnämnda bestämmelse bör handläggas som allmänt mål.

För egen del vill jag först framhålla att det inte av principiella skäl kan anses påkallat att anknyta innebörden av termen allmänt mål till 8 kap. 3 § RF. Frågan vilka offentligrättsliga fordringar som bör indrivas i den ordning som gäller för allmänna mål – vilket bl.a. innebär att det allmänna som borgenär företräds av kronofogdemyndigheten – bör i första hand avgöras efter vad som är praktiskt och lämpligt från indrivningssynpunkt. Frågan har samband bl.a. med huruvida det beträffande olika slags allmänna avgifter finns någon annan myndighet som lämpligen kan bevaka statens anspråk. Som framgår av remissprotokollet bör utgångspunkten vara att allmänna mål enligt UB i huvudsak skall omfatta samma fordringar som f.n. drivs in i sådan ordning. Om lagrådets förslag genomförs skulle emellertid åtskilliga mål som nu är allmänna falla utanför detta begrepp. Å andra sidan skulle vissa typer av mål som f.n. behandlas som enskilda bli att anse som allmänna.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört anser jag det inte lämpligt att knyta definitionen av termen "allmänt mål" till bestämmelsen i 8 kap. 3 § RF. Det kan påpekas att en översyn av författningar rörande indrivning av skatter och allmänna avgifter f.n. övervägs i budgetdepartementet. Vid en sådan översyn kommer också att tas upp frågan vilka fordringar utöver skatter och böter m.m. som bör drivas in i allmänt mål.

Jag kan sålunda inte godta lagrådets förslag till ändrad lydelse av 1 kap. 6 §. Den remitterade lydelsen bör emellertid jämkas något. Bestämmelsen bör inte hindra att det, när särskild anledning föreligger, i annan lag föreskrivs att även andra fordringar än som avses i förevarande paragraf skall drivas in i den ordning som gäller för allmänna mål. En föreskrift härom bör tas upp i paragrafen.

2 kap.

Lagrådet, som förordar att en bestämmelse om behörig kronofogdemyndighet beträffande löneutmätning förs in i 7 kap. eller i anslutning till övriga behörighetsregler i 4 kap. 8 §, påpekar att om en sådan föreskrift tas upp i 7 kap. det bör erinras därom i *3 § första stycket* i förevarande kapitel.

Som jag kommer att beröra närmare vid 4 kap. bör en sådan behörighetsregel tas upp i 4 kap. 8 §. I följd härav behöver förevarande paragraf inte kompletteras.

Jag godtar lagrådets förslag att det i *4 §* tas upp en uttrycklig bestämmelse om att en behörig kronofogdemyndighet i vissa fall får överlämna ett mål till en annan behörig kronofogdemyndighet. Den av lagrådet föreslagna lydelsen bör emellertid jämkas något. Någon särskild föreskrift om när ansökningen i ett sådant fall skall anses gjord kan inte anses behövlig. Ansökan skall givetvis anses gjord när den skedde hos en behörig kronofogdemyndighet, även om målet överlämnas till en annan kronofogdemyndighet.

Den ytterligare ändring av 4 § som lagrådet har förordat har samband med bestämmelserna i 18 kap. 2 § och behandlas i anslutning till den paragrafen.

Bestämmelsen i *7 § andra stycket* om när en åtgärd som företas genom en skriftlig handling skall anses gjord har kritiserats av lagrådet. Lagrådet, som anser att man i större utsträckning bör kunna följa den liberala linje som annars gäller, föreslår att en sådan åtgärd som avses i andra stycket skall anses gjord då handlingen eller en avi om betald postförsändelse, i vilken handlingen är innesluten, har anlänt till kronofogdemyndigheten eller kommit en behörig tjänsteman till handa.

Med anledning härav vill jag framhålla att bestämmelsen i andra stycket har utformats med tanke på att en auktion, ett bevakningssammanträde m.m. skall kunna äga rum på utsatt tid. När t.ex. en exekutiv auktion på fast egendom med föregående bevakningssammanträde skall äga rum, är det för förrättningens verkställande nödvändigt att anmälningar av fordringar och rättigheter är kända för auktionsförrättaren före avslutandet av bevakningssammanträdet. Det är sålunda inte tillräckligt att det då t.ex. har inkommit en avi om en rekommenderad försändelse som inte kan hämtas ut förrän senare, kanske först nästa dag. Sådana svårigheter kan särskilt möta när förrättningen hålls på en annan plats än kronofogdemyndighetens kansli. Genomförs lagrådets förslag, kan det medföra att förrättningen ibland måste skjutas upp till en senare dag. En sådan ordning kan enligt min mening inte godtas. Det bör kunna krävas av den, som skall anmäla ett anspråk eller vidta en annan liknande åtgärd före viss bestämd tidpunkt, att han gör det i sådan tid att åtgärden är känd för förrättningsmannen vid den aktuella tidpunkten. Som har framhållits i remissprotokollet måste förrättningsmannen låta hämta ut en försändelse, när det kan ske utan avsevärd olägenhet för sakägarna. På anförda skäl är jag inte beredd att godta lagrådets förslag. Den remitterade lydelsen av lagrummet bör emellertid jämkas.

Förslaget i *15 §* att talan om utdömande av vite skall kunna föras, förutom av allmän åklagare, även av sökanden har kritiserats av lagrådet, som förordar att talerätt skall tillkomma endast åklagaren. Lagrådet

åberopar att förfarandet inför domstolen har en judiciell karaktär med framträdande straffrättsliga inslag och att det i vissa fall kan vara ägnat att inge den enskilde en känsla av osäkerhet, om talan förs av någon som är eller av honom uppfattas som hans motpart i utsökningsmålet.

För egen del vill jag understryka att det är väsentligt att vitet fungerar effektivt som tvångsmedel. Det är bl.a. angeläget att talan om utdömande av vite förs i nära anslutning till att vitet har försuttits. Annars kan det befaras att häktning enligt 16 § kommer till användning i större utsträckning än som är avsett. En sådan utveckling måste förebyggas. Om även annan än allmän åklagare kan föra talan om utdömande av vite, torde vitets effektivitet öka (jfr också 95 § första stycket konkurslagen 1921:225, KL). Jag kan inte heller se att talerätten av principiella skäl måste förbehållas åklagare. Jag förordar emellertid att befogenheten att, vid sidan av allmän åklagare, föra talan om utdömande av vite anförtros kronofogdemyndigheten såväl i enskilda som i allmänna mål. Detta överensstämmer bättre med 16 § och kronofogdemyndighetens ställning i allmänna mål kan inte anses utgöra något hinder mot en sådan ordning. Även i fråga om talan som förs av kronofogdemyndigheten utgår jag från att 18 § lagen (1946:804) om införande av nya rättegångsbalken -- Rp -- är tillämplig (jfr NJA 1950 s. 459 samt 15 § firmalagen 1974:156 och lagrådet i prop. 1974:4 s. 285).

Beträffande *16 §* har lagrådet vänt sig mot förslaget att framställning om häktning skall göras av kronofogdemyndigheten. Lagrådet anser att RB:s bestämmelser om häktning bör utgöra förebild för regleringen och att häktningsframställning således skall göras av allmän åklagare. De skäl som lagrådet har anfört för att talan om utdömande av vite skall kunna föras endast av allmän åklagare gör sig enligt lagrådet med än större styrka gällande i fråga om häktning. Vidare anser lagrådet att möjlighet bör finnas att i fall då gäldenären är juridisk person häkta dennes ställföreträdare och att häktningstiden bör begränsas till högst tre månader. När det gäller förfarandet vid domstolen i mål om häktning anser lagrådet att de föreslagna bestämmelserna i andra och tredje styckena är otillräckliga. Enligt lagrådet är det naturligt att bestämmelserna om häktning i 24 kap. RB tas till utgångspunkt för regleringen.

Vad gäller frågan om vilken myndighet som bör anförtros uppgiften att göra framställning om häktning vill jag framhålla att häktning enligt förslaget har nära samband med motsvarande tvångsmedel enligt KL, lagen (1921:244) om utmätningsed och lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs. Den föreslagna häktningsmöjligheten ersätter f.ö., såvitt den avser en utmätningsgäldenär, den nuvarande möjligheten till häktning enligt lagen om utmätningsed. Frågan om häktning enligt KL prövas efter framställning av konkursförvaltaren eller den kronofogdemyndighet som är tillsynsmyndighet. När det gäller lönegarantilagen görs framställning av kronofogdemyndigheten. Häktning enligt lagen om utmätningsed kan beslutas självmant av konkursdomaren men torde i praktiken

knappast komma i fråga utan en begäran av den borgenär som har påkallat utmätningsed, i de flesta fall staten företrädd av kronofogdemyndigheten. Däremot kan inte allmän åklagare begära häktning enligt någon av nu nämnda lagar.

Det finns visserligen den skillnaden mellan en fråga om häktning enligt förslaget till UB och enligt de nu nämnda lagarna att häktningsfrågan enligt dessa lagar behandlas som en åtgärd i ett redan anhängigt mål eller ärende vid domstolen (konkursdomaren), medan någon sådan anknytning inte finns i det fall som avses i förslaget. Denna olikhet kan emellertid knappast vara avgörande för frågan vem som bör göra framställning om häktning. Kvar står att den föreslagna häktningsmöjligheten har ett klart närmare samband med motsvarande åtgärder enligt de nu angivna lagarna än med häktning enligt 24 kap. RB.

Principiellt sett finns det alltså anledning att anförtro uppgiften att begära häktning enligt UB åt kronofogdemyndigheten. Härtill kommer att denna är bäst insatt i saken. Det synes också mindre lämpligt att åklagaren skall överpröva kronofogdemyndighetens bedömning i en fråga huruvida häktning bör begäras eller inte. Även praktiskt sett talar alltså övervägande skäl för att det bör vara kronofogdemyndigheten som har att göra framställning om häktning. Jag anser därför att det remitterade förslaget bör behållas på denna punkt.

Jag delar lagrådets uppfattning att möjligheten till häktning av en tredskande gäldenär också bör gälla ställföreträdare för en gäldenär som är juridisk person. Det remitterade förslaget utgår också härifrån. Detsamma gäller f.ö. ställföreträdare för en sådan tredje man som avses i paragrafen. Någon uttrycklig bestämmelse i saken torde emellertid inte behövas. Det kan erinras om att inte heller 4 kap. 14 och 15 §§, till vilka den nu förevarande paragrafen hänvisar, uttryckligen nämner ställföreträdare. Min ståndpunkt i frågan överensstämmer också med regleringen i t.ex. KL och lönegarantilagen (se 14 b och 94 §§ KL och 8 § lönegarantilagen samt prop. 1978/79:105 s. 303).

Jag biträder lagrådets förslag att i paragrafen tas upp en bestämmelse om att inte någon får hållas häktad längre tid än tre månader i målet (jfr 95 § andra stycket KL och 36 kap. 21 § RB). En sådan föreskrift bör tas in i tredje stycket. Med anledning av att det ofta förekommer att flera mål anhängiggörs mot samma gäldenär, särskilt beträffande skatter o.d., vill jag påpeka att om en gäldenär har varit häktad i ett mål, detta måste beaktas om frågan om häktning kommer upp i ett senare mål.

Beträffande handläggningen hos tingsrätten av ett mål om häktning delar jag lagrådets mening att de föreslagna förfarandereglerna inte är tillräckliga. Jag anser att frågan bör lösas på så sätt att paragrafen kompletteras med föreskrifter om biträde och kostnader, varjämte det bör meddelas en mera generell hänvisning till RB:s regler om behandlingen av en fråga om häktning av en misstänkt.

I enlighet härmed föreslås att till andra stycket i 16 § fogas en mening, vari anges att i fråga om rätt till biträde och kostnader i målet tillämpas vad som föreskrivs i RB om försvarare och om rättegångskostnader i brottmål. Bestämmelsen innebär bl.a. att ett offentligt biträde kan förordnas för den som yrkandet om häktning avser och att han i princip skall åläggas att återbetala statens kostnader i målet, om han häktas.

Vidare bör i en ny mening i tredje stycket anges att beträffande behandlingen i övrigt av en fråga om häktning som avses i paragrafen tillämpas vad som gäller enligt RB om häktning av en misstänkt. Denna hänvisning innebär bl.a. att tingsrätten är domför med en lagfaren domare (1 kap. 3 § tredje stycket RB), att tingsrättens avgörande av häktningsfrågan sker genom beslut (30 kap. 1 §), att beslut i häktningsfrågan går i verkställighet genast (30 kap. 12 § första stycket 3), att talan skall föras särskilt genom besvär (49 kap. 4 § första stycket 6 och andra stycket) och att talan får föras utan inskränkning till viss tid (52 kap. 1 § första stycket). Det bör understrykas att föreskrifterna i andra och tredje styckena i det remitterade förslaget motsvarar 24 kap. RB och att det alltså inte finns något utrymme för tillämpning av detta kapitel.

Liksom lagrådet anser jag att bestämmelserna i *20 § första stycket* om att kronofogdemyndigheten självmant skall pröva frågor om självrättelse m.m. kan utgå. Som lagrådet påpekar får vad som sägs i nämnda stycke anses gälla utan några uttryckliga lagregler. Huruvida bestämmelser i saken i stället bör tas upp som verkställighetsföreskrifter får övervägas senare.

Lagrådet har avstyrkt förslaget i 13 kap. 7 § tredje stycket att kronofogdemyndigheten under vissa förutsättningar själv skall kunna pröva en fördelningstvist. Om förslaget vidhålls, har lagrådet i fråga om handläggningen av en sådan fördelningstvist ansett att hänvisningen i *23 § andra stycket* i förevarande kapitel till RB:s regler om bevisning i tvistemål går för långt. Enligt lagrådet bör kronofogdemyndigheten inte kunna ådöma ett uteblivet vittne böter enligt 36 kap. 20 § RB eller förordna om häktning av ett tredskande vittne enligt 21 § i samma kapitel.

Som framgår av vad som anförs i det följande beträffande 13 kap. kan jag inte biträda lagrådets mening i fråga om befogenheten för kronofogdemyndigheten att undantagsvis pröva en fördelningstvist. Jag delar emellertid lagrådets uppfattning att kronofogdemyndigheten inte bör ha befogenhet att häkta ett vittne. Däremot finns det enligt min mening inte någon anledning att göra undantag för befogenheten att utdöma böter (se även 40 kap. 13 § RB). Något sådant undantag har inte heller gjorts i den av lagrådet åberopade 11 § lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten (se även t.ex. 19 a § lagen 1973:188 om arrendenämnder och hyresnämnder). Det kan tilläggas att nu förevarande regel i det remitterade förslaget överensstämmer med vad som f.n. gäller enligt 151 § 3 mom. UL, när en fördelningstvist prövas av överexekutor.

Lagrådets förslag beträffande *26 §* biträder jag. I paragrafen bör alltså uttryckligen anges de bestämmelser enligt vilka en ställd säkerhet får tas i anspråk av kronofogdemyndigheten. I sådant fall som avses i 15 kap. 24 § har emellertid inte ställts någon säkerhet. Detta lagrum bör därför inte nämnas i förevarande paragraf.

I *30 § tredje stycket* i förslaget har tagits upp en bestämmelse om att ansökan i ett allmänt mål anses gjord, när indrivningshandlingarna kom in till kronofogdemyndigheten. Bestämmelsen utgår från att länsstyrelsen eller någon annan myndighet upprättar indrivningshandlingar i form av restlängd m.m. och tillställer kronofogdemyndigheten dessa. I remissprotokollet har påpekats att bestämmelsen bör omprövas, om automatisk databehandling införs inom exekutionsväsendet.

Numera handläggs allmänna mål rörande skatter m.m. i några län med hjälp av automatisk databehandling. Sammanlagt närmare hälften av samtliga allmänna mål i landet handläggs med denna teknik. Härvid förs indrivningsuppdraget in i databehandlingssystemet av RSV, varefter indrivningshandlingar på begäran av kronofogdemyndigheten framställs i systemet. Den nyssnämnda bestämmelsen om när ansökan skall anses gjord passar inte för dessa fall.

Databehandlingen inom exekutionsväsendet utgör visserligen en försöksverksamhet, men man synes kunna utgå från att någon form av automatisk databehandling kommer att finnas i fortsättningen (jfr CU 1978/79:25). Ett beslut om hur ett datasystem slutligt skall utformas kan väntas först under 1982. På grund härav bör det nu tas upp en bestämmelse om när ansökan skall anses gjord i fall då målet handläggs med hjälp av automatisk databehandling.

Beträffande sådana mål bör ansökan anses gjord när indrivningsuppdraget har förts in i databehandlingssystemet och uppgifterna är tillgängliga för kronofogdemyndigheten. Jag föreslår att tredje stycket i 30 § kompletteras med en bestämmelse härom.

3 kap.

Lagrådet har föreslagit att i förteckningen över exekutionstitlar i *1 §* första stycket under punkt 1 anges domstols dom, utslag eller beslut och att punkterna 2 och 3 (förlikning som är stadfäst av domstol resp. utslag och beslut i lagsökningsmål, bevis i mål om betalningsföreläggande att utmätning får äga rum samt utslag och beslut i handräckningsmål) utgår. Vidare har lagrådet föreslagit att godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot tas upp som en särskild punkt i förteckningen. Som en följd av dessa ändringar har lagrådet förordat att andra stycket i paragrafen utgår och att vissa jämkningar görs i kapitlet i övrigt.

Jag ansluter mig till lagrådets förslag till ändrad lydelse av punkt 1. Jag

kan också biträda förslaget att exekutionstitlarna under punkt 3 skall utgå och att godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot tas upp som en ny punkt. Till följd av sistnämnda ändring bör andra meningen i andra stycket av paragrafen utgå.

I fråga om en stadfäst förlikning innebär lagrådets förslag att stadfästelsedomen och inte såsom enligt det remitterade förslaget förlikningen skall anses som exekutionstitel. Frågan om en stadfästelsedoms natur är emellertid omstridd. Tydligt är att stadfästelsedomen inte i alla avseenden kan jämställas med en vanlig dom. Den skiljer sig från andra domar bl.a. därigenom att den sak tvisten gäller inte avgörs genom domen utan genom förlikningen. Någon förpliktelse åläggs inte genom stadfästelsedomen. Vidare skiljer sig stadfästelsedomen, såsom lagrådet också har påpekat, från andra domar i fråga om rättskraftens omfattning.

Jag vill också påpeka att frågan huruvida stadfästelsedomen eller förlikningen bör vara exekutionstitel inte enbart är exekutionsrättslig. Den berör också frågor av processrättslig natur som inte kan tas upp i detta sammanhang. Det är svårt att överblicka i vad mån den av lagrådet förordade ändringen kan få konsekvenser på andra områden än exekutionsrätten. Jag är mot den bakgrunden inte beredd att frångå den ståndpunkt som har intagits i remissprotokollet. Förlikningen bör alltså, när den har stadfästs av domstol, anses utgöra exekutionstitel och följaktligen nämnas särskilt i 1 § första stycket.

Bestämmelsen i andra stycket första meningen, att med dom i princip jämställs domstols utslag och beslut, avser inte bara föreskrifter i 3 kap. utan också andra bestämmelser i balken som endast nämner dom, bl.a. 8 kap. 4 § och 13 kap. 14 §. Även om dessa båda bestämmelser jämkas så att lydelsen direkt omfattar även utslag och beslut är det enligt min mening lämpligast för tillämpningen av bl.a. bestämmelserna i 3 kap. att behålla en gemensam regel i saken. Den bör dock jämkas i förtydligande syfte. Av det nu sagda följer att någon sådan särskild bestämmelse om verkställighet av utslag och beslut som lagrådet har föreslagit inte behövs.

Lagrådet har ansett att innebörden av villkoret i *3 § andra stycket* för verkställighet av en dom som har överklagats endast i viss del är något oklar. Bestämmelsen bör enligt lagrådet ges den lydelsen att verkställighet får ske i den mån inte överinstansens prövning med anledning av den fullföljda talan härigenom föregrips. Jag vill på den punkten understryka att det avgörande för om domen i den inte överklagade delen skall få verkställas såsom lagakraftägande bör vara om det faktiskt går att i verkställighetshänseende skilja de olika delarna från varandra. Orden "när det kan ske" i det remitterade förslaget är enligt min mening ett tydligare uttryck för att ange detta. Den av lagrådet föreslagna lydelsen kan däremot inge osäkerhet om vad kronofogdemyndighetens prövning skall gå ut på. Jag är därför inte beredd att frångå det remitterade förslaget på denna punkt.

Enligt lagrådets uppfattning bör överinstansen ha möjlighet att inhibera

verkställigheten av en delvis överklagad dom endast i de fall då domen även i den del som inte är överklagad kan undanröjas på grund av domvilla eller annat grovt rättegångsfel. Lagrådet har mot den bakgrunden förordat att inhibitionsbestämmelsen i andra stycket i stället tas upp i RB. Övervägande skäl talar emellertid enligt min mening för att verkställigheten får inhiberas även i sådana, troligen mindre vanliga fall då domstolen tolkar fullföljdsinlagan mera vidsträckt än kronofogdemyndigheten. Svaranden har då visserligen möjlighet att klaga över verkställigheten och på det sättet få inhibition till stånd. Sådan talan torde ofta komma att prövas av samma domstol som prövar exekutionstiteln. Det innebär emellertid en onödig omgång för svaranden att behöva klaga två gånger. Uppenbarligen är det också lämpligast att frågan om inhibition av sådan anledning som jag nyss angav prövas i det mål där ställning skall tas till den fullföljda talan. Jag anser alltså att inhibitionsbestämmelsen bör behålla lydelsen enligt det remitterade förslaget och att den bör stå kvar i andra stycket av förevarande paragraf.

Med hänsyn till vad jag har anfört i anslutning till 1 § bör reglerna om verkställighet av stadfäst förlikning stå kvar under ett särskilt avsnitt, varvid paragrafen bör betecknas 13 §. Det finns då inte tillräcklig anledning att flytta bestämmelsen i 10 § om verkställighet av dom som enligt annan lag eller förordnande av domstol får verkställas innan den har vunnit laga kraft.

Jag biträder lagrådets uppfattning att bestämmelsen i 6 § 3 bör föras samman med regeln i 8 § samt att återstående bestämmelser i 6 § bör byta plats med föreskrifterna i 5 §. Jag godtar också vad lagrådet har föreslagit angående tillämpningsområdet för *8 §* i det remitterade förslaget. Bestämmelsen bör alltså gälla endast domar som ålägger betalningsskyldighet. Den bör då tas upp i direkt anslutning till övriga bestämmelser om verkställighet av domar som ålägger betalningsskyldighet och således betecknas 7 §. Vidare bör, i överensstämmelse med vad lagrådet har förordat, bestämmelsen i *9 §* föras samman med 7 § i det remitterade förslaget såvitt den avser undantag från bestämmelsen där och i övrigt utgå. Till följd av dessa ändringar bör 7 och 10 §§ i det remitterade förslaget betecknas 8 och 9 §§.

Jag delar lagrådets mening att den nya 8 § bör gälla även generiska prestationer. På grund härav bör ordet "viss" utgå. Av sammanhanget framgår ändå att bestämmelsen inte avser en förpliktelse att fullgöra betalningsskyldighet.

Lagrådet har, närmast som en följd av att inhibitionsbestämmelsen i 3 § föreslås utgå, förordat att också bestämmelsen i *11 §* om verkan av ansökan om resning m.m. utgår. Som framgår av det föregående kan jag emellertid inte biträda lagrådets förslag i fråga om 3 §. Innehållet i 11 § framgår i och för sig motsättningsvis av bestämmelser i 58 och 59 kap. RB. Paragrafen torde emellertid ändå ha sitt värde för de tillämpande myndig-

heterna och bör därför finnas kvar. Den bör emellertid betecknas 10 §.

Bestämmelserna om verkställighet av utslag och beslut i lagsökningsmål m.m., som i det remitterade förslaget har tagits upp som 13 och 14 §§, bör betecknas 11 och 12 §§. I enlighet med lagrådets förslag bör som 14 § tas upp en bestämmelse om verkställighet av godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot. Bestämmelsen bör föregås av en särskild rubrik.

Jag kan ansluta mig till vad lagrådet har föreslagit angående bestämmelserna i *15–17 §§* om verkställighet av skiljedom. Den av lagrådet föreslagna lydelsen kan jag också i allt väsentligt godta. Bestämmelserna om verkställighet av skiljedom kommer därmed att betecknas 15–18 §§. Det bör påpekas att inhibitionsbestämmelsen i 18 § medger inte endast att domstolen förordnar att skiljedomen över huvud inte får verkställas utan även t.ex., i fråga om betalningsskyldighet, att utmätning men inte någon ytterligare åtgärd får äga rum.

Jag godtar i huvudsak lagrådets anmärkningar beträffande *18 § första stycket*. Lydelsen bör emellertid jämkas något i förhållande till lagrådets förslag (jfr 15 kap. 1 §). Hänvisningen till de inskränkningar som kan följa av bestämmelser i 15 kap. bör kunna avvaras helt. Vidare bör som ett andra stycke i paragrafen tas upp en ny bestämmelse om hinder mot verkställighet i fråga om underhållsbidrag som skall utges till gäldenärens make, då makarna varaktigt bor tillsammans. Beträffande skälen härför vill jag hänvisa till vad som i det följande anförs i fråga om 4 kap. 2 § i det remitterade förslaget. Till följd härav bör bestämmelsen i det föreslagna andra stycket bilda ett nytt tredje stycke. Paragrafen bör betecknas 19 §. Lämpligen bör då 19 och 20 §§ föras samman till en paragraf, betecknad 20 §.

I fråga om *21 §* godtar jag lagrådets förslag till jämkning av första stycket i paragrafen.

I remissprotokollet uttalades i anslutning till andra stycket den meningen att den allmänna fordringspreskriptionen bör beaktas självmant av kronofogdemyndigheten. Denna ståndpunkt grundade sig på det förhållandet att innebörden av preskriptionsreglerna inte alltid står klar för allmänheten. Gäldenären kan därför lätt förbise att preskription i själva verket har inträtt. Enligt lagrådets uppfattning bör däremot, i överensstämmelse med vad som gäller i rättegång, preskription beaktas endast efter invändning.

Det som enligt min mening är väsentligast i sammanhanget är att kronofogdemyndigheten kan verka för att preskriptionsfrågan blir utredd även i fall då denna inte har förts på tal av parterna. Lagrådet har för sin del godtagit tanken på en sådan aktiv medverkan från kronofogdemyndighetens sida. Mot den bakgrunden kan jag biträda lagrådets mening. I praktiken torde det bli sällsynt att gäldenären, sedan han väl har gjorts uppmärksam på sin möjlighet att göra preskriptionsinvändning, underlåter

att framställa en sådan invändning. Som framgår av remissprotokollet bör emellertid kronofogdemyndigheten inte ha någon långtgående undersökningsskyldighet beträffande preskriptionsfrågan.

Lagrådet har i fråga om den inledande bestämmelsen i *22 §* om upphävande av exekutionstitel anmärkt att lydelsen inte tar hänsyn till att en överinstans, när den omprövar målet i sak, alltid ersätter underrättens dom med en ny dom. I ett sådant fall bör enligt lagrådets mening underrättens dom anses upphävd, även om den fastställs. Enligt lagrådet bör paragrafen vidare kompletteras med en föreskrift om att den nya exekutionstiteln skall ligga till grund för verkställighet i den mån den ålägger samma förpliktelse eller föreskriver samma säkerhetsåtgärd som den överprövade.

Att en exekutionstitel upphävs innebär enligt det remitterade förslaget att exekutionstiteln ändras till sitt innehåll, dvs. i fråga om ålagd förpliktelse eller beslutad säkerhetsåtgärd. Detta knyter an till de uttryckssätt som faktiskt används av överinstanserna när de prövar en exekutionstitel. Det torde också stämma mindre väl med allmänt språkbruk att under uttrycket "upphäva" inbegripa den situationen att den högre instansen fastställer underrättens dom. Givetvis skall, när exekutionstiteln fastställs, verkställigheten i fortsättningen äga rum på grund av den nya exekutionstiteln. Någon uttrycklig föreskrift härom anser jag inte behövlig.

Jag finner sålunda inte anledning att frångå det remitterade förslaget när det gäller första stycket av förevarande paragraf. Andra stycket bör emellertid förtydligas på sätt lagrådet har förordat.

Beträffande bestämmelserna i *23 §* om allmänna mål har lagrådet ifrågasatt om undantag, såsom har skett i det remitterade förslaget, bör göras för reglerna i 22 § om verkan av att exekutionstiteln upphävs. Enligt lagrådet synes anledning saknas att inte låta samma ordning gälla för enskilda och för allmänna mål. Lagrådet anser sig dock inte ha tillräckligt underlag för att ta bestämd ståndpunkt i frågan.

Med anledning härav vill jag framhålla att även i allmänna mål bör gälla att någon ytterligare verkställighet inte får äga rum, sedan exekutionstiteln har upphävts. Redan vidtagna åtgärder skall också i princip återgå. Vad frågan gäller är vid vilken tidpunkt återgång skall ske. Bestämmelsen härom i 22 § första stycket sista meningen passar inte i allmänna mål.

Frågan om återgång av verkställighetsåtgärder i allmänna mål har samband med frågan om återbetalning när medel har influtit utan utmätning eller införsel. I skattelagstiftningen finns det föreskrifter om återbetalning som avviker från vad som föreslås i 22 § (se t.ex. 87 § uppbördslagen). Frågan om återbetalning av skatt o.d. — vare sig den har erlagts frivilligt eller tagits ut genom utmätning eller införsel — sammanhänger också nära med de särskilda bestämmelserna om fastställande och indrivning m.m. av sådana medel. Även i övrigt finns det skäl att avvika från bestämmelserna i 22 § när det är fråga om ett allmänt mål. Sålunda bör

återgång av utmätning eller införsel i ett allmänt mål ske genast när exekutionstiteln har upphävts, trots att det beslut varigenom exekutionstiteln har upphävts inte har vunnit laga kraft. Som skäl härför kan särskilt nämnas att prövningen av besvär över taxering m.m. ofta tar lång tid i anspråk. Beträffande böter, viten o.d. vill jag erinra om att verkställighet inte får äga rum förrän domen eller beslutet har vunnit laga kraft.

Vad nu har sagts föranleder ett par ändringar i den föreslagna 23 §. Sålunda bör det i tydlighetens intresse inte göras undantag för 22 § första stycket första och andra meningarna. Vidare bör det tas upp en särskild bestämmelse om att återgång av utmätning eller införsel i ett allmänt mål skall ske genast, när exekutionstiteln har upphävts. I fråga om återbetalning av redovisat belopp bör även i fortsättningen gälla vad som är föreskrivet i särskilda författningar på området. Jag vill påpeka att en sådan ordning är förmånligare för gäldenären än vad en tillämpning av 22 § första stycket i dess helhet skulle innebära. I den mån det kan finnas skäl att jämka bestämmelser i skattelagstiftningen som har beröring med de nu nämnda reglerna i UB, får den frågan tas upp i ett annat sammanhang.

Jag kan i huvudsak ansluta mig till vad lagrådet har yttrat angående *24 §*. Bestämmelsen, som avser att klargöra att själva exekutionstiteln inte används vid utsökningen, bör emellertid lämpligen tas upp i balken och inte i verkställighetsföreskrifter. Bestämmelsen bör därvid jämkas så att det bättre framgår att restlängder, saköreslängder och andra liknande indrivningshandlingar inte utgör exekutionstitlar i balkens mening utan endast sammanställningar av exekutionstitlar. Jag förordar emellertid att det i paragrafen direkt anges att verkställighet får äga rum på grund av ifrågavarande handlingar. I sak torde detta inte innebära någon skillnad i förhållande till vad lagrådet har förordat.

Lagrådet, som även har att granska det remitterade förslaget till handräckningslag m.m., har framhållit att man i yttrandet över detta kan komma att föreslå ändringar i de bestämmelser i UB som är beroende av handräckningslagen. I enlighet härmed har lagrådet senare i nämnda yttrande föreslagit ett par mindre jämkningar i 3 kap. 14 §. Ställning till detta förslag får tas i samband med att proposition beslutas i handräckningsfrågan.

Lagrådet har också föreslagit vissa andra, redaktionella jämkningar i kapitlet. Jag har i allmänhet kunnat godta dessa förslag.

4 kap.

Jag biträder lagrådets mening att *1 §* bör jämkas redaktionellt. Paragrafen bör dock utformas något annorlunda än vad lagrådet har föreslagit.

Enligt *2 §* i det remitterade förslaget får utmätning på grund av en skriftlig förbindelse angående underhållsbidrag som skall utges till make

äga rum endast vid särboende. Lagrådet har ansett att denna bestämmelse bör utgå. Som skäl anförs främst att ett motsvarande villkor inte uppställs för att införsel skall få ske, att det vid införsel i stället finns möjlighet att jämka otillbörligt höga underhållsbidrag samt att en motsvarande jämkningsmöjlighet enligt förslaget står till buds även vid utmätning, vilket bör vara tillräckligt. Vad lagrådet har anfört ger mig anledning att först ta upp en mera principiell fråga som berör även vissa andra bestämmelser i förslaget.

Det ligger i sakens natur att den mot vilken utmätning eller införsel har sökts ofta försöker undgå verkställighet. I detta syfte vidtas faktiska eller rättsliga åtgärder av skilda slag. Ett sätt som används är att gäldenären döljer tillgångar genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att åberopa ett skenavtal o.d. Ett annat förfarande är att gäldenären och hans make eller annan närstående i samråd anskaffar en formellt riktig exekutionstitel, vilken inte svarar mot någon verklig skuld. Detta är särskilt enkelt i fråga om en förbindelse angående underhållsbidrag, eftersom det då inte krävs medverkan av någon myndighet. Sedan en formellt oantastlig exekutionstitel har anskaffats, kan den som är berättigad enligt exekutionstiteln söka utmätning eller införsel hos gäldenären i syfte att konkurrera ut den borgenär som har sökt verkställighet för en verklig fordran.

Kronofogdemyndigheterna möter inte sällan rättshandlingar, beträffande vilka det med fog kan misstänkas att de har tillkommit för skens skull. Det är emellertid många gånger svårt att till fullo styrka handlingens rätta innebörd. En del av de lagändringar som har ägt rum vid de tidigare, partiella reformerna av utsökningslagstiftningen har syftat till att komma till rätta med förhållanden av nu nämnd beskaffenhet. Flera bestämmelser som har tagits upp i det remitterade förslaget till UB har samma syfte.

Vad gäller bestämmelsen i 2 § vill jag understryka att det finns anledning att se skeptiskt på förbindelser angående underhållsbidrag till make i fall då makarna sammanbor. I gällande rätt finns det en motsvarande bestämmelse om hinder mot utmätning, vilken tillkom samtidigt med att möjligheten att få utmätning på grund av avtal om underhållsbidrag infördes år 1963. För kronofogdemyndigheten är det betydligt enklare att med hänvisning till en konkret föreskrift kunna avslå en eventuell begäran om utmätning än att med tillämpning av en allmän regel om jämkning av otillbörligt höga underhållsbidrag pröva huruvida förutsättningar för jämkning föreligger. Det torde inte heller finnas något praktiskt behov att ha en möjlighet till utmätning på grund av förbindelser när det gäller underhållsbidrag mellan samboende makar.

I UB bör alltså finnas en bestämmelse som hindrar verkställighet av en förbindelse angående underhållsbidrag i fall som avses i 2 §. En sådan bestämmelse torde visserligen ha större betydelse vid utmätning än vid införsel. Med hänsyn särskilt till att jämkningsregeln skall gälla både vid införsel och vid utmätning vill jag dock föreslå att bestämmelsen i 2 §

vidgas till att gälla även vid införsel. En sådan generell bestämmelse bör tas upp i 3 kap. 19 §, i anslutning till förutsättningarna för att en förbindelse angående underhållsbidrag skall få verkställas. I följd härav bör bestämmelsen i 4 kap. 2 § utgå.

Jag godtar lagrådets förslag till jämkning av *3 § första stycket*.

Vad lagrådet har föreslagit i fråga om dispositionen av bestämmelserna rörande utmätningsordningen godtar jag. Hänvisningen i den nya 3 §, som motsvarar 4 § första stycket i det remitterade förslaget, bör dock avse endast 4–6 §§.

Jag ansluter mig till lagrådets förslag att bestämmelsen i *8 § andra stycket* tredje meningen, att utmätning av en fordran får sökas hos kronofogdemyndigheten i det distrikt där sekundogäldenären finns, vidgas till att gälla även andra rättigheter. Det bör understrykas att den sålunda föreslagna bestämmelsen endast avser rättigheter beträffande vilka det finns någon förpliktad.

Med anledning av vad lagrådet i detta sammanhang har anfört om "fordran" vill jag påpeka att termen fordran och det häremot svarande ordet betalningsskyldighet i UB åsyftar endast fordringar resp. förpliktelser i pengar. Detta torde överensstämma med användningen av dessa termer i annan nyare lagstiftning, t.ex. i 6 kap. jordabalken (JB) och i förmånsrättslagen (1970:979).

Lagrådet har ifrågasatt om nyssnämnda bestämmelse om forum för utmätning av en fordran är tillämplig i fråga om löneutmätning. Lagrådet, som anser att samma behörighetsregler bör gälla för löneutmätning som för införsel (jfr 15 kap. 7 §) och att löneutmätning alltså skall kunna sökas i det distrikt där arbetsgivaren finns, när gäldenären inte har hemvist här i riket, föreslår att en särskild forumregel för sådan utmätning tas upp i 7 kap. 7 § eller i 4 kap. 8 §. Med anledning härav vill jag framhålla att det remitterade förslaget, i likhet med vad som torde vara förhållandet med motsvarande bestämmelse i UL, utgår från att forumbestämmelsen i 4 kap. 8 § andra stycket beträffande utmätning av en fordran är tillämplig även i fråga om utmätning av lön o.d. Jag vill emellertid inte motsätta mig att i klarhetens intresse en särskild bestämmelse meddelas i saken. En sådan bestämmelse bör tas upp i andra stycket av förevarande paragraf.

Bestämmelsen i *11 § första stycket* om samtidig utmätning, när två eller flera borgenärer har sökt utmätning mot samma gäldenär, kritiseras av lagrådet, som anser att vad som gäller f.n. bör bestå utan ändring i sak. För egen del vill jag påpeka att, som också har framhållits i remissprotokollet, frågan om samtidig utmätning skall ses mot bakgrund av tidpunkten för inträdet av förmånsrätt på grund av utmätning. Förslaget utgår härvid, liksom gällande rätt, från att förmånsrätten inträder först i och med att utmätning äger rum, att en utmätning ger företräde framför en senare utmätning av samma egendom samt att utmätning för flera fordringar på en gång ger lika rätt. För att inte en sökande skall gynnas framför en annan

sökande genom att erhålla utmätning före denne och därmed få bättre förmånsrätt gäller redan f.n. att utmätning i princip skall ske samtidigt för fordringarna (58 § UL). Samma huvudregel har tagits upp i förslaget, och lagrådet har inte haft någon erinran däremot. Vad frågan gäller är endast i vad mån undantag bör gälla från nämnda regel.

F.n. föreskrivs i 58 § UL, vars lydelse är oförändrad sedan UL:s tillkomst, undantag från samtidig utmätning i fall då den ene borgenären "i sin rätt uppehålles" på grund av hinder som föreligger för uttagande av den andres fordran. Det synes något ovisst vad som numera utgör den närmare innebörden härav, i vart fall då en utmätningsförrättning inte är utsatt. Utmätning sker ju inte i någon strikt turordning efter målens anhängiggörande, vilket sammanhänger bl.a. med att utmätning i varje mål i princip skall föregås av att gäldenären underrättas om målet samt att kronofogdemyndigheten har att undersöka huruvida gäldenären har utmätningsbar egendom. Beaktas bör också att den nuvarande tidsfristen om fyra veckor för utmätning i normala fall inte gäller i allmänna mål och att enligt det remitterade förslaget någon bestämd tidsfrist inte heller skall gälla i enskilda mål. Den nuvarande ordningen med en rutinmässig förrättning i gäldenärens bostad skall också överges och kronofogdemyndigheten skall i stället under den längre tid som står till buds efterforska utmätningsbar egendom genom kontroll i tillgängliga register m.m. och förhör med gäldenären eller tredje man. På grund härav synes det nödvändigt att i viss utsträckning överlämna åt kronofogdemyndigheten att bedöma om samtidig utmätning skall ske eller inte.

Jag vill vidare påpeka att det ofta förekommer att den mot vilken en enskild borgenär söker utmätning häftar även för obetalda skatter eller böter, vilka bevakas av kronofogdemyndigheten och i princip kan föranleda utmätning när som helst. Om sökanden i det enskilda målet anvisar viss egendom till utmätning, skulle tydligen enligt lagrådets förslag utmätning omedelbart kunna äga rum för det allmännas fordran, medan utmätning i det enskilda målet ibland fick ske senare. En sådan ordning bör inte godtas. Det kan också nämnas att det enligt förslaget överlämnas åt kronofogdemyndigheten att avgöra om en åberopad handling, som har getts in i bestyrkt avskrift, bör företes i huvudskrift (2 kap. 2 § tredje stycket) och om ett ombuds behörighet bör styrkas genom fullmakt (2 kap. 6 § andra stycket). Att förrättningsmannen för sin del anser att en ansökan bör kompletteras på nu nämnt sätt bör inte vara avgörande för frågan om samtidig utmätning och därmed för företrädet mellan borgenärerna.

Med hänsyn till det sagda anser jag det inte lämpligt att bestämmelsen utformas i enlighet med den ålderdomliga lydelsen i 58 § UL. Med anledning av vad lagrådet har anfört vill jag emellertid framhålla att om en sökande redan har fått vänta en tid, det ofta kan vara oskäligt att utmätning för hans fordran fördröjs ytterligare och han därmed inte får förmånsrätt framför en senare sökande.

En särskild fråga är om en utmätningsförrättning, som redan har satts ut när utmätning söks för en annan fordran, bör ställas in för att samtidig utmätning skall komma till stånd. I första hand bör givetvis det sist anhängiggjorda målet handläggas så skyndsamt att gemensam utmätning kan äga rum på utsatt tid. För fall då detta inte är möjligt vill jag med beaktande av vad lagrådet har anfört förorda att en utsatt förrättning i princip inte ställs in.

I anslutning till *11 § andra stycket* framhölls i remissprotokollet beträffande konkurrerande utmätningar, när egendomen inte förslår till samtliga fordringar, att utmätning inte skall ske, om det framgår att någon verklig fordran inte föreligger. Lagrådet menar att detta innebär att kronofogdemyndigheten i princip skulle ha rätt att överpröva en exekutionstitels materiella innehåll. En sådan allmän prövningsrätt kan dock inte anses tillkomma kronofogdemyndigheten, framhåller lagrådet. En annan sak är enligt lagrådet att det ankommer på kronofogdemyndigheten att pröva om en åberopad handling verkligen utgör exekutionstitel och att t.ex. en förbindelse angående underhållsbidrag, som uppenbarligen har tillkommit för skens skull, inte kan läggas till grund för verkställighet.

Med anledning härav vill jag understryka att kronofogdemyndigheten självfallet inte skall ha rätt att pröva, om den domstol eller annan myndighet som har meddelat en exekutionstitel har bedömt saken rätt vid sin prövning. En annan fråga är emellertid om kronofogdemyndigheten av hänsyn till en annan utmätningssökande skall kunna vägra utmätning i fall då det är klarlagt att en formellt riktig exekutionstitel, som inte grundas på någon prövning i sak, har tillskapats för skens skull och alltså inte svarar mot någon verklig skuld. Vid bedömningen av denna fråga kan erinras om vad jag i det föregående har anfört om förfaranden från gäldenärers sida för att undgå verkställighet. När det gäller åtgärder som går ut på att anskaffa en exekutionstitel för en skenfordran bör beaktas att en domstol i princip är bunden av parternas processhandlingar, t.ex. om en svarande medger kärandens talan eller om en ansökan om betalningsföreläggande eller lagsökning inte bestrids. Det är därför enkelt för en gäldenär att i samråd med någon annan utverka en formellt bantastlig exekutionstitel som inte svarar mot någon verklig fordran.

Beträffande motsvarande fråga i konkurs torde gälla att om det klarläggs att något skuldförhållande inte föreligger, en påstådd fordran inte får göras gällande gentemot andra, verkliga fordringar, trots att den är domfäst. Det saknas anledning att bedöma saken på annat sätt när samma fråga kommer upp i samband med utmätning. Beaktas bör också att en utfästelse om gåva i pengar inte gäller mot givarens borgenärer så länge gåvan inte har fullbordats, dvs. innan det utfästa beloppet har kommit i gåvotagarens besittning (1 och 2 §§ lagen 1936:83 angående vissa utfästelser om gåva). En fordran på grund av gåvoutfästelse får sålunda i konkurs stå tillbaka för andra, vanliga fordringar. Det förhållandet att gåvotagaren kan åberopa en

dom till stöd för sitt anspråk ändrar härvid ingenting. Det finns goda skäl för att detsamma bör anses gälla vid utmätning. En sådan fordran som har nämnts i det föregående bör uppenbarligen inte ges en förmånligare ställning än en ofullbordad gåva.

Remissens ståndpunkt i frågan ligger också i linje med vad som vid 1971 års lagstiftning om exekution i fast egendom uttalades om den verkan som en betalningsfastställelse i fast egendom har mot andra borgenärer som har rätt till betalning ur egendomen (prop. 1971:20 s. 90 f och 159). Jag är sålunda inte beredd att frångå nämnda ståndpunkt i saken. Jag vill dock understryka att en exekutionstitel inte bör kunna åsidosättas av skäl som nu avses utan att saken är uppenbar.

Beträffande bestämmelserna om *förhållandet till tredje man* godtar jag i princip lagrådets förslag om de uttryckssätt som bör användas för att ange förutsättningarna för utmätning, bl.a. i *17 §*. Lydelsen av 17 § bör emellertid jämkas något i förhållande till vad lagrådet har förordat. Jag vill understryka att när det i paragrafen som förutsättning för utmätning anges att det "framgår" att egendomen tillhör gäldenären, det måste beaktas att den utredning som ligger till grund för prövningen är summarisk och därför inte jämförbar med en utredning i rättegång. Härav följer också att frågan hur mycket bevisning som i praktiken bör krävas måste ställa sig annorlunda än i en rättegång. Å andra sidan kan omständigheter eller bevis som inte har blivit kända för myndigheten beaktas i efterhand och eventuellt föranleda självrättelse eller ett föreläggande att väcka talan.

Frågan om en utmätningssökandes ställning, när hans fordran är förenad med särskild förmånsrätt i viss egendom som gäller mot envar, behandlar jag efter de olika bestämmelserna om förhållandet till tredje man.

Förslaget i *19 §* att lös egendom som makar eller andra varaktigt sammanboende har i sin gemensamma besittning skall presumeras tillhöra dem med samäganderätt har tillstyrkts av lagrådet såvitt avser makar men avstyrkts i övrigt. Enligt lagrådet är det vanskligt att utgå från att samäganderätt mellan andra samboende än makar är så vanlig att en presumtion kan uppställas. Möjligen skulle en presumtion om samäganderätt kunna gälla i fall då en man och en kvinna lever samman under äktenskapsliknande förhållanden. Enligt lagrådet torde emellertid samäganderätt även i sådana fall vara mindre vanlig än mellan makar. Lagrådet anser också att svårigheter skulle uppkomma i tillämpningen vid bedömandet huruvida en äktenskapsliknande samlevnad föreligger.

För egen del vill jag först, med anledning av vad lagrådet har anfört om behovet av ändring av nuvarande bestämmelser, framhålla att det givetvis är angeläget att regleringen harmonierar med rådande förhållanden i samhället. Regleringen bör också så långt möjligt utgöra en riktig och rättvis avvägning mellan de olika rättsägarnas intressen.

Beträffande frågan i vilken utsträckning samäganderätt förekommer mellan samboende har lagrådet när det gäller makar ansett att samägande-

rättspresumtionen regelmässigt återspeglar de faktiska äganderättsförhållandena. Enligt min mening kan man emellertid inte med fog hävda att frågan om äganderätten till lös egendom i samboendes gemensamma besittning ställer sig väsentligt annorlunda när två personer utan att vara gifta med varandra sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden (jfr SOU 1978:55 Att sambo och gifta sig). Särskilt torde situationen normalt vara densamma när parterna har gemensamma barn. Det torde också vara minst lika vanligt som i äktenskap att båda de samboende har förvärvsinkomst. Den omständigheten att det inte finns någon lagstadgad underhållsskyldighet de samboende emellan torde inte inverka på frågan om äganderättsförhållandena. Även i övrigt torde förhållandena vid varaktigt samboende mellan makar och mellan ogifta i de flesta fall vara så likartade att det framstår som främmande att ha olika regler vid utmätning.

Om samäganderättspresumtionen begränsas till att gälla makar, kommer en samboende make i en sämre ställning än den som sammanbor med en gäldenär utan att vara gift med honom eller henne. En sådan olikhet framstår som omotiverad. I två nyligen avgjorda mål (NJA 1979 s. 302 I och II) har också högsta domstolen likställt dem som varaktigt sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden med makar på så sätt att bestämmelserna i 69 § UL om utmätning hos den som är gift har tillämpats analogt. Det bör också nämnas att det i lagstiftningen under senare år på olika områden har eftersträvats att med makar jämställa dem som utan att vara gifta lever samman under äktenskapsliknande förhållanden.

En ordning enligt vilken samäganderätt presumeras även när andra än makar varaktigt sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden torde inte vålla några större svårigheter i tillämpningen. I allmänhet torde det utan vidare framgå av omständigheterna huruvida samboendet kan anses ske under äktenskapsliknande förhållanden och om det kan betecknas som varaktigt. Annars kan enkla upplysningar av gäldenären ge klarhet i saken. Det är naturligtvis inte meningen att kronofogdemyndigheten skall närmare undersöka de samboendes rent privata förhållanden. Om det i något fall skulle framstå som tveksamt huruvida det föreligger ett varaktigt samboende under äktenskapsliknande förhållanden, bör samäganderätt inte presumeras.

På grund av det anförda anser jag att samäganderättspresumtionen bör vara tillämplig även på nu berörda fall. Det finns härvid inte anledning att skilja mellan olika slags lös egendom som de samboende har i sin gemensamma besittning (frånsett registrerade skepp och luftfartyg). Tilläggas kan att nämnda ståndpunkt inte, lika litet som när det gäller makar, kan anses föregripa familjelagssakkunnigas (Ju 1970:52) arbete på en reformering av den familjerättsliga lagstiftningen.

När samäganderätt presumeras bör, liksom då det framgår att samäganderätt föreligger, samägarna antas äga lika stora andelar i egendomen, om inte annat visas (jfr 1 § lagen 1904:48 s. 1 om samäganderätt).

När det gäller andra fall av varaktigt sammanboende än som har berörts i det föregående kan det erinras om att min företrädare i remissprotokollet uttalade viss tvekan huruvida samäganderättspresumtionen borde omfatta dessa fall. Det är tydligt att presumtionen inte har lika starka skäl för sig på detta område, där förhållandena mellan de samboende kan växla betydligt. Med hänsyn till vad lagrådet har anfört vill jag inte motsätta mig att dessa fall lämnas utanför paragrafens tillämpningsområde.

I fråga om vad som bör krävas för att presumtionen om samäganderätt skall brytas vill jag först framhålla att man inte lämpligen bör uppställa olika krav på bevisningens styrka beroende på om presumtionen skall brytas till förmån för gäldenärens sambesittare eller till förmån för gäldenären (och utmätningssökanden). Även om samäganderättspresumtionen enligt mitt förslag kommer att gälla inte bara beträffande makar utan även i fråga om dem som sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden utan att vara gifta, kan jag godta lagrådets förslag att det för brytande av presumtionen bör krävas att det framgår att en av de samboende är ensam ägare. Jag vill dock understryka att det i tillämpningen inte bör ställas så stora krav på bevisningen för att det skall anses framgå att någon av dem är ensamägare. Man måste bl.a. beakta att det vid samboende i allmänhet möter stora svårigheter att på förhand säkra bevisning om äganderätten till egendom i den gemensamma besittningen. Vid kronofogdemyndighetens bedömning bör hänsyn tas till de faktiska förhållandena i varje särskilt fall, bl.a. egendomens beskaffenhet.

Av det sagda följer också att det i nu avsedda fall i praktiken knappast finns något utrymme för utmätning av andel i viss egendom enligt 21 § i förslaget, dvs. med förbehåll för makens eller den samboendes rätt.

Jag ansluter mig till lagrådets mening att det bör meddelas en uttrycklig bestämmelse om förutsättningarna för utmätning även vid gemensam besittning som inte omfattas av regeln om samäganderättspresumtion. En sådan bestämmelse bör tas upp i 19 §. Det bör understrykas att i förhållande till en tredje man som inte har del i besittningen gäller 18 §.

Beträffande bestämmelsen i *20 §* om föreläggande för en tredje man, som har påstått sig ha bättre rätt till utmätt egendom, att väcka talan vid domstol har lagrådet kritiserat förslaget att föreläggande skall meddelas "om skäl föreligger". Enligt lagrådet bör i paragrafen anges dels det mått av bevisning till stöd för tredje mannens anspråk som bör krävas, dels det undantag från föreläggande som bör gälla när nämnda beviskrav är uppfyllt. I fråga om beviskravet föreslår lagrådet att sannolika skäl skall föreligga för tredje mannens rätt.

Enligt min mening skulle det emellertid vara alltför strängt mot en tredje man att som villkor för föreläggande alltid kräva att sannolika skäl har förebragts för hans anspråk. Bl.a. i fråga om särskilt värdefull egendom bör föreläggande kunna ges under lindrigare förutsättningar. Detsamma gäller när anspråket på äganderätt till utmätt egendom framställs av en make

eller den som sammanbor med gäldenären under äktenskapsliknande förhållanden. I sådant fall kan det ofta vara svårt för tredje mannen att i utsökningsmålet visa sannolika skäl för sin rätt. Bestämmelserna i 14 kap. om en exekutivköpares rätt till såld egendom, vilka i princip har godtagits av lagrådet, innebär att exekutivköparen åtnjuter ett långtgående skydd mot en tredje man som påstår sig vara rätt ägare till egendomen. Detta gäller särskilt i fråga om registrerat skepp och fast egendom, där exekutivköparen i princip är skyddad mot tredje mannen. Mot bakgrund härav är det inte lämpligt att kräva förhållandevis starka skäl av tredje mannen för att ett föreläggande skall kunna meddelas. Beaktas bör att bestämmelsen, såsom har föreslagits i remissen, bör vara tillämplig även när utmätning har skett med stöd av 17 §. Förslaget överensstämmer också med 5 § FfL, som tillkom år 1971. På grund härav är jag inte beredd att godta den av lagrådet föreslagna lydelsen.

Lagrådet har ansett att ett föreläggande för en tredje man enligt 20 § bör avse skyldighet att väcka talan endast mot sökanden och att en sådan talan bör gälla frågan huruvida tredje mannens anspråk utgör hinder mot utmätning. Som skäl för att talan inte skall behöva väckas även mot gäldenären har lagrådet anfört att tredje mannens intresse i första hand endast är att få utmätningen hävd och att det för tillgodoseende härav fordras endast ett domstolsavgörande mellan tredje mannen och sökanden. Lagrådet godtar förslaget i 20 § tredje stycket att en underlåtenhet att efterkomma ett föreläggande skall medföra att tredje mannen förlorar sin rätt mot sökanden men anser, utifrån sin ståndpunkt beträffande föreläggandets innebörd, att tredje mannen inte bör förlora sin rätt mot den som förvärvar egendomen vid en efterföljande exekutiv försäljning. Lagrådet anser sålunda att bestämmelsen härom i 14 kap. 2 § bör utgå.

Med anledning härav vill jag först påpeka att rättegången under alla förhållanden kommer att röra frågan vem av gäldenären och tredje mannen som är rätt ägare till egendomen. Med hänsyn härtill är det naturligt att gäldenären inte skall stå utanför rättegången, särskilt som talan skall väckas av den som påstår bättre rätt än gäldenären. Detta gäller inte minst om en försäljning av egendomen kan väntas ge ett överskott sedan utmätningssökanden och andra eventuellt betalningsberättigade borgenärer har fått betalning. Att gäldenären medverkar i rättegången skapar också bättre förutsättningar för en allsidig prövning av äganderättsfrågan och därmed för ett i sak riktigt avgörande. Gäldenären torde visserligen ha rätt att inträda som intervenient i en rättegång mellan tredje mannen och sökanden. Han kan också, som lagrådet har varit inne på, höras som vittne. Man får emellertid med en sådan ordning inte samma garantier för en allsidig prövning som om gäldenären är part.

Om tredje mannen inte skall väcka talan mot gäldenären, kan det knappast komma i fråga att låta tredje mannen till följd av ett föreläggande förlora sin eventuella rätt mot den som förvärvar egendomen vid exekutiv

försäljning. Exekutivköparen härleder ju sin rätt närmast från gäldenären. Lagrådet har också, som nyss har nämnts, ansett att tredje mannen bör ha kvar sin rätt mot exekutivköparen.

Om emellertid en tredje man, trots underlåtenhet att efterkomma ett föreläggande att väcka talan, kan göra gällande sitt anspråk på äganderätt mot den som har förvärvat egendomen vid exekutiv försäljning, är det tydligt att kronofogdemyndigheten vid försäljningen måste upplysa om förhållandena (jfr 9 kap. 3 §, 10 kap. 9 § första stycket, 11 kap. 1 § första stycket och 12 kap. 23 § första stycket). Och om myndigheten ger en sådan information, är det givet att det i allmänhet inte finns någon som är villig att köpa egendomen. Utmätningen skall då hävas. Enbart genom att inte efterkomma ett föreläggande kan tredje mannen alltså i allmänhet uppnå att en försäljning hindras och utmätningen återgår. En sådan ordning kan inte anses godtagbar. Detta gäller också om tredje mannens anspråk leder till att egendomen säljs till underpris och alltså medför en värdeförstöring.

Vad som har sagts nu talar för att en tredje man, som har underlåtit att efterkomma ett föreläggande att väcka talan, bör förlora sin eventuella rätt inte endast mot sökanden — vilket innebär att exekutiv försäljning skall ske — utan också mot den som förvärvar egendomen exekutivt. Detta kan inte anses innebära att tredje mannen behandlas alltför strängt. Han bör inte rimligen komma i bättre ställning genom att underlåta att efterkomma föreläggandet än om han hade väckt talan men förlorat rättegången. Nämnda påföljd överensstämmer också med vad som gäller f.n., även beträffande fast egendom efter 1971 års lagstiftning om exekution i sådan egendom. Det kan vidare erinras om att en borgenär, som vid en tvist om fördelning av medel enligt 13 kap. 7 § andra stycket föreläggs att väcka talan mot viss annan sakägare om rätten till medlen, förlorar sin eventuella rätt, om han inte efterkommer föreläggandet. Mot denna föreskrift har lagrådet inte haft någon erinran.

Vad jag nu har sagt har i princip tillämpning även då en tredje man har efterkommit ett föreläggande men förlorat sin talan. Även i ett sådant fall bör han alltså förlora sin rätt också mot den som förvärvar egendomen exekutivt.

Vill man uppnå det resultat som jag nu har angett, bör ett föreläggande gå ut på att tredje mannen skall väcka talan mot såväl sökanden som gäldenären. Detta överensstämmer, förutom med 69 § UL, även med vad som föreskrivs i 5 § FfL beträffande en tvist om utmätt fast egendom. Genom nämnda partsställning förebyggs också i möjlig mån en ny process i saken efter utsökningsmålets avslutande, denna gång mellan tredje mannen och gäldenären om en eventuell rätt till ersättning (jfr 14 kap. 5 § i förslaget). Tilläggas kan slutligen att konsekvensen av lagrådets ståndpunkt i nu behandlade frågor närmast synes vara att systemet med föreläggande borde avskaffas, något som lagrådet dock inte har förordat.

På grund av det sagda anser jag att man bör behålla det remitterade

förslaget om vilket innehåll ett föreläggande mot tredje man skall ha.

Lagrådet har förordat att de inledande orden i 20 § utformas så, att de även omfattar det fallet att en tredje man påstår bättre rätt först sedan utmätning har skett (jfr första stycket andra meningen i det remitterade förslaget). Vidare är det enligt lagrådet även utan särskild föreskrift tydligt att bestämmelsen om föreläggande också gäller när en tredje mans anspråk avser något som framstår som tillbehör till lös egendom, varför andra stycket bör utgå.

Jag vill för min del framhålla att möjligheten att meddela ett föreläggande efter det att utmätning har skett, när en tredje man först därefter påstår sig ha bättre rätt, innebär en befogenhet att i viss mån ändra det tidigare utmätningsbeslutet (jfr självrättelse). En särskild regel härom bör därför enligt min mening meddelas. Det innebär att jag inte kan ansluta mig till lagrådets förslag i denna del. Jag biträder däremot lagrådets mening att bestämmelsen i andra stycket om föreläggande beträffande tillbehör kan utgå.

I fråga om *22 §* har lagrådet ansett att en bestämmelse bör meddelas om förutsättningarna för utmätning av en fordran eller annan rättighet, när ovisshet råder om fordringens eller rättighetens bestånd på den grund att sekundogäldenären eller den från vilken rättigheten skall utgå gör invändning därom, och att en motsvarande bestämmelse bör tas upp beträffande utmätning av ett pantbrev i skepp eller fastighet och av ett skuldebrev som är intecknat i luftfartyg m.m. Lagrådet har härvid föreslagit att det skall krävas sannolika skäl för att en fordran eller rättighet tillkommer gäldenären resp. att någon panträtt inte består.

Med anledning härav vill jag först påpeka att den ovisshet som avses i 22 § gäller existensen av ett obligationsrättsligt anspråk, vilket innebär att tredje mannens – den uppgivna sekundogäldenärens eller annan förpliktads – rätt inte berörs av utmätningen. Utmätning kan alltså äga rum utan skada för tredje mannen, även om något större mått av bevisning till stöd för fordringens eller rättighetens bestånd inte har förebragts. Det kan förekomma att en utmätningsgäldenär uppges ha en viss fordran eller annan rättighet men att det efter utredning i utsökningsmålet framstår som oklart huruvida fordringen eller rättigheten består, utan att dock påståendet kan lämnas utan avseende. Det kan t.ex. vara fråga om en mycket stor men oviss fordran på grund av ett entreprenadkontrakt. Ovissheten kan också avse viss del av en fordran, medan återstående del är ostridig. Det saknas anledning att uppställa hinder mot utmätning i sådana fall. Det kan påpekas att beståndet av en fordran eller rättighet också kan vara oviss på så sätt att den är villkorlig. Någon generell bestämmelse om de närmare förutsättningarna för utmätning i ett sådant fall har inte föreslagits (jfr. i fråga om rätt till fastighet efter villkorlig överlåtelse, 4 kap. 24 § i det remitterade förslaget).

Som har framhållits i remissprotokollet bör en oviss fordran eller

rättighet kunna utmätas redan när det finns skäl till antagande att fordringen eller rättigheten består (se även NJA 1978 s. 560). Utmätning skall däremot inte äga rum, om ett påstående om fordran eller rättighet kan lämnas utan avseende. Huruvida möjligheten till utmätning av en oklar fordran eller rättighet bör utnyttjas i det enskilda fallet beror emellertid även av andra omständigheter, bl.a. fordringens eller rättighetens beskaffenhet och värde. Av det sagda följer också att det knappast är möjligt att i lagtexten ange de närmare förutsättningarna för utmätning. Någon bestämmelse härom bör därför inte meddelas. Detta torde knappast vålla några svårigheter i tillämpningen.

Vad nu har sagts om utmätning av en fordran eller rättighet gäller i princip även utmätning av ett pantbrev i skepp eller fastighet eller av ett skuldebrev som är intecknat i luftfartyg. Därvid kan det på motsvarande sätt vara ovisst huruvida pantbrevet eller skuldebrevet utgör pant för fordran. Det kan påpekas att särskilt pantbrev ofta ligger som säkerhet vid en generell pantförskrivning, varvid det kan vara mycket svårt att bedöma om det finns något att utmäta.

Jag godtar lagrådets förslag att ordet "tvist" i paragrafen kan bytas ut mot "ovisshet". Det bör emellertid understrykas att paragrafen inte är tillämplig när ovissheten beror på att fordringen eller rättigheten är villkorlig. Beträffande förutsättningarna i övrigt för ett föreläggande kan påpekas att det finns skäl att i större utsträckning avstå från föreläggande i nu aktuella fall än vid utmätning i fall som avses i 21 §. Det bör därför användas den lydelse som har tagits upp i 22 § i förslaget.

Jag godtar vad lagrådet har föreslagit i fråga om dispositionen av bestämmelserna om förhållandet till tredje man. Bestämmelserna bör alltså delas upp på två avsnitt under särskilda rubriker, ett som avser utmätning av lös egendom och ett som rör utmätning av fast egendom. Bestämmelsen om föreläggande att väcka talan, när utmätt egendom har sålts eller utmätt fordran har drivits in, bör dock tas upp i en särskild paragraf, närmast efter 20 §. Till följd härav förskjuts numreringen av de följande paragraferna rörande förhållandet till tredje man.

Lagrådet har kritiserat uttalanden i remissprotokollet som går ut på att en borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt i viss egendom som gäller oavsett vem som är rätt ägare till egendomen, i utmätningsförfarandet skall i viss utsträckning vara oberoende av äganderätten. Det är enligt lagrådet oklart hur långt dessa uttalanden för. Lagrådet har inte någon erinran i sak mot att en fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i viss egendom får en särställning vid utmätning men anser med hänsyn till det föreslagna regelsystemet att särskilda bestämmelser bör meddelas om att egendomen får tas i anspråk i vems hand den än är. Med anledning härav vill jag framhålla följande.

I fall då en fordran på grund av särskild förmånsrätt har fastställts till betalning ur viss egendom innebär det remitterade förslaget enligt ut-

talanden i remissprotokollet att exekutionstiteln får användas för verkställighet även mot den som har förvärvat egendomen av svaranden i rättegången. Av denna ordning, mot vilken lagrådet inte har haft någon erinran, följer också att en eventuell tvist om äganderätten till egendomen inte skall uppehålla verkställigheten.

När endast en personlig betalningsskyldighet har ålagts för en fordran som är förenad med särskild förmånsrätt i viss egendom, får däremot enligt förslaget exekutionstiteln inte läggas till grund för utmätning mot en ny ägare till egendomen. Detta innebär också att när utmätning har sökts mot den som har ålagts betalningsskyldighet, egendomen inte får tas i anspråk under andra förutsättningar än som anges i 4 kap. samt att utmätning av egendomen skall hävas, om det blir utrett att egendomen tillhörde annan än gäldenären (33 § första stycket).

Enligt uttalanden i remissprotokollet kan emellertid efter utmätning i fall som nu avses föreläggande att väcka talan enligt 20, 25 eller 26 § underlåtas, trots att en tvist råder om äganderätten till egendomen. Skälet härtill är att sökanden på grund av sin förmånsrätt är, materiellt sett, berättigad till betalning ur egendomen oavsett vem som är ägare. Det har därför inte ansetts lämpligt att tvinga sökanden in i en rättegång som i realiteten endast gäller rätten till eventuellt överskott och vissa andra sekundära frågor. Ett föreläggande torde i allmänhet inte heller ligga i tredje mannens intresse.

Den nu nämnda ståndpunkten har också stöd i paragrafernas lydelse. Föreläggande skall ju meddelas endast "om skäl föreligger". Den angivna ordningen överensstämmer också med vad som f.n. torde gälla beträffande utmätning av fast egendom (se prop. 1971:20 s. 199, jfr s. 527 f). Tredje mannen som gör gällande att han har bättre rätt än gäldenären till den utmätta egendomen bör emellertid få tillfälle att bevaka sin eventuella rätt i målet. På denna punkt kan en verkställighetsföreskrift meddelas. Frågan om hinder mot försäljning återkommer jag till vid 8 kap.

Beträffande *33 § första stycket* har lagrådet, mot bakgrund av sitt förslag beträffande innebörden av ett föreläggande för tredje man att väcka talan och verkan av att föreläggandet inte efterkommes, ansett att självrättelse bör kunna ske även när tredje mannen har underlåtit att efterkomma ett föreläggande. Nämnda frågor rörande föreläggande har jag behandlat i anslutning till 20 § i det föregående. Av vad som sägs där följer att jag inte kan godta lagrådets förslag om ändring av 33 §. Härutöver vill jag endast påpeka att en försummelse att efterkomma ett föreläggande att väcka talan skall enligt 20 § medföra att tredje mannen förlorar sin rätt mot sökanden. Denna påföljd, som har godtagits av lagrådet, innebär att utmätningsförfarandet skall fortgå med exekutiv försäljning av den utmätta egendomen och redovisning av influtna medel samt att tredje mannen inte kan få utmätningen hävd t.ex. genom besvär. Härav följer också att inte heller självrättelse bör kunna äga rum.

5 kap.

Jag godtar vad lagrådet har föreslagit beträffande 5 §. I paragrafen bör alltså tas upp en bestämmelse om att egendom som har förvärvats på kredit under förbehåll om återtaganderätt för kreditgivaren får utmätas utan hinder av att egendomen inte får överlåtas. Bestämmelsen påkallar en mindre jämkning av 13 och 15 §§.

Lagrådet har ingående behandlat bestämmelserna i 7 § om utmätningsfrihet för skadestånd av personlig natur. Mot första stycket, som överensstämmer med 66 § 3 mom. UL, har lagrådet anfört kritiska synpunkter, som leder fram till att bestämmelserna om utmätningsfrihet för fordran på skadestånd och även på ersättning från socialförsäkringen bör ses över. I avvaktan på en sådan översyn anser lagrådet att de nuvarande bestämmelserna bör behållas oförändrade i UB. När det gäller andra stycket i 7 §, som avser fall då ett skadestånd har betalats ut, förordar lagrådet att utmätningsfriheten begränsas till vissa enligt lagrådet välmotiverade fall, nämligen dels skadestånd i form av engångsbelopp för framtida förlust av arbetsinkomst, dels skadestånd för ideell skada. Med anledning härav vill jag framhålla följande.

Bestämmelserna i 66 § 3 mom. UL om utmätningsfrihet för vissa skadestånd tillkom i samband med den partiella reformering av utsökningsrätten, omfattande bl.a. beneficium och andra undantag från utmätning, som ägde rum år 1968. Bestämmelserna synes tillgodose det behov som föranledde dem och de har såvitt känt inte orsakat tillämpningssvårigheter. Under remissbehandlingen av beredningens förslag till UB har inte heller från något håll framställts önskemål om ändring av bestämmelserna. Med hänsyn härtill kan det enligt min mening inte f.n. anses påkallat med en översyn av reglerna om utmätningsfrihet för fordran på skadestånd. Beträffande utmätningsfriheten för ersättning från socialförsäkringen vill jag erinra om att den frågan inte behandlas i UB. Förslag till behövliga lagändringar beträffande utmätning av sådan ersättning kommer att läggas fram i samband med övrig följdlagstiftning.

Med anledning av vad lagrådet har anfört beträffande utmätning av ersättning enligt lagen (1974:515) om ersättning vid frihetsinskränkning kan påpekas att i förarbetena till nämnda lag har förutsatts att en fordran på ersättning enligt lagen faller under 66 § 3 mom. UL (prop. 1974:97 s. 92). På motsvarande sätt omfattas sådan ersättning av utmätningsfriheten i 7 § i det remitterade förslaget.

Med min ståndpunkt beträffande utmätningsfriheten för fordringar på skadestånd saknas anledning att begränsa bestämmelsen i 7 § andra stycket om utmätningsfrihet för utbetalda skadeståndsbelopp på sådant sätt som lagrådet har föreslagit. Bestämmelsen bör enligt min mening ha samma omfattning som första stycket. Jag anser vidare att det inte finns tillräckliga skäl att frångå det remitterade förslaget när det gäller de

närmare förutsättningarna för utmätningsfrihet efter det att skadeståndet har betalats ut. Med anledning av lagrådets uttalanden rörande termen "försörjningsbehov" vill jag påpeka att det här, till skillnad från 8 §, är fråga om skadeståndets syfte. Härav följer att när ett skadestånd uppfyller nämnda förutsättning, skadeståndsbeloppet i dess helhet skall undantas från utmätning även om beloppet kan anses överstiga vad gäldenären skäligen behöver för sin försörjning.

6 kap.

Jag ansluter mig till vad lagrådet har anfört angående *8 och 10 §§*. 8 § bör sålunda vidgas i enlighet med vad lagrådet har förordat. Lydelsen bör dock jämkas något.

Jag godtar också lagrådets förslag till ändring av *12 §*. Tredje meningen i tredje stycket bör alltså utgå.

7 kap.

I fråga om vad lagrådet har yttrat om behörig kronofogdemyndighet vid löneutmätning får jag hänvisa till vad jag har anfört vid 4 kap. 8 §.

Lagrådet har kritiserat vad som föreskrivs i *7 §* i förevarande kapitel om hörande av gäldenären innan beslut om löneutmätning meddelas. Lagrådet, som anser att grundsatserna i 15 § förvaltningslagen (1971:290) bör gälla även i mål om löneutmätning, föreslår en huvudregel om att gäldenären skall beredas tillfälle att yttra sig innan beslut om utmätning meddelas. Han skall dock inte behöva höras, om det är uppenbart obehövligt eller om beslutet inte kan uppskjutas. Detta bör enligt lagrådet gälla även då ett nytt beslut skall meddelas efter det att gäldenären har bytt anställning. Vidare har lagrådet förordat att skyldigheten att höra gäldenären före ändring av ett beslut om löneutmätning *(10 §)* regleras i UB och att ett ändringsbeslut härvid likställs med ett nytt beslut.

Lagrådsremissens bestämmelse i 7 § första meningen om att gäldenären i princip alltid skall höras innan ett beslut om löneutmätning meddelas har sin grund främst i att gäldenären dels kan ha invändningar mot borgenärens fordringsanspråk, t.ex. att betalning har skett efter det att exekutionstiteln meddelades, dels kan vilja påpeka förhållanden som inverkar på bestämmandet av det utmätningsfria beloppet. Kronofogdemyndigheten har f.ö. regelmässigt behov av att höra gäldenären för att få underlag för ett beslut i saken. Det är önskvärt att lagen ger ett klart uttryck åt principen att gäldenären alltid skall höras. Jag anser det därför lämpligt att behålla den formulering som har föreslagits i lagrådsremissen och som överensstämmer med gällande rätt, dvs. att gäldenärens hörande får underlåtas

endast i fall då det skulle avsevärt fördröja ett beslut.

Saken ligger däremot annorlunda till när gäldenären har bytt anställning och löneutmätning skall ske hos den nye arbetsgivaren. Gäldenären har då tidigare haft tillfälle att framställa invändning mot borgenärens krav och de förhållanden som avser gäldenären och som har betydelse för utmätningsbeslutet kan förutsättas vara i huvudsak oförändrade. Ett krav på att gäldenären i princip skall höras även vid byte av anställning kan dessutom ge gäldenären möjlighet att undandra sig utmätning genom att ofta byta anställning. Gäldenären skall givetvis höras, om det föreligger särskild anledning därtill, t.ex. om det kan antas att hans resekostnader har väsentligt ändrats. När ett nytt beslut om löneutmätning skall meddelas efter byte av anställning bör därför principen vara att gäldenären skall höras endast om särskilda skäl föreligger. Jag kan så till vida godta lagrådets förslag beträffande detta fall att jag förordar att en uttrycklig bestämmelse om nämnda villkor tas upp i 7 §.

I fråga om gäldenärens hörande vid ändringsbeslut godtar jag i sak lagrådets förslag. Detta beaktar emellertid inte att även borgenären kan böra höras, nämligen om ändringsbeslutet är till nackdel för honom. Jag förordar alltså att 10 § kompletteras med föreskrifter om hörande av den part som den ifrågasatta ändringen går emot. Som exempel på fall då det är uppenbart obehövligt att höra parten kan nämnas ändringar som sker med anledning av nya föreskrifter om beräkningen av det utmätningsfria beloppet. Dessa föreskrifter, som meddelas av riksskatteverket, ändras en gång om året och föranleder generellt ändring i alla mål vari löneutmätning pågår.

När det gäller *18 §*, som innebär att kronofogdemyndigheten kan ingripa med ett löneutmätningsliknande förfarande i fall då en gäldenär arbetar i en annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot en uppenbart för låg ersättning, har lagrådet ansett att bestämmelsen ger anledning till betänkligheter från rättssäkerhetssynpunkt. Bestämmelsen går enligt lagrådet utöver syftet att komma till rätta med illojala förfaranden, när den tillåter exekution mot arbetsgivaren trots att någon betalningsskyldighet mot gäldenären inte åvilar honom. Lagrådet förordar därför att bestämmelsen utgår. Detsamma gäller motsvarande bestämmelse i införselkapitlet (15 kap. 19 § jfrd med 7 kap. 18 §). Med anledning härav vill jag framhålla följande.

En bestämmelse om att kronofogdemyndigheten kan ingripa genom en införselliknande åtgärd i fall då gäldenären arbetar i en annans förvärvsverksamhet utan lön eller mot en uppenbart för låg ersättning infördes i samband med tillkomsten av 1968 års införsellag. Bestämmelsen begränsades därvid till att gälla vid införsel för underhållsbidrag eller en kommunal bidragsfordran. De förhållanden av principiell natur som lagrådet nu har åberopat diskuterades under förarbetena till införsellagen men ansågs inte utgöra något hinder mot att införa bestämmelsen (se

Utsökningsrätt III, SOU 1964:57, s. 174 ff och prop. 1968:130 s. 61 f, 66 f, 101 f, 141, 223 f och 228 f). År 1979 vidgades bestämmelsens tillämpningsområde till att gälla även övriga införselbara fordringar, dvs. skatter och allmänna avgifter samt böter och viten. I det lagstiftningsärendet framställdes inte några principiella invändningar mot bestämmelsen. Det remitterade förslaget till UB innebär endast den nyheten att motsvarande möjlighet skall stå till buds även vid löneutmätning.

Såvitt jag känner till har bestämmelsen i införsellagen inte lett till otillfredsställande resultat. Som framhölls i 1968 års förarbeten skall bestämmelsen tillämpas med varsamhet. Den förutsätter att ett uppenbart missförhållande föreligger mellan en utgående ersättning och arbetsinsatsen. Därvid skall beaktas bl.a. sådana omständigheter som att gäldenären på grund av sjukdom, bristande utbildning eller annan anledning inte förmår göra en fullgod arbetsinsats samt arbetsgivarens ekonomiska förhållanden. Det är givetvis avsett att den nu förevarande bestämmelsen skall tillämpas på samma sätt. I fråga om såväl löneutmätning som införsel torde bestämmelserna främst ha betydelse genom att de kan få en gäldenär att avstå från eventuella planer på att söka undgå betalning genom att skaffa sig en anställning utan (synlig) lön eller mot en mycket låg ersättning.

Det bör vidare framhållas att en gäldenär som, utan att sådana förhållanden föreligger som har nämnts i det föregående, avstår från lön för sin arbetsinsats inte kan anses handla lojalt mot sina borgenärer, särskilt om avståendet sker i direkt syfte att undgå verkställighet. Om en gäldenär avstår från lön t.ex. vid anställning i eget bolag eller hos en närstående, torde detta dessutom komma honom till godo på något annat sätt. Det kan därför inte anses opåkallat med en möjlighet att ingripa exekutivt mot arbetsgivaren, även när det i verkligheten inte utgår någon lön eller endast en mycket låg ersättning.

Jag anser sålunda att det inte finns anledning att nu avstå från den förevarande bestämmelsen. Detsamma gäller motsvarande bestämmelse i införselkapitlet.

8 kap.

Jag godtar lagrådets förslag beträffande *2 §*. Paragrafen bör alltså begränsas till egendom för vilken skyddsbelopp skall bestämmas.

Trots att jag inte har kunnat till fullo biträda lagrådets förslag till ändrad disposition av 3 kap., delar jag lagrådets mening att *4 §* i förevarande kapitel bör jämkas i förtydligande syfte.

Jag biträder lagrådets mening att *5 § första stycket* bör förtydligas. Beträffande den situationen att sökandens fordran är förenad med särskild förmånsrätt i egendomen som gäller mot envar vill jag erinra om att, som

framgår av det föregående, föreläggande kan underlåtas i ett sådant fall. För det fall att föreläggande likväl har meddelats godtar jag lagrådets mening att det bör medföra hinder mot försäljning.

9 kap.

Jag godtar den ändring av *7 § första stycket* angående ianspråktagande av en handpenning som lagrådet har föreslagit. Lagrådets förslag att bestämmelserna i *8 §* om underhandsförsäljning skall delas upp på två paragrafer kan jag också godta, liksom i huvudsak även de jämkningar som lagrådet har förordat i sistnämnda bestämmelser.

Beträffande *10–12 §§* om indrivning av utmätt fordran har lagrådet förordat vissa ändringar i bestämmelsernas utformning. Lagrådet har därvid bl.a. framhållit att en klarare skillnad än i det remitterade förslaget bör göras mellan en utmätt fordran som är förfallen till betalning och en fordran som inte är förfallen till betalning samt att termen indrivning bör undvikas i lagtexten för den senare typen av fordran.

Jag kan godta att bestämmelserna jämkas i förtydligande syfte, till stor del i överensstämmelse med lagrådets förslag. Enligt min mening bör man emellertid över lag kunna använda termen indrivning när det gäller att söka skaffa betalning av sekundogäldenären för en utmätt fordran, även om fordringen inte är förfallen till betalning. Lagrådet har också godtagit att termen används med denna generella innebörd i andra bestämmelser i balken (se t.ex. 4 kap. 26 §, 8 kap. 8, 9, 11, 13 och 14 §§ och 14 kap. 5 §). Inte heller i övrigt anser jag att det finns anledning att frångå de uttrycksätt som används i det remitterade förslaget.

De ändringar som jag föreslår innebär att bestämmelsen i 10 § första stycket utgår, att bestämmelserna i 11 § första stycket och 12 § om en förfallen fordran förs samman till en paragraf, att bestämmelsen i 11 § andra stycket om en fordran som inte är förfallen tas upp i en särskild paragraf samt att bestämmelsen i 10 § andra stycket tas upp sist i avsnittet.

12 kap.

Jag biträder lagrådets förslag att fullföljdsreglerna i *33 § tredje stycket* flyttas till 18 kap. och att i paragrafen i stället tas upp en erinran om nämnda bestämmelser.

13 kap.

Jag godtar lagrådets förslag beträffande *1 §*. Undantagen från huvudregeln om att redovisning skall ske så snart som möjligt bör alltså föras

samman till en bestämmelse. Jag kan också godta att andra meningen i *3 §* jämkas i förtydligande syfte.

Lagrådets förslag till jämkning av *7 § andra stycket* kan jag också biträda. Det särskilda villkoret för föreläggande bör alltså anges med uttrycket "om det ej av särskilda skäl är obehövligt". Vidare bör uttryckligen anges att talan enligt föreläggandet skall avse rätten till medlen.

När det gäller bestämmelserna i *7 § tredje stycket* om befogenhet för kronofogdemyndigheten att i vissa fall själv pröva en fördelningstvist anser lagrådet att det inte finns tillräckliga skäl att här göra avsteg från grundsatsen att tvister i utsökningsmål skall prövas av domstol. Lagrådet förordar därför att tredje stycket jämte första stycket andra meningen utgår.

Med anledning härav vill jag till en början understryka att huvudregeln i det remitterade förslaget alltjämt är att fördelningstvister skall prövas av domstol. En befogenhet för överexekutor att under vissa förutsättningar själv pröva en fördelningstvist i ett där anhängigt ärende infördes i samband med 1973 års lagändringar rörande fartygsexekution. Det remitterade förslaget innebär att denna befogenhet med oförändrade förutsättningar förs över till kronofogdemyndigheten, varvid den dock vidgas till att gälla oavsett den utmätta egendomens beskaffenhet.

Av remissprotokollet framgår bl.a. att bestämmelsen främst åsyftar fall då tvisten rör flera borgenärer, i första hand efter en försäljning av registrerat skepp, att den inte skall tillämpas annat än undantagsvis samt att kronofogdemyndigheten bör fästa stort avseende vid sakägarnas mening i saken. Bestämmelsen syftar alltså till att i vissa särskilda fall erbjuda de berörda sakägarna en enklare och smidigare ordning, när prövning i rättegång skulle bli alltför betungande. Med hänsyn härtill kan det enligt min mening inte möta några avgörande principiella betänkligheter att avsteg på denna punkt görs från principen att tvister i utsökningsmål skall prövas av domstol. Mot att befogenheten i fortsättningen skall tillkomma kronofogdemyndigheten i stället för som f.n. överexekutor bör inte heller med fog kunna riktas någon invändning. Den ifrågavarande bestämmelsen tillgodoser ett praktiskt behov då en fördelningstvist berör flera borgenärer, särskilt utländska borgenärer. Jag finner sålunda inte anledning att frångå det remitterade förslaget på denna punkt.

Trots att jag inte helt och hållet har kunnat biträda lagrådets förslag till ändrad disposition av 3 kap., delar jag lagrådets mening att *14 §* i förevarande kapitel bör jämkas i förtydligande syfte. Vidare bör *20 §* förtydligas på sätt lagrådet har förordat.

14 kap.

Lagrådet har vänt sig mot förslagets ståndpunkt att ett exekutivt köp skall för sitt bestånd vara beroende av att försäljningen står fast och inte

upphävs efter besvär. En sådan ordning skulle enligt lagrådet i avsevärd mån äventyra omsättningstryggheten och inverka menligt på det exekutiva förfarandets effektivitet. Lagrådet har ansett att en köpares rättigheter och skyldigheter på grund av ett exekutivt förvärv bör bestämmas av allmänna avtals- och köprättsliga regler och att förvärvet inte utan en särskild överenskommelse skall vara beroende av att den exekutiva försäljningen som myndighetsåtgärd betraktad står fast. När det gäller exekutivköparens förhållande till en tredje man som gör anspråk på egendomen ansluter sig lagrådet till förslaget att samma regler i princip skall gälla som vid en frivillig överlåtelse. Lagrådet förordar emellertid att det särskilda kravet på laga kraft i 14 kap. *1 §* utgår.

De kritiska synpunkter som lagrådet har framfört mot förslagets ståndpunkt beträffande exekutiv försäljning gäller framför allt lös egendom i allmänhet. I fråga om exekutiv försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg och fast egendom har lagrådet ansett sig böra godta förslagets ståndpunkt. Lagrådet har emellertid förordat att bl.a. köparens befogenhet att frånträda köp av sådan egendom när försäljningen överklagas blir föremål för översyn i lämpligt sammanhang i syfte att förbättra köparens ställning.

För egen del vill jag först understryka att det f.n. inte råder någon tvekan om att en exekutiv försäljning som verkställs av överexekutor har karaktär av en offentligrättslig förrättning, som kan överklagas. Även försäljningar som ombesörjs av utmätningsmannen torde böra betraktas som sådana offentligrättsliga förrättningar, trots att det bl.a. inte gäller någon bestämd tidsfrist för klagan över en sådan försäljning. I vad mån vanliga civilrättsliga regler om köp är tillämpliga på en exekutiv försäljning är däremot ovisst.

I förslaget har exekutiv försäljning av all slags egendom reglerats som en offentligrättslig förrättning, för vilken gäller en bestämd besvärstid om tre veckor från försäljningen. Den som är missnöjd med en exekutiv försäljning kan alltså angripa den genom besvär eller undantagsvis med anlitande av ett särskilt rättsmedel. Mot denna ordning har lagrådet inte haft någon erinran.

Något större utrymme för att vid sidan härav använda allmänna köprättsliga regler torde knappast föreligga i praktiken, bl.a. med hänsyn till att gäldenären inte medverkar till försäljningen och att kronofogdemyndigheten inte själv torde kunna svara för civilrättsliga påföljder. Så t.ex. kan exekutivköparen inte åberopa något handlande från gäldenärens sida i samband med försäljningen som kan grunda skadeståndsskyldighet m.m. såsom vid avtalsbrott. Förslaget utgår också från att gäldenären i allmänhet kan bli skadeståndsskyldig endast på utomobligatorisk grund. Beaktas bör vidare att förslaget innehåller bestämmelser bl.a. om köpeskillingens erläggande och påföljden av att betalning inte sker inom föreskriven tid. Vad nu har sagts utesluter dock inte att en exekutivköpare kan

ha vissa befogenheter som tillkommer en vanlig köpare. Det kan dock endast bli fråga om en begränsad tillämpning (se t.ex. 48 § köplagen), och de svårigheter som denna föranleder är uppenbara.

Det förhållandet att en exekutiv försäljning i förslaget behandlas som en offentligrättslig förrättning föranleder också att kronofogdemyndighetens beslut om försäljning inte kan medföra någon definitiv verkan förrän det har vunnit laga kraft. Detta hindrar dock inte att beslutet av praktiska skäl får lända till efterrättelse omedelbart i den utsträckning som är lämplig. Exekutiva beslut skall ju som regel verkställas omedelbart (jfr 2 kap. 19 §), och att generellt hålla inne såld egendom till dess försäljningen har vunnit laga kraft är inte påkallat av de förhållandevis få fall som kan väntas bli överklagade. Om försäljningen efter besvär anses böra upphävas, kan vissa svårigheter uppstå. Detta är emellertid en nackdel som man får godta, liksom när beslut i andra fall omedelbart går i verkställighet.

I fråga om rättsverkningarna av en lagakraftvunnen försäljning vill jag påpeka att det av 14 kap. 1 § framgår att det förhållandet att försäljningen vinner laga kraft inte hindrar att exekutivköparen kan bli skyldig att avstå den köpta egendomen åt en tredje man som var rätt ägare till egendomen. Detta gäller framför allt egendom som inte kan bli föremål för exstinktivt godtrosförvärv. Tredje mannen kan alltså i sådana fall föra en vindikationstalan mot exekutivköparen. Enligt bestämmelser i förslaget blir vidare ett inrop ogiltigt om inroparen, när handpenning har erlagts, inte betalar återstoden av köpeskillingen inom föreskriven tid (9 kap. 5 § tredje stycket, 10 kap. 20 § andra stycket och 12 kap. 41 § tredje stycket). Detta gäller även om försäljningen har vunnit laga kraft. Beträffande den situationen att en exekutivköpare vill åberopa fel i den köpta egendomen har i remissprotokollet uttalats att det för köpets hävande måste krävas att försäljningen undanröjs efter klagan. Detta uttalande torde gå för långt. Som redan har nämnts får man räkna med att köprättsliga regler i viss utsträckning kan komma till användning. I sådant fall kan talan härom föras i vanlig rättegång.

Beträffande felaktigheter i själva det exekutiva förfarandet, t.ex. att kungörandet av en auktion eller underrättandet av sakägarna inte har skett i behörig ordning eller att auktionsförrättaren har oriktigt bedömt möjligheten att vid ett senare försäljningstillfälle uppnå en avsevärt högre köpeskilling än den bjudna (jfr 9 kap. 4 § första stycket), innebär förslaget att den frågan är slutligt avgjord genom att försäljningen vinner laga kraft, frånsett möjligheten att anlita särskilda rättsmedel och att erhålla skadestånd av staten.

Vad frågan nu i första hand gäller är om den som är missnöjd med en exekutiv försäljning kan efter besvär över försäljningen få denna hävd med verkan att själva köpet är undanröjt. Detta är enligt min mening en konsekvens av förslagets uppbyggnad. Det överensstämmer också med vad som f.n. gäller åtminstone i fråga om sådan egendom som säljs av över-

exekutor. Även i fråga om försäljningar som ombesörjs av utmätningsmannen synes rättspraxis närmast ge vid handen att försäljningen kan hävas efter överklagande, med verkan att köparen är skyldig att avstå från egendomen mot att han återfår köpeskillingen (se bl.a. NJA 1922 s. 57 och 464 och 1977 s. 353). Klagan av en tredje man över en av utmätningsmannen verkställd försäljning under åberopande av att den sålda egendomen tillhörde tredje mannen synes dock f.n. inte kunna leda till att försäljningen hävs. Förslaget utgår emellertid från att en försäljning kan hävas även i ett sådant fall. Det förutsätts dock att även utmätningen då undanröjs.

Jag anser att goda skäl talar för förslagets ståndpunkt. Den innebär en konsekvent lösning beträffande all slags egendom. Förslaget medför att när ett fel har förekommit i samband med en exekutiv försäljning, vederbörande sakägare kan genom besvär över försäljningen på ett enkelt, snabbt och billigt sätt få rättelse till stånd, om det är praktiskt möjligt.

Även om en del skäl också kan åberopas till stöd för lagrådets ståndpunkt, är den förenad med flera nackdelar. En svaghet är att olika principer skulle komma att gälla mellan å ena sidan försäljning av lös egendom i allmänhet och å andra sidan försäljning av registrerade skepp och luftfartyg samt fast egendom. Den sakägare som är missnöjd med en exekutiv försäljning av vanlig lös egendom skulle också utsättas för olägenheter i olika avseenden.

Beträffande vissa typer av fel som kan ha förekommit vid en exekutiv försäljning torde det sålunda med lagrådets ståndpunkt över huvud inte vara möjligt för en sakägare att få rättelse, såvida inte motparten frivilligt går med på det. Jag åsyftar bl.a. det fallet att auktionsförrättaren har oriktigt bedömt möjligheten att vid ett senare försäljningstillfälle uppnå en högre köpeskilling. Vanliga köprättsliga regler synes svårligen kunna vinna tillämpning på ett åsidosättande av sådana rent exekutionsrättsliga föreskrifter. I andra fall blir vederbörande sakägare hänvisad till att få saken prövad i en rättegång, med den tidsutdräkt och de kostnader som det innebär. Härav följer att det i praktiken knappast skulle bli möjligt att erhålla rättelse av fel som har förekommit i samband med en försäljning. En sådan ordning är särskilt betänklig beträffande mera värdefull egendom, bl.a. byggnad på annans mark och vissa rättigheter, t.ex. bostadsrätter och patent.

Som framgår av det föregående är den av lagrådet förordade ordningen inte heller väl förenlig med en del bestämmelser i förslaget. Här kan särskilt nämnas att exekutiv försäljning över lag skall kunna överklagas, varvid besvär skall anföras inom tre veckor från försäljningen (18 kap. 9 § tredje stycket). Jag vill också erinra om bestämmelserna i 12 kap. 20 § tredje stycket om kungörande av auktion på fastighet när särskild försäljning av tillbehör har ägt rum och 13 kap. 14 § 3 om utbetalning av medel när besvär har anförts över exekutiv försäljning.

Det finns enligt min mening inte anledning att förmoda att förslagets ståndpunkt skall minska benägenheten att köpa egendom exekutivt eller inverka negativt på priserna. Det bör understrykas att en exekutivköpare aldrig blir skyldig att avstå från köpt egendom till följd av bifall till besvär över försäljningen utan att han återfår köpeskillingen. Som jag strax skall återkomma till är jag vidare beredd att godta lagrådets förslag att godtrosförvärv av lösöre m.m. skall kunna äga rum utan avvaktan på att försäljningen vinner laga kraft. Det innebär att en exekutivköpare i ett sådant fall inte behöver lämna från sig egendomen till en tredje man, även om denne överklagar försäljningen. Den ordning som följer av förslaget kan inte heller antas medföra andra avgörande nackdelar. Jag vill erinra om att samma ordning sedan gammalt gäller åtminstone beträffande egendom som säljs av överexekutor, och såvitt känt har det inte påståtts att detta skulle vara till hinders för ett effektivt förfarande.

På grund av det anförda är jag inte beredd att frångå den ståndpunkt beträffande ett exekutivt förvärvs giltighet och bestånd som förslaget utgår från. I fråga om 14 kap. 1 § vill jag dock inte motsätta mig lagrådets förslag att kravet på att försäljningen skall ha vunnit laga kraft får utgå. Det innebär i fråga om lösöre och annan egendom som kan vara föremål för ett exstinktivt godtrosförvärv att en godtroende exekutivköpare blir skyddad mot en tredje mans äganderättsanspråk i och med att han får egendomen i sin besittning, även om försäljningen inte har vunnit laga kraft.

En särskild fråga är om kronofogdemyndigheten, sedan en exekutiv försäljning har hävts efter besvär, kan tvångsvis ta hand om den sålda egendomen, om exekutivköparen vägrar att frivilligt återställa den. Härvid bör först erinras om att, som jag tidigare har framhållit, köparen inte är skyldig att lämna från sig egendomen utan att han återfår köpeskillingen. Medel motsvarande denna måste därför hållas tillgängliga för honom (jfr 13 kap. 20 § och 2 kap. 29 §). I övrigt har man att utgå från att egendomen i denna situation, när försäljningen har hävts, är att anse som utmätt. Enligt 6 kap. i förslaget åligger det kronofogdemyndigheten att säkerställa utmätning enligt de närmare föreskrifter som anges där. Vid ett säkerställande, som även kan äga rum i ett senare skede av målet (se bl.a. 4 §), får också egendom som är i en tredje mans besittning tas i förvar (7 §). Med stöd av denna allmänna befogenhet bör kronofogdemyndigheten även i nu förevarande fall kunna omhänderta egendomen.

Enligt min mening finns det inte tillräckliga skäl att, som lagrådet har varit inne på, f.n. företa en översyn av bestämmelserna om köparens ställning, när en försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller fast egendom har överklagats. Bestämmelserna om exekutiv försäljning av sådan egendom tillkom för några år sedan och några olägenheter i nämnda hänseende har såvitt känt inte yppats.

Beträffande bestämmelsen i *2 § andra meningen* får jag hänvisa till vad som har anförts i det föregående i samband med 4 kap. 20 §.

Lagrådet har kritiserat vissa uttalanden i remissprotokollet rörande den situationen att exekutivt såld egendom tillhörde annan än gäldenären i fall då utmätning har skett för en fordran som var förenad med panträtt eller retentionsrätt i egendomen. Enligt uttalandena är den som i ett sådant fall förvärvar egendomen vid en exekutiv försäljning skyddad mot anspråk från tredje mannen. Lagrådet har däremot ansett att exekutivköparen inte bör vara skyddad mot en tredje mans anspråk endast därför att utmätningsfordringen var förenad med särskild förmånsrätt i egendomen. För egen del vill jag framhålla följande.

F.n. synes gälla att när en exekutiv försäljning äger rum till betalning av en fordran, för vilken egendomen svarar oavsett vem den tillhör, giltigheten av äganderättsövergången är oberoende av vem som var rätt ägare (se t.ex., beträffande fast egendom, Hellner, Om obehörig vinst s. 299). Saken har uttryckts på det sättet att exekutivköparen i ett sådant fall inte härleder sin rätt från förre ägaren utan att det är en till egendomen knuten sakrätt som har realiserats. Uttalanden av sådan innebörd har i fråga om fast egendom gjorts i förarbetena till JB (se prop. 1970:20 del B 2 s. 587) och 20 kap. 9 § JB grundar sig på detta betraktelsesätt. Enligt den bestämmelsen har förvärvaren, när en fastighet har sålts exekutivt till betalning av en fordran, för vilken den till följd av en upplåtelse av panträtt eller på annan grund svarar oavsett vem den tillhör, rätt att erhålla lagfart utan hinder av att den föregående ägaren inte har lagfart. I tidigare lagstiftningsärenden rörande utsökningsrätten har man också utgått från nyss nämnda ståndpunkt (se t.ex. Utsökningsrätt VIII, SOU 1968:64, s. 86 och 132 och prop. 1971:20 s. 92 samt Utsökningsrätt XI, SOU 1971:45, s. 105).

Det kan vidare påpekas att genom försäljningen och köpeskillingsfördelningen har utmätningssökanden fått betalning och att egendomen därför inte längre belastas av hans panträtt eller motsvarande rätt. Som skall behandlas närmare i det följande bör inte sökanden eller annan, som på grund av panträtt m.m. var berättigad till betalning oavsett vem egendomen tillhörde, vara återbetalningsskyldig.

Jag vill också erinra om att enligt 18 kap. 10 § JB kan den, som vill söka betalning ur fast egendom för en fordran för vilken panträtt har upplåtits eller för en fordran som enligt lag utgår med förmånsrätt framför panträtt, med laga verkan rikta sin talan mot den för vilken lagfart senast är beviljad eller sökt, även om denne före talans väckande har överlåtit egendomen. Bifall till en sådan talan — betalningsfastställelse — medför att egendomen skall anses utmätt (77 a § UL, jfr 4 kap. 27 § UB). Bestämmelserna utgår självfallet från att utmätningen får fullföljas genom exekutiv försäljning och att den som var rätt ägare inte kan rikta något anspråk mot exekutivköparen. Bestämmelser motsvarande 18 kap. 10 § och 20 kap. 9 § JB finns beträffande skepp i 21 § och 33 § första stycket 4 sjölagen.

På grund av det anförda är jag inte beredd att frångå den uppfattning i frågan som har kommit till uttryck i remissprotokollet.

Beträffande *4 § första stycket* (jfr 5 §) om gäldenärens ersättningsskyldighet när exekutivt såld egendom frångår köparen resp. när en tredje man förlorar sin äganderätt delar jag lagrådets mening att lydelsen bör jämkas i förtydligande syfte. Bestämmelsen om gäldenärens strikta ersättningsansvar motsvarande hans obehöriga vinst bör emellertid hållas isär från regeln om skadeståndsskyldighet på grund av vållande. I fråga om gäldenärens vållande av köparens resp. tredje mannens skada vill jag påpeka att enbart det förhållandet att gäldenären kände till eller borde ha känt till att utmätt och såld egendom tillhörde någon annan inte bör utan vidare tillräknas honom som vållande. Ett så långtgående ansvar är knappast förenligt med reglerna om utmätningsförfarandet och skulle vara alltför hårt mot gäldenären (jfr vad som sägs i det följande om en borgenärs ersättningsskyldighet, där förhållandena dock inte är desamma). Med vållande åsyftas i förslaget t.ex. det fallet att gäldenären mot bättre vetande anvisar egendom till utmätning som inte tillhör honom. Det kan erinras om att det inomobligatoriska ansvar som kan åvila gäldenären mot en rätt ägare, t.ex. i fråga om deponerad eller förhyrd egendom, inte regleras i UB.

När det gäller borgenärens ersättningsskyldighet (*4 § andra stycket*, jfr 5 §) har lagrådet kritiserat förslagets ståndpunkt att ersättningsskyldigheten skall dels vara beroende av ond tro när borgenären mottog betalning, dels vara begränsad till uppburet belopp. Lagrådet anser att det avgörande bör vara huruvida borgenären har vållat köparens resp. tredje mannens skada, uppsåtligen eller av vårdslöshet, och att ersättningsskyldigheten i följd härav bör avse skadan i dess helhet. Att borgenären har vållat skadan bör enligt lagrådet regelmässigt vara liktydigt med att han vid tiden för den utmätta egendomens försäljning kände till eller borde ha känt till att egendomen inte tillhörde gäldenären men likväl underlät att söka få till stånd rättelse. Med anledning härav vill jag anföra följande.

Enligt förslaget ankommer det liksom f.n. på kronofogdemyndigheten att besluta om utmätning (frånsett fall då betalningsfastställelse medför utmätningsverkan). Det åligger kronofogdemyndigheten att avgöra vilken egendom som skall tas i anspråk och därvid bl.a. bedöma om hinder föreligger mot utmätning av viss angiven egendom (se bl.a. 4 kap. 3–7 och 14–26 §§). Vad en utmätningssökande kan göra är att till utmätning anvisa viss egendom, som han tror sig veta tillhör gäldenären. Ett sådant anvisande fritar givetvis inte kronofogdemyndigheten från att pröva att förutsättningar föreligger för utmätning av egendomen. En skyldighet för sökanden att anvisa egendom till utmätning eller att medverka i målet på ett annat liknande sätt föreligger inte enligt förslaget. Någon undersökningsplikt beträffande äganderätten till utmätt egendom avses inte heller åvila sökanden. UB ålägger över huvud inte sökanden någon skyldighet att se till att tredje man tillhörig egendom inte tas i anspråk.

Utmätningssökandens ersättningsskyldighet bör ses mot bakgrund av

det nu sagda. En sökande, som råkar veta att den utmätta egendomen inte tillhör gäldenären eller har skälig anledning till misstanke därom, bör i allmänhet inte anses ha vållat exekutivköparens resp. tredje mannens skada enbart därför att han inte vidtar åtgärder för att hindra en försäljning. Enligt min mening skulle det också vara alltför strängt mot sökanden om han i ett sådant fall skulle bli skyldig att ersätta hela den skada som köparen resp. tredje mannen kan lida. Det skulle innebära att om t.ex. en tredje man tillhörig egendom utmäts för en fordran på 1.000 kr. och säljs för 10.000 kr men sökanden borde ha förstått att egendomen inte tillhörde gäldenären, sökanden skulle kunna bli skyldig att ersätta köparen resp. tredje mannen med 10.000 kr. och eventuellt mera om skadan är större, trots att sökanden inte har uppburit mer än 1.000 kr. Även en sökande, som över huvud inte får någon betalning i målet på grund av att köpeskillingen inte räcker till, synes enligt lagrådets förslag kunna bli skyldig att ersätta köparens eller tredje mannens skada i dess helhet.

I fråga om allmänna mål, i vilka staten eller en kommun är att anse som sökande och därvid företräds av kronofogdemyndigheten, synes lagrådets förslag innebära en utvidgning av det allmännas skadeståndsansvar enligt skadeståndslagen (1972:207, omtryckt 1975:404) vid myndighetsutövning (jfr särskilt 3 kap. 2–4 §§ nämnda lag). En sådan utvidgning är enligt min mening knappast påkallad.

Det kan inträffa att sökanden efter försäljningen men före utbetalningen får vetskap eller anledning till misstanke om att egendomen inte tillhörde gäldenären. Det synes tveksamt hur detta fall skall behandlas enligt lagrådets förslag. Det saknas emellertid enligt min mening anledning att i ett sådant fall låta sökanden vara fri från ersättningsskyldighet med det belopp som han har uppburit.

Vad som har sagts i det föregående om sökanden gäller också en annan borgenär, vars rätt till betalning ur egendomen är beroende av att egendomen tillhör gäldenären, t.ex. en innehavare av en företagsinteckning.

Av det anförda följer att en bestämmelse om en borgenärs ersättningsskyldighet i första hand bör grundas på ond tro beträffande rätten till betalning och att ersättningsskyldigheten därvid bör vara begränsad till vad borgenären har uppburit. Vid sidan härav torde en bestämmelse om vållande när det gäller en borgenär knappast ha någon större praktisk betydelse, särskilt som ersättningsansvar vid svikligt förfarande förutsätts gälla utan en särskild föreskrift. Efter vad lagrådet har anfört och med beaktande av bestämmelserna i första stycket om gäldenärens ersättningsansvar vill jag dock förorda att det tas upp en regel om skyldighet för en borgenär som har vållat köparens (resp. tredje mannens, se 5 §) skada att ersätta skadan. Det bör emellertid understrykas att, som framgår av det föregående, en borgenär, som har haft vetskap eller skälig anledning till misstanke om att den utmätta egendomen inte tillhörde gäldenären, i

allmänhet inte kan anses ha vållat köparens resp. tredje mannens skada enbart därför att han inte har vidtagit åtgärder för att hindra försäljningen. Bestämmelsen blir tillämplig närmast i fall då en utmätningssökande mot bättre vetande anvisar tredje man tillhörig egendom till utmätning.

En särskild fråga är om ersättningsskyldighet skall gälla även för en sökande eller annan borgenär, vars fordran är förenad med panträtt eller annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen oavsett vem den tillhör. Lagrådet har kritiserat förslagets ståndpunkt att en sådan borgenär inte är ersättningsskyldig även om han kände till eller borde ha känt till att egendomen inte tillhörde gäldenären. Enligt lagrådet bör även en ondtroende borgenär som nu avses anses ha vållat köparens resp. tredje mannens skada, om han inte har vidtagit åtgärder för att utmätningen skall hävas eller försäljningen hindras på annat sätt. Han bör därför vara ersättningsskyldig enligt en regel om skadeståndsskyldighet på grund av vållande.

Jag har i det föregående framhållit att en ondtroende sökande utan förmånsrätt i allmänhet inte bör anses ha vållat köparens eller tredje mannens skada enbart genom att inte vidta åtgärder för att förhindra en försäljning. Det finns ännu mindre anledning att ha en så sträng ordning beträffande en borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt som gäller i egendomen oavsett vem som är ägare. Det bör sålunda inte kunna krävas att en sådan borgenär skall vidta åtgärder för att någon försäljning inte skall komma till stånd, vid påföljd att han annars kunde bli skyldig ersätta köparens resp. tredje mannens skada i dess helhet. Men inte heller med det belopp som en sådan borgenär har uppburit bör han rimligen vara ersättningsskyldig. Detta måste anses följa av själva det förhållandet att förmånsrätten gäller mot envar och alltså även mot tredje mannen—ägaren. Denne har ju då inte heller lidit någon skada genom att borgenären har fått betalt. Detta gäller inte bara när tredje mannen också är personligen betalningsskyldig för skulden utan även i andra fall. På grund av vad som förutsätts gälla vid avräkningen mellan köparen och tredje mannen när köparen är skyldig att avstå egendomen till denne (motiven till 4 §) kan inte heller köparen anses lida någon skada till följd av att borgenären har fått betalt.

Frågan har nära samband med andra, tidigare behandlade frågor om den ställning i utmätningsförfarandet som tillkommer en borgenär, vars fordran är förenad med särskild förmånsrätt. När exekutiv försäljning har ägt rum till betalning av en fordran, som är förenad med panträtt eller annan särskild förmånsrätt som gäller i egendomen oavsett vem den tillhör, bör, som har utvecklats närmare i det föregående, köparen vara skyddad mot ett anspråk från en tredje man som hade bättre rätt än gäldenären. Beträffande det fallet att en tredje man visar sin äganderätt efter det att egendomen har sålts men innan influtna medel har betalats ut har i remissprotokollet (motiven till 4 kap. 26 §) uttalats att tredje mannen inte

har rätt till medlen i den mån en borgenär har sådan särskild förmånsrätt i egendomen som gäller oavsett vem som är ägare. Denna ståndpunkt har lagrådet uttryckligen förklarat sig godta. Mot bakgrund härav kan det knappast komma i fråga att samme borgenär sedan skulle vara ersättningsskyldig mot tredje mannen.

Att en borgenär med särskild förmånsrätt, som gäller i egendomen oavsett vem som är ägare, inte är ersättningsskyldig framgår av 4 § andra stycket första meningen. Eftersom borgenären under alla förhållanden var berättigad till betalning, kan han ju inte vara i ond tro därom.

Beträffande 4 § andra stycket första meningen vill jag vidare, med anledning av vad lagrådet har anfört, framhålla att det remitterade förslaget utgår från att en ondtroende borgenär i allmänhet inte skall kunna åläggas ersättningsskyldighet, om gäldenären har fullgjort sin strikta ersättningsskyldighet, och att om borgenären har betalat vad han har uppburit, han kan kräva gäldenären på motsvarande belopp. Jag finner inte anledning att frångå denna ståndpunkt. Jag vill betona att såväl gäldenärens strikta ersättningsansvar som borgenärens ersättningsansvar vid ond tro är begränsat till den obehöriga vinsten. Frågan har också samband med gäldenärens och borgenärens ursprungliga fordringsförhållande. Om borgenären återbetalar det belopp som han har uppburit, bör han i motsvarande mån kunna på nytt göra gällande sin fordran mot gäldenären.

De redaktionella jämkningar av *5 §* som lagrådet har föreslagit godtar jag.

15 kap.

Lagrådet har ansett att forumregeln i *7 §* bör redaktionellt utformas i överensstämmelse med den forumregel beträffande löneutmätning som lagrådet har föreslagit i 7 kap. Som framgår av det föregående bör emellertid en särskild forumbestämmelse beträffande löneutmätning tas upp i 4 kap. 8 § och samordnas med övriga forumregler i den paragrafen. Härav följer att det saknas anledning att ändra förevarande paragraf. En mindre jämkning bör dock ske.

Beträffande lagrådets synpunkter på *8* och *12 §§* får jag hänvisa till vad jag har anfört i fråga om motsvarande bestämmelser i 7 kap. 7 och 10 §§. I 8 § andra meningen bör alltså uttryckligen anges att gäldenären i fall som avses där skall höras om särskilda skäl föreligger. Vidare bör i 12 § första stycket tas upp en bestämmelse om att den part som ändringen går emot skall höras innan ändring beslutas, såvida inte det är uppenbart obehövligt eller beslutet inte kan uppskjutas.

Jag kan godta lagrådets förslag till ändring av *21 §*. En underhållsskyldig bör sålunda inte bli fri från sin betalningsskyldighet i och med att arbetsgivaren eller annan motsvarande innehåller medel enligt ett beslut om

införsel utan först när den underhållsberättigade erhåller beloppet, dock med undantag för fall då underhållsfordringen tillkommer allmän försäkringskassa enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott.

I anslutning till ändringen av 21 § har lagrådet förordat att det i 11 § lagen om statlig lönegaranti vid konkurs förs in en bestämmelse om att staten inte får av den underhållsskyldige återkräva ett belopp, som har utgetts på grund av föreskriften i samma paragraf att rätt till garantibelopp tillkommer underhållsberättigad för underhållsbidrag som har innehållits genom införsel. Enligt min mening behövs det dock inte någon uttrycklig bestämmelse härom. Som lagrådet har framhållit har den underhållsskyldige, om han själv erlägger betalning till den underhållsberättigade, rätt att utfå det innehållna beloppet av arbetsgivaren, varvid han har rätt till ersättning på grund av lönegarantin. Bl.a. mot bakgrund härav är det enligt min mening tydligt att staten inte kan ha regressrätt mot den underhållsskyldige för ett utgivet garantibelopp.

Med anledning av vad lagrådet har anfört i fråga om *22 §* vill jag nämna att frågan huruvida, när en förlikning har stadfästs, förlikningen eller stadfästelsedomen bör utgöra exekutionstitel har behandlats närmare vid 3 kap.

Beträffande *24 §* har lagrådet föreslagit att det tas upp en föreskrift om att ställd säkerhet får tas i anspråk när kronofogdemyndigheten skall utsöka belopp i fall som avses i paragrafen. Som jag har framhållit i det föregående vid 2 kap. 26 § har någon säkerhet emellertid inte ställts i sådant fall som avses i förevarande paragraf. Lagrådets förslag bör därför inte godtas.

16 kap.

Lagrådet har ansett att de bestämmelser i lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter som avser verkställighet och rättsverkan av betalningssäkring bör brytas ut ur betalningssäkringslagen och i stället tas upp i UB. Den frågan har ingående behandlats i remissen den 28 juni 1979 med förslag till ändringar i det tidigare remitterade förslaget till UB och jag får hänvisa till vad som anförs där. Härutöver vill jag endast understryka att rent systematiska skäl visserligen kan åberopas för lagrådets ståndpunkt men att flera andra omständigheter, bl.a. av praktisk natur, talar för att nämnda bestämmelser inte bör brytas ut ur betalningssäkringslagen. Jag är sålunda inte beredd att godta lagrådets förslag.

Jag biträder lagrådets förslag till omdisponeringar av *2 och 3 §§*. Den av lagrådet föreslagna lagtexten kan jag också, med någon smärre jämkning, godta. *11 §* bör, såsom lagrådet har förordat, utformas på samma sätt som den nya 2 §. Den av lagrådet föreslagna lydelsen av 11 § bör emellertid jämkas något. Beträffande underrättelsens överbringande till svaranden

bör inte gälla något principiellt krav på delgivning. Det bör därför inte hänvisas till 2 §. Frågan hur underrättelsen skall överbringas får regleras i verkställighetsföreskrifter.

I fråga om *5 §* godtar jag lagrådets förslag att det i lagtexten uttryckligen anges att en ansökan skall förklaras förfallen vid sexmånaderstidens utgång, om inte särskilda skäl föranleder annat.

Vad lagrådet har anfört beträffande *6 §* föranleder inte något uttalande från min sida.

Jag biträder lagrådets förslag att *7 §* skall vara tillämplig även i fråga om egendom som tillhör en tredje man och att en bestämmelse tas upp om att tredje mannen skall underrättas. Lagrådets förslag till lydelse kan jag också godta.

Förslagets ståndpunkt att kvarstad för fordran inte i och för sig medför förmånsrätt (jfr *15 §*) har behandlats närmare av lagrådet mot bakgrund av att säkerhetsåtgärden betalningssäkring medför förmånsrätt. Lagrådet anser att det allmännas och enskildas fordringar i princip bör så långt möjligt behandlas lika i förmånsrättshänseende. Därmed är enligt lagrådet dock inte sagt att kvarstad skall ges förmånsrätt i alla lägen. En önskvärd utjämning mellan fordringsslagen kunde komma till stånd även genom andra lösningar, som stärker kvarstadens ställning utan att medföra alltför stora risker för en inte önskvärd kapplöpning mellan borgenärerna. Frågan torde emellertid — framhåller lagrådet — inte kunna lösas utan en ingående utredning. Lagrådet anser en sådan utredning påkallad och godtar i avvaktan därpå att det rådande rättsläget behålls oförändrat.

För egen del vill jag först erinra om att betydande skillnader i företrädeshänseende f.n. föreligger mellan å ena sidan skatter och allmänna avgifter och å andra sidan enskilda borgenärers fordringar. Medan enskildas fordringar i allmänhet inte är förenade med förmånsrätt, om inte panträtt e.d. är utfäst, är sålunda de viktigaste skatterna och allmänna avgifterna förenade med allmän förmånsrätt i konkurs enligt 11 § förmånsrättslagen. Betalning av förfallna sådana skatter och avgifter har också undantagits från återvinning i konkurs (28 § KL). Det kan vidare nämnas att åtskilliga skatter och allmänna avgifter får tas ut genom införsel, vilket innebär att de vid exekution i lön har företräde framför alla enskilda fordringar frånsett underhållsbidrag.

Som framgår av remissprotokollet är det av flera skäl inte lämpligt att utan vidare utrusta kvarstad med förmånsrätt. Denna uppfattning synes lagrådet dela. Det remitterade förslaget innebär emellertid att en kvarstadsborgenärs ställning gentemot andra borgenärer väsentligt förbättras jämfört med vad som gäller f.n., bl.a. i förhållande till staten vid betalningssäkring. Huruvida denna förstärkning kan anses tillräcklig har samband med tillämpningen av betalningssäkringslagen, bl.a. i vilken utsträckning betalningssäkring förekommer. Betalningssäkringslagen — som har tillkommit efter 1978 års remiss beträffande UB — har varit i kraft

endast förhållandevis kort tid. Det är enligt min mening lämpligt att låta anstå med ny utredning i saken tills betalningssäkringslagen har tillämpats under ytterligare någon tid och erfarenhet även har vunnits av de nya bestämmelserna i UB om rättsverkan av kvarstad. Därefter kan frågan om en eventuell ytterligare förstärkning av kvarstaden tas upp till ny prövning. Som också lagrådet är inne på torde en sådan förstärkning innefatta flera problem som kräver ingående överväganden.

Jag kan godta vad lagrådet har föreslagit om när utmätningsverkan enligt andra stycket i 15 § skall förfalla. I paragrafen bör alltså tas upp en bestämmelse om att utmätningsverkan förfaller, om den sökta utmätningen eller betalningssäkringen hävs. Jag vill emellertid framhålla att nämnda utmätningsverkan har betydelse för kvarstadsborgenären inte bara i förhållande till den aktuelle utmätnings- eller betalningssäkringssökanden utan även gentemot andra borgenärer, inte minst om gäldenären försätts i konkurs och fråga uppkommer om återvinning av förmånsrätten. Detta medför att en kvarstadsborgenär, som har erhållit sin exekutionstitel, trots uppkommen utmätningsverkan har anledning att söka utmätning av egendomen för att undvika en eventuell förlust i fall utmätningsverkan förfaller. Det bör också nämnas att om utmätningsverkan förfaller till följd av att den egentliga utmätningen eller betalningssäkringen har hävts men egendomen senare har utmätts eller tagits i anspråk genom betalningssäkring för en annan fordran, kvarstadsborgenären bör anses ha erhållit utmätningsverkan från det att sistnämnda utmätning eller betalningssäkring ägde rum.

17 kap.

Bestämmelserna i *7 § första stycket* om uttagande hos gäldenären av förrättningskostnader i mål om utmätning har kritiserats av lagrådet, som anser det önskvärt att frågan under vilka förutsättningar kostnaderna kan tas ut av gäldenären regleras på ett mera klargörande sätt. Lagrådet anser att skillnad bör göras mellan det fallet att verkställigheten fullbordas och det fallet att verkställigheten inte leder till fullbordande utan inställs. I det förra fallet föreslås att förrättningskostnad som har varit påkallad skall tas ut ur tillgängliga medel och att, i den mån dessa medel inte förslår, kostnaden skall få utsökas genast hos gäldenären. I det senare fallet föreslår lagrådet att förrättningskostnad får tas ut hos gäldenären endast när verkställigheten inställs på den grunden att gäldenären har betalat sökandens fordran efter det att ansökningen gjordes.

Jag delar lagrådets mening att frågan om uttagande av förrättningskostnader i mål om utmätning bör klargöras bättre än som har skett i det remitterade förslaget. Jag kan också i huvudsak ansluta mig till de principer för uttagande som lagrådet har gett uttryck åt. Från dessa

principer måste emellertid gälla flera undantag. Till belysning härav kan nämnas följande.

När en auktion inte har lett till försäljning och nytt försäljningsförsök inte skall göras, skall utmätningen hävas. Detta gäller dock inte medel som har influtit eller inflyter med anledning av redan vidtagna åtgärder (9 kap. 6 § fjärde stycket, 10 kap. 21 § fjärde stycket, 11 kap. 1 § och 12 kap. 42 § fjärde stycket). De influtna medlen skall då användas till betalning av bl.a. förrättningskostnader (jfr 13 kap. 12 § första stycket). I fall då en inropare lämnar handpenning men inropet blir ogiltigt till följd av att återstoden av köpeskillingen inte betalas inom föreskriven tid skall handpenningen tas i anspråk enligt vissa regler (9 kap. 7 §, 10 kap. 22 §, 11 kap. 1 § och 12 kap. 43 §). Dessa innebär att bl.a. förrättningskostnaderna skall tas ut ur handpenningen, även då någon försäljning inte kommer till stånd i målet. Å andra sidan gäller enligt vissa bestämmelser i balken att sökanden kan medge att ett inrop godtas fastän förrättningskostnaderna inte har blivit täckta (10 kap. 19 § andra stycket, 11 kap. 1 § och 12 kap. 40 § andra stycket och 58 § första stycket; se även, beträffande lös egendom i allmänhet, motiven till 9 kap. 4 §). I ett sådant fall skall inte de överskjutande förrättningskostnaderna tas ut av gäldenären.

Av det sagda följer att frågan om uttagande av förrättningskostnader inte kan regleras på det sätt lagrådet har föreslagit. Det torde över huvud inte vara möjligt att generellt ange de närmare förutsättningarna för uttagande av kostnader för alla de olika fall som kan uppkomma. Det bör också beaktas att motsvarande frågor kan uppkomma vid annan verkställighet än utmätning, främst i det fall som avses i 8 §.

Beträffande det av lagrådet föreslagna kravet på att förrättningskostnaden skall ha varit påkallad för verkställigheten bör erinras om att det, frånsett ansökningen, är kronofogdemyndigheten som avgör vilka åtgärder som skall vidtas i målet, i vissa fall efter begäran av sökanden eller någon annan sakägare. Mot bakgrund härav synes det inte finnas något behov av att som förutsättning för att en förrättningskostnad skall tas ut av svaranden föreskriva att den har varit påkallad för verkställigheten. Förrättningskostnaden för en åtgärd som har varit obefogad, dvs. har berott på en uppenbar felbedömning från kronofogdemyndighetens sida, bör inte tas ut av någon av parterna. En bestämmelse av sådan innebörd bör tas upp i verkställighetsföreskrifterna till 17 kap. (jfr vad som i motiven till 1 § har sagts om jämkning av en förrättningskostnad).

Av nu anförda skäl föreslår jag att i saken meddelas en för all verkställighet gemensam bestämmelse, vari anges att vad som sägs i 7–10 §§ om uttagande av förrättningskostnad hos svaranden inte gäller kostnad som till följd av exekutionstitelns upphävande, ansökningens återkallande eller annan särskild anledning bör betalas av sökanden. En sådan bestämmelse bör tas upp i 11 §. Vad som sägs om ansökningens återkallande avser givetvis inte det fallet att återkallelsen har sin grund i svarandens åtgärder,

t.ex. att denne har fullgjort sin förpliktelse efter det att ansökningen gjordes.

Jag godtar lagrådets förslag till jämkning av *andra stycket* i 7 §.

Lagrådet har kritiserat bestämmelsen i *9 § första stycket* att förrättningskostnaden för verkställighet av en säkerhetsåtgärd under viss förutsättning anses som förrättningskostnad för en senare verkställighet för själva anspråket. Som grund för kritiken åberopas att parten kan yrka ersättning för kostnaden som en rättegångskostnad i tvistemål. Lagrådet godtar dock att bestämmelsen blir tillämplig på förrättningskostnad för verkställighet av kvarstad.

Det förhållandet att förrättningskostnaden för verkställighet av en säkerhetsåtgärd betraktas som en rättegångskostnad enligt RB utgör enligt min mening inte något avgörande skäl mot den föreslagna regeln, särskilt som exekutionstiteln beträffande anspråket inte behöver ha meddelats i en rättegång. Det är därför möjligt att sökanden inte har kunnat få motparten ålagd att ersätta kostnaden. F.n. finns det en motsvarande bestämmelse i 198 § 5 mom. UL såvitt avser kostnaden för verkställighet av kvarstad för fordran. Övriga säkerhetsåtgärder — kvarstad till säkerhet för bättre rätt och föreläggande eller förordnande enligt 15 kap. 3 § RB — är praktiskt sett av mindre betydelse. Det saknas också anledning att göra skillnad mellan olika slags säkerhetsåtgärder. Lagrådet synes f.ö. godta att bestämmelsen får avse även kvarstad till säkerhet för bättre rätt. Jag anser därför att bestämmelsen bör behålla sitt innehåll enligt lagrådsremissen.

18 kap.

Lagrådet har ansett att regleringen i 18 kap. bör utgå från att RB:s fullföljds- och rättegångsregler till följd av 21 § Rp blir tillämpliga, om annat inte föreskrivs. I kapitlet bör därför endast tas upp sådana avvikande eller kompletterande bestämmelser som påkallas av utsökningsmålens speciella karaktär. Lagrådet har mot bakgrund härav föreslagit att en uttrycklig regel om RB:s tillämpning tas upp först i kapitlet och att, frånsett ett par undantag, de bestämmelser i förslaget som i sak överensstämmer med motsvarande föreskrifter i RB utgår.

Jag kan godta att kapitlet i huvudsak utformas efter de principer som lagrådet har angett. Frågan huruvida man i UB bör ta upp bestämmelser, som inte kan anses strida mot vad som skulle gälla till följd av hänvisningen till RB, bör dock enligt min mening bedömas även från praktiska synpunkter. Under alla förhållanden måste ett flertal bestämmelser som avviker från RB:s regler om talan mot tingsrättens beslut tas upp i UB. Vissa av de bestämmelser som i och för sig överensstämmer med RB har ett nära samband med nämnda avvikande föreskrifter. Särskilt för en enskild som vill föra talan mot kronofogdemyndighetens beslut är det

lättare att skaffa sig kännedom om vad som gäller, om samtliga bestämmelser om talan finns på ett ställe. Även för kronofogdemyndigheten torde detta vara en fördel. Det bör också beaktas att flera andra lagar, som beträffande klagan f.n. hänvisar till UL:s regler, i fortsättningen förutsätts skola hänvisa till UB:s bestämmelser i förevarande kapitel.

Mot bakgrund härav förordar jag att bestämmelser som rör talan mot kronofogdemyndighetens beslut får stå kvar i UB. I fråga om förfarandet i hovrätten och talan mot hovrättens beslut liksom rättegången i högsta domstolen torde det däremot vara tillräckligt att enbart bestämmelser som avviker från RB:s tas upp i UB. Det sagda innebär att 14 §, 15 § första stycket, 16 § första stycket och 18 § kan utgå. Detsamma gäller viss del av 19 resp. 20 §.

Jag godtar lagrådets förslag att förbudet i 4 § andra stycket att föra särskild talan mot förberedande beslut förses med ett undantag för det fallet att talan grundas på att målet onödigt uppehålls genom beslutet. Jag kan också godta lagrådets förslag att det i förevarande kapitel tas upp motsvarigheter till 49 kap. 7 § RB (förbud att föra talan mot ett beslut varigenom tingsrätten har förklarat en domare jävig) och 49 kap. 9 § andra meningen (inskränkning i möjligheten för hovrätten att pröva huruvida besvär har anförts i rätt tid). Vidare ansluter jag mig till lagrådets mening att det bör tas upp en bestämmelse om att talan inte får föras mot hovrättens beslut med anledning av talan mot att ett mål onödigt uppehålls.

Som jag har nämnt vid 12 kap. biträder jag lagrådets förslag att bestämmelserna i 12 kap. 33 § tredje stycket om inskränkningar i rätten att föra talan mot beslut rörande förbehåll av rättighet flyttas till förevarande kapitel. De bör härvid tas upp i 2 resp. 5 §.

Lagrådet har ansett att det knappast är motiverat att, som har föreslagits i 2 § första stycket, beskära en part möjligheten att klaga över att kronofogdemyndigheten har funnit sig behörig att ta upp en ansökan om verkställighet. Enligt lagrådet kan det vara förenat med både besvär och kostnader för en part att utsökningsmålet handläggs av en kronofogdemyndighet som inte är behörig. Lagrådet förordar att i stället de nuvarande bestämmelserna i 208 a § UL förs över till UB utan väsentlig ändring i sak och understryker att behörighetsfrågan bör vara underkastad officialprövning i samtliga instanser. I samband härmed föreslår lagrådet att bestämmelsen i 2 § andra stycket om att hovrätten kan hänvisa ett mål till en behörig kronofogdemyndighet förs över till 2 kap. 4 §.

För egen del vill jag först nämna att förslaget, såsom har framhållits i remissprotokollet, utgår från att kompetensfördelningen mellan kronofogdemyndigheterna främst är en fråga om lämplig arbetsfördelning och att det som regel är av mindre betydelse för parterna vilken kronofogdemyndighet som handlägger ett utsökningsmål. Parterna behöver i allmänhet – frånsett förhör – inte inställa sig hos den handläggande kronofogdemyndigheten, och denna förutsätts liksom f.n. vid behov kunna

begära biträde av en annan kronofogdemyndighet. Denna syn på behörighetsfrågan har kommit till uttryck, förutom i själva behörighetsreglerna, bl.a. i att en behörig kronofogdemyndighet, hos vilken verkställighet har sökts, skall kunna överlämna målet till en annan behörig kronofogdemyndighet när det främjar handläggningen (jfr 2 kap. 4 § andra stycket i den slutliga lydelsen). Ett annat exempel är bestämmelsen i 2 kap. 4 § första stycket att en ansökan som har gjorts hos en obehörig kronofogdemyndighet skall, när denna överlämnar målet till en behörig kronofogdemyndighet, anses gjord när ansökningen skedde hos den obehöriga myndigheten. Mot nu nämnda bestämmelser har lagrådet inte haft någon erinran.

Vid bedömande huruvida den omständigheten att en kronofogdemyndighet i efterhand anses inte ha varit lokalt behörig bör inverka på giltigheten av vidtagna åtgärder måste hänsyn tas till att verkställigheten främst består i faktiska åtgärder. Om t.ex. en utmätning hävs, skall egendomen återställas till gäldenären och förmånsrätten förfaller. När utmätning senare skall ske i ett annat distrikt, är egendomen kanske inte längre tillgänglig för utmätning. Stora praktiska problem kan också uppstå, t.ex. när annan verkställighet enligt 16 kap. har ägt rum. Efter återgång av sådan verkställighet kan det visa sig omöjligt att på nytt genomföra verkställigheten. Under alla förhållanden medför upphävandet kostnader, besvär och tidsutdräkt. Beaktas bör också att vissa av forumreglerna är så avfattade att de ger utrymme för olika uppfattningar i det enskilda fallet (se t.ex. 16 kap. 10 §).

F.n. finns det i 208 a § 1 mom. UL (se även 218 a §) en bestämmelse som har samma syfte som den föreslagna och som innebär att enbart det förhållandet att kronofogdemyndigheten inte var lokalt behörig i allmänhet inte får föranleda att vidtagna åtgärder hävs. Förslaget går ett steg längre. Som framgår av det anförda talar flera skäl för en sådan ordning.

Ett särskilt fall, som har berörts av lagrådet, är att en kronofogdemyndighet anser sig inte vara behörig att ta upp en ansökan och med stöd av 2 kap. 4 § första stycket överlämnar målet till en annan kronofogdemyndighet, som enligt handlingarna är behörig, varefter denna finner sig behörig och vidtar verkställighetsåtgärder. Som lagrådet framhåller kan talan föras mot den förstnämnda myndighetens beslut att anse sig obehörig. Hovrättens prövning av en sådan talan behöver emellertid inte innebära att den också omprövar den andra kronofogdemyndighetens ställningstagande, eftersom båda myndigheterna kan vara behöriga. Det förhållandet att prövningen i realiteten kan avse också den senare myndighetens ståndpunkt bör dock inte inverka på lämpligheten av den föreslagna bestämmelsen. Även om hovrätten finner att den första kronofogdemyndigheten var behörig, skall den inte häva de åtgärder som har vidtagits av den senare myndigheten. Detta gäller vare sig också denna var behörig eller den var obehörig. Klagan får ju inte föras över att en kronofogde-

myndighet har ansett sig behörig. Situationen bör också jämföras med det fallet att sökanden, samtidigt som han besvärar sig över en kronofogdemyndighets beslut att avvisa ansökan på grund av bristande lokal behörighet, ansöker om verkställighet hos en annan kronofogdemyndighet. Någon uttrycklig föreskrift i saken kan inte anses behövlig.

Jag är sålunda inte beredd att frångå det remitterade förslaget. Det bör understrykas att det av bestämmelsen följer att någon officialprövning av forumfrågan inte skall ske i hovrätten eller högsta domstolen.

När det sedan gäller bestämmelsen i 2 § andra stycket om hänvisning av mål till behörig kronofogdemyndighet anser jag att den har ett sådant samband med besvärsreglerna att den bör stå kvar i 18 kap. Bestämmelsen bör emellertid, som lagrådet har förordat, kompletteras med en föreskrift om när ansökan skall anses gjord.

Jag biträder lagrådets mening att *5 §* bör utformas något annorlunda än i det remitterade förslaget. Den av lagrådet föreslagna lydelsen bör dock jämkas något.

Lagrådet har avstyrkt bestämmelsen i *6 §* om att överinstansen vid bifall till talan mot ett visst beslut kan häva även ett senare beslut i målet som inte har vunnit laga kraft mot klaganden när talan anfördes. Bestämmelsen innebär enligt lagrådet en möjlighet att inom det ordinära fullföljdsförfarandets ram överpröva redan lagakraftvunna beslut.

Med anledning härav vill jag framhålla att bestämmelsen skall ses mot bakgrund av att vissa verkställighetsformer, bl.a. utmätning, består av olika led som har ett nära samband med varandra, samtidigt som klagan över ett led i allmänhet inte hindrar att verkställigheten fortgår, såvida inte hovrätten förordnar om inhibition. Om besvär t.ex. har anförts över utmätning av viss egendom men även försäljning av egendomen hinner äga rum innan hovrätten prövar besvären, ligger det i allmänhet i klagandens intresse att också försäljningen prövas. Det synes inte nödvändigt att kräva att klaganden särskilt överklagar även det senare beslutet. Det kan dessutom antas att han ofta förbiser detta.

Bestämmelsen innebär att klagan över en viss åtgärd skall anses gälla även senare åtgärder i målet som har hunnit vidtas innan hovrätten prövar besvären och som har samband med den förra åtgärden. Eftersom bestämmelsen endast avser beslut som inte har vunnit laga kraft då besvären anförs, kan den inte anses innebära att omprövning sker av lagakraftvunna beslut. Med anledning av vad lagrådet har framhållit om sambandet mellan en exekutiv försäljnings bestånd och försäljningsbeslutets lagakraftvinnande får jag hänvisa till vad jag har anfört i den frågan vid 14 kap.

På grund av det anförda är jag inte beredd att frångå det remitterade förslaget på nämnda punkt. Bestämmelsen bör dock jämkas i förtydligande syfte.

Jag ansluter mig till lagrådets uppfattning att bestämmelsen i *12 §* är onödig och kan utgå (jfr vad som har anförts i det föregående beträffande 2

kap. 20 §). Jag kan också biträda lagrådets uppfattning att bestämmelsen i *13 § andra meningen* – att kronofogdemyndigheten vid handlingarnas översändande till hovrätten i allmänhet skall bifoga eget yttrande – bör utgå ur UB och i stället tas upp i verkställighetsföreskrifter.

Lagrådet har ansett att bestämmelsen i *15 § andra stycket* om avvisande av en besvärstalan på grund av brister i besvärsinlagan är överflödig och att den därför kan utgå. Jag godtar lagrådets förslag på den punkten. Jag förutsätter härvid att motsvarande regel i 52 kap. 6 § andra stycket RB, såsom sker redan f.n., tolkas förmånligt för klaganden. I utsökningsmål är det nämligen vanligt att klaganden för sin talan utan biträde av ombud.

Den jämkning av *16 § andra stycket* som lagrådet har föreslagit godtar jag. Befogenheten för hovrätten att interimistiskt förordna att en verkställighetsåtgärd skall genomföras bör alltså brytas ut och regleras i ett särskilt stycke. Jag biträder också lagrådets mening att det bör tas upp en uttrycklig bestämmelse om att högsta domstolen har samma befogenhet som hovrätten att förordna om inhibition m.m. Även lagrådets förslag till precisering av *17 § första stycket* kan jag godta.

Lagrådet har kritiserat förslaget i *19 § första stycket* att särskild talan skall föras mot beslut varigenom hovrätten under rättegången har utlåtit sig i en fråga som avses i 16 § andra stycket, dvs. beträffande inhibition m.m. Enligt lagrådet bör särskild talan få föras endast när hovrätten har beslutat om inhibition m.m. men däremot inte när en begäran därom har avslagits. Jag kan ansluta mig till denna mening.

När det gäller bestämmelsen i *21 § andra stycket* om återställande av försutten tid för väckande av talan efter föreläggande framhåller lagrådet att det råder en principiell skillnad mellan processuella och materiella frister. Återställande av försutten tid har hittills ansetts kunna ske endast av processuella frister. Ett återställande av en materiell frist, som det här är fråga om, skulle ha en rättsgestaltande karaktär och får därför på grund av 8 kap. 2 § RF bara ske genom lag. Den föreslagna bestämmelsen innebär emellertid – framhåller lagrådet – att beslutanderätten överlämnas åt en myndighet. Bestämmelsen synes därmed stå i strid med principerna i RF. Enligt lagrådets mening finns det dessutom inte något egentligt behov av att kunna förlänga fristerna i nu avsedda fall. På grund av det anförda förordar lagrådet att 21 § andra stycket utgår.

Med anledning härav vill jag först framhålla att bestämmelsen i 11 kap. 11 § RF om återställande av försutten tid och dess motsvarighet i äldre regeringsformen har tillämpats endast beträffande processuella frister (jfr dock NJA 1972 s. 113). Nämnda bestämmelse i RF kan emellertid inte anses utgöra hinder mot att det meddelas föreskrifter om återställande av försutten tid även i fråga om frister av annat slag. Lagrådet synes inte heller mena att den bestämmelsen i och för sig skulle innebära ett sådant hinder.

En reglering av frågan om återställande av sådana frister som avses i den

föreslagna bestämmelsen — dvs. tid för väckande av talan enligt vissa förelägganden som har meddelats av kronofogdemyndigheten — kräver enligt RF lagform. Detta krav är uppfyllt genom den föreslagna bestämmelsen, och det förhållandet att det enligt bestämmelsen ankommer på en myndighet att i det enskilda fallet besluta om återställande av en försutten frist kan inte föranleda någon annan bedömning. Någon sådan principiell skillnad mellan verkan av underlåtenhet att iaktta en processuell frist resp. en frist av nu förevarande beskaffenhet som lagrådet har gjort gällande kan enligt min mening inte upprätthållas (jfr t.ex. Welamson, Återställande av försutten tid, Svensk Juristtidning 1950 s. 801 f). Den situation som föreligger när en sakägare har försuttit tiden för att väcka talan enligt ett föreläggande skiljer sig inte i sak från det fallet att sakägaren, efter att ha väckt talan i rätt tid men fått talan ogillad, försitter tiden för att fullfölja talan mot domen.

Enligt lagrådet möter det inte något hinder med hänsyn till RF:s regler, om en bestämmelse i saken utformas på så sätt att den som försitter en sådan frist som åsyftas förlorar sin rätt, om han inte inom viss ytterligare tid visar laga förfall. Huruvida en bestämmelse lagtekniskt utformas på ett sådant sätt eller såsom har skett i det remitterade förslaget torde dock inte vara avgörande för grundlagsenligheten.

Till följd av hänvisningen till 58 kap. 12 § RB blir tiden för att ansöka om återställande av försutten tid begränsad till tre veckor från det att förfallet upphörde och längst ett år från det att talan enligt föreläggandet senast skulle ha väckts. Den eventuella olägenheten av att verkan av underlåtenheten att efterkomma föreläggandet inte är helt definitiv under en viss tid uppvägs enligt min mening av intresset att den som har haft laga förfall för sin underlåtenhet att väcka talan inte skall behöva förlora sin rätt.

Med hänsyn till det sagda är jag inte beredd att frångå det remitterade förslaget i den berörda frågan.

I fråga om bestämmelsen i *21 § tredje stycket* — att användning av ett särskilt rättsmedel inte får utan synnerliga skäl föranleda att en exekutiv försäljning hävs — har lagrådet ansett att bestämmelsen bryter mot principen att den som fullföljer en talan efter att ha anlitat ett särskilt rättsmedel inte skall vara i ett sämre läge än den som klagar i ordinär väg. Med anledning av vissa uttalanden i remissprotokollet om anlitande av särskilda rättsmedel beträffande exekutiv försäljning framhåller lagrådet vidare att prövningen av en talan som förs efter anlitande av ett särskilt rättsmedel inte får påverkas av att ett sådant rättsmedel har använts.

För egen del vill jag framhålla att, som framgår av remissprotokollet, faktiska svårigheter kan möta då en exekutiv försäljning skall undanröjas. Egendomen kanske inte kan återställas eller dess värde kan ha förändrats. Dessa svårigheter, som ökar ju längre tid som har förflutit från försäljningen, måste beaktas när fråga uppkommer om hävande av försäljningen. Det är därför enligt min mening motiverat att beträffande särskilda rätts-

medel ta upp en bestämmelse om att en exekutiv försäljning får hävas endast om synnerliga skäl föreligger. Någon motsvarande regel för det fall att talan förs i ordinär väg kan inte anses behövlig.

När det gäller resning och besvär över domvilla ankommer det i princip på högsta domstolen resp. hovrätten att beakta den föreslagna bestämmelsen om synnerliga skäl vid prövningen huruvida resning bör beviljas resp. besvär över domvilla bifallas. Bestämmelsen utgör alltså i fråga om dessa rättsmedel en modifikation av de föreskrifter i 58 resp. 59 kap. RB till vilka det hänvisas i första stycket av förevarande paragraf. Vad därefter beträffar återställande av försutten tid för klagan över en exekutiv försäljning blir den föreslagna bestämmelsen tillämplig först sedan högsta domstolen har återställt den försuttna tiden och besvär därefter anförs över försäljningen. Tillämpningen av bestämmelsen ankommer då alltså på hovrätten i besvärsmålet. Det förhållandet att klaganden hade laga förfall för sin underlåtenhet att anföra besvär i ordinarie tid saknar givetvis då i och för sig betydelse.

Sammanfattningsvis anser jag alltså att den nu diskuterade bestämmelsen bör behållas. Det kan tilläggas att bestämmelsen även blir tillämplig när resning har beviljats eller besvär över domvilla har bifallits beträffande hovrättens eller högsta domstolens beslut med anledning av klagan över en exekutiv försäljning.

Lagrådet har också föreslagit vissa andra, redaktionella jämkningar i kapitlet. Jag har i allmänhet kunnat godta dessa förslag.

Utöver vad som har nämnts i det föregående bör vissa redaktionella ändringar göras i lagförslaget.

Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att anta det av lagrådet granskade förslaget med vidtagna ändringar.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

Förkortningar

BrB brottsbalken
CU riksdagens civilutskott
Ds Ju departementsserie justitiedepartementet
FB föräldrabalken
FfL lagen (1971: 494) om exekutiv försäljning av fast egendom
GB giftermålsbalken
HB handelsbalken
JB jordabalken
JO justitieombudsmannen resp. justitieombudsmännens ämbetsberättelse
JP lagen (1970: 995) om införande av nya jordabalken
KB Konungens Befallningshavande
KL konkurslagen (1921: 225)
KU riksdagens konstitutionsutskott
LfL lagen (1971: 500) om exekutiv försäljning av luftfartyg m. m.
LU riksdagens lagutskott
NJA Nytt juridiskt arkiv Avd. I
prop. proposition
RB rättegångsbalken
Rp lagen (1946: 804) om införande av nya rättegångsbalken
rskr riksdagsskrivelse
SfL lagen (1973: 1130) om exekutiv försäljning av registrerat skepp m. m.
SFS Svensk författningssamling
SkU riksdagens skatteutskott
SOU statens offentliga utredningar
SU riksdagens statsutskott
UB förslag till utsökningsbalk
UL utsökningslagen (1877: 31 s. 1)
Up förordningen (1877: 31 s. 51) om nya utsökningslagens införande och vad i avseende därå iakttagas skall
USK utsökningskungörelsen (1971: 1098)
ÄB ärvdabalken

Beträffande förkortningar av remissinstanser kan hänvisas till s. 70.

Innehåll

Proposition 1
Propositionens huvudsakliga innehåll 1
Lagförslag: Utsökningsbalk 4
Utdrag av regeringsprotokollet den 16 mars 1978 68
1 Inledning 68
2 Nuvarande ordning 71
2.1 Översikt över gällande bestämmelser 71
2.2 Exekutiva myndigheter 73
2.2.1 Historik 73
2.2.2 Kompetensfördelningen mellan överexekutor och utmätningsman 74
2.2.3 Kronofogdemyndigheterna 77
2.2.4 Överexekutorerna 80
2.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o. d. (allmänna mål) 82
2.4 Självrättelse 84
2.5 Statistiska uppgifter 85
3 Lagberedningens förslag till utsökningsbalk 85
3.1 Förslagets huvudsakliga innehåll 85
3.2 Exekutiva myndigheter 89
3.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o. d. (allmänna mål) 94
3.4 Självrättelse 94
4 Remissyttrandena 98
4.1 Allmänna synpunkter på förslaget 98
4.2 Exekutiva myndigheter 101
4.2.1 Allmänna synpunkter 101
4.2.2 Exekutiv försäljning av fast egendom m. m. 108
4.2.3 Handräckning 111
4.2.4 Prövning av klagan 113
4.2.5 Andra uppgifter som åvilar överexekutor 118
4.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o. d. (allmänna mål) 119
4.4 Självrättelse 123
4.5 Lagtekniska frågor 128
5 Föredraganden 129
5.1 Allmänna synpunkter på en ny utsökningslag-stiftning 129
5.2 Exekutiva myndigheter 134
5.2.1 Allmänna synpunkter 134
5.2.2 Förordnande om verkställighet i vissa fall av dom m. m. 139
5.2.3 Exekutiv försäljning av fast egendom m. m. 140
5.2.4 Handräckning 144
5.2.5 Prövning av klagan 146
5.2.6 Uppgifter som åvilar överexekutor enligt särskilda författningar 152
5.2.7 Konsekvenser i fråga om personal av överexekutors avskaffande 152
5.3 Handläggningen av mål angående indrivning av skatter, böter o. d. (allmänna mål) 153
5.4 Självrättelse 157

5.5 Lagtekniska frågor 168
5.6 Ikraftträdande m. m. 170
5.7 Upprättat lagförslag 171
6 Motivering till de särskilda kapitlen 171
1 kap. Inledande bestämmelser 179
2 kap. Förfarandet hos kronofogdemyndigheten 202
3 kap. Exekutionstitlar 281
4 kap. Utmätning 342
5 kap. Undantag från utmätning 493
6 kap. Säkerställande av utmätning 506
7 kap. Utmätning av lön m. m. 533
8 kap. Allmänna bestämmelser om exekutiv försäljning m. m. 557
9 kap. Försäljning av lös egendom i allmänhet och indrivning av utmätt fordran m. m. 601
10 kap. Försäljning av registrerat skepp 645
11 kap. Försäljning av registrerat luftfartyg 650
12 kap. Försäljning av fast egendom 653
13 kap. Redovisning av influtna medel 673
14 kap. Verkan av exekutiv försäljning m. m. 710
15 kap. Införsel 730
16 kap. Annan verkställighet 755
17 kap. Kostnader 822
18 kap. Besvär 848
7 Hemställan 882
8 Beslut 882
Utdrag av regeringsprotokollet den 28 juni 1979 883
1 Allmänna synpunkter 883
2 Motivering till de särskilda bestämmelserna 885
3 Hemställan 897
4 Beslut 897
Bilaga 1 Lagberedningens förslag 898
Bilaga 2 Förslag remitterat den 16 mars 1978 965
Bilaga 3 Förslag remitterat den 28 juni 1979 1038
Bilaga 4 Statistiska uppgifter 1049
Utdrag av lagrådets protokoll den 28 mars 1980 1055
Inledande synpunkter 1055
1 kap. 1064
2 kap. 1067
3 kap. 1075
4 kap. 1093
5 kap. 1122
6 kap. 1127
7 kap. 1129
8 kap. 1133
9 kap. 1135
12 kap. 1139
13 kap. 1139
14 kap. 1142
15 kap. 1155
16 kap. 1160
17 kap. 1168
18 kap. 1171

Utdrag av regeringsprotokollet den 5 juni 1980 1188
Inledning 1188
1 kap. 1193
2 kap. 1194
3 kap. 1199
4 kap. 1204
5 kap. 1217
6 kap. 1218
7 kap. 1218
8 kap. 1220
9 kap. 1221
12 kap. 1221
13 kap. 1221
14 kap. 1222
15 kap. 1231
16 kap. 1232
17 kap. 1234
18 kap. 1236
Hemställan 1242
Beslut 1242

Förkortningar 1243

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1980